

প্রাচীন কামৰূপীয় কায়স্থ-সমাজৰ ইতিহাস ।

৪৯৩ অঙ্কনক

সংগ্রহ কৰোঁতা—শ্ৰীহৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা ।
নলবাৰী, কামৰূপ ।

প্রাচীন কামরূপীয় কায়স্থ-সমাজের ইতিহাস ।

১৯৩ শঙ্করচন্দ্র

সংগ্রহ কর্তা—শ্রী হরিনাথায়ণ দত্ত বক্রা

নলবাৰী, কামৰূপ ।

প্রকাশক :—

শ্ৰীহৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা ।

নগৰাবী, কামৰূপ (অসম) ।

২২/১২/৪১

প্ৰিণ্টাৰ :—

শ্ৰীবল্লভদাস দত্ত ।

উমা প্ৰেছ, নগৰাবী ।

সংগ্ৰহ কৰোঁতাৰ নিবেদন ।

বঙ্গদেশৰ কায়স্থ সমাজৰ কুলভিলক নগেশনাথ বসু প্ৰোচ্যবিজ্ঞানমহাৰণ মহাশয়ে বিশ্বকোষ সংকলন কৰাৰ পিচত কায়স্থ সমাজৰ ইতিহাস (Social History of Kamrup) নামে ১৯২৬ চনত এখন ইংৰাজী গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰে। এই গ্ৰন্থত আমাৰ প্ৰাচীন কায়স্থ কায়স্থ কেইঘবমানৰ মাত্ৰ বংশাৱলী অন্তৰ্ভুক্ত হয়। আন প্ৰদেশৰ প্ৰত্নতাত্ত্বিকৰ পক্ষে এয়ে যথেষ্ট; কিন্তু আমাৰ সমাজৰ পক্ষে ই যথেষ্ট নোহোৱা দেখি আমাৰ দেশীয় ভাষাত এই ধৰণৰ সম্পূৰ্ণ পুথি এখন সংগ্ৰহ কৰি প্ৰকাশ কৰিবলৈ আমাৰ চিন্তা হয়, আৰু এই ভাব আমাৰ প্ৰাচীন কায়স্থ সমাজৰ কৰ্ণধাৰ মাননীয় ৰাজা শ্ৰীলক্ষ্মীকান্ত প্ৰভাতচন্দ্ৰ বৰুৱা বাহাদুৰক পত্ৰেৰে জনাওঁ। ইতিমধ্যে—১৮৪৮১৯ শকৰ “আসাম-সাহিত্য-পত্ৰিকাত” “বাৰ ভূঞা,” “শিবোমণি ভূঞা,” “শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ চীটখৰা ডাল” আদি নাম দি ধাৰাবাহিক ভাৱে কিছুমান প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ কৰিবলৈ ধৰোঁ। ৰাজ্যবাহাদুৰৰ লগত গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰা সন্ধৰ্কে আমাৰ কিছুদিন লিখা-লিখি চলি থাকোঁতেই কায়স্থ-সমাজ স্থাপন কৰোঁতা, ভাৰতীয় কায়স্থ মহাসভাৰ সহকাৰী সভাপতি ৰায় চাহাব শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ চৌধুৰী মহোদয়ৰ সভাপতিত্বত ১৯২৮ চনৰ ২৮২৯ জুনত “প্ৰাচীন কায়স্থ কায়স্থ সমাজ”ৰ এটা অধিবেশন গোঁবীপুৰ ৰাজবাটত বহে। এই অধিবেশনত সমাজৰ সভ্যসকলৰ প্ৰত্যেক পৰিয়ালৰ পাবিবাৰিক ইতিহাস সংগ্ৰহ কৰি তাত যথাসম্ভৱ সম্পূৰ্ণ বিৱৰণ আৰু পৰিয়ালৰ লৰা-ছোৱালীবিলাকৰ বৈবাহিক সন্ধৰ্কে লিখি ৰাখিবলৈ প্ৰস্তাৱ গৃহীত হয়। ইয়াৰ পাচৰপৰাই মাননীয় ৰাজা বাহাদুৰৰ আদেশত আমি সমাজৰ সকলো পৰিচালক বংশাৱলী সংগ্ৰহ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰোঁ।

আমাৰ সমাজৰ বৈবাহিক সন্ধৰ্কে লোক কোচবিহাৰৰপৰা ডিব্ৰুগড়লৈ গোটাই উপত্যকা জুৰি আছে; আমি নিজে প্ৰত্যেক গাৱলৈ যাব নোৱাৰি বহুতৰো সন্ধান লওঁ; ইয়াৰ ভিতৰত শ্ৰীমান দণ্ডীৰাম দত্ত, ৰতিৰাম দত্ত, শ্ৰীমান জ্ঞানকীনাথ ভূঞা, শ্ৰীমান অক্ষিকান্ত চৌধুৰী, শ্ৰীমান কমলাকান্ত দত্ত বৰুৱা, আৰু শ্ৰীমান বিচিত্ৰ নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা আদিয়ে সংগ্ৰহকাৰ্গত আমাক অশেষ সহায় কৰে। শ্ৰীমান দণ্ডীৰাম দত্তই তেওঁৰ স্কলৰ চাকৰিৰপৰা ছুটিলে শালকোচা, জামুগুৰি আৰু কোৱামৰালৈ গৈ বংশাৱলী সংগ্ৰহ কৰিছিল আৰু পুৰুষানামা নকল কৰা কামতো প্ৰায় এমাহ খাটিছিল। শ্ৰীমান শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দাসেও কিছুদিন পুৰুষানামা নকল কৰা কাৰ্য কৰিছিল। বিশেষ—স্বৰ্গীয় ৰতিৰাম দত্তই কোনো পাবিশ্ৰমিক নোলোৱাকৈ মঙ্গলদৈ মহকুমাৰ কায়স্থসকলৰ বংশাৱলী সংগ্ৰহ কৰি আমাক সহায় কৰিছিল। আমি নিজেও কোচবিহাৰ, গোঁবীপুৰ, কামৰূপ, মঙ্গলদৈ, নগাওঁ আৰু শিৱসাগৰ জিলাৰ কায়স্থ প্ৰধান প্ৰায় সকলো ঠাই চুই এবাৰ ফুৰি পুৰুষানামা আৰু ইতিবৃত্ত সংগ্ৰহ কৰিছিলোঁ। উপৰি উল্লিখিত আমাৰ সহায়কাৰী বহুসকলৰ ইয়াতে শলাগ লওঁ।

গ্ৰন্থখনি প্ৰণয়ন কৰা সময়ত মোৰ পূজনীয় শিক্ষাগুৰু ৰায় চাহাব শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত ৰণীধৰ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত বীৰহৰি দত্ত বৰুৱা, শ্ৰীযুত কালীচৰণ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত যুক্ৰমল বৰুৱা শ্ৰীযুত বিহুৰাম মজুমদাৰ, শ্ৰীযুত প্ৰসন্ননাৰায়ণ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত বনীনানাৰায়ণ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত গিৰিশ্ৰী ৰায় চৌধুৰী, শ্ৰীযুত ৰামানন্দ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত গগনচন্দ্ৰ বৰুৱা, শ্ৰীযুত ভগবানচন্দ্ৰ বৰুৱা, শ্ৰীযুত সিন্ধুৰাম দত্ত মজুমদাৰ আদিৰপৰা নানা সহপ্ৰদেয় লাভ কৰিছিলোঁ। বিশেষকৈ পূজনীয় শ্ৰীযুত ৰায় চাহাব মহোদয়ৰ সহায়ত নানা

দুটি সন্ধ্যা সমাধান কবিবলৈ সমৰ্থ হৈছিলোঁ ; আন কি বহুত সময়ত এখেতক এই সমস্তাবোৰ লৈ নানা ভাৱে ক্লিষ্ট কবিবলৈও বাধ্য হৈছিলোঁ, এই কাৰণে এখেতসকলৰ ওচৰত সৃষ্টিৰ নেত্ৰাৰা ঞ্ণে আৱদ্ধ থাকিলোঁ।

জাতীয় ইতিবৃত্তখন বিমান দুৰ পাৰা যায় শুদ্ধ কবিবৰ অভিপ্ৰায়ে প্ৰত্যেক পৰিয়ালৰ পুৰুষীনামা স্নাক চমু স্মিৰণীবোৰৰ একোটা নকল পৰিয়ালৰ প্ৰধান লোক একোজনলৈ পঠোৱা হৈছিল ; আৰু ক'ৰবাত কেনেবাকৈ সমাজৰ পৰিয়াল বাদ পৰিব পাৰে বুলি সংবাদ পত্ৰতো জাননী দিয়া হৈছিল, স্নাক ইয়াৰ ভিতৰতে "নাৰায়ণ গোমথা" "১২শ আৰু ১৫শ শতিকাৰ অন্ধ যুগৰ বঙ্গসকল" "শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ" আদি নাম দি আমাৰ সংগৃহীত ইতিবৃত্তৰ কিছুমান কথা "আৱাহনত" প্ৰকাশ কৰা হয়। এইবোৰ স্নাক সাহিত্য পত্ৰিকাৰ প্ৰেৰণাবোৰ পঢ়ি কোনোৱে আপত্তি নকৰাত, বিশেষকৈ স্বৰ্গীয় বায় বাহাদুৰ কণকলাল স্কন্ধা চি, আই, ই, ডাঙৰীয়াই "The Journal of the Assam Research Society vol. No. 4"ত স্নাকৰ লিখিবোৰ প্ৰশংসা কৰাৰ পাচত মাননীয় গোৰীপুৰৰ ৰাজাবাহাদুৰৰ অনুগ্ৰহত ১৯৩৮ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহৰপৰা ইয়াৰ ছপা কাৰ্য আৰম্ভ কৰা হয়। পুৰুষীনামাবোৰ ছাপা কৰোঁতে শুধৰণী কাকত ঘূৰি আহাৰ স্মৃতিৰা থকা পৰিয়ালৰ নেতৃস্থানীয়সকললৈ শুধৰণী কাকত সংশোধনৰ অৰ্থেও পঠোৱা হৈছিল। গ্ৰন্থখনি নিতুল কুৰিবলৈ যদিও শক্তি অনুসৰি এইদৰে যত্ন কৰা হৈছিল, তথাপি আমাৰ অজ্ঞতাৰশত: কোনো দোষ বৈ যাৱ পাৰে ; স্মৃতিসকলে আমাৰ দোষ দয়া কৰি আঙুলিয়াই দিলে শুধৰণী কাকত ছপা কৰি গ্ৰন্থখনৰ শেষত দিব পৰা হব। এই গ্ৰন্থসংগ্ৰহ কৰোঁতে কবি, চিত্ৰকৰ আৰু বিদুষী মাতৃসকলৰ বিৱৰণ সংগ্ৰহ কৰিবলৈ সন্ধান মন দিব নোৱাৰিলোঁ, এই বাবে স্বৰ্গগত কায়স্থ কবি, চিত্ৰকৰ, বিদুষী আৰু বীৰঙ্গনা মাতৃসকলৰ উদ্দেশ্যে সেৱা জনাই আৰু গ্ৰন্থৰ নানা ক্ৰটীৰ বাবে সকলোৱে ওচৰত ক্ষমা ভিক্ষা কৰিলোঁ।

সকলোৱে জানে, যে প্ৰাচীন কামৰূপীয় কায়স্থ সমাজৰ বাহিৰেও অসমত, বিশেষকৈ উজনি অঞ্চলত সম্ভ্ৰান্ত কায়স্থ জাতীয় চলিহা, দুৱৰা, কাকতী, মজুমদাৰ-বৰুৱা আৰু বাৰ জনীয় মন্ত্ৰসকলৰ পৰিয়াল আছে ; তেখেতসকলৰ কেইঘৰ মানৰহে বংশাৱলী সংগ্ৰহ কৰিবলৈ আমি সমৰ্থ হৈছিলোঁ, এতিয়াও ভালেমান বংশৰ বংশাৱলী সংগ্ৰহ কৰাৰ সুযোগ আমাৰ ঘটি উঠা নাই। ইতিবৃত্তৰ কাম আৰম্ভ কৰাৰ লগে লগে আমাৰ প্ৰস্তাৱিত আচনি ক্ৰমে বৃদ্ধি হৈ উঠাত গ্ৰন্থখনৰ কলেবৰ অসম্ভৱৰূপে বৃদ্ধি হয় ; আৰু তাৰ ফলত ইয়াৰ ব্যয় সঙ্কলিত ব্যয়ৰ প্ৰায় দুগুণ হৈ পৰাত বাধ্য হৈ "প্ৰাচীন কামৰূপীয় কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত" খণ্ডকেই সম্প্ৰতি প্ৰকাশ কৰা হল। ইয়াৰ পাচত ভগৱানে ৰূপা কৰিলে "উজনিৰ কায়স্থ" সকলোৰো পাৰ্শ্বমানে সকলো তথ্য সংগ্ৰহ কৰি গ্ৰন্থ আকাৰে প্ৰকাশ কৰিবলৈ আশা ৰাখিলোঁ।

এই গ্ৰন্থ সংকলন কৰোঁতে বিশেষকৈ মহাভাৰত, কায়স্থতত্ত্ব দিগ্ৰিতি, বিশ্বকোষ, ধৰ্মমঞ্জল, গীতা, কায়স্থতত্ত্ব, ৰাজ্যৰ জাতি, Indian Antiquary, General view of the History of Kamrup, (Dr. F. Buchanan) গোড়ৰ ইতিহাস (ৰজনীকান্ত চক্ৰৱৰ্তী), বঙ্গৰ ইতিহাস (ৰাখাল দাস বন্দোপাধ্যায়) কামৰূপ বুৰঞ্জী, শঙ্কৰ চৰিত, গুৰু চৰিত (ভূষণ দ্বিজ), An Account of Assam (Dr. Wade) History of India by M. Martin, দৰঙ্গৰাজ বংশাৱলী, ৰাজ বংশাৱলী, দামোদৰদেৱ চৰিত, কামৰূপ পুৰাবৃত্ত, হৰিদেৱ চৰিত, গোপাল মাত্ৰা চৰিত, ঠাকুৰ চৰিত, History of Assam (Sir Edward Gait)

କାମରୂପ ଶାସନାହାରୀ, ଗୋମତୀ ଚରିତ, ଗୋବିନ୍ଦ ବଂଶାହାରୀ, ହର୍ଷ ଚରିତ, କୋଚବିହାରେଇ ଇତିହାସ (ଖାନ ଚୌଧୁରୀ ଆମାନାତୁରା ଆହମଦ) ଆମାମ ବୁଝଣୀ, ଆନ ଆନ ଧର୍ମାଚାର୍ଯ୍ୟାକଳର ଚରିତ ପୁଷିବୋର୍ବ, Riyazu-s-salatin Social History of Kamrup, ଡା: ଜାଘାବକାରବ ୧୯୦୧ ଚନର ଅମୃତ ବାଘାବ ପତ୍ରିକାର ପୂଜାର ସଂଖ୍ୟାକ ଫ୍ରେକ୍ସ ଆକ ପୂଜନୀର ଶ୍ରୀୟୁତ ବସିଧବ ଚୌଧୁରୀ ଯହୋଦୟର ମୂଲ୍ୟବାନ ଠୋକା ଆକ ଫ୍ରେକ୍ସ ଆକ ଆନ ଆନ ବହ ପୁଷିବନବା ଆମି ବିଶେଷ ଡାରେ ସହାୟ ପାହିଛିଲୋ; ଏହି କାରଣେ ଉକ୍ତ ଗ୍ରହ ଆକ ଠୋକାକାରକକଳର ଓଚବତ ଆମି ଖଣି ଖାକିଲୋ।

ସର୍ବଶେଷତ ଏହି ଗ୍ରହ ଫ୍ରେକ୍ସନବର ଅର୍ଥେ ଆମାର ସମାଜପତି ଦାତା ମାନନୀୟ ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମୀବୁକ୍ତ ବାଜାବାହାଦୁବର ନାନା ହିତ ପଦାର୍ଥ ଆକ ଆର୍ଥିକ ସହାୟର ବାବେ ଆକ ଜଗତେ ଅଗ୍ରଜଘ୍ରତିୟ ଗୌରୀପୁବର ଶ୍ରୀୟୁତ ଭବେକ୍ସନାବାୟନ ବକରା ଡାଘାବୀଘାର ନାନା ବିଷୟେ ଐକାନ୍ତକ ଚେଟାବ ବାବେ ଆମାର ଆନ୍ତରିକ ଧନ୍ୟବାଦ ଜନାହି, ସର୍ବଦୋଷର ବାବେ ବାହିଜବ ଓଚବତ କ୍ଷମା ଖୁଜିଲୋ।

ନଲବାବୀ }
୧୧-୧୧-୮୧ }

ବାହିଜବ ସେରକ—
ଶ୍ରୀହରିନାବାୟନ ଦନ୍ତ ବକର।

মুখবন্ধ ।

পৃথিবীৰ সকলো মানুহ এক মানৱ জাতিবোৰেই অন্তর্ভুক্ত; কেৱল শৰীৰৰ আকৃতি, গঠন আৰু বৰণ অহুসৰি এই এক মানৱ জাতিবোৰেই আৰ্য, মঙ্গোলীয়ান, ড্ৰাভিডিয়ান আদি বিভিন্ন জাতি নাম পাইছে। ইয়াৰ উপৰি ধৰ্ম অহুসৰিও মানুহ বেলেগ বেলেগ সমাজত বিভক্ত হৈছে। আৰ্য ঋষি-মুনিৱে আমাৰ আৰ্য হিন্দুসকলক ব্ৰাহ্মণ, ক্ৰত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু শূদ্ৰ চাৰি বৰ্ণত ভাগ কৰিছে। কায়স্থসকল এই ক্ৰত্ৰিয় বৰ্ণৰে। মসিজীৱী ক্ৰত্ৰিয়সকলেই পৰবৰ্তী কালত “কায়স্থ” নামে পৰিচিত হয়।

প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যত অতি প্ৰাচীন কালৰপৰাই আৰ্যসকলৰ বসতিৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। কিন্তু ৭ম শতিকাৰ পৰা হৈ ইয়াত কায়স্থসকলৰ নাম পোৱা যায়; ইয়াৰ আগতে বোধ হয় আমাৰ এই দেশত কায়স্থসকল “ক্ৰত্ৰিয়” বুলিয়েই পৰিচিত হৈছিল।

১,০০০ খৃষ্টাব্দৰ পাচৰপৰা কামৰূপত কায়স্থ বৰ্ণৰ নাম বেচিকৈ ফুটি উঠে; সম্ভৱতঃ এই সময়ৰপৰাই আমাৰ দেশত কায়স্থসকল এটা স্বকীয় শ্ৰেণীৰ ক্ৰত্ৰিয় বুলি পৰিগণিত হৈছিল; কিন্তু “ক্ৰত্ৰিয়” শব্দটো তেওঁলোকে পঞ্চদশ শতিকালৈ ব্যৱহাৰ কৰি থকা প্ৰমাণ পোৱা যায়। চতুৰ্দশ আৰু পঞ্চদশ শতিকাত পশ্চিম ফালৰপৰা আহা “কায়স্থ ক্ৰত্ৰিয়”সকল পূৰ্বদেশলৈ আহি বৰ্তমান কামৰূপৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰকূলত পোনতে বাস কৰোঁতে ইয়াৰ নাম তেওঁলোকে “কেন্দ্ৰীভাগ” ৰাখিছিল; আৰু সেই কালৰ কবিসকলেও তেওঁলোকৰ অমৰ কবিতাত কায়স্থসকলক “কেন্দ্ৰীভূঞা” বুলি পৰিচয় দিছিল। এই কায়স্থ ক্ৰত্ৰিয়সকলে পৰবৰ্তী কালত যেতিয়া ৰাজ্য শাসনৰপৰা বঞ্চিত হৈ অসি এৰি সম্পূৰ্ণভাৱে মসি আৰু ধৰ্মচৰ্চাত মন দিলে তেতিয়াৰপৰাই তেওঁলোক “কায়স্থ” বুলিয়েই পৰিচিত হয়; বোধ কৰোঁ এই কাৰণেই শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে তেওঁৰ বচিঃ অমৃতা গ্ৰন্থবোৰৰ ভণিতাত “কায়স্থ শঙ্কৰ” বুলি নিজক পৰিচয় দি গৈছে।

প্ৰাচীন কামৰূপীয় কায়স্থসকলৰ ভিতৰত কিছুমান স্বাধীন নৰপতি আছিল। এইসকলৰ ভিতৰত ছলভনাৰায়ণ, ধৰ্মনাৰায়ণ, তাম্ৰধ্বজ, আৰিমত্ত আদি প্ৰধান। চণ্ডীকৰ, শ্ৰীধৰ, শ্ৰীপতি, প্ৰতাপৰ্থা, লোহাৰৰ আদি ভূঞা, টঙ্কপানি জ্যেষ্ঠ কায়স্থ, চন্দ্ৰগিৰী আদিৰ বংশধৰ সকলো সময়ে সময়ে স্বাধীন নৰপতি বুলি পৰিগণিত হৈছিল। এই সকলক ৰাজপুত্ৰ সামন্ত ৰজাসকলৰ লগত কিছু পৰিমাণে তুলনা কৰিব পাৰি। দেশত যেতিয়া বলৱন্ত ৰজাৰ অভাৱ হৈছিল, তেতিয়াই ভূঞাসকল স্বাধীন হৈ বহিছিল আৰু শক্তিশালী ৰজাৰ অভাৱখন হলেই তেওঁলোক সেই ৰজাবোৰেই বশ্বতা সীকাৰ কৰি প্ৰাদেশিক শাসনৰূপে চলিছিল; বিশেষকৈ জিতাৰি আৰু কোচ বংশৰ অভ্যুদয়ত ভূঞাসকলৰ এই অৱস্থা ঘটা প্ৰমাণ পোৱা যায়। আৰুগালি, মোগল আৰু আহোমবৰ্ণৰ অধীনত বেচি ভাগ ভূঞাই একোটা উচ্চ বিষয় লৈ তেওঁলোকক শাসন-কাৰ্যত সহায় কৰিছিল। মুঠতে প্ৰাচীন কায়স্থ সমাজৰ ভূঞাসকলৰ ইতিবৃত্ত আলোচনা কৰিলে তেওঁলোকক “ৰাজ্যৰ জাতি” বুলি নোৱাৰি।

কায়স্থ ক্ৰত্ৰিয়সকল আত ৰক্ষণশীল বভাৱৰ; বোধ কৰোঁ এই কাৰণেই ভাৰতবৰ্ষৰ অনেক ৰাজবংশৰ আজি চিন ধৰা টান হলেও এই কায়স্থ ক্ৰত্ৰিয় ৰাজ্য, সামন্তৰাজ্যৰ বংশধৰসকলে আজিও নিজৰ জাতিৱতা আৰু স্বৰ্গী ৰক্ষা কৰিবলৈ কুলপত্নী সেনাৰ বশ্ব কৰি মূৰত লৈ পূৰ্বপুৰুষৰ গৌৰৱ অৰণ কৰিবলৈ সন্মত হৈছে।

এই দেশৰ পূৰ্ব অঞ্চলত আহোম আৰু পশ্চিম অঞ্চলত কোচৰাজ্যৰ প্ৰভাৱ বেতিয়া প্ৰায় হৈ উঠে কাষস্থ ক্ষত্ৰিয় প্ৰধান কিছুমানে ৰাজ্যৰ তলত বিষয় নকৰি ধৰ্মচৰ্চা কৰিবলৈ ধৰে। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ, গোবিন্দগিৰী, যত্নদেৱ, নিৰঞ্জন গাভৰুগিৰী, যত্ন বৰুৱা, মনোহৰদেৱ, কবি কৰ্ণপুৰ আদি বহুতৰ নাম এই বিষয়ে উল্লেখ কৰিব পাৰি।

আকবৰ বাদশাহে ৰাজপুত সামন্ত ৰজাসকলক যিদৰে বিষয় দি আৰু তেওঁলোকৰ লগত বৈবাহিক লব্ধ কৰি মোগল ৰাজ্য বিস্তাৰ আৰু তাৰ শৃঙ্খলতা বক্ষা কৰিছিল, কোচৰাজ বিশ্বসিংহ আৰু নবনাৰায়ণেও সেইদৰে ভোগীৰথ ৰাজ্য, প্ৰতাপ ভূঞা, গাভৰুগিৰী, ৰাজেশ্বৰপাত্ৰ আদিক হাত কৰি দেশজয় আৰু ৰাজ্যশাসন কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰি ৰাজপুত পুণ্ডিৰাজ যিদৰে বৰৰ বৰ সেনাপতি হৈও আকবৰৰ সত্ৰাপণিত ৰূপে ৰাজসভা গুৱনি কৰিছিল, আমাৰ গাভৰুগিৰীও সেইদৰে—চিলাৰায় যুবৰাজৰ লগত যুদ্ধ জয় কৰি ফুৰিও কাব্য লিখি সংস্কৃত সাহিত্য উদ্ভাৱন চহকী কৰিছিল। ভাগৱত ৰচক ৰঘুদেৱৰ পাত্ৰ অনিৰুদ্ধ আদিও এই শ্ৰেণীৰেই পুৰুষ আছিল।

প্ৰাচীন কামৰূপীয় কাষস্থ প্ৰধানসকলে একোখন সমাজ পাতি মুকীয়া মুকীয়াই বাস কৰিছিল। প্ৰত্যেক প্ৰধান কাষস্থ ভূঞাৰ উপাত্ত বিগ্ৰহ, পূজাৰী, পুৰোহিত, জ্যোতিষী, জ্ঞাতি, মালী, নাপিত, কুমাৰ, কমাৰ, কঁঠাৰ, পানী আৰু থল বগুৱা আদি আছিল, আৰু বেচিভাগেই ভিতৰগড়, বাহিৰগড় নাম দি দুটাকৈ গড় মাৰি তাৰ ভিতৰত বাস কৰিছিল।

প্ৰাচীন কাষস্থ সমাজৰ লোকসকলে সংস্কৃত ভাষা চৰ্চা কৰি কেইবাজনো সংস্কৃত গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিছিল ; শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ, গাভৰুগিৰী, কবিৰত্ন সৰস্বতী আদিৰ নামো এই বিষয়ত লব পাৰি। অসমীয়া ভাষাৰ পুষ্টিসাধন কাৰ্য্যতো এওঁলোকে কম সহায় কৰা নাই। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ, মাধৱদেৱৰ বাহিৰেও শ্ৰীমন্তাগৰত ৰচক কবি কেশৱ কাষস্থ, কবি অনিৰুদ্ধ, জয়দেৱ বৰৰ ৰচক কবিৰত্ন সৰস্বতী, কবি কংসাৰি, বানচৰণ ঠাকুৰ আদি বহুত কবিয়ে অসংখ্য পুথি ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যউদ্ভাৱন চহকী কৰি গৈ গৈছে।

প্ৰাচীন কামৰূপীয় কাষস্থসকলৰ তিব্বতাসকলৰ ভিতৰতো বহুতে ধৰ্মচৰ্চা, শাস্ত্ৰচৰ্চা আৰু বিষয় চৰ্চা কৰি দেশৰ গৌৰৱস্থল তৈৰিছিল। ইয়াৰ ভিতৰত কুসুম্বৰৰ সহধৰ্মিনী সত্যসন্ধা আই, বাৰুনা ব্ৰাহ্মণ-কাষস্থ ধৰ্মাচাৰ্য্য পাতি ভাৰতৰ ভিতৰত প্ৰথম ধৰ্ম প্ৰচাৰকাৰিণী কনকলতা আই, সংস্কৃত চতুৰ্পাঠী স্থাপন কৰোঁতা গৌৰীপুৰৰ ৰাজৰাণী তাৰিণীপ্ৰিয়া দেৱী, বয়ম্বালা ব্যাকৰণ সম্পাদন কৰ্তা প্ৰতাপ ভূঞাৰ কস্তা ৰাণী ভাস্কৰী দেৱীৰ নাম বুৰঞ্জীৰ পাতত এতিয়াও জিলিকি আছে।

প্ৰাচীন কালৰ কাষস্থসকল চিত্ৰবিদ্যা আৰু খনিকৰি বিজ্ঞাতো অতি নিপুণ আছিল। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে গোলোকধামৰ পট আঁকি “চিহ্নযাত্ৰা” ভাওনা কৰা বিবৰণ বোধকৰোঁ বহুতে পঢ়িছে ; পৰবৰ্তী বহুত কাষস্থই বিশেষকৈ গোঁহাঁইসকলে নানা ৰং দি চিত্ৰ অঙ্কন, মুখা আৰু ভাওনাৰ নানা মূৰ্তি তৈয়াৰ কৰা, ধুনীয়া সিংহাসন, খাটোলা আদি কটা কাৰ্য্যত হুন্দক আছিল। এই গ্ৰন্থকৰ্তাই সংগ্ৰহ কৰা ১৪৬১ শংকৰ দশম স্বৰ্গ ভাগৱতৰ দুটা পৃষ্ঠাৰ ছবিৰ যি ফটো প্ৰকাশ কৰিছে সি চাবলগীয়া।

আজি কেবা বছৰপৰা এই ইতিবৃত্ত খনিৰ অভাৱ বোধ কৰি থকা আমাৰ সমাজৰ লোকসকলে ইয়াক পঢ়ি চাৰে পৰস্পৰে পৰস্পৰক আৰু বহুতে নিজকো চিনি পাব বুলি মই সম্পূৰ্ণৰূপে বিশ্বাস

কৰোঁ। এইটোও সকলোৰে জনা আছে, যে আমাৰ সমাজৰ কাৰ্যসূচৰ বাহিৰেও বৰ্গীয় আহোম
 ব্ৰাহ্মসকলৰ আমোলত আসামলৈ আহি উজনী আসামত বাস কৰা চলিহা, বকরা, ছুৱা আদি উপাধিৰ
 ৭ ঘৰ কাহ্ন-কাকতী, বাবজনীয়া মহন্ত, আৰু বৰ্তমানে “বকরা” উপাধি থকা মজুমদাৰ বকরা বা
 কাকতী কাৰ্যসূচৰ বংগধৰ সকলো আছে। গ্ৰন্থকর্তাই উপৰোক্ত ইতিবৃত্তখনি লবালবিতকৈ প্ৰকাশ কৰিব
 লগীয়া হোৱাত সময় অভাবে এই সংস্কৰণৰ লগতে সেই সকলৰ ইতিবৃত্ত সংযোজিত কৰিবলৈ অপাবণ
 হলেও ইয়াৰ ২য় সংস্কৰণত বা খণ্ডত এই ইতিবৃত্তৰ আৰ্হিৰে সমুদায় তথ্যৰে সৈতে তেখেতসকলৰো
 ইতিবৃত্ত সংগ্ৰহ কৰি প্ৰকাশ কৰিলে আসামৰ কাৰ্যসূচ জাতিৰ এখন সম্পূৰ্ণ ইতিহাস হব বুলি মই
 ভৱসা কৰিলোঁ।

সৰশেষত কওঁ, যে গ্ৰন্থকাৰে চৰকাৰি থাকি প্ৰাইমেৰী স্কুলৰপৰা কলেজলৈ সাহিত্য, গণিত,
 ভূগোল, বুৰঞ্জী আদি পাঠ্য পুথি, কথা সাহিত্য, বৈষ্ণৱ-সাহিত্য প্ৰচাৰৰ অৰ্থে কীৰ্তনঘোষা, গীতা,
 ১২ স্বল্প ভাগৱত আৰু অসংখ্য ধৰ্মপুথি সংগ্ৰহ-সম্পাদনত অৰু নিজব্যয়ে প্ৰকাশ কৰা কাৰ্য্যত বাস্ত
 থাকিও আমাৰ সমাজৰ যি এই অতি আৱশ্যকীয় গ্ৰন্থ সম্পাদন আৰু প্ৰকাশ কৰিলে তাৰ বাবে
 আমাৰ সমাজৰ ওৰফৰপৰা তেওঁক আশীৰ্বাদ দিলোঁ ; ভৱসা কৰোঁ—ভগবানে তেওঁক সমাজৰ
 আৰু নিজৰ কামত শক্তি দি দীৰ্ঘজীৱী কৰিব।

নলবাৰী

শ্ৰীপ্ৰতাপনাৰায়ণ চৌধুৰী।

২৯ ১১-৪১

ভাৰতীয় কাৰ্যসূচ মহাসভাৰ সহকাৰী সভাপতি

সূচী ।

বিষয়—

পৃষ্ঠা—

জাতি ব্রাহ্মণ-কৃত্রিয়	১
নিঃকৃত্রিয়-বাদৰ মূল	৪
কৃত্রিয়ৰ আচাৰ	৬
কামসূ কৃত্রিয়	৭
প্রাচীন কামকপীয় কামসূ কৃত্রিয়	১২
কামসূৰ শ্রেণী বিভাগ	১৭
স্বাৰ্ধীন্যৰ সূত্র	২৪
বিষয়া সূত্র	৭৩
ধৰ্ম সূত্র	৮২
প্রাচীন কামকপীয় সমাজ	১০৮
বৰ্ত্তমান সূত্র	১২৩

১২শ অধ্যায় ।

বংশাৱলী—বংশলতা আৰু সংক্ষিপ্ত বিৱৰণী ।

শিবোমণি ভূঞা বংশ	১৪১
চণ্ডীবন (চন্দ্ৰ বংশ)			
অনন্ত আইৰ বংশ	১৪৫
কুটিমাৰি গোসাঁই	} শ্ৰীযুত তিলক চন্দ্ৰ মহন্ত জাজৰি—নগাওঁ	...	১৪৫
চেপেটিমাৰি গোসাঁই			
লক্ষ্মী আইৰ বংশ—চামগুৰি গোসাঁই—শ্ৰীযুত ভীমকান্ত দেৱ অধিকাৰ	১৪৭
”	দীধলী গোসাঁই—শ্ৰীযুত মহীকান্ত দেৱ অধিকাৰ	...	১৫১
”	বাণি চাপৰি—যোৰহাট	...	১৫৩
”	ভোগবাৰী নগাওঁ—শ্ৰীযুত মদন চন্দ্ৰ দেৱ অধিকাৰ	...	১৫৫
”	কুবোবাহা সৰুপেটা—শ্ৰীযুত জনাৰ্দন দেৱ অধিকাৰ	...	১৫৫
”	শ্ৰীযুত ৰমেশচন্দ্ৰ অধিকাৰী—ধুবুৰী	...	”
”	শ্ৰীযুত ৰজনীকান্ত মহন্ত মঠৰবডি—নগাওঁ...	...	৭৬৫
”	চৰাই থোৰং—শ্ৰীযুত লক্ষ্মীনাৰায়ণ মহন্ত—হাচোং—নগাওঁ	...	১৫৭
”	” শ্ৰীযুত জনাৰ্দন মহন্ত—ৰাইদঙীয়া—নগাওঁ	...	১৫৮
কণকলতা আইৰ বংশ—শলগুৰীয়া গোসাঁই—(বটজৱা) শ্ৰীযুত লীলাধৰ দেৱ অধিকাৰ,		নগাওঁ	১৬০

কণকলতা আইব বংশ—নগাওঁ	আইভেটি (নসত্র) শ্রীযুত আশ্বনন্দ দেৱ অধিকাৰ...	১৬৩
”	চেউনি বৰদোৱা—শ্রীযুত পদ্মকান্ত গোস্বামী ...	১৬৭
”	কোৱামবা সত্র—শ্রীযুত মহাচন্দ্র দেৱ অধিকাৰ ...	১৭০
”	শুকদল—শ্রীযুত সামদেৱ মহন্ত ...	১৭৩
”	খটবা সত্র—শ্রীযুত দেৱকান্ত গোস্বামী ...	১৭৫
বেৱতী আইব বংশ—বিষ্ণুপুৰ অধিকাৰী—শ্রীযুত শুভকান্ত অধিকাৰী ...		১৭৬
”	ঘিলাঝাৰি সত্র— ,, বিজিতনাৰায়ণ দেৱ অধিকাৰ ...	১৭৭
গোবিন্দ প্ৰিয়া আইব বংশ—নৰোৱা গোস্বামী—শ্রীযুত পূৰ্ণচন্দ্র দেৱ গোস্বামী ...		১৮০
”	ভেটিবনি—শ্রীপূৰ্ণেন্দ্ৰনাৰায়ণ দেৱ গোস্বামী ...	১৭২
”	বাসুদেৱ থান...শ্রীযুত মুক্তিনাথ দেৱ গোস্বামী ...	১৮১
”	তলিদিব...শ্রীযুত তিলক চন্দ্র দেৱ গোস্বামী... }	১৮১
”	বালিসঞ...শ্রীযুত শিবেন্দ্রনাৰায়ণ দেৱ গোস্বামী }	১৮৩
”	শ্রীযুত মহেশচন্দ্র দেৱ গোস্বামী বি-এ }	
”	কুছী সত্র .. শ্রীযুত বাসুদেৱ গোস্বামী ...	১৮৪
গৌৰীপতি মজুমদাৰ বংশ—বৰুৱা বংশ—শ্রীযুত শৰৎকুমাৰ দেৱ বৰুৱা ..		১৮৬
কোচবিহাৰ পুৰণি কায়স্থ বংশ ..		১৮৭
বনগঞাগিৰি বংশ—কুমৰকুচৰ অধিকাৰী—শ্রীযুত ৬৬ কান্ত অধিকাৰী ...		১৮৯
”	বতনপুৰ মহন্ত বংশ—শ্রীযুত নৰেশ্বৰ দেৱ মহন্ত ...	১৯০
কাকুলিমাৰি মহন্ত শাখা—অচ্যুগাওঁ—শ্রীযুত বোদৈন্দ্র মহন্ত		১৯৫
মাধৱ বংশ—বালশিলা গোস্বামী—শ্রীযুত তৃষ্ণি ব স্ত দেৱ মহন্ত		১৯৫
গদাধৰ গিৰি বংশ—মাণিকচাৰ চৌধুৰী বংশ—শ্রীযুত বনশ্ৰীনাৰায়ণ চৌধুৰী }		১৯৯
”	,, প্ৰসন্ননাৰায়ণ চৌধুৰী }	
”	জাপাৰকুচিৰ মজুমদাৰ শাখা—শ্রীযুত সিন্ধুৰাম দত্ত মজুমদাৰ...	২০৭
”	চপাইৰ (মজুমদাৰ) চৌধুৰী শাখা—শ্রীযুত আনন্দনাৰায়ণ চৌধুৰী .	২০৮
”	জয়ন্তাৰ বংশ—ৰায় চৌধুৰী (বৰপেটা)—শ্রীযুত গিৰীশ চন্দ্র	
	ৰায় চৌধুৰী ..	২১১
”		২২০
শিবোমণি ভূঞাৰ কথা ...		২১৭
ৰামচৰণ ঠাকুৰ বংশ—বামাপাতা—শ্রীযুত পদ্মনাথ অধিকাৰী		২৬৪
”	বনুনা সত্র— ,, হৰিনাথ অধিকাৰী	২৬৪
”	ঠাকুৰপাৰা—ভয়গাওঁ—শ্রীযুত পূৰ্ণচন্দ্র অধিকাৰী বি-এ, বি-টি...	২৬৬
”	খেৰাপাৰা—গোৱালপাৰা—শ্রীযুত হৰিকান্ত অধিকাৰী	২৬৮
”	গোঁৰাপুৰ—	শ্রীযুত বৰদ্বন্দ্রনাথ অধিকাৰী ... ২৬৯
”	সুন্দৰীদিয়া সত্র—	শ্রীযুত ৰাধাকান্ত অধিকাৰী ... ২৭৩
”	গুৱাপাটা সত্র—	শ্রীযুত কাৰীকান্ত অধিকাৰী ... ২৭৬
”	দলগোমা সত্র—	,, অমৃতভূষণ অধিকাৰী ঠাকুৰ... ২৭৭
”	বালিজানা—	,, দেবেন্দ্রনাথ অধিকাৰী ... ২৮০ }
		৩০৯ }

শ্রীধৰ ভূঞা—পাটোৱাৰী শাখা—	শুকাইকুচি	শ্রীযুত মুকুণ্ডৰাম পাটোৱাৰী	...	৪০৬	
চৌধুৰী শাখা	কাচকাটা	,, বঙ্গসেন চৌধুৰী	...	৪০৮	
মেধি শাখা	বৰিগোগ	,, নিৰ্মল চন্দ্ৰ দত্ত	...	৪১৩	
শুকাইকুচীয়া গোমথা ঘৰৰ কথা...			...	৪১৩	
,, চৌধাৰী শাখা	সুপাৰিকুচি	শ্রীযুত কামিনী চন্দ্ৰ চৌধাৰী	...	৪১৭	
,,	পানাবা	,, ধনীৰাম দত্ত	} ...	৪১৯	
,,	,,	,, ললিত চন্দ্ৰ দত্ত এম-বি			
,,	,,	,, কীৰ্ত্তি নাথ চৌধুৰী			...
,,	বৰহাটা	,, চন্দ্ৰ কান্ত দত্ত	...	৪২৬	
শক্তি পাবাৰ বংশ—লহকৰ শাখা—ডিৰোবা—		শ্রীযুত সাধিৰাম দত্ত লহকৰ	...	৪২৯	
,,	মজুমদাৰ শাখা—চামতা—	,, নৰনাথ মজুমদাৰ	...	৪২৯	
,,	ক্ষত্ৰাপাৰ—	,, সেনাপতি দত্ত মজুমদাৰ	...	৪৩০	
,,	পাটোৱাৰী শাখা—	,,	,, বাৰ্ণনাথ পাটোৱাৰী	...	৪৩২
নাম্মা (নাৰায়ণ) ভূঞাৰ বংশ—	কেন্দ্ৰাপাৰ	,, জয়চন্দ্ৰ ভূঞা	...	৪৩৭	
মেধি বংশ—	বৰিগোগ	,, বাৰ্ণনাথ মেধি	...	৪৩৮	
মোহনৰায় ভূঞাৰ বংশ—	পৰ্বেক	,, সত্যানন্দ দত্ত	...	৪৭২	
,,	মহত্ত শাখা—	,,	,, ভূপতি দত্ত সি, এ,	...	৪৪৭
,,	পাটোৱাৰী শাখা—	,,	,, সত্যানন্দ পাটোৱাৰী	...	৪৪৭
,,	বৰিগোগ—	,,	,, পদ্মপাণি দত্ত	...	৪৪৯
,,	,,	,,	,, শিবৰাম দত্ত	...	৪৫০
,,	কাচকাটা—	,,	,, হৰেকৃষ্ণ দত্ত	...	৪৫১
বন কায়স্থ বংশ—মদাৰা—	চৌধুৰী শাখা—	শ্রীযুত গুণচন্দ্ৰ চৌধুৰী	...	৪৫৭	
শ্রীহৰি ভূঞাৰ বংশ—বৰদাৰিগাছ—	পাটোৱাৰী শাখা—	শ্রীযুত সো. বাম পাটোৱাৰী	...	৪৬১	
,,	,, মজুমদাৰ শাখা—	,, বিষ্ণুৰাম মজুমদাৰ	...	৪৬২	
,,	,, শিমলীয়া	,,	,, বিতৰাণ দত্ত	...	৪৬৭
গন্ধৰ্বৰায় ভূঞাৰ বংশ—চাৰাবদি		,,	,, বসন্তৰায় ভূঞা	...	৪৬৮
গুণনিদি ভূঞাৰ বংশ—বৰশিলা		,,	,, গৌৰীনাথ দত্ত	...	৪৬৯
বামপাটগিৰাৰ বংশ—দাগিপাৰ (মজুমদাৰ)		,,	,, দেৱীৰাম বৰা	...	৪৭১
		,,	,,	...	৪৭১
বৰকায়স্থ বংশ—	(বামপাৰা) গৌৰাপুৰ	,,	,, তৈলোক্যনাথ চৌধুৰী	...	৪৭৩
,,	,,	,,	,, দশৰথ চৌধুৰী	...	৪৭৪
,,	মালিকুচি	,,	,, অৰবিন্দ দত্ত	...	৪৭৫
অম্বৰিষৰায় ভূঞাৰ বংশ—বৰুৱা শাখা—	কেন্দ্ৰকুচি	,,	,, অমৃতনাৰায়ণ বৰুৱা	...	৪৭৭
,,	চমুৰাপাৰা	,,	,, হৰিৰাম দত্ত বৰুৱা	...	৪৭৯
জগদানন্দভূঞাৰ বংশ—	বতনপুৰ	,,	,, কেশৱ নাৰায়ণ দত্ত	...	৪৮৩
			এম, এ, বি, এল ...	৪৮৩	
			শ্রীযুত কৰ্ণাণন্দ দত্ত এম, এ...	৪৮৫	

শ্রীপতি সৰস্বতী ভূঞাৰ বংশ—	বৰশলা	শ্রীযুত গণপতি ভূঞা	}	৪২০
		,, হৰেজনাথ ভূঞা বি, এ		
শ্রীপতিভূঞাৰ বংশ—(চিদানন্দ)	বৰিগাওঁ	,, প্ৰোভাতচন্দ্ৰ দত্ত বি, এল...		৪২০
চিদানন্দ ভূঞাৰ বংশ—	পানবাৰী	,, কালীচৰণ দত্ত		
		(বিখ্যাত শিল্পী) ...		৪২৬
সজানন্দ ভূঞাৰ বংশ—পাটোৱাৰী শাখা—লকোৱা		শ্রীযুত পূৰ্ণচন্দ্ৰ পাটোৱাৰী ...		৪২৮
বামপাল ভূঞাৰ বংশ—জাপাৰকুচি—		,, গোবীমোহন দত্ত ...		৫০১
,,	কায়স্থ শাখা—দালাং	,, বজ্জীকান্ত দত্ত পেচকৰ ...		৫০৬
চাক্ৰভদ্ৰ ভূঞাৰ বংশ—বনগাওঁ—		শ্রীযুত হৰেন্দ্ৰ নাৰায়ণ দত্ত ডি, আই }	}	৫০৮
		,, বমেশচন্দ্ৰ দত্ত এম, এ, বি, এল		
		,, মহেন্দ্ৰ বল্লভ দত্ত বি, এ ...		
কন্দৰ্প ভূঞাৰ বংশ—সঙ্ক্ৰেণীৰ পাটোৱাৰী শাখা—		শ্রীযুত কন্দনাৰায়ণ পাটোৱাৰী ...		৫১৬
,,	পানীগাঁৱৰ মজুমদাৰ শাখা—	,, মহেন্দ্ৰনাৰায়ণ মজুমদাৰ ...		৫২১
বামেশ্বৰ ভূঞাৰ বংশ—গোবীপুৰ—		,, উমাকান্ত চৌধুৰী ...		৫২২
,,	ধাতবাৰী	,, যোগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী		
		বি, এল, টি ...		৫২৩
,,	চামতা	শ্রীযুত খ্যাতিমল দত্ত ...		৫২৪
বৰমগৰীয়া বৰুৱা বংশ—				
প্ৰোভাপ ভূঞাৰ বংশ—	চেঙা—	শ্রীযুত দেবেন্দ্ৰনাৰায়ণ বৰুৱা বি, এ ...		৫২৬
	চামতা	,, বিহুৰাম দত্ত মজুমদাৰ	}	৫৩৩
		শ্রীযুত কণক চন্দ্ৰ দত্ত মজুমদাৰ বি, এ		৬২৩
,,	গোবীপুৰ বৰুৱা বংশ—	,, ভবেন্দ্ৰ নাৰায়ণ বৰুৱা ...		৫৩৫
বামৰ্থা ভূঞাৰ বংশ—মধুপুৰৰ অধিকাৰী শাখা—		শ্রীযুত মলিনীকিশোৰ অধিকাৰী ...		৫৪৬
গোপালচন্দ্ৰ ভূঞাৰ বংশ—তালুকদাৰ শাখা—গণকগাওঁ—পাঠশালা—		শ্রীযুত চানাবাম দত্ত ...		৫৪৭
নাৰায়ণ বৰ কায়স্থৰ বংশ—শিমলীয়া—		শ্রীযুত দয়াবাম দত্ত ...		৫৫১
,,	বৰশিলা—	,, বসুনাথ দত্ত ...		৫৫৪
,,	সানেকুচি—	,, পুথুৰাম দত্ত ...		৫৫৫
,,	বালিকৰিয়া	,, বাধাকান্ত মহন্ত ...		৫৫৯
ভোগদত্ত ভূঞাৰ বংশ—বইনাকুচি—		শ্রীযুত ধনীৰাম দত্ত ...		৫৫৯
বৰুৱা বংশ—		,, উপেন্দ্ৰ বৰুৱা ...		৫৬১
শ্রীপতি দত্ত ভূঞাৰ বংশ—সৰভোগ—	বায় বাহাছৰ	শ্রীযুত বজ্জীকান্ত চৌধুৰী ...		৫৬৪
		,, ...		৬১৫
	চেঙা—	শ্রীযুত বামানন্দ চৌধুৰী বি এ ...		৫৬৭
	গোবীপুৰ—	,, সাবদামোহন চৌধুৰী ...		৫৭১

লাবায়ণ ভূঞার বংশ—পথুরা—শ্রীযুত কাশীবাম তালুকদার	...	৫৮০
মাধিবাহা— ,, কেশরবাম তালুকদার	...	৫৮১
ভিলকনাথ তালুকদার বংশ—বরমাধিবাহা—শ্রীযুত কলামণি তালুকদার	...	৫৮২
কাহিডোবা— ,, হাঁহিবাম তালুকদার	...	৫৮৬
ধনঞ্জয় ভূঞার বংশ—		
সাদেবী— ,, ব্রজনাথ ভূঞা	...	৫৯১
গাভীসত্র— ,, ভদ্রেশ্বর ভূঞা	...	৫৯১
গৌমত্যা বংশ—		
বালিকবিয়া— ,, যাদবচন্দ্র দত্ত	...	৫৯৫
পদ্মভূঞার বংশ—		
শিমলীয়া— ,, নন্দবাম ভূঞা	...	৫৯৮
বরিগাওঁ— ,, ভোলানাথ ভূঞা	...	৫৯৯
বরপেটা— ,, প্রফুল্লচন্দ্র দত্ত	...	৬০০
দলগোয়া— ,, জয়নাথ ভৌমিক	...	৬০৩
উলুবাৰী— ,, বরুণচন্দ্র ভূঞা	...	৬০৪
বাজমেধি শাখা—বরিগাওঁ— ,, দণ্ডীবাম দত্ত	...	৬০৫
চৌধুরী শাখা— ,, চন্দ্রকান্ত চৌধুরী	...	৬০৬
ভূধরভূঞার বংশ—দীবেলীর চৌধুরী-শাখা—শ্রীযুত জন্টিবাম চৌধুরী	...	৬০৭
কুন্দ্রশকবা— ,, গর্গনাবায়ণ চৌধুরী	...	৬১০
চুটিয়াপারাব মেধি শাখা— ৮ধর্মদত্ত ডেকা	...	,,
শিমলীয়ার ভূঞা শাখা—শ্রীযুত সাধিবাম দত্ত	...	৬১৩
গৌরীপুর বরুয়া শাখা— ,, অনিচ্ছ বরুয়া	...	৬১৫
মদাবতাল্লা চৌধুরী শাখা— ,, কল্পমল দত্ত	...	৬১৬
দীগিপার . ,, প্রদীপ বায়	...	৬১৭
দৈববাম ভূঞা—(ক্ষেত্রীয়া চৌধুরী)—বালিকবিয়া—শ্রীযুত বাধানাথ দত্ত	...	৬২৩
চামতা— ,, বক্রবাম দত্ত	...	৬২৭
পানাবা— ,, কল্পনাথ দত্ত বি, এ, বি, টি	...	৬২৮
শ্রীধর ভূঞা—(ঘিলাঝারি)—মাধিবাহা— ,, চণ্ডীচরণ চৌধুরী	}	৬৪৩
শ্রীযুত শচীন্দ্র চৌধুরী বি, এ		
চামতা—শ্রীযুত বনোদর চৌধুরী	}	৬৪৫
শ্রীযুত গঙ্গাধর চৌধুরী বি, এম		
ভবনাবায়ণর বংশ—		
মাণ্ডবি— ,, জয়নাবায়ণ দত্ত	...	৬৫৪
বরুয়া বংশ—বরুয়া ঝানি— ,, খগেশ্বর দত্ত বি, এ	...	৬৫৬
ভগৎচন্দ্র বরুয়ার বংশ—বরুয়া বংশ—খেকাপাৰা—শ্রীযুত কাশীনাথ দত্ত চৌধুরী	...	৬৫৭
কামদত্তর বংশ—শইকীয়া বংশ—বরিগোগ— ,, তম্বুয়াম দত্ত	...	৬৫৭
কমলকান্ত ভূঞার বংশ—		
চামতা—শ্রীযুত দণ্ডীবাম দত্ত	...	৬৬১
দশবৎ বহুর বংশ—বহুবরুয়া—		
,, শবৎচন্দ্র বহু বরুয়া	}	৬৬২
শ্রীযুত যোগজীৱন বরুয়া এম, বি		

ବନ୍ଧୁବକ୍ରାର କଥା—	...	୧୧୦
ବୁଢ଼ାଧୀର ବଂଶ—ବକ୍ରା ଆକ ବକ୍ରାକତୀ	ଶାଖା—ଗୌରୀପୁର—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ	ସତ୍ତୋବକୁମାର ବକ୍ରା
	ବି, ଏ, ଏମ, ଏଲ, ଏ,...	୭୧୬
	ଚୌଧୁରୀ	ଶାଖା—ଗଣକକୁଟି—
	,,	ପଦ୍ମଯୋହନ ଚୌଧୁରୀ...
ତୁଂଜା ବଂଶ—	ଚାବାବି—	,, ଚଣ୍ଡୀଚରଣ ଦତ୍ତ ...
	ଶାଳକୋଟା—	,, ଜଗତଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ...
ଗୌରୀପୁର ରାଜ ବଂଶ—ଏକରା ବଂଶ—ଗୌରୀପୁର—ନାଜା	ଞ୍ଜନାତଚନ୍ଦ୍ର ବକ୍ରା	ବାହାଦୁର ...
	ବଡ଼ାଲ ବକ୍ରା	ଶାଖା—ଗୌରୀପୁର, ଚାମତା—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ
	ମଲ୍ଲବକ୍ରା	ଶାଖା—
	ପକୋରା—	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୁକୁନ୍ଦମଲ୍ଲ ବକ୍ରା ...
ଗୌରୀପୁର ରାଜ ବଂଶର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କଥା—	...	୭୧୯
ବାମଜୟର ବଂଶ—	ବଦନକୁଟି—	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସର୍ବେଶ୍ଵର ଦତ୍ତ ...
ବାଧାକାନ୍ତର ବଂଶ—	ଗଣକଗାଠ—	,, ବାଧାକାନ୍ତ ଦତ୍ତ ...
ଧନୀରାୟ ଦତ୍ତର ବଂଶ—	ଭାଗରତୀ	ପାବା— ,, ସକ୍ରାମ ଦତ୍ତ ...
ଜଗତନାରାୟଣର ବଂଶ—	,,	,, ଶିବୀଜନାରାୟଣ ଦତ୍ତ ...
ଜପଚନ୍ଦ୍ରର ବଂଶ—	ବଦନକୁଟି—	,, ବୁଦ୍ଧିରାମ ଦତ୍ତ ...
ବାନେଶ୍ଵର ବଂଶ—	,,	,, ଅଯୁକ୍ତ ନାରାୟଣ ଦତ୍ତ ...
ଭୋଲାନାଥର ବଂଶ—କେନ୍ଦୁରା	ର କାକତୀ ବଂଶ—	ସାଦେବୀ—
	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ	ଧବନୀଧର ଦତ୍ତ ...
ଭୋଲାନାଥର ବଂଶ—	ପାନବାବୀ—	,, କାଶୀନାଥ ଦତ୍ତ ...
କଲ୍ୟାଣର ବଂଶ—	ସାଦେବୀ—	,, କେଶରଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ...
ବାମାନନ୍ଦର ବଂଶ—	,,	,, ନାରାୟଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ...
ପ୍ରାଣପତିର ବଂଶ—	ବତନପୁର—	,, ଦୁର୍ତ୍ତରାମ ଦତ୍ତ ...
ବରାକାନ୍ତ—(କୋଟବିହାରୀ ବଂଶ)	ଚାମତା—	,, କାର୍ଣ୍ଣୀକାନ୍ତ ଦତ୍ତ ...
ଜଗନ୍ନାଥର ବଂଶ—	ପକୋରା—	,, ଉଦୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ...
ଧରାଧର ବଂଶ—	,,	,, ମାଧିକ ଚନ୍ଦ୍ର ମହନ୍ତ ...
କାଶ୍ୟପ ଚନ୍ଦ୍ର ବଂଶ—	ଉଲୁବାବୀ	,, ବକ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ତୁଂଜା ...
ନନ୍ଦ ବଂଶ—	ଶିମଶିମା	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ
ବରା ବଂଶ—	ଦାହି (ମଞ୍ଜୁଳଦେ)	,, ଶ୍ରୀରାମରାଜ ବରା ...
ନରମ ଚନ୍ଦ୍ରର ବଂଶ—	ବାହିହାଟା	,, ଦୟାଧର ଦତ୍ତ ...
ହରଗୌରୀର ବଂଶ—	ମାନାର	,, ଧନୀଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ...
ମଞ୍ଜୁଳଦେର ବଂଶ—	ବକ୍ର	,, ତରୁଣ ଦତ୍ତ ...
ମାଟିଗିରୀ ଆକ ବରା ବଂଶ—	ଶିଲକୁଟି (ମଞ୍ଜୁଳଦେ)	,, ଦେହୀରାମ ଦତ୍ତ ...
ଯେଧି ବଂଶ—	ବଳାକୁଟି	,, ମତ୍ତାରାମ ଦତ୍ତ ...
ମନ୍ମଥ ଗୋମହାର ବଂଶ—	ଚେଢ଼ା	,, ଅବିନ୍ଦ ଚୌଧୁରୀ ...
ନୀଳଗଣି ତୁଂଜାର ବଂଶ—	ଶିଳା	ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ
ଲହରୀର ବଂଶ—	ସାନେକୁଟି, ପୂର୍ବ	କାଳାକୁଟି ,, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାରାୟଣ ଦତ୍ତ ...
ତୁଂଜା ବଂଶ—	ବାହଜାନି, ତେବେଟିଆ	,, ସାମ୍ବିତାନନ୍ଦ ମହନ୍ତ ...
ବାହାନାର ମହନ୍ତ ବଂଶ—		ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ
,,	ଦତ୍ତ ବଂଶ—	,, ହରାଜ ଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ...
ଅନିକନ୍ଦ ତୁଂଜାର ବଂଶ—	ଡିବୋରା	,, ନରନାଥ ଦତ୍ତ ...
ଚାନାବାପୁର ବଂଶ—	,,	,, ବକ୍ରକାନ୍ତ ଦତ୍ତ ...

বৈষ্ণাচার্য্য বংশ—	গৌৰীপুৰ	শ্ৰীযুত দীনেশচন্দ্ৰ বৰুৱা ষি, এল ...	৭৩৯
			৭৪০
শইকীয়া বংশ—	শিলাকুটি (নলবাৰী)	,, বাৰুনাথ দত্ত ...	৭৪০
কঁমলনাৰায়ণৰ বংশ—	বালিকবিয়া	,, সুকুণ্ড দত্ত ...	৭৪১
বানেকুচিৰ চৌধুৰী বংশ—	নন্দগাওঁ	শ্ৰীযুত বংশীনাৰায়ণ দত্ত ...	৭৪২
আনন্দৰায়ৰ বংশ—	দৌলাশাল	,, ভগবান চন্দ্ৰ চৌধুৰী ...	৭৪৩
পাণ্ডাৰ (বংপুৰ) বংশ—	বৰিয়ালদাঙা (গোৱালপাৰা)	,, দ্বাবকা নাথ বৰুৱা ...	৭৮৪
কটকী বংশ—	হাকামা (গোৱালপাৰা)	,, প্ৰকাশ চন্দ্ৰ দত্ত ...	৭৪৫
বৰুৱা বংশ—	,,	,, শৰৎচন্দ্ৰ বৰুৱা ...	৭৪৬
ভবাল কায়স্থৰ বংশ—	বেলশৰ	,, দণ্ডীৰাম দত্ত ...	৭৪৮
হলধ্বজ ভূঞাৰ বংশ—	শিংবাৰ অধিকাৰী শাখা—	,, সূৰ্য্যকান্ত অধিকাৰী ...	৭৫১
তালুকদাৰ বংশ—	বিহামপুৰ	,, বাজিবলোচন তালুকদাৰ ...	৭৫১
বৰকাপলাৰ অধিকাৰী বংশ—		,, বত্ৰেশ্বৰ দেৱ অধিকাৰী ...	৭৬৬
দীনমণি ভূঞাৰ বংশ—	চাৰাবৰি অধিকাৰী	,, ধৰমচন্দ্ৰ মেধি ...	৭৬৮
নসত্ৰৰ অধিকাৰী বংশ—	নসত্ৰ	,, দেৱকান্ত মহন্ত ...	৭৭০
নিয়োগী বংশ—	শালকোচা (গোৱালপাৰা)	,, যতীন্দ্ৰনাৰায়ণ নিয়োগী এম, এ ...	৭৭২
শালকোচাৰ বৰুৱা বংশ—	,,	শ্ৰীযুত নীলমাধৱ বৰুৱা এম, এ, বি, এল ...	৭৭৬
			৮১৬
চন্দ্ৰভূঞাৰ বংশ—	চাৰাবৰি	,, শ্ৰীকান্ত দত্ত ...	৭৭৮
,,	লখোপুৰ	,, গঙ্গাধৰ দত্ত ...	৭৮০
,,	মাকৰাপাৰৰ পাটোৱাৰী	,, লক্ষ্য দত্ত ...	৭৮২
বাজেন্দ্ৰ ভূঞাৰ বংশ—	বৰশলা	শ্ৰীযুত গোৰীকান্ত ভূঞা ...	৭৮৩
	তালুকদাৰ শাখা—	,, প্ৰিয়নাথ তালুকদাৰ ...	৭৮৪
চন্দ্ৰগিৰী ভূঞাৰ বংশ—	বৰুৱা শাখা—(দীগিপাৰ মঙ্গলদৈ),,	সিদ্ধুৰাম বৰুৱা ...	৭৮৭
,,	কাকতী শাখা—ভুনকুচি (কাঁমৰপ)	,, হেমচন্দ্ৰ দত্ত ...	৭৯০
,,	বুজৰ বৰুৱা শাখা—নন্দগাওঁ	,, গোলাপ নাৰায়ণ বৰুৱা ...	৭৯৪
,,	দত্ত বৰুৱা শাখা—পূবকালাতুটি	,, মহেন্দ্ৰনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা ...	৭৯৮
	,, বাহজানি	,, পূৰ্ণহৰি দত্ত বৰুৱা ...	৭৯৭
	,, গোহাটী	,, বীৰহৰি দত্ত বৰুৱা ...	,,
	,, নলবাৰী	,, বিচিত্ৰনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা বি, এল, ...	৭৯৮
আণ্ডকাটাৰ মহন্ত বংশ—	নগাওঁ		৮২০
৩৪৯ পৃষ্ঠাৰ শ্ৰীধৰ ভূঞাৰ বাকী অংশ—	শ্ৰীযুত জানকীনাথ ভূঞা—উলুবাৰী		৮২২

প্ৰাচীন কামৰূপীয় কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

১ম খণ্ড ।

প্ৰথম অধ্যায় ।

জাতি— ব্ৰাহ্মণ-ক্ষত্ৰিয় ।

একবৰ্ণম হৃদং পৰ্বম বিশ্বম অৰ্শং যুধিষ্ঠিৰ ।

কৰ্মক্ৰিয়া বিশেষেণ চাতুৰ্ণাম্ প্ৰতিষ্ঠিতম্ ॥

মহাভাৰত, শান্তি পৰ্ব ৮৮ অধ্যায় ।

প্ৰাচীন কালত পৃথিবীত এক জাতি আছিল। কৰ্মক্ৰিয়া বিভিন্নতা অনুসৰি পাচত বৰ্ণবিভাগ হয়। এই বৰ্ণবিভাগ হওঁতে পোনতে দুজাতি হয়— গুৰুবৰ্ণ আৰু ব্ৰহ্মবৰ্ণ; এই কাৰণে জাতিক বৰ্ণ বোলে। পাচত চাৰি জাতি হয়— যেনে ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু শূদ্ৰ। পৰবৰ্তী বালত আকৌ অলেখ জাতিৰ সৃষ্টি হয়।

“চাতুৰ্ণাংময়া সৃষ্টং গুণকৰ্মাভিবাগশঃ” গীতাৰ এই মহা বাক্যেও তাকেই সমৰ্থন কৰে। জাতি সম্বন্ধে বেদত আছে—

‘৩ং যজ্ঞং বৰ্জিষি প্ৰোক্ষন-পুকষং জাতমগ্ৰতঃ ।

হেন দেবা অযত্ত্বঃ সান্না ঋষিশ্চ যে ॥ ৯

ঋক বেদ, ১০।৯ সূক্ত ।

এই যে সঙ্কল্পকপ যজ্ঞ, ইয়াৰপৰা পোনতে পুকষ জন্মিল আৰু তাৰপৰা সনক, সনাতন, সনন্দ আদি সাধু আৰু গদীচি, অত্ৰি, অঙ্গিৰা আদি ঋষি জন্ম লাভ কৰিলে।

ইয়াৰ পাচত পুকষে লোকৰ সংশয় দূৰ কৰিবলৈ প্ৰয়োক্তবেৰে মীমাংসা কৰি কলে :—

যং পুকষং বাদধুঃ কতিধা বাকল্পযন্ ।

মুখং কিমশ্চ কৌ বাহু কা উৰু পাদা উচ্যেতে ॥ ১০

উদ্ভব—

ব্ৰাহ্মণোহশ্চ মুখমাসীদ্ বাহু বাজন্তঃ কৃতঃ ।

উৰু তদশ্চ হৃদ বৈশ্যঃ পদ্যাং শূদ্ৰো অজায়ত ॥ ১১

ঋক বেদ ১০।৯৪

ঋষিযে প্ৰেৰণ কৰিলে, যে পুৰুষৰপৰা সাধ্য আৰু ঋষিসকল জন্মিল; তেওঁলোকক সমাজ-পুৰুষ কল্পনা কৰিলে, তেওঁৰ মুখ, বাহু, উৰু, পদ কি হল? উত্তৰত বুজালে— সাধ্যই অৰ্থাৎ সাধনশীলে প্ৰজাকামনা নকৰাত, কেৱল জগৎ, তপ লৈ থাকাত ঋষিসকলে অৰ্থাৎ ঋষিকলে প্ৰজা ভয়ানকাত মন দিলে, তেওঁলোকৰ উৎপন্ন সন্তান সকলক আৰু আগতে কোৱা পশু আদি সমস্তকে তেওঁৰ মুখ স্বৰূপ ব্ৰাহ্মণ, বাহু স্বৰূপ ক্ষত্ৰিয়, উৰু স্বৰূপ বৈশ্য আৰু পদ স্বৰূপ শূদ্ৰ ৰূপে বৰণ কৰিলে।” *

উক্ত শ্লোক ওপৰে ওপৰে চালে নিৰাকার ব্ৰহ্মৰ অঙ্কৰপৰা চতুৰ্বৰণ সৃষ্টিৰ কল্পনা কৰা যেন দেখা যায়; আচলতে বাষ্ট্ৰ বা সমাজ যান্ত্ৰিক দেহৰ নিচিনা তুল্য ভাবে গঠিত। জীৱ দেহৰ উৎপত্তি, স্থিতি, লয়ৰ নিচিনাকৈ সমাজলৈ উৎপত্তি, স্থিতি, লয় তিনিটাই আছে আৰু চিৰকাল থাকিব। মানব দেহৰ নিচিনা সমাজৰ মুখ, বাহু, উৰু আৰু পদ আছে। সমাজৰ মুখস্বৰূপ ব্ৰাহ্মণ, বাহু ক্ষত্ৰিয়, উৰু বৈশ্য আৰু পদ শূদ্ৰ। সমাজ সমষ্টি হেতুকে ঈশ্বৰ; এই কাৰণে কথাত কয়— “বাইছে বহা, আৰু বজাই ঈশ্বৰ।” জাতি স্বৰূপে মনুঃ এটা কথা পোৱা যায়:—

শূদ্ৰো ব্ৰাহ্মণঃ স্মৃতি ব্ৰাহ্মণশ্চৈতি শৃদগাম।

ক্ষত্ৰিয়াজ্জায়মানস্ত বিত্ত্বাঈশ্বৰাত্মৈবচ। মনু

“শূদ্ৰ কুলত উৎপন্ন হৈয়ো ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয় আৰু বৈশ্যৰ তুল্য গুণ, কৰ্ম আৰু স্বভাবযুক্ত হলে শূদ্ৰ, ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয় আৰু বৈশ্য হয়, তেনেকৈ ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, কিম্বা বৈশ্য কুলত উৎপন্ন হৈয়ো শূদ্ৰ সদৃশ গুণ, কৰ্ম আৰু স্বভাব যুক্ত হলে শূদ্ৰ হয়। ক্ষত্ৰিয় কিম্বা বৈশ্য কুলত উৎপন্ন হৈয়ো ব্ৰাহ্মণ অথবা শূদ্ৰ সদৃশ হলে ব্ৰাহ্মণ অথবা শূদ্ৰ হয়। বহুত পণ্ডিতৰ মতে খৃষ্টপূৰ্ব ১২৭৬ বছৰ আগতে মনুৰ আবিৰ্ভাব হয়। তেওঁ বি বাহুগুণ শাস্ত্ৰ প্ৰণয়ণ কৰে তাত ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য, শূদ্ৰ, বৰসম্বৰ, পোণ্ড আদি ৬০ টা জাতিৰ নাম উল্লেখ আছে। মনুৱে গুণ, কৰ্ম, স্বভাৱৰপৰা হোৱা বিভিন্ন জাতিৰ অৰ্থে বিভিন্ন কৰ্মৰ বাবস্থা কৰে। মনুৰ আগতে চিনৰ জাতিবিলাকৰ বিচাৰ আৰু বৰ্মৰ ভাগ সিমান স্পষ্টকৰিত নাছিল।

ব্ৰাহ্মণ-বান্ধু আদি জাতিৰ গোত্ৰ আৰু প্ৰবৰ আছে। তেওঁলোকে দান, যজ্ঞ, বিবাহ আদি ক্ৰিয়াত নিজ নিজ গোত্ৰ আৰু প্ৰবৰ উল্লেখ কৰি সৈহবোধ কৰ্ম আবহমান কাল কৰি আহিছে। এইবোৰ গোত্ৰ, প্ৰবৰ দেখিও মূলত যে সকলে জাতি এক আছিল তাক বৰিব পাৰি।

বংশপ্ৰবৰ্তক মূল পুৰুষজনকেই শাস্ত্ৰকাৰণবলে গোত্ৰ বলি উল্লেখ কৰা দেখা যায়; যেনে ভবদ্বাজ, গৌতম, কাশ্যপ আদি।

ভবদ্বাজ প্ৰজ্ঞান্যে যজ্ঞ বাণ্যত সমাহিত, অবস্থাত থাকি ব্ৰহ্মৰ মনুৱোধ দেখিবলৈ শক্তিসম্পন্ন ঋষিকল দ্ৰষ্টা ৰূপে বৰণ কৰিছিল, সেই সকলকে প্ৰবৰ ঋষি বোলে; যেনে ভবদ্বাজ গোত্ৰৰ প্ৰবৰ ভবদ্বাজ, অন্ধিবস, বাৰ্হস্পত্য। আশ্ৰম প্ৰবৰ্তক ঋষিসকলৰ অপত্য, শিষ্য আৰু যজমানকো প্ৰবৰ বোলে। গোত্ৰ অৰ্থে পৰ্বৰ্তকো বুজায়; হিমালয় পৰ্বতৰ যেনেকৈ বহুত উপপৰ্বত আছে তদ্রূপ ঋষিসকলৰো প্ৰবৰ আছে। এতেকে মূল ঋষিৰ প্ৰবৰ কেইটোহে যেন এটা এটা শাখা আৰু গোত্ৰ ও প্ৰবৰ যোগ হৈ এটা পৰিয়াল। ধৰ্মাদি কাৰ্য্যত গোত্ৰ-প্ৰবৰ উল্লেখ কৰি দ্বিজসকলে নিজৰ অতি প্ৰাচীন পৰিয়ালৰ পৰিচয় দিয়ে মাত্ৰ। ভৱদ্বাজ,

*কাষস্থ-তত্ত্ব-নীৰ্ঘণিত ৩৪ পৃষ্ঠা, ঐতিহ্য উৎপত্তি চক্ৰ শাস্ত্ৰা বচিত আৰু ৬নংগেঞ্জ নাথ বহু প্ৰাচ্য বিজ্ঞা মহাৰ্ণব কৰ্তৃক প্ৰকাশিত বলিকতা।

ভৰদ্বাজ, বিশ্বামিত্ৰ, অত্ৰি, গৌতম, বশিষ্ঠ আৰু অগস্তা এই সকল প্ৰথম গোট প্ৰবৰ্তক ঋষি; ইয়াৰ পাচত আৰু বহুতো গোট প্ৰবৰ্তক ঋষিৰ উদ্ভৱ হৈছিল।

প্ৰবৰ অৰ্ণাৎ মন্বন্তৰী ঋষিৰ সংখ্যা এক, দুই, তিনি আৰু পাঁচ মাত্ৰ। বেলেগ বেলেগ গোটকৰ্তা ঋষিৰ মন্বন্তৰী বা প্ৰবৰ ঋষি বেলেগ বেলেগ।” *

মন্বন্তৰী বা প্ৰবৰ ঋষিসকলৰ নামবোৰলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায়— ব্ৰাহ্মণৰ বাহিৰে অনেক ৰাজৰ্ষি প্ৰবৰ-ঋষি বুলি গণ্য হৈছে; যেনে— মনু, ইলা, পুৰুব্বা, যুবনাস্ব, দিবদাস ইত্যাদি।

আৰ্যাসকলৰ বংশাবলী আলোচনা কৰিলেও ব্ৰাহ্মণ-ঋষিৰ অভেদ অবস্থা দেখা যায়— +

যেনে— ১। কুশিক (চক্ৰবৰ্তী ৰাজা)

গাধি (ৰাজৰ্ষি)

কছা -

সত্যবৰ্ত

শাং - পটীক (ভৃগু মুনিৰ পুত্ৰ)

জমদগ্নি

পুত্ৰ - বিশ্বামিৰ (ঋষি)

২। মৰীচি— ব্ৰহ্মাৰ পুত্ৰ

ভাং - কলা - (কৰ্দম মুনিৰ কছা)

কাণ্ডপ

সূৰ্য্য

বিবস্বান

মনু (সত্য যুগৰ প্ৰথম চক্ৰবৰ্তী ৰাজা)

ইক্ষ্বাকু (দেৱতা যুগৰ চক্ৰবৰ্তী ৰাজা)

[এওঁৰ বংশধৰসকলেই সূৰ্য্যবংশীয় ক্ষত্ৰিয় ৰাজা]

৩। দণ্ডি

ভাং - অনশয়া - (কৰ্দম মুনিৰ কছা)

চন্দ্ৰ

বৃধ

ভাং - ইলা

আয়ু

নহম

যযাতি

ভাং - (১) দেৱানী-শুক্ৰাচাৰ্য্যৰ কছা (যজুৰংশৰ উৎপত্তি)

(২) শৰ্মিষ্ঠা - (বৃষপৰ্বা দানবৰ কছা)

পুৰু

[এওঁলোকৰ বংশধৰসকলেই চক্ৰবৰ্তীয়া ক্ষত্ৰিয়।]

* পণ্ডিত শ্ৰীযুত দেবেন্দ্ৰনাথ সান্নাতীৰ্থ মহাশয়ৰ ব্যাখ্যা— হাতীপিঠি, কামৰূপ।

+ শ্ৰীযুত কৃষ্ণকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য মহাশয়ৰ “আৰ্যাসকলৰ বংশ-নিৰ্ণয়” প্ৰবন্ধৰপৰা লোৱা, আ. সা. স. প. ৫ম বছৰ ৩য় সংখ্যা।

এইদৰে আৰ্যসকলৰ আদি অৱস্থাত আজি কালিৰ দৰে জাতি বিভাগ নাছিল— গুণ-কৰ্ম লৈহে জাতি হৈছিল ; আৰু দ্বিজসকলৰ ভিতৰত বৈবাহিক সম্বন্ধও ঘটছিল। গুণ আৰু স্বভাৱ লৈ ক্ষত্ৰিয়-বৈশ্য আদিৰপৰা ব্ৰহ্মৰ্ষিৰ আবিৰ্ভাব হৈছিল আৰু সেইসকলৰ কিছুমান গোত্ৰৰ্শ্বৰ প্ৰবৰ ৰূপে গণ্য হৈছিল।

বজৌৱীৰ্য্যৰ সংযোগৰপৰা বৰ্ণাশ্ৰমৰ ব্যবস্থা স্বীকাৰ কৰা নিৰ্দুল নহয় ; কিয়নো কোনো দ্বিজ নিজ জাতি ত্যাগ কৰি খৃষ্টান বা মুছলমান ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিলে তেওঁ নিজে দ্বিজ বুলি প্ৰকাশ নকৰে, সমাজেও গ্ৰহণ নকৰে।

গুণ আৰু স্বভাৱ অনুসারে বৰ্ণ ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি হৈছিল ; নহলে ছানোগ্য উপনিষদৰ জাবাল ঋষি অজ্ঞাত কুলশীল হৈ, বিশ্বামিত্ৰ ক্ষত্ৰিয় হৈ, মাওৰ ঋষি চাণ্ডাল কুলত ভ্ৰম গ্ৰহণ কৰি ব্ৰাহ্মণ হব নোবাৰিলেহেতেন। বৰ্তমানেও বিজ্ঞ আৰু উন্নত স্বভাৱবদ্বাৰা ব্ৰাহ্মণেৰ জাতিৰ লোক যে ব্ৰাহ্মণ নহব তাক কব নোৱাৰি : গুণ আৰু বিজ্ঞাৰ পুণ্য স্বাভাৱিক।

ইয়াৰ উপৰি বৰ্তমানে আমি ইউৰোপীয় আদৰ্শত চলিব ধৰিছোঁ। ইউৰোপীয় সমাজত সাধাৰণতঃ কৰ্মগত জাতিভেদ ; হিন্দু সমাজভুক্ত যদিও সম্প্ৰতি বংশগত জাতিভেদ চলিছে, তথাপি প্ৰায়াৰিলাক শিক্ষা-লোক কৰ্মগত জাতিভেদবহে পক্ষপাতী, গতিকে “কৰ্মক্ৰিয়া বিশেষণে চাতুৰ্বৰ্ণ্যম” য়ে এদিন প্ৰতিষ্ঠিত নহব তাক কব নোৱাৰি।

২য় অধ্যায়।

নিষ্ক্ৰিয় বাদৰ মূল।

পুৰাণবোৰত নিবোৰ পুৰাতনত আছে তাৰ বেচি ভাগেই মজ্জ ব্ৰাহ্মণৰপৰা লোৱা। কিছুমান উপাখ্যান মহাভাৰত, বৌদ্ধজাতক আৰু ভেদ শাস্ত্ৰৰপৰাও লৈছিল।

মহা ব্ৰাহ্মণৰ ৫১২৩১—১২ শ্লোকত ক্ৰিমিবাজ অৰ্জুন, স্থপতি, মাতৃ, দাতৃ, ভগ্নী আৰু পৰিয়ালৰ আন বিলাক ভগ্নদায়বদ্বাৰা মৰা পৰিছিল বুলি বৰ্ণনা কৰিছে ; আৰু ৫১২৮৫—৯ শ্লোকত অৰ্জুনৰ নিমিত্তে ভগ্নদায়ব তিনি প্ৰকাৰ আবিভাবৰ উল্লেখ আছে।

মহায়া যাক্ষাচাৰ্য্যে ভগ্নদায় শব্দৰ অৰ্থ “ভগ্নদায়ঃ প্ৰজমিতায়য়ো বা প্ৰজলিতায়য়োবেতি” কৰিছে। ইয়াৰ দ্বাৰা বুজা যায় শব্দৰ জঠৰানল জলি উঠি অৰ্জুন নামৰ ক্ৰিমি সপৰিবাৰে ধ্বংস কৰিছিল। এই ক্ৰিমি মাতৃহৰ জীৱনত তিনি প্ৰকাৰে সাত বাৰ জন্মে আৰু জঠৰায়িত বিনাশ হয়। পুৰাণ ৰচয়িতাসকলৰ এয়ে ভিত্তি ; ইয়াকে লৈয়েই তেওঁলোকে পৰশুৰামবদ্বাৰা একৈশ বাৰ পৃথিৱী নিষ্ক্ৰিয় কৰা উপাখ্যান ৰচনা কৰিছে। ওপৰৰ ব্যাখ্যাটো অৰ্থৰ বেদৰ শৌনক শাখাৰ মহা ব্ৰাহ্মণত আচাৰ্য্য উপবৰ্ধৰ টীকাত আছে বুলি পণ্ডিত উপেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ শাস্ত্ৰী মহাশয়ে কাষস্থ তৰ্থ দাঁড়িত উল্লেখ কৰিছে ; গতিকে ই কল্পিত ব্যাখ্যা নহয়।

পৃথিৱী কোনো কালে নিষ্ক্ৰিয় হোৱা নাই, তাৰ প্ৰমাণ তলত কেইটামান দিয়া হল :—

(১) শ্ৰীৰাম চক্ৰে হৰধনু ভঙ্গ কৰি সৌগ্ৰক আনোঁতে পৰশুৰামৰ লগত বামচক্ৰৰ যুদ্ধ হয় ; এই যুদ্ধত ক্ষত্ৰিয়ৰ জাতত তেওঁ কেনে ভাবে পৰাস্ত হয় সামায়াপাঠক মাত্ৰে জানে।

(২) ভীষ্মৰ লগত পৰশুৰামৰ যুদ্ধৰ ফলাফলো সকলোৱে জানে। এই সময়ত ভীষ্মই কৈছিল—

যচ্চাপি কথাসে বাম বহুশঃ পৰিবৎসরে ।

নির্জতাঃ ক্ষত্ৰিয়া লোকে ময়ৈকেনেত্তি তচ্চুণ ॥

নং তদা জাতবান্ ভীষ্মঃ ক্ষত্ৰিয়ো বাপি মদ্বিধঃ ।

পশ্চাচ্ছাতানি তেজাংসি তৃণেশ জলিতং ত্বয়া ॥ ৩০

মহাভাৰত ৫।১৭৯

অৰ্থাৎ হে বাম, তুমি যে কৈছা যোবা বহুৰ কেইবা ণ ক্ষত্ৰিয় নাশ কৰিছা, তাক কেবে নাজানে আৰু মই নাক শুনাও নাই; যদি তুমি ক্ষত্ৰিয় নাশ কৰিছা, সেই সময়ত ভীষ্ম বা মোৰ দৰে ক্ষত্ৰিয় জন্মা নাছিল, এই তেজ পাচত জন্মিছে আৰু তোমাৰ দৰে তৃণেৰে সি জলি উঠিব।

পৰশুৰাম আৰু ভীষ্মৰ ভিতৰত ২২ দিন যুদ্ধ হয়। শেষত পৰশুৰামৰ পিতৃস্থানীয় আয়ীয়াসকলে কয় :— হে পৰশুৰাম, তুমি পুনঃ এনে চঃসাহ নকৰিব। ক্ষত্ৰিয়ৰ লগত যুদ্ধ কৰাই তোমাৰ অত্যায—বিশেষকৈ ভীষ্মৰ লগত। মহাভাৰত ৫।১৮৭।১০

(৩) (ক) ৰাজপুত ৰজাসকলে নিজক শূৰ্য্য বংশীয় আৰু চক্ৰ বংশীয় ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দি আহিছে।

(খ) গুজৰাটৰ ৰাজ্য ক্ৰবৰ সম্ভাৰনসকলে এক ক্ষত্ৰিয়, মধ্য ভাৰতৰ চক্ৰসেন ৰজাৰ বংশধৰসকলে কায়স্থ ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দিয়ে।

(৩) গৌড়ৰ পাল আৰু সেন বংশৰ ৰাজ্যসকলে ক্ষত্ৰিয় বুলিয়েই পৰিচয় দিছিল; পৰবৰ্তী কালত এই বিলাকৰ বংশধৰসকল কায়স্থ আৰু বৈষ্ণৱ নামে জনাজাত হৈছে।

(৪) ৰাজপুত ক্ষত্ৰিয়সকলৰ ভিতৰৰ কিছুমানে লালা কায়স্থ বুলি জনাজাত হয়; গৌড়ৰ মল্ল, মানসিংহ কায়স্থক্ষত্ৰিয় বুলিয়েই পৰিচিত হৈছিল।

(৫) বৰ্তমানৈ যিসকল দেশীয় হিন্দু নৰপতি আছে, তাৰ বেচি ভাগেই ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দিয়ে।

(৬) প্ৰাচীন কামৰূপৰ কুমাৰ ভাস্কৰ বৰ্মন, পাল বংশধৰ আৰু জিত্তাৰি বংশধৰ ৰজাসকলে নিজক ক্ষত্ৰিয় বুলি চিনাকি দিছিল।

(৭) কামৰূপৰ বাৰভূগঙ্গাসকলে নিজক ক্ষত্ৰিয় বুলি চিনাকি দিছিল, তাৰ ফলত তেওঁলোক পোনতে আহি বাস কৰা ঠাইৰ নাম “ক্ষত্ৰী” হৈছিল; তেওঁলোকেৰে শিবোমণি ভূঞাই “বক্ষকায়স্থ” বুলি পৰিচয় দিছিল। কামৰূপৰ কায়স্থসকলে আজি পৰ্য্যন্ত তেওঁলোকে নিজক শূদ্ৰ বুলি বোধ নকৰে; আন কি তেওঁ লোকেৰে শিবোমণাসকলেও ৰাজ্যৰ বাহিৰে আন জাতীয় লোকক শূদ্ৰ বুলিয়েই আখ্যা দিয়ে; স্বজাতিৰ ভিতৰৰ কাৰো কোনো হীনাচাৰ দেখিলে তেওঁলোকে কপাতে কয়—“শূদ্ৰৰ তিৰীৰ দৰে তাইৰ কেনে স্বভাৱ দেখো?”

এনে অবস্থাত পৃথিবী বা ভাৰতবৰ্ষ নিঃক্ষত্ৰিয় হয় কেনেকৈ? নিঃশূদ্ৰ বুলিলে বি দৰে গুণৰ অল্পতা বুজায়, সেইদৰে নিঃক্ষত্ৰিয় বুলিলেও সংখ্যাৰ অল্পতা বুজাহে স্কৃতি সম্ভৱ হব। পৰশুৰামৰ নিঃক্ষত্ৰিয় কৰা উপাখ্যানটো সত্য ঘটনা বুলি ধৰিলেও কাব্যিক মনত এটা প্ৰশ্ন উঠে—“পৰশুৰাম জগত জয়ী বীৰ আছিলনে? তেওঁ সমস্ত ভাৰতবৰ্ষকে জয় কৰাৰ জানো কোনো প্ৰমাণ আছে?” পৰশুৰামে কাৰ্ত্তবীৰ্য্যৰ্জুনৰ ৰাজ্যৰ ক্ষত্ৰিয় বিলাকক মাৰিব পাৰা সম্ভৱ হলেও ভাৰতৰ অগ্ৰাঙ্ক ৰাজ্যত বহুত ক্ষত্ৰিয় নিঃশূদ্ৰ আছিল।

আচলতে পাঠানসকলে দেশ জয় কৰাৰ পাচত হিন্দু ধৰ্মত নানা সংকীৰ্ণতাই প্ৰবেশ কৰে; আৰু তাৰ ফলত নানা পুৰাণ আৰু উপপুৰাণৰ সৃষ্টি হয়; পৰশুৰামে পৃথিৱী নিঃক্ষত্ৰিয় কৰা উপখ্যানো তাৰে এটা মাত্ৰ। পৃথিৱী কোনো দিন নিঃক্ষত্ৰিয় হোৱা নাছিল আৰু আগলৈও নহব।

৩য় অধ্যায়।

ক্ষত্ৰিয়ৰ আচাৰ।

প্ৰজাপালন, দান, সদাচাৰ এই কেইটাই ক্ষত্ৰিয়ৰ প্ৰধান আচাৰ। ইয়াৰ উপৰি—দশ সংস্কাৰ ক্ষত্ৰিয়ৰ দ্বিজস্বৰ পৰিচায়ক। গৰ্ভাধান, পুংসবন, সৌমস্তোম্ৰয়ন, জাতকৰ্ণ, নামকৰণ, নিষ্কৰ্মণ, অন্নপ্ৰাশন, চূড়াকৰণ, উপনয়ন, বিবাহ আদি ক্ৰিয়া ক্ষত্ৰিয়ই সময় মতে কৰে। ক্ষত্ৰিয়সকলৰ নিজৰ গোত্ৰ আৰু প্ৰবৰ আছে। প্ৰাচীন কালত ৰাজা ৰাজ্যৰ নানা কাৰ্য্যত নিযুক্ত থাকিবৰ কাৰণে সদায় যজ্ঞ শালাত যজমানৰ ঠাইত বহিব নোৱাৰিছিল, সেই কাৰণে তেওঁ নিজৰ পুৰোহিতকেই প্ৰতিনিধি নিযুক্ত কৰিছিল। এই কামৰ সুবিধাৰ নিমিত্তে ৰাজ্যসকলে নিজ গোত্ৰ-প্ৰবৰ মিলা পুৰোহিত নিযুক্ত কৰিছিল; কিন্তু পৰবৰ্তী কালত দুই এক ৰাজবংশত পূৰ্বৰপৰা চলি অহা পুৰোহিতক কোনো কোনো নতুন ৰাজাই ত্যাগ কৰিব নোৱাৰা হোৱাত বিভিন্ন গোত্ৰ-প্ৰবৰৰ পুৰোহিতেই ৰাজ-পৌৰোহিত্য কৰিবলগায়া হৈছিল। ইয়াৰ ফলত “পুৰোহিতস্ত প্ৰবৰেণ ৰাজা প্ৰবৰ্ণতে ইতি বিজ্ঞায়তে” (আপস্তম্বসূত্ৰ); “পৌৰোহিত্যান ৰাজ্ঞাৰ্বিশাং প্ৰবৰ্ণতে” (অশ্বলায়ন সূত্ৰ) আদি সূত্ৰৰ সৃষ্টি হৈছে। এই কাৰণে ক্ষত্ৰিয়-বেণ্ডৰ অতি কম সংখ্যাকে পুৰোহিতৰ গোত্ৰ প্ৰবৰ ধৰাও দেন। যাহা বিস্ত্ৰ প্ৰায় সবলো ক্ষত্ৰিয়-বেণ্ডৰ নিজা নিজা গোত্ৰ প্ৰবৰ আছে। এই কাৰণে ক্ষত্ৰিয়সকলে গোত্ৰ প্ৰবৰ বিচাৰ কৰি বিবাহ কৰে; গোত্ৰ প্ৰবৰ মিলা ঠাইত এওঁলোকৰ বিবাহ নিষিদ্ধ।

ক্ষত্ৰিয়সকলৰ কিছুমানে মৃতশোচ ১২ দিন, কিছুমানে ১৫ দিন আৰু কিছুমানে এমাহ পালন কৰে। অশৌচ-পালনৰ নিয়মটো প্ৰাচীন কালৰপৰা কামৰূপত বৰ্মন সময়েলৈকে একে নিয়মেই চলি আহিছে। এই সম্বন্ধ বেহট মান শাস্ত্ৰবচন তলত দিয়া হ'ল :-

- (১) দশাহং বাক্সান'দ্য ক্ষত্ৰিয়াণাং ত্ৰিপক্ষবন্ম।
বিশ্বদাদং তু বেষ্ঠানাং শূদাণাং মাসমেবচি ॥ দেবন।
- (২) বাক্সণো দশবাত্ৰে। পঞ্চদশশত্ৰেণ ক্ষত্ৰিণঃ।
বৈষ্ঠো। বিংশতি বাত্ৰেণ শূদো মাসেন শুদ্ধাতি ॥ বশিষ্ঠঃ।
- (৩) বাক্সো মাহাশ্বিকে স্থানে সত্ৰঃ শৌচং বিদীয়তে। মন্ত্ৰ। ৫১২৮
- (৪) উপবীতি ক্ষত্ৰিয়শ্চ দ্বাদশাহেন শুদ্ধাতি।
মাসেনান্তুপবীতশ্চ ক্ষত্ৰিয়ঃ শুদ্ধাতে তথা ॥ বৃহস্পতীয়া পুৰাণ।

(৫) কৃতোদকাস্তে স্কন্ধদাং সৰ্বেষাং পাণ্ডুনন্দনাঃ ।

বিদুৰো ধৃতৰাষ্ট্ৰশ্চ সৰ্বাশ্চ ভৰতস্নিহাঃ ॥

তত্র তে স্ময়হাস্মানো ভুবসন্ পাণ্ডু নন্দনাঃ ।

শৌচং নিবৰ্ত্তিষ্যন্তো মাসমাত্ৰং বহিঃপুৰাৎ ॥ শাস্তি পৰ্ক ১—১০১

ওপৰৰ বচনবোৰ দেখিলে ক্ষত্ৰিয়ৰ মৃত্যুশৌচ ১৫ দিন, উপবীতী ক্ষত্ৰিয়ৰ ১২ দিন আৰু পাণ্ডবসকলৰ (ক্ষত্ৰিয়ৰ) এক মাস দেখা যায়। ইয়াৰদ্বাৰা ক্ষত্ৰিয়ৰ অশৌচৰ বাল একো ঠিক কৰিব পাৰা নাযায়। উচিত্য। প্ৰদেশত শব সংস্কাৰ প্ৰণালীতে অশৌচৰ ভাৰতম্য আছে। যিবিলাক হিন্দুয়ে শব দাহ কৰে তেওঁলোকে একাদশ দিনত প্ৰেতকাৰ্য্য কৰে আৰু যিবিলাক শ পোহে, তেওঁবিলাকে মান এমাহ অশৌচ পালন কৰে। কোৱা বাহুল্য এই প্ৰদেশৰ হিন্দুৰ ভিতৰত অতি গুল পাপৰ কম সংখ্যক লোকেহে মৰা পোতে। আমাৰ ইয়াৰ নমঃশ্ৰুতসকলে ১০ দিন মাত্ৰ মৃত্যুশৌচ পালন কৰে। ইয়াৰপৰা অনুমান হয় সমাজৰ সুবিধা অনুসৰি অশৌচ পালনৰ ব্যৱস্থা হৈছিল। সমাজৰ শীৰ্ষ স্থানীয় ব্ৰাহ্মণ বহুত কামত নিযুক্ত হব লাগিছিল; বাচ স্বৰূপ ৰাজ্যৰক্ষক ক্ষত্ৰিয়সকলও ৰাজ্যৰ কাৰণে নানা কামত নিযুক্ত থাকিবলগীয়া হোৱাত তেওঁলোকৰ অশৌচ কাল দহ আৰু পোন্ধৰ দিন কৰিছে বুলি অনুমান হয়; নহলে এওঁলোক বহু দিন অশৌচত আৱদ্ধ হৈ থাকিলে ৰাজকাৰ্য্যত বহুত ক্ষতিৰ সম্ভৱনা আছিল।

শিক্ষাত উন্নত-অন্নত জ্ঞানি অনুসৰি শোকৰ পৰিমাণ কম বচ হোৱা বা আৰ্থক অৱস্থা ভাল বেয়া অনুসৰি শ্ৰাদ্ধাদি ক্ৰিয়া সম্পন্ন কৰাৰ সুবিধা হবলৈ অশৌচৰ কালনিৰ্ণয় হোৱা কথা বিশ্বাস কৰিব নোৱাৰি। জাতি হিচাবে শোকৰ ইতৰ বিশেষ হোৱা কথাৰ কোনো যুক্তি নাহ। গতিকে বৰ্তমান কামৰূপীয়া কাযস্থসকলে এমাহ অশৌচ পালন কৰিলেও তেওঁলোক ক্ষয়িত হলে, অশৌচ পালনৰ বাবে ক্ষত্ৰিয়-পদৰ পৰা পিছলি পৰিব নোৱাৰে।

-----: :-----

৪র্থ অধ্যায়।

কাযস্থ ক্ষত্ৰিয় ।

হিন্দুসকলক আৰ্গা ঋষি-মুনিয়ে চাৰি শ্ৰেণীত ভাগ কৰিছে — ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু শূদ্ৰ। কাযস্থ এই চাৰি শ্ৰেণীৰ কোন শ্ৰেণীত পৰে তাকে লৈ মাজে সময়ে আমাৰ মনত প্ৰশ্ন উঠে। ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন ঠাইত মিসকল কাযস্থ আছে, তাৰ সবছ ভাগেই নিজক ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দিয়ে; বৰ্তমানৰ বঙ্গদেশৰ কাযস্থসকলেও ক্ষত্ৰিয় বুলি কিছুমানে নতুনকৈ উপবীত গ্ৰহণ কৰিছে। কাযস্থ আচলতে ক্ষত্ৰিয়ৰ ভিতৰত পৰে নে নপৰে এইটোৱেই এটা ডাঙৰ সমস্যা।

উত্তৰ ভাৰতৰ হিন্দু ৰাজ্যসকলৰ দিনত “কাযস্থ” শব্দটো বৰ্মবাচকৰূপেও ব্যৱহাৰ কৰা পোৱা যায়; যেনে ‘অৰ্ধকাযস্থ’, ‘ভট্ট মহাৰাযস্থ’, ‘স্মৰি জাঠকাযস্থ’। আমাৰ বামৰূপতো ইংৰাজ আমোলৰ আগত যি

সকলে লৰা-ছোৱালীক দেশীয় ভাষা শিক্ষা দিছিল তেওঁলোকক ‘কাইথ’ বুলিছিল আৰু সেই শিক্ষাটোক ‘কাইথেলী বিদ্যা’ বুলিছিল। এই ‘কাইথ’সকল প্ৰায় কায়স্থ জাতিৰ লোকেই আছিল; কিন্তু মাজে মাজে দুই এজন আন জাতিৰ মানুহো “কাইথ” আছিল। ইয়াৰ উপৰি কিছুমান ৰাজ-বিষয়া, গোসাই ঘৰীয়া বিনয়াৰ পদো কাইথ বা কায়স্থ আছিল: যেনে—‘ভড়াল কাইথ’ বা ‘ভাণ্ডাৰ কায়স্থ’, “বৰকায়স্থ”, ‘ভাণ্ডাৰ বৰকায়স্থ’ ইত্যাদি। এই সকলৰো প্ৰায়বিলাকেই কায়স্থ জাতিৰ লোক হলেও দুই চাৰিজন অল্প জাতিৰো লোক আছিল। এই কাৰণে ‘কায়স্থ’ শব্দটো অকল জাতিবাচক বুলিলে পোনতে ভুল হোৱা যেন লাগে; আচলতে কিন্তু “কায়স্থ” শব্দে এক জাতিৰ মানুহকহে বুজায়; তলত এই সহজে কিছুমান কথা উল্লেখ কৰা হল।

‘কায়স্থ’ শব্দৰ উৎপত্তি লৈ নানা পণ্ডিতে নানা ভাৱে আলোচনা কৰিছে; তাৰ ভিতৰৰ আমাৰ মনত সত্য বুলি ধাৰণা হোৱা কেইটামান আলোচনা তলত তুলি দিলোঁ—পাৰশু ৰাজা দেৱায়চে * নাকি-ই-কন্তম পৰ্বতৰ গাত শিলালিপি খোদিত কৰি তেওঁৰ কথা প্ৰচাৰ কৰিছিল; তাত তেওঁ ৰাজা আৰু ৰাজ্যৰ অৰ্থত ‘ক্ষয়ত’ আৰু ‘ক্ষয়ণিয়’ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা জেন্দ ভাষাৰ অবস্থাৰ ইংৰাজী অনুবাদত দেখা যায়। অধ্যাপক ডা: ইৰাক জাহাঙ্গীৰ চোৰাবজী তাৰাপুৰৱালাই অবস্থাৰ অনুবাদৰ ২০ পৃষ্ঠাত ‘ক্ষয়ণিয়’ শব্দই পৰবৰ্তী কালত ‘ক্ষয়তো’ হয়, আৰু ‘ক্ষয়তো’ শব্দৰ লগত ‘যিম’ শব্দ সদায় যোগ থাকে বুলি কয়। ‘যিমক্ষয়তো’ কথাৰ অৰ্থ যমৰাজ।

পাৰ্চী “পক্ষায়ত ভাণ্ডাৰ”ৰ সম্পাদক শ্ৰীযুত জীৱনজী জামচেদজী মোদীয়ে জেন্দ সাহিত্যৰ আলোচনাত “ক্ষ” আৰু “খ”ৰ উচ্চাৰণৰ ভেদ নাই বুলি প্ৰকাশ কৰিছে। তেওঁৰ সংস্কৃত অবস্থাৰ টাকাত “ক্ষিন্নান” শব্দৰ বিশ্লেষণ দেখিলেই ভালদৰে বুজা যায়।

সংস্কৃত “কংস” শব্দ দেৱায়চৰ শিলালিপিত একে অৰ্থে “ক্ষংস” ৰূপে দেখা যায়। ক, ত, প, এই তিনি বৰ্ণ ২য় বৰ্ণৰ সহায় নহলে উচ্চাৰিত নহয়; সেই কাৰণে ভাস্কৰবিদসকলে কয়—প্ৰাচীন জেন্দ সাহিত্যত ‘ক্ষয়েত’, ‘খয়েত’, ‘কয়েত’ বা ‘কয়েথ’ ইয়াৰ যিটোকেই কোৱা যায় সেইটোৱেই অন্তৰ্ভুক্ত নহয়। এইবোৰ নিয়ম পালি, প্ৰাকৃততো দেখিবলৈ পোৱা যায়; যেনে ক্ষদ্ৰ ঠাইত কুদ্ৰ, ধ্বংসৰ ঠাইত ধংক ইত্যাদি। এতেকে জেন্দ সাহিত্যমতে ‘খয়েত’ বা ‘কয়েথ’ নাইবা ‘ক্ষয়ত’ শব্দই ৰাজা বুজায়।

“ধন: স্কক্ষত্ৰান্ ক্ষয়তো দিবো নুনাদিত্যাং” ঋক বেদ ৬।৫।১৪ মঙ্গ।

অৰ্থাৎ হে নিত্য তৰুণ অতি বলী নেতা স্বৰ্গৰ ৰাজা আদিত্যসকল! এই মন্ত্ৰত থকা স্কক্ষত্ৰ শব্দৰ অৰ্থ অতিবলী; ক্ষয়ত শব্দৰ অৰ্থ ৰাজা। এতেকে ‘ক্ষয়ত’ শব্দটো ক্ষত্ৰিয়বাচক বুলি ধৰিলে ভুল নহব লাগে।

সংস্কৃত ‘প্ৰক্ষালয়’ প্ৰাকৃতত ‘পক্ষাল,’ সংস্কৃত ‘বক্ষ’ প্ৰাকৃতত ‘বক্ষ’। ঢাকা অঞ্চলৰ মানুহৰ মুখত ‘ঢাকা’ শব্দ ‘ডাকা’, ‘ভাত’ শব্দ ‘বাত’ আদি উচ্চাৰিত হোৱাৰ মূলো পূৰ্ব বৰ্ণ উচ্চাৰিত হোৱাকে ধৰিব লাগিব। এতেকে খয়েত, কয়েত বা কয়েথ শব্দ দেৱভাষা সংস্কৃতত কায়স্থ হোৱা বুলি ধৰিব পাৰি। আমি ওপৰত উল্লেখ কৰা ‘যিম খয়েত’ দেৱ ভাষাত ‘যম কায়স্থ’ হয়।

কিছুমানে যমৰাজৰ লিখক চিত্ৰগুপ্ত কায়স্থৰ বীজপুৰুষ বুলি উল্লেখ কৰে; আচলতে চিত্ৰগুপ্ত কায়স্থৰ

গোত্রপুঙ্কন হোৱা সম্ভৱ নহয়। চিত্ৰ, যম, অগ্নিৰ ৰূপভেদ মাত্ৰ। * পণ্ডিত শ্ৰীযুত উপেন্দ্ৰ চন্দ্ৰ শাস্ত্ৰী মহাশয়ে মহৰ্ষি কাত্যায়নৰ যজুৰ্বেদীয় স্নান সূত্ৰৰ ফুটনোটনত দিয়া মন্ত্ৰটো উল্লেখ কৰি কাব্যাবাদ, অনল, সোম, যম, অৰ্য্যামা, অগ্নিষাক্তা, বৰ্হিষদ, চিত্ৰগুপ্ত আদি নামবোৰ অগ্নিদেৱতাৰ উদ্দেশ্যে উল্লেখ কৰা বুলি প্ৰমাণ কৰিছে। ইয়াৰ উপৰিও. মৈত্ৰয়নীয় সংহিতা ১।৫২, কৌশিক সূত্ৰ ১১৯২, শ্ৰোত সূত্ৰ ৪।১২৪, সাজ্যায়ন শোত্ৰে সূত্ৰ ১১৮ ৭, সামবেদ ১।৬৪, ঋক বেদ ৬।৬।৭, কোষীতকী ব্ৰাহ্মণ ২।১৩ ইত্যাদিত চিত্ৰগুপ্ত পূজাৰ বিহিত পাকা মন্ত্ৰবোৰ উল্লেখ কৰি কয়—চিত্ৰগুপ্ত যদি অগ্নিদেৱই ৰূপভেদ নহব তেনেহলে তেওঁৰ পূজাৰ ছোমত অগ্নিদেৱত মন্ত্ৰ বিহিত হব কিয়? এতেকে চিত্ৰগুপ্ত যমৰাজাৰ লিখক, কায়স্থৰ মূল পুঙ্কন নহয়— তেওঁ উৰ দেগায় ৰুদ্ৰলোকৰ অগ্নিৰিণেশ। কায়স্থ চতুৰ্ভৰ্গ ঐতিবৰ ক্ষত্ৰিয়। অগ্নি প্ৰাচীন কালত ভাৰত আৰু পৰ্যটন আছা আৰ্য্যসকল মধ্য এচিয়াৰ ইলা পৰ্বত এৰি আহাৰ আগতে ক্ষত্ৰিয়ক ‘ক্ষয়েত’ বা ‘থয়েত’ বুলিছিল। এই সময়ত আজি কালিদেৱে জাতিবিভাগ হোৱা নাছিল, ‘ক্ষয়েত’ শব্দে ৰাজাক বুজাইছিল। সেই ক্ষয়েত বা থয়েতেই পৰবৰ্তীকালত ‘ক্ষত্ৰিয়’ আৰু ‘কায়স্থ’ শব্দত পৰিণত হয়।

মহাৰাজ অশোকৰ সময়ৰ আগপিনিত ‘ৰাজুক’ শব্দেৰেও কিছুমান ক্ষত্ৰিয়ক বুজাইছিল। এই শব্দটো তেঁও প্ৰাকৃতত ‘ৰাজু’ বুলিছিল। সম্ভৱতঃ ৰাজাৰ জাতি বুলি এওঁলোকক ক্ষত্ৰিয় বুলি ‘ৰাজুক’ বোলা হৈছিল। অশোকে ‘ধৰ্ম মহামন্ত্ৰ’ নামৰ উচ্চ পদত আৰু সন্ধিবিশিষ্ট কাৰ্য্যত এই ক্ষত্ৰিয় বা ৰাজুকসকলক নিযুক্ত কৰিছিল, এই সম্বন্ধে Dr. Buhler এ লিখিছে:—

In note to my german translation of Rock Edict 3rd I have pointed out that Professor Jacobe has found the Jaina Prakrit representative or Rajuk in the kalapasutra where Raju means a writer, a clerk.

I have added that Rajuka was an old name of the writer caste which is later called kayastha and that Asoka calls his great administrative officials simply the writers because they were taken from that caste. (Epigraphica Indica vol 11 Page 254.)

মন্ত্ৰৰ সময়ত ক্ষত্ৰিয় জাতি মসীঙীৰী আৰু অসিঙীৰী নামে দুই ভাগ হয়; যেনে:-

বে পথাংপথি বক্ষয় ঐলহদা আবুৰুধে।

অৰ্গাং মসীঙীৰী আৰু অসিঙীৰী ক্ষত্ৰিয়সকল গোটাই দেশতে ৰক্ষক স্বৰূপে বিৰাজমান। যজুৰ্বেদীয় বৃহৎ ব্ৰহ্মসূত্ৰ কয়:-

অসিনা ৰক্ষিতং ৰাঃঃ মস্তাদিশ্বপনায় চ।

উভৌ ক্ষত্ৰিয়ধৰ্মৌ চ ভূমৌখ্যাঃৌময়াকিল ॥

* ১। ততোহপশ্ৰবং তিলমিশ্ৰং কব্যাবাদনলং সোমং যমমৰ্যমণমগ্নিষাক্তান্।

সোমপোবৰ্হিষদো যমাংশৈচকে ॥২

যমায় ধৰ্মৰাজায় মৃত্যবে চান্তকায় চ। বৈবস্বতায় কালায় সৰ্বভূতক্ষয়ায় চ। ঐদধ্বৰয় দগ্নায় নীলায় পৰমেষ্ঠিনে। ব্ৰহ্মদেৱায় চিত্ৰায় চিত্ৰগুপ্তায় বৈ নমঃ। ৩ স্নানসূত্ৰম্ ৩ কণ্ডিকা।

২। দুৰ্বোকশোচিঃ ক্ৰতুৰ্ণ নিত্যো জায়েব যোনাবৰং বিশ্বশ্চৈ।

অৰ্থাৎ অসিৰে ৰাজ্য ৰক্ষা কৰা হয় আৰু মসীৰে স্থাপন কৰা হয়; উভয়েই ক্ষত্ৰধৰ্ম বুলি পৃথিবীত বিখ্যাত; পাচলৈ কাষস্থক্ষত্ৰিয় লিখক জাতি বুলি কিছুকাল পৰিচিত হয়:—

অথ লেখ্যং ত্ৰিবিং ৰাজসাম্বিকং সসাম্বিকম, অসাম্বিকঞ্চ, ৰাজাধিকৰণে তন্নিযুক্তকায়স্থকৃতং তদধ্যক্ষকৰচিহ্নিতং ৰাজসাম্বিকম্। বিষ্ণুসংহিতা ৭১২

অৰ্থাৎ লেখ্য দলিল তিনিবিং—ৰাজসাম্বিক, সসাম্বিক, আৰু অসাম্বিক। ণ্ডসভাত ৰাজাছাৰা নিযুক্ত কায়স্থে লিখা দলিল আৰু সভাৰ অধ্যক্ষৰ হাতৰ চিন থাকি দলিলকেই ৰাজসাম্বিক দলিল কোৱা যাব। বৃহৎ পৰাশৰ সংহিতাত কি বকম লিখক ৰজাই নিযুক্ত কৰিব লাগে লিখিছে:—

শুচীন্ প্ৰজ্ঞাংশ্চধৰ্মজ্ঞান্ বিপ্ৰান্ মুদাকৰাষিতান্।

লেখকানপি কায়স্থান্ লেখ্যকৃতু হিতৈহিণঃ ॥ ২০১২০

অৰ্থাৎ ৰাজাই শুচি, বিজ্ঞ, ধৰ্মজ্ঞ আৰু মুদাকৰাষিত ব্ৰাহ্মণক আৰু সকলোৰে হিতৈবী কাষস্থকৰ লিখক নিযুক্ত কৰিব। মনুৰ অষ্টম অধ্যায়ৰ ভাষ্যত মেধাতিথিয়ে কি লিখিছে চাওক:—

ৰাজমুগ্ৰহশাসনাত্মক কায়স্থস্থলিখিতাত্মেব প্ৰমাণীভবন্তি। অৰ্থাৎ ৰাজদত্ত ব্ৰহ্মোত্তৰ ভূম্যাদিৰ দলিল কায়স্থে লিখিলেই স্পষ্ট হ'ল।

It is a noticeable fact that the Sandhivigrahi or minister of peace and war and the secretary were all kayasthas or men of the writer caste. This not only occurs in the Kataka-plates but in grants or inscriptions found in Ceylon and Central India'

(Indian Antiquary, vol. 5, page 57,)

লিখক সে বাদ্যস্থ নাম পুৰ সেই বিদ্যৰ চলামধতটু কৃত অভিদান বদ্ধমালাতো পোৱা যায়:—

লেখকঃ স্ত্ৰাৎ লিপিবৰঃ কায়স্থোক্তকৰ জীবকঃ ॥

(“কায়স্থতৰ বিচাৰৰপৰা” উদ্ধৃত।)

বেদৰ আপস্থয় শপাত আছে:—

বাহ্ৰোশ্চ ক্ষদিযাজ্ঞতাঃ কায়স্থা জগতীতলে।

চিঞপ্তঃ স্তিতঃ বৰ্গে বিচিত্ৰো ভূমিমণ্ডলে ॥

(শব্দ কল্পদ্রুমত উদ্ধৃত কৰা।)

অৰ্থাৎ (ব্ৰাহ্মণ) বাহ্ৰপৰা ক্ষত্ৰিয় জাতিৰ জন্ম হয়, তেওঁলোকেই পৃথিবীত কায়স্থ নামে প্ৰসিদ্ধ। চিত্ৰপ্ত বৰ্গ আৰু বিচিত্ৰ পৃথিবীত আছে।

পদ্মপুৰাণ পাতাল পণ্ডত আছে:—

অনেক ব্যবহাৰস্থা ক্ষত্ৰিয়াঃ সন্তি তত্র বৈ।

তেনামুল্মতাং যাম্যৎ কায়স্থোক্তকৰ জীবকঃ ॥

* চিত্ৰো বদভ্ৰাটু খেত নৰিক্ৰ বণো ন কল্পীহ্মনঃ সমৎস্ত ॥৩ সেনেৰ স্ত্ৰীষ্টামং দধাত্যস্তন দিহৃহ্মেশ্বশ্ৰীতীক। যমো হ জাতো যমো চনিহ্ম হাৰঃ কৰ্ন নাং পিঃজনীনাম্ ॥৪

অৰ্থাৎ নানা বিধ ব্যৱহাৰযুক্ত ক্ষত্ৰিয় আছে, তাৰ ভিতৰত অক্ষবজীবি কায়স্থই প্ৰধান ॥

(বিশ্বকোষৰপৰা উদ্ধৃত।)

প্ৰাচীন কায়স্থ জাতি ক্ষত্ৰিয় জাতিৰ যে ভিতৰৰ, এই সম্বন্ধে বোঝকৰোঁ আমাৰ আশঙ্কা নাই; কিন্তু বৰ্ত-
মান ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন ঠাইত দ্বিসকল কায়স্থ আছে তেওঁলোক কোন বৰ্ণৰ ভিতৰত বুলি গণ্য, সেই বিষয়
অলপ চিন্তা কৰিবলগীয়া।

বোম্বাই অঞ্চলৰ সৰ্ব্বাবংশীয় “প্ৰভু কায়স্থ”ৰ বিৱৰণ স্বন্দপুৰাণৰ সহাদি পঞ্জৰ ২৭২৮ অধ্যায়ত আছে—
এই বংশৰ আদিপুৰুষ অশ্বপতি। এসময়ত তাঁৰ্শ্বপৰ্য্যটন কৰি পৈঠন পতনত থাকে। সেই সময়ত মহৰ্ষি
ভৃগুক তেওঁ যথ যোগ্যমতে অভ্যৰ্পনা নকৰাত তেওঁ শাপ দি —

এতৎশজাশচ বাঙালো নিঃ শাৰ্গ, বাঙালীনতঃ।

অগ্ন প্ৰভৃতি তেমাং বৈ লিপিকা ভ বনং ভবেৎ ॥১৪

অ’তঃ প্ৰাচীন বংশধৰসকল আজিৰপৰা বাঙাল আৰু শোৰ্ষাছীল হৈ লিখন কাৰ্য্যদ্বাৰা জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰিব।

পৈঠন পতনত শাপ পোৱা বাবে অশ্বপতি বংশধৰসকলে পতনপ্ৰভু নামে বৰ্তমানে খ্যাত হয়।

স্বন্দ পুৰাণৰ ৩০ শ অনায়াম চন্দ্ৰবংশীয় কৰ্মপতি নৃগণ্ড বংশৰ এক শ্ৰেণী কায়স্থৰ উৎপত্তিৰ বিৱৰণ
আছে। তেওঁলোক চন্দ্ৰবংশীয় “পতন প্ৰভু” নামে খ্যাত হয়।

সৰ্গ আৰু চন্দ্ৰবংশীয় প্ৰভু বায়স্থসকল নানা শাপত বিভক্ত তেওঁলোক মহাৰাষ্ট্ৰ আৰু মণ্ডলাৰত
বাস কৰে। এই কাব্যস্থকলে বাৰ দিন অশোচ পানন কৰে থাক উপযুক্ত সময়ত উপবীত ধাৰণ কৰে।
মহাৰাষ্ট্ৰৰ ‘ধৰ প্ৰভু’ নামে এক বংশৰ কায়স্থ আছে, তেওঁলোক উত্তানপাদ বাজাৰ পুত্ৰ ক্ৰম্বৰ বংশ-
ধৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে।

উপৰি উক্ত সৰ্বাবংশীয় ভূমি প্ৰভু বায়স্থসকলৰ ব্ৰহ্মক্ষত্ৰিয়া বোলে। এওঁলোকে বৰ্তমানে সিন্ধু, গুজৰাট,
কচ্ছ আৰু বৰ্ণটি প্ৰদেশত বাস কৰে।

বঙ্গদেশৰ বঙ্গ বংশটো চন্দ্ৰবংশীয় ক্ষত্ৰিয়; এই সম্বন্ধে মহাভাৰতত আছে:—“স তেদি বিঘষং ৰম্যং
বঙ্গপোৰবনন্দনঃ।” এই বংশৰ বংশাৱলীত আছে:—“বঙ্গকুলশ্চ দাপকঃ গৌতমগোত্ৰতঃ।” ইয়াৰ উপৰি
শুক বেদৰ ১:১৭০:৫ মন্তত বঙ্গ আৰু মিত্ৰ বংশৰ এবেলগে নাম উল্লেখ পোৱা যায়; যেনে—

ত্ৰমাশিমে বঙ্গপতে বহনং স্বং মিত্ৰানাং মিত্ৰপতে ধেষ্টঃ।

ইত্ৰং তং মৰ্কাবঃ সংবদন্যশ প্ৰাশান ঋতুপা হবীংযি ॥

কায়স্থ-৩৩ দীৰ্ঘিৰপৰা উদ্ধৃত।

ইয়াৰদ্বাৰা বঙ্গ আৰু মিত্ৰবংশ যে অতি প্ৰাচীন কালতো আছিল, তাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়।

আকবৰ বাদশাহৰ সময়ত ঘোষ, বঙ্গ, মিত্ৰ আদি বংশীয় কায়স্থসকলেই বঙ্গদেশৰ তলতীয়া শাসনকৰ্তা
আছিল; ইয়ো বঙ্গদেশীয় কায়স্থৰ ক্ষত্ৰিয়ত্বৰ সাক্ষী দিয়ে:—

“The Suba of Bengal consists of twenty four Sarkars and seven hundred
eighty seven mahals The revenue is fifty nine crores eighty four lacs and fifty
nine thousand three hundred nineteen dams in money, the Zemnders were all
Knyasthas.

Aine-i-Akbary, translated by Col H. S. Garat, Vol 11 pp. 126

বঙ্গদেশৰ বিবিলাক কায়স্থই বৌদ্ধ যুগত উপবীত ত্যাগ কৰিছিল আৰু কিছুমান বছৰৰপৰা সেই সকলৰ কিছুমানে ব্ৰাহ্মণ হোম কৰি উপবীত গ্ৰহণ কৰিছে আৰু ১২ দিন অশৌচ পালন কৰা হৈছে।

ভাৰতবৰ্ষৰ কায়স্থ জাতি সম্বন্ধে পশ্চিমীয়া জাতিবিদ পণ্ডিতৰ মত :—

“It is not irrelevant, however, to state here, that the whole of the third class, that of the writers, have a distinct strain Kshatriya blood, not only in this presidency, but in the upper India, where they are stronger in number as well as in influence.”

Census Report of British India Vol. 111 P. X C 1X (বিশ্বেশ্বৰ ৫৮৯ পৃষ্ঠা।)

এতেকে আন জাতিৰ কোনো লোকে কায়স্থ্যবৃত্তি অৱলম্বন কৰি “কাইপ” বা “ধৰ্মকায়স্থ” আদি উপাধি ললেও কায়স্থ শব্দে অকল মসীজীৱী ক্ষত্ৰিয়সকলকেহে বুজায়। কায়স্থ শব্দ কৰ্মবাচক নহয়—জাতিবাচকহে।

-- --:১:

৫ম অধ্যায়

প্ৰাচীন কামৰূপীয় কায়স্থ-ক্ষত্ৰিয়।

নাগশব্দৰ বা নাগাক্ষ ৰাজাই ৪ৰ্থ শতিকাত প্ৰতাপগড়ত ৰাজধানী পাতি লোহিত্যৰ উত্তৰ কুলত ৰাজত্ব কৰিছিল। এওঁৰ বংশধৰ মাণাক্ষ, গজাক্ষ, শ্ৰীবাক্ষ আৰু যুগাক্ষই প্ৰায় দুশ বছৰ ৰাজত্ব কৰে। উক্ত নাগক্ষত্ৰিয় ৰাজবংশটো পৰৱৰ্তী কালত কায়স্থ ভূঞা বুলি পৰিচিত হয়।

পৰৱৰ্তী কালত জিতাৰীবংশীয় ধৰ্মপালৰ নাতি সোমপালৰ পোষ্যপুত্ৰ প্ৰতাপসিংহই উজনিৰ এই ভূঞাক মাৰি “বৰ ৰাজা” হৈছিল। (কামৰূপ বুৰঞ্জী ২ পৃঃ)

নবকবংশৰ ৭টা ভাস্কৰ বৰ্মনৰ পাচত এঠ বংশৰ তেজ কমি যোৱাত ৭ম শতিকাৰ শেষ ভাগত “স্তুভ্ত” ৰাজবংশৰ অভ্যুদয় হয়। স্তুভ্তবংশই প্ৰায় ১,০০০ অক্ষয় ৰাজত্ব কৰিছিল। স্তুভ্তবংশৰ দিনত কামৰূপলৈ কায়স্থ আৰু চতুৰ্বেদী ব্ৰাহ্মণ আহাৰ কৰা তাম্ৰ শাসনবোৰত পোৱা যায়; কিন্তু এইসকলৰ বংশধৰক চিনিবৰ বৰ্তমানে উপায় নাই।

স্তুভ্তবংশৰ ৰাজ্যসকলৰ দিনত কামৰূপৰ পশ্চিম খণ্ডত কায়স্থ ঘোষবংশৰ নাম পোৱা যায়। এই সময়ত কামৰূপৰ পশ্চিম খণ্ডক “ঢ়েকুৰ” বুলিছিল। মাণিক গাঙ্গুলীৰ “ধৰ্মমঞ্জল”ত ঘোষবংশৰ কথা তলত লিখামতে পোৱা যায় :—

“একবাব মনে কব ঢেকুল অবনী”
 কব গাব কাহন পঞ্চাশ ছিল কডি।
 ইচ্ছামোহ এখন না দেয় এক বৃষ্টি ॥
 তাপ বাপ সোমমোহ আছিল দুৰ্লল।
 তোমাব বাপেব পালা চাকৰ কেবল ॥
 এক সেব চালু খেয়ে চৰাইত গক।
 তাব বেটা এখন হমেছে কঙ্ক-কু ॥
 নবলক্ষ টাকাব ভূমি থায় মিছা কবে।
 না আসে হাতিব দিতে বসে পাক ঘবে ॥

এই সময়ত ঢেকুল পুত্ৰ সম্ভৱতঃ গোবালপাৰাৰ ভিতৰত আৰু এগৰি ক্ষত্ৰিয় বায়ন্তৰাণ স্থাপিত হৈছিল, এই শাসন ১ম শাস্তা ধৰ্ত্তমোহ। ধৰ্ত্তমোহৰ পুত্ৰ ধনলমোহ বা ধনলৰায় ওৰফে কপূৰ মল্ল। কপূৰ মল্লক বঙ্গবিজয়কাৰী বৰ্ণতিয়াৰ খিলিজিগে নাগ পায়। কপূৰ মল্লৰ পুত্ৰ ইন্দ্ৰবায়োম মহামাণ্ডলিক। ইন্দ্ৰবায়োমক কামৰূপৰ ধৰ্মপালে জয় কৰি তেওঁৰ ৰাজ অধিকাৰ কৰে।

দ্বাদশ, ত্ৰয়োদশ আৰু চতুৰ্দশ শতিকাৰ ত্ৰিংশতী, পালবংশৰ সৰ্ব্ব কামৰূপত ৰাজত কাৰছিল। এই পালবংশীয় শাসনকালে নিজক ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দিছিল কিয় তাৰে ভিতৰৰ দুৰ্লভনাৰায়ণ, ধৰ্মপাল আদি ৰাজ্যক প্ৰচৰণ ঠাকৰে গুৰুচৰিত্ৰত কায়স্থ বুলি উল্লেখ কৰিছে বৰ্ত্তমান কামৰূপৰ শিলা গ'ৰু'ৰ চতুৰ্দশ শতিকাৰ কায়স্থ পণ্ডিত কবিদেৱ সৰ্বশ্ৰীয়েও জয়দেৱ বৰত দুৰ্লভনাৰায়ণ আৰু ইন্দ্ৰনাৰায়ণক কায়স্থ ৰাজা বুলি লিখিছে।

ত্ৰিংশতী ক্ষত্ৰিয় ৰাজ্যসকলৰ কিছুমান বংশধৰে পৰলত পালত “ভূঞা” নাম লৈ আসামত ঠায়ে ঠায়ে ক্ষদ ক্ষদ বাসা পাতি আছিল। এইসকলৰ কিছুমানে নিজক বাহু বুলি পৰিচয় দিয়ে, কিছুমান আকৌ বলিতা শেণীও ভুক্ত হয়।

চতুৰ্দশ শতিকাৰ আগ ভাগত বাহুকামৰূপৰা কিছুমান বান্ধু আৰু কায়স্থলোক আহি দুৰ্লভনাৰায়ণ আৰু ধৰ্মপালৰ ৰাজ্যত অশয় লয়। এইসকলে প্ৰাচীন কামৰূপৰ ঠায়ে ঠায়ে বাস কৰে। এওঁলোকৰ ভিতৰে কায়স্থ ভূঞা চণ্ডিবৰ, শিৰোমণি ভূঞা হয়। শিৰোমণি ভূঞাবংশে নগাওঁ-দৰঙ্গত চাৰি পুৰুষ স্বাধীন ভাৱে ৰাজত কৰিছিল।

দুৰ্লভনাৰায়ণে এওঁলোকক ভূঞা উপাধি দিছিল। ভূঞাসকল পৰবৰ্ত্তীকালত সাদীন হৈ উঠে আৰু নিজক বাবভূঞা বুলি চিনাকি দিয়ে। তেওঁলোক পোনতে আহি কামৰূপৰ যিথও ঠাইত বাস কৰিছিল সেই খণ্ড ঠাইৰ নাম “ক্ষেত্ৰি” হয়। পৰবৰ্ত্তীকালত এই ঠাইক ক্ষেত্ৰিভাগো বুলিছিল। বৰ্ত্তমানে ই “সৰুক্ষেত্ৰি” আৰু “বৰক্ষেত্ৰি” নামে দুই মৌজাত বিভক্ত হৈছে।

ক্ষত্ৰিয় বাবভূঞাসকলে নিজৰ ইতিবৃত্ত লিখি ৰাখিছিল, সেই কাৰণে বৰ্ত্তমান সময়লৈকে তেওঁলোকৰ বংশধৰসকলৰ নাম আৰু কাৰ্য্যাবলী পোৱা যায়। এই বাবভূঞাসকলৰ পাচত আৰু কিছুমান কায়স্থ আনীয় লোক গৌড়, বঙ্গৰণৰা এই দেশলৈ আহে; ভূঞাসকলৰ লগত এওঁলোকৰ পূৰ্বপুৰুষৰ পৰিচয় থাকিব বাবে পাচত আহা কায়স্থসকলৰ লগত এওঁবিলাকৰ বৈবাহিক সঙ্কট ঘটে, আৰু এইসকলৰ পূৰ্বপুৰুষ

বিবৰণ লিখি ৰাখা হয়। এই কায়স্থসকলৰ বংশধৰবিলাকে বৰ্তমান সময়লৈকে কায়স্থৰ কৌলিক আচাৰ পালন কৰি কায়স্থ বুলিয়েই গণ্য হৈ আহিছে।

প্ৰাচীন কামৰূপীয় কায়স্থৰ কথা লিখিবলৈ হলে বৰ্তমানে কেৱল ওপৰকৃত কায়স্থ ভূঞাসকলৰহে কথা লিখিব পাৰা যায়—অনুসকলৰ আতিশুৰি বিচাৰি লিপিবদ্ধ কৰা আমাৰ পক্ষে বৰ টান। আমি তলত ক্ষত্ৰিয় বাৰভূঞাসকলৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ সম্বন্ধে যি অনুসন্ধান কৰি পালোঁ তাক উল্লেখ কৰিছোঁ :—

১। এওঁলোকৰ নিজ নিজ গোত্ৰ আৰু প্ৰবৰ আছে :—

আত্ৰেয়, আলম্যান, সূতকৌশিক, বশিষ্ঠ, কাশ্যপ, পৰাশৰ, শাণ্ডিলা, বাৎস্ত, মৌগল্যা আদি গোত্ৰই এওঁলোকৰ প্ৰধান। সেই মতে প্ৰবৰো বিভিন্ন।

২। সংস্কাৰ—উজনীৰ কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলে পুংসবনৰ বাহিৰে ন টা সংস্কাৰ কৰে, কিছুমানে গায়ত্ৰি মন্ত্ৰও জপ কৰে।

নামনিৰ বিয়ৱা আৰু ধৰ্মাচাৰ্য্য কায়স্থসকলে চূড়াকৰণৰ দিনাৰে উপনয়নৰ ভিক্ষা, ব্ৰহ্মচৰ্যা আদি সমস্ত আচাৰ পালন কৰি ছয় দশী যজ্ঞসূত্ৰ ধাৰণ কৰে; এই সংস্কাৰটোক তেওঁলোকে উপনয়ন নাম নিদিয়; আৰু আচাৰ্য্যৰপৰা গায়ত্ৰী মন্ত্ৰও গ্ৰহণ নকৰে।

ইয়াতে এমাৰ কথা কৈ থোৱা ভাল যে উজনীৰ ফালে ব্ৰাহ্মণে—গৰ্ভধানৰপৰা উপনয়নলৈ আঠটা সংস্কাৰ একে দিনাতেই একেটা শ্ৰাদ্ধেৰে সম্পন্ন কৰে; বোধহয় তাকে দেখি কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলেও একে দিনাতে সমস্ত কাম কৰি উপবীত বা উত্তনী দিয়ায়। নামনিৰ ফালে ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থে পাপাৰিভ্ৰমে ধৰ্মাযোগ্য সময়ত সংস্কাৰবোৰ এটা এটাকৈ কৰি যায়; আৰু তাৰ ফলত কায়স্থৰ চূড়াকৰণতে বিবাহ বাদে সংস্কাৰৰ শেষ পৰে, ব্ৰাহ্মণৰ তাৰ পাচত উপনয়ন সংস্কাৰ হয়। এই কাৰণেই সম্ভৱতঃ উজনীৰ কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলে “উপনয়ন” এক প্ৰয়োগ কৰিবলৈ আৰু কোনো কোনোবে গায়ত্ৰী মন্ত্ৰ লবলৈ সুবিধা পাটাইছে।

বিবাহ—কায়স্থসকলে অন্ততঃ কন্যা বিয়া কৰায়, পুষ্পিণী হোৱাৰ পাচত শাস্তি লয়। ব্ৰাহ্মণৰদৰে এওঁলোকে বিধবা বিবাহ নকৰায়।

বিবাহত বৰ বৰোঁতে কায়স্থে মালা-বন্ধুৰে বৰাৰ উপৰিও উত্তনী বা সংস্কাৰেৰে বৰণ কৰে।

শিৰোমণি ভূঞা বংশধৰ চামগুৰী সত্ৰৰ গোসাঁইসকলে আৰু কিছুমান কায়স্থ গোসাঁয়ে বিয়াত পৰমায়ন হোম দিয়ে।

৩। আচাৰ—(ক) সকলো সংস্কাৰতে কামৰূপৰ কায়স্থসকলে নান্দিমুখ শ্ৰাদ্ধ কৰে।

(খ) নবান্ন ভোজন, বিষ্ণু সহস্ৰনাম পাঠ, ব্ৰহ্মতোধন, হোম আৰু ভোজ্য উৎসৰ্গ কায়স্থৰ একেটা বাৎসৰিক কৰ্ম।

(গ) কায়স্থ ভূঞাসকল পোনতে একো খণ্ড ঠাইৰ একোজন সৰু সৰু স্বাধীন ৰাজ্য আছিল; কোচ আৰু আহোম ৰাজ্যৰ আমোলত তেওঁলোকৰ বেচি ভাগেই গোমন্তা, বুজবকুৱা, শীকদাৰ, বৰুৱা, বৰকায়স্থ, চৌধাৰী, ভূমিদাৰ আদি শাসনকৰ্তাৰ পদত নিবৃক্ত হৈছিল।

(ঘ) কায়স্থ বিয়ৱা কিছুমানৰ নিজা নিজা অতিথিশালা আছিল; তাৰ ভিতৰত তাপাৰ বুজবকুৱা, বৰনগৰৰ বৰুৱাৰ আৰু ৰাজামাটিৰ ভূমিদাৰৰ অতিথিশালা বিখ্যাত আছিল। আহোমৰাজ্যৰ দিনত কিছুমান কায়স্থৰ অতিথিশালা ৰক্ষাৰ অৰ্থে কিছু কিছু নিয়ৰ ভূমিও সেই সেই কায়স্থক দান কৰিছিল। কামৰূপৰ নন্দগাৱঁৰ বৰুৱাবংশক এই অৰ্থে দিয়া ভূমিৰ ওপৰতৰ চিন এতিয়ালৈকে আছে। (চন্দ্ৰগিৰি

ভূঞাৰ বংশধৰ নন্দগাৱঁৰ বৰুৱাবংশৰ বংশাৱলী চাওক)।

(ঙ) কায়স্থ ভূঞাসকলৰ নিজা নিজা উপাশ্ৰু বিগ্ৰহ আছিল, তেওঁলোকৰ পুৰোহিত লগে লগে কৰিছিল। সকলো কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য আৰু বিষয়াৰ নামঘৰ আছিল (বৰ্তমানেও আছে) আৰু তাত বিগ্ৰহ স্থাপন কৰি দৈনিক পূজা-সেৱা কৰিছিল। সবহভাগ কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যে বৰ্তমান সময়লৈকে অষ্টাকৰী বীজমন্ত্ৰেৰে নিজে গোঁসাঁই পূজা কৰে।

কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্য আৰু বিষয়াসকলক কোচ আৰু আহোম ৰাজ্যসকলে কায়স্থসকলৰ স্থাপিত বিগ্ৰহৰ পূজা-সেৱা চলাবৰ অৰ্থে বিস্তৰ ভূমি আৰু লোক দান কৰিছিল। বৰ্তমান সময়লৈকে এই ধৰ্মোত্তৰ আৰু নানকাৰ ভূমিৰ কিছু কিছু অংশ তেওঁলোকৰ বংশধৰসকলে ভোগ কৰি আছে।

[বংশাৱলীবোৰৰ লগত এই ভূমিৰ নিদৰ্শন পত্ৰৰ নকলবোৰ দিয়া হৈছে।]

(চ) কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলে ব্ৰাহ্মণ আদি সকলো বৰ্ণকেই শৰণমন্ত্ৰ দিয়ে। বৰ্তমান সময়লৈকে উজনীৰ দুই চাৰিখন কায়স্থগোঁসাঁইৰ সত্ৰৰ ব্ৰাহ্মণ শিষ্যও আছে। কিছুমান ব্ৰাহ্মণ ধৰ্মাচাৰ্য্যে অধিকাৰ পদৰ নিৰ্মালি পৰ্বলৈ হলে নিজপন্থৰ কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলক নিমন্ত্ৰণ কৰে; আৰু তেওঁলোকক যথাযোগ্য সমাদৰ কৰি তেওঁলোকৰপৰা নিৰ্মালি গ্ৰহণ কৰি অধিকাৰ হয়। এই নিয়মটো উজনী অঞ্চলত বৰ্তমান সময়লৈকে চলি আছে।

(ছ) কায়স্থসকলে হাল-ভাব নবয়, আৰু কাৰো ঘৰুৱা চাকৰি নকৰে।

(জ) কায়স্থৰ তিবোতাসকল আত্মমৰ্যাদা ৰাখি ফুৰে, সভা-ভাওনা, দেউল-ভাঙলী, হাট-বজাৰ আদিত ফুৰে। কেতিয়াবা ক'বলৈ যাবলৈ হলে দোলা, গাৰী বা নাৱত যাতায়াত কৰে।

(ঝ) উজনীৰ কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলৰ আশ্ৰিত শ্ৰদ্ধাৰ্থী যি বৰোৎসৰ্গ হয়, তাৰ দানৰ বস্ত্ৰবোৰ পুৰোহিত আৰু জ্ঞাতিসকলৰ ভিতৰত ভাগ হয়।*

(ঞ) কামৰূপীয় কায়স্থসকলে ৩০ দিন মৃত্যুশোচ পালন কৰে।

(ট) কোনো কোনো কায়স্থসকলে প্ৰেত পক্ষত তৰ্পন কৰে।

(ঠ) প্ৰাচীন কামৰূপৰ কায়স্থসকলৰ বেচিভাগেই সংস্কৃত ভাৱদৰে জানিছিল। কিছুমানে পুৰোহিতক আগত বহুৱাই নিজে মন্ত্ৰ মাত্ৰ শ্ৰদ্ধাদি ক্ৰিয়া সম্পাদন কৰিছিল।

(ড) সকলো কায়স্থেই আত্মবন্ধন অৰ্থে প্ৰেস্থত আছিল। তাৰ চিন স্বৰূপে পৰৱৰ্তীকালৰ বিষয়া কায়স্থসকলৰ প্ৰতি ঘৰে ঘৰে তবোৱাল, যাঠী দেখিবলৈ পোৱা গৈছিল।†

বৰ্তমান সময়লৈকে বহুত কায়স্থে ঘৰৰ ভিতৰত দুৱাৰমুখৰ ওচৰত দা, আৰু দুৱাৰমুখত থিয় দি লাগ পোৱা ঠাইত টাঙোন, যাঠী ৰাখা, মূৰশিতানত দা-কটাৰী ৰাখা আৰু তিবোতাসকল এঠাইৰপৰা অলু ঠাইলৈ

* ১৮৫৩ চনক ১৯ ভাদ্ৰ শনিবাৰে যোৰহাটৰ ওচৰৰ সাউদকুচি সত্ৰৰ ৬৯য়দেৱ অধিকাৰ গোস্বামীদেৱৰ আশ্ৰিত শ্ৰদ্ধা উৎসৰ্গা কৰা ১৬ টা দানৰ শয্যা, বৃষ, স্তব্ধ, বজ্জত আৰু ভূমিৰ মূল্য পুৰোহিতে নিয়ে বাকী ছত্ৰ, আসন, মাজন, বস্ত্ৰ, পানীয়, তাণ্ডল, ব্যাজন, পাত্ৰকা, প্ৰেদীপ, গন্ধ আৰু অমৃতলপন জ্ঞাতিসকলে নিয়া সময়ত আমি গৈ আছিলোঁ।

† কামৰূপৰ তাপাৰ বনৰাপু ওৰফে গোপীনাথ বৰুৱাই খাতাবাৰীৰ ৩৫ম্পনাৰায়ণ চৌধাৰী মহাশয়ত কল্পা দিয়া সময়ত বিয়াৰ চাইমানাখন (বস্তা) যাঠীয়ে নিয়াইছিল।

যাৰ্জতে লগত কটাৰী বাখাৰ দস্তৰ চলি আহিছে। আহোম ৰাজ্যৰ ৰাজত্বৰ অন্তত বৃটিচসিংহৰ ৰাজত্বৰ কালতো যেতিয়া কায়স্থসকলে বণচৰ্চা এৰিব লাগাত পৰিছিল সেই সময়ত এই যাত্ৰী-শেল ইত্যাদি শস্ত্ৰ সকল চিকাৰ বা মুগয়াত ব্যৱহাৰ কৰিছিল। বৰ্তমানেও ক্ষেত্ৰী আৰু বাউসী অঞ্চলত চিকাৰ কৰা নাও, পাপৰ আদিৰ চলন আছে।

(৭) বহুত কায়স্থই ঔষধ পাতি জানিছিল; ঘৰত বা ওচৰ কাষাৰৰ মাছহৰ ৰোগ হলে তেওঁলোকে চিকিৎসাও কৰিছিল।

(৮) বেচিভাগ কায়স্থ বিয়াই ব্যৱস্থা দিব জানিছিল; সৰু সৰু দায়ৰ ব্যৱস্থা তেওঁলোকে নিজে দিছিল; গুৰুতৰ অপব্যৱহাৰ ব্যৱস্থাৰ বাবেহে অধ্যাপকক নিৰ্ব্বাৰণ কৰিছিল। কিন্তু কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যে সকলো দায়-ভাৰৰ ব্যৱস্থা নিজে দিছিল; বৰ্তমানেও উজনীৰ ডাঙৰ কায়স্থসকল গোঁসাইসকলে ব্যৱস্থা দিয়ে।

(৯) কিছুমান কায়স্থে জ্যোতিষ ভালদৰে জানিছিল; বৰ্তমান সময়লৈকে কিছুমান কায়স্থে কোষ্ঠি আদি তৈয়াৰ কৰিব, খৰৰ ভেটি চোৱা, আৰু জোৰা-চোৱা আদি কাম কৰিব জানে। পূৰ্ণনীয় শ্ৰীযুত হৰেন্দ্ৰ নাৰায়ণ দত্ত স্কল সমূহৰ ডিপুটী ইন্স্পেক্টৰ মহাশয় বৰ্তমানে এজন্য ভাল জ্যোতিষী।

(১০) আগেয়ে প্ৰায় সকলো কায়স্থে খাৰ-বাৰুদৰ কাম ভালদৰে জানিছিল; তাৰ চিন স্বৰূপ এতিয়াও কামৰূপৰ কিছুমান বিয়া কায়স্থে আৰু উজনীৰ কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যে মতা, ফুলজাৰী, হাওৱেই, হিলৈ আদি খাৰৰ কাম কৰিব জানে।

প্ৰাচীন কামৰূপীয়া কায়স্থসকলৰ চলিত আচাৰ্য্যবোৰৰ কিছুমান আচাৰ-নীতি, গাৰ্হস্থ্য-ধৰ্ম, শৰুৰী যুগৰ আগৰ বুলি অসম্মান হয়; ইয়াৰপৰা স্পষ্টকৈ প্ৰতিগমান হয় যে কায়স্থসকলে শৰুৰীযুগৰ বহুকাল আগৰে-পৰা এই দেশত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আছিল।

গীতাৰ অষ্টাদশ অধ্যায়ত ভগবানে কৈছে—স্বভাৱৰ প্ৰভাৱত হোৱা সত্ত্বে, বজ্জ, তম গুণৰদ্বাৰাই ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু শূদ্ৰৰ কৰ্মৰ বিভাগ কৈছে। ব্ৰাহ্মণৰ কৰ্ম হৈছে :—

শমো দমস্তপঃশৌচঃ ক্ষান্তিৰ্ভাৰ্জৱমেৱ চ।

জ্ঞানং বিজ্ঞানগাস্তিক্যং ব্ৰহ্মকৰ্ম স্বভাৱজম্ ॥ ৪২

অৰ্থাৎ ব্ৰাহ্মণৰ স্বভাৱজ কৰ্ম শম, দম, তপ, পৰিত্ৰতা, ক্ষান্তি, সৰলতা (আৰ্জব), জ্ঞান (অব্যায়জ্ঞান), বিজ্ঞান (বিবিধজ্ঞান) আৰু আস্তিক্য বুদ্ধি।

ক্ষত্ৰিয়ৰ কৰ্ম হৈছে :—

শৌৰ্যং তেজো য়তিৰ্দাক্যং যুদ্ধে চাপ্যপলায়নম্।

দানমীশ্বৰভাৱশ্চ ক্ষাত্ৰে কৰ্ম স্বভাৱজম্ ॥ ৪৩

অৰ্থাৎ শৌৰ্য্য, তেজ, ধৈৰ্য্য, দক্ষতা, যুদ্ধত পিঠি নেদেখুৱা, দান আৰু ঈশ্বৰভাব এই কেইটাই ক্ষত্ৰিয়-সকলৰ স্বাভাৱিক কৰ্ম।

প্ৰাচীন কামৰূপীয়া ক্ষত্ৰিয় কায়স্থসকলৰ গাত ক্ষত্ৰিয়ৰ স্বভাৱজ গুণ আৰু কৰ্মবোৰ আছিল; বৰ্তমানে কালৰ গতিত অগ্ৰাণ্ঠ ঠাইৰ ক্ষত্ৰিয়বদৰে এওঁলোকৰ বংশধৰসকলৰ গাৰপৰাও শৌৰ্য্য, তেজ আৰু যুদ্ধলৈ আগৰণা শক্তি নাই বুলিলে হয়; তাৰ ঠাইত তেওঁলোকৰ কিছুমানৰ গাত শম, দম, পৰিত্ৰতা, সৰলতা, জ্ঞান আদি ব্ৰাহ্মণৰ গুণ কিছুমান দেখিবলৈ পোৱা যায়।

এইবোৰ যিয়েই নহওক কামৰূপীয়া কায়স্থসকলে মাহদিনীয়া অশৌচ খাটে আৰু সকলো কায়স্থে উপবীত গ্ৰহণ নকৰে; সেই কাৰণে তেওঁলোক আটুটী ক্ষত্ৰিয় হৈ থাকি বুলি কোৱাটান। এই দুই বিধ অভাৱ হোৱাৰ ফলত বিশেষকৈ সাবিত্ৰী নোলোৱাৰ ফলত এওঁলোকৰ কিছুমানৰ গাৰপনা যে ক্ষত্ৰিয় স্বভাৱ লাহে লাহে আঁতৰি যাব ধৰা নাই, তাক কব নোৱাৰি।

—:—

৬ষ্ঠ অধ্যায়।

কায়স্থৰ শ্ৰেণী বিভাগ।

ডাঃ দেৱদত্ত বামৰুৰ ভাণ্ডাৰকাৰ * এম, এ, পি, এইচ ডি, এ ১৯৩১ চনৰ ১১ অক্টোবৰৰ “অমৃত ব’ম্বাৰ পত্ৰিকাত” কায়স্থ জাতি সম্বন্ধে লিখা প্ৰৱন্ধত উল্লেখ কৰিছে—“তৃতীয় শতিকাত ৰচিত হোৱা যাজ্ঞবল্ক্যস্মৃতিত কায়স্থৰ উল্লেখ আছে। বিজ্ঞানেৰে তাৰ টীকাত কায়স্থ শব্দে লিখক আৰু হিচাবৰক্ষক (গণক) বুলি ব্যাখ্যা কৰিছে। কায়স্থ সেই কালত এক শ্ৰেণীৰ বিভিন্ন ৰাজ-কৰ্মচাৰী বুলি উল্লিখিত হৈছে। তাৰ পাচৰ বিষ্ণুস্মৃতি মতে (৭ম অধ্যায়ৰ ৩য় শ্লোক) কায়স্থ বিচাৰভাৰপ্ৰাপ্ত ভূমি আৰু ৰাজহ বন্দোৱস্তকাৰী বিষয়া আছিল। গুপ্তবংশীয় ৰাজাসকলৰ দিনৰ দামোদৰপুৰ তাম্ৰপত্ৰত কায়স্থ আৰু শ্ৰীটিনসকল নগৰৰ শাসন-ব্যৱস্থাপক বুলি উল্লিখিত হৈছে।

বাৰ্হুকট ৰাজবংশৰ ১ম অমোঘবৰ্ষট (৭৯৩—৮৭১ খৃঃ অঃ) দিয়া সঠক তাম্ৰপত্ৰখন “বল্লভ-কায়স্থ” বংশৰ ভট্টাৰজৰ পুত্ৰ গুণধৰলে খোদিত কৰা; এওঁ ধৰ্মাধিকৰণৰ সেনতোগীক বা আইন বিভাগৰ কেবাগী আছিল। “ডাঃ ভাণ্ডাৰকাৰৰ মতে উক্ত ভাৰতত ৯ম শতিকাত কায়স্থ জাতিৰ অভ্যুদয় হয়। উদ্ভাসিত্যদেৱৰ (৮৭০—৯২৭ খৃঃ অঃ) শুভমা ফলিত কায়স্থ কল্পৰ নাতি কায়স্থ খেম্বুকাৰ পুত্ৰ কায়স্থ কেশৱক ভূমি দান কৰে। এই উল্লিখিত তিনিজন লোকৰ নামৰ আগত ‘কায়স্থ’ শব্দ দেখাবপৰা ই জাতিবাচক হোৱা বুলি তেখেতে ঠিক কৰিছে। যিজনো এই ফলিপান খোদিত কৰিছিল তেওঁ কায়স্থ আছিল— তেওঁৰ উপাধি “মহাৰুপটলিক”।

ডাঃ ভাণ্ডাৰকাৰে কয়ঃ—“ৰাজা ভোজবৰ্মনৰ অজয়গড় শিলালিপিত বাস্তব কায়স্থৰ বীৰত্বৰ কাহিনী দেখা যায়। ইয়াৰ দ্বিতীয় স্তম্ভত দেখা যায়—সেই সময়ত তাত ৩৬ খান নগৰ আছিল আৰু সেই সকলোবোৰ নগৰ “কৰণ” নামৰ কাৰ্য কৰা লোকবৰ্গৰা শাসিত হৈছিল। “কৰণ” কাৰ্যকৰা বিশিষ্ট মানুহবিলাকে “বাস্তব্য কায়স্থ” বুলি খ্যাত হৈছিল; আৰু সাধাৰণবিলাক “কৰণ কায়স্থ” বুলি জনাজাত হৈছিল।

ৰাজ তনুদিনীৰ মতে কায়স্থ মানে ৰাজকৰ্মচাৰী; কিছুমান কায়স্থ ব্ৰাহ্মণ আছিল। †

বোম্বাই প্ৰদেশৰ পুনা, নাশিক, ছাত্ৰাৰা জিলাৰ কিছুমান ব্ৰাহ্মণে এতিয়াও নিজক “কায়স্থ”, “কায়স্থ-

* মহাৰাষ্ট্ৰীয় ব্ৰাহ্মণ; কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ খ্যাতনামা ইতিহাসৰ অধ্যাপক।

† কিলহৰ্ণ প্ৰসিদ্ধ কান্দীৰ ৰাজাসকলৰ বিৱৰণ।

ব্রাহ্মণ” বুলি পৰিচয় দিয়ে। এওঁবিলাক যজুৰ্বেদীয় ব্রাহ্মণ; আৰু এওঁলোক উত্তৰ ভাৰতবৰ্ষৰা যোৱা বুলি কয়। কায়স্থব্রাহ্মণসকলে নিজৰ জাতীয় আচাৰ এৰা নাই।”

ডাঃ ভাণ্ডাৰকাৰে কয়:—“মল্লৰ মতে ব্রাহ্মণৰ বাহিৰে আনে ‘কুশল’ শব্দেৰে অন্তৰ মঙ্গল কামনা কৰা নিষেধ; কিন্তু মূচ্ছকটিকা নাটকত কায়স্থৰদ্বাৰা “কুশল” শব্দ উচ্চাৰণ কৰাইছে। ইয়াৰদ্বাৰা “কায়স্থ” বুলিলে অত্রাহ্মণ বুদ্ধিৰ লাগে, ইয়াৰ কোনো ভিত্তি নাই।

বঙ্গদেশত কিন্তু ১০ম শতিকাতহে কায়স্থ জাতিৰ উদ্ভৱ হোৱা দেখা যায়। ডাঃ ভাণ্ডাৰকাৰে কয়:— “বৈশেষিক হত্ৰ” ত্ৰায়কন্দলি নামে ভাষ্য শ্ৰীধৰে ৰচনা কৰে; তেওঁ এই ভাষ্য দক্ষিণ ৰাচৰ কায়স্থকুল শিবোমণি পাণ্ডুদাস নামৰ কায়স্থৰাজাৰ অন্তৰোধত ৰচনা কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰি দিনাক্ষপুৰৰ ৰামগজত পোৱা দ্বৈশ্বৰঘোষৰ তাম্ৰপত্ৰত মহাকায়স্থ, মহাকৰণাধাৰ, মহাক্ষপটলিক, আৰু ধৰ্মপালৰ দামোদৰপুৰ তাম্ৰপত্ৰত বিষয়ব্যৱহাৰী, জ্যেষ্ঠকায়স্থ, বিষয়াপতি, প্ৰথম কায়স্থ আদি নাম দেখা যায়। পাল ৰাজ্যসকলৰ দিনত দহপান গাৱঁৰ শাসনকৰ্তাক দশগ্ৰামিক, তেওঁৰ ওপৰত মহন্তৰ, মহামহন্তৰ, জ্যেষ্ঠকায়স্থ, বিষয়ব্যৱহাৰী আদি বিষয় আছিল। প্ৰথম কায়স্থ আৰু জ্যেষ্ঠকায়স্থসকলৰ তলত বহুত কায়স্থ বিষয়া আছিল; এওঁলোকেই মহামহন্তৰ, মহন্তৰ, দশগ্ৰামিক উপাধি পাইছিল। প্ৰাচীন কালত বঙ্গদেশত জিলাৰ খাজানা আদায় কৰা ভাৰ কায়স্থৰ ওপৰতেই আছিল।”

ডাঃ ভাণ্ডাৰকাৰৰ মতে “বঙ্গদেশত নাগৰ ব্রাহ্মণসকলে বসতি কৰিছিল। * এই নাগৰ ব্রাহ্মণসকলে বুদ্ধি, কৌশল আৰু অদম্য উৎসাহৰ বলত কায়স্থসকলৰ ব্যৱসায় (ৰাজহ আদায় আৰু ভূমিৰ বন্দোৱস্ত) অৱলম্বন কৰিছিল। ১০ম শতিকাত বঙ্গদেশত কায়স্থজাতিৰ উদ্ভৱ হয়। মহাৰাষ্ট্ৰদেশৰ কায়স্থ-ব্রাহ্মণসকলৰ দৰে এওঁলোকেও ব্রাহ্মণৰ আচাৰ পালন কৰিছিল আৰু ব্রাহ্মণ সমাজত চলিত থাকোৱা কায়স্থৰ গোত্ৰ বৰ্তমানলৈ এওঁলোকৰ মাজত চলি আছে; কিন্তু এওঁলোকৰ সামাজিক নিয়ম-প্ৰণালী বহুত পৰিমাণে পৰিবৰ্তন হোৱাত বঙ্গদেশীয় ব্রাহ্মণসকলে ‘শব্দ’ জান কৰে।”

ডাঃ ভাণ্ডাৰকাৰে আৰু কয়:—

“দ্বাদশ শতিকালৈ কায়স্থৰ হাততেই বঙ্গদেশৰ শাসনভাৰ আছিল; এই সময়ত কৰ্মবাচক কায়স্থ উপাধিয়েই জাতিবাচক হৈ উঠে। দ্বাদশ শতিকাৰ পাচত মুছলমানৰ কেন্দ্ৰীয় শাসনভাৰ কাটি লোৱাত প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তাৰো স্বাধীন হৈ উঠিছিল আৰু কোনো কোনোৱে মুছলমানৰ বশতাতও স্বীকাৰ কৰিছিল।”

মুছলমানৰ ১ম আমোলত ভূঞা উপাধিৰ ১২ জন বিদ্যা প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা হৈছিল; ইয়াৰ ভিতৰৰ যি কেইজন হিন্দু আছিল তেওঁলোক সকলো বেইছনেই কায়স্থ। এই ভূঞাবংশধৰসকলে ১৬ শ

* ১১১২ খৃ: অক্ষয় শ্ৰীহট্টৰ পঞ্চম খণ্ডৰ নিধনপুৰত পোৱা ভাষ্যৰ ৪৪ৰ তাম্ৰফলক, তি.পুৰাত পোৱা ৮ম শতাব্দীৰ মাজামাকি সময়ৰ লোকনাথৰ তাম্ৰশাসন আৰু উৰিষ্যাৰ কটক জিলাৰ হেউলপুৰত পোৱা ৮ম শতাব্দীৰ শুভাকৰদেৱৰ তাম্ৰশাসনত পাকা ভূমিগ্ৰহীতা নাগৰ ব্রাহ্মণৰ পদবী বঙ্গদেশৰ কায়স্থসকলৰ পদবী (গোষ, দন্ত, দাম, পালিত, পাল, দাস, বন্দী + ইত্যাদি)ৰ লগত মিল অক অস্তিত্ব কিছুমান কাৰণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি কৈছে।

পকালৰ শিবলিক ৭১ সপাদলক পৰ্বতৰ কান্তনা প্ৰাদেশ প্ৰাচীন নাম “এগৰকোট”। নাগৰ ব্রাহ্মণ এগৰকোটৰপৰা বঙ্গলৈ আহিছিল।

শক্তিকৰ শেষ ভাগলৈকে আংশিক স্বাধীনভাৱে দেশ শাসন কৰি আছিল। বঙ্গদেশৰ “বাহাৰতাবা” কায়স্থসকলৰ ভিতৰত “শৰ্মা” উপাধিধাৰী আগেও আছিল বৰ্তমানেও আছে। * ডাঃ ভাণ্ডাৰকাৰে কয়:—“সামাজিক উৎপীড়নৰ বাবে এটা জাতিয়ে আন এটা জাতিৰ ওপৰত অত্যাচাৰ কৰা অভ্যাসটো সকলো দেশতে আছে। মহাৰাষ্ট্ৰ প্ৰভু কায়স্থসকলক পেচোৱাসকলে উপনয়ন প্ৰথা এৰিবলৈ বাধ্য কৰোৱা প্ৰথাটো ব্ৰজী বিখ্যাত; কিন্তু প্ৰভু কায়স্থসকলে সকলো বাধ্য অতিক্ৰম কৰিও নিজৰ কৌলিক প্ৰথা বক্ষা কৰি চলিবলৈ সমৰ্থ হৈছিল। বঙ্গদেশৰ কায়স্থসকলে কিন্তু বিশেষকৈ মুছলমানৰ আগমনৰ ফলত হোৱা নানা ৰাজনৈতিক গোলমালত কৌলিক সংস্কাৰ ত্যাগ কৰা।” বঙ্গদেশৰ কায়স্থসকলৰ গাত নাগৰ বান্ধুৰ যোম, মিত্ৰ, দত্ত, দেৱ, নাগ আদি উপাধি বৰ্তমান সময়লৈকে চলি থকা দেখা যায়।

ওপৰত উল্লেখ কৰা ডাঙাৰ ভাণ্ডাৰকাৰৰ উক্তিৰপৰা ভাৰতৰ কায়স্থ দুই শ্ৰেণীৰ বুলিব পাৰি— এক শ্ৰেণী কায়স্থ ব্ৰাহ্মণৰপৰা হোৱা আৰু আন শ্ৰেণী ক্ষত্ৰিয়। ১ম অধ্যায়ত জাতিৰ কথা কওঁতে ব্ৰাহ্মণ-ক্ষত্ৰিয় আদিতে যে এক আছিল তাক দেখুৱাই আহা হৈছে। ডাঃ ভাণ্ডাৰকাৰৰ উক্তিত তাকেই প্ৰমাণ কৰিছে। কিন্তু ভাৰতৰ সৰ্বভাগ কায়স্থক বৰ্তমানে নিজক ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দিবলৈ ভাল পায়। ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ-পশ্চিম অঞ্চলত প্ৰধানকৈ দশ শ্ৰেণীৰ কায়স্থ দেখিবলৈ পোৱা যায়; যেনে— মথুৰ, তানাগৰ, সকসেনা, ত্ৰীবাস্তব, অম্বষ্ঠ, সূৰ্য্যধ্বজ, বাম্বাক, অহিষ্ঠানা, নিগম আৰু গোড়।

মাথুৰ—মথুৰাত বাস কৰাৰপৰা মাথুৰ হৈছে। এওঁলোকে অগ্ৰজ শ্ৰেণীৰ কায়স্থৰ লগত বৈবাহিক সন্ধ কৰে; অজ শ্ৰেণীৰ কায়স্থসকলে নিজ শ্ৰেণীৰ বাহিৰে আন কায়স্থৰ লগত কন্যা আদান প্ৰদান কৰে।

তটনাগৰ—এই শ্ৰেণীৰ কায়স্থ মজঃফৰনগৰত বেচিকৈ দেখিবলৈ পোৱা যায়, অজ ঠাইত কম।

সকসেন—কনৌজৰ জয়চাঁদন মৃত্যুৰ পাচত সমৰসিংহৰ তলত এতাবা জিলাত এওঁলোক বাস কৰিছিল। বৰ্তমানেও বঙ্গ প্ৰদেশৰ এতাবা জিলাত বেচিকৈ দেখিবলৈ পোৱা যায়। এওঁলোকৰ বংশধৰসকল সমৰসিংহৰ দিনৰপৰা ইংৰাজৰ দিনলৈ কালুনাগোছ পদ পুৰুষাশ্ৰুত্ৰমে ভোগ কৰিছিল। (Hume's Memorandum on the castes Etawa P' ৪7) (বিশ্বকোষোদ্ধৃত)

ত্ৰীবাস্তব—ত্ৰীনগৰৰপৰা পোনতে অযোধ্যালৈ আহিছিল; বৰ্তমানে কাশী, এলাহাবাদ, মিৰ্জাপুৰ, গোৱৰ্দ্ধপুৰ আদি ঠাইত দেখিবলৈ পোৱা যায়।

বাম্বাক—আদি বাসস্থান গুৱাট; বৰ্তমানে বেহাৰতো আছে।

অম্বষ্ঠ—শিমলাঞ্চলে নানা ঠাইত দেখিবলৈ পোৱা যায়। অম্বষ্ঠ দেশৰপৰা আহাৰ কাৰণে অম্বষ্ঠ নাম হোৱা বুলি কয়। এওঁলোকৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ বাম্বাকৰ দৰে; কিছুমানে চিকিৎসা ব্যৱসায় কৰে কিন্তু কিছুমানে তাক ঘি কৰে।

সূৰ্য্যধ্বজ—দিল্লীত এই শ্ৰেণীৰ কায়স্থ অধিক। এওঁলোকৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ ব্ৰাহ্মণৰ দৰে; এওঁলোকে নিজক ব্ৰাহ্মণ বুলি পৰিচয় দিয়ে।

(বিশ্বকোষোদ্ধৃত—Sherring's tribes and castes Vol. 1. P. 310)

অহিষ্ঠানা বা অহিষ্ঠানা—আদি বাসস্থান জৌনপুৰত; বৰ্তমানে বেহাৰতো আছে।

গোড়—গোড় দেশৰপৰা গৈ দিল্লীত বাস কৰিছিল বুলি এক শ্ৰেণীৰ কায়স্থক গোড়কায়স্থ বোলে;

* পণ্ডিত—শ্ৰীৰামশ চক্ৰ দেৱ শৰ্মা চক্ৰৱৰ্তী কামাদিন্যাদ বচিত “বাজাৰ জাতি” ২৪৫ পৃষ্ঠা।

কোনো কোনোৱে আকৌ গোড়ত বাস কৰা বাবে গোড়-কায়স্থ শ্ৰেণীৰ উত্তৰ হোৱা বুলিও কয়। কিন্তু দিল্লীত গোড়-কায়স্থ, গোড়-ব্ৰাহ্মণ উপাধি গুনিবলৈ পোৱা যায়।

পশ্চিমাঞ্চলৰ কায়স্থসকলে নিজক দেৱী পুত্ৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে; তেওঁলোকে সকলোৱে উপযুক্ত সময়ত যজ্ঞহত্ৰ গ্ৰহণ কৰে। (বিশ্বকোষ।)

ভাৰতবৰ্ষৰ অন্যান্য ঠাইত থাকা কায়স্থ :-

মধ্য প্ৰদেশ—ইয়াত থাকা কায়স্থসকলে নিজক মালৱকায়স্থ বুলি পৰিচয় দিয়ে। এওঁলোকে মুছলমান আমোলত পোনতে পাৰশ্ব ভাষা শিক্ষা কৰি ৰাজবিষয় লাভ কৰিছিল। এওঁলোকৰ সকলোৱে লিখা পঢ়া জানে। বিধাতাই লিখা-পঢ়াৰ নিমিত্তেই কায়স্থক পঠাইছিল বুলি এওঁলোকে বিশ্বাস কৰে। (Malcolm's Central India Vol 11 P. 168)

বোম্বাই—ইয়াৰ কায়স্থসকলে নিজক প্ৰকৃত ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দিয়ে। এওঁলোকৰ ভিতৰত ব্ৰহ্ম-ক্ষত্ৰিয়, প্ৰভু, পত্নিপ্ৰভু আৰু ৰাজীক-কায়স্থ প্ৰধান। উপকায়স্থ আৰু প্ৰভা নামে আৰু দুই শ্ৰেণীৰ নিম্ন কায়স্থ আছে, এওঁলোকৰ লগত উপৰি উক্ত চাৰি শ্ৰেণীৰ কোনো সন্ধক নাই।

(বিশ্বকোষোক্ত Arthur steeles law and custom of Hindu castes. P. 94)

গুজৰাট—ইয়াত থাকা কায়স্থ সকলো পত্নি প্ৰভু; এওঁলোকে সূৰ্য্যবংশীয় ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দিয়ে। এই কায়স্থসকলে যজ্ঞহত্ৰ ধাৰণ কৰে আৰু যাজন, যজন আৰু দান আদি ক্ষত্ৰিয়ৰ ধৰ্ম পালন কৰে। *

কচ্ছ প্ৰদেশ—ইয়াৰ কায়স্থসকলে যজ্ঞহত্ৰ ধাৰণ কৰে; তেওঁলোকৰ বেচি ভাগেই পুৰোহিত, লিপক আৰু শস্ত্ৰচাৰী। †

ৰাজপুতনা—ইয়াৰ কায়স্থসকলে 'ৰাজধানী' বুলি পৰিচয় দিয়ে। বৃন্দিত মাথুৰ আৰু ভটনাগৰ কায়স্থৰ বাস। মাৰাঠাৰত থাকা কায়স্থসকলক পাঞ্চালী বা পাঞ্চলী ঠাকুৰ বোলে। ৰাজপুতনাৰ কায়স্থসকলৰ তিনিটা শাখা—আজনাৰ, ৰামসৰ আৰু কেবৰি। এওঁলোকে নিজক ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দিয়ে আৰু যজ্ঞহত্ৰ ধাৰণ কৰে। (Rajputana Gazatteer)

মাজ্জাজ—কায়স্থ প্ৰভুৰ বাস; ইয়াতো উপকায়স্থ আৰু প্ৰভা নামৰ কায়স্থ আছে।

বেহাৰ—ইয়াত থাকা কায়স্থসকলে চিত্ৰগুপ্তৰ বংশধৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে; তেওঁলোক "লালাকায়স্থ" নামে জনাজাত। লালাকায়স্থসকলে যজ্ঞোপবীত গ্ৰহণ কৰে। এওঁলোকৰ ভিতৰত ১২টা শাখা—অৰ্হিঠানা, অধঠ, ৰাজীক, ভটনাগৰ, গোড়, কুলশ্ৰেষ্ঠ, মাথুৰ, নিগম, সকসেনা, শ্ৰীবাস্তব, সূৰ্যধ্বজ আৰু কৰণ।

মাথুৰ শাখা মথুৰাৰপৰা, সকসেন শাখা ফৰক্কবাদৰ ধ্বংস সাক্ষাৎসনগৰৰপৰা, শ্ৰীবাস্তব শ্ৰীনগৰৰপৰা আৰু ভটনাগৰ শাখা ভাটনগৰৰপৰা আহা বুলি জনগোষ্ঠনাথ প্ৰাচ্যবিজ্ঞা মহাৰ্থৰ মহাশয়ে অনুমান কৰে।

প্ৰাচীন কামৰূপীয়া কায়স্থসকলৰ দৰে তেওঁলোকে কস্তা ঋতুমতী হোৱাৰ পূৰ্বেই বিবাহ দিয়ে আৰু

* Sherrings tribes and castes Vol 11 P. 182

† Indian Antiquary Vol V. P. 171

বজ্জোদৰ্শন নোহোৱা পৰ্যন্ত কন্তাক পিতৃ গৃহতে ৰাখে। বজ্জোদৰ্শনৰ ২।১ বছৰ পাচত দ্বিবাগমন বা পাচ-বিয়া হয়। আমাৰ ইয়াৰদৰে বিয়াৰ আগতে বৰ-কন্তাৰ কোঠী চাই জোৰা চোৱাৰ দস্তবো তেওঁলোকৰ আছে; আৰু আমাৰ ইয়াৰ কন্তা সোধা (খোজা) দস্তব যেনে তেওঁলোকৰো প্ৰায় তেনে। বিয়াৰ পাচত আমাৰ ইয়াৰ কায়স্থৰ বাহিৰে অল্প জাতিৰ যেনে “আঠমঙ্গলা”ৰ উৎসৱ আছে, বেহাৰতো কন্তাৰ ঘৰত প্ৰায় তেনে উৎসৱ হয়। আমাৰ ইয়াত (বিশেষকৈ উজনী অঞ্চলত) যিদৰে বিয়া উপলক্ষে ৩৫।৭ দিন পানী ভুলি বৰ-কন্তা খুওৱা (নোওৱা) দস্তব আছে, বেহাৰতো সেই দস্তব চলি আছে। আমাৰ ইয়াত বৰ দৰোঁতে গাখীৰ-কলৰ অৰ্ঘ্য আৰু পাণ্ডু দিয়াৰ দৰে বেহাৰতো বৰক বিয়াস্থলত বহুৱাই পাণ্ডু-অৰ্ঘ্য দিয়ে।

হৃতশৌচ গ্ৰহণ প্ৰথা এওঁলোকৰ দুবিধ; কিছুমানে ১৩ দিনত আৰু কিছুমানে এক মাহ অশৌচ পালন কৰে। কিছুমানে আকৌ ১৬ দিনতো অশৌচ খেদায়। তেওঁৰ দিনত অশৌচ খেদোৱাসকলক “শেৰা” এক মাহত খেদোৱাসকলক “মাসী” বোলে।

এই ৰকমে বেহাৰী কায়স্থৰ লগত কামৰূপীয় কায়স্থৰ ভালেখিনি সাদৃশ্য বৰ্তমান মনয়লৈকে চলি থাকি দেখা যায়।

বঙ্গদেশ—আদিশূৰৰ সময়ত একাদশ শতিকাৰ শেষ ভাগত বঙ্গদেশলৈ পঞ্চ ভ্ৰাক্ষণ আৰু পঞ্চ কায়স্থ আছে; এই সময়ৰপৰা বঙ্গদেশত কায়স্থৰ প্ৰভাৱ দেখিবলৈ পোৱা যায়। * তাৰ প্ৰায় এশ বছৰ পাচত বনালসেনে (অনুমান দ্বাদশ শতিকাৰ শেষ ভাগত) বঙ্গদেশত কৌলিষ্ঠ প্ৰথা প্ৰচলন কৰে। * মকৰন্দঘোষ বংশীয় চতুৰ্ভুজ, দশৰথ বসুবংশীয় লক্ষণ আৰু পৃথকবসু, বিৰাট গুহৰ বংশধৰ দশৰথ গুহ আৰু কালিদাস

* ইয়াৰ উপৰি বিষ্ণুকোষত দেখা যায়—দেৱদত্ত নাথ, চন্দ্ৰভাসু নাথ, আৰু চন্দ্ৰচূড় দাস নামে আৰু তিনিজন কায়স্থ কান্তকূজৰ ২৭।২য় দাৰ আদিশূৰৰ ৰাজ-সভালৈ আছে।

পাচত জয়ধৰ সেন, ভূমিঞ্জয় কব, ভূধৰ দাস, জয়পাল, চন্দ্ৰধৰ পালিত, চন্দ্ৰধ্বজ চন্দ্ৰ, বিপুল্লয় বাহা, বীৰভদ্ৰ ভদ্ৰ, দণ্ডধৰ ধৰ, তেজধৰ নন্দী, শিখিধ্বজ চৌধ, বশিষ্ঠ কুণ্ড, ভদ্ৰসাহ সোম, বীৰবাহ সিংহ, ইন্দ্ৰধৰ ৰাজভ, তৰিবাহ অম্বুৰ, সোমপাদ বিষ্ণু, বিষ্ণুচেতা আৰু মহীধৰ মল্লন পন্ডিত গোড়ৰপৰা আহি আদিশূৰৰ ৰাজ-সভাত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। আদিশূৰে উক্ত ২৭ জনক ২৭ খান গ্ৰাম দান কৰে।

* প্ৰাচ্য বিজ্ঞানমহাৰ্ণৱে ৩৭৭শ্লোকৰ পৃষ্ঠ মহাশয়ে আদিশূৰক অষ্টম শতিকাৰ ৰাজা বুলি উল্লেখ কৰিছে; কিন্তু “বাল্লালাৰ ততিহাস” লিখক (সৈক্যিক প্ৰণালীৰে) ক্ৰীষত বাখালদাস বন্দোপাধ্যায় মহাশয়ে প্ৰাচ্যবিজ্ঞানমহাৰ্ণৱৰ সকলো যুক্তি-তৰ্ক খণ্ডন কৰি কয়:—“ক্ৰীষত দশম শতিকাৰ পূৰ্বে গোড়ত, মগধ বা বঙ্গত শুবদৰ্গৰ ৰাজাসকলৰ অস্তিত্ব সম্বন্ধে কোনো বিখ্যাসযোগ্য প্ৰমাণ আজি পৰ্যন্ত আবিষ্কৃত হোৱা হাই।”

ইয়াৰ উপৰি ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ ১ম পাদৰ আমাৰ ধৰণান ৰাজা আদিশূৰৰ সমসাময়িক (General view of the History of kamrup by Dr. Francis Buchanan M. D. M. B. A. S. Page 186.

প্ৰাচ্যবিজ্ঞানমহাৰ্ণৱে বঙ্গদেশত কৌলিষ্ঠ প্ৰথা প্ৰচলনকাৰী বনালসেনক আদিশূৰৰ প্ৰায় তিনি শ বছৰৰ পাচত ৰাজা বুলি উল্লেখ কৰিছে; কিন্তু বাল্লালাৰ ততিহাসত (ক্ৰীষত বাখালদাস বন্দোপাধ্যায় কৃত) বনালসেনক আদিশূৰৰ দৌহিত্ৰবংশৰ বুলি উল্লেখ কৰিছে। ইয়াৰপৰা অনুমান হয় বনালসেনে দ্বাদশ শতিকাৰ শেষৰ বা ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ ৰাজা আছিল। প্ৰাচ্যবিজ্ঞানমহাৰ্ণৱ আৰু আন কিছুমান বঙ্গালী ঐতিহাসিক ৰাজালাৰ ভ্ৰাক্ষণ-কায়স্থৰ ইতিবৃত্ত পঢ়িলে আদিশূৰ আৰু বনালসেন দুজনক প্ৰতাপৱৰ্ত্ত ডাঙৰ ৰাজা বুলি সোধ হয় কিন্তু বাখালদাস বন্দোপাধ্যায় মহাশয়ে “শুববংশীয় ৰাজবংশ” জনশ্ৰুতি বুলিহে কয়, আৰু তেওঁবিলাক ৰাজা আছিল যদিও ৰাজা ততি কৃত আছিল।

মিত্ৰৰ বংশধৰ তাৰাপতি মিত্ৰক মুখ্য কুলীন, দৰুবংশীয় নাৰায়ণ দত্ত, নাগবংশীয় দশৰথ, নাথবংশীয় মহানন্দক “মথাল্য”, আৰু দাস, সেন, কৰ, দাম, পালিত, চন্দ্ৰ, পাল, বাহা, ভদ্ৰ, ধৰ, নন্দী, দেৱ, কুণ্ড, সোম, সিংহ, শক্তি, অক্ষুৰ, বিষ্ণু, আত্ম, নন্দ এই কুৰিজনক বল্লালসেনে “মহাপাত্ৰ” নাম দিয়ে।

ইয়াৰ উপৰি কিছুমান অচলা কায়স্থ আছে; যেনে—হোড়, স্বৰ, ধৰণী, বাণ, আইচ, পৈ, শূৰ, শাল, ভঞ্জ, বিন্দু, গুহী, বল, শৰ্মা, বৰ্মা, ভূমিক, হুই, ৰুদ্ৰ, গুড, আদিত্য, পীল, খিল, গুপ্ত, চাক্ৰি, বহু, শাক্ৰি, হেস, অমল, গণ্ড, বাণা, ৰাহত, দাহক, দান, গণ, অপ, মান, খাম, ক্ষেম, তোষক, বৈ, ঘৰ, দেৱ, ভূত, অৰ্ণব, ব্ৰহ্মা, ইন্দ্ৰ, শক্তি, সঙ্গ, ক্ষমা, আশ, বৰ্ধন, হেম, বন্ধ, অঞ্জ, কীৰ্তি, শীল, ধনু, গুণ, যশ, মনন, দাডিক, চাকি, শ্ৰাম, পুঞ্জি, গণ্ড, নাদক, বোই, হোম, চাশক, ঢোল, দূত এইবোৰ; মতান্তবে ৬৪ ঘৰ। (বিষ্ণুকোষ ৬০৪ পৃষ্ঠা।)

বল্লালসেনৰ সময়ত বঙ্গদেশৰ কায়স্থসকলে বাসস্থান অনুসৰি তিনি শ্ৰেণীত বিভক্ত হয়—বঙ্গজ, ৰাঢ়ীয়, বাৰেঙ্গ। ৰাঢ়ীয় শ্ৰেণী দুই ভাগে বিভক্ত—উত্তৰ ৰাঢ়ত থাকাবিলাক উত্তৰ ৰাঢ়ীয় আৰু দক্ষিণ ৰাঢ়ত থাকাবিলাকে দক্ষিণ ৰাঢ়ীয় নাম পায়।

বঙ্গদেশত ডেঙৰ আৰু গোলাম কায়স্থ নামে দুই শ্ৰেণীৰ কায়স্থ আছে; তেওঁলোকেও কায়স্থবংশজ বুলি কয়; কিন্তু প্ৰকৃত কুলীনসকলে তেওঁলোকৰ লগত কোনো প্ৰকাৰ সম্বন্ধ নকৰে, তেওঁলোকৰ হাতে অন্নাদিও গ্ৰহণ নকৰে। ইয়াৰ উপৰি কিছুমানে ধন গোৱৰত নিজক কায়স্থ বুলি পৰিচয় দিয়ে, প্ৰকৃত কায়স্থসকলে তেওঁলোকৰ লগত কোনো সামাজিক সম্বন্ধ নকৰে। (বিষ্ণুকোষ ৬০৭ পৃঃ।)

বঙ্গদেশত মুছলমান শাসনৰ সময়ত নানা প্ৰকাৰ সামাজিক বিপ্লব ঘটিছিল; সেই কাৰণে ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থৰ প্ৰধান ব্যক্তিসকলে সময়ে সময়ে সমাজ স্থাপন কৰি সেই সেই সময়ৰ সমাজৰ শৃঙ্খলতা ৰক্ষা কৰিছিল। ইয়াৰ ফলত বিভিন্ন সময়ৰ ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থৰ কুলবুৰঞ্জীবোৰত নানা প্ৰকাৰ সমাজৰ নাম পোৱা যায়। বৰ্তমান সময়তো প্ৰাচীন সমাজৰ ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থৰ বংশধৰসকলে সেই সমাজবোৰৰ কথা উল্লেখ কৰে।

এই অধ্যায়ৰ আৰম্ভণতে ডাঃ ভাণ্ডাৰকাৰৰ মত দিয়া হৈছে। তেখেতৰ মতে বঙ্গদেশত ১০ম শতিকাৰতহে কায়স্থ জাতিৰ উদ্ভৱ হয়। তেখেতৰ মতটোক সত্য বুলি ধৰিলে নাগৰ ব্ৰাহ্মণসকলে পোনতে কায়স্থবৃত্তি অৱলম্বন কৰি বঙ্গদেশত কায়স্থ জাতিৰ সৃষ্টি কৰে; পৰৱৰ্তী কালত আদিশূৰ ৰাজ্যৰ সময়ত পশ্চিমবংগৰ কিছুমান কায়স্থ আহি কায়স্থ জাতিৰ কলবৰ বৃদ্ধি কৰে। পাচত বল্লালসেনৰ সময়ত সি শ্ৰেণীৱদ্ধ হয়। দুয়োটা কথাৰ সামঞ্জস্য ঘটালে এনে অনুমান হয়—বঙ্গৰ কুলীন কায়স্থ জাতিটো ব্ৰাহ্মণ আৰু ক্ষত্ৰিয় কায়স্থৰ মিহলি জাতি।

কামৰূপীয় কায়স্থ :-

এই দেশৰ কায়স্থসকলৰ আচাৰ-ব্যৱহাৰ সম্বন্ধে আগৰ অধ্যায়তে কোৱা হৈছে। ইয়াৰ কায়স্থসকলৰ ভিতৰত শ্ৰেণী বিভাগ নাই; কিন্তু তেওঁলোকৰ কুলপঞ্জী আলোচনা কৰিলে দেখা যায়—বেচি ভাগেই গোড় কায়স্থ; কিছুমান সাকসেনী আৰু ক্ষত্ৰপ শ্ৰেণীৰ বুলিও বোধ হয়। শিৰোমণি ভূঞাৰ বংশে ব্ৰহ্মকায়স্থ বুলি পৰিচয় দিয়ে।

এই কায়স্থসকল ইয়াত বাস কৰিবৰ আজি প্ৰায় সাত শ বছৰ হল। এওঁলোকৰ পূৰ্বপুৰুষসকল এই দেশলৈ আহাত সম্ভৱতঃ তেওঁলোকৰ জনসংখ্যা কম থাকিব গুণে গোড়, স্নাকসেনী, ক্ষত্ৰপ আদিৰ

ভিতৰত পাৰ্থক্য পাহৰিবলৈ বাধ্য হয়, আৰু সেই কাৰণে বোধকৰোঁ। তেওঁলোকৰ বংশধৰসকলে উক্ত প্ৰাচীন শ্ৰেণীৰ কথা বৰ্তমানে প্ৰায়ে কব নোৱাৰে।

বঙ্গদেশত অশ্ব ধৰ্মাৱলম্বী ৰাজ্যৰ শাসনৰ ফলত নানা প্ৰকাৰ সামাজিক বিপ্লব ঘটাত সমাজৰ প্ৰধান ব্যক্তিসকলে সময়ে সময়ে সমাজ স্থাপন কৰি নিজ নিজ সমাজৰ কৌলিন্য বক্ষা কৰিবলৈ বাধ্য হোৱাৰ দৰে কামৰূপত তেনে দৰকাৰ হৈ উঠা নাছিল—সেই কাৰণে বঙ্গদেশৰ দৰে ইয়াত বঙ্গজ, বাবেশ্ৰীয়া, বাটীয় আদি কৌলিন্য প্ৰথা বা সমাজ আদি নাই; ইয়াৰ সকলো কায়স্থে ভূঞাৰ সন্তান বুলি বিশ্বাস কৰে আৰু সকলোৱে পৰস্পৰ সমান বিবেচনা কৰে।

বঙ্গদেশত বহু, মিত্ৰ, ঘোষ, গুহ আদি কায়স্থৰ উপাধি থাকোৱাৰ দৰে কামৰূপীয়া কায়স্থৰ গিৰী, ৰায়, দল, ভূঞা, বহু আৰু ঘোষ এই কেইটা জাতিবাচক উপাধি আছিল; কিন্তু ত্ৰাই দেশত বাস কৰোঁতে তেওঁলোকে ৰাজঘৰীয়া সীকদাৰ, মজুমদাৰ, গোমস্থা, বৰকায়স্থ, কায়স্থ, চৌধাৰী, পাত্ৰ, ভাণ্ডাৰ-বৰকায়স্থ, ঠাকুৰী, ভাণ্ডাৰ-কায়স্থ, বৰুৱা আদি নানা উপাধি লাভ কৰে। কায়স্থসকলৰ যিসকল ধৰ্মাচাৰ্য্য সিবিলাকে ঠাকুৰ, অধিকাৰী, মহন্ত, .গোস্বামী, মেধি আদি লিখে। এইদৰে এই দেশত লাভ কৰা ৰাজকীয় আৰু ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ উপাধি লাভ কৰাত আগৰ জাতিবাচক উপাধি প্ৰায়বিলাকে এৰি পেলায়।

ইংৰাজে প্ৰথমে আমাৰ দেশ লগতে চাৰ জৰ্জ কেছেল চাহাবে পোনতে ৰাজ্য বিষয়াৰ সন্ততিক উপাধি লিখিবলৈ আদেশ দিছিল বোলে, কিন্তু পাচত কিছুমান উচ্চ পদস্থ বিষয়াই আপত্তি কৰাত পুনৰ যি বংশৰ যি উপাধি আছিল বংশধৰসকলক তাক লিখিবলৈ দিয়ে।

১ম আদেশৰ ফলত বহুত কায়স্থে নিজৰ নিজৰ উপাধি ত্যাগ কৰে আৰু প্ৰায় সৰহ ভাগেই নামৰ পাচত “কায়স্থ” লিখে; কিন্তু যেতিয়া আমাৰ দেশত বঙ্গালী প্ৰভাৱ বেচিকৈ পৰিবলৈ ধৰিলে, তেতিয়া বঙ্গালীক দেখি কিছুমানে “দস্ত” উপাধি লিখিবলৈ ধৰে আৰু তাৰ ফলত “দস্ত” উপাধিয়েই বৰ্তমান সময়লৈকে কায়স্থৰ জাতিবাচক উপাধি হৈ আহিছিল; কিন্তু আজি কালি উজনীৰ কোচ, কলিতা, কেওট জাতীয় লোকে আৰু কামৰূপৰ দুই এজন কলিতা মানুহে ‘দস্ত’ উপাধি লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰাত সিয়ে জাতিবাচকৰপৰা সৰি পৰিছে।

এই দেশৰ কায়স্থসকলক দুই শ্ৰেণীত ভগাব পাৰি—(১) ধৰ্মাচাৰ্য্য আৰু (২) বিষয়া। আহোমৰাজ্যৰ দিনত বহুত কায়স্থ বিষয়াই নিজৰ স্থাপিত বিঘ্ৰহ, অতিথিশালা, মঠ আদিৰ বাবে নিৰুৰ ভূমি পাইছিল আৰু তেওঁলোকো ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ দৰে হৈ আছিল। এই কাৰণেই ধৰ্মাচাৰ্য্য আৰু বিষয়াৰ ভিতৰত কোনো পাৰ্থক্য নাছিল; উভয়ৰ ভিতৰত আদান প্ৰদান বৰ্তমান সময়লৈ অবধি চলি আছে। কিন্তু সেই বুলি ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলক হিন্দুৰ অন্তৰ্গত জাতিয়ে বেচি শ্ৰদ্ধাৰ চক্ৰে চোৱাৰ দৰে স্বজাতীয় বিষয়াসকলেও সিসকলক বিশেষ সন্মান নেদেখুৱাই নাথাকে। উক্ত দুই শ্ৰেণীৰ কায়স্থৰ বাহিৰে অশ্ব জাতীয় কোনো কোনো ধৰ্মাচাৰ্য্য আৰু ধনী বিষয়াই নিজক কায়স্থ বুলি পৰিচয় দিয়ে, এওঁলোকক কিন্তু প্ৰকৃত কায়স্থ গোঁসাঁই আৰু বিষয়াসকলে কায়স্থ বুলি গ্ৰহণ নকৰে।

অতি প্ৰাচীন কালৰপৰা কায়স্থসকলৰ পুৰুষীনামা আৰু বংশাৱলী ৰাখাৰ নিয়ম চলি আহিছে। তেওঁলোকৰ ভিতৰৰ বহুত কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্য আৰু বিষয়াৰ নিজৰ আৰু হজাতিৰ বহুত বংশৰ কীৰ্তিকলাপ আৰু পুৰুষীনামা পৰ্য্যন্ত মুখস্থ আছিল; বৰ্তমানেও কোনো কোনো কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ মুখস্থ আছে। এই

কাৰণে সমস্ত বুদ্ধপুত্ৰ উপত্যকাত (কোচবেহাৰে সৈতে) কোনো অকায়স্থই কায়স্থ বুলি পৰিচয় দি প্ৰকৃত কায়স্থৰ লগত সন্ধ কৰিব পাৰা নাই। প্ৰকৃত কায়স্থৰ কোনোৱে যদি অপ্ৰকৃত কায়স্থ বিষয়া বা ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ লগত সন্ধ কৰে তেন্তে তেওঁক কায়স্থ-সমাজচ্যুত হোৱা বুলি গণ্য কৰে; এনে কায়স্থও এই উপত্যকাত কিছুমান আছে। এওঁলোকে যি যি সমাজলৈ নামিছে সেই সেই সমাজতে আৱদ্ধ আছে, পুনৰ কায়স্থ সমাজত ভুক্ত হব পাৰা নাই।

কিন্তু প্ৰকৃত কায়স্থৰ সংখ্যা এই দেশৰ অসংখ্য জাতিৰ তুলনাত অতি কম। হিন্দুৰাজত্বৰ অৱসানৰ লগে লগে এওঁলোকৰ অধিকভাগ ৰাজবিনয়ৰপৰা বঞ্চিত হোৱাত নিশ্চিন্ত হৈ গৈছিল। আগৰ ৰাজদত্ত এওঁলোকৰ যি ভূমি আছিল, নানা কাৰণত বহুতৰে কমি যোৱাত আনকি কিছুমান ভূমি শূন্য ভূঞা হোৱাত বহুতে অন্ন-বস্ত্ৰৰ কষ্টত যুতুক অপেক্ষা কৰি থাকিবলগাৰা হৈছিল। কিছুমানে আকৌ আন ঠাইত কিবা সুবিধা পাওঁ বুলি ওপোজা ঠাই এৰি অনাই বনাই ফুৰিছিল; ইয়াৰ ফলত হিন্দু ৰাজত্বৰ সময়ত কায়স্থ বিষয়া আৰু ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলৰ প্ৰভাৱত যিবোৰ ঠাই নগৰৰ দৰে শোভা কৰিছিল সেইবোৰ জাৰণিত পৰিণত হয় আৰু বহুত প্ৰভাৱশালী কায়স্থবংশৰ চিন নাইকিয়া হয়; যেনে বিজ্ঞানীত ৰাজবিপ্লৱ ঘটাব সময়ত বৈটমাৰিত (গোৱালপাৰা) বাস কৰা কায়স্থসকল, কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ গুৱাগাজা, ঘিলাঝাৰি, বিষ্ণুপুৰ আদি সত্ৰ।

ইয়াৰ উপৰি বাহু পৰিৱৰ্ত্তনৰ লগে লগে এই জাতিৰ বহুতে আত্মসম্বাবিতা কৰি সময়োপযোগী শিক্ষা লাভ নকৰাৰ ফলত ৰাজকিয়ম, বাৱসায়-বাণিজ্য আদিত দেখা দিব নোৱাৰিলে। এই কাৰণে আমাৰ দেশৰ কায়স্থক বৰ্ত্তমানে শিক্ষাত পাচ পৰা জাতিৰ ভিতৰৰ এটা জাতি বুলি প্ৰায় কব পাৰা হৈছে। শিক্ষাৰ অভাৱ আৰু অৱস্থা হীন হোৱা বাবে আমাৰ দেশৰ বহুত কায়স্থৰ আত্ম শক্তিত অনাস্থা আৰু অদৃষ্টৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা স্ৰম্ভাৱ হৈ উঠিছে। ইয়াৰ ফলতেই মাজে মাজে দুই চাৰিজন কায়স্থ সম্বন্ধে বৰ্ত্তমানেও নিজ কুল-গৌৰৱ ত্যাগ কৰি আন সমাজৰ কলেৱৰ বন্ধি কৰিব ধৰিছে। অপৰিসীম গৌৰৱ মণ্ডিত প্ৰাচীন কামৰূপীয়া কায়স্থ সমাজৰ অৱশেষ কায়স্থসকলে পূৰ্ব গৌৰৱ স্বৰি আৰু ভাবতৰ আন আন প্ৰদেশৰ বিশেষকৈ বঙ্গদেশৰ কায়স্থসকলৰ জ্ঞান-ধনলৈ দৃষ্টি কৰি নিজক বক্ষা কৰিবলৈ যত্ন নকৰিলে কিছু কালৰ পাচতেই অসংখ্য ব্ৰাহ্মণেৰ সমাজত জীন যোৱা একো অসম্ভৱ নহয়।

—o:~:~:~o—

৭ম অধ্যায়।

স্বাধীনতাৰ যুগ।

১। কামৰূপত কায়স্থৰ বাস।

(ক) ৭ম শতিকাৰ কায়স্থ—

শ্ৰীহট্টৰ পঞ্চম খণ্ডত পোৱা ভাস্কৰ বৰ্মনৰ তামৰ ফলিৰ ৩য় ফলিৰ ৫ম প্ৰোকত পোৱা যায়—

“শাস্ত্ৰকৰণিক জনাৰ্দনস্বামী ব্যৱহাৰি হৰদত্তকায়স্থ দুৰ্দ্ধনাথ প্ৰভৃতয়ঃ”

৬ষ্ঠ শ্লোক— “শুসহিতা লেখয়িতাচ বসুৱৰ্ন ভাণ্ডাগাৰাধিকৃত মহাসামন্তদিবাকৰ প্ৰেত।”

অৰ্থ—শাস্ত্ৰকৰণিক (Magistrate) জনাৰ্দনস্বামী, ব্যৱহাৰী (Lawyer) হৰদত্ত কায়স্থ দুৰ্দ্ধনাথ প্ৰভৃতি ; ফলি প্ৰস্ততকাৰী আৰু লিখক বসুৱৰ্ন ভাণ্ডাৰ ঘৰৰ অধিকাৰী মহাসামন্ত দিবাকৰ প্ৰেত।

প্ৰাচীন গোড় ইতিহাস আলোচনা কৰিলে দেখা যায় শাস্ত্ৰকৰণিক, লিখক আৰু ভদালীৰ কাম কৰা ক্ষত্ৰিয়সকলেই কায়স্থ বুলি নিঃক পৰিচয় দিছিল। এতেকে ফলিৰ ৫ম আৰু ৬ষ্ঠ শ্লোকত থাকা হৰদত্ত, দুৰ্দ্ধনাথৰ লগৰ জনাৰ্দন, বসুৱৰ্ন, দিবাকৰ প্ৰেতকো সেই সময়ৰ কায়স্থ বুলি ধৰিব পাৰি। এওঁলোক পুৰণি কালত কামৰূপত বাস কৰা অৰ্য্যসকলৰ সতি সন্ততি।

ফলিখন ভাস্কৰ বৰ্মাই কৰ্ণসুৱৰ্ণস্কন্ধাৰবৰপৰা দিছিল। স্কন্ধাৰ মানে শিবিৰ; কৰ্ণসুৱৰ্ণ শিবিৰবৰপৰাই ভাস্কৰ বৰ্মাই ভূমিদান পত্ৰ দিয়াতো বুজিব পাৰি। কৰ্ণসুৱৰ্ণ আজি কালিৰ দিনাজপুৰ আৰু বংগুৰ জিলা। ইয়াত শশাঙ্ক + নামে ৰাজা আছিল; ভাস্কৰে তেওঁক পৰাস্ত কৰি এই দেশ অধিকাৰ কৰে। কৰ্ণসুৱৰ্ণই পৰৱৰ্তীকালত বাবেজ্জতুম নাম পায়। আমাৰ কোনো কোনো অসমীয়া পুথিত এই কৰ্ণসুৱৰ্ণকেই “কৰ্ণপুৰ” বুলি উল্লেখ কৰিছে। ফলিৰ আলোচনা কৰা ই ঠাই নহয়—মুঠতে ভাস্কৰ বৰ্মাৰ সময়ত ৭ম শতিকাত কামৰূপত বিশিষ্ট ৰাজ কৰ্মচাৰী কায়স্থ আছিল যে এই ফলিৰদ্বাৰা ভালদৰে প্ৰমাণ হয়।

৮ম শতিকাৰ আগৰ তামৰ ফলি আৰু শিলালিপি আলোচনা কৰিলে কামৰূপত প্ৰাচীন কালৰপৰা কায়স্থ থাকিব আৰু প্ৰমাণ দিব পাৰি কিন্তু দুখৰ বিষয় এই কায়স্থসকলৰ বংশধৰসকলৰ নাম আৰু বিবৰণ সংগ্ৰহ কৰা হৈছে অতি কঠিন।

ভাস্কৰ বৰ্মা নবক বংশীয়। নবকবংশীয় ৰাজাৰ হাতৰপৰা কামৰূপ যোৱাত স্নেহ ৰাজা শালস্তম্ভই কামৰূপ জয় কৰে। শালস্তম্ভ ৭ম শতিকাৰ শেষ পাদৰ ৰাজা। স্তম্ভবংশৰ একৈশজন ৰাজাই ৰাজত্ব কৰাৰ পাচত প্ৰায় ১,০০০ খৃঃ অকত নবকবংশৰ ব্ৰহ্মপালে ৰাজত্ব কৰে। ব্ৰহ্মপালৰ পুত্ৰ বসুপাল। বসুপালৰ এখান তাম্ৰপত্ৰ ১৮৯৮ ইং চনৰ এচিয়াটিক চোচাইটিৰ জাৰ্ণেলৰ ১ম ভাগ ১ম সংখ্যাত ছাপা হৈছে। ইয়াৰপৰা স্নেহ ৰাজবংশ আৰু নবকবংশীয় ব্ৰহ্মপালৰ বংশধৰ কামৰূপৰ ৰাজাসকলৰ অলপ কথা আৰু সময় জানিব পাৰি। এই পালবংশই ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ মাজ ভাগলৈ ৰাজত্ব কৰে। বসুপাল আৰু ইন্দ্ৰপাল ৰাজাৰ দিনত দেশলৈ বহুত ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থ লোক আহে।

কায়স্থৰাজ—

ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ আগ ভাগত ৰাজত্ব কৰা কামৰূপৰ নবকবংশীয় পাল ৰাজা পুণ্ডুপালৰ পাচৰ ৰাজা চন্দ্ৰন কিছু দুৰ্বল আছিল; শেষ ৰাজা সুৱৰ্ণপালৰ হাতৰপৰা অসুমান ১২৫০ খৃঃ অকত তেওঁৰ মন্ত্ৰী স্মৃতিয়ে সিংহাসন কাঢ়ি লয় আৰু সিদ্ধু নাম লৈ কামৰূপ নগৰত ৰাজ্য হয়। † এওঁৰ বিষয় ৰামচৰণ ঠাকুৰে লিখিছে :—“সন্ধ্যাত জন্মিলা পদে ভৈলা সন্ধ্যা নাম। পাইলা মনোনীত বৰ সিদ্ধি ভৈলা কাম ॥ যিহেতু বৰত ভৈলা তাতে একেখৰ। পৰম ধৰ্মিষ্ঠ সিটো ভৈলা গোড়েখৰ ॥”

† এওঁ দেৱবংশৰ কায়স্থ ৰাজা আছিল। (See Early History of Kamrup Page 60.)

‡ স্মৃতিয়ে গোড়ৰ পাল ৰাজবংশীয় ক্ষত্ৰিয় ৰাজকোঁৱৰ আছিল। (বিতকান্ত দেৱৰ ৰাজ বংশাৱলী, কামৰূপ বুৰঞ্জী আৰু শঙ্কৰ চৰিত মিলালে বুজিব পাৰা যায়।)

এই সময়ত উগ্রলগা মল্লিক যুজবেক কামৰূপ আক্রমণ কৰে (১২২৫ খৃঃ অন্ধ) ; এওঁ কামৰূপনগৰ অধিকাৰ লৈছিল। সক্ষা ৰাজ্য এই সময়ত সম্ভৱতঃ বড়িয়াৰ ওচৰৰ বৰ্তমান সক্ষাৰাণ্ডত আহি আছিল ; পাচত বাৰিয়া পৰা তেওঁ যুজবেকক আক্রমণ কৰি পৰাস্ত কৰে। ইয়াৰ পাচত সক্ষা ৰাজাই নামনিৰ ফালে গৈ কমতাপুৰত ৰাজধানী পাতি বিদেশৰ আক্রমণক বাধা দিবলৈ যত্ন কৰে। পৰৱৰ্তী কালত এই ৰাজধানীয়েই ডাঙৰ হৈ উঠে। সক্ষাৰ পাচত তেওঁৰ বংশৰ তিনিজন ৰজা হয় : শৈব ৰাজা সিংহ-পন্থে কিছুদিন ৰাজত্ব কৰাৰ পাচত তেওঁৰ মৰ্দ্দী প্ৰতাপপন্থে তেওঁক মাৰি ৰাজ্য হয় আৰু তেওঁ কমতাপুৰলৈ গৈ ৰাজধানী স্থানান্তৰিত কৰি **গৌড়** নাম দি ৰাজ্য হয়। এই গৌড়ক শুক চৰিত্তত **গোগৰীয়া** বুলিছে। প্ৰতাপপন্থে পুৰ দিয়াত **তুৰ্লভ নাৰায়ণ**।

সিংহপন্থে নিহত হোৱাৰ পাচত জেতাৰি মুনিয়ে ৰ্মপাল নামৰ আন এজন গৌড় ৰাজকোঁৱৰক কামৰূপৰ পুৰণি ৰাজধানী কামৰূপনগৰত অস্থান ১৩০০ খৃঃ অন্ধত ৰাড়া পাতে। ৰ্মপাল সম্ভৱতঃ জেতাৰি মুনিয়ে পোষ্যপুত্ৰ আছিল ; সেই কাৰণে ৰ্মপালক আৰু তেওঁৰ বংশধৰসকলক জেতাৰি বা ভিতাৰি বোলে। ৰ্মপালক শুক চৰিত্তত ৰ্মনাৰায়ণো বুলিছে। এজন কামৰূপ বুৰঞ্জীত ৰ্মপালৰ-ৰাজধানী উত্তৰ গুৱাহাটীৰ গোদগু পৰ্বতত আৰু আন এখনত কবেৰাচলত বুলি লিখিছে। দুয়োখন একে পৰ্বতেই হব পাৰে। এই সময়তে তেওঁ গৌড়, কনৌজ, মন্দাৰতলা, জবইসাহাণ, ত্ৰিভুজ, বাৰকৰ এই ছয়টাইৰ পৰা ৰাজ্য, কাযন্ত, কলিতা লোক আনি পণ্ডিতৰ সভা কৰি কামৰূপত ৰাজত্ব কৰিছিল। † গুৱালকুচিৰ বাসন্তীয়া ৰাজ্যক ৰ্মপালে আনা বুলি প্ৰবাদ আছে। চতুৰ্থৰ আদি বাৰ ভূঞাও এই সময়তে কামৰূপলৈ আহে। কামৰূপ বুৰঞ্জীত ৰ্মপাল কামাখ্যাদ্বাৰা শ্ৰী নষ্ট হৈ ভটীয়াই যোৱাৰ কথা আছে ; সম্ভৱতঃ ৰ্মপালে কামৰূপ নগৰত কিবা অসুবিধা পাই কবেৰাচললৈ যায় আৰু তাৰ পাচত ভটীয়াই গৈ প্ৰাচীন কামৰূপ (বাৰেঙ্গ গৌড়) **কামতাপুৰ** নগৰ স্থাপন কৰি ৰাজধানী পৰতে।

ৰ্মপালে **কৰ্ণসুৰ্য** ৰাজধানী পাচত গৌড়ৰ তুৰ্লভনাৰায়ণে বিমম ভাৰি তেওঁৰ লগত ৰণ কৰে। এই সময়ত চতুৰ্থৰ পিতৃ লগাৰ গৌড়ত আছিল ; তেওঁ তুৰ্লভনাৰায়ণৰ পক্ষে লৰণ কৰে। এই সন্ধিক্ষেত্ৰক চৰিত্তে আছে :—“লগাৰ নাম যেনো পুৰুষ হুত। অঙ্গ-শস্ত্ৰ-শাস্ত্ৰ য়ে বৰই পাৰ্গত ॥ পৰম গুস্তাৰ ধাৰ বুদ্ধিত সাগৰ। গুণিতাও নাটিক লগাৰে সমসৰ ॥ বড়াল মাৰিবে গৌড়েখৰ পাঞ্চি দিল। সমস্ত শাস্ত্ৰৰ জিনি একত বৰিণ ॥” (শঙ্কৰ চৰিত্ত—ৰামচৰণ ঠাকুৰ।)

জেতাৰি মুনিয়ে পিতৃ সনাতন ৰ্মপাল আৰু তুৰ্লভনাৰায়ণ তিনিওজন পুৰণি গৌড়ৰ ক্ষত্ৰিয় ৰাজ ৰাজবংশৰে সন্তান আছিল। জেতাৰি বংশ স্থাপন কৰোঁতাক আমাৰ এখন কামৰূপ বুৰঞ্জীত জাবিড দেশীয় আৰু এখানত বিহাৰৰ পৰা আহা বুলি লিখিছে। গৌড়ৰ পাল ৰাজবংশৰ কথা আলোচনা কৰিলে দেখা যায়—পাল ৰাজ্যখনে প্ৰথমে বিহাৰত ৰাজত্ব কৰিছিল, পাচত গৌড়লৈ আহি গৌড়েখৰ হয়।

। “জেতাৰি নামত এক ক্ষত্ৰিয় আছিল ॥ ভক্তিভাৱে মাধৱক দেৱি ৰাজ্য জৈলা ॥ কামৰূপলৈ পট্টকৰি ৰাজ্য খাইলা ॥ জিত বিখ আদি নামচল নোলা তপ্ত। দ্বৈত ত চতুৰ পুৰুষ ভৈলন্ত ॥” ৰাজ বংশাৱলী—বিতকান্ত দেৱ (কামৰূপ কামৰূপ সমিতিত প্ৰকাশ)। গৌড় ইতিহাসত জেতাৰি নামৰ সৌৰ সন্ন্যাসীৰ নাম পোৱা যায়, এওঁ কৰ্ণসুৰ্যৰ সনাতন ৰাজ্যৰ পুত্ৰ আছিল, ‘নকম শিলাত -য় মহীপ ল ৰজাৰ চিত্ত এওঁ সৰ (Honal) স্থাপন কৰে। এই জেতাৰি মুনিয়েই কামৰূপৰ ৰ্মপালৰ পালক পিতৃ বুলি অনুমান কৰাৰ পাৰি।

বিহাৰলৈ এই বংশটো সাবিডৰপৰা আহিছিল; গতিকে আমাৰ দেশৰ বুৰঞ্জীত ক্ষেত্ৰাৰি বংশ দাবিড, বহাৰ আৰু পশ্চিমবৰপৰা আহা বুলি উল্লেখ কৰিলেও সবংশৰে একে কথাৰে লিখাৰ দৰে হৈছে।

কৰ্ণজুবৰ্ণ প্ৰাচীন গৌড় ৰাজ্যৰ এক অংশ; সেই কাৰণে ধৰ্মপালক গৌড়েশ্বৰ বুলিছিল; * কিন্তু পূৰ্বৰ কামৰূপৰ অধিপতি হোৱা বাবে তেওঁক “কামেশ্বৰ” বা “কামৰূপেশ্বৰ” বুলিও কোনো কোনো পুথিত উল্লেখ কৰা দেখা যায়।

বংপুৰ বাবেহু গৌড়ৰ মধ্যভাগ; গৌড় ইতিহাসৰপৰা জানা যায়—ধৰ্মপালৰ ৰাজধানী বংপুৰৰ ডিমলা পালৰ অঞ্চলত **ধৰ্মমপুৰ** নামে ঠাইত আছিল। এটনি চাহাবে ধৰ্মপালক “ধৰ্মমপুৰৰ” এখান নগৰ তেওঁৰ বুৰঞ্জীত দিছে। এই বথা ৰামচৰণ শৰ্মাৰ গুৰুচৰিতৰপৰাও বৰ্ত্তি পাৰি।

গৌড় ইতিহাসৰপৰা জানা যায় এওঁ বঙ্গৰাজ্যৰ (বৰ্ত্তমান জলপাইগুৰি, কোচবেহাৰ, গোৱালপাৰা, কামৰূপ আদি) ৰাজ্য মাণিকচন্দ্ৰৰ (প্ৰতাপস্বৰূপ) ৰাণা ময়নাৰত্নীৰ ভগ্নী বনমালাক (সামুদ্ৰাক) বিবাহ কৰে। প্ৰতাপস্বৰূপৰ কেইবাজনীও ৰাণা আছিল, পাৰ্বতী প্ৰথম মন্ত্ৰী আছিল—চুলভনাৰায়ণ তেওঁৰে পুত্ৰ। (শৰ্মৰ চৰিত)।

ধৰ্মপাল আৰু চুলভনাৰায়ণ সঙ্কত ককাই-ভাই আছিল; গুৰু চৰিতত “নেলেগীস ভাই” বুলি উল্লেখ কৰিছে। ইয়াৰপৰা বুজিব পাৰি দুয়ো একে বংশৰ ৰাজা আছিল। এই সময়ত **চুলভনাৰায়ণে “গৌড়েশ্বৰ”** * আৰু ধৰ্মপাল বা **ধৰ্মনাৰায়ণে “কামেশ্বৰ”** নাম লৈছিল। ধৰ্মনাৰায়ণৰ ৰাজ্য পশ্চিমফালে বেচি দুৰ নাছিল—বৰ্ত্তমান বংপুৰ জিলাৰ কিছু অংশও চুলভনাৰায়ণৰ ৰাজ্যৰ ভিতৰত আছিল বুলি বোধ হয়। ধৰ্মপালে ধৰ্মমপুৰত ৰাজধানী পাতি ৰাজ্য বহলাবলৈ যত্ন কৰোঁতেই চুলভনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ ভিতৰত বৃদ্ধ বয়সে আৰু পাচত সন্ধি হয়। ধৰ্মপালে কিছুমান উচ্চ শ্ৰেণীৰ লোক লোভিত কৰি চুলভনাৰায়ণ চৰ্ত্তীৰ আদি কাষস্থ বীৰ আৰু কেইজনমান বান্ধু পিতৃও ধৰ্মপালক দিয়ে। ধৰ্মপালে তেওঁৰ ৰাজ্যৰ পূব অঞ্চল বৰ্ষা কৰিবলৈ এইসকল দীৰ্ঘক কামৰূপ নগৰত গুৰুত স্থাপনা কৰে।

চৰ্ত্তীৰ আদি ভূঞাসকলে ধৰ্মপালক পূৰ্বৰ ৰাজধানী মলপ পশ্চিম-উত্তৰে লেগাম গুৰিও বাস কৰে। এই ভূঞাসকলে বৰনদিবৰপৰা হাজোৰ ওচৰলৈ গৈয়ে গৈয়ে বাস কৰিছে। তেওঁলোকৰ স্মৃতিচিন হৰূপে “লেঙাই গাঠ,” “মাগুৰি,” “ভোমাৰ বৰি” (ভূঞাৰ বৰি), “ডিমা” (ডিমলা), “বৰহাটা” (বৰহাট) আদি কিছুমান গাঁৱৰ চিন আছে। চৰ্ত্তীৰ আদি ভূঞাসকল কামৰূপৰ পূব অঞ্চলত কিছুদিন থাকিব পাচত চুলভনাৰায়ণে ভূঞাসকলক হাত কৰিবলৈ যত্ন কৰি অকৃতকাৰ্য্য হয়; পাচত চৰ্ত্তীৰক সপি কৰিম বুলি

* দ্বাদশ শতিকালৈ বংপুৰ, মৈমনিংহ আৰু চিলটৰ কিছু অংশক “গৌড়” বোলা প্ৰমাণ দেখা যায়।

* Hirtory of India by M Martin Vol 111 Page 164 চুলভনাৰায়ণৰ লগত ধৰ্মপালে সন্ধি কৰি ৰাজধানীলৈ পূৰি আহাৰ কথা ৰামচৰণ ঠাকুৰ লিখিছে:—“লোকাত চৰিয়া ব্ৰহ্মপুত্ৰ উজালস্থ, কৰ্তা দিম আপুনাৰ ৰাজ্যক পাইলস্থ। যবদাত শিৱা পাড লোক। চপাইলস্থ, ভাঙ্গলগে শুৰিলেক পিতৃ আদিলস্থ।”

১ (২) বিহুকাৰিকা “পৰগোড় তদা সম্ৰাট বিচকামদে। (শিৱসাম) মহাত্ততঃ।”।

(১) কৰ্ণজুবৰে হোচেনচাহৰ কথা লিখিছে—“পৰগোড়ত যাব পৰম শ্ৰাৰ্হি।” (মতান্তৰে বহুপাল)

(২) ধৰ্মৰাজ্যৰ ইতিহাস লিখিছে—“শিৱত হসন ভগত ভূষণ, পৰ গৌড়েশ্বৰ ভোগপুৰন্দৰ।” এই সম্বন্ধে গৌড়ৰ ইতিহাসত লিখিছে যে পৰৱৰ্ত্তীকালত “গৌড়েশ্বৰ” উপাধিটো এৰা সম্ভাৱনাতকৈ হৈ উঠিল যে ভূৰি শুল ৰাজ্যৰ লোক “পৰগোড়েশ্বৰ” বুলি গৌৰৱ বোধ কৰিছিল।

ছল কৰি মাতি নি বন্দী কৰি বাখে; প্ৰায় এবছৰৰ পাচত চণ্ডীবৰে পাণ্ডিত্যৰ গুণত মুক্ত হৈ পুনৰ লেঙা-মাণ্ডিবলৈ আহে। এই সময়ত দুৰ্গভনাৰায়ণৰ ভাৰ্যা ময়নাৱতীয়ে চক্ৰান্ত কৰি ধৰ্মপালক বধ কৰায়; দুৰ্গভনাৰায়ণ সমস্ত কামৰূপ-কমতাৰ একছত্ৰী ৰাজা হৈ উঠে। কিন্তু তেওঁ নিজক “গৌড়েশ্বৰ” বুলিহে পৰিচয় দিছে। ইয়াকে দেখি চণ্ডীবৰ আদি কেইজনমান ভূঞা * বৰনদী পাৰ হৈ পূবে বোতাত বাস কৰেগৈ; তাৰ পাচত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ছয়ো পাৰে কিছুমান ঠাই অধিকাৰ কৰি শিবোমণি ভূঞা হয়। দুৰ্গভ নাৰায়ণৰ সময়ত কামৰূপত কেইবাজনো বিখ্যাত কবি আছিল। এই কবিসকলে নিজ নিজ গ্ৰন্থৰ ভিতৰত দুৰ্গভনাৰায়ণৰ অলপ অলপ কথা উল্লেখ কৰি গৈছে:—

(১) কবি হৰিহৰ বিপ্ৰে—(অশ্বমেধ পদ)

(২) কবি হেম সৰস্বতী—(প্ৰহ্লাদ চৰিত)

“জয় জয় নৃপতি
দুৰ্গভনাৰায়ণ ৰাজা
কমতাপুৰে তৈলা বীৰবৰ।
সপুত্ৰ বান্ধৱে যেনে
সুখে ৰাজ্য কৰন্তোক
জীৱন্তঃ সহস্ৰ বৎসৰ ॥
তাহান ৰাজ্যত যত
সাধুজন মনোমত
অশ্বমেধ পদ মাজে সাৰ।
বিপ্ৰে হৰিহৰ কবি
হৰিৰ চৰণ সেৱি
পদবন্ধে কবিলা প্ৰচাৰ ॥”

কমতা মণ্ডল
দুৰ্গভনাৰায়ণ
নৃপবৰ অমুপম।
তাহান ৰাজ্যত
কদ্ৰ সৰস্বতী
দেৱজানি কল্পা নাম ॥
তাহান তনয়
হেম সৰস্বতী
ঐবৰ অম্বা তাই।
পদবন্ধে তেহ
প্ৰচাৰ কবিলা
বামন পুৰাণ চাই ॥”

(৩) কায়স্থকবি কবিরত্ন সৰস্বতী—(জয়দ্রথ বধ)

“নৃপ শিবোমণি
দেৱ মহামানী
দুৰ্গভনাৰায়ণ ৰাজা।
নিতে পুত্ৰৱতে
পালিয়া সততে
পৃথিবীৰ যত প্ৰজা ॥
তাহান তনয়
ভৈলা ধৰ্মময়
ইন্দ্র নাৰায়ণ দেৱ।
মহাবীৰ হীৰ
স্বভাৱে গম্ভীৰ
নিত কৃত্য হৰিসেৱ ॥
নিজ বাচবলে
পাই অৱিকলে
অগণ্ড মহী মণ্ডল।
যত ঘাটে নামি
সততে প্ৰণামি
বিপক্ষ নৃপসকল ॥
যত সৰ্বৰূপ
ইন্দ্র নাৰায়ণ
বৰ দেস্ত সদাশিৱ।
হৌক নৰেশ্বৰ
পক্ষ গৌড়েশ্বৰ
পিতা পুত্ৰে চিৰজীৱ ॥

ছোট শিলা নাম
আছে এক গ্ৰাম
যত গ্ৰাম মধ্যে সাৰ।
আছিল তথাত
জগত বিখ্যাত
চক্ৰপাণি শিকদাৰ ॥
পটু নৰবৰ
কায়স্থ প্ৰবৰ
ধৰ্মৱন্ত মহাযশী।
পণ্ডিত তিলক
কুল প্ৰকাশক
নিষ্কলঙ্ক যেন শশী ॥
x x x x
নিজ গুণ বলে
লভিল সকলে
ধন ধান সতকাৰ।
নৃপতি প্ৰধান
দুৰ্গভ নাৰায়ণ
প্ৰশংসয় বাবে বাৰ ॥
তাহান তনয়
অতি শুভনয়
কবিরত্ন সৰস্বতী।
দ্বোগপৰ্ব পদ
জয়দ্রথ বধ
কৌতুহলে নিগদতি ॥”

* চণ্ডীবৰ লগৰ শ্ৰীধৰ, শ্ৰীপতি, চক্ৰ ভূঞা আদি কেইজনমান ভূঞা বৰ্তমান কামৰূপতে থাকে।

(৪) **বামচৰণ ঠাকুৰ**—(শব্দৰ চৰিত)

‘প্ৰশাসনপক্ষ নামে তান মহামন্ত্রী।
লাছাৰিয়া নামে তান আছিলেক পিতৃ ॥
কাম্বুজ কুলত তেহে মচা বুদ্ধিমন্ত।
সিংহপক্ষ মাৰি তান ৰাজ্যক লৈলন্ত ॥
প্ৰশাসনপক্ষ ভৈল গিটে নগৰৰ ৰাজা।
শাসন প্ৰতিপাল বন্দ নিতে প্ৰজা ॥
‘পাৰ্শ্বী’ নামে আছে প্ৰতাপৰ ভাৰ্য্য।
দেৱনাৰায়ণ ভৈল তান শৰ্ভ ৰাজা ॥
x x x
গড়েম্বৰে ৰাজ্য পাচ পৰ্ণিতলা কমে দিন।
শবিলন্ত সিটো মচা নুপাওৰ চিন ॥
তান পাশে খাটে চণ্ডীবদ মহামাৰ্গ।
তুলত নাৰায়ণ দায়্য কন্তু সম্প্ৰতি ॥

(৫) **পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ**ৰ শিষ্য **ভূষণ ছিঙ**—(শব্দ চৰিত)

তুলত ন বাক্যে মহ শানন্দ লভিলা।
চণ্ডীবদক দেৱীদায়্য নাম দিলা ॥
x x x x
কন্তুতক্ষৰ দেখি ছবিগ মিলিলা।
তান শ্ৰীমান বসিষ্টক ন’ল পঠাটলা ॥”

এই সময়ত “গৌড়েম্বৰ” উপাধিটো বৰ সন্মানজনক আছিল; সেই কাৰণে তুলতনাৰায়ণ কাম্বুজ-কমণ্ডাৰ ৰাজ্য হলেও তেওঁক “গৌড়েম্বৰ” বুলিছিল। তেওঁক আৰু ধৰ্মপালক গৌড়েম্বৰ বুলিবৰ আৰু এটা সুবিধা হৈছিল এই, যে তেওঁলোক উভয়ে প্ৰাচীন গৌড়ৰ পালবংশীয় ৰাজকোঁৱৰ আছিল। **বামচৰণ ঠাকুৰ**ৰ নিখাৰপৰা ভালদৰে প্ৰমাণ হয়, যে **প্ৰাচীন গৌড়ৰ পাল ৰাজবংশধৰসকল পবৰ্ত্তীকালত কাম্বুজ** গুলিয়েই পৰিচিত হয়।

তুলতনাৰায়ণৰ আহোমৰ লগত সংঘৰ্ষ—আহোম ৰাজ চুগাংফাৰ বৰ্জনী বাণীৰ পুত্ৰ চাওপুলাই

বিদ্ৰোহী হৈ তুলতনাৰায়ণৰ আশ্ৰয় লোৱাত তুলতনাৰায়ণে চাওপুলাইক লৈ আহোম ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰে; পাচত মন্ধি কৰি চাওপুলাইক চাৰিভৰ ৰাজ্য পতাছ কৰি যান (১৩০০)। তুলতনাৰায়ণৰ পাচত পুত্ৰ তুলতনাৰায়ণ ৰাজ্য হয়, এওঁ সিমান বিখ্যাত নাছিল। এওঁৰ পাচত পুত্ৰক স্তাচাকান্দ ৰাজ্য হয়। স্তাচাকয়ে তুলতেন্দ্ৰ নাম গ্ৰহণ কৰে। ধৰ্মপালৰ পুত্ৰ তাম্ৰধ্বজ (অপৰ নাম বহুপাল)। এওঁৰ বিবয় কন্তু কন্দলিয়ে ভ্ৰাণ পৰ্বত (সাত্ৰাকিব প্ৰবেশ) লিখিছে :—“শ্ৰীমন্ত তাম্ৰধ্বজ অমৃতজে মছিতো। বুদ্ধৰ সনন ধৰ্ম শিশু বয়সতে ॥ বুদ্ধিত গৰ্ভাৱ ক্ষমাৰন্ত শুভনয়। যাছাৰ যণক সবজনে প্ৰশংসয় ॥ বিষ্ণুৰ ভকত মহামাৰ্যৰ সেৱক। পুত্ৰব সমান কৰি দৰিদ্ৰ পালক ॥ দুই ভাইৰ স্নেহ যেন ৰাম-লক্ষণৰ। সৰাক্ষৰে জীৱন্তক সহস্ৰ বৎসৰ ॥”

ধৰ্মপাল মৰা পৰাৰ পাচত তাম্ৰধ্বজ উজ্জাই আছি বৰ্তমান দৰং জিলাৰ কছাকা গ্ৰামত বাস কৰে (কামৰূপ বুৰঞ্জী ৪ পৃঃ)। এওঁৰ লগত কন্দলি উপাধিৰ ব্ৰাহ্মণ আতা অস্থমান হয়। তাম্ৰধ্বজ উজ্জাই আতা সময়ত টেঙ্গুৱানীত চণ্ডীবৰে শিৰোমণি ভূঞা ৰাজ্য স্থাপন কৰে; তেওঁৰ প্ৰথম পুত্ৰ ৰাজধৰ টেঙ্গুৱানীত আৰু ২য় পুত্ৰ গদাধৰ উত্তৰ পাৰে বোটাতে থাকি দেশ শাসন কৰে। তাম্ৰধ্বজৰ পুত্ৰ সোমপাল। সোমপালৰ পুত্ৰ **বামচক্ৰ** বা প্ৰতাপসিংহ। **বামচক্ৰ** গদাধৰ ভূঞাক পৰাস্ত কৰি বৰনদীলৈ ৰাজ্য বহলায় আৰু বিশ্বনাথৰ উত্তৰে এটা গড় নিৰ্মাণ কৰি প্ৰতাপপৰ নাম দি ৰাজধানী স্থাপন কৰে। **পবৰ্ত্তীকালত**

এই গড় প্ৰতাপগড় নামে খ্যাত হয়।

প্ৰবাদ - প্ৰতাপসিংহই তেওঁৰ এজনী সগৰ্ভা বাণীৰ সৈতে ব্ৰহ্মপুত্ৰত স্নান কৰি থাকোঁতে বাণী ভাঙি যায়। এই বাণী কিবা স্বৰূপে নীলাচল পায়হি আৰু তাতে আৰিমত্তৰ জন্ম হয়। আৰিমত্ত ডাঙৰ হৈ কিছু সৈন্য সংগ্ৰহ কৰি অলপ দিনৰ ভিতৰতেই উত্তৰ পাৰৰ ভালেখিনি ঠাই অধিকাৰ কৰে; আৰু পাচত পশ্চিমৰ কমতা-ৰাজ্য দুৰ্গভৈলুক আক্ৰমণ কৰে। দুৰ্গভৈলুক আৰিমত্তৰ হাতত মৰা পৰাত ৩২ সময়ৰ কামৰূপ-কমতা আৰিমত্তৰ হাতলৈ যায়। তেওঁ বৈষ্ণৱগড় * (ৰঙিয়াৰ ওচৰ) মেৰামত কৰি বাতধাণ^১ পাতে (১৩৬০ খৃঃ অক্ষত)।

আৰিমত্তৰ ফেড়ুৱা নামে এখন ৩১৫ আছিল, এওঁ নলবাৰীৰ ৫ মাইল দক্ষিণে সোণকুৰিহা নামৰ ঠাইত ৰাজধানী পাতি কামৰূপৰ উত্তৰ অঞ্চল শাসন কৰিছিল। নলবাৰীৰ ৮ মাইল উত্তৰে আৰু পাঠশালা ষ্টেচনৰ ৭৮ মাইলমান উত্তৰ পূবে (বজালিত) তেওঁ দুটা গড় কৰি ভোটৰ আক্ৰমণৰপৰা দেশ ৰক্ষা কৰিবলৈও দিহা কৰিছিল। † আৰিমত্তই দুৰ্গভৈলুক মাৰা সংবাদ পাঠি ফেড়ুৱা সসৈন্তে খেদি যায়; আৰু এবে বাহে বেহবামাঠো বণ কৰে। ‡ পাচত চক্ৰস্বৰ্গ বৰি মাৰিবলৈ যত্ন কৰোঁতে আৰিমত্তৰ হাতত মৰা পৰি মৰা পৰে। এই সময়লৈ আৰিমত্তৰ পিতৃৰ লগত পৰিচয় খটা নাছিল; তেওঁ পূবৰ ফালেও ৰাজ্য বহলাও বুলি বৰনদী পান হৈ ৰামচন্দ্ৰৰ (প্ৰতাপসিংহ) লগত বণ কৰে। ৰামচন্দ্ৰ আৰিমত্তৰ হাতত মৰা পৰাৰ পাচতে তেওঁ মাকৰপৰা ৰামচন্দ্ৰক পিতৃ বুলি বুজিব পাৰে। ইয়াৰ পাচত তেওঁ পিতৃহত্যা পাপ দূৰ কৰিবলৈ নানা প্ৰকাৰ সজ্জ কৰ্ম কৰে। এই সময়তে মঙ্গলদৈ অঞ্চলত বহুত পুণ্ডৰী খন্দাইছিল বুলি প্ৰবাদ চলি আহিছে। আৰিমত্তৰ আন নাম গজাঙ্ক; তেওঁ প্ৰতাপপুৰত ৰাজধানী পাতি কিছুবাল শাস্ত্ৰ কৰিছিল। আৰিমত্তই প্ৰথম পুত্ৰ ৰত্নসিংহক ব্ৰহ্মপুৰৰ উত্তৰৰ পাৰৰ ৰাজ্য আৰু ২য় পুত্ৰ জঙ্গলবল্লভক দক্ষিণ পাৰৰ ৰাজ্য ভাগ কৰি দিয়ে। ৰত্নসিংহই মাজুলীত ৰত্নপুৰ নামে এখন নগৰ পাতি কিছুদিন আছিল (১৩৮৫ খৃঃ অঃ)। ৰত্নসিংহৰ আন নাম শুকৰাঙ্ক। জঙ্গলবল্লভে কপিলীৰ ওচৰত এটা গড় কৰি বাহে কৰিছিল। এওঁ কচাৰি ৰাজ্যৰ লগত বণ কৰি থাকিব লাগা হৈছিল। জঙ্গলবল্লভে এসময়ত 'চিকাৰ কৰি ফুৰোঁতে ৰাজসী মন্ত্ৰত পশু কৰি থাৰ। তেওঁৰ পিতৃ আৰিমত্ত ভুলক্ৰমে মৰা পৰে। ইয়াৰ পাচত কচাৰি বণত কচাৰিয়ে জোহাল বাহেদি তেওঁক ছানি মাৰে।

ৰত্নসিংহৰ পাচত পুত্ৰক শুকৰাঙ্ক ৰাজ্য হৈ প্ৰতাপপুৰ মেৰামত কৰি ৰাজধানী পাতি দেশ শাসন কৰে। * শুকৰাঙ্ক আৰু স্মৃগৰাঙ্কৰ সময়ত কামৰূপ-কমতাৰ ভূগাংসকল স্বাধীন হৈ উঠে। স্মৃগৰাঙ্কৰ পাচত মুগাঙ্ক প্ৰতাপপুৰ^২ ৰাজ্য হৈ ভূগাংসকলক বণ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল। এই সময়ত ব্ৰহ্মদেশৰ নবাব

খাম ১১ত আৰিমত্ত বাকিলা গৰি। সেৱগড় বুলি ত্যাক ক'হ নব-নাবী॥ এতেকে প্ৰতাপপুৰ বাকিলা নগৰ। অতাপিও আ'ছ লিখনাংৰ উপৰ। ত্ৰয়োদশ শত্ৰু (ইং) সবে ৰাজ্যক ভঙিলা। (ৰাজ বংশাবলী—বতিকাং দেৱ)

† এই দুটা গড়ৰ চিন এতিয়াও আছে, আৰু দুয়োটাকে ফেড়ুৱাৰ গড় বোলে। প্ৰায় ৫০ বছৰমান আগলৈকে বজালিৰ ফেড়ুৱাত কেইঘৰমান কাষত ম গুহ আছিল, পাচত ৰত্নপুৰ বা বত্নপুৰক উঠি আহিছে।

‡ প্ৰবাদ—ফেড়ুৱাৰ আৰিমত্তৰ বাণী এজনীক হাত কৰিছিল; আৰু তেওঁৰবাৰা আৰিমত্তক হত্যা কৰাবলৈ বহু কৰিছিল।

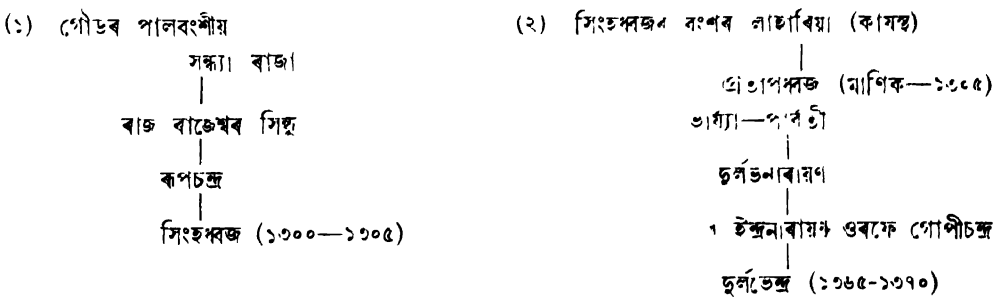
* An account of Assam by Dr John Peter wade

এজন কামৰূপ-কমতা আক্ৰমণ কৰাত মৃগাস্কই ভজনী নামৰ কণা এটা আহোম ৰাজ্যলৈ দি মিত্ৰতা কৰি আহোম ৰাজ্যৰ সহায়েৰে নবাবৰ সৈন্যক পেদি পঠায়। মৃগাস্ক অপুত্ৰক আছিল; অহুমান ১৪০০ খৃঃ অক্ষত দৰঙ্গৰ এজন পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণক ৰাঙা দান কৰে। এই ব্ৰাহ্মণে হুসিং নাম লৈ ৰাজস্ব কবিত্বলৈ যোৱাতো ভূঞাসকলে তেওঁক পেদি সমস্ত ৰাজ্য ভাগ কৰি প্ৰোনাক স্বাধীন হৈ বহে। * প্ৰায় ১৬০০ খৃঃ অক্ষত জিতাৰিংশৰ ৰাজ্যসকলৰ ৰাজ্য লোপ পায়।

প্ৰতাপসিংহ আৰু আৰিমত্ত ৰাজ্যৰ দিনত শিৱকামণি ভূঞাসকলে তেওঁলোকৰ উত্তৰ পাৰৰ ৰাজ্য উদ্ধাৰ কৰিব পাৰা নাছিল- তেওঁলোকে বৰ্তমান মৃগাস্ক জিলাৰ উত্তৰ অক্ষলৈ স্বাধীন ভাৱে বাস কৰিছিল। অক্ষলবল্লভ সময়ত তেওঁলোকৰ প্ৰত্যেক কনিষ্ঠ ময়। অক্ষলবল্লভ নিহতৰ পাচত কচাৰিণিলাকক কৃষ্ণৰ পৰাস্ত কৰি তেওঁলোকৰ গৌৰৱ বৃদ্ধ কৰি বিত্ত কৃষ্ণৰৰ পাচত পুনৰ কচাৰিণিলাকৰ প্ৰাৰ্থনা বৃদ্ধি হয়। এই সময়ত মহেশ্ব কন্দলি আদি কবিৰ জন্ম হয়; কবি কন্দলিয়ে কচাৰি ৰাজ্যৰ প্ৰাৰ্থনাৰ অৰ্থে সম্প্ৰকাশ ৰামায়ণ কামৰূপীয় ভাষাৰ পদ কৰে।

মৃগাস্কৰ পাচত এই ৰাজ্য বহুত ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ ভূগা ৰাজ্যত বিভক্ত হয়। বৰ্তমান কামৰূপৰ চাউলখোৱা নৈৰ উত্তৰে ভোটিৰ পৰতলৈ সমভূমি অক্ষলত কিছুমান মাত্ৰ পুৰুষোত্তম নাম নামেৰে এজন স্বাধীন ভূগা আছিল। † চাউলখোৱা আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মাজৰ মাত্ৰ গোবৰ্ধন ভূঞাই স্বাধীন ভাৱে ৰাজ্য পাতি আছিল। এওঁৰ বংশৰ নাৰায়ণ গোমথাই ক্ষেত্ৰীৰ ৰাজ্য হৈছিল আৰু বিষ্ণুনাথ সিংহৰ লগত বণ কৰিছিল। ‡

আৰিমত্ত ৰাজ্যৰ সমুদ্ৰ নামে এজন মৰ্গী আছিল। ৰহস্যময় স্বৰ্গী হোৱাৰ পাচত এওঁ বিষ্ণুনাথত ৰাজ্য হয়। স্মৃতবান্ধে এওঁক দমাৰ নোৱাৰিলে। সমুদ্ৰৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰক মনোহৰ ৰাজ্য হয়। স্মৃতবান্ধৰ পুত্ৰ মৃগাস্কই মনোহৰৰ লগত বণ কৰি বিষ্ণুনাথৰপৰা পেদি পঠায়। মনোহৰে বৰ্তমান উত্তৰ লক্ষ্মীপুৰৰ ওচৰৰ ঘাঘৰ নৈৰ ওচৰত গৈ স্বাধীন ভাৱে বাস কৰে। এই বংশই প্ৰায় ১৪৬০ খৃঃ অক্ষলৈ ৬২ বছৰ কাল ৰাজস্ব কৰিছিল। মনোহৰ অপুত্ৰক আছিল; সেয়ে বাৰণে ভৰ্মায়েক লক্ষ্মীদেৱী মনোহৰৰ পাচত ৰাণী হয়; আৰু তেওঁৰ নাম অক্ষসৰি সেশপুত্ৰ মাত্ৰ নাম স্বাধীনপুৰ হয়। সমুদ্ৰ আৰিমত্তৰ বংশৰ বুলিয়েই প্ৰবাদ চলি আহিছে; গতিকে এওঁৰ বংশধৰকলো জেতাৰি ধ্যেত্ৰিয়। ওপৰত যিসকল কাষস্থ ৰাজ্যৰ নাম উল্লেখ কৰা হল, তেওঁলোকৰ পুৰুষীনামা তলত দিয়া হল :-

* “বাৰ আঠত্ৰিশ শকৈ ভূঞা উপজিলা। বাৰ ভূঞা হুইয়া কামৰূপক ভূঞিলা ॥” ৰাজ বংশৱলী—স্বৰ্গদেৱ সিদ্ধান্ত বাণীশ।
 † পুৰুষোত্তম দাসে বাউলকৃষ্ণি (মলদাবীৰ ওচৰৰ বাউলকৃষ্ণি) ধৰ্মাকৰ ব্ৰাহ্মণক ভূমিদান কৰা কল এখন আবিষ্কৃত হৈছে।
 ‡ এই ভাৰ্গৱত্ৰয়ৰ সময় ১২৫১ শক অৰ্থাৎ ১৩২৯ খৃঃ অঃ (আসাম দাক্তৰ ৬৩ বছৰ ৫ম সংখ্যা)। † Dr. Wade's Account.
 * কামৰূপৰ বৃহত্তমতে ইন্দ্ৰনাৰায়ণৰ নাম গোপীচন্দ্ৰ; গোপীচন্দ্ৰৰ পুত্ৰৰ নাম ভৱচন্দ্ৰ আৰু ভৱচন্দ্ৰৰ পুত্ৰ দুৰ্গভৈল্ল (কমতেশ্বৰ)।

(৩) সিংহধ্বজৰ বংশৰ ধৰ্মপাল বা ধৰ্মনাৰায়ণ (১৩৩০ খৃঃ অঃ)

তাম্ৰধ্বজ (বতুপাল)

সোমপাল

(পোষ্যপুত্র) প্রতাপধ্বজ বা প্রতাপসিংহ—

ওৰফে বাগচন্দ্র (ভালুকপেং বুলিও জনাজাত)

ভাঃ চন্দ্রপ্রভা

আবিমন্ত

ভাঃ বহুমানা

শুকযোন্তম দাস *

বহুসিংহ (শুকবাৰু, গজাৰু)

জঙ্গলবলহ

সুতৰাৰু (১৩৯৮-১৪০০ খৃঃ অঃ)

মুগাৰু (১৪০০ খৃঃ অঃ)

সমুদ আবিমন্তৰ মনী।

মনোহৰ

৩য়ী লক্ষ্মীদেৱী

শান্তনু

সুমন্ত

সক বাৰভূঞা

বৰ বাৰভূঞা

লহকৰ কাবাসী পম ৰায় সলাল শুক টে'ন ধ্বজ উজীৰ সাৰোল ৰমাই শুকাই

কদম্বৰ ৰঘু মুকুন্দ কদম্ব স্তৰণ স্তম্বৰ মুশম গৌড় ৰত্ন মহাৰথ লেপ কেপ

এই ভূঞা সকলৰ বংশধৰ বৰ্তমানে সদিযাৰপৰা ধুবুৰীলৈ ঠায়ে ঠায়ে বসতি কৰে। এই সকলৰ সৰহ ভাগেই ক্ষত্ৰিয়ৰ আচাৰ বিশেষকৈ উপবীত এৰাৰ ফলত "কলিতা" শ্ৰেণীত ভুক্ত হৈছে, কিন্তু

* গজপতি (দীপিকা ছন্দ বচক) বুলি অনুমান হয়।

গৌড়েশ্বৰে তেওঁলোকক “ভূঞা” উপাধি দি ৰাজ্যত পাতে। এই ভূঞাসকল যি ঠাইত বাস কৰিছিল তেওঁলোকৰ নাম অনুসৰি সেই ঠাইৰ নাম “কনৌজপুৰ” হয়; আৰু সেই চৈধ্য ভূঞাই বাৰভূঞা নাম পায়। এই সম্বন্ধে গোমথা চৰিতত এটা শ্লোক পোৱা যায়:—চতুৰ্দশেতে কাশ্মুকুজসমাগতান্ দ্বিজান। স্থাপয়ামাস তান্ সৰ্বান্ দুৰ্গভনাৰায়ণে নুপোত্তমঃ ॥ চতুৰ্দশ নামানি প্ৰামাণি সম্বন্ধানিচ, বাসাৰ্থং প্ৰদদৌ তেভঃ নৰোত্তমঃ দুৰ্গভনাৰায়ণঃ ॥” কনৌজপুৰত কিছুকাল থাকিব পাচত কামেশ্বৰ ধৰ্মপালৰ অনুৰোধ মতে গৌড়েশ্বৰে বাৰভূঞাসকলক ধৰ্মপালৰ ওচৰলৈ পঠায়। ধৰ্মপালে তেওঁলোকক সীমান্ত নগৰ গোদণ্ডপুৰৰ ওচৰত দাস, দাসী ভূমি দি ঠায়ে ঠায়ে স্থাপন কৰে। তেতিয়াৰপৰা এওঁলোক প্ৰাচীন কামৰূপ অঞ্চলত “বাৰভূঞা” বুলি খ্যাত হয় (১৩১৬)।

বাৰভূঞাসকল গৌড়ৰপৰা কামৰূপলৈ আহোঁতে তেওঁলোকৰ লগত আৰু কেইজনমান ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থ আহিছিল; এই সকলো কামৰূপত “ভূঞা” বুলি খ্যাত হয় আৰু বাৰভূঞাৰ ভিতৰত ভুক্ত হয়। আমি এতিয়ালৈ অনুসন্ধান কৰি বাৰভূঞাৰ ভিতৰত সকল কায়স্থ ভূঞা ৪৫ জন পাইছোঁ, আৰু যে ২৪ জন স্মৃতিৰ অতীত নহৈছে তাক কব নোৱাৰি। ব্ৰাহ্মণ ভূঞাসকলৰ এই সময়ত অনুসন্ধান কৰাৰ আমাৰ সময় হৈ নুঠিল।

বাৰভূঞাসকল কামৰূপত পোনতে দুৰ্গভনাৰায়ণৰ অধীনত, পাচত ধৰ্মপাল, তাৰ পাচত পুনৰ দুৰ্গভনাৰায়ণৰ অধীনত কিছু দিন প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা হৈ থাকে। শিৰোমণি ভূঞা চণ্ডীবৰ আৰু দুই এজন দুৰ্গভনাৰায়ণৰ সময়তেই স্বাধীন হয়। ইন্দ্ৰনাৰায়ণ, ভবচন্দ্ৰ আৰু নাতি দুৰ্গভেন্দ্ৰৰ সময়ত ৰাজ্যৰ শাসন বান্ধ চিলা হোৱাত সৰহ ভাগ ভূঞা স্বাধীন হৈ উঠিছিল; কিন্তু চিতাৰী বংশীয় আৰিমত্তৰ সময়ত পুনৰ তেওঁৰ অধীন হয়। আৰিমত্তৰ কিছুকাল পাচত নামনি অঞ্চলত কমতাৰ খেন বংশীয় ৰাজ্যৰ প্ৰভাৱ পৰে (পঞ্চদশ শতিকাৰ মাজ ভাগ)। পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষ ভাগত খেনবংশীয় ৩য় বা শেষ ৰাজা নীলাক্ষৰ দিনত বৰনদীলৈ খেন ৰাজ্য বিস্তাৰিত হয়। কিন্তু ১৪৯৮ খৃ: অক্ষত নামনি অঞ্চল মুছলমানৰ অধীন হয়। মুছলমানে তাত স্থায়ী ভাৱে শাসনকাৰ্য্য চলোৱা নাছিল, গতিকে সেই সময়ৰপৰা কোচৰাজ বিশ্বসিংহৰ কামৰূপ অধিকাৰ সময়লৈ (অনুমান ১৫১৫ খৃ: অক্ষ) নামনিৰ ভূঞাসকল পুনৰ স্বাধীন অৱস্থাত থাকে; অৰ্থাৎ নামনিৰ বাৰভূঞাই অনুমান ১৩১৬ খৃ: অক্ষৰপৰা ১৪০০ খৃ: অক্ষলৈ আৰু ১৪৯৮ খৃ: অক্ষৰপৰা ১৫১৫ খৃ: অক্ষলৈ স্বাধীন অৱস্থাত থাকে।

(খ) খেন ৰাজবংশ—দ্বাদশ শতিকাত মুছলমান আক্ৰমণকাৰীসকলে গৌড় অধিকাৰ কৰাৰ সময়ত কামৰূপ ৰাজ্যক কামৰূপ, কমতা দুই নামে অভিযিত কৰা দেখা যায়। গতিকে প্ৰাচীন কামৰূপৰ পশ্চিমৰ অংশই অনুমান দশম শতিকাৰ পাচৰপৰা কমতা বুলি পৰিচিত হোৱা যেন লাগে। কমতা শক্তিশালী হৈ প্ৰাচীন কামৰূপৰ বেচি অংশ সাগৰিছিল, আৰু তাৰ ৰাজাই কামৰূপেশ্বৰ নাম লৈছিল, কোনো কোনোৱে গৌড়েশ্বৰ উপাধিৰেও ভূষিত হৈছিল। কিন্তু বহুত ৰাজবংশৰ “গৌড়েশ্বৰ”ৰ দৰে “কামৰূপেশ্বৰ” উপাধিটোও বৰ লোভনীয় আছিল। এই কাৰণে মুছলমান ইতিহাস লিখকসকলে দুয়োটা নামকে এই দেশৰ প্ৰতি প্ৰয়োগ কৰিছিল। বুৰঞ্জী পঢ়িলে অনুমান হয়:—বিশ্বসিংহৰ আগলৈকে প্ৰায় দুশমান বছৰ কৰতোয়া আৰু সোণকোবৰ মধ্যৱৰ্তী স্থানক কমতা বুলিছিল।

অনুমান ১৩২৫ খৃ: অক্ষত দুৰ্গভনাৰায়ণে ‘গৌড়েশ্বৰ’ উপাধি লৈ এই খণ্ডৰ ভিতৰতে পোনতে ৰাজত্ব কৰিছিল। তেওঁ আৰু তেওঁৰ বংশধৰসকলে প্ৰায় পঞ্চাশ বছৰ ৰাজত্ব কৰা বুলি ধৰিলে চতুৰ্দশ শতিকাৰ শেষ

ভাগত আৰিমন্তে সেই ৰাজ্য অধিকাৰ কৰা হয়। তাৰ পাচত যেতিয়া জিতাবী বংশধৰসকলো নিস্তেজ হয়; সেই সময়ত কমতাত খেনবংশৰ অভ্যুদয় হয়।

খেনবংশৰ তিনিজন ৰাজাই ৰাজত্ব কৰিছিল; শেষৰ ৰাজা নীলাধৰৰ হাতৰপৰা হচেনচাহে কমতা অধিকাৰ কৰে (১৪৯৮ খৃঃ অঃ)। নীলাধৰে কিমান দিন ৰাজত্ব কৰিলে ঠিক কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু এই বংশৰ তিনিজন ৰাজাই ৰাজত্ব কৰে। ১ম ৰাজা নীলাধৰে পালবংশীয় ৰাজাৰ হাতৰপৰা কমতা অধিকাৰ কৰে; দুৰ্গভনাৰায়ণৰ কোনো বংশধৰৰ হাতৰপৰা ৰাজ্য কাটি লবও পাৰে। দুৰ্গভেশ্বৰ ভতিজা ফেড়ুৱাৰ পাচৰ ৰাজাসকলৰ নাম বিশ্বতিৰ গৰ্ভত লুকোৱা আচৰিত নহয়। কিন্তু এইসকল ৰাজাৰ ক্ষমতা আৰু প্ৰভাৱ নিশ্চয় কম আছিল বুলি বিশ্বাস হয়।

(গ) মুছলমান অধিকাৰ—১২০৬ খৃঃ অক্ষত মহম্মদ ই বখতিয়াৰে কামৰূপ আক্ৰমণ কৰে; কিন্তু কামৰূপৰ বৰ্তমান চুটিয়াপাৰা ষ্টেচনৰ ওচৰৰ শিলশাকো পাওঁতে কামৰূপৰ ৰাজ্যৰ লগত বণ হয়; এই বণত খিলিজি পৰাস্ত হৈ বঙ্গদেশলৈ উলটি যায়। কামৰূপৰ এইজন ৰাজা পৃথুপাল বুলি অনুমান হয়।

১২২৭ খৃঃ অক্ষত গিয়াচুদ্দিন নামৰ বঙ্গৰ চুব্দাৰে এই দেশ আক্ৰমণ কৰে। পৃথুপাল ৰাজ্য লুট হৈ দেশান্তৰিত হোৱাৰ সময়ত কামৰূপ বা কমতা শ্ৰীহীন হয়। সেই সময়ত নৰকবংশৰ তেজ কমি যায়—বহুত ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ ৰাজ্যত কামৰূপ ৰাজ্য বিভক্ত হয় আৰু নতুন নতুন ৰাজবংশৰ অভ্যুদয় হয়। এই সময়তে দুৰ্গভনাৰায়ণে কিছুমান ভূঞাক যুদ্ধত ঘটুৱাই সিবিলাকৰপৰা কৰ আদায় কৰে।

১৪৯৮ খৃঃ অক্ষত বঙ্গৰাজ হচেনচাহে পুনৰ কামৰূপ-কমতা আক্ৰমণ কৰে। এই সময়ত খেনবংশী শেষ ৰাজা নীলাধৰ আছিল। হচেনে যুদ্ধ কৰি বলে নোৱাৰি চক্ৰান্ত কৰি নীলাধৰক বন্দী কৰে আৰু দেশ অধিকাৰ কৰে।

হচেনচাহে হাজো অধিকাৰ কৰি পুতেকক দেশৰ শাসনকৰ্তা পাতি বঙ্গদেশলৈ গুচি যায়। কিন্তু হচেনপুত্ৰ ইয়াত সৰহ দিন থাকিবলৈ নাপালে। ১৫৩২ খৃঃ অক্ষত তুববকে আহোম ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰি হাৰাত আহোম সেনাপতিয়ে মুছলমানসৈন্য খেদি নি কৰতোয়া পাৰ কৰি গয়।

(ঘ) কোচ ৰাজ্য—হচেনচাহৰ পুত্ৰ হাজোত থকা সময়তেই বৰ্তমান গোৱালপাৰাৰ খুটাঘাট পৰগনাৰ চিকণিয়া গ্ৰামত বিশ্বসিংহ ৰাজা হয় (১৫১৫ খৃঃ অঃ)। হাজোৰপৰা মুছলমান শাসনকৰ্তা আঁতৰাত বিশ্বসিংহে কামৰূপ-গোৱালপাৰাৰ (বৰ্তমান সময়ৰ) ভূঞাসকলক পৰাস্ত কৰি সোণকোষৰপৰা বৰনদীলৈ সমস্ত ভূখণ্ড অধিকাৰ কৰে। বিশ্বসিংহক কামৰূপেশ্বৰ বা কমতেশ্বৰ বুলিছিল:—

“কমতা ঈশ্বৰ বন্দো

আঠচল্লিশ মহিষী বন্দো

বিশ্বসিংহ নৃপবৰ।

ওঠৰ কোঁৱৰ” ॥

বেউলা—দুৰ্গাদাস।

তাৰ পাচত মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ সময়ত কোচ ৰাজ্য পূবে আৰু পশ্চিমে ভালেখিনি দূৰ পৰ্য্যন্ত বিস্তৃত হয়। এই সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ কূলৰ প্ৰায় সকলো ভূঞা নৰনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ অধীন হয়।

(ঙ) কচাৰি ৰাজ্য—দ্বাদশ শতিকাত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণ অঞ্চল (কলং স্তূতীলৈ) কচাৰি ৰাজ্যৰ ভিতৰত থাকিব প্ৰমাণ পোৱা যায়। ত্ৰয়োদশ শতিকাত আহোম প্ৰভাৱ বেচি হৈ উঠাত কচাৰি ৰাজ্যৰ পূব খণ্ড ক্ৰমে আহোমৰ অধীন হবলৈ ধৰে; ১৫২০ খৃঃ অঃ কপিলী নদী আহোম-কচাৰি ৰাজ্যৰ সীমা হয়।

বৰ্তমান নগাঁৱৰ কলং সূতীৰ দক্ষিণ অঞ্চলত পঞ্চদশ শতিকালৈ কচাৰি প্ৰভাৱ আছিল।

(৫) **আহোম ৰাজ্য**—১২২৯ খৃঃ অকত সৌমাৰত আহোম ৰাজ্য স্থাপিত হয়। ১৪৯৭ খৃঃ অকলৈ এই ৰাজ্য বেচিকৈ বাঢ়া নাছিল। ১৫২০ খৃঃ অঃ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে দিক্‌ৰাই আৰু দক্ষিণ পাৰে কপিলী নদীলৈ আহোম ৰাজ্য বিস্তাৰিত হোৱা যেন লাগে।

নাগাৰ ৰাজ্যৰ দুৰ্বল বংশধৰসকলে আৰু জিতাৰী ৰাজবংশৰ বংশধৰসকলে “ভূঞা” নাম ধৰাৰ কথা আমি আগতে কৈ আহিছোঁ। সৌমাৰত আহোম-ৰাজত্ব আৰম্ভ হোৱাত এই ভূঞাসকলৰ লগত তেওঁবিলাকৰ সংঘৰ্ষ হয়। আহোমৰাজসকলে প্ৰায় আটাই শ বছৰৰ ভিতৰত ভূঞা নামধাৰী ক্ষুদ্ৰ ৰাজ্য আৰু কচাৰি ৰাজ্যক হৰুৱাই দিক্‌ৰাইলৈ আৰু কলিয়াবনলৈ ৰাজ্য বহলায়।

চুহুং বা স্বৰ্গনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ দিনত এই ৰাজ্যৰ সীমা পূবে আৰু পশ্চিমে তালেখিনিৰলৈ বাঢ়ে। এওঁ পূব-উত্তৰৰ চুতিয়া ৰাষ্ট্ৰ অধিকাৰ আৰু পশ্চিমৰ বহুত ভূঞাক জয় ৰাৰি বৰনদীলৈ ৰাজ্য বঢ়ায়; আৰু এৱেঁই দিক্‌ৰাইৰপৰা মুছলমানক খেদি পঠিয়াই কৰতোয়া পাৰ কৰি দিয়ে (১৫৩২ খৃঃ অঃ)।

(৬) **কামৰূপীয়া ভূঞাসকলৰ স্বাধীনতাৰ কাল**—ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ শেষ ভাগৰপৰা পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষ ভাগলৈ কামৰূপ ৰাজ্যৰ ভূঞাসকল স্বাধীন ভাবে ঠায়ে ঠায়ে ৰাজত্ব কৰি আছিল। এই সময়ৰ ভিতৰত নামনিৰ ফালে তেওঁলোকৰ ওপৰত মাজে সময়ে মুছলমান আক্ৰমণ পৰিছিল আৰু অলপ দিন খেনবংশীয় শেষ ৰাজ্যৰ অধীনতো থাকিবলগীয়া হৈছিল। তাৰ পাচত পূবত আহোম আৰু পশ্চিমত কোচ ৰাষ্ট্ৰ স্থাপিত হোৱাত আৰু ক্ৰমে সিবিলাকৰ প্ৰভাৱ উত্তৰোত্তৰ বৃদ্ধি হোৱাত ভূঞাসকল ক্ৰমে আহোম আৰু কোচৰ অধীন হবলৈ ধৰে।

স্বাধীন ভূঞাসকলৰ ভিতৰত মধ্য আসামত শিৰোমণি ভূঞাই শ্ৰেষ্ঠ আছিল। নামনি অঞ্চলত বৰনদীৰ কোষত বৰভূঞা (ব্ৰাহ্মণ), ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওচৰত নাৰায়ণ গোমথা (গোমথৰ) বংশ, বজা লী, ফুলগুৰী, বিজনী, ঠুঙুডি, বাউসী, মাথিবাচা আৰু পাণ্ডুৰ ভূঞাৰ নাম বিশেষকৈ গোৱা যায়। তলত প্ৰধান প্ৰধান ভূঞাসকলৰ পৰিচয় দিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে।

(২) **শিৰোমণি ভূঞা**—ধৰ্মপালে দুৰ্লভনাৰায়ণৰপৰা পোতা ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থসকলৰ কথা আগতে উল্লেখ কৰি আহা হৈছে। এওঁলোক বৰ্তমান কামৰূপ-গোৱালপাৰা জিলাৰ ঠায়ে ঠায়ে বসতি কৰে। ইয়াৰ ভিতৰত চণ্ডীৰ হাটো আৰু বৰনদীৰ মাজৰ লেঙামাণ্ডৰী নামৰ ঠাইত বসতি কৰে। প্ৰাচীন লেঙামাণ্ডৰীত লেঙামাণ্ডৰীৰ চিন স্বৰূপ বৰ্তমানে “মাণ্ডৰী” নামৰ এখন গাওঁ আছে; আৰু বৰনদীৰ কোষত “লেঙাট” নামৰ ঠাই আৰু বহুত গড় আৰু পুখুৰী থাকা এক খণ্ড ঠাই আছে। চণ্ডীৰ ভূঞা এই ঠাইৰ ভিতৰতে আছিল বুলি জনশ্ৰুতি আছে। বৰ্তমান মাণ্ডৰীৰপৰা বৰনদী ১৫ মাইল মান হব আৰু হাজোঁলৈ ১০ মাইল মান হব। মাণ্ডৰীৰপৰা ৬ মাইলমান দূৰত “বৰহাটা” নামৰ এখন গাওঁ আছে। এই বৰহাটাই চণ্ডীৰ ভূঞাৰ “বৰহাট” বা “বাৰ ভূঞাৰ হাট” আছিল বুলি কিছুমানে অতমান কৰে। মাণ্ডৰীৰ ৩ মাইলমান দক্ষিণ-পশ্চিমে বৰামৰৈ নামৰ এখন সৰু পাহাৰ আছে; এই পৰ্বতৰ নামনিত স্বৰূপ পানী-পূৰ্ণ এটা ডাঙৰ পুখুৰী আছে। এই পুখুৰীত বহুতো মাছ আছে কিন্তু কেবে নামাৰে। বৰহাটাৰপৰা মাণ্ডৰীদি বৰামৰৈ পৰ্বতলৈ এটা অতি প্ৰাচীন আলিৰ মাজে মাজে অলপ চিন আছে। ধৰ্মপালৰ সীমান্ত নগৰ গোদগুপুৰৰপৰা এই ঠাই প্ৰায় ৮ মাইলমান

হব। এইবোৰ দেখি আৰু চলি আহা জনশ্ৰুতিৰ ওপৰত বিশ্বাস কৰিলে গুৰুচৰিতত উল্লেখ কৰা লেঙামাণ্ডৰী এই খিনিকেই বুলিব পাৰি। বৰমৰ্বে পৰ্বততে সম্ভৱতঃ চণ্ডীৰ ভূঞাৰ এসময়ত ঘৰৰ ছাউলি আছিল।

চণ্ডীৰৰ বীৰস্ব আৰু পাণ্ডিত্যত শ্ৰেষ্ঠ বিবেচনা কৰি ধৰ্মপাল (নাৰায়ণ) ৰাজাই তেওঁৰ লগত ঢাল-তৰোৱাল দি তেওঁক পূৰ্বাঞ্চলৰ শিৰোমণি ভূঞা পাতিছিল। চণ্ডীৰে ছয় মাহ মানৰ ভিতৰত লেঙামাণ্ডৰীত খৰ-দুৱাৰ কৰি চাৰিও ফালে কোঁঠ মাৰি কনৌজপুৰৰপৰা পৰিয়ালবোৰ আনে :—“দেবীদাস (চণ্ডীৰ) লোক বিত আছে যত মানে। দাসী-দাসসকলক নিলা নিজ স্থানে ॥ লেঙামাণ্ডৰীক লাগি সবে লৈয়া গৈলা। ব্ৰহ্মপুত্ৰে উজ্জাই চৈধ্য দিনে গৈয়া পাইলা ॥” ১১৩ ৰামচৰণ ঠাকুৰ।

এই সময়ত তেওঁৰ পিতৃ লণ্ডাৰ ভূঞা কনৌজপুৰত স্বৰ্গী হয। চণ্ডীৰ লেঙামাণ্ডৰীত অলপ দিন থাকিব পাচতেই ধৰ্মনাৰায়ণ শ্ৰীহীন হয় আৰু তেওঁৰ ৰাজ্যৰ কিছুমান ঠাইৰ প্ৰাদেশিক ৰাজা বা ভূঞা-সকল স্বাধীন হয়। গোড় বা কমতা ৰাজা দুৰ্গভনাৰায়ণে ধৰ্মনাৰায়ণৰ বেচি অংশ ৰাজ্য অধিকাৰ কৰে।

চণ্ডীৰ এই সময়ত বেচি ক্ষমতাশালী হৈ উঠে :—

“ভৈলন্ত প্ৰসিদ্ধ ভূঞা বহু লোক পাল।
লগতে উঠয় যাব আশীপান ঢাল ॥
ধনুৰৰ পাইক সবে খাটে বহুতল,
গৌড়েস্বৰ পাশক নাযায় চণ্ডীৰ ॥”

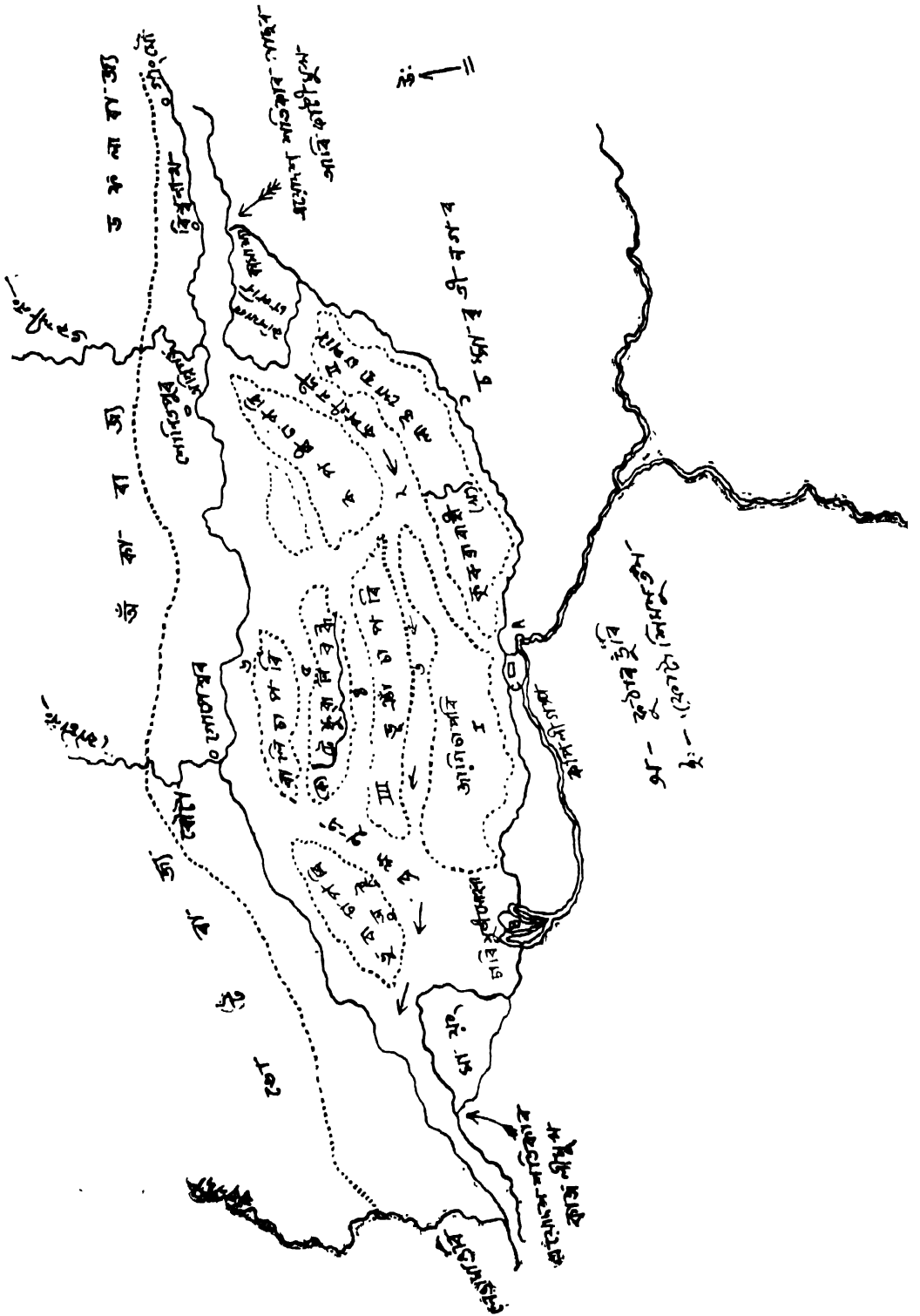
গুৰুচৰিত—ভূষণ দ্বিজ।

চণ্ডীৰৰ গোড়ৰপৰা লৰা-তনোতা লৈ আহোঁতে বছৰত একোবাৰ গোড়লৈ যাম বুলি প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল— সম্ভৱতঃ গৌড়েস্বৰ বশ্বতা স্বীকাৰ কৰা চিন স্বৰূপ; কিন্তু লেঙামাণ্ডৰীৰ শাসন-ভঙ্গাল বৰ বেচি হৈ উঠাত বা তেওঁৰ মনত স্বাধীনতা ভাবে খেলা কৰাত তেওঁ গোড়লৈ যোৱা নাছিল। সেই সময়ত গোড় ৰাজ দুৰ্গভনাৰায়ণৰ ওচৰত কটোৱালে লগায় :—

“দ্বীপ নামে কটোৱাল ৰাজ্যত জানাইল।
সবস্বক সবে নিয়া তযু পাশে লৈল ॥ ১১১
চণ্ডীৰ নামে সিটো পৰম প্ৰচণ্ড।
তাক আনি ভূমি এবে কৰিয়োক দণ্ড ॥”

ৰামচৰণ।

ৰাজাই ছল কৰি চণ্ডীৰক মতাই নিযায় আৰু নগৰ পাওঁতেই তেওঁক বন্দী কৰি থৈ দিয়ে। এই সময়ত পশ্চিমৰপৰা এজন বিজয়ী পণ্ডিত বাদ কৰিবলৈ পণ্ডিত বিচাৰি গৌড়েস্বৰৰ ওচৰত উপস্থিত হয়। ৰাজসভাৰ পণ্ডিতসকলে বিজয়ী পণ্ডিতৰ লগত তৰ্ক কৰিবলৈ সমৰ্থ নোহোৱাত চণ্ডীৰক পণ্ডিতৰ লগত বাদ কৰিবলৈ দিয়ে। কিছুপৰ তৰ্ক কৰাত পশ্চিমৰ পণ্ডিতে পৰাজয় স্বীকাৰ কৰি গুচি যায়—ৰাজাই চণ্ডীৰৰ ওপৰত সন্তুষ্ট হৈ “দেৱীদাস” উপাধি আৰু অনেক মূল্যবান বস্তু উপহাৰ দি লেঙামাণ্ডৰীলৈ পঠাই দিয়ে; সম্ভৱতঃ ৰাজাই ভাল ব্যৱহাৰ কৰি চণ্ডীৰক এইবাৰ অধীনত ৰাখিবলৈ যত্ন কৰিছিল।

চণ্ডীৰ লেণ্ডামাণ্ডৰীক অ.হি পূৰ্ববদৰে দেশ শাসন কৰিবলৈ ধৰে। তেওঁৰ কঠিন শাসনত বৰনদীৰ পূবৰ ভূঞা আৰু উত্তৰৰ ভোটবিলাকে দেশ মাৰিব পাৰা নাছিল। কিন্তু তেওঁৰ বীৰত্বই লাহে লাহে শত্রু হবলৈ ধৰিলে। চণ্ডীৰৰ লগৰ আন আন ভূঞাসকলে চণ্ডীৰৰ প্ৰভাৱ সহিব নোৱাৰাত পৰিল আৰু লাহে লাহে তেওঁলোকৰ মনত গা গুটীয়া ভাবে দেখা দিব ধৰিলে।

১নং মেপৰ সম্বন্ধে কব লগাঃ—১নং স্তম্ভটো মহাভাৰতৰ সময়ৰ। চম্পাৱতী নগৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰত আছিল; হংসধ্বজ ৰাজ্যৰ লগত ইয়াতেই পাণ্ডৱৰ ৰণ হৈছিল। বৰ্ত্তমান চাপানলাই চম্পাৱতী নগৰ। এই নগৰৰ ওচৰত প্ৰাচীন হংসধ্বজ ৰাজ্যৰ ধ্বংস নগৰৰ আংশিক চিন দেখিবলৈ পোৱা যায়।

“A” ত কপিলী পৰিছিল, মহাভাৰতৰ সময়ৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰত পৰা কপিলীমুখ এষে আছিল। জাগী চাপৰি কপিলী নিৰ্মিত। আৰিকাটীমুখ, কাজলীমুখ, ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ আগতে সামাজ্য জান আছিল; চতুৰ্দশ শতিকাৰপৰা বহল হবলৈ ধৰে।

২ নং স্তম্ভী ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ; “C” ত জঙ্গলবলহৰ গড় আছিল। এনে প্ৰবাদ আছে, যে জঙ্গলবলহুৱে কচাৰিৰ খেদাত ব্ৰহ্মপুত্ৰত ডুব দি পাৰ হৈ য'ত উঠিছিল তাক জাগী; জাগীৰপৰা আকৌ ডুব মাৰি পাৰ হৈ যি ঠাইত বহিছিল তাক বহা পাহাৰ বোলে। এই বহা পাহাৰলৈ জাগীৰপৰা ১২।১৩ মাইল দূৰ হ'ব। ইয়াৰ শিলত মানুহ বহা চিন আৰু ওচৰত 'তামোল খাই পিকোৱাৰদৰে বঙা শিল আছে। তাকে দেখি মানুহে কয় তেখেটোত জঙ্গলবলহ বহিছিল আৰু ২য় টোত পিকাইছিল।

৩নং স্তম্ভটো কালিকা পুৰাণৰ সময়তো থকা প্ৰমাণ পোৱা যায়, সেই সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰ ৩নং স্তম্ভীয়েদি বৈছিল। ৩নং স্তম্ভী ৰত্নপীঠৰ সীমা আছিল। [(ক) কামপীঠ—কৰতোয়াৰপৰা সোণকোৱলৈ। (খ) ৰত্নপীঠ সোণকোৱলৰপৰা ৰূপহী নদীলৈ। (২নং স্তম্ভী) ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণে মায়াঙৰ পূব কোণলৈ, উত্তৰে বৰনদী। (গ) সুবৰ্ণপীঠ—ৰূপহীৰপৰা ভবলী নদীলৈ (ৰূপহী পৰা ঠাই আৰু উত্তৰে বৰনদীৰপৰা পূবে ৰূপহী ওলোৱা মুগ আৰু ভৱলী নদীলৈ (ঘ) সোঁমাৰপীঠ—ভবলী আৰু ৰূপহী ওলোৱা ঠাইৰপৰা শদিয়াৰ ওচৰৰ দিকৰাই নদীলৈ।]

৪, ৫, ৬নং স্তম্ভী চতুৰ্দশ শতিকাৰ বুলি প্ৰমাণ পোৱা যায়। চণ্ডীৰৰ কাজলী মথৈদি সোমাই ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাইছিল আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰপাৰে কুঠাৰ ডুৰি আৰু 'ফটা শিমলুৰ তলত কিছুকাল আছিল। “D” কপিলীমুখত কস্তুৰৰে আঁঠি কচাৰিৰ লগত জলদ্রুত কৰিছিল। এই কপিলীমুখ পুৰাণৰ সময়ৰ পাচত ই পোত যায়।

পঞ্চদশ শতিকাত ১নং স্তম্ভীয়ে কলং আৰু ২নং স্তম্ভীৰ ওপনছোৱা সোণাই নাম পায়। ৩।৪ আৰু ৫নং স্তম্ভী ক্ৰমে মৰিবলৈ ধৰে।

চাবলগীয়া—১নং স্তম্ভীৰপৰা গোপেশ্বৰলৈ ঠাই খণ্ডক পুৰাণৰ সময়ত “বৰুণৰ দেশ” বোলা যেন অনুমান হয়। কিয়নো গোপেশ্বৰ, কপ্ৰেশ্বৰ, বিষ্ণনাথ আদি শিৱৰ থান, কামাখ্যা দেৱীৰ পীঠ, ভবলী বা ভোগৱতী নদী ইয়াৰ কাষতেই। ভোগৱতী পুৰীও ভৈৰবী মন্দিৰৰ ওচৰত আছিল বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। ইয়াৰপৰা তুয়াৰাবৃত হিমালয় নিকট; উত্তৰাংশ ধৰ্মাৰণ্য; দক্ষিণত নাগলোক আছে। খাছিয়া বা পছত পৃথিৱীৰ ভিতৰত আটাইতকৈ বৰষুণ বেচি। হিমালয়-অঙ্গ নগা আৰু বৰাইল পাহাৰ সমুদ্ৰৰপৰা ওলোৱা; সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ এটা খণ্ড ঠাই (শিৱসাগৰ-দক্ষিণমূৰৰো কিছু) বহুত দিনলৈ উলাতক থকা অনুমান হয়।

বৰ্তমানে ভোটৰাজ্যৰ সীমা ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ য'ৰপৰা আছে, চণ্ডীবৰ সময়ত তাতকৈ ভালেখিনি নামনিত আছিল; সেই কাৰণে নামনি আসামত প্ৰায়ে ভোটৰ উৎপাত হৈ আছিল। ভূঞাসকলৰ স্বতন্ত্ৰতাবীয়া ভাব দেখি ভোটে এই সময়ত লেঙামাণ্ডৰী আক্ৰমণ কৰে। এই আক্ৰমণৰ সময়ত চণ্ডীবৰ কিবা কামত অশ্ৰু ঠাইলৈ গৈছিল; ভোটে এই সুবিধা পাই লেঙামাণ্ডৰী লগত লগ কৰে আৰু চণ্ডীবৰৰ পুত্ৰ ৰাজধৰ আৰু কিছুমান লোকক ধৰি লৈ যায়।

চণ্ডীবৰে এই সংবাদ পাই লৰালৰিকৈ লেঙামাণ্ডৰীক আহি আন সকলো ভূঞাক সংবাদটো জনালে, কিন্তু কেৱে কাৰ্য্যেৰে তেওঁক সহানুভূতি নেদেখুৱালে। তাকে দেখি চণ্ডীবৰে নিজে কিছুমান সৈন্য লৈ খেদি যায় আৰু ভোট দেৱানগৰি পোৱাৰ আগতে আগুৰি ধৰে। চণ্ডীবৰ আৰু ভোটৰ ভিতৰত এখান যুদ্ধ হয়: ভোট হাৰি পলায় পত্ৰ দিযে—চণ্ডীবৰে ৰাজধৰ আৰু অশ্ৰুত্ৰ মামুহবিলাকৰ উদ্ধাৰ কৰি লেঙামাণ্ডৰীলৈ ঘূৰি আহে।

১৩৫৭ খৃঃ অক্ষত বঙ্গৰ চেকেণ্ডৰ নামৰ চুবাৰাৰ এজন ইন্দ্ৰনাৰায়ণৰ পশ্চিম ফালৰ কিছুমান ঠাই অধিকাৰ কৰে। সৰুৱত: এনে সময়তেই ভোটে লেঙামাণ্ডৰী আক্ৰমণ কৰিছিল।

স্বাধীন শিৱামৰ্ণি চণ্ডীবৰে তেওঁৰ লগৰ অশ্ৰুত্ৰ ভূঞাসকলৰ ভিতৰত একতা আৰু সহানুভূতিৰ অভাব ভূঞা ৰাজ্য। দেখি লেঙামাণ্ডৰী ত্যাগ কৰাকেই স্থিৰ কৰিলে। তেওঁ অলপ দিনৰ ভিতৰতেই বৰনদীৰ পূবৰ কিছুমান ঠাই অধিকাৰ কৰে। এই সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ গতি বৰ্তমান গতিৰ ১০১২ মাইল দক্ষিণে আছিল—বৰ্তমান গতিয়েদি সমান্তৰ এশ্বৰ্তী বৈছিল তুলি অনুমান হয়।

দক্ষিণ পাৰে কাঙালীমুখলৈ কচাৰি ৰাজ্য আছিল; কিন্তু বৰ্তমান নগাওঁ জিলাৰ উত্তৰ খণ্ডত কচাৰি প্ৰভাৱ বৰ কম আছিল। এই ঠাইখণ্ড মাজুলীপূৰ্ণ আছিল; তাত 'ভূঞা' নামধাৰী ২১১ এজন ৰাজাই কচাৰি ৰাজ্যৰ অধীনত বাস কৰিছিল কিন্তু সিবিলাকৰ ৰাজ্য অতি ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ আছিল। চণ্ডীবৰে কাঙালী মুখেদি এই মাজুলীবোৱতো সোমাল আৰু অলপ দিনৰ ভিতৰতে তাৰ কিছু ঠাই অধিকাৰ কৰিলে। চণ্ডীবৰে ভূৰাচাপৰিৰ **কুঠাৰডুৰিত** (অ) ঘৰ কৰে।

কুঠাৰডুৰিত কিছুদিন বাস কৰাৰ পাচত সেই ঠাই অশ্ৰুত্ৰল বোধ কৰিবলৈ ধৰে; তাৰ পাচত সেই চাপৰিৰেই "দটা শিমগুতল" (ই) নামৰ ঠাইলৈ হাটলি তুলি আনে। ইয়াত তেওঁ কেইটামান আলি আৰু পুখুৰী খণ্ডায়। চণ্ডীবৰে ইয়াত এখন কালী বিগ্ৰহো স্থাপন কৰে। চণ্ডীবৰ ইয়াত কেইবছৰমান থকাৰ পাচত চাপৰিৰ উত্তৰ ফালটো খৰাব ধৰে আৰু উত্তৰেদি বোৱা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ স্ত্ৰীটো ক্ৰমে বহল হবলৈ ধৰে। তাকে দেখি চণ্ডীবৰ উজাই গৈ **গোপেশ্বৰ** পায়। **গোপেশ্বৰ**ত অলপ দিন থাকি বোটা নেয়েদি উজাই মেপত দেখুৱা **বোটা** নগৰ স্থাপন কৰে। ইয়াত থাকি তেওঁ পূব ভূঞাসকলক পৰাণ্ড কৰি গাংমৌলৈ অধিকাৰ বহলায়। এই সময়ত চণ্ডীবৰৰ ৰাজ্য উহৰে **বোটাৰপৰা** দক্ষিণে কপিনীলৈ, পূবে **গাংমৌৰপৰা** পশ্চিমে **বৰনদী** লৈ হল।—

(দক্ষিণে) "কপিনীৰ হস্তে চামধৰা সীমা কৰি। (পূব)

ভূঞাসকলৰ দত্তগণে নেই ধৰি ॥ ১৫৯১

শিঙৰিৰ হস্তে উত্তৰৰ সীমা বাৰি।

ভূঞাসকলে লোক যত আনিলা হুকাৰি ॥"

শামচৰণ।

[কচাৰিৰ লগত বণ হওঁতে শিবোমণি ভূঞাৰ আদেশত তলৰ ভূঞাসকলে সৈন্ম গোটাইছিল।]

বৌটাত কিছুদিন থাকোঁ পাচত চণ্ডীবৰে ৰাজ্যৰ মাজ ঠাইত থাকিবলৈ মন কৰি পুনৰ দক্ষিণলৈ গুহকি টেবুৱনী-বন্ধ পায় আৰু তাঁত হাট বাটি পাতি বাস কৰিবলৈ ধৰে। এই ঠাই বৌটাতকৈ বৰ দ আছিল, সেই কাৰণে সকলোৱে * “বৰদোৱা” বুলিবলৈ ধৰা যেন অনুমান হয়। টেবুৱনীবন্ধ এটা চাপৰি, ই আগৰ ফটাশিমলুতলৰ বাৰ মাইলমান দক্ষিণ-পূবে। চণ্ডীবৰে উত্তৰপাৰৰ গোপেশ্বৰ শিৱক পূজা কৰিছিল। পৰৱৰ্তীকালৰ শিবোমণি ভূঞাসকলেও এই শিৱৰ পূজা চলাই আছিল।

ভূবাবন্ধা চাপৰি আৰু টেবুৱনীবন্ধৰ মাজৰ স্থতী ক্ৰমে ঠায়ে ঠায়ে আবাদ যোগ্য হয়; পূবে আৰু পশ্চিমে কেইখনমান মাত্ৰ বিল হৈ থাকে। চণ্ডীবৰৰ আগৰ ৰাজধানী ফটাশিমলুতল বৰদোৱাৰপৰা ওচৰ হোৱাৰদৰে হল। এই সময়ত ঠা উপাধিৰ কেইজনমান কায়স্থ আহি চণ্ডীবৰৰ লগত বাস কৰেহি। এওঁলোকৰ নামৰ পাচত ঠা উপাধি দেখি অনুমান হয়—চণ্ডীবৰ উজাই আহাৰ সময়ত এওঁলোকে গোঁড়-বিজ্ঞতা মুছলমান ৰাজ্যৰ অধীনত প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা হৈছিল; পাচত কিবা কাৰণত তাক ত্যাগ কৰি চণ্ডীবৰৰ লগ ধৰে। ৰামণী, বুঢ়াগা, হুদিগা, হৰিগা আদি এই ঠা উপাধিৰ কায়স্থৰ সন্ততি। এওঁলোকৰ লগত শিবোমণি ভূঞাৰ বৈবাহিক সন্ধৰ ঘটনপৰা বিশ্বাস হয়—এওঁলোক বাৰভূঞাদলৰেই লোক আছিল।

চণ্ডীবৰ স্বৰ্গী হোৱাত ৰাজধৰে ৬২ বছৰ বয়সত পানীৰ উৎপাতৰ নিমিত্তে টেবুৱনী ত্যাগ কৰি পিচুৰ পুৰণি ৰাজধানী ফটাশিমলুতলত নগৰ পাতে। তেওঁৰ কিছুমান জাতি টেবুৱনীত থাকে।

এই সময়ত ফটাশিমলুতল নাম শুচে, তাত আগৰ আলি-পুখুৰী দেখি আৰু নতুনকৈ কিছুমান আলি-পুখুৰী হোৱাত সৰ্বসাধাৰণে আলি-পুখুৰী বুলিবলৈ ধৰে। ৰাজধৰৰ পুত্ৰ সূৰ্যাবৰ, তৎপুত্ৰ কুসুম্বৰ আলি-পুখুৰীতেই শিবোমণি ভূঞাৰ গদিত বহে। আলি-পুখুৰীলৈ যোৱা সঙ্কে ৰামচৰণ ঠাকুৰে লিখিছে:—

শিবোমণি ভূঞা
ৰাজধৰ,
সূৰ্যাবৰ, কুসুম্বৰ।

“দুইধিক ৰাজধৰ বৎসৰ যে মাঠি।

দেখি জল সবে শস্ত্ৰ সবে কৰে নাটি ॥ ২২৮

আলি-পুখুৰী যে নামে গ্ৰাম এক আছে।

সব লোকে তহিকে গৈলন্ত উঠি পাছে ॥”

ৰামচৰণ ঠাকুৰ—শুক চৰিত।

ইয়াৰপৰা গোপেশ্বৰ শিৱ ওচৰ, ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ সোতা পাৰ হলেই পোৱা যায়। শিবোমণি ভূঞাসকলে এই শিৱৰ পূজা কৰিছিল। কুসুম্বৰ শিবোমণিভূঞাৰ এজনী কপিলী গাই আছিল; এই গাইজনীয়ে নিতে ৰাতি ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ গৈ গোপেশ্বৰ শিৱত ওহাৰ পাতি গাখীৰ দি আছিল বুলি চৰিতত পোৱা যায়।

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ-সূৰ্য্য আলি-পুখুৰীতে আবিৰ্ভাৱ হৈছিল। তেওঁৰ তেৰ মাহ বয়সত কচাৰি ৰাজাই শিবোমণিভূঞাৰ প্ৰভাৱ সহিব নোৱাৰি তেওঁৰ ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰে (১৪৫০ খৃ: অ:)। এই আক্ৰমণ হঠাৎ হৈছিল; কচাৰিয়ে ৰাজধানী অধিকাৰ কৰি লঙ ভঙ কৰে।

* বৰদোৱাক বটভ্ৰাও বোলে। “বটভ্ৰম” বা ডাঙৰ বটগছ ইয়াত আছিল। বটভ্ৰম ৰ’ত আছিল সেই গাৱঁক “বটভ্ৰম” বুলিছিল। “বটভ্ৰম” ক্ৰমাৎ কণিত ভাষাত নিকৃত হৈ “বটভ্ৰাত” পৰিণত হৈছিল।

“আশ্বিন মাসত জল বাচে অৰ্ধা অৰ্ধ।
 ফুৰিবে নাপাৰি তৰে কৰে অতি বন্ধ ॥ ১০২০
 এহিমতে আছা তৈত কুসুম মহন্ত।
 নাজানন্ত মাৰিবে কচাৰি আসিৱন্ত ॥
 + + +
 শুনি ভূঞাগণে অতি মনে ত্ৰাস ভৈল।
 আলিপুখুৰীৰ লোকে হাবি মাজে গৈল ॥
 + + +
 সেহি ৰাত্ৰি ভেতিলেক কচাৰি লক্ষৰে।
 পলাইল সকল লোক গাৱৰ বাপোৰে ॥
 + + +
 লুডি লুডি গ্ৰাম দেশ কৰিলা উচন।
 তিনি দিন থাকি তৈত বিচাৰিলা ধন ॥”

ৰামচৰণ ঠাকুৰ—গুৰু চৰিত।

কচাৰিৰ উপদ্ৰৱত কুসুমৰে বনৰ মাজত যি বাহৰ কৰিছিল, তাতেই অল্পধতি আইৰ গৰ্ভত বনগঞা গিদিৰ (শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ অনুজ) জন্ম হয়। এই বাহৰেই পাচত এগান নগৰ হৈছিল। কচাৰিয়ে দেশ লুটি-পুটি লৈ যোৱাত ভূঞাসকল গোট খায় আৰু কচাৰিৰ লগত ৰণ কৰে।—

কচাৰি উজাই পুহু কপিলীক পাইল।
 হেন কথা বাহুভূঞা সমস্তে শুনিলা ॥
 কুসুমক আনি সবে কৰিলা আলচ।
 বোলে মৰিবাক আমি নকৰও ওচ ॥ ১০২৭
 নিলে ধন সৰ্বস্বক মাৰিবো কচাৰিক।
 পাচ বুদ্ধি কৰি সবে বসি আছা কিক ॥
 কুসুমে বুলিলা পাচে তাসম্বাক চাই।
 ভাল ভাল পাইক বাছি সবে লোৱা যাই ॥ ১০২৮

+ + + +

মাটি দিয়া জলে বুৰাই থৈয়া আছে নাও।
 সেহি নৌকা তুলি সবে লৈলা গাৱে গাও ॥
 কুসুমক আগ কৰি চলিলন্ত পাছে।
 কপিলীৰ মুখত (13) কচাৰি বহি আছে ॥
 দুই ভিত্তি ছয়া তাক বেটিলেক যাই।
 শীঘ্ৰে দ্বাৰ ভেটিলে যুদ্ধক আশুৱাই ॥ ১০৩০
 দৃঢ়তৰ গতিক বান্ধিয়া সবে কাচি।

বনমুখৰ
 বীৰহ।

সগাই বাৰ খাঙা বাক লৈলা বাছি বাছি ॥
 উষা সন্ময়ত সবে কচাৰিক বেটি ।
 চতুৰ্ভিতি কাটিবে লাগিলা দিয়া গেডি ॥ ১০৩১
 বগুৱা লাগিলা সবে কৰি থক বক ।
 ভূঞা সবে কাটি নেই কৰি থক বক ॥
 জলে থলে লৱবি পলাই কতো গৈল ।
 তাৰ পৰা ভূঞা লোক খেদি নাযাই বৈল ॥ ১০৩২
 কচাৰি মাৰিয়া যত পাইলা ধন মাল ।
 নৌকাত তুলিয়া লৈলা বাছি ভাল ভাল ॥”

এই বণ চাৰিমুতী মনহাত হৈছিল (মেপত চাওক) । বণত জিকি ভূঞাসকল বনগাৱলৈ আহে ;
 ত কিছুদিন থাকি আলিপুথুৱীলৈ আহে । আলিপুথুৱীত যুদ্ধ জয়ৰ উৎসৱ কৰি “বাহুভূঞা আদি যত
 গৈলা ঘৰাঘৰি । ভৈলা কৃত্য কৃত্য সবে আপদ নিস্তাৰি ॥” ৰামচৰণ—গুরু চৰিত ।

এই শিৰোমণি ভূঞাসকলৰ বিষয় শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ প্ৰভুৱে দশমত লিখিছে :—

“সেহি মহা গ্ৰামেশ্বৰ

যাৰ যশ এতু ভণে

আছিলন্ত ৰাজধৰ ॥

জয়ন্তা-মাধৱ দলৈ

তান পুত্ৰ সূৰ্য্যবৰ

দুয়ো ভাই যাৰাৰ কনিষ্ঠ ॥

মহা বৰা দেশধৰ

তান পুত্ৰ কুলোদ্ধাৰ

ভৌমিক মথাত সাৰ

দানী মানী পৰম বিশিষ্ট ।

প্ৰসিদ্ধ কুসুম নাম যাৰ ॥”

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ আলিপুথুৱীত ডাঙৰ হবলৈ ধৰে । তেওঁৰ পাঁচ বছৰ বয়সত পিতৃ কুসুমৰ স্বৰ্গী হয়—
 অমুখতি আই স্বামীৰ লগত সতী যায় । শ্ৰীমন্তৰ মাতৃদেৱী
 সত্যসন্ধ্যা আই প্ৰভুৰ জন্মৰ ৩ দিন পাচতেই স্বৰ্গী হৈছিল ।
 শিৰোমণি ভূঞাৰাজ্য-বন্ধাৰ ব্যৱস্থা । সেই কাৰণে বুঢ়ী আই খেৰমুতী দেৱীয়ে দুই নাবালক
 নাতি শঙ্কৰ আৰু বনগঞা গিৰিক ডাঙৰ কৰিবলগীয়া হয় ।

শ্ৰীশঙ্কৰৰ পিতামহ জয়ন্ত আৰু মাধৱে শিৰোমণি ভূঞা-বিষয় চলাবলৈ ধৰিলে । বাৰভূঞাৰ ভিতৰত
 শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ পেহাক বুঢ়াখী ভূঞাই দক্ষিণ অঞ্চল, মাধৱৰ পুত্ৰ মাধৱী দলৈক গোপেশ্বৰ অঞ্চল আৰু
 বুঢ়াখীৰ পুত্ৰ কেতাখী ভূঞাই বিশ্বনাথ (গাংমৌ) অঞ্চলৰ শাসনকাৰ্য্য চলায় ।

শিৰোমণি ভূঞাৰাজ্যৰ ঠায়ে ঠায়ে পঢ়াশালি আছিল । বৰদোৱাৰ ওচৰৰ ৰামপুৰত কেন্দ্ৰীয় পঢ়াশালি
 এখন আছিল । শ্ৰীশঙ্কৰৰ এঘাৰ বছৰ বয়সত উত্তৰী দিয়াই ৰামপুৰৰ পঢ়াশালিত
 শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা । ঠে দিয়ে । এই সময়ত মহেন্দ্ৰ কন্দলী নামৰ এজন বিশিষ্ট পণ্ডিত ৰামপুৰ পঢ়াশালিৰ
 অধ্যাপক আছিল । ৰাঘবাচাৰ্য্য নামৰ এজন বিখ্যাত পণ্ডিতৰ গাত ভূঞাৰাজ্যৰ

পঢ়াশালিৰ শিক্ষা-ব্যৱস্থাৰ ভাৰ আছিল ।

ভূঞাৰাজ্যৰ ঠায়ে ঠায়ে মল্ল-ক্ৰিয়া আদিৰ শিক্ষা-দানৰ বাবে ব্যৱস্থা থাকিবো প্ৰমাণ পোৱা যায় ।
 সেই কালত ভূঞাৰাজ্যলৈ দূৰ দেশবৰপৰা দিগ্বিজয় পণ্ডিত আহাৰ দৰে ২৪ জন মানো যুজিবলৈ আহিছিল ।

এসময়ত আলি-পুথুৰীৰ মালবিলাকক বিদেশী মালে পৰাস্ত কৰাত শ্ৰীশঙ্কৰে সেই মালৰ লগত যুজি ঙ্গ লাভ কৰাৰ কথা ভূষণ দ্বিজৰ গুৰু চৰিতত পোৱা যায়।

শ্ৰীশঙ্কৰে সোতৰ বছৰ বয়সলৈ গুৰু-গৃহত লিখা-পঢ়া কৰে। তেওঁ ব্যঞ্জন বৰ্ণমালা শিক্ষা কৰিয়েই তলৰ শ্লোকটো ৰচনা কৰা বুলি গুৰু চৰিতত উল্লেখ আছে :—

“কৰতল কমল কমল দল নয়ন।	খৰতৰ বৰ শৰ হত দশবদন।
ভৱদৱ দহন গহন বন শয়ন ॥	খগচৰ নগধৰ ফগধৰ শয়ন ॥
নপৰ নপৰ পৰ সতৰত গময়।	জগদঘ মপহৰ তৱভয় তৰণ।
সময় মভয় ভয় মমহৰ সততয় ॥	পৰপদ লয় কমলজ নয়ন ॥”

ছয় বছৰ গুৰু-গৃহত থাকি তেওঁ ব্যাকৰণ, জ্যোতিষ, কাব্য, দৰ্শন আদি শাস্ত্ৰত পৰিপক্ক হৈ ঘৰলৈ আহি যোগ অভ্যাস কৰিবলৈ ধৰে। যোগ কৰা সঙ্কে চৰিত পুণি পঢ়িলে বুজিব পৰা যায়—কোনো কোনো সময়ত প্ৰভুৱে বুঢ়া আঙুলিৰ ওপৰত ভৰ দি থাকে, কোনো সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পানীৰ তলত ডুব গৈ থাকে আৰু কোনো সময়ত বা পদ্মাসন অৱস্থাত ওপৰলৈ উঠে।

খেৰসুতী আই আৰু পিতামহ জয়স্তাই শ্ৰীশঙ্কৰৰ এনে অৱস্থা দেখি যোগৰপৰা নিবৃত্ত কৰিবলৈ বহুত যত্ন কৰিবলৈ ধৰিলে, কিন্তু তেওঁবিলাক কৃতকাৰ্য্য নহল। এনে বোধ হয়, যেন বিধাতাই শিৰোমাণি ভূঞাক ৰাজ্যচৰ্চা ত্যাগ কৰি ধৰ্মচৰ্চাহে কৰিবলৈ ইচ্ছিত দিছিল। জয়স্তাই পাচত নিৰুপায়ত পৰি জোৰ কৰি শ্ৰীশঙ্কৰক বিয়া কৰাই দিয়ে। আৰু লগে লগে ৰাজ্যচৰ্চাৰ সমস্ত কাকত-পত্ৰ তেওঁক শোধাই দিয়ে।

“জয়স্তা মাধৱ দুয়ো প্ৰিয় বাক্যে আশ্বাসিয়া
সমৃদ্ধি বুলিলা শঙ্কৰক।
তোমাৰ পিতৃৰ লোক তোমাতে খাটোক বাপ
চৰ্চিয়োক পূৰ্ব বিষয়ক ॥
এদৰে বোলন্ত মোক নালাগে পিতৃৰ লোক
প্ৰয়োজন নাহিকে আমাৰ।
পঢ়িলোছো শাস্ত্ৰ দুখে গৃহত থাকিয়া স্নেহে
কৰিবোহো অৰ্থক বিচাৰ ॥ ১৫৪
তথাপিতো দুয়োজনে বুলিলন্ত বহুমানো
পূৰ্বাপৰ কৰিয়া ব্যৱস্থা।
এক শত তন্নী গিনি দিয়া তাক অধিকাৰী
শঙ্কৰক পাতিলা গোমস্থা ॥”

ভূষণ দ্বিজ—গুৰু চৰিত।

জয়স্তা-মাধৱৰ অত্ৰবোধ এৰাব নোৱাৰি সিবিলাকৰ ব্যৱস্থা মতে প্ৰথমে এশ ঘৰ মানুহৰ ওপৰত গোমস্থা (সৰুভূঞা) হয়। ইয়াৰ কিছুদিন পাচত সকলোৱে শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱক শিৰোমাণি ভূঞা পাতে। শ্ৰীশঙ্কৰে আলি-পুথুৰীত অলপ দিন থাকি বৰদোৱালৈ ৰাজধানী তুলি আনে :—

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

“বিংশতি বৎসৰ য়েবে তান হয়৷ আছে ।
শঙ্কৰত গোচৰ কৰিলা লোকে পাছে ॥
শুনা ডেকাগিৰি তুমি আমাৰ বচন ।
ইহাত বহিবে আমাসাৰ নাহি মন ॥ ১৫০৪
টেম্বুৰনীক লাগি যাওঁ কৰিয়া যতন ।
শুনি শঙ্কৰৰ ভৈলা আনন্দিত মন ॥
আমাবো হইছে মন তৈকে ষাইবে অতি ।
জানি তোৰা সবে যত্ন কৰিয়ো সম্প্রতি ॥
এই শুনি ভূঞাগণ সবে জান দিলা ।
সবেহস্তে পাছে টেম্বুৰনীক লৰিলা ॥

বামচৰণ—গুৰু চৰিত ।

বৃঢ়াৰ্গাই পূৰ্বৰ ভেটিবোৰ চিনাই দিলত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰে সেই সেই ভেটিত পূব ভূঞাৰ নাত্তি-পুতি-দিলাকক বহিবলৈ আদেশ দিলে । তেওঁ নিজে পিনামহৰ ভেটিত ধৰ-দুৱাৰ সাজিলে ।

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰে ৰাজ্যচৰ্চাৰ লগত ধৰ্মচৰ্চাও কৰিব ধৰিলে ; পিতৃৰ সৰ্বযত্নলীত নামঘৰ এটি নিৰ্মাণ কৰি কীৰ্তন আৰম্ভ কৰিলে । বহুত তেওঁৰ শিষ্য হবলৈ ওলাল । পাণ্ডিত-সাধু-সন্ন্যাসীয়ে তেওঁক শস্ত, মহন্ত, আতা আদি উপাধি বৰযিব ধৰিলে । শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে তত নাপাই একে ৰাতিৰ ভিতৰতে “গোপী-উত্তৰ সংবাদ” ৰচনা কৰি পাচ দিনা কিছুমানক ভগৱন্তত শৰণ লগালে ।—তেওঁৰ নাম “জগন্নাথ” হল (১৪৮৫ খৃঃ অঃ) ।

এই সময়ত টেম্বুৰনীবন্ধৰ ওচৰৰ টেম্পাৰাণী জানে বছৰে বছৰে প্ৰজাৰ শস্ত হানি কৰিছিল । তাকে দৰি প্ৰজা সাধাৰণে শিৰোমণি ভূঞাৰ ওচৰত ব্যৱস্থা সোধাত তেওঁ জানটো বান্ধিবলৈ পৰামৰ্শ দিয়ে । নিৰ্দিষ্ট দিনত সকলো মানুহ জান বান্ধিবলৈ কোৰ-পাচি লৈ উপস্থিত হয় । আৰু শমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ মামাবাদ । সকলোৱে বহুত যত্ন কৰি জানটো বান্ধিবলৈ ধৰে । মানুহবিলাকে কেইবা দিনো পৰিশ্ৰম কৰিলে কিন্তু জানটোৰ পানীৰ স্রোত বৰ বেচি গুণে বান্ধি ৰাখিব নোৱাৰিলে । শেষত প্ৰভুয়ে কলে—তোমালোকে এজনী “শাস্তী” তিবোতা বিচাৰি আনা ; তেওঁৰ ৩৩২ৰাই ব্ৰহ্মপুত্ৰৰপৰা এপলো পানী আনি দিলেই জানৰ স্রোত বন্ধ হব, আৰু তোমালোকে অনায়াসে পানটো বান্ধিব পাৰিব ।

মানুহবিলাকে ৰাজ্যত শাস্তী বিচাৰি ফুৰিলে—ক’তো কাৰো ঘৰৰ তিবোতাই নিজে “শাস্তী” বুলি পালোৰে পানী আনিবলৈ সাহ নকৰিলে । শেষত “ৰাধিকা” নামৰ কৈৱৰ্ত জাতীয় তিবোতা এজনীৰদ্বাৰা প্ৰভুয়ে এই কাম কৰোৱাই ৰাজ্যক আচৰিত কৰিলে । তেতিয়াৰপৰা টেম্পাৰাণী জানে “শাস্তীজান” নাম পালে ।

ইয়াৰ পাচত প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰে লোকক উপদেশ দিবলৈ ধৰিলে—

(ক) “সমস্ত প্ৰাণীত দেখিবক নাৰায়ণ । (খ) “শক্ৰ-মিত্ৰ সব কৰিয়ো মম ।

আত পৰে অন ধৰ্ম সবে বিড়ম্বণ ॥” এহিহে কৃষ্ণৰ ভক্তি পৰম ॥”

(গ) ভাই, মুখে বাম বোলা, হৃদে ধৰা ৰূপ ।
এতেকে মুকুতি পাইবা কহিলো স্বৰূপ ॥

(ঘ)

ব্রাহ্মণ চাণ্ডাল নিবিচাৰি জাতি কুল । মিত্ৰত বৈবৰত যাৰ দৃষ্টি এক তুল ॥
নীচত সাধুত যাৰ ভৈলা এক জ্ঞান । তাকেসে পশ্চিত্ত বোলে সি সি সৰ্বজ্ঞান ॥
বিশেষত মহুয়গণত যিতো নৰে । বিষ্ণু বুদ্ধি ভাৱে সৰ্বদায়ে মাগু কৰে ॥
ঈৰিষা অহুয়া অহঙ্কাৰ তিবন্ধাৰ । নষ্ট হুই সবে তেবে তারক্ষণে তাৰ ॥
কুকুৰ চাণ্ডাল গৰ্ভভৰ আত্মৰাম । জানিয়া সবাকো পৰি কৰিবা প্ৰণাম ॥
সমস্তে ভূততে কৃষ্ণ বুদ্ধি নোহে য়েবে । কাযবাক্য মনে অভ্যাসিবা এহি ভাৱে ॥

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেবে কপিলীপাৰৰ কুমাৰবহাৰা খোল তৈয়াৰ কৰায় আৰু নিজে বৈকুণ্ঠৰ পট আৰু চিহ্ন যাত্ৰা ভাওনা কৰে। এই ভাওনাত দৰ্শকসকল মোহ যায়। ভাওনাৰ শেষত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে মহেন্দ্ৰ কন্দলীক সেৱা কৰিব খোজাত তেওঁ পিয় দি কয় :—

“কি কৰাহা বাপু তুমি সাৱটি ধৰিলা ।
অনেক বিনয় বুলি তাক আশ্বাসিলা ॥
তোমাকেসে নমস্কাৰ কৰিবে লাগয় ।
তুমিসে ঈশ্বৰ স্বামী জানিলো নিশ্চয় ॥

+ + + +

(তাৰ পাচত) মহেন্দ্ৰ কন্দলী গুৰু সভাত উঠিলা ॥
হাজাৰ দশেক লোক তৈত হয় আছে ।
হাত তুলি হৰিধৰনি কৰিলন্ত পাছে ॥

+ + + +

ফিৰি আসি দণ্ডৱত গুৰু কৰিলন্ত ।
কৰজোৰ কৰি সমস্তকে বুলিলন্ত ॥
শুনা সভাসদ বোলো নিশ্চয় বচন ।
শঙ্কৰ দেৱত মঞি পশিলো শৰণ ॥
চাৰিবাৰ চাৰি দণ্ডৱত কৰিলন্ত ।
ভৈল গুৰু বুলি উচ্চ কৰি ডাকিলন্ত ॥

+ + + +

(আবোঁ কন্দলীয়ে কয়)—শুনা কৰ্ণপুৰ চতুৰ্ভুজ ছয়োজন ।

নবোত্তম বৃদ্ধ তুমি পশ্চিত্ত গহন ॥
উৰ্ব্বাহ কৰি মঞি কৰো অঙ্গীকাৰ ।
শঙ্কৰত পৰে গুৰু নাহিকে আমাৰ ॥

+ + + + ৰামচৰণ ঠাকুৰ ।

তাৰ পাচদিনা বহুত ব্ৰাহ্মণ আৰু অল্প জাতীয় লোক শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ প্ৰভুৰ ওচৰত শৰণ গ্ৰহণ কৰে :—

“ৰাম ৰাম গুৰু আগে বজ্জ খসাইলন্ত ।
পুস্তকক লাগি দণ্ডৱত কৰিলন্ত ॥
পণ্ডিত গহন যত বিপ্ৰে আসি আছে ।
বৃতাখায়ো সৰ্বধয়ে উঠিলন্ত পাছে ॥

বলোৰাম উদাৰ শ্ৰীৰাম জয় ৰাম ।
হৰিদাস বনিয়া হৰিহৰে এৰি কাম ॥
সবাহানে আপোনাৰ কাপোৰ সলাই ।
দণ্ডৱতে পৃথিবীত পৰি নিজ কায় ॥”

ৰামচৰণ ঠাকুৰ ।

এইদৰে আৰু কিছুমান ব্ৰাহ্মণ, উৰনা, বনৰা, ধৰজা, মাঠে (তিৰোতা), চান্দৰী (তিৰোতা) আদিয়ে শৰণ লয় । ইয়াৰ পাচৰপৰা প্ৰভুৱে শাস্ত্ৰৰচনা আৰু লোকক ধৰ্ম বিলোৱা কামত মন লগায় । গুৰুৰ এইবোৰ কথা লিখি অন্ত কৰা টান ; গুৰু চৰিতবোৰ পঢ়িলে বিস্তাৰিত বিবৰণ জানিব পাৰা যায় ।

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ ৰূপ—

শ্ৰীমাধৱদেৱে লিখিছে—দৰশিত স্তম্ভৰ গৌৰ কলেবৰ, যৈচন সূৰ পৰকাশ ।

সকল সভাসদ ৰঙন যাকৈৰি, দৰশনে পাপবিনাশ ।
বিনা অঙ্গ ভূষণ পেখি স্মশোভন, গহীন গম্ভীৰ ধীৰমতি ।
অযাত কমল নয়ন বৰ স্তম্ভৰ, বয়ন চান্দকহো জ্যোতি ॥
লীলা গজগতি গমন বিলোকন, বাণী মেঘ গম্ভীৰ ।
পান্ডুৰ্দৰ্শন কলিকো কালে, যাকৈ সম নাহি ধীৰ ॥

ৰামচৰণ ঠাকুৰে লিখিছে :—

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ গৌৰ কলেৱৰ । পৰম লাৱণ্য মুৰ্ত্তি দেখিতে স্তম্ভৰ ॥
ছত্ৰাকাৰ মাথা তাতে কেশ কচিকৰ । দুই কৰ্ণে দোলায় কুণ্ডল সুবৰ্ণৰ ॥
কপোল স্তবস অতি মুখপন্ন জলে । শীতল দীপিত কৰি চন্দ্ৰ হেন চলে ॥
নাশিকা স্তম্ভৰ নেত্ৰে পঙ্কজৰ পাশি । গম্ভীৰ চৰণ যুখে সদা অন্ন হাসি ॥
ৰাতুল অধৰ দন্ত মুকতাৰ পাশ্চি । কচিৰ চিবুক যেন গলে পন্ন কাস্চি ॥
আজাহু লম্বিত দুই বাহু অতি পুস্ত । গল কন্ধ কণ্ঠক দেখন্তে মিলে তুষ্ট ॥
মনোনীত দুই হস্তে তাৰ প্ৰকাশয় । বিতোপন আঙ্গুলিত আঙ্গঠি শোভয় ॥
হৃদয়ে স্তবৰ হাৰ নাই তাক সৰি । বহুব কলূপ যেন গাৱত পাসৰি ॥
বন্ধস্থলে কণ্ঠমণি জলে শাবী শাবী । হিন্দুলীয়া ভূগিথান নীলবৰ্ণ পাৰি ।
কটি উৰু জাহু জজ্বা অতি মনোনীত । দেখিলে মাত্ৰকে হৰে সবাহাৰ চিত্ত ॥
নিৰ্মল কোমল যেন দুখানি চৰণ । লয় লাসে কাচে ভৰি গজেন্দ্ৰ গমন ॥”

৩দৈত্যৰি ঠাকুৰে লিখিছে :—

“দেখিতে স্তম্ভৰ গৌৰবৰ্ণ কলেৱৰ । কৰন্ত প্ৰকাশ অতি সূৰ্যাসম সৰ ॥
ৰূপ দেখি কন্দৰ্পবো দৰ্প হোৱে ছন্ন । সৰ্বজন বজ্জি থাকে মধুৰ বচন ॥
গমন গম্ভীৰ, নেত্ৰে কমলৰ পাশি । চন্দ্ৰ সম বদন প্ৰকাশে অন্ন হাসি ॥
স্বৰোধ স্তম্ভৰ ধীৰ গম্ভীৰ সাগৰ । শ্ৰীতি বাঢ়ি যায় তাস্ত সমস্ত লোকৰ ॥”

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ প্ৰভুৰ দহোটা নাম :—শঙ্কৰ, গদাধৰ, মহাপুৰুষ, ডেকাগিৰী, অধিকাৰী, সন্ত, মহন্ত, আতা, গোমস্তা আৰু জগন্নাথ।

বৰ্তমানে বৰদোৱাত “আকাশী গঙ্গা” নামে এটি অৰ্ধচন্দ্ৰাকৃতিৰ পুখুৰী আছে। এই পুখুৰী সম্বন্ধে গুৰু চৰিতত আছে—শ্ৰীমন্ত গুৰুৰ সময়ত এবছৰ ভক্তসকলৰ পানীৰ বৰ অভাৱ হয়। ভক্তসকলে প্ৰভুত জনালত নিশাৰ ভিতৰতে চণ্ডীৰ ভূঞাই বোপন কৰা বৃহৎ বটবৃক্ষ এজোপা ভূগৰ্ভত সোমায় আৰু তাত এটা পুখুৰী হয়। ভক্তসকলে তেতিয়া সেই পুখুৰীৰ নাম “আকাশী গঙ্গা” ৰাখে।

কিছুদিন পাচত অমুমান ১৪৮৮ খৃঃ অক্ষত গুৰুৰ পত্নী বিয়োগ হয়। মমু নামে গুৰুৰ এটি কন্যা আছিল; কন্যাটিক হৰি নামে ভূঞা লৰা এটিত বিবাহ দি বাম বাম গুৰু, মহেন্দ্ৰ কন্দলী, বামজয়, হৰিজয়, ধৰ্জা, কমলিবৰা আদি সোতৰজন ভক্তেৰে সৈতে তীৰ্থভ্ৰমণ কৰিবলৈ যায়। এই সময়ত পুনৰ জয়স্তাৰ ওপৰতে শিৰোমণিভূঞাৰ বিঘয় পৰে।

প্ৰভুৱে গঙ্গা, গয়া, কাশী, মথুৰা, পুষ্কৰ, দ্বাৰকা, বামেশ্বৰ, শ্ৰীক্ষেত্ৰ আদি ভাৰতৰ প্ৰধান প্ৰধান তীৰ্থবোৰ বাৰ বছৰ পৰ্য্যটন কৰি ফুৰে। শ্ৰীক্ষেত্ৰত প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ স্বৰূপ দেখি ভক্তসকলে নিঃক পাহৰিছিল। সেই সময়ত মহেন্দ্ৰ কন্দলীয়ে কৈছিল :—

“মহেন্দ্ৰ কন্দলী বোলে কিনো মোৰ শঙ্কৰ।

জগন্নাথ সমে দুইবোৰ তুল্য কলেবৰ ॥

মুহিকা মানুহ এস্তে দৈৱকী কুমাৰ।

জগত ঈশ্বৰ এস্তে জানা সাৰে সাৰ ॥” বামচৰণ।

তীৰ্থৰপৰা প্ৰভু ঘূৰি আহাত পিতামহ জয়গুহী ৰাজ্যচৰ্চাৰ কাম পুনৰ ফিৰাই দিয়ে। তাৰ উপৰি পিতামহে নানা ভাৱে বৃজাই পুনঃ কালিন্দী আইক বিয়া কৰাই দিয়ে (অমুমান ১৫০০ খৃঃ অঃ)। গুৰুৰ কিন্তু ৰাজ্যচৰ্চাত মন নৰাহিল।

জয়স্তা-মাধৱে মাজে সময়ে শিৰোমণি ভূঞা বিঘয় চলোৱা বাৱস্তাত, অস্বাভাৱ তলৰ ভূঞাসকলে ভাল পোৱা নাছিল। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ তীৰ্থলৈ যাওঁতে পিতামহৰ পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষ ভাগৰ শিৰোমণি ভূঞাবাজ্য।

গত ভূঞাৰ বাব দিয়াত আনকি প্ৰভুৰ অমুজ বনগঞা পিৰিও ভাল পোৱা নাছিল। তাৰ প্ৰমাণ বামচৰণ

ঠাকুৰৰ গুৰু চৰিতত পোৱা যায়—

গুৰু তীৰ্থৰপৰা ঘূৰি আহাত শিৰোমণি ভূঞাৰ পালৰপৰা বনগঞা গিৰীয়ে গাখীৰ খাবলৈ কেইজনীমান গাই আনায়; তাকে দেখি খুটিৰ এক গোৱালে শিৰোমণি ভূঞাৰ বিনামুমাতিত গৰু আনা বাবে বাধা দিয়াত বনগঞাগিৰীয়ে সেই গোৱালক প্ৰাণে মাৰে। প্ৰভুয়ে এই কথা শুনি বেজাৰ কৰে :—

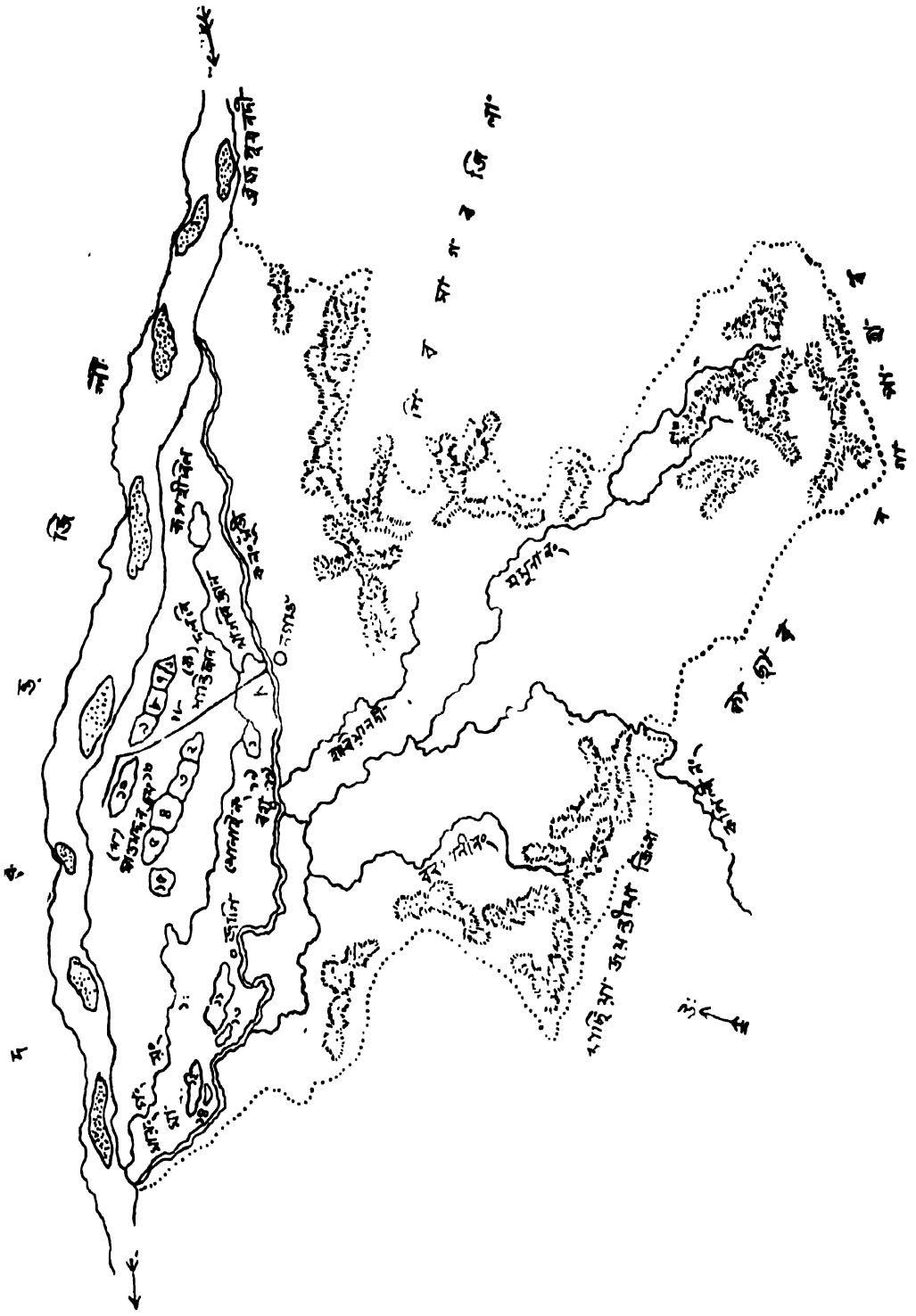
“শঙ্কৰে বোলন্তু ভাই কি কাৰ্য্য কৰিলি।

মুখুজিয়া দেখু তই কিসক আনিলি ॥ ২০৩৭

বনগঞা— বনগঞা বোলে খঞ্জিবাক নাহি যোগ।

তোমাৰ সম্পত্তি পিতামহে কৰে ভোগ ॥

এতেকে আনিলো দেখু আমাৰ গৃহক।” বামচৰণ ঠাকুৰ—গুৰু চৰিত।

বোধহয় এই কাৰণে ভূঞাসকলৰ লাহে লাহে গা-গুটীয়া ভাব হবলৈ ধৰে। এই সময়ত দেশৰ প্ৰাকৃতিক অৱস্থাও বহুত লৰে। (২নং মেপ চাওক)

১নং স্তম্ভী বা কলং কপিলীৰ সৈতে মিলি কাজলী মুখেদি বৈ তাক বহল কৰে। এইদৰে কলিয়াবৰ, কপহী, বালি আৰু ভুববন্ধা চাপৰি সংযোগ হোৱাত ব্ৰহ্মপুত্ৰে স্থিৰ গতি ধৰে। দক্ষিণকূলৰ ভূঞাৰাজ্যত পানীৰ উপদ্ৰৱ কম হয়। টেবুৱনী বিতোপন ঠাই হৈ উঠে—আৰু সেই অঞ্চললৈ সকলোৰে লোলুপ দৃষ্টি পৰে। এই কাৰণে প্ৰভুৱে দশমত লিখিছেঃ—

“বৰদোৱা নামে গ্ৰাম সশ্চে মৎশ্চে অক্ষপাম
লোহিতৰ অতি অমুকল।”

জাগী, ভূঞা আৰু টেবুৱনী মাজুলীৰ চলাচলৰ স্তুবিধা হৈ উঠাত কচাৰি-ভূঞাই একে পৰ্যায়ত খেতি কৰিব লগা আৰু গৰু-ম'হ চৰাব লগাত পৰে। উত্তৰে ভূঞা-পোৱালী, দক্ষিণে ৰাজধংশী বা ৰাজ-পোৱালী—কেৱে কাকো সৰু বোধ নকৰে। স্তম্ভীবোৰ মৰাত ভূঞাৰ ৰাজধানী বচাৰি ৰাজ্যৰ ওচৰ কচাৰি বণ।

চাপাৰদৰৈ হ'ল; কচাৰিবিলাকৈ ভূঞাসকলক ভাল নোপোৱা হৈ আছিল—সামান্য একোটা কাৰণে উভয়ৰ হিতৰত বণ চলিবলৈ ধৰিলে। একেবাহে কেইবা বছৰো বণ চলিল; ভূঞাসকলে অস্থায়কৈ কচাৰিবিলাকক বধ কৰিবলৈ ধৰিলে। ভূঞাসকলৰ কাৰ্য্য ক্ৰমে প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ প্ৰাণে সহ কৰিব নোৱাৰা হৈ আছিল। ইয়াৰ উপৰি প্ৰভুৱে ভাবিলে—কচাৰিবিলাক যিদৰে ক্ৰমে হেচি আহিছে—ভবিষ্যতে সদায় বণ-বিগ্ৰহত লিপ্ত থাকিলেহে ৰাজা-ধন-জন-সম্ৰথ বঞ্চিত কৰিব পাৰা হব। নিজে ৰাজ্য চৰ্চাত লিপ্ত থাকিলে ধৰ্মচৰ্চা নহব—আন ভূঞাৰ ওপৰত শিৰোমণিভূঞা-ৰাব দিয়ো নিশ্চিত থাকিব নোৱাৰি; সেই কাৰণে প্ৰভুৱে দক্ষিণকূলৰ ৰাজ্য তাগ কৰি উত্তৰপাৰ হোৱাকৈ স্থিৰ কৰিলে।

শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে ভূঞাসকলক আগেয়ে ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ কৰি পঠালে; পাচত নিজে গৈ সিবিলাকৰ সৈতে প্ৰথমতে তলুকান্তৰিত, পাচত কোমোৰাকুটাত কিছুদিন থাকি ব্ৰহ্মপুত্ৰেদি উজাই গল। গাংমৌ কেতেগাৰ নগৰ; প্ৰভুৱে বুঢ়ীগঙ্গাইদি সোমাই গাংমৌ পালে। শঙ্কৰদেৱে গুৱাহাটী হাট-বাটি পাতিলে—নামঘৰ-মণিকুট সাঙিলে; লগৰ ভূঞাসকলক লুইওৰ দুখলৈ লৈ ঘৰকৈ বচৱালে। গাংমৌতে গুৱাহাটীৰ পুত্ৰ থাকিব তিনিজনৰ জন্ম হয়; গুৰু তাত ৭। বছৰ বাস কৰে। এই সময়ত গুৱাহাটী ৰাজ্য চৰ্চা কৰা নাছিল—ধৰ্মচৰ্চাহে কৰিছিল। ইয়াতেই পশ্চিমৰ গুপদেশী মিশ্ৰ নামৰ এজন ব্ৰাহ্মণ-পণ্ডিতে শ্ৰীশ্ৰীজগন্নাথ মহা প্ৰভুৰ স্বৰূপ-দেশ মতে প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰৰ ওচৰত তাগৱত পাঠ কৰে। কীৰ্তনৰ পানপুৰাণ, অজামিল উপাখ্যান, এল্লাদ চৰিত

২নং মেপৰ বিষয়ে কবলগাঃ—কলিয়াবৰ তাক লাওখোৱা চাপৰি সংযোগ হয়, কামাখ্যাৰ পুৰণি বনা জংগল হৈ কলং নাম ধৰে, খাগৰিজান মৰে, কপহীয়ে জাগী আৰু বৃষ্ণবাহী চাপৰিৰ মাজৰ স্তম্ভী মাৰি দুয়োকে লগ লগায় আৰু পনে ও পশ্চিমে দুখন বিলৰ সৃষ্টি কৰে (১ দীঘলী আৰু ১১ কমাৰজান)। এইদৰে কপহীৰ বহন কাৰ্য্যতে ভূঞা আৰু কপহী চাপৰি সংযোগ হয়, আৰু তাৰ ফলত ১নং মেপৰ ৪নং আৰু ৫নং স্তম্ভীত কেইখনমান বিল হয় (৪নং স্তম্ভীত ৩ শিঙিমা, ৩ নালিবতীয়া, ৪ গটগাঁ, ৫ কুঁজী আৰু ১৫ দেওবা বিল; ৫নং স্তম্ভীত ১০ সোণাইনবা, ৯ জামুঙৰি, ৮ বটাবাৰী, ৭ বৰবিল, ৬ শান্তিজান বিল)। কপহী সৰু হৈ এখন হৈ সোণাই নাম ধৰি পশ্চিমলৈ বন ধৰে; টেবুৱনী, ভুববন্ধা, বালি-চাপৰিৰ মাজৰ ঠাইও পোত যায়। পশ্চিমে চাৰিস্তম্ভী মোহনা বা বৰমোহনা (এনে প্ৰবাদ আছে, যে কপিলীয়ে একে বাতিৰ ভিতৰতে গঙ্গাই পাঁচ স্তম্ভী হৈ সাগৰ সঙ্গম হোৱাদৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰত পৰি সেই ঠাই পৱিত্ৰ কৰি খুঁজিছিল; কিন্তু চাৰিস্তম্ভী হঠতেই বাতি পুৱাল; সেয়ে সি সেই মোহনা তাগ কৰি অস্ত গতি কৰে)। কপিলীৰ বহন কাৰ্য্যত মৰে আৰু তাত কেইখনমান বিল (১১ চাৰিস্তম্ভী মোহনা, ১০ কমাৰপুৰ, ১৪ গেলা আদি) সৃষ্টি হয়।

ইয়াতেই প্ৰভুৱে বচনা কৰে। প্ৰভুৰ পিতামহ জয়ন্তা আৰু মাধৱ গাংমোতে স্বৰ্গী হয়।

গাংমোত থাকি কালত প্ৰভুৱে নিজে বিষয়চৰ্চা নকৰিলেও স্বাধীন ভাবেই বাস কৰি ধৰ্মচৰ্চা কৰি আছিল; পাচত যেতিয়া আহোম প্ৰভাৱ ক্ৰমে বেচি হোৱা যেন বোধ হল, তেতিয়া প্ৰভুৱে আৰু নতুন ঠাই অন্বেষণ কৰিব লগাত পৰিল।

প্ৰভুৰ ধুণাহাট

এই সময়ত মাজুলীখন বৰ্তমান কালৰদৰে নাছিল। বৰ্তমান লুইত জুতীয়েই

বা

সেই সময়ৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ আছিল আৰু মাজুলীৰ ভিতৰৰ টুনী নৈয়ে শিৱসাগৰৰ দিখৌ

ভূঞাহাট গমন।

নৈ আছিল। এই দিখৌ, দিচাং, বুঢ়ীদিহিং আদিৰে লগ হৈ শিক্কাপৰৰ গেলা

বিল ছোৱা হৈছিল আৰু সি লুইতৰ লগত যোগ হৈছিল। এই মাজুলীৰ ভিতৰতেই

জিতাবী ৰাওবংশৰ স্থাপিত ৰাজধানী ৰত্নপুৰ আছিল। আহোম ৰাজ্যসকলে বহুত দিনলৈ এই ঠাই জলাতক আৰু হাবিয়লীয়া দেখি অধিকাৰ কৰিবলৈ বিশেষ মনোযোগ দিয়া নাছিল; সেই কাৰণে ইয়াত পাচীন ভূঞাবংশৰ কিছুমান মানুহ স্বাধীন ভাৱেই বাস কৰিছিল।

আহোম ৰাজ্য স্বৰ্গনাৰায়ণৰ সময়ত (১৪৯৭ খৃঃ অঃ—১৫৩৯ খৃঃ অঃ) ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ত্ৰয়ো পাৰে ৰাজ্য চলিবলৈ ধৰে; এই সময়ত মুছলমানেও ১৫০৭ খৃঃ অক্ষত কলিয়াবনলৈ আৰু ১৫৩২ খৃঃ অক্ষত দিকৰাইলৈ প্ৰেৰি আহি আহোমৰ লগত ৰণ কৰে।

আহোমৰাজ্যৰ প্ৰভাৱ দিন দিন বঢ়াত প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰে অন্ত্যমান ১৫১০ খৃঃ অক্ষত গাংমো ত্যাগ কৰি মাজুলীৰ ভূঞাহাট বা ধুণাহাটত স্বাধীন ভাৱে বাস কৰেহি। যি ঠাইত প্ৰভু বাস কৰিছিল পবৰ্ত্তী-কালত সি বেলগুৰি বুলি প্ৰখ্যাত হয়।

লুইতৰ ওচৰত হৰশিঙা নামে এজন উজীৰ আছিল। মাধৱদেৱৰ পিতৃ গোবিন্দগিৰী এই উজীৰৰ আশ্ৰয়ত আছিল; আৰু ইয়াতেই মাধৱদেৱ পুৰুষৰ আৰ্হিত্য হৈছিল। তাৰ পাচত গোবিন্দগিৰী সপৰিয়ালে খাঘৰ জানৰ কোণৰ ঘাঘৰ গাৱঁত বাস কৰে। ভূঞা-

শ্ৰীমাধৱদেৱ আৰু বংশীগোপালদেৱৰ

প্ৰভুৰ সঙ্গলাভ।

সকল মাজুলী সোমোৱাত গোবিন্দগিৰীয়েও ধোঞাৰোল সূতীৰ কাষত থাকি ভাণ্ডাৰীডুবীত বাস কৰে। এই সময়ত প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ লগত শ্ৰীমাধৱদেৱৰ সাক্ষাত হয়; আৰু শ্ৰীমাধৱদেৱে প্ৰভুৰ লগত

যোগ দি ধৰ্মচৰ্চা আৰু প্ৰচাৰ কৰিবলৈ ধৰে।

প্ৰভু ধুণাহাটত থাকি সময়তেই বংপুৰৰ ব্যাভ্ৰপিও গাৱঁৰ গোপালদেৱ নামে ব্ৰাহ্মণৰ লৰা এটি আহি প্ৰভুৰ লগত সাক্ষাৎ হয়। গোপালদেৱৰ পূৰ্ব পুৰুষ বাবভূঞাৰ পূৰ্ব পুৰুষসকলৰ দলৰ লোক আছিল। প্ৰভুৱে গোপালদেৱক দেবি সন্তোষ লাভ কৰে। গোপালদেৱ প্ৰভুসঙ্গ এৰিব নোখোজাত তেওঁৰ অভিভাৱকৰ অমুমতি লবলৈ কয় আৰু ভবিষ্যতে তেওঁৰদ্বাৰা জগতৰ মঙ্গল হব বুলি ভবিষ্যত বাণী কৰে। *

* প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ বেলগুৰি এৰি যোৱাৰ সময়ত তাত স্থাপিত যি পিগ্ৰহ আছিল, সেই পিগ্ৰহটো বেলৰ পছৰ ওপৰত থকা হৈছিল—“ইয়াক গোপালদেৱে পান”।

গোপালদেৱে তেওঁৰ অভিভাৱক বায়েক-ভনীহিয়েকৰ অমুমতি লৈ বেলগুৰিত প্ৰভুক লাপাই অস্থি হৈছিল; আৰু বংশী বজাট লগাই প্ৰভুক বিচাৰি পাটলাউসী পাইছিলগৈ। সেই সময়ত প্ৰভু বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ কৰা গুনি আৰু অস্থিৰ হয়। প্ৰভুৱে গোপালদেৱলৈ কিবা কিবি সৰ্বস থৈ গৈছিল; মাধৱদেৱে তাক দিয়াত গোপালে আনন্দ পায় আৰু ধৰ্ম লৈ উজলীলৈ আহে। ইয়াত কিছুদিন থাকাত বেলগুৰিৰ বিগ্ৰহ পায়। এই পিগ্ৰহ বৰ্তমান সময়লৈকে কুৰাৰাহী সত্ৰত আছে।

ধুঞাহাটাত প্ৰভু ঠাৰ বছৰ থাকিব পাচত মাজুলীৰ ওপৰত আহোম বজাৰ বিশেষ দৃষ্টি পৰে আৰু তাক খাচ দখললৈ নিবলৈ যত্ন কৰা যেন লাগে। আমি ওপৰত উল্লেখ কৰা মুছলমান আক্ৰমণৰেই ই ফল যেন লাগে। আহোম বাজে নামনিৰ ফালৰপৰা আহা মাজুলীত প্ৰায় স্বাধীন ভাৱে বাস কৰাটো পছন্দ কৰা নাছিল। সেই কাৰণে মাজুলীত এইদৰে নতুন মাজুলীৰ সংখ্যা ক্ৰমে দিন দিন বঢ়া দেখি হাতী ধৰা চেলু উলিয়াই মাজুলীৰ ভূঞাৰ ওপৰত আৰু ভকতৰ ওপৰত উৎপীড়ন আৰম্ভ কৰে। গুৱাৰে তাকে দেখি ধুঞাহাটৰপৰা ভটায়াই গৈ কোচৰাজ্যত সোমায় (অনুমান ১৫৩৫ খৃঃ অঃ)। প্ৰভুৱে কামৰূপৰ কাপলা, চৃণপৰা, কুমাৰকুচিত অলপ অলপ দিন থাকি পাটবাউসীত থাকিবলৈ লয়।

প্ৰভুৰ পাটবাউসীত
বাস।

শিবোমণি ভূঞাৰ স্বাধীনতা ইমানতে অন্ত পৰে। প্ৰভু বৰদোৱা ত্যাগ কৰাৰ পাচৰ পৰাই এই ৰাজ্য ভাঙা বুলি ধৰিব পাৰি। দেবী দাস চণ্ডীবৰে ১৩১৬ খৃঃ অক্ষত শিবোমণি ভূঞা হোৱা বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। ১৩১৬ খৃঃ অক্ষৰ পৰা বৰদোৱা ত্যাগকৰা সময় (অনুমান) শিবোমণি ভূঞাৰাজ্যৰ ১৫০০ খৃঃ অক্ষলৈ ধৰিলে ১৮৪ বছৰ পোৱা হয়; গতিকে শিবোমণি ভূঞা স্থিতকাল। ৰাজ্যৰ স্থিতি কাল দুশ বছৰ ধৰিলে ভুল নহব লাগে।

ভূঞাসকলৰ দেশৰক্ষা কৰিবলৈ স্ককীয়া এক শ্ৰেণীৰ সৈন্ত নাছিল। সকলো প্ৰজাই আত্মৰক্ষা কৰিব পাৰিছিল। কোনো সময়ত শত্ৰুৰ লগত ৰণ কৰিবলগীয়া হলে প্ৰজাবিলাকে অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ লৈ ৰণলৈ গৈছিল। সেনাপতিক দলপতি বুলিছিল। দলপতিসকল প্ৰায় ভূঞাসকলৰ ভিতৰৰ লোক আছিল। যুদ্ধ শেষ হলে সকলো সৈন্ত ঘৰাঘৰি গৈছিল। ভূঞা বা শিবোমণি ভূঞাৰ মজুত সৈন্ত নাছিল। যুদ্ধৰ অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ প্ৰজাৰ নিজা আছিল। কিন্তু ৰাজ্য বন্ধাৰ পদ্ধতি। ভূঞা আৰু শিবোমণি ভূঞাসকলৰ নিজা নিজা অস্ত্ৰাগাৰ আছিল; সেই সময়ত ইয়াক “কাৰ্থানা” বুলিছিল। যুদ্ধৰ সময়ত এই কাৰ্থনাই আৱশ্যকীয় অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ যোগাইছিল। পানীৰণ কৰিবলৈ স্ককীয়া নাও আছিল; এই নাওবোৰ ভালদৰে সজাইছিল আৰু সেইবোৰক খেল-নাও নাম দি যুদ্ধৰ সময়ত ব্যৱহাৰ কৰিছিল। অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰৰ ভিতৰত ঢাল-তৰোৱাল, বৰ্ষা (যাঠা) বেচিৰৈ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। কাঁডো ব্যৱহাৰ কৰিছিল, কিন্তু কম যেন অনুমান হয়।

প্ৰত্যেক ভূঞাৰ একোটা “কোঁঠ” আছিল; কোঁঠৰ ভিতৰত ভূঞাই দাস-দাসীয়ে সৈতে বাস কৰিছিল। দাস-দাসীবোৰক পৰিয়ালৰ লোক বুলি ভাবিছিল, আৰু তেওঁলোকেও ভূঞাক ঘৰৰ লোক বুলি সম্মান কৰিছিল। তেওঁলোকৰ কোঁঠৰ বাহিৰত তাতী, মালী, মজুমদাৰ আদি বাবৰ লোক বাস কৰিছিল।

শিবোমণি ভূঞাৰ মেস-চৰাক দোপদৰ বুলিছিল। সকলো ভূঞাৰ সভা আছিল; সভাত সাৰ্বভৌম, কন্দলী, ভট্ট, মিশ্ৰ, কবিৰয়, ভাৰতী, আচাৰ্য্য আদি উপাধিৰ ডাঙৰ ডাঙৰ ব্ৰাহ্মণ-পণ্ডিত আছিল। ভূঞা আৰু ব্ৰাহ্মণ-পণ্ডিত, ব্ৰাহ্মণ ভূঞা আদিৰ ভিতৰত অতি ঘনিষ্ঠ সন্ধন্ধ আছিল—প্ৰায় এক পৰিয়ালৰ লোকৰ দৰে উভয়ৰ ভিতৰত সৌহাৰ্দ্য ভাব ঘটিছিল।

ভূঞাসকলে শিবোমণি ভূঞাক কৰ বুলি এটা নিদিছিল—বিশেষ বিশেষ উৎসৱত শিবোমণি ভূঞাৰ

ঘৰত উপস্থিত হৈ “সন্দেশ” দি তেওঁৰ প্ৰাৰ্থনা স্বীকাৰ কৰিছিল। কোনো শত্ৰুৰ লগত বণ কৰিব লগা হলে শিবোমণি ভূঞাই সকলো ভূঞাৰ লগত ময়ূৰাণ কৰিহে বণত নামিছিল।

আলিপুখুৰী (ফটাশিমলু তল) চণ্ডীবৰ ১ম ৰাজধানী। চণ্ডীবৰ বৌটাৰপৰা আহি বৰদোৱাত ৰাজধানী পাতি থাকে। কোনো কোনো চৰিত পুথি মতে ৰাজধৰৰ শিবোমণি ভূঞাৰ ৰাজধানী-আলিপুখুৰী-বটজমা। ৬২ বছৰ বয়সত আলিপুখুৰীলৈ ৰাজধানী নিয়ে; কোনো কোনো চৰিতে আকৌ কয় কুহুৰ শিবোমণি ভূঞাই শেৰ বয়সত আলিপুখুৰীলৈ ৰাজধানী নিয়ে। আলিপুখুৰী নগৰৰ কথা ৰামচৰণ ঠাকুৰে লিখিছে :—

“মহা স্তম্ভ সব লগাই সাজি আছা ঘৰ।
কতো দূৰ জুৰি তৈত পাতিলা নগৰ ॥ ২৩০
আলি-পদূলিক নিবন্ধিলা ঠায়ে ঠায়ে।
পিতৃ বাক্য শুনি ভত্তো কতাকৈ নচাৰে ॥
মহা আৰথৰ কবি ৰহিলস্ত তথা।”

শ্ৰীমন্ত শৰদ প্ৰভুৱে প্ৰায় কুৰি বছৰ বয়সত বৰদোৱালৈ ৰাজধানী তুলি আনে। সেই সময়ত তেওঁ প্ৰাচীন ঘৰৰ ভেটি আদি যেনে ভাৱে পাইছিল, সেই সঙ্কে ৰামচৰণ ঠাকুৰে লিখিছে :—

“বিচাৰি ফুৰন্তে এক ভিত্তিক দেখিলা।
দেৱ শঙ্কৰৰ আগে বুঢ়াখী বুলিলা ॥
তয়ু পিতামহৰ এহিসে ভিত্তি বৰ।
হেন শুনি হাসি তাক মাতিলা শঙ্কৰ ॥ ১৫০৮
বাহয় ভূঞাৰ ভিঠা কৈত আছিলস্ত।
বিভাগিয়া তাৰ তেবে কহিয়োক মোত ॥
অগ্নিশে আছিলস্ত ভূঞা তিনিজন।
ডেৱৰাৰ মাজে আতি ভিঠা যে গহন ॥ ১৫০৯
তাতে আছিলস্ত জানা ৰামগাঁৱ ঘৰ।
আহয় অৰ্থত দুই বৃক্ষ ভয়ঙ্কৰ ॥
দক্ষিণ-পশ্চিমে আছে ভিত্তি অমুপাম।
তাতে কৰিলস্ত যত দেৱী পূজা কাম ॥ ১৫১০
পশ্চিমৰ দিশে উত্তৰৰ সন্নিহতে।
কেতাৰ্ণাৰ ভিঠি জানা আছিল তহিতে ॥
সোণাইবেবা মাজে জানা হুদিৰ্ণাৰ ঘৰ।
অনিৰুদ্ধ ভূঞাৰ ভিঠি জানিবা ডাঙৰ ॥ ১৫১১
পূবৰ দিশত ভিঠি আছিল তাহানে।
উত্তৰে শ্ৰীহৰিৰ্ণাৰ নিবাস কতো দিনে ॥
+ + + +
আনো বত ভাসী পাটোৱাৰী আছিলস্ত।
সুকী সুকী আপোনাৰ ভিঠিক থৈলস্ত ॥”

আমি ১৯২৪ চনত নিজে এইবোৰ ঠাই ফুৰিছোঁ। বৰ্তমানে মৈমনসিংগীয়াৰ অনুগ্ৰহত এইবোৰ ঠাইৰ জন্মল পৰিক্ৰম হৈছে আৰু ভেঁটিবোৰ ওলাই পৰিছে। লাহে লাহে এইবোৰ চিন মৰিব। আমি বহুত যত্ন কৰি সেই সময়ত প্ৰাচীন ভূঞাভেঁটিৰ এখন নক্সা তৈয়াৰ কৰিছিলোঁ আৰু সাহিত্য পত্ৰিকাৰ ১ম বছৰৰ ৩য় সংখ্যাত ছাপা কৰিছিলোঁ।

শিবোমণিভূঞা চণ্ডীবৰ ২য় পুত্ৰ—

১)—গদাধৰ ভূঞা (নতুনকৈ কামৰপ গোত্ৰ গ্ৰহণ কৰে :—)

এওঁ প্ৰথমতে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰফালে বৰনদীৰপৰা প্ৰতাপগড়লৈ—দেশশাসন কৰিছিল। পাচত প্ৰতাপ-সিংহৰ হাতত হাবি বৰনদী পাৰ হৈ পশ্চিমলৈ যায়। কামৰূপৰ টিহু ষ্টেচনৰ ওচৰৰ মাখিবাহা অঞ্চলত তেওঁ স্বাধীন ভূঞা হৈ বাস কৰে। তেওঁ মাখিবাহা অঞ্চলত বাস কৰা সময়ত কমতাত দুৰ্গভৈৰৱ ৰাজা থাকি অনুমান হয়। গদাধৰৰ বংশধৰসকলৰ কিছুমান বৰ্তমান সময়লৈকে মাখিবাহাতে আছে। শিবোমণি-ভূঞাৰ লগত পুৰোহিত থাকিব কাৰণে নতুনকৈ পুৰোহিত লয় আৰু পুৰোহিতৰ গোত্ৰ গ্ৰহণ কৰে।

জনশ্ৰুতি আছে, যে গদাধৰক “বৰভূঞা” বুলিছিল। গদাধৰৰ পাচত বৃহৎভদ্ৰ বৰভূঞা হয়। এই সময়ত আৰিমত্তাই দুৰ্গভৈৰৱক মাৰি কামৰূপ-কমতা অধিকাৰ কৰে। কিন্তু অলপ দিন পাচতেই খেনবংশী ৰাজা প্ৰভাৰশালী হৈ উঠাত বৃহৎভদ্ৰৰ স্বাধীনতা গুচে আৰু খেনৰাজাৰ তলে বৰভাগৰ ভূঞা হয়।

বৃহৎভদ্ৰৰ চাৰি পুত্ৰ— মধুসূদন, বিশ্বনাথ, জয়দেৱ আৰু শ্ৰামৰায়। বিশ্বনাথ আৰু জয়দেৱ দৰঙ্গলৈ যায় আৰু মধুসূদন ও বিশ্বনাথ মাখিবাহাত থাকে। এই সময়ত মুছলমানে কামৰূপ অধিকাৰ কৰে (১৪৯৮ খৃঃ অঃ); কিন্তু তেওঁলোকে ৰাজ্যশাসনৰ বন্দোবস্ত কৰা নাছিল। সেই কাৰণে মধুসূদনৰ পুত্ৰ বাহুদেৱ পুনৰ স্বাধীন ভূঞা হৈ উঠে।

কিছু কালৰ পাচত কোচৰাজ বিশ্বসিংহই কামৰূপ জয় কৰিবলৈ যত্ন কৰে। বাহুদেৱ বিশ্বসিংহক সহায় হৈছিল বুলি বংশাৱলীৰপৰা জানিব পাৰি। বিশ্বসিংহে দেশ জয় কৰি উঠি বিশ্বনাথক “ৰায়-চৌধাৰী” উপাধি দি বৰভাগৰ শাসনকৰ্তা নিযুক্ত কৰে। [বিস্তাৰিত বিবৰণ পৃথকী নামাৰ লগত দিয়া হৈছে।]

প্ৰাচীন মাখিবাহা বৰ ডাঙৰ আছিল; বৰ্তমানে তাৰ ভিতৰত মথুৰাপুৰ, বিষ্ণুপুৰ, বতনপুৰ, কামাৰ-কুচি, কচুকুচি, ভোজকুচি, জলখানা, মালীখানা, আৰু নিজখানা অদি গাওঁ হৈছে।

মাখিবাহা—আৰ্য্যসভ্যতাৰ এখন প্ৰধান ঠাই আছিল বুলি অনুমান হয়। ধনো, শ্ৰোত্ৰীয়, ৰাজা, নদী আৰু বৈষ্ণৱ এই পাঁচ বিধেই আৰ্য্যবাস ভূমিৰ চিন। মাখিবাহাত এইবোৰ থাকিব প্ৰমাণ পোৱা যাব। বৰ্তমান মাখিবাহাৰ চৌধাৰী বংশধৰসকলৰ বস্তিৰ চাৰিও ফালে থকা পুৰণি স্মৃতি:—

(১) জলখানা—এক মাইল পশ্চিমে; ইয়াত বৰ সাহসী মানুহ আছিল। বৰ্তমানে ই এখন গাওঁ। ইয়াৰ কাষৰ বিলত ভূঞাৰ বগৰ নাও আছিল।

(২) ভূঁৱাখানা—দেড় মাইল পশ্চিমে।

(৩) মালখানা—দেড়মাইল উত্তৰ পশ্চিমে। ইয়াত ভূঞাৰ মালবুজৰ মানুহ আছিল হেনো। আহোম

ৰাজ্যৰ দিনত ইয়াত আহোম চাংমাই এষৰ আৰু মাধিৰাহাৰ চৌধাৰীৰ টোকনীয়াৰ মান্নুহৰ ঘৰ আছিল বুলি শুনা যায়।

(৪) নিজখানা—প্ৰায় দুইমাইল উত্তৰে; ই নাগা বা নাৰায়ণ তাৰিৰ অন্তৰ্ভুক্ত। ইয়াত বোলে ভূঞাৰ বিচাৰালয় আছিল।

(৫) নাৱাতাৰি—উত্তৰে দুই মাইল দূৰত, বৰ্তমানে টিহট্টেচন ইয়াতে হৈছে। ইয়াত ৪ বিঘা আন্ধাজ এটা পুখুৰী এতিয়াও মৰা অৱস্থাত দেখা যায়। ইয়াত নাৰায়ণ ভূঞা নামে এখন ভূঞা আছিল; এওঁ বৰ্তমানে ক্ষেত্ৰপাৰাত থাকা শ্ৰীযুত ৩য়চন্দ্ৰ, শ্ৰীযুত কালীকান্ত আৰু উলুবাৰীৰ শ্ৰীযুত তৰুণচন্দ্ৰ আদিৰ উপৰি পুৰুষ।

(৬) হুতাৰতাৰি—চৌধাৰীবংশৰ বস্তিৰ উত্তৰ কাষত। ইয়াত হীৰা আৰু হুতাৰ জাতীয় লোক আছিল হেনো।

(৭) বৰতাৰি—দুইমাইল পূবত, ই পছ চিকাৰ ঠাই আছিল।

(৮) বুনাদোল—পোৱা মাইল মান উত্তৰে। চৌধাৰী বংশৰ উপৰি পুৰুষ হৰিচৰণ চৌধাৰীয়ে সম্ভাৰী আশ্ৰম কৰি দিছিল। বছৰে তাত দোল উৎসৱ কৰা থাকে। আজি কালি ৰাইজে তাৰ খৰচ বহন কৰে।

(৯) মাণ্ডৰি—এক মাইল পশ্চিমে; ই আগেয়ে বিল আৰু জল আছিল, বৰ্তমানেও ২০ প্ৰায়মান মাটিত বিল আছে।

(১০) সচক—পোৱা মাইল মান পূব-দক্ষিণে, পূৰ্ণ চৌধাৰী ভেটিৰ দক্ষিণ ফালে। প্ৰায় তিনি বিঘা-মান মাটি এই বাবে চাপ তোলা আছে। ইয়াৰ ভিতৰত সচক ঘৰৰ ভিঠি আছে।

মাধিৰাহাত ব্ৰাহ্মা, কায়স্থ, সূৰ্য্যবিপ্ৰ, কলিতা, কেওট, ৰাজবংশী, সাউদ, নাপিত, ৰাঙলীধোৰা, নমঃশূদ্ৰ, কচাৰি, মুছলমান আদি জাতিৰ লোক আছে। ইয়াত দুখন সংস্কৃত টোল, এখন জ্যোতিষ আৰু এখন উচ্চ শ্ৰেণীৰ কাইথেলী পঢ়াশালি আছিল। কাইথেলী পঢ়াশালিত সকলো জাতিৰ লৰাই লিখা পঢ়া শিকিছিল। মাধিৰাহাত এটা ডাঙৰ পুথিভঁৰাল আছিল; ইয়াৰ কিছুমান পুথি গৃহদাত্ত নষ্ট হৈছে, কিছুমান এতিয়াও আছে।

ইয়াৰ কিছুমানে চিকিৎসাবিদ্যা ভালকৈ জানিছিল। ইয়াৰ ব্ৰাহ্মণসকলৰ ভিতৰত ডাঙৰ ডাঙৰ পণ্ডিত আছিল। মাধিৰাহাৰ মহেন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য কৃত আখ্যাত নবদীপ, কালী আদি ঠাইতো আজি বিশেষ সমাদৃত বুলি শুনা যায়। -

ইয়াত ঢুলীয়া, কালীয়া, ওজা, খুলীয়া আদি বৃত্তিয়াল আছিল; বৰ্তমান সময়লৈকে তাৰ অৱশেষ আছে।

প্ৰবাদ—প্ৰাচীন মাধিৰাহাৰ প্ৰায় আধা মাইলমান দক্ষিণেদি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ এটা সোতা বৈছিল। ইয়াৰ ওচৰত “বৰপিত্ত” বুলি একখণ্ড ঠাই আছে; এই পিত্তলৈ বান্ধাৰপৰা নাৱৰে যাব পাৰা এটা জ্ঞান অত্যাপিও আছে। জানটো মাধিৰাহাৰ কাষেদি বৈছিল। জনশ্ৰুতি—শত্ৰুৰ আক্ৰমণৰপৰা ধন-সম্পত্তি আৰু তিনি-ছলিবিলাক কেতিয়াবা বন্ধা কৰিব লগা হলে এই জানেদি “বৰপিত্ত”লৈ নিছিল। বৰপিত্তৰ কালি প্ৰায় পাঁচ হাজাৰমান বিঘা হব। গদাধৰ ভূঞাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কায়স্থৰ মাধিৰাহা, আপাৰকুচি আৰু মঙ্গলগৈ মহকুমাৰ চপাই গাৱঁত বাস কৰে।

২। শ্ৰীধৰভূঞা (কাশ্যপ গোত্র)।

[গোমস্তাভূঞা বা ক্ষেত্ৰীভূঞা]

বাৰভূঞাৰ ভিতৰৰ শ্ৰীধৰভূঞা বৰ্তমান গোৱালপাৰা জিলাৰ ৰাঙামাটিত গৌড়ৰাজ্যৰ তলে ভূঞা আছিল। *

এইজন শ্ৰীধৰভূঞাৰ গোত্র কাশ্যপ, প্ৰবৰ কাশ্যপ, অম্বৰ আৰু নৈঞব।

শ্ৰীধৰৰ পুত্ৰ গদাধৰ ভূঞা। দুৰ্লভনাৰায়ণৰ পুত্ৰ ইন্দ্ৰনাৰায়ণ আৰু নাতি দুৰ্লভেশ্বৰ সময়ত তেওঁ ৰাঙামাটিতে ভূঞালী কৰা বুলি বংশাৱলীত পোৱা যায়।

কামৰূপ-কমতাত যেতিয়া দুৰ্লভেশ্বৰ ৰাজ্য হয়, সেই সময়ত গদাধৰৰ পুত্ৰ গোবৰ্দ্ধন স্বাধীন হৈ উঠে; কিন্তু আৰিমত্তই দুৰ্লভেশ্বৰক মাৰি কমতা জয় কৰাত গোবৰ্দ্ধন ভূঞাৰ শক্তি নিশ্চত হয়। আৰিমত্ত গৰাৰ পাচত গোবৰ্দ্ধন পুনৰ ক্ষমতাশালী হৈ উঠে।

গোবৰ্দ্ধনৰ শেষ বয়সত কমতাত খেনবংশীয় ৰাজ্যৰ প্ৰভাব পূৰ্বলৈ বিস্তাৰিত হয়। গোবৰ্দ্ধন ভূঞাই পৰিয়ালবৰ্গ লৈ পূৰ্বে মানাহ নদী পাৰহৈ আহি কামৰূপৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওচৰৰ কাপলা বৰিত বাস কৰেহি (১৪৪০ খৃঃ অঃ)।

খেনবংশী শেষ ৰাজ্য নীলাধৰৰ ৰাজ্য ভাঙাত গোবৰ্দ্ধন ভূঞাৰ পুত্ৰ নাৰায়ণভূঞা ক্ষমতাৱন্ত হৈ উঠে (অনুঃ ১৪৯৮ খৃঃ অঃ)। কায়স্থ ভূঞাসকল মসিজীৱী ক্ষত্ৰিয়; গোবৰ্দ্ধন আৰু তেওঁৰ লগৰ অত্যাগ্ৰ ভূঞাসকল কামৰূপৰ উত্তৰ পাৰে বাস কৰাত সেই ঠাই লাহে লাহে “ক্ষেত্ৰি” বুলি জনাজাত হয়।

“পূৰ্বে বাহুভূঞা চণ্ডীবৰ আদি কৰি।

অনুক্রমে ভূঞে কামৰূপ বসুন্ধৰী ॥

সবাবে মধ্যত ক্ষেত্ৰী ভূঞা চণ্ডীবৰ।

শ্ৰমে মহেশ্বৰ যেন পাইক ধনুৰ্দ্ধৰ ॥” ২৫২৬

ৰামচৰণ ঠাকুৰ—গুৰুচৰিত।

নাৰায়ণ ভূঞা কায়স্থ ক্ষত্ৰিয় আছিল, সেই কাৰণে তেওঁকো ক্ষত্ৰিয় ভূঞা আৰু তেওঁৰ অধিকাৰ ঐনিক “ক্ষেত্ৰি” বুলিছিল।

নাৰায়ণ গোমস্তাৰ বিষয় বহুত জনশ্ৰুতি আজিও কামৰূপৰ ঠায়ে ঠায়ে শুনিবলৈ পোৱা যায়। এওঁৰ এখন বংশাৱলীও বংশধৰসকলৰ হাতত আছে—ইয়াক “গোমস্তা” বা “গোমথা” বংশাৱলী বোলে।

এই কিতাপ পঢ়িলে বুজিব পাৰি এওঁ খেনবংশ লোপ পোৱাত উত্তৰে ভোট

নাৰায়ণভূঞা গোমস্তা। দক্ষিণে ব্ৰহ্মপুত্ৰ, পূৰ্বে বুঢ়াদিয়া নৈ আৰু পশ্চিমে কালদিয়া নৈ, কামৰূপৰ এই

মধ্য ঋণ্ডত স্বাধীন ভূঞা হৈ উঠিছিল। তেওঁৰ লগত ধাকা ভূঞাসকলৰ

ভিতৰত বজালিৰ গন্ধৰ্বভূঞা, সৰুক্ষেত্ৰিৰ বাজেৰুভূঞা আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাচৰ বালিগাৱঁৰ ভূঞা আছিল বুলি বংশাৱলীৰপৰা বুজিব পাৰি।

* শ্ৰীধৰভূঞা আৰু দুইজন সেই সময়ত পোৱা যায়—তিনিওজন শ্ৰীধৰভূঞা এজন বুলিয়েই বোধ হয়; কিন্তু বৰ্তমান লিখিকাৰ বংশধৰসকলৰ ভিতৰত বৈবাহিক সন্ধ্যা খটা বাবে আশঙ্কা হয়। আমি বাধ্য হৈ তিনিওজনক বেলেগ বেলেগকৈ দেখুৱালোঁ।

এওঁৰ ক্ষমতা বেচি দিন নাছিল,—অনুমান ১৪৯৮ খৃঃ অক্ষৰপৰা ১৫২০ খৃঃ অক্ষলৈ প্ৰায় ২২ বছৰ এওঁ অতি প্ৰতাপী হৈ উঠিছিল। কোচৰাজা বিশ্বসিংহ ক্ষমতাশালী হৈ উঠাত, তেওঁৰ লগত এওঁৰ বণ হয় আৰু সেই বণত মৰা পৰে। তলত গোমথা বংশাৱলীৰপৰা কিছুমান কথা তুলি দিয়া হল :—

নাৰায়ণ ভূঞাৰ ক্ষমতা—

“কায়স্থ কুলত জন্ম ভূঞা উপাধিত।
নাৰায়ণ প্ৰতাপে পায় ভয় বিপৰীত ॥
কামৰূপী ভয়ে কাৰ্শ্পে যজ্ঞাৰ ভয়ত।
আছিলন্ত বাৰ ভূঞা যাহাৰ তলত ॥
ধনেজনে মানে তাক কেহো সম হুই।
আছিলন্ত তাপাগ্ৰামে * প্ৰজলিত হুই ॥”

বয়ুপতি—

কোচৰাজ বিশ্বসিংহই কিছুমান ভূঞাক পৰাস্ত কৰি কামৰূপৰ নাৰায়ণ গোমস্তাভূঞাক আক্ৰমণ কৰে। নাৰায়ণে এই সংবাদ পাই ভূঞাসকলক জান দিয়ে :—

“বজালিৰ গন্ধৰ্ব ভূঞাক আদি কৰি।
বায়দভূঞা বাউসীৰ আসিলন্ত লৰি ॥
ক্ষেত্ৰিৰ বাজেন্দ্ৰভূঞা জগতে বিশেষ ॥
আন পৰ্গনাৰ ভূঞা আসিলা নিঃশেষ ॥
নাৰায়ণ গোমস্তা সকলোৰে অধিকাৰ।
সবে আসি বসি মেল কৰিলেক সাৰ ॥

বয়ুপতি—

এই মেল গমথাগড়ত হৈছিল। সকলো ভূঞাই কেৱে কাকো এৰা নিদি মঠ বান্ধি বিশ্বসিংহৰ আক্ৰমণত বাধা দিবলৈ এখান “কৰাৰপত্ৰ” কৰে আৰু বণৰ সম্ভাৰ গোটায়। এই সম্বন্ধে বংশাৱলীত আছে :—

সত্য কৰি মেল গোট কৰি বাৰজন।
যুদ্ধৰ সম্ভাৰ আনি মিলাইলা তেখন ॥
হিলৈ, খৰ্গ, বাক, খাণ্ডা সমস্তে আনিলা।
বিশ্বসিংহ ৰাজ্য সূমে যুদ্ধক পাতিলা ॥

বয়ুপতি—

ইয়াৰ পাচত বিশ্বসিংহৰ লগত বণ হয়; কেইবাৰ মান বণত বিশ্বসিংহই নাৰায়ণক বলে নোৱাৰে :—

“কতিপয় বৎসৰ যুদ্ধক কৰিলন্ত।
একোমতে ৰাজ্য যুদ্ধে বলে নপাবন্ত ॥

* শ্ৰীমন্ত পদমচন্দ্ৰ বৰদা মহাশয়ে কয়—নাৰায়ণভূঞা থকাঠাইক “নাৰায়ণ গড়” বোলে—সি কাপলা বৰিণ গড়মত। তাপা, নাৰায়ণ পড়ৰপৰা অলপ দূৰ। আৰাৰ অনুমান নাৰায়ণ গড় তাপাত আছিল; নাৰায়ণভূঞা ধ্বংস হোৱাত লতুন তাপাগ্ৰাম বংশধৰসকলে পাতে।

নাৰায়ণ গোমথা কোঠ বান্ধিয়া কঠিন।

চমকাৰে উজাগৰে থাকে বাত্ৰি দিন ॥”

বয়ুপতি—

দক্ষিণ পাৰে চাক নামে এজন কায়স্থভূঞা আছিল; এওঁৰ লগত নাৰায়ণৰ ভাল নাছিল। চাকৰে বিশ্বসিংহৰ বশ্বতা স্বীকাৰ কৰি নাৰায়ণক আক্রমণ কৰাত যোগ দিয়ে। নাৰায়ণৰ বাজেন্দ্র আৰু হৰেজ্ঞ নামে দুজন বীৰ ভাতৃ আছিল; নাৰায়ণে এই দুই ভাতৃ আৰু লগত অস্ত্ৰ ভূঞাৰ সৈতে লগ হৈ বণ কৰে। বণত ভূঞাসকলৰ জয় হয়। বিশ্বসিংহে বণত বলে নোৱাৰি ভেদ-নীতি আৰম্ভ কৰিলে। তেওঁ অস্ত্ৰ ভূঞাসকলে তেওঁলৈ (বিশ্বসিংহলৈ) লিখাৰদৰে এখন এইদৰে পত্ৰ লিখালে—

“নাৰায়ণক ধৰি দিবো বুলিছো বচন ॥

আমাসাক উপদ্ৰৱ কৰম নিশ্চল।

তাৰ চিৰি দেখি হিয়া কৰে খলমল ॥

আমাৰ মনত লাগিলেক অপমান।

সত্যে সত্যে ধৰি দিবো গোমথা নাৰায়ণ ॥

এই বাক্য মনে ধৰি যুদ্ধক আসিলো ॥”

বয়ুপতি—

বিশ্বসিংহে এই চিঠিখন টোকনৰ ভিতৰত সুমাই দূতৰ হাতত দি নাৰায়ণ গোমথাৰ চকীৰ ওচৰলৈ পঠাই দিলে। দূতে চকিয়ালক ভ্ৰূক্ষেপ নকৰি গৈ থাকা দেখি চকিয়ালে তাক ধৰিবলৈ মাগুহ পঠায়। বিশ্বসিংহৰ দূতে টোকনডাল পেলাই লৰি পলায়। চকিয়ালে টোকনৰ সাফ দেখি টান মাৰোঁতে তাৰ ভিতৰত এখন চিঠি পালে। নাৰায়ণ ভূঞাই সেই পত্ৰখন দেখি ভূঞাসকলৰ ওপৰত তেওঁৰ অবিশ্বাস হল আৰু তেওঁলোকক বন্দী কৰি থলে। তাৰ পাচত নাৰায়ণে ক্ষেত্ৰীৰ জীউধৰ নামে ভূঞাবংশৰ লোক এজনক সেনাপতি পাতে আৰু বিশ্বসিংহৰ লগত বণ কৰে।

নাৰায়ণভূঞাৰ ব্যৱহাৰত সকলো ভূঞা বঙত অগ্নিশৰ্মা হৈ উঠে আৰু তেওঁলোকে ভিতৰি মাগুহ লগাই গুপ্তভাৱে নাৰায়ণৰ যুদ্ধৰ সস্তাৰ নষ্ট কৰে।

“বাধৰ লগে মিহলাও কলাখাৰ।

লোণপানী ঘৰি খাণ্ডা কৰিও নিদ্ধাৰ ॥

চৰমেলি খাৰ খাণ্ডা ক্ষীণ কৰি আছে।

শুনি বাজা বন্ধে বণ কৰিলেক পাছে ॥

বয়ুপতি।

বিশ্বসিংহে পুনৰ বণ আৰম্ভ কৰিলে। দুখৰ বিষয় এই সময়ত বাজেন্দ্র অক হৰেজ্ঞ গুপ্ত ঘাতকৰ হাতত মৰা পৰে। নাৰায়ণে ইমানতো ক্ষান্ত নহৈ খুড়াক হৰিদাসক দুৰ্গ বন্ধক কৰি আৰু লখাই মাজীক নৌসত্তৰ সেনাপতি পাতি বিশ্বসিংহক বাধা দিলে। বৰ পৰিতাপৰ কথা বণত নামি দেখে—

“গোমথা দেখয় আজি হিলে মুছটয়।

খণ্ডে খেদি মাৰে ঘাও উফৰি পৰয় ॥” বয়ুপতি।

নাৰায়ণ গোমথা বগত নিহত হল। বিশ্বসিংহে তেওঁৰ পৰিষালৰ সকলোকে কাটিলে—নগৰ লুটি সমস্ত ধন-সোণ নিলে। নাৰায়ণ শেষ বাৰ বগলৈ যোৱাৰ সময়ত যুদ্ধৰ ফল ভাল নহ'ব যেন অনুমান কৰি তেওঁ এটি নাৰালক পুত্ৰ ভোগীৰথক মোমায়েক বংশীধৰ ভূঞাৰ ঘৰত থৈ যায়; কেৱল এই পুত্ৰটিহে তেওঁৰ বক্ষা পৰে।

“ভোগী নামে ছোটপুত্ৰ মাতুলৰ ঘৰে।

মাৱে সয়ে থাকিলন্ত পশি অভ্যন্তবে ॥

ভাই ভাগী ছিল যত সবাকৈ কাটিল।”

বসুপতি।

এই ৰকমে নাৰায়ণ গোমথা ভূঞাৰ পতন হয়। নাৰায়ণ গোমথা এইদৰে ধ্বংস হোৱা দেখি অত্যাচাৰ্য ভণ্ডাসকলে বিশ্বসিংহৰ বশ্বতা স্বীকাৰ কৰে। এই ঘটনা ১৫২০২৫ খৃঃ অক্ষত হোৱা যেন অনুমান কৰিব পাৰি।

নাৰায়ণ গোমথা পকা ঠাইক “গোমথা গড়” বুলিছিল। এই গোমথা গড় সম্বন্ধে শ্ৰীযুত গগন চন্দ্ৰ বৰুৱা সুল চৰ ইনিস্পেক্টৰ মহাশয়ে লিখিছে:—

“বামৰূপ জিলাৰ দক্ষিণ বৰফেজি মৌজাৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদৰ উত্তৰ পাৰত অনুমান ১৫ পূৰ্ব মান গাটি জৰি এডোখৰ কাঠনি ঠাই আছিল; ইয়াক মানুহে ১৮৯৭ চনৰ ভূমিকম্পলৈ “গোমথাৰ গড়” বুলি নিৰ্দেশ কৰিছিল। এই গড়ৰ ভিতৰত জুৱা আৰু ধবা নামে দুটা ডাঙৰ পুখুৰী মৰি যোৱা অৱস্থাত থাকিল। এই ঠাইৰ মাজত এটা বৰ ওপ বেটীৰ চিন আছিল, আৰু তাৰ ওচৰত আম-কঁঠাল, কটহ ১৮৮৭ বাৰ ইত্যাদি আছিল। এই ঠাই বৰ জয়াল বুলি কোনো লোক তাত বাস কৰা নাছিল। মট আৰু শ্ৰীমান কৰুণাকান্ত বৰুৱা (ডিপুটী ইনিস্পেক্টৰ) ভূমিকম্পৰ পিচত যেতিয়া চেন্নাৰপৰা কালদিলৈ গাছো, তেতিয়া গড়ৰ আশা ব্ৰহ্মপুত্ৰে খহাই নিয়া দেখিছিলোঁ; বাকীখিনি এতিয়ালৈকে আছে নাঃ কব নোৱাৰোঁ।” স্বাক্ষৰ—শ্ৰীগগনচন্দ্ৰ বৰুৱা।

গোমথা গড়ৰ উত্তৰে কাপলা আৰু তাপা নামে দুখন গাঁও আছে। জনশ্ৰুতি—কাপলাত বিশ্বসিংহৰ পুত্ৰ নাৰায়ণ ভূঞাৰ শেণ বগ হৈছিল আৰু এই বাতে তেওঁৰ কপাল ভাঙে (মৃত্যু হয়); তাপাগ্ৰাম সেই যুদ্ধৰ সময়ত একেবাৰে ধ্বংস হয়—সেই কাৰণে সেই ঠাইৰ নাম হেনো “তাপা” হৈছে। এই তাপাতে পৰৱৰ্তী কালত নাৰায়ণ ভূঞাৰ পুত্ৰ ভোগীৰথ নগৰ পাতি বাস কৰিছিল। ভোগীৰথ আৰু তেওঁৰ বংশধৰসকল কোচ আৰু আহোম ৰাজৰ তলে বিষয় খাইছিল। ইবিলাকৰ বিৱৰণ পুৰুষী নাগাৰ লগত দিয়া হৈছে।

শ্ৰীপদভূঞাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপ জিলাৰ চামতা, দিৰুৱা, জয়সাগৰ, উলুবাৰী, চেঙা আদি গাঁৱত বাস কৰে।

Dr. Wade চাহাবৰ ‘An Account of Assam’ কিতাপত নাৰায়ণভূঞা সম্বন্ধে অলপ কথা পোৱা যায়; আমি তলত সেই কথাখিনি উদ্ধৃত কৰিলোঁ:—

“Narayan Buinia's Challenge.

Narayan Buinia about this time dispatched a messenger to the Prince, who has ordered to address in the following words—“Bisweh, who wert lately a Cow-

herd who made three Biswehsing and a prince? As thou dost value the safety, attend me in person without delay."

The messenger's name was Roosinat. He had orders from the King of Assam, on no account to pay the usual compliment due to prince. Yet the moment he beheld the Prince, he complied with all the forms prescribed on similar occasions. He ventured however to deliver the King's message and was remended with a proud defiance, that the prince should destroy Narain Buinia as he had exterminated the former King, and that unless Narain Buinia appeared before him on the morrow, he should proceed with his twelve Karzees to execute his treat without delay.

The King assembled his forces and repaired his fortress. Biswehsing and his Karzees appeared before the place which seemed too strong for an attack.

They encamped near the fortifications and the prince addressed three of the king's nobles by letters, their names were Runjeet, Kalkaytoo and Dhuma. He required them to deliver the King into his power and promises with the most solemn oath, required a similar pledge of their sincerity and desired to be informed respecting the day on which he should take possession of the fortress. The maseenger who was entrusted with the letter had concealed it in a bamboo which he used as a walking stick, as he approached the outpost he was challenged by the guard who advanced to seize him. He fled without delay leaving his cloths and bamboo behind. When the circumstance was reported to the King, he ordered the bamboo to be hit and the letter was discovered. He concealed the contents of the letter from the Nobles, yet a few persons became acquainted with the circumstance.

The three Nobles were now summoned to appear before the King. Runjeet attended him into another apartment and was charged with traitorous correspondence. He declared his innocence but was immediately committed to prison. The companion of his guilt oppressed of his fate collected their adherents and fled to Bishehsing. Runjeet suffered death. As soon as intelligence of their defections reached the King, Narain Buinia abandoned by his principal nobles fell an easy sacrifice to the prince, who seized the fortress and slew the King. He was enriched by the plunder of the place and his favour increased by the additions of the forces of Narain Buinia. All the Buinias who remained joined his standard. These occurrences took place in 1455."

An Acconnt of Assam by J. P. Wade.

৩। হৰিভূঞা বা হৰিপালভূঞা। (গোত্র—অলম্যান)

* হৰিপালভূঞাক বিষ্ণুকান্ত বা ধৰ্মগিৰী বুলিও জনা যায়। তেওঁৰ পুত্ৰ অনন্তগিৰী, অনন্তগিৰীৰ পুত্ৰ ভবগিৰী বা বামপাল, তেওঁৰ পুত্ৰ বহুগিৰী-বা জনাৰ্দন সবস্বতী আৰু তেওঁৰ পুত্ৰ বামকাণাই বা বৰকাণাই; বৰকাণাই কৰ্ণসুবৰ্ণৰ (বংপুৰ) দীঘলপুৰত বাস কৰিছিল; সেই কাৰণে তেওঁক দীঘলপুৰীয়া বুলিছিল। তেওঁৰ আচল নাম কিম্ব গোবিন্দগিৰী। গোবিন্দগিৰী ধৰ্মাচাৰ্য্য আছিল-কৰ্ণসুবৰ্ণৰ বা ভুকাত তেওঁবিলাকৰ বিলাত অৰ্থাৎ শিষ্য আছিল।

গোবিন্দগিৰীৰ ২ ভাৰ্য্যা। ১মা ভাৰ্য্যা মৰাত দামোদৰ নামৰ পুত্ৰক বাঙুকাৰ বিলাতত শৈ বলাই আৰু কাণাই নামে দুই পুত্ৰক লগত লৈ আহি বগুমান কামৰূপ জিলাৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে বাসিত ঘন কৰি বাস কৰে। সম্ভৱতঃ সেই সময়ত তাত কিবা ৰাজবিপ্লবৰ আশঙ্কক দেখি তেওঁ নতুন ঠাই বিচাৰি পুনৰলৈ আহিছিল।

ইয়াত কিছুদিন থাকোঁৱ পাচত তাত বিশ্বসিংহ ৰাজ্যৰ প্ৰভাৱ পৰা গম পালে। তত্পৰি ভোগীৰথ গোমস্তাভূঞাই (ক্ষেত্ৰিৰ ৰাজ্য) বিশ্বসিংহৰ বিপক্ষে ৰণ কৰিবলৈ আয়োজন কৰা দেখি তাতো শাস্তি নাপাব বুলি ভাবি তেওঁ পুনৰ উজাই গৈ টেশ্বৰানীৰ শিৰোমণি ভূঞাৰ ৰাজ্য পায়। সেই সময়ত কামৰূপৰ ঠায়ে ঠায়ে বিশ্বসিংহৰ লগত অস্ত্ৰাস্ত্ৰ ভূঞাৰ ৰণ হবলৈ ধৰে; গোবিন্দে তাকে দেখি টেশ্ব-ৱানীতে কিছুদিন থাকে। এই সময়ত তেওঁ পুনৰ বিবাহ কৰে। এই বিবাহৰ ফলেই মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষৰ আবিৰ্ভাৱ।

৪। শ্ৰীহৰি বা সবস্বতীভূঞা। (গোত্র—কাম্ভপ।)

এওঁৰ পুৰা নাম শ্ৰীহৰি কবিৰত্ন সবস্বতীভূঞা। এওঁৰ পিতৃৰ নাম চক্ৰপাণিভূঞা। চক্ৰপাণিয়ে দুৰ্লভ-নাৰায়ণ ৰাজ্যৰ সীকদাৰ কাম কৰিছিল। এওঁৰ বাসস্থান বৰপেটাৰ ওচৰৰ শলাত আছিল।

শ্ৰীহৰিভূঞা ইন্দনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ সময়ত পিতৃৰ বিষয় পাইছিল। এওঁ এজন প্ৰখ্যাত পণ্ডিত আৰু কবি আছিল; ৰাজ্যঘৰৰপৰা এওঁ কবিৰত্ন সবস্বতী উপাধি পাইছিল।

এওঁৰ পুত্ৰ হৰিপালৰ দিনত কমতাৰ কায়স্থৰাজ্য লোপ পোৱাত তেওঁ স্বাধীন হয়। তেওঁৰ পাচত বামপাল স্বাধীন ভূঞা হয়। বামপালৰ পুত্ৰ জয়পালৰ দিনত খেনবংশী ৰাজ্য নীলাম্বৰে কামৰূপ অধিকাৰ কৰে। কিম্ব কিছুদিন পাচত মুছলমানে দেশ জয় কৰি এৰি যোৱাত অস্ত্ৰাস্ত্ৰ ভূঞাসকলৰ দৰে এওঁৰ পুত্ৰ কৃষ্ণপাল স্বাধীন হৈ উঠে।

কৃষ্ণপালভূঞাই কিছুদিন স্বাধীন ভাৱে ভূঞালী কৰাৰ পাচত বিশ্বসিংহৰ অভ্যুদয় হয়। তেতিয়া তেওঁ বিশ্বসিংহৰ বশতা স্বীকাৰ কৰে।

এই বংশতেই বিখ্যাত বামচৰণ ঠাকুৰৰ জন্ম হয়। বামচৰণ ঠাকুৰৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ সন্দ্বীদিয়া, বামুনা আদি, গোৱালপাৰাৰ দলগোমা, গৌৰীপুৰ আদি ঠাইত বাস কৰে।

৫। শ্ৰীপতি দত্তভূঞা। (গোত্র—মৌদগল্য)

এওঁ বাৰভূঞাসকলৰ এজন। পোনতে অস্ত্ৰাস্ত্ৰ ভূঞাৰ লগত এওঁ কনৌজপুৰত বাস কৰে; পাচত দুৰ্লভনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ আদেশত ধৰ্মপাল ৰাজ্যৰ ৰাজ্যক আহাত তেওঁক পশ্চিম দুৱাৰ ৰক্ষা কৰিবলৈ

* হৰিপালভূঞাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমান কামৰূপ জিলাৰ পকোৱা গাঁৱত বাস কৰে

নিযুক্ত কৰে। তেওঁৰ লগৰ অগ্ৰাণ্ণ ভূঞাসকল পূব অঞ্চলত স্থাপিত হয়।

শ্ৰীপতিৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ চিদানন্দ পশ্চিম দুৱাৰ বন্ধক হয়। এই সময়ত ধৰ্মপাল শ্ৰীহীন হোৱাত কমতা ৰাজ্য দুৰ্গভনাৰায়ণৰ হাতলৈ যায়। দুৰ্গভনাৰায়ণে চিদানন্দক আগৰ ঠাইতে বহল ৰাখে। চিদানন্দৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ জগদানন্দ পশ্চিম দুৱাৰ বন্ধক হয়। এওঁৰ সময়ত কায়স্থৰাজ দুৰ্গভনাৰায়ণৰ বংশধৰৰ হাতৰপৰা এই ৰাজ্য খহি পৰে। সেই সময়ত জগদানন্দ কিছুদিন স্বাধীন হয়।

জগদানন্দৰ পাচত পুত্ৰ কৃষ্ণানন্দ স্বাধীন ৰাজা হয় কিন্তু অল্প দিনৰ পাচত কমতাত খেনবংশীৰ ৰাজ্যৰ অভ্যুদয় হোৱাত তেওঁ সেই ৰাজ্যৰ অধীনতা স্বীকাৰ কৰিবলৈ বাধ্য হয়।

কৃষ্ণানন্দৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ নিৰঞ্জন ভূঞাই কিছুদিন পৈতৃক বিষয় চলায়; কিন্তু হুচেনচাহে খেন ৰাজ্য নীলাক্ষৰক চক্ৰান্ত কৰি বন্দী কৰাত তেওঁ সৈন্ত লৈ গৈ হুচেনচাহৰ লগত বণ কৰে। এই বণত নিৰঞ্জন হুচেনৰ হাতত বন্দী হয়।

নিৰঞ্জনভূঞাৰ নৰহৰি নামে এজন সহোদৰ আছিল। এৱেঁ হুচেনচাহৰ লগত বণ কৰিছিল কিন্তু জিকিব নোৱাৰি পলাই যায়। নৰহৰি পূবলৈ আহি ক্ষেত্ৰিৰ নাৰায়ণ ভূঞাৰপৰা কিছু সৈন্ত লৈ পুনৰ হুচেনচাহৰ লগত বণ কৰে; এইবাবে কৃতকাৰ্য্য হব নোৱাৰি পুনৰ কামৰূপলৈ আহে।

নিৰঞ্জনভূঞাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে চেঙা, সবভোগ, গোঁৰীপুৰ আদিত বাস কৰে।

৬। চিদানন্দ বা শ্ৰীপতিভূঞা। (গোত্ৰ—কাণ্ডপ)

চিদানন্দভূঞা চণ্ডীবৰৰ লগত লেঙামাণ্ডৰিত আছিল, পাচত ৰৌঢ়াত কিছুদিন থাকে। চণ্ডীবৰ টেম্বুৱানীলৈ যাওঁতে চিদানন্দৰ পুত্ৰ নৰপতি ভতীয়াই গৈ বৰ্তমান গোৱালপাৰাৰ বাৰগাৱঁত স্বাধীন ভূঞা হয়। তেওঁৰ দুই পুত্ৰ—উমাপতি আৰু মনপতি। উমাপতি বাৰগাৱঁত ভূঞা হয়। মনপতি বন্ধপত্ৰেৰে উজাই গৈ লক্ষীপুৰৰ বালিগাওঁ নামে ঠাইত স্বাধীন ভূঞা হৈ থাকে।

উমাপতিৰ পাচত বণজিত বাৰগাৱঁত ভূঞা হয় আৰু তেওঁৰ অধিকাৰ বাঢ়ে; কিন্তু বিশ্বসিংহ কমতাশালী হৈ উঠাত তেওঁ বণজিতক আক্ৰমণ কৰি বাৰগাওঁ অধিকাৰ কৰে। বণজিতৰ পুত্ৰ পূৰ্ণচন্দ্ৰ, পূৰ্ণচন্দ্ৰৰ পুত্ৰ মধুহৃদন।

“বাৰগাওঁ ভূঞাক

মাৰিলা অনন্তবে।

কবিলাস ভূঞাক

মাৰিলা তাত পৰে ॥” ৯৩

দৰঙ্গৰাজ বংশাৱলী।

বজালি অঞ্চলৰ পানবাৰীত থাকা শ্ৰীমূত কালীচৰণ দত্ত মহাশয়ে চিদানন্দৰ পুত্ৰ মধুহৃদনৰ বংশধৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে; কিন্তু ইবিলাকৰ গোত্ৰ শাণ্ডিল্য। কিবা কাৰণত গোত্ৰ পৰিৱৰ্তন হৈ থাকিলে আশঙ্কা কৰিবলগীয়া একো নাই।

মনপতিৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ ৰামপতি বালিগাৱঁত স্বাধীন ভূঞা হয়। ৰামপতিৰ পুত্ৰ গোঁৰীপতি বা গিৰীশচন্দ্ৰৰ সময়ত চিলাৰায়ে নাৰায়ণপুৰলৈ কোচ ৰাজ্য বৃদ্ধি কৰে; গোঁৰীপতি সেই সময়ত নৰনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ আশ্ৰয়ত বগৰীবাৰিত (গোৱালপাৰা) বাস কৰে। তেওঁৰ নাতি কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰৰ দিনত যেতিয়া

পৰীক্ষিতৰ ৰাজ্য ভাঙে সেই সময়ত কামৰূপলৈ আহে।

এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্ত্তমানে কামৰূপৰ বৰিগাৱঁত বাস কৰে।

৭। **শ্ৰীপতি সৰস্বতী।** (গোত্ৰ—গেণ্ডুৰ)।

এইজন শ্ৰীপতিভূঞাৰ উপাধি “সৰস্বতী” আছিল। এওঁৰ আৰু ৰামধা বা বুঢ়াৰী ভূঞাৰ উপৰি পুৰুষ আৰু চন্দ্ৰভূঞাৰ পুৰোহিত আৰু গুৰু প্ৰিয়স্বত্ন সৰস্বতী নামে একেজনেই আছিল। চণ্ডীৰ আদি ভূঞা কনৌজপুৰৰপৰা যেতিয়া কামৰূপলৈ আহে উক্ত ভূঞা তিনিজন কনৌজপুৰতে অলপ দিন আছিল। পাচত দুৰ্ভনাৰায়ণ ৰাজাই শ্ৰীপতি আৰু চন্দ্ৰভূঞাক তোটৰ পূব দুৱাৰ বন্ধাত নিযুক্ত কৰে। ৰামধাৰ উপৰি পুৰুষ কনৌজপুৰৰ ভূঞা হৈ থাকে।

বংশাৱলীৰপৰা জানিব পাৰি শ্ৰীপতি ভূঞাক মানাহ আৰু কালদিয়া নদীৰ ভূখণ্ডৰ উত্তৰ খণ্ডত আৰু চন্দ্ৰভূঞাক দক্ষিণ খণ্ডৰ শাসনভাৰ দিছিল। শ্ৰীপতি ভূঞা বৰনগৰৰ ওচৰৰ ভেড়াগ্ৰামত কোঠ কৰি বাস কৰিছিল। তেওঁৰ পাচত পুত্ৰ লক্ষ্মীপতি ভেড়াগ্ৰামতে বাস কৰে, কিন্তু নাতি জগন্নাথৰ দিনত দুৰ্ভেদুৰ হাতত পৰাস্ত হয়। তেওঁ ব্ৰহ্মপুত্ৰেৰে উজাই দৰঙ্গৰ পূব অংশত (লক্ষ্মীপুৰৰো কিছু অংশ) স্বাধীন ভূঞা হয়। তেওঁৰ পুত্ৰ প্ৰাণকৃষ্ণৰ দিনত আহোম শক্তি বাঢ়ি উঠাত তেওঁ পুনৰ ভট্টয়াই গৈ কামৰূপৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওচৰৰ গুণ্ডি বা লোহাণ্ডিত স্বাধীন ভূঞা হয়। প্ৰাণকৃষ্ণৰ পুত্ৰ পদ্মনাভ পিতৃৰ অধিকাৰত ভূঞা হয়; এই সময়ত বিশ্বসিংহৰ অভ্যুদয় হয়, আৰু তেওঁ পদ্মনাভক পৰাস্ত কৰে। কিন্তু দৰঙ্গ ৰাজবংশাৱলীত গুণ্ডিৰ ভূঞাক ব্ৰাহ্মণ বুলিছে; যেনে—

“গুণ্ডিৰীয়া ব্ৰাহ্মণ ভূঞাক খেদিলন্ত ॥” ৯১

সূৰ্য্যখণ্ডি।

এই ভূঞাৰ নামৰ পাচত সৰস্বতী উপাধি দেখি সম্ভৱতঃ ব্ৰাহ্মণ ভূঞা বুলিও উল্লেখ কৰিব পাৰে। এই ভূঞাৰ বংশধৰ বৰ্ত্তমানে কামৰূপৰ শলা গাৱঁত বাস কৰে।

(৮) **সদানন্দ ভূঞা** (গোত্ৰ—অত্ৰি)।

চণ্ডীৰ আদিৰ দলৰ সদানন্দ ভূঞা কনৌজপুৰত ভৌমিক হৈ আছিল। তেওঁৰ পুত্ৰ আদিৰাম কনৌজপুৰতে থাকে কিন্তু তেওঁৰ ভায়েক অনিৰুদ্ধ ভাটী অৰ্থাৎ বঙ্গদেশলৈ যায়।

আদিৰামৰ পুত্ৰ কমলাকান্তৰ শেষ বয়সত তেওঁ কনৌজপুৰ ত্যাগ কৰি গোৱালপাৰাৰ কোনো ঠাইত ভূঞা হৈ থাকে।

কমলাকান্ত ভূঞাৰ নাতি কালীকান্তৰ দিনত বিশ্বসিংহ ক্ষমতাৱন্ত হৈ উঠি ভূঞাসকলৰ লগত যুদ্ধ বৰোঁতে কালীকান্তও তেওঁৰ বিপক্ষে যিধ দিছিল। কালীকান্ত বিশ্বসিংহৰ হাতত হাবি ভাটীলৈ যায়; পাচত নৰনাৰায়ণ ৰাষ্ট্ৰৰ সময়ত কালীকান্তৰ পুত্ৰ ৰায়মোহন উজাই আহি মঙ্গলদৈ অঞ্চলত বাস কৰে। ৰায়মোহনৰ বংশধৰসকল বৰ্ত্তমানে কামৰূপ জিলাৰ পোকোৱা গাৱঁত বাস কৰে।

(৯) **ভূধৰভূঞা** (গোত্ৰ—অত্ৰি)

ভূধৰভূঞাৰ উপৰি পুৰুষ য়শোহৰ (বঙ্গদেশৰ) পৰা আহা বুলি বংশধৰসকলৰ কোনো কোনোৱে কয়। কোনো কোনোৱে আকৌ অত্ৰি গোত্ৰীয় সদানন্দ ভূঞাৰ বংশধৰ বুলি স্বীকাৰ কৰে। ভূধৰ ভূঞাক বংশধৰসকলৰ গোত্ৰ অত্ৰি; গতিকে সদানন্দৰ বংশধৰ হোৱা বুলি বেচি বিশ্বাস হয়।

সদানন্দ ভূঞা (অত্ৰি গোত্ৰ) কনৌজপুৰত বাস কৰিছিল; তেওঁৰ ছই পুত্ৰ—আদিবাম আৰু অনিকন্ধ। অনিকন্ধ বঙ্গদেশৰ ফালে যায়, আৰু আদিবাম কনৌজপুৰতে ভূঞা হৈ থাকে।

ভূধৰভূঞা অনিকন্ধৰেই বংশধৰ; এওঁ বঙ্গদেশৰপৰা আহি কামৰূপৰ বামদিয়াৰ ওচৰৰ বংশৰত ভূঞা হৈ আছিল। যি সময়ত বিশ্বসিংহই কামৰূপৰ ভূঞাসকলক জয় কৰে, তেওঁৰে সেই সময়ত বিশ্বসিংহৰ অধীনতা স্বীকাৰ কৰে।

ভূধৰ ভূঞাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ ক্ষুদ্ৰশৰণা (দীঘেলী), চুটিয়াপাৰা (বৰ্তমানে বংশ লোপ), শিমলীয়া, গোৱালপাৰাৰ সোণাখুলি, কামৰূপৰ মদাৰতোলা, দৰঙ্গৰ দিগীৰপাৰ আদি গাঁৱত বাস কৰে।

৯। অম্বৰিষ বায় ভূঞা। (গোত্ৰ—অম্বিহোত্ৰী)।

বিশ্বসিংহই কামৰূপ জয় কৰাৰ সময়ত অম্বৰিষ নামে এজন প্ৰখ্যাত ভূঞা বাল্য নদীৰ পশ্চিম ফালে বাস কৰিছিল। এওঁৰ নামৰ পাচত বায় (বাজা) দেখিয়েই বুজিব পাৰি, এওঁৰ ভূঞালী কৰা ঠাই বৰ বহল আছিল। তেওঁৰ অধীনত কেইবাজনো ভূঞা আছিল।

জনশ্ৰুতি আছে অম্বৰিষৰ পূৰ্বপুৰুষসকল একোজন বিখ্যাত পণ্ডিত আছিল। অম্বৰিষ বিশ্বসিংহৰ হাতত পৰাস্ত হয়।

এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ কেন্দুকুচি আৰু মঙ্গলদৈৰ চমুপাৰাত বাস কৰে।

১০। জগতনাৰায়ণ ভূঞা। (গোত্ৰ—কৌশিক)।

জগতনাৰায়ণৰ বংশধৰসকলে নিজক শ্ৰীহৰি ভূঞাৰ বংশধৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে। এওঁ বাৰভূঞাৰ লগৰ শ্ৰীহৰি ভূঞা হলে, মাজতে প্ৰায় ৫ পুৰুষমানৰ নাম হেৰোৱা বুলিব লাগিব; আৰু এওঁলোক বামচৰণ ঠাকুৰৰ বংশধৰসকলৰ জ্ঞাতি হব। কিন্তু উভয়ে জ্ঞাতি বুলি স্বীকাৰ নকৰে। গতিকে এই শ্ৰীহৰিভূঞা আন এজন হোৱা অসম্ভৱ নহয়। বিশ্বসিংহৰ সময়ত জগতনাৰায়ণ নামে এজন ভূঞা কামৰূপৰ ক্ষেত্ৰি অঞ্চলৰ ডাঙৰদিয়াত বাস কৰিছিল; এওঁকো বিশ্বসিংহই জয় কৰে। জগতনাৰায়ণ নাৰায়ণ গোমথৰ তলৰ ভূঞা বুলি অনুমান হয়।

জগতনাৰায়ণৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ বৰমাখিৰাহা আৰু শিমলীয়া গাঁৱত বাস কৰে।

১১। দৈবৰভূঞা। (গোত্ৰ—কাম্ৰূপ)।

দৈবৰভূঞাৰ বংশধৰসকলেও শ্ৰীধৰভূঞাৰ বংশধৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে। শ্ৰীধৰৰ বংশধৰ হলে দৈবৰৰ ওপৰত আৰু ৪।৫ পুৰুষ নাম হেৰাইছে।

দৈবৰভূঞাই কামৰূপৰ উত্তৰ অঞ্চলত ভূঞালী কৰিছিল। তেওঁৰ পুত্ৰ দৈত্যৰিভূঞা। বিশ্বসিংহৰ সময়ত দৈত্যৰিভূঞাই বিশ্বসিংহৰ অধীনতা স্বীকাৰ কৰে।

দৈবৰভূঞাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ বালিকৰিয়া, চামতা, পানাবা আৰু হাবিভাঙা আদি গাঁৱত বাস কৰে।

১২। বাজেশ্বৰভূঞা। (গোত্ৰ—অলম্যান)।

খেন বাজা নীলাম্বৰে বাজত্ব কৰাৰ সময়ত পদ্মভূঞা নামে এজন ভূঞাই ক্ষেত্ৰি অঞ্চলত ভূঞালী কৰিছিল। তেওঁৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ নাৰায়ণভূঞা হয়। এই সময়ত শ্ৰীধৰভূঞাৰ বংশধৰ গোবৰ্দ্ধন

ভূঞা আদি ক্ষেত্ৰিত উপস্থিত হয় আৰু স্বাধীন ভাৱে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাতিত বাস কৰে।

নাৰায়ণভূঞাৰ পাচত ৰাজেশ্বৰ ভূঞা হয়; এই সময়ত বঙ্গৰ হচেনচাহে কামতৰাজ্য অধিকাৰ কৰে। গোবৰ্ধনৰ পুত্ৰ নাৰায়ণ আৰু ৰাজেশ্বৰভূঞাই তেতিয়া স্বাধীনতা ঘোষণা কৰে। হচেনচাহে কামৰূপৰ পূৰ্বলৈ যাত্ৰা কৰিছিল, তেতিয়া নাৰায়ণ আৰু ৰাজেশ্বৰভূঞাই বাধা দিয়ে, বিয়াজুল চালাটিনৰ মতে হচেন নাৰায়ণ পালৰ হাতত হাৰি গুচি যায়। তেতিয়াৰপৰাই এই দুজনে স্বাধীন ভাৱে বাস কৰে।

কোচৰাজ বিশ্বসিংহই যেতিয়া কামৰূপ অধিকাৰ কৰিবলৈ ভূঞাসকলৰ লগত যুজ কৰে সেই সময়ত নাৰায়ণ গোমন্তাভূঞা আৰু ৰাজেশ্বৰ ভূঞাই আন আন ভূঞাৰ লগত যোগ হৈ বাধা দিয়ে। গোমথা বংশাৱলীত ৰাজেশ্বৰক “ক্ষেত্ৰিত ৰাজেশ্বৰভূঞা জগতে বিশেষ” বুলি উল্লেখ কৰিছে। ৰাজেশ্বৰভূঞা বিশ্বসিংহৰ হাতত নিহত হয়। ৰাজেশ্বৰভূঞাই এই বুদ্ধত সেনাপতিৰ কাম কৰিছিল; বিশ্বসিংহৰ লগত ১২ বাৰ যুগ হওঁতেই এওঁ মৰা পৰে।

ৰাজেশ্বৰভূঞাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ শিমলীয়া, বৰি, বৰপেটা আৰু গোৱালপাৰাৰ দলগোমা আদি ঠাইত বাস কৰে।

(১২) (ক) শ্ৰীধৰভূঞা। (গোত্ৰ—কান্তপ)।

এওঁ চণ্ডীৰ ভূঞাৰ লগতে লেঙামাণ্ডৰিত বাস কৰিছিল। ৰাজাই এওঁক ভোটৰ ছুৱাৰ ৰক্ষা কাৰ্য্যত নিযুক্ত কৰিছিল।

চণ্ডীৰ যেতিয়া বৰনদী পাৰ হৈ পূৰ্বলৈ যায় শ্ৰীধৰভূঞাই সেই সময়তে লেঙামাণ্ডৰিৰ উত্তৰে কোঠ কৰি স্বাধীন ভাৱে বাস কৰে। শ্ৰীধৰৰ পুত্ৰ গদাধৰ; এওঁ পিতৃৰ ঠাইতে বাস কৰিছিল।

গদাধৰৰ পাচৰ দুই পুৰুষৰ কথা জানিব পাৰা নাযায়; সম্ভৱতঃ সেই সময়তে এই বংশ কিছু নিস্তৃত হৈছিল। তাৰ পাচত ৫ ম পুৰুষ গোবৰ্ধন শক্তিশালী হৈ উঠে। গোবৰ্ধনৰ সময়ত ভোটৰ উপাত বেচি হয় আৰু কামতৰাৰ দুৰ্ভৱত নাৰায়ণৰ বংশধৰৰ ৰাজ্য ভাঙে। ভোটৰ আক্ৰমণত গোবৰ্ধন মৰা পৰে আৰু তেওঁৰ কোঁঠ ধ্বংস হয়।

গোবৰ্ধনৰ পাচৰ দুই পুৰুষৰ কথাও একো জানিবৰ উপায় নাই। সম্ভৱতঃ খেনবংশীয় ৰাজাৰ প্ৰতাপত মূৰ দাঙিব পাৰা নাছিল।

৮ম পুৰুষ পানীশ্বৰভূঞাৰ দিনত পুৰোহিতৰ যত্নত মহাৰাজ নবনাৰায়ণৰ অহুগ্ৰহ পায়। নবনাৰায়ণে পানীশ্বৰক বৰকায়স্থ পাতে।

এই ভূঞাৰ বংশধৰ বৰ্তমানে কামৰূপৰ চামতা, বৰমাখিবাহা, ঘিলাঝাৰি, ক্ষেত্ৰাপাৰা আদি গাৱঁত বাস কৰে।

(১৩) শ্ৰীধৰভূঞা। (গোত্ৰ কৌশিক)।

চণ্ডীৰ আদি ভূঞাসকল কামৰূপলৈ অহাৰ সময়ত শ্ৰীধৰভূঞাৰ উপনিপুৰুষ এই দেশলৈ আহা বুলি বংশধৰসকলে কয়।

ক্ষেত্ৰিত শ্ৰীধৰভূঞাৰ নাতি গোবৰ্ধন ভূঞা যেতিয়া স্বাধীন হৈ বহে সেই সময়ত উপৰুক্ত শ্ৰীধৰভূঞা নামৰ এজন ভূঞা কামৰূপৰ মধ্যাঞ্চলত স্বাধীন ভূঞা হৈ আছিল। শুকাই কুচিত এই ভূঞাৰ কোঠ আছিল।

গোবৰ্দ্ধনৰ পুত্ৰ নাৰায়ণ ভূঞা যেতিয়া প্ৰতাপী হৈ উঠে সেই সময়ত এইজন শ্ৰীধৰৰ পুত্ৰ গদাধৰ শুকাইকুচিত ভূঞা হয়।

বিশ্বসিংহই কামৰূপ জয় কৰাৰ সময়ত গদাধৰে ক্ষেত্ৰিৰ গোমস্তা ভূঞা নাৰায়ণৰ লগত যোগ দিলে। বিশ্বসিংহই নাৰায়ণ গোমস্তাক নিহত কৰাৰ পাচত গদাধৰে বিশ্বসিংহৰ বশত স্বীকাৰ কৰে; তেতিয়া তেওঁক শুকাইকুচিত গোমস্তা অৰ্থাৎ ৰাজ প্ৰতিনিধি বিষয়া পাতে।

ভোগীৰথৰ পাচত উদয়গিৰি নৰনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ তলে গোমস্তা হয়। তেওঁৰ ভায়েক দীননাথ ভাহু সন্ন ত্যাগ কৰি ধৰ্মচৰ্চা কৰে। এওঁ গুৰুৰপৰা যেদি অৰ্থাৎ ধৰ্মাচাৰ্য্য পদ গ্ৰহণ কৰে।

এই ভূঞাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ শুকাইকুচি, চামতা, বৰিগোগ আৰু কাচকাটাত বাস কৰে। ;'

(১৪) প্ৰতাপৰ্থা ভূঞা বা প্ৰতাপ ভূঞা। (গোজ—কাম্ৰূপ)।

ৰাম চৰণ ঠাকুৰৰ গুৰুচৰিতত পোৱা যায়—প্ৰতাপ ভূঞাৰ গাভৰুখী নামে এজন ভতিজা আছিল; এওঁ চিলাৰায়ৰ তলে সেনাপতি হৈ আহোম ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰিবলৈ গৈছিল। গাভৰুখীৰ পিতৃৰ নাম শ্ৰীৰামখী। এওঁলোকৰ নামৰ পাচত গা উপাধি ৰৈখি অনুমান হয় এওঁলোকৰ পূৰ্ব পুৰুষ চণ্ডীৰ আদি ভূঞাসকলৰ লগত কামৰূপ ৰাজ্যৰ পূৰ্ব অঞ্চললৈ আহা লোক আছিল। এওঁলোকৰ পূৰ্বপুৰুষ প্ৰাচীন কামৰূপৰ পশ্চিমৰ কোনো খণ্ডত ভূঞা হৈ আছিল। মুছলমানে কমতা অধিকাৰ কৰাৰ পাচত মুছলমানৰ তলে প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা হয়, আৰু সেই সময়তে “খ” উপাধি লাভ কৰে। প্ৰতাপৰ্থাৰ ২৩ পুৰুষ আগত যেতিয়া খেনবংশীয় ৰাজাই কামৰূপ ৰাজ্যৰ পশ্চিমখণ্ড অধিকাৰ কৰি “কমতা”ৰাজ্য পাতে সেই সময়ত পূৰ্বলৈ আহি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণ পাৰে পাণ্ডুত প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা হয়। খেন ৰাজ্য ভাঙাত এই বংশই স্বাধীনতা লাভ কৰে।

ষোড়শ শতিকাৰ প্ৰথম ভাগত প্ৰতাপৰ্থা পাণ্ডুত ভূঞা থকাৰ প্ৰমাণ দৰংৰাজ বংশাৱলী (হৰ্য্যখন্ডি) আৰু ৰামচৰণ ঠাকুৰৰ গুৰুচৰিতত পোৱা যায়। এওঁক “বৰভূঞা” বুলি উল্লেখ কৰিছে; আৰু পাণ্ডুক নগৰ বুলি লিখিছে। ইয়াৰপৰা অনুমান হয়—এই বংশই পাণ্ডুত অতি প্ৰতাপেৰে ভূঞালী কৰিছিল।

কোচৰাজ বিশ্বসিংহই কামৰূপৰ নাৰায়ণ গোমস্তা ভূঞাক নিহত কৰাৰ পাচত প্ৰতাপভূঞাক আক্ৰমণ কৰে।

দৰংৰাজ বংশাৱলীৰ (হৰেক্ষনাৰায়ণ) পৰা জানা যায় প্ৰতাপভূঞাৰ ষ্ঠতমায় নামে এটি অতি বৰমৰ নৈষ্ঠিক ভায়েক আছিল। ষ্ঠতমামে প্ৰতিদিন উষা সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰত স্নান আৰু তৰ্পণ কৰিছিল; বিশ্বসিংহই গুণ্ডভাৱে, স্নান কৰি আহোঁতে তেওঁক হত্যা কৰে। প্ৰতাপভূঞাই সেই সংবাদ পাই শোকত বৰ আকুল হয়।

তাৰ পাচত প্ৰতাপভূঞাই পৰিয়ালবৰ্গক নাৱত লৈ উজাই যায়। তেওঁ দৰংৰ প্ৰতাপগড়ত কি দিন আছিল।

প্ৰতাপভূঞা উজাই আহাৰ পাচতেই বিশ্বসিংহ স্বৰ্গী হয়, আৰু তাৰ অল্প পাচতে নৰনাৰায়ণ ৰাজ্য হয়। প্ৰতাপভূঞাৰ পুৰোহিত এজন বৰ সাধক পুৰুষ আছিল; তেওঁৰ যত্নত নৰনাৰায়ণে প্ৰতাপভূঞাক কামৰূপলৈ মাতি আনে।

প্ৰতাপৰ্ষাব পুত্ৰ শুভকৰ ডাঙৰ পণ্ডিত আছিল; এওঁ নবনাবায়ণ ৰাজ্যৰ সভাত বহুত দিন আছিল। গাভৰুখী সেনাপতিৰ কোন ক'ত বংশধৰ আছে চিনি পাবৰ উপায় নাই। শুভকৰৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে গোৱালপাৰাৰ গৌৰীপুৰ, কামৰূপৰ চেঙা, বালিকবিয়া আৰু চামতা আদি গাঁৱত আছে।

১৫। কন্দৰ্পতুঞা। (গোত্ৰ—হংসধৰি)।

বিষ্ণুসিংহৰ সময়ত এওঁ কামৰূপত তুঞা হৈ আছিল। এওঁ বিষ্ণুসিংহৰ বশুতা স্বীকাৰ কৰাত মজুমদাৰ বিষয় দিয়ে। এওঁৰ সবিশেষ বিবৰণ জানিবৰ উপায় নাই। কন্দৰ্পতুঞাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ সৰ্কেলি আৰু পানীগাঁৱত বাস কৰে।

১৬। লোহাবৰতুঞা। (গোত্ৰ—শাণ্ডিল্য)।

চতুৰ্বৰতুঞা আদিৰ লগত কান্তকুজৰপৰা আহি এওঁ গৌড়ত কিছুদিন থাকি পাচত কমতালৈ আহে আৰু কনৌজপুৰত বাস কৰে। এওঁৰ নাতি দিবাকৰতুঞা কমতা ৰাজা ইন্দ্ৰনাবায়ণৰ দিনত স্বাধীন তুঞা হয়। এওঁৰ পাচত পুতেক কুমাৰঘোষে দুৰ্লভেন্দ্ৰ ৰাজ্যৰ দিনত কমতা ৰাজ্যৰ এক অংশ অধিকাৰ কৰি এজন স্বতন্ত্ৰ ৰাজা বুলি পৰিচিত হয়। কিছুকালৰ পাচত বঙ্গৰ হুচেনচাহে কমতাৰ খেনবংশী ৰাজা নীলাধৰক ধ্বংস কৰাৰ সময়ত এওঁৰো ৰাজ্য হুচেনচাহাৰ অধিকৃত হয়। কুমাৰঘোষ হুচেনৰ হাতত নিহত হয়। কুমাৰঘোষৰ ঠাঙ্গুৰ নামে এটি কৌলৰ আছিল; পিতৃ নিধন হোৱাৰ পাচত এওঁ পূৰ্ব দিশে আহি বৰ্তমান কামৰূপ জিলাৰ খাতা অঞ্চলত স্বাধীন ভাবে বাস কৰে। এওঁৰ আন নাম থানেশ্বৰতুঞা। থানেশ্বৰতুঞা খাতাত বাস কৰা সময়ত গোত্ৰ পৰিৱৰ্তন কৰি কাশ্যপ গোত্ৰ গ্ৰহণ কৰে। ঠাঙ্গুৰৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ মন্মথ তুঞা হয়। মন্মথৰ সময়ত কামৰূপ মুছলমানৰ অধীন হয়—তুঞাসকলৰ স্বাধীনতাও লোপ পায়। লোহাবৰৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ খাতাবাৰী, মালিকুচি, মনাকুচি, দৌলাশাল আৰু কোচবেহাৰত বাস কৰে। খাতাবাৰীৰ ৰায়চাহাব শ্ৰীমত প্ৰতাপনাবায়ণ চৌধুৰী, -দৌলাশালৰ শ্ৰীমত পৰমানন্দ চৌধুৰী আৰু মনাকুচিৰ শ্ৰীমত গোপালচন্দ্ৰ বৰুৱা এই বংশৰ।

কৰ্ণপুৰৰ বৰতুঞা-বংশধৰ বুঢ়াখী তুঞা। (গোত্ৰ—পৰাশৰ)।

সপ্তম শতিকাৰ কৰ্ণপুৰবৰ্গই দ্বাদশ শতিকাত কান্তকুজ, ত্ৰয়োদশ শতিকাত কনৌজপুৰ আৰু পাচত কৰ্ণপুৰ নাম লোৱা প্ৰমাণ পোৱা যায়।

বুঢ়াখীৰ উপৰি গুৰু, চন্দ্ৰতুঞা আৰু ত্ৰীপতি হৰস্বতী আৰু তেওঁলোকৰ পুৰোহিত ও গুৰু প্ৰিয়ঙ্কন সবস্বতীৰ সৈতে একেলগে চতুৰ্দশ শতিকাত কান্তকুজৰপৰা আহি কনৌজপুৰত বাস কৰে। এই সময়ত চৰ্ণীৰ আদি তুঞা ধৰ্মপালৰ আশ্ৰয়ত কামৰূপত বাস কৰিছিল। ওপৰত উল্লেখ কৰা তুঞাসকল দ্বিগীয় দলৰ।

এই দ্বিতীয় দলৰ তুঞাসকল আহি পোৱাৰ পাচতেই দুৰ্লভনাবায়ণ কামৰূপৰ অধিপতি হয় আৰু তেওঁ বুঢ়াখীৰ উপৰি গুৰু কনৌজপুৰত ৰাধি আন দুজনক পূৰ্ব দ্ৰৱাৰত স্থাপন কৰে।

মুছলমানৰ আমোলত কনৌজপুৰ অধিকৃত হোৱাত কনৌজপুৰীয়া তুঞা মুছলমানৰ অধীনৰ প্ৰাদেশিক "সনকৰ্তা" হয়, আৰু তেতিয়াই "খা" উপাধি লাভ কৰে।

চতুৰ্দশ শতিকাৰ শেষ ভাগত মুছলমান ৰাজ্যৰ শাসন চিলা এহোৱাত ৰণচন্দ্ৰাৰ্থী নামৰ কনৌজপুৰীয়া ভূঞা স্বাধীন হৈ উঠে। এওঁৰ সময়ত কনৌজপুৰেই কৰ্ণপুৰ নাম হয়।

ৰণচন্দ্ৰাৰ্থীৰ পুত্ৰ বামণী ভূঞা কৰ্ণপুৰৰ ভূঞা হয়। বিষ্ণুসিংহ ৰাজ্যৰ সময়ত এওঁ “ববভূঞা” বুলি পৰিচিত হৈছিল। এওঁৰ সম্বন্ধে দৰঙ্গৰাজ বংশাৱলীত লিখিছে :—

অনন্তৰে দুৰ্গাক ভৈলোক বিশ্ববণ।
 কৰ্ণপুৰ ভূঞীক খেদিয়া দিলা ৰণ ॥ ২৩
 ধুমাজয় ৰণ ভৈলা ভূঞাবে সহিত।
 যতেক মৰিল সৈন্ত নাই পৰিমিত ॥
 অস্ত্ৰে শস্ত্ৰে যাঈ জোন্ধে খাণ্ডা বাক হানে।
 অসংখ্য মাৰিল সৈন্ত বৃন্দক সন্ধান ॥ ২৪
 ছকুৰি মৰিল হস্তী যোৰা পাঞ্চশত।
 দুতয় শতক উট ৰণে ভৈলা হত ॥
 যুদ্ধত নিপুণ বৰ শিৱৰ নন্দন।
 দশ হাজ্জাৰেক সৈন্ত কৰিল উচন ॥ ২৫
 ভূঞায়ো ধৰিলা পাচুে অস্তায় সমৰে।
 শিৱৰ নন্দনে বুদ্ধ কৰে একেধৰে ॥
 সিদিনা দুৰ্গাৰ পাৱে নটঙ্গল ভকতি।
 এতেকতে সন্তবে ভৈলোক আশকতি ॥ ২৬
 সেহি হেতু ভৈলা ভঙ্গ ভূঞাৰ ৰণত ১০ ৮
 মহেশ্বৰ পুত্ৰ গৈয়া পশিলা বনত ॥
 তিনি দিন নিবাহাবে কুৰে দুখ পাই।
 যেচনী স্বৰূপে দেৱী মিলিলা সি ঠাই ॥ ২৭

ইয়াৰ কিছু দিন পাচত ভূঞাক হঠাৎ আক্ৰমণ কৰি জয় কৰে :—

“কতিপয় দিন আছে চৈত্ৰ মাস গৈল পাচুে
 বৈশাখৰ বিম্ব সময়ত।
 ভূঞাসৰ যি আছিল সৈন্তক বিদায় দিলা
 বিনা সৈন্তে ৰহিলা গৃহত ॥
 সেহি বেলা বিলুপায় শূন্য সময়ত যাই
 কৰ্ণপুৰ ভূঞাক মাৰিলা।
 তাৰ লগে সৈন্ত যত সবাকৈ কৰিলা হত
 মনৰুদ্ধে দুৰ্গাক ৰহিলা ॥” ১১৮

বামণী এইদৰে পৰাস্ত হয়; তেওঁৰ জী-পুত্ৰ ধন-ঈশ্বৰ্য সমস্ত নষ্ট হয়; আৰু তেওঁ পলাই উজ্জীৰিণি ৰামণি ভূঞা কুলস্বৰৰ আশ্ৰয় লয়চি। বামণী কৰ্ণপুৰত থাকোঁতে প্ৰভাকৰস্বামী আৰু ৰামা নামেৰে দুই

গণেশী 'কুট্টা' বিবাহ কবিছিল, সিবিলাকৰ সতি-সন্ততি একো অৱশেষ নথকাত আলি-পুখীত কুহুৰ কুহুৰীক 'কুট্টা' আকীৰ্ণেৰীক বিবাহ কৰে। তেওঁৰ এই বিবাহ কিছু বয়স হোৱাত হোৱা বাবে লোকে তেওঁক "চুটীখা" বুলিছিল।

বুঢ়াৰ্থাই নগাৰৰ কুৰী আৰু দেউৰা নামৰ বিলৰ মাজৰ বসিত কোঠ কৰি আছিল, আৰু কপিলী-নদী পৰ্য্যন্ত 'ভূগাপ্ত' কুৰী কৰিছিল।

তেওঁৰ পুত্ৰ কেঁতেখা বা কালীকান্ত; এওঁ উত্তৰ পাৰে বিৰ্ণাৰ্থৰ ওচৰৰ গাংমৌত কোঠ কৰি উত্তৰ অঞ্চল শাসন কৰিছিল। শিৰোমণি ভূগাবাজ ভাঙাত তেওঁৰ বংশধৰসকল কামৰূপলৈ যায়।

বুঢ়াৰ্থাৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ গণককুচি, কুবোবাহা, গোৱালপাৰাৰ গোবীপুৰ আৰু নগাৰৰ কালশিলা গাৱঁত বাস কৰে।

১৮। চক্ৰপাণি জ্যেষ্ঠ কায়স্থ (বৰ কায়স্থ)। গোত্ৰ—কামৰূপ।

চক্ৰপাণি মিথিলাৰ মন্মদাস নামৰ গৌড় কায়স্থৰ পুত্ৰ। বহুৰ জাতীয় ইতিহাসৰপৰা জানা যায়—এওঁ ব্ৰাহ্মণসকলৰ ষড়য়ত পৰি জন্মভূমি ত্যাগ কৰি গৌড়ৰ ধৰ্মপাল ৰাজ্যৰ আশ্ৰয়ত বাস কৰে। গৌড়ৰাজে এওঁক তীব্ৰভুক্তিত "জ্যেষ্ঠ কায়স্থ" পাতে।

তেওঁৰ পুত্ৰ চক্ৰপাণি; এওঁ পিতৃক বিবয়কে পায়। চক্ৰপাণি এজন সাধক পুৰুষ আছিল; এওঁ ডাঙৰ পণ্ডিত আৰু কবিও আছিল। চক্ৰপাণিয়ে কেইবাখনো মূল্যবান তন্ত্ৰ পুথি ৰচনা কৰে। এওঁ শেষ সময়ত "মহা সিদ্ধাচাৰ্য্য" উপাধি লাভ কৰিছিল।

চক্ৰপাণিৰ দুই পুত্ৰ—শুবপাণি আৰু ধীৰপাণি। ছয়ো পোনতে গৌড়ৰাজৰ অমুগ্ৰহ পাইছিল; পাচত কিবা কথাত ব্ৰাহ্মণসকল কষ্ট হোৱাত গৌড় ত্যাগ কৰি কামৰূপ ৰাজ্যৰ অধীনৰ কৰ্ণসুৰ্বৰ্ণলৈ (বাবেস্ত্ৰ ভূমি) আহে।

শুবপাণিৰ পুত্ৰ শ্ৰীধৰ (১ম) কৰ্ণসুৰ্বৰ্ণতে থাকে। শ্ৰীধৰৰ দুই পুত্ৰ—ভূধৰ আৰু গদাধৰ। ভূধৰ বাচন কলিপুৰলৈ যায়, আৰু গদাধৰ কৰ্ণসুৰ্বৰ্ণতে থাকে।

গদাধৰৰ পুত্ৰ ৰাজ্যধৰ; এওঁৰ সময়ত গৌড় ৰাজ্যত অৰ্থাৎ প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যৰ পশ্চিম খণ্ডত ৰাজ্যবিপ্লৱ ঘটে। সম্ভৱতঃ এই সময়ত কামৰূপৰ স্তম্ভবংশীয় ৰাজ্যৰ হাতৰপৰা নৰকবংশে কামৰূপ ৰাজ্য ২য় বাৰ অধিকাৰ কৰে (১,০০০ খৃঃ অঃ)। ৰাজ্যধৰে তেতিয়া কৰ্ণসুৰ্বৰ্ণ ত্যাগ কৰি উত্তৰে কুব্ৰচত থাকি স্বাধীন স্বজনৰ সঙ্গত গৈ বাস কৰে।

কুব্ৰচত এওঁ স্বাধীন সৰুৰাজ্য বা ভৌমিক হৈছিল। ৰাজ্যধৰৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ শ্ৰীধৰ (২য়) স্বাধীন ৰাজ্য হৰা; কিন্তু স্বাধীন ৰাজ্যৰ ব্ৰাহ্মণসকলৰ ক্ষমতাশালী হৈ উঠাত তেওঁ ব্ৰাহ্মণসকলৰ সামন্ত ৰাজ্য হয়। সেই কালত সামন্ত ৰাজ্যসকলৰ উপাধি "ৰায়" বা "ঠাকুৰ" হয়; শ্ৰীধৰবোৰে সেই কাৰণে বংশাৱলীত "ৰায়" উপাধি দেখা দিয়ে। শ্ৰীধৰৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ শূলপাণি বা বংশীধৰ ঠাকুৰ ভৌমিক বা সামন্ত ৰাজ্য হয়।

শূলপাণিৰ দুই পুত্ৰ—পিনাকপাণি আৰু চক্ৰপাণি। পিনাকপাণি কুব্ৰচত থাকে আৰু চক্ৰপাণি মিথিলাক যায়। পিনাকপাণিৰ পুত্ৰ চক্ৰপাণি, পৌত্ৰ বহুপাণি আৰু প্ৰপৌত্ৰ নবসিংহ কুব্ৰচতে ভৌমিক হৈছিল। নবসিংহৰ তিনি পুত্ৰ—বটু, পাটু আৰু কুবন। বটু বহু সমাজ ভুক্ত হয়। এই কাৰণে শিভাক

নবসিংহে তেওঁক ত্যাগ কৰিছিল; বটুক কিন্তু বজালসেনে “বাবেস্ত্ৰ প্ৰধান” বুলি বৰ আদৰ কৰিছিল।

মূলপাণিৰ ২য় পুত্ৰ চক্ৰপাণিৰ সময়ত খাদবংশীয় বাটবৰ্মাই কামৰূপ আক্ৰমণ কৰি তেওঁৰ হাতত পৰাস্ত হয়। কিন্তু চক্ৰপাণি কিবা কাৰণত তাত নাথাকি পূৰ্বপুকুৰ স্থান মিথিলালৈ যায়। তাত তেওঁক মিথিলাৰাজে আদৰ কৰি ৰাখে।

চক্ৰপাণিৰ পুত্ৰ দেৱধৰ মিথিলাৰ নান্দেৱৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী হয়। এওঁৰ পুত্ৰ বোধিৰাও বিখ্যাত কৰি আৰু মিথিলা ৰাজ্যৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী আছিল। বোধিৰাৱৰ পৌত্ৰ হৰ্ষাঠাকুৰ মিথিলাৰাজ হৰিসিংহৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী হৈছিল। এওঁৰ সময়ৰপৰাই উত্তৰ ভাৰতৰ ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থৰ বংশাৱলী লিখিবলৈ আৰম্ভ হয়।

হৰ্ষাকৰৰ পুত্ৰ শ্ৰীতিকাৰ লক্ষীদাস ঠাকুৰ। বংশাৱলীত এওঁক “কায়স্থ প্ৰধান” বোলা হৈছে। এওঁৰ পুত্ৰ অমৃতকৰ মিথিলাৰ শিৱসিংহ ৰাজ্যৰ মন্ত্ৰী হৈছিল। অমৃতকৰৰ নাতি নবহৰি কামৰূপলৈ আহি বিশ্বসিংহ ৰাজ্যৰ মন্ত্ৰী হয়। তেতিয়াৰপৰা তেওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমান সময়লৈকে প্ৰাচীন কামৰূপতে বাস কৰি আহিছে। এই বংশৰ বংশধৰ বিখ্যাত বান্ধাঘাটীয়া বৰুৱা বা গৌৰীপুৰ ৰাজবংশ।

১১। চক্ৰগিৰী ভূঞা। (গোত্ৰ—অলম্যান)।

এওঁ শ্ৰীপতি সৰস্বতীৰ সৈতে কাতকুজৰপৰা গৌড়ক আহে; আৰু চণ্ডীৰ আদি ভূঞা কামৰূপৰ পূবলৈ আহাৰ পাচতেই কনৌজপুৰত বাস কৰে। বৃঢ়াৰ্ণাৰ উপৰি পুকুৰ আৰু উজ্জ্বল দুই ভূঞাৰ পুৰোহিত ও গুৰু একেঘৰেই আছিল। অলপ দিন ইয়াত থাকি পাচত দুৰ্ভাৰণায়ণে ধৰ্মপালৰ ৰাজ্য অধিকাৰ কৰি ভোটৰ পূৰ্ব দুৱাৰ বন্ধা কাৰ্য্যত চক্ৰ আৰু শ্ৰীপতি সৰস্বতী ভূঞাক নিবৃত্ত কৰে। মানাহ আৰু কালদিয়া নৈৰ মাজৰ ভূখণ্ডৰ উত্তৰ খণ্ডত শ্ৰীপতি আৰু দক্ষিণ খণ্ডত চক্ৰভূঞা আছিল। চক্ৰভূঞাৰ অধিকাৰধিনিক সেই সময়ত বাউসীয়া বিলাত বুলিছিল।

চক্ৰগিৰীৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ পদ্মগিৰী আৰু নাতি হৰিগিৰী সেই ঠাইতে ভূঞা হয়। হৰিগিৰীৰ সময়ত দুৰ্ভাৰণায়ণৰ বংশধৰ দুৰ্বল হৈ পৰাত হৰিগিৰী স্বাধীন হৈ উঠে কিন্তু তেওঁৰ পুত্ৰ বামৰায়ৰ দিনত খেনবংশীয় নীলাধৰ ৰাজাই তেওঁৰ ৰাজ্য অধিকাৰ কৰে। বামৰায়ৰ দুই পুত্ৰ—গন্ধৰ্বৰায় আৰু কৃষ্ণৰায়।

১৪৯৮ খৃঃ অক্ষত খেনৰাজ্য ভাঙাত বামৰায়ৰ পুত্ৰ গন্ধৰ্বৰায় বাউসীয়া বিলাতৰ দক্ষিণ অংশত আৰু কৃষ্ণৰায় উত্তৰ অংশত স্বাধীন ভূঞা হয়।

খেনৰাজ নীলাধৰৰ দিনত সৰস্বতীভূঞাৰ বংশধৰ জগন্নাথে নিজ বিলাত এৰি উজ্জাই গৈছিল; খেনৰাজ ভাঙাত চক্ৰগিৰীৰ বংশধৰ কৃষ্ণৰায়ে সেই ঠাইও নিজৰ অধিকাৰলৈ নিয়ে; এনে বোধহয় দুই ভায়েকে পূৰ্বৰ চক্ৰগিৰী আৰু শ্ৰীপতি সৰস্বতীৰ এলাকাৰ ভূখণ্ডত স্বাধীন ভূঞা হৈ উঠিছিল। * কোচৰাজ বিশ্বসিংহই এওঁলোকক পৰাস্ত কৰি দেশ ভূমি কাঢ়ি লয়।

এওঁলোকৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে দৰঙ্গৰ দীগিপাৰ, কামৰূপৰ নন্দগাওঁ, চাৰাকৰি, নলাবাৰী, অদিত বাস কৰে।

* ১, দৰঙ্গৰাজ বংশাৱলী ৩১১ পদ (হৰ্ষাধৰি)। ২, ভূত্ৰবিত্ত ২৩৩ আৰু ২৪৩ পদ (বামৰায় ঠাকুৰ)। ৩, পোমৰা বংশাৱলী।

৮ম অধ্যায়।

বিষয়া যুগ।

কায়স্থ বিষয়াসকলৰ সমাজত স্থান—

প্ৰাচীন স্বাধীন কায়স্থ ভূঞাসকলৰ স্বাধীনতা যোৱাৰ পাচলু কিছুমানে কোচৰাজ্যৰ আৰু কিছুমানে আহোমৰাজ্যৰ অধীনতা স্বীকাৰ কৰি ঠায়ে ঠায়ে শাসনকৰ্তা, খাজানা আদায়কাৰী, কাকতী আদি বিষয় কৰে। কেইজনমান ভূঞাই কোচৰাজ্যৰ অধীনতা স্বীকাৰ কৰাৰ এটা উদাহৰণ তলত দিয়া হল।

১। **চৈধ্যঘৰীভূঞা**—বিশ্বসিংহই কামৰূপৰাজ্যৰ পশ্চিমখণ্ড অধিকাৰ কৰাত কিছুমান ভূঞা দৰঙ্গ, লক্ষীপুৰ পাইছিল। পাচত আহোমৰাজে সেইখণ্ড অধিকাৰ কৰাত তাতো শাস্তিৰে থাকিব নোৱাৰাত পৰে। নবনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ সময়ত নামনিখণ্ডত শাস্তি স্থাপিত হোৱাত কামৰূপৰপৰা আহা ভূঞাসকলৰ চৈধ্যজন ভূঞাই একেলগে আহি চিলাৰায়ৰ ওচৰত উপস্থিত হব। চিলাৰায়ে ভূঞা কেইজনক ৰাজ্যৰ ওচৰলৈ লৈ যায় :—

“অনন্তৰে ভূঞাৰ কায়স্থ চৈধ্যজন।
সঙ্গেতে আসিতে বোলে কনিষ্ঠ ৰাজন ॥
গলে বস্ত্ৰ পুত পাণি চৌদ্ধজন কয়।
হজ্বৰ সাক্ষাত বলি শুন ছোটৰায় ॥
আসাম ৰাজ্যৰ ভয়ে ভূঞাৰ কায়স্থ।
মলুক ছাবিয়া হৈল তোমাৰ দ্বাৰস্থ ॥
প্ৰাণ ভয়ে ত্ৰস্ত হয় লৈলেক শৰণ।
ভূপতিক ছাৰি কেন ভাব অগ্ৰ জন ॥
ভূপতি মোনেতে বৈল নকৰে উত্তৰ।
সভা বিসৰ্জিয়া ভূপ গেল অভ্যন্তৰ ॥
অনন্তৰে নৰপতি চিন্তি এক দিন।
ব্ৰহ্মপুত্ৰে স্নান কৰিবাব কৰি মন ॥
দ্ৰাতাক বলিল তুমি লৈয়া চৌদ্ধজন।
অখক্ৰান্তে যায় কৰ পুৰীৰ নিৰ্মাণ ॥
নূপতিৰ আজ্ঞা পাত্ৰ গুৰুধ্বজ ৰায়।
চৌদ্ধজন সঙ্গে স্বৰা চলিল তথায় ॥
নিৰ্মাণ কৰিল পুৰী যেন স্বৰপুৰ।
পুৰী দেখি গলিতেৰ ছুখ ৰায় দুব ॥
অৰ্ধনাভি নীৰে নামি গুৰুধ্বজ ৰায়।
ভূঞাৰ কায়স্থগণ ডাকিয়া তথায় ॥

চিলাৰায়ে নবনাৰায়ণৰ আগত কয়—

ভূঞাসকলক ভাৰ্থত উপস্থিত কৰোৱা
আৰু তেওঁলোকৰদ্বাৰা পুৰী নিৰ্মাণ
কাৰ্য্য কৰোৱা।

গুৰুধ্বজ বাজাৰ প্ৰতিজ্ঞা—

বলিলেক মম সন্ধে কৰহ গমন ।
তালাকি প্ৰতিজ্ঞা দিব শুন চৌদ্ধজন ॥
চৌদ্ধজন শুনি তাৰা দিল অল্পমতি ।
তালাকি প্ৰতিজ্ঞা পাইলে হইব সঙ্গতি ॥
পঞ্চদশ দিনে পুৰী কৰিলা নিৰ্মাণ ।

বহাৰাজত পুৰী নিৰ্মাণ হোৱাৰ সংবাদ
দান ।

ভূপেৰ সন্ধাতে আসি বন্দিল চৰণ ॥
পুৰীৰ বৃত্তান্ত যত কৰিল গোচৰ ।
শুনি অতি তুষ্ট হৈল ৰাজ ৰাজেশ্বৰ ।
আপন সামন্ত সৈন্ত সাজি নৰৰায় ।

নৰনাৰায়ণৰ অশ্ৰুসিক্ত গমন—

যথা পুণ্য নীৰ আছে চলিল তথায় ॥
অশ্ৰুক্ৰান্তে নৰনাথ কৰিবাৰ স্নান ।
বাণী সন্ধে মন ৰঞ্জে কৰিল পয়ান ॥

ভূঞাসকলৰ বাজাৰ লগত গমন—

ভূঞাৰ কায়স্থ সন্ধে গেল চৌদ্ধজন ।
স্নান হেতু চলে ভূপ উজ্জল বদন ॥

ৰাজাই সসৈন্তে গৈ অশ্ৰুক্ৰান্ত পায়; পাচদিনা গুৰুাষ্টমীত স্নান কৰি দান-দক্ষিণা আদি দিবলৈ
ধৰোঁতে গুৰুধ্বজ উপস্থিত হৈ কয়—

হেন সময়ত গুৰুধ্বজ নৰৰায় ।
গলত বসন বান্ধি যোৰ কৰে কয় ॥
ভূঞাৰ কায়স্থ সন্ধে নাযাব আমাৰ ।
কিকপে লহিব সন্ধে বল ৰাঙেশ্বৰ ॥
ভূপতি বোলয় ভাই আনাহা তাহাৰে ।
আপুনি জিজ্ঞাসা আমি কৰি পুণ্যানীৰে ॥

ৰাজাই ভূঞাসকলক তীৰ্থভ্ৰমলৈ
আনিবলৈ কয়—

নৃপৰ আদেশ পাইয়া কনিষ্ঠ ভূপাল ।
কায়স্থসকল আনিবাৰ আজ্ঞা দিল ॥
নৃপতি বোলয় শুন কায়স্থ প্ৰধান ।

কায়স্থসকল উপস্থিত হ'লও ৰাজাই পানীত
ধাকা অৱস্থাত কয়—

ব্ৰাতাৰ সন্ধেতে চল নাভাবিষা আন ॥
বিচাৰিয়া বৃত্তি দিব আৰ ভূমি দান ।
আমাৰ আজ্ঞায় চল হুইবে কল্যাণ ॥
কায়স্থসকল শুনি নামাইয়া কৰ ।

ভূঞাসকলে ৰাজাৰ ওচৰত প্ৰতিজ্ঞা
পত্ৰ বিচাৰে—

চেলাম কৰিল বহু হাজাৰে হাজাৰ ॥
যে স্থানে পাঠাৰে ভূপ কৰিব গমন ।
কিও এক খানি মোৰা কৰি নিবেদন ॥
তালাকি প্ৰতিজ্ঞা পত্ৰ হুজুৰেতে পাই ।

ই ৰাজ্য ছাৰিয়া ভূপ তবে মোৰা যাই ।

হেন শুনি নৰপতি কৰে অঙ্গীকাৰ ।

পতিজ্ঞা পত্ৰ দিবলৈ ৰাজ্যৰ অঙ্গীকাৰ—

তালাকি প্ৰতিজ্ঞা পত্ৰ হইল স্বীকাৰ ॥

মাত্ৰ কৰি চৌদ্ধজন চেলাম কৰিল ।

দানেতে দৰিদ্ৰ দোষ নূপতি খণ্ডাইল ॥

ইয়াৰ পাচত যেতিয়া চিলাৰায় ৰাজধানীলৈ যাবলৈ ওলায় সেই সময়ত ভূঞা কেইজন পত্ৰ নাপালে যাবলৈ অঙ্গীকাৰ কৰে । চিলাৰায়ে ৰাজ্যৰ ওচৰত উপস্থিত হৈ কয় :—

অনন্তৰে এক দিন গুৰুধ্বজ ৰায় ।

ভূপক নামায়া মাথা যোৰ কৰে কয় ॥

চৌদ্ধজন মোৰ সঙ্গ যাবে নৰপতি ।

পত্ৰ নাপাইলে তাৰা নহয় সঙ্গতি ॥

তালাকি প্ৰতিজ্ঞা পত্ৰ দিতে আজ্ঞা দিল ।

গামপত্ৰ দান—

আজ্ঞা শুনি গুৰুধ্বজ সোণাৰ আনিল ॥

তাম্ৰপত্ৰে যত্নে পত্ৰ কৰিয়া খোদন ।

ভূপক শুনায় গুৰুধ্বজ বিচক্ষণ ॥

অৰ্দ্ধ নাতি নীবে ব্ৰহ্মভীৰে নৰপতি ।

৫০ দণ্ড সময় পৰিমাণ (অৰ্ধাৎ ৫২ দণ্ড

প্ৰতিজ্ঞা কৰিয়া সত্য কৰিছে সম্প্ৰতি ॥

সময়ত মানুহ এজন বিমান যাব পাবে

অষ্ট দণ্ড খাৰিজতে যত দণ্ড আৰ ।

বিমান পৰিমাণৰ) ভূমি দান ।

আপন এলাকা মধ্যে নিজ অধিকাৰ ॥

যেখানে কৰিয়া বাঞ্চা কৰ চাষ হাল ।

দেৱভৰ হয় কিম্বা হয় পীৰপাল ॥

যে জমিদাৰেৰ জমি হজুৰে আমাৰ ।

পুৰুষানুক্ৰমে বেটা-বন্দী দান ।

মজুৰা পাইবে বলিলাম সত্যাচাৰ ॥

যাক যে খেদ সঙ্গ কৰিল অৰ্পণ ।

পুৰুষানুক্ৰমে কৰে কৰিয়া তৰ্পণ ॥

তোমাৰা শপত কৰি কহত আমাৰে ।

আমাৰ বংশক তব বংশ নাহি ছাড়ে ॥

চিলাৰায়ৰ আদেশত ভূঞাসকলৰ প্ৰতিজ্ঞা ।

চৌদ্ধজন নৰপতি (আগে) প্ৰতিজ্ঞা কৰিল ।

তেওঁলোকে এখন তাম্ৰপত্ৰ কৰি

উভয় সঙ্কল্প কৰি পত্ৰেক ৰচিল ॥

৭ংশ পৰম্পৰা কোচৰাজ্য বন্ধা কৰি

তোমাৰ বংশত কালা ধোৰা কুঞ্জা হয় ॥

থাকিব বুলি প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে ।

বোবা বা পাগল ছয়া বংশ মধ্যে ৰয় ॥

সেইজন বৃত্তিভূমি পাবে মাছিয়ানা ।

দুন্নয়ন অন্ধ যদি এক চক্ষু কাণ ॥

শবৎ সময় হ'বে শ্ৰীদুৰ্গাৰ পূজা ।
যদি শক্তি থাকে দ্বাৰে হ'ব অধিষ্ঠান ॥
সৰ দিন খাইব ঘৰে বসি আপনাৰ ।
তববাজ্য নাচাৰিব হৈল অঙ্গীকাৰ ॥”

দুৰ্গাদাস মজুমদাৰ বিৰচিত ৰাজবংশাৱলী ।

দুৰ্গাদাস উক্ত-চৈধ্যাঘৰী কায়স্থৰ ভিতৰত গোৰীপতি মজুমদাৰৰ বংশধৰ । আমি যোৱা ১৯৩১ চনৰ জুন মাহত কোচবিহাৰলৈ গৈ উক্ত পুথিখন নিজে চাই আহিছোঁ । ইয়াৰ তিনিখন মৌলবী আমানত উল্লা খাঁ চাহাব চৌধাৰীৰ হাতত আৰু এখন দুৰ্গাদাসৰ বিস্তৃতভোগী শ্ৰীবৃক্ত শবৎ কুমাৰ বকসী মহাশয়ৰ হাতত আছে ।

চৈধ্যাজন কায়স্থ ভূঞাৰ নাম এই কেইটা—

(১) ভবানন্দ, (২) বিভূবিশ্বাস, (৩) বিশাৰদ, (৪) হৰিচৌধাৰী; (৫) গোৰীপতি (ৰাজবংশাৱলী লিখক দুৰ্গাদাসৰ ওপৰৰ ৫ম পুৰুষ। (৬) ভীমসেন, (৭) গুভকৰ, (৮) দিবাকৰ, (৯) মেঘনাদ, (১০) নৰহৰি, (১১) তজ্জেশ্বৰ, (১২) ভবেশ্বৰ, (১৩) ধনেশ্বৰ, (১৭) প্ৰতাপৰায়। গুভকৰ, প্ৰতাপৰায়ৰ পুত্ৰ, দুসোকে বেলেগ কৰি লিখিছে। সম্ভৱতঃ প্ৰতাপৰায় বন্ধ হৈছিল আৰু গুভকৰৰ উপযুক্ত বয়স হৈছিল, সেই কাৰণে পিতা-পুত্ৰ দুয়োৰো নাম পৃথক ভাবে লিখা হৈছিল।

আমি বংশাৱলী সংগ্ৰহ কৰাত উক্ত তেৰ ঘৰৰ ভিতৰত ৭ জন ভূঞাৰ বংশাৱলী সংগ্ৰহ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছোঁ; বাকী বিলাক ক'ত কেনেকৈ লোপ হল বিচাৰি উলিয়াব নোৱাৰিলোঁ। তলত এই কেইঘৰৰ সামান্য পৰিচয় দিবলৈ যত্ন কৰিলোঁ।

(১) **ভবানন্দ**—(গৌতম গোত্ৰ)—নৰনাৰায়ণ মহাৰাজৰ মজুমদাৰ আছিল। মজুমদাৰী কৰা ঠাই ক'ত আছিল, জনা নাযায় কিন্তু এওঁৰ পুত্ৰ বলীনাৰায়ণ কামৰূপ ক্ষেত্ৰি অঞ্চলৰ লখো পুৰত বাস কৰিছিল। তেওঁৰ তিনি পুত্ৰ—পৰীক্ষিতনাৰায়ণ, জয়নাৰায়ণ, আৰু সূৰ্য্যনাৰায়ণ বা সূৰ্য্য পাটোৱাৰী।

পৰীক্ষিত আৰু জয়নাৰায়ণৰ বংশধৰসকল কামৰূপৰ মাগুৰী গাৱঁত আৰু সূৰ্য্যনাৰায়ণ বৰুৱাজানিও বাস কৰিছিল, সম্ভৱতঃ পৰীক্ষিত নাৰায়ণৰ (বোচ ছাজোৰ ৰাজ্য) ৰাজ্য ভাঙাত এইদৰে স্থানান্তৰ হৈছিল।

(৩) **বিশাৰদ**—(অন্যান্য পাচত কৌশিক গোত্ৰ) —এওঁ চন্দ্ৰগিৰীভূঞাৰ বংশধৰ ৮ম পুৰুষ—গুৰুৰায় ভূঞাৰ বংশধৰ। গুৰুৰায় ভূঞা বিষ্ণুসিংহ ৰাজ্যৰ লগত ৰণ কৰি হত ছোৱাৰ পাচত, তেওঁৰ নাতি বিশাৰদ নানা ঠাইত ফুৰি পাচত উক্ত ভূঞাসকলৰ লগত যোগ হৈ নৰনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ আশ্ৰয় লাভ কৰে। এওঁকো নাৰায়ণ ৰাজাই মজুমদাৰী বিয়া দিছিল, কিন্তু ক'ত আছিল বৃজিব নোৱাৰি, সম্ভৱতঃ কামৰূপৰ দক্ষিণ পাৰে আছিল। পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ দীনমণি ভূঞাই বঘুদেৱ ৰাজ্যৰ দিনত কামৰূপৰ চেঙাত মজুমদাৰী কৰে। এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে চাৰাবৰীত সত্ৰ পাতি গুৰুগিৰি কৰে।

৪। **হৰি চৌধাৰী**—(কৌশিক গোত্ৰ)—এওঁ লোহাৰৰ ভূঞাৰ বংশধৰ ৮ম পুৰুষ। হৰিগিৰী ক'ত পৰা আহি ভূঞাদলৰ লগত যোগ হৈছিল জানিব পাৰা নাযায়। হৰিভূঞাক নৰনাৰায়ণ ৰাজাই ৰাজধানীৰ ওচৰতে চৌধাৰী বিষয় দি ৰাখিছিল।

তেওঁৰ পুত্ৰ হৰিবল্লভ, ৰাজ্যৰ উজীৰ হৈছিল বুলি বংশাৱলীত পোৱা যায়। বলীনাৰায়ণ আৰু লক্ষ্মী

কায়স্থ সমাজৰ ইতিহাস।

নাৰায়ণ ৰাজ্যৰ স্বায়ত্ব সীমালৈ গোলমাল হোৱাত হৰিবল্লভে বলীনাৰায়ণৰ ফালে কণা কোৱাত তেওঁ খেদা খাই বৰনগৰক আহে। পাচত কিছু দিন বজালি অঞ্চলত থাকি বলীনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ আশ্ৰয় লয়।

তেওঁৰ পুত্ৰ বৰভায় দেৱানগিৰিৰ (বান্ধা ছৱাবৰ) ছয়বীয়া বক্ৰা হয়; আৰু বৈদৰগড়, তুলসীবাৰী আৰু বাৰিঙাবাৰী নামৰ তিনিখন গাওঁ নিৰ্ধৰ পায়। বিখ্যাত মদন ৰায়বক্ৰা এওঁৰ বংশৰেই। বিষ্ণুত বিৱৰণ বংশাৱলীত দিয়া হৈছে।

হৰি চৌধাৰীৰ বংশধৰসকলক “পূৰ্বপাৰ বক্ৰাবংশ” বোলে। এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে মানাহকুচি আৰু লাউতলীত বাস কৰে।

(৫) **গৌৰীপতি**—(কাম্ৰূপ গোট) এওঁ কোচবিহাৰ নগৰতে মজুমদাৰী কৰিছিল। তেওঁৰ পুত্ৰ প্ৰাণনাথ পিতৃৰ পাচত মজুমদাৰ হয়। গৌৰীপতিৰ পৌত্ৰ হৰেকৃষ্ণ প্ৰাণনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ দিনত বক্ৰি হয়। এই বক্ৰিৰ সন্মান ৰাজ্যৰ পাচতে। ৰাজ্যৰ কৰিবলগা সমস্ত ধৰ্ম কামৰ এওঁ প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব লাগিছিল। পূজা আদিৰ বৰণ আদিও ৰাজ্যৰ হৈ এই বক্ৰিএ দিছিল। সকলো উৎসৱত বক্ৰি ৰাজ্যৰ লগে লগে (ৰাজ্যৰ পাচতেই) ফুৰিব লাগিছিল।

হৰেকৃষ্ণৰ পাচত পুত্ৰ ৰঘুনাথ বক্ৰি হয়। এওঁ নিঃসন্তান হোৱা বাবে শিৰোমণি ভূঞাৰ বংশধৰ (চামগুৰীয়া গোসাঁই শাখা) ৰতিদেৱ, মাতুল ৰঘুনাথ বক্ৰিৰ ৰাজ-চৰকাৰৰ বক্ৰি পদ আৰু দেৱোত্তৰ সম্পত্তি লাভ কৰে। এই সম্পত্তিক “পাটকুচা” জমিদাৰী বোলে। কোচবিহাৰত থাকি ৰতিদেৱৰ বংশধৰসকলে বৰ্তমানে হৈয়াক ভোগ কৰে আৰু ৰাজ্য ঘৰত বক্ৰিৰ বিষয় কৰে। [বিষ্ণুত বিৱৰণ বংশাৱলীত দিয়া হৈছে।]

(৬) **প্ৰতাপৰায় আৰু (৭) শুভকৰ**—প্ৰতাপৰায় ভূঞা পাণ্ডুৰ বৰভূঞা। বিখ্যাসিংহৰ লগত থাকি তেওঁ পুত্ৰ শুভকৰে সৈতে দৰঙ্গত বাস কৰিছিল। পাচত মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ আশ্ৰয়ত কোচবিহাৰত থাকে। খুব সম্ভৱ তেওঁ তাত অলপ দিন বাস কৰিছিল।

তেওঁৰ পুত্ৰ শুভকৰ ভূঞা নৰনাৰায়ণৰ ৰাজসভাত আছিল—তেওঁ গণিত শাস্ত্ৰৰ বিখ্যাত পণ্ডিত আছিল।

শুভকৰৰ পুত্ৰ লক্ষণ ঢাকাৰ ওচৰত জমিদাৰী কৰিছিল। তেওঁৰেই পুত্ৰ সত্ৰাজিত। সত্ৰাজিত আসাম গুৰঞ্জীৰ মুছলমানৰ বিখ্যাত সেনাপতি সত্ৰাজিত বুলিয়েই আমি অনুমান কৰিছোঁ। শুভকৰৰ বংশধৰ উত্তমনাৰায়ণ বৰনগৰত মুছলমানৰ তলে জমিদাৰ হৈছিল।

উত্তমনাৰায়ণৰ বংশধৰ সোমনাৰায়ণ আহোমৰ তলে ছৱৰীয়া বক্ৰা হৈছিল। এওঁৰে বংশধৰ বিখ্যাত চণ্ডীৰ বক্ৰা; মানৰ লগত যুদ্ধ কৰি আত্ম বিসৰ্জন কৰিছিল।

এওঁৰ বংশধৰ বৰ্তমানে গোৱালপাৰাৰ গৌৰীপুৰ, কামৰূপৰ চেঙা আৰু বালিকবিয়া গাঁৱত বাস কৰে।

(৯) **শ্ৰেয়নাথ**—এওঁ নৰনাৰায়ণৰ তলে গোমস্তা হয়। এওঁৰ বংশধৰ সন্তানাৰায়ণ আহোমৰাজ গদাধৰসিংহৰ দিনত কামৰূপৰ পথৰাত গোমস্তা হয়। এওঁ বান্ধুদেৱ বিগ্ৰহ স্থাপন কৰিছিল আৰু বিগ্ৰহৰ নামে ‘সোম ৰাজৰপৰা ১৪০ পুৰা নিৰ্ধৰ ভূমি আৰু ভকত পাইছিল। মাটিবোৰ ৱাটচৰ দিনত নিষ্পিৰোজত ৱাৰণত হৈছিল। ১৮৯৭ চনৰ ভূমিকম্পত সেই ঠাই জসাতন হোৱাত বংশধৰসকলৰ কেইজনমৰ মৃত্যু হৈছিল আৰু কেইজনমান গোৱালপাৰাৰ দলগোমাক উঠি যায়। বৰ্তমানে এই ছই ঠাইত শ্ৰেয়নাথ

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

ক্ৰমান্তৰ বংশধৰসকলে বাস কৰে ।

(১১) ভল্লেশ্বৰ অৰণ নাম গৌৰধৰ্ম—(কৌশিক গোত্ৰ) ভল্লেশ্বৰ শ্ৰীহৰি ভূঞাৰ অধস্তন ৪ৰ্থ পুৰুষ। কামৰূপ ডাঙৰদিয়াত (বৰ্তমানে “ডাঙৰদি”) নবনাৰায়ণৰ ভুলে মজুমদাৰী হৈছিল। ডাঙৰদিয়া সন্তৱতঃ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ এটা ডাঙৰ দিয়া (চাপৰি) আছিল। এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ শিমলীয়া পাৰ্শ্বত বাস কৰে।

২। অজ্ঞান কায়স্থ বিষয়া ভূঞা— (১) দশৰথ বহুৰ বংশধৰ “বহুবহুৱা” বংশ। এই বংশৰ বংশধৰ (১৯) জগৎপতি কোচবিহাৰত “মজুমদাৰী” কৰিছিল। এওঁৰ পাচত তিনি পুৰুষে মজুমদাৰী বিষয়কে কোচবিহাৰত কৰে। তাৰ পাচত এই বংশত “বহুৱা” হয় আৰু গোৱালপাৰাৰ ঘুলা পৰগনাত আহি বাস কৰে। ঘুলা পৰগনাৰ বহুত মাটি এই বংশৰ বংশধৰসকলে ভোগ কৰে। বংশধৰসকল সৰু সৰু জমিদাৰৰ মিচিনা। বৰ্তমানে এই ভূমিৰ বেচি অংশ গোঁৰীপুৰ ৰাজ্যৰ জমিদাৰীৰ ভিতৰত সন্মাইছে। এই বংশৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে গোৱালপাৰাৰ গোঁৰীপুৰ, সোণাখুলি আদিত বাস কৰে।

(২) শালকোচা বহুৱা ঘৰ। এই বংশৰ ইতিবৃত্ত বিশেষ সংগ্ৰহ কৰিব পাৰা নগল; সন্তৱতঃ ১৪ ঘৰী কায়স্থ-ভূঞাৰ কোনোবা এজনৰ বংশধৰ। এই বংশৰ মূল পুৰুষ মথুৰানাথ বহুৱা, প্ৰথম বিজনী ৰাজ্যৰ দেওৱান হয়। তাৰ পাচত শিৱনাথ বহুৱা আৰু কাশীনাথ বহুৱা ক্ৰমে বিজনীৰ দেওৱান হয়। ইবিলাকৰ বিস্তৰ সম্পত্তি, বৰ্তমানেও নিস্কৰ ভূমিৰ আয় কেইবা হাজাৰ টকা হয়।

(৩) আদিত্যনাৰায়ণ—এওঁ মৈমনসিংহ জিলাৰপৰা আহি কোচৰাজ্যৰ অধীনত চাকৰি কৰে। বংশ পৰম্পৰা বিজনীৰাজ্যৰ আশয় পাৰ্শ্ব অৱস্থাত সজল বৰে।

এই বংশৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে গোৱালপাৰাৰ শালকোচাত বাস কৰে।

(৪) মোহনৰায় ভূঞা এওঁ পূৰ্বপাৰ পৰগনাত বাস কৰিছিল; ইয়াত তেওঁক শিৱসিংহ ৰাজাই ৮০ পুৰা নিস্কৰ ভূমি দিছিল। মোহনৰায়, পাচত পাকোৱালৈ উঠি যায়। ইয়াত বাস কৰিও তেওঁ বিস্তৰ সম্পত্তি উপাৰ্জন কৰে। তেওঁৰ ৪ৰ্থ পুত্ৰ জনাৰ্দনে শিৱসিংহ ৰাজ্যৰপৰা ৬০ বিঘা নিস্কৰ ভূমি পাইছিল। বংশাৱলীৰ লগত তাৰ নকল দিয়া হল। মোহনৰায়ৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ পকোৱা আৰু বাইহাটাত বাস কৰে।

(৫) ৰামচন্দ্ৰ বা ৰামবৈষ্ণৱ—এওঁ বিখ্যাত বৈষ্ণৱ আছিল; আহোমৰাজ ৰাজেশ্বৰসিংহে ৰামবৈষ্ণৱ আৰু তেওঁৰ খণ্ডাক অগস্তিৰ চিকিৎসাত পৰিতুষ্ট হৈ ৮৩ বিঘা নিস্কৰ ভূমি দান কৰে। বৰ্তমানে এই বংশৰ বংশধৰসকল কামৰূপৰ ডিবোৱা, ক্ষেত্ৰাপাৰ আৰু বদনকুচিত বাস কৰে।

(৬) চাৰুভদ্ৰ—এওঁ পৰীক্ষিত ৰাজ্যৰ তলে গোৱালপাৰাৰ বাণ্ডমাটিৰ ওচৰত বৰকায়স্থ আছিল। ৰাজবিল্লৱত তাৰপৰা আহি কামৰূপত বাস কৰে—আৰু বনগাৱঁৰ জগন্নাথ বৰকায়স্থৰ সমস্ত সম্পত্তি লাভ কৰে। এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ বনগাৱঁত বাস কৰে।

(৭) ত্ৰিপুৰ ভূঞা—এওঁ গড়গাৱঁৰপৰা কামৰূপৰ শোৱালকুচিৰ ওচৰত বংশৰত বাস কৰে। আহোমৰাজ ৰামসিংহই বংশৰত এওঁক সাত শ পুৰা নিস্কৰ ভূমি দিছিল। ত্ৰিপুৰ ভূঞাৰ নাতি ৰামকৃষ্ণেও শিৱসিংহৰ পৰা ১০০ পুৰা নিস্কৰ ভূমি লাভ কৰিছিল। এই বংশতেই বিখ্যাত তথো বৰকায়স্থ (নিষ্কৰ) জন্ম। এই বংশৰ ভূ-সম্পত্তি বৰ্তমানেও ভালৈখিনি আছে। এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ

মদাৰতোলাত বাস কৰে ।

(৮) অক্ষয়বিষ্ণু—এই বংশত কেইবাজনো বিখ্যাত পণ্ডিতৰ জন্ম হৈছিল—তাৰ ভিতৰত কবিকৰ্ণৰায় আৰু হেমকৰ্ণৰায় প্ৰধান । এই বংশৰ কেইবাজনো আহোম ৰাজ্যৰ তলে বক্ৰা হৈছিল । ভূ-সম্পত্তি বহুতো—বৰ্তমানেও কিছু আছে । এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ কেন্দ্ৰকুচি আৰু বৰগদৈৰ চমুগাপাৰাত বাস কৰে ।

(৯) ৰামাপাৰাৰ বৰকায়স্থ—মূল পুৰুষ বনমালী চৌধাৰী—এওঁ পৰীক্ষিতনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ অধীনত চৌধাৰী হোৱা যেন অনুমান হয় । তেওঁৰ পুত্ৰ শ্ৰামৰায় ওৰফে চাংৰায় বৰকায়স্থ । আহোম ৰাজ্যৰ অধীনত হাদিবাচক এওঁৰ জিন্মাত আছিল । এওঁৰ বংশধৰ কেইবাজনো চৌধাৰী হৈছিল—এই বংশৰ ভূ-সম্পত্তিৰ পৰিমাণো বৰ বেচি আছিল ; শুনা যায়—ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওচৰৰ বাঘবৰ পৰ্বতে সৈতে দুই হাজাৰ পুৰা ভূমি নিয়বৰকৈ আহোম ৰাজ্যৰপৰা পাইছিল । বৰ্তমানে বাঘবৰ পৰ্বতৰ কাষত ২০ পুৰা মাত্ৰ ভূমি আছে । অগ্ৰত্ৰ ঠাইতো ভূমি আছিল কিন্তু সেইবোৰ পৰৱৰ্তী কালৰ চৌধাৰীসকলৰ দিনত ঘটা ।

এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে গৌৱালপাৰাৰ গৌৰীপুৰ আৰু দৰীয়ালাদাঙ্গা, কামৰূপৰ গণককুচি আৰু মালিকুচি গাঁৱত বাস কৰে ।

(১০) বেক্ৰটগিৰী—(ফুলগুৰি-বিজনীৰ উজীৰভূঞা) ।

“আৰু এক কথা শুনিয়োৱক সৰ্বজন ।

নামত বেক্ৰটগিৰী পৰম শোভন ॥

নৃপ নাৰায়ণে আদেশ দিলস্ত ।

ফুলগুৰি বিজনীৰ উজীৰ ভৈলস্ত ॥”

নীলকৰ্ণ—শ্ৰীদামোদৰ ৰচিত ।

বৰপেটা মহকুমাৰ হাটলিৰ ৪৫ মাইলমান দূৰত যি তাপা নামে গাওঁ আছে, তাৰ ওচৰতে ফুলগুৰি নগৰ গাওঁ আছিল ; ১৮৯৭ চনৰ ভূমিকম্পত নষ্ট হৈছে ।

এই মহকুমাৰ বিজনী মৌজাৰ ভিতৰত হাটখোলা নামে গাওঁ আছে ; তাত প্ৰাচীন গড়-পুখুৰীৰ ১৮ন আছে । শ্ৰীযুত চিন্তাহৰণ পাটগিৰীৰ মতে এয়ে প্ৰাচীন বেজিনী নগৰ । (প্ৰাচীন “বৰনগৰ” ৪০ পৃঃ) এই দুই নগৰৰ শাসন-ভাৰ বেক্ৰটগিৰীৰ ওপৰত আছিল ।

বেক্ৰটগিৰীৰ বংশধৰসকলে কাপলা, নসত্ৰ, শিংৰাত সত্ৰ স্থাপন কৰিছিল । এওঁৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে কামৰূপৰ কাপলা, নসত্ৰ, মাখিৰাহা আদিত বাস কৰে ।

৩। স্বাধীন যুগত উল্লেখিত ভূঞাসকলৰ বংশধৰসকল—এই সম্বন্ধে “স্বাধীন যুগত” মূল ভূঞা-সকলৰ নাম উল্লেখ কৰি প্ৰত্যেক বংশধৰসকল ক’ত ক’ত আছে অতি সংক্ষিপ্ত ভাৱে উল্লেখ কৰি আহা হৈছে । এই সকলৰ অলপ বিস্তাৰিত বিবৰণ প্ৰত্যেক বংশলতাৰ লগত দিয়া হৈছে ; দ্বিকল্পিত ভৱনত ইয়াত সেইবোৰ উল্লেখ কৰা নহল । *

৪। কায়স্থসকলৰ কৰ্ম আৰু গুণ—বংশাৱলীবোৰ^৪ দেখিলে বুজিব পাৰি—সকলো কায়স্থসকলৰ আধাৰণ

* অগ্ৰত্ৰ প্ৰধান কায়েদ বিষ্ণুসকলৰ কথা “নাৰভূঞা”ৰ কথা লিখোঁতে প্ৰত্যেক ভূঞাৰ লগে লগে উল্লেখ কৰা হৈছে ;

১৮কল্পিত ভৱনত লিখা নহল ।

উপাধি “ভূঞা” নামৰাৰা বৃদ্ধিৰ পাৰি প্ৰায় সকলোবিলাকেই ভূঞাৰ সন্তান।

(ক) পৰ্ব্বতী—সামন্ত, মণ্ডল, ভূম একাৰ্থবোধক; ই ৰাজ্যৰ একোটা ভাগ বুজায়। এইবোৰৰ শাসনকৰ্তাৰ সাধাৰণভাৱে, মাণ্ডলিক আৰু ভৌমিক বোলে। আমাৰ দেশৰ “ভূঞা” এই ভৌমিক। আমাৰ নামনি কামৰূপৰ ভূঞা তথা আৰু চকলাত বিভক্ত হৈছিল; ভূঞাসকল ৰাজ্যৰ অধীনত থাকাত একোখন চকলাৰ শাসনকৰ্তা হোৱা অনুমান হয়। কায়স্থ ভূঞাসকলে কোচৰাজ্যৰ অধীনত পাত্ৰ, মজুমদাৰ; উজীৰ, বিষয়া, ভডালকায়স্থ, গোমস্তা, দেৱান, বৰুৱা, চৌধাৰী, বৰুৱী, পাটগিৰী, শীকদাৰ আদি বিষয় কৰিছিল।

আহোম ৰাজ্যৰ অধীনত বৰুৱা, বৃদ্ধবৰুৱা, বৰকায়স্থ, চৌধাৰী, কায়স্থ, পাটোৱাৰী, মজুমদাৰ, গোমস্তা, কাকতী, বৰকাকতী, ঠাকুৰীয়া, গালুকদাৰ, শইকীয়া, বৰা আদি বিষয় থাকিছিল।

বিষয়বোৰৰ ব্যাখ্যা :-

১) পাত্ৰ—কোচৰাজ্যৰ মূলীক “পাত্ৰ” বুলিছিল। ৰাস্তামাটিৰ বৰুৱা আৰু চন্দ্ৰগিৰী ভূঞাৰ বংশৰ বংশলা শাৰত কোচৰাজ্যৰ পাত্ৰ হৈছিল।

২) দেৱান—জমিদাৰৰ মন্ত্ৰী, ৰাজা বা জামদাৰৰ হৈ জমিদাৰী চলোৱা লোক। এনে দেৱান গোৱালপাৰাৰ-শালকোচাৰ বৰুৱা আৰু সোণাপলিৰ বৰবংশত কেইবাজনো হৈছিল।

৩) উজীৰ বিচাৰ; কোনে এবোখণ্ড পাত্ৰ এই উপাধিৰ বিষয়া থাকি মুছলমান আৰু কোচ ৰাজ্যৰ আমোলত বিচাৰ আৰু শাসন কৰিছিল। কামৰূপৰ চোৱাৰ চৌধাৰীবংশত তেনে উজীৰ আছিল। ফুলগুৰি-বিজনাৰ কোচৰাজ্য নৱনাৰায়ণৰ আমোলত বেক্ৰগিৰী নামৰ যি জনা উজীৰ হৈছিল—তেওঁৰ তাত পুত্ৰ পুত্ৰ বিচাৰ আৰু ৫ সন বিচাৰ থকা স্পষ্ট দেখা যায়। এই জনা উজীৰৰ বংশধৰ শিংৰা, কাপলা আৰু নসায়ৰ ধৰ্মাচাৰ্যাসকল। বৰপেটাৰ নসায়ৰ বংশত ‘উজীৰ’ কাম কৰা এজনৰ নাম পোৱা যায়।

৪) মজুমদাৰ এনে পুত্ৰ পুত্ৰ জমি-জমাৰ হিচাব ৰাখ বিষয়া। নৱনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ সময়ত একো খান পৰগণাত এই নিচিনা মজুমদাৰ আছিল।

পৰৱৰ্তী কোচ আৰু আহোম ৰাজ্যৰ দিনত ৰাজ্য পাত্ৰ মজুমদাৰসকলে একোখন ছুৱাৰ, পৰগণাৰ শাসনকৰ্তাসকলৰ অধীনৰ জমি-জমাৰ হিচাব ৰাখা বিষয়ক বুজাইছিল। কামৰূপৰ ঘিলাখাৰি, পকোৱা, চামণ্ডা, বালিকৰিয়া আদিৰ মজুমদাৰ এই শ্ৰেণীৰ বুলি কামৰূপৰ চামণ্ডাৰ পুৰণীয় ত্ৰিযুত ৰণীধৰ চৌধাৰী মহাশয়ে কয়।

ইয়াৰ উপৰিও দেৱালয় আৰু সত্ৰৰ জমি-জমাৰ হিচাব ৰাখা বিষয়কো মজুমদাৰ বোলে। এই মজুমদাৰ আজি বালিগাওঁ আৰ্জনআটি, দক্ষিণপাট আদি সত্ৰ আৰু কামৰূপৰ ডাঙৰ ডাঙৰ দেৱালয়বোৰত আছে। এনে মজুমদাৰ কায়স্থৰ ভিতৰত থাকোঁৱ প্ৰমাণ পোৱা নাযায়।

৫) শীকদাৰ—যি এটা বিভাগৰ খাজানা আদায় কৰিছিল, আৰু আৱশ্যক মতে সৈন্ত দি নিজে সেনাপতি হৈ ৰাজ্যক সহায় কৰিছিল। এনে শীকদাৰ কামৰূপৰ বৰশলাৰ ত্ৰীপতি সৰস্বতী ভূঞাৰ বংশত হৈছিল। এওঁৰ নাম চক্ৰপাণি শীকদাৰ; এওঁ ছলভনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ শীকদাৰ হৈছিল। “শীকদাৰ”

কায়স্থ সমাজৰ ইতিহাস।

শব্দটো গৌড়ৰ বিখ্যাত পাল ৰাজবংশৰপৰা চলা। (গৌড় ইতিহাস—বৰ্ণনীকান্ত
বাৰভূঞা—আনন্দ ৰায়চৌধুৰী)

৬। **ভড়াল কায়স্থ**—(ভাণ্ডাৰ কায়স্থ) কোচৰাজ্যৰ কোষাধ্যক্ষ; এওঁৰ ৰাজঘৰত আছিল
ৰাজ্য ৰঘুদেৱ আৰু পৰীক্ষিত নাৰায়ণৰ অধীনত গণককুচিৰ বৰকাকতী, বালিককীৰ
যাদি এনে ভাণ্ডাৰ-কায়স্থ।

৭। **গোমস্তা বা গোমথা**—কোচৰাজ্যৰ প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা। ক্ষেত্ৰীয়াৰ ঘৰ অৰ্থাৎ তাপা-ৰাকি-
কুচি-কালদিৰ ঘৰ, বালিকবিয়া, শুকাইকুচি, পথুৰা, তেৰেচিয়া আদিতো এনে গোমস্তা হৈছিল। আহোম
ৰাজত্বত গোমস্তা শব্দে কাকতীকো বুজোৱা যেন লাগে।

৮। **বৰুৱা**—ফুকনৰ তলতে “বৰুৱা”ৰ সন্মান; এওঁলোক আহোমৰাজ্যৰ এটা এটা বিভাগৰ কৰ্তা (মন্ত্ৰী)
হাছিল। (History by Gait). কামৰূপৰ বৰুৱাই সীমান্ত ৰক্ষাত সহায় আৰু যুদ্ধৰ সময়ত সহায়
বৰিছিল। এওঁলোকক একোখন পৰগনা শাসন কৰিবলৈ আৰু জীৱিকাৰ নিমিত্তে ভূমি দিছিল; যেনে—
কেন্দুকুচি, পূৰ্বপাৰ আদি বৰুৱা।

কোচৰাজ্যৰ দেৱানেও “বৰুৱা” উপাধি পাইছিল। কামৰূপত বুদ্ধৰ বৰুৱাকো সাধাৰণতে “বৰুৱা”
বুলিছিল।

৯। **চৌধাৰী**—ৰাজস্ব আদায়কাৰী বিষয়া। এওঁৰ হাতত ফৌজদাৰা, দেৱানীৰ বিচাৰ বিভাগ আৰু
পলিচৰ ক্ষমতা আছিল। (কামৰূপ পুৰাবৃত্ত)

১৮২৬ চনত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ ৫ খন জিলা—বৰুৱাচাৰপৰা ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে পায়। কোম্পানীয়ে
৫ ৰাজ্য ৰাখিব নে নাৰাখে এই বিষয়ে পোনতে সিদ্ধান্ত হোৱা নাছিল। ১৮৩৩ চনত শিবসাগৰ আৰু
নগাঁও জিলা দুখন পোলিটিবেল এজেন্টৰ তহাৰদানত আৰু ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ প্ৰচলিত আইন
মুতাবা বিচাৰ-কাৰ্য্য চলোৱা বন্দোৱস্তত, ৰাজ্য পুন্দ্ৰবসিংহক দিয়ে। কেৱল কামৰূপ, নগাঁও আৰু
দক্ষিণ কোম্পানীৰ তলত থাকে। কোম্পানীক সময়মতে খাজনা শোধাব নোৱাৰাত ১৮৩৮ চনত শিবসাগৰ
আৰু নগাঁও পুন্দ্ৰবসিংহৰপৰা লোৱা হয় আৰু দুখন বেলেগ জিলা কৰা হয়।

দশীয় ৰাজ্যৰ দিনত জমি ৰাজ্যৰ সম্পত্তি আছিল। লোকসমষ্টি খেলত বিভক্ত আছিল আৰু একোটা
খণ্ড—১০০০ হাজাৰৰপৰা ৫০০০ হাজাৰলৈ মানুহ আছিল। খেলবিলাক গোটে বিতক্ত আৰু একোটা
খণ্ডত ৩ বা ৪টা পাইক বা ৰায়ত আছিল। বছৰৰ তিওঁক কিছুদিন পাইকে ৰাজ্য বা ৰাজ্যবৰীয়া
বিলাক খাটি দিব লাগিছিল আৰু তাৰ বাবে পাইকে ২ পূৰাকৈ নিহৰ ৰূপিত মাটি পাইছিল। ঘৰ
পূৰণৰ বাবে প্ৰত্যেক ৰায়তে একো ডোৱৰ জমি পাইছিল আৰু তাৰ বাবে বছৰি এটকাকৈ
২ দিন লাগিছিল। ২ পূৰাৰ অতিৰিক্ত জমি ভোগ কৰিলে প্ৰত্যেক পাইকে অতিৰিক্ত জমিৰ
পূৰণ এটকাকৈ খাজনা দিব লাগিছিল।

ননি অসমৰ জিলা কেইখন লোৱাৰ কেইবছৰমান পাচলৈ আগৰ দেশীয় ৰাজ্য শাসন-প্ৰণালী
চলি আছিল কিন্তু খাটনি কৰাৰ পৰিৱৰ্তে প্ৰত্যেক পাইকৰ ওপৰত ভোগ কৰা বস্তি-বাৰী আৰু
কিছু মাটিৰ ৩ টকাকৈ খাজনা বহুৱাইছিল। পাচত ১৮৩২ চনত যেতিয়া অসম উপত্যকা বিভাগ
স্থাপন কৰাৰ বাবে কোম্পানীয়ে সিদ্ধান্ত কৰিলে তেতিয়া ভূমিকৰ লগাবলৈ স্থিৰ কৰিলে।

কামৰূপৰ [redacted] সকলো কায়স্থ চৌধাৰী এই শ্ৰেণীৰ। কিন্তু পৰৱৰ্তী কালত মোজাদাৰসকলেও "চৌধাৰী" দিখিলৈহে যায়; এই কাৰণে কোচ আৰু আহোম-আমোলৰ চৌধাৰী বিচাৰি উলিওৱা অলপ গুৰু হৈ উঠিছে। [redacted] বিষয় প্ৰাচীন কামৰূপৰ কোনো কায়স্থে নতুনকৈ মোজাদাৰ হৈ চৌধাৰী লিখা নাই। আহোমৰ লোক কোচ আমোলত যিসকল কায়স্থ চৌধাৰী আছিল—সেই বংশত হোৱা মোজাদাৰসকলেহে চৌধাৰী লিখে—নতুনকৈ মোজাদাৰ হোৱা কায়স্থে নিজৰ উপাধিকে লিখে; কিন্তু বহুত প্ৰাচীন কায়স্থ-চৌধাৰী বংশধৰে "চৌধাৰী" নিলিপি "দত্ত" বুলিয়েই পৰিচয় দিয়ে। চেঙা, গণককুচি, পকোৱা, বৰপেটা, মাখিবাহা, মনাহকুচি, মদাৰতোলা, দীঘেলী, খাতাবাৰী, ঘিলাবাৰী আদি বহুত বংশত এনে চৌধাৰী হৈছিল।

১০। বৰ্ফী—কোচৰাজ্যৰ প্ৰতিনিধি হৈ যি ৰাজ্যৰ সকলো ধৰ্ম-সম্বন্ধীয় কাম কৰে। বৰ্তমানে কোচবিহাৰত এই প্ৰাচীন কামৰূপীয় কায়স্থ বৰ্ফী আছে। শঙ্কাপদ—শ্ৰীযুক্ত শৰৎকুমাৰ দেৱ বৰ্ফী বৰ্তমান কোচবিহাৰ মহাৰাজ্যৰ বৰ্ফী।

১১। পাটোৱাৰী—আজি কালিৰ মণ্ডলৰ বাগ, ৭৭.০ খাজানাও আদায় কৰিছিল। এওঁলোকে চৌধাৰীৰ তলত কাম কৰিছিল। বাবুৰ ভিতৰত পাটোৱাৰী বহুত।

১২। বুজৰ বৰুৱা—কেইবাখন পদবীৰ বাহুত আদায়কাৰী বিষয়া। বুজৰ বৰুৱাৰ অধীনত কেইবাজনো কাৰণী, মজুমদৰ বাবুৰীয়া আদিৰ কৰ্মচাৰী আছিল। গৌড়ৰ জ্যেষ্ঠকায়স্থৰ দৰে দেৱানী, মোজাদাৰী বিচাৰ ক্ষমতা আৰু খাজনা ৰক্ষণ ভাৱে এওঁৰ ওপৰত আছিল। কামৰূপত কায়স্থৰ

৮: চৌধাৰী কায়স্থ-সমাজ-

সেই উদ্দেশ্যেপ্ৰত্যেক জিলাক মণ্ডলক বিভক্ত কৰিলে আৰু ১৮৩৫ চনলৈ মণ্ডলবোৰ বহুবি বন্দোৱস্ত কৰিব ধৰিলে। খাজনা চৌধাৰী, মোজাদাৰ আৰু বাবুৰীৰ হতুৱাই আদায় কৰাইছিল। ১৮৩৬-৪৩ চনত চৌধাৰী আৰু মোজাদাৰৰ লগত নিৰ্দিষ্ট বেছ বহুত কালৰ নিমিত্তে মোজা বন্দোৱস্ত কৰিবলৈ প্ৰস্তাৱ হৈছিল আৰু চৌধাৰীয়ো গুৰুতৰ সন্মত কৰি গাংগোৱাৰ বাবে তৎকালিক নিৰ্দিষ্ট খাজনাৰ ওপৰত প্ৰতিবন্ধিত বুদ্ধিৰ (বৰ্তমান দৰিআবাদীৰপৰা) অতিরিক্ত খাজনা চৌধাৰীক ভোগ কৰিব দিছিল। ১৮৫৪ চনত চৌধাৰীৰ লগত বড়ৰেকায়া বন্দোৱস্ত পুনৰ পচন হ'ল। ১৮৬৫ চনত বিশেষ অবিধাজনক বন্দোৱস্ত কৰিবলৈ প্ৰস্তাৱ হৈছিল। বিভিন্ন উদ্দেশ্যত চৌধাৰীৰ লগত দীঘলগোয়া বন্দোৱস্ত কৰি এদল ডুমুৰীয়াৰী সৃষ্টি কৰিবলৈ প্ৰস্তাৱ হৈছিল। ১৮৭১ চনত হৰ্ণবিনচনে বাঘতাৰি বন্দোৱস্ত কৰি বেতনভোগী কৰ্মচাৰীৰ হতুৱাই খাজনা আদায় কৰাৰ দৃষ্টি দিছিল। শেষত বেঙ্গল গৱৰ্ণমেণ্ট আৰু ভাৰত গৱৰ্ণমেণ্টৰ আলোচনাত আৰু কৰ্ণেল হৰ্ণবিনচনৰ প্ৰস্তাৱক এবে সিদ্ধান্ত হ'ল, যে প্ৰত্যেক জিলা মোজা বা চাৰ্কেলত বিভক্ত হ'ব। প্ৰত্যেক মোজাদাৰৰ সহায়কাৰী কিছুমান মণ্ডল থাকিব। প্ৰত্যেক মণ্ডলে ২০০ ঘৰতকৈ বেছি ঘৰৰ ভিদ্ভাত থাকিব। কনিচমাৰ বাহিৰে মোজাদাৰৰ আন কোনো স্বত্ব নাথাকিব আৰু খেতি বিস্তাৰৰ বাবে দৰিআবাদী যি খাজনাৰ বুদ্ধি হ'ব শাক চৰকাৰে পাব। ১৮৭০ চনত এই নিয়মৰ প্ৰচলন হ'ল। মণ্ডল-সৃষ্টিৰ আগেয়ে আন ঠাইৰ দৰে পাটোৱাৰী উপাধি আছিল।

+ ১৮৩৪ খৃ: অদৰপৰা চৌধাৰীৰ উক্ত ক্ষমতা ৬৮টকৈ কমল খাজনা আদায় কৰিবলৈহে দিয়ে।

† এই সময়ত এই বিষয় খোলা চৌধাৰীৰ পদটোৰ নাম মোজাদাৰ হয়।

ভিতৰত বৰনগৰ, নন্দগাওঁ, পূৰ্বপাৰ (বৰ্তমান মনাকুচি), নাৰায়ণ গোমস্তাৰ বংশ আদিত এই বিষয় থাকিব প্ৰমাণ পোৱা যায়। *

ইয়াৰ উপৰিও ২।১ খন দেৱালত “বকুৱা” উপাধিৰ বিষয়া আছিল; কাব্যস্থৰ ভিতৰত এই শ্ৰেণীৰ বকুৱা নাছিল আৰু বৰ্তমানেও নাই।

১৩। বৰকায়স্থ—গোঁড় ৰাজ্যত যাক জ্যেষ্ঠকায়স্থ বুলিছিল সেই শ্ৰেণীৰ বিষয়াকে আমাৰ ইয়াত বৰকায়স্থ বা “বৰকাইথ” বুলিছিল।

বৰকায়স্থৰ অধীনত একোখন পৰগানা আছিল; বৰকায়স্থে সেই পৰগানাৰ খাজানা আদায় কৰিছিল। বৰকায়স্থৰ অধীনত পাটোৱাৰী, ঠাকুৰীয়া আৰু তালুকদাৰসকল আছিল। কামৰূপৰ মদাৰতোশা, বাহানা, নাৰায়ণ ভূঞাবংশ আদিত এনে বিষয়া হৈছিল।

১৪। কায়স্থ—দেৱালয়ৰ জমি-জমাৰ হিচাব ৰাখা কৰ্মচাৰী। কোনো কোনো দেবালয়ত এনে কৰ্মচাৰী আছিল, এওঁলোককে কায়স্থ বা কাইথ বুলিছিল। কায়স্থৰ ভিতৰত কামৰূপৰ দালাঙত এনে কায়স্থ কৰ্মচাৰী আছিল।

১৫। কাকতী, বৰকাকতী—বৰফুকন, বৃহৎবকুৱা, বৰকায়স্থ, চৌধাৰী আদিৰ স্তন্যত লিখা-পঢ়াৰ বৰ্মচাৰীক কাকতী বুলিছিল। কিছুমান বৰকাকতী আচাৰ্য ৰ জাৰ দৰা নিযুক্ত ছাৰা বেন অল্পমান ১৭ কিম্বো এই বৰকাকতীসকলে স্কন্ধৰ সময়ত ৰাজ্যক সেৱা যোগাব লাগিছিল আৰু সেই বাবে নিস্কৰ হৈ ১৩ গ ক ৰছিল। কিছুমান বৰকাকতীয়ে ষাৰ্থ ৰাজ্যৰপৰে নিস্কৰ ভূমি দান পাইছিল। নন্দগাৱঁৰ দেৱালয়ৰ উপৰি পুৰণ হালিৰাম বৰবাবৰীয়ে ৰাজেশ্বৰসিংহ ৰ জাৰপৰা ভূমি পোৱা ফলি এনি পোৱা ১৬ বংশাৱলীত তাক গাঠি দিয়া হৈছে। কায়স্থৰ ভিতৰত বাবতী, বৰবাবতী বিষয় বহুত বংশতে পোৱা যায়।

১৬। ঠাকুৰীয়া, তালুকদাৰ, শইকীয়া, বৰা—হৰিনাৰ চাৰাৰীৰ অধীন বিষয়া। “শইকীয়া” উপাধিৰ বিষয়াক শইকীয়া, এখান ডাঙৰ গাঁৱৰ ওপৰৰ বিষয়াক বৰা বুলিছিল। কেইবাখন বৰ্মস্তিক তালুক আৰু তাৰ বিষয়াক তালুকদাৰ বুলিছিল। তালুকদাৰৰ সৰু সৰু ভাগৰ শাসন ১৭ ৰ ঠাকুৰীয়া বুলিছিল।

কাব্যস্থৰ ভিতৰত মদনদৈত এঘৰ বৰা আৰু কামৰূপৰ শিলাকটীত এঘৰ শইকীয়া দেখা যায়। বৰদাৰ বহুতো কায়স্থ আছিল। ঠাকুৰীয়া কাব্যস্থ পোৱা নাহ।

দেৱালয়ত “ঠাকুৰীয়া” পদৰ বিখ্যা আছে, এওঁলোকৰ অধীনত একোখন গাওঁ থাকে। কায়স্থৰ ও এনে ঠাকুৰীয়া আমি পোৱা নাই।

১৭। নিয়োগী—যুদ্ধত সৈন্য নিয়োগী বৰা। উজনীৰ “নেওগ” শব্দ হৰাৰপৰাই ওলোৱা বুলি বোধ কাব্যস্থৰ ভিতৰত শালকোচাত এনে নিয়োগী কোচৰাচাৰ অধীনত আছিল। এই অৰ্থে তেওঁলোকে ভূমি নিস্কৰ ভৱে পাইছিল।

১৮। কাননগো—মুছলমান আমোলৰ প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা, † কোচ হাৰো অধিকৃত হোৱাত পোনতে কাননপত কাব্যস্থৰ বাহিৰে চান্দহুচি আৰু কমাৰকুচিতেও বৃজবলকৰা হৈছিল। চান্দহুচীয়া বৃজৰ বৰুৱা কেইবা পুৰতো এওঁলোক এৰ জমিদাৰৰ দৰে। † বিভাগীয় কৰ্মচাৰীৰ বংশ বোধ হয়।

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত

যোগল বৰুৱা হৈ বান্ধাঘাটীয়া বৰুৱাক কোচ-হাজোৰ কাননগো পাতিছিল।

২৩। বৰকাণু—আহোম ৰাজত্বত বৃদ্ধ বৰুৱাৰ এলাকাৰ ঠাইৰ মাটি-বাৰীৰ হিচাব ৰাখা কৰ্মচাৰী। “বৰকাণু”য়েই “বৰকাকতী” বুলি সন্দেহ হয়। বৰকাণু উপাধিৰ কায়স্থ লোক আমি নাপালোঁ।

২৪। ডাল মানুহ-সোণধনী—আহোম ৰাজত্বত ৰাজকৰৰপৰা বাদ পৰা এক শ্ৰেণীৰ লোক আছিল; তেওঁলোকে বাৎসৰিক খাজনা দিব নালাগে কিন্তু নতুনকৈ ৰাজা হলে “এতোলা” সোণ ৰাজভৰালৈ পঠাব লাগে। তেওঁলোকে এক টোলৰ কোব (টোল বজলে যিমানদূৰ শব্দ যায়) মাটি পাইছিল। শালিকবিয়াৰ তডাল-কায়স্থ, হাল্লাঙৰ ‘কায়স্থ’ বংশ আদিত এনে সোণধনী আছিল।

২৫। বিষয়া—হিন্দু ৰাজত্বৰ সময়ত উৰিষ্যাত বিয়ী বা বিষয়পতি খাজনা আদায়ৰ বাবে ৰাজ্যৰ ওচৰত দায়িত্ব আছিল। এই পদবিষয়টোৱেই গোঁড়ৰ হিন্দু ৰাজ্যত চলিছিল; আৰু তাৰপৰাই ই আঁচি প্ৰাচীন কামৰূপত প্ৰবেশ কৰে। নৰনাৰায়ণ ৰাজ্যৰ ৰাজত্ব কালত “বিষয়া” নামৰ ৰাজত্ব আদায়কাৰী কৰ্মচাৰীৰ নাম পোবা যায়।* গোঁড় “মুছলমানে” অধিকাৰ কৰাত “বিষয়পতি” পদৰ ঠাইত “চৌধাৰী” পদ চলে। এই কাৰণে আমাৰ দেশতো “বিষয়া”ৰ ঠাইত ‘চৌধাৰী’ শব্দ চলিবলৈ ধৰে। কোচ ৰাজত্বৰ প্ৰথম ভাগতে “বিষয়া” শব্দ দেখা যায়—পাচলৈ কোনো কৰ্মচাৰীৰ নামৰ পাচত “বিষয়া” দেখা নাযায়। সম্ভৱত: “বিষয়া” প্ৰাচীন কামৰূপৰ হিন্দু ৰাজাসকলৰ ৰাজত্বৰ চিন স্বৰূপে অৱশেষ আছিল; সেই কাৰণেহে কোচ ৰাজত্বৰ ১ম ভাগত ইয়াক দেখিবলৈ পোবা হৈছিল। নাৰায়ণ গোমথাৰ বংশধৰ এজন এই “বিষয়া” হোবা বংশাৱলীত পোবা যায়। আজি কালি বিষয়া অৰ্থে ৰাজ-কৰ্মচাৰী আৰু মাজুৰ মহলদাৰক বুজায়।

২৬। ৰায় চৌধাৰী—‘ৰায়’ শব্দে ৰাজ্যক বুজায়; ৰাজবংশৰ মানুহ হৈয়ো যি ৰাজ্যৰ অধীনত এগৰা পৰগনাৰ ৰাজত্ব আদায় আৰু দেৱ-না-কৌজদাৰী বিঘৰ বিচাৰ কৰিছিল, তেওঁৰ উপাধি “ৰায় চৌধাৰী” আছিল। কামৰূপৰ বৰপেটাৰ ৰামৰায়ৰ বংশধৰ আৰু মাণিকগাঁৱৰ চৌধাৰীবংশত এনে “ৰায় চৌধাৰী” পদৰ বিষয়া আছিল।

২৭। ৰায় বৰুৱা—ৰাজবংশৰ লোকে বৰুৱা বিষয় পালে “ৰায় বৰুৱা” উপাধি পাইছিল। কায়স্থৰ ভিতৰত বৰপেটাৰ ৰামৰায়, গোঁড়াৰ ভূঞাবংশৰ লাউতৰ্নাশা: আৰু নাৰায়ণ গোমথাৰ বংশৰ ডিবোৱা শাখাত এনে “ৰায় বৰুৱা” উপাধি থাকা দেখা যায়।

(খ) বিষয়াসকলৰ এলাকাধীন ঠাইবোৰৰ নাম—

প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্য আগৈয়ে গাঁও মাজে বিভক্ত আছিল—(২৭ পৃ: কামৰূপ বুৰঞ্জী) পাচত চকলা আৰু তপাল বিভক্ত হন। চকলা ৰাজ্যৰ একোটা দাৰে দাপ্তৰ ভাগ—তপালবোৰ চকলাৰ সৰু সৰু ভাগ (১০২ পৃ: কামৰূপ পুৰাতত্ত্ব)। *

নৰকবংশ, স্তম্ভবংশ, দ্ৰাভনাৰায়ণবংশ আৰু তেন ৰাজবংশত শাসন বন্দোৱস্ত কি বৰুৱা আছিল বুজাব পোৱা নাযায়। ভূঞাসকলে যাৰ যিমান বল তেওঁ যিমান ঠাই অধিকাৰ কৰিছিল—আৰু অধিকৃত ঠাইয়েই ভূঞাৰাজ্য বুলি কথিত হোৱা যেন অনুমান কৰিব পাৰি। ভূঞাসকলৰ শাসন সম্বন্ধেও বিশেষ একে

* চকলাৰ মূল চাকল, গোঁড়ৰ ৰাজ্য ভাঙাত “ভূম” শব্দৰ মৰ্মন ৰাজ্যসকলে দেশক চাকলত বিভক্ত কৰিছিল; তা’ শাসনকৰ্ত্তাক চাকলদাৰ বুলিছিল। (বাবুজী ১০৬ পৃ:) আনন্দ ৰায়চৌধাৰী।

জানিব নোৱাৰিলোঁ। কিন্তু কোচ ৰাজ্যসকলৰ দিনত চকলা আৰু তপাৰ ভাগ হোৱা বুলি বিশ্বাস কৰিব পাৰি।

কামৰূপ-বুৰঞ্জীৰপৰা জানা যায়—মুছলমানে পৰীক্ষিতৰ কোচ-হাজো অধিকাৰ কৰি গৌৰীপুৰ-ৰাজ্যৰ উপৰি পুৰণ কবিশেখৰক লগত লৈ “ছেক বিৰাহিম (ইব্রাহিম) কাডোৰীয়ে” পৰগনা বন্দী কৰে। কিন্তু কামৰূপ পুৰাবৃত্তৰপৰা জানা যায়—এওঁ “চকলা বন্দী গুচাই তপা আৰু পৰগনা” কৰে। অনুমান হয় এপাহৰ কোচৰ দিনৰেই—সি পৰগনাতকৈ সৰু সৰু, একোখন পৰগনা কেইবাটাও ওপাত বিভক্ত হৈছিল।

কোচ-হাজো মুছলমান-আমোলত চাৰি চৰকাৰত বিভক্ত হৈছিল—

- (১) চৰকাৰ কামৰূপ।
- (২) চৰকাৰ ঢেকেৰি বা ঢেকুৰ *
- (৩) চৰকাৰ দক্ষিণ কুল।
- (৪) চৰকাৰ বঙ্গাল ভূম।

কামৰূপ চৰকাৰৰ পৰগনা—“কৌৱৰভাগ, পাতিদৰং, বনভাগ, বামা বনভাগে একেলগী, বদৰং, বাহবাৰী, সাতৰঙীয়া, চৌৰাহীখাতা, কাচিমপুৰ, বৰভাগ, দেহোৰ, ক্ষেণভাগ, বজালী, বাহেৰখাতা, বজালী সহিত একেলগী, বাউসী, বৰনগৰ, পাওকটা বৰনগৰৰ সৈতে এবেলগী, বৰপেটা, বেজিনী, ফুলগুৰী বেজিনীৰ সৈতে একেলগী, বান্ধা, দিগজল।” (কামৰূপ বুৰঞ্জী)

চৰকাৰ ঢেকেৰীৰ পৰগনা—“খুটাখাট, গুমা, পৰ্বেজোৰ কসবে বৃনুণী, জামিৰা, টাৰিয়া, দুবলা (গুমা), জনকৰ মোহল, কসবে ঘিলা, চাপড, বেছনগাতি, বোৰলাৰ, খুৰাৰ, বাঠনহল, । বটোৱালী, ঘন্যাপী মোহল, ধামাদি মোহল, চুনহট, দত্তক মোহল।”

চৰকাৰ দক্ষিণ কুলৰ পৰগনা—পৰগনে সান্তোৰ (তাৰ তলে পাচ তপা—৩১ বগাবাৰী, তাপে চানুৰায়া, তাপে বেবেনী, তাপে হান্ডাল ওজাপেলি, তাপে তিসিমপুৰ), পাণ্ডুহাৰ তলে সাত তাপে—তাপে বন্ধেশ্বৰ, তাপে মন্নিয়োলি, তাপে ছমনীয়া, তাপে বেনতলা, তাপে শুক্লাকটা), ডুমৰিয়া, পুস্তা, মেছপাৰা, কানুমপুৰাপৰা, কটৈডবাৰী, পুয়াতলে, গাভো মোহল, গোঁড়বাটা।” †

চৰকাৰ বঙ্গাল ভূমৰ পৰগনা—বাহেৰবন্ধ, ভিতৰবন্ধ, গাৰবাৰী, চকাৰেতলা, চান্দিয়ানী।

ইয়াৰ উপৰি কিছুমান নদাৰ বৰ লৈছিল সহবোৰক মোহল বুলিছিল আৰু সবহকৈ বচাৰি, বেনা, পাৰ্ছক আদি থাকা ঠাইবোৰকো মোহল নাম দিছিল, যেনে—কটাৰি মোহল, চুতিয়া মোহল, হবান মোহল। নগৰাৰাব কসবে নাম দিছিল যেনে—কসবে হাজো, কসবে গুৱাহাটী ইত্যাদি।

সাধাৰণ কথাত মোহল, কসবে, পৰগনা আদিক মোহল বুলিছিল। সেই কাৰণে কামৰূপ বুৰঞ্জীত পাচ হাজো ৭৫ টা মোহলত বিভক্ত হোৱা বুলি উল্লেখ কৰিছে (৮ খণ্ড)।

ঢেকেৰি বা ঢেকুৰ শব্দটো ২ম, ১০ম আৰু ১১শ শতকাত পোৱা যায়—ই এখন ৰাজ্য বুলি মাজে মাজে কৰিত হৈছিল।

* কামৰূপ পুৰাবৃত্ত—কামৰূপ মোহল বুলিছে।

† এই পৰগনাবোৰৰ নাম “কামৰূপ পুৰাবৃত্ত”তো আছে, কিন্তু দুই এটা নামৰ পৰিবৰ্তন ঘটিছে, কামৰূপ বুৰঞ্জীৰাম

১ পুৰণি বুলি ভাৰপৰাই টোকা হল। লিখক।

এই ব্ৰহ্মীত পৰগনাবোৰৰ নামৰ অৰ্থও দিছে; ইয়াৰ কেইখনমান পৰগনাৰ নামৰ অৰ্থ তলত দিয়া হল:—

“চৌৰাহীখাতা—ৰাজ্যৰ (কোচ) খাত য’ত য’ত আছিল মানে চৌৰাহীখাতা পৰগনা হল।”

বৰভাগু—বক্ৰাসকলে (কোচৰাজ্য) যি থাইছিল মানে বৰভাগ হল।

দেহোৰ—দেৱালয় আছিল মানে দেহোৰ হল।

ক্ষেত্ৰিভাগ—ৰাজ্যৰ (কোচ) চাবৰ ক্ষেত্ৰি-চিপাই যিখন থাইছিল মানে সকলে পৰগনে ক্ষেত্ৰিভাগ হল।*

বাহেৰখাতা—কোবৰ-কুঁৱৰীৰ (কোয়ৰ) খাত মানে পৰগনে বাহেৰখাতা হল।

বাঁউসী—কুমাও (কোচ) থাইছিল যেন পৰগনে বাঁউসী।

বেজিনী—কুঁৱৰীৰ নখকাটা বেজিনী যিখনত আছিল মানে পৰগনে বেজিনী হল। (২৯ পৃষ্ঠা কাঃ বুঃ)

আহোম ৰাজত্বত প্ৰাচীন কামৰূপৰ শাসন বন্দোৱস্ত—

পূবে বৰনদী আৰু কলং পশ্চিমে—নগৰবেৰ’ৰ পশ্চিমে থাৰা শঙ্খনবাহী গাৱঁৰ পশ্চিম সীমা আৰু মানাত নদী, এই তিনি কামৰূপ চৰকাৰ নামটি বাগিলে।” আগৰ কোচ ছাজোৰ পশ্চিম ছোৱাত কোচ ৰাজ্যৰ বংশধৰসকল প্ৰাদেশিক ৰাজা হয়। সেই ঠাই গোৱালপাৰা জিলা নামে পৰিণত; ইয়াৰ শাসনৰ ব্যৱস্থা মুছলমান আমোলৰ দৰে চলি থাকে।

আহোমসকলে কামৰূপ চৰকাৰ শাসন-বন্দোৱস্ত খলপ ল’বলৈ কৰে। আহোমৰাজে কিছুমান “তপাক পৰগনা নাম দিয়ে।” আগৰ কামৰূপ পৰগনাবোৰ পৰগনা হৈমহৈ থাকে। “পৰগনাবোৰ ২৩৫৬খনকৈ তালুকত ভাগ কৰে; তালুকবোৰ পুনৰ ২৩৫৬খনকৈ ভাগ কৰি লাট নাম দিয়ে। লাটৰ তিতৰত ২৩৫৬খনকৈ গাঁও থাকে।”

কোচৰাজ্যৰ আমোলত কামৰূপত চাৰিঘৰ গোমস্তা আছিল, আহোম ৰাজ্যে চাৰিঘৰ গোমস্তা বাগে। ইয়াৰ উপৰি “বুজৰবক্ৰা, বৰকাণ, চৌধাৰী, পাটোৱাৰী, তালুকত তালুকদাৰ, লাটত ঠাকুৰীয়া, তাৰ লৈ কাকটা, সাৰা বা গাওঁবাৰিক পাতে।”

এই সময়ৰ গোমস্তাৰ কাম-ৰাজহৰ লিখা-পঢ়া সকলো কাম কৰা; কোচৰাজ্যৰ সময়ৰ দৰে ৰাজহৰ বাবে ৰাজ্যৰ ওচৰত দাসী নহয়; অৰ্থাৎ আহোমৰাজ্যৰ গোমস্তাক এক প্ৰকাৰ কাকতীহে বুলিব পাৰি।

আহোমৰাজ্যৰ দিনত উডনীৰ প্ৰজাবিলাকে ৰাজা, কুকন, বক্ৰা আদি বিষয়াৰ ঘৰত খাটি দিব লাগিছিল কিন্তু কামৰূপীয়া প্ৰজাই খাটি দিব নালাগিছিল—খাজনাহে দিছিল। এই কাৰণে কামৰূপৰ বিষয়া সকলে জীৱিকাৰ নিমিত্তে নিম্বৰভূমি পাইছিল। কিন্তু কোনো বিষয়াই বিগ্ৰহ স্থাপন কৰিলে বা কোনো ধৰ্মাচাৰ্যই সত্ৰ বা সন্ত্ৰ পাতিলে তাৰ সেৱা-পূজা চলাবলৈ নিদৰ ভূমিৰ লগত আৰু ভকতে পাইছিল। কোনো বিষয়াক অতিথি সংকাৰ কৰিবলৈ আৰু মঠ-মন্দিৰ সাজি বস্তি জলাই নাম কীৰ্ত্তন কৰিবলৈও নিম্বৰ ভূমি আৰু ভকত দিছিল। পুকনীনায়াৰ লগত ফলিবোৰ চালে ইয়াৰ প্ৰমাণ পাব।

ইংৰাজ আমোলত চৰকাৰ কামৰূপ নামৰ সপ্তনি কামৰূপ জিলা নাম হয় (১৮০৫ ইং চন)। বুঢ়া বক্ৰা, বৰকাণ, গোমস্তা আৰু তালুকদাৰ এই নিয়মবোৰ গুচাই দিয়ে।

* খেত্ৰ বা ক্ষেত্ৰী শাস শিবোমণিভূঞা চণ্ডীনৰ দিনৰ—(গুৰুচৰিত)।

ডাঙৰ ডাঙৰ চৌধাৰীসকলৰ গাত আগৰ দৰে দেৱানী, ফৌজদাৰী বিচাৰ আৰু পুলিচৰ কামতা পোনতে ৰাখে; কিন্তু কিছু দিন পাচত এই ক্ষমতা গুচাই কেৱল ৰাজহ আদায় কৰা কামহে দিয়ে। এই সময়তে পুলিচ থানাৰ সৃষ্টি হয়।

“ৰৌলট কালেক্টৰ চাহাবৰ দিনত ঠাকুৰীয়া, কাকতী বিষয়টিও গুচালে। ইটিনায়ত কালেক্টৰ চাহাবৰ আমোলত পৰগনাবোৰক মৌজা, আৰু চৌধাৰীবোৰক মৌজাদাৰ নাম দিলে। পাটোৱাৰী বিষয়টিও গুচাই মৌজাৰ ভিতৰত ১২৩৪৫৬ জনকৈ গণ্ডল পাতিলে।” (কায়স্থ পুৰাবৃত্ত।)

৫। বিষয়াসকলৰ অৱস্থা আৰু জ্ঞান—আহোম ৰাজত্বৰ শেষ সময়লৈকে দৰঙ্গ-কামৰূপৰ সকলো কায়স্থৰ যথেষ্ট ভূ-সম্পত্তি আছিল। আহোম ৰাজত্বত যিসকল কায়স্থই বিষয় নাপাইছিল সেইসকলে ৰাজ্যৰপৰা “মানমাটি” (ভাঙ্গা বিষয়াক জীৱিকাৰ নিমিত্তে দিয়া ভূমি) পাইছিল। বৃটিচ আমোলত যিবিলাকে পূৰ্বৰ ৰাজদত্ত ফলি আৰু পেৰাকাকত দেখুৱাইছিল সেইবিলাকৰ ভূমি বহাল কৰিছিল, যাৰ ফলি-কাকত হেৰাইছিল সেইসকল উক্ত ভূমিৰপৰা বঞ্চিত হৈছিল। এইদৰে ফলি হেৰোৱা বংশৰ সংখ্যাই সৰু। ক্ষেত্ৰীৰ নাৰায়ণ গোমস্তাৰ বংশত কোচ আৰু আহোম ৰাজ্যৰ দিনত কেইবাজনেও “বিষয়া”, “বুজৰবকুৱা”, “মজুমদাৰ”, “চৌধাৰী” আদি বিষয় থাইছিল কিন্তু ছপৰ বিষয় সিবিলাকৰ ৰাজদত্ত তামৰ ফলি-পেৰাকাকত আদি সময় মতে দেখুৱাব নোৱাৰাত বেচি ভাগ ৱাংদেও ভূমিৰপৰা বঞ্চিত হৈছে। উত্তমনাৰায়ণ নিজে জমিদাৰ আছিল (বৰনগৰীয়া বকুৱাবংশ), তেওঁৰ বংশত বুজৰবকুৱা, ছবৰীয়া বকুৱা (ছুৱাৰ ৰাজা), চৌধাৰী আদি হৈছিল; এওঁৰ বংশতে বিখ্যাত চণ্ডীবৰ বকুৱা জন্মিছিল কিন্তু সিবিলাকৰ বংশধৰসকল ৰাজদত্ত ভূমিৰপৰা সম্পূৰ্ণ বঞ্চিত।

বৃটিচ আমোললৈকে কায়স্থসকল সম্পত্তিশালী হৈ থাকোঁতে পোৱা যায়: কিয়নো বৃটিচৰ দিনত যদিও পূৰ্ব ৰাজদত্ত ভূমিৰপৰা কিছুমান কায়স্থ বঞ্চিত হৈছিল তথাপি আজিও শতকৰা প্ৰায় নব্বৈঘৰ কায়স্থৰ ৰাজদত্ত ভূমিৰ চিন বৰ্তমান সময়লৈকে অলপ অলপ আছে।

বিষয়াসকলক দিয়া নানকাৰ ভূমিবোৰ বৃটিচ আমোলত নিষ্পিথেৰাজত পৰিণত; আনকি যিবোৰ পূৰ্বতী ৰাজ্যসকলে ধৰ্ম্মার্থে উৎসৰ্গা কৰি নিষ্কৰকৈ দিছিল সেইবোৰো বৃটিচে দখল অক্ষমাবেহে বজাই ৰাখি তাকো নিষ্পিথেৰাজ (অৰ্ধ খাজানাক ভূমি) কৰে। বৃটিচে নানকাৰ আৰু ধৰ্ম্মোত্তৰৰ এই ব্যৱস্থা কৰাত খাজানাৰ বাবে কিছুমান ভূমি হস্তান্তৰিত হয়, কিছুমান ভূমি কিছুমান বংশধৰে অভাৱত পৰি বিক্ৰী কৰে। এইদৰে ব্ৰাহ্মণেতৰ জাতিৰ নানকাৰ, ধৰ্ম্মোত্তৰ আৰু ব্ৰাহ্মণৰ ধৰ্ম্মোত্তৰৰ পৰিমাণ দিন দিন কমি গৈছে আৰু তাৰ ফলত এইবিলাক মানুহৰ অৱস্থাও বেয়া হৈ আহিছে।

প্ৰাচীন কালৰ কায়স্থসকলে ভালদৰে লিখা-পঢ়া জানিছিল; এওঁলোকৰ কিছুমানে সংস্কৃত ভালদৰে “কিছিল—কিছুমানে ভাগৱত-গীতা আদিৰ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিছিল; বৰ্তমানেও হুঁই এজনে পাৰে।

কায়স্থসকলে প্ৰাদেশিক ভাষাৰো আলোচনা কৰিছিল। তেওঁলোকে বহুতে ঘৰত বহি বিনা বেতনে ৫৮ৰ সকলো জাতিৰ লোকৰ লৰাক সেই লিখা-পঢ়া শিকাইছিল। কায়স্থে শিকোৱা বাবে এই বিজ্ঞাৰ “হাৰ্টিথেলী” বুলিছিল। কায়স্থৰ লৰাবিলাকে বিশেষকৈ জমি-জমাৰ হিচাব ৰাখিবলৈ শিক্ষা কৰিছিল— আৰু মজুমদাৰী শিক্ষা বুলিছিল; কোনো কোনোৱে “কায়স্থিকা” বৃত্তিও বুলিছিল। আন কি প্ৰভু ষষ্ঠদেৱেও নিজ পুত্ৰ ৰমানন্দ ঠাকুৰক চক্ৰপাণি মজুমদাৰৰ দ্বাৰা এই বিজ্ঞা শিক্ষা দিয়াইছিল। কায়স্থৰ

ভিতৰত বহুত গ্ৰহণকাৰ আছিল; আমাৰ প্ৰাচীন পুথি যিবোৰ আছে তাৰ সবহ ভাগ কায়স্থসকলে ৰচনা কৰিছে। বহুত কায়স্থে সাঁচীপাত তৈয়াৰ কৰা, ৰং দিয়া আৰু পুথি নকল কৰা কামতো পৈণত আছিল। আমাৰ কায়স্থবিষয়াই জ্যোতিষ কিছু কিছু জানিছিল।

বহুত কায়স্থে ঘৰত বহি নানা শিল্পৰ কাম কৰিছিল। কিছুমানে কাঠৰ কাম আৰু কিছুমানে বাঁহৰ কাম এনে চকুত লাগাকৈ কৰিছিল, যে তাৰ বাবে তেওঁলোকে বহুতৰপৰা প্ৰশংসা লাভ কৰিছিল।

প্ৰায় সকলো কায়স্থবিষয়াই বোগৰ চিকিৎসা জানিছিল; বোগীৰ শুশ্ৰূষা, প্ৰথাদিৰ ব্যৱস্থা, আয়ুৰ্ভিক আৰু সৰু সৰু নিদানিক ঔষধ পাতি জানিছিল আৰু সেইবোৰ নিজে তৈয়াৰ কৰি ৰাখিছিল। ইয়াৰ উপৰি কিছুমানে মন্ত্ৰও জানিছিল; আৱশ্যক মতে এই মন্ত্ৰেৰে জাৰি বোগ শুচাইছিল।

কায়স্থ বিষয়াসকলে য'ত বাস কৰিছিল তাৰ চাৰিওফালে হিন্দুৰ নানা জাতিক ভাগ ভাগকৈ পতিছিল আৰু সেইবিলাকৰ লগত এক পৰিয়ালৰ দৰে প্ৰীতিৰে বাস কৰিছিল। বিয়াৰ স্মৃথ-দুথ ওচৰ চুবুৰীয়াৰ স্মৃথ-দুথ আৰু ওচৰ চুবুৰীয়াৰ স্মৃথ-দুথেই বিষয়াৰ স্মৃথ-দুথ আছিল। অন কি বিষয়াৰ কন্যা এটি বিয়া দিবৰ সময়তো ওচৰৰ লোকক মাতি তেওঁলোকৰ পৰামৰ্শ লৈহে ঠিক কৰিছিল। সেইদৰে বিষয়াৰ আশ্ৰিত লোকসকলেও বিয়া-বাৰুত বিষয়াৰ পৰামৰ্শ গ্ৰহণ কৰিছিল; অন কি কোনো লোকে বিয়া কৰাই আহি বৰ-কন্যা উভয়ে বিষয়াৰ আশীৰ্বাদ লৈহে আনন্দ পাইছিল। বিষয়াই গাওঁখন নগৰৰ দৰে আলি-পদূলি, পুখুৰী আদি দি চকুত লাগু কৰি ৰাখিছিল। ইয়াৰ উপৰিও বিষয়াই তেওঁৰ এলাকাৰ ভিতৰত থকা গাৱঁৰ যাতায়াতৰ সুবিধাৰ নিমিত্তে আলি, জান আৰু পানীৰ অভাৱ শুচাবলৈ পুখুৰী আদিৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। কথিত আছে—চান্দকুচিৰ বুজবৰুৱা ঘৰে তেওঁৰ এলাকাত এক ৰাওণ পুখুৰী খন্দাইছিল। বৰ্তমানেও ওচৰ কাষৰ ৩০২৫ টা পুখুৰীৰ কম নহব। আহোমৰাজ্যৰ দিনৰ বিষয়াৰ ভিতৰত চান্দকুচি, মাথিবাহা, গনাহকুচি আদিত গাওঁ সংগঠনৰ যি অৱশেষ আছে তাক দেখিলেই পূৰ্বৰ বিষয়াৰ গাওঁ-সংগঠনৰ আভাস পোৱা যায়। চান্দকুচিত সোমালে এখিলাও ৰাওণ নগৰত সোমোৱা যেন লাগে।

সকলো কায়স্থৰ গোসাঁইঘৰ আছিল, বৰ্তমানেও প্ৰায়বিলাকৰে আছে। কায়স্থবিষয়াই ডাঙৰকৈ নামধৰ ৰাখিছিল, আৰু বেচি ভাগ নামধৰৰ মৰ্গকুটী আছিল। কায়স্থবিষয়াৰ নামধৰলৈ ওচৰ কাষৰ সকলো মানুহ সন্মানপৰত আহি লগ লাগি নাম-কীৰ্তন কৰিছিল। ই এক প্ৰকাৰ সত্ৰৰ ব্যৱহাৰৰ দৰে চলিছিল। এওঁলোকৰো পাঠক, দেউৰী, মেধি, পুত্ৰাৰী আদি বাবৰ লোক আছিল; আৰু প্ৰত্যেকে নামঘৰত পাঠাৰ হৈ বিষয়াৰপৰা নিদৰ ভূমি খাবলৈ পাইছিল; বৰ্তমান সময়লৈকে কোনো কোনো ঠাইত এইদৰে কিছুমান বিষয়াক দিয়া পূৰ্বৰ ৰাজদত্ত ভূমিৰ অলপ অলপ ভোগ কৰি আছে।

প্ৰায়বিলাক বিষয়াই বিগ্ৰহ স্থাপন কৰিছিল। তেওঁলোকৰ কোনোৱে বিগ্ৰহৰ লগত শাস্ত্ৰও ৰাখিছিল। পৰৱৰ্তী কালত কিছুমানৰ অৱস্থা বেয়া হোৱাত বিগ্ৰহ গোসাঁইঘোওৱাক (পূজাৰীক) দি কেৱল শাস্ত্ৰক ৰাখিছে।

সকলো কায়স্থই নিজৰ গোসাঁইঘৰত নিত্য-প্ৰসন্ন কৰিবলৈ বাধ্য আছিল, আৰু দুই বেলা ঈশ্বৰ উপাসনা নকৰাকৈ অন্নগ্ৰহণ নকৰিছিল। বৰ্তমানেও এই নিয়ম বহুতৰ ভিতৰত আছে।

কায়স্থসকল আচাৰ্বনিষ্ট আছিল; দুই বেলা স্নান, উপাসনা, ব্ৰাহ্মণ-দেৱতাৰ প্ৰতি সন্মান, ওচৰ চুবুৰীয়াৰ প্ৰতি ভাতু ভাব আৰু ছপনীয়াৰ পৰত পদূলি ওলাই অতিথি অপেক্ষা কৰা কিছুমানৰ

সভাৰ আছিল। বহুতে অতিথিক দেৱতাৰ দৰে সন্মান কৰি ৰাখিছিল। এইবোৰ কাৰণত প্ৰাচীন কায়স্থসকল মূলকলমে প্ৰকাৰ পাত্ৰ হৈ উঠিছিল।

গোৱালপাৰা আৰু কোচবিহাৰত থাকি কায়স্থসকলৰ আৰ্থিক অৱস্থা বৰ্তমান সময়লৈকে বহুতৰ ভাল কিন্তু আগৰ তুলনাত বহুতৰ অৱস্থা ভাল বুলিব নোৱাৰি। এওঁলোকৰ চালচলন কামৰূপীয় কায়স্থৰ চালচলনৰ লগত অলপ ভেদ দেখা যায়। কামৰূপীয় কায়স্থসকলে ওচৰ কাৰাবৰ মাহুৰৰ লগত প্ৰায় সম ব্যৱহাৰ কৰিছিল কিন্তু গোৱালপাৰা-কোচবিহাৰৰ কায়স্থসকলে প্ৰজাৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰিছিল, বৰ্তমানেও কিছুমানে কৰে; এওঁলোকেও বিগ্ৰহ স্থাপন কৰি নিত্যপূজা কৰায় কিন্তু সেই বিগ্ৰহ বেচি ভাগবেই শিবলিঙ্গ বা দুৰ্গা, কালী আদিৰ। শাস্ত্ৰ থাপনাত ৰাধা এওঁলোকৰ দস্তৰ নাই। সম্ভৱতঃ এইবোৰ ৰাজ্যৰ প্ৰভাৱত হৈছিল। পূব ফালে ধৃতি-নীতিৰ বিচাৰ যেনে আছিল—পশ্চিম ফালে এই বিচাৰটোও ৭ম যেন লাগে; ই বঙালীৰ প্ৰভাৱ হব পাৰে।

প্ৰাচীন কামৰূপী কায়স্থৰ অৱস্থা আৰু চৰিত্ৰৰ গুণত ইংৰাজৰ দিনৰ আগলৈকে সুখত জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰি আছিল, তাৰ ফলতেই বোধকৰোঁ বৰ্তমান সময়লৈকে সমাজত ব্ৰাহ্মণৰ পাচতেই কায়স্থৰ আসন দেখিবলৈ পোৱা যায়, আৰু এই কাৰণেই বোধহয় কায়স্থৰ ভিতৰত এতিয়ালৈকে কোনেও কাৰো ঘৰুৱা চাকৰ নোহোৱাকৈ বৈ আছে। কিন্তু বৰ্তমানে আমি শিক্ষা-দীক্ষা, চৰিত্ৰ, আৰ্থিক অৱস্থাত হীন যেন হৈ আহিব ধৰিছোঁ—কায়স্থৰ এই গৌৰৱ আৰু বেচি দিন নাথাকিব, বৰ্তমানে এক প্ৰবাব নাইকিয়া হৈ গৈছে বুলিলেও হয়।

১ম অধ্যায় ।

ধৰ্ম যুগ ।

প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ নামনি অঞ্চলত ভাগৱতী ধৰ্ম প্ৰচাৰ—

“হৰি নাম বসে বৈকুণ্ঠ প্ৰকাশে

প্ৰেম অমৃতৰ নদী।

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰে পাৰ ভক্তি দিলা

বহে ব্ৰহ্মাণ্ডক ভেদি ॥” নামঘোষা ।

প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে ধুঞাহাটা বা ভূঞাহাটত চৈধ্য বছৰ হৰি নাম-বস বিলাই কামৰূপলৈ গৈ অহুমান
১০৫ খৃঃ অক্ষত পাটবাউসীত থান পাতে। থানৰ বৰ্ণনা :—

“কীৰ্তন-মন্দিৰ আনো গৃহক নিৰ্মিলা।

শযন-ভোগদন গৃহ সবাকো বান্ধিলা ॥

ভিতৰে বৈঠক ঘৰ ৰাজ-মেল খব ।
 হাটঘৰ বাসায়ৰ কপাট ছুৱাব ॥
 চতুৰ্দ্দিশে বেচি গৰখাইক দিলস্ত ।
 বাহিৰে ভিতৰে তাত কৃপ কৰিলস্ত ॥ ২৬২
 আনো নানা প্ৰাৰম্ভৰ পান কৰিলস্ত ।
 তথাতে শঙ্কৰদেৱ বঞ্চে বঞ্চিতস্ত ॥”

শ্ৰীদামোদৰদেৱ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

অলপ দিনৰ ভিতৰতে প্ৰভুৰ সাম্য আৰু ভক্তি ভাবৰ মোহিনী শক্তিত চাৰিও ফালৰপৰা অসংখ্য লোক আহি প্ৰভুৰপৰা শিক্ষা আৰু ভক্তি-তত্ত্ব গ্ৰহণ কৰিবলৈ ধৰিলে :-

“যত লোক শঙ্কৰৰ পাশক আসয় ।
 শঙ্কৰক গুৰু মানি কৰয় ভজন ॥” ২৬৩

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱপুৰুষ প্ৰভুৰ শৰীৰৰ চাঁঘাৰ সদৃশ হৈ লগে লগে ফুৰিছিল । তেওঁৰ যত্নত অনেক লোকে প্ৰভুৰ শ্ৰীশ্ৰীচৰণত আশ্ৰয়-বিক্ৰম কৰি নিজক কৃতকৃত্য বোধ কৰিছিল ।

প্ৰভু পাটবাউসী পোৱা অলপ দিন আগতেই নিশ্ৰুংগ ৰাজা স্বৰ্গাভ্যাস আৰু নৰনাৰায়ণ কামৰূপৰ ৰাজা হয় । মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে ভূঞাৰ সম্ভান বিচাৰি বিচাৰি প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা পাতিছিল । ৰাজাই প্ৰভুৰ পৰিচয় পাই প্ৰভুকে বৰপেটা অঞ্চলৰ ভূঞালি বিনয় দিয়ে :

“ৰাজা নৰনাৰায়ণে শ্ৰীশঙ্কৰ ।
 দৰশ্যে গাৰ্হিয়া দিয়াছিল ভাসম্বাব ॥
 বৰপেটা গামৰো ভূঞা পাতিলেক ॥” ২৬৪

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

প্ৰভুয়ে যি ৰাজা-চৰা জঞ্জাল তাৰি এসময়ত শিবোমণি ভূঞাৰাজ্যলৈ নিঠি দিছিল—সেই জঞ্জালে পুনৰ লাগ দিয়াত কষ্ট বোধ কৰিলে ; আৰু ইয়াক ত্যাগ কৰিবলৈ প্ৰভুয়ে :-

“ৰাজাৰ পাটলি বস্ত্ৰ সকলে, বোৱাইলা ।
 বৃন্দাবনি নগৰো বাস কৰাইলা ॥
 গিয়ো বস্ত্ৰ নগা পাছে নুপতক দিলা ।
 মোহি পানে কতো দিন শঙ্কৰ আছিল ॥ ২৬০
 বিয়ৰ কাৰ্য্য ৰামৰায়ত অৰ্পিলা ।
 পাটবাউসীক পাছে শঙ্কৰ আসিলা ॥”

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

প্ৰভুয়ে এইদৰে ৰাজ্যক উপচৌকন দি ভূঞালি বিয় ত্যাগ কৰি ভায়েক ৰামৰায় ভূঞাক দিয়ে । ৰাজ্যৰ আদেশত কিছুদিন ভূঞালি কৰিব লাগা হোৱাৰ কাৰণেই প্ৰভুৱে “গোমস্তা” পদ পাইছিল । ৰাজ্যৰ তলতীয়া ভূঞাসকলক এই সময়ত “গোমস্তা” বোলা হৈছিল । প্ৰভুৱে পূৰ্বৰ দৰে একান্তমতে

ধৰ্মচৰ্চা কৰিবলৈ ধৰিলে আৰু লোকসকলৰ মাজত ভক্তিতত্ত্ব প্ৰচাৰ কৰিবলৈ লাগিল। ইয়াৰ লগতে প্ৰভুয়ে গ্ৰন্থাদিও ৰচনাত লাগিল। পাটবাউসীত থাকোঁ কালতে প্ৰভুৱে কীৰ্তনঘোষা শেষ কৰে আৰু শ্ৰীমন্তাগৰতৰ ১ম, ২য়, ১০ম, ১১শ আৰু ১২শ স্বৰূপ পদ, কুকুদ্ৰে, নিমি নৱ সিন্ধু, কল্লিণী ছৰণ, ৩ক্তি প্ৰদীপ, কালী দমন নাট আদি ৰচনা কৰে। প্ৰভুৱে ইয়াতেই সংস্কৃত “বন্ধাকৰ” গুণিও ৰচনা কৰিছিল।

প্ৰভুৰ ধৰ্ম লাহে লাহে চাৰিফালে বেচিকৈ পৰিব্যাপ্ত হব ধৰাত কিছুমান বিপক্ষীয়দলৰ সৃষ্টি হল। বিপক্ষীয় দলত বেচিভাগ কাযস্থ আৰু ব্ৰাহ্মণ লোক আছিল। গুৰুচৰিতবোৰত বেচিকৈ ব্ৰাহ্মণৰ নামহে উল্লেখ কৰিছে। কিন্তু কাযস্থ ভূঞাসকলৰ বংশাৱলীবোৰ দেখিলে অল্পমান হয়—প্ৰায়বিলাক কাযস্থভূঞাই প্ৰভুৰ ধৰ্ম-প্ৰচাৰ-কাৰ্য্য ভাল নাপাইছিল আৰু অতি কম সংখ্যাৰ কাযস্থেহে প্ৰভুৰ প্ৰচাৰিত ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছিল।

শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱৰ প্ৰভুৰ মত প্ৰচাৰ—

বিকল্পবাদীসকলৰ মত গুণনত শ্ৰীমাধৱদেৱে প্ৰথম অতি স্পষ্ট আছিল সেই কাৰণে প্ৰভুৱে শ্ৰীমাধৱৰ “বচৰ পো” উপাধি দিছিল। এই সময়ত বিচুমান বিকল্পবাদীয়ে মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ ওচৰত প্ৰভুৰ বিপক্ষ গোচৰ দিয়ে, প্ৰভুৱে ৰাজসভাত উপস্থিত হৈ “পণ্ডিত মানি বদ বখানি গৰব” চৰ কৰি তেওঁৰ মত ৰাজ্যৰ দ্বাৰাও সমৰ্থিত কৰায়। মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ ভায়েক যুৱৰাজ আৰু সেনাপতি চিলাৰায় দেৱানে প্ৰভুৰপৰা ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰি প্ৰভুৰ মত প্ৰচাৰত ভালেখিনি সহায় হয়।

পাৰে পাৰে বিকল্পবাদী ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিতসকলৰ কিছুমানে প্ৰভুৰপৰা ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰি প্ৰচাৰ কাৰ্য্যত সহায় হবলৈ ধৰিলে। এইদৰে “গত কবিত্তপুণ শঙ্কৰদেৱৰ কীৰ্তিত” বহুত দূৰলৈ যাবলৈ ধৰাত শিষ্য মতা ক্ৰমে বাঢ়ি যাবলৈ ধৰিলে।

যত লোক শঙ্কৰৰ পশব অসম।

শঙ্কৰক গুণমানি কৰক ভজ্ঞ ॥ ২৬০

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

প্ৰভু বৰপেটাৰ চুণপোৰাত কিছুদিন থাকোঁতেই বগুৰীঙৰি পৰগনাৰ হালধিঘাটি গ্ৰামৰ ভৱানন্দ নামৰ এজন ব্ৰাহ্মণৰ প্ৰভুৰ শিষ্য হয়। প্ৰভুৱে তেওঁৰ নাম “নাৰায়ণ” ৰাখিছিল আৰু মাধৱদেৱৰ লগত সখি কৰি দিছিল। পৰবৰ্তী কালত নাৰায়ণৰ উপাধি “ঠাকুৰ” হয়। নাৰায়ণ ঠাকুৰ বিচক্ষণ বুদ্ধিমান আৰু উদাৰ চৰিত্ৰৰ ভক্ত আছিল। প্ৰভুৰ ওচৰত ধৰ্ম ধৰাৰ পাচৰেপৰা নিজলৈ পিঠি দি ধৰ্মচৰ্চাতে মন দিয়ে। ৬ গাৱেঁ গাৱেঁ ফুৰি শোক-তাপত জৰ্জৰিত লোকসকলক প্ৰভুৰ ওচৰলৈ আনি প্ৰভুৰ অমিৰ মাধুৰী পৰা নামৰস পান কৰাই লোকসকলৰ পৰকালৰ হিত সাধন কৰিছিল।

নাৰায়ণ ঠাকুৰদেৱৰ প্ৰভুৰ মত প্ৰচাৰ—

এইদৰে আদি অৱস্থাত শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষ আৰু নাৰায়ণ ঠাকুৰ যত্নত প্ৰভুৰ মত বহুত দূৰলৈ প্ৰসাৰিত হৈছিল। শ্ৰীমাধৱদেৱৰ বিষয় ন-ঘোষাত লিখিছে :—

“শঙ্কৰ স্বৰূপে হৰি সগন্ত জগত’ ভৰি

ভক্তি প্ৰদীপ লগাই থৈলা।

মাধৱ স্বৰূপে হৰি তাতে তৈল বৰ্তি দিয়া
অজ্ঞান-আন্ধাৰ দূৰ কৈলা ॥”

লোকসকলে লাহে ব্ৰাহ্মণ ভক্তৰ সংখ্যা বাঢ়ি যাবলৈ ধৰিলে। এই ভক্ত-ব্ৰাহ্মণসকলৰ ভিতৰত কেইবাজনো
শ্ৰীমাদ্ৰোহণ পণ্ডিত আছিল; এইসকলৰ যত্নত শ্ৰীমদ্ৰোহণ ধৰ্মমত চাৰিওফালে বেচিকৈ প্ৰচাৰ হ'বলৈ
ধৰিলে। নাৰায়ণ ঠাকুৰে কিদৰে শ্ৰীমদ্ৰোহণ মত প্ৰচাৰ কৰিছিল গুৰু-চৰিতৰপৰা তলত তুলি দিয়া হল :—

বৰনগৰত

“চক্ৰপাণি ভাৰ্গ্যা তেস্তে মহা গুৰুমতি ।
নাৰায়ণ-মুখে কথা শুনিলা সম্প্ৰতি ॥
ভবানন্দে কৃষ্ণ কথা কহিয়া থাকন্ত ।
ব্ৰাহ্মণীৰ মনে যেন অমৃত পিয়ন্ত ॥
মনত বোলন্ত কিনো ভাগ্যক লভিলোঁ ।
নাৰায়ণ মুখে কৃষ্ণ কথা শুনিলোঁ ॥
অনন্তৰে আপুনাৰ ঘৰে গৈলা যথা ॥
স্বামীৰ আগত কহিলন্ত সব কথা ॥’ ২৯৮

ইয়াৰ পাচত এই চক্ৰপাণি আৰু ভাৰ্গৱৰ ভিতৰত এটি কথা নৈবেদ্য দন্দ হয়। নাৰায়ণ ঠাকুৰে সেই
সংবাদ পাই চক্ৰপাণিৰ ঘৰত উপস্থিত হয়। অলপ কথা আলাপৰ পাচত নাৰায়ণ ঠাকুৰে কয় :—

“নাৰায়ণ বোলে গুৰু-কথাক শুনিবা। চক্ৰপাণি বোলে আন কথা নাপাতিবা ॥ ২৯৮
মেহি কথা ব্ৰাহ্মণা আমাতে কহিলন্ত । কথা শুনি আমিও তাহাক খঞ্জিলন্ত ॥
কহিলন্ত কথা আমি নশুহিলো আৰু । যজমান আছে আবে কি কৰিবো আৰু ॥
নাৰায়ণে বোলে শুনিযোক মহাশয় । কেটি যজমানে তাৰিবাক নপৰায় ॥
জগতৰ আদি দেৱ ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ । তাক ভজিলিসি তৰি সংসাৰ সাগৰ ॥
নিখিল জন্মৰ অন্তে নবতন্ত্ৰ পায । কৃষ্ণক মনত অ আয়ু বেৰ্থে বহি যায ॥
সবাতো অধিক দ্বিজ জন্ম অতিশয় । দেখিযো বিচাৰি মহা ভাগৱতে কয় ॥
ধৰ্ম অৰ্গ দেখা ইটো সমস্তে বিনাশী । মধু যেন শ্ৰেয়ে কথা কৰৈ হাসি হাসি ॥
হান হান বাটি দেৱ-দেবী পূজা কৰে । স্বৰ্গ স্তম্ভ ভঞ্জি ছনাই নৰকত পৰে ॥
পৰম দুৰ্ভাগ দ্বিজ জন্ম আছা পাই । ধৰিযো ভকতি ক্ষণে ক্ষণে আয়ু যায ॥
নৰতন্ত্ৰ নৌকা ইটো স্তুদুত সংসাৰ । উপদেশ দাতা লয়ো স্নহন কাণ্ডাৰ ॥ ২৯৯
শঙ্কৰ স্বৰূপে কৃষ্ণ অংশ অবতাৰ । তাক গুৰু লৈয়া কৰা পুৰুষ উদ্ধাৰ ॥”

গুৰু চৰিত—ৰামচৰণ ঠাকুৰ ।

শ্ৰীমদ্ৰোহণ ওচৰলৈ ধৰ্ম ধৰিবলৈ আহা লোকৰ সংখ্যা ক্ৰমে বাঢ়ি যাবলৈ ধৰিলে। তেতিয়া ৰামচৰণ
গুৰু, শ্ৰীমাধৱদেৱ, নাৰায়ণ ঠাকুৰ আদিক শৰণ-ভজন দিবলৈ আজ্ঞা কৰিলে। গুৰু চৰিতত পোৱা যায়—
কচাৰি ৰাজা আৰু জয়ন্তিয়া ৰাজায়ো শ্ৰীমদ্ৰোহণ ওচৰত নাম-ধৰ্ম বিচাৰিছিল; শ্ৰীমদ্ৰোহণে শ্ৰীমাধৱদেৱক পঠিয়াই
তেওঁৰ দ্বাৰা সেই ৰাজা হুইজনক ধৰ্ম দিয়ায়।

শ্ৰীদামোদৰদেৱৰ প্ৰভুৰ মৃত প্ৰচাৰ—

প্ৰভু পাটবাউসীত থাকোঁতে বৰদোৱাৰ ওচৰৰ নলচাৰ সতানন্দবিশ্ৰু, পুত্ৰ শ্ৰীদামোদৰদেৱৰ সৈকে প্ৰভুৰ ওচৰত উপস্থিত হয়। সতানন্দৰ পূৰ্ব পুৰুষ চণ্ডীৰ আদি ভূঞাৰ লগত আহা লোক; গতিকে শিবোমণি ভূঞাৰ লগত ইসকলৰ অতি সৌহাৰ্দ্য ভাব আছিল। সতানন্দ প্ৰভুৰ ওচৰত উপস্থিত হৈ কয় :—

“তযু দৰশন অভিলাষে আসি জৈলো।

চন্দ্ৰাৱতীপূৰে আমি খিত হৈয়া বৈলো ॥ ১৮২

আমিযো সাধিবো গতি তোমাৰ সঙ্কাষে।

দামোদৰ আসিয়া মিলিল তযু পাশে ॥

লোক সব নিস্তাৰিবা ভক্তি প্ৰচাৰি।

এহি কাজে তোবা সব আচা অৱতৰি ॥” ১৮৩

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ।

এইদৰে কিছু দিন সতানন্দেৰ তাত থাকিল; শ্ৰীশঙ্কৰ আৰু শ্ৰীদামোদৰৰ ভিতৰত প্ৰীতি বাঢ়িবলৈ ধৰিলে। শ্ৰীশঙ্কৰে শ্ৰীদামোদৰদেৱক ভাগৱত পাঠ কৰিবলৈ দিয়ে—“ভাগৱত পঢ়া ক্ৰম শুনো সবে আমি।” ভাগৱতৰ ব্যাখ্যা শুনি প্ৰভুৱে পৰম তৃপ্তি পায়।

ইয়াৰ পাচত শ্ৰীদামোদৰৰ বিবাহ হয়; কিন্তু সংসাৰৰ স্মৃৎ নঘটে। শ্ৰীদামোদৰে একান্ত মনে প্ৰভুৰ শ্ৰীপাদ ধৰ্মচৰ্চাত সময় অতিবাহিত কৰিবলৈ ধৰিলে—

(১)

“আজি ধৰি তযু কথা থাকিব ধৰিয়া।

পঢ়িবোহো ভাগৱত প্ৰসঙ্গ কৰিয়া ॥

শঙ্কৰ সহিতে সদা প্ৰসঙ্গ কৰন্ত।

ভাগৱত পঢ়ি নিতে আনন্দে থাকন্ত ॥” ২৭৪

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ। (বৰপেটাৰ)।

(২)

“বৈকুণ্ঠ সমান সিটো পাটবাউসী ভৈলা।

শঙ্কৰ মাধৱ দামোদৰ তিনি বৈলা ॥

দামোদৰ ভাগৱত কহিয়া থাকন্ত।

দিনেক শঙ্কৰদেৱে তাক বুলিলন্ত ॥ ২৭০

ব্ৰাহ্মণ সজ্জন লোক যতোক আছয়।

জ্ঞানো সবাৰু তুমি নাহিকে সংশয় ॥”

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত নীলকণ্ঠ। (দক্ষিণ পাটৰ)।

শ্ৰেষ্ঠয়ে শ্ৰীদামোদৰদেৱক * ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ আজ্ঞা দিলে। দামোদৰে সৌজন্ততা দেখুৱাই কলে—
 “দামোদৰ বোলে তুমি আছাহা সাক্ষাৎ ।
 তথাপিতো ইটো ভাৰ লাগিল আমাত ॥”

দামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

* শ্ৰীদামোদৰ শ্ৰেষ্ঠয়ে পত্নী-বিয়োগৰ পাচত শ্ৰেষ্ঠৰ চেৰত উপস্থিত হ'লত—

“কৰিয়ো বিবাহ তুমি নিশ্চয়ে বুলিলো আমি
 ময়ো কিছু হৈবহ সহায় ।

কৰযোৰে অনন্তৰে বুলিলন্ত দামোদৰে
 বিবাহত মোৰ ইচ্ছা নাই ॥ ২৮৮৬

তসু ভকতৰ সঙ্গৈ গাওঁ ওগ মছাৰঙ্গৈ
 আত পৰে কোন লাভ আছে ।

কৰা বাপ দয়া মোক পুৰুষ উদ্ধাৰ হোক
 এহি বুলি প্ৰণামিলা পাছে ॥

এহি বুলি বৈলা য়েবে শঙ্কৰে বুলিলা তেবে
 শুননা মোৰ বাব্য বিপ্ৰবৰ ।

তুমি মহা গুৰু সন্ত ঈশ্বৰত দিয়া চিত্ত
 কাম তুমি কৰিণো কৃষ্ণৰ ॥

কৰা তুমি হেন কাম গোঁসাঁই দামোদৰ নাম
 হইবেক প্ৰসিদ্ধ জগতত ।

বৰিবা ওজন্ত প্ৰীতি ধৰিবা আমাৰ নীতি
 তেবে থান পাইবা বৈকুণ্ঠত ॥

জ্ঞান কম আদি যত কৰ্ম মল পতনত
 নকৰিবা তুমি আত ৰত ।

শৰণ কীৰ্তন কৰি স্মৃঢ়ে বিশ্বাস কৰি
 আচৰিবা সদা মোৰ মত ॥

গুৰু চৰিত—ৰামচৰণ ঠাকুৰ ।

x x x x

“বুলিলন্ত ৰামৰাম গুৰু শুনিয়োক ।

দামোদৰ গুৰুক শৰণ কৰায়োক ॥ ৮৩৫

ৰামৰাম গুৰু শুনি হৰি মন্দিৰত ।

বৰাইলা শৰণ পুহু হৰি চৰণত ॥

উপদেশ কথা যত শঙ্কৰে কহিলা ।

এহি মতে দামোদৰ আনন্দে ৰহিলা ॥” ৮৩৬

গুৰু চৰিত—ৰামানন্দ বিষ্ণু

ভট্টদেৱ আদি ভক্তসকলে অলপ বেজাৰ ভাব দেখুৱাত প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰে লোকক স্তনাই দিলে :-

“গুৰু বোলে আত কিছু নকৰা সঙ্কেহ ।

মোৰে দামোদৰে ভিন্ন নাই মাত্ৰ লেশ ॥” ১০৩৫

গুৰু চৰিত—ৰামচৰণ ঠাকুৰ ।

ইয়াৰ পাচত ভট্টদেৱে শ্ৰীদামোদৰ গুৰুৰপৰা ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে । এই সময়ত প্ৰভুৰ বংশৰ ভাতৃ ৰামৰায় ভূঞাই প্ৰভুৰ ওচৰত ধৰ্ম বিচাৰত শ্ৰীদামোদৰ গুৰুৰপৰা ধৰ্ম লবলৈ আদেশ কৰে ; আৰু লগতে কয়—

“দামোদৰ পাৰে লোক ভজিবে অপাৰ ।

যত মেধি ভক্ত হইবে সকলে আমাৰ ॥” ১১৫

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

শ্ৰীদামোদৰগুৰু সম্বন্ধে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে কৈছিল—

“আত্মাপৰ ভেদ নাহি সৰ্বতে সমান ।

আৰু সম নাহি মহা বুদ্ধিমন্ত আন ॥” ১১৪১

ৰামচৰণ ঠাকুৰ—গুৰু চৰিত ।

শ্ৰীদামোদৰদেৱ প্ৰভুৰ সোঁহাতৰ দৰে হৈ উঠে আৰু প্ৰভুৰ মণ্ডলোক সমাজত প্ৰচাৰ কৰিবলৈ ধৰে । *

শ্ৰীহৰিদেৱৰ ধৰ্ম প্ৰচাৰ—

এই সময়ত আৰু এজন মহা পুৰুষে প্ৰভুৰ সঙ্কলিত কৰে—তেৰাৰ নাম শ্ৰীহৰিদেৱ । শ্ৰীহৰিদেৱ প্ৰবৰ্ত্তী কালত “হৰিগুৰু” নামে জনাজাত হয় ।

শ্ৰীহৰিদেৱৰ উপৰি পুৰুষো চণ্ডীৰ আদি বাৰভণ্ডাৰ লগত আহা বেদজ্ঞ বিপ্ৰ আছিল আৰু তেওঁ ৭কলগে বাস কৰা যেন লাগে । অহুমান শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে বৰদোৱা ত্যাগ কৰাৰ সময়তে শ্ৰীহৰিদেৱৰ পত্নী মেই ঠাই ত্যাগ কৰি লক্ষীমপুৰৰ নাৰায়ণপুৰ নামৰ ঠাইত বাস কৰিছিল । প্ৰভুৱে ধুঞাছাটা

। শ্ৰীদামোদৰদেৱে কৈছিল- (১) “সন্ত গুৰু সমে, ঈশ্বৰক ভিন্ন, নকৰিবা কদাচিত । হৰি নামে ৰতি, পতত প্ৰীতি, কৰিবা -কাস্ত চিন্তা।” ৰামৰায় দ্বিত-গুৰুলীলা ।

(২) “বেদ মতে শ্ৰাদ্ধ আদি কৰ্মক্ৰিয়া যত । ভকতিৰ মতে গুৰু কেৱল নামত ॥”

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

(৩) “ঘণ্টপি নাহিকে কৰ্ম ভক্ত ঈশ্বৰৰ । লজ্বন নকৰে বাক্য তথাপি বেদৰ ॥”

শ্ৰীদামোদৰ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

(৪) “তীৰ্থক সেৱন, দেৱী উপাসন, ধৰ্ম-কৰ্ম যাগ-যোগ । ৰাম কৃষ্ণ নামে সকলে সিজয়, নালাগে কা উদ্বোগ ॥ ৪৮৫ অচ্যুতৰ যৈত, উদাৰ চৰিত্ৰ, প্ৰসঙ্গ কৰে সতত । তীৰ্থৰ সমান হোৱে সেহি গীতা-ভাগৱত মত ॥ এতেকেসে ৰাম কৃষ্ণ নাম বিনে, নাজানোহে আমি আন । কৃষ্ণৰ নামত কৰ্ম যত, সৰাৰ আশ্ৰয় স্থান ॥ সত্যযুগে ধ্যান, ত্ৰেতাযুগে ৰজ্জ, স্বাপৰে পূজা সম্প্ৰতি । কলিত ঠাৰ নাম ব্যক্তিবেকে, নাই নাই আন গতি ॥ সন্ত সঙ্গ লৈয়া, যবে হৰি পদে, আশ্ৰয় নকৰে মন । ব ব্ৰহ্মাণ্ডত আয়াযাত কৰি, ফুৰিবক নিৰন্তৰ ॥” গুৰুলীলা—ৰামৰায় দ্বিত ।

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

ভ্যাগ পোচত শ্ৰীহৰিশঙ্কৰদেৱেও নাৰায়ণপুৰ এৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওচৰৰ বহুবিধ বাস কৰে। বহুবিধপৰা শ্ৰীহৰিশঙ্কৰদেৱে পোচত পাটবাউসীলৈ অহা-যোৱা কৰিছিল আৰু তাত প্ৰভুৰ লগত ধৰ্মচৰ্চা কৰিছিল। শ্ৰীহৰিশঙ্কৰদেৱে পোৱা সৰ্বকৈ লিখিছে :—

শ্ৰীশঙ্কৰ নামে আসি অৱতাৰ হৈব ।
জ্ঞান-ভক্তি উপদেশে লোক নিস্তাৰিব ॥
লোক তাৰিবাক হেতু পৃথিবীক আসি ।
হৰিদেৱ ব্ৰাহ্মণত কছিব প্ৰকাশি ॥

[দ্বিজ বানেশ্বৰ আৰু দ্বিজ দিবাৰকৰ ৰচিত—শ্ৰীহৰিদেৱ চৰিত্ৰ—৩৭ পৃষ্ঠা।

প্ৰকাশক—শ্ৰীহৰিনাৰায়ণদেৱ গোস্বামী আৰু শ্ৰীকৰুণাকান্ত বৰুৱা বি, এ, (পাচত) বি, টি ।]

নীলকণ্ঠৰ ৰচিত শ্ৰীদামোদৰদেৱৰ ৰচিত শ্ৰীশঙ্কৰপৰা ধৰ্ম নোৱাৰা মহাপুৰুষসকলৰ নামৰ লগতে

শ্ৰীশঙ্কৰ নাম পোৱা যায় :—

“লেচাকোণা গোবিন্দ ভক্তিযা শঙ্কৰক ।
তান আজ্ঞা লৈয়া গৈলা চম্পাভলক ॥ ৩১৩
লোক ভজাইলন্ত শঙ্কৰৰ আজ্ঞা পাই ।
সৱক নিৰ্মিল গৈয়া তেঁহে সেই ঠাই ॥
হৰিদেৱ গৈয়া পাছে আদেশক পাই ।
সজক থাপিয়া বৈলা লোকক ভজাই ॥”

শ্ৰীমন্তশঙ্কৰ গুৰু পাচৰবাৰ তীৰ্থলৈ যাওঁতে লগত যোৱা ৩৩৩ সৰু সৰু :—

“শুনা মিত্ৰ ৰাম ৰাম শুনা গুৰু দামোদৰ
শুনা নাৰায়ণ মহাশয় ।
গোবিন্দ পৰমানন্দ উদাৰ গোবিন্দ চান্দ
শুনা হৰি হৰি ৰাম ৰায় ॥
শ্ৰীনাম বলোৰাম বলভদ্ৰ অনুপাম
শুনা তুমি জয়ন্তী মাধৱ ।
হৰিশঙ্ক জতিৰাম বণিয়া ভোবোৰা দাস
শুনা সবে কৰিয়া উৎসৱ ॥৩৭৫৭॥
দৈবজ্ঞত পৰে বলো সবাকৈ শুনায়া কলো
আনো যত আছা মোৰ সঙ্গৈ ।
কৰিয়ো যতন আকৈ যাৰ যাৰ যাহিবে লাগৈ
সাৱধান ছয়ো সবে বন্ধৈ ॥
হেন শুনি বন্ধ ভৈলা খনটা গুৰুড়ি লৈলা
লৈলা ধন তাহাতে লুকাই ।

ভৈলা সবে কাচ পাব গুৰু বাক্য কৰি শৰ

• আনন্দৰ পাব কুল নাই ॥৩০৪৮॥

শ্ৰীহৰিগুৰুৰ সত্ৰৰ নাম মানেন্দী আছিল। সত্ৰৰ নাম মানেন্দী হোৱাৰ কাৰণ শ্ৰীহৰিগুৰু চৰিতত এইদৰে আছে :—

“শুনিয়োক কথা আবে আত অনন্তবে।
 শঙ্কৰে বুলিলা শুনা হিজ দামোদৰে ॥
 অদভুত কৰ্ম তান দেখিয়ো সম্প্ৰতি।
 সমস্ততে বঢ়া হৰিগুৰু মহামতি ॥
 এতেকে চলিয়া আমি যাওঁ মানেন্দীক।
 দৌল ভিঠি বান্ধি মান “কাৰাহো” তেওঁক ॥
 এহি বুলি চলিলা শঙ্কৰ-দামোদৰ।
 লগত চলিলা আন ভক্ত নিবন্তৰ ॥
 এহি মতে চলিয়া গৈলেক তিনিজন।”

× × × ×

সাত দিন সাত ৰাত্ৰি যাত্ৰা আৰম্ভিলা।

যাত্ৰা সাক্ষ কৰি পাছে প্ৰসাদ ভুঞ্জিলা ॥ ৯৯ পৃষ্ঠা।

শ্ৰীহৰিগুৰুৰ গোবৰুৱা বৃদ্ধিৰ অৰ্থে এইদৰে প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰ, শ্ৰীমাধৱ, শ্ৰীদামোদৰগুৰু মানেন্দীত উপস্থিত হৈ দৌল ভিঠি বান্ধি (সম্ভৱতঃ কনুৱা) কৰি আছে। ইয়াৰ উপৰি এজন অন্ধক শ্ৰীহৰিগুৰুৰদ্বাৰা চকু দান দিয়ায় আৰু বাৰজন বিৰুদ্ধবাদী পণ্ডিত বিপ্ৰৰ অৰ্পিত বিষ পান কৰোৱাই তেওঁৰ মাহাত্ম্য প্ৰচাৰণৰ কথা উল্লেখ আছে :—

“বাচজন বিপ্ৰ আইলা শঙ্কৰৰ ঠাই ॥

এক তোলা বিষ লই পৰীক্ষা কৰয়।

বিষপান কৰে যিটো ভজিবো নিশ্চয় ॥

× × × ×

দেখিয়া শঙ্কৰে পাছে বুলিলা বচন।

কিবা প্ৰয়োজনে তোৰা আইলা আমাৰ স্থান ॥

শুনি হিজগণে কথা কহিলা নিঃশেষ।

বিষ ভুঞ্জি আমাক দিয়োক উপদেশ ॥

× × ×

পাটবাউসীত আছে দামোদৰ দেৱ।

হৰিগুৰু মানেন্দীত কৰিবাহা সেৱ ॥

শুনি হিজসৰ দামোদৰ পাশে গৈলা।

× × ×

মানবীত বিজ্ঞগণ প্ৰবেশিলা গই ॥
 পৰম পণ্ডিত বেদগৰ্বী; বিপ্ৰগণ ।
 তাসাহাৰ নাম শুনা সবে দিয়া মন ॥
 যক্ষ্মনি জগন্নাথ আৰু সন্ত দেউ ।
 গোপাল যে ভট্টদেৱ ভগবান দেউ ॥
 হৰিচৰণ নাৰায়ণ আৰু সৰু গুৰু ।
 বংশীদেৱ বলদেৱ আৰু বৰ গুৰু ॥

× + ×

বিজ্ঞগণে বোলে প্ৰভু শুনিও বচন ।
 এক তোলা বিষ লই আসিছে। তবু ঠান ॥

× × ×

চৈতন্যক আদি কৰি শঙ্কৰ দামোদৰ ।
 সবে মিলি পাঠাই আছে আশ্ৰমে তোমাৰ ॥

নাই বিষ পান কৰো বুলিলা গোপাঁই ।

মহন্ত সবৰ যদি হাত আছে পাঠি ॥

এই বুলি বিসৰ্গ কৰিলা প্ৰভু পান।” ১০১—১০৩ পৃষ্ঠা।

শ্ৰীহৰিদেৱ চৰিত—দ্বিজ বানেশ্বৰ আৰু দিবাকৰ ।

পাচত শ্ৰীহৰিগুৰুৱে সেই গৰ্বী বিপ্ৰসকলক শৰণ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰে। ব্ৰাহ্মণসকল বেজাৰ মনে ঘৰলৈ উলটি গল। পাচত পুনৰ গুৰুৰ ওচৰত উপস্থিত হয়, তেতিয়াও গুৰুৱে স্বীকাৰ নকৰাত সেই বিজ্ঞাভিমानी বিপ্ৰসকল ঘৰলৈ ফিৰি যায়। এইসকলৰ ভিতৰৰ চাৰিজনে পুনৰ আহি শ্ৰীহৰিগুৰুক ওচৰত কমা খুজি তন্ত্ৰি মাগাত তেওঁলোকক শৰণ দিয়ে। এওঁলোকক উপদেশ দিওঁতে এইদৰে কৈছিল—

“প্ৰথমতে কহোঁ শুন। ধৰ্ম ভাগৱত ।

যাক জানি নব সুখে তৰে সংসাৰত ॥

হৰিৰ একান্ত ভক্ত যত নিৰন্তৰ ।

হৰি যেন মানি তাক কৰিবা সদাৰ ॥

× × ×

এৱং-কীৰ্তন ধৰ্ম কৰিবা সদায় ।

ভাগৱত ধৰ্মৰ এহিছে অভিপ্ৰায় ।

বেদৰ বিহিত কৰ্ম সদায় কৰিবা ।

কদাচিতো মহন্তক নিন্দা নকৰিবা ॥

প্ৰাণী হিংসা নকৰিবা কৈলো সাবেসাৰ ।

প্ৰাণীৰ হিংসাত পৰে পাপ নাই আৰ ॥” ১০৯—১১০ পৃষ্ঠা।

শ্ৰীহৰিগুৰু চৰিত—বানেশ্বৰ আৰু দিবাকৰ ।

সত্তরতঃ ইয়াৰ পাচৰপবাই শ্ৰীহৰিগুৰুৰ নাম বৰ বেচিকৈ প্ৰচাৰিত হয়; আৰু ইয়াৰ ফলতঃই সত্তরতঃ কামৰূপৰ বিষয়া কায়স্থ ভূঞাসকলৰ, প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ প্ৰচাৰিত ভাগৱতী ধৰ্মৰ প্ৰতি আস্থা বিচাৰে। ক্ষেত্ৰিৰ গোমস্তাভূঞা ভোগীৰথ, ঘিলাবাৰি, শুকাইকুচি, মাথিবাৰা, পকোৱা, বাজিকৰিয়া, ধাতা আদিৰ বিখ্যাত বিখ্যাত কায়স্থবংশে শ্ৰীহৰিগুৰুত আৰু তেওঁৰ বংশধৰসকলৰ ওচৰত শৰণ লাভ কৰে।

প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰে পাতা প্ৰধান আচাৰ্য্য—

শ্ৰীশ্ৰীহৰিদেৱ, শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰদেৱ, নাৰায়ণ ঠাকুৰ আৰু শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱ। *

(১) শ্ৰীশ্ৰীহৰিদেৱে পাতা প্ৰধান আচাৰ্য্য—

“এহি বুলি আদেশ কৰিলা দেৱ হৰি।

যাযো । যদুমণি তুমি উজান নগৰী ॥

× × ×

পাচে হৰিচৰণক মেধি যে পাতিলা।

মালা দিয়া জাগৰাক আদেশ কৰিল ॥

নাৰায়ণদেৱক প্ৰভু আনিলন্ত মাতি।

মালা দিয়া মেধি পাতি হাতে দিলা বাতি ॥

শুভাক চলিযো হেৰা কৰিলো আদেশ।

শুদ্ধ সত্য ধৰ্ম তুমি কহিবা নিঃশেষ ॥

পাচে জগন্নাথক যো মেধি পাতি থৈলা।

বৈণক্ৰুচিক যাব বুলি আদেশ কৰিলা ॥

বাণেশ্বৰ উদাৰ (গোবিন্দ) প্ৰভুৰ লগে ৰৈলা।

নিগুৰ্ণ ভকতি ছয়োকো সকলে কহিলা ॥

বৰ তাতি আদি কৰি বাৰ ঘৰ তাতি।

তাসত্বাক থৈলা বহৰিত মেধি পাতি ॥”

শ্ৰীশ্ৰীহৰিদেৱ চৰিত—১১০ পৃষ্ঠা।

শ্ৰীশ্ৰীহৰিদেৱৰ মুখ্য মেধি চাৰিজন—১ যদুমণি (মাহাৰা), ২ হৰিচৰণ (জাগৰা), ৩ নাৰায়ণদেৱ (শুভা), ৪ জগন্নাথ (বনাকুচি)।

* কদ্ৰ যামালৰ মতে সাতজন :—

শঙ্কৰাৎ সপ্ত ভৱিষ্ণু আচাৰ্য্য হৰিতংপবাঃ । বাম বাম হৰিশ্চৈব দামোদৰ ইতি বিপ্ৰাঃ ॥

মাধৱশ্চৈব তদুখ্য আসীৎ নাৰায়ণশ্চথা । মদু হৰি হৰিশ্চৈব এতে তৎ ধৰ্মধাৰকাঃ ॥

আচাৰ্য্য সংহিতা মতে—

“কুহুমো নামতঃ ভাবি কায়স্থঃ স্তমহাশশাঃ । নাম্নি সটত্ৰবা গ্ৰামে তজ্জনা সত্যসন্ধিকা ॥

অপুত্ৰস্ত পবনসঃ কুহুমন্ত মহাশ্বমঃ । মতিৰ্ভগ্নতি শুভা শিবলজ প্ৰপূজনে ॥

তন্মাৎ সপ্ত ভৱিষ্ণু আচাৰ্য্যঃ হৰিতংপবাঃ । বাম বাম হৰিশ্চৈব দামোদৰ ইতি বিপ্ৰাঃ ॥

মাধৱশ্চৈব তদুখ্য আসীৎ নাৰায়ণশ্চথা । মদু হৰি হৰিশ্চৈব এতে তৎ ধৰ্মধাৰকাঃ ॥”

† শুক চৰিতত যদুমণিদেৱক শ্ৰীমাধৱদেৱৰ আজ্ঞাপৰ বুলিছে।

শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰগুৰুৰ আজ্ঞাপৰ প্ৰধান আচাৰ্য্য—

“শুনা সন্তদের তুমি দক্ষিণক যোৱা ।
তৈতে লোক ভজাই নাম-ধৰ্ম প্ৰবৰ্তোৱা ॥

× × ×

গৰৈমাৰি থানে গৈয়া সত্ৰ পাতিলন্ত ।
লোক ভজাই তেঁহে তৈতে ৰহিলন্ত ॥ ৩২৮

দামোদৰদেৱে ভগৱানক মাতিয়া ।
বুলিলা উত্তৰে তুমি বাযোক চলিয়া ॥

× × ×

নিমিষতে ভগবানে সত্ৰ পাতিলন্ত ।
লোকক ভজাই ধৰ্ম পালি থাকিলন্ত ॥ ৪০০

× × ×

হেন শুনি মনোহৰে শৰণ লৈলন্ত ।
দামোদৰে ভক্তিগুণে খাপিয় গৈলন্ত ॥
ভগবান সমে তান সজ বান্ধি দিলা ।
ভজায়োক লোক বুলি আদেশ কৰিলা ॥ ৪১২

× × ×

দামোদৰে দ্বিজ নাৰায়ণক পক্ষিলা ।
সত্ৰ পাতি লোক ভজাই দৰঙ্গে ৰহিলা ॥
থুদিয়াৰ দ্বিজবৰ পৰম শোভন ।
তেহে দামোদৰ পাবে লৈলন্ত শৰণ ॥ ৪১৮

× × ×

দামোদৰে নাম ভট্টদেব যে দিলা ।
গোপালমিশ্ৰ যে তান নাম খ্যাত ভৈল ॥ ৪১৯

শ্ৰীদামোদৰদেৱ চৰিত—নীলকণ্ঠ ।

মনোহৰদেৱে ফুলগুৰি-বিহনীৰ কায়স্থ-ভূষণ বেক্টাগৰীৰ বংশধৰ; এওঁক শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰ প্ৰভুৱে তেওঁৰ প্ৰিয় শিষ্য দ্বিজ ভগবানদেৱৰ লগত সঙ্গী কৰি দিছিল। বোধহয় এই কাৰণে দুয়োজনকে এজন তিচাবে ধৰি পৰৱৰ্তীকালৰ সাধুসকলে শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰগুৰুৰ আজ্ঞাপৰ প্ৰধান আচাৰ্য্য কেৱল চাৰিজন ধৰে :—

১। (ক) ভগবানদেৱ (গোবিন্দপুৰ)। ২। (খ) মনোহৰদেৱ (কমলাখান-শিংবা)। ৩। ভট্টদেৱ অৰ্থ নাম গোপালমিশ্ৰ(পাটবাউসী, ব্যাসকুচি)। ৪। বলদেৱ (বেহাৰ-বৈকুণ্ঠপুৰ)। ৫। সন্তদেৱ (গৰৈমাৰি-দক্ষিণপাৰ)।

শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱৰ আজ্ঞাপৰ আচাৰ্য্য প্ৰধান ১২ জন :—

(১) ৰামচৰণ ঠাকুৰ (সুন্দৰীদিয়া)। (২) মথুৰা দাস বা বুঢ়া আতা (বৰপেটা)। (৩) বৰবিক্ৰম আৰু (চমৰীয়া)। (৪) কেশৱচৰণ আতা বা ভাটৌকুচি আতা (বৰজহা)। (৫) পঢ়িয়া আতৈ বা পঢ়িয়াপাৰ

গোপাল (হেৰামদৈ)। (৬) লক্ষীকান্ত আতৈ (খোপগুৰি সত্ৰ)। (৭) লেটাকনীয়া গোবিন্দ আতৈ (ধটৰা সত্ৰ)। (৮) ভবানীপুৰীয়া গোপাল আতা (কালঝাৰ)। * (৯) বংশীগোপালদেৱ (ব্ৰাহ্মণ) (দেবেৰাপাৰ সত্ৰ)। (১০) যদুমণিদেৱ (ব্ৰাহ্মণ) (আধাৰ, মাহৰা, ঘাৰমৰা, পটিয়াৰি)। (১১) শ্ৰীহৰি আতা (ব্ৰাহ্মণ) (নাইআটি)। (১২) পদ্ম আতা বা বহুলা আতা (কমলাবাৰী সত্ৰ)।

ওপৰত উল্লেখ কৰা ধৰ্মাচাৰ্য্য গুৰুসকলৰ ভিতৰত যদুমণি, বংশীগোপাল আৰু পদ্ম আতা উক্তনীলৈ আছে। ইয়াত ইকলবৰধাৰা বহুত শিষ্য আৰু সত্ৰ বাটে।

শ্ৰীশ্ৰীবংশীগোপালদেৱৰপৰা বচা—

(১) যিশ্ৰদেৱ (কুৰুৱাবাহী)। (২) জয়হৰিদেৱ (গডমুৰ)। (৩) নিৰঞ্জনদেৱ বা নিৰঞ্জন পাঠক (আউনিআটি)। (৪) লক্ষীদেৱ (দেবেৰাপাৰ)। (৫) অজুৰদেৱ (ন চাপৰি)। (৬) গতিকান্ত (শ্ৰেণি)। (৭) হৰিদেৱ (পকপুখুৰীয়া)। (৮) দামোদৰ (জংলাবাৰা)।

শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱৰ আৰু এজন প্ৰধান আচাৰ্য্য—শ্ৰীশ্ৰীগোপালদেৱ আতা।

এওঁক গুৰুৱে “কথাসাগৰ গোপাল” নাম দিছিল। এওঁ ষষ্ঠীক ক্ৰিয়া-কাণ্ডলৈ সন্মান মন দিয়া যেন লাগে। এওঁ অতি তত্ত্বজ্ঞানী আৰু কেৱে ভণ্ডাব নোৱাৰা পুৰুষ আছিল। গোপাল আতাই ভকতক শেষ্ঠ আসন দিছিল। তেওঁৰ নামৰ আশক্তি সৰ্ব্বন্ধে চৰিতত লিখিছে :—

“শয়নে ভোজনে ভ্ৰমণে সদায়
কথাকেসে কৰে ধ্যান।
ৰাতি দিনে চৰি কথা ব্যতিবেকে
নিচিন্ত্ত কিছু আন ॥
গৃহতে সদায় বসিয়া থাকন্ত
কথাবেসে মাত্ৰ গায়।
সপোনে সচেত তাহাৰ মুখত
চৰি বথা বিনে নাই ॥”

পূৰ্ণানন্দ বিৰচিত শ্ৰীশ্ৰীগোপালদেৱ আতাৰ চৰিত।

শ্ৰীশ্ৰীগোপালদেৱ আতা (ভৱানীপুৰীয়া গোপাল আতাৰ) আজ্ঞাপৰ সত্ৰ—

(১) ৰামচৰণ (ব্ৰাহ্মণ) খোৰামোচৰা, হাবুং। (২) শ্ৰীৰামদেৱ (ব্ৰাহ্মণ) বালবাৰ, ভোগপুৰ, আইত-
গুৰি, কৰতিপাৰ। (৩) বৰ যদুমণি (বাহুৰাৰী)। (৪) সৰু যদুমণি (জলা, সৌকাজান)। (৫) পুৰুষোত্তম
(বৰপাৰ)। (৬) সনাতন (নগৰীয়া)। (৭) মুৰাৰি (বাহুৰাৰী)। (৮) অনিৰুদ্ধ (মোৱামাৰা বা
ম'হামাৰা, নাহৰআটি, পুৰণিমাটি)। (৯) নাৰায়। (দহৰীয়া, হালখিআটি)। (১০) পৰমানন্দ (কাৰো-
মণ্ড) সনাতন। (১১) ৰামচৰণ (ইকৰাজান)। (১২) উক্তনীয়া পূৰ্ণানন্দ।

শ্ৰীশ্ৰীগোপালদেৱ আতাৰ পুত্ৰসকল—

(১) যাদবানন্দ (ডেকা চাপৰি)। (২) মাধৱানন্দ (আমগুৰি)। (৩) দৈৱকীনন্দ (কলাকাটা)।
(৪) স্বৰূপানন্দ (নাচনিপাৰ)। (৫) বগানন্দ (হমাৰবাৰী)।

* বংশীগোপালদেৱক শ্ৰীদামোদৰদেৱৰ আৰু যদুমণিদেৱক শ্ৰীহৰিদেৱৰ আজ্ঞাপৰ বুলিও কয়।

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

পালদেৱৰ আতাব চৰিতৰপৰা জনা যায়—তেওঁ নাজিৰাৰ ওচৰৰ কায়স্থ-ভূঞাৰ সন্তান আছিল।

প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ কিছুকাল পাটবাউসীত থাকি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি ২য় বাৰ তীৰ্থলৈ যায়। এইবাৰ তীৰ্থৰপৰা ঘূৰি আহোঁতে কোচবিহাৰত সোমাইছিল; ত্ৰাৰ ৰাজা আৰু দেৱান চিলাৰায়ে বিশেষ সন্মান কৰে। তাৰ পাচত আৰু কিছুদিন পাটবাউসীত থাকি ২য় ঠাকুৰ ৰামানন্দক লগত লৈ কোচবিহাৰলৈ যায়। কোচবিহাৰৰ “কাকতকুটা” নামৰ ঠাইত প্ৰভুই বাস কৰিছিল—ই বৰ্তমান কোচবিহাৰ নগৰৰপৰা প্ৰায় দুই মাইল দূৰ। তোৰষাই তাক ধ্বংস কৰিছিল, বৰ্তমানে তাত চাপৰি পৰি এক বিঘামান মাটি ওলাইছে। বৰ্তমানে এই মাটি ভেলাদাঙ্গা ধানৰ অধিকাৰৰ ধৰ্মোত্তৰৰ ভিতৰত। মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে প্ৰভুবহাৰা মদনমোহন বিগ্ৰহ স্থাপন কৰায়। এই বিগ্ৰহ বৰ্তমান সময়লৈকে ৰাজাসকলে পূজা অৰ্চনা কৰি আহিছে।

প্ৰভু কিছুকাল থাকাত মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে ধৰ্ম-গ্ৰহণ কৰিবলৈ বৰ আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰে। প্ৰভুয়ে দেৱীপূজা নেবিলে তেওঁৰ প্ৰচাৰিত ‘এক দেৱ এক দেৱ’ৰ একান্ত ভক্তি গ্ৰহণ কৰা সম্ভৱ নহয় বুলি বুজালে; তথাপি ৰাজাই দেৱাত ভক্তি-ব্যক্তিকাৰ নকৰি কাকতকুটাত প্ৰয়াণ লাভ কৰে। প্ৰভুৰ কোচবিহাৰৰ লীলা বৰ্ণনা ই স্থান নহয়- আগ্ৰহ কৰা পাঠকসকলে গুৰুচৰিত পঢ়িব বুলি আশা কৰিলোঁ।

এই সময়ত প্ৰভু মাজে সময়ে ৰাজাৰ সভা-পণ্ডিতকপেও শোভা পেলা দোষা যায়। প্ৰভুৰ প্ৰভাৱতে মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ সভাৰ অন্ত্য পণ্ডিতসকলে সংস্কৃত, অসমীয়া অনেক পুথি ৰচনা কৰে। প্ৰভুয়ে এক ৰাতিৰ ভিতৰতে “গুণমালা” পুথি ৰচনা কৰি ভকতাত ভৰাই ৰাজাক অৰ্পণ কৰিছিল—ইয়াক “হাৰ্ণী ভকতাত ভৰোৱা” বোলে। মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে এদিন প্ৰভুৰ কথাত পৰিতুষ্ট হৈ তেওঁৰ ৰাজ আভৰণ (চোলা) প্ৰভুক দান কৰে। প্ৰভুয়ে বাধা হৈ গ্ৰহণ কৰিব লগাত পৰে; কিন্তু কাকতকুটালৈ ঘূৰি আহোঁতে তেওঁৰ পাৰোবাৰ্হক ভৰিৰাম উচ্চাৰণ কৰা দোষ দান কৰি গুচি যায়। এই সময়ত প্ৰভুক হাজো পৰগনাও দিছিল; প্ৰভুয়ে তাকে গ্ৰহণ নকৰিলে।

প্ৰভুৱে এইদৰে ৩৭গৰ আদৰ্শ হৈ উঠিলেও পুত্ৰাদিৰ কাষস্থানী বৃত্তিলৈ দৃষ্টি ৰাখিছিল। পাটবাউসীত থাকোঁতে ঠাকুৰৰ শিষ্যৰ ব্যৱস্থা সম্বন্ধে ৰামচৰণ ঠাকুৰে চৰিতত লিখিছে :—

“সতি গ্ৰাম আৰু চক্ৰপাণি মজুমদাৰ। ২৭৮৬

শঙ্কৰ বোলন্ত চক্ৰপাণি শুনা তুমি।

ওয়ু আৰু এন্ধৰখানি কথা কহে আৰ্মি ॥ ২৭৮৭

ৰামানন্দ নামে মোৰ আৰু পুত্ৰ পানি।

মজুমদাৰ বিষ্ণু শিপামেকে মহাৰ্মি ॥

হেন শুনি আনন্দিত ভৈল চক্ৰপাণি।

গুৰুৰ চৰণে ধৰি বৃন্দলন্ত বাণী ॥

জাহ্ন পাৰি বোলে বাপ আশীৰ্বাদ পুৰুষ।

পঠাইবাহা কাৰি আৰ্মি আজি ঘৰে যাওঁ ॥

মোৰ মহা ভাগ্য তুমি পুত্ৰক পঢ়াইবো।

কোটি পুৰুষৰ আয় সফল কৰিবো ॥” ২৭৮৯.

ৰামানন্দ ঠাকুৰ এইদৰে লিখা-পঢ়া শিকি উঠাৰ পাচত তেওঁক বিবাহ কৰাই দিযে। তাৰ পাচত বোধহয় যোগ্যতা পৰীক্ষাৰ অৰ্থে চিলাৰাৰ দেৱানৰ অধীনত কিছুদিন থৈ দিযে। চিলাৰায়ে ৰামানন্দ ঠাকুৰক ৰাজ-দপ্তৰখনাত কি কামত নিযুক্ত কৰিছিল, তাক বিশেষকৈ কই পাবা নাযায়।

প্ৰভুয়ে ৰামানন্দ ঠাকুৰ বা তৃতীয় পুত্ৰ হৰিচৰণ ঠাকুৰ কোনো এজনকে ধৰ্ম দিয়া নাছিল। প্ৰভুৰ পেয়াণৰ সময়ত যেতিয়া ৰামানন্দ ঠাকুৰে কাকতি কৰে—“বাপ, আমি সৰ্বহৰ ভাগ নাপালোঁ।”

প্ৰভুৱে উত্তৰ দিলে—“সমস্ত সৰ্বহ মাৰৰ হাতত আছে, তুমি গলেই পাবা।”

তেতিয়া ঠাইতে কান্দি কান্দি কবলৈ ধৰিলে—“বাপ, আমি সেই সৰ্বহৰ কথা কোৱা নাই, পৰকালৰ বিওহে বিচাৰিছোঁ।”

প্ৰভুৱে তেতিয়া হাঁহি কলে—“ৰমা, আজিহে তোমাক চিনি পালোঁ; কিন্তু বিচৰাত তোমাৰ বিলম্ব ভক্তিভাৱে মাধৱত খজিবা, তেওঁ দিব পাৰিব।”

এই উদাৰ ভাষাৰ বাবেই প্ৰভু শৰুৰ আজি অধিকাগ অসমীয়া হিন্দুৰ হৃদয়ৰ দেৱতা।

ৰামানন্দ ঠাকুৰে পাচত শ্ৰীমাধৱদেৱৰপৰা ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে; কিন্তু তেওঁ সৰহ দিন জীয়াই নাথাকিল। প্ৰভু শ্ৰীমন্তশৰুৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ কৰাৰ এঘৰ পাচতহে স্বৰ্গী হয়।

আমি গুপৰত প্ৰভু, শ্ৰীশৰুৰপৰা ধৰ্ম ধৰা আৰু সেইসকলৰ পৰা ক্ৰমে সত্ৰাদি বাচা যি দেখুৱালোঁ সি অতি সামান্যহে। প্ৰভুৰপৰা কিমানে ধৰ্ম ধৰিছিল তাৰ নিৰাকৰণ কৰা সহজ নহয়। প্ৰায় তিনি ৫ মান বছৰৰ আগত শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰ গুৰুৰ শিষ্যৰ কোঁনোবা শিষ্যে প্ৰভু, শ্ৰীশৰুৰপৰা ধৰ্ম-গ্ৰহণ কৰা ব্ৰাহ্মণ সাধুসকলৰ যি তালিকা দিছে তাক দেখিলেই আচৰিত হব লাগে। তলত সেই সাধুসকলৰ নাম দিয়া হল :—

সাঁচিপত্ৰীয়া পুথি এখনৰপৰা টোকা। *

“শ্ৰীশৰুৰ লগে ব্ৰাহ্মণ ভকত।

পৰম আনন্দে কথা শুনা সমাজত ॥

প্ৰথমে দামোদৰ গোপাল বলোৰাম।

পৰম নন্দ ভাগৱত ভট্টাচাৰ্য্য নাম ॥

কবিকণ্ঠ বিভূষণ গুৰু গুৰু ৰাম।

সদগ্ৰ পৰক্ৰা (৭) অনন্ত কন্দলি যাৰ নাম ॥

কলাপ কেশৱি হৰিমিশ্ৰ ৰত্নাকৰ। †

শ্ৰীধৰ কন্দলি হৰিমিশ্ৰ হৰিবড় ॥

ৰঘুনাথ গোপীনাথ হৰি কৰ্ণপুৰ।

জঘদেৱ বংশীবন্দন দাস স্মৰ ॥

জাগৱন্তমিশ্ৰ জঘহৰি নিৰঞ্জন।

বনমাদ্ৰী গোপীনাথ মদন মন ॥

শ্ৰীধৰ বিষ্ণু ৰাত্ৰা পুৰি ভাগবত।

পদ্মপাণি চতুৰ্ভুজ জগন্নাথ সন্ত ॥

হৰিগুৰু চিৰিহৰি মাধুচৰণ।

ৰামানন্দ তুলসীদাস বিচিত্ৰানন্দন ॥

মুৰাৰিদাস নাৰায়ণ কমললোচন।

শিৱানন্দ সতানন্দ গোবিন্দৰাম ॥

মাধৱক মুখা কৰি আছে ভক্ত যত।

তাস্থাৰ নাম আবে শুনিও সমস্ত ॥

হৰিদাস ঠাকুৰক আদি ভক্তগণ।

হৰিগুণ নাম কৰা শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ॥

কমলাকান্ত হৰি বনমালি ৰাম।

গোবিন্দ কেশৱ বঞ্জোৰ্ত্তে আৰু নাম ॥

পৰমানন্দ গোবৰ্দ্ধন মহাবলি হৰি।

যত্নমণি জগজীৱ কুৰিঞ্জ কেশৱি ॥”

এই পুথিখন পৰম ব্ৰাহ্মণ শ্ৰীমদ্বৈষ্ণৱ বেজবৰুৱা মহাদেৱ ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিত ৬হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী দেৱৰপৰা “শ্ৰীশৰুৰ আৰু শ্ৰীমাধৱদেৱ” নামৰ পুথিৰ ৩০৩ পৃষ্ঠাত লিখিছিল। আমি তাৰপৰা তুলি দিলোঁ। লিখক—

কাব্ৰু সম্ভাষণ: ইতিবৃত্ত

জয়ন্তি মাধৱ হৰি বলন্ত শ্ৰীৰাম ।
 মুকুন্দ গোপাল মাধৱ জাতিৰাম ॥
 শিৱানন্দ সত্যানন্দ মধুবা জয়ানন্দ ।
 অভয়চৰণ যজ্ঞমণি সন্দানন্দ ॥
 সন্ত বিষ্ণু বগুনাথ মুৰাৰি মাধৱ ।
 বসুপতি বগুনাথ জয়ন্তা যাদৱ ॥
 বাম কামদেৱ ভক্তদাস জগয়তি ।
 পৰিক্ৰিত পঞ্চানন শিৱ চিৰিপতি ॥
 শ্ৰীৰামচৰণ বনমালি জনাৰ্দন ।
 অনন্ত লক্ষণ বিষ্ণু লক্ষ্মীনাৰায়ণ ॥
 বামচৰণ বামহৰি গোবিন্দ কেশৱ ।
 মধুবা ষাৰা হৰি মুকুন্দ যাদৱ ॥
 জয়ৰাম জয় বিষ্ণু জয়ন গোপাল ।
 কৃষ্ণই হৰিচৰণ বাতুল দয়াল ॥
 শ্ৰামধন বামধন হৰিধন কাম ।
 গোপালচৰণ আৰু মজাক্ৰিয় শ্ৰাম (?) ॥
 জগত মোহনি যজ্ঞবৰ জগধৰ ।
 ভৱানন্দ চাক্ৰত্ৰ গতি শয়ধৰ ॥
 সন্দানন্দ জয়ানন্দ হৃদয় আনন্দ ।
 নিত্যানন্দ জয়ানন্দ সত্য সৰ্বানন্দ ॥
 কামেশ্বৰ কামুৰাম সুৰবিধুৰ ॥
 হৰিগতি বামগতি সন্ত মাধৱ ॥

গদাধৰ চক্ৰপাণি পঞ্চপাণি বাম ।
 বামুদেৱ অনিৰুদ্ধ ভূলাধৰ কাম ॥
 সন্তভূষণ জনাৰ্দন পঞ্চপাণি ।
 নাৰায়ণ হৰিবল্লভক তাল জানি ॥
 পাগল সদা বায়ন গোপাল ।
 গোবাল জাদৱ বামবাই কৃপাল ॥
 এই সাতকুৰি ভক্ত গাই থাকে নাম ।
 শঙ্কৰক আৱৰিয়া থাকে অৱিশ্রাম ॥
 এসম্বাৰ পদবেগু অৱিলাস মনে ।
 একেবাৰে প্ৰাণ মোহো নৰাৰ চৰণে ॥”
 “ভকতৰ বান্ধৱ মাধৱদেৱ হৰি ।
 কৃষ্ণমৰ ঘৰে আসি অৱতাৰ ধৰি ॥
 সংসাৰি লোকক কৃপা কৰিলা অপাৰ ।
 কৃষ্ণসমে নাম ধৰ্ম কৰিলা প্ৰেচাৰ ॥
 হেনয় গুৰুৰ চুই অভয় চৰণ ।
 কাৰ্য বাক্যমানে তাত পশিলোঁ শৰণ ॥
 অনাদি জনমে যাক কৰ্ণে মুগুনিলো ।
 হেনয় দুৰ্ভত হাততে লভিলোঁ ॥
 গুৰুৰ পৰম গুৰু দেৱতাৰো দেৱ ।
 তোমাৰ চৰণে লক্ষ কোটীবাৰ সেৱ ॥
 দামোদৰ দাসৰো তাৰ দাস ॥”

৪। প্ৰক্ৰম নাতিসকলৰ ধৰ্মপ্ৰেচাৰ :—

বামানন্দ ঠাকুৰৰ পুৰুষোত্তম নামে এটি পুত্ৰ আৰু এয় পুত্ৰ হৰিচৰণঠাকুৰৰ চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰ নামে এটি পুত্ৰ আছিল।

এই দুইজনেই মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষোত্তমৰ ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। এই দুইজন গুৰু নাতিয়ে কামৰূপ গোস্বামীপাৰা, কোচবিহাৰ, বংগুৰ আদিত ধৰ্ম প্ৰেচাৰ কৰিছিল; আৰু দুয়োজন নাতি গোস্বামীয়ে বহুতক ধৰ্মাচৰ্য্য পাতি উজনীতৈ ধৰ্মপ্ৰেচাৰ কৰিবলৈ পঠাইছিল। উজনীৰ বহুত ব্ৰাহ্ম আৰু অন্ত্ৰাজ্ঞাতিৰ ধৰ্ম সিপাসু পুৰুষ পাটবাউসী, বিষ্ণুপুৰ আদি ঠাইলৈ গৈ এই নাতি গোস্বামীই দুজনাবৰা ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰি উজনীত প্ৰক্ৰম শঙ্কৰৰ মত প্ৰেচাৰ কৰিছিল। এইবোৰ কথা বহলাই কোৱা ই স্থান নহয়। পুৰুষোত্তম ঠাকুৰদেৱ পুৰুষে পাতা আচাৰ্য্যসকলক বৰ বাৰজনীয়া আৰু চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰদেৱ পুৰুষে পাতা আচাৰ্য্যসকলক সৰু বাৰজনীয়া বোলে।

বৰ বাৰজনীয়া (পুকবোস্তম ঠাকুৰ দেৱৰ আজ্ঞাপৰ) আচাৰ্য্যসকল :—

(১) কেশৱচৰণ (ব্রাহ্মণ) কচুংসত্ৰ, (২) গোপীনাথ (ব্রাহ্মণ) চেকবাতলী, (৩) বাহুদেৱ (ব্রাহ্মণ) চতমিষাসত্ৰ, (৪) বায়কৃষ্ণ (ব্রাহ্মণ) গোমঠাসত্ৰ, (৫) পৰমানন্দ ভাগৱতী (ব্রাহ্মণ) বতমপুৰসত্ৰ, (৬) পৰশুৰাম (ব্রাহ্মণ) পুনিয়াৰ ফুলবাৰী সত্ৰ, (৭) শ্ৰীকৃষ্ণ বা বাপকৃষ্ণ—এলেঙ্গি, (৮) হৰিচৰণ—সাউদ-কুচিসত্ৰ, (৯) কমললোচন—কাঠৰপাৰসত্ৰ, (১০) সুৰাবি—বেঙেনাআটিসত্ৰ, (১১) কৃষ্ণচৰণ—চুপহাসত্ৰ, (১২) কমললোচন—ঠকৰিয়াল ।

সৰু বাৰজনীয়া (চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰ দেৱৰ আজ্ঞাপৰ) আচাৰ্য্যসকল :—

(১) কেশৱচৰণ (দ্বিজ) কোচুং (কঁৱৰীচুং), (২) শঙ্কৰগতি—খাটপাৰ, (৩) সনাতন—বেলশিৰীয়া, (৪) মাধৱ (অপৰ নাম গোবিন্দ)—বিহমপুৰ, (৫) জয়কৃষ্ণ—খেৰকটীয়া, (৬) গোবিন্দ (ব্রাহ্মণ) কাঠৈ-মৰীয়া, (৭) কায়—উজনীয়া, (৮) বামভদ্ৰ (ব্রাহ্মণ) নাচনিপাৰ, (৯) বসুপতি—কণ্টাৰি, (১০) শল-ওৰি (ব্রাহ্মণ) শ্ৰীৰাম অপৰ নাম বন্ধাকৰ, (১১) ধুধুলিৰ—ৰামচৰণ, (১২) সাধুদ্বিজ (দিকোচাং সত্ৰ) ।

৭। প্ৰভুৰ নাভিবোৱাৰীৰ ধৰ্মপ্ৰচাৰ :—

চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰৰ পত্নী কনকলতা আইৰ আজ্ঞাপৰ ১২ জন আচাৰ্য্যকী ধৰি সৰু বাৰজনীয়া ২৪ জনা ধৰ্মাচাৰ্য্য বুলি উল্লেখ কৰে । আচলতে চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰদেৱ স্বৰ্গী হোৱাৰ পাচত কনকলতা আইয়ে ১২ জন আচাৰ্য্য পাতি ধৰ্মপ্ৰচাৰ কৰিবলৈ উজনিলৈ পঠায় । এই বাৰজন আচাৰ্য্যৰ ভিতৰত ৬ জনা ব্রাহ্মণ গৰু বাকী ৬ জনা ব্রাহ্মণেৰ ; আমি সেইসকলৰ বিশেষ চিন বৰিব নোৱাৰিলোঁ :—

(১) শ্ৰীৰাম—পাতকীয়া সত্ৰ,	(২) গোপীনাথ দ্বিজ,
(৩) জগতানন্দ (ব্রাহ্মণ),	(৪) হৰিচৰণ—নপেতি,
(৫) নাপালি সত্ৰ—বতিকাঙ্গ (ব্রাহ্মণ),	(৬) বনগাও—মাধৱ,
(৭) হৰিচৰা—লেতেৰি,	(৮) নাৰায়ণ—কোপতীয়া সত্ৰ,
(৯) খাৰগণা—বন্ধাকৰ,	(১০) অনন্ত ঠাকুৰ—কালশিলা সত্ৰ (কায়স্থ),
(১১) নাৰদ—দৰঙ্গ,	(১১) মিচিমিনন্দন জয়হৰি আতা—ধনীগ্ৰাম ।

৩ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ নাতি বোৱাৰী কনকলতা আইএ এইদৰে ধৰ্মপ্ৰচাৰ কৰিবলৈ ধৰ্মাচাৰ্য্য পাতি সেই ঠাইত যুগান্তৰ আনিছিল ; তাৰতৰ অল্প কোনোবা ঠাইত এইদৰে মাতৃজাতিৰ ভিতৰত কোনোৱে ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰা এতিয়ালৈকে আমি সংবাদ পোৱা নহৈ ।

৬। প্ৰভুৰ জীউ ধৰা ডালৰ ধৰ্মপ্ৰচাৰ :—

প্ৰভুৰ তৃতীয় পুত্ৰ হৰিচৰণ ঠাকুৰৰ বহু গোবিন্দ প্ৰিয়া আই ; তেওঁৰ পুত্ৰ দামোদৰদেৱে তলত আচাৰ্য্যসকল পাতি ধৰ্মপ্ৰচাৰ কৰাইছিল :—

- “কোপতীয়া চৰণ ব্রাহ্মণ একজন ।
গোমতীয়া নামে জয় গোবিন্দ ব্রাহ্মণ ॥
নেপালী বিপ্ৰজানা বতিকাঙ্গ নামে ।
বসুপতি নামে বিপ্ৰ লক্ষীপুৰ গ্ৰামে ॥৪০৮

একজন কবিলা গদা শঙ্কৰ গতি নামে ।
 বিপ্ৰ হৰিচৰণ মিচিমি ধনী গ্ৰামে ॥
 কলিতা চোদল আৰু নামে মল্লৰাল ।
 কোঠৰ গঞা পৰমানন্দ জানিবাছা ভাল ॥৭৩৯
 কমলাবৰীয়া এক গোপাল যে নাম ।
 ভূঞাৰ পো জানা এক আদাৰপাৰা গ্ৰাম ॥
 পতিষৰি হৰিচৰণ কুলত ব্ৰাহ্মণ ।
 নামত শ্ৰীৰাম পাতকীয়া একজন ॥৩৬০
 এটি বাচজ্ঞান বিষ্ণুপৰ পানে গৈল ।
 দামোদৰ ঠাকুৰক দৰশন ভৈল ॥
 কতো দিনে ঠাকুৰক সেবিয়া আছিল ।
 আজ্ঞাপৰ চৰ্চয়া সবে উজ্জাই আসিলা” ॥৪৭১

ঠাকুৰ চৰিত—দ্বিজ হৰিনাৰায়ণ আণ্ডা

(নগাৰৰ বচুং সত্ৰৰ উপৰি পুৰুষ)।

এই গুৰুসকলৰ ৩৪ জনৰ নাম বৰবাবৰজনীয়া আৰু সৰু বাৰজনীয়া আচাৰ্যাসকলৰ ভিতৰত আছে ;
 সম্ভৱতঃ সেই কেইজনৰ নাম হেনোৱাত গ্ৰন্থকাৰে তুলকমে সেই কেইজনৰ নাম তাত ভুক্ত কৰিছে ।
 দামোদৰ আতাৰ বংশধৰসকল পাচত নৰোৱা গোস্বামী বুলি প্ৰখ্যাত হয় । এই সকলৰ দ্বাৰা
 আৰু নানা ঠাইত সত্ৰ স্থাপিত হয় । নৰোৱা গোস্বামীসকলৰ বংশধৰসকলেও নানা ঠাইত থাকি বহুত
 সত্ৰ স্থাপন কৰি প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ গৌৰৱ ৰক্ষা কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল । নৰোৱা গোস্বামীসকল
 থাকি প্ৰধান সত্ৰবোৰৰ নাম তলত দিয়া হল :—

(১) বাস্তদেৱ থান (উত্তৰ লক্ষ্মীপুৰ), (২) বালিসত্ৰ (নগাণ্ড), (৩) ৰামপুৰ সত্ৰ (নগাণ্ড), (৪)
 বটদেৱা থান (নগাণ্ড), (৫) গাটিয়াস সত্ৰ (নগাণ্ড), (৬) কুজি সত্ৰ (নগাণ্ড) (৭) পাটবাউসী (কামৰূপ) ।

চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰদেৱৰ স্তম্ভদা আৰু স্তমিত্ৰা নামে দুটি কন্যা আছিল । গুই দুই কন্যাৰ সম্ভাৱনপৰা
 বহুত শিষ্য প্ৰশিষ্য বাটে ।

স্বভক্তা আছৰ পুত্ৰ অনন্তৰায় আন । তেওঁ শিৱসাগৰৰ শলগুৰিও বাস কৰিছিল, সেই কাৰণে এওঁৰ
 বংশধৰসকলক শলগুৰীয়া গোসাঁই বোলে । শলগুৰীয়া গোসাঁইসকলেও নানা ঠাইত থাকি সত্ৰ পাৰি
 প্ৰভুৰ ধৰ্ম সতেজ কৰি ৰাখিবলৈ যত্ন কৰিছিল । তলত লিখা ঠাইবোৰত বৰ্তমানে সিবিলাকৰ বংশধৰ
 সকল থাকি গুৰুগিৰি কৰে :—

(১) কোৱামৰা (শিবসাগৰ) । (২) শলগুৰি (শিবসাগৰ) । (৩) শলগুৰি (দেৱঙ্গ—তেজপুৰ) ।
 (৪) শলগুৰি-খটৰা সত্ৰ (দেৱঙ্গ-মঙ্গলদৈ) । (৫) আইভেটি (নগাণ্ড) । (৬) আইভেটি নসত্ৰ (নগাণ্ড) ।
 (৭) বটদেৱা (নগাণ্ড) । (৮) লেতেৰি শলগুৰি (নগাণ্ড) । (৯) গুৰুদল বৰবৰি (নগাণ্ড) । (১০) গুৰুদল
 সৰুৰি (নগাণ্ড) । (১১) কুটিমাৰি (নগাণ্ড) । (১২) চেপেটিমাৰা ।

পুৰুষোত্তম ঠাকুৰদেৱৰ কন্যা কেশৱপ্ৰিয়া আইৰ সম্ভাৱনসকলেও এওঁৰ ধৰ্মকে ধৰি তাক প্ৰচাৰ কৰি

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

কৰিছিল। সিবিলাকৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে তলত লিখা ঠাইবোৰত সত্ৰ পাতি :

- (১) দীঘলী-বালিচাপৰি (ঘোৰহাট)। (২) চামগুৰি পুৰনি সত্ৰ, (ঘোৰহাট)। (৩) নকুন সত্ৰ (ঘোৰহাট)।
- (৪) ভোগবাৰী সত্ৰ (নগাওঁ)। (৫) কুবোবাহা সত্ৰ (বৰপেটা, কামৰূপ)। (৬) গৌৰীপুৰ, (কোচবিহাৰ)।
- (৭) দলদিয়াল (নগাওঁ)। (৮) চবাইখোৰং (নগাওঁ)। (৯) চামগুৰি (নগাওঁ)।

চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰদেৱৰ ২য় কন্যা স্মিত্ৰা আইৰ বংশধৰে (গোৱালপাৰা) বিষ্ণুপুৰ আৰু সিলাজাৰিত (কামৰূপ) সত্ৰ কৰি আছিল। সিবিলাকৰ বংশধৰ নাথাকাত শঙ্কৰদীয়া গোসাঁইঘৰপৰা পোন্ধৰ গ্ৰহণ কৰে; বৰ্তমানে সেইসকলে উক্ত সত্ৰ দুখানি চলাই আছে।

৭। বামচৰণ ঠাকুৰৰ ধৰ্ম প্ৰচাৰ—

বিখ্যাত বামচৰণ ঠাকুৰদেৱৰ বংশধৰসকলেও প্ৰভুৰ ধৰ্মকে ধৰি প্ৰচাৰ কৰি আছে। সিবিলাক বংশধৰসকল বৰ্তমানে তলত নাম দিয়া ঠাইবোৰত সত্ৰ পাতি আছে :—

- (১) সুলদীদিয়া (কামৰূপ), (২) বামুনা (কামৰূপ), (৩) বামাখাতা (কামৰূপ), (৪) দলগোমা (গোৱাল পাৰা), (৫) খেকা পাৰা (গোৱাল পাৰা), (৬) জামলে, টিপলে, গুৱাগাছা (কামৰূপ),
- (৭) বালিজানা (গোৱাল পাৰা), (৮) নাওকাটা (গোৱাল পাৰা), (৯) গৌৰীপুৰ। (১০) ভ্ৰূণাল (গোৱাল পাৰা)। (১১) ঠাকুৰ পাৰা (ছয়গাওঁ)। (১২) সুলদীদিয়া সত্ৰ (তেজপুৰ-দৰঙ্গ)।

৮। অগ্ৰ্য্য কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য্যসকল—

(১) শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰ গুৰুপৰা আজ্ঞা পোৱা মনোহৰদেৱৰপৰা বাঢ়া সত্ৰ—

কায়স্থ সত্ৰাধিকাৰ—(১) শিৰা (কামৰূপ)। (২) ন সত্ৰ (কামৰূপ) (৩) কাপলা (কামৰূপ)।

(২) শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱৰপৰা আজ্ঞা পোৱা সত্ৰ—

কায়স্থ সত্ৰাধিকাৰ—চাবাবৰি (কামৰূপ)।

(৩) কালশিলাৰ অনন্ত ঠাকুৰ আতাৰপৰা বাঢ়া সত্ৰ—

কায়স্থ সত্ৰাধিকাৰ—(১) নাওকাটা (নগাওঁ)। (২) তামুলীবাৰি (নগাওঁ)। (৩) দলৈচুৰা (নগাওঁ)।

(৭) তবাবৰি (নগাওঁ)।

আমি ওপৰত মূল সত্ৰবোৰৰহে নাম দিলোঁ। ইয়াৰপৰা বৰ্তমানে আৰু কিছুমান সত্ৰ বাঢ়িছে।

৯। বিষয়া সত্ৰ আৰু সচঙ্গ—

কামৰূপৰ বিষয়াসকলে আহোমৰাজ্যৰ দিনত ধৰ্মার্থে কিছু কিছু ভূমি দান গ্ৰহণ কৰিছিল। আহোম-ৰাজে ভূমি দান কৰা পত্ৰবোৰ দেখিলে বুজা যায় সেইসকল বিষয়াক নিত্য প্ৰসঙ্গ কৰি ৰাজ্যৰ মঙ্গল সাধনা কৰি থাকিবলৈ আদেশ কৰিছিল। এই বিষয়াসকলে নিজে ধৰ্ম প্ৰচাৰ নকৰিলেও সদায় বিষয় প্ৰচাৰ লগতে ধৰ্ম-চৰ্চা কৰি আছিল। বামৰূপৰ প্ৰায় সকলো কায়স্থবংশই এইদৰে ধৰ্মোত্তৰ ভূমি লাভ কৰিছিল।

এই ধৰ্মোত্তৰ দান পত্ৰবোৰৰ কিছুমান আমি সংগ্ৰহ কৰি প্ৰত্যেক বংশৰ পুৰুষীনাৰ লগত যোগ কৰি দিছোঁ। কিন্তু আমি সংগ্ৰহ কৰা কাকতৰ সংখ্যা নিচেই কম, নানা কাৰণত আমি সংগ্ৰহ কৰিব নোৱাৰিলোঁ।

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

ধৰ্মোত্তৰ শোৱা কায়স্থ বংশধৰসকলৰ কিছুমানে পৰৱৰ্তী কালত “গছন্ত” হয়; কিছুমানে গুৰুৰ আদেশত ভোজন নামো লোক সাধাৰণক দিছিল, বৰ্তমানেও কিছুমানে দিয়ে।

বিষয়াসকলৰ ভিতৰত ধৰ্ম-চৰ্চা বেচি হোৱাৰ ফলত সিবিলাকৰ ভিতৰৰপৰা বহুত কবিৰ উদ্ভৱ হৈছিল। কিন্তু বৰ দুখৰ কথা সেইসকলৰ বিবৰণ সময় অভাবে আমি সংগ্ৰহ কৰিব নোৱাৰিলোঁ। বংশাৱলীত অতি সামান্য ভাৱে ২।১ জনৰ বিষয়ে লিখা হৈছে মাত্ৰ। ভগবানে সময় দিলে এই বিষয় আলোচনা কৰিবলৈ আশা ৰাখা হল।

টোকা—ওপৰত কেৱল সত্ৰবিলাকৰ আৰু সত্ৰ স্থাপনকৰ্তাৰিলাকৰ তালিকা দিয়া হ’ল মাত্ৰ।

১০ম অধ্যায় ।

[প্ৰাচীন কামৰূপীয়া সমাজ ।]

১। প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ সাম্যবাদ আৰু সমাজ ।

প্ৰভুয়ে উপদেশ দিছিল—

“এক দেৱ, এক দেৱ, এক বিনে নাহ কেবা।”

আৰু কৈছিল

“অন্ত দেৱী দেৱ নকৰিবা সেৱ
মৃতিক ন’চাইবা প্ৰসাদ নাখাইবা
নক্তি হৈল বাত্ৰাৰা।”

কিন্তু লগতে কৈছিল —

“কাৰো ন’নন্দিবা,
কাৰো নবন্দিবা।”

প্ৰভুয়ে কেৱল এক ভগবানকে চিন্তা কৰিবলৈ দিছিল—অন্ত দেৱ-দেৱীৰ উপাসনা কৰিবলৈ বাৰণ কৰিছিল, কিন্তু লগতে কৈছিল—তুমি অন্ত দেৱ-দেৱীক উপাসনা নকৰিবা বুলি কিন্তু সেইবিলাক উপাসকক বা দেৱ-দেৱীক নিন্দা নকৰিবা। যাৰ যেনে অভিকচি সি সেইমতে চলক, তাক বেয়া বোলাৰ অধিকাৰ তোমাৰ নাই। [অপৰৰ ধৰ্ম মত বেয়া বুলিলে ভাল নোপোৱা আৰু উভয়ৰ ভিতৰত কাছিয়াৰ সৃষ্টি হোৱা স্বাভাৱিক।] কিন্তু সেই বুলি কোনোৱে শত্ৰুৱা সহকাৰে কোনো কথা স্মিলে নিজৰ প্ৰৱৰ্তিত পথৰ কথা কোৱা যে বেয়া সেইটো নহয়।

প্ৰভুয়ে শিক্ষা দিছিল—

“জল বায়ু বহি মই নক্ষত্ৰ আকাশ।
বৃক্ষ নদী সন্মুখে উল্লসিত পান।”

আছে আনো সংসাৰত বস্তু যত যত ।
 কৃষ্ণক দেখিবা মাত্ৰ মনে সমস্তত ॥
 হৰিৰ শৰীৰ ইটো ছেন বুদ্ধি কৰি ।
 সবাহাঙ্কে নমস্কাৰ কৰিব সাদৰি ॥”

ভক্তি বয়ালী ।

ভগৱান জগতৰ সকলো বস্তুতে আছে, এইবোধ জীৱে কৰিব; তাক বিশ্বাস কৰিব। ই আপোন
 ি পৰ, ই স্বচাতি সি বিজাতি এই ভেদ ভাব গুচাব। “দৃশ স্বৰূপে হৰি সব ঘটে বৈষ্ণৱ” বুলি
 শ্ৰদ্ধা বিশ্বাস কৰি মনে-চিতে-বাক্যে কোনো প্ৰাণিক হিংসা নকৰিব। এই ভাবৰ ফলত অনন্ত কন্দলি,
 বানৰাম গুৰু, মহেন্দ্ৰ কন্দলি, সাৰ্বেভেম ভট্টাচাৰ্য্য আদিৰ দৰে জ্ঞানী ব্ৰাহ্মণসকল আৰু চৰিদাস বৰ্ণমা,
 ১০০শাই মূছলমান, জয়হৰি মিৰি আদি নানা শ্ৰেণীৰ নানা সমাজৰ লোকসকলে প্ৰভুক আপোন বা
 “ক হৃদয়-দেৱতা বলি সাৱটি লব পাৰিছিল।

প্ৰভুয়ে মান বা যশস্ত্ৰৰ বাবে ইচ্ছা কৰিবলৈ লোকসকলক বাৰণ কৰিছিল। মান-যশস্ত্ৰৰ বাবে
 আশা বৰাটো সাম্য ভাবৰ হেঙাৰ। তুমি সকলোকে মান কৰিব, আনৰপৰা মান পাবলৈ আশা
 কৰিব। মান খুজি লোৱা বস্তু নহয়। গুণীৰ গুণক আদৰ নবৰে বোনে? সকলো বস্তুকে ভগৱানৰ
 গুণ বুলি শ্ৰদ্ধা বৰা, তোমাৰ আদৰ্শত আনও সেই মতে চলক। প্ৰভুয়ে ব্ৰাহ্মণসকলক “গুৰু” বুলি
 সম্বোধন কৰিছিল—কিহু ব্ৰাহ্মণসকলে যদিও পোনো প্ৰভুৰ প্ৰচাৰত নানা বাধা দিছিল পাচও প্ৰভুৰ
 মত প্ৰচাৰ কৰি প্ৰভুৰ মত প্ৰচাৰতে দেহ-মন উৎসৰ্গা কৰিছিল। সেই সময়ৰ সাধু চৰিত্ৰ ব্ৰাহ্মণ
 সকলে প্ৰভুৰ সাম্যবাদত অভিভূত হৈ সেই মনকে গাই সমস্ত উত্তৰ পূব-ভাৰত জয় কৰিছিল।
 বৰ্তমানে প্ৰভুৰ যি সাম্যবাদৰ অৱশেষ আজি আছে সিও প্ৰায় ব্ৰাহ্মণৰ হাততেই বুলিব
 পাৰি।

প্ৰভুয়ে শ্ৰৱণ কীৰ্তনবেত শ্ৰেষ্ঠ আসন দিছিল। প্ৰভুয়ে কৈছিল—

“বেৱন কাৰ্তনে সংসাৰ তৰি ।
 বন্ধ ছিও হোৱে আপুনি হৰি ॥”

আৰু কৈছিল—

“শ্ৰৱণ বীতন স্বৰণ বিষ্ণুৰ
 অৰ্চন পদ-সেৱন ।
 দাস্ত-সখিত্ব বন্দন বিষ্ণুত
 কৰিব দেহা অৰ্পণ ॥” কীৰ্তন।

ইয়াৰ বাহিৰেও কৈছিল—“মুখে বোলা বাম ভাই, হৃদে ধৰা ৰূপা।” মুখ বহিৰিষ্টিয়। বাম নাম
 চাৰণ কেৱল মুখেন্দ্ৰিয়ৰ বাহ্যিক কাৰ্য্য মাত্ৰ। হৃদয় অন্তৰ্বেষ্টিয়, সেই বাবে ইয়াৰ নামান্তৰ অন্তঃকৰণ
 মন। বহিৰ্বস্তুৰ বা বিায়ৰ ৰূপ গ্ৰহণ মনেই কৰে। হৃদয়ত ৰূপৰ কল্পনা নকৰি মুখত কেৱল বাম
 ম উচ্চাৰা কৰিলে কোনো ভক্তি বা ধৰ্ম কৰা নহয়। নাম আৰু ৰূপৰ সমবায় সধন্থ হৈ উপাসনা ;
 আৰু এই নাম আৰু ৰূপৰ কল্পনাতহে পৰম মঙ্গল, পৰম স্তম্ভ, কালমায়া সকলোৰে অধিকাৰী, এক

হুংহাৰী শ্ৰীকৃষ্ণৰ চৰণত দাস্ত ভাৱৰ প্ৰেৰণাত ভাগৱতী বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ সাৰ ভক্তিপন্থৰ ভেটি প্ৰতিষ্ঠিত। ভগৱানৰ নামক স্মৃতি দাস কৰি একান্ত মনে তাক কীৰ্তন কৰিব, সাধু-সঙ্গত হৰি-কথা শুনিব, নিজৰ মনত ভগৱানৰ নাম স্মৰণ কৰিব, ভগৱানৰ উদ্দেশ্যে তেওঁৰ নাম লৈ তেওঁৰ উদ্দেশ্যে জল-ফুলেৰে অৰ্চনা অৰ্থাৎ পূজা কৰিব, মনেৰে ভগৱানৰ কল্পিত মূৰ্তিৰ পৰিচৰ্যা কৰিব, নিজক ভগৱানৰ দাস ভাবি তেওঁৰ আদেশত সকলো কৰ্ম কৰা বোধ কৰিব আৰু ফলাফল তেওঁত অৰ্পণ কৰিব আৰু সদায় ঐকান্তিক ভাৱে স্থিৰ বুদ্ধিৰে তেওঁৰ প্ৰীতিকৰ কাৰ্যাৰ আদেশ অম্লভব কৰিব আৰু তেওঁৰ কৰুণাৰ বাবে স্বতন্ত্ৰতা তাৰ মনলৈ আনিব।

ভগৱানক অত্যন্ত স্নেহ বুলি বিশ্বাস কৰিব। সংসাৰৰ বন্ধ বিপদ-আপদত সহায় হয়, বন্ধৰ দুষ্ক্ৰিয়াত কষ্ট পাই বন্ধুৰে বন্ধক সৎ পৰামৰ্শ দিয়ে; ভগৱানক তাতকৈ শ্ৰেষ্ঠ, তাতকৈও আপোন প্ৰাণৰ অধিষ্ঠাতা প্ৰাণৰ লগত মিলি থাকা সখি বুলি বিশ্বাস কৰি তেওঁৰ হমলৈ দৃষ্টি ৰাখিব।

ভগৱান সকলোৰে জন্মত আছে। তেওঁৰ শৰীৰত, পোক-পৰুৱা শৰীৰত, গজ-হস্তীৰ শৰীৰত, আকাশ, মাটি, পানী, শত্ৰু-মিত্ৰ সবশোৰে অস্তব। আছে। হমানে বিশ্বাস কৰি তেওঁক বন্দনা অৰ্থাৎ নমস্কাৰ কৰিব। [সাম্যবাদৰ মন্ত হযাতটৈ আৰু জগতত বি ডঙৰ হব পাৰে ?]

কিনি আনা পশুৰ শৰীৰৰ অধিবাস সিদেৰে 'পৰিত্ৰাণ দাৰ' কৰে, পশুৰ নিজৰ একো অধিবাস নাথাকে, সেইদৰে নিজক ভগৱানৰ প্ৰসন্ন বিকী য়োৰ বোধ কৰিব পাৰে। তুমি ভগৱানত দেখা অৰ্পণ কৰি তেওঁৰ দেহৰ অৰ্থে কৰা সব কাম কৰিবলৈ বিশ্বাস কৰা। এই শৰীৰেৰে ভগৱানৰ প্ৰীতিবৰ পৱিত্ৰ কৰ্ম কৰি শৰীৰ পৱিত্ৰ ৰাখ।

সকলো জাতিৰ সবলো শেণাৰ লোকৰ জন্ম উন্নত কৰিবলৈ এনে উপদেশ দিছে :—

“শুনে কৃষ্ণ কথা যিটো বৰিণা যেন।

তাৰে হিনাত পৰশয় নাৰণ।”

আকৌ বৈছে :-

শুনন্তে কৃষ্ণৰ কথা সাবৰ সঙ্গত

পশম নিশ্চয় ভক্তি হোৱয় কৃষ্ণত ॥

আগা কৃষ্ণৰ মাদ দৃষ্টি হোৱে তাৰ।

কৃষ্ণ কথ শ্ৰৱণ মহিমা অপাৰ ॥

কৃষ্ণৰ কৃষ্ণৰ সান্না চৰিত্ৰ সিজন।

পৰম শত্ৰু সদ বসন্ত শ্ৰৱণ ॥

অতি অন্ন কালে আসি তাৰে হিনাত।

হোন্ত ভগৱন্ত কৃষ্ণ প্ৰকাশ সাক্ষাত ॥ ভক্তি বন্ধাকৰ।

প্ৰভুৱে শ্ৰৱণ-কীৰ্তনৰ এহঁদৰে মহিমা ঘোষণা কৰি “ব্ৰাহ্মণ-চণ্ডাল ভেদাভেদ এৰি” সকলোকে এক স্বত্ৰেৰে বান্ধি কামৰূপী সমাজত জাতিৰ এটা প্ৰেৰণা জন্মাই দিছিল।

ৰামৰায় দ্বিজে লিখা গুৰু লীলাত (শ্ৰীদামোদৰ চৰিতত) পোৱা যায়—

“শিব দুৰ্গা গ্ৰামদেৱ পূজয় সতত।

হৰি ভক্তি কৰন্তা নাহিকে ই ৰাজ্যত ॥”

এনে কামৰূপীয় সমাজত প্ৰভুয়ে “কৃষ্ণ এক দেৱ দুঃখহাৰী, কাল-মাষাদিৰ অধিকাৰী” বুলি এক দেৱত বিখ্যাস জন্মাই আৰু সেই দেৱকে সৰ্বভূতত সকলোকে উপলক্ষি কৰাবলৈ বন্ধ কৰিছিল। তেওঁৰ অতি পিয়তম স্ত্ৰুদ শ্ৰীমাধৱ, শ্ৰীদামোদৰ, শ্ৰীহৰি, শ্ৰীগোপাল, শ্ৰীনাৰায়ণ আদি কৃষ্ণজন্মা মহাপুৰুষসকলেও সেই মন্ত্ৰকে গাই আৰু সেই তন্ত্ৰকে লোকসমাজত প্ৰচাৰ কৰি প্ৰাচীন কামৰূপীয় সমাজখন নতুনকৈ গঢ়ি তুলিছিল।

হিন্দু হলে ঈশ্বৰ মানিব লাগে, বেদ মানিব লাগে। সেই কাৰণে প্ৰভুয়ে সামাভাৱ প্ৰচাৰৰ লগে লগে এগাৰ কথা বিঙিয়াই কৈছিল—

“অবিৰক্ত ভকতৰ বেদ লজ্জিবাৰ দোষ, জানিবাছা ইয়াক নিশ্চয়।” যেতিয়ালৈকে তোমাৰ সংসাৰত বিৰক্তি ভাব নজন্মিব অৰ্থাৎ সংসাৰ-আসক্তি যেতিয়ালৈ ন্তুঙচে, তেতিয়ালৈকে তুমি বেদবিহিত কৰ্ম দিব থাকিবা; এইবোৰ কৰ্ম ভগবানৰ উদ্দেশ্যে বৰা বুলি নিশ্চয় ভাৱে কৰি থাকোঁতে থাকোঁতে যেতিয়া তোমাৰ হৃদয়ত ভগৱানৰ স্তব্ধ উপলক্ষি হব, তেতিয়া সেইবোৰ বৰ্ম আপোনা আপুনি এৰা দিব—তোমাৰ মন নৈমিত্তিক কৰ্ম আদিৰ ভাবো হৃদয়ত নাপাকা হব—তুমি সেই সময়ত সপোনে-সচিত্তে বহোঁতে উমোতে, পাণ্ডতে ফুৰোঁতে সদায় তেওঁকে দেখিবা—তেতিয়া তুমি পৰম বিৰক্ত। “পৰম বিৰক্ত যিটে কৰ্মৰ ভকত তৈল, তাৰ একো নাহিকে নিৰ্ণয়।” তুমি তেতিয়া সমাজত থাকিও সমাজৰ বাহিৰ, ঘৰত থকা বিও তুমি বনবাসী, কাপোৰ পিন্ধাতো তুমি নাঠোঁ—তোমাৰ মাতৃ-ভনী, পিতাপুত্ৰ, ৰাজা-প্ৰজা, ধনী-দৰিদ্ৰ, গুৰু-শিষ্যৰ ভেদ ভাব অন্তৰৰপৰা আঁতৰিব—সকলোতে তুমি, তুমি সকলোৰে ভিতৰত।

এইদৰে প্ৰভুয়ে হিন্দুৰ সমাজ বক্ষা কৰি সামাবাদ প্ৰচাৰ কৰিছিল। কোঁচ, কলিতা, ব্ৰাহ্মণ, কেওট পায়স্থ আদি বৰ্ণ বৰ্ণই থাকিল—কিন্তু সকলোৰে অন্তৰত “ঈশ স্বৰূপে হৰি সব ঘটে বৈঠহ” ভাব জন্মাই দি পৰম্পৰাৰ ভিতৰত প্ৰীতি আৰু বন্ধুৰ ভাব জন্মাই দিলে। প্ৰত্যেকে প্ৰত্যেকৰ ওচৰত বিনয় হল। পৰম্পৰে পৰম্পৰক মান কৰিব ধৰিলে—বাক্যত আৰু ব্যৱহাৰত। প্ৰভুৰ মতত চলাসকলৰ ভিতৰত “ৰাম” (আত্মৰাম), “বাপ”, “গুৰু” আদি বুলি সম্বোধন কৰা প্ৰথা আছিল—বৰ্তমানেও কোনো কোনো মন-মভাত চলি আছে। শিষ্যে গুৰুক সেৱা কৰিলে গুৰু নত হোৱা প্ৰথা সেই কালত আছিল—আজিও ঠায়ে ঠায়ে আছে। শিষ্যে গুৰু বন্দনা গাই গুৰুক বন্দনা কৰাত গুৰুৱে শিষ্যলৈ হাতযোৰ কৰা আৰু আনন্দাশ্ৰু বিসৰ্জন কৰা অভ্যাস প্ৰাচীন কালত আছিল—বৰ্তমানেও ঠায়ে ঠায়ে আছে। এই হতভাগাই কিবা সৌভাগ্যত এদিন তেনে গুৰু-শিষ্যৰ প্ৰেমাশ্ৰু দেখিবলৈ পাই কৃতার্থ হৈছিল।

ধৰ্মাচাৰ্যসকলৰ ভিতৰত পৰম্পৰ সেৱা কৰা প্ৰথা আছিল—বৰ্তমানেও ঠায়ে ঠায়ে আছে। প্ৰভু শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰে তেওঁৰ প্ৰিয়তম শিষ্য ব্ৰাহ্মণ ভগবানদেৱ আৰু কায়স্থ মনোহৰদেবক “সঙ্গী” কৰি দিছিল। সঙ্গী-ভক্তসকলৰ ভিতৰত ভেদ নাথাকে। প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰদেবে শ্ৰীমাধৱদেৱক শ্ৰীনাৰায়ণ ঠাকুৰৰ লগত “সখি” বি দিছিল; সখিৰ ভিতৰত ভেদ ভাব নবৰ্তে। * এই আদৰ্শকে লৈ আজিও ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্য সকলৰ ভিতৰত তেনে সন্ধৰ আছে (উজনীত)। ভক্তসকলৰ ভিতৰতো “সঙ্গী” প্ৰথা আছে। সঙ্গীভক্ত বৰ্ণৰ ভিতৰত আত্মমিলনহে বিচাৰে—বৰ্ণৰ মিল নিবিচাৰে; আনকি গুৰু-শিষ্যৰ ভিতৰতো “সঙ্গী” প্ৰথ

* “ভাগৱতী শিঙৰাৰ পৃথক লক্ষণ। সচঙ্গী ভক্তৰ ইটো পৃথক অৰ্থ বিলক্ষণ।” ১৯৫৩

পৰমার্থী ভক্ত-গুৰুৰ ভিতৰত ভেদ নাথাকে। এই সমস্ত প্ৰভুৰ সাম্যবাদৰ ফল। এই সঘন্ধে আৰু কিছু কথা আছে—সেইবোৰ কোৱা হৈ ঠাই নহয়। গুৰুসকলৰ মতত চলা সাধুসকলে সেইবোৰ জানে।

প্ৰাচীন কালত (বৰ্তমানেও কিছুমান ঠাইত) আমাৰ হিন্দু সমাজে সকলো গুৰুৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা দেখুৱায়; নিজৰ কুলগুৰু নহলেও গুৰু বংশধৰ বুলি সেৱা কৰে আৰু দক্ষিণা আদি দিয়ে। গুৰুসকলৰ ভিতৰতো ভেদ ভাব নাছিল।

কোৱামৰা সত্ৰৰ প্ৰতিষ্ঠাতা চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ কল্পন সপ্তান অনন্তৰাম আতাৰ চৰিতত পোৱা যায়—তেওঁৰ সময়ৰ আউনিআটিৰ সত্ৰাধিকাৰে ধৰ্মাচাৰ্য্য পদ গ্ৰহণ কৰাৰ সময়ত অনন্ত আতাক নিমন্ত্ৰণ কৰিছিল। আতাই নাৱেৰে গৈ সত্ৰৰ ঘাটত নাও লগোৱাত আউনিআটিৰ বঙাচৰণ আৰু দামোদৰ ৰূপুৱে বৰ আৰম্ভেৰে আতাক সত্ৰলৈ নিয়ে আৰু নিৰ্দিষ্ট সময়ত আতাই নিমালি দিয়ে:—

“পাচে তুমো বাপুৰ শিৰত চোপ দিলা।

সুত্ৰধুৰ বাকে। আন। অৰ্ধাং বৰিলা।” চঃ ৩

৩দচাৰু দেৱ—অনন্ত চৰিত। *

বৰ্তমান সময়লৈকে সকলো বৰ্ণৰ ধৰ্মাচাৰ্য্যে সত্ৰাধিকাৰৰ পদ গ্ৰহণ কৰা সময়ত সাধুসকলৰপৰা নিৰ্মালি লোৱা প্ৰথা আছে। প্ৰভুৰ ৰূপাং য়াং ১৯১৩ চনত আমি নগাঁওত থাকোঁতে কোৰ্চুং নামৰ এখন প্ৰখ্যাত ব্ৰাহ্মণ ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ সত্ৰত এনে অৰ্ধৰ ৰূপাং উৎসৱত আমি উপস্থিত হবলৈ পাইছিলোঁ; আৰু তাত নিজ চকুৰে এইদৰে নৰোৱা-শলগুৰয়া গোসাঁইএ নিৰ্মালি দি অৰ্ধৰ পাতা দেখিবলৈ পাইছিলোঁ।

২। ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলৰ সমাজত স্থান

প্ৰাচীন কামৰূপীয় প্ৰধান ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলক “গোসাঁই, আতা, গুৰু, মেধি, মহন্ত, অধিকাৰী, ঠাকুৰ, বাপু” বুলিছিল। “গোসাঁই” আৰু “গুৰু” উপাধি দুটা সাধাৰণ আছিল। প্ৰভুৰ নাতিসকলে, আৰু ৰামচৰণ ঠাকুৰ ও নাৰায়ণ ঠাকুৰৰ বংশধৰে “ঠাকুৰ” নামে অভিহিত হৈছিল। পুৰুষোত্তম আৰু চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ নাতিসকলে আৰু বিশিষ্ট আচাৰ্য্যসকলে “আতা” (আত্মা) উপাধি পাইছিল। ৰামচৰণ ঠাকুৰৰ বংশধৰসকলৰ কোনো কোনোৱে “অৰ্ধৰ ৰা” বুলিও পৰিচিত হৈছিল। আউনিআটিৰ গোসাঁই আদিত “বাপু” নামে অভিহিত হৈছিল; আৰু আন সকলে বৰ্ণৰ সকলো ধৰ্মাচাৰ্য্য “মেধি” “মহন্ত” এই দুই পদেৰে পৰিচিত হৈছিল। আহোমৰাজ চক্ৰকান্ত সিংহৰ দিনত প্ৰভুৰ জীউধৰা মালৰ চাৰিসত্ৰীয়া গোসাঁইৰ নামৰ পাচত “মহন্ত” উপাধিও দেখা যায়। মুঠতে উৰু উপাধিবোৰ বৰ্ণলৈ বাৰংগত হোৱা নাছিল—সকলো বৰ্ণৰ ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ এইবোৰ সাধাৰণ উপাধি আছিল।

আহোমৰাজ কঙ্গসিংহৰ দিনত (১৬৯৫-১৭১৪ খৃঃ অঃ) যেতিয়া নীলীয়া শান্তিপুৰৰপৰা ভট্টাচাৰ্য্য ব্ৰাহ্মণ আহি ৰাজ্যৰ গুৰু হয় আৰু ৰাজ্য শিৱসিংহৰ দিনত (১৭১৪-১৭৪৪ খৃঃ অঃ) কৃষ্ণৰাম শ্ৰীযবাগীশ ভট্টাচাৰ্য্য ৰাজগুৰু হৈ যেতিয়া নীলাচলত বাস কৰে, সেই সময়ত তেওঁ “পাৰ্বতীয়া গোসাঁই” নামে পোনতে অভিহিত হৈ পাচত “পাৰ্বতীয়া গোস্বামী” নামে কথিত হয়। বঙ্গদেশীয় বৈষ্ণৱ ধৰ্মাচাৰ্য্যৰ ইয়াক

* বৰ্তমানে উজনিৰ আউনিআটি, গড়মুৰ, দক্ষিণপাট আৰু কুৰুৱাহাৰী বানুয়া চাৰি সত্ৰৰ ভিতৰতেই নিমালি লোৱা প্ৰথা চলিছে।
+ নৰোৱা’ শলগুৰি, দায়লী আৰু চামগুৰি।

অনুকৰণ বুলিব পাৰি। পৰ্বতীয়া গোসাঁইৰ পাচতেই সম্ভবতঃ আমাৰ দেশৰ ব্ৰাহ্মণ-গোসাঁইসকলে “গোস্বামী” শিথিলকৈ আৰম্ভ কৰে; আৰু তাৰ ফলত নামনি অঞ্চলত “গোস্বামী” শব্দটো এক প্ৰকাৰ জাতিবাচক ৰূপে বৰ্তমান সময়লৈকে চলি আহিছে; কিন্তু উজনি অঞ্চলত যদিও আৰম্ভতে ব্ৰাহ্মণ ধৰ্মাচাৰ্যসকলেই “গোস্বামী” লিখিছিল, পাচত অন্যান্য ধৰ্মাচাৰ্যসকলেও তাক অনুকৰণ কৰিবলৈ ধৰিলে। উজনিতে সেই বাবে বঙ্গদেশৰদৰে “গোস্বামী” শব্দটো জাতিবাচক ধৰ্মাচাৰ্যৰ উপাধি নহয়।

প্ৰভু শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰ চুহুং বা স্বৰ্গনাৰায়ণ ৰাজাৰ দিনত (১৪৯৭-১৫৩৯) নামনিতে যায়। ইয়াৰ প্ৰায় ৫০১০ বছৰ পাচত শ্ৰীশ্ৰীবংশীগোপালদেৱ উজনিতে ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱৰবাৰা প্ৰেৰিত হয়। শ্ৰীশ্ৰীবংশীগোপালদেৱৰ শিষ্য নিৰঞ্জনদেৱৰবাৰা জয়ধ্বজসিংহে (১৬৫৫-১৬৬৩ খৃঃ অঃ) ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। প্ৰাচীনৰাজ্যৰ কামৰূপীয়া ভাগৱতী ধৰ্মগ্ৰহণৰ এয়ে আৰম্ভ। ৰাজ্যৰত এই ধৰ্মে আদৰ পোৱাত ১৬৬৩-৬৪ বৰ বেগে চলিবলৈ ধৰে। আৰু এই সময়তে আমি ওপৰত উল্লেখ কৰি আছো “বৰ নাৰায়ণ” আৰু “সৰু বাৰজনীয়া” আচাৰ্যসকলে উজনিতে ধৰ্মপ্ৰচাৰ কৰিবলৈ ধৰে। ইয়াক উজনি ব্ৰাহ্মণ্য বুলি কোৱা হয়; উজনিৰপৰা গৈ পুৰুষোত্তম ঠাকৰ আৰু চতুৰ্ভুজ ঠাকৰপৰা ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰি “বাৰমেধা” নাম লৈ আহিছিল।

১৬৬৩-৬৪ ৰাজাৰ দিনতেই কামৰূপত মূল্যমান প্ৰভাৱ বিস্তাৰিত হ’বলৈ পুৰুষোত্তম ঠাকৰ আৰু চতুৰ্ভুজ ঠাকৰৰ বিধৱ পত্নীদ্বয় ভাগিন দামোদৰ আতাৰ সৈতে উজনিতে আহিছিল। এই জনাৰুণ সত্ৰতেই দামোদৰ আতাই তাৰিৰ মাতে ঢাক খাই থকা বৰদাৰাৰ তাৰি কাটি উলিয়াই ল’ব কৰিছিল।

১৬৬৩-৬৪ (১৬৬৩-১৬৭০ খৃঃ অঃ) ৰাজাৰ দিনত দামোদৰ আতাৰ পুত্ৰ বৰদাৰা, চতুৰ্ভুজ ঠাকৰৰ পুত্ৰ অনন্তৰায় আতা আৰু পুৰুষোত্তম ঠাকৰৰ জীৱ পুত্ৰ চক্ৰপাণি আদি আতাসকলে ৰাজ্যৰপৰা প্ৰায় অন্তৰ্গত লাভ কৰে। *

১৬৭০-৭১ (১৬৭০-১৬৭১ খৃঃ অঃ) উক্ত পুৰুষোত্তমৰ পৰিচয় পাই চক্ৰপাণি আতাত ১৬৭১ তহা। তেওঁ সৰলৈ আমোলাকে এই আতাৰ শৰণ ছবলৈ ৰাঙ-আজ্ঞা দিছিল।

প্ৰায় ১৬০০ খৃঃ অঃ পৰা গদাধৰসিংহ ৰাঙাৰ দিনলৈকে প্ৰায় ৮০ বছৰ উজনিতে ভাগৱতী ধৰ্ম বেটিকৈ তাৰ ভিতৰত শেষৰ প্ৰায় ত্ৰিশ বছৰ বাৰ এই ধৰ্মৰ পোত উজনিতে বৰকোৱাল আছিল। কিন্তু ১৬৭৩-৭৪ ৰাজাৰ ভায়েক দামোদৰ আতাৰ পুত্ৰ বৰদাৰা আতাৰ শৰণ হ’ব আৰু ৰাজ্যৰবাৰা পৰোৱাত সত্ৰ কৰাৰ দিহাঃ—

“দৰ গোসাইৰাজা ঠাকুৰৰ ভক্ত হৈল। এহিমতে বৰোৱাও সম্পত্তি বাঢ়িল ॥”

ঠাকুৰ চৰিত—বিজ হৰিনাৰায়ণ আতা।

পৰ্জা হৰ ফুল টক্ৰুএ আতাৰ শৰণ হৈছিল আৰু বহুত সম্পত্তি দান কৰিছিল। তেওঁ বিজ নাম ধোৱিত কৰি ১৬৭২ ক হৰ বটী আৰু বৰদাৰা এৰা বৰ্তমানে বোৱা বংশৰ বালিসত্ৰত (গগাই) আছে।

“তেতি বস্ত্ৰ প্ৰতি নিত মিলল বহুত। ৰাজাৰ আদৰ হৈত আমি থাকে দূত ॥

গজপুৰ নামে ৰাজা বাহাৰ আহিল। তৈতে ঠাকুৰক দিয়া উৎসৱ পাতিল ॥ ৪০০

ঠাকুৰ চৰিত—বিজ হৰিনাৰায়ণ।

ঈশ্বৰসিংহৰ দিনত ইয়াত এটা বৰ ডাঙৰ আঘাত পৰে। তেওঁ ল'ৰা ৰাজ্যৰ অত্যাচাৰৰ সময়ত পলাই ফুৰোঁতে কিছুমান গোসাঁইৰ ওচৰত আশ্ৰয় বিচাৰি নিৰাশ হৈছিল, তদুপৰি গোসাঁইসকলৰ প্ৰভাৱ সম্পত্তি বৰ বেচিনৈক বাঢ়ি উঠিছিল। সেই কাৰণে তেওঁ গোসাঁইসকলৰ সম্পত্তি কাটি লৈ সিবিলাকক নামৰূপলৈ খেদি পঠায়। এই সময়ত কোৱামৰা সত্ৰত প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰৰ নাতিৰ কন্যা-সন্তান অনন্তৰায় আতা আছিল; তেওঁৰপৰা টকা লৈ আৰু তেওঁৰ কীৰ্তন ঘৰত থাক। মূৰ্তিবোৰ দলিয়াই তেওঁক মাত্ৰ ৰক্ষা কৰে (অনন্ত আতা চৰিত)।

গদাধৰসিংহৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ কন্দুসিংহৰ দিনত খেদি পঠোৱা গোসাঁইসকলক পুনৰ ৰাজ্যলৈ মতা হৈছিল আৰু ঠায়ে ঠায়ে পাতে। কিন্তু তেওঁ নিজে এই কামৰূপীয় গোসাঁই কোনোজনৰ ওচৰত শৰণ লৈ নদীয়া-শান্তিপুৰৰপৰা ভট্টাচাৰ্য্য ব্ৰাহ্মণ অনাই তেওঁত শৰণ হয় আৰু তেওঁৰ পুত্ৰ শিৱসিংহ ৰাজ্যযো যোৱাৰ আয়বাগীশ ভট্টাচাৰ্য্যত শৰণ হৈ তেওঁক নীতাচ। পাছৰত স্থাপন কৰে।

ৰাজ্যক দেখি বিয়াসকলেও পদতীয়া গোসাঁইত শৰণ কৰিলে। এই সময়তে কামৰূপীয় ভাগৱতীধৰ্ম আৰু বঙ্গদেশীয় শাক্তধৰ্মৰ এটা ইয়াত ভা। সংঘৰ্ষ হয়। ইয়াৰ ফলতেহে “মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ”ৰ উৎপত্তিৰ কথা বুজা পাব পাৰে।

মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ পাচত বমলেখনৰাও আৰু চন্দ্ৰবাস্তৱৰাও ৰাজ্য ছুইজনে এই দেশীয় ভাগৱতী ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰা পোৱা যায়। শলওৱাৰা গোসাঁইৰ বংশাৱলী অলোচনা কৰিলে দেখা যায়—সেই বংশৰ হৰিচৰণ আতাৰ ওচৰত চন্দ্ৰবাস্তৱসিংহ ৰাজ্যত শৰণ লৈছিল।

এইদৰে শেষ সময়ত আহোম ৰাজধৰৰপৰাও বানৰপীয়া ভাগৱতী ধৰ্ম অশেষ সহায় পায়। আহোম ৰাজ্যসকলে ধৰ্মাৰ্থে কৰা দানৰ পৰিমাণো বৰ বেচি। পামবিনাক সঘন ভূমি আৰু ভবও পাইছিল। এই ভূমি নিষ্কৰ আছিল—ৰাজপায় কোনো বৰষৰ বৰ এই ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলে দিব নালাগিছিল। ভূমিবোৰৰ দানপত্ৰত “নামকীৰ্তন বৰি বাচ ব আশাবাদ দি” থাকিবলৈ আদেশ কৰিছিল; আৰু “ৰাচদণ্ড ব্যতিৰিকৈ” সেই আচাৰ্য্য আৰু ভক্তবৰৰ “স্বৰাব পৰিমাণ ভৈল” এইদৰে লিখি “পুত্ৰ পুত্ৰাদিক্ৰমে ভোগ দখল কৰি থাকিবেন” বুলি সত্ৰ দিছিল। তাৰ স্মৃতিত বুলি আৰু পেৰাকাকতৰ নকলবোৰ দেখিলে আহোম ৰাজ্যসকলৰ দানৰ এটি সামান্য আভাস পাব। ইয়াৰ উপৰি কামৰূপত যিবোৰ দেৱালয় আছিল প্ৰামবিনাক দেৱালয়ৰ মত-স্মিৰণৰ আহোম ৰাজ্যসকলে তৈয়াৰ কৰি দি সেইবোৰৰ পূজা সেৱা চলাবলৈ ভোগধৰ্মী-পাটকান আদি ভূমি আৰু তদনন্তৰ ভকত দান কৰে। এই সমস্তবোৰৰ মগত কামৰূপীয় ভাগৱতীধৰ্মে মূল বুলিব লাগিব। এই সম্বন্ধে আৰু ইয়াত বহুলাই আলোচনা কৰিবোঁ।

৩। সত্ৰ আৰু কীৰ্তনঘৰ।

প্ৰাচীন ঋষি-মুনিসকল যি ঠাইত লগলাগি জ্ঞানৰ চৰা কৰিছিল তাৰেই “সত্ৰ” বোলে। বৌদ্ধ যুগত সি “সংঘাম” নাম পায়। প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰে সেই আদৰ্শকে লৈ ধৰ্মাচাৰ্য্য পাত্ৰি সত্ৰ স্থাপন কৰিছিল। সত্ৰ সকলোৱে দেখিছে—তাৰ মাজত কীৰ্তনঘৰ থাকে, চাৰিওফালে ভক্তসকল থাকে। ভক্তসকলে প্ৰায় সত্ৰতে পাঁচ প্ৰসঙ্গ কৰে। প্ৰসঙ্গত শ্ৰৱণ আৰু কীৰ্তন হয়। মাজে সময়ে গুৰুসকলৰ তিথিমহৌৎসৱ, জন্মষ্টমী, বাস, ফল্গুৎসৱ, গাতবিহুৰ নাম, ভাদ্ৰ মৰ্হীয়া কীৰ্তন আদিৰ উৎসৱ হৈ থাকে। উৎসৱবোৰত

সভা বা ভাওনা কৰা হয়। সভাত বাগ-বাগিনী গান-গীত গাব লাগে, নানা বিধ খোলৰ বাক্যনা স্বাক্ষাৰ লাগে।

প্ৰথমে ভক্তশ্ৰেণীত ভুক্ত হবলৈ আহা লোকসকলৰ বেচি ভাগেই নিৰক্ষৰ থাকে। সত্ৰৰ বাহাৰত নিৰক্ষৰ ভক্তসকলৰ লিখা-পঢ়াৰ ব্যৱস্থাও থাকে। ভক্তসকলৰ ভিতৰত যিসকল জ্ঞানী সেইসকলে অক্ষাৰ লিখাৰ ভক্তক শাস্ত্ৰৰ তত্ত্ববোৰ ব্যাখ্যা কৰি দিয়ে—আশঙ্কা হলে গুৰুৱে তপ্তন বৰে। কিছুমান সত্ৰত মাধু বিজ্ঞ পণ্ডিত ৰাখি সংস্কৃত চৰ্চাৰ ব্যৱস্থাও কৰে।

সত্ৰৰ সকলো ভক্ত নিত্য-প্ৰসঙ্গত যোগ দিবলৈ বাধ্য থাকে। কীৰ্তনঘৰৰ কামবোৰ ভক্তসকলে ভাগ কৰি কৰিব লাগে। যিসকল সদায় কীৰ্তনঘৰতে আৱদ্ধ থাকিব লগা হয় সেইসকলে সত্ৰাধিকাৰৰ পৰা ৰোৱা খৰচ পায়; বাকীবিলাকে পৰিশ্ৰম কৰি খাব লাগে।

সত্ৰৰ ভক্ত দুই শ্ৰেণীৰ—উদাসীন আৰু গৃহস্থী বা আশ্ৰমী। শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱে প্ৰথমতে ব্ৰহ্মচাৰী হৈ প্ৰকাশ্য। তাৰ পিচত শ্ৰীশ্ৰীবংশীগোপালদেৱ আৰু পদ্ম বা বদলা আতা ব্ৰহ্মচাৰী হয়। প্ৰাচীন কামৰূপত গডমুৰ ব্ৰহ্মচাৰী বা উদাসীন সত্ৰৰ সৃষ্টি হয়। বৰ্তমানে মধুপুৰ, বৰপেটা * আউনীআটি, কমলাবাৰীসত্ৰৰ অৰু দক্ষিণপাট এই কেইখনেই প্ৰধান উদাসীন সত্ৰ।

উদাসীন বা কেৱলীয়া (একান্ত ভক্ত) সত্ৰৰ গুৰুজন উদাস, সত্ৰত হাটি পাতি থকা ভক্তসকলো উদাস; কিন্তু এইসকলে গাৱে গাৱে ফুৰি আশ্ৰমীক শৰণভজন দিয়ে। আশ্ৰমী সত্ৰবোৰৰ গুৰু সংসাৰী কিন্তু কিছুমান সত্ৰৰ সেৱা-পূজা চলাবলৈ উদাস ভক্ত থাকে। বৰ্তমানে বটভৱা আৰু স্মন্দৰীদিয়া থানত এনে উদাস ভক্তৰ সংখ্যা অধিক।

প্ৰাচীন কামৰূপৰ সত্ৰবোৰত সাধাৰণ তয় প্ৰচলিত আছিল—বৰ্তমানে বৰপেটা,

স্মন্দৰীদিয়া, কমলাবাৰীসত্ৰৰ বাহিৰে আন আন সত্ৰবোৰত এই ভাব পাতলা যেন লাগে। কিন্তু প্ৰায় গোটা সত্ৰৰ গোঁসাই-ভকত সত্ৰৰ ভিতৰত স্বাধীন ভাৱে থাকি ঙ্গৰ-ভজনা কৰে—আৰু বেচি ভাগ সত্ৰত সকলো শিষ্যে গুৰুৰ লগত বহি নাম-কীৰ্তন কৰে। আউনীআটি, দক্ষিণপাট আৰু গডমুৰ সত্ৰত নাম ভাজঘৰীয়া কিছু আদৰকাযদা এবেশ কৰা যেন লাগে।

নদীয়া শান্তিপুৰৰ সাধক ভট্টাচাৰ্য পণ্ডিত আহি ৰাজগুৰু হৈ উঠাত অৰু লগে লগে অৱস্থাপন্ন শ্ৰেণীৰ ৰাজ-কৰ্মচাৰী বৰুৱা, কুকন আদিয়েও ৰাজাৰ আৰ্হি লোৱাত প্ৰাচীন কামৰূপৰ গোঁসাই-সকলে কিছুকাল দোধবমোৰত পৰিছিল। সম্ভৱতঃ এই কাৰণে নিজক ৰক্ষা কৰিবলৈ কিছুমান ব্ৰাহ্মণ চাৰ্যে “আমিও বৈষ্ণৱীমতে শক্তিমন্ত্ৰ দিব পাৰোঁ” বুলি আগ বাঢ়িছিল। এই আচাৰ্যসকলৰ সামাজিক প্ৰতিপত্তিৰ বাসনাৰ ফলতেই কামৰূপীয় ভাগৱতীধৰ্মত বিহু ভাজ সোমায় বুলি অমুমান হয়।

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

সত্ৰবোৰ ধৰ্মৰ কেন্দ্ৰৰ স্থান—গুৰু ধৰ্মৰ অধিপতি—“গুৰু বাক্য শিলৰ বেথ”। সকলো শিষ্য গুৰুৰ পানী প্ৰাণপণে পালন কৰিছিল। গাৱঁত কোনো বাদ-বিসম্বাদ হলে, যদি সি গাৱঁত নিষ্পত্তি নহয় তেনে অৱস্থাতো সময়ে সময়ে গুৰুৱে আদেশ পঠাব পাগাত পৰিছিল। গুৰুৰ আদেশ শিষ্যসকলে আজাতকৈ বেচি শ্ৰদ্ধাৰে পালন কৰিছিল। সেও সময়ত গুৰু একোজন দ্বিতীয় ৰাজাৰদৰে হৈছিল। গুৰুসকলে এক হাতে পৰকালৰ বিত্ত ধৰ্ম দিছিল আৰু আন হাতে শিষ্যসকলক নৈতিক পালন কৰিছিল।

২১পূৰ।

ধৰণ আদেশ স্থানীয় আছিল—বৰ্তমানেও বিড় বিড় অৱশ্যে আছে। গুৰু শিষ্যৰ ঘৰত প্ৰবেশ বৰাৰ আগতে গাৱঁৰ মূৰত গুৰুজন বহি, লগত নিয়া শুভবদ্বাৰাত শিষ্যৰ ঘৰত সংবাদ দিয়ায়। শিষ্যসকলে গুৰু-আগমনৰ সংবাদ শুনি খোল-তাল, ধূপ-বস্তি, চান্দৰ লৈ গৈ শ্ৰদ্ধাৰ বৰি আনোৱা। গুৰু ঘৰত প্ৰবেশ কৰোঁতেই তিবোতাসকলে হে কাৰ দিয়ে আৰু গত ধৰ।

গুৰুক বৰি চোতালত, চ'ৰালত বা নানধৰৰ টপত পিৰা বা চাৰীত কাপোৰ পাৰি দি বচায়। তিবোতাসকলে গীত গাই থাকে, পুৰণে গুৰুৰ চৰণ ধুৱাই দিয়ে—আৰু চৰণামৃত উপস্থিত সমজুৱাৰ ভগাই দিয়ে। গুৰুৰ আগত তামোলপাণ দিনা হয়—গুৰুৱে কাটি নিজে খায় আৰু উপস্থিত লোকসকলক এখন এখনকৈ ভগাই দিয়ে; লগে লগে গুৰুৱে শিষ্যসকলৰ মঙ্গল বাতৰি গ্ৰহণ কৰে।

হুন্দৰীদিয়া।

সন্ধ্যা পৰত হৰিকীৰ্তন আৰম্ভ হয়—সকলো শিষ্য গোট খায়—লৰা-তিবোতা বুঢ়া-বুঢ়ী সকলোৰে সঙ্গত আনন্দ; যেন তেওঁলোকৰ ঘৰৰ মূল লোকজন বহুত দিন দৰ দেখাত আছিল—আজি আজি ঘৰত

পৰিষ্কাৰ হৈছে। যাৰ ঘৰত যি ভাল বস্তু আছে সেইবোৰ তৎক্ষণাত সংগৃহীত হয়—গুৰুৱে চাউল সিজাই শিষ্যপুত্ৰসকলক লগত লৈ খাবলৈ বহে—যেন পিতৃক বেচি ধৰি পুত্ৰসকলে হাঁহি-মাতি ভোজন কৰিবলৈহে বহিছে; গুৰুৱে খাই থাকোঁতে মাজে মাজে তেওঁৰ পাতৰপৰা দুই এটা খোৱা বস্তু শিষ্যৰ পাতত দিয়ে, শিষ্য দুৰ্লভ বস্তু পোৱাৰদৰে আনন্দে খাই পৰম তৃপ্তিৰে ভোজন কৰে। খাই উঠাৰ পাচত গুৰুক নামঘৰতে থাকিবলৈ দিয়া হয়—শিষ্যসকলৰ মনত নামঘৰত সেই দিনা শৰীৰধাৰী গোসাঁইৰ বাস হোৱা বন বোধ হয়।

আবেলি পৰত গুৰু নামঘৰৰ টুপত বহে—তিবোতাসকলে গুৰুক বেচি ধৰি ধৰ্মতত্ত্ব আলোচনা কৰে। বহু পাৰ্শ্ব উঠাৰ পাচত আৰু বাতিপুৱা পৰত পুৰুষসকলে গুৰুৰপৰা নানা ধৰ্মোপদেশ লবলৈ ধৰে। এই সময়ত যদি গাৱঁৰ শিষ্যসকলৰ ভিতৰত লাগি থাকা বহুত দিনীয়া কাজিয়া, প্ৰশ্ন গুৰুৱে তাৰো নিষ্পত্তি কৰি দিয়ে।

গুৰু আৰু শিষ্যসকলৰ ভিতৰত প্ৰায় পিতা-পুত্ৰৰ সম্বন্ধ—গুৰুসবলে শিষ্যসকলৰ জাতিৰ ভেদ-ভাৱ পৰ্য্য নাবাখিছিল। বৈবৰ্ত্ত-নামঃশদ জাতিৰ বাহিৰে প্ৰায় সবলো জাতিৰ শিষ্যে গুৰুৰ আলমৰা বাস কৰিছিল; গুৰুসকলে শিষ্যৰ ঘৰত থাকোঁতে বহুত পৰমাৰ্থ তত্ত্ববিদ শিষ্যৰ ঘৰত তৈয়াৰী সকলো বিধ প্ৰাণান আগ্ৰহেৰে ভোজন কৰিছিল। শিষ্যসকলে গুৰুক সবলো প্ৰকাৰে শ্ৰেষ্ঠ ভাব ৰাখিছিল কিন্তু পৰ্য্যবেশে শিষ্যসকলৰ নিজৰ সন্মান যেন বোধ কৰিছিল, আনকি গুৰুৰ পিতৃৰ বয়সস্থ শিষ্যসকলক প্ৰায় ১০ৰ ভাব কৰিছিল অৰু কিছুমানৰ আপোনা আপুনি কৰিও সম্বোধন কৰিছিল।

গৰুদেৰে শিষ্যবংশৰ বন্ধ আৰু বৃদ্ধাসকলে গুৰুক সেৱা কৰিলেও গুৰুৱে সেহসকলৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাৰ ভাব নৰাখিছিল আৰু কোনো কোনোৱে শিষ্যবংশৰ কোনো কোনো বৃদ্ধৰ ‘দাদা’ আৰু কোনো কোনোৱে ‘বো’ আদি সম্বোধনৰে মাতিছিল। সাধাৰণ ভাবে গুৰুৱে শিষ্যক ‘বাড়া’ বুলি সম্বোধন কৰিছিল। এফ স্তম্ভতি; বৰ্ত্তমানে এই ভাব নাহে নাহে লোপ পাব ধৰিছে। অসমত হিন্দুৰ ভিতৰত নানা জাতি থাকিলেও প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ ৰূপত জাতিৰ ভিতৰত ভেদ ভাব নাছিল—পৰম্পৰাৰ ভিতৰত ‘অস্মা’ নাছিল—অস্মীয়া বা কামৰূপী এক জাতি হৈ উঠিছিল।

কুণ্ডল শিষ্যগাৱঁৰ বেৰল এক ঘৰতে নাছিল—শিষ্যসকলৰ দ্বাৰা যাৰ নামঘৰ আছিল প্ৰায় সবলো-পৰাৰ ঘৰতে শিষ্যৰ মনত আনন্দ দিবলৈ ব্যৱ কৰিছিল। পাচত যিদিনা গুৰু ঘৰলৈ আহে সেইদিনা প্ৰায় যাৰ যি শক্তি সেই অনুৰূপে দক্ষিণা দিছিল। গুৰুৱে দিনানকে নাপাওব তাৰেই “অধিক হৈছে” বোধ কৰি আশীৰ্বাদ দিছিল।

গুৰুৰ তিথি-মহোৎসৱত শিষ্যসকলে পাৰাপৰিগ্ৰমে পিতৃ শ্ৰাদ্ধৰদৰে উপস্থিত হবলৈ যত্ন কৰিছিল আৰু অল্প অল্পকৈ দান কৰি কৃত্যৰ্থ বোধ কৰিছিল। গুৰুৰ পুত্ৰ-কন্যাৰ বিবাহ, অন্নপ্ৰাসন, চূড়াকৰণ, উপনয়ন দিও কোনো কোনো শিষ্য উপস্থিত হৈ কুটুম্বৰদৰে টকা, সোণা উৎসৰ্গা কৰিছিল।

নিজ গাৱঁতে গুৰুঘৰ হলে ন খোৱাৰ সময়ত গুৰুঘৰত চাউল একঠা নিদিয়াকৈ নিজে নাখাইছিল। গুৰু স্বৰ্গী হলে সকলো শিষ্যে উৎসৱ কৰি প্ৰশানলৈ গৈ হৰিকীৰ্ত্তন কৰিছিল। গুৰুসকলেও ওচৰ-কাষৰ শিষ্যসকলৰ সকলো উৎসৱত যোগ দিছিল। আনকি কোনো সন্তানশু শিষ্যৰ কন্যা বিয়া দিয়াৰ সময়ত গুৰুগুৰু দৰ্শক স্বৰূপে বিবাহ উৎসৱত উপস্থিত আছিল (আজি কালিও ঠায়ে ঠায়ে এই দস্তৰ আছে)।

প্রিয়তম ভক্ত-শিষ্য স্বর্গী হলে গুরুসকলে সৎকাৰৰ পৰামৰ্শ দিয়া কৰ্তব্য বুলি ভাবিছিল—কোনো ঠাইত গুরু উপস্থিত আছিল বুলিও শুনা যায় ।

শিষ্যৰ কোনো প্ৰকাৰৰ অশুভ হলে, কোনো শিষ্য বিপদত পৰিলে গুৰুৱে শিষ্যক নানা ভাৱে সহায় কৰিছিল । ওচৰৰ শিষ্যে কল্পা বিয়া দিয়া, বিয়া কৰোৱা আদি বিষয়তো গুৰুৰপৰা পৰামৰ্শ গ্ৰহণ কৰিছিল । মুঠতে গুৰুৱে ঘৰ শিষ্যসকলৰ উমৈহতীয়া ঘৰৰদৰে আছিল—গুৰুৱে সমস্ত শিষ্যকে এটা পৰিয়াল ৰূপে কৰিছিল ।

বৰ দুখৰ কথা নামনি অঞ্চলৰ এই গুরু-শিষ্যৰ সম্বন্ধ লাহে লাহে কমি আহিছে । ইয়াৰ কাৰণ আমি যিবোৰ অনুমান কৰিছোঁ পাচত প্ৰকাশ কৰিবলৈ যত্ন কৰিম ।

৫। উজনিৰ গুরু-শিষ্যৰ সম্বন্ধ ।

উজনিৰ সত্ৰবোৰ দুই ভাগত ভগাব পাৰি—(১) চাৰিসত্ৰ আৰু অষ্টাঙ্গ সত্ৰ । চাৰিসত্ৰক আমাৰ সাধাৰণ মানুহে “বজাসত্ৰ” বোলে । ৰাজধৰীয়া চলন-ফুৰণৰ ৰীতি কিছু পৰিমাণে এইবোৰত চলা বাবেই সেই নাম হোৱাৰ সম্ভৱ । আহোম ৰাজ্যৰ কোনো কোনোৱে এই গোসাঁইসকলৰপৰা শৰণ-মদ্দ লোৱাত আৰু লগে লগে তেওঁবিলাকৰ সম্পত্তি বঢ়াত তেওঁলোকৰ মান বাঢ়ে আৰু আহুসঙ্গিক চলন-ফুৰণৰ প্ৰণালীও ওখ খাপৰ হৈ উঠে ।

চাৰিসত্ৰীয়া গোসাঁইসকল প্ৰায়ে নাৰেৰে কুৰে; যি যি ঠাইত থাকে তাত শিষ্যসকলে ঘৰ সাজি দিয়ে—এই ঘৰক বাহৰ কোৱা হয় । বাহৰত নামখৰ-মণিকুট, শোৱনীঘৰ, চ’ৰাঘৰ (বহাঘৰ), ভৰালঘৰ, গাধোৱাঘৰ, ভকত থাকা ঘৰ, আলহীঘৰ, পাঁচখানা আদি পৰ্য্যন্ত তৈয়াৰ হয়; আৰু ই এগন সৰু নগৰৰদৰে হৈ উঠে ।

গুরু সত্ৰত বা বাহৰত থাকিলে দুবৰপৰা যোৱা কোনো শিষ্যে পোনে পোনে গুৰুৰ ওচৰত উপস্থিত হব নোৱাৰে; পাচনী ভকত আদিক অৰিহনা পাতি কৰি সিবিলাকৰদ্বাৰা গুৰুৰ আদেশ অনাব লাগে আৰু পাচত নিৰ্দ্ধাৰিত সময়তহে গুৰুৰ সমুখ হব পাৰে । গুৰুক বেচি ভাগেই চৰণ চুট সেৱা কৰিবলৈ নাপায়, দুবৰপৰা দৰ্শনি দি সেৱা কৰিব—গুৰুৱে দৃষ্টি কৰিব; লগত যোৱা ভকতে শিষ্যক পৰিচয় কৰাই দিব; বিশেষ পৰিচিত শিষ্যৰ লগত গুৰুৱে ২।১ আঘাৰ মঙ্গলামঙ্গলৰ কথা পাতিব, কিন্তু অধিক ভাগে গুৰুৰ আশীৰ্বাদও শুনিবলৈ নাপায় ।

চাৰিসত্ৰীয়া গোসাঁইসকলৰ বিশেষকৈ আউনিআট আৰু দক্ষিণপাট সত্ৰৰ মাটি বাৰী সবহ আৰু শিষ্য বিলাকৰ কৰ-বৰঙনি আদায় কৰিবলৈ শিষ্য থাকা গাওঁবোৰ কেইটামান ভাগত বিভক্ত আছে; প্ৰতি ভাগক চহৰ বোলে । একোখন চহৰ একোজন প্ৰধান ভকতৰ জিম্মাত ৰাখিছে । বছৰে বছৰে সেই সেই ভকত নিজ নিজ চহৰলৈ যায় আৰু তাৰপৰা মাটিৰ খাজানাৰ দৰে শিষ্যৰ কৰ বৰঙনি আদায় কৰে । বৰঙনিৰ একোটা নিৰিখ আছে; বেচি ভাগ ঠাইত শিষ্যই গুৰুলৈ এটকা আৰু চহৰীয়া ভকতক চাৰি অনাকৈ পইচা আৰু কিবা এটা নিৰিখে চাউল দিব লাগে । ইয়াকে গুৰু কৰ বোলে । কোনো শিষ্য সত্ৰলৈ আহিলে পোনতে চহৰীয়া ভকতৰ ওচৰত উপস্থিত হয় । এই ভকতে সেই শিষ্যসকলক পোনতে শোধ-পোচ কৰে । গুৰু-দৰ্শন হোৱাৰ পাচত চহৰীয়া ভকতে গুৰুৰ ভৰালপৰা সিধা পাতি অনাই তেওঁলোকক দিয়ে ।

এই ভকতসকলৰ বেচি ভাগেই “বেশি” বাব পায়; অৰ্থাৎ দুবৰ শিষ্য কিছুমানক গুৰুৰ দৰ্শনি

শবণ-ভজ্ঞন-নাম-মন্ত্র দান কবিৰ পাৰা কথতা পায়। চাৰিসত্ৰৰ শিষ্যসকল সত্ৰলৈ আহি বা কেদোঁদো বাহৰলৈ আহি শবণ হোৱা নিয়ম। বহুত দুৰ ঠাইত থাকি শিষ্যৰ পক্ষে সি সত্ৰৰ হৈ মুঠাত মেধিৰ হাতেদিয়েই নাম-মন্ত্র গ্ৰহণ কৰে। বহুত শিষ্যই গুৰুৰ নাম শুনাৰ বাহিৰে দৰ্শন কৰিবলৈ নোপোৱা বুলিও শুনা যায়। এইদৰে দৰ্শন নোপোৱা শিষ্যৰ পক্ষে এই গুৰুসকল “ঈশ্বৰ পুৰুষ” অৰ্থাৎ নিৰাকাৰ ঈশ্বৰদৰে হৈ উঠিছে। দুৰৰ শিষ্যসকলে যেথেকেই গোঁসাঁই বুলি মান কৰে আৰু তেওঁৰ শিক্ষকেই থহা কৰে।

চাৰিসত্ৰীয়া গোঁসাঁইসকলৰ প্ৰভাৱ বৰ বেচি আছিল; সিসকলে যি গাৱঁলৈ যি কথাকে লিখি আদেশ দিছিল—সেই গাৱঁ তাকেই পালন কৰিছিল; বৰ্তমান সময়লৈকেও কিছু কিছু আছে। চাৰিসত্ৰীয়া গোঁসাঁইসকলে যি ব্যৱস্থা দিছিল তাৰ লৰচৰ নহৈছিল।

প্ৰাচীন কালৰপৰা অৱস্থাপন্ন সত্ৰবোৰত সংস্কৃত শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা আছিল; কিছুমান টোলত অধ্যাপক বৰ্ণা হৈছিল আৰু ভকতৰ লৰাবিলাকক সংস্কৃত পঢ়োৱা হৈছিল। বৰ্তমান সময়লৈ আউনিআটি আৰু দক্ষিণপাট সত্ৰত দুজন উপাধিকাৰী পণ্ডিত থাকি ব্ৰাহ্মা ভকতৰ লৰা কিছুমানক সংস্কৃত পঢ়ায়।

৬। মধ্য অসমৰ চাৰিসত্ৰ।

নগাৱঁত চাৰিসত্ৰ বুলিলে নৰোৱা, শলগুৰি, দীঘলী আৰু চামগুৰি সত্ৰক বুজাইছিল—বৰ্তমানেও তাৰে কিছুমানে তাকেই বুজে। ইবিলাকৰ অৱস্থাও আহোমৰাজ আমোলত সবল আছিল। অৱস্থাতকৈও গুৰুৰ নাতিবংশ বুলি সন্মান বেচি আছিল। চাৰিওঘৰ গৃহী—চাৰিসত্ৰ নাম পালেও বজাসত্ৰৰ তুলনাত সম্পত্তি তাকৰ; সম্ভৱতঃ এই কাৰণে ইবিলাকৰ ভিতৰত ৰাজঘৰীয়া চালচলন সোমোৱা নাছিল। বিষ্ণু নৰোৱা আৰু শলগুৰীয়া গোঁসাঁইসকল চহৰ ফুৰিবলৈ (শিমাগাওঁ ফুৰিবলৈ) ওলালে আগেয়ে ৫০।৬০ জন ভকত লগত ফুৰিছিল, আজি কালি ৫।৬ জনত পৰিছে। আহোমৰাজৰ দিনত কোনো ঠাইত ইবিলাককো বাহৰ সাজি দিছিল, আজি কালি গাৱঁৰ নামঘৰতে থাকিবলৈ জোৰে। ইবিলাকক দেখা সাক্ষাত কৰিবলৈ পাচনী আদি ভকতৰ জৰিয়তে অল্পমতি লোৱাৰ আৱশ্যক নাই—শিষ্যসকলে সহজতে পৰা সাক্ষাত হব পাৰে আৰু সকলো শিষ্যে গুৰুৰপৰা নাম-মন্ত্র লবলৈ পায়। উজনিৰ চাৰিসত্ৰৰ গোঁসাঁইতকৈ ইবিলাকৰ শিষ্যৰ লগত সৰ্ব্বদা বেচি, আজি কালি ক্ৰমে অত্যাৱ গোঁসাঁইৰ নিচিনাই গুৰু শিষ্যৰ সৰ্ব্বদা আৰু ওচৰ চাপিছে। এই চাৰিসত্ৰীয়া গোঁসাঁইসকলৰপৰা অত্যাৱ সত্ৰৰ কিছুমান গোঁসাঁয়েও পৰমার্থৰ শিক্ষা লাভ কৰে। এনে পৰমার্থ লাভ কৰা গোঁসাঁইসকলৰ ঘৰত উক্ত চাৰিসত্ৰীয়া গোঁসাঁই-বল ২।৪ দিন বাস কৰে।

মধ্য অসমৰ দ্বিছিং সত্ৰ—এই সত্ৰৰ নিয়ম প্ৰণালী উজনিৰ চাৰিসত্ৰ বা বজাসত্ৰৰদৰে; আৰু শিষ্যই সহজতে গুৰুক দৰ্শন হবলৈ পোৱাটো অলপ কঠিন।

৭। উজনিৰ অত্যাৱ গোঁসাঁইসকল—

উজনিৰ ফালে প্ৰায় সকলো গুৰুঘৰ ঘৰ থুপ কৰি ব্ৰাহ্মা—নামনিৰদৰে পৃথক পৃথক নহয়; আনকি গুৰুঘৰ উপাসনা ঘৰ বা গোঁসাঁইঘৰটোও থকা বা বহাঘৰৰ লগত যোগ থকা; গোহালি আৰু শুভালঘৰৰ বাহিৰে সকলোবোৰ ঘৰ সংযোগ থকা—এটা ঘৰৰদৰে। এই কাৰণে বিশিষ্ট বৰলোক আলহী, বিশেষকৈ

গোসাঁইসকল গৃহস্থ ধৰত থাকিবলৈ অসুবিধা। এই বাবেই বোধহয় প্ৰায় সকলো গোসাঁই শিষ্য গাওঁ ফুৰিবলৈ গলে গাৱঁৰ নামঘৰত বাস কৰে। নামঘৰৰ দাঁতিত পাকঘৰ থাকে, গোসাঁই তাতে খোৱা-লোৱা কৰে আৰু নামঘৰত থাকে।

নামঘৰতেই শিষ্য-শিষ্যা আদিয়ে দেখা কৰে—কাৰবাৰ ইচ্ছা হলে শৰণ-ভজনৰ নাম-মন্ত্ৰ লয়। ইয়াতেই গুৰুক সিধা-পাতি দিয়ে; গুৰুৱে সময়ে সময়ে ৰাজি নিজে খায় আৰু শিষ্যসকলক নামঘৰত খাবলৈ দিয়ে; কামৰূপৰ ফালে গুৰু-শিষ্যই যেনে লগ লাগি খোৱা দস্তৰ আছে ইয়াত তেনে নাই। কিন্তু শিষ্য-শিষ্যাসকলে গুৰুৰপৰা আৱশ্যকীয় ধৰ্মতত্ত্ব গ্ৰহণ কৰিবলৈ সুবিধা পায়—কোনো প্ৰকাৰৰ পাচনী, মেৰি আদিৰ সচায়ৰ আৱশ্যক নকৰে। গুৰু নামঘৰত থাকা কেইদিন শিষ্যসকলে নামকীৰ্তনত যোগ দিয়ে।

উজনিৰ চাৰিসত্ৰৰ গোসাঁইৰ বাহিৰে অত্যাচ্ছ গোসাঁইৰ গুৰু কৰৰ নিৰ্ধাৰিত নাই—যাৰ যি খৃচি শক্তি অল্পৰূপ দিয়ে, গুৰুৱে তাকে গ্ৰহণ কৰে; কিন্তু ২১ জনে চাৰিসত্ৰীয়াৰ অল্পৰূপ চাউল আদি তোলাৰ ৰীতিও চলাইছিল বুলিও শুনা যায়। মধ্য অসমৰ চাৰিসত্ৰ আৰু অত্যাচ্ছ সত্ৰৰ গুৰুসকলৰ ত্ৰিধি-মহোৎসৱ, ধোপ লোৱা (খাদ্যপাৰৰ নিমালি পোনা), উপনয়ন বা ডুবুৰি দিয়া, বিবাহ আদি উৎসৱত শিষ্যসকল গুৰু-ধৰত উপস্থিত হন আৰু একনোৱে দক্ষিণা আদি দি গুৰুক সচায় কৰে। গাৱঁৰ ভক্তসমলে গুৰুৰ পুত্ৰ বা বংশৰ দোলা-পাটোলা আদি আগহেৰে গ্ৰহণ কৰে। গুৰু-ঘৰত গুৰুৰ আৱশ্যকীয় সবলো কৰ্ম বৰ্গ দিবলৈ শিষ্যসকলে অসমান বোধ নকৰে।

গুৰুসকল নাহলে আছিলে, নামঘৰ নামঘৰৰ বহুত গুৰুৰ আজি কালিও দোলাৰে আনে; গুৰুৰ এই দোলাত ধৰিবলৈ পোনাটো আগহেৰে বহুত ভাণা বুলি বিবেচনা কৰিছিল। বৰ্তমানে এই দস্তৰ কমি আহিছে।

গোসাঁইসকল যি গাৱঁত সঞ পাতি বাস কৰিলে, সেই গাৱঁত সিবিলাক প্ৰায় প্ৰধান ব্যক্তি হিচাবে গণ্য। গাৱঁৰ ভক্ত বা শিষ্যসকলে গোসাঁইৰ প্ৰামাণ্য মতেহ প্ৰায় চলে।

সত্ৰৰ নামঘৰত বা গাৱঁৰ নামঘৰত যি ধৰ্মৰ বাস হয়, সেইবোৰৰ দ্ৰষ্টা আৰু কৰ্তা এক প্ৰকাৰ গোসাঁইয়েই—গোসাঁইৰ প্ৰামাণ্যমতে শিষ্যসকলে সেইবোৰ বাস সম্পন্ন কৰে। আমাৰ উজনি অঞ্চলত এটা বিশেষত্ব আছে এই প্ৰায় সকলে গাৱঁৰ বেচি ভাণ লোকে খোল-তাল বজাব জানে আৰু ভাণা (সভা) কৰিব পাৰে। প্ৰভু শ্ৰীশঙ্কৰ, মানৱ, দৈত্যাৰ সত্ৰ আদিৰ যিবোৰ প্ৰাচীন নাট আছে, আৰু পৰবৰ্তী কালৰ গোসাঁইসকলে যিবোৰ নাট নতুনকৈ ৰচনা কৰিছে, সেইবোৰকেই প্ৰাচীন আৰু নবা ভাষাত গাৱঁৰ নামঘৰবোৰত কৰি দেখুৱায়। এইবোৰ উজনিৰ গোসাঁইসকলৰে কীৰ্তি। উজনিৰ গোসাঁইসকলে ভালদৰে খোল বজাব জানে, ভাণ দিব জানে, মুখ কাটিব পাৰে, আৰু ধোঁৱা, হাতী, গৰু, নাগ আদিৰ মূৰ্তি ভালদৰে তৈয়াৰ কৰিব জানে। গোসাঁইসকলে বঙৰ ব্যৱহাৰে জানে; ভাণাৰ নটুৱা, গোপ গোপিনী, ৰাজা-কটোৱাল আদিৰ মুখ ৰাজি মানুহৰ চকুত লাগা কৰিব পাৰে। এইদৰে নৃত্য আদি কলা বিজ্ঞা আৰু সঙ্গীত বিজ্ঞাতো প্ৰায়বিলাক গোসাঁইৰে কিছু কিছু অধিকাৰ আছে। এই বিজ্ঞাৰ গুণত গোসাঁইসকলে নিজ গাৱঁৰ শিষ্যভক্তক ভাণনা কৰিবলৈ শিক্ষা দিয়ে। এই গাৱঁত সিবিলাকে শিষ্যৰ লগত নাচে, খোল বায়, শিষ্যসকলক ৰাজি দিয়ে—গুৰুৱে এই সময়ত ভেদ ভাব নাৰাখে। গুৰু-পুত্ৰ

আৰু ভাতৃ আদিয়েও শিষ্যসকলৰ লগত ভাওনা কৰে। গুৰুৰ পুত্ৰ নতুৱা হোৱা আৰু গুৰু জন্মস্থানী হোৱা আমি নিজে দেখিছোঁ। গুৰুসকলে কোনো কোনো সময়ত অস্ত্ৰ গাৱঁতো ভাওনা কৰিবলৈ শিক্ষা দিয়ে।

ভকতসেৱা বা চাউল খুউৱা—

শিষ্যই কোনো কোনো সময়ত ভকতসেৱা পাতে। শিষ্যই ভোজনৰ সম্ভাৰ গুৰুঘৰত দিয়ে—গুৰুৱে সিজাই নিমন্ত্ৰিত ভক্তসকলক দিয়ে। গুৰুয়েও ইয়াৰ লগতে ভোজন কৰে। এইটো মধ্য অসমৰ চাৰি-দীঘা গোপাঁইঘৰৰ প্ৰথা—আমি নিজে দেখা। উজনিৰ অন্ত্যস্ত গুৰুঘৰতো তেনে ভাৱে চাউল খুউৱা পাতিব পাৰে। কোনো সময়ত বহুত শিষ্যে গোট পাই নামঘৰত গুৰুক নিমন্ত্ৰণ কৰি নি চাউল খুউৱা পাতে। গৃহস্থী ঘৰত চাউল খুউৱা পাতিলে গুৰুক নিমন্ত্ৰণ নকৰে।

উজনিৰ চাৰিসত্ৰৰ বাহিৰে অন্ত্যস্ত সত্ৰৰ গুৰু আৰু শিষ্যসকলৰ ঘনিষ্ঠ সঙ্ঘৰ্দ্ধ বেচি—বিশেষ ভাওনাত কৃষ্ণলালা আদি দেখুৱাওঁতে গুৰু-শিষ্যৰ ভিতৰত এটা অতি নিকট সঙ্ঘৰ্দ্ধ ঘটাই দেখা যায়।

উজনিৰ চাৰিসত্ৰতো ভাওনা আদি হয়। এই ভাওনা উদাসীন ভক্তসকলে কৰে। কোনো কোনো গোপাঁইএ নাট আৰু গীত ৰচনা কৰি দিছিল কিন্তু ভাও লোৱা শুনা নাই। কিন্তু মধ্য অসমৰ চাৰি-দীঘা গোপাঁইসকলে ভাওনাত অতি প্ৰাচীন বালৰপৰা ভাও লৈ থাকি প্ৰমাণ পোৱা যায়। নৰোবাৰী নাট্যদৰ আতাৰ পুত্ৰ ৰমাকান্ত আতাই ভাওনা কৰা সঙ্ঘৰ্দ্ধ ঠাকুৰ চৰিতত আছে :—

“তাল ধৰি কতো গীত আপুনি গাৱন্ত ।

বেহাৰ বাসত তান ভাৱ উপজন্ত ॥

গোপ সঙ্গে কৃষ্ণ যেন নাচন্ত ঠাকুৰ ।

দেখন্ত লোকৰ অতি আনন্দ প্ৰচুৰ ॥

উৎসৱ সময়ে খোল আপুনি বজাস্ত ।

সমস্ত ভকতে তাল ধৰি গুণ গাস্ত ॥

কৃষ্ণময় ছয়া নাচ ঠাকুৰ কৰন্ত ।

কৃষ্ণলীলা বিনে আন কিছু নজানন্ত ॥

ভকতে কৰয় উঠি কীৰ্তন যোগন ।

মাজে পশি ঠাকুৰৰ উৎসৱ তেখন ॥

বতো হৰহৰি কৰি উৰ্মি উথলয় ।

প্ৰেমবসে ধৰণীত পৰি বাগবয় ॥

সমস্ত ভকতে তাক বেচি গুণ গাবে ।

আপোনাকো পাসৰি থাকন্ত প্ৰেম ভাৱে ॥ ৪২২

ঠাকুৰ চৰিত—ষিদ্ধ হৰিনাৰায়ণ আতা ।

ৰমাকান্ত আতাৰ পুত্ৰ ৰামচন্দ্ৰ দেৱ (ঠাকুৰ); এই বিষয়লৈ পিঠি দি একান্ত ভাৱে হৰি-কীৰ্তনত মগ্ন আছিল আৰু অতি জ্বলন্তকৈ ভাওনা কৰিব পাৰিছিল। শাস্ত্ৰ শিৱসিংহ ৰাজাই ঠাকুৰৰ গুণাৱলীত

পুৰিত্বই হৈ ঠাকুৰক অনাই গড়গাৱঁত ভাওনা কৰাই চাইছিল। এই সম্বন্ধে ঠাকুৰৰ চৰিতত আছে :—

“পুত্ৰ শিবসিংহ ৰাজা গায়ন-বায়ন লৈয়া
নাট কৰাই হৰিষ লভিলা ।
নবোৱা সত্ৰৰ মাজে ঠাকুৰক আদৰিয়া
বৰ নামঘৰ সাজি দিলা ॥”

তাৰ পাচত ঠাকুৰক এখন বৰ চৰানাও দিযে :—

অনন্তৰে শিৱসিংহে ৰাজচৰা নাও দিলা
ভক্তসমে ঠাকুৰ মহন্ত ।
মানাহক সীমা কৰি পশ্চিম চহীৰ মানে
ভকতক চাহি দূৰিগন্ত ॥ ৫২৫

দিজ হৰিনাৰায়ণ শ্ৰীঃ ।

৮। প্ৰাচীন কায়স্থৰ গাৱঁৰ নামঘৰ ।

আমাৰ প্ৰায় হিন্দু গাৱঁতে এংকাটি সমাধাৰ নামঘৰ পাবে। নামঘৰ দুটা পাকে; এটা মণিকট আনটো কীৰ্তনঘৰ। মণিকটত থাপনা (শুক বা ভক্তৰদাৰ স্থাপিত শাস্ত্ৰ) পাকে, আৰু নামঘৰত গাৱঁৰ মানুহ গোট খাই নাম বীতন কৰে। বীতনঘৰত দমা, উজনিৰ ফালে ভাওনাৰ হাতী, খোঁৰা আদিৰ মূৰ্ত্তিও ৰাখে। উজনিৰ কীৰ্তনঘৰ প্ৰায়বোৰেই ডাঙৰ গাৱঁৰ তাৰ বেচি ভাগতেই ভাওনা (সভা) কৰিব পাৰি; নামনিৰ কোনো কোনো বীতনঘৰ সৰু।

সকলো নামঘৰত নিত্ৰা প্ৰসঙ্গ হয়; বোনে বোনো নামঘৰত “নামঘৰীয়া” নামৰ ভবতো সদা থাকে। প্ৰায় বেচি ভাগ কীৰ্তনঘৰ হিন্দুৰ সকলো জাতিৰ মানুহ বহি আগেয়ে নাম-কীৰ্তন কৰিব পাৰিছিল—কিন্তু বৰ্তমান বৰ্ণ বৰ্ণে নামঘৰ পৃথক পৃথক হৈ আহিব ধৰিছে, আৰু বেচি ভাগ কীৰ্তন ঘৰত হিন্দু মাত্ৰে সকলো জাতিৰ অধিকাৰ শোপ পাই ব ব ধৰিছে।

নামঘৰবোৰ গাৱঁৰ মানুহৰ ছপৰীয়া জিৰণিৰ সৈতে বুলিব পাৰি। বহুত গাৱঁৰ অদৰ্হীয়া লোকসকল ছপৰ মা পাই উঠি নামঘৰলৈ যায়, কোনোৱেৰে পুণি পঢ়ে, কোনোৱে কাঠি কামিৰ কাম (বিহকৰম কৰে। নামঘৰৰ সমুখত প্ৰায় গড় বেৰে লৰ-ছোৱালীবিলাকেও মেহ ঠাইত ধেমালি-ধুমুলা কৰে বিশেষকৈ নামঘৰৰ ভিত্ত আৰু বাহিৰেও কেবাসবলে ঢোল, পোল, ওজা আদিৰ শিক্ষাও কৰে।

গাৱঁত কোনো বাদ-বিসম্বাদ লাগিলে গাৱঁৰ মানুহ নামঘৰত গোট পাই তাতেই প্ৰায় বিচাৰ বৰে উজনিৰ ফালে এই নামঘৰত গাৱঁৰ মানুহে নিজে ভাওনা বৰে, নামনিৰ ফালে বৃত্তিয়াল মাতি বহু বছৰে তাত সভা দিযে।

প্ৰতি বছৰে নামঘৰত গাৱঁৰ মানুহে ডাঙৰ নাম ধৰে (বৰ সৰাহ পাত্ৰে)। কোনো কোনো সময় তিবোতাসকলেও ডাঙৰকৈ নাম ধৰে। কিছুমান নামঘৰত প্ৰায় সদায় আবেলি পৰত তিবোতাসক নাম গায়। এইদৰে আমাৰ গাৱঁৰ নামঘৰবোৰ উপাসনাৰ স্থান, ধেমালিৰ স্থান, ধৰ্মচৰ্চাৰ স্থান আৰু যেলচৰাকপে ব্যৱহাৰ হয়।

১১শ অধ্যায়।

বর্তমান যুগ।

১। শাসনৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে কায়স্থৰ অৱস্থাৰ পৰিৱৰ্তন।

ইংৰাজ শাসনৰ আৰম্ভৰপৰা বৰ্তমান সময়লৈকে এই প্ৰায় এশ বছৰকে বৰ্তমান যুগ নাম দিয়া হ'ল। এই যুগৰ আৰম্ভত অসমৰ অনেক পৰিৱৰ্তন ঘটে—আগৰ শাসন ব্যৱস্থাৰ সালসলনি হয়, আগৰ শিক্ষাৰ সৰ্ব্বোচ্চ নতুন পোহৰ পৰে—আগৰ পোচাক পৰিচ্ছদ পৰিবৰ্তিত হয়, আগৰ ভাষা তল পৰি বঙালী ভাষা দেখা দিয়ে। পুৰণি আচাৰ-ব্যৱহাৰত নতুন বহু পৰিবৰ্তন ধৰে। এই সময়ত দেশত সম্পূৰ্ণ এক নতুন সভ্যতাৰ পোহৰ পৰা বুলি ধৰিব পাৰি।

ব্ৰিটিছে শাসন ভাৰ লৈ পূৰ্বৰ আহোম ৰাজ্যৰ ব্যৱস্থাতে ৮:১০ বছৰ ৰাণি বঙ্গদেশৰ মতে আমাৰ দেশত শাসনৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। এই সুযোগতে বঙ্গদেশৰপৰা কিছুমান কৰ্মচাৰী আন কি গাৰ স্কুলৰ বঙালী শিকোৱা স্কুলৰ শিক্ষক পৰ্য্যন্ত আমদানি কৰিবলৈ ধৰে। ইয়াৰ ফলতে দেশীয় অনেক বিষয়া দেশৰ কৰ্মৰপৰা বঞ্চিত হ'ব লগাত পৰে। কেচ আৰু আহোম ৰাজত্ব বিষয়া নিবন্ধ কৰোঁতে যোগ্যতাৰ উপৰিও বংশ গৌৰৱলৈ দৃষ্টি কৰিছিল: কোনো বিষয়া-বংশৰপৰা বিষয় একত্ৰালে, সেই বিষয়া-বংশৰ জীৱিকাৰ নিমিত্তে “মানমাটি” নামৰ নিম্বৰ ভূমি দিছে সেই বিষয়টো আনি অকল দিছিল; ব্ৰিটিছ আমোলত দেশৰ আৰ্থিক অবস্থালৈ বিশেষ দৃষ্টি কৰাত আৰু যোগ্যতাৰ ওপৰত বেচি নিৰ্ভৰ কৰাত পূৰ্বৰ কিছুমান বিষয়া এৰা পৰে। এই সূত্ৰে এই সময়ত কিছুমান কায়স্থ বিষয়া কৰ্মচ্যুত হয়।

বহুত বিষয়াই কেচ আৰু আহোম ৰাজত্ব ভূমিৰ ওপৰত বিশেষকৈ জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰিছিল। কিছুমান বিষয়াই ৰাজত্ব ভূমিতকৈও সৰহ ভূমি এনেই ভোগ কৰাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। ব্ৰিটিছ আমোলত এই নিম্বৰ ভূমি পুঞ্জায়পুঞ্জায়পে বিচাৰ হোৱাত বহুত ভূমি বাজেয়াপ্ত হয়, আৰু যিবিলাকে ৰাজত্বত আমাৰ ফলি বা পেৰাকাকত দেখুৱাব নোৱাৰিলে সেইবিলাকৰ ভোগ কৰা সমস্ত ভূমি বাজেয়াপ্ত হৈ যায়; এই কাৰণেও কিছুমান ভগা কায়স্থ বিষয়া আৰু বিষয়াকায়স্থ ভূমিৰপৰা বঞ্চিত হয়। ৰাজত্বত কত দেখুৱাই বহুত ৰাখা ভূমিতো ব্ৰিটিছৰ দিনত অৰ্ধ খাজানা লগোৱা হয়। কিছুমানে এই খাজানা-নয় মতে শোধাব নোৱাৰাৰ ফলতো ভূমি হস্তান্তৰ হৈ যায়।

কেচ আৰু আহোম ৰাজত্ব বেটা-বন্দী ৰাখাৰ কথা আছিল। এই লোকসকলেই বিষয়াৰ প্ৰতি-প্ৰতি কৰা গৰু-ম'হ ৰাখাৰ কাম কৰিছিল। বিষয়াই এই লোকৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি ৰাজকাৰ্য্য কৰিছিল আৰু ধৰ্মচৰ্চা কৰিছিল। ব্ৰিটিছ আমোলত এই বন্দী-বেটা খালাচ দিয়া হয়। হঠাৎ এইদৰে বেটা-বন্দী খালাচ দিয়াত বিষয়াসকলৰ সংসাৰ বিশৃঙ্খল হৈ পৰে। এই সময়ত কিছুমানে মাত্ৰ নিজক ৰক্ষা কৰিবৰ্থিনে কিছু কিছুমান বানপানীত ভাহি যোৱাৰদৰে হয়। বেটা-বন্দী খালাচ দিয়াৰ পাচতো কিছুমান কায়স্থক দৰিদ্ৰতাই স্পৰ্শ কৰে।

ভগা কায়স্থ বিষয়াসকলৰ ভিতৰত ক্ৰমে আত্ম-কলহে দেখা দিয়ে; ভাঙা যোৱা বিষয়া কিছুমানে বিষয় থকা আত্মীয় স্বজনৰ বিপক্ষতাচাৰণ কৰিবলৈ ধৰে। ইয়াৰ উপৰি ভাঙা যোৱা বিষয়াসকলৰ নিজৰ আত্মীয়

ৰাজনৰ লগতো নামান কাৰণে কন্দল হবলৈ ধৰে। কায়স্থসকলৰ ভিতৰত আত্ম-কলহ কিমান দূৰ পাইছিল তাৰ উদাহৰণ এটা তলত দিয়া হয়। এই ঘটনাতো বৃটিচ আমোলত চুটিয়াপাৰৰ ভুটুংভাঙা চৌধাৰীৰ পুত্ৰ কালীদত্ত ডেকা আৰু মদাৰ বৰকাৰী (পাচত চৌধাৰী) বংশৰ ভিতৰত ঘটিছিল। ভুটুংভাঙা চৌধাৰীৰ মৃত্যুৰ পাচত এই বংশৰপৰা চৌধাৰী কায়স্থ আৰু মদাৰতলাৰ চৌধাৰী বংশ কমতাসালী হৈ উঠে। কিবা কথাত দুয়ো ঘৰৰ ভিতৰত মনোমালিন্তি ঘটাত মদাৰতলাৰ ঘৰে চুটিয়াপাৰৰ ঘৰক ধৰ্মোত্তৰ সুমিচাত কৰিবলৈ যত্ন কৰে। তাৰ ফলত দুয়ো ঘৰৰ ভিতৰত বহুত দিন মোকদ্দমা চলে আৰু উভয় ঘৰৰ বহুত ধন হানি হয়। কালীদত্তৰ কছাৰ পুত্ৰ শ্ৰীযুত শিৱৰাম দত্ত মহাশয়ৰপৰা জানিবলৈ পোৱা হল—মদাৰতলাৰ ঘৰৰ এই সময়ত তিনি ঘাগৰী টকা খৰচ হয় আৰু চুটিয়াপাৰৰ ঘৰৰ অস্থায়ী সম্পত্তি শেষ হোৱাৰ পাচত স্থায়ী সম্পত্তিও কিছু বিক্ৰী যোৱাৰ দৰে হয়।

শ্ৰীযুত শিৱৰাম দত্ত মহাশয়ৰপৰা উক্ত মোকদ্দমাৰ ফয়চলাৰ নকল এটি পোৱা হৈছে; ইয়াক তলত দিয়া হল। এইবোৰ দেখিলেই পাঠকসকলে বুজিব পাৰিব আমাৰ ভগা বিষয়াৰ ওপৰত বিষয়াসকলে কিদৰে প্ৰতিশোধ লৈছিল।

আমি আগতে দখল অনুসৰি নানকাৰ, ধৰ্মোত্তৰ মাটি বৃটিচ আমোলত বহাল ৰাখা আৰু দখল নাথাকা মাটি বাজেয়াপ্ত কৰাৰ কথা উল্লেখ কৰি আহিছোঁ; আগৰ ৰাজদত্ত ফলি বা পেৰাকাকত দেখুৱালেহে ধৰ্মোত্তৰ বা নানকাৰ মাটিত স্বত্ব বৰ্তাৰ কথাও কৈ আহিছোঁ; এই ফয়চলাত তাকে পাঠকসকলে দেখা পাব। আহোম আৰু বৃটিচ আমোলৰ ১ম ভাগত ভাঙা যোৱা বিষয়া কিছুমানে সময় মতে কাকত পত্ৰ দেখুৱাব নোৱাৰাত বা ডাৰ্ভিণ্ড কালীদত্ত ডেকাৰ দৰে মোকদ্দমা পাত্তি কৰিব নোৱাৰাত যে ৰাজদত্ত ভূমিৰপৰা বঞ্চিত হৈছিল তাক সহজতে অনুমান কৰিব পাৰি।

... ..
(এই লাইন ইংৰাজী, পঢ়িব পৰা নাযায়) প্ৰবণি লিপাৰ ধৰণ কোনো বকম ব্যতিক্ৰম কৰা নহল।

নকল মোতাৰেক
আসল—
চিৰঞ্জীৱৰ
বাৰ ৭: চিৰঞ্জীৱৰ

Copy—
Mj. H. Jenkins.
Spl. Com.

বোৰকাৰি কাচাৰি কমীসনৰি এজলাৰ শ্ৰীশ্ৰীমেজৰ ড্ৰাননীশ্ব জিহ্বীক সাহেব স্পেসিয়েল কমীসনৰ এলাকে মুলুকে আসাম ও গয়ৰহ সন ১৮৪৭ ইংৰাজী ২০ নবেম্বৰ মোতাৰেক সন ১২৫৪ তাৰিখ ৫ অগ্ৰহান্নন মোকাম গোহাটা।

মোতালকে—
জেলা কামৰূপ—

নং ২৯৭।৫৩৪ আপীল—

জয়চৰণ চৌধুৰী সাকীন—প্রথম আপীলাণ্ট—

মৌজা বৰুণ পৰগণে—

মাদাৰতলা ।

কালীদত্ত ডেকা সাকীন—দ্বিতীয় আপীলাণ্ট—

চুটীয়াপাড়া পৰগণে তথা

সৰকাৰ বাহাদুৰ— বেষ্পডেণ্ট—

মোকদ্দমা দাবি পৰগণা মজকুৰেৰ

বৰুনা মৌজাৰ প্ৰথম আপীলাণ্টেৰ

দাবি—১১২ পুৰা ও দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ

দাবি—১৪০ পুৰা জমী ও ২৥ গোট ভকত

ধন্যস্তৰ বাবত —

থলু এই মোকদ্দমা উপস্থিত হৈয়া প্ৰথম আপীলাণ্টেৰ উকীল শীৱচৰণ সৰকাৰ ও হৰমোহন পত্নীত সৰকাৰি ওকালতি কমে নিয়ুক্ত ও সৰ্ব্বোচ্চৰ আদীতা মৃত্যু হওঁতে ওশে অলু মৌজাৰ দ্বাৰাএ কি যথ হাজিৰ না আইশা প্ৰযুক্ত তাহাৰ অশাফাতে ও দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ উকীল নিলকৰ্ণ চক্ৰবৰ্তী ও সৰকাৰেৰ পক্ষেৰ উকীল এই বাবু—হৰমোহন পত্নীতেৰ সাফাতে তপড়িলেৰ লিখা কাগজাত পাঠ কৰা গৈ। ইতি—

তপড়িল—

কাগজতে—

২৯৪ নম্বৰেৰ মোকদ্দমা নং ২২

ফয়চলাৰ লিখা কাগজাত উক্ত ফয়চলা—২

ইস্তক ১নং লাগায়ত

২১ নম্বৰেৰ কাত—৫৯

নং ২৩

ৰশীদ—

১

নং ২৫

দৰখাস্ত নিলকৰ্ণ চক্ৰবৰ্তী—

উকীল—১

নং ২৭

দৰখাস্ত শীৱচৰণ উকীল—

১

নং ২৪

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি—

১

নং ২৬

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি—

১

নং ২৮

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি—

১

নং ২৯

দৰখাস্ত সৰ্বেশ্বৰ যোক্তাব

১

নং ৩১

আপীল দৰখাস্ত

দ্বিতীয় আপীলাণ্ট

মাত্ৰ নকল ফয়চলা—

২

নং ৩৩

পুকুৰীনাৰা—

১

নং ৩৫

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি—

২

নং ৩৭

ইশীম নবিশী দাখিলী

দ্বিতীয় আপীলাণ্ট—

১

নং ৩৯

ৰোবকাৰি আদালত দেওৱণী

মাত্ৰ প্ৰনাম ও গাছা জাৰি

কৈফীয়ত গয়বহ—৮

নং ৪১

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি—

দোওৰা—

১

নং ৪৩

ওকালতনামা প্ৰথম আপীলাণ্ট—

১

নং ৪৫

দৰখাস্ত দ্বিতীয় আপীলাণ্ট—

১

নং ৪৭

আৰজি প্ৰথম আপীলাণ্ট—১

নং ৩০

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি—

১

নং ৩২

দৰখাস্ত দ্বিতীয় আপীলাণ্ট—

১

নং ৩৪

যোক্তাবনামা দ্বিতীয় আপীলাণ্ট—

১

নং ৩৬

ৰোবকাৰি হজুৰ স্পেশীয়েল

ডেপুটী সাহেব—

১

নং ৩৮

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি—

১

নং ৪০

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি—

১

নং ৪২

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি—

১

নং ৪৪

এস্তাৰনামা দ্বিতীয় আপীলাণ্ট—

১

নং ৪৬

ৰোবকাৰি কমিসনাৰি

দোওৰা—

১

নং ৪৮

দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ দাখিলি

কাৰু সন্ধান ইতিহাস ।

নং ৪৯	সাক্ষীৰ ইশীম নবিশি— ২
দৰখাস্ত প্ৰথম আপীলাণ্ট—	নং ৫০
নং ৫১	আৰজি দ্বিতীয় আপীলাণ্ট— ১
দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ মাত্ৰ সাক্ষী- গণেৰ জ্বন বন্দী— ৪	নং ৫২ দৰখাস্ত উকীল সৰকাৰ—
নং ৫৩	১
দৰখাস্ত দ্বিতীয় আপীলাণ্ট— ১	নং ৫৪।৫৫ দৰখাস্ত প্ৰথম আপীলাণ্ট—
নং ৫৬।৫৭	২
বোবকাৰি কমীসনাৰি— ২	নং ৫৮ বশীদ— ১

জানা গেল যে, লাখেৰাজ তদন্ত কাৰণ ইস্তাহাৰ জাৰি হওৱাতে প্ৰথম আপীলাণ্ট স্পেশিয়েল ডেপুটি মাজিষ্ট্ৰেটৰ হাজুৰ সাবেক পৰগনে বৰবংশৰ হাল পৰগনে মাদাৰতলাৰ বহণ মৌজাৰ ১১২ পুৰা জমী বাবসিংহ ৰাজা তাহাৰ খোষ প্ৰপিতামহ কন্দৰ্প মেধিকে ধৰ্মন্তৰ কৰিয়া দেওা ও ভতৌ চৌধুৰী ও চানা চৌধুৰি সহিতে পুৰুষানুক্ৰমে ঐ জমী ভোগ দখল কৰা ও শোণাএ পেডাৰ অন্ত কোন দলিন নাথাকা আদি বিবৰণ জাহেৰ কৰণে সাহেব মৌচুক তহকিক আমোলে আসাম ৰাজাৰ আমোলেৰ পেড়া বাজে কন্দৰ্প মজকুৰেৰ নামে ১৪০ পুৰা জমী লিখা থাকা ও ঐ আপীলাণ্টেৰ মাত্ৰ নৰপতি শৰ্মা বহু সাক্ষী আনেৰ সান্নতাতে কন্দৰ্প মজকুৰেৰ ওৱাৰিচ উক্ত আপীলাণ্ট ও মিহিৰাম মজুমদাৰ বকৰাই ঠিকি কাটি কাগজ দ্বাৰায় ঐ ধৰ্মন্তৰ বাবত মৌজা মজকুৰেৰ হৰকচম ১১৩ পুৰা জমী ও এক নামঘৰ আপীলাণ্টেৰ জিন্মায় থাকা ওশে দস্তৰ মত নাম কীৰ্ত্তনাদি কৰা প্ৰকাশ পাওা ও বডি বাডি মাটিৰ ১৬ পেড়া কাগজে নাথাকা প্ৰযুক্ত কপীত ও পতিত কপীত ৭১।০ পুৰা জমী ধৰ্মন্তৰ বহল বাখিয়া ১ বডি বাড়ী গয়ৰহ মাটি বাজেআপ্ত কৰণে প্ৰথম আপীলাণ্ট ঐ বিচাৰ অস্বীকাৰে উক্ত বাজেআপ্তি টৰ দাবিতে ২৯৪ নম্বৰেৰ আপীল কৰাতে মোতাবেক দস্তৰ আচল নঠা পোচাই পৰ দ্বিতীয় আপীলাণ্ট কন্দৰ্প মেধিকে আপন মোৰচ কৰাই দিয়া ৰাজা মৌচুক এক কিস্তা মহজৰ দ্বাৰা ঐ মেধিকে মৌজা কৰে ১৪০ পুৰা জমী ও ২।। গোট ভকত ধৰ্মন্তৰ কৰিয়া দেওা ও তৎকালাবধি পুৰুষানুক্ৰমে দখল- থাকা ওসে নাবালগ থাকা সৰ্ব প্ৰথম আপীলাণ্ট তালাপী তদাৰক কৰিয়া ঐ জমী বহাল কৰাইয়া বক বলিয়া চক্ৰান্ত ৰূপে কন্দৰ্প মজকুৰকে আপন খোষ পিতামহ কৰাই দিয়া বেবাক জমী ও ভকতেৰ ১। নাকৰিয়া কেৱল ১১২ পুৰা জমীৰ দাবি কৰা ইত্যাদি বিবৰণে ৫৩৪ নং আপীল কৰাতে ঐ কাগজাত ২৯৪ নং মোকদ্দমাৰ চামিল হইয়া উত্তয় নামে এনামাদি জাৰি ও সাহেব মৌচুকেৰ হাজুৰেৰ পোশকে কাৰেৰ পক্ষে জওাৰ দাখিল হওাৰ পৰ ১৮৪২ চনেৰ ৯ আশ্বিন মোকদ্দমা উপস্থিত হইয়া উত্তয় দাবি

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

আপন ২ আপত্যেৰ কোন প্ৰমান দাখিল নাকৰা হেতু মোকদ্দমা ট্ৰিবিচ ও দ্বিতীয় আপীলাণ্ট আপত্য পৰিকল্পিত তদ্বিষয় দেওনাতে নালীশ কৰাৰ একতাৰ থাকোৱা হুকুম হয়—তৎপৰ দ্বিতীয় আপীলাণ্ট ঐ চক্ৰান্তেৰ বিষয় কলা মজকুৰেৰ কালেক্টৰ সাহেবেৰ হুকুমে নালীশ মন্ত্ৰৰ হওতে সাহেব মোচুক তহকীক আমলে প্ৰথম আপীলাণ্ট মিথ্যা সাক্ষী গোজৰাইয়া প্ৰবন্ধনা ৰূপে ঐ মাটিৰ ডিক্ৰী হাশীল কৰা ইত্যাদি পাণ্ডা বিবৰণে কাগজাত এখান্দে পঠানে তদ্বিষয় বিহীত তদন্তেৰ কাৰণ বমীসনাৰি দোওবাতে সফৰ্দ কৰণে তথাতে প্ৰথম আপীলাণ্ট আদি ঐ বিষয় উচিত শাস্তি প্ৰাপ্ত হওনান্তৰ ১৮৪৪ চনেৰ ৬ নবেম্বৰ মকদ্দমা পেশ হৈয়া ডিপুটী সমুদয় হুকুম বদ ৰহিত পূৰ্বক বন্দপ মেধি মজকুৰেৰ নমেৰ ধৰ্ম্মতৰ সদ্বক্ষীয় বিলকুল মাটি বাজেআপ্তে হুকুম হয়। তৎপৰ দ্বিতীয় আপীলাণ্ট এ মোবদমা পূৰ্বে দাএৰ থকা কালীন শে সাক্ষীৰ ইশীম নবিশী দাখিল কৰিয়া সাক্ষী হাজিৰ আনাৰ কাৰণ নিজালয় জাগ্ৰতে প্ৰথম আপীলাণ্ট চক্ৰান্ত ৰূপে তাহাকে নজৰবন্দী কয়েদ ৰাখনে তখন হাজিৰ হইয়া মোবদমাৰ তদ্বি বৰিতে নাপাৰাদি বিবৰণে চানী তজবিজেৰ প্ৰাৰ্থনায় দৰখাস্তী হওনে চানী মন্ত্ৰৰ তৎপৰতৰ ভয়গল দেকা ও জগনাথ কায়স্থ সাক্ষী দুয়েৰ জবনবন্দী বৰণেৰ পৰ চৰবাৰী টবীল দ্বিতীয় আপীলাণ্ট মোবদমা নিষ্পত্তি হওয ৩ বৎসৰ পৰ চানী তজবিজেৰ দৰখাস্তি হও ও দাবাৰ জনীত দলী বাৰ নাথাবা ও বন্দপ মেধি মজকুৰেৰ নাওৱাৰিৰ ফৌত হওবা ইত্যাদি বিবৰণে দৰখাস্তী হওনে চানী নটা শেশেৰ হুকুম হয় ও দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ প্ৰাৰ্থনামুসাৰে চৰবাৰেৰ আমলেৰ ১০ ১২৩১৩৩ বাঙ্গলাৰ পিয়ানী বাণজ অৰ্থাৎ আদম চমাৰী ও খালে চমাৰী ও কাননগোৰ পিয়ানী নৰচ কলেৰা০ ০নব হওতে এজলায় বালন বাননগোৰ মহৰীৰ ও মহাফেজ ঐ আদম চমাৰি গাৰি বাণজা০ ও দ্বিতীয় আপীলাণ্ট ১২৩২ চনেৰ ২৮ পৌষেৰ লিখা বিষ্ণুচন্দ মুখাপাধ্যায় দস্তখী ৰশীদ ১১ বট উপস্থিত বাৰ ইতি নটীৰ কাগজাত শ্ৰবন ও মোকদ্দমাৰ বিবৰণ অবধাৰনে দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ দাবী অথবাৰ্গ ডান যায়না কোনো পেড়া কাগাজ সংস্কৰী সত্ৰ বাবদ কন্দপ মেধিৰ নামে ১৪০ পুৰা ৫০ বাননগোৰ উপস্থিত কৰা নবচা দৃষ্ট ভোটস্ৰভাঙ্গ চৌধুৰী নামে ১৪০ পুৰা জমি ধম্মেৰ লিখ পক ও দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ দাবিনী উক্ত ৰশীদ দ্বাৰা ধম্মতৰ মাটিৰ খাজানা ২. ০৮০ অদাৰ বলা ০ ৩শ্ৰ মাত্ৰ সাক্ষী গণেৰ সাক্ষ্যাদি নটীৰ বাগজেৰ মন্ত্ৰে কন্দপ মজকুৰেৰ পুণ ভোটস্ৰ ০ ৩২পুৰা দ্বিতীয় আপীলাণ্ট সাবুদ হও ও প্ৰথম আপীলাণ্ট ফেকের ক্ৰমে উক্ত মাটি দখল কৰিয়া স্পেশিয়াল ডেপুটী সমুদয় হুভেৰ দাবীদাৰ হুভা মাটিৰ ডিকা প্ৰাপ্ত হও ত দ্বিতীয় আপীলাণ্ট নাবালপ থকা হেতু সাহেব মোচুৰেৰ হুকুমে আপত্য বৰিতে নাপাৰা জাহেৰ কিন্তু দ্বিতীয় আপীলাণ্ট যে ২১ গোট ভকত্তেৰ দাবী বৰে তহাতে কালেক্টৰীৰ মহাৰাজেৰ পেশ কৰা ৩৩ চন বাঙ্গলাৰ পিয়ানী কাগজে ভোটস্ৰ চৌধুৰীৰ ভবত শক লিখা থাবিলেও পেড়া বাণজে তাহাৰ কোন নিদৃষ্ট নাথাক এং অত্ৰ কোন বিশেষ দলিল দিতে নাপাৰা সৰু তাহা প্ৰমাণ্য বোধ হয়না ঐ বিষয়ে সৰকাৰী উকীল দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ মোকদ্দমা নিষ্পত্তা হোওৱা ৩ বৎসৰ পৰে চানী তজবিজেৰ প্ৰাৰ্থনাই দৰখাস্ত দাখিল কৰা আপত্য কৰে কিন্তু ঐ মোকদ্দমা সংশ্ৰে মোবদমা কালেক্টৰেতে উপস্থিত কৰা ও ঐ মোকদ্দমা প্ৰাৰ্থনাই ও ফোজবাৰীতে ডায়েৰ থাকিয়া জনী বাজেআপ্ত হওয নাটক হুকুম হওয ২৫ ৰোজ গতে চানী তজবিজেৰ প্ৰাৰ্থনায় দৰখাস্ত দাখিল হও প্ৰকাশ বিষয় সৰকাৰী উকীলেৰ ঐ আপীলা সত্ৰত বোধ হয়না এহি সৰু হেতু বাদে পেড়া লিখিত মাটি অন্দৰে প্ৰথম আপীলাণ্টেৰ দলনী মটি অত্ৰ ২ ধম্মান্তৰে

প্ৰণালী দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ জিন্মায় থাকায় যোগ্য—

আমাক আঞ্জকলহে কিমান অধঃপতনলৈ নিছিল আৰু বৰ্তমানেও নিব ধৰিছে তলত আৰু কেইটিমান উদাহৰণ দিয়াৰ লোভ সামৰিব নোৱাৰিলোঁ।

কামৰূপৰ ক্ষেত্ৰীৰ নাৰায়ণ গোমথাৰ বংশধৰ চান্দৰায় বৰকায়স্থ চক্ৰধৰজসিংহৰ দিনত কামৰূপত এজন প্ৰখ্যাত লোক আছিল। বিখ্যাত শ্ৰীঘাটৰ বৰ্ণত এওঁ লাচিত ফুকনৰ সৈতে যোগ চৈ মোংলাৰ বিপক্ষে যুদ্ধ ধৰিছিল। এওঁৰ বিষয় পুৰুষীনাৰামৰ লগত অলপ বহুলকৈ লিখা হৈছে। ইয়াত কেৱল তেওঁৰ বংশৰ ভিতৰত ঘটা আঞ্জকলহৰ বিষয় পুৰাতত্ত্ববিদ নীৰব পণ্ডিত পূজনীয় শ্ৰীযুত বণীধৰ চৌধাৰী মহাশয়ে আমালৈ পঠোৱা টোকাটি তুলি দিলোঁ।

“চান্দৰায় বৰকায়স্থৰ সময়ত উত্তৰ পাৰে শৰাইঘাটত এজন ফুকন আছিল—তেওঁক ‘শৰাইঘাটীয়া ফুকন’ বুলি-ছিল। সেই সময়ত আহোমৰাজ্যৰ কামৰূপত প্ৰথম অধিকাৰ স্থাপন ; তদুপৰি এই সময়ত গড়গাৱঁত কেইবা-জনো ৰাজ্য পাতা আৰু ভাণ্ড হয়। তাৰ ফলত কামৰূপত থাকা আহোম বিষয়াসকল অত্যাচাৰী হৈ উঠে। *

শৰাইঘাটীয়া ফুকনৰ কামৰূপত থলিহা নামে গাৱঁত এখন খাট আছিল। শৰাইঘাটীয়া ফুকন মাজে সময়ে তালৈ যায়, আৰু তেওঁ তাৰ ওচৰ কাষাৰৰ মানুহৰ ওপৰত লোক লগাই দি অত্যাচাৰ কৰোৱায়। থলিহা খাটৰ ওচৰত চান্দৰায়ৰ ঘৰী (ঘৰণী-ভাৰ্গ্যা)দ খাট নামে এখন খাট আছিল। চান্দৰায় এবাৰ সেই খাটলৈ যাওঁতেও শৰাইঘাটীয়া ফুকনৰ লোকে তেওঁক অপমান দিয়ে। চান্দৰায়ে তাতে খং কৰি শৰাইঘাটীয়া ফুকনক ধৰাই অনাই অপমান দিয়ে। শৰাইঘাটীয়া ফুকনে বিজিত লোকৰ হাতত অপমান পৰি গড়গাৱঁতলৈ যায়, আৰু ৰাজ্যক ধৰি মিলি গুৱাহাটীৰ বৰফুকন হৈ আছে। তেওঁ আহিয়েই চান্দৰায় বৰকায়স্থ আৰু তেওঁৰ ভায়েক গোবিন্দৰায় চৌধাৰীক ধৰি আনিবলৈ পানীফুকন এজনক পঠায় দিয়ে।

চান্দৰায়ে এই সংবাদ ভিতৰুৱাভাৱে আগতে পাই স্ত্ৰী-পৰিজনক আয়ীয়া-স্বজনৰ ঘৰলৈ পঠাই দি বৰক্ষেত্ৰীৰ সৰিসাতলীৰ জঙ্গলত কিছুমান মানুহেৰে সৈতে আশ্ৰয় লয়।

চান্দৰায়ৰ ঘৰ চাউলখোৱা নদীৰ পাৰৰ তাপাত আছিল। পানীফুকন সসৈতে আহি পুৰি উদং দেখি মাচৰিত হল। তেওঁ ওচৰ কাষাৰৰ পাওঁবোৰত চান্দৰায়ৰ সংবাদ স্তম্ভিত নিৰাশ হল। আহোম ৰাজবংশৰ লোক ভেদনীতিত পাৰ্গত ; পানীফুকনে চান্দৰায়ৰ বংশৰ তাপাৰ এমাইলমান দূৰত থাকা জয়সাগৰৰ পায়স্থক মাতাই আনি নানা প্ৰলোভন দেখুৱাবলৈ ধৰিলে। পানীফুকন কৃতকাৰ্য্য হল—জয়সাগৰৰ ভাগীৰ ওপৰত চান্দৰায়ক ধৰাই দিয়ালে।

চান্দৰায়-গোবিন্দৰায় বন্দীভাৱে গুৱাহাটীত উপস্থিত হয়। কিন্তু চান্দৰায়ৰ ব্যবহাৰত বৰফুকন সন্তুষ্ট হৈ তেওঁক বিদায় দিয়ে। এইজনা বৰফুকন কোন আছিল বুজীত ধৰিব পাৰা নাযায়।

উজনিৰ আঞ্জকলহৰ আৰু এটা দৃষ্টান্ত নিদিলে আমাৰ সম্পূৰ্ণ নহব। সেই কাৰণে বিখ্যাত শিৰোমণি তৃপ্ণাৰ বংশধৰৰ ভিতৰত ঘটা কলহৰ উদাহৰণ এটা দিয়া হল :—

হৰিচৰণ ঠাকুৰৰ কছাৰ পুত্ৰ দামোদৰ আতাৰ বংশধৰসকলক নবোৱাৰাংশ আৰু চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ কছাৰ পুত্ৰ অনন্ত আতাৰ বংশধৰসকলক শলগুৰি বংশ বোলে। এই দুই বংশৰ বংশধৰসকলে প্ৰথমতে

* ১৬৭০ খৃঃ অক্ষৰ পাচত অৰ্থাৎ চক্ৰধৰজসিংহৰ পাচত ১৬৮১ খৃঃ অক্ষৰলৈ উদয়াদিত্য, চক্ৰধৰজা, চুহুৰুজ, গোবৰাজা, চুলিধৰজা, উডয় আৰু চুলিধৰজা বা লবাবাজা, এই সাতজন ৰাজা হৈছিল।

কাৰুণ্য সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

শলগুৰীয়াত বৰসোৱাখান চলাই আছিল; পাচত কমলেশ্বৰসিংহ ৰাজ্যৰ দিনত ছয়ো ঘঁৰৰ ভিতৰত গৰু বৰ লৈ গৰু আৰম্ভ হয়। এই কলহ পাচত ৰাজ্যৰ ওচৰত মোকৰ্দমাৰূপে পৰিণত হয়। ৰাজ্যৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁই ডাঙৰীয়াইহে এই মেলখন সুধি নিষ্পত্তি কৰি দিছিল। মেলৰ বায়ৰ তাম্ৰপত্ৰখনৰ নকল তলত তুলি দিলোঁ :—

স্বস্তীশ বিষ্ণু চৰণাঙ্ক লক্ষ ভঙ্গ: মৃত্যাম গোত্র কৃষ দাবলি পূৰ্ণচন্দ্ৰ:।

শ্ৰীমদ্বাহীজ কমলেশ্বৰ সিংহ জুপো বিজ্ঞান ন ব্ৰজ বিনিৰ্মিত কল্পবৃক্ষ:।

নূনিকৰ কিৰীটোক্ষীণ্ড সত্ৰত্ৰলদামহু্যতি বিসব বিবজ্জক্ৰু পদাৰুজাগ:।

হৰুহিমকৰ কীৰ্ত্তি: কাম সৌন্দৰ্য্য মুৰ্ত্তি: স্বনয়চয় মনীষীদত্ৰি ভূদেৱ তোষী ॥

১। শ্ৰীমৎ শঙ্কৰ দেৱশ বটব্ৰবাভি:ধানত:। স্থানত: কলহোন্ততে ভূম্যানা মণিকেতনে ১। শ্ৰীমৎ শলগুৰীয়া ঋ নৰোআ নাম ধেযযো: মহাতোৰ্ক্ৰু বৰ্ণেচ বিবিচ্যাভ্যাস লোকত: ১। প্ৰাচীন ভূপৰাঙ্কান্ত: সপ্ৰমানক্ বিবুঘাচ পৰাঙ্কযে নৰোয়া ঋ মহতো ভূমি ব.৩:। ১। শ্ৰীমৎ শলগুৰীয়া ঋ শ্ৰীৰাম চৰণেহতী। চ হন স্বক্ৰ সিদ্ধান্ত: তাম্ৰপত্ৰমদাদিদং ১। এতদ্বিবৰনং শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ বটব্ৰবা স্থানৰ নাম ঘৰৰ মূৰ্তিকাবেপৰা শলগুৰীয়া শ্ৰীৰামচৰণ আতাৰে নৰোআৰ শ্ৰীৰামদেৱ আতাৰে বিবাদ জন্মিলত ৩দেৱেবুট্ৰেগঞা ৰাজ মন্ত্ৰী শ্ৰীপূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁই ডাঙৰীয়াকে মন্দিৰেৰ শ্ৰীভ্ৰকান্ত বডবডুৱাবে সুধিব দিলত ছয়োজন ২ ছয়ো মহন্তক সাক্ষাত বৰি শুধি x স্থানৰ ঠাইলৈকো লযো দোনাখৰিয়া বডুৱাকে চাউডাঙ্গৰ বিদ্ধ সেইকিয়াকে বডবডুৱাৰ টেকেলা বড়া চক্ৰধৰা হেয়োধৰকে পঠাই স্থানৰ সমিপৰ মহন্ত ভকত চহৰিয়া ছয়ো ভাগৰ কেৱলিয়া আশ্ৰমি-ভকত এহ সকলকো একত্ৰ বৰি ছয়োজন। আতাক আগত থৈ সোধাত সেই সকলেও পুস্কীয় ৰাজ্য সৰল সিদ্ধান্তাসুসৰি স্থানৰ মাটিৰ সিম। দেখাই পদসিলা মাটি ছয়ো ভাগ সমে পাই বুলি কলত নৰোআ আতা গাত বলেৰে সজা নামঘৰটো শলগুৰীয়া আতাৰ ভাগ খুটাৰ ভিতৰত মাটি পৰিলত সোধত নৰোআ আতা ঘাটিলত শলগুৰীয়া আতা জিকিলত ৩বে ডাঙৰিয়া বডুৱা সৈতে পূৰ্ণ সিমনাৰ দৰে মাটি ভাগ কৰি নামঘৰ ছয়ো জনাৰ ভাগৰ মাটিত সাজি লবলৈ আজ্ঞা কৰি স্থানৰ মাটি খনিকো ভাগ কৰি পদশিলাৰো ছয়ো ভাগে ৰাশি খুটা মৰাই দি ৩ বে ধৰ্ম্মাৰ্ণে শ্ৰীশলগুৰীয়া ৰামচৰণ আতাক স্থানৰ x ভাগৰ x মাটি ভকত খনিষে সেতে তাম্ৰপত্ৰ কৰি দিলে ছয়ো ভাগৰ মাটিৰ সিম। পূৰ্বে কঠাল পশ্চিমে পুলিসিমলু উত্তৰে কেলিকদম্ব দক্ষিণে কঠাল ছয়ো ভাগে মাটিৰ জোখ ৭ হতিয়া টাৰে বে দীঘে ১২ বেং প্ৰস্থে ৯ দা আতে মাটি ১২/১৫ ৫ পুং আৰে শলগুৰীয়া আতাৰ দক্ষিণ ভাগে মাটি ২/১০৫ ৫৫ নৰোআ আতাৰ ভাগে উত্তৰ ফালে ২/১০৫ ৫৫ শ্ৰীশলগুৰীয়া আতাৰ ভাগৰ স্থানৰ ভকত কেৱলিয়া

ব্ৰাহ্মণ ৰামৰাম গুৰুৰ নাতি, জটিয়া বাসুদেব, কালুৰাম, কমল নয়ন, ব্ৰহ্মচাৰি দেউৰি, স্বধন দেউৰি, জহন্নালধৰা, পূৰ্ণাদেউৰি, সৰুজই, ৰামজয়, কন্দলি, মিচিৰ কাংসি, বিকোবিবত্ৰ, মধুকৰ।

কলিতাৰ কালিৰাম, খোৰাৰ ভকত চৰণ, গঙ্গাৰাম, ৰামচৰণ নাম লগোৱা, নাৰায়ণ বৰাগি, তপশি বনমালি, ৰামচৰণ, পেটাল, জগন্নাথ, সুকুমল, কমলালাচন, বিকাৰাম, গোবিন্দাই।

কেলোটৰ আছকাল, নৰহৰি, জইমধুৰাম।

কোচৰ গোপাল বৰাগি। আশ্ৰমিৰ লক্ষণৰ পুং ব্ৰাহ্মণ, খাটনিয়াৰ জন্মি। ফটিকৰ পুং ছোকো

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

পুৰাহিত, ছুৰ্গা, কলিতাৰ সটানন্দ পাঠেকৰ পুত্ৰ কেৰেচু, মঞ্জয় ওজা, ধৰ্ময় গায়ন । বনমালি গায়দৰ্শ
পুং গোপিনাথ, স্ত্ৰেয়ধাৰ । সভায় বায়ন, জাহি ওজা, অভয়ৰ পুং কান্দুৰা, হৈদাছৰ পুং বায়নাথি, অন্ননাথি,
কোমললোচনৰ পুং কমলা বায়ন, স্ত্ৰীবিবৰ পুং অদ্ভদ, নাৰায়ণৰ পুং নিৰণ, চীৰাম, ঘোৰ্দ্দেমাৰ পুং লোচন,
পোনা কলিতাৰ পুং বায়জুৰ, সৰু কলিতাৰ পুং স্কুকুমল বায়ন, জয়বাম গায়নৰ পুং জইক্কক, লক্ষিক্কক,
হৰিজইৰ পুং জই, গদাধৰ পুং গোবিন্দ বহুআ, নমল দেৱাই, কৰুণা গায়নৰ পুং দায়ামই, কেশ জগন্নাথ,
মাধ গায়নৰ পুং মণীশাম, নিজমৰ পুং শ্ৰীহিৰ হাটিমতা, পেপা বোআৰ পুং বিজই, অঘাৰিসৰ পুত্ৰ ভোগাই,
কেওণ ভূণ বায়নৰ পুং মধু, বহুৰাম, পসুৰাম, ভেবেলা বামচৰণৰ পুং গেবেলা, দিঘলাৰ পুং অনান্দৰ,
বলিয়ার পুং বায়জই, কোছৰ মনহৰে হাটিমতাৰ পুং অকৰা খাটনিয়াৰ হলো, নাৰায়ণৰ পুং ভোগাই,
সতাইৰ পুং লুটুকি, পুখুৰীপৰিয়াৰ পুং বিকো, মোহনৰ পুং সিন্ধিবাম, মধুৰ পুং ভকত চৰণ, হৰি চৰণ,
চিৰামৰ পুং কেকাই, জুগিৰ হৰিজয়ৰ পুং জই । মূৰ্ত্তি গোসাইৰ বহুআ নবহৰিৰ পুং পৰাণওই, চিৰহৰি
খটাৰ খাটনিয়াৰ ঐচ্যুত, কৃষ্ণবাম পদ্মশিলাৰ বহুৱা ।

ডোমৰ মধুৰ পুতেক মঞ্জয়, পেলনৰ পুতেক টকৰ, সতাইৰ পুতেক বিকা, তল্প, বিকাইৰ পুতেক
শাচন্দা, আলিচাৰৰ পুতেক ভেকোন্দিৰ পুতেক, পানিমতিৰ ফেদোলাৰ পুতেক মল্প ।

এই ভকতসকল সমন্বিতে শ্ৰবন কীৰ্ত্তন ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তি প্ৰবৰ্ত্তাহ শ্ৰীশ্ৰীক আশিৰ্কাদ কৰি পুত্ৰ পৌত্ৰাদি
কমে ভোগ কৰি থাকিব । ইহাত কোনো জনে অথথা নকৰিব হ'ত শক ১৭২১ অক্টোই মজীন্দুঃ সমজা-
চৰদেং কৃতাজলিৰ্ভাৰি নৰেন্দ্ৰবৰ্গাণ । বৰ্ত্তিবিত্তিন্না মহতে ময়েযা পাম্ৰ্যাভবচ্চিঃ বৰ্ত্তিঃ কৃতজ্ঞেঃ এতদৰ্থ
বাসামাক্ষৰমপৰ পৃষ্ঠে ১১১১১১১১ ।

[অল্প পৃষ্ঠাত আহোম আখৰেৰে লিখা আছে ।]

(ফলিখন যিদৰে পাঠ কৰিব পাৰা হ'ল সেই ধৰণে ইয়াত তুলি দিয়া হ'ল ।)

গৃহ কন্দলৰ ফলত প্ৰভুৰ থানো এইদৰে ভাগ হৈছিল । কিন্তু ইয়তো কন্দল ওৰ নপৰিল ; বৰ্ত্তমান
মনমলৈকে দুয়ো ঘৰৰ ভিতৰত বিশেষ সদভাব থকা বুলিব নোৱাৰি । ইয়াৰ উপৰি নিজ নিজ ঠানিৰ
শ্ৰেণ্যতো কন্দল নাই বুলিব নোৱাৰি ।

আত্মকলহৰ বাদে কাষস্থসকলৰ সম্পত্তি নানা কাৰণে হস্তান্তৰ হবলৈ ধৰে । আত্মকলহ সেই কাৰণ-
ৰ এটাহে । তাৰ বাহিৰেও বিষয় নথকা আৰু থকা কাষস্থসকলৰ নিত্য খৰচ, ধৰ্ম্মাদি কামৰ খৰচ
ক উৎসবাদিৰ খৰচৰ বাহুল্যতাই কাষস্থক সোনকালে ধ্বংস মুখলৈ টানি আনে । বটিচ আমোলত
কাষসকলৰো আয় আগতকৈ অনেক পৰিমাণে কমি যায়—আৰু কোনো উৎসবাদিৰ কামত পূৰ্বৰ দৰে
দিনা খৰচে মানুহ খটাবলৈ বয়বস্ত্ৰ সংগ্ৰহ কৰিবলৈ অসমৰ্থ হয়, অথচ পূৰ্বাপৰ চলি আছা উৎসবাদি
কান—দৌল, দুৰ্গোৎসৱ, তিথিমহোৎসৱ, জন্মাষ্টমী, ভঠালী, দোমাহী, শ্ৰাদ্ধ, বিবাহ, চূড়াকৰণ, অন্নপ্ৰাশন,
শ্ৰীমভোজন, ভোজ্য উৎসৱী, হোম, পাঠ, সভা, আদি পূৰ্বৰ আৰম্ভৰে চলিবলৈ ধৰে । আগেয়ে এইবোৰ
সৱত পৰগনাৰ সকলো লোকে নিজৰ কাম বা উৎসৱ ভাবি বয়বস্ত্ৰৰে আৰু গাৰে বিঘ্নাক সহায়
ৰাছিল । পৰৱৰ্ত্তী কালত আপোন ভাব ক্ৰমে কমি আহাত সেইবোৰ মানুহ নিমন্ত্ৰিত হিচাবেহে উপস্থিত
হ'বলৈ ধৰে ।

বিঘ্নাসকলক দেখি কিছুমান ভঙা বিঘ্নাইও পূৰ্বপুৰুষৰপৰা চলি আছা উক্ত উৎসৱাদি আহোম

ৰাজদত্ত ভূমিৰ (বুটিচ আমোলত নিষ্পিখনাজত পৰিণত হোৱা) ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিয়েই চলাবলৈ ধৰে; ইবিলাকে ওচৰ কাষৰৰ ২।৪ ঘৰ মানুহৰ বাহিৰে আন কাৰোপৰা একো সহায় নাপাইছিল। ইয়াৰ ফলত অতি অল্প দিনৰ ভিতৰতে এইসকলৰ অৱস্থা দুখ লাগা হয়। বিষয়াসকলো বেচি দিন তন্ত্ৰি নোৱাৰিলে। ইবিলাকৰ প্ৰথমে অৱস্থা বেয়া হৈ আছে, আৰু তাৰ পাচতেই বিষয় যাবলৈ ধৰে। এই দৃশ্যকো নানাস্থ গোমথাৰ বংশাৱলীত অলপ আভাস দিয়া হৈছে। ধৰ্মাধিকাৰসকলৰ অৱস্থাও খৰচ বহুলতাৰ কাৰণে বেয়া হৈ আছে। এওঁলোকে আগেয়ে আহোম ৰাজ্যখনৰপৰা, ৰাজ্য বিষয়াৰপৰা আৰু অগ্ৰাণ্ড শিষ্য-প্ৰশিষ্যৰপৰা অযাচিত ভাৱে যথেষ্ট পৰিমাণে সহায় পাইছিল; ৰাজদত্ত ভূমিৰপৰা যি আয় হৈছিল—সি অগ্ৰাণ্ড কামৰ বাবে সক্ষিতহে হৈছিল; বুটিচ আমোলত তেওঁলোকে ৰাজদত্ত ভূমি আৰু সাধাৰণ শিষ্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব লাগা হোৱাত, প্ৰাপ্তিৰে উৎসৱাদিৰ খৰচো নচলা হৈ আছে।

প্ৰাচীন কায়স্থ বিষয়া আৰু ধৰ্মাধিকাৰসকলৰ কিছুমানৰ বংশ বৃদ্ধিৰ লগে লগে পূৰ্বপুৰুষৰ আৰ্জিত স্থাৱৰ অস্থাবৰ সম্পত্তি ভাগ হোৱাত, আৰু পৰৱৰ্তীকালৰ বংশধৰসকলে নতুনকৈ সম্পত্তি উপাৰ্জন কৰিব নোৱাৰাত পূৰ্ব সম্পত্তি কমি যায় আৰু কিছুমানক দৰিদ্ৰতাৰ্হী আগুৰি ধৰে।

“কাম নথকা মানুহৰ মন ভূতৰ বাহ হয়।” ভগ্না বিষয়াসকলৰ অৱস্থাও তদপ হৈছিল। বেচি ভাগৰ কাম নাছিল—কিছুমানে নিজৰ ঘৰত বা পৰৰ ঘৰত বহি ২।৪ ডন নিৰ্ম্মা লোকৰ লগত বহি পূৰ্ব পুৰুষৰ গৌৰৱৰ কথা কৈ ঘৰতে নিজক ডাঙৰ বোলাই আৰু ওচৰ বায়াৰৰ আন কৰ্মী লোকক নানা নিন্দা কৰি কাল কটাইছিল। বৰ দুখৰ কথা প্ৰাচীন বংশৰ বিষয়া আৰু ধৰ্মাধিবাৰসকলো ইয়াৰপৰা বাদ পৰা নাছিল। বৰ্তমানেও ইয়াৰ অন্ত পৰা নাই। ইয়াৰ ফলতেই এই জাতি কমে নিৰ্ম্মা হৈ পৰে; আৰু পৰৰ নিন্দা বাদ কৰোঁতে কৰোঁতে এওঁলোক বৰ্তমান যুগৰ কৰ্মী চৰিত্ৰবান নতুন নতুন বংশৰ চক্ষুৰ চল হৈ উঠে। এইদৰে কায়স্থ ধৰ্মাচাৰ্যা আৰু ভগ্না বিষয়াৰ বেচি ভাগ আত্মকলহ, পৰচৰ্চাত বত থাকাত, আৰু বি কেইঘৰ সামান্য বিষয়া আছিল তাৰো বেচি ভাগে আত্মাভিমানত অভিভূত থাকা অৱস্থাত তেওঁলোকে নতুন সভ্যতাৰ পোহৰলৈ দৃষ্টি কৰিবৰ অবসৰ নাপালে; আন পিনে অগ্ৰাণ্ড সমাজৰ লোকে নতুন পোহৰ দেখি আৰু সামৰাদৰ নতুন প্ৰেৰণা পাই সমৰোপযোগী শিক্ষাত মন দিলে; ইয়াৰ ফলতেই প্ৰাচীন কামৰূপী কায়স্থ-ভূঞাৰ বংশধৰসকলে আজি সমাজত নিৰ্ভৰ ঠাই বিচাৰি উলিয়াব পাৰা নাই; নহলে বুটিচ আমোলৰ আৰম্ভতে এই কায়স্থসকলৰ যিমান স্থাৱৰ সম্পত্তি থাকেৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় আৰু যিমান অস্থাবৰ সম্পত্তি থাকা বুলি শুনা যায়, তাৰ বলত এই জাতিয়ে নতুন শিক্ষাত পৰিপক্ক হৈ আজিও শীৰ্ষস্থানত শোভা কৰিব পাৰিলেহেঁতেন।

যি সমাজত ব্ৰহ্ম শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ আবিৰ্ভাব হৈ “ব্ৰাহ্মণ-চণ্ডালৰ নিবিচাৰি জাতি কুল” সকলোকে সম দৃষ্টি কৰি সবাকৈ এক স্ত্ৰেৰে বান্ধাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল, সেই সমাজৰ লোকে সেই মন্ত্ৰকে লৈ “চুৰি চুৰি” বুলি জপিয়াই ফুৰোঁতে আজি বহুতৰ হাত ঠেং ভাঙি পঙ্গু হব লগাত পৰাত, তেওঁলোক সকলোৰে হাঁহিঘাতৰ পাত্ৰ হব লগাত নপৰিলেহেঁতেন; ইয়াতকৈ সমাজৰ কি অধঃপতন হব পাৰে

“যোগ্যৰ উন্নতি, অযোগ্যৰ অধঃপতন;” ই সংসাৰৰ নীতি; যোগ্যবানে অকৰ্ম্মক দূৰ কৰি ভগবানৰ ৰাজ্যত নিজৰ প্ৰতিষ্ঠা স্থাপন কৰিবহঁ—আৰু অযোগ্যবিলাক ক্ৰমে নিৰ্মূল হব—ই জগতৰ নিত্য ঘটনা। জগতৰ এই নীতিৰ কাৰণেই কামৰূপৰ বহুত প্ৰাচীন উচ্চ কায়স্থবংশৰ আজি নাম প্ৰশস্য লোপ হৈছে।

আমি বংশাৱলী সংগ্ৰহ কৰোঁতে আমাৰ লগত সামাজিক সম্বন্ধ থাকা কিছুমান ভূঞা-কায়স্থ ডাক্তৰ ৱাঃ পুৰুষভট্টকে বেচি নাম সংগ্ৰহ কৰিব নোৱাৰিলোঁ। যি কায়স্থই নবান্নভোজন আৰু স্তোত্র্য উৎসৰ্গা কৰে আৰু যি কায়স্থই সংস্কাৰবোৰত নাতিমুখ শ্ৰাদ্ধ নকৰিলে নহয় সেই কায়স্থই নিজৰ চৈধ্য বা সাত পুৰুষৰ নাম কব নোৱাৰা আৰু তাৰ বাবে পুৰোহিতৰ ওচৰলৈ আমাক যাবলৈ আদেশ কৰা, অথচ ভূঞাৰ পোৱালী বুলি উপাধিট লৈ তেওঁ নিজে গোঁৱৰ কৰা কি হাঁহি উঠা কথা !

এইবোৰ যুগ পৰিবৰ্তনৰ লগে লগে আমি চলিব নোৱাৰাৰেই ফল। যুগৰ সাল-সলনিৰ লগত নিজৰ বেশ সলনি কৰিব নোৱাৰিলে সেই সমাজৰ ধ্বংস অনিবাৰ্য্য; জগতৰ ডাঙৰ ডাঙৰ জাতিবোৰ এইদৰে ধ্বংস হৈছে। সভ্যতাই এই শ্ৰেণীৰ লোকক আবৰ্জনা জ্ঞান কৰি সম্মুখৰপৰা আঁতৰাই দিয়ে।

জ্ঞানেই লোকক উচ্চাৰন দিয়ে। প্ৰাচীন কায়স্থ-ভূঞাসকলৰ বেচি ভাগেই পণ্ডিত আছিল, কিছুমানে ভালদৰে যুদ্ধ কৰিব জানিছিল, কিছুমান তত্ত্বদৰ্শী পুৰুষ আছিল, কিছুমান ৰাজ্য শাসন-নীতিত পাৰ্গত অৰ্চিল, সেই কাৰণে সেই কালত তেওঁলোকৰ অস্তিত্ব জগতে স্বীকাৰ কৰিছিল। আজি কায়স্থ বিত্তা-ধন-পাট পৰা (কিছুমানক নিৰক্ষৰেই বুলিব পাৰি), পৰমুখ্যপক্ষী এনে অৱস্থাত অল্প সমাজৰ লোকে আবৰ্জনা বুলি বোধ নকৰিব কিয় ?

বাণেশ্ব-ভূঞাৰ বংশধৰসকলৰ কিছুমান ধৰ্মাচাৰ্য্য আছিল বিয়াসকাল ধৰ্ম প্ৰচাৰ নকৰিলেও মন্দিৰ ও বিগত স্থাপন কৰি সত্ৰ বা সচক্ৰৰ ধৰ্ম পালন কৰিছিল, আৰু অত্যাচ্ছ বাণেশ্বসংঘে প্ৰতি ঘৰে গোসাঁইঘৰ বৰ্ণি নিত্যপ্ৰসঙ্গ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল বুলি আমি আগতে কৈ আহিছোঁ, আজি সেই কায়স্থই পিতৃ উপাসনালৈ পিঠি দিবলৈ ধৰা যেন দেখা যায়; আৰু তাৰ ফলত আমাৰ বেচি ভাগক ষডবিপুষে পাছ ৩৭ নবৰপৰা আঁতৰোৱাৰ লগে লগে আত্মীয়-স্বজন, ওচৰ-চুবুৰীয়া, সমাজ আৰু দেশৰপৰা ক্ৰমে ধৰ্মে নি আমাক অকলশৰায়া কৰিব ধৰিছে।

২। সমাজ বন্ধন—

প্ৰাচীন কালৰপৰা বাণেশ্বৰ বংশধৰসকলৰ ভিতৰত কত্থা আদান-প্ৰদান চলি আহিছে; ধৰ্ম সম্বন্ধে বিশেষ ঘনিষ্ঠতা নজন্মিলে কোনোবে কাৰো অন্ন গ্ৰহণ নকৰিছিল। শদিয়াৰপৰা কোচবিহাৰলৈ য'ত য'ত বাণেশ্বৰ সন্তান আছিল সকলোৱে পৰস্পৰক জানিছিল। এইসকলৰ অনেকেই নিজৰ পুৰুষীনামাৰ বৰ্ণনাৰ ও অত্যাচ্ছ ভূঞাৰ সন্তানসকলৰ পুৰুষীনামা মনত ৰাখিছিল। উজনিৰ আমাৰ ধৰ্মাচাৰ্য্যসকলৰ কত্থা। জাৰ বি নিয়ম বৰ্তমানলৈ চলি আছে—তাতো পুৰুষীনামা বোৱা দস্তৰ আছে। * কম সংখ্যাৰ কায়স্থ। বৰ দুৰ দুৰ ঠাইত বাস কৰাৰ কাৰণে ইয়াৰ বিশেষ আবশ্যক হৈছিল। এইদৰে পৰস্পৰৰ ভিতৰত

১০. শুনা থাকাৰ কাৰণে শদিয়াৰপৰা কোচবিহাৰলৈ সম্বন্ধ কৰাত কায়স্থৰ বাধা নাছিল।
প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে প্ৰায় ১৫৩০ খৃঃ অক্ষত উজনি ত্যাগ কৰি কামৰূপক যায়। তেওঁৰ লগত

১১. ১৫১২০ বছৰ পাচতেই অত্যাচ্ছ যি কায়স্থ-ভূঞা আছিল
কত্থা বুজিবলৈ যোশ পাছ পক্ষৰ লোকে কত্থাৰ অভিভাৱকৰ আগত এক নটা ভামোল-পাম আৰু চেৰি বা মিৰি
১২. পাত্ৰৰ উৰ্দ্ধতম পুৰুষৰপৰা পাত্ৰলৈ বংশলতা কৈ কত্থা বুজিব, কত্থাৰ অভিভাৱকে তাৰ পাচত নিজৰ উৰ্দ্ধতম পুৰুষৰপৰা
১৩. ১৫৭১ল বংশলতা কৈ তেওঁৰ কত্থা সেই পাত্ৰত দিব বুলি স্বীকাৰ কৰিব। ইয়াকেই বাকদান বোলে। বাকদানৰ পাচতেই
১৪. পিতৃ ভক্ত সমূহ বা সমাজে মঙ্গল কামনা কৰি হৰিকলি দিয়ে।

মাথাবিলাকে কামৰূপ, গোৱালপাৰা আৰু কোচবিহাৰ পায়। কিন্তু আহোমৰাজ জয়ধ্বজসিংহৰ দিনৰপৰা (১৬৩১-৩২) পুনৰ কাযস্থ-ভূঞাৰ ধৰ্মাচাৰ্য্যসকল উজনিলৈ আহিবলৈ ধৰে। উজনিলৈ আহা কাযস্থৰ সংখ্যা হোৱাত তেওঁলোকৰ বৈবাহিক সম্বন্ধ কৰা মুক্লিল হৈ পৰে। ঠাকুৰ চৰিত, অনন্ত আতাৰ চৰিত আদিয়ে চক্ৰে দেখা যায় তেওঁলোকে ৰাজ্যৰ সহায়ত কামৰূপৰ কাযস্থৰ ঘৰপৰা কছা আনি বিবাহ কৰিছিল। চক্ৰসিংহ ৰাজাই হাদিৰাচকিৰ বৰকাযস্থ চক্ৰৰায়ৰ বত্ৰা দেৱহতীদেৱীক অনাই অনন্ত আতাৰ লগত বিয়া দিয়াৰ কথা আছে। সেইদৰে মাজুলী চামগুৰি সত্ৰৰ চক্ৰপাণি আতাত কামৰূপ চৌধাৰীৰ কছা অনাই বিয়া দিয়াৰ কথাও পোৱা যায়। আহোমৰাজ্যৰ দিনত এইসকল গোসাঁইৰ অৱস্থা ভাল আছিল; তেওঁলোকে কছা বিয়া দিবলৈ কামৰূপ-গোৱালপাৰা আদিলৈ গৈ তাৰপৰা পাত্ৰ বিচাৰি আনি কছা বিয়া দি লগতে ৰাখিছিল। চামগুৰি, দীঘলী, ভোগবাৰী আদি আমাৰ কাযস্থ গোসাঁইসকলৰ বংশলতা চালে দেখা যায়, এইবিলাকৰ ওপৰ পুৰুষবিলাকৰ প্ৰত্যেক পুৰুষতে ২।১ জন উদাসীন বৈছিল—স্ব-সমাজৰ কছাৰ অভাবেই ইয়াৰ মূল কাৰণ হব পায়। সাত পুৰুষৰ ওপৰ মাজুলীৰ চামগুৰি সত্ৰৰ বোধচক্ৰ নামৰ গোসাঁইৰ লৰা এজনক ৰাজ্যমাটীয়া বৰুৱাই নিযে আৰু তেওঁক বোচ ৰাজ্যৰ বৰসী (ধৰ্ম কামৰ প্ৰতিনিধি) কৰি দিয়ে। সম্ভৱতঃ ৰাজ্যমাটীয়া বৰুৱা সেই সময়ত কোচ ৰাজ্যৰ মন্ত্ৰী আছিল। বিষ্ণুপুৰ (গোৱালপাৰা), ঘিলাছাৰি (বানৰূপ) আদি থান নৰোৱা শলগুৰি আদি সম্বৰ ভিত্তকৰা; ৰাজ্যমাটীয়া বৰুৱাৰ ঘৰে এই দুই সত্ৰৰ লগত প্ৰাচীন ব লৰপৰা বৈবাহিক সূত্ৰত আৱদ্ধ।

উজনিৰ ভিতৰত বৰপৌৰী, আৰু বৰশিলা (নগাঁও) হৈ দুই ঠাইত আমাৰ সমাজৰ লোক অধিব। লক্ষীমপুৰত এবাৰৰ (বাস্তৱদেৱ থান) শিৱসাগৰ জিলাত ১২।১৩ ঘৰৰ বেচি নহয়; দৰঙ্গতো ২০।২৫ ঘৰৰ বেচি নহয়। শিৱসাগৰ, লক্ষীমপুৰ, দৰঙ্গ আৰু নগাঁও থাকা কেইঘৰৰ ভিতৰতে বৰ্তমানে বত্ৰাৰ আদান-প্ৰদান চলিছে; কিন্তু ইয়াৰ ভিতৰে দুই চাৰিজনৈ কামৰূপৰ লগতো সম্বন্ধ কৰিয়েই আছে। বৰ্তমান ঘিলাবাৰী আৰু বিষ্ণুপুৰ থানৰ অধিকাৰ নগাঁওৰ শলগুৰীয়া ফৈদৰ; ইবিলাকে কামৰূপ-গোৱালপাৰাৰ কাযস্থৰ লগত বৈবাহিক সূত্ৰত আৱদ্ধ আছে।

কোচ আৰু আহোম ৰাজ্যৰ দিনত কামৰূপৰ তলত নাম দিয়া ঠাইবোৰত কাযস্থ-ভূঞা বংশধৰসকলৰ বেচি ভাগ বাস কৰিছিল।

- (১) বংশৰ—ছাজো আৰু গোৱালকুচিৰ মাজত।
- (২) ফেত্ৰী—বন্ধপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে।
- (৩) বানেকুচি—নলবাৰীৰ উত্তৰে।
- (৪) বৰভাগ—(মাথিৰাহা অঞ্চল) ষ্টেচনৰ চাৰিওফালে—(দক্ষিণফালে বেচি)।
- (৫) ফেচুৱা—(পা শালা ষ্টেচনৰ ৬।৭ মাইল উত্তৰে)।
- (৬) পকোৱা, সঙ্কলি, বালিকৰিয়া।
- (৭) বৰপেটা (পাটবাউসী, গণককুচি, স্কন্দৰীদিয়া)।

গোৱালপাৰাৰ ভিতৰত তলত লিখা ঠাইবোৰত কাযস্থ-ভূঞাৰ বসতি বেচি আছিল।

- (১) মুলী—(কোচবিহাৰৰ ওচৰত)।
- (২) নাচনিপাৰ—(বন্ধপুত্ৰৰ দক্ষিণ পাৰে)।

(৭) বান্ধামাটি—(গৌৰীপুৰৰ ৬ মাইলমান পূব-উত্তৰে)।

(৪) বটিয়ামাৰি।

ওপৰৰ উল্লিখিত ঠাইবোৰৰ বংশৰ, বানেকুচি, ফেণ্ডুৱা, নাচনিপাৰ, বান্ধামাটি আৰু বটিয়ামাৰিত বৰ্তমানে কায়স্থ লোকৰ বাস নাই।

বং৭ৰ—মুছলমানৰ দিনত আৰু আহোম ৰাজত্বৰ আদি ভাগত ইয়াত ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থৰ প্ৰভাব বৰ বেচি আছিল—ইয়াৰপৰা উঠি গৈ এতিয়াও ইয়াত কায়স্থ-বাসন্তৰীয়া ব্ৰাহ্মণ আছে। মদাৰতলাৰ বৰকায়স্থ আৰু চেঙাৰ উজীৰৰ কায়স্থবংশ এই বংশৰতে সেই কালত বাস কৰিছিল।

বানেকুচি—মুছলমান আমোলত আৰু আহোম ৰাজত্বৰ আদি ভাগত ইয়াত ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থ লোক বেচি আছিল।

জিতাৰী ক্ষেত্ৰিয় ৰাজাৰ দিনত ফেণ্ডুৱাত বহুত ক্ষেত্ৰিয়-কায়স্থ লোক আছিল; বৰ্তমানে ইয়াত কোনো ঠাইলৈ উঠি গৈছে।

ঘূৰ্ণা ই নৰনাৰায়ণ ৰাজাৰ দিনৰ এখন কায়স্থপ্ৰধান ঠাই। ইয়াতেই নামৰায় (বৰপেটাৰ ৰায় চৌধাৰী বংশৰ উপৰি পুৰুষ) কুঠি (কোঠ) কৰি বাস কৰিছিল। তাৰ স্মৃতি স্বৰূপ এতিয়াও তাত এংশাল নামৰ সত্ৰ আছে।

বান্ধামাটি—মুছলমানৰ দিনৰ ৰাজধানী। ইয়াত কবিজ্ঞ পাত্ৰক মধ্যস্থ কৰি বহুত কায়স্থ লোক বাস কৰিছিল।

বান্ধামাটি নৰায়ণৰ ৰাজ্য ভাঙাত নাচনিপাৰত ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থ লোক বহুত লগ লাগি বাস কৰিছিল।

০. বিজ্ঞানিত জয়নাৰায়ণ ৰাজা (জমিদাৰ) হোৱাত তেওঁবিলাক উত্তৰ পাৰে আহি বটিয়ামাৰিত বাস কৰিছিল। কোচবিহাৰত বৰসী, মজুমদাৰ কাম কৰা কিছুমান প্ৰাচীন কায়স্থ-ভূঞাৰ বংশধৰ আছিল। ইয়াৰ আৰু বানেকুচিৰ (কামৰূপৰ) পৰাও ইয়াত কায়স্থ উঠি আহিছিল।

আমি ওপৰত উল্লেখ কৰা ঠাইবোৰত একোটা একোটা সমাজ হৈ চলিছিল। কিন্তু সকলো সমাজৰ পৰৱৰ্ত খোৱা পোৱা, বৈবাহিক সহকৰণ কৰাত একো বাধা নাছিল—বৰ্তমানেও নাই। ইয়াৰ ফলতেই কোচবিহাৰত লোকে কামৰূপত, কামৰূপৰ লোকে কোচবিহাৰ, ঘূৰ্ণা আদিত অবাধে বিয়া কৰাইছিল। বৰ্তমানেও শিৱসাগৰৰপৰা কোচবিহাৰলৈ যিসকল কায়স্থ আছে, তেওঁলোকৰ ভিতৰত অবাধে বৈবাহিক সহকৰণ ঘটি আছে।

প্ৰাচীন কায়স্থ-ভূঞাবংশৰ কৰবাত কৰবাত দুই এজনে অল্প জাতিৰ লগত বৈবাহিক সহকৰণ কৰি অল্প অল্প ভুক্ত হৈছে; এই সকলৰ লগত বণিত কায়স্থ সমাজে খোৱা-বোৱা আৰু বিবাহ আদি নকৰে। ক্ষেত্ৰীৰ-নৰায়ণ গোমথৰ বংশধৰ মহেশ্বৰ চৌধাৰী বৃটিচ আমোলৰ শেষ চৌধাৰী আছিল। বৰ্তমান গৌৰীপুৰৰ ৰাজা বাহাদুৰৰ পিতৃ ৰায় প্ৰতাপজি বৰুৱা বাহাদুৰে চেঙাৰ (কামৰূপৰ) চৌধাৰী বংশত প্ৰবেশ কৰাৰ পাচত উক্ত ক্ষেত্ৰীৰ মহেশ্বৰ চৌধাৰীক গৌৰীপুৰক মাতি নি প্ৰাচীন কায়স্থ-ভূঞাসকলৰ বংশৰ ক'ত কিমান আছে তাৰ খবৰ বৰে; আৰু সকলোকে এক সমাজবদ্ধ কৰি বৰ্তমান শিক্ষাত নিবেশ কৰিবলৈ সকলোকে উৎসাহ দিয়ে। * তেওঁৰ দিনতেই দুৰ দুৰণিত থকা অনেক কায়স্থ সমাজে

* পুৰণীয় শ্ৰীমত বগীচাঁদ চৌধাৰী মহাশয়ৰ টোকাৰপৰা দিয়া হল।

শিক্ষাত সহায় পায়। যদিও আটাই কালবৰপৰা সকলো কায়স্থৰ ভিতৰত কিছু পঢ়িচয় আছিল তথাপি উক্ত জমিদাৰ মহোদয়ৰপৰাৰ্থে ভালদৰে পৰাম্পৰৰ ভিতৰত পঢ়িচয় ঘটে।

৩। অসম আৰ্য্য-কায়স্থ সমাজ—

ইয়াৰ পৰ্য্যায়ৰ পৰ্য্যায়ত আমাৰ পূৰ্বত যোৱা ১৯০৮ চনত গুৱাহাটীৰ গুৱেশ্বৰ দেৱালয়ৰ প্ৰাৰ্জনত কেইবাটাও কায়স্থ "সভা" গোট খাই, আমাৰ সমাজৰ কত্থাপণ লোৱা আদি কিছুমান কুসংস্কাৰ দূৰ কৰি সমাজত শিক্ষা বিস্তাৰৰ অৰ্থে "জাতীয় উন্নতি সাধিনী সভা" নামে এখন সভা স্তম্ভন কৰে। এই সভাৰ উন্নতি কৰে অসমৰ প্ৰায় সমুদায় কায়স্থ মহাশয়সকলক নিমন্ত্ৰণ কৰি নিয়ম প্ৰণালী স্থাপন কৰাৰ কাৰণে এখন বিৰাট সভা আহ্বান কৰাৰ প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰি ১৯০৯ চনৰ পুহ মাহত আমাৰ মজলাকাছী খাটাবাৰী মৌজাৰ মৌজাদাৰ (বৰ্তমানে বাঘচাহাব) শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ দেৱান মহাশয়ৰ যত্ন আৰু তত্ত্বাবধানত শ্ৰীযুত ধৰ্মনাৰায়ণ চৌধাৰী মহাশয়ৰ ঘৰত এখন সভা হয়। এই সভাত আগৰ "জাতীয় উন্নতি সাধিনী সভাৰ" নাম পৰিষ্কাৰিত হৈ "অসম আৰ্য্য-কায়স্থ সমাজ" হয়। তাৰ পাচত ১৯১০ চনৰ মাঘ মাহত মাথিবাছাৰ শ্ৰীযুত বনিনাৰায়ণ চৌধাৰী মহাশয়ৰ যত্নত এই সভাৰ এটি অধিবেশন হয়; আৰু এই সময়তেই সভাৰ নিয়মাবলী ৰচিত হয়। এই সভাত সকলোৱে কত্থাপণ গ্ৰহণ নকৰিবলৈ আৰু সমাজত শিক্ষা বিস্তাৰৰ অৰ্থে প্ৰত্যেক বৰপক্ষে ৫ টকাকৈ বৰঙনি দিবলৈ নিয়ম কৰে আৰু উপস্থিত স্বজাতীয় সমজুৱাসকলে এইবোৰ নিয়ম মানি চলিম বুলি প্ৰতিজ্ঞা পত্ৰত চহী কৰে।

ইয়াৰ পাচত তলত নাম দিয়া গাওঁবোৰত, দাঁতিত দেখুৱা স্বজাতিবৎসল দাতা সদাশয়সকলৰ যত্নত বাৎসৰিক অধিবেশনবোৰ ৰহে :—

চন—	গাওঁ—	তত্ত্বাবধান কৰোঁতা সৰ্গ—
১৯১৬	পুকোঁৱা	শ্ৰীযুত গোবিন্দৰাম চৌধাৰী
১৯১৭	শিমলীয়া	,, নন্দৰাম ভূঞা
১৯১৮	বালিকৰিয়া	৩য়মুনাৰাম দত্ত
১৯১৯	চামতা	শ্ৰীযুত কপৰাম মজুমদাৰ
১৯২০	মাথিবাছা	,, গদাপাণি দত্ত
১৯২১	চামতা	,, ৰণেশ্বৰ চৌধাৰী মৌজাদাৰ
১৯২২	পকোঁৱা	,, মকুন্দমল্ল বৰুৱা
১৯২৩	মাথিবাছা	,, বলিনাৰায়ণ চৌধাৰী
১৯২৪	পকোঁৱা	,, পদ্মপাণি দত্ত
১৯২১ (এপ্ৰিল)	সৰভোগ	মাননীয় শ্ৰীম শ্ৰীযুত ৰাজ প্ৰভাতচন্দ্ৰ বৰুৱা বাহাদুৰ।

এইবোৰ অধিবেশনৰ উপৰিও শক্তিপাৰা, উলুবাৰী আদিত কেইবাটিও অধিবেশন ৰহিছিল। কিন্তু সম্পাদক—শ্ৰীযুত প্ৰসন্ন নাৰায়ণ চৌধাৰী মহাশয়ৰ গৃহদাহ হোৱাৰ ফলত সমাজৰ কাগজপাতি ভালেখিনি নষ্ট হয়। সমাজৰ বৰ্তমান কাগজপাতি দেখিলে বুজা যায় এই সময়লৈকে ১৭ টা অধিবেশন হৈ

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

গছিল; আৰু নলবাৰীৰ সৰ্ব জনপ্ৰিয় উদাৰ হৃদয় মাননীয় বাৰুচাহাব শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ চৌধুৰী, মাথিবাৰাৰ স্বজাতিবৎস বক্তা শ্ৰীযুত বলীনাৰায়ণ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত বীৰহৰি দত্ত বৰুৱা, শ্ৰীযুত প্ৰসন্ন নাৰায়ণ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত মকুন্দমল্ল বৰুৱা, শ্ৰীযুত কালীচৰণ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত বিহুৰাম মজুমদাৰ আদি মহাশয়সকলৰ যত্নত এই সভাই ভালেখিনি জনহিতকৰ কাম কৰে। এইসকলৰ যত্নত সমাজ-ভাৰতলৈ কিছু টকা সংগৃহীত হয়; এই ধনেৰে কেইবাজনো কলেজৰ ছাত্ৰক সহায় কৰে। ভগৱানৰ ৰূপাত এই সহায়ৰ বলতেই কেইবাজনমান ছাত্ৰই বি, এ, পাচ কৰি ৰাজ-ঘৰীয়া কামত বৰ্তমানে নাম কৰিব ধৰিছে।

ইয়াৰ পাচত তলত নাম দিয়া ঠাইবোৰত সভাৰ অধিবেশন বহে :—

চন	ঠাই	তত্ত্বাৱধান কৰোঁতা
১৩৩১ (বহাগ)	মাথিবাৰা	শ্ৰীযুত বিহুৰাম মজুমদাৰ
,, (আছিন)	বতনপুৰ	,, ঘনকান্ত দত্ত পণ্ডিত
,, (পুহ)	পকোৱা	,, মকুন্দমল্ল বৰুৱা
,, (চ'ত)	চামতা	,, বগীধৰ চৌধুৰী মৌজাদাৰ
১৩৩২ (আছিন)	পকোৱা	,, পূৰ্ণচন্দ্ৰ দত্ত
,, (পুহ)	চয়ুৱা (মঙ্গলদৈ)	৩চন্দ্ৰমল দত্ত চৌধুৰী মৌজাদাৰ
,, (চ'ত)	সৰভোগ	ৰায় চাহাব (বৰ্তমানে বাহাদুৰ) শ্ৰীযুত ৰজনীকান্ত চৌধুৰী
১৩৩৪ (বহাগ)	জাপাৰকুচি	শ্ৰীযুত সিয়ুৰাম দত্ত মজুমদাৰ
,, (আঘোণ)	পাতাবাৰী (নলবাৰী)	(বৰ্তমানে ৰায় চাহাব) শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ চৌধুৰী
,, (পুহ)	বালিকৰিয়া	শ্ৰীযুত জানকীনাথ দত্ত চৌধুৰী
,, (ভাদ)	খাতাবাৰী (নলবাৰী)	,, বিহুৰামনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা বি, এ, (বৰ্তমানে বি, এল,)

ইয়াৰ পাচত গৌৰীপুৰত মাননীয় শ্ৰীল শ্ৰীযুত ৰাজা বাহাদুৰৰ ৰাজবাটীত (বৰ্তমানে ৰায় চাহাব) শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ চৌধুৰী মহাশয়ৰ সভাপতিত্বত আৰ্য্যকায়স্থ সভাৰ এটি অধিবেশন হয়। এই অধিবেশনত অসমৰ আৰ্য্য-কায়স্থ সভাখনৰ নাম “প্ৰাচীন কায়স্থ-কায়স্থ সমাজ” দিয়া হয় আৰু তাৰ সৰ্বাধী সভাপতি মাননীয় শ্ৰীল শ্ৰীযুত গৌৰীপুৰৰ ৰাজা বাহাদুৰ আৰু সহকাৰী সভাপতি (বৰ্তমানে ৰায় চাহাব) মাননীয় শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ চৌধুৰী হয়। বহু দিনৰপৰা চলি অহা কায়স্থৰ আৰ্য্যকায়স্থ সমাজ প্ৰাচীন কায়স্থ সমাজৰ শাখা-সভা হয়। এই অধিবেশনত মাননীয় শ্ৰীল শ্ৰীযুত ৰাজা বাহাদুৰে অভ্যর্থনা প্ৰতিভাৰ সভাপতি হিচাবে যি অভিভাষণ পাঠ কৰিছিল তাৰ অলপ কথা তলত দিয়া হল :—

“কায়স্থসকলৰ ভিতৰত যাতে শিক্ষা বিস্তাৰ হব পাৰে সেই বিষয় বিশেষ যত্নবান হোৱা আৱশ্যক। যি কৈ কোৱা বোধকৰোঁ বাহুল্য, যে শিক্ষা সকলো প্ৰকাৰ উন্নতিৰ মূল; সুতৰাং এই বিষয়ে অমনোযোগী হ'লে অল্প হাজাৰ চেষ্ঠাতে কোনো ফল নহব। আমাৰ স্কুমাৰমতি লৰা-ছোৱালীবিলাকে যাতে সুশিক্ষা পায়, তাৰ ব্যৱস্থা কৰা নিত্যমত আৱশ্যক হৈ উঠিছে। কিন্তু এই শিক্ষা বিয়ৰতো ইমান ব্যয়সাধ্য হৈ উঠিছে, যে বহুতৰ পক্ষে আপোনা আপোন লৰা-ছোৱালীবিলাকক উচ্চ শিক্ষা দিয়া সাধ্যাতীত হৈ পৰিছে

তাক স্বীকাৰ কৰোঁ, কিন্তু সেই বুলি যে তেওঁলোকক প্ৰাথমিক শিক্ষাও দিব নোৱাৰে ইয়াক মই বিশ্বাস কৰিব নোখোঁজো। বহুত ঠাইত দেখিবলৈ পোৱা যায়—লৰা-ছোৱালীৰ অন্ত্ৰপ্ৰাশন, চূড়াকৰণ, বিবাহ আদিত অকাতৰে ধন খৰচ কৰে, আনকি ধাৰ কৰিও সেই খৰচ যোগায়, অথচ লৰা-ছোৱালীৰ শিক্ষাৰ কাৰণে ধন খৰচ কৰিব লাগিলে তেওঁলোকৰ মূৰত যেন বজ্জহে পৰে; যিমান কিৰ্পণালি ইয়াতেই। তাৰ অৰ্থ হেঁচু—শিক্ষাৰ কি মৰ্ম তাক আমি পাহৰি গৈছোঁ। ইংৰাজীত এক আখাৰ কথা আছে— ‘Where there is a will, there is a way’ অৰ্থাৎ য’ত ইচ্ছা আছে, তাত তাৰ পথো আছে। ইয়াৰে আমাৰ যে ইচ্ছাৰ অভাৱ সেইটোৱেই প্ৰমাণ হৈছে; এতেকে এই বিষয়ে আক উপেক্ষা কৰা সমাজৰ পক্ষে মঙ্গলজনক নহয়। সকলোৱেই যে বায় বাহুল্য কৰি সম্ভাৱনক শিক্ষা দিব লাগিব তাক মই কোৱা নাহ, নিজ নিজ শক্তি অক্ষৰেপে প্ৰত্যেকেই যদি শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰে, সেয়েই যথেষ্ট হব।

এই সঙ্কল্পে মই এটা প্ৰস্তাৱ বহু পূৰ্বৰেই কৰিছিলোঁ আৰু ইয়াক আজি পুনৰ আপোনাৰ লোকৰ ওচৰত উত্থাপন কৰোঁ, যে সমাজৰ সঙ্গীত-স্থান ডাঙৰ-ডাঙীৰ বাবে সমাজৰ পৰা এটা ধনৰ ভাণ্ডাৰ স্থাপন কৰা হওক। এই ভাণ্ডাৰৰ কিছু পৰিমাণ টকা প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ খৰচৰ বাবে ৰাখি বাকী অংশেৰে বিশেষ প্ৰতিভা সম্পন্ন সঙ্গীতস্থান ডাঙৰ-ডাঙীৰ উচ্চ শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰা হওক। উক্ত ভাণ্ডাৰ যদি গোৱালপুৰ শিক্ষা সমিতিৰ অন্তৰ্গত প্ৰতিষ্ঠা আৰু পৰিচালিত হ’ব নাহবা অথবা যি কোনো স্থানীয়মৰ বিশান হয়, তেন্তে ইয়াৰদ্বাৰা সমাজৰ অৰ্থনৈতিক বৰ্ণনা সাধিত হ’ব যে তাত কোনো সন্দেহ নাই।

x

আপোনাৰ পোৰৰ ওচৰে বিনীত নিবেদন এই, যে সমাজত যদি কিছু কুসংস্কাৰপূৰ্ণ আৰু সংকীৰ্ত্তামূলক কু-প্ৰথা বা কু-আচাৰ আছে নাহবা সোমাইছে, তেন্তে তাৰ এৰি উদ্ধাৰ নীতি লৈ আৱশ্যক বোধে দেশৰ লোক-পাত উপযোগী ৰীতি-নীতি পৰিৱৰ্ত্তন আৰু প্ৰৱৰ্ত্তন নবৰিলে “আমি যি ভিত্তিৰে সেই ভিত্তিৰে” হুঁৱি থাকিব লাগিব—ই অৱশ্যস্তৰী। এতিয়া সকলো দলে চিন্তা আৰু আলোচনা কৰি সমাজৰ কল্যাণৰ বাবে কৰ্তব্যাকৰ্তব্য ঠিক কৰক।

১৯২৮ চন ২৮২৯ জুন। গোৱালপুৰ।

আৰ্য্যকায়স্থ সমাজৰ সম্পাদকসকল—

১৯১৪—১৯৩০ চক্ৰলৈ—

১৯৩১—১৯৩৫ ,,

শ্ৰীযুত প্ৰসন্ন নাৰায়ণ চৌধুৰী। (গোহাটা)

,, কালীচৰণ চৌধুৰী। (নলবাৰী, পকোৱা)

,, মকুন্দমণি বৰুৱা।

এই সময়ৰ স্তিত্বত জন বি. এ. পাচ কৰা ছাত্ৰক আহন কলেজত পঢ়োঁতেও সহায় কৰিছিল। অতি আনন্দৰ কথা যে এৰোঁ বৰ্ত্তমানে চৰকাৰী কামৰ উচ্চ পদ শোভা কৰিছে। এই সময়ৰ স্তিত্বত শ্ৰীযুত বীৰহৰি দত্ত বৰুৱা আৰু শ্ৰীযুত প্ৰসন্ন নাৰায়ণ চৌধুৰী মহাশয়ৰে “কায়স্থ-ভান্ডাৰ” নামৰ কায়স্থ জাতিৰ সংশ্লিষ্ট ইতিবৃত্ত থাকা এখন অসমীয়া পুথি ছপা কৰি সৰ্ব সাধাৰণৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰে। আৰু মঙ্গলদৈৰ চমুৱা গাৱঁৰ ৩৮শ্ৰমল দত্ত চৌধুৰী মহাশয়ৰ আৰ্থিক সহায়ত কায়স্থ লৰাৰ ছাত্ৰবাসৰ বাবে নলবাৰী নগৰত একখণ্ড মাটি কিনে।

গোৱালপুৰত বহা প্ৰাচীন কায়স্থ-কায়স্থ সমাজৰ ১ম অধিবেশনত মাননীয় শ্ৰীম শ্ৰীযুত ৰাজা বাহাদুৰে

ইহুলা আৰু নৰ্মালস্কুলৰ ছাত্ৰক লহায় কৰিবলৈ দুশ টকা দিয়ে, আৰু গোবীপুৰৰ ৩৩তাবিশী চতুশ্ৰীত পঢ়িবলৈ কায়স্থ লৰা এজনক মাহিলি ৮ টকাকৈ বৃত্তি দিয়ে। এই বৃত্তিৰ সহায়েৰে শ্ৰীমান সুনন্দহৰি বৰুৱাই সংস্কৃত টোলত পঢ়ি ব্যাকৰণ শাস্ত্ৰী আৰু ব্যাকৰণভীৰ্ষ উপাধি লাভ কৰি কাব্য পঢ়িবলৈ বিহাৰ। আৰু এই সময়তেই মাননীয় শ্ৰীল শ্ৰীযুত ৰাজা বাহাদুৰে এই অভাজনক আমৰ সমাজৰ প্ৰভুত সংগ্ৰহ কৰিবলৈ আদেশ দিয়ে। ভগবানৰ ৰূপাত আৰু মাননীয় ৰাজা বাহাদুৰৰ অহুগ্ৰহত বৰ্তমানে ২ বিতাপৰ আকাৰে প্ৰকাশ হল। সভাত বিশেষকৈ তলত লিখা কথাবোৰ স্থিৰ হয়—

(২) আৰ্য্য-কায়স্থ সমাজ, দলগোমা, গোবীপুৰ, হাকমা, শালকোচা, কোচবিহাৰ আৰু অগ্ৰাঠ ঠাইত থকা সকলো সমাজ মিলি “প্ৰাচীন কামৰূপ-কায়স্থ সমাজ” নামে সভা স্থাপিত হ'ল। আৰু গোবীপুৰত সেই সমাজৰ কাৰ্য্যনিৰ্বাহক কেন্দ্ৰীয় সমিতি স্থাপন কৰা হয়।

(৩) গোবীপুৰৰ ৰাজা শ্ৰীযুত প্ৰতাপচন্দ্ৰ বৰুৱা বাহাদুৰ সমাজৰ সভাপতি আৰু নলবাৰীৰ শ্ৰীযুত পৰাশৰাম চৌধুৰী সহকাৰী সভাপতি নিৰ্বাচিত হয়।

(৪) ৰাজকুমাৰ শ্ৰীযুত প্ৰমেশচন্দ্ৰ বৰুৱা বি, এচ, চি. আৰু শ্ৰীযুত ভবেন্দ্ৰনাৰায়ণ বৰুৱা মহাশয়ৰ দ্বাৰা কামৰূপী কেন্দ্ৰ সভাৰ যুটীয়া সম্পাদক নিযুক্ত হয়।

(৫) শ্ৰীযুত বৰ্ণামোহন দত্ত চৌধুৰী মহাশয় ধন-ভৰাণী আৰু শ্ৰীমান বালীচৰণ চৌধুৰী মহাশয় চিচাৰ পৰীক্ষক নিযুক্ত হয়।

(৬) সমাজৰ সভাসকলৰ প্ৰত্যেক পৰিয়ালৰ পাৰিবাৰিক ইতিহাস সংগ্ৰহ কৰি তাত যথা সম্ভৱ সন্নিবিষ্ট বিৱৰণ, আৰু পৰিয়ালৰ পুত্ৰ কন্যাৰ বৈবাহিক সন্মুক্ত লিখিবলৈ আৰু ভৱিষ্যতে সভাসকলে তেওঁলোকৰ পাৰিবাৰিক ইতিহাসৰ সম্পূৰ্ণ বিৱৰণ লিখি ৰাখিবলৈ অনুৰোধ কৰা হয়।

(৭) নিঃসহায় আৰু দুখীয়া কায়স্থৰ লৰা ছোৱালীক শিক্ষাৰ নিমিত্তে সহায় কৰিবলৈ এটি ধন-ভৰাল যোগ কৰা হয়।

(৮) এই সভাৰ লগতে মাননীয় শ্ৰীযুত ৰাজাবাহাদুৰে আলোচনা কৰি সমাজৰ সকলো কায়স্থৰ এখন ইতিহাস সংগ্ৰহ কৰাবলৈ স্থিৰ কৰে।

এই ইতিহাস আৰু বংশাৱলী সংগ্ৰহ ও প্ৰণয়ন কাৰ্য্যৰ বাৰতাৰ ও উপায় সন্মুক্ত বিশেষ আলোচনা হয়। এই বিষয়টো অত্যন্ত গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু শিল্প প্ৰয়োজনীয় বিবেচিত হলেও সমিতিৰ অৰ্থাভাৱ দেখি কিছুদিন হোৱাত মহাহুতৰ সমাজৰ সলনি মাননীয় শ্ৰীল শ্ৰীযুত গোবীপুৰৰ ৰাজাবাহাদুৰে এই কাৰ্য্যৰ বাৰতাৰ নিজে বহন কৰিব বুলি প্ৰকাশ কৰে।

সভাৰ প্ৰথমবাৰীয়া শ্ৰীযুত ৰাজাপতি মহাশয়ে শ্ৰীল শ্ৰীযুত ৰাজাবাহাদুৰক তেওঁৰ এই মহৎ কামৰ বাবে ধন্যবাদ দিয়ে আৰু সকলো সভাপতিৰ সাহায্য আৰু সহায়ত্ব পাব বুলি জ্ঞাপন কৰে।

বৰ্তমান পাচত (কামৰূপৰ) বনগাৰীৰ প্ৰকাশ্য শ্ৰীযুত হৰেন্দ্ৰনাৰায়ণ দত্ত ডিপুটী ইনস্পেক্টৰ মহাশয়ৰ দ্বাৰা প্ৰাচীন কামৰূপ-কায়স্থ সমাজৰ এটা অধিবেশন হয়; আৰু শ্ৰীযুত দীনেশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা বি, এল সম্পাদক হয়।

কামৰূপৰ নলবাৰী শাখা সভাৰ কেইবাটাও অধিবেশন বহে আৰু ভালেমান কথাৰ আলোচনা কৰে। তেওঁ নাম দিয়া ঠাইবোৰত সভা হৈছিল।

১৩০৮ (পূহ)

১৩০৯ (বহাগ)

১৩১১ (কাত)

সভা বহা ঠাই—

খাতাবাৰী (নলবাৰী)

বালিকবিয়া

আপাবকুচি

ভাৱধান কৰোঁতা—

(বৰ্তমানে ৰায়চাহাব) শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ
চৌধুৰী।

৩দণ্ডিৰাম দত্ত।

শ্ৰীযুত সিদ্ধুৰাম দত্ত মজুমদাৰ।

আলোচ্য বিষয়বোৰৰ এটা তলত উল্লেখ কৰা হল :—

১৯১০-১১ চনত আপাবকুচিত বহা অধিবেশনত গৃহীত হোৱা প্ৰস্তাব—

২। “যজ্ঞসূত্ৰ মসীজীৱী কৃত্ৰিয়ৰ প্ৰধান চিন; ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰায় সকলো ঠাইৰ কায়স্থই যজ্ঞসূত্ৰ ধাৰণ কৰে। অসমৰ অধিক ভাগ কায়স্থ-গোঁসাঁয়ো উপবীতী; সেই কাৰণে আমাৰ বাকী কায়স্থসকলে উপবীত ধাৰণ কৰিবলৈ আৰু বৈধমতে পোৱা উপবীত ৰাখি থোৱাৰ কথা কেন্দ্ৰীয় সভাৰ আলোচনাৰ বাবে পঠাবলৈ স্থিৰ কৰা হওক।”

তলত নাম দিয়া কেইজন ক্ৰমে নলবাৰী শাখা সভাৰ সভাপতি আৰু সম্পাদক হয় :—

সভাপতি—(বৰ্তমানে ৰায়চাহাব) শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত ৰণীধৰ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত মকুল মল বৰুৱা।

সহকাৰী সভাপতি—শ্ৰীযুত ৰণীধৰ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত কালীচৰণ চৌধুৰী।

সম্পাদক—শ্ৰীযুত মকুলমল বৰুৱা, শ্ৰীযুত কালীচৰণ চৌধুৰী, শ্ৰীযুত ভৃগুপতি দত্ত বি, এ, শ্ৰীযুত শ্ৰীযুত বিচিত্ৰনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা বি, এ, (বৰ্তমানে বি, এল,) শ্ৰীযুত অক্ষিকাচৰণ চৌধুৰী বি, এচ, চি শ্ৰীযুত প্ৰভাতনাৰায়ণ চৌধুৰা বি, এ, শ্ৰীযুত মহেন্দ্ৰনাৰায়ণ মজুমদাৰ, ডাঃ শ্ৰীযুত মাধৱচন্দ্ৰ দত্ত চৌধুৰী

উপৰি উক্ত সমাজৰ নেতা স্থানীয় সদাশয় পুৰুষসকলৰ যত্নত আমাৰ সমাজ-হিতকৰ কাম ভালেখিনি হয় আৰ্থ্য-কায়স্থ সভা কেৱল কামৰূপতে সীমাবদ্ধ আছিল বুলিব লাগে। অৱশ্যে মাজে সময়ে গৌৰীপুৰবৰণ ২১ জন স্বজাতীয় ভাতৃ বিশেষকৈ শ্ৰীযুত ভবেন্দ্ৰনাৰায়ণ বৰুৱা, শ্ৰীযুত ৰমণীমোহন দত্ত চৌধুৰী আদি আহি যোগ দিছিল।

আমাৰ জাতিৰ শিবোসকুট স্বৰূপ মাননীয় ৰাজা শ্ৰীল শ্ৰীযুত প্ৰভাতচন্দ্ৰ বৰুৱা বাহাদুৰে মাজে সময়ে আমাৰ সভাৰ সংবাদ আদি লৈ আছে। এইজন ৰাজাবাহাদুৰে আমাৰ দেশৰ “অসম এচোচিয়েনত যোগ দি দেশৰ অশেষ চিতকৰ কাম কৰিছিল। ৰাজাবাহাদুৰে দৰিদ্ৰ অৱস্থাত পৰা বহুত কাৰ্য সন্ধানক জীৱিকাৰ পথ উলিয়াবপৰা কৰি দিয়ে। বৰ্তমানেও তেখেতৰ আজ্ঞায়ত অনেক কায়স্থই জীৱিক নিৰ্বাহ কৰি আছে। ৰাজাবাহাদুৰৰ দ্বাৰা ভাৰতীয় কায়স্থৰ গৌৰৱ স্বৰূপ কলিকাতাৰ বিখ্যাত পণ্ডিত জনগেন্দ্ৰনাথ বসু প্ৰাচ্যবিজ্ঞানমহাৰ্ণৱ মহোদয়ৰদ্বাৰা “চোচিয়েল হিষ্টৰি অব কামৰূপ” (Social History of Kamrup) নামে এখন কায়স্থৰ ইংৰাজী ইতিহাস প্ৰণয়ণ কৰায়। ই এটা আমাৰ বুৰ গৌৰৱ বস্তু; ইয়াৰদ্বাৰা আমাৰ গোটেই ভাৰতৰ কায়স্থ-জাতিৰ লগত পৰিচয় দিবপৰা হৈছে। ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইত থাকা, বিশেষকৈ উত্তৰ ভাৰতত থাকা কায়স্থসকলৰ লগত যে আমাৰ ঘনিষ্ঠতা আছে, প্ৰাচ্যবিজ্ঞানমহাৰ্ণৱ মহাশয়ে সেইটো ভালদৰে দেখুৱাইছে। এই কাম কৰাৰ বাবে প্ৰাচ্যবিজ্ঞানমহাৰ্ণৱ মহাশয় আমাৰ অৰ্থহীন ভাৰত হৈছে আৰু আমাৰ সমাজৰ নেতা মাননীয় ৰাজাবাহাদুৰৰ সন্মান সমাজত নিশ্চয় বৰত পৰিচয় হৈছে।

১২শ অধ্যায়।

বংশাৱলী—বংশলতা আৰু সংক্ষিপ্ত বিৱৰণী।

১। শিবোমণি কুণ্ডাবংশ * — চণ্ডীবৰ (চন্দ্ৰবংশ)

১ প্ৰথম পূৰ্ণানন্দগিৰী (কাতকুন্দ)

|

২ কৃষ্ণগিৰী

|

৩ স্তবৰ্ণগিৰী

|

৪ শাক্তগিৰী

|

৫ ৰামগিৰী

|

৬ হেমগিৰী (ব্ৰহ্ম) কৃষ্ণগিৰী

|

৭ চন্দ্ৰিবৰগিৰী (ওৰফে) চন্দ্ৰগিৰী

|

৮ কছা কৃষ্ণবাস্তী দেৱী

|

স্বা: শিববৰগিৰী (ভদ্ৰাবেশী শিৱ বুলি বিশ্বাস কৰে।)

৯ লঙাদেৱ বা লঙাবৰগিৰী (কনৌজপুৰ)

|

১০ চণ্ডীবৰগিৰী (কনৌজপুৰ, লেঙামাঙৰী, টেঙবানী)

|

ভা: সত্যসন্ধ্যা

১১ |

১। বাজধৰ (লেঙামাঙৰী, টেঙবানী, আলিপুখৰী)
ভা: দেৱহতী

|

গোত্ৰ—অত্ৰি,

প্ৰবৰ—আত্ৰেয়,

শাত্ৰুত্বপ,

শাক

প্ৰম সম্প্ৰদ।—ভাগৱতী

|

২। গদাধৰ বৰভূঞা

[(১) মাথিৰাহাৰ চৌধুৰীবংশ (কামৰূপ)

(২) চপাইৰ চৌধুৰীবংশ (মঙ্গলদৈ)

(৩) আপালকুটিৰ মজুমদাবংশ (কামৰূপ)]

১১ বংশধৰ	১২	৩১ মাধৱ	৪১ হলাবুধ
১১ স্বৰ্গদেৱ (চৌধুৱনী)	২১ জয়ন্তা	৩১ মাধৱ	৪১ হলাবুধ
ভাঃ খেৰসুতী	ভাঃ শুটামালী	ভাঃ লুভাগী	ভাঃ লুভজ্ঞা
বাৰপিনী চৌধুৰীৰ কন্যা	খেৰসুতীৰ ভগ্নী	খেৰসুতীৰ ভগ্নী	খেৰসুতীৰ ভগ্নী
নৰোৱা, শলঙৰি, পাটবাউসী গোসাঁইবংশ ।	বাঘচৌধুৰীবংশ (বৰপেটা)	কালশিলীয়া গোসাঁই নগাঁও ।	

১১ চন্দ্ৰবংশ বুলি অনুমান হয় যেনে—

এই বংশৰ উপৰি পুৰুষ সম্বন্ধে নৰোৱা গোসাঁই-বংশাবলীত পোলা যায় :—

‘চান্দৰ বংশত ৩৭৭ চন্দ্ৰমাৰ ভেদা জাত ।

৩ ত ৩৭৭ বহুগণ ভেল অসংখ্যাত ॥

১ অদি দৰি (বন্ধাৰ পুত্ৰ)

|

৫ লক্ষম

২ চন্দ

|

যমাতিক আদি কৰি বাজাগণ

৩ ম

এৱ (বংশত) বহাদৰ

|

সুন্দৰ

৪ আ

|

কামদৰ

৫ লক্ষ

|

অনিকল্প

|

সজ্জা

|

৬ ৫

বহাদৰ বংশত পাচল গিৰী পোদি হয় । † গিৰী শব্দৰ অৰ্থ—‘৩৭৫ নাকি ধন প্ৰবৰ্তন কাৰী’ত। পাচল গিৰীয়ে কুমাৰি কাৰীকৰত বজায় ।

‡ আৱয়ত হস্তে যেন চন্দমা উদিত ভৈলা

তাস্ত হস্ত ভৈলা বাজাগণ ।

নৈচ কাল যতপতি কুলব উদয় ভৈলা

শুভা কাহা ধিব কৰি মন ॥

গহিৰাত বংশত জামা প্ৰেম পূৰ্ণানন্দগিৰী

কুণ্ড বশ বনতে তৎপৰ ।

বাল-শীঘ্ৰা খ্যাতিমন্ত ধনৱন্ত শুণবন্ত

বাক সম লাক নাহি আৰ ॥

§ পশ্চিম দেশত জামা কান্তকুল নাম পাত

উত্তম লোকৰ সেই স্থান ।

দিবী নাম ভূমিপতি ধন মানে বলী আতি

সেই স্থানে লভিলন্ত মান ॥

কাৰু সন্মান ইতিহাস :

শিবোত্তমপুত্ৰ—
অনন্ত আইৰ বংশ—

গোত্র—অক্সি
ধৰ্ম সন্মান ভাগৱতী

১২ স্বৰ্গাবব (টেবুৰনি)

ভাঃ খেবজুতী

বামগিৰী চৌধুৰীৰ কন্যা

১৩ কুসুমব (টেবুৰনি, আলিপুথুৰী)

ভাঃ (১) সত্যসন্ধা

অনিকন্দ ভূঞাৰ কন্যা

(২) অন্তধুতী

১৪

১৪

১। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ

(আলিপুথুৰী, বটদুৱা)

(১) ভাঃ স্বয়ংৱতী দেৱী

হৰিগাঁভুঞাৰ কন্যা

(২) ,, কালিন্দী দেৱী

বামগাঁভুঞাৰ কন্যা

২। বনগঞাগিৰী

(আলিপুথুৰী, বটদুৱা)

কুমাৰকুচি (কামৰূপ)

[কুমাৰকুচিৰ অধিকাৰী আৰু বতন-
পুৰন মহন্তবংশ]

কন্যা মনু আই

স্বাঃ হৰিভূঞা

১৫

(বামচন্দ্ৰভূঞাৰ পুত্ৰ)

১। বামানন্দ ঠাকুৰ

ভাঃ সিদ্ধান্তী দেৱী

১ম চৌধুৰীৰ কন্যা

১৬

কমললোচন ঠাকুৰ

হৰিচৰণ ঠাকুৰ

ভাঃ কান্তী দেৱী

বামদাস আতাৰ কন্যা

(সন্দৰীদিয়া)

পুকষোত্তম ঠাকুৰ [পাটবাউসী, জনিয়া, ভেলাদকা]

- : (১) ৰেৱতী দেৱী

(২) লক্ষ্মীপ্ৰিয়া আই (বালচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ
ঘৰৰ—বাঙামাটি)

(৩) কলিণী দেৱী

১গা—অনন্তপ্ৰিয়া

২. ইন্দ্ৰজিত গাভৰুগিৰী

[বশা গুৰুচৰিত—

চিৰাৰি, চেপ্টেম্বাৰ, ইন্দ্ৰাৰি

৩. বে গুৰু

কেহো (ওৰফে) কেশৱপ্ৰিয়া দেৱী

স্বাঃ নিৰঞ্জন গাভৰুগিৰী

(চামগুৰি, চৰাইপোৰং, দীঘলী, ভোগবাৰীৰ

গোসাঁইসকল) ২য় ভাৰ্যা ভাত নাখাতী লক্ষ্মী আইৰ ভায়েক দাবোৰৰ
বৰুৱা আতাৰ কন্যা ।

ভৱপ্ৰিয়া

দময়ন্তী

নিবেদন—

হাতীমৰা মঙ্গলদৈ

অনন্ত কপীপ্ৰিয়া—হাতীমৰা (ঘৰীষালে খোৱা)

১৬ পূৰ্ণোত্তম ঠাকুৰদেৱৰ ১মা পত্নী—

বেবতাদেৱী

গোত্র—অত্রি

|

১৭ বত্ৰা—অনন্তপ্ৰিয়া

স্বাঃ ইন্দ্ৰজিত গাভৰুগিৰী

| [বথা গুৰু চৰিত — লিপিব]

১৮ অক্ষা ০

|

১৯ অক্ষা ৩

|

২০ অক্ষা ৩

| ২১

| নাৰাত্ম্য । ভাণ্ডাৰ গোঁসাইবংশ মঙ্গলদৈ]

| প্ৰহ্লাদদেৱ [কুটিমাৰি সত্ৰ, নগাওঁ]

| লম্বোদৰ

| ২২

[চৰপটিমৰা সত্ৰ, নগাওঁ

চৰিদেৱ

৩ঃ কপীপ্ৰিয়া (গোঁসাইবংশ, মঙ্গলদৈ)

| ২৩

৩য়শ্ৰী মহন্ত

৩ঃ কুলেশ্বৰী (নৰনাথ মহন্তৰ বত্ৰা, দিগ্বিপাৰ, মঙ্গলদৈ)

| ২৪

| শ্ৰীমহীৰাম মহন্ত

| শ্ৰীচণ্ডীদেৱ মহন্ত

৩ঃ গুণেশ্বৰী (মুখিয়াৰ কত্ৰা, পানাবা-কামৰূপ)

৩ঃ ৰতীমান চমকৰায়ৰ কত্ৰা দিগ্বিপাৰ-মঙ্গল

| ২৫

শ্ৰীনৰেশ্বৰ

কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত †

অনন্ত আইব বংশ—কুটিমাৰি গোসাঁই।

কুটিমাৰিবংশ—নগাওঁ

কুটিমাৰি সত্ৰ
জাজৰী গাওঁ
পো: বেবেজিয়া

২১ শ্ৰেয়াম

|

২২ পঙ্কজ

ভা: উমাদেবী

| সহদেৱৰ কছা, শুকদল সৰুবাৰি

২৩ বাসুদেৱ

ভা: (১) বসুমতী, লবকাষস্থৰ কছা, দধুবা

(২) লক্ষণাৱতী, কমলদেৱৰ কছা, নবোৱা, বৰদোৱা

|

২৪ ধনকান্তদেৱ *

ভা: শ্ৰীবৃহৎ ভদ্রেস্বৰী দেৱী

উপেক্ষনাথদেৱৰ বত্ৰা, আট্টেভটি

অনন্ত আইব বংশ - চেপেটিমাৰা গোসাঁই।

২১ নন্দোদৰ

.চেপেটিমাৰা সত্ৰ

ভা: কেতেকী, ভদ্রেদেৱৰ কছা, নবোৱা, বৰদোৱা

জাজৰি, পো: বেবেজিয়া

|

২২ বজ্জধৰ

ভা: উমাকান্তী, শুকদল, বৰবদি

| ২৩

ভা: ভাগীৰথি

পা: কৃষ্ণ কায়স্থ
আইভেটি নসত্ৰ

কছা: বসুন্ধৰী

স্বা: সোণাৰাম
মেদেলুৱা গাওঁ, (কালশিলা)

প্ৰাণনাথ

কনকচন্দ্ৰ

কছা: শুণকান্তী

স্বা: তীৰ্থনাথ, (নবোৱা, বৰদোৱা)

শ্ৰীভিলকচন্দ্ৰ মহন্ত

* কম সময়তে স্বৰ্গী হম, বংশাৱলী জামিবৰ উপায় পাই।

লক্ষ্মী আইৰ বংশ—চামগুৰি গোসাঁই ।

১৮

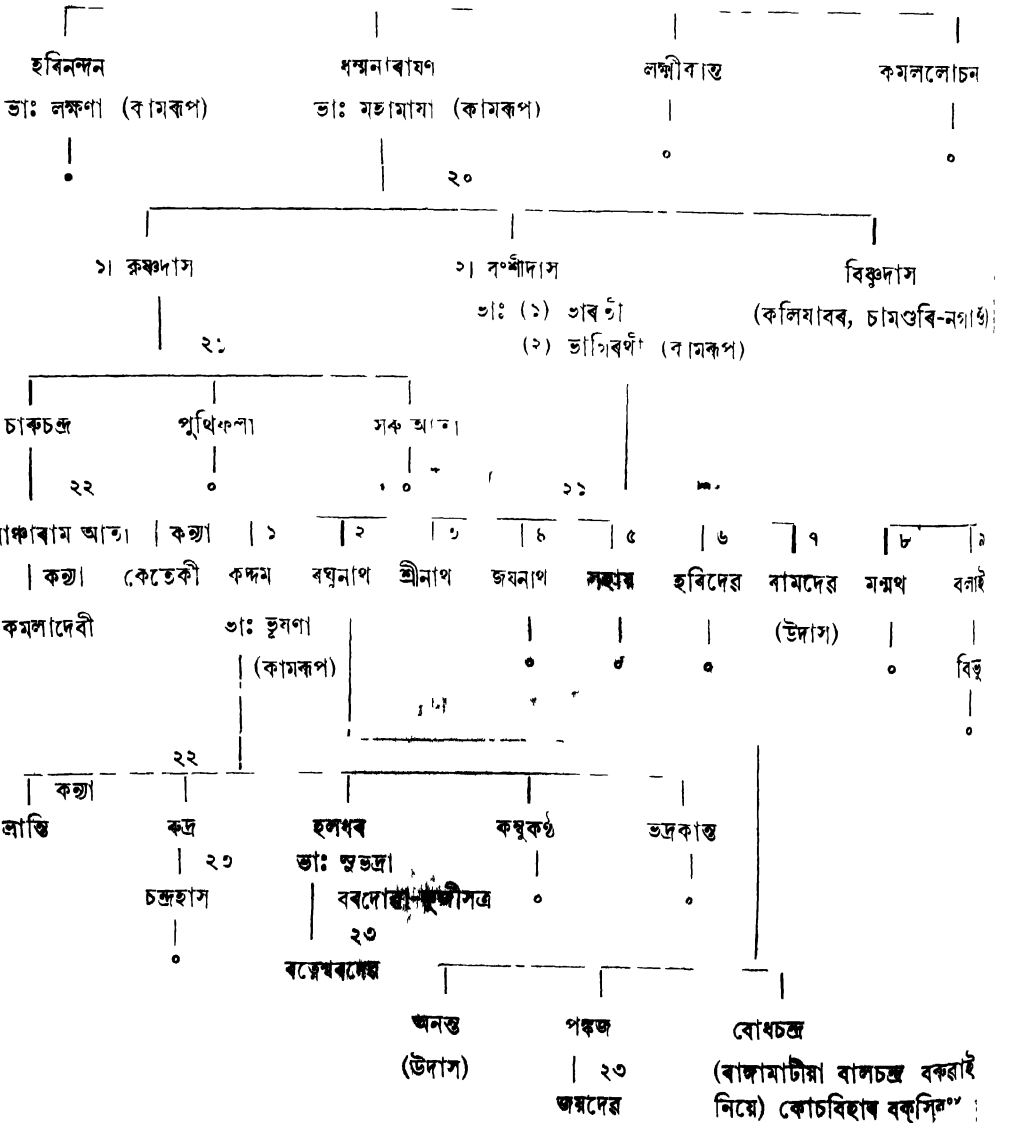
চামগুৰি, মাজুলি (শিৱসংক)

নিবৰ্জনে গাভৰুগিৰীৰ ১ম পুত্ৰ—চক্ৰপাণি

পো: মাজুলি বনগাওঁ ।

ভা: সোভাগিনী

১৯ | (কামৰূপ)

২৩ ব্ৰহ্মেশ্বৰদেৱ

ভাঃ (১) পুষ্পপ্ৰিয়া

যতদেৱৰ কন্যা, কোৱামাৰাসত্ৰ, শিৱসাগৰ

স্বয়ম্ভৱী

মন্দাকিনী

(২) বত্ৰমাল

স্বাঃ ভবদেৱ

(শুবদল)

স্বাঃ কচিকান্ত

চেউনি বৰদোৱা

জামুগুৰি, তেজপুৰ

২২

যতকান্তৰ কন্যা, (শুবদল, নগাঠ)

বত্ৰা

৩'দা

মহেশ্বৰদেৱ

টঙ্কেশ্বৰ

শ্ৰীমুগ্ধেশ্বৰ

শ্ৰী ৩ গণেশ্বৰ

শ্ৰীশোণেশ্বৰ

শ্ৰীচৈতন্য

চন্দ্ৰকান্ত

স্বাঃ বৰ্ণেশ্বৰ

ভাঃ ইন্দুমতী

ভাঃ কমলেশ্বৰী

ভাঃ নয়ানেশ্বৰী

ভাঃ ব্ৰহ্মণী

ভাঃ (১) সিতা

ভাঃ নন্দদা

(উদাস)

(২) বামাৰ

ধনুকাণ্ডৰ কন্যা

পদ্মকাণ্ডৰ কন্যা

পদ্মকাণ্ডৰ কন্যা

হমকাণ্ডৰ কন্যা

ভাগিন্ধৱী কন্যা

ব্ৰহ্মণী তৰ্কাকাৰ কন্যা

শলগুৰি

তাহাভটা

জামুভটা

শলগুৰি

বৰদোৱা

আশান্তটা নগৰ

(শিবমাণৰ)

(নগাঠ)

(নগাঠ)

(শিবমাণৰ)

(২) বসুন্ধৰী

(নগাঠ)

চেউনি বৰদা

(২৩পুৰ)

২৫

বত্ৰা

বোহিগদেবী

দেববাস্ত

সোমবাস্ত

স্বাঃ গঙ্গাধৰ অধিকাৰী

স্বন্দৰীদিয়া সত্ৰ, (তেজপুৰ)

২৫

কন্যা

কন্যা

কন্যা

শ্ৰীভগবাস্ত

শ্ৰীচিদানন্দ

শ্ৰীবংশী

পূৰ্ণিমা

ঈশান

ভূগা

শ্ৰীভগবাস্ত

শ্ৰীচিদানন্দ

শ্ৰীবংশী

স্বাঃ পদ্মনাভ

স্বাঃ সৰ্বানন্দ

স্বাঃ নৰেন্দ্ৰ অধিকাৰী

ভাঃ মান্ৱী

ভাঃ ভুবনেশ্বৰী

ভাঃ দময়ন্তী

গায়ুলিবৰি

বৰদোৱা

তেজপুৰ

ভোগাৰণৰ কন্যা

অচ্যুতদেৱৰ কন্যা

অচ্যুতদেৱৰ কন্যা

বানশিলা

বৰদোৱা

তেজপুৰ

বৰদোৱা

বাসুদেৱ পান

বাসুদেৱ পান

উঃ লক্ষীমপুৰ

উঃ লক্ষীমপুৰ

২৬

শ্ৰীলক্ষ্মণচন্দ

কন্যা

কন্যা

কন্যা

শ্ৰীউমাকান্ত

শ্ৰীকণিধৰ

শ্ৰীনাউ

ইন্দ্ৰেশ্বৰী

ভদ্ৰকান্তি

জীৱেশ্বৰী

শ্ৰীউমাকান্ত

শ্ৰীকণিধৰ

শ্ৰীনাউ

স্বাঃ যোগেন্দ্ৰ চৌধুৰী

চেঙা, (কামৰূপ)

কায়েছ সমাজৰ ইতিবৃত্ত ।

বহুশ্বৰদেৱৰ পুত্ৰ—টকেশ্বৰ

ভা: কমলেশ্বৰী, (শলগুৰি, নগাওঁ)

২৫

কছা	কছা	কছা		
তুলেশ্বৰী	সৰ্কেশ্বৰী	খৰ্গেশ্বৰী	শ্ৰীকটিকান্ত	শ্ৰীদীননাথ
স্বা: পুণেশ্বৰনাৰায়ণ	স্বা: নৰেন্দ্ৰ	স্বা: কুশচন্দ্ৰ	ভা: গগনেশ্বৰী	
নৰোৱা ভেটীয়নীসত্ৰ	ভেটীয়নীসত্ৰ	বাসুদেৱ থান	(কালশিলা, নগাওঁ)	
নগাওঁ	নগাওঁ	উ: লক্ষীমপুৰ		

২৪

বহুশ্বৰদেৱৰ পুত্ৰ—শ্ৰীমুগেশ্বৰদেৱ

২৫

কছা	কছা	কছা	কছা			
যোগেশ্বৰী	তিলেশ্বৰী	দশনকান্তী	দুৰ্গেশ্বৰী	শ্ৰীকমলচন্দ্ৰ	সদানন্দ	শৰৎ
স্বা: মুক্তিনাথ	স্বা: মুক্তিনাথ	স্বা: যজ্ঞেশ্বৰ গো:		ভা: ঘনকান্তী		
নৰোৱা বাসুদেৱথান	নৰোৱা বাসুদেৱথান	নৰোৱা ভেটীয়নীসত্ৰ		কনকচন্দ্ৰৰ কছা	o	o
উ: লক্ষীমপুৰ	উ: লক্ষীমপুৰ	নগাওঁ		কালশিলা, (নগাওঁ)		

x x ২৪

বহুশ্বৰদেৱৰ পুত্ৰ—শ্ৰীৰোমেশ্বৰ

ভা: (১) বিষ্ণাৱতী, (ভোগাৰথদেৱৰ কছা) বৰদোৱা

(২) বসুন্ধৰী, (ভদসেনৰ কছা) চেউনি বৰদোৱা, তেজপুৰ।

২৫

(১) কেশৱ	(২) শ্ৰীবিবিকান্ত
!	

২৫

কছা	কছা	কছা	কছা
গোৰী	হৰিণী	প্ৰভা	কুশকান্তী
স্বা: শ্ৰীমহেশ্বৰ			
বাসুদেৱথান, নৰোৱা			
উ: লক্ষীমপুৰ			

২৪

বহুশ্বৰদেৱৰ পুত্ৰ—শ্ৰীচৈতন্যচন্দ্ৰ

ভা: নন্দাদা, বহুশ্বৰদেৱৰ কছা, (আইভেটি, শলগুৰি, নগাওঁ)

২৫

কছা	কছা				
কৰ্ণেশ্বৰী	চন্দ্ৰা	শ্ৰীহৰিকান্ত	শ্ৰীগোপাল	বজনী	শ্ৰীদেবেন্দ্ৰ
স্বা: সুবীৰ বৰুৱা					
শালকোচা, (গোৱালপাৰা)					

কাৰহ সমাজৰ ইতিহাস ।

২০

৩। বিষ্ণুদাসদেৱ

| ২১

বিশ্বম্ভবদেৱ

| ২২

চামণ্ডবিশজ, কলিয়াবৰ
পো: কুবীতল, (নগাঙ)

১। ধৰ্মেশ্বৰ

২। সম্ভুদেৱ

৩। বাসুদেৱ

৩। দময়ন্তী দেৱা

| পথুৰা চৌৱৰী ঘৰ, (বামৰুপ)

৪। বিচৰণ

৫। বনভদ

৬। কল্লিণা

৭। ধনকান্ত, (শলগুৰি)

| কৃষ্ণকান্ত অধিকাৰৰ বজা, (শলগুৰি, বটদেৱা)

৮। বাসুদেৱ

৯। শশীকান্ত

১০। বজ্জকান্তদেৱ অধিকাৰ

১১। পতাবতী

১২। অহল্যাদেৱী

মুৰ্ত্তিকান্তৰ বজা, (কালশিলা)

১৩। শঙ্কৰেশ্বৰী, (কেশৱনগুৰ দেৱা) শুল্কদল বৰবাৰি শলগুৰি

১৪। বাসু

১৫। শশী

১৬। বজা

১৭। শশী অধিকাৰ

১৮। শ্ৰীবিষ্ণুবাসু

১৯। পাস্তিদেৱ

২০। (কোৱামৰাসদ)

২১। দময়ন্তী (৪বিচৰ সাকুৰৰ বজা)

২২। পদ্মকান্ত

২৩। সন্দৰা (বামৰুপ)

২৪। সাকুৰপাল, চমগাঙ

(বামৰুপ)

২৫। শ্ৰীশশী

২৬। উসাবাসু

২৭। শ্ৰীবিষ্ণুবাসু

২৮। ভা: বনকপ্ৰভা

২৯। শ্ৰীশশী শোৱামা

৩০। গণিকচন্দ্ৰৰ কতা

৩১। নৰবাৰ বাসিন্দা (নগাঙ)

৩২। শলগুৰি আইডেটি (নগাঙ)

৩৩। কতা

৩৪। কতা

৩৫। কতা

৩৬। শশী

৩৭। শশী

৩৮। শ্ৰীগোপালচন্দ্ৰ

৩৯। শ্ৰীপূৰ্ণচন্দ্ৰ

৪০। শ্ৰীচৈতন্যচন্দ্ৰ

৪১। পূৰ্ণচন্দ্ৰ

৪২। শুল্কদল (নগাঙ)

১৯

১। অচ্যুতানন্দ

|

স্বপ্নানন্দ

|

পদ্মকান্ত

| ২০

পদ্ম

পূৰ্ণানন্দ

| ১৯

| ০

৩

পূৰ্ণকান্ত

২০

০

শ্রী ৩ কান্ত (বাৰ্ণিচাপৰি ৩ বাস বৰে)

২। শ্রীপদ্মকান্ত পানানন্দ (নগাঁও)

৩. (১) নয়নী (পূৰ্ণকান্তদেৱৰ কন্যা) কোৱামৰ

৩। বিষ্ণুপুৰীয়া (পূৰ্ণকান্ত অধিকাৰ কন্যা) কোৱামৰ

(২) পূৰ্ণকান্তী (ববিদেৱৰ কন্যা)

কুজিসন (নগাঁও)

| কন্যা

কৈতকা

শ্রী অক্ষকান্ত

শ্রী ভগৱানন্দ

শ্রী বিশ্ব

আঃ পূৰ্ণকান্ত

৩। শ্রী অক্ষকান্ত

২০

বটদুৱা

নৰেন্দ্ৰদেৱৰ কন্যা (৩ টিমান, ০ বৰে)

শ্রী অক্ষকান্ত

শ্রী অক্ষকান্ত

শ্রী অক্ষকান্ত

শ্রী অক্ষকান্ত

শ্রী অক্ষকান্ত

শ্রী অক্ষকান্ত

শ্রী অক্ষকান্ত

১৯ কান্ত ভাঃ বাসেশ্বৰী (পদ্মকান্তৰ ভনী)

বটদুৱা

| চেউনি বৰদোৱা

শ্রী অক্ষকান্ত

চেউনী বৰদোৱা, জামগুৰি, তেজপুৰত বাস ।

লক্ষ্মী আইৰ বংশ—ভোগবাৰী গোসাঁই ।

১৯

১। বজ্জপাণিদেৱ

|

২০ সতানন্দ

ভাঃ মিত্ৰেশ্বৰদেৱী

| ২১

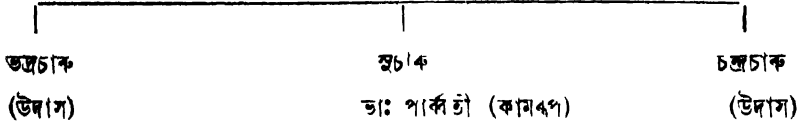
ভোগবাৰী সত্ৰ

নগাঁও

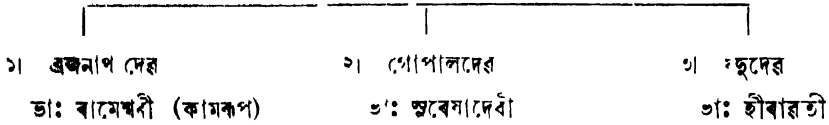
পোঃ আঃ বটদুৱা

২০ সতানন্দ

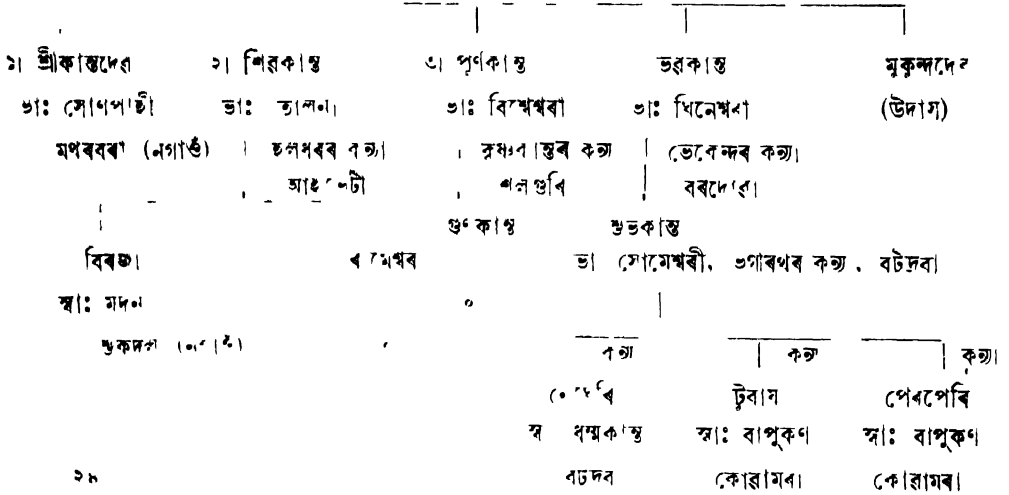
| ২১

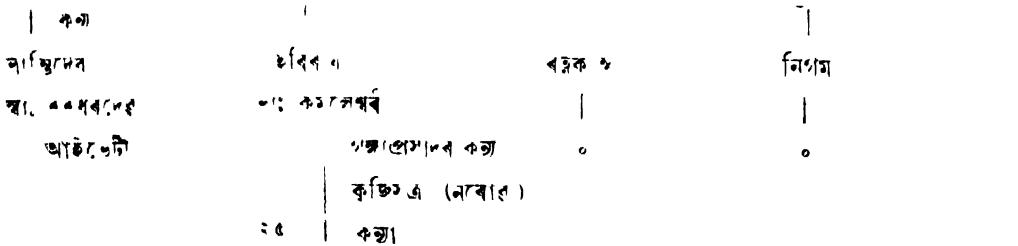
| ২২

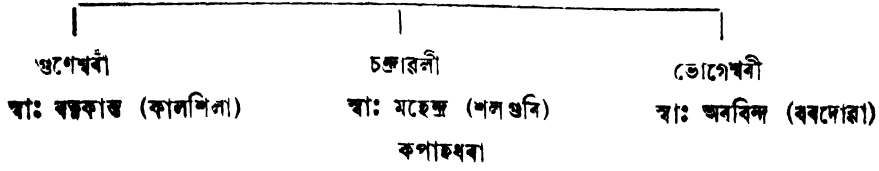
| ২৩

২৪

২৫

লক্ষ্মী আইৰ বংশ—ভোগবাৰী গোৰ্গাই ।

ভোগবাৰী
গড়মাৰী, নগাওঁ

২২

১। ব্ৰজনাথ দেৱ

| ২৩

১। গোপীনাথ

ভাঃ হৰিশীদেৱী

বুকোদৰৰ কছা
ৰামপুৰ, নগাওঁ
২৪

২। জয়নাথ

ভাঃ অপেশ্বৰী

বিষ্ণুদেৱৰ কছা
কুজিসত্ৰ, নবোৱা

জগন্নাথদেৱ

ভাঃ যিনেশ্বৰী

মহেশ্বৰৰ কছা
বটদৰা, নবোৱা

| কছা

নয়নেশ্বৰী

ভাঃ মহাকাণ্ডদেৱ

আইভেটা, শলগুৰি

| বটুদেৱ

ভাঃ ৩দৈশ্বৰী

মোহনচন্দ্ৰৰ পেছী
কছৰাতলী
২৫

| শ্ৰীমদনচন্দ্ৰদেৱ অধিকাৰ

ভাঃ শ্ৰীশ্বৰী, বিষ্ণাদেৱৰ কছা

গড়মাৰী
শ্ৰীডিবেশ্বৰদেৱ
ভাঃ (১) কমলেশ্বৰী

থানেশ্বৰ

ভাঃ কচিকাহাঁ

হৰিচন্দ্ৰদেৱৰ কছা
কুজিসত্ৰ, নবোৱা
২৬

৩৫চন্দ্ৰদেৱৰ কছা

বটদৰা, শলগুৰি

(২) গিবেশ্বৰী

শ্ৰীশ্বৰী কছা
বালশিল্পা, তৰাৰ্ৰ

গড়মাৰি

| কছা

প্ৰমেশ্বৰী

| কছা

অকনি

| শ্ৰীপনেশ্বৰ

| শ্ৰীঅকনি

২৩

২। জয়নাথ

| ২৪

| কছা

ভোগেশ্বৰী

ভাঃ ধৰ্মকান্তদেৱ

শলগুৰিসত্ৰ, শিৱসাগৰ

১। লক্ষীকান্ত

|

০

২৫

২। প্ৰিয়কান্ত

ভাঃ ডিবেশ্বৰী

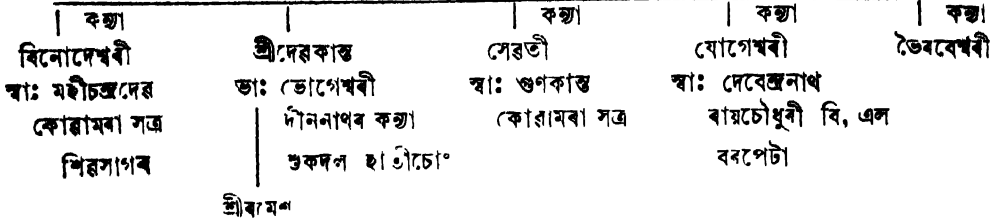
হেমকান্তদেৱৰ কছা
শলগুৰি, শিৱসাগৰ

কায়স্থ সমাজের ইতিকৃত্ত ।

২৪

২। প্রিয়কান্ত

২৫

সুচাকদেবের ৩য় পুত্র—২২ যত্নদেব

২৩

প্রাণনাথ

ভাঃ বিজ্ঞাধরী

শশধরদেবের কন্তা (আইভেটা)

মনোদেব

মোহনচন্দ্রদেব

ভাঃ ভাবথীদেবী

গঙ্গাপ্রসাদর কন্তা

নবো'রা কুজিসত্র

২৫

২৩

কন্তা

শ্রীপুণ্ডরয়

(৩৪শে দেউবাহা)

ভাঃ চর্চিনমাহ

যোগেশ্বরীর বত্র

বট্টদেব, শলগুবি

মন্দবা

স্বাঃ বিভূদেব

শশধর বট্টদেব

বল্লবাস্তা

স্বাঃ চন্দ্রদেব

শুকদল শলগুবি

শ্রীপদ্মকান্ত

ভাঃ মাহিন্দ্রী

ভূমিকান্তর কন্তা

বাশিলা

শ্রীকৃষ্ণকান্ত

লক্ষ্মী আইব বংশ—কুবোবাহা অধিকারী বংশ ।

কুবোবাহা

পোঃ সকেপেটা

কায়স্থ

১৯

৩। মনোবথ আতা

২০ শশনাথবংশদেব (ববদাবা)

২১ বাহুদেব [কুবোবাহালৈ আছে]

২২

বিভূদেব

সন্তদেব

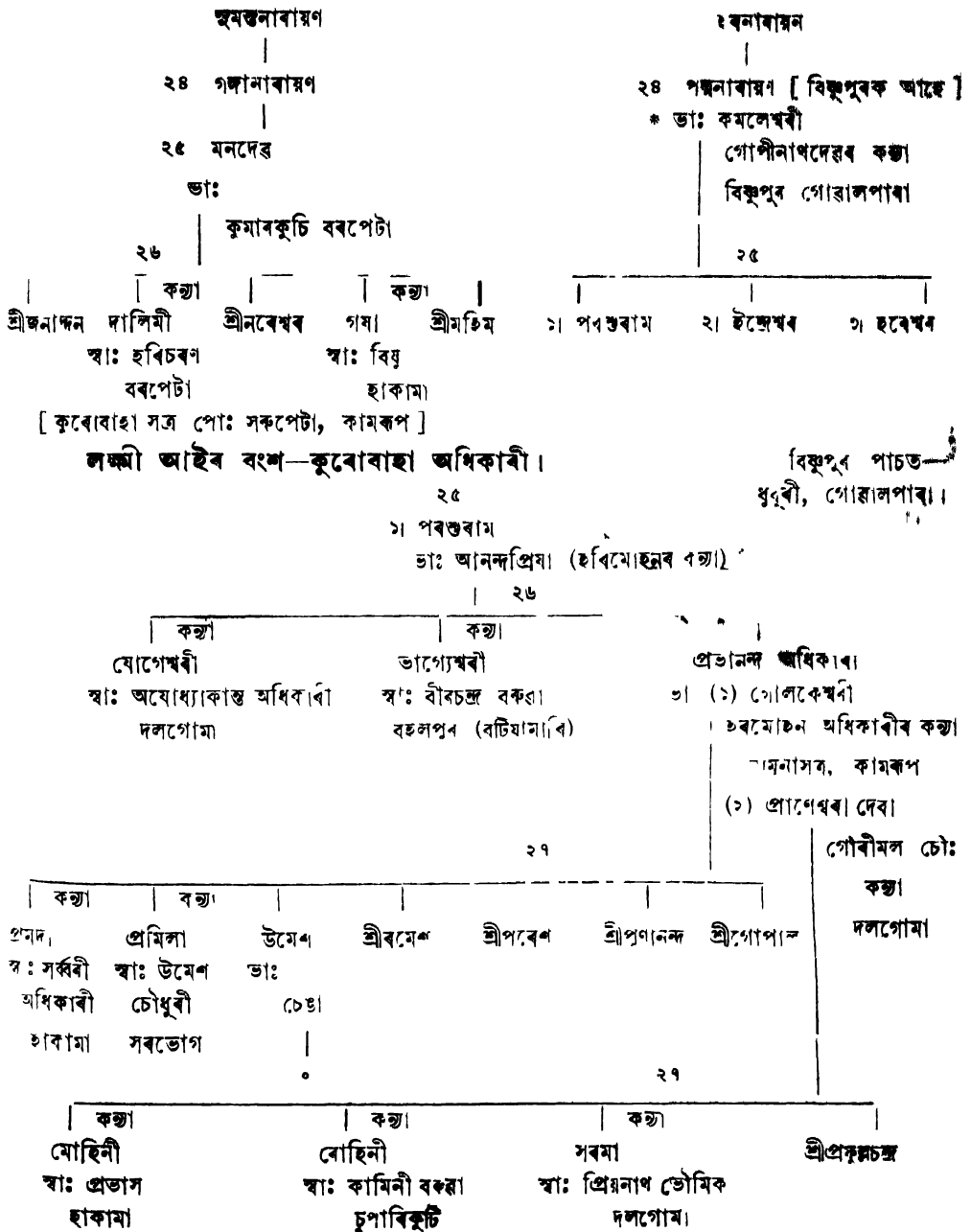
কুমন্তনাবরণ বা কুমদনাবরণ

২৩

কুমন্তনাবরণ

হবনাবরণ

২৩

* বিষ্ণুপুৰ অধিকাৰী বংশৰ প্ৰভাসনাবায়ণ, গোপীনাথ, মহীনাথৰ এই তিনিজনৰ কোনোবা এজনে গোপীপুৰ ৰাজ-কছাৰ
 শ্ৰীমতী কবাই জিমকাটা জোট বোতুক পায়। বৰ্তমানে এই জোট কমলেশ্বৰীৰ বংশধৰে তোগ কৰে।

বালিজানা অধিকাৰীবংশ।

পোঃ লক্ষীপুৰ

২৫

গোৱালপাৰা

২। উল্লেখৰ

ভাঃ

বল্লেখৰ অধিকাৰীৰ ভগ্নী, বালিজানা

| ২৬

বানেশ্বৰ অধিকাৰী

ভাঃ দয়াময়া (পূৰ্ণ অধিকাৰীৰ কন্যা) ঘিলাঝাৰি

| ২৭

শ্ৰীমদেবক অধিকাৰী

০০ বনৰলী

শ্ৰীগোৱালপাৰাৰ বনৰলী কন্যা, গোৱালপাৰা

লক্ষী আইন বংশ—চৰাইখোৱাৰঙৰ গোঁসাই।

দলক্ষিয়াল গাওঁ

নিৰঞ্জন ০। ৩০ অধিকাৰীৰ ৩য় পুত্ৰ—গদাপাৰি (চৰাইখোৱাৰঙ)

মোঃ ছাতীচোং নগাওঁ

ভাঃ যাজ্ঞশ্বৰী

পোঃ বেবেজিয়া

| ১৯

৮ বিনন্দন

০ : প্ৰমদা

| ২০

পদমানি

০ : ঋষ্ণিণী

| ২১

ৰামধনদেৱ

ভাঃ স্তমিত্ৰা

| ২২

ৰত্নদেৱ

ভাঃ ৰমাকান্তী ওৰফে তৰালতী

| ২৩

১। সিদ্ধুদেৱ

২। হৰিদেৱ

৩। সন্তুদেৱ

৪। দধিদেৱ

৫। বিভুদেৱ

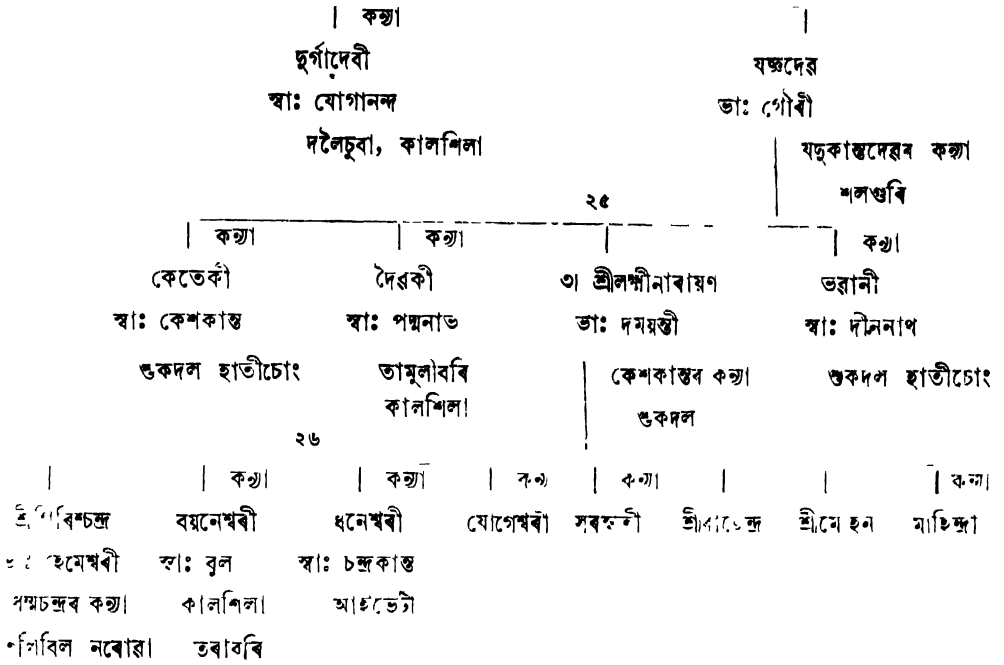
ভাঃ উম্মিলা

ভাঃ হৰিপ্ৰিয়া

নসন্ত

ৰাইডলীয়া

শুকদল সৰুবাৰি

লক্ষ্মী আইৰ বংশ—চৰাইখোৰং গোসাঁই ।

বাইডক্ষীয়া

২৩

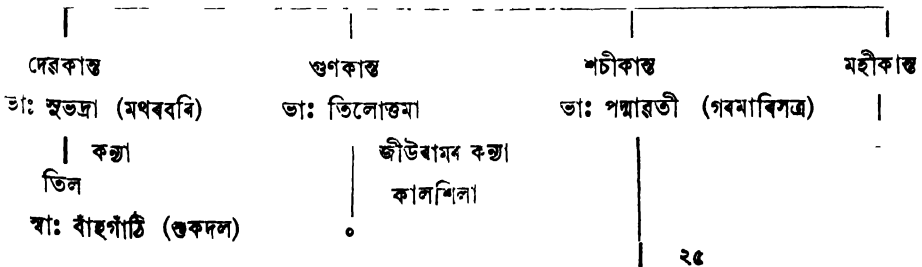
পো: বটজৱা

বতিদেৱৰ ৩য় পুত্ৰ—সন্তুদেৱ

ভা: উৰ্মিলা

২৪

হৰিচৰণৰ কছা (আইভৈটী নগাওঁ)

শিবোমণি জুঞা কলকলতা আইব বংশ—

শলগুৰীয়া গোসাঁই

১৭

সুভদ্রা আই (চতুর্ভুজ ঠাকুরের কন্যা)

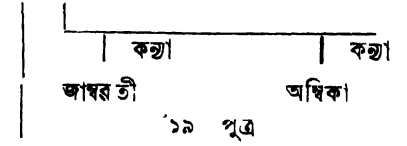
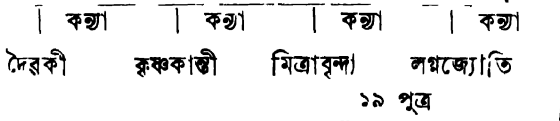
ভাঃ বামদের (ওবফে) যত্ন বকরা

| ১৮

ভনন্ত আতা

ভাঃ (১) দেৱহতি (চান্দ্রবায় ববকায়স্থের কন্যা) বামপাৰা, বৰপেটা।

(২) জানকী (কালশিলা গত্র) নগাওঁ

- ১) বিষ্ণুৰায় (খটবাসত্ৰ মঙ্গলদৈ)
 ২) কেশৱৰায়
 ৩) মাধৱৰায়
 ৪) যাদবৰায় (উদাস)

- (অ) বামৰায়
 (ই) হৰিৰায়

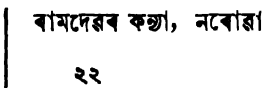
২০

(ক) লক্ষ্মীকান্ত	(খ) কল্যাণৰায়	(গ) সুদৰ্শন	(ঘ) শুভানু
ভাঃ (১) অময়া
(২) চন্দ্ৰা	কামৰূপ
শলগুৰি
(শিৱসাগৰ)	(ববদোৱা, উদাস)	চেউনিববদোৱা
জামগুৰি, তেজপুৰ

২১

- (1) বামচৰণ
 (2) হৰিচৰণ
 (3) গোপালচৰণ

ভাঃ চম্পাৱতী (ওবফে) মুমলী

- (A) কুম্ভকান্ত
 (B) ভদ্রকান্ত
 (C) ত্ৰীকান্ত

ভাঃ হৰিথিৱা
 মুন্সৰীদিয়াগত্ৰ

কনকলতা আইব বংশ—

২২

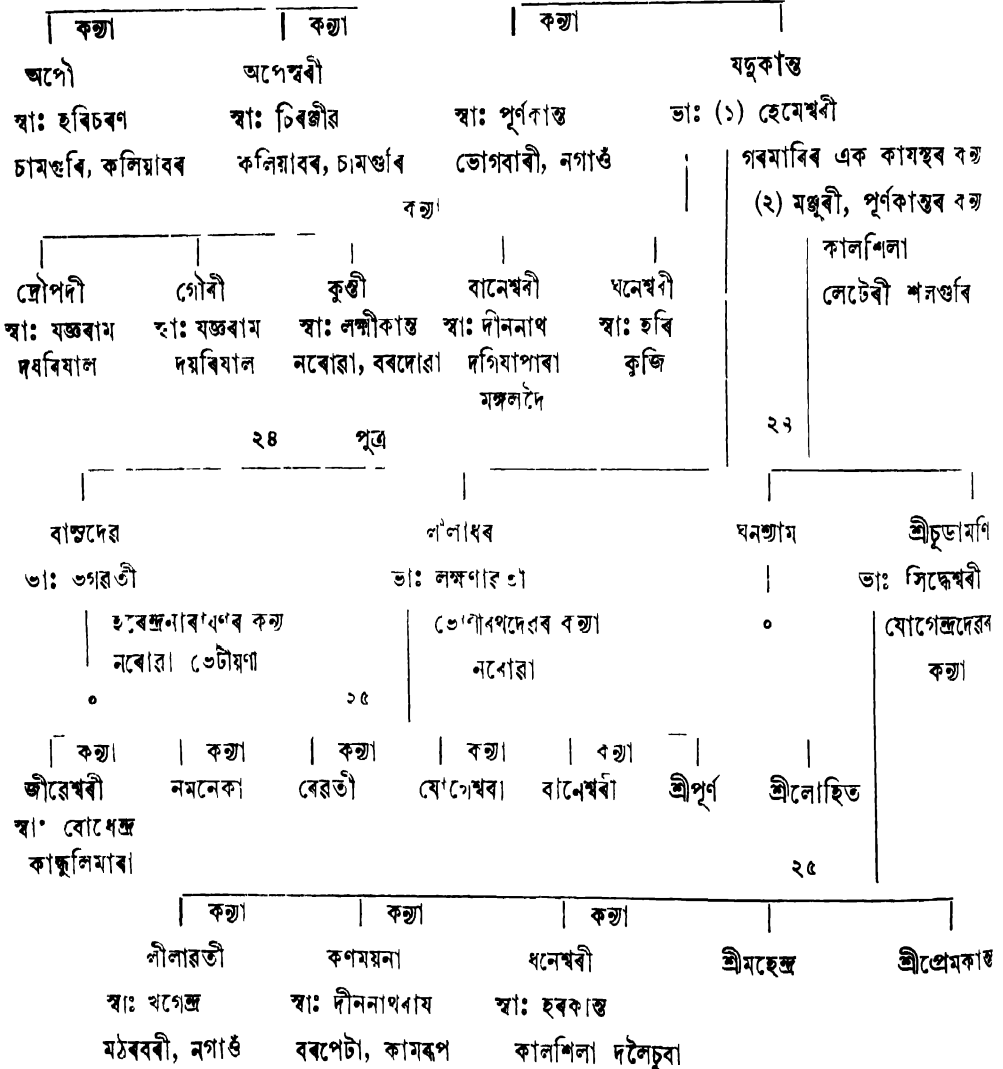
(A) কৃষ্ণকান্ত

বৰদোৱা, পো: বটভ্ৰবা

লেটেবী শলগুৰি, পো: টি:

(নগাওঁ)

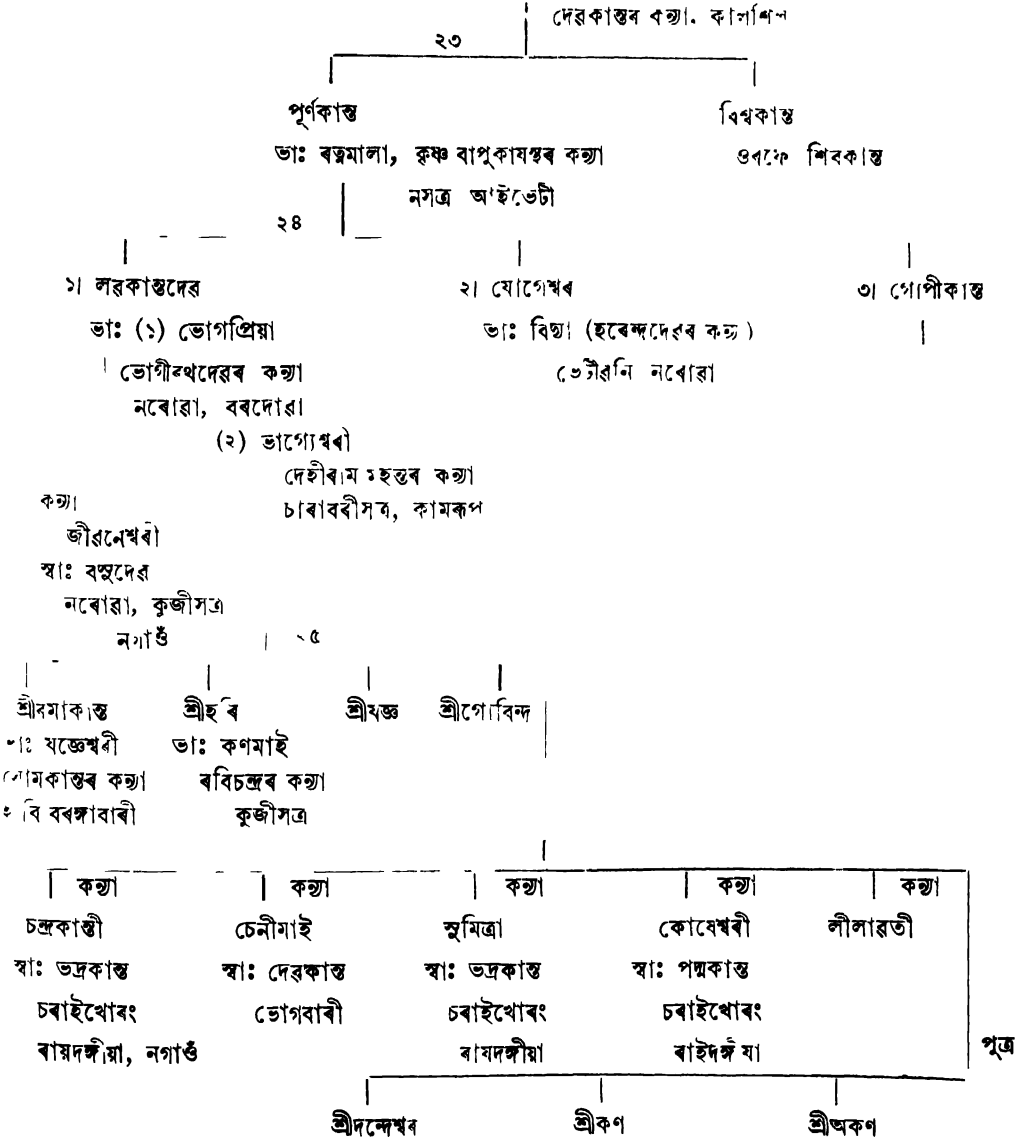
২৩

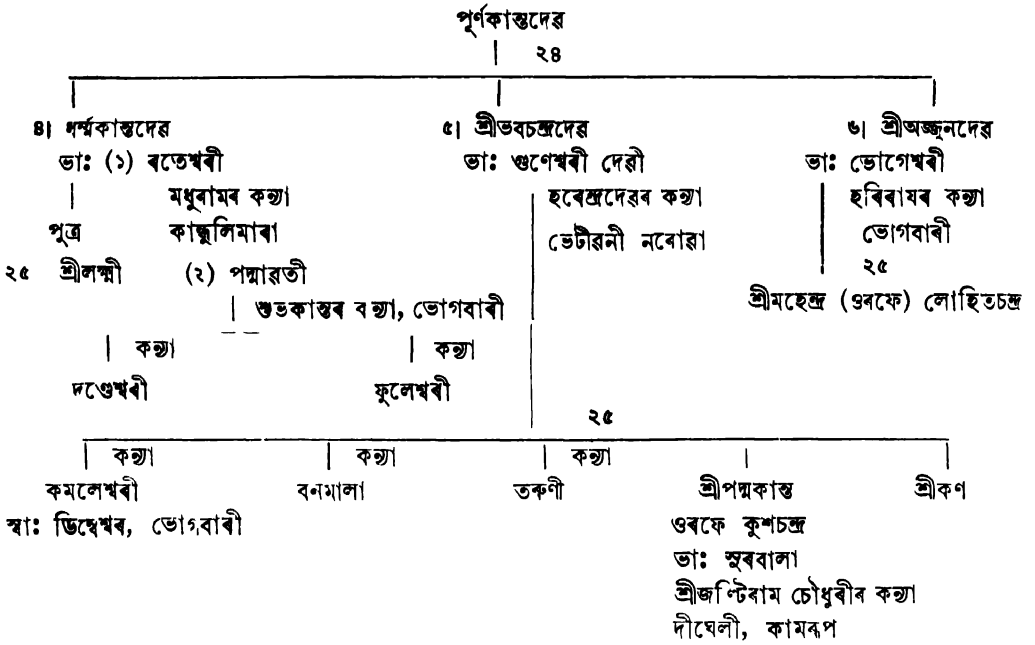

কণকলতা আইৰ বংশ—ববদোৱা গোসাঁই ।

বায়চৰণ আতাৰ ২য় পুত্ৰ— ২২ (B) ভদ্রকান্তদেৱ
তাঃ গাংকাৰী

ববদোৱা
পোঃ নগাওঁ
বটদুৱা

কণকলতা আইৰ বংশ—আইভেটা গোসাঁই।

লক্ষ্মীকান্তদেৱৰ -য় পুত্ৰ—

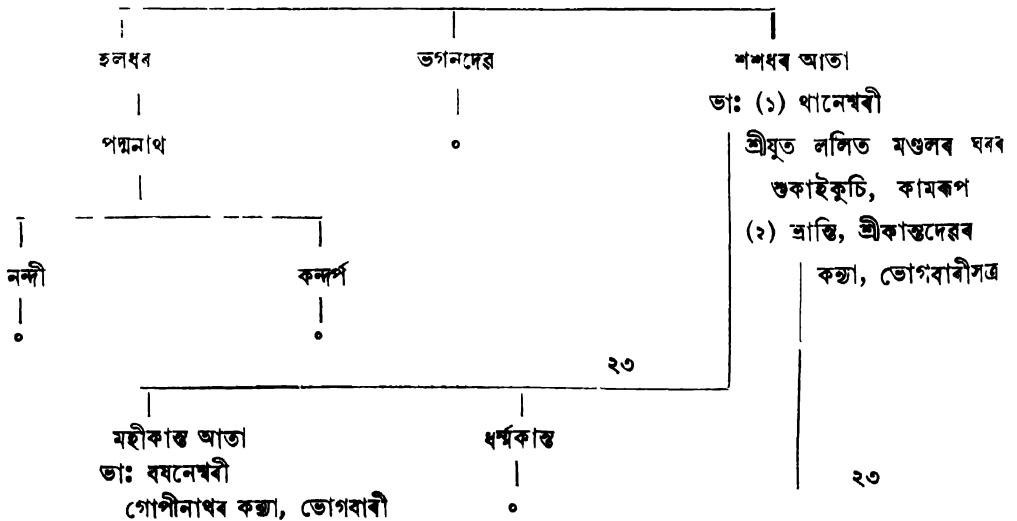
২১ হৰিচৰণ আতা

ভা: (১) গোপালপ্ৰিয়া
(২) কুম্ভম

চাৰাববীসত্ৰ
কামৰূপ

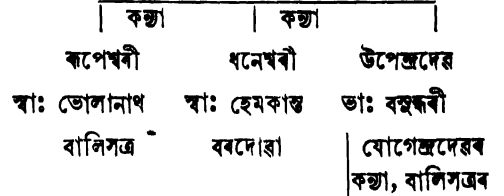
আইভেটা নসত্ৰ

পো: বৰদোৱা
নগাওঁ

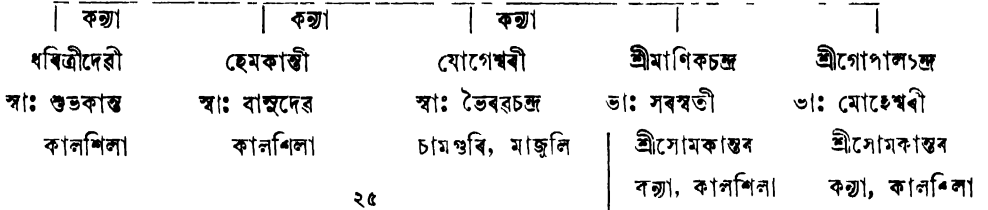

শশধৰ আতা

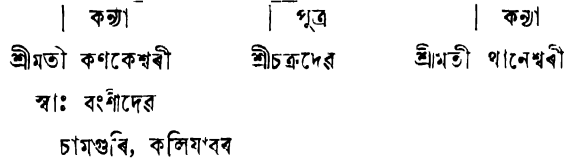
২৩

২৪

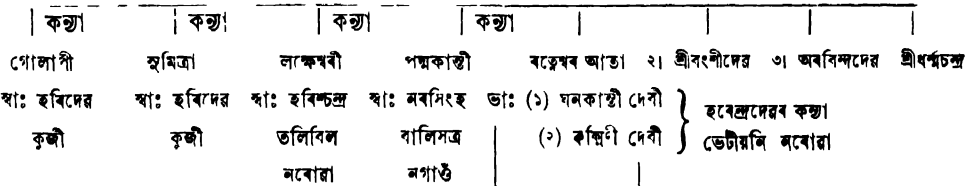
২৫

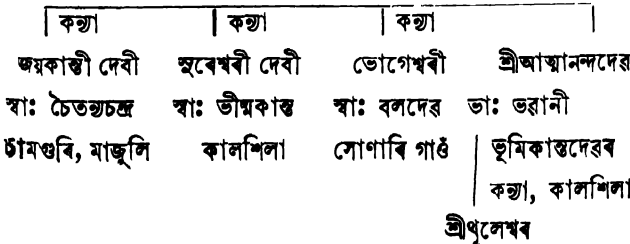
২৩

মহীকান্ত আতা

২৪

২৫

২৫

২৪

১। বঃভৃগুৰ আতা

২৫

কছা	কছা	কছা			
মোকনা দেবী	কণমাই	প্ৰেমলতা দেবী	শ্ৰীনবীন্দেৱ	শ্ৰীলক্ষীচন্দ্ৰ	শ্ৰীপুষ্পেজ
স্বাঃ ধৰ্মকান্ত			ভাঃ জুৰবালা দেবী		
আতগাওঁ (বামুন্দি)			ভৃগুদত্ত চৌধুৰীৰ বহু		
			পকোৱা, কামৰূপ		

২৪

২। শ্ৰীবংশীদেৱ

ভাঃ হৰিশ্ৰেয়া দেবী

ধনেশ্বৰদেৱৰ কছা (বালিসত্ৰ)

২৫

কছা		
ক্ষীৰেশ্বৰী	চন্দ্ৰকান্ত	দান
	ভাঃ ধনেশ্বৰী	
	লক্ষীনাৰায়ণৰ কছা	০
	দলক্ষীয়াল, নগাওঁ	

প্ৰভাৱতী দেবী

স্বাঃ হৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা

নলবাৰী, কামৰূপ

৫। অৰবিন্দদেৱ

ভাঃ কল্পিণী দেবী

বাপুদেৱৰ কছা
গুৱাগাছাসত্ৰ
কামৰূপ

শ্ৰীযোগচন্দ্ৰ	শ্ৰীনীলচন্দ্ৰ

কছা

কনলা দেবী

স্বাঃ তোৰুক্ষ মহন্ত

তামুলীবাৰী, কালশিলাসত্ৰ

শ্ৰীধৰ্মকান্তদেৱৰ অধিকাৰ

ভাঃ (১) চন্দ্ৰাননী

ভোগীৰথৰ বহু, বৰদোৱা
(২) জাহ্নবী
ভৱচন্দ্ৰৰ কছা, বালিসত্ৰ

(৩) শীতেশ্বৰী

ৰবিচন্দ্ৰৰ কছা

কুজিসত্ৰ নগাওঁ

ভবাণী দেবী

স্বাঃ ধবলচন্দ্ৰ গোস্বামী

নৰোৱা বালিসত্ৰ, নগাওঁ

কনকলতা আইৰ বংশ—বৰদোৱা গোসাঁই।

লক্ষীকান্ত আতাৰ পুত্ৰ—

বৰদোৱা, বিষ্ণুপুৰ (গোল্লালপাৰী)

ঘিলাবাৰী (কামৰূপ)

২১

(৪) গোপালচৰণ

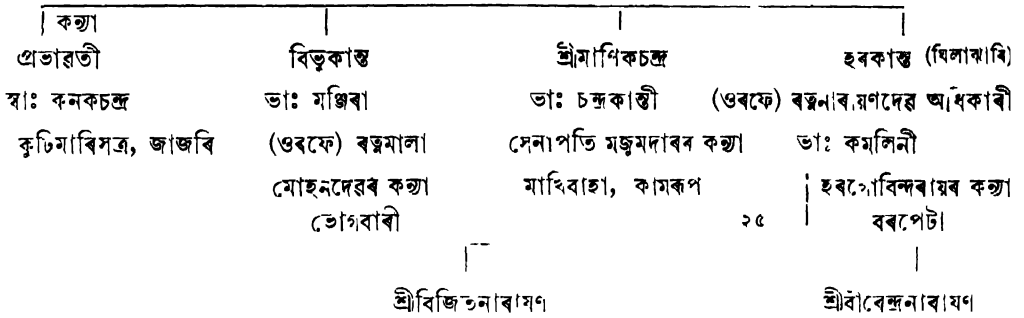
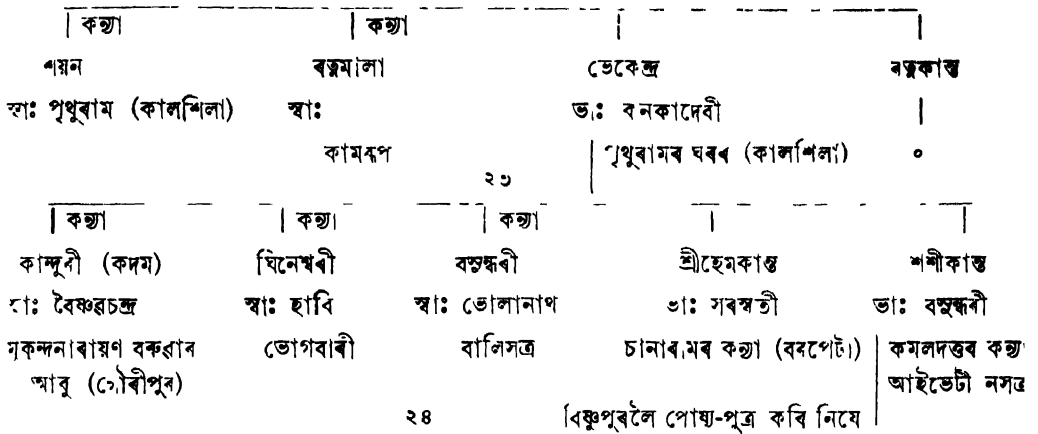
ভাঃ ভাৰতী (চামগুৰিৰ কছা)

|

২২

(৪) গোপালচৰণ

২২

কনকলতা আইৰ বংশ—শলগুৰি গোসাঁই ।

শলগুৰি, শিৱসাগৰ

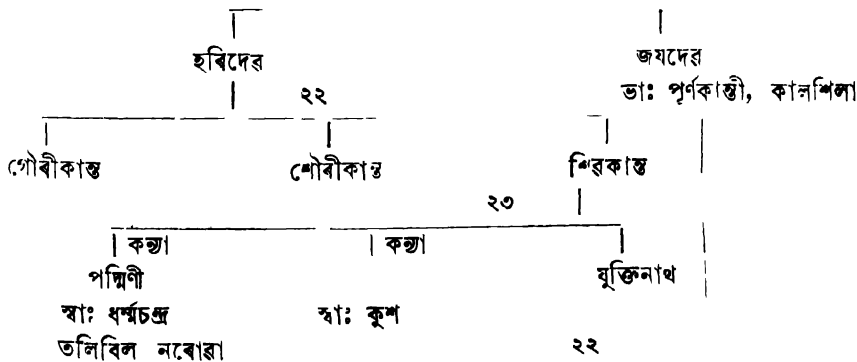
২০

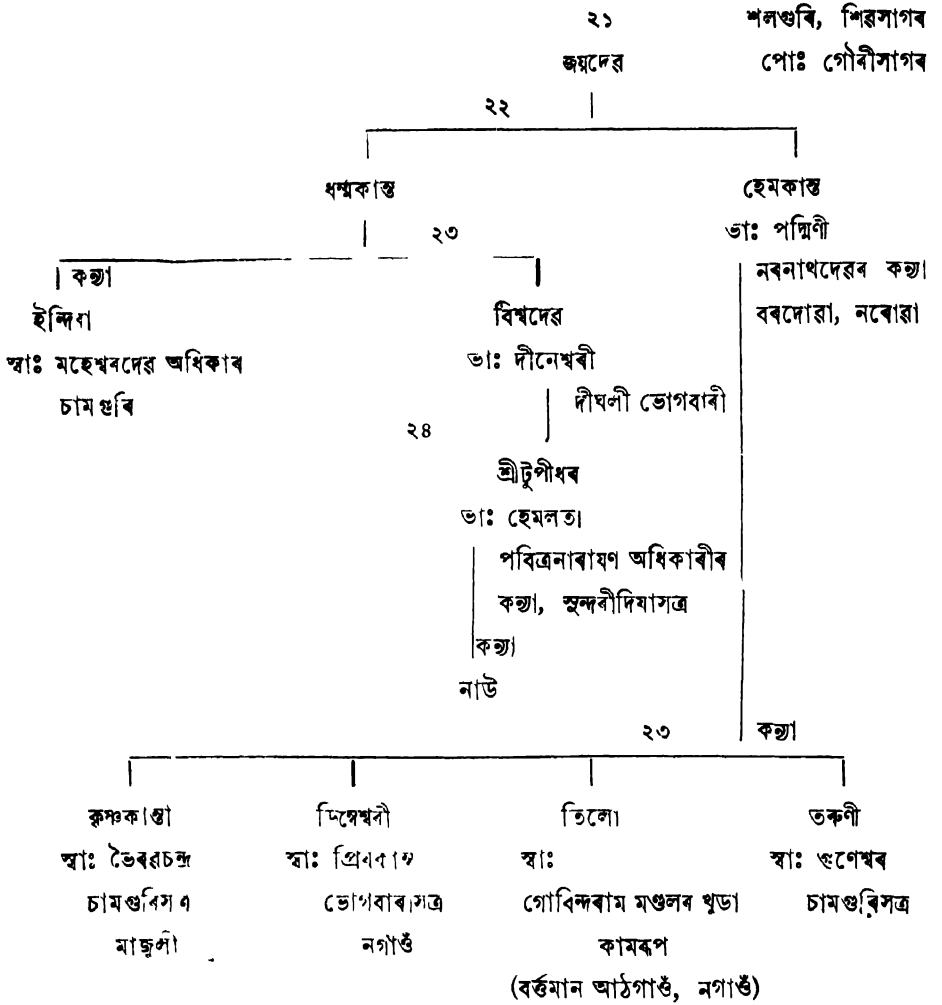
পোঃ গৌৰীসাগৰ শিৱসাগৰ

কেশৱৰায়ৰ পুত্ৰ—

বল্যাগৰায়

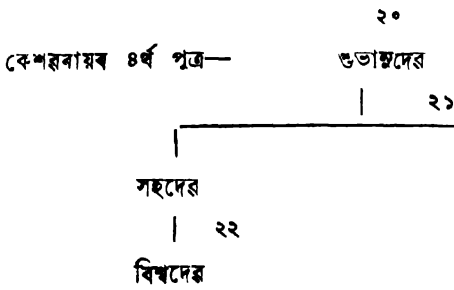
২১

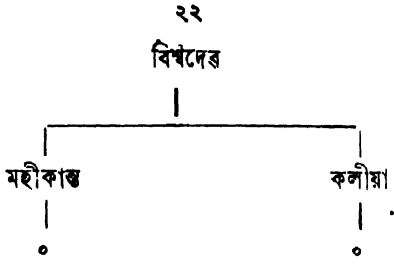

কনকলতা আইৰ বংশ—শলগুৰি, চেউনী বৰদোৱা গোসাঁই।

শলগুৰি বা চেউনী
বৰদোৱা
পোঃ জামুগুৰি, তেজপুৰ

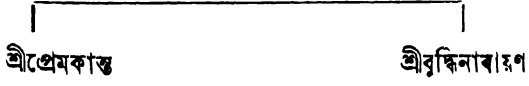
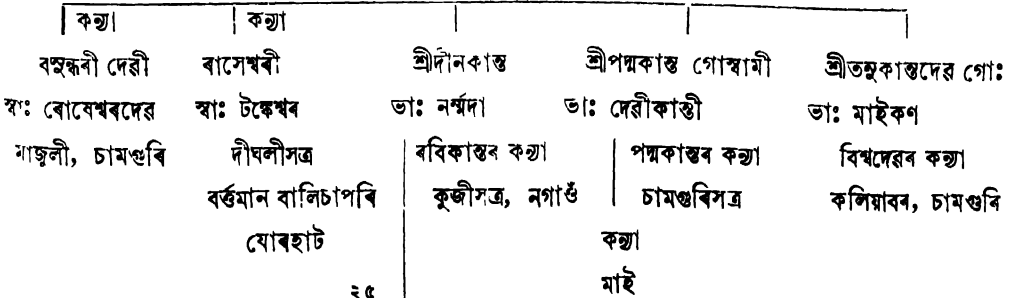
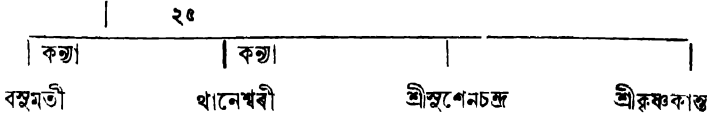
২২ শলগুৰি বা চেউনী
সয়স্থ বৰদোৱা
পো: জামুগুৰি, তেজপুৰ

১। কচিকান্ত
ভা: (১) মন্দাপ্ৰিয়া
চামগুৰি, মাজুলী
(২) উৰুশী
কালশিলা

২। সোণবাস্ত
ভা:

৩। ভদ্রকান্ত
ভা: বামেশ্বৰী
ভোণবাৰীসত্ৰ, নগাওঁ

২৪ কমলাকান্ত
ভা: ঘনকান্তী, (বাধাকান্ত অধিকাৰীৰ কন্যা) ছয়গাওঁ

কলকলতা আইৰ বংশ—কোৱামৰা গোসাঁই ।

কোৱামৰাগজ

পোঃ শিৱসাগৰ

১৮

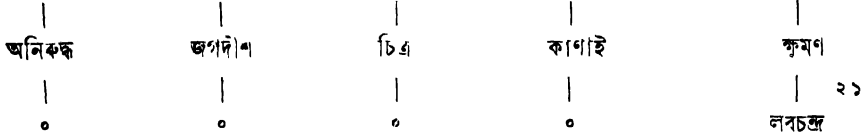
অনন্ত আতাৰ ২য় ভাৰ্য্যা—জানকী দেৱীৰ বংশধৰ

১৯

১। বামৰায় (কোৱামৰা, শিৱসাগৰ)

২। হৰিৰায় (শুকদল, নগাওঁ)

২০

ভাঃ (১) ৰূপেশ্বৰী

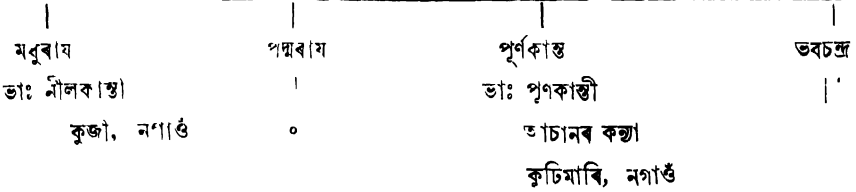
২২ | (২) তৰুণী

(ব) যত্নৰায়

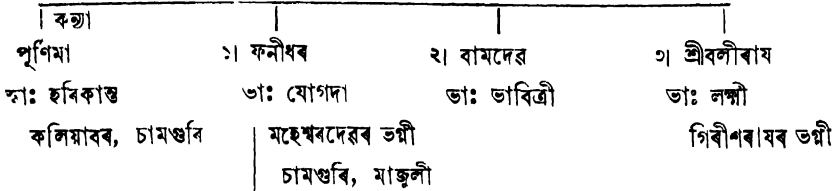
(খ) ৰঘুৰায়

(মানে ৰবি নিয়ে)

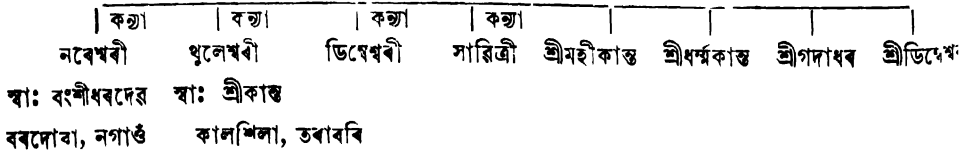
২২

২৩

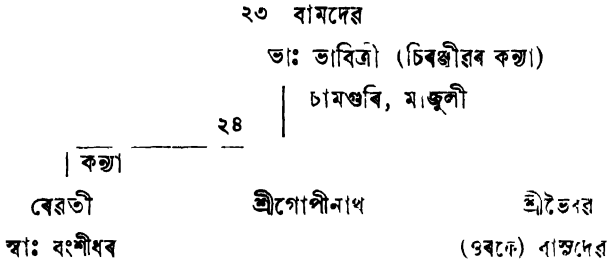

২৪

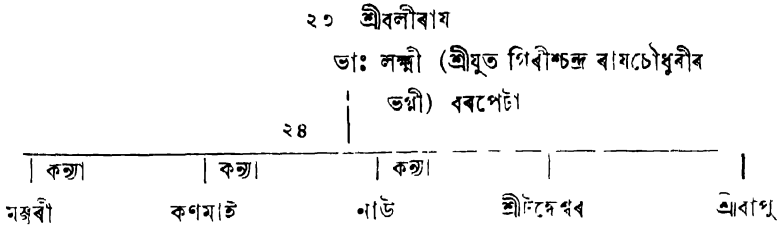

কনকলতা আইৰ বংশ—কোৱামৰা আৰু চেউনী বৰদোৱা গোসাঁই ।

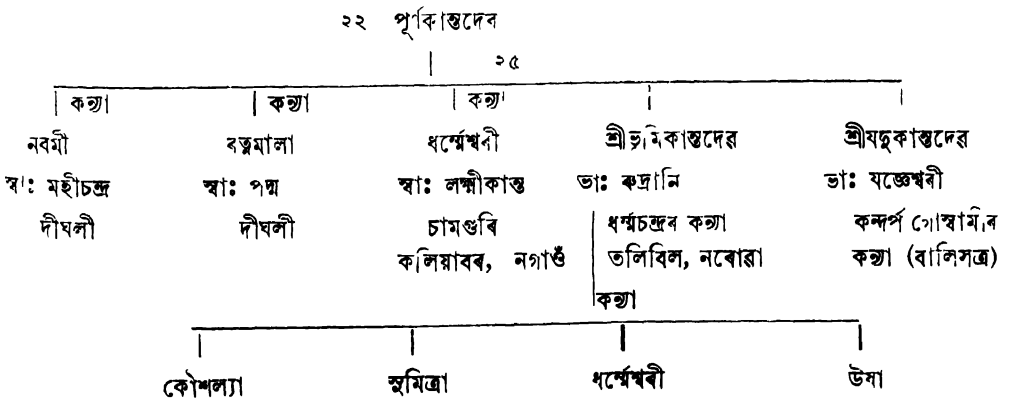
কোৱামৰা
পো: শিৱসাগৰ

চেউনী বৰদোৱা
(শামগুৰি) পো: জামগুৰি
তেজপুৰ

কোৱামৰা

কনকলতা আইৰ বংশ—কোৱামৰা গোসাঁই ।

বোৱামৰাসত্ৰ

পো: শিৱসাগৰ

২২

(ক) যদুৰাঘদেৱ

ভা: (১) যোগকাস্তী (চৌধাৰীৰ কন্যা, কামৰূপ)

(২) পুৰাই (কালশিলা)

কন্যা

২৩

নন্দদা

মহেন্দ্ৰদেৱ

স্বা: অচ্যুতদেব

ভা: লক্ষ্মী (মহীকান্তদেৱৰ বন্যা)

নৰোৱা-বাসুদেব পান

তাম্বনীৰি, কালশিলা-নগাওঁ

(উত্তৰ লক্ষ্মীমপুৰ)

২৪

১। শ্ৰীমহীচন্দেৱ অধিকাৰ

২। শ্ৰীকদুকান্তদেৱ

৩। শ্ৰীমাণিকচন্দেৱ

৪। শ্ৰীগুণকান্তদেৱ

ভা: বিনোদেশ্বৰী

ভা: সৰস্বতী

ভা: চন্দিকা দেৱী

ভা: আজলী

প্ৰিয়কান্তদেৱৰ বন্যা

হৰিচৰণ অধিকাৰীৰ কন্যা

হৰিচৰণৰ কন্যা

প্ৰিয়কান্তদেৱৰ বন্যা

দীঘলী ভোগবাৰী, নগাওঁ

সুন্দৰীদিয়া, তেজপুৰ

সুন্দৰীদিয়া, তেজপুৰ

দীঘলী ভোগবাৰী

নগাওঁ

২৫

২৫

২৫

শ্ৰীভোগেশ্বৰ

শ্ৰীত্ৰিকন

শ্ৰীবৃন্দ

শ্ৰীনবনাথ

শ্ৰীভুবন

শ্ৰীজীৱকান্ত

২৫

বন্যা

কন্যা

বন্যা

গুণকান্তা

ধনেশ্বৰী

উৰ্ৰুণা

শ্ৰীজয়কান্ত

শ্ৰীতোষবাস্ত

শ্ৰীঈশকান্ত

স্বা: কেশৱচন্দ্ৰ

স্বা: ৰবিকান্ত

কালশিলাসত্ৰ

চামগুৰি, মাজুলী

দলৈচুৰা, নগাওঁ

কনকলতা আইৰ বংশ—শুকদলৰ গোসাঁই ।

শুকদল বৰবৰীসত্ৰ

পো: বৰদোৱা

নগাওঁ

১১

অনন্তৰাঘৰ ২য় ভাৰ্য্যাৰ ২য় পুত্ৰ—

২। হৰিৰাঘ

২০

প্ৰহুয় (বৰবৰীসত্ৰ)

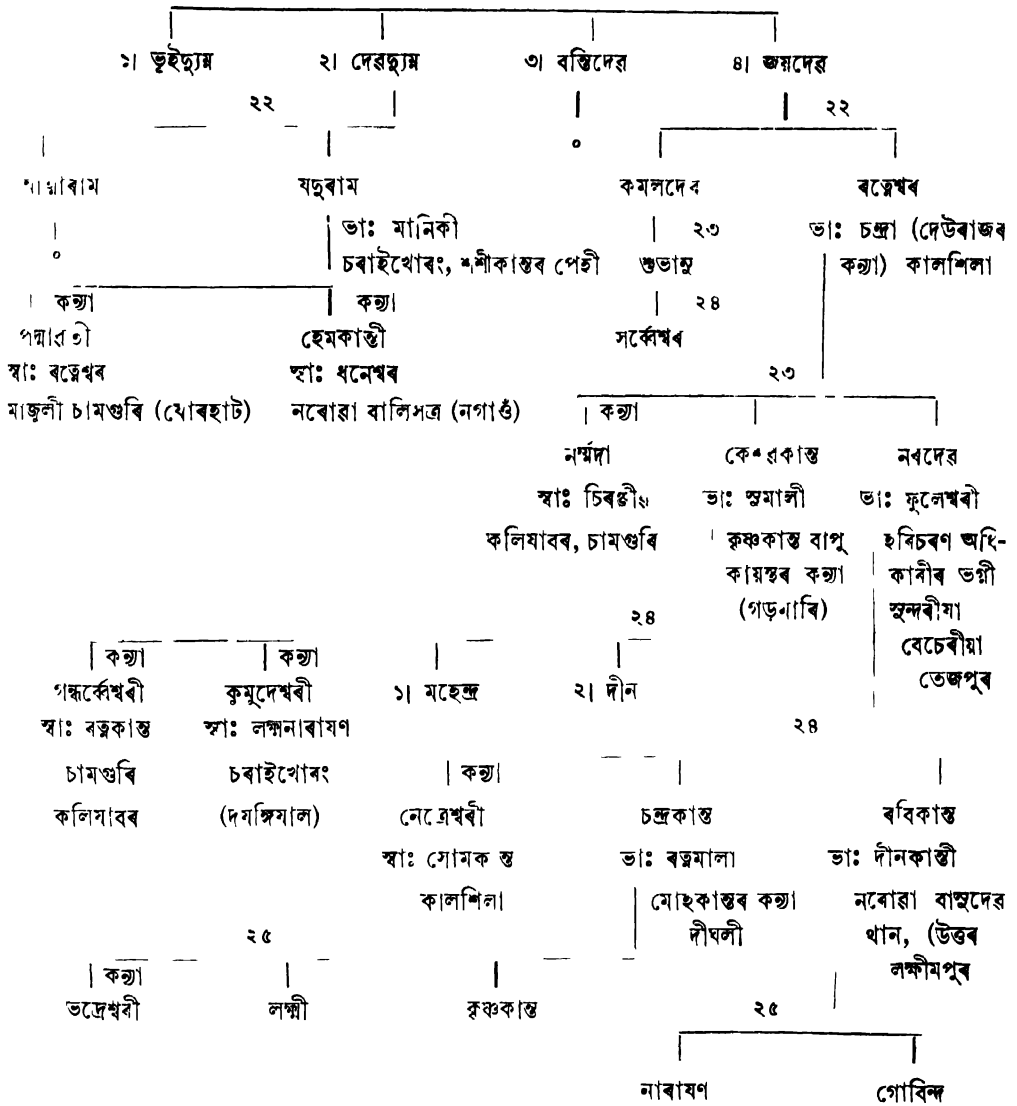
সুহুয় (সৰুবৰীসত্ৰ)

ইন্দ্ৰহুয় (ইটাখুলিসত্ৰ)

২১

২০ শ্ৰেণী

২১

কমলতা আইৰ বংশ—শুকদলৰ গোঁসাঁই ।

শুকদল, বৰবৰীসত্ৰ

২৩ কেৱলকান্তৰ পুত্ৰ

২৪

১। মহেন্দ্ৰ

২। দীননাথ

কনকলতা আইব বংশ—শুকদল গোঁসাই ।

শুকদল

১০

শুকবরীসত্র

হবিবায়ব ২য় পুত্র—

২১ স্নহুয়

পোঃ জালুগুটি

ভাঃ ইন্দুমতী (চামগুণ্ডির কন্যা)

২১

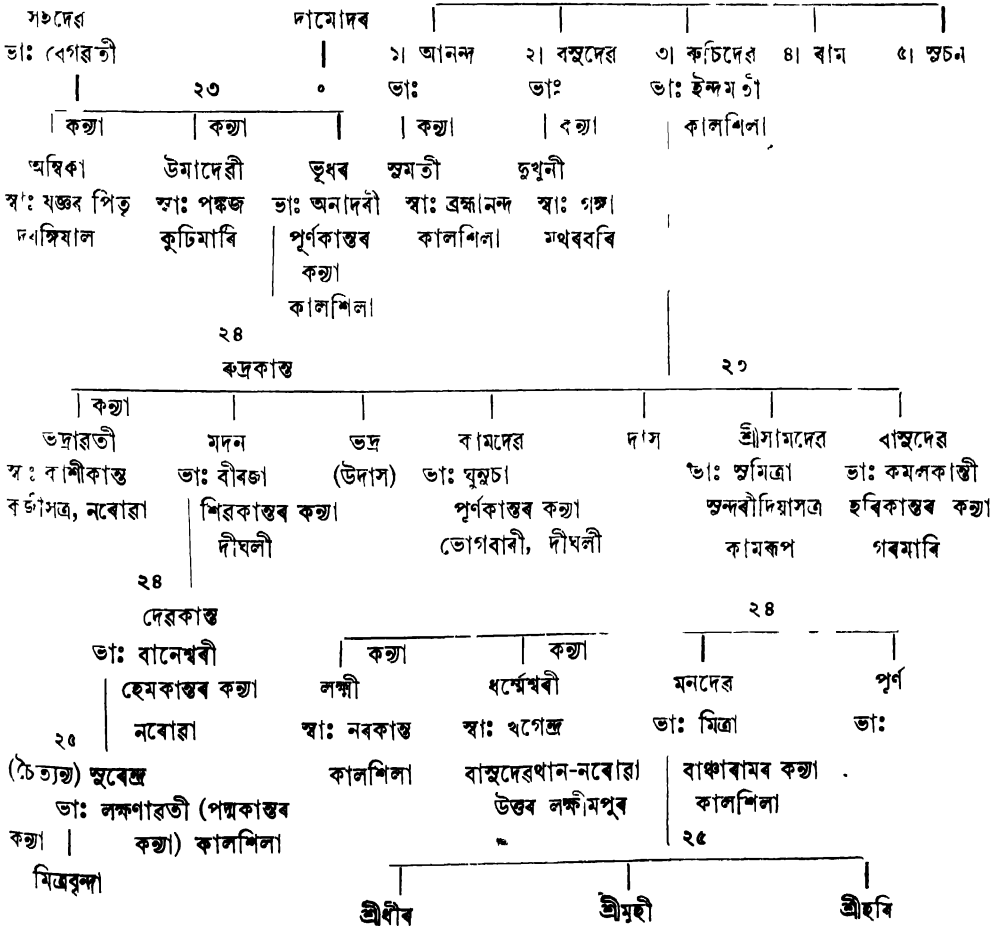
বীৰহুয়

ইবাঠহুয়

ভাঃ কমলেশ্বরী (নবোরা)

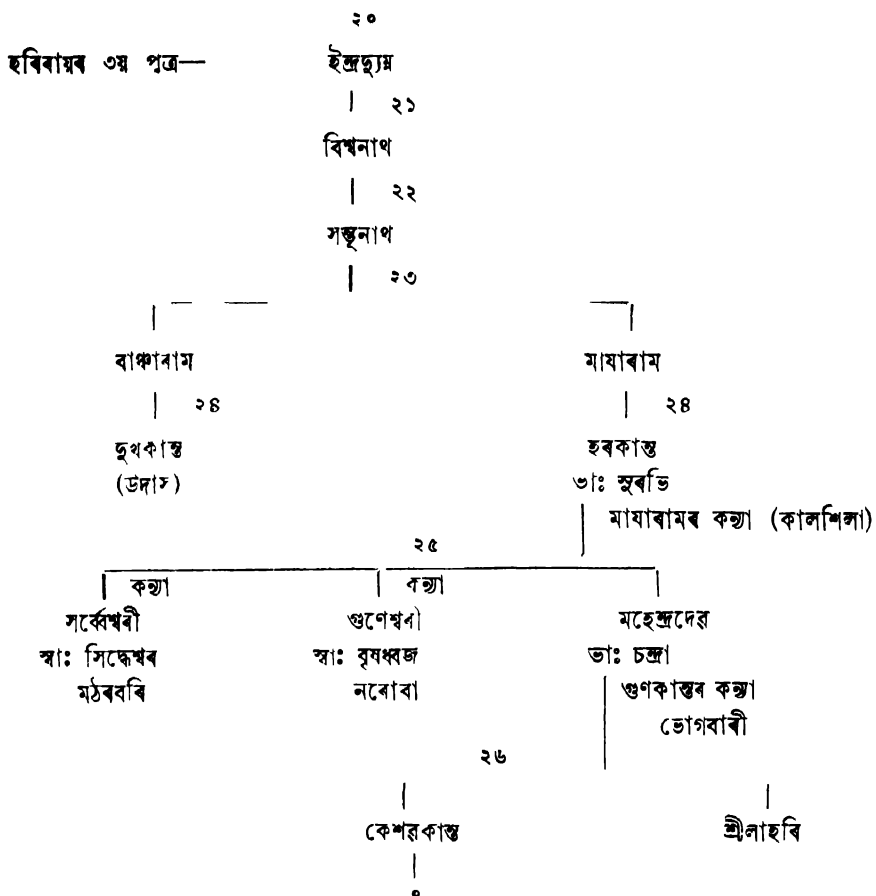
২২

২২

কনকলতা আইৰ বংশ—ইটাখুলি গোসাঁই ।

পোঃ জালুংটি, নগাওঁ

কনকলতা আইৰ বংশ—খটবাসত্ৰ ।

মঙ্গলদৈ, হাতীমৰা

১৯ বিষ্ণুৰায় আতা

পোঃ মঙ্গলদৈ

|

গোত্ৰ—কাশ্যপ

২০ কমলাকান্তদেৱ

|

২১ বধুনাথদেৱ (মান পলনিত্ত মঙ্গলদৈলৈ যাব)

|

২২ হেমকান্তদেৱ

ভা: পদ্মারতী

|

২৩ দামোদৰদেৱ

ভা: দেবীপ্ৰিয়া (অমৃতসেনৰ কন্যা) শুকাইকুচি, কামৰূপ

|

২৪ ঘনকান্তদেৱ

ভা: বানেশ্বৰী (নৰনাথৰ কন্যা) দিগিপাঁৰ, মঙ্গলদৈ

২৫

|

চন্দ্ৰকান্তী

স্বা: অক্ষয়চন্দ্ৰ বৰুৱা

চামতা, কামৰূপ

শ্ৰীদেৱকান্ত গোস্বামী

শিবোমণি ভূঞা—বেৱতী আইৰ বংশ—বিষ্ণুপুৰ অধিকাৰী । *

১৭

সুমিত্ৰা আই

স্বা: মনোহৰ গাভৰুগিৰী

| ১৮

বিষ্ণুদেৱ

| ১৯

বিষ্ণুপুৰ

পো: যোগীষোপা

গোৱালপাৰা

২। গোপালনাৰায়ণদেৱ (বিষ্ণুপুৰ)

| ২০

জয়নাৰায়ণ

ভা: দেৱহতীদেৱী (বালচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ কন্যা) বাঙামাটি, গৌৰীপুৰ

| ২১

২। মাধৱচৰণ (ঘিলাকাবিসজ, কামৰূপ)

* বেৱতী আইৰ কন্যা অলক আইৰ বংশধৰসকলে বেৱতীক পুৰুষোত্তম ঠাকুৰৰ ভাৰ্যা বোলে, আৰু বেৱতী আইৰ কন্যা মিত্ৰা আইৰ বংশধৰসকলে বেৱতী আইক চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ ভাৰ্যা বোলে। পৰৱৰ্তী কালত বিষ্ণুপুৰে চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ কন্যা ভদ্ৰা আইৰ বংশধৰ শলগুৰীয়া গোঁসাইঘৰবপৰা পোহৰ গ্ৰহণ কৰে; ইয়াৰপৰা অনুমান হয় বেৱতী আই চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰহে ভাৰ্যা আছিল আৰু অলক, সুমিত্ৰা দুই গৰাকী আই সহোদৰা আছিল।

২০

১। জয়নাৰায়ণদেৱ

২১

প্ৰতাপনাৰায়ণ

গোপীনাথ

মহীনাৰায়ণ

কছা

২২

কমলেশ্বৰী

কৃষ্ণচন্দ্ৰ

স্বাঃ পদ্মনাৰায়ণ

ভাঃ কামেশ্বৰী

সাবঙ্গপাণিৰ বংশধৰ

চামগুৰিসত্ৰ, মাজুলী

২৩

পূৰ্ণচন্দ্ৰ

হেমকান্ত

পোষ্য—শলগুৰি, নগাওঁ

ভাঃ সবস্বতী

চানাবাগ দত্ত চৌধুৰীৰ কছা
বৰপেটা, কামৰূপ

২৪

দেৱকান্ত দেৱ অধিকাৰী

ভাঃ গগনেশ্বৰী (উমাচৰণ দত্তৰ কছা)

পাটবাউসী, কামৰূপ

২৫

পুত্ৰ

শ্ৰীশ্ৰীচক্ৰান্ত

শ্ৰীগজেন্দ্ৰ

শ্ৰীভবানী

বিমলা

শ্ৰীকৃষ্ণ

নাউ

কছা

প্ৰিয়সুন্দাৰদেৱী

ত্ৰিৰামাৰ্যদেৱী

কিৰণমাৰ্যদেৱী

নাৰ্দ্দীমাৰ্যদেৱী

স্বাঃ অতুল বৰুৱা (গোৰীপুৰ)

স্বাঃ বসন্ত বৰুৱা (চামতা)

স্বাঃ কুমাৰ

প্ৰণবেশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা

ৰেৱতী আইৰ বংশ—বিষ্ণুপুৰ অধিকাৰী ।

ঘিলাঝাবিসত্ৰ ।

১৯

২। মাধৱচৰণ

পোঃ বহা

কামৰূপ

২০

লক্ষ্মীনাৰায়ণ

২১

ধীৰনাৰায়ণ

ৰামনাৰায়ণ

শান্তিনাৰায়ণ

২১
শীৰনাৰায়ণ

২১
ৰামনাৰায়ণ

|
হাবিনাৰায়ণ

|
২২

|
০

গোবিন্দনাৰায়ণ

ধমনাৰায়ণ

[প্ৰাচীন ঘিলানাৰায়ণ,
কপসীৰ ঘিলানাৰায়ণ]

২৩

পূৰ্ণনাৰায়ণদেৱ

ভাঃ (১) উমাশ্ৰিয়া (প্যাতিনাৰায়ণৰ ভগ্নী) মাদিবাতা, কামৰূপ

(২) বসুমতী (শেখৰ দত্তৰ কন্যা) পাটসাঁউসী

| ২৪

পবিত্ৰনাৰায়ণ

হংসনাৰায়ণ

০১

০২

০৩

০৪

| কন্যা

০৫. ভুবনেশ্বৰী

ভাঃ কল্যাণদেৱী

(০৬) দয়ামৰ্মাদেৱী

বনুনাথৰায়ৰ কন্যা
বৰপেটা

লক্ষ্মীনাথৰ কন্যা (০৬)

০

০

০৭. বাঃ বানেশ্বৰ অধিকাৰী
বালিজানা, গোলালপাৰা

কন্যা

০৮

| পোষ্য পুত্ৰ—শ্ৰীহৰবাস্ত

০৯

মহামায়া

(০৯) বহুনাৰায়ণদেৱ (শলগুৰি, বৰদোৱা)

১০

কিশাৰীকিশাৰ স্বাঃ অমৃতভূষণ অধিকাৰী

ভাঃ কমলিণী দেৱী (ছৰগোবিন্দনাৰ কন্যা) বৰপেটা

১১

গৌৰীপুৰ

| ১৬

১২. গোলালপাৰা

১। শ্ৰীবিজিতনাৰায়ণ

শ্ৰীনীলৰত্ন

নবোৱা গোস্বামী শাখা।

বৰদোৱা

১৬

পোঃ বটলুৱা

হৰিচৰণ ঠাকুৰৰ কন্যা—

গোবিন্দশ্ৰিয়া আই

নগাঙ

স্বাঃ গৌৰীকান্ত বৰুৱা (বৰুৱা আতা)

| ১৭

| কন্যা

কনকশ্ৰিয়া

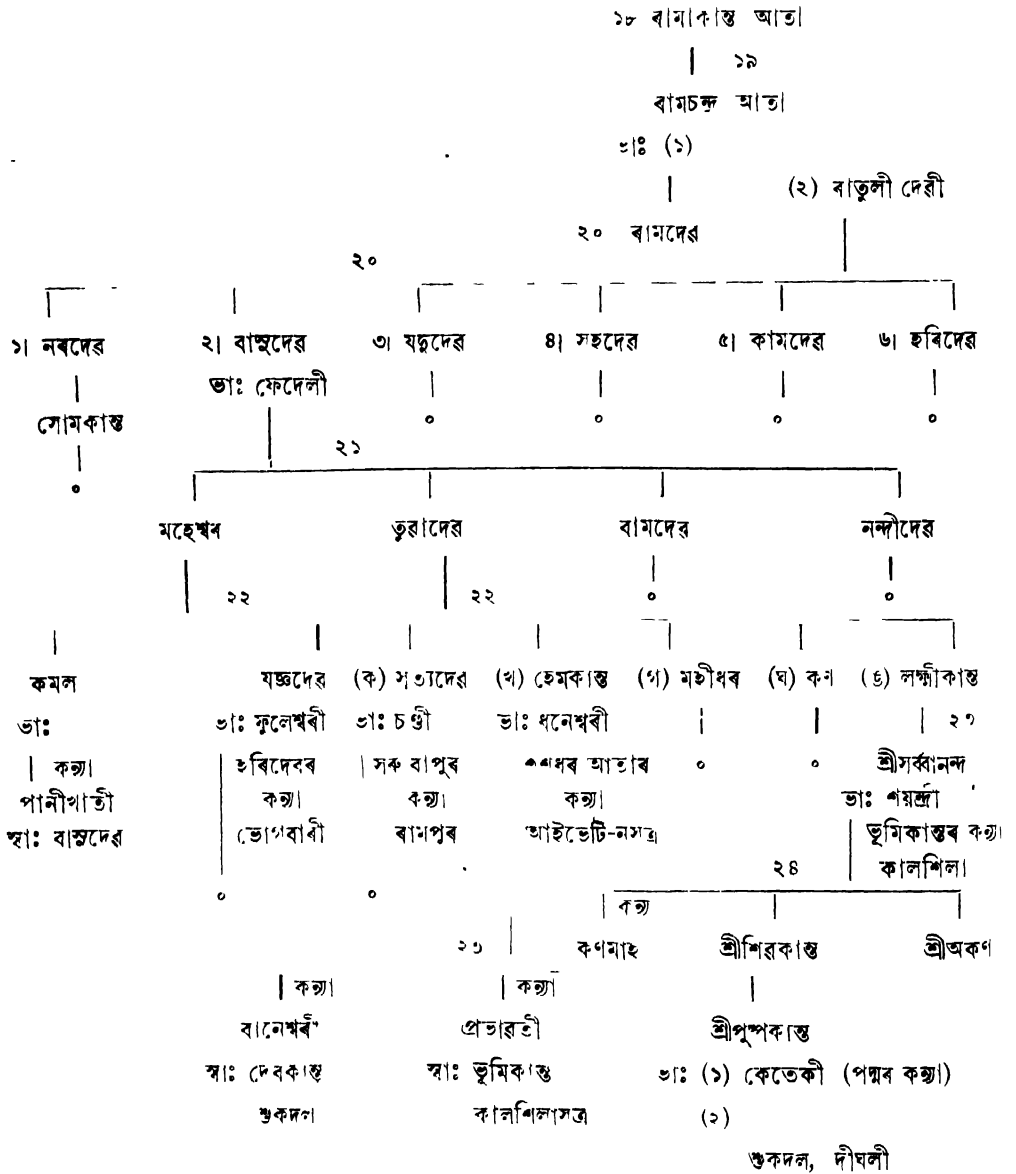
দামোদৰ আতা

স্বাঃ সতানন্দ ভূঞা (অত্ৰি গোট্ৰ)

| ১৮

২৩

১৭

শিবোমণি ভূঞাৰ বংশ—নবোতা গোস্বামী শাখা ।

ভেটিয়নিসত্ৰ

২০

বামদেৱ

পোঃ বটপুৰী
 নগাওঁ, অসম

২১

বামদেৱ

২১

(ক) ভদ্রদেৱ

(খ) বিষ্ণুদেৱ

ভাঃ (:) ভবানী দেৱী (চামণ্ডি)

(২) মাধৱী

২২

(১) লক্ষ্মীদেৱ

(২) গৌৰীকান্ত

ভাঃ তিলোত্তমা

ভাঃ উষাদেৱী (ছবিচৰণদেৱৰ কন্যা) আইভেটি

গোবৰ্দ্ধ চৌধাৰীৰ কন্যা
পাটবাউগী, কামৰূপ

২৩

কন্যা

কঙ্কৱতী

১। দামদেৱ

২। বামদেৱ

৩। নবনাথ

৪। ভোলানাথ

৫। গোগোজ

৬। মনেশ্বৰ

ভাঃ মতীশ্বৰ

ভাঃ ধৰ্মেশ্বৰী

ভাঃ কুন্তীদেৱী

বালিশাস্ত্ৰ

২৪

ছবিদেৱৰ কন্যা
শলগুৰি, শিৱসাগৰ

হৰেশ্বৰনাৰায়ণ দেৱ গোস্বামী

ভাঃ হেমলতা দেৱী

মহীৰাম চৌধাৰীৰ কন্যা (গণককুটি, কামৰূপ)

২৫

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

গগণেশ্বৰী

শিবাজুল

শ্ৰী ভূপাল

ভাঃ উল্লেখৰ (দীঘলা, মগাঠ)

২৬

কন্যা

কন্যা

কন্যা

কন্যা

দময়ন্তী

মাইকণ

শ্ৰীমন্তনাৰায়ণ

শ্ৰী ভূমীল

শিবোমণি ভূঞাবংশ—নবোৱা গোস্বামী শাখা।

ববদোৱা

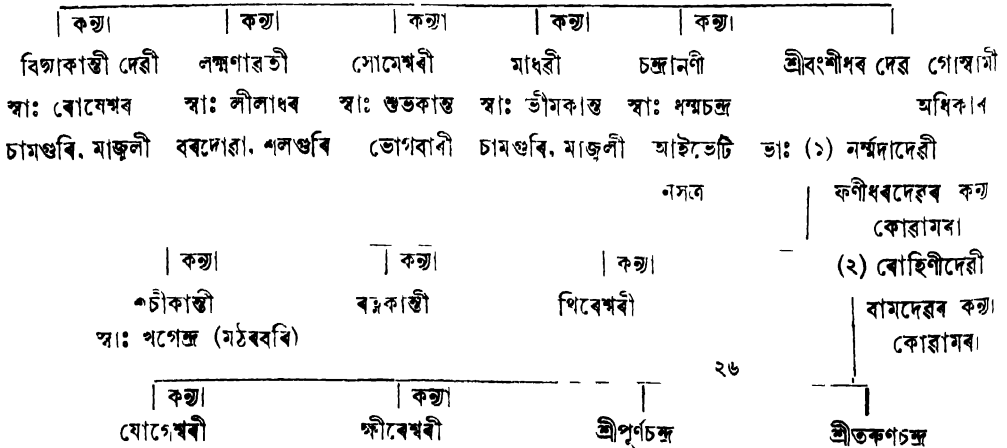
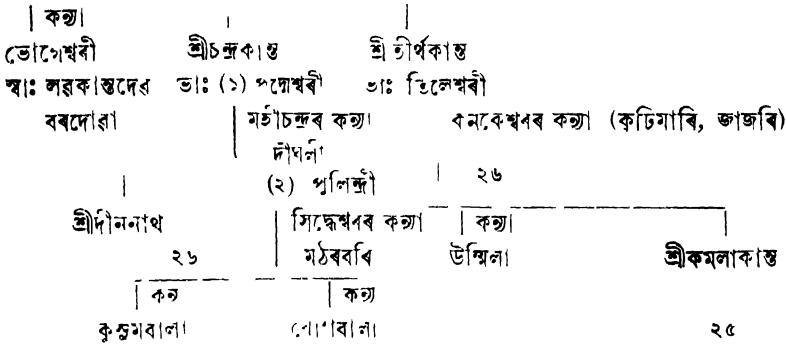
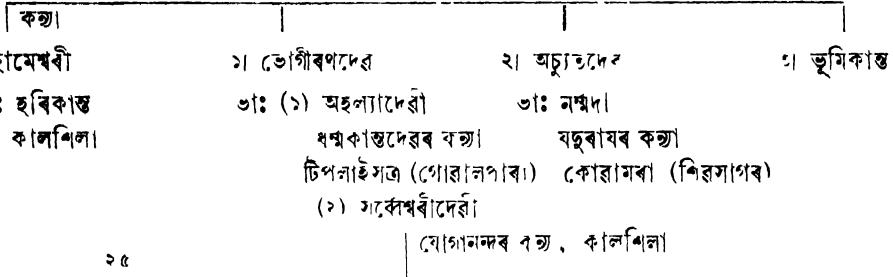
২১

পোং বটভ্ৰৱা

২। বানদেৱ

ভাঃ কুস্তীদেৱী (শলগুৰি, দৰং)

২৪

শিবোমগি ভূঞাবংশ—নবোৱা গোস্বামী শাখা।

২৪

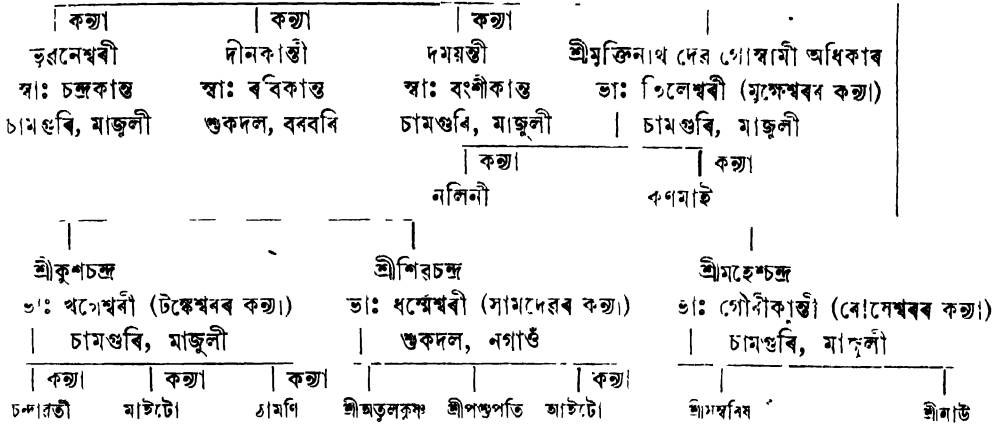
২। অচ্যুতচন্দ্ৰ দেৱ গোস্বামী (বাসুদেৱ থান)

বাসুদেৱ থান

উত্তৰ লক্ষীমপুৰ

পোঃ চকুৱাপনা

| ২৫

২৩

৩। নৰনাথদেৱ (বৰফে) ভাগৱতী আতা

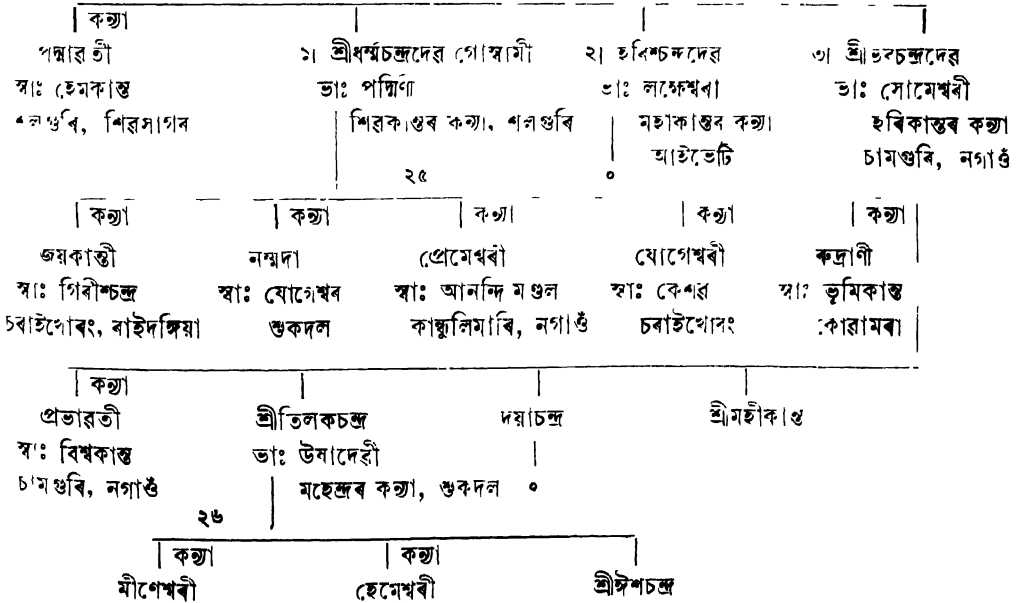
ভাঃ গহীনী (লক্ষীকান্তদেৱ কছা)

তলিবিলা, নবোৱা

পোঃ টিং, নগাওঁ

২৪

| ২৫

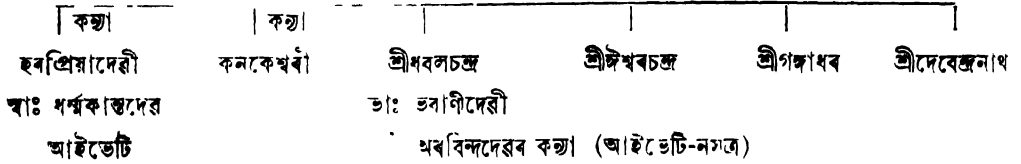
শিবোমণি ভূঞাৰ বংশ গোস্বামী শাখা।

বালিসত্ৰ

২৪

পোঃ চিং, নগাওঁ

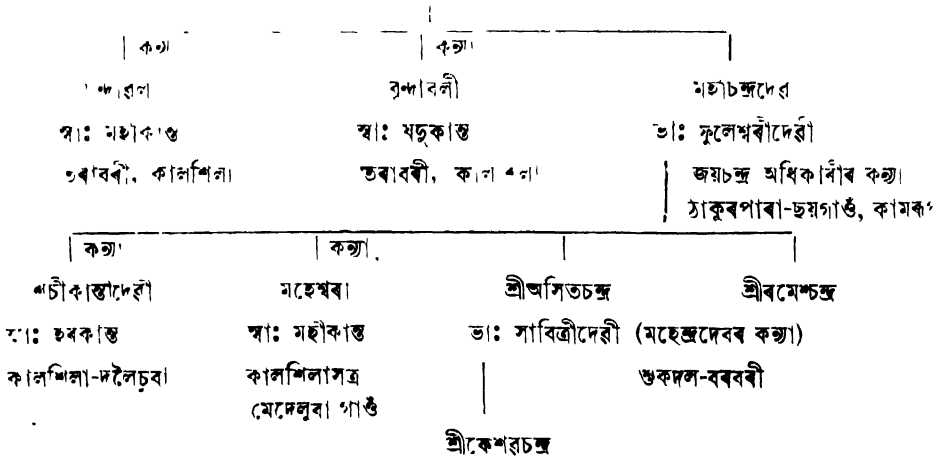
৩। শ্ৰীভৱচন্দ্ৰ দেৱ গোস্বামী

২৩

৪। ভোলানাথ গোস্বামী

ভাঃ কপেশ্বৰীদেৱী (শশধৰ আতাৰ কছা) আইভেটি-নগত্ৰ

শিবোমণি ভূঞাবংশ—গোস্বামী শাখা।

বালিসত্ৰ

২৩

পোঃ চিং, নগাওঁ

৫। যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ দেৱ গোস্বামী

ভাঃ কমলেশ্বৰীদেৱী (সনাতন অধিকাৰীৰ কছা)

টিপ্লেসত্ৰ-গোৱালপাৰা

৫। বোগেশ্বৰনাৰায়ণ দেৱ গোস্বামী

২৪

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্প			
শ্ৰীমদ্ভী	সৰস্বতীদেৱী	ধৰণীদেৱা	সিদ্ধেশ্বৰী	শ্ৰীবৃক্ষৰাজ গো:	শ্ৰীকৰ্মৰ্প গো:	শ্ৰীৰঘুনাথ
গো: উপেন্দ	স্বা: পদ্মকান্ত	স্বা: মহেন্দ	স্বা: চূডামণি	ভা: যজ্ঞেশ্বৰী	ভা: বোহিণীদেৱী	ভা:
আইভেটি	চামণ্ডবি, নগাণ্ড	ইটাগুলি	লেতেবি শলগুবি, নগাণ্ড	হৰকান্তৰ কল্পা ইটাগুলি	গিবীশ্ৰে বায় চৌধুৰীৰ ভনী	মাধিবাহা কায়ৰূপ
কল্পা					বৰপেটা	
পদ্মেশ্বৰী	শ্ৰীচন্দ্ৰধ্বজ			শ্ৰীমন্নথধ্বজ		
স্বা: শুভকান্ত						
বালশিলা, ভবাবনী						

২৫

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা			
ভূপেশ্বৰী	যজ্ঞেশ্বৰী	তিলেশ্বৰী	শ্ৰীমদ্ভী	শ্ৰীমহেশ্বৰ	শ্ৰীহেমচন্দ্ৰ	শ্ৰীবদনচন্দ্ৰ
স্বা: ধনেশ্বৰ	স্বা: বহুকান্ত					
শলগুবি, বৰদোৱা	কোৱামৰা, শিবসাগৰ					

২৬

৬। ধনেশ্বৰ দেৱ গোস্বামী

ভা: হেমকান্তীদেৱী (যত্নদেৱৰ কল্পা) শ্ৰীবদন

২৪

কল্পা	কল্পা			
অন্নদেৱী	হৰিপ্রিয়া	নৰসিংহদেৱ	শ্ৰীশিৱেন্দ্ৰনাৰায়ণ দেৱ গো:	
স্বা: গুণেশ্বৰ (ভোগবাৰী)	স্বা: বংশীধৰ	ভা: পদ্মকান্তী	ভা: উমাদেৱী	
	আইভেটি-নসত্ৰ	মহীকান্তদেৱৰ কল্পা আইভেটি-নসত্ৰ	বহুকান্তদেৱৰ কল্পা চামণ্ডবি-নগাণ্ড	

২৫

কল্পা	কল্পা	কল্পা			
মহেশ্বৰী	দময়ন্তী	ধৰ্মেশ্বৰী	শ্ৰীপদ্মবিকাক	শ্ৰীভবেশ্বৰ	শ্ৰীবাপু

শিবোমণি জুঞাবংশ—নবোৱা গোস্বামী শাখা ।

কুজীসত্ৰ

পোঃ বৰদোবা

২১

বিষ্ণুদেৱ গোস্বামী

| ২২

নিশ্চদেৱ

| ২৩

গঙ্গাপ্ৰসাদদেৱ

কাশীকান্ত দেৱ গোস্বামী

২৪

| কছা

| কছা

| কছা

| কছা

বৰিচন্দ্ৰ

শুকদেৱ

ভাৰতী
স্বাঃ মোহচন্দ্ৰ
ভোগবাৰী

কমলেশ্বৰী
স্বাঃ হৰিশ্চয়
ভোগবাৰী

ৰমাকান্তী
স্বাঃ চ্যুতধৰ
কালশিলা

হৰিদেৱ
ভাঃ ৰামেশ্বৰী
যোগানন্দৰ কছা
কালশিলা
কছা
কচিকান্তীদেৱী
স্বাঃ থানেশ্বৰ
দাখলী, গডমাৰি
কছা

উগ্ৰভবা
স্বাঃ কমলাকান্ত
চৰাইপোৰং

নন্দদ
স্বাঃ দীনকান্ত
চেউনী বৰদোবা
তেজপুৰ

মধুমতী
স্বাঃ মহেন্দ্ৰ
শুকদল

পূৰ্ণকান্তী
স্বাঃ মহীচন্দ্ৰ
দীঘলী

চিক্তকান্তী
স্বাঃ ধন্যচন্দ্ৰ
আইভেটি-নসত্ৰ

গুপ্তিতৰা
পুত্ৰ

২৫

শ্ৰীবাসুদেৱ গোস্বামী
ভাঃ তিলোত্তমাদেৱী

শ্ৰীবিজয়চন্দ্ৰদেব
ভাঃ ভাস্কৰমতীদেৱী

শ্ৰীঅকণ

লৱকান্তদেৱৰ কছা (বৰদোবা)

দীনকান্তৰ কছা (শুকদল)

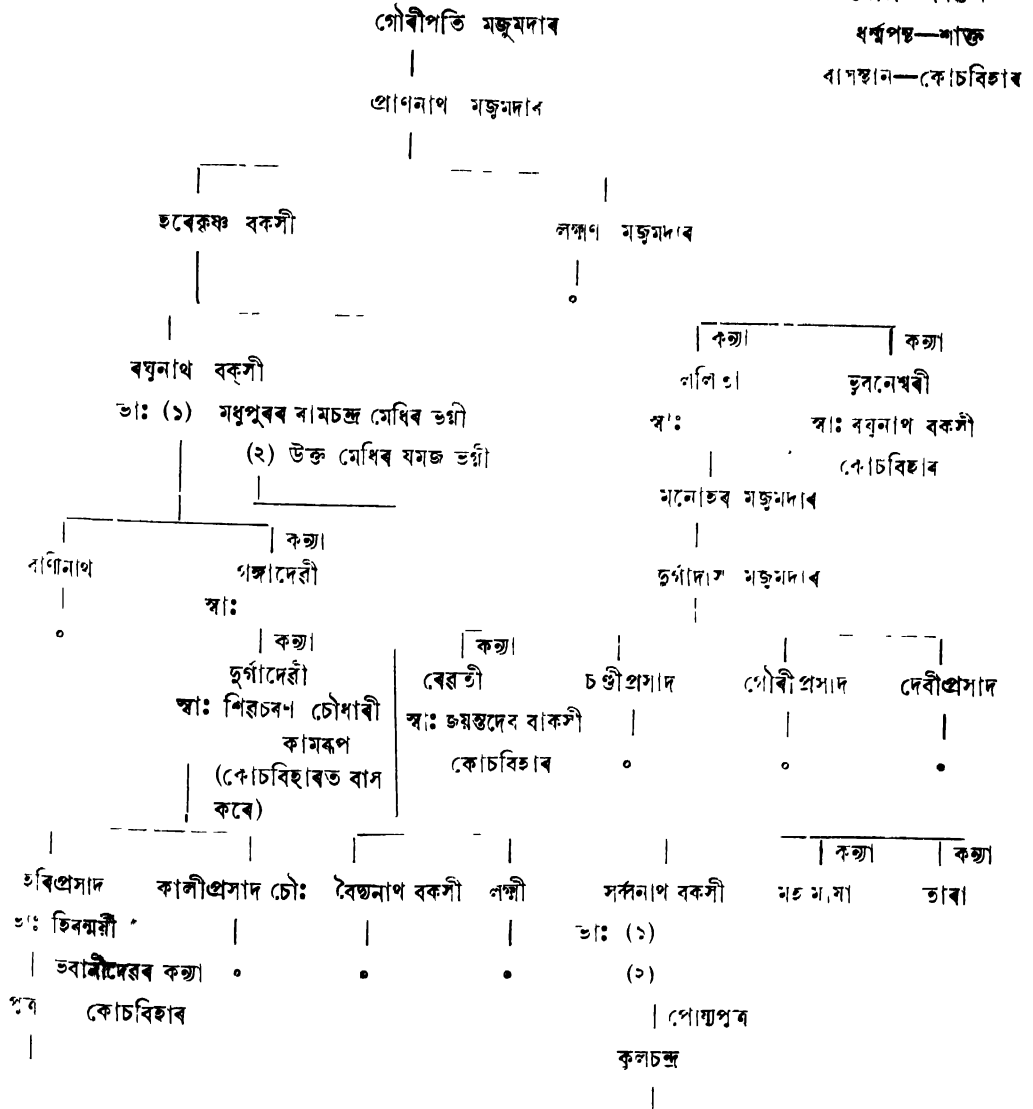
২৬

| কছা

| কছা

শ্ৰীভবেজ

গৌৰীপতি মজুমদাৰ বংশ—বকসীবংশৰ পুৰণীনামা ।

১৪৬ পৃষ্ঠাৰ শিৰোমণি ভূঞাৰ বংশ—চামগুৰীয়া গোস্বামী পাচত বৰ্গী ।

২২

বোধচন্দ্ৰ (ওৰফে) বলভদ্ৰদেৱ

| ২৩

মাধৱদেৱ
ভাঃ কৃষ্ণপ্ৰিয়া

| ২৪

কন্ঠা
শিৱেশ্বৰী
ভাঃ কমলেশ্বৰ বৰুৱা
বামৰূপ
(কোচবিহাৰত প্ৰব)।

চন্দ্ৰদেৱ

হৰদেৱ

গোত্ৰ—ভৰদ্বাজ

প্ৰবৰ—ভৰদ্বাজ, আদিবস,
বাৰ্হম্পত্য

ধন্য সম্প্ৰদা—বৈষ্ণৱ
বাসস্থান—কোচবিহাৰ

ভদ্ৰদেৱ

বিভূদেৱ

নৰদেৱ

ভাঃ ভূৱনেশ্বৰী
বগুনাথ বৰুৱাৰ ভগ্নী
কোচবিহাৰ

২৫

৭ ৰত্নদেৱ দ্বাৰবৰুৱা

ভাঃ ৰত্নেশ্বৰী

কৈকেশ্বৰ

মহেশ্বৰ

বামচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ কন্ঠা (বাকৰিকুচি, কামৰূপ)

কন্ঠা

মহেশ্বৰী

ভাঃ পৰ্ণনাৰায়ণ চৌঃ
খোৰা পাটোৱাৰ বংশ
খাতাবাৰী, কামৰূপ
(কোচবিহাৰত বাস কৰে)

কন্ঠা

কামিনীদেৱী

ভাঃ উমাপতি
গৌৰীপুৰ

কন্ঠা

মনমোহিনী

০

১। বামকুমাৰ বৰুৱা

ভাঃ পৰমেশ্বৰী
সোণাৰামৰ কন্ঠা
বামৰূপ

০

২। জয়সুন্দৰ

ভাঃ ৰেবতী

দুৰ্গাদাসৰ কন্ঠা

কোচবিহাৰ

০

২৬

৩। জীবেন্দ্ৰদেৱ

ভাঃ শুকমাৰী

হংসনাৰায়ণ চৌধুৰৰ কন্ঠা

শুকাইকুচি, কামৰূপ

৪। দক্ষিণাৰঞ্জন

|

০

৫। প্ৰসন্নকুমাৰ

৬। শ্ৰীশৰৎকুমাৰ দেৱ বৰুৱা

ভাঃ ৰূপায়ণী

দেৱীপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ কন্ঠা

শিমলিকমলি, গোৱালপাৰা

৭। বসন্ত

* মামা বগুনাথ বৰুৱা নিঃসন্তান হোৱাৰ কাৰণে ৰত্নদেৱে তেওঁৰ দেৱস্তৰ ভূমিৰ আৰু ৰাজাণবৰপৰা বৰুৱী দিহাৰ পায়।

গোস্বামী পাচত বক্সী ।

২৬

প্ৰসন্নকুমাৰ দেৱ বক্সী

ভাঃ সিদ্ধুবাল।

ছবিমোহন বসু মল্লিকৰ কণ্ঠ।

গোপীনাথৰ দশঘৰ।

মেদিনীপুৰ ।

২৭

শ্ৰীশ্ৰমল্য কুমাৰ দেৱ ভাঃ শ্ৰীশ্ৰ বাল।	শ্ৰীঅপূৰ্ব কুমাৰ ভাঃ নন্দবাণী	শ্ৰীঅনিল কুমাৰ ভাঃ বেণুকা বাণী	কণ্ঠ। লীলাবতী	কণ্ঠ। প্ৰভাৱতী	কণ্ঠ। বিভাৱতী
শীতল প্ৰসাদ ঘোষৰ কণ্ঠ।	মানমথ নাথ মিত্ৰৰ কণ্ঠ।	ভাৰতবৰুৱাৰ কণ্ঠ।	স্বাঃ জনধৰমিত্ৰ ডাক্তাৰ	স্বাঃ যতুলচন্দ্ৰঘোষ বি, এ	স্বাঃ প্ৰতাপচন্দ্ৰ বিশ্বাস
উদয়গঞ্জ—ঘাটাল মেদিনীপুৰ	কুমাৰতলী অপাৰ চিটপুৰ ৰোড কলিকতা	গৌৰীপুৰ গোবালপাৰা	ঈৰপালা মেদিনীপুৰ	উদয়গঞ্জ—ঘাটাল মেদিনীপুৰ	গঙ্গাদাসপুৰ মেদিনীপুৰ

কোচবিহাৰৰ পুৰণি কায়স্থৰ বংশ—

প্ৰাণনাথ

লক্ষণদেৱ

বাসুদেৱ—কোচবিহাৰ

কণ্ঠ। কৃষ্ণমুখী স্বাঃ—	কণ্ঠ। চন্দ্ৰমুখী	সত্ৰদেৱ	কল্পদেৱ ভাঃ নাৰায়ণী দেৱী ভবাণীদেৱ (দাবমোক্তাৰ)
শ্ৰীচন্দ্ৰ কণ্ঠ। দৈবকী স্বাঃ— (হংস ঋষি গোত্ৰ) পৰ্গনাথ অধিকাৰী	কণ্ঠ। হৰিদেৱ ভাঃ হৰিপ্ৰয়া (মতী যায়)	ৰম্যদেৱ (দাবমোক্তাৰ)	কণ্ঠ। দুবনেশ্বৰী স্বাঃ হৰদেৱ গোস্বামী চামণ্ডৰি (শিৱসাগৰ) হাল সাং কুচবিহাৰ ।

ধৰ্মনাথ অধিকাৰী

|

কল্যা

ভবানীদেবী

স্বাঃ

কাণ্ডপগোত্র

|

কল্যা

মহেশ্বৰী

স্বাঃ—

(কৃষ্ণাজেয় গোত্র)

শিবোমনি ভূঞা—কুমাৰকুচি অধিকাৰী বংশ ।

বৰ্ত্তমানে পাটবাউসীত বসতি ।

১৪

২। বনগঞাগৰী

ঘালিপুথৰী, বটদুৱা (নগাওঁ)

কুমাৰকুচি (ব'নকপ)

| ১৫

কেশৱগৰী

১৬

১। ৰপৰায় দেৱ

| ১৭

জ্যোৎস্নায়

| ১৮

জীৱনৰায়

| ১৯

ভোগীৰথদেৱ

| ২০

অস'তৰাম

| ২১

ইবিবল্লভ

| ২২

পাটবাউসী

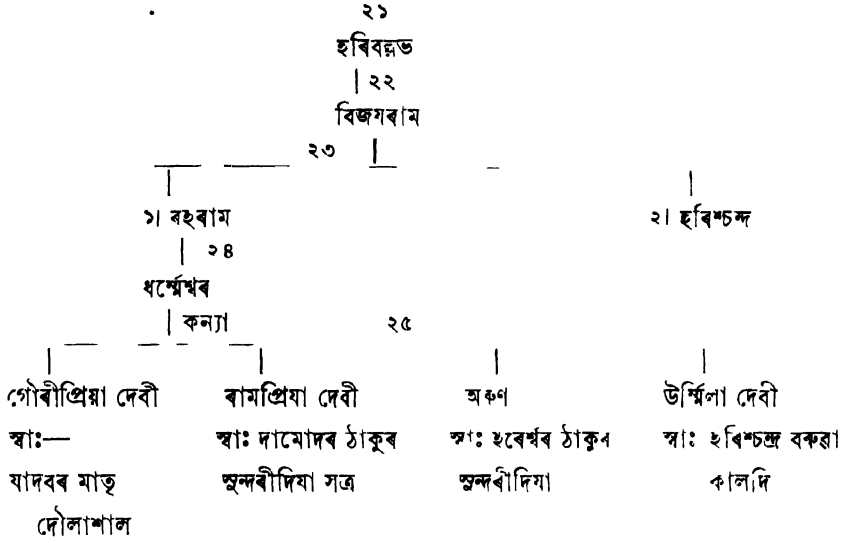
পোঃ বৰপেটা

ধৰ্ম্মসম্পদা—ভাগৱতী

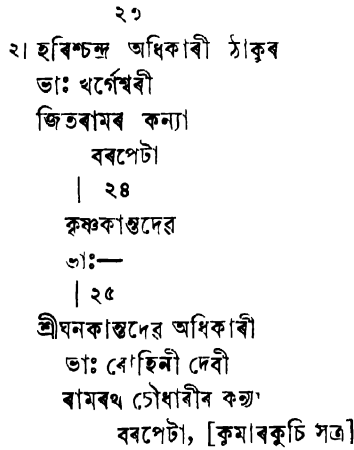
গোত্র—অত্রি

২। সেণাৰায় স্নাতা

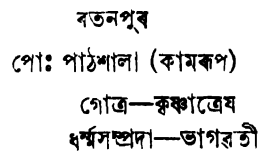
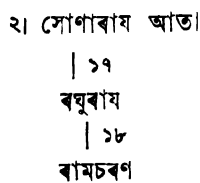
(বতনপুৰ মহন্ত বংশ ।)

কুমাৰকুচি অধিকাৰী বংশ ।

শিবোমগি ভূঞা—বতনপুৰ মহন্ত বংশ ।

১৮	২০			
১। মাচৰণ	৬। মাৰাম			
১৯	ভাঃ গুণেশ্বৰী			
মাধৱচৰণ	৭। গগনকান্ত অধিকাৰীৰ ঘৰ			
২০	সুন্দৰীদিয়া সত্ৰ			
কেচুৱা	২১			
২১	মাধিৰাম মহন্ত			
কান্তিৰাম	ভাঃ মাণিকপ্ৰিয়া			
ভাঃ অহলা	৮। মাৰাম মহন্তৰ ঘৰ			
	বাণেশ সত্ৰ			
২৬				
১। শ্ৰীপ্ৰাণেশ্বৰ	২। শ্ৰীধাণেশ্বৰ	৩। শ্ৰীনৰেশ্বৰ	৪। শ্ৰীগণেশ্বৰ	৫। শ্ৰীবানেশ্বৰ

বতনপুৰ মহন্ত বংশ ।

	১। শ্ৰীপ্ৰাণেশ্বৰদেৱ মহন্ত		
	২। (১) মাৰাম		
	৩। শ্ৰীধাণেশ্বৰ ভৰ্মা (বদনকুচি)		
	(২) বজ্জাল		
	৪। শ্ৰীমাৰাম বৰ্মা (শলা)		
২৫			
কতা			
১। নিৰ্ঘ			
২। বাশী মাণ			
৩। ২০			
	৫। শ্ৰীধাণেশ্বৰ দেৱ মহন্ত		
	ভাঃ দয়াময়ী		
	৬। মাৰাম দত্ত কতা (বতনপুৰ)		
	৭। কতা		
১। শ্ৰীমতা স্তম্ভদ	২। শ্ৰীমতা চৰমায়া	৩। শ্ৰীমতা সত্যানন্দা	৪। শ্ৰীমতী চৰিপ্ৰিয়া
	২৪		
	১। শ্ৰীনৰেশ্বৰদেৱ মহন্ত		
	ভাঃ দয়াময়ী		
	২। সত্যানন্দ কতা (বতনপুৰ)		
	৩। ২৫		
কতা	কতা	কতা	
১। শ্ৰীমতী বসুমতী দেৱী	২। শ্ৰীমতী যশোদা দেৱী	৩। শ্ৰীমতী কমলা দেৱী	৪। শ্ৰীমতী

২৬

৪। শ্ৰীগণেশ্বৰদেৱ মহন্ত ।

তাঃ গণেশ্বৰী দেৱী

গন্ধাৰ কন্যা (ক্ষেত্ৰা পাৰা)

| ২৫

কন্যা
গামিনী

শ্ৰীপ্ৰমোদ

শ্ৰীৰমেশচন্দ্ৰ

২৪

৫। শ্ৰীবানেশ্বৰ দেৱ মহন্ত

তাঃ নিৰদা দেৱী

গন্ধাৰদত্ত বন্ধুৰ কন্যা

গুৰুত্বাচাৰ্য

২৫

শ্ৰীকৃষ্ণ

শ্ৰীকালন্দ

কন্যা
শ্যামলী কামকলা দেৱী

শিৰোমণি ভূঞা কালশিলা গোসাঁই ।

১২

চতুৰ্থৰ শিৰোমণিভূঞাৰ তনু নাৰী

নাথৰ

তাঃ স্ত্ৰী

পদ্মস্বামী আচাৰ ভূঞা

১৩

মাধবীদেৱী

| ১৪

ৰতিকান্ত ওৰফে চাণ্ডিয়াদেৱী

| ১৫

ৰামচন্দ্ৰদেৱী

১৬

কন্যা

বিষ্ণুপ্ৰিয়

ওৰফে কল্যাণ

০
বঢ়াৰ্ণী

১। যশচন্দ্ৰগাঁভুঞা
ওৰফে কেতেৰ্ণী

২। শুকাইগিৰী
ওৰফে স্ককবিগিৰী
খদ্দেৱ

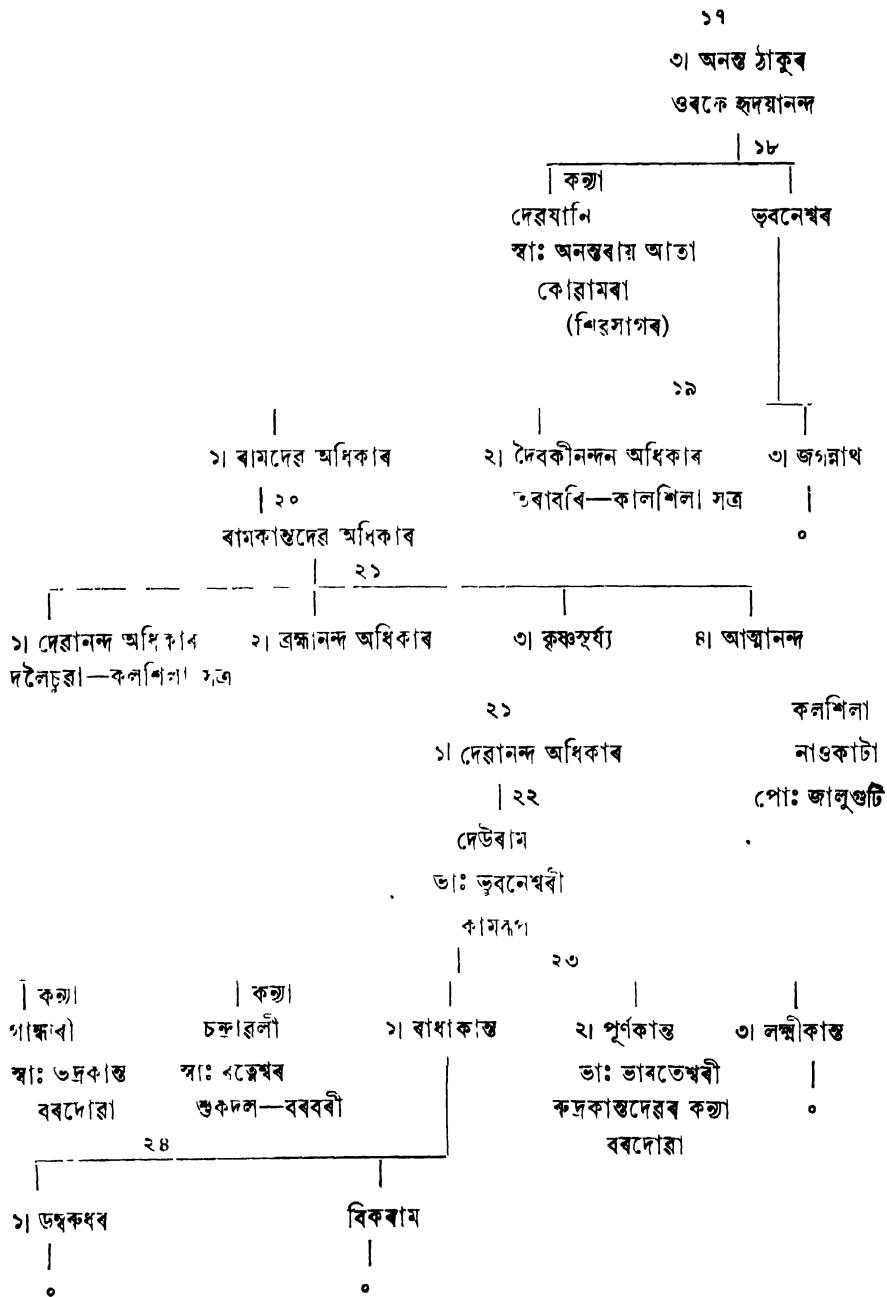
৩। যদ্দেৱ [পোশ্যপুত্ৰ : ৰতিকান্ত

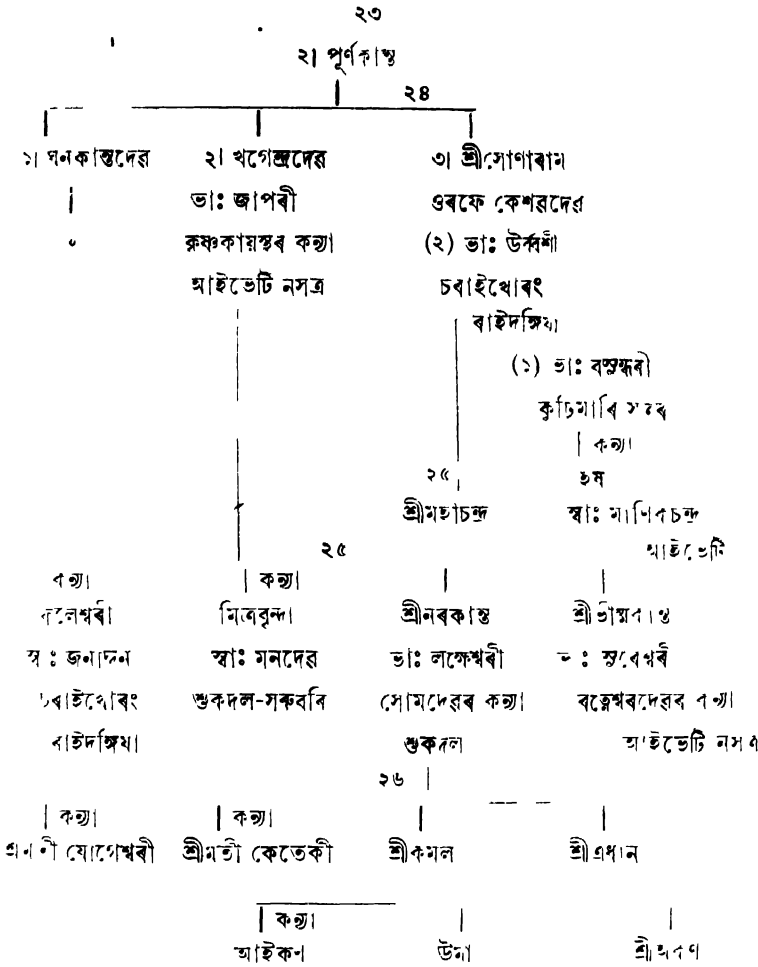
দেৱে গ্ৰহণ কৰে ।]

১। চিদানন্দ

২। নিত্যানন্দ

৩। অনন্ত ঠাকুৰ
ওৰফে হৃদয়ানন্দ

শিৰোমণিভূঞা--কালশিলা গোসাঁই ।

২১

২। ব্ৰহ্মানন্দদেৱ
 ভাঃ স্তমতী
 প্ৰত্যম্বৰ কন্যা (শুকদল)
 | ২২
 মহীধৰদেৱ
 ভাঃ কম্বিনীদেৱী
 গৌৰীকান্তৰ কন্যা
 বামপুৰ

৩। শ্ৰীমতী
 পোঃ জালুঙটি
 (নগাৰ্ঠ)

২২ মহীধৰদেৱ

| ২৩

কথ্য পদ্মারতী	কথ্য অহল্যাদেৱী	কথ্য লক্ষণাদেৱী	কথ্য প্ৰলারতী	 পদ্মনাভ	 জয়চন্দ্ৰ
স্বাঃ পদ্মকান্ত	স্বাঃ বক্ককান্ত	স্বাঃ মহেন্দ্ৰ	স্বাঃ কমলা	(২) ভাঃ থিবেশ্বৰী	(উদাস)
আইভেটি	চামগুৰি (নগাণ্ড)	বো বামৰা	চামগুৰি (নগাণ্ড)	মহেশ্বৰ কথ্য চামগুৰি (মাজুলী)	

২৪

কথ্য ঈশেশ্বৰী	বক্তা লক্ষেশ্বৰী	 শ্ৰীতোক্কদেৱ	 চৰাইপোৰং
স্বাঃ ভবেন্দ্ৰদেৱ	স্বাঃ সুৰেন্দ্ৰদেৱ	ভাঃ কমলাদেৱী	০
শুকদল বৰপৰা	শুকদল বৰপৰা	অৰবিন্দ্ৰদেৱৰ কথ্য	
		আইভেটি নং ৭	

২১

৫ কন্যাপ্ৰমা

ভঃ (১) প্ৰমালী

১১ | (১) কথ্য | তেওঁৰ বংশধৰৰ কথ্য পাচত দিয়া হল।

জীউদামদেৱ অধিকাৰ

২৩

কথ্য তুলাসী	বক্তা কস্তাদেৱী	বক্তা তিলোত্তমা	 ১। মায়াৰাম	 ২। চ্যুতধৰ	 ৩। পুৰ্ণধৰ
স্বাঃ- চামগুৰি	স্বাঃ নৰপাত্ৰ চামগুৰি	স্বাঃ দেৱকান্ত	ভাঃ ভাবতী	ভাঃ ৰমা	ভাঃ অঞ্জনা
		চৰাইপোৰং	চামগুৰি, মাজুলী	ঈশপ্ৰসাদৰ কথ্য	দুপৰ কথ্য
			কথ্য শ্ৰীমতী সৰভীদেৱী	কুজী	গড়মাৰি
			২৪	 বাসুদেৱ	 শ্ৰীচৰকান্ত
				ভাঃ হেমকান্তী	ভাঃ শশীকান্তী দেৱী
				উপেন্দ্ৰৰ বক্তা	মহীচন্দ্ৰদেৱৰ কথ্য
				আইভেটি	(নৰোৱা)

| ২৫

|
শ্ৰীদীন|
শ্ৰীগেহু|
শ্ৰীপুৰ্ণেহু

২১

কৃষ্ণচূৰ্ণ্যৰ ২য় ভাৰ্য্যা—ভূমিতাদেৱী

২২

১। পুথুৰাম

ভাঃ স্বয়ম্ভৱী

গোপালচৰণৰ কন্যা

বৰদোৱা।

২। গৌৰাম

ভাঃ

হৰিদেৱ

ভাঃ মহেশ্বৰী—

কামদেৱৰ কন্যা

নৰোৱা—বৰদোৱা

ভাঃ

দামেশ্বৰী

ভাঃ—

কোণাৰা

কন্যা

ইন্দিৰাদেৱী

ভাঃ—

গড়মাৰি

যোগানন্দ

ভাঃ দুৰ্গেশ্বৰী

লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ পেচী (চৰাইপোৰং)

ৰামহৰী

(উদাস)

কন্যা

সৰ্বেশ্বৰী

ভাঃ ভোগীৰথদেৱ

নৰোৱা (বৰদোৱা)

কন্যা

অপেশ্বৰী

ভাঃ যোগেশ্বৰ

শুকদল-বৰবাৰি

কন্যা

বামেশ্বৰী

ভাঃ হৰিদেৱ

কাজিঙ্গ

কন্যা

শ্ৰীভূমিকান্তদেৱ

ভাঃ (১) চম্পক

চিন্তাৰ কন্যা

চামণ্ডি (নগাণ্ড)

(২) প্ৰভাৱতী

হেমকান্তৰ কন্যা

বৰদোৱা।

কন্যা

শংকীদেৱী

ভাঃ সৰ্গানন্দ

কটমাৰি

কন্যা

ভবানীদেৱী

ভাঃ 'স্বয়ানন্দ

আইভেটনগত

কন্যা

চন্দ্ৰাললা

ভাঃ মতীচন্দ্ৰ

তলিবিলা-নৰোৱা।

কন্যা

শ্ৰীবল্লভ

ভাঃ শশীকান্তী

আনন্দিৰ কন্যা

কালুকীমাৰি

কন্যা

শ্ৰীকেশৱ

ভাঃ গুণকান্তী

কন্দকান্তৰ কন্যা

কোৱামৰা-শিৱসাগৰ

কন্যা

শ্ৰীভবন

কন্যা

মহিলা

ভাঃ পদ্মকান্ত

ভোগবাৰী

কন্যা

কঞ্জী

কন্যা

কশেশ্বৰী

কন্যা

প্ৰেমেশ্বৰী

কন্যা

শ্ৰীবন

কন্যা

শ্ৰীমহদেৱ

কন্যা

শ্ৰীযোগচন্দ্ৰ

শিৱোমণিভূঞা—কালশিলা গোসাঁই ।

১৯

১। দৈবকীনন্দন

২০

প্ৰিয়বত

২০ প্ৰিয়ব্ৰত

২১

প্ৰাণনাথ

বংশীনাথ

ভাঃ প্ৰভাৱতী

হেমকান্তৰ পেহী

নৰোৱা—ৰবদেৱী

২২

শ্ৰীনাথ

গোপীনাথ

কৃষ্ণনাথ

ভাঃ বোহাগী

ৱদেৱৰ কন্যা

ৱদন বৰবৰি

২৩

১। যত্ৰকান্ত

ভাঃ (১) পদ্মাৱতী

বিছাকান্তৰ কন্যা (গডমাৰি)

(২) বৃন্দাৱতী

ভোলানাথৰ কন্যা (নৰোৱা)

২। তুলসীপান্ত

ভাঃ যোগেশ্বৰী

দিনানন্দাপুৰ কন্যা

বোহাগমা

শ্ৰীমহীকান্ত

ভাঃ চন্দ্ৰকান্তা

ভোলানাথৰ কন্যা

নৰোৱা

কন্যা

শালৱতী

স্বাঃ ৰবিচন্দ্ৰগোস্বামী

নৰোৱা

কন্যা

যোগেশ্বৰী

স্বাঃ চৰ্গাদেৱ

ৱদনসকৰী

কন্যা

দোণকান্ত

০

শ্ৰীশ্ৰকান্তদেৱ

ভাঃ ১। ধাৰিত্ৰীদেৱী

উপেন্দ্ৰ কন্যা

মাইভেটি

২। পদ্মাৱতী

বনৰাজৰ কন্যা (নৰোৱা)

২৫

কন্যা

গিৰেশ্বৰী

স্বাঃ ডিব্ৰুগড়ৰ দেৱ

ভোগবাৰী

কন্যা

ঈশেশ্বৰী

স্বাঃ বিষ্ণুবাস্ত

চামগুৰি (নগাওঁ)

শ্ৰীগুণকান্ত

শ্ৰীমহেন্দ্ৰ

শ্ৰীঅমৃত

শ্ৰীবিজ্ঞানচন্দ্ৰ

কন্যা

ঘনকান্তী

স্বাঃ কমলচন্দ্ৰ

চামগুৰি-মাজুলী

কন্যা

গগনেশ্বৰী

স্বাঃ কচিকান্ত

চামগুৰি-মাজুলী

শ্ৰীদেৱকান্ত

ভাঃ লীলাৱতী

দেৱেশ্বৰ কন্যা

মঠবৰি

শ্ৰীশ্ৰীকান্তদেৱ

ভাঃ খুলেশ্বৰী

ফনীধৰ কন্যা

কোৱামৰা

শ্ৰীবৃন্দকান্ত

ভাঃ বন

লক্ষী কন্যা

চৰাইগোৱাং

শ্ৰীমণিকান্ত

শ্ৰীপ্ৰেমেন্দ্ৰ

১। ক্ষীৰ

কন্যা

২। নীৰ

শ্ৰীলক্ষণ

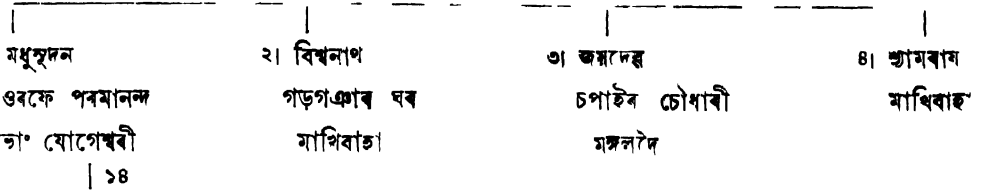
মাধিবাছ চৌধাৰী বংশ—

১১ গদাধৰ গিৰী

গোত্ৰ কাশ্যপ গ্ৰহণ কৰে ।

১২ বৃহৎভদ্ৰ ওৰফে মতামাচন

| ১৩

(১) বাসুদেৱ ৰাঘ চৌধাৰী

(২) হৰিনাৰ যণ

(৩) ৰামনাৰায়ণ
(মাধিবাছা)

| কছা
স্বৰ্ঘ্যাপ্ৰিয়।
শাঃ বল্লভৰায়
মানাহকুচি

| পৰ্বতৰায়

| ১৫

(ক) হৰগৌৰী

(খ) বহ্নাকৰ

(গ) ধনঞ্জয়

(জাপাৰকুচি—কামৰূপ)

| ৩দোৰায়

| ১৬
সদয়ৰায়

| মাধৱ

| ১৭
প্ৰাণমল

ভাঃ কালিন্দ্ৰী

| পশুৰায়

| কছা

মধুপ্ৰিয়।

শাঃ ধনীৰায়
শলা

| কছা

ভূটোপ্ৰিয়।

শ্ৰীভগবানৰ মাতৃ
দৌলাশাল

হৰিমল মহন্ত

ভাঃ ঘূন্টা (নসত্ৰে)

| কছা

| ১২

| চেনীপ্ৰিয়।

| বৈৱতী

| চাকাপ্ৰিয়।

শাঃ দাসৰাম ভূঞা
শলা (কামৰূপ)

১৪

(৩) বামনাবায়ণ চৌধারী

ভাঃ দুর্গাপ্রিয়া

| ১৫

১। জয়নাবায়ণ

ওবক্ষে ভোগনাবায়ণ

ভাঃ ভাটোপ্রিয়া ও উত্ত্বাপ্রিয়া

| ১৬

২। চন্দ্রনাবায়ণ

(ক) লক্ষ্মীনাবায়ণ

(খ) ধর্মনাবায়ণ বর কায়স্থ

(গ) ধীরনাবায়ণ

ভাঃ (১) ভবপ্রিয়া

(২) বিষ্ণুপ্রিয়া (দীনমণির কন্যা)

বালিক বিম,

সন্তান

১৭

১. পদ্মনাবায়ণ বর চৌঃ

২. গৌরীনাবায়ণ

৩. মহীনাবায়ণ

৪. হংসনাবায়ণ

ভাঃ (১) গোবিন্দপ্রিয়া

(২) বতি প্রিয়া

(৩) কমলাপ্রিয়া

(মূল চৌধারী)

ভাঃ হরিমতী

বাছববালি

(নমাতীয় চৌধারী)

(সক চৌধারী)

১৮

বিষ্ণুনাবায়ণ

অঙ্গদনাবায়ণ (বাস্ক চৌধারী)

ভাঃ নাবায়ণপ্রিয়া (দীঘেলী চৌধারী বংশব)

১৯

কন্যা

আদেবী

স্বাঃ.....

গোমস্তাবংশ (গুকাইকুচি)

মুকুন্দনাবায়ণ

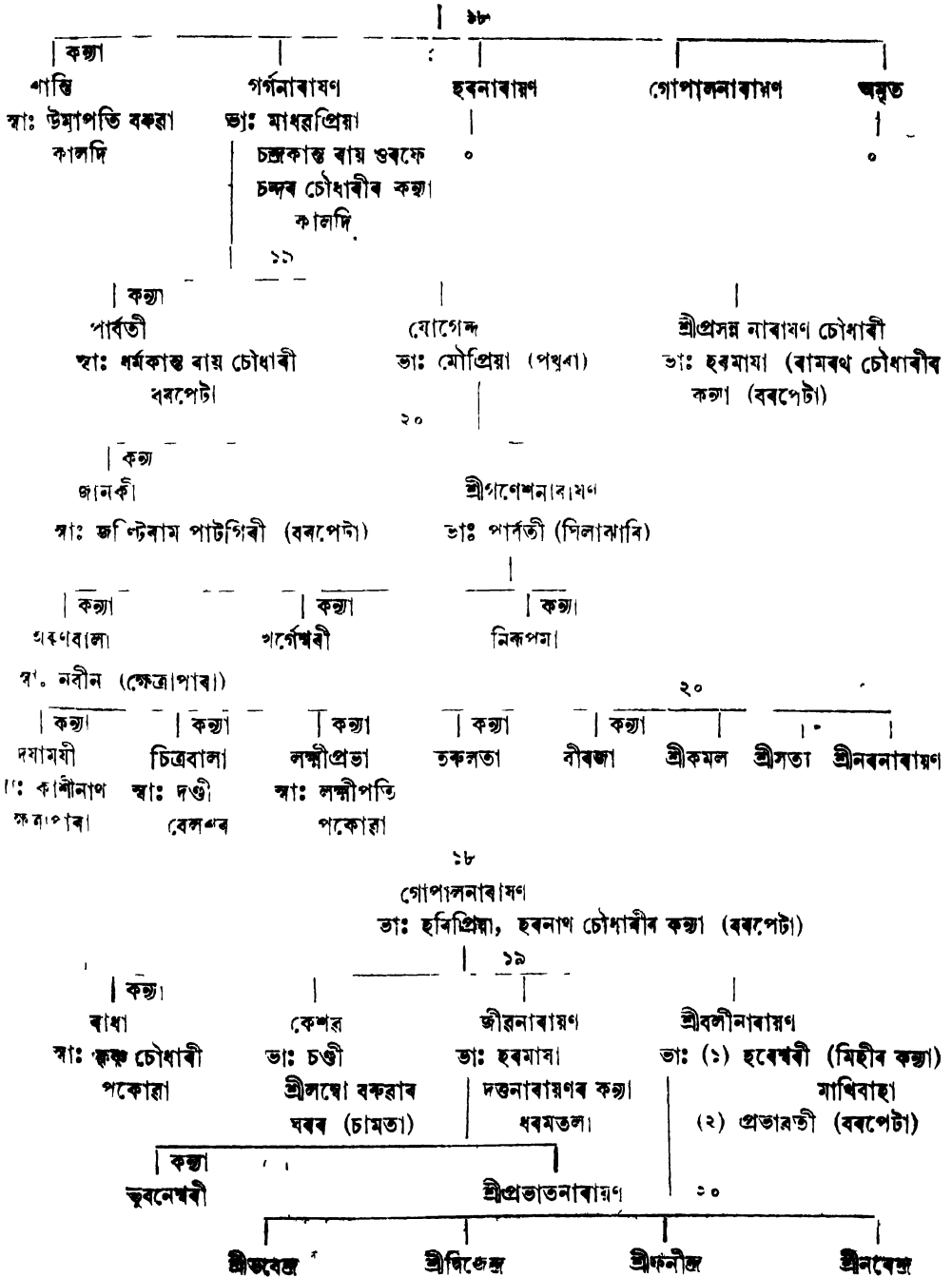
ভাঃ সুল্লবী (চেল্লা)

| ২০

স্বর্য়নাবায়ণ

চণ্ডীনাবায়ণ

১৭
২. গোবিন্দনাথ

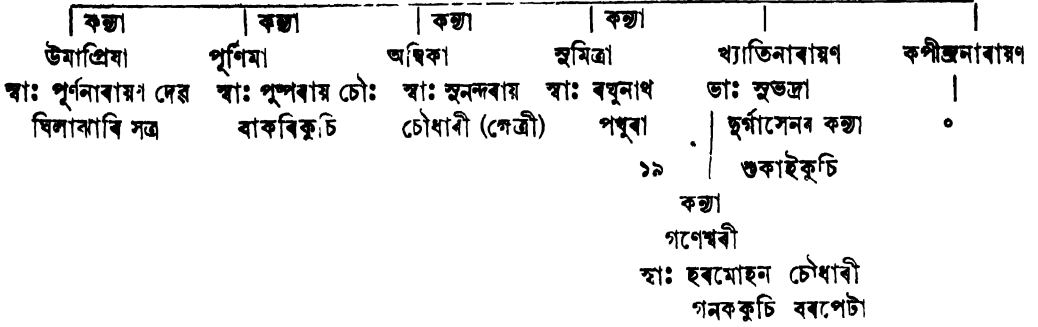

১৭

৪. মহীনাবাষণ

ভাঃ গঙ্গা ও পুষ্পপ্রিয়া

১৮

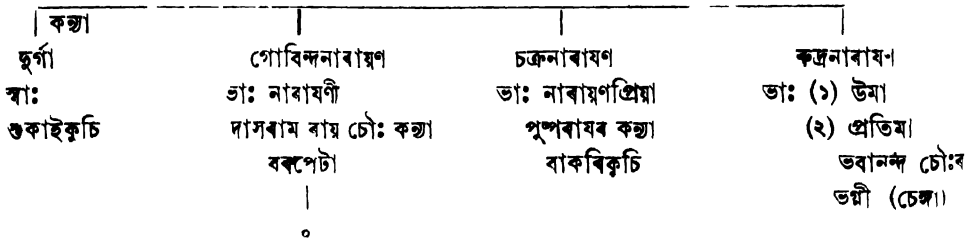

১৭

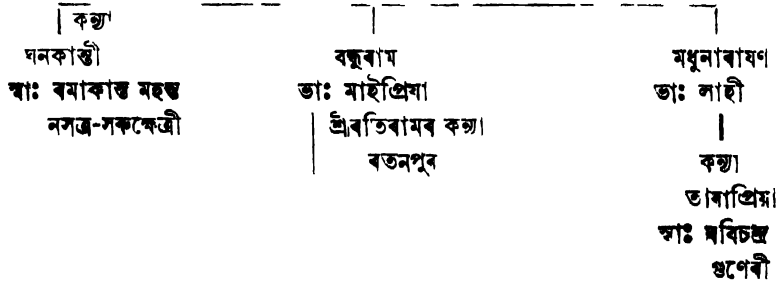
১ হংসনাবাষণ

ভাঃ জয়মতী ও মালতী

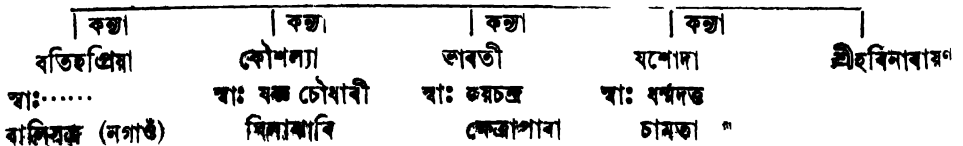
১৮

১৯

২০

১৬

(খ) ধৰ্মনাৰায়ণ বৰকায়স্থ

ভা: (১) কুঞ্জ (২) অন্ননা

| ১৭

গজেন্দ্রনাৰায়ণ

ভা: সগাপ্তিয়া

| ১৮

অগতনাৰায়ণ

ভা: পাহি (পখুৰা)

| ১৯

জলনাৰায়ণ

০

বুদ্ধনাৰায়ণ (কাঠখেলা অধ্যাপক)

ভা: হালধি

১৯

| কছা

অৰ্ধা

স্বা: শ্ৰীকান্ত অধি:

চাৰাবৰী সত্ৰ

| কছা

সৰ্বেশ্বৰী

স্বা: মাধব চৌ:

পকোৱা

| কছা

চাম্পা

স্বা: নিৰ্মল বৰকাকতী

গৌৰীপুৰ

| কছা

শ্ৰীশাস্তি

ভা: (১) শৰৎমণি

ভকতৰায়ৰ কছা ০

শালকোচা

(২) বৰেশ্বৰী (হেমকান্ত অধিকাৰীৰ কছা)

মুন্দৰীদিয়া সত্ৰ

২০

| কছা

শ্ৰীজিতেন্দ্ৰ

১৫

২। চক্ৰনাৰায়ণ

| ১৬

বঙ্গনাথ

| ১৭

বিজয়নাথ

| ১৮

সিদ্ধনাথ

কৃষ্ণনাথ

০

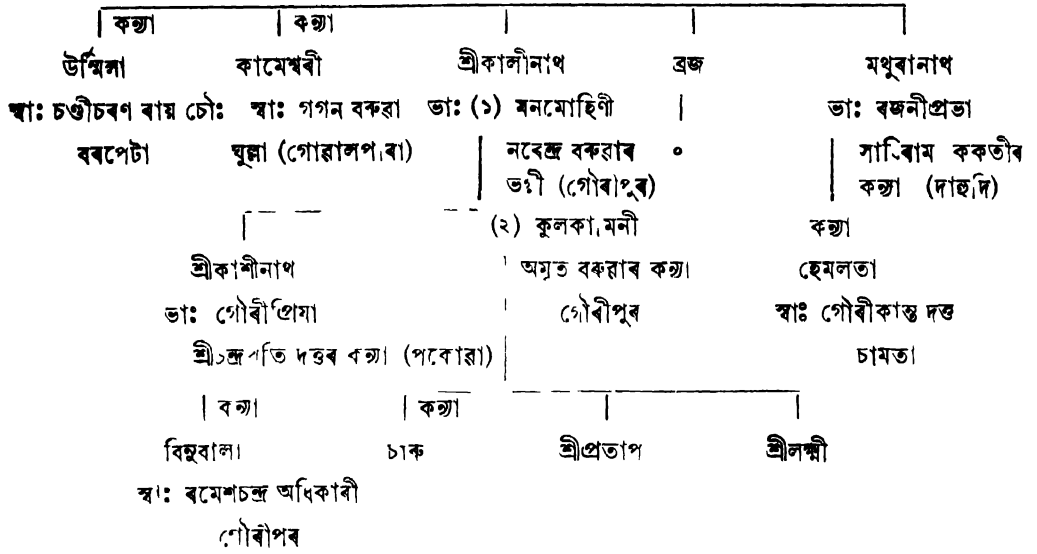
১৮ সিদ্ধনাথ

| ১৯

বিজয়নাথ

ভাঃ আদেবী (বালিকবিয়া)

| ২০

গড়গঞা ঘৰ।

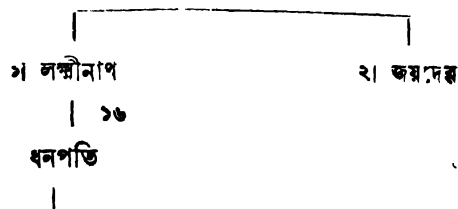
১৩

বিশ্বনাথ

| ১৪

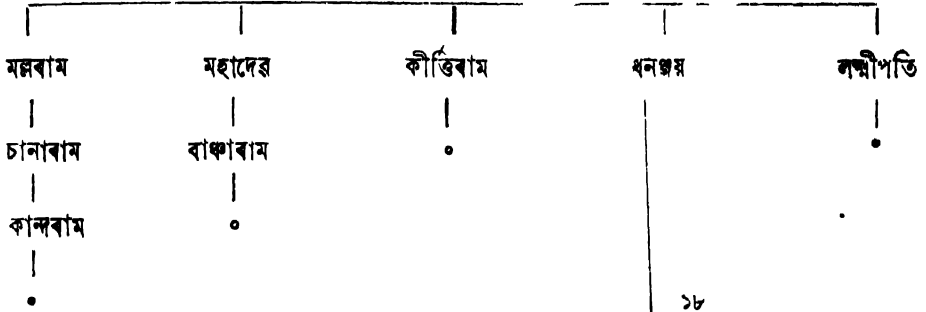
যতনন্দন

| ১৫

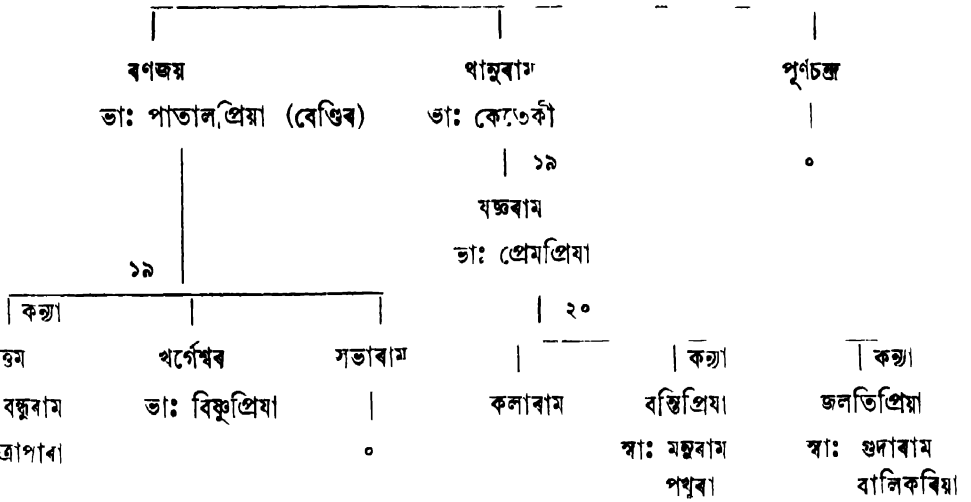

১৬ গনপতি

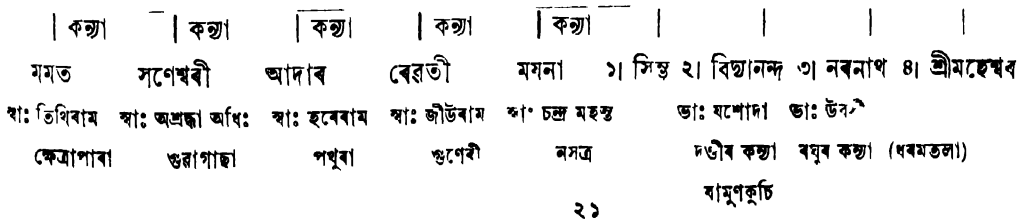
| ১৭

১৮

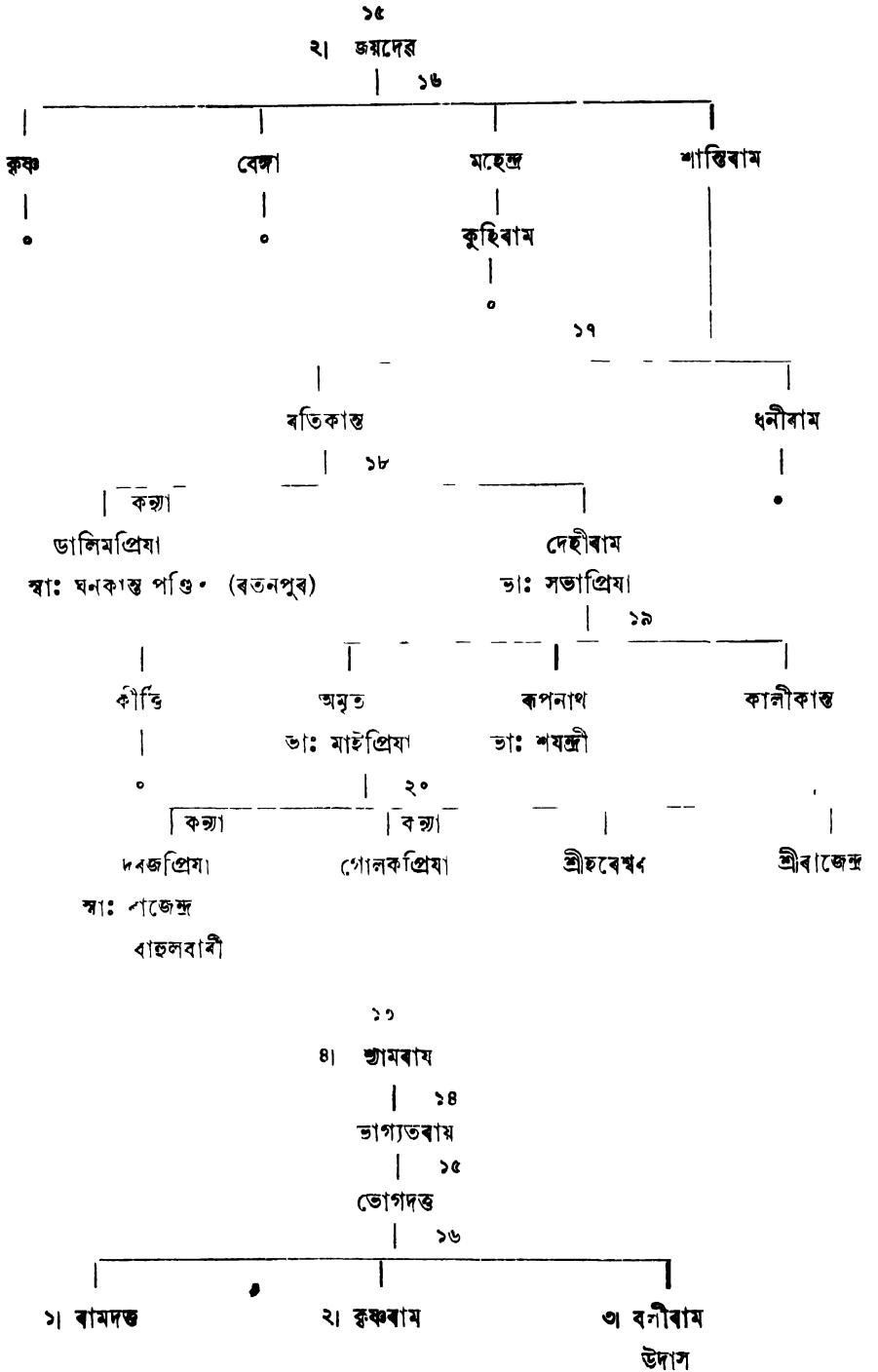

২০

শ্ৰীকনক

শ্ৰীপ্ৰভাত

মাধিবাছা চৌধাৰী বংশ ।

১৬

১। বামদত্ত চৌধাৰী

ভাঃ পাটোপ্ৰিয়া

| ১৭

(১) মায়াৰাম

ভাঃ জাস্তিপ্ৰিয়া

উলুবাৰী

(২) ভেবলা

ভাঃ সুনন্দা প্ৰয়া

| ১৮

| কছা

সুবৰ্ণপ্ৰিয়া

স্বাঃ ভদৌৰাম

মাধিবাছা

১৮

সকনাং

০

মহেশ্বৰ

০

| কছা

দময়ন্তী

স্বাঃ পদ্মনাথ
ধৰমতোলা

| কছা

বালাপ্ৰিয়া

স্বাঃ বতিকান্ত
পকোৱা

| কছা

সন্ধ্যাপ্ৰিয়া

স্বাঃ বান্দৰচন্দ্ৰ
পথৰা

| কছা

দেৱযানি

স্বাঃ কলাৰাম
শলা

| কছা

প্ৰাণেশ্বৰী

স্বাঃ তুলসী চৌঃ
ঘিলাঝাৰি

| কছা

বলোৰাম

ভাঃ উমাপ্ৰিয়া
শ্ৰীপতিৰ কছা
পাৰাহকুচি

| কছা

চায়াৰাম

ভাঃ অমৃত
দানোৰ কছা
লখোপুৰ

শ্ৰীউপেন্দ্ৰ

শ্ৰীবনমালী

১৯

| কছা

ভাগ্যেশ্বৰী

স্বাঃ সিদ্ধৰাম
বতনপুৰ

| কছা

লক্ষপ্ৰিয়া

স্বাঃ বংশীধৰ
ঘিলাঝাৰি

| কছা

চূৰ্গাপ্ৰিয়া

স্বাঃ শ্ৰীগণপতি কাকতী
শলা

| কছা

আকাশ

স্বাঃ ৰামপতি
শলা

| কছা

চেনীৰাম

ভাঃ বন্তীপ্ৰিয়া
অভিৰামৰ কছা

| কছা

ঘনকান্ত

০

২০

মাধিবাছা

শ্ৰীপৱিত্ৰ

শ্ৰীলোহিত

শ্ৰীমহেশ্বৰ

শ্ৰীধৰেশ্বৰ

১৬

২। কুম্ভবাম

| ১৭

বেথাবাম

ভা: সভাপ্ৰিয়া (পকোৱা)

| ১৮

কছা	কছা	কছা				
বামেশ্বৰী	চাম্পা	গুণেশ্বৰী	হলিবাম	শেহবাম	মতিবাম	হুৰ্গা
স্বা: চক্ৰপাণি	স্বা: অনাত	স্বা: কেশৱচন্দ্ৰ	ভা: শুভেন্দী (শলা)			
সুকাইকুচি	বতনপুৰ	গুণেশ্বৰী	১৯	০	০	০

ৰঘুনাথ

ভা: সত্যৱতী, হলিবামৰ কছা (ঘিলাঝাৰি)

| ২০

		কছা
শ্ৰীকৰুণা	শ্ৰীৰুণা	শ্ৰীমতী চানী

শিবোমণি ভূঞা—জাপাৰকুচি মজুমদাৰ শাখা।

নলবাৰী (কামৰূপ)

১৫

(গ) ধনঞ্জয়

গোত্র—কশ্যপ।

ধৰ্ম সম্পাদা-ভাগৱতী।

| ১৬

চক্ৰশেখৰ

| ১৭

২ নিছদ *

| ১৮

পদ্মপাণি

ভা: সত্যভামা, ধনঞ্জয়ৰ কছা (তেবেচিয়া)

| ১৯

১। হৰনাথ

ভা: নাগেশ্বৰী (খানা)

২। শেহবাম

ভা: আনন্দপ্ৰিয়া

সাধিবামৰ ভগ্নী (কুন্দবৰি)

* এই বংশৰ ১৭ হৰিহৰক নামে ধৰি নি বজ্জিত কটে। এওঁৰ পুত্ৰ পদ্মপাণিৰ চান্দকুচিৰ বৃদ্ধ বয়সৰ আৰু মতি শেহবামে দীঘলী আৰু খাতাবাৰীৰ চৌধাৰীৰ তলত মজুমদাৰ হয়।

এই বংশৰ উপৰি পুৰণে ৩১শতাব্দীৰ বিগ্ৰহ স্থাপন কৰে আৰু সেই অৰ্থে আহোম ৰাজ্যৰপৰা ১৫৯ পুৰা দিবৰ ভূমি ধৰ্মোত্তৰ পায়।

১৯

১ হৰনাথ

| ২০

কল্পা	কল্পা	কল্পা	ধীৰনাথ	জীৱনাথ	কাশীনাথ
প্ৰতিমা	দীনেশ্বৰী	সফুৰা		ভাঃ চিকণ	ভাঃ শোভা
দ্বাঃ উমা	দ্বাঃ উদয়	দ্বাঃ ধনীৰাম		চক্ৰ কল্পা	হৰিচক্ৰ কল্পা
বালিকবিয়া	জাপাবকুচি	পূব কাপাকুচি	০	জাপাবকুচি	তেবেচিয়া
				২১	০

কল্পা	কল্পা	কল্পা	বাধানাথ	শ্ৰীসিদ্ধুৰাম	শ্ৰীভোগীৰাম
মমতপ্ৰিয়া	চেনাহপ্ৰিয়া	অপেশ্বৰী	ভাঃ বস্তীপ্ৰিয়া	ভাঃ প্ৰেমলতা	ভাঃ কান্তী
দ্বাঃ শ্ৰীমতচক্ৰ	দ্বাঃ অনন্ত	দ্বাঃ ছুতিৰাম	ভকত ৰামৰ কল্পা	লক্ষেশ্বৰ কল্পা	লক্ষেশ্বৰ কল্পা
তেবেচিয়া	দীঘেলী	মালিকুচি	খাৰশিঠা	বলাকুচি	বলাকুচি

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	শ্ৰীক্ষেত্ৰ	শ্ৰীশ্ৰী	শ্ৰীদুৰ্গা
ভাগ্যবতী	সৰস্বতী	যোগমায়ী	গিৰিবালী			
		শ্ৰীকুমদ	শ্ৰীসমুদ	শ্ৰীভূপেন্দ্ৰ		

১৯

২। শেহৰাম মজুমদাৰ

| ২০

কল্পা	কল্পা	কল্পা	মিহীনাথ	শ্ৰীগৰ্গনাৰায়ণ
পুষ্পপ্ৰিয়া	বমলা	ভাৰাপ্ৰিয়া	ভাঃ (১) মাইচনা	ভাঃ অমৃত
দ্বাঃ উমাপতি	দ্বাঃ অজয়চক্ৰ	দ্বাঃ সাধিৰাম	মুজাৰ বত্ৰা, (তেবেচিয়া)	সিহুৰ কল্পা
তেবেচিয়া	মালিকুচি	বালিকবিয়া	(২) গোবিন্দপ্ৰিয়া	জাপাবকুচি
			২১	ভকতৰ কল্পা, (বলাকুচি)

কল্পা

উষাদেবী

দ্বাঃ অমৃত

২২

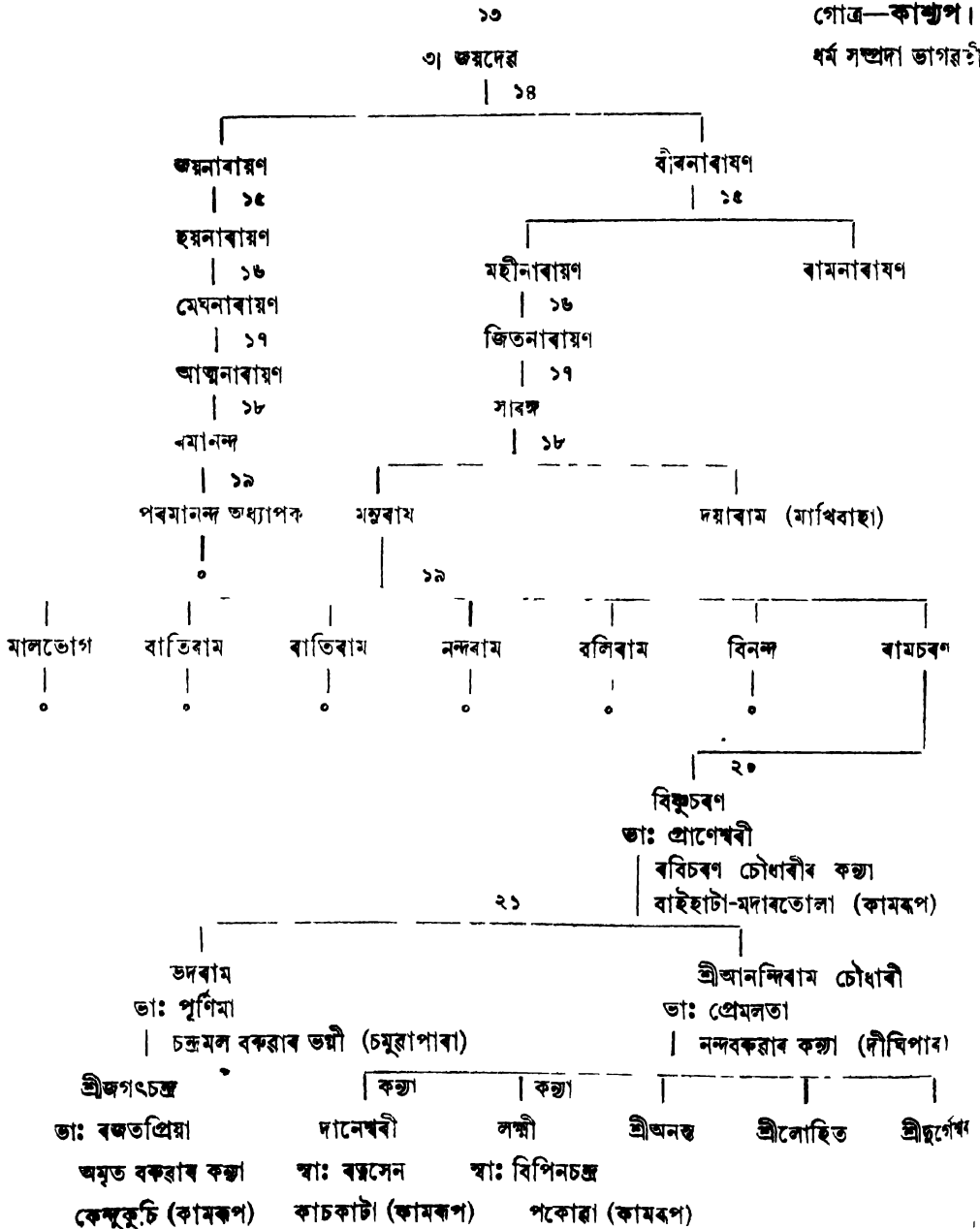
কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
নিৰ্ঘাৰা	প্ৰমিলা	শ্ৰীবিহাৰ	শ্ৰীদেৱচক্ৰ

শিবোৱণি ভূঞা—চপাই চৌধাৰী শাখা ।

মঙ্গলদৈ ।

গোত্ৰ—কাশ্যপ ।

ধৰ্ম সপ্তদা ভাগৱতী

শিবোমণি ভূঞা—বায় চৌধাৰী বংশ । বৰপেটা (কামৰূপ) অসম ।

১২

চণ্ডীবৰ শিবোমণি ভূঞাৰ ২য় নাতি—জয়ন্তা

গোত্র—কুৰ্বাজ্জৈয় ।

ভাঃ শুটামালী

ধৰ্ম্ম—মহাপুৰুষীয়া (ভাগৱতী)

| খেৰসুতী আইৰ ভগ্নী

| ১৩

শতানন্দ দলপতি

ভাঃ নাৰায়ণী

| ১৪

* জগতানন্দ বায় বৰুৱা ওৰফে বামৰায় বৰুৱা

| কোচবিহাৰৰ মহাৰাজাই “বায় বৰুৱা” উপাধি দিয়ে ।

| ১৫

হলিৰায়

| ১৬

চৰিহৰ উজীৰ (ময়ী, কোচবিহাৰ)

| ১৭

বনমালী (দেৱান আৰু কটকী, কোচবিহাৰ)

| ১৮

জহাৰাম বায় চৌধাৰী (চৌধাৰী উপাধি আৰু চমুৱা পদ পায়)

| ১৯

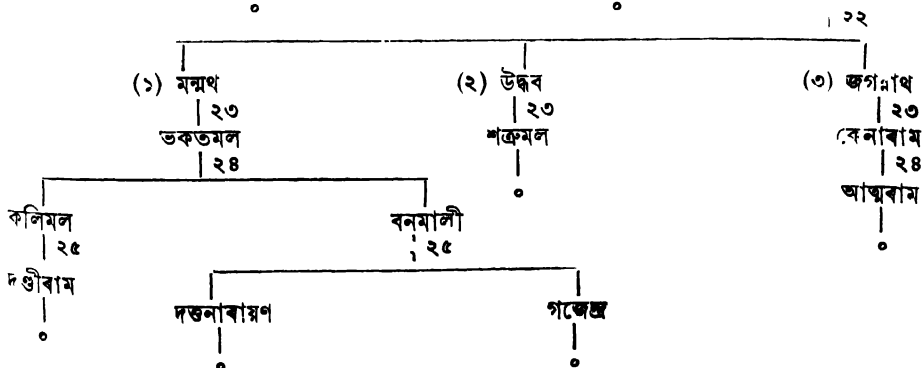
বগনন্দন (শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ তিথিত বৰপেটা কীৰ্ত্তন ঘৰত বস্তু
লগোৱা প্ৰথা উলিয়ায়)

| ২০

দৈৱকীনন্দন

| ২১

(১) পদ্মপাণি (২) মেঘনাৰায়ণ (৩) প্ৰাণনাথ (৪) স্তম্ভৰাম বায় (৫) গোপীনাথ বায়

২১

(১) পদ্মপাণি

| ২২

(১) অমৃত বায়

(২) মাধৱৰাম

| ২৩

(১) মহেশ্বৰ

(২) সূৰ্যবৰ

(৩) জয়দেৱ

| ২৪

| ০

| ২৪

(১) সম্পদ

(২) জগত

(১) হৰিনাথ বায়

(২) কীৰ্ত্তিনাথ

| ২৫
গোপাল

| ০

(চকা বাউসীৰ মোজাদাৰ)

ভা: বতন প্ৰিয়া (কেতুৰাম কাকতীৰ কছা, বৰপেটা)

| ০

| ২৫

(১) মহেন্দ্ৰ

(২) চণ্ডীচৰণ

শিৱনাথ

| ০

| ০

ভা: কমলা

শেহৰামৰ কছা, বৰপেটা

| ২৬

(১) বিশ্বনাথ

(২) যোগেন্দ্ৰ

(৩) নগেন্দ্ৰ

(৪) গোপীগিৰী

(৫) পৰমানন্দ

ভা: ধৰ্মেশ্বৰী

| ০

১। ভা: চন্দ্ৰালী

ভা: ৰাজবালা

ভা: কল্পিণী প্ৰিয়া

হৰিনাথৰ কছা
বামুনাসত্ৰহৰিনাথ অধিকাৰীৰ কছা
বামুনাসত্ৰহৰেশ্বৰৰ কছা
যুলাচণ্ডীচৰণৰ কছা
বৰ মাণিবাহা

২। ভা: কামিনী প্ৰিয়া

মিহিৰ কছা, বতনপুৰ

| ২৭

| ২৭

| ২৭

(১) মুনীন্দ্ৰ

(২) পুত্ৰ

১। হৰকিশোৰ

২। গণেশ

৩। তৰুণ

| কছা

| কছা

| কনক

২। মনমোহন

৩। বিষ্ণানাথ

|

(১) ভবানী
স্বা: তিথিৰাম (মাণিবাহা)

(২) কিৰণবালা

১। কনক

২। মনমোহন

৩। বিষ্ণানাথ

|

স্বা: তিথিৰাম (মাণিবাহা)

| কছা

| কছা

| কছা

(১) অন্নদা

(২) মোক্ষদা

(৩) চৰোবালা

স্বা: দশৰথ (বৰভাৰি)

স্বা: জীৱনাথ (সাদেৰী)

স্বা: ভক্তিৰাম (বতনপুৰ)

২৪

(২) কীৰ্ত্তিনাথ বায়

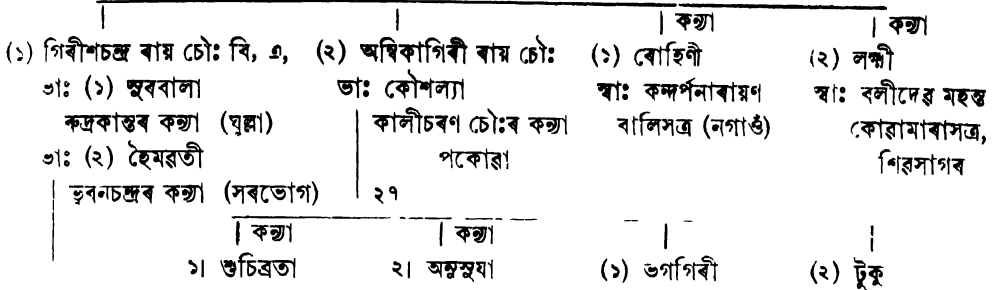
ভা: বাম প্ৰিয়া

| ২৫

হুঙ্কৰাম বায়

ভা: দৈৱকী (জিতবাম অধিকাৰীৰ কন্যা, হুন্দৰীদিয়া)

| ২৬

১। অৰুণাবালা ২। মিলীমা ৩। অদীমা ৪। মীমা (১) দুয়য় (২) শ্ৰবু (৩) জ্যোতিৰ্ময় (৪) চিবয় (৫) কিৰময়
 স্বা: কেশৱনাৰায়ণ
 দত্ত এম, এ, বি, এল।
 বত্তনপুৰ

২০

২। মাধৱৰাম বায় চৌধাৰী

| ২৩

(ক) গোকুল

(খ) নিৰাময়

(গ) মধুসূদন

২৪

১। ভোগদত্ত

২। হৰদত্ত

৩। মল্লনাৰায়ণ

ভা: পদ্ম প্ৰিয়া

২৫

১। অম্বৰিষ

২। চানাবাম

৩। মানিকৰাম

ভা: (১) লাউফুলা (পাটবাউনী)

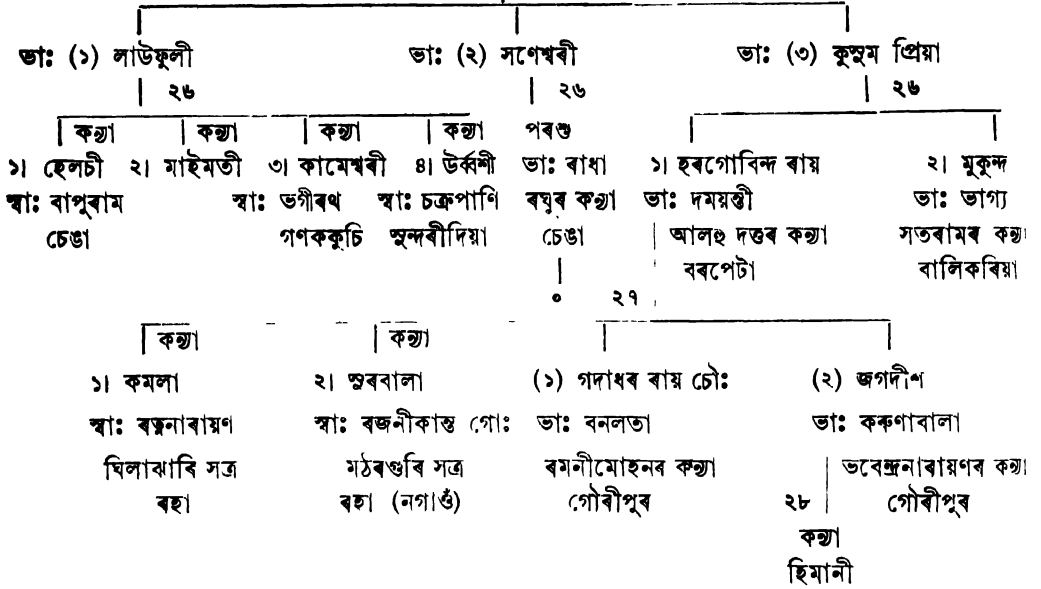
(২) সগেশ্বৰী (বৰশলা)

(৩) কুসুম প্ৰিয়া

নবেশ্বৰ দত্তৰ কন্যা (লক্ষীপুৰ - মাধিধাঁহাৰ ওচৰত)

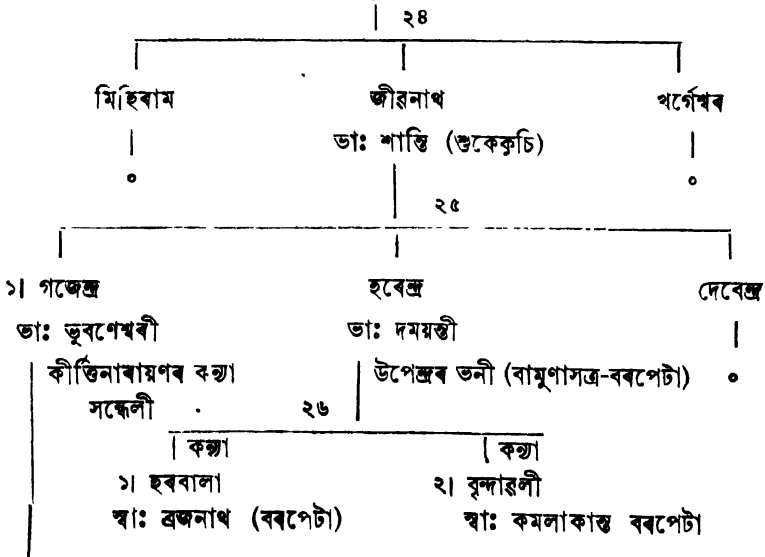
২৫

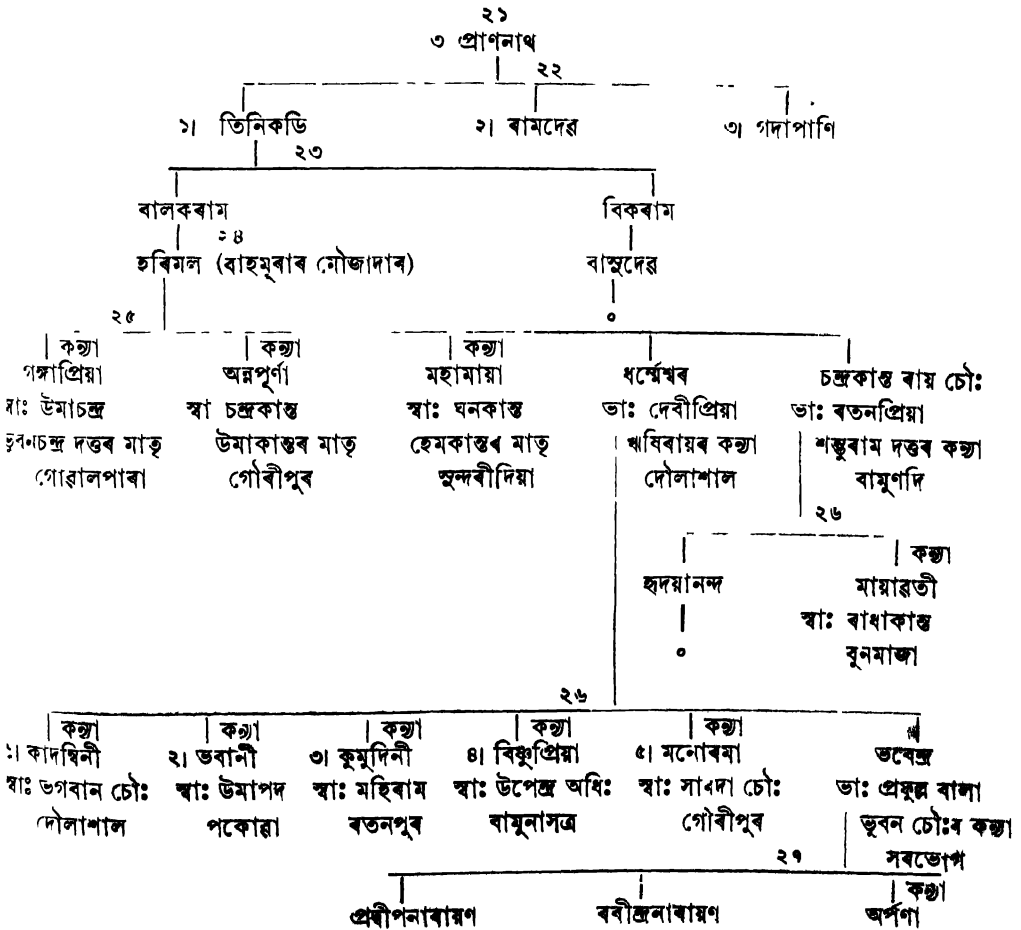
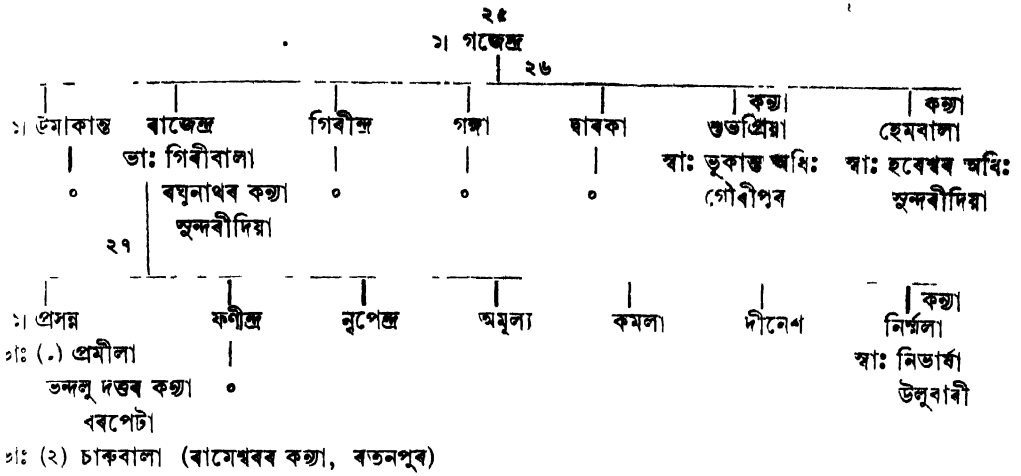
চানাবাম

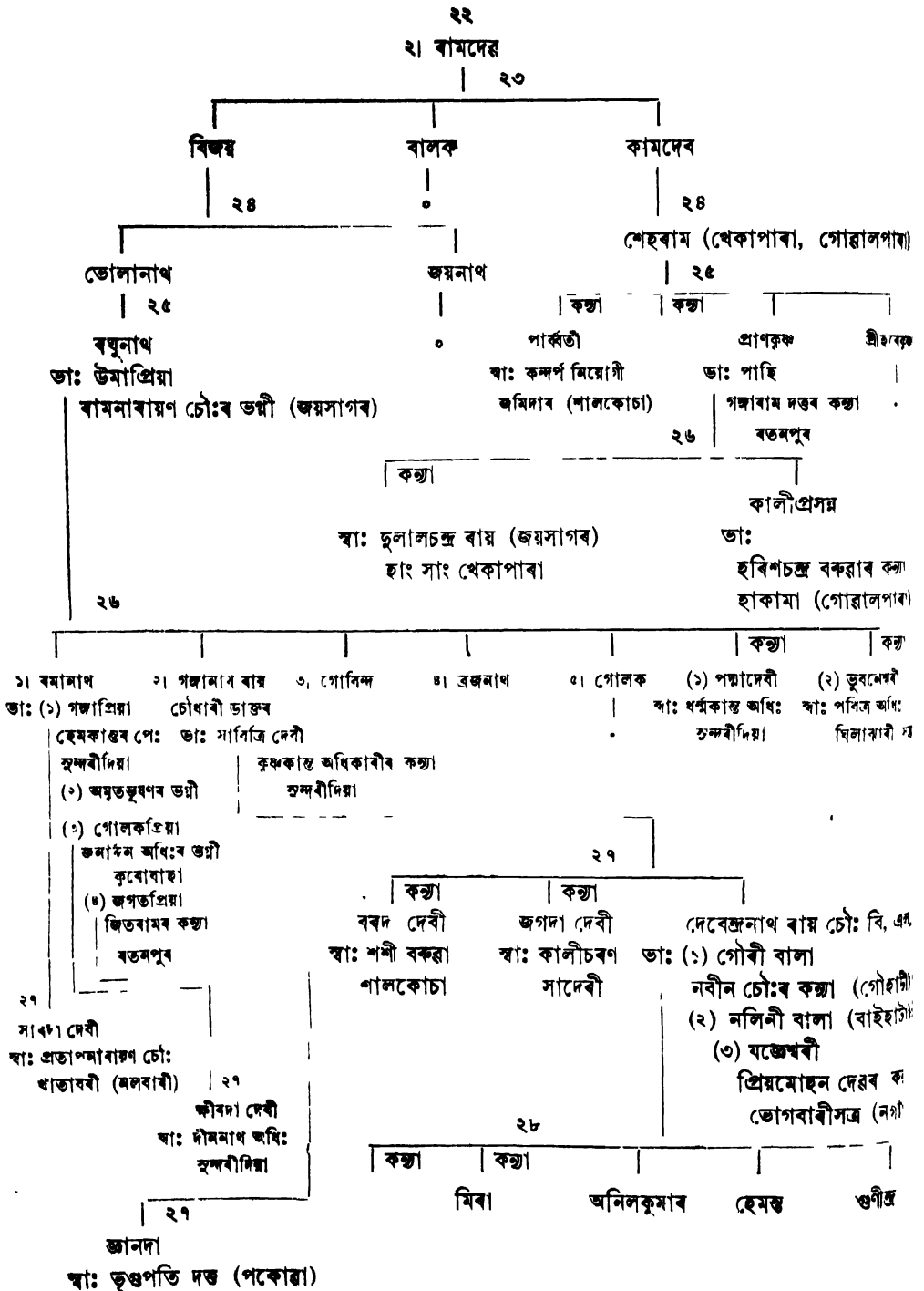

২৩

(গ) মধুসূদন

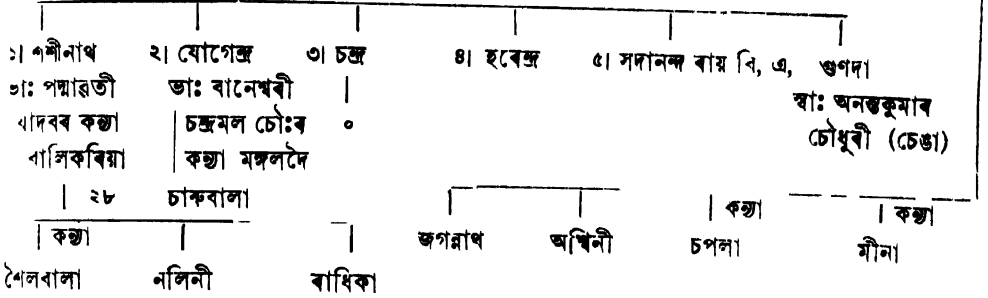
২৬

৩। গোবিন্দনাথ বায় চৌধাৰী

ভা: (১) শৈব্যা (ডাক্তাৰ দত্তৰ কন্যা, বৰপেটা)

(২) যোগমায়ী, ধীৰনাথ অধিকাৰীৰ কন্যা (হুন্দীদিয়া)

২৭

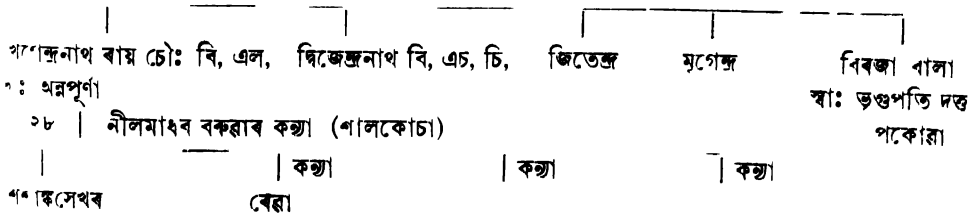

২৬

৪। ব্ৰজনাথ বায় চৌধাৰী (ওভাৰচিষাৰ)

ভা: গগনেশ্বৰী (লক্ষীকান্ত উকীলৰ কন্যা, চেঙা)

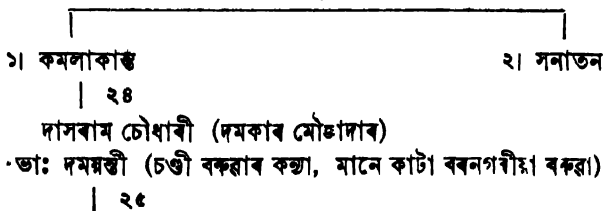
২৭

২২

৩। গদাপাণি

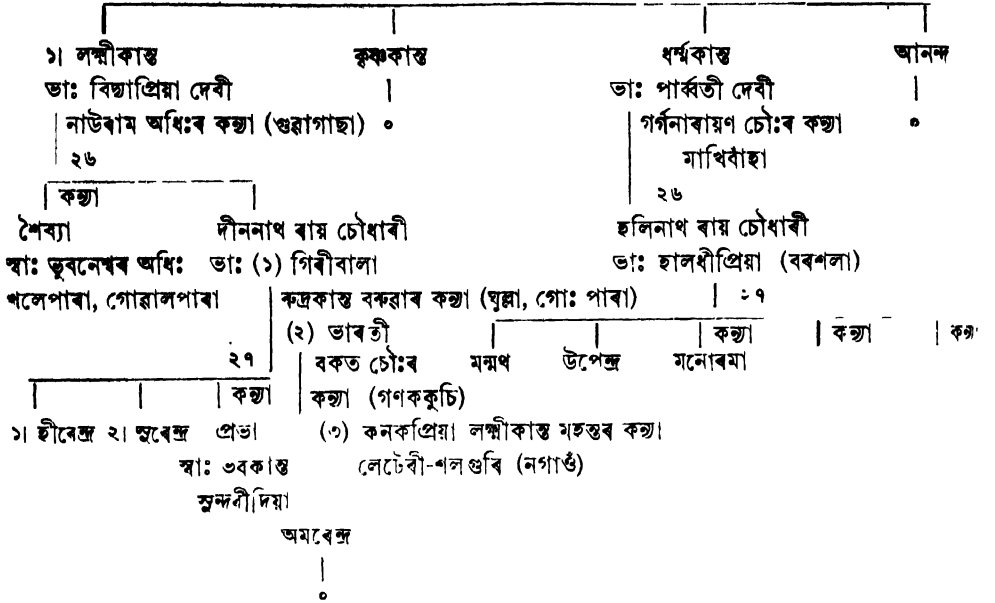
২৩

২৪

দাসৰাম

| ২৫

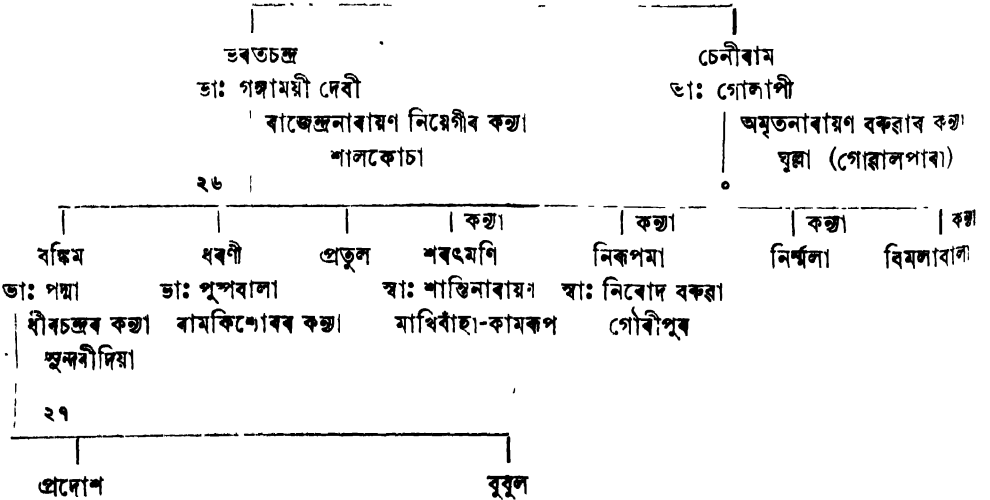
২৩

২। সনাতন

| ২৪

মিছীৰাম ৰায় চৌধাৰী

| ২৫

বৰপেটা বায়বংশৰ টোকা ।

১৬। ভগতানন্দ বায় বৰুৱা ওৰফে বামবায় বৰুৱা—

এওঁ শিবোমণি ভূঞা আছিল। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ খুড়াতু ভাই আছিল। শ্ৰীমন্তশঙ্কৰদেৱ মহাপুৰুষৰ দৰপোৱা ধামত কীৰ্তন দৰ দাপন কৰি ভাগৱতী ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰোঁতে এওঁ দামা বৰুৱে সহায় কৰিছিল। এওঁ শ্ৰীমন্তশঙ্কৰদেৱৰ দানও ভুল আছিল, তথাপি শ্ৰীমন্তশঙ্কৰদেৱে যেতিয়া এওঁক ধৰ্মাচাৰ্য্য কৰি কোনো এখন সত্ৰৰ অধীশ্বৰ কৰিবলৈ টকা প্ৰকাশ কৰিছিল, তেওঁ অতি ভক্তিয়ে সত্ৰ পদৰ লোভ এৰি দি কৈছিল যে “মোক কঠ মালাগে কৰ্মলাভ লাগে”।

এওঁৰ ভ্ৰূণমেধৰী নামেৰে এজনী ৰূপৱতী কছাৰী কোচনিহাৰৰ বজা মৰলাবাৰণৰ ভায়েক চিলাবাৰণ মতৰ দিপৰীতে গাৰ মনোৱা নিয়া কৰায়। তাৰ পিচতে তেওঁক বজাই সন্মান স্বৰূপে বাজাৰ এছোৱাৰ অধীশ্বৰ কৰিবলৈ জৰোৱাত তেওঁ সন্মানে সৈত দাম প্ৰত্যাখ্যান কৰে। তথাপি বজাই কোচনিহাৰৰ ওচৰত এডোখৰ ঠাইত তেওঁৰ নাম “বামবায় দণ্ডি বা সত্ৰশাল” দিয়া প্ৰথম মহাপুৰুষীয়া সত্ৰ স্থাপন কৰি দি তেওঁৰ নাম চিৰস্মৰণীয় কৰি ৰাখে।

১৬। হৰিহৰ উজীৰ—

এওঁ কোচনিহাৰ-বাজাৰ মন্ত্ৰী আছিল। নিভা বুদ্ধিত দৰ পাৰ্গত আছিল।

১৭। বনমালী—

কোচনিহাৰ-বাজাৰ কটকী আৰু দেৱাল আছিল।

১৮। জহাবাম বায় চৌধাৰী—

শিবসিংহ বাজাৰ পৰা চন্দ্ৰা আৰু চৌধাৰী উপাধি পায়। এতিয়াও এখন চন্দ্ৰা বৰপেটা চহৰৰ ১২ং দিম্পিথেৰাজ সত্ৰৰ বায়বংশৰ সকলো পৰিয়ালে ভোগ দখল কৰি আছে।

১৯। বসুন্ধৰ—

বৰপেটা সত্ৰৰ কীৰ্তন ঘৰত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ তিথিত বস্তু লগাই মহাপুৰুষৰ গুণ-কীৰ্তন কৰে, আৰু সেই অৱধি তেওঁৰ নামঘৰনকলে উক্ত প্ৰথা ৰাখি আছে।

শিবোমণি ভূঞাৰ কথা ।

দাদৰ শতিকাৰ গোড় বাজা ভাঙে; ইয়াৰ দক্ষিণ পশ্চিম সেন বংশই ৰাজত্ব কৰে আৰু উত্তৰ-পূব প্ৰদেশত গোড় নামৰ কেইবাখনো সৰু সৰু ৰাজ্য স্থাপিত হয়।

এই সময়ত কোচনিহাৰৰ পূবে আৰু পশ্চিমে কিছুদূৰ জুৰি গোড় নামৰ এখন সৰু ৰাজ্য গঠিত হৈছিল আৰু তাত চৰ্গভনাৰায়ণ নামে এজন কামৰূপ ক্ষত্ৰিয় ৰাজাই ৰাজত্ব কৰিছিল।

এই গোড়ৰ দক্ষিণ-পূবে কমতা নামে এগৰা ৰাজ্য হৈছিল; ই বৰ্তমান বংগুৰ, দিনাজপুৰ আৰু মনসিংহৰ কিছু ঠাই জুৰিছিল। ইয়াকো কোনো কোনোৱে গোড় বুলিছিল কাৰণ প্ৰাচীন গোড় ৰাজ্যৰ ইয়ো এক অংশ। প্ৰাচীন কালত ইয়াক কৰ্ণস্বৰ্ণ আৰু পৰৱৰ্তী কালত বাৰেক্ৰুমা বুলিছিল।

চৰ্গভনাৰায়ণৰ সময়ত কমতাত ধৰ্মপাল বা ধৰ্মনাৰায়ণ নামে এজন বলৱন্ত ৰাজাই ৰাজত্ব কৰিছিল। * এই কামৰূপ ৰাজ্য অধিকাৰ কৰি গোদন্ত পৰ্বতত এখন সীমান্ত নগৰ স্থাপন কৰিছিল। এই সময়ত কামৰূপৰ নাম তল পৰি বৰনদীৰপৰা কৰতোয়ালৈ সমস্ত ভূ-খণ্ডৰ নাম কমতা হয়।

* এওঁৰ ৰাজধানী বৰ্তমান বংগুৰ জিলাৰ “ভিনলা” নামৰ ঠাইত আছিল বুলি মৰ্টিন চাহাবৰ বুৰঞ্জীত পোৱা যায়।

দুৰ্গভনাৰায়ণে কিছুকাল ৰাজত্ব কৰাৰ পাচত কাল্লকুজৰপৰা চণ্ডীবৰ, শ্ৰীহৰি, শ্ৰীপতি আদি কেইজনমান কায়স্থ আৰু ব্ৰাহ্মণে তেওঁৰ আশ্ৰয় লয়।

দুৰ্গভনাৰায়ণে চণ্ডীবৰ আদি কায়স্থসকলক প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা পদত নিযুক্ত কৰে। তেতিয়া তেওঁলোকৰ উপাধি ভৌমিক বা ভূঞা হয়।* দুৰ্গভনাৰায়ণৰ ৰাজধানীৰ নাম গৰিয়া নগৰ। † ভূঞাসকলে ৰাজধানীৰ ওচৰতে ঘৰ কৰে; আৰু তেওঁলোক থাকা মতে সেই ঠাইৰ নাম **কনোজপুৰ** হয়।

চণ্ডীবৰৰ পিতৃ লগুাদেৱৰ বিষয় চৰিত পুথিত লিখিছে:—

“লগুাদেৱ নামে সিটো পুৰব অদ্ভুত।

অন্ধ-শব্দ শাস্ত্ৰত যে বৰই পাৰ্গত।

পৰম গম্ভীৰ ধীৰ বৃদ্ধিত সাগৰ।

পৃথিবীত নাহি লগুাদেৱ সমসৰ।

বঙাল মাৰিবে গৌৰেশ্বৰে পাঞ্চ দিল।

সমস্ত ৰাজ্যক জিনি একত্ৰ কৰিল।”

ৰামচৰণ ঠাকুৰ।

কিছু দিনৰ পাচত দুৰ্গভনাৰায়ণ আৰু ধৰ্মপালৰ তিত্তৰত কিবা কাৰণত ৰণ হয়। কেইদিনমান ৰণ চলাৰ পাচত ত্ৰয়োৰো তিত্তৰত সন্ধি হয়। ধৰ্মপালে চণ্ডীবৰ আদি ভূঞাসকলৰ নীৰৱদেপি তেওঁলোকৰ খোজে; দুৰ্গভনাৰায়ণও মিত্ৰতা ৰক্ষা কৰিবলৈ তেওঁলোকক দিবলৈ বাধ্য হয়। চণ্ডীবৰ আদি ভূঞাসকল বাধ্য হৈ ধৰ্মপালৰ ৰাজ্যলৈ আত্মত্ব লগাত পৰে। ধৰ্মপালে চণ্ডীবৰক সকলোৰে ওপৰত শিৱোন্নতি ভূঞা পাতি ৰাজ্যৰ পূব অঞ্চল ৰক্ষা কৰিবলৈ পূবলৈ পঠায় আৰু তেওঁলোকক নিজে পঢ়ন্দৰ বৰ-বাৰী বান্ধি ৰাখিবলৈ হাৰোণ দিহা।

ভূঞাসকলে বৰুৱাৰেৰে চেপা দিন উজাই আহি হাজোৰ ওচৰত লেঙ্গামাণ্ডৰি ‡ নামে বিলৰ পাৰত উঠে হাজোৰপৰা বনৰদাঁলৈ কামৰূপৰ সই অঞ্চলক লেঙ্গামাণ্ডৰি বুলিছিল। চণ্ডীবৰ আদি ভূঞাসকল এই লেঙ্গামাণ্ডৰিত ১২১১ খৃঃ কাঠ কৰি ঘৰ-বাৰী বান্ধে আৰু মাণ্ডৰিত ৰাজধানী পাতি পূব সীমান্ত ৰাঙ ৰক্ষা কৰিবলৈ ৰে। এই সময়ত কামৰূপত গাটৰ বৰ উপদৰ হৈছিল। ভোটবিলাকে হাজোৰ ৩৬ গ্ৰীণ মাধবক মহামুণি অৰ্থাৎ বুদ্ধদেৱৰ মূৰ্তি ভাৰি পূজা কৰিছিল আৰু সমস্ত কামৰূপতে তেওঁলোকৰ অধিকাৰ বৰ্তাবলৈ যত্ন কৰিছিল। ভূঞাসকল লেঙ্গামাণ্ডৰিত থাকাৰ পাচৰপৰা ভোটৰ উপদৰ কৰি যাবলৈ ধৰে। সাত মাহৰ মূৰত তেওঁলোকে কনোজ পুৰৰপৰা ভাৰ্গ্যা-পুত্ৰ-পুৰোহিতো আনে। লগুাদেৱে কনোজ পুৰত স্বৰ্গী হয়।

এই সময়ত আকৌ এটা ঘটনা হয়:— ধৰ্মপাল ৰজা কামাখ্যাদেৱীৰ শাপত শ্ৰীহীন হৈ দেশ ত্যাগ কৰে; তেওঁৰ পুত্ৰক তাম্ৰধ্বজ কামৰূপ-কমতাৰ ৰজা হয়। তেওঁ দুৰ্গল আছিল; সেই কাৰণে তেওঁৰ

* ১৪১ পৃ: গৌড়েৰ ইতিহাস—বৰুৱীকান্ত চক্ৰবৰ্তী।

† গৰিয়া গৌড়ৰ অশ্ৰুজংগ হ'ব পাৰ।

‡ ভাৰ্মাৰ দৰি (ভূঞাদৰি), বৰুৱাজানি, দেমৌ (ডিমলাৰ অশ্ৰুজংগ), মাণ্ডৰি, উগৰা, নৰহাটা (ভূঞা আৰু ভোটৰ বাণিজ্যস্থান) লেঙ্গাই গাঠ আদিত কোঠ থকা অসুখ্যমান হয়। ভূঞাপথাৰ, বৰুৱাপথাৰ নামৰ পথাৰো ইয়াত আছে।

ৰাজ্যৰ সৰহ খিনি দুৰ্ভাগ্য নাবায়ণে অধিকাৰ কৰি পঞ্চ গোড়েৰৰ উপাধি ধাৰণ কৰে। বৰ্তমান কামৰূপ, গোৱালপাৰা, কোচবিহাৰ, জলপাইগুৰি আদি জিলা এই সময়ত দুৰ্ভাগ্য হাতত পৰে।

চণ্ডীৰ আদি ভূঞাসকল অলপ দিনৰ ভিতৰতে বৰ প্ৰতাপশালী হৈ উঠা সংবাদ দুৰ্ভাগ্য ৰাজ্যৰ কাণত পৰে। এই সময়ত চণ্ডীৰে ৰজাৰো সিমান বা-বাতৰি নোলোৱাত পানছিল। দুৰ্ভাগ্য নাবায়ণে এই কাৰণে তেওঁৰ সেনাপতিক পঠাই চণ্ডীৰক চক্ৰান্ত কৰি ধৰাই নি বন্দী কৰি ধৰ। চণ্ডীৰ বন্দী অৱস্থাত দহ মাহ থাকে।

এই সময়ত নবদ্বীপৰপৰা চন্দ্ৰকবি নামে এজন বিজয় পণ্ডিত দুৰ্ভাগ্য নাবায়ণ ৰাজ সভালৈ আহে আৰু সভাৰ সকলো পণ্ডিতকে তৰ্কত পৰাস্ত কৰে। ৰজাই চণ্ডীৰৰ পাণ্ডিত্যৰ কথা জানিব পাৰি চন্দ্ৰ কবিৰ লগত তৰ্ক কৰিবলৈ দিয়ে; চণ্ডীৰ ইয়াত জৰী ছোৱাত, ৰজাই তেওঁক মুক্তি দি “দেবীদাস” বন্দী দিয়ে। চণ্ডীৰ পুনৰ লেঙামাণ্ডবীলৈ আহে।

অলপ দিনৰ ভিতৰতে চণ্ডীৰ পুনৰ ক্ষমতাশালী হৈ উঠে, সেই কালত দেশত বহুত ভূঞাই পাদশিক শাসনকৰ্তা হৈ দেশ শাসন কৰিছিল; চণ্ডীৰ সকলোৰে ভিতৰত প্ৰতাপী হৈ উঠে—

ভৈলন্ত প্ৰসিদ্ধ ভূঞা বহুলোক পাল।

লগতে উঠয় যাৰ প্ৰাণীপান ঢাল ॥

ধনুৰ্দ্ধৰ পাইক মৰে খাটে পৰতৰ।

গৌৰেশ্বৰ পাণক নাথায় চণ্ডীৰ ॥১৮ ॥ ভূঞা দাঁড়।

পূবে বাহুভূঞা চণ্ডীৰ আদি বন্দী।

অনুক্ৰমে ভূঞে কামৰূপ বসুন্ধৰী ॥

সবাৰে মধ্যত ক্ষেত্ৰী ভূঞা চণ্ডীৰ ২৫২৬ ৰাণচৰণ।

চণ্ডীৰৰ ৰাজধানী মাণ্ডবী গাঁৱত আছিল। ইয়াৰ পৰ বৰহাট ন বৰহাটলৈ আৰু হাজোলৈ তেওঁ ৫০ খালি বন্ধায়; আলিৰ চিন এতিয়াও মাজে মাজে দেখিবলৈ পাবা যায়। ভূঞাসকলৰ সময়ত তেওঁ হাজো আৰু বৰহাট বাণিজ্যৰ ঠাই আছিল। মাণ্ডবী থাকে বৰহাটে পৰ্বতৰ নামনিত কেইটা পুথুৰীৰ চিন আছে। বৰহাটে পৰ্বতৰ পুথুৰীৰ পানী এতিয়াও নিৰ্মল অৱস্থাত আছে।

কিন্তু এনে অৱস্থাত ভূঞাসকলৰ দিন নগল। দুৰ্ভাগ্য নাবায়ণ স্বৰ্গী ছোৱাত তেওঁৰ পুত্ৰ ইন্দ্ৰনাৰায়ণ ৫৩ হন। ইন্দ্ৰনাৰায়ণ দুৰ্বল আছিল। তেওঁৰ দিনত ভোটে তেওঁৰ ৰাজধানী গৰিয়া বা গোড় নগৰ আক্ৰমণ কৰি ৫৩৩ কৰে। ভোটে পুত্ৰৰ পৰা চণ্ডীৰকে আক্ৰমণ কৰে আৰু তেওঁৰ পুত্ৰ ৰাজধৰক বন্দী কৰি লৈ যায়। চণ্ডীৰে ভোটক তাৰ সেকা দিবৰ অৰ্থে সকলো ভূঞাক সংবাদ দিয়ে; কিন্তু কোনো ভূঞাই তেওঁৰ লগত যোগ দিবলৈ আগ বাঢ়ি নাছিল। সম্ভৱতঃ সিবিলাকে চণ্ডীৰৰ প্ৰভাৱ দেখি ভাল পাইছিল। চণ্ডীৰে নিজে কিছুমান ৰণুৱা লগত লৈ ভোটক খেদি গল আৰু ভোট দেৱানগিৰি পাৰ নোহওঁতেই তেওঁলোকক বেচি ধৰিলে। চণ্ডীৰ আৰু ভোটৰ ভিতৰত এখান মন্ত যুদ্ধ হল; ভোট সম্পূৰ্ণ ৰূপে হাৰি পৰ্বতলৈ লৰ দিলে; চণ্ডীৰে ৰাজধৰ আৰু তেওঁৰ নগৰৰ মানুহক লৈ মাণ্ডবীলৈ আহিল।

স্বাধীন শিবোমণি ভূঞা:— চণ্ডীৰে কামৰূপৰ ভূঞাসকলৰ স্বৰ্গী ভাৱ দেখি সেই ঠাই ত্যাগ কৰাৰে স্থিৰ কৰিলে। সেই সময়ত বৰ নদীৰ পূবে লক্ষীমপুৰ জিলাৰ স্তৱগিৰী নৈ লৈ আদি ভূঞাসকলে

প্ৰায় স্বাধীন ভাৱে বাস কৰিছিল। চণ্ডীবৰে লগত কিছুমান লোক লৈ কাজলী মুখেদি বৰ্তমান নগাওঁ জিলাৰ উত্তৰ অঞ্চলত সোমায়; আৰু তাৰ কিছুমান ঠাই অধিকাৰ কৰি **কুঠাৰডুৰি** নামে ঠাইত কোঠ কৰিলে। এই ঠাইত পানীৰ উপত্ৰৰ বেচি দেখি অলপ দিন পাচতে **ফটাশিমলুতল** নামৰ ঠাইত হাটি-বাতি পাতি থাকে। এই ঠাইত তেওঁ কিছুমান আলি আৰু পুখুৰী খন্দায়। পৰবৰ্তী কালত এই ঠাইয়েই **আলি পুখুৰী** নাম পায়। কিন্তু এই ঠাইতো ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পানীয়ে অনিষ্ট কৰিবলৈ ধৰাত তেওঁ উজাই গৈ উত্তৰ পাৰে প্ৰথমে **গোপেশ্বৰ** পাচত **বোঁটাত** গৈ থাকে। বোঁটাত থাকি তেওঁ বৰগানৈৰ ওচৰৰ **গাংমোঁলে** ৰাজ্য বিস্তাৰ কৰে। তেতিয়া চণ্ডীবৰৰ ৰাজ্য উত্তৰে বোঁটাৰপৰা দক্ষিণে কপিলী আৰু পূবে গাংমোৰ পৰা পশ্চিমে বৰনদীলৈ হয়। আৰু তেতিয়া তেওঁ ৰাজ্যৰ মাজ ঠাই **টেম্বুৱানী** বন্ধত **ৰাজধানী** পাতি বাস কৰিবলৈ ধৰে। ই আগৰ ফটাশিমলু বা আলি পুখুৰীৰপৰা বাৰ মাইলমান দক্ষিণ পূবত।

উত্তৰপাৰে গোপেশ্বৰত এটি শিবলিঙ্গ আছিল; চণ্ডীবৰে তাৰ পূজা-সেৱা চলাবলৈ ধৰে। শিবোমণি ভূঞাসকলে কেইবা পুৰুষলৈ ইয়াৰ সেৱা-পূজাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল।

এই সময়ত ফটাশিমলু বা আলিপুখুৰীৰ কাষেদি ব্ৰহ্মপুত্ৰ বয়; দক্ষিণ ফালৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ স্তুতীবোৰ মৰিবলৈ ধৰে; তাকে দেখি ৰাজধৰৰ দিনত **টেম্বুৱানী**ৰপৰা ফটাশিমলুৰ তললৈ ৰাজধানী তুলি নিয়ে। তাত আগৰ আলিপুখুৰী আছিল দেখি মানুহে আলিপুখুৰী বুলিছিল; ভূঞাসকলেও তাৰ নাম আলিপুখুৰীকে ৰাখিলে। ৰাজধৰৰ পুত্ৰ সূৰ্য্যাবৰ, তৎপুত্ৰ কুম্বৰ আলিপুখুৰীতেই শিবোমণি ভূঞাৰ গাদিত বহে। কুম্বৰৰ কপিলী গাই এজনী আছিল; তাই প্ৰতিদিন ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ গৈছিল আৰু গোপেশ্বৰৰ শিৱক গাখীৰ দিছিল। কুম্বৰৰেও মাজে সময়ে সন্দীক গোপেশ্বৰত পূজা কৰিছিল।

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ সূৰ্য্য আলিপুখুৰীতে আবিৰ্ভাব হয় (১৪৪৯ খৃঃ)। এবাৰ তেৰ মাহ বয়সত কছাৰী ৰজাই শিবোমণি ভূঞাৰ প্ৰভাব সচিব নোৱাৰি তেওঁৰ ৰাজ্য চৰ্ঠাং আক্ৰমণ কৰে। কুম্বৰে ভূঞাসকলক জান দিবলৈ সময় নেপোৱাত কছাৰীয়ে ৰাজধানী লণ্ড-ভণ্ড কৰে।

আশ্বিন মাসত জল বাঢ়ে অৰ্দ্ধাঅৰ্দ্ধ ।

সুৰিবে নপাৰি তৰে কৰে অতি বন্ধ ॥১০২০

এতিমতে আছা তৈত কুম্বৰ মহন্ত ।

নজানন্ত মাৰিবে কছাৰী আসিবন্ত ॥

× × ×

শুনি ভূঞাগণে অতি মনে ত্ৰাস ভৈল ।

আলিপুখুৰীৰ লোক হাবি মাজে গৈল ॥

* দুইধিক ৰাজধৰ বৎসৰ বে বাটি ।

দেখে জল মনে শস্ত সবে কৰে নাট ॥২২৮

আলিপুখুৰী বে নামে প্ৰায় এক আছে ।

সব লোকে ভয়কে পৈলন্ত উঠি পাৰে ॥ শুকচৰিত—বামচৰণ ।

সেহি ৰাজি ভেতিলেক কছাৰী লক্ষৰে ।
পলাইল সকল লোক গাৱৰ কাপোৰে ॥

× × ×

ফুৰি ফুৰি গ্ৰাম দেশ কৰিলা উচন ।
তিন দিন থাকি তৈত বিচাৰিলা ধন ॥

গুৰুচৰিত—ৰামচৰণ ।

কছাৰীৰ উপজ্ৰবত কুসম্বৰো বনৰ মাজত আছিল ; আৰু সেই সময়তে অমৃত্যুতী আইৰ গৰ্ভত বনগঞা শিনীৰ (শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ অমৃত্যু) জন্ম হয়। এই ঠাই পাচত এখন নগৰত পৰিণত।

ইয়াৰ কিছুদিন পাচত সকলো ভূঞা আলিপুখুৰীত গোট খায় আৰু কছাৰীৰ লগত ৰণ কৰে। কাপলী মুখত কছাৰীৰ লগত সৈন্ত আছিল ; ভূঞাসকলে পানীৰগুৰা লৈ কছাৰীক দুই ফালৰ পৰা আক্ৰমণ কৰি সমস্ত কছাৰীক পৰাস্ত কৰি টেৰ ধন-সোণ পায় ; ভূঞাসকলে সেইবোৰ নান্নত ভৰাই লৈ আহে। তাৰ পাচত ভূঞাসকল বনগাৱঁক আহে। ইয়াৰ কিছুদিন মূৰত শিবোমণি ভূঞা পুনৰ আলিপুখুৰীলৈ গৈছে। আলিপুখুৰীত সকলোৱে যুদ্ধ জয়ৰ উৎসৱ কৰি “বাৰভূঞা আদি যত গৈলা ঘৰাঘৰি ॥”

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ পাঁচ বছৰ বয়সত পিতৃ কুসুম্বৰ স্বৰ্গী হয় অমৃত্যুতী আই স্বামীৰ লগত সতী যায়। পিতৃ শঙ্কৰৰ মাতৃ সত্যসন্ধ্যা আই শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ জন্মৰ তিন দিন পাচত এই স্বৰ্গী হৈছিল ; সেই গৰ্ভতিকে পৰ্টা আই খেদসুত দেবীয়ে প্ৰভুক আৰু বনগঞাগিৰীক ডাঙৰ কৰিবলৈ ধৰিলে।

কুসুম্বৰৰ মৃত্যুৰ পাচত প্ৰভুৰ পিতামহ জয়ন্তা আৰু মাধবে শিবোমণি ভূঞাৰ কাম চলাবলৈ ধৰিলে। এটা বছৰ বয়সত প্ৰভুক উত্তৰী দিখে আৰু মহেন্দ্ৰ কন্দলী নামৰ অধ্যাপকৰ ওচৰত পঢ়িবলৈ দিয়ে। প্ৰভুয়ে ১৭ বছৰ বয়সলৈ পঢ়াশালিত পঢ়ে ; আৰু এই কেই বছৰৰ ভিতৰতে পৰাণ, স্মৃতি, উপনিষদ, বেদান্ত, ভাগৱত আদি শাস্ত্ৰ পঢ়ি পণ্ডিত হৈ উঠে।

পঢ়াশালিত পঢ়ি থাকোঁতে প্ৰভুৰ প্ৰতিভা দেখি অধ্যাপকে “শঙ্কৰদেৱ” বুলিবলৈ ধৰে। গুৰু গৃহৰ পৰা আহি প্ৰভুৱে যোগ অভ্যাস কৰে। চৰিতত পোৱা যায়—তেৱাই যোগ কৰি পানীৰ তলত বহি আছিল, আৰু কোনো সময়ত বায়ু নিৰোধ কৰি বুঢ়া আঙ্গুলিৰ ওপৰত সমস্ত শৰীৰ ৰাখি আছিল। পৰমহুতী আৰু জয়ন্তাদেৱে বহুত যত্ন কৰিও প্ৰভুক যোগ পথৰপৰা নিবৃত্ত কৰিব নোৱাৰি শেষত জোৰ কৰি স্বৰ্গৱতী আইক বিয়া কৰাই দিয়ে ; আৰু ৰাজ্য চৰ্চাৰ সমস্ত কাকত তেনাক সম্ভাই দিয়ে।

জয়ন্তা মাধৱ দুয়ো

প্ৰিয় বাক্যে আশ্বাসিয়া

সম্মুখি বুলিলা শঙ্কৰক ।

তোমাৰ পিতৃৰ লোক

তোমাতে খাটোক বাপ

চৰ্চিয়োক পূৰ্ব বিষয়ক ॥১৫৪

ভূষণ ষিঙ ।

প্ৰভুয়ে প্ৰথমতে বৰ আপত্তি কৰে ; জয়ন্তা-মাধৱে হুণ্ডনি কাকত পত্ৰ সোধাই দি শিবোমণিভূঞা পাতে। প্ৰভুৱে বাধ্য হৈ ৰাজ্য চৰ্চাৰ ভাৱ লয় আৰু আলিপুখুৰীৰপৰা টেঙ্গুৱানীলৈ ৰাজধানী তুলি আনে।

“সবে হস্তে পাছে টেঙ্গুৱানীক লড়িলা ॥১৫৫ ৰামচৰণ

বুঢ়াখী নামৰ প্ৰভুৰ এজন পেহাক আছিল। তেওঁ টেঘুৱানীৰ পশ্চিমফালে কুঞ্জী বিলৰ কানড “দোপদৰ” সাজি পশ্চিমখণ্ড ঠাই শাসন কৰিছিল। বুঢ়াখীই প্ৰভুক টেঘুৱানীত থকা আগৰ ভূঞাসকলৰ ভেটিবোৰ দেখুৱাই দিয়াত সেই সেই ভেটিত পূৰ্বৰ ভূঞাৰ বংশধৰসকলক বসতি কৰিবলৈ আদেশ কৰে আৰু তেৰাই নিজেও পিতামহৰ ভেটিত ঘৰ কৰে। এই সময়ত প্ৰভুৱে পিতৃৰ সৰিয়হ তলীত এটি নামঘৰ সাজি ধৰ্ম-চৰ্চা কৰিবলৈ ধৰে। লাহে লাহে বহুতে তেৰাৰ পৰা ধৰ্মতত্ত্ব শুনিবলৈ ধৰিলে। পাচত কিছুমানৰ অমুৰোধত তেৰাই বৈকুণ্ঠৰ পট এখন আঁকি এটা ভাওনা (সভা) কৰি দেখুৱায়। এই সভাত তেৰাৰ নানা আলৌকিক কাৰ্য দেখি বহুতে তেৰাৰ ওচৰত শৰণ লবলৈ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰে। সেই সকলৰ অমুৰোধ এৰাব নোৱাৰি প্ৰভুৱে পিচদিনা “উদ্ধৱ সংবাদ” নামৰ পুথি এখনি ৰচনা কৰি পোনতে তলত নাম দিয়া কেইজনক ভৱবস্ত্ৰ প্ৰভূত শৰণ লগায় :—

কবিরত্ন বিষ্ণাৰত্ন বাম সৰস্বতী।

আছিল বিপ্ৰ সব সেৱা কৰিবাক প্ৰতি ॥১৪৬৮

বাম বাম গুৰু চতুৰ্ভূজ দুয়োজন।

শঙ্কৰৰ পাশে চলি গৈলা তেতিক্ষণ ॥

× × ×

বাম বাম গুৰু আগে বস্ত্ৰ পসাইলন্ত।

পুস্তকক লাগি দণ্ডবৎ বৰিলন্ত ॥

পাণ্ডিত গহন যত বিপ্ৰ আসি আছে।

বুঢ়াখীয়ে সবজয়ে উটিলন্ত পাছে ॥

বলোৰাম উদাৰ শ্ৰীৰাম জয়ৰাম।

চৰিদাস বনিয়া চৰিহৰে এৰি কাম ॥১৪৭৯

সবাতানে আপোনাৰ কাপোৰ পসাই।

দণ্ডৱতে পুথিবীত পেলাই নিজ কায় ॥

এই সময়ত তেৰাৰ নাম “জগন্নাথ” হয়। এই সময়ত প্ৰভুৱে টেঘুৱানীৰ ওচৰেদি বোৱা টেম্পৰাণ জ্ঞান বাধিকা নামৰ কৈবৰ্ত্ত জাতীয় তিবোতাৰ হতুৱাই বন্ধ কৰোৱায়; তেতিয়াৰ পৰা এই জ্ঞানৰ নাম “শান্তিজ্ঞান” হয়। ইয়াৰ পাচত খৰালি ভক্তসকলৰ খোৱা পানীৰ অভাৱ দেখি চণ্ডীবৰে বোৱা এজোপা বটবৃক্ষ নিশাৰ ভিতৰতে দ্ৰৱ কৰি সেই ঠাইত অৰ্দ্ধচন্দ্ৰাকাৰ এটি পুথুবী নিৰ্মাণ কৰে; এই পুথুবীয়ে পাচত আকাশী গঙ্গা নাম পায়।

ইয়াৰ কিছুদিন পাচত প্ৰভুৰ পত্নী বিয়োগ চলত বাম বাম গুৰু, মহেন্দ্ৰকন্দলী, বামজয়, হৰিভ্ৰম ধ্বজা, কমলিবৰা আদি সোতৰজন ভক্তেৰে সৈতে তীৰ্থ ভ্ৰমণ কৰিবলৈ যায়; জয়ন্তাৰ ওপৰত পুনৰ শিৰোমণি ভূঞা-বাব পৰে। প্ৰভুয়ে গঙ্গা, গয়া, কাশী, মথুৰা, পুষ্কৰ, দ্বাৰকা, বামেশ্বৰ, শ্ৰীক্ষেত্ৰ আদি ভাৰতৰ প্ৰধান প্ৰধান তীৰ্থবোৰ পৰ্যটন কৰি বাৰ বছৰৰ মূৰত ঘৰলৈ ঘূৰি আহে। প্ৰভুৰ ওপৰত পুনৰ বাঙা চৰ্চাৰ ভাৱ পৰে আৰু পিতামহ বিশেষ পিতামহী ধেবস্বতী আইৰ অমুৰোধ এৰাব নোৱাৰি পুনৰ কালিন্দী আইক বিবাহ কৰে (অম্বান ১৫০০ খৃঃ অঃ)। গুৰুৰ কিন্তু বিষয়ত মন নৰহিল। তেৰাই

পবতকৈও বেচি আগ্রহেৰে ধৰ্ম চৰ্চাহে কৰিবলৈ ধৰিলে— এনে অল্পমান হল যেন ভগবানে শিবোমণি ভূঞাক ৰাজ্য চৰ্চাৰপৰা আঁতৰত থাকি ধৰ্ম চৰ্চাহে কৰিবলৈ আদেশ দিলে। তেৰাই কপিলীপাৰ্বৰ কুমাৰ আনি খোল গচোৱালে, ভাওনা কৰিলে আৰু ফাকুৱা উৎসৱ পাতিলে।

জয়ন্তা-মাধৱে মাজে সময়ে শিবোমণি ভূঞাৰ কাম চলোৱা ওপৰত কৈ অহা হৈছে; অজ্ঞাত ভূঞা সকলে এই ব্যৱস্থা ভাল পোৱা নাছিল; বিশেষকৈ বনগঞাগিৰীয়ে সমূলি ভাল নাপাইছিল। প্ৰভু তাঁৰৰপৰা ঘূৰি আহাৰ পাচত শিবোমণি ভূঞাৰ কাম সমজি লোৱাৰ আগতে বনগঞাগিৰীয়ে গাখীৰ খাবলৈ পালৰপৰা কিছুমান গৰু খেদি অনায়; গোৱালে বাধা দিয়াত বনগঞাগিৰীয়ে তাক বধ কৰায়। তাকে গুনি প্ৰভুয়ে বেজাৰ কৰাত বনগঞাগিৰীয়ে উত্তৰ দিয়ে :—

বনগঞা বোলে ধন্তিবাক নাহি যোগ।

তোমাৰ সম্পত্তি পিতামহে কৰে ভোগ ॥

এতেকে আনিলোঁ ধেম্ম আমাৰ গৃহক ১২০৮০

ৰামচৰণ

ইয়াৰ ফলত ভূঞাসকলৰ স্বভাৱ প্ৰায় গাঙটীয়া হ'ল। এই সময়ত ভূঞাৰাজ্যৰ প্ৰাকৃতিক অৱস্থাও বহু লৰে। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ স্তুতীবোৰ প্ৰায় মৰি যায় আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰে স্থিৰ গাৰি ধৰি বটভৱৰ উত্তৰেদি ববলৈ ধৰে।

ইয়াৰ পাচত ভূঞাসকলৰ লগত কছাৰীৰ পুনৰ ৰণ হয়; ভূঞাসকলৰ একতা বান্ধ টিলা হোৱাৰ বাবে কছাৰীৰ উৎপাত ক্ৰমে বেচি হবলৈ ধৰিলে; শেহত প্ৰভুৰ আদেশ মতে ভূঞাসকল উত্তৰ পাৰৰ ৰাজ্যলৈ গৈ প্ৰথমে **ভলুকান্ধি**, পাচত **কোমোৰাকুটা**ত থাকেগৈ।

এই সময়ত বুঢ়াখাঁৰ পুত্ৰ **কেতেখাঁ** গাংমোত থাকি ভূঞা ৰাজ্যৰ সীমান্ত বন্ধা কৰিছিল। প্ৰভুৱে বামোৰাকুটাত অস্থল পাই কেতেখাঁৰ নগৰলৈ যায়; তাত প্ৰভুৱে হাট বাটি পাতিলে, নাম ঘৰ আদিবট সজালে; আৰু ভূঞাসকলক লুইতৰ মুখলৈ এঘৰ এঘৰকৈ বহুৱালে গাংমোতে প্ৰভুৰ পুত্ৰ বাগানন্দ, কমললোচন আৰু হৰিচৰণ ঠাকুৰৰ জন্ম হয়। ইয়াত প্ৰভু ৭২ বছৰ বাস কৰে। ইয়াত থকাৰ সময়ত প্ৰভুৱে ৰাজ্য চৰ্চা ত্যাগ কৰি কেৱল ধৰ্ম চৰ্চাহে কৰিছিল। আৰু ত্ৰিছতৰ **জগদীশ মিশ্ৰে** ইয়াতে প্ৰভুৰ আগত ভাগৱত পাঠ কৰিছিল। কীৰ্ত্তনৰ পায়ণমৰ্দন, অজামিল উপাখ্যান, প্ৰহ্লাদ চৰিত ইয়াতেই পাঠিত হয় আৰু জয়ন্তা-মাধৱ ইয়াতেই স্বৰ্গী হয়।

ইয়াত থকা সময়ত অ'হোম ৰজা চুহুংম বা স্বৰ্গনাৰায়ণে চুতিয়া ৰাজ্য অধিকাৰ কৰি সোৱনশিৰীৰ পূবৰ সমস্ত ভূঞাৰাজ্য ভৰলী নদীলৈ জয় কৰে। স্বৰ্গনাৰায়ণে সেই সময়ত দক্ষিণ কুলেও কলিয়াবলৈ জয় কৰিছিল; সেই কাৰণে প্ৰভুৱে স্বাধীন ভাৱে থাকোঁ বুলিয়েই বোধহয় মাজুলীত সোমায়; আৰু গোপাল জুতীৰ কাষত ধৰ্মৰ হাট পাতিলে (অল্পমান ১৫১৭ খৃঃ অঃ)। এই ঠাইয়েই পাচত ধুঞাহাট হয়; আৰু পৰবৰ্তী কালত ই **বেলগুড়ি** নাম পায়।

এই ধুঞাহাটত কিছুদিন থকাৰ পাচত মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱে পুৰুষে প্ৰভুৰ সঙ্গ লাভ কৰে। এই সময়ৰপৰা প্ৰভুৰ মাহাত্ম্য চানিওকালে বেচিকৈ প্ৰচাৰ হবলৈ ধৰে। সেই কালত বংগুৰ, গোৱালপাৰা আদিৰপৰা কিছুমান বেপাৰী আহি মাজুলীত বেপাৰ কৰিছিল। এই সময়ত গোপাল নামৰ বংগুৰ জিলাৰ

ব্যাপ্তিশিও গাৱঁৰ এটি ব্ৰাহ্মণ বালক বেপাৰীৰ লগত মাজুলীক আহে আৰু প্ৰভুৰ সাক্ষাৎ লাভ কৰে। গোপালে প্ৰভুক দেখি মোহিত হয় আৰু প্ৰভুৰ সঙ্গতে থাকিবলৈ বাঞ্ছা কৰে; কিন্তু লগৰ মাহুহবিলাকৰ বাধাত থাকিব নোৱাৰি ঘৰলৈ ঘূৰি যায়। পৰবৰ্তী কালত এবাই প্ৰভুৰ ধৰ্ম ধৰি বংশীগোপালদেৱ নাম গ্ৰহণ কৰে আৰু কুকুৰাবাহী, গড়মূৰ আদি সত্ৰ স্থাপন কৰি উজনি অঞ্চলত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰে।

প্ৰভু ভূঞাহাটত চৈধ্য বছৰ থাকে; এই সময়ত প্ৰভুয়ে কীৰ্তনৰ “শিশুলীলা” বচনা কৰে। ১৫২৭তঃ খৃঃ অঃ আহোম আৰু আফগানৰ ভিতৰত কলিয়াবৰ আৰু দিকৰাই মুখত দুখন বণ হয়। আহোম বজাই প্ৰভুৰ শিষ্য সংখ্যা বাঢ়া আৰু মাজুলীত ভূঞাৰ প্ৰতিপত্তি ক্ৰমে বৃদ্ধি হোৱা দেখি আশঙ্কা-চকুৰে চাহিলে ধৰে; আৰু শেষত ভূঞাসকলক হাতীগড় ৰাখিবলৈ নিবৃত্ত কৰে। ভূঞাসকলে এই কাম নকৰাত বজাই ভূঞাসকলক ধৰি আনিবলৈ সৈন্ত পঠায়। ভূঞাসকলে এই সংবাদ পাই কিছুমান নাও তৰা দি ভটীয়াই গুচি যায়। আহোমে মহাপুৰুষ মাধৱদেৱক আৰু প্ৰভুৰ জোৱাই হৰিভূঞাক আৰু কিছুমানক ধৰি নিয়ে। হৰি আহোম বজাৰ হাতত কাটা যায়, মাধৱদেৱ উদাসীন দেখি ৰক্ষা পৰে। তাৰ পাচঃ প্ৰভুয়েও সশিষ্যে ভটীয়াই কামকপ পায় (১৫৩৫ খৃঃ অঃ অন্তৰ্ধান)। লগে লগে শিৰোমণি ভূঞাৰ স্বাধীনতা কৰ্ম্য চিৰকাললৈ ডুব যায়।

এই সময়ত কামৰূপ কোচ ৰজা নৰনাৰায়ণৰ হাতত। নৰনাৰায়ণ পণ্ডিত আৰু গুণগ্ৰাহী ৰজা আছিল। প্ৰভু যাই প্ৰথমে কাপলা, চুগপৰা, কুমাৰকুচি আদি ঠাইত অলপ অলপ দিন থাকি পাটবাউসীত নিগাতিবৈ থাকিবলৈ লয়। এই সময়তে মহাপুৰুষ শ্ৰীদামোদৰদেৱে প্ৰভুৰ সঙ্গ লাভ কৰে। প্ৰভুয়ে দামোদৰ গুৰু আৰু শ্ৰীহৰিশুকক নাম ধৰ্ম দি ব্ৰাহ্মণসকলক শৰণ কৰাবলৈ আজ্ঞা দিয়ে।

কামৰূপ-কমতাল ৰজা নৰনাৰায়ণে প্ৰভুক বৰপেটাৰ গোমস্থা পাতে। প্ৰভুৰে ৰজাক এখন বুদ্ধাবনী কাপোৰ দি সেই বিষয় ত্যাগ কৰে আৰু ভায়েক বামৰায়ক সেই বিষয় দিয়ে।

পাটবাউসীত থাকোঁ সময়ত বামানন্দ ঠাকুৰক চক্ৰপাণি মজুমদাৰ নামৰ এজন কায়স্থ পণ্ডিতৰ হতুৱাই মজুমদাৰী বিষয় শিক্ষা দিয়ে। চিলাৰায় দেৱানে বামানন্দ ঠাকুৰক ৰাচধানী কোচবিহাৰলৈ নি ৰাজ দৰবাৰত বিষয় দি ৰাখে। ঠাকুৰ অলপ কেই বছৰ মানহে তাত আছিল।

ইয়াৰ পাচত প্ৰভু সাত কুৰি ভকত লগত লৈ তীৰ্থ কৰিবলৈ যায়। এইবাৰ বেচি হুফুৰিলে—গঙ্গা, গয়া আৰু শ্ৰীক্ষেত্ৰৰপৰা ঘূৰি আহে। তীৰ্থৰপৰা ঘূৰি আহি প্ৰভুয়ে বামানন্দ ঠাকুৰক বিয়া কৰাই দিয়ে আৰু তাৰ কিছুদিন পাচত শ্ৰীমাধৱদেৱ গুৰুক ধৰ্মৰ তাৰ দি কোচবিহাৰলৈ যায়। চিলাৰায় দেৱানে আগতেই প্ৰভুৰ ওচৰত ভাগৱতী ধৰ্ম ধৰিছিল। শেষ সময়ত কোচবিহাৰক ধোৱাত মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে প্ৰভুৰ আদেশ মতে ৰাজধানীত এটি মদন মোহন বিগ্ৰহ স্থাপন কৰে; আৰু প্ৰভুৰ ওচৰত শৰণ লবলৈ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰে। প্ৰভুৱে প্ৰথমতে ৰজাক ভাগৱতী ধৰ্ম ধৰিবলৈ বাধা দিয়ে; ৰজাই প্ৰভুৰ উপদেশ হুস্তনি বৰ জোৰ কৰাত পিচদিনা নিজেই প্ৰয়াণ কৰে। কোচবিহাৰৰ যি ঠাইত প্ৰভুয়ে বণ কৰিছিল, তাৰ নাম কাকতকুটা।

বামানন্দ আৰু হৰিচৰণ ঠাকুৰে শ্ৰীমাধৱদেৱ গুৰুৰপৰা নাম ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। প্ৰভু প্ৰয়াণ কৰাৰ কিছুকাল পাচলৈকে আই আৰু ঠাকুৰসকল পাটবাউসীত আছিল; পাচত বামানন্দ আৰু হৰিচৰণ ঠাকুৰ স্বৰ্গী হোৱাৰ পাচত নাতি ঠাকুৰ আৰু আইসকল সন্দ্বীদিয়ালৈ আহে।

প্ৰভুৰ পুত্ৰসকল—

১। বামানন্দ ঠাকুৰ :— প্ৰভুৰ সাৰ্বস্বিক উৎসৱৰ পাচতেই স্বৰ্গী হয়।

২। কমললোচন ঠাকুৰ :— অলপ বয়সতে স্বৰ্গী হয়।

৩। হৰিচৰণ ঠাকুৰ :— প্ৰভু চলাৰ সময়ত তেৰাৰ বয়স কম। শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষে ঠাকুৰক লিখা পঢ়া শিকায় আৰু বামচৰণ ঠাকুৰৰ ভগ্নীক বিয়া কৰাই দিয়ে। শ্ৰীমাধৱশুক তেৰাৰ শিক্ষক আছিল।

“হৰিচৰণ নামে ছোট বেটা শঙ্কৰৰ।

পৰম পণ্ডিত যেন গম্ভীৰ সাগৰ ॥”

ঠাকুৰ চৰিত— বিজ্ঞানন্দধ্বজ।

হৰিচৰণ ঠাকুৰো বেচি দিন জীয়াই থকা নাছিল; তেৰাৰ পাচলৈ ভ্ৰমো হৈছিল।

(ক) পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ :— বামানন্দ ঠাকুৰৰ পুত্ৰ। এওঁ ১৪৮৪ শকত অৰ্ধাৎ প্ৰভুৰ প্ৰয়াণৰ সাত বছৰ আগতে জন্মে। ঠাকুৰৰ ৰূপ—

“পুৰুষোত্তম দেৱৰ যে স্তম্ভৰ শৰীৰ।

গৌৰবৰ্ণ জুগম্ভীৰ দেগস্তে কচিৰ ॥

আয়ত লোচন যেন পদ্মপত্ৰ সম।

পদ্মসম বদন দেখিতে মনোৰম ॥

অতি মৃদু বাক্য যেন কোকিলৰ স্বৰ ॥”

বিজ্ঞানন্দধ্বজ, ঠাকুৰ চৰিত।

ঠাকুৰে নঘোষা, বুঢ়াভাইষ, পুৰুষোত্তম গোটাভাগ আৰু নাট কেইখনমান লিখিছিল। নঘোষাত প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ কথা লেখিছে :—

“শঙ্কৰ স্বৰূপে হৰি সমস্তে ভগত জুৰি

ভকতি প্ৰদীপ লগাই খেলা।

মাধৱ স্বৰূপে হৰি তাতে তৈল বৰ্তি দিয়া

অজ্ঞান আন্ধাৰ দূৰ কৈলা ॥”

পুৰুষোত্তম ঠাকুৰৰ গুণ :—

“জয় জয় পুৰুষ উত্তম গুণে নাহি আৰ।

হৰিৰ ভকতি তেস্তে কৰিলা প্ৰচাৰ ॥

পুৰুষোত্তম নাম ধৰি লোক নিগুৰিলা।

শঙ্কৰত বিনে শুক আন নকহিলা ॥৮৯৭

পুত্ৰতো অধিক কৰি ভক্তক পালিলা।

ভাগৱত শাস্ত্ৰমানে কৰ্ত্তগত কৈলা ॥” ভূষণধ্বজ।

শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষে পুৰুষোত্তম ঠাকুৰক আচাৰ্য্য পদ দান কৰে। আচাৰ্য্য পাতাব দিনা গুৰুৱে সমাজত এইদৰে কয় :—

“কোন এক গৃহস্থৰ চতুৰ চাকৰ আছে
 পুত্ৰজন ভৈলা বোবা প্ৰায়।
 নাতি একেটিবা আছে সিয়ো অতি শিশুমতি
 গৃহধন ৰাখন নযায় ॥৩০১
 ছেন মনে চিন্তি পাচে গৃহস্থে বুলিলা বাণী
 চাকৰৰ হাতত ধৰিয়া।
 পুত্ৰে একো নজানয় নাতি মোৰ শিশুমতি
 গৃহধন থাকিব! ৰাখিয়া ॥
 সমৰ্থ ভৈলেক যেবে নাতি মোৰ সুবলিত
 তেবে শোধাই দিয়া সৰ্বস্বক।
 ছেনয় বচন পাছে চাকৰক শিক্ষা দিয়া
 গৃহস্থ ভৈলেক পৰলোক ॥
 সেহি মতে ময়ো জানা শঙ্কৰৰ অমুচৰ
 সৰ্বস্বক আছোহো ৰাখিয়া।
 শঙ্কৰৰ মহা ধৰ্ম সৰ্বস্বক আজি ধৰি
 ঠাকুৰক দিলো নিবেদিয়া ॥
 জাপি লাঠি কৰজাৰ কণ্ঠ মোৰ অধিকাৰ
 ভঞ্জিবোহো মই ভিক্ষা কৰি।
 তুমি সবে আমাসাৰ কেহো বাক্য নলজিববা
 থাকিব ঠাকুৰ বাক্য ধৰি ॥
 শ্ৰীপুৰুষোত্তম সন্ত দাতাৱন্ত গুণৱন্ত
 অগাধ পণ্ডিত জানিবাহা।
 শঙ্কৰৰ নাতি আঙ্ক দ্বিতীয় শঙ্কৰ বুলি
 সবেও ভকতে মানিবাহা ॥”

(দ্বিজ) হৰিনাৰায়ণ—ঠাকুৰ চৰিত।

দ্বিজ বিদ্বানন্দ কৃত ‘ঠাকুৰ চৰিত্ৰ’ পৰা জনা যায় ঢাকাৰ নবাবৰ সেনাপতি সত্ৰাজিতে পৰীক্ষিতৰ বণত হৰুৱাই বন্দী কৰি লৈ যোৱাৰ পাচত পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ বৰনগৰক যায়; তেতিয়া পৰীক্ষিতৰ পত্নী সকলে আৰু কুমাৰ ৰূপনাৰায়ণে ঠাকুৰৰ ওচৰত শৰণ লয়। এই চৰিতৰ পৰা জনা যায় সেনাপতি সত্ৰাজিতেও ঠাকুৰৰপৰা নাম-ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। ঠাকুৰ বৰনগৰৰ পৰা আহি পাটবাউসীত কিছুদিন থাকে; তাৰ পাচত জনিয়াত আহি বাস কৰে :—

“দৰশনে পাপ হৰে আছে মহা গুণ।
 অষ্টাপি প্ৰশংসে আৰু পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণ ॥

জয়নিয়া গ্রামে আসি তেহো বহিলন্ত ।

বৎসৰ চয়ক মানে ঐত আছিলন্ত ॥”৪৮৩

ভূষণবিজ ।

জয়নিয়াই জনিয়া, ই বৰপেটাৰ নিকট । ঠাকুৰ ইৰাবৰণা বেহাৰক যায় ।

“আট্টে বৎসৰ বেহাৰত আছিলন্ত ।

অনন্তবে চলি পাছে বৈকুণ্ঠে গৈলন্ত ॥” বিজ্ঞ বিজ্ঞানন্দ ।

(পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ বেহাৰৰ মধুপুৰত প্ৰয়াণ কৰে, ১৫৫৫ শকত)

পুষৰ মাসত

কৃষ্ণা চতুৰ্দশী

বৈকুণ্ঠে চলিয়া গৈলা ।

সমস্তে ভকতে

কান্ধিবে লাগিল।

অনাৰ্থিত্তি সবে ভৈল ॥১১৬

কেশব চৰিত— শ্ৰীচন্দ্ৰবিজ ।

পুৰুষোত্তম ঠাকুৰৰ আঞ্জাপৰ আচাৰ্য্য :-

ভাগতী পো পৰমানন্দ বতনপুৰৰ ’

ৰাম কৃষ্ণ নামে আক গোমস্তা বংশৰ ॥

চতনিয়া গ্রামৰ যে বাস্তৱদেৱ নামে ।

পশুৰাম নামে আক ফুলবাৰীৰ গ্ৰামে ॥

চেকেৰাতলীয়া গোপীনাথ সন্ন্যাসাম ।

এহি পাছজন জানা ব্ৰাহ্মণৰ নাম ॥

মুৰাৰী নামত জানা বেঙেনা আটীগ্ৰামে ।

কৃষ্ণ চৰণ যে চিপহা গ্ৰাম নামে ॥

কাঠৰ পো কমললোচন নাম যাৰ ।

নামে হৰিচৰণ যে শাও কুচিয়াৰ ॥৭৫

থকৰিয়াল নামে কমল লোচন ।

কেশৱ কৃষ্ণ সমে এটি বাহুজন ॥

ঠাকুৰ চৰিত— জয়হৰি বিজ ।

পুৰুষোত্তম ঠাকুৰৰ বংশধৰ :-

“পুৰুষোত্তম দেৱৰ যে ৰেৱতী ভাৰ্য্যাতে ।

অনন্তপ্ৰিয়া নামে এক কস্তা ভৈলা জাত ॥

ইন্দ্ৰজিত গাভৰু গিবীত বিহা দিল ।

এতেকে ডাঙৰ আই পৰলোকে গৈল ॥

লক্ষীপ্ৰিয়া নামে আৰো ভাৰ্যা বিহালন্ত।
 তথাপি তাহান জানা পুত্ৰ নভৈলন্ত ॥
 কেহোপ্ৰিয়া ভবপ্ৰিয়া দময়ন্তী নাম।
 লক্ষীপ্ৰিয়া গৰ্ভে তিনি ভৈলা অল্পপাম ॥”

জয়হৰি বিজ্ঞ— ঠাকুৰ চৰিত।

ইন্দ্ৰজিত গাভৰুগৰীৰ বংশধৰসকলে নগাৰুৰ কুটিমাৰা, চেপেটীমাৰা, ষৰিয়ালে খোৱা সত্ৰ কৰি আছে। কেহো বা কেশৱপ্ৰিয়াক নিৰঞ্জন গাভৰুগৰীত বিয়া দিয়ে। তেওঁৰ বংশধৰসকলেই দীঘলী, চামগুৰী আৰু ভোগবাৰীৰ গোসাঁইসকল।

পুৰুষোত্তম ঠাকুৰে বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ কৰাৰ কিছুদিন পাচত তেৰাৰ পত্নী আৰু জোৱায়েক বেহাৰবৰা জনিয়াক আহে। কেশৱপ্ৰিয়া আই অলপ দিন পাচত স্বৰ্গী হোৱাত আয়ে তাতনাখাতী নামে ভায়েকৰ কন্যা এটা নিৰঞ্জনক পুনৰ বিয়া কৰাই দিয়ে।

কিছু দিন পাচত মীৰজুমলাৰ আসাম আক্ৰমণ হয়—দেশত বৰ হাহাকাৰ লাগে। এই বিপ্লৱ সান কটাত নিৰঞ্জনদেৱ উজায় আহে; কিন্তু বাটতে অশ্বক্ৰান্ত পোৱাত লক্ষী আই দেহ এৰে। নিৰঞ্জনদেৱ আহি আহোম ৰাজধানীৰ নিকট গজপুৰত থাকে। সেই সময়ত চক্ৰধৰজসিংহ ৰাজপাটত আছিল, তেওঁ নিৰঞ্জনদেৱক অশেষ অহুগ্ৰহ দেপুৱায়। নিৰঞ্জন দেৱৰ চক্ৰপাণি, সাৰঙ্গপাণি, গদাপাণি আৰু পদ্মপাণি নামে চাৰি পুত্ৰ আছিল। ৰজাই চাৰিওজনক মেহ কৰি সত্ৰ কৰি দিয়ে। চক্ৰপাণি মাজুলীত থাকে সাৰঙ্গপাণি দীঘলীত, গদাপাণি নগাৰুৰ চৰাইখোলত থাকে। পদ্মপাণি উদাস আছিল; সম্ভৱতঃ চক্ৰপাণিৰ লগতে আছিল। চক্ৰপাণিৰ বংশধৰ বিষ্ণুদাস নগাৰুৰ কলিয়াবৰক উঠি যায় আৰু তাত চামগুৰি নাম দি সত্ৰ পাতি থাকে। সাৰঙ্গপাণিৰ ১ম পুত্ৰ অচ্যুতানন্দ মাজুলীৰ দীঘলীতে সত্ৰ কৰি থাকে। ২য় পুত্ৰ ব্ৰজপাণি নগাৰুৰ উঠি যায় আৰু তাত ভোগবাৰী নামে সত্ৰ কৰি থাকে। ৩য় পুত্ৰ মনোৰথ গোৱালপাৰাৰ বিষ্ণুপুৰলৈ যায়। মনোৰথৰ বংশধৰ কামৰূপৰ কুবোবাৰা, গোৱালপাৰাৰ বালিজনান আৰু গৌৰীপুৰত আছে।

হৰিচৰণ ঠাকুৰৰ এটি পুত্ৰ আৰু দুটা কন্যা জন্মে। পুত্ৰটিৰ নাম চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ আৰু কন্যা দুটাৰ নাম গোবিন্দপ্ৰিয়া আৰু কান্তীপ্ৰিয়া; গোবিন্দ প্ৰিয়াক গৌৰীকান্ত বৰুৱাত (বৰুৱা আতা) বিয়া দিয়ে; এওঁৰ বংশল গাভৰুও বুলিছিল। তেওঁৰ পৰাই নবোৱা গোসাঁইবংশ বাঢ়ে। কান্তীপ্ৰিয়া দেবীক গদাধৰ গাভৰু গৰীত বিয়া দিছিল; তেওঁৰ বংশধৰসকলক বিচাৰি পোৱা নাই।

চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ:—অনুমান ১৫১৬ শকত জন্মে। ঠাকুৰৰ ৰূপ:—

“তাহান তনয় ভৈলা চতুৰ্ভুজ নাম।

গহীন গম্ভীৰ ধীৰ গুণে অল্পপাম ॥

পৰম সুলভ দেহা মদন সমান।

ললিত বলিত বাহু পৰম স্তান ॥

পদ্ম সম বয়ন নয়ন কচিকৰ।

দেখন্তে পৰম স্মৃতি মিলে ভকতৰ ॥

মহা কচিকৰ দেখি চৰণ যুগল।

দৰশণে মাত্ৰ নষ্ট হোৱে অমঙ্গল ॥” ৬৭ বিজ্ঞ—বিজ্ঞানন্দ— ঠাকুৰ চৰিত।

চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ জন্মবীদিয়াত ডাঙৰ হৈছিল; এই সময়ত পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ জনিয়াত আছিল। প্ৰভুৰ পত্নী আই (ঠাকুৰৰ বুঢ়ী মাক) সেই সময়ত জীৱিত আছিল; তেওঁক লৈ ঘূৰো ঠাকুৰে কাটা-আলোৰা বৰিছিল। আই নিৰুপায়ত পৰি কিছুদিন জন্মবীত থাকিবলৈ বাধ্য হৈছিল। পুৰুষোত্তম ঠাকুৰে প্ৰয়াণ কৰাৰ সময়ত চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ বিলাজাৰি বা ঘৰসিয়াত আছিল। শেষ সময়ত পুৰুষোত্তম ঠাকুৰে মধুপুৰৰ পৰা আদেশ দিয়ে :—

(১)

ঘৰসিয়া মध्ये আহন্ত ঠাকুৰ
আমাৰ ভাতৃ কনিষ্ঠ ॥
তাস্তে ধৰ্ম থৈলোঁ নিষ্ঠ কৰি জানা
সবাৰে আগত কন্ত।
যেন হস্তী দন্ত এগোটা থাকন্ত
এগোটা মৰিষা যাস্ত ॥”
ভূষণদ্বিজ।

(২)

“মহাপুৰুষৰ সৰ্বস্বক মৰিণ
তাহাস্তেসে থাপি থৈলোঁ
আন জনে আৰ ভাগ নপায়
চতুৰ্ভুজ শিবে দিলোঁ ॥”
কেশব চৰিত— শ্ৰীচন্দ্ৰদ্বিজ।

পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ প্ৰয়াণ কৰাৰ পাচত চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰে ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি ঘূৰে। এওঁ গোৱালপাৰাৰ পৰা তামৰাঙা বিলৰ মাজত সত্ৰ পাতে। এওঁৰ লগত পিছালছাৰ গুৰু, ভিনীহিয়েক গোবীকান্ত বৰুৱা আৰু আৰু অনেক উদাসীন ও গৃহস্থী ভকত ছাটি পাতি থাকে।

সবাৰো মধ্যত জলে ঈশ্বৰৰ ঘৰ।
কৈলাশ শিখৰ যেন জলে কচিকৰ ॥
গোসাই ঘৰক মঞ্জি বৰ্ণাবোহো কত।
আতাৰ মন্দিৰ জলে তাৰ কাষাৰত ॥
পৃথকে পৃথকে ঘৰ সজাইলা কচিৰ।
ডাঙৰ আইৰ ঘৰ আই গোসাঁনীৰ ॥
আনো আই সকলৰ ঘৰ সজাই দিলা।
পৰম কৌতুক মনে আতা (ঠাকুৰ) বহিলা ॥
ঘাৰকা নগৰখন সাগৰৰ মাজ।
যেনমতে নিৰ্মাণ কৰিলা যত্বাজ ॥

সেতিমতে আতা পুৰখান নিৰ্মিলন্ত ।
 চতুৰ্দ্দশে বেটি আছে জল অপৰ্য্যন্ত ॥১৬৩
 প্ৰকাশন্ত থলখান দেখি অল্পপাম ।
 পৰম কোতুকে থৈলা বিষ্ণুপুৰ নাম ॥

ঠাকুৰে বিষ্ণুপুৰতে বিয়া কৰায়; তেওঁৰ ভাৰ্যা তিনি গৰাকী— কনকলতা, যুক্ৰুপ্ৰিয়া আৰু বেৱতী। কনকলতাৰ স্ত্ৰভ্ৰা, যুক্ৰুপ্ৰিয়াৰ দৈবকীনন্দন নামে পুত্ৰ আৰু বেৱতীৰ স্ত্ৰমিত্ৰা নামে এটি কন্যা জন্মিছিল। দৈৱকীনন্দন পাঁচ বছৰ বয়সতে স্বৰ্গী হয়। চতুৰ্দ্দশ ঠাকুৰে কুমাৰ ৰূপনাৰায়ণৰ পত্নীসকলক শৰণ কৰায়। তাৰ পাচত বৰনগৰীয়া সকলে তেৰাৰ পৰা ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। তাৰ পাচত ঠাকুৰ কামৰূপৰ বৰভাগ পৰগণাত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰে। এই সময়ত কোচ ৰজা বীৰনাৰায়ণ হাজোলৈ আহিছিল; তেওঁ ঠাকুৰৰ সংবাদ পাই “পহৰিয় মনে আসি আগ বাচি নিলা,” এইদৰে কিছু কাল ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি ঠাকুৰ তীৰ্থলৈ যায়। ঠাকুৰ লগত আইসকল আৰু পাঁচ শ ভক্ত গৈছিল। মধুপুৰ পাঠতে পুৰুষোত্তম ঠাকুৰৰ পত্নী লক্ষী আই আৰু কন্যা অনন্তপ্ৰিয়াও লগ লয়। বেহাৰৰ ৰাজ মহীসীসকলে ঠাকুৰৰ ওচৰত শৰণ লয়। তাৰ পাচত ঠাকুৰে “সিংহচাপ” (পাচপোৰ্ট) লৈ যাত্ৰা কৰে। দ্বিজ বিদ্যানন্দৰ মতে ঠাকুৰে “যমুনাৰ পাশ আতা (ঠাকু) ভৈলা সেতি বাটে;” অৰ্থাৎ যমুনাৰ ওচৰলৈ পোনতে খোজ লয়; তেওঁ বিজয় নগৰ, গোপালপুৰেৰ গঙ্গাৰ ওচৰ পায়। গঙ্গা পাৰ হৈ মিজাপুৰ, শেৰপুৰ, বৰ্দ্ধমান, মেদিনীপুৰ, যাদবপুৰ, মহানদী, গোপীনাথ পুৰ, লক্ষণপুৰ, ৰামচন্দ্ৰপুৰ পায়। তাৰ পাচত শিবনাথ নামৰ পাণ্ডা এজনৰ সৈতে আঠাৰনলা পায়। পাচত সিংহদ্বাৰ এৰি জগন্নাথ পায়। তাত চৰিচৰণ ঠাকুৰৰ তিথি উৎসৱ কৰে। পাচত বিষ্ণুপুৰক ঘূৰি আহে।

ঠাকুৰে হেঁৱাৰ খুটাঘাট, বিজয়পুৰ ৰূপসি, আমগুৰি, গোবিন্দপুৰ আদিত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰে। এই সময়ত কোচৰাজ কোঁৱৰ স্তম্ভৰ নাৰায়ণে ঠাকুৰৰ ওচৰত ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। তাৰ পাচত ঠাকুৰ স্তম্ভৰক আহি শ্ৰীমাগৱদেৱৰ তিথি উৎসৱ কৰে। এই সময়ত মণুৰাদাস আতা চলাত ঠাকুৰে ৰাম ৰাম গুৰু বংশধৰ গোপাল মিশ্ৰক বৰপেটাত গত্ৰীয়া পাত্ৰে :—

“তোৰা সমে আমি চৈক্ৰয় পুৰম
 এৰা এৰি পুহু নাই।
 তোৰা পুৰোহিত আমি যজমান
 পূৰ্বাপৰ চলিচয় ॥

× × × ×
 মহাপুৰুষৰ ধৰ্মত থাকিবা
 মানে যেন মহাশয় ॥

× × × ×
 আনো বহুবিধ প্ৰবোধ বুলিয়া
 গৈলন্ত বিষ্ণুপুৰক ॥” ৩৬০

দ্বিজ বিদ্যানন্দ ।

ইয়াৰ পাচত ঠাকুৰ বৰনগৰলৈ আহি ঠাকুৰ চৰিত্ৰ লিখক বিজ্ঞানন্দৰ খবত থাকে; তাৰ পাচত বৰপেটা, সুল্লবীদিয়া আদি ঘূৰি বিষ্ণুপুৰক আহে। ইয়াৰ পাচত ১৫৫৮ শকত আকুৰ চালানে আসাম আক্ৰমণ কৰে, আৰু লগতে বিষ্ণুপুৰ জুই লগাই দি পোৰে।* ১৫৫৯ শকত বৰনদীয়েই মোগল ৰাজ্যৰ সীমা নিৰ্দ্ধাৰিত হয়, তেতিয়া গোৱালপাৰা কামৰূপত শান্তি হয়। কিছু দিন পাচত মোগল নবাবে ঠাকুৰৰ ওপৰত অত্যাচাৰ কৰে, ঠাকুৰে বহুত টকা ভৰিহে ৰক্ষা পৰে :—

“কল্পতক লগাহলেক মিৰাৰ আগত।
ব্যৱসা বাণিজ্য কৰে যতেক ভকত ॥
শুনিয়া মোগলে পাচে আতাক নিলেক।
কিছু টকা লৈয়া পুত্ৰ বিদায় দিলেক ॥৩৮৯”
দ্বিজ বিজাই ওজা।

এই সময়ত ঠাকুৰৰ কন্যা সুলভা আইৰ ন বছৰ হয়; ঠাকুৰে ৰামদেব ওৰফে যত্ন বৰুৱাত বিয়া দিয়ে। তাৰ পাচত বিহাৰত থকা গোবিন্দ আঠৈয়ে ঠাকুৰক বিহাৰক গাতি নিসে থাক :তওঁৰ দ্বাৰা কুমাৰক কৰাষ। বিজ্ঞানন্দ দ্বিজে ঠাকুৰ চৰিতত লিখিছে :—

“ৰাজাৰ কুমাৰে পোজে শৰণ লৈবেক।
আসিয়ো আপুনি আমি নোৱাৰোছ তাক ॥” ৩৯৭

এই সময়ত মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱৰ আজ্ঞাপৰ আচাৰ্যাসকলে মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱক “মহাপুৰুষ” বুলিবলৈ ধৰে; আৰু লগতে শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ লগত অভেদ বুলি ঘোষণা কৰে। তেতিয়া ঠাকুৰে কয়—

“শঙ্কৰক গুৰু বুলি আছে যিটোজন।
কিসক বুলিব সিটো অহেদ বচন ॥
বিজ্ঞানন্দ (দ্বিজ)

× × ×
“শঙ্কৰদেৱে সে গুৰু জানা সাৰে সাৰ।
মহাপুৰুষত পৰে গুৰু নাতি আৰ ॥” ৪৪৬

পৰবৰ্তী কালত এই কাৰণেই শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষৰ আজ্ঞাপৰ সকলক নিকাপথীয়া আৰু ঠাকুৰ দুজনৰ আজ্ঞাপৰসকলক “ঠাকুৰীয়া” বুলিবলৈ ধৰে। ইয়াৰ ফলতেই বৰ্তমানে বৰপেটা, কমলাবাৰী আদি সত্ৰৰ বিচুমান কথা বৰদোৱা, কোৱামৰা আদিৰ লগত জমিল দেখা যায়।

“নিকাপথীয়া,” “ঠাকুৰীয়া” উপাধি দুটাৰ সৃষ্টিৰ পাচতহে “দামোদৰী” আৰু “হৰিদেৱী” উপাধিৰ উৎপত্তি হয়। †

চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ কিছুদিন বিষ্ণুপুৰত থাকি মাতৃদেৱীৰ অস্থি গঙ্গাত লগাবলৈ তীৰ্থ যাত্ৰা কৰে। এইবাৰ ঠাকুৰৰ লগত তিনি শ ভকত গৈছিল। বিজ্ঞানন্দৰ মতে এইবাৰ ঠাকুৰ ঘুৰলা, ঘিলানগৰ, সোণকোম

*“পাটচাৰ কোজে বিষ্ণুপুৰক পুৰিল।

সৰ্বৰ পাইলেক ৰামে লুড়ি কৰি মিল ॥ বিজাই ওজা (দ্বিজ)

† পুৰুষ সংহতি, কালসংহতি, ব্ৰহ্মসংহতি আদি আৰু পাচত তৈয়াৰ হোৱা।

নদী, গাজীনগৰ, বাঘমহাট, কৰতীয়াগঙ্গা, বৰনগৰ, ইচ্ছামতী নদী, চাচৰি, কটা, গোপালপুৰ, বামপুৰ, তৰোঁসী, মহানন্দা নদী পাৰ হৈ গঙ্গা পায়। গঙ্গাৰ পাৰত তেৰাই তুমলী বোপণ কৰি বাস কৰে। ইয়াতে ঠাকুৰে ইয়াৰ এজন ব্ৰাহ্মণ আৰু অন্ত কিছুমানক শৰণ দিয়ে।

“অৰ্থাৎ তলে এক যে ব্ৰাহ্মণ
শৰণ লৈলন্ত যাই।

সেই ঠানে পাছে পকা গৃহ কৰি
পাঞ্চ ভক্তে নাম গায় ॥” ১৩৭

কেশৱ চৰিত— শ্ৰীচন্দ্ৰবিজ।

ইয়াৰ পাচত ঠাকুৰে ১৬৭১ শকত গঙ্গাৰ পাৰতে বৈকুণ্ঠগামী হয়। ঠাকুৰে য'ত প্ৰয়াণ কৰিছিল তাতেই সেই ঠাইৰ শিষ্যসকলে এটি পকা মন্দিৰ নিৰ্মাণ কৰে—

যিথানে শৰীৰ পৰিল তহিতে

দ্বীজে পকী গৃহ কৈলা ॥৭৪

কীৰ্তন কৰাইতে চাৰিজন ভক্ত

বিপ্ৰে ৰাখিলন্ত তৈতে।

অছাপিও সিটো স্থান খানি আছে

গঙ্গাৰ প্ৰেহৰ অন্তে ॥” অনন্ত আতাৰ চৰিত্ৰ— ভদ্ৰচাঁক।

চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ চলাৰ পাচত তেৰাৰ পত্নী কনকলতা আয়ে কিছু দিন ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিছিল। কনকলতা আইক ভক্তসকলে লক্ষ্মী আইও বোলে। এৰা উজাই আহি বৰদোৱাৰ ৫ মাইল পূবে ৰাইদঙীয়া গাঁৱৰ ওচৰত থাকে, ই পৰবৰ্তী কালত “আইভেটি” বুলি জনাজাত হয়। লক্ষ্মী আই য'ত আছিল তাত এনে ধৰণ ভেটি, বেলগছ দুজোপা এতিয়াও আছে। এই ভেটিত এটা কীৰ্তন ঘৰ সাজি ভক্তসকলে ক্ৰমে সাক্ষি পৰ্য্যন্ত নাম কীৰ্তন কৰি থা হছে। কনকলতা আয়ে বহুতক শৰণ কৰাইছিল; আৰু বাৰজন আচাৰ্য্য পাণ্ডে উজনিটলৈ ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ পঠাইছিল। কনকলতা আইৰ লক্ষ্মী আই নাম হোৱা সম্বন্ধে চৰিত্ৰত আছে—

শীৰঞ্জুমলাৰ আক্ৰমণৰ ফলত দেশত প্ৰায় দুবছৰ খেতি নাছিল। কনকলতা আইৰ লগত ছৰি গৃহস্থী আৰু তিনি কুৰি উদাসীন ভক্ত আছিল; আয়ে পূৰ্বৰ সঞ্চিত ধন ভাঙি ভক্তসকলক প্ৰতিৰোধ এথাৰ পূৰ্বকৈ চাউলৰ ৰোজ দিছিল; কিন্তু পাচত ধন দিয়ে চাউল নোপোৱা হলত আয়ে নিজে সিজাই ভক্তসকলক পাবলৈ দিবলৈ ধৰিলে। চৰিত্ৰৰ মতে আয়ে কেৱল তিনি পুৰা চাউল সিজায়েই সমস্ত ভবতক পেট ভৰাই থুৱাব পাৰিছিল। সেই কাৰণে ভক্তসকলে আইক “লক্ষ্মী আই” উপাধি দিছিল।* লক্ষ্মী আই

শীৰঞ্জুমলাৰ আক্ৰমণত দেশৰ অৱস্থা কেনে হৈছিল তাৰ বিষয় অনন্ত আতাৰ চৰিত্ৰত ভদ্ৰচাঁক দেৱে লিখিছে:—

সেহি কালে আদি ৰাৰ বঙাল আসাম মমে
ধুমাজৰ বণ লাগিলেক।

বঙালৰ দলে পাচে বণ জয় ভৈলে আদি
আসামৰ প্ৰজা হবিলেক ॥

দুৰ্জয় শঙাল সবে উজাৱৰ চতুৰ্ভুতি
আম দেশ লুড়ি কাটি যাবি।

হেন দেখি প্ৰজাচয় হয় আতি মহাভয়
পজাৱৰ দেশ গৃহ ছাবি ॥” ১৩৫

কিছুদিন আইভেটিত থাকি উজাই আহি লক্ষীমপুৰ জিলাৰ কঢ়া মৈয়েদী গৈ “চিনমন্ডলী” নামে ঠাইত চাৰি বছৰ থাকে। তাৰ পাচত পুনৰ ভটায়াই গৈ নগাওঁ জিলাৰ কদিয়াৰ পায়। সেই সময়ত বিখ্যাত শৰাইঘাটৰ বণ আৰম্ভ হোৱাত আই ভটায়াব নোৱাৰি তাতেই থাকে। ইয়াত থাকোঁতেই আই স্বগী হয়।

চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ আৰু কনকলতা (লক্ষী) আইৰ আচাৰ্য্যসকল—

কুঁৱৰী চুঙীয়া বাপু কেশৱ সম্প্ৰতি ।
 খাটপাৰে বৰ ভক্ত নাহি শঙ্কৰ্গতি ॥
 সনাতন নাম জনা পুত্ৰে কায়েম্বৰ ।
 বিসমপুৰীয়া মাথ জানিবা আৱৰ ॥
 পাতকিয়াৰ আৰো জানাহা শ্ৰীৰাম ।
 খেবকটীয়াৰ জয়কৃষ্ণ তান নাম ॥
 কাৱৈমৰিয়া আৰো গোবিন্দ নামত ।
 খাৰগঞা বড়াকৰ জানিদা সাম্প্ৰত ॥
 চেথাৰ তলীৰ দ্বিজ গোপীনাথ পত্ন ।
 আউৰ একজনা উজনীয়া বাপ ॥
 আধাৰ যত্নমণি পুত্ৰে জগতানন্দন ।
 নখেতিৰ বাপু তান নাম চৰিচণ ॥
 নাপালিৰ ৰতিকান্ত অৰো ৰায় নাৰ্ত্ত ।
 বনগঞা মাথ কন্তৰিৰ ৰসুপতি ॥
 নাচনি পৰিয়া ৰামচন্দ্ৰ হেন নাম ।
 শলগুৰিয়াৰ তাক বোলয় শ্ৰীৰাম ॥
 জানা ধুধুলিৰ ৰামচৰণ নামত ।
 দিগছোঙে সাধুদ্বিজ বোলয় সমস্ত ॥
 লেতেৰিৰ জানিবাহা হৰিৰ চৰণ ॥
 কোপতীয়া গ্রামে আছে জনা নাৰায়ণ ॥৭০০
 নামত অনন্ত কালসিলিয়া গ্ৰামৰ ।
 বোলয় নাৰদ নাম জনা দৰঙৰ ॥
 জয়হৰি নামে আছে মিচিমি নন্দন ।
 এছি চাৰিধিক কুৰিজন মহাজন ॥৭০১

অনন্তৰাম চৰিত্ৰ — ভদ্ৰচাক

ইয়াৰ ভিতৰত ১২ জন চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ আৰু বাকী ১২ জন লক্ষী আই পাতা। দুয়ো জনেই ছয় জনকৈ ব্ৰাহ্মণ আৰু ছয় জনকৈ অগ্ৰ জাতিৰ আচাৰ্য্য পাতিছিল। কনকলতা আইৰ গুৰুপ্ৰিয়া নামে আৰু

এটা কল্পা আছিল; তেওঁক গাভৰুগিৰী নামে এটি কায়স্থ লৰাত বিয়া দিয়ে। আই উজাই অহাৰ অলপ আগধিনিতে ডাঙৰ জোৱায়েক বামদেৱ বা যদুবৰুৱা স্বৰ্গী হয়। সৰু জোৱায়েক আইৰ লগতে আছিল।

নবোৱা গোসাঁই।

হৰিচৰণ ঠাকুৰৰ ডাঙৰ জোৱায়েক গোৰীকান্ত বৰুৱা বা “বৰুৱা আতা” চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ লগে লগে স্মৃতিছিল। চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ পুত্ৰ সন্তান নবোৱাত গোৰীকান্ত বৰুৱাৰ পুত্ৰ দামোদৰক পুত্ৰৰূপে গ্ৰহণ কৰাৰ কথা কোনো কোনো চৰিত্ৰ পুথিত পোৱা যায়—

(১)

চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰে কৈছে— “পূৰ্ণদিনে শুভক্ষণে চাই প্ৰসবিলা।

আই গৈয়া বালকৰ নাভি ছেদ কৈলা ॥

পুত্ৰোত্তী যজ্ঞক কৰি পুত্ৰ কৰি লৈলোঁ।

স্তবৰ্ণ মূল্যক দিয়া তাহাৰু কিনিলোঁ ॥

আমাৰ দ্বিতীয় ভাৰ্য্যা মুকুন্দপ্ৰিয়াক।

দিলা নিয়া আই পাচে পুত্ৰ তুলিবাক ॥

নাম গোট দিয়া শৌচ ক্ৰিয়াক ধৰিলোঁ।

তাহাৰ নামক জানা দামোদৰ থৈলোঁ ॥”

ৰতিকান্ত দ্বিজ।

(২)

তীৰ্থক যাওঁতে ঠাকুৰে কয়— “আহাৰ ভাগিন জানা দামোদৰ

পুত্ৰসম হৈটো আছে ॥”

ইহাকে সমস্তে পুত্ৰ বুলি কৈবা

বঙালে যদি পুছয়।

ৰাজ আজ্ঞা আইলে এহি হৈব আগ

বুলিলো মই নিশ্চয় ॥”

অনন্তৰাম চৰিত— ভদ্ৰচাক

দামোদৰ আতা— এওঁ ১৫৪৮ শকত জন্মে আৰু ১৫৭১ শকত আচাৰ্য্য পদ পায়। দামোদৰ আতাৰ সময়ত মুছলমান শাসন কৰ্তাই সেই অঞ্চলত যথেষ্টচাৰ কৰে। তাকে দেখি দামোদৰৰ সখিযেক (উজনীত থকা) দ্বিজ ভগবানে দামোদৰক তাৰ পৰা উজাই লৈ আহে। দামোদৰৰ লগতে আইসকল আৰু জী-জোৱাই সকলো উজনীলে আহে। এওঁলোকে “বৰনদীৰ মুখ”ৰ (সম্ভবতঃ কুকুৱা) বঙালৰ চকি এৰাই বৰদোৱা ঘাট পায়।

শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰ প্ৰভুৱে বৰদোৱা ত্যাগ কৰাৰ লগে লগে সি অতপা হাবিত পৰিণত হৈছিল। দামোদৰ আতা আহাৰ সময়ত বনবাসী নামে এজন উদাস ভক্তে বৰদোৱা বিচাৰি উলিয়াই তাৰ সমীপত বাস

নবি আছিল। দামোদৰে বনবাসীৰপৰা বৰদোৱাৰ সংবাদ পাই পৰিয়াল আৰু ভক্তসকলক ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বাহিৰে বাহৰ কৰি থৈ আহোম ৰাজৰ সহায় পাবৰ অৰ্থে উল্লাই আছে। ৰজা জয়ধ্বজসিংহে দামোদৰ আতাৰ পৰিচয় পাই বহুত মাটি বৃত্তি দান কৰি উত্তৰ লক্ষীমপুৰত (য'ল আজি কালি 'বাহুদেৱ থান' হৈছে) সত্ৰ কৰি দিয়ে। ৰজাই দামোদৰক নতুনকৈ ৰোপন কৰাৰ দৰে হল, সেই কাৰণে এই ঠাই আৰু বংশৰ নাম “মৰোৱা” হয়। তাৰ পাচত দামোদৰে “লাউমুৰী” আৰু “চাৰিভাগী” নামে দুই ঠাইত দুখন সত্ৰ পাতে আৰু ৰজাবৰপৰা সহায় লাভ কৰে।

দামোদৰ আতা অলপ দিন এইদৰে ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ আজ্ঞাপৰ আচাৰ্য্য সকলক সংবাদ দি সেই সকলক লগত লৈ ৰজাৰ সহায়েৰে বৰদোৱা উলিয়াবলৈ যাত্ৰা কৰে। কিন্তু তেওঁ গৈ বনবাসী পুৰ জয়ৰামক লগ নাপালে। শেষত তেওঁ “চেতুৱা” নামে মিকিৰ ৰাজা এজনক শৰণ কৰাই তেওঁক লগ লয়। দামোদৰ আতাই বৰদোৱা উলিয়াবলৈ আহোম ৰজাৰ পৰা তিনি কুৰি পাইক পাইছিল। এই পাইক আৰু মিকিৰ ৰজাৰ লোক লগত লৈ হাবি কাটি বাট কৰি বৰদোৱা পাবলৈ যত্ন কৰে। কিন্তু কৃতকাৰ্য্য নহল— তেওঁ দিশ হেৰুৱাই বৰদোৱা পশ্চিমলৈ এৰি বাৰপূজীয়া পায়গৈ। ইয়াৰ পাচত ঐশ্বৰ্য্যক্ৰমে বনবাসী ভক্তক লগ পায় আৰু তেওঁৰ সহায়ত বৰদোৱা উলিয়ায়। দামোদৰ আতাই বৰদোৱা থানৰ এটা হদ কৰি তাৰ বাহিৰে আশ্ৰমী ভকত বহুৱালে। এই হদক আজি কালি “বৰপাট” বুলি কয়। ইয়াৰ পাচত আকাশীগঙ্গাত গুৰুৰ পদশিলা পাবলৈ পূৰ্বৰ প্ৰভুৰ কীৰ্তন ঘৰৰ ভেটিও দামোদৰে নামঘৰ মণিকট পদশিলা ঘৰ আদি সজায়— বৰদোৱাত পুনৰ চৰি কীৰ্তনৰ বোল উঠে।

এহিমতে বৰদোৱা থান অসি পাইল।

সত্ৰ ঘৰ এৰি তথা ঠাকুৰ (দামোদৰ) বৰিলা ॥

তেতে ডাঙৰ আইৰ (কনকলতা) জীৱ সত্ৰদা কৰাত।

ৰামদেৱ বীৰ্য্যে অনন্তৰাম জাত ॥৪৬২

ঠাকুৰ চৰিত— চৰিনাম গণ (দ্বিজ)

দামোদৰ আতাই পোনতে যি বাহিৰে বাহৰ কৰি পৰিয়াল ৰাখিছিল, সি পাচত “বালিসত্ৰ” নামে সত্ৰ হয়। বৰদোৱা উলিওৱাৰ পাচত দামোদৰ আতা তাতেই আছিল। দামোদৰ আতাক মিকিৰ বহুত কুজীত কিছুমান মাটি দিছিল; দামোদৰে তাতেই এখন সত্ৰ কৰে। আৰু তাৰ নাম “বৈষ্ণৱপুৰ” বুলি। দামোদৰ আতা আটো বছৰ উজনীত আছিল।

যামি ওপৰত কৈ আহিছোঁ কনকলতা বা লক্ষী আই আইভেটিত থকা বুলি। কনকলতা আইৰ কন্যা স্তম্ভৰ অনন্তৰাম নামে এটি পুত্ৰ জন্মে। যি সময়ত মীৰজুমলাৰ আক্ৰমণ হয় সেই সময়তে অনন্ত আতাৰ বয়স আটো বছৰ। ইয়াৰ পাচতেই দামোদৰ আতা ১৫৮৪ শকত স্বৰ্গী হয়। তেওঁৰ

বনবাসী জয়ৰাম ভক্তৰ নিৰ্দেশ মতে যি বাট কাটি বৰদোৱা উলিয়াইছিল, পাচত আলি বান্ধে আৰু তাক “জোৰকাটা” বুলি বোলে। ই ইমান পোন যে এমুৰত জুই ধৰিলে আলি মুৰৰ পৰা দেখা পায়— প্ৰায় ৫ মাইল দীঘল। এই আলিৰ ৫০৫ ও চিম আছে।

† পদশিলা তিনি খন পাইছিল— পান, ভোঁজৰ আৰু শাণ্ড বচন। ভোঁজৰ পদশিলা ভেটিয়াসি সহত আন দুখনৰ এখন শৰিচাত (মৰোৱাৰ কালে) আৰু আনখন ছোটহিছাত (শলঙবিৰ কালে) আছে। জাটবিৰপৰা অহাত এখন পদশিলা লগত আছিল, সেইখন বালিগজত আছে।

বমাকান্ত নামে এটি পুত্ৰ আছিল; সেই সময়ত তেওঁৰ বয়স তেৰ বছৰ। দামোদৰ আতাৰ শ্রাদ্ধ বিধি হৈ যোৱাৰ পাচত ধৰ্মাধিকাৰ কোন হ'ব সেই কথাটো কাক্সিয়া হয় :—

“ক্রিয়া কৰ্ম অস্তে দন্দ কৰে ডাঙৰ আই (কনকলতা)

বোলে পুত্ৰজাৰ পুত্ৰে ধৰ্ম বটা পায় ॥”

ঠাকুৰ চৰিত— হৰিনাৰায়ণ ।

মীৰজুমলাৰ আক্ৰমণত প্ৰজা ভাঙি ঠান ঠান হল— দেশত হাহাকাৰ লাগিল। বমাকান্ত কিছুদিন থাকি ববদোৱা এৰি পিতাকৰ সখিয়েক ভগবানৰ মৈতে উজায় আহে। তাৰ পাচত লক্ষী আইয়ো উজাই আহে।

দামোদৰ আতাৰ গুণ :—

পৰম গম্ভীৰ ধীৰ ঠাকুৰ মহন্ত ।

একতিলো নামৰ অভ্যাস নেবিলন্ত ॥৪৩৪

ক্ষমা তৃষ্ণা উৰ্গি আদি জিনিলা সাক্ষাত ।

নিতে লাগ নাম ছপি থাকন্ত মালাত ॥

মহা নিৰকত প্ৰেমধৰ্মী অতিশয় ।

পীড়িত বসন্ত মজি সদা থাকয় ॥

রক্ষণ পক্ষজ ত্ৰিমাত প্ৰকাশিলা ।

শঙ্কৰত বিন আন ঠক নকছিল ॥

হৰিনাৰায়ণ (দ্বিজ)

বমাকান্ত দেৱ উজাই আহি শিত্ৰৰ স্থাপিত নৰোৱা সত্ৰত বাস কৰে। কনকলতা আই স্বৰ্গী হোৱা : তেওঁৰ জাৰ নাতি অনন্তৰাম আৰু সৰু ডোৱায়েক গাভৰুগিৰী কলিয়াবৰতে আছিল। সেই সময় আশোম বাটপাটত চক্ৰপল্ল সিংহ আছিল, তেওঁ বমাকান্ত আৰু অনন্তৰামক মতাই নিয়াই আদৰ কৰে :—

অনন্তৰাম আৰো বমাকান্ত ।

দুয়ো ভাই একপ্ৰীতি ছয়া আসিলন্ত ॥২৩৯

× × ×

শুনি চক্ৰধ্বজ বাজা আনন্দ ভৈলেক ।

মহী পাত্ৰ পাৰি আগ বচাই নিলেক ॥”২৪০

অনন্ত চৰিত— ভক্তচাক ।

বজাই দুয়োৰো লগত কথা বাৰ্তা হৈ আনন্দ লাভ কৰে আৰু দুয়োকো নাৱশালত (বৰ্তমান শিৱসাগৰৰ হাঁহচৰা) থাকিবলৈ দিয়ে। তাৰ পাচত বমাকান্তদেৱ নৰোৱাক যায়। কিছুদিন পাচ কামৰূপৰ পৰা কাষস্থ কতা আনি বিয়া কৰায়। তেওঁৰ লাহে লাহে শিষ্য সংখ্যা বাঢ়িব ধৰে :—

“সক গোঁসাই বাজা ঠাকুৰৰ ভক্ত ভৈল ।

এহমতে নৰোৱাত সম্পত্তি বাটিল ॥”

হৰিনাৰায়ণ (দ্বিজ)

চক্ৰধৰ বজাৰ টংচু নামে একজন কুকুৰ আছিল; এওঁ ব্ৰহ্মাকান্ত দেৱত শৰণ লৈ বহু সম্পত্তি দান কৰে। এই কুকুৰে দিয়া বৃহৎ ঘণ্টা (টংচু কুকুৰ নামে খোদিত বস্তু) আৰু এখন কাঁহ (বহীৰৰ বুঢ়া গোহাঁইৰ নামত খোদিত) বালি সত্ৰৰ শ্ৰীমন্ত্ৰ সিবোৰে নাবাৰু গোস্বামীৰ হাতত আছে। বজাই মাৰ্জ্জ সময়ে বম্বাকান্ত আতাক নিয়াই উৎসৱ আদিও কৰিছিল :-

“গজপুৰ নামে বাজাবাহাৰ আছিল।

তেতে ঠাকুৰক দিয়া উৎসৱ কৰাইলা ॥” ৪৩১

বম্বাকান্ত দেৱৰ শ্ৰেয়ঃ—

আপুনি গোবৰ ভাৱ কদাপি নলৈলা ।
 শৰবে পৰয় শুকু সৰ্বতে কহিলা ॥
 বাত্ৰি দিনে কুষ্ণ কীলা ভাবিয়া থাকন্ত ।
 কণমান যায় নিশা নিত্ৰা কৰন্ত ॥
 বিষয় সৰ্ব্ব স্থখে অভিলাস নাই ।
 কুষ্ণৰ চৰণ চিন্তি থাকন্ত সদায় ॥
 তৈল স্নান কৰন্ত ছবাব সৰ্বদায় ।
 পুত্ৰ জলে স্নান কৰি উপাসন্ত যাই ॥
 হৰি বস্তু মন্ত তমা নাম ধৰে যাক ॥
 কাঙ্ক্ষত মুঠিয়া বস্ত্ৰ কটাক্লে চাহন্ত ॥
 ঠাকুৰ মহন্তে হৰি মন্দিৰত পশি ।
 শ্ৰবন কীৰ্তন কৰি থাকন্ত হৰিষি ॥
 মৌনে কতো থাকা কুষ্ণলীলা স্মৰিয়া ।
 সৰসৰি কৰে নীৰ নেত্ৰৰ বৰিয়া ॥
 তাল ধৰি কতো গীত আপুনি গাৱন্ত ।
 বেহাৰ বসত তান ভাৱ উপজন্ত ॥
 গোপ সঙ্গ কুষ্ণ যেন নাচন্ত ঠাকুৰ ।
 দেখন্তা লোকৰ অতি আনন্দ প্ৰচুৰ ॥
 উৎসৱ সময়ে খোল আপুনি বজাস্ত ।
 সমস্ত ভকতে তাল ধৰি গুণ গাস্ত ॥
 কুষ্ণময় হয় নাচ ঠাকুৰ কৰন্ত ।
 কুষ্ণলীলা বিনে আন কিছু নজনাস্ত ॥
 ভকতে কৰয় উঠি কীৰ্তন যখন ।
 মাৰ্জ্জ পশি ঠাকুৰ উৎসৱ তেখন ॥৪৩৮

কতো হকহকি কৰি উৰ্মি উপলয়।
 প্ৰেম বসে ধৰণীত পৰি বাগৰয় ॥
 সমস্ত ভকতে তাক বেটি গুণ গারে।
 আপোনাক পাসৰি থাকন্ত প্ৰেমভাৱে ॥

হৰিনাৰায়ণ দ্বিজ

বমাকান্ত আতা নবোৱাত থাকিয়েই ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰে। ১৬৩৯ শ'কত এৰা স্বৰ্গী হয়। বমাকান্ত আতাৰ বামচন্দ্ৰ নামে এটি লৰা আৰু মশোদা নামে এটি কন্যা আছিল। বামচন্দ্ৰ নবোৱাত অধিকাৰ হয়। বামচন্দ্ৰৰ বিষয় চৰিত্তত আছে:—

“বিষয় সুখত দিবকর্ত ঠাকুৰব।
 মনে একো আশা নকৰিলা বাৰী ঘৰ ॥
 তাহান ভাৰ্য্যাত য়েবে জুটিল কুমাৰ।
 তৈলা বামচন্দ্ৰ নাম ঠাকুৰ স্তম্ভৰ ॥
 পৰম শোভন ধীৰ গুণীৰ স্তম্ভাম।
 যাক দেখি ভকতৰ পুৰে মনকাম ॥”৫১২

হৰিনাৰায়ণ দ্বিজ

বামচন্দ্ৰ আতা দেখাত “দেখি যেন তপস্বী”। তেওঁ শিল্প কাম ভাল জানিছিল কিন্তু নামত সদায় ০০ আছিল। তেওঁ এটি বিৰোহ নাম ঘৰ সজাইছিল। বিৰসিংহ ৰজাই আতাব বৰ স্নেহ কৰিছিল —

“অনন্তৰে শিৱসিংহ ৰাজ চৰা নাও দিলা

ভক্তমে ঠাকুৰ মহন্ত।

মানাহক সীমা কৰি পশ্চিম চাইৰ মানে

ভবতক চাৰি ফৰিলন্ত ॥”৫১৫

হৰিনাৰায়ণ দ্বিজ

ইয়াৰ পাচত ৰাজ্যৰ নিমন্ত্ৰণ মতে ৰাজধানী তেওঁলোক ৩ চৈ, আৰু আতাই ৰাজ্যক এটি ৩ ৩০ (সতা) বৰি দেখায়:—

“পুত্ৰ শিৱসিংহ ৰাজ গায়ন বায়ন লৈয়া

নাট কৰাই হৰিষ লভিলা।

নবোৱা স্তম্ভৰ মাজে ঠাকুৰক আদৰিয়া

বব নাম ঘৰ সাজি দিলা ॥”

হৰিনাৰায়ণ দ্বিজ

এই নাম ঘৰ পুনশিৰী নদী খহাই নিয়াত আতাই “চাওপৰা ওচৰত, বৌমৰা পথাৰত, পুত্ৰ গুৰু বাৰী কৰিলন্ত ॥” আৰু ইয়াতেই ৰাজ্যৰ অন্তঃস্থত পুনৰ নাম ঘৰ তৈয়াৰ হয়।

বামচন্দ্ৰ আতাই বিষয়ৰ ফালে অলপ মন দিছিল; তাৰ ফলত ৰজা শিৱসিংহে এৰাফ্ৰাউনিআটি, দক্ষিণপাট আদি চাৰি স্তম্ভৰ গোদাঁই দৰে আহিলা পাতিলৈ ৰাজ্যৰ ওচৰত বহিব দিছিল।

ৰামচন্দ্ৰ আতা ৪৪ বছৰ বয়সত ২৬৮৩ শকত বৈকুণ্ঠগামী হয়। তেওঁৰ ৮ পুত্ৰ; ১ম পুত্ৰ ৰামদেৱ নৰোৱাত অধিকাৰ হয়। এই জনা আতাই আহোম ৰাজ লক্ষ্মীসিংহৰ দ্বাৰা পাটবাউসী সত্ৰৰ ভূমিৰ মালিক কৰাই লয়। ৰামদেৱ বৰদোৱাক যায় আৰু বৰদোৱা হাক বাসি সত্ৰৰ মাজত ৰামপুৰ নামে এখন সত্ৰ কৰি থাকে। এই সময়ত এই জনা আতাই বাসি সত্ৰ, ৰামপুৰ আৰু বৰদোৱাৰ ভূমিৰ এখন ফলি কৰাই লয়। ৰামদেৱৰ পিতামহ ৰমাকান্ত আতা যদিও নৰোৱাত আছিল তথাপি বৰদোৱাৰ খা খবৰ লৈ আছিল; ৰামদেৱে ৰামপুৰত সত্ৰ পাতি বৰদোৱাৰ ফালে বিশেষ ভাৱে দৃষ্টি কৰিবলৈ ধৰে। এই সময়ত অনন্ত আতাৰ বংশধৰেও বৰদোৱাৰ ফালে মন কৰে; ইয়াৰ ফলত দুই বংশৰ ভিতৰত কাৰ্জিৱা হয়। এই সঙ্ঘৰ্শ পাচত কোৱা হব।

ৰামদেৱ আতাৰ দুই পুত্ৰ ভদ্ৰদেৱ আৰু বিষ্ণুদেৱ। ভদ্ৰদেৱ বৰদোৱাৰ বৰহিছাৰ আৰু বিষ্ণুদেৱ কুঞ্জীসত্ৰৰ (আগেয়ে বৈষ্ণৱপুৰ বুলিছিল) অধিকাৰ হয়। ভদ্ৰদেৱৰ পুত্ৰ লক্ষ্মীদেৱ; এওঁ ভদ্ৰদেৱৰ পাচত অধিকাৰ হয়। লক্ষ্মীদেৱৰ চয় পুত্ৰ। ১ম পুত্ৰ দামদেৱ আতা অলপ দিন থাকিয়েই স্বৰ্গী হোৱাত তেৰাৰ পুত্ৰ হৰেক্ষনাৰায়ণ দেৱ বৰহিছাৰ অধিকাৰ হয়। এই সময়ত ২য় পুত্ৰ ৰামদেৱে অধিকাৰী পদৰ বাবে দাবী কৰে; তাৰ ফলত নৰোৱাৰ বংশত আত্মকলহ উপস্থিত হয়। এই মোকদ্দম প্ৰায় চাৰি বছৰ চলিছিল— হৰেক্ষনাৰায়ণ আতাই বৰদোৱা ত্যাগ কৰি ধৰমতুল ষ্টেচনৰ ওচৰত তেলাহিত সত্ৰ পাতি লয়; তুৰাক ৰামদেৱ অধিকাৰ হয়। হৰেক্ষ আতাই কিছুদিন পাচত তেলাহি এৰি বৰদোৱাৰ ওচৰত প্ৰতিস্থানিত সত্ৰ পাতি থাকে; তেতিয়াৰপৰা ই এখন নতুন সত্ৰ হয়। ৰামদেৱৰ তিনি পুত্ৰ ভোগীৰথ, হৰহৰচন্দ্ৰ আৰু ভূমিকান্ত। ভোগীৰথ আতা বৰদোৱাৰ বৰহিছাৰ অধিকাৰ হয়, আৰু দ্বিতীয় পুত্ৰ অচ্যুত চন্দ্ৰদেৱে প্ৰাচীন নৰোৱা খানত গৈ থাকে। ইয়াত এখন বাস্তদেৱ মূৰ্তি স্থাপিত হৈছিল; সেই কাৰণে ইয়াক সকলোৱে নৰোৱা গুৰুলি বাস্তদেৱ খান বুলিবলৈ ধৰে। অচ্যুতদেৱৰ বংশধৰসকল বৰ্তমানে বাস্তদেৱ খানত আছে। ভোগীৰথদেৱৰ পাচত তেৰাৰ পুত্ৰ বংশীধৰ দেৱ বৰহিছাৰ অধিকাৰ হয়। বো উদাৰ, দমণ আৰু শান্ত শ্ৰদ্ধতিৰ পুৰুষ। এৰাৰ পাচত পুত্ৰ শ্ৰীমত পূৰ্ণচন্দ্ৰ দেৱ অধিকাৰ হয়। তলত বৰহিছাৰ ভূসম্পত্তি লাভ কৰা ফলিৰ নকল দিয়া হল। এই সম্পত্তি বৰ্তমানে বৰহিছাৰ অধিকাৰে ভোগ কৰে।

পাটবাউসীৰ তাম্বৰ ফলিৰ নকল:—

শক্তি শ্ৰীকৃষ্ণপাদাৰুজ ভজন ভৰো ভৃঙ্গ বজ্জিয় যো গোত্ৰে ব্ৰহ্মশত্ৰু সমজ্ঞানি বচনী নায়ক শ্বেতকীৰ্ত্তি: গুৰ্ত্তীগাদৰ্য্য ষৈধ্যাদিন বিবিধ গুণ গ্ৰাম বিশ্ৰামধাম শ্ৰীলক্ষ্মীসিংহ নৃপ বিপুল নিজ নচন্দ্ৰ মাতীওকাণ্ড: ॥ শিৱপুৰকুল সামন্ত শ্ৰেণী বিশ্বাস্ত সন্ত্ৰামনি সমজ্ঞানি শ্ৰীহোৱপদাৰবিন্দ:। অভাশ্চ তনুৰ পাপান্ত কন্দৰ্পদৰ্প স্বপ্না ন চ খটল কল্প: বৃক্শ কল্প: ॥ এত্যা বিবৰণং কামৰূপ দেশৰ দৰহা ও বৰকায়াস্ত ও চৌশাৰী ও পাটোৱাৰী ও তালুকদাৰ ও ঠাকুৰীয়া ও গয়ৰহ সকলোৱে সান্নিধ্যানে জানিবা। বাউসী পৰগনাৰ শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ স্থানৰ পাটবাউসী সত্ৰৰ অধিকাৰ নৰোৱাৰ শ্ৰীৰামদেৱ মহাজনকে ৬পুণ্যাৰ্থে ধৰ্মোত্তৰীয় ভূমি এই ভক্তসমে তাম্বৰ ফলি কৰি দিলোঁ।

স্থানৰ ভেটি পূবে ধলাজানৰ পূবপাৰ, দক্ষিণে ধলুখলা বিলৰ দক্ষিণপাৰ, পশ্চিমে কাংগতাৰজান, উত্তৰে বঙ্গিয়াৰ জান। এই চাৰি হদৰ ভিতৰত ভিটামাটি ৪০ পুৰা, জমি পকা ৬ পুৰা।

নৰোৱাক বৰহিছা আৰু শলগৰিক ছোটহিছা বোলে।

অনন্তবাম (বিখ্যাত) ব্রাহ্মণ :-

নাম ব্রাহ্মণ বংশ, তৃতীয়া বাননাথ, ব্রাহ্মীকা ভাই ব্রাহ্মণের, বিভাগস্বৰূপ চক্রবর্তী, বিভাগস্বৰূপ কাগৰতী বিষ্ণুনিধি।

দাদুদাসৰ কায়স্থৰ বংশ :-

অনন্তবাম পাঠক ১, ততীয়া গোপীনাথ ১, মেঘনাথায়ণ কাঃ ১, যিৰো ১, নবহৰি কাঃ ২, বিকাতায়, ততীজাক ২, সৰ্বেশ্বৰ কাঃ ১, বানেশ্বৰ কাঃ কামে ২, দেববাঈ কাঃ জয়নাথায়ণ কাঃ মেঘা কলিতা, চিবপ্ৰীত, কুৰণ কাঃ ২, টনিয়া কুমাৰ ১, কাছাই নারায়ণ নট ২, বিজয় কোছ ১, দন্নায় কোছ ১, উত্তৰা কৈবৰ্ত্ত ১, মধ্য কৈবৰ্ত্ত ১, বামানন্দ যাইমনি ২, বামপানি কমাৰ ৩, জীউবাম কহাৰ ১, বামানন্দ কাটনী ১, হৈনাথায়ণ কাটনী ১, ফলীয়া কাটনী ১, পয়োনিধি কাঃ ১, গঙ্গাৰাম কাটনী ১, লেছো কাটনী ১, অন্ন কাটনী ১, বমপতি মেধি ১, কেতেৰা বলোৰাম ১, নিৰ্জয় ১, বামপানী ১, জয়ধন বামপাল ২, জয়দাহ ব.মদাহ ২, জ্ঞানৰ চমাৰ ১, শ্ৰীবাম চঃ ১, ফকিৰা চঃ ১, পয়বাহ চঃ ১, ভাতুতুৰা ১,

এই ভক্তসকল সমষ্টিতে এই ভূমিক ভোগ কৰি মহাজনে পুত্ৰ পৌত্ৰাদিক্ৰমে শ্ৰবন কীৰ্ত্তন কৰি ধৰ্ম প্ৰবৰ্ত্তাই ৮ক আশীৰ্ব্বাদ কৰি থাকিব। ইহাৰ কৰ কাটল পদ পঞ্চক বেঠ বেগাৰ জলকৰ জবকাৰ চোৰ চিনলা ধুমনি মাৰেচা চকি হাট ফাট দান খুঁত বাজদণ্ড ব্যতিবেকে সৰ্বকাৰ পৰিত্যাগ হৈল, ইহাতে কোৰো অশুধা নকৰিব। শ'ক ১৬৯৪। এওৎ নিৰ্ৰক্ষ বৰ্ণনার্থে মসৌহপো ভাৰি ভূপাল যাবত ভূপা ভবতি পৰিপালনারো ময়াক্ৰতে ধৰ্ম নিৰ্ৰক্ষঃ। এঃ ধৰ্মোহিলোকে ক্ষুধাদিকহেতুঃ সৰ্বক্ষিতো বক্ষতি বক্ষিতঃ

[ভাৰ ফলিখন পচাত ঠায়ে ঠায়ে আমাৰ ভুল হব পাৰে।]

শলগুৰীয়া গোলাই।

আমি আগতে অনন্তবাম আতাৰ কথা কেইবা ঠাইতো উল্লেখ কৰি আহিছোঁ। অনন্তবাম দেৱ চক্ৰ ধৰ্ম সিংহ বজাৰ লগত সাক্ষাত হোৱাৰ পাচত “কত দিনে যাই দিবক সোমাই লক্ৰামুখ (লাউমুৰী) পাইলা” আৰু তাৰ পাচত বুঢ়ীদিহিং নদী কোষত শলগুৰি নামে ঠাইক সত্ৰ পাতে। এই শলগুৰি বৰ্তমানে উজাৰ। সেই সময়ত বৰ্তমান লুইত স্তুতিয়েই আচল ব্ৰহ্মপুত্ৰ, আৰু ডিব্ৰু, বুঢ়ীদিহিং আৰু দিবা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ এটা স্তুতীতহে পৰিছিল। এই স্তুতীৰ পশ্চিম ছোৱাক (অৰ্থাৎ বুঢ়ীদিহিং পৰাৰ পৰা দিচাং পৰা ঠাইলৈ সেই ছোৱাক কোৱামৰা স্তুতী বুলিছিল আৰু ওপৰ ছোৱাক ডিব্ৰু বুলিছিল। অন্যন্ত আতা এই কোৱামৰা ও ডিব্ৰুয়েদি উজাই গৈলক্ৰামুখ পায়, তাৰ পাচত সেই স্তুতীৰ কাষত উত্তৰ পাৰে গোবিন্দ পুৰ নামে আৰু এখন সত্ৰ পাতে। ইয়াৰ পাচত অনন্ত আতা নগাৱৰলৈ যায় আৰু ৰূপহী অঞ্চল গৈলক্ৰামুখ এখন সত্ৰ পাতে। নগাৱৰপৰা অনন্ত আতা পুনৰ শিৱসাগৰক আহি নমকণ্ডৰ কাষত ‘কোৱামৰা’ নামে সত্ৰ পাতে। ইয়াকে সত্ৰল ৰোধ নকৰাত দিৱাঙৰ কাষলৈ সত্ৰ নিয়ে; এই সত্ৰৰ নামো কোৱামৰা বাধে। এই সময়লৈ আতাৰ বিবাহ হোৱা নাছিল।

কায়স্থৰ হাদিৰা চকি সেই সময়ত চাণ্ডীয়াৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ নামৰ কায়স্থ এজনৰ হাতত আছিল। তেওঁ দেৱহতী নামে এটা কল্যা আছিল। উণ্ডু ফকনৰ যন্ত অনন্তবাম আতাই এই কল্যাটা বিবাহ কৰায়। ইয়াৰ পাচত আতাই “কালশিলা নামে ঘৰে আছে কল্যাৰ, নামত আম্ৰতী সৰ্বগুণে সৰ্ববিদ্যা”ক প্ৰিৱাহ কৰায়।

ইয়াৰ পাচত আতাই দিহিঙৰ পাৰত “মধুপুৰ” নামে এখন সৰু পাতি এওঁৰ পুত্ৰ কেশৱ ৰায়ক সেই সত্ৰত থয়; এই মধুপুৰেই পাচত “শলগুৰি” নাম লয় :—

“সমস্ত ৰাঘতে পাচে আলোচি চাহিলা ।
দিহিঙ তীৰে এক চাপৰিক পাইলা ॥”

অনন্ত আতাৰ চৰিত ।

অনন্ত আতা মাজে সময়ে বৰদোৱাক গৈ আছিল । এবাৰ যাওঁতে ৰামৰায় নামৰ পুত্ৰ এটিক বৰদোৱাত গৈ আহে :—

“সক আই গোসাঁনীৰ পুত্ৰ শ্ৰেষ্ঠজন ।
ৰামৰায় নাম যাৰ পৰম গহন ॥
তাক বৰদোৱা থানে অধিপ পাতিলা ।
তকত সবৰ হাতে সমৰ্পিষা দিলা ॥” ৫৬৯

অনন্তৰায় চৰিত— ভদ্ৰচাক ।

এই সময়ত গদাধৰ সিংহ আচোম ৰাজপাটত উঠে । তেওঁ সত্ৰৰ ওপৰত পাজনা লগায় আৰু ১৮মান বৈষ্ণৱৰ ওপৰত অত্যাচাৰ কৰে :—

গদাধৰ সিংহ ৰাজা আদেশ কৰিল ।
সমস্ত সত্ৰত ধন লৈবেক বলিলা ॥৪১২
× × ×
ৰাজা বোলে দেউক চাৰি হাজাৰ টকাক ।
আৰো আজ্ঞা তহঁছে গোসাঁইঘৰ পুৰিবাক ॥
× × ×
পাচে দূত সবে যিটো পৰম প্ৰচণ্ড ।
হৰি গৃহ পশি কৰিলেক লণ্ডভণ্ড ॥
× × ×
কতো দাকময় কতো সব পাথৰৰ ।
কতো ধাতুময় মৰ্তি পৰম সুন্দৰ ॥
ধাতুময় সকলক ভাঙিয়া নিলেক ।
দাকময় পাথৰক জলে পেলাইলেক ॥
× × ×
পাচে জোস্ত লগাই গোসাঁইঘৰ জুই দিল ।
টুপৰ কাণত সিটো অগনি লাগিল ॥
ভাত পাচে ভকতসৰক বন্দী কৈল ।
মহাক্ৰোধ কৰি বাক্য বুলিবাক লৈল ॥৩৪৪

জানো তোৰাসবে ৰাজ আজ্ঞা নামানাহা ।

ধন আনিবাক কৈলো তাহাকো নানাহা ॥

অনন্ত চৰিত— ভদ্ৰচাক ।

এই অত্যাচাৰ কোৱামৰা সজ্ঞত হৈছিল। অনন্ত আতাই এহেজাৰ টকা দিয়াতো ৰাজ সৈন্ত সন্মত নহৈ :—

“সবে ভকতক ধৰি ধৰি আজুৰিল ॥

কিল ভুকু মাৰে ধৰি কোৱায় টানি ।”৪৫০

অনন্ত চৰিত— ভদ্ৰচাক ।

ইয়াৰ পাচত আতাই দিন লয়। ৰাজ সৈন্তে ভকতসকলক আতাৰ চ’ৰাঘৰত গডাল কৰি ৰাপে। অনন্ত আতাই সাজ-বাচন বিক্রী কৰি কোনোমতে আক পাঁচ শ টকা দিয়াতো ৰাজ সৈন্ত সন্মত নহয় আৰু পুনৰ ভকতক মাৰ ধৰ কৰে। তেতিয়া আতাই পুনৰ দিন লৈ আৰু কিছু টকা দিয়াতহে ৩৬০০ নিষ্কৰ দিযে। কিন্তু অলপ দিন পাচতেই ৰাজ্যৰ তকুম হল :—

ৰাজা বোলে মোৰ বাজ্যে যত মহাজন আছে

পাকিব নালাগে ইঠায়ত ।

কিনা বোধ দিয়া কহি

ভূৰ্জন সকলে মোৰ

নষ্ট কৰিলেক ৰাজ্য যত ॥

ব্রাহ্মণীয়া সকলক

শদিয়াৰ অৰণ্যত

থেযো নিয়া বুলিলা নিশ্চয় ।

শুদ্র মেদি সকলক

টোকোলাইত পাত নিয়া

নাহিকয় কিঞ্চিতো সংশয় ॥ অনন্ত চৰিত ॥

এই তকুম শুনি দেমা বৰুৱাহ অনন্ত আতাক সদিয়ালৈ নপঠাবলৈ অহুৰোধ কৰি বজাক বয়ঃ—
‘কোৱামাৰাৰ ঠাকুৰক তোমাৰ পুথাত ৰাজাই অহু দেশৰ পৰা আনিছে, তেওঁ নিজ দেশক গুচি যাব
থোজে।’ তাকে শুনি অনন্ত আতাক ৰজাহ ৰাপি বাক্য বিলাকক খেদি পঠোৱায়। † গদাধৰ ৰত্ন
স্বৰ্গী হোৱাৰ পাচত কদ্রসিংহ ৰজাৰ দিনতহে সকলো মহাজনক মাতি আনি পূৰ্বৰ ঠায়ে ঠায়ে বহিবলৈ

.. টোকোলাই— ঘোৰহাট মগৰৰ দাঁতিত ।

† শুনি পাচে বৰুৱায়ে

টেকেলা মনক পাচি

সমস্ত সত্ৰক ভাঙিলেক ।

কেৱল ঠাকুৰ আতা (অনন্ত আতা)

বিত্তবেকে যত সাধ

আছে মান মলে চলাইলেক ॥৫০৫

কেশৱ গোসাই আদি

যতক ব্রাহ্মণ সাধ

শদিয়াক মনাক নিলেক ।

যত আচে শুদ্র মেদি

সবাহাক টেকেলায়ে

টোকোলাইত নিয়া পাতি থৈলা ॥

কত বৰ হৈল যেন

গদাধৰ সিংহ ৰাজা

তাৰ কালে কৰিলেক হস্ত ।

কদ্রসিংহ মহাৰাজা

ইয়া ব্ৰদেশক লাগি

মহাজন আনিয়া সমস্ত ॥” ৫০৬ অনন্ত চৰিত ।

আদেশ কৰে। ইয়াৰ পাচত কদ্রসিংহ মহাৰাজে এটি যজ্ঞ পাতি সকলো মহাজনক নিমন্ত্ৰণ কৰে। অনন্ত আতাৰ চৰিত মতে অনন্ত আতাক প্ৰথমে অৰ্চনা কৰিছিল—

“সবে মহাজন মানে বহি আছে একমনে

সাতো আগে আতাক অৰ্চিলা ॥”১০৩ অনন্ত চৰিত— ভক্তচাক।

ৰজাই কিছুমান ভকতক পাইক কৰিছিল; অনন্ত আতাৰ অনুৰোধত এই সময়ত সেই ভকত সকলৰ নাম পাইকৰ পৰা কটাই দিয়ায়।

ইয়াৰ কিছুদিন পাচত আউনিআটিৰ সত্ৰাধিকাৰৰ ধৰ্মাচাৰ্য্য পদ গ্ৰহণ কৰাৰ সময় হোৱাত অনন্ত আতাক তালৈ নিমন্ত্ৰণ কৰে। আতা নাৱেৰে গৈ আউনিআটি ঘাট পোৱাত ৰাঙাচৰণ আৰু দামোদৰ ৭গুৰে * বৰ আৰম্ভৰে আতাক সত্ৰলৈ নিযায়:—

“পাচে দুয়ো বাগুৰ শিৰত চোপ দিলা।

সমধুৰ বাক্যে আতা আশ্বাস কৰিলা ॥”৮২৩

অনন্ত চৰিত।

ইয়াৰ পাচত আতা কমলাবাৰী খানত দিন দিয়োক থাকি সত্ৰলৈ ঘূৰি আহে। অহোঁতে বাটত * ৭৭ চোৰ সোমায়— চোৰে আতাৰ সকলো দ্ৰব্য চুৰ কৰি নিয়ে; কিন্তু সিহঁত এক সদাগৰৰ হাতত * পৰি সকলো স্বীকাৰ কৰাত, সদাগৰে আতাৰ বস্ত্ৰবোৰ অগ্নি মতে দিযেতি:—

“আতা বোলে আক চেঁৰে নিনে আশ কৰা।

দুখ পাইলে কিছু নপাইলেক চৰি চৰি ॥

ঈশ্বৰে অ নিয়া পুনৰপি দিলে আক।

সমস্তে গোসাঁইক দিলে নালাগে আশ ॥

অনন্ত চৰিত।

ইয়াৰ পাচত উজনিত কিবা এটা গোলমাল লাগে। শিবসিংহ ৰজাই বিদেশী মাছুৱ ধৰাই বন্দী বদি ৰাখে। অনন্ত আতাকে কামৰূপীয়া লোক বুলি জানি ধৰাই আনি নাবশালত (হাঁহচৰাত) নজৰ বন্দা কৰি কিছুদিন ৰাখে; পাচত কেইজনমান প্ৰধান বিষয়াৰ যত্নতহে আতাই নিষ্কতি পায়।

অনন্ত আতাৰ সাতটি পুত্ৰ সন্তান জন্মিছিল। ১ম পুত্ৰ অলপ বয়সতে স্বৰ্গী হুয়। ২য় বিষ্ণুৰায় মঙ্গলদৈৰ * ৭৭ত সত্ৰ পাতে। বাকী কেইটি পুত্ৰ আতাৰ জীৱিত কালত জীয়াই আছিল।

কেশৱ ৰায়:—

“শৰণ ভজন বসে সৰ্বদায় স্থিত ॥

মহা দাতাৰন্ত নেন্দো নাই নোবোলন্ত ॥

সত্ব গুণে গুণাধিত পৰম মহন্ত ॥”১০৩

অনন্ত চৰিত।

কেশৱৰায় আতা শলগুৰিত থাকে। অনন্ত আতা স্বৰ্গী হোৱাত ৰামৰায় বৰদোৱাৰ পৰা আহি কোৱামাৰাত অধিকাৰ হয়, আৰু হৰিৰায় বৰদোৱাক ঘাৰ। হৰিৰায় পণ্ডিত আছিল; এৰাক সকলোৱে ঠাগবন্দী আতা বুলিছিল। সংস্কৃত ভাগৱত এৰাই অতি সুন্দৰৰূপে ব্যাখ্যা কৰি সকলোকে আনন্দ দিব

* সম্ভৱত: এই ৰাঙাচৰণেই অধিকাৰ আৰু দামোদৰে ডেকা অধিকাৰ পদৰ নিৰ্মালি গ্ৰহণ কৰিছিল।

পাৰিছিল। ৰাজেশ্বৰ সিংহই এৰাৰ ভাগৱত ব্যাখ্যা শুনি পৰিতুষ্ট হৈ বৰদোৱাৰ ওচৰত শুকদলত বহুত মাটি দান কৰে :—

“হৰিৰায় ভৈলন্ত ভাগৱতী আতা নাম ।
 শুকদল সত্ৰৰ ভৈলন্ত তেহে ধাম ॥
 যিটো থানে পূৰ্বে মহথুটি কুহুধৰ ।
 তাতে কৃষি আছিলন্ত ঠাকুৰ * দেৱৰ ॥
 সিটো থানে সত্ৰ পাতিবাক অভিমত ।
 ৰাজেশ্বৰ সিংহ আগে কন্ত ভাগৱত ॥
 ভাগৱত শুনি ৰাজা আনন্দ ভৈলন্ত ।
 শুকদলে ধৰ্ম অৰ্থে মাটিক দিলন্ত ॥
 শুকদল চৰিত ।

হৰিৰায়ৰ পাচত ১ম পুত্ৰ প্ৰহুমে শুকদলৰ অধিকাৰ হয় ; আৰু ২য় পুত্ৰ সূছামে সকলবুডিত আৰু ৩য় পুত্ৰ ইন্দ্ৰহুমে ইটাখুলিত সত্ৰ পাতে। ৰাজেশ্বৰসিংহে দিয়া সমস্ত মাটি এতিয়া নাই— ইংৰাজ আমোগণ ফলি দেখুৱাৰ নোৱাৰাত কেৱল ১০৫/১৩ লোচা মাটি সত্ৰৰ নামত ৰাখিছে।

হৰিৰায় চলাৰ পাচত শলগুড়িত থকা কেশৱৰায় ছোষ্ঠাচক্ৰমে বৰদোৱাত অধিকাৰ হয়। এওঁ শলগুড়ি পৰা গৈছিল, সেই কাৰণে এওঁক আৰু এওঁৰ বংশধৰ সকলক **শলগুৰি বংশ** বোলে। কেশৱৰায়ৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ লক্ষীকান্ত আৰু সন্দৰ্শন ক্ৰমে বৰদোৱাত অধিকাৰ হয়। লক্ষীকান্ত আতা পণ্ডিত আছিল ; এওঁ বহুত গীত আৰু নাট লিখিছিল।

গীত— বসন্ত জ্যোতি ।

জয় জয় বৰদোৱা বৈকুণ্ঠ ছুতয় ।
 সেই থানে নিজ শুক ভৈলন্ত উদয় ॥
 যেহি থানে নিজ শুক পাৰিলন্ত পাট ।
 ৰাম নাম ৰাজহংস বেসাইলন্ত ছাট ॥
 মধ্য পদশিলা দক্ষিণে নামঘৰ ।
 মণিকট গৃহ বান্ধি ৰহিলা শঙ্কৰ ॥
 দক্ষিণে যাত্ৰাৰ দোল পুৰুষে নিৰ্মিলা ।
 সাত বৈকুণ্ঠৰ পট লেপিয়া দেখাউলা ॥
 উত্তৰে আকাশী গঙ্গা ভক্তি সৰোবৰ ।
 নিশাভাগে নমাইলন্ত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ ॥
 পশ্চিমে শিলিখা বুক হালিয়া আছয় ।
 তাহাতে আউজি শুক পুস্তক লিখয় ॥

চাৰিকালে তৰি হাটি মহা ভক্তগণ ।
চাৰিও প্ৰসঙ্গ কৰে নামৰ কীৰ্ত্তন ॥
ওহি মন কামনা কৰো উপসান্ত ।
ওহি গীত গাৱন্ত দীন লক্ষীকান্ত ॥

কেশৱৰায়ৰ পুত্ৰ কল্যাণ শলশুৰিত (কালুগাওঁ—শিৱসাগৰ) আৰু শুভানু দৰঙৰ জামুগুৰিৰ ওখত চেউমি ববদোৱাত সত্ৰ কৰি থাকে। সুদৰ্শন আতা চলাৰ পাচত লক্ষীকান্ত আতাৰ পুত্ৰ বামচৰণ ববদোৱাৰ অধিকাৰ হয়। এই সময়ত বামচৰণ আতাৰ লগত নবোৱা আতা বাগদেৱৰ কাজিয়া। এই কাজিয়া আচোম বজা কমলেশ্বৰ সিংহদেৱে পূৰ্ণানন্দ বুঢ়া গোহাঁইৰ দ্বাৰা নিষ্পত্তি কৰাই দিছিল। ইয়াৰ নিষ্পত্তিৰ শাস্ত্ৰপত্ৰ ১২৯ পৃষ্ঠাত প্ৰকাশ কৰা হৈছে।

বামচৰণ আতাৰ পাচত হৰিচৰণ আৰু গোপাল চৰণ জোষ্ঠানুক্ৰমে ববদোৱাৰ ছোটছিছাৰ সত্ৰাধিকাৰ হয়। হৰিচৰণ আতাৰ পুত্ৰ শশধৰদেৱে থকা ঠাই আইভেটিতে এখন নতুনকৈ সত্ৰ পাতে। এই সত্ৰ পৰবৰ্তী কালত আইভেটি নসত্ৰ নামে জনাজাত হয়। আচোম বজা চন্দ্ৰকান্ত সিংহ দেৱক শশধৰ আতাই প্ৰদান কৰাইছিল বুলি বংশাৱলীত পোৱা যায়। এওঁ বজাৰ পৰা বাৰ কুৰি পূৰ্বা ভূমি লাভ কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰি আইভেটিত লক্ষীকান্ত আতাই গোবীনাথ সিংহ বজাৰ পৰা প্ৰায় চৈধ্য ৭ বিঘা নিম্বৰ ভূমি পাইছিল। আইভেটিৰ নিম্বৰ ভূমি বৰ্তমান নিষ্পিখেৰাজত পৰিণত হৈছে আৰু তাক শশধৰ আতাৰ পুত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ আতাই সত্ৰৰ নামত ভোগ কৰে। ইয়াৰ উপৰি চন্দ্ৰকান্ত সিংহ বজাদেৱে শশধৰ আতাক কামৰূপতো কিছু ভূমি দিছিল। এই ভূমিৰ কাকতৰ নকল তলত দিয়া হল :—

শ্ৰীশ্ৰীচন্দ্ৰকান্ত সিংহ নৃপেন্দ্ৰভট্টৰ

শ্ৰীশ্ৰীশ্ৰীমাজিঞানা আতাৰ পুত্ৰ শ্ৰীসসঙ্গৰ

শ্ৰীশ্ৰীচন্দ্ৰকান্ত সিংহ

স্বস্তীচন্দ্ৰাদিদিৱিসচ্ছন্দবন্দিতপাদপদ্ম শ্ৰীগোবিন্দপদম্ভাৰবিন্দবিপম্বৰাধিব স্বাদানন্দিতগনোমৈলন্দমযবত্ৰুলা-
নকমলবিকাসপ্ৰচণ্ডমার্ভণ্ড শ্ৰীশ্ৰীস্বৰ্গনাৰায়ণদেৱ শ্ৰীচন্দ্ৰকান্তসিংহ নবেস্বৰনন্দতা ধৰ্ম্মোস্তৰ প্ৰমাণ পত্ৰিকেশ্বৰ
৩ এতদ্বিবৰণঃ কামৰূপদেৱৰ বড়ুৱা ও শ্বৰকায়ন্ত ও চৌধাৰী ও পাটোৱাৰী ও তালুকদাৰ ও ঠাকুৰীয়া ও
পেইৰহে সাৱধানে স্ত্ৰনিবি খাতাপৰগনাৰ খানা তালুকৰ নমাটি ডোবোলাতিঠা এই দুই গ্ৰামৰ মাটিৰ
৩০ পূৰ্বে গজুৰ বাট পশ্চিমে মহাবান্ধা পুখুৰী দক্ষিণে কেন্দুগুৰি উত্তৰে সিঙ্গৰা নৈ এই চতুৰ হদৰ ভিতৰত
১০ টকৰ ডোবাৰ ভোটেখোআ মাটি ২৪০ বাড়েকুৰি পূৰ্বা ৩৬ৰ পুণ্যাৰ্থে সলগুড়িআৰ ৩৬৬দেৱৰ ধৰ্ম্মস্তৰ
১০ কৰি দিয়া গল ৩৬৬দেৱৰ পুত্ৰপৌত্ৰাদিক্ৰমে ৩৬৬দেৱক আসিৰ্কাদ কৰি পৰম সুখে ভৈগ্য কৰি
১০ কৰি ইহা মাটিৰ পদ পঞ্চক বেঠ বেগাৰ চেব চিনলা ধুমুচি মাৰেচা জলকৰ হাট ঘাট চৌকি পুৰ্ট
১০ দান গুত সৰ্ব বাব পৰিত্যাগ হৈল— ইতি সন ১৭৪৪ শকৰ তাৰিখ ১৫ বৈশাখ।

শশধৰ আতাৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ মহীকান্ত আতা, তেওঁৰ পাচত শ্ৰীযুত বৰেশ্বৰ দেৱ আতা আৰু
শ্ৰীযুত আনন্দদেৱ পুত্ৰানুক্ৰমে আইভেটি নসত্ৰৰ অধিকাৰ হৈ বৰ্তমান সময়লৈ সত্ৰ চলাই আছে।

বিষ্ণুপুৰ আৰু ঘিলাকাৰি অধিকাৰী বংশ।

বিষ্ণুপুৰ খান চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ স্থাপিত; ইয়াৰ কথা ওপৰতে কৈ অহা হৈছে। কনকলতা ওৰফে লক্ষী আই বৰদোৱা এৰি উজাই অহাৰ সময়ত সৰু আই বেলতী দেবী জী-জোৱাই স্মিত্ৰাদেবী আৰু মনোহৰ গাভৰু চিৰীৰ সৈতে ভটীয়াই গৈ বিষ্ণুপুৰত বাস কৰে। স্মিত্ৰাদেবীৰ বিষ্ণুদেৱ নামে এটি পুত্ৰ জন্মে, তেওঁ বিষ্ণুপুৰ খানৰ অধিকাৰ হয়। বিষ্ণুদেৱৰ দুই পুত্ৰ গোপাল চৰণ আৰু মাধৱ চৰণ। গোপাল চৰণ বিষ্ণুপুৰত অধিকাৰ হয় আৰু মাধৱ চৰণ কামৰূপৰ ঘিলাকাৰি খানলৈ গৈ তাত অধিকাৰ হয়।

গোপাল চৰণ দেৱৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ জয়নাৰায়ণ বিষ্ণুপুৰৰ অধিকাৰ হয়। জয়নাৰায়ণৰ তিনি পুত্ৰ— প্ৰতাপ নাৰায়ণ, গোপীনাথ আৰু মহীনাৰায়ণ। প্ৰতাপ নাৰায়ণৰ বংশ নাই। গোপীনাথ দেৱৰ কমলেশ্বৰী নামে এটি কন্যা আছিল; এই কন্যাক চামগুৰিৰ সাবজপাণিৰ বংশধৰ পদ্মনাৰায়ণত বিবাহ দিয়ে। এওঁৰ বংশধৰ সকলৰ কেই জনমান গোৱালপাৰাৰ দক্ষিণপাৰে বালিজানাত আৰু কেই জনমান দলগোমা আৰু গোৰীপুৰত বাস কৰে। মহীনাৰায়ণ বিষ্ণুপুৰত অধিকাৰ হয়; তেওঁৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ ৰুঞ্চচন্দ্ৰ বিষ্ণুপুৰৰ অধিকাৰ হয়। ৰুঞ্চচন্দ্ৰৰ পূৰ্বচন্দ্ৰ নামে এটি পুত্ৰ আছিল, তেওঁ অলপ সময়তে স্বৰ্গী হোৱাত নগাৰুৰ শলগুৰি ফৈদৰ হেমকান্ত নামে ল'ৰা এটিক পোষ্য গ্ৰহণ কৰে। এওঁৰ পুত্ৰ দেৱকান্ত অধিকাৰী বিষ্ণুপুৰ খানৰ অধিকাৰ হয়।

বিষ্ণুপুৰ খান চলাবৰ অৰ্থে বিজনি জমিদাৰে কিছুমান ভূমি দান কৰে। দান পত্ৰ তলত দিয়া হল—

মুকুন্দ নাৰায়ণত

৬৮কল মঙ্গলালয় শ্ৰীগোপীনাথ মেধি স্মৃতিচিহ্নে—

দেবস্বৰ্গ সনদ পত্ৰ মিদং সন ১১৯৪ এগাশোচও চৌসান্নবৈ সাল পয়গনান্তি আদে লিখনং কাৰ্জ্জক্যাঃ সন্তৰ বিঠপুৰ ও ধবশীয়া গিদ্ধ বটীয়ামাৰি তপে নামদানী পয়গণে খুটঘাট সবকাব ঢেকিৰী সন্তৰ মজ্জৰ পূৰ্ব হইতে ৬মহাবাজা সকলে তোমাৰ পিতাকে ৬স্থানেৰ সেৱাৰ নিমিত্তে দেবস্বৰ কৰিয়া সনদ দিয়াত সৰু আনিহ তোমাকে দেবস্বৰ সনদ দিয়াছি সেমতে বিঠপুৰ ও ধবশীয়া সহিত সন্তৰেৰ সামীল কৰি চৌহদা সনদ তোমাকে দিলাও। ইহা চৌহদিৰ প্ৰমান পূৰ্ব মাইজান নদি পশ্চিমে বিমা গাওৰ সন উত্তৰে তামৰাঙ্গা নদি ও বনগাও সন্তৰেৰ সীমা দক্ষিণে বুনকুনিয়া নদীৰ হদ বৰাবৰ এছি চৌওছিদি মতঃ আবাদ তবস্বদ কৰিয়া ইহাদ মাল ও আবু আব ফৌজদাৰী অখলুডি গৰবহ ও সায়াৰাত সহিত জোপুৰ উৎপন্ন হবক তাহাক লোইয়া ৬স্তাণেৰ তেল বস্তি লাগাইয়া সতং নাম কীৰ্ত্তন কৰিয়া ৬স্থানেৰ আশীৰ্কা কৰিয়া। সন্তৰেৰ সায়াৰাত অখন তোমাৰ দেবস্বৰেৰ সামীল কৰিয়া ৬সেৱাৰ নিমিত্তে তোমাকে দিলাও। সন্তৰেৰ কোন দফা সদৰ মপৰ্শলে তলব হবকনা। সব খুনি মাল গাএবহ সবছি চৌব জে হইবে হজুৰ ইৰশাল কৰিয়া নিশক্ৰ এ ভকত আবাদ কৰিয়া দেবস্বৰ মজ্জকুৰ পুত্ৰ পৌত্ৰাদীক্ৰমে ভোগ কৰিব ইহাতে কেহ আপুন কৰিতে পাৰিবেকনা ইহাকে যে কেহ হরণ কৰিবক তাহাকে দেবস্ব হরণেৰ পাওক হবক এতদৰ্থে দেবস্বৰ সনদ দিলাও। ইতি সন সদৰ—১ পৌষ

বিষ্ণুদেৱৰ ২য় পুত্ৰ মাধৱ চৰণ ঘিলাঝাৰিত বা ধৰসিয়াত স্থায়ী ভাৱে বসতি কৰি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰে। ঘিলাঝাৰি সত্ৰ সৰ্ব্বক্ৰমে পোৱা যায়— এসময়ত মহাবাজ নৰনাৰায়ণ আৰ্হি বৰনগৰত কিছু দিন আছিল। এই সময়ত প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ ৰজাৰ লগত দেখা কৰিব আহাত এই ঠাইতে বাহৰ কৰি আছিল হেনো। চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰে সেই অঞ্চলত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰোঁতে এই ঠাইতে সত্ৰ পাতি কিছুদিন বাস কৰিছিল। ঘিলাঝাৰি ২ ৰণিৰ ওচৰতে সত্ৰ হোৱা বাবে ইয়াৰ নাম ঘিলাঝাৰি সত্ৰ হল বুলি বহুত কয়। চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰৰ সময়ত এই সত্ৰৰ প্ৰভাৱ বৰ বেচি হৈ উঠিছিল, আৰু ৰজা পৰীক্ষিত নাৰায়ণে নিম্বৰ মাটি দান কৰিছিল। ঘিলাঝাৰি বেকী নদীৰ পূব পাৰে।

মাধৱচৰণ দেৱৰ বংশধৰ সকলে পাছৰ দুই পুৰুষ শাস্তিত থাকি ঘিলাঝাৰি ত ধৰ্ম চৰ্চা কৰি আছিল। গোবিন্দ আৰু ধৰ্মনাৰায়ণ দেৱৰ দিনত মানৱ উপদ্ৰৱ হয়। মানে প্ৰতাপী বৰনগৰীয়া বকুৱা চণ্ডীবৰকো ধৰি নি কাটে। এই ঘটনাৰ পাচত সেই অঞ্চলৰ প্ৰজা ঘৰ-দুৱাৰ এৰি পলায় ফুৰে। ঘিলাঝাৰি সত্ৰও সেই সময়ত ভাঙে। মানৱ উপদ্ৰৱ গুচাত ঘিলাঝাৰিৰ অধিকাৰ আৰু ভক্তমকল প্ৰাচীন ঘিলাঝাৰিক নাযাই ৰূপসী মৌজাৰ ঘিলাঝাৰি গাৱঁত সত্ৰ পাতি থাকে। আগৰ ঘিলাঝাৰি বাৰ্ষিক পাবৰণত হয়। মান ভগ্নত ফলি-কাকত নষ্ট হোৱাত ইংৰাজ আমোলত এই সত্ৰট পুৰ নিম্বৰ ভূমি নাপালে।

গোবিন্দ নাৰায়ণ দেৱৰ নাতি হংসনাৰায়ণ দেৱ অপুৰুষে অৱস্থাত স্বৰ্গী হোৱাত তেৰাৰ পত্নী কৰ্ম্মণী ১৮৯৭ চনত নগাৱঁৰ শালগুৰি ফৈদৰ বহুনাৰায়ণ দেৱক সৰ্ব্বত আৰু পোণ্য পুত্ৰ গ্ৰহণ কৰে, ১৮৯৭ চনৰ প্ৰবল ভূমিকম্পত ৰূপসীৰ ঘিলাঝাৰি সত্ৰ জলাতন হোৱাত যোৱা ১৯১০ চনত ৰূপসী মৌজাৰ বহা গাৱঁলৈ বৰ্তমান অধিকাৰে সত্ৰ তুলি আনে। ইয়াৰ নামো প্ৰাচীন ঘিলাঝাৰিকে ৰাখিছে।

কালশিলা গোঁসাঁই বংশ।

- ১। যশচন্দ্ৰ খাঁ— যশচন্দ্ৰ খাঁ ভূঞা আছিল প্ৰখ্যাত বৰ
সদয় ধৰ্মত যাব চিত্ত ॥.০২০
শ্ৰীৰাম কীৰ্ত্তন— অনন্ত চৰিত।
- ২। শুকাই বা স্নুকাবিগৰী— যশচন্দ্ৰ খা যে আছিলন্ত ভূঞা
সন্তপ্ৰণে অস্তপাস।
তাহান কনিষ্ঠ ভই মহাশিষ্ট
যাব শুকাইগৰী নাম।
কালশিলা চৰিত।
- ৩। যদুদেৱ— এওঁক ৰতিকান্ত ওৰফে ছাণিয়া দনৈয়া নাতিনী বিষ্ণুপ্ৰিৱালৈ পোণ্য পুত্ৰ গ্ৰহণ কৰে :—
তাহান তনয় যদু সূৰ্যাসন
গুণৰ নাটিকে অস্ত।
শ্ৰীভাগৱত টীকায়ে সহিতে
কণ্ঠত সদা বসন্ত ॥

শঙ্কৰদেৱৰ ভাতৃ যে কনিষ্ঠ
 হাথিয়া দলৈ খ্যাত।
 নামে বতিকান্ত পৰম মহন্ত
 মহন্তৰ সমজ্যাত ॥

৪। বামচন্দ্ৰ—
 তাহান ভনয় আতি শুভানয়
 বামচন্দ্ৰ নাম ভৈলা।
 জীউখানি মাত্ৰ জয়িল তাহাৰ
 এতেকে বৈকুণ্ঠে গৈলা ॥
 নাতিনী খানিক বতিকান্ত দেৱে
 ভুলিলন্ত মেহ কৰি।
 শুকাইৰ পুত্ৰক যত্নক আনিয়া
 বিহাইলা যত্ন কৰি ॥

৫। অনন্ত ঠাকুৰ বা হৃদয়ানন্দ—

তান গৰ্ভে জাত তিনি পুত্ৰ খ্যাত
 বিষ্ণুৰ সেৱক ভৈলা।
 চিদানন্দ নিত্যা নন্দ কনিষ্ঠৰ
 হৃদয়ানন্দ নাম ভৈলা ॥

হৃদয়ানন্দক অনন্ত বোলয়
 সৰ্বশুণে অমুপায়।
 বাবাদি হস্তে উজানে আসিয়া
 কৈলা আক নানা কাম ॥

তেহে যে আসিয়া মায়ী বাজ্যত
 কালশিলা গ্ৰামে বৈলা।
 অতি ভদ্রানক বিলখান তাত
 সেই নামে গ্ৰাম ভৈলা ॥

× × ×

প্ৰেমলতা আক বাস যে কীৰ্তন
 দুই শাস্ত্ৰ কৰিলন্ত ॥ কালশিলা গোসাই চৰিত্ৰ।

বুঢ়াখী ভূঞাৰ তৃতীয় পুত্ৰ স্ককবি বা শুকাইগিৰী। স্ককবিগিৰীৰ পুত্ৰ যত্নদেৱ। বাজধৰ
 নাতি মাধবী দলৈৰ পুত্ৰ বতিকান্ত বা হাথিয়াদলৈএ তেওঁৰ নাতিনী বিষ্ণুপ্ৰিয়ালৈ যত্নদেৱক পৌষ পুত্ৰ
 ৰূপে গ্ৰহণ কৰে। কালশিলা গোসাঁইৰ বংশধৰসকল যত্নদেৱ-বিষ্ণুপ্ৰিয়াৰ বংশধৰ। কালশিলা চৰিত্ৰৰ
 পৰা জনা যায় কুঞ্জী-ডেউকা বিলৰ মাজৰ বৰিত বুঢ়াখীৰ দোপদৰ আছিল। এই দোপদৰত প্ৰভু শ্ৰীমৰ
 শৰবে ধৰ্ম সত্ৰকে ব্ৰাহ্মণৰ লগত ৰাদ হৈছিল; সেই বাদত প্ৰভু জয়ী হোৱাৰ পাচত যত্নদেৱে তাতে

প্ৰভুৰ ওচৰত শৰণ লয়। সময়লৈ চাই এই কথা সঁচা যেন লাগাণে। শ্ৰীমন্ত শৰুদেৱৰ নাতি বা নাতিবোৱৰী কনকলতা। আইবপৰা ধৰ্ম হেৰণ কৰা হলেহে সময়ৰ লগত খাপ খায়।

অনন্ত আতা বৰপেটাৰ ওচৰৰ বাবাদিত জন্মিছিল। ভূঞাসকল নগাৱঁৰ পৰা উজনীলৈ গৈছিল আৰু তাত প্ৰায় ২৫ বছৰ থাকিহে বৰপেটালৈ যায়। সম্ভবতঃ যত্নেৰে প্ৰভুৰ ল'গ লগে কুৰিছিল।

চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰ দেৱৰ পত্নী লক্ষ্মী বা কনকলতা আই বৰদোৱাক আহাৰ পাচত অনন্ত আতা নগাৱঁৰ মায়াঙক আহে আৰু তাৰ কালশিলা নামৰ বিলৰ পাৰত সত্ৰ কৰি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰে (১৫৬৪ শ'ক)। চতুৰ্ভূজ ঠাকুৰ-কনকলতা আইৰ আজ্ঞাপৰ আচাৰ্যসকলৰ নামৰ ভিতৰত অনন্ত আতাৰ নাম পোৱা যায়; ধাৰপৰা অমুমান হয় অনন্ত আতাই চতুৰ্ভূজ বা কনকলতা আইৰ পৰা আচাৰ্য পদ লাভ কৰে। এৰাই শ্ৰীৰাম কীৰ্তন নামে এখনি সৰু ৰামায়ণ কীৰ্তনৰ ছন্দত আৰু প্ৰেমলতা নামৰ এখনি ভক্তি পূৰ্ণ আখ্যান পুথি ৰচনা কৰে। ১৫৯৪ শ'কত এৰা স্নান শৰীৰে বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ কৰে।

ভুবনেশ্বৰ দেৱ— পিতৃৰ পাচত এওঁ কালশিলা সত্ৰৰ অধিকাৰ হয় আৰু আহোম ৰাজ ৰাজেশ্বৰসিংহৰ পৰা ৭০০ পূৰা নিস্বৰ ভূমি লাভ কৰে। এই মাটিৰ ফলি নষ্ট হোৱা বাবে বংশধৰসকলে ভোগ কৰিবলৈ ল'লে।

ভুবনেশ্বৰদেৱে দণ্ডুৱা ৰজাৰ অম্বৰোধত দণ্ডুৱা ৰজাৰ ওচৰত এখন সত্ৰ পাতে; তাত ৰজাৰ দৰ্লে কিছুমানে ঘৰ সাজি আছিল, সেই কাৰণে পৰবৰ্তী কালত সি 'দৰ্লেচুৰা' নাম পায়। কালশিলা সম্বন্ধে এনে প্ৰবাদ আছে, যে তাৰ ওচৰত এখন ডাঙৰ বিল আছিল আৰু সেই বিলত এটা বিষমুক্ত কল শিল ১৫ হাত পানীৰ তলত আছিল। ভুবনেশ্বৰ আতাই দণ্ডুৱা ৰজাৰ অম্বৰোধত সেই শিল বুৰ মাৰি তুলি আনি পাৰত খোৱাত পাচলৈ বিলৰ পানী ভাল হয়। এই বিলৰ পাৰত সত্ৰ হোৱা বাবে কালশিলা সত্ৰ হোৱা বুলি প্ৰবাদ। এওঁ ১৬৭৭ শ'কত বৈকুণ্ঠ গাৰ্গী হয় ভুবনেশ্বৰ আতাৰ দিনত কামলাকৰ শিষ্যসংগা বহুত বাটে।

ৰামদেৱ— সাধু আৰু ঈশ্বৰ প্ৰেমিক পুৰুষ আছিল। ১৬৮১ শ'কত স্বৰ্গী হয়।

দৈবকীনন্দন— এওঁৰ নবোৱা আতা ৰামদেৱৰ লগত মনমালিন্য ঘটে, দৈবকীনন্দনে কালশিলা এৰি মাৰহাটৰ ডবাখটত সত্ৰ পাতি থাকেগৈ। এই সত্ৰ দুই পুৰুষ চলাৰ পাচত মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ হয়; সেয়েহে তেওঁলোক পুনৰ নগাৱঁলৈ আহি মিকিৰ ভেটাৰ ওচৰৰ হাতীবাটত কিছুদিন থাকে, তাৰ পাচত ১৩ বনৰীয়া জন্তুৰ উপদ্ৰৱ দেখি হাবি বৰঙাবাৰীলৈ আহি তাতে সত্ৰ কৰি থাকে।

কৃষ্ণনাথ দেৱ— এওঁ দাদাকৰ লগত বিভিন্ন হৈ ভাৰাৰি নামে ঠাইত সত্ৰ কৰি থাকে। এওঁ বৰ মদাৰ আৰু ধাৰ্মিক পুৰুষ আছিল।

ৰামানন্দ— ধাৰ্মিক আৰু সাধু আছিল। এওঁ সৰু কালৰেপৰা নামধৰ্মত আসক্ত আছিল।

দেৱানন্দ আতা— স্মৃতিশক্তি প্ৰথৰ আছিল; কীৰ্তন, ঘোষা, বৰগীত আদি পুথি এওঁৰ কল্পিত আছিল। এওঁৰ দিনত দেৱীপূজক কিছুমানৰ লগত আতাৰ বিবাদ হয়; আতাই দেৱী পূজক শিষ্যবিলাকক ত্যাগ কৰে।

দেউৰাম আতা— এওঁ বৰ বলী আছিল; ৯ জন মানুহে ডাঙিৰ পাৰা কীৰ্তন ঘৰৰ খুটা অকলে ডাঙিছিল। ১৭৭৯ শ'কত স্বৰ্গী হয়।

পূৰ্ণকান্ত আতা— এওঁ উদাৰ চৰিত, ধাৰ্মিক আৰু আনন্দময় পুৰুষ আছিল। সপ্তাহৰ ভিতৰত তিনি দিন ভাত খাইছিল বাকী ৪ দিন ফল মূল খাই কটাইছিল। এওঁ মাওকাটা সত্ৰ কৰি বাস কৰিছিল।

ব্ৰহ্মানন্দ আতা—এওঁ দান্যকৰণৰ ফাট গৈ তামুলীবৰীত সত্ৰ কৰি বাস কৰে। এওঁ নাচ-গান, যাত্ৰা-ভাওনাত নিপুণ আছিল।

কৃষ্ণসূৰ্য্য—বৰ তেজস্বী আৰু ধুনীয়া পুৰুষ আছিল। এওঁ দানী পুৰুষ আছিল। ১৭৫২ শ'বত স্বৰ্গী হয়।

জীউৰাম আতা— এওঁ বৰ দয়ালু আৰু ধৰ্মিকৰ আছিল। এই জনা আতাৰ দিনত পূৰ্বৰ ৰাজদণ্ড ভূমি ২৪২/১২ লোচা উদ্ধাৰ হয়; কিন্তু সি খেৰাজ ৰূপেহে পৰিণত হয়। এওঁ ১৭৭৫ শ'কত স্বৰ্গী হয়।

পৃথুৰাম আতা— এখেতে সংস্কৃত ভাগৱত ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিছিল; সেই কাৰণে মাহুছে ভাগৱতী আতা বুলিছিল।

যোগানন্দ— দয়ালু আৰু ধাৰ্মিক পুৰুষ আছিল। এওঁ শকত আৱট আৰু স্ত্ৰী পুৰুষ আছিল। ১৮৪৪ শ'কত এওঁ স্বৰ্গী হয়।

শ্ৰীযুত বাঞ্চাৰাম দেৱ— বৰ্তমান কালশিলাৰ অধিকাৰ।

শ্ৰীযুত ভূমিকান্ত দেৱ— কালশিলা সত্ৰৰ ডেকা অধিকাৰ।

বড়ভৈগীয়া ।

মাখিৰাঁহা চৌধাৰী বংশ ।

গদাধৰ চণ্ডীৰৰ শিৰোমণিভূঞাৰ কনিষ্ঠ পুত্ৰ। চণ্ডীৰৰ বটদ্রবাত স্বৰ্গীহোৱাৰ পাচত ৰাজধৰ শিৰোমণি ভূঞা হয়; তেওঁৰ ভায়েক গদাধৰ উন্নৰ পাৰে বোটাটাত থাকি উত্তৰ কুল শাসন কৰিবলৈ ধৰে। উত্তৰ কুলত ভোট, অকা, ডফলা আদি পৰ্বতীয়া জাতিয়ে মাজে মাজে উৎপাত কৰিছিল— গদাধৰে সেই সকলৰ লগত যুঁজি পৰ্বতীয়া জাতিৰ উৎপাত কমায় আৰু সুননশিৰী নদী পৰ্যন্ত ভূঞা ৰাজ্য বঢ়ায়। ইয়াৰ পাচত তেওঁৰ ক্ষমতা আৰু বাঢ়ে; তেওঁ সুননশিৰীৰ পূবে চুতিয়া ৰাজ্য লোহিত্যৰ কুলত থকা খামতি ৰাজ্যও আক্ৰমণ কৰে। জয় জয়তে তেওঁ এই দুই ৰাজ্য জয় কৰি নাজিৰাৰ ওচৰত দিখৌ নদীৰ দাঁতিত কিছুদিন বাস কৰে কিন্তু ইয়াতো তেওঁ বেচি দিন থাকিব নোৱাৰিলে; চুতিয়া, কড়াৰি আৰু খামতিৰে যোগ হৈ তেওঁক আক্ৰমণ কৰাত তেওঁ সম্পূৰ্ণৰূপে পৰাস্ত আৰু বন্দী হয়। চুতিয়াবিলাক কালীপুজক আছিল; গদাধৰো দেবী পূজক। প্ৰবাদ আছে যে চণ্ডীৰ স্বপ্নাদেশ মতে গদাধৰ যুক্ত হয় আৰু তেওঁ নিজৰ নগৰ বোটাক গুচি আহে। বোটা চণ্ডীৰৰ স্থাপিত নগৰ— শিৰোমণি ভূঞাৰ অধিকাৰৰ ঠাই। গদাধৰে পূবৰ দেশ জয় কৰি ফুৰোঁতে শিৰোমণি ভূঞা সূৰ্য্যবৰে সমস্ত দৰঙ অঞ্চলৰ শাসন ব্যৱস্থা কৰে। গদাধৰে বোটাক আহি শিৰোমণি ভূঞাৰ শাসন ব্যৱস্থা দেখাত তেওঁৰ স্বাধীনতাত আঘাত লাগিল; পাচত নিজ বংশৰ লগত কাঞ্জিয়া কৰা অহুচিভ ভাৰি সেই ঠাই ত্যাগ কৰাকে স্থিৰ কৰে।

এই সময়ত কমতাত দুৰ্গভনাৰায়ণৰ বংশধৰ দুৰ্গভৈস্বৰী ৰাজত্ব কৰা অহুমান হয়। তেওঁ মানাহৰ পূৰ্ব অঞ্চলত অধিকাৰ বিস্তাৰ কৰা নাছিল। গদাধৰে কিছুমান সৈন্য সামন্ত লৈ বৰনদী পাৰ হৈ কামৰূপ

আক্রমণ কৰে; তেওঁ কামৰূপৰ ভালেখিনি ঠাই অধিকাৰ কৰি বৰ্ত্তমান মাধিবাহাত কোঠ কৰিলে। মাধিবাহা সেই সময়ত নল-খাগৰি-উলুৰে ভৰা আছিল; আৰু মাধিমৌয়ে ভৰা আছিল; গদাধৰে সেই কাৰণে তাৰ নাম মাধিবাহাকে ৰাখে। গদাধৰৰ বংশধৰসকলে “মাঠকি বাসা”ৰ অপ্ৰভংস “মাধিবাহা” বুলি কয়; তেওঁলোকৰ উপাশ্ৰ বিগ্ৰহ চণ্ডীদেবীক তাত স্থাপন কৰাই এই নামৰ উৎপত্তিৰ কাৰণ বুলি কয়। স্তনা যায় এই বিগ্ৰহ বান্ধাৰ শ্ৰীপুৰত এতিয়াও আছে; আৰু তাত প্ৰতি বছৰে আছিলৈকে দুৰ্গা পূজা হয়। এই পূজাত হেনো মাধিবাহাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ বংশই বিধিপাঠকৰ কাম কৰিব লাগে আৰু মাধিবাহাৰ চৌধাৰীৰ বংশৰ শ্ৰেষ্ঠজনে বৰণ দিব লাগিছিল।* আমাৰ মনে চণ্ডীবৰৰ উপাশ্ৰ বিগ্ৰহ থাকিলে সি শিবোমণিভূঞাৰ হাততেই আছিল। গদাধৰে মাধিবাহাত বসতি কৰাত নতুনকৈ এই বিগ্ৰহ স্থাপন কৰাৰ পাৰে।

মাধিবাহাৰ ওচৰত জলখানা, মালখানা, নিজখানা, নামৰ কিছুমান ঠাই আছে। খানা শব্দে কিল্লাক বুজোৱা বুলি অসম্ভৱ হয়। নিজখানাত গদাধৰে কোঠ কৰি বাস কৰিছিল; মালখানা’ত বুদ্ধৰ অঙ্গ-সঙ্গ ৰাখিছিল আৰু জলখাত বুদ্ধৰ নাও ৰাখিছিল।

মাধিবাহাৰ বংশাবলীৰপৰা জানা যায়— গদাধৰক সেই সময়ত “বৰভূঞা” বুলিছিল আৰু তেওঁ কামৰূপৰ উত্তৰ অঞ্চলৰ অধিকাৰী আছিল—

“তন্ত্ৰ পুত্ৰ ৰাজধৰ জ্যেষ্ঠ আৰু গদাধৰ
বৰভূঞা লোকত প্ৰখ্যাত ॥”

রূক্ষপতি ভট্টাচাৰ্য্য।

শিবোমণিভূঞাৰ নগত পুৰোহিত বংশ ৰোৱাত গদাধৰে কাশ্ৰকুন্তৰপৰা নতুনকৈ অনন্তাচাৰ্য্য নামে পুৰোহিতক আনে। এই পুৰোহিতৰ গোত্ৰ কাশ্ৰপ আছিল; গদাধৰৰ কুলপথা অসম্ভাৰে পুৰোহিতৰ গোত্ৰ গ্ৰহণ কৰে। সেই সময়ৰ পৰা এই বংশৰ গোত্ৰ কাশ্ৰপ হয়। গদাধৰৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ বৃহৎভদ্ৰ বৰভূঞা হয়। এওঁ বৰ বাহুবলী পুৰুষী আছিল। প্ৰবাদ আছে এওঁ বোলে বুদ্ধাক পেৰামহ এটাৰ শিঙত ধৰি ঘূঁজি বধ কৰিছিল; এই কাৰণে তেওঁক “মতামোহন” বুলিছিল।

অসম্ভাৰ মতামোহনৰ সময়ত খেনবংশী নীলাম্বৰে সমস্ত কামৰূপ অধিকাৰ কৰে। এই সময়ত মতামোহনৰ স্বাধীনতা যায় আৰু তেওঁ খেনবংশী ৰজাৰ তলে বৰভাগৰ ভূঞা হয়। বৃহৎভদ্ৰৰ চাৰি পুত্ৰ— মধুসূদন, বিশ্বনাথ, জয়দেৱ আৰু শ্ৰামৰায় †। মধুসূদন আৰু শ্ৰামৰায় মাধিবাহাতে থাকে, বিশ্বনাথ আৰু জয়দেৱ বৰনদী পাৰ হৈ দৰঙত সোমায়। এই সময়ত নগাওঁ দৰঙৰ শিবোমণিভূঞা ৰাজ্য কছাৰিৰ উৎপাতত গীনপ্ৰত হয়। বিশ্বনাথ আৰু শ্ৰামৰায় দৰঙতে স্বাধীনভাৱে ভূঞালি কৰি থাকে।

মধুসূদনৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ বাসুদেৱ বৰভাগৰ ভূঞা হয়। এওঁৰ সময়ত কোচৰজা বিশ্বসিংহৰ আত্মদয় হয়। বিশ্বসিংহে যেতিয়া কামৰূপৰ ভূঞাসকলৰ ৰাজ্য অধিকাৰ কৰে, সেই সময়ত বাসুদেৱে

* শ্ৰীমত প্ৰসন্ন নাৰায়ণ চৌধাৰী মহাশয়ৰ পিতৃদেৱতা ৩৭গৰ্গনাৰায়ণ চৌধাৰী মহাশয়ৰ দিনলৈকে এই মিত্ৰন চলি আহিল বুলি জানিব পৰা যায়।

† সাধাৰণ কথাত এওঁক চামৰায় কোৱা হয়। এওঁ বহুতো কাৰখেলা অৰুণ আখ্যা ৰচনা কৰিছে; কাৰখেলা পঢ়াশালাৰ প্ৰধান অধ্যাপক আছিল। এওঁৰ বিভাৰ বলতেই মাধিবাহাত ৰামকায় স্থাপন হয়। এওঁৰ সময়তে বিশ্বসিংহৰ নগত ভূঞাৰ বৃদ্ধ আৰু পৰাজয়।

ভেওঁক সহায় কৰে। বিশ্বসিংহে ভেওঁক বান্ধ চৌধাৰী উপাধি দি কামৰূপৰ সেই অঞ্চলৰ শাসন কৰ্তা নিযুক্ত কৰে। বান্ধদেৱৰায় শেষ বয়সত ভাগৱতী ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে আৰু বান্ধদেৱ বিগ্ৰহ স্থান কৰে। এই বিগ্ৰহ বৰ্তমান সময়লৈকে এই বংশৰ উপাস্ত হৈ চলি আহিছে।

পৰবৰ্তী কালত যেতিয়া দেশ আহোমৰ হাতক যায়, সেই সময়ত বান্ধদেৱৰ বংশধৰসকলে কোচ ৰাজদত্ত ভূমি আহোম ৰাজৰপৰা বান্ধদেৱ ৰায়চৌধাৰীৰ নামত পেৰা কাকত কৰি লয়। পেৰা কাকত নকল তলত দিয়া হল—

গুৱাহাটীৰ সদৰ মহাক্ৰমজ্ঞানাত থকা পেৰা কাকতৰ সাৰাংশ :-

শ্ৰীৰাম ।

১১৩৫ সন।

পং নামবড়ভাগ ।

ও বান্ধদেৱ চৌং

সাং মাখিৰাঁহা ।

আসামি	গিৰি	পাইক	নিং পাং	গ্ৰামীং	সঙ্কল্পি বায়ুণ	শশ ভকঃ	ফকং	ভালমাং
সাঠিকুছি	১	৫	৫	—	—	”	—	—
জনিয়া	২	২॥	২॥	—	—	”	—	—
গোবৰা	২	২।	২।			”		
মৰিকুচি	৩	১॥	১॥			”		
বালিগাওঁ	১০	৭॥	৫।			২		
পিপলিবাৰি	২	১॥	১॥	॥ ...
ভয়ৰা	৫	৭	৬॥					
মাখিৰাঁহা	২৯	১৩॥	৪॥	২৫		১॥		
...মাখিৰাঁহা	৩৯	২৪॥	২০।	২।	২
...খান	৩	২॥	২॥					
নওদলা	২	২॥	১॥					

মাতীৰ পেৰা কাকত ।

সন ১১৫৪

পং নামৰভাগ

ভগা চৌ মান ।

বান্ধুদেউ চৌঃ—১০

ভগাবিস পটবী

সোনাৰ

বান্ধুদেব ভগা

চৌঃ মান ১০

ম বিবাহাৰ তালুকদাৰ

মান ২১

মৌঃ মাধিৰাহা

নিং পাইক	১৯
দোখাৰ মাটী	২২৪
ভিন গাওঁত পাওয়া	৬০
জনিয়াত পাওয়া	৬০
দহকনিয়াত	১৭॥
বমাৰ কুচিত	৪১॥

সুবাদিত	২৮৫
পিপলি ব ডি	২৪
কচলাত	১৬॥
পথালি কুচিত	৬৫
	২৬৫

আঃ উবাৰ ২২

মাহুখৰিয়াৰ জোখাৰ

মাটী ৫৭

ভিন গাওঁত ভবাৰ পাইকক ১২

বমাৰকুচিৰ পাইক ৬

সুবাদিৰ পাইক ৬

	গিৰি	পাইক	নিংপা	গ্রামীং	সচ্ছদ্বি	বায়ুণ	সালে	ভবং	ফক	ভালমাং
কমাৰ কুচি	৯	২॥	১৫	৫০						
হাৰিভাঙ্গা	১৮	১৪১০	১৩	১						
বাডতকুচি	১	॥০								
ইজা	৫৪	৩৬১	২৯॥	...	২৫	৩১	॥০	
	১২৬	৫৩	৬৯॥	৪	২৫	৪১	২	...	১১০	

সন ১১৩৫

পং নামৰভাগ

আসামী

তং বান্ধুদেব চৌধাৰী

গণক

ভাং সোনাপুৰ ।

নিং সোনাপুৰ—৩১ ১৩০ ৭॥
বায় পাট ৯ ৬১ ৬॥

৫০ ৪॥০ ॥ ১১০ ... ১১০

	গিৰি	পাইক	নিংপা	গ্রামীং	সঙ্কল্পি	বায়ুণ	সলে	ভকং	ফক	ভালমাং
মানবা গাঠ	৮	৩।	৩।০							
ধলুকাগাঠ	১১	৫৬	৫৬							
হাদলাগাঠ	৪	৩।	৩।০							
ওঁৰ শোয়াল	৩	২।	২।০							

বান্ধুদেৱৰায় চৌধাৰীৰ স্বৰ্ঘ্যপ্ৰিয়া নামে এটি ৰূপৱতী কন্যা আছিল; এই কন্যাক বিশ্বসিংহই খোজাও তেওঁ বিমোৰত পৰে, পাচত কিবা এটা কৌশল কৰি * কোচৰাজ সেই আকোশৰপৰা মুক্ত হয় আৰু পূৰ্বপৰীয়া বক্ৰাৰ উপৰি পুৰুষ কায়স্থ বন্নত বায়ভূঞাত কন্যাটী সম্প্ৰদান কৰে।

বান্ধুদেৱৰ ভায়েক হৰিনাৰায়ণৰ ২য় পুত্ৰে ধনঞ্জয়। চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ পুৰুষে বৰভাগত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰোঁতে ধনঞ্জয়ে তেৰাৰ পৰা ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। ধনঞ্জয় কিবা কাৰণত মাধিবাহা ত্যাগ কৰি খাতাপৰগনাৰ জাপাৰ কুচিক আছে। এওঁ জাপাৰকুচিত কিছুমান ধৰ্মোত্তৰ মাটি পাইছিল; বংশধৰসকলে বৰ্তমান সময়লৈ তাক ভোগ কৰি আছে।

বান্ধুদেৱৰায়ৰ পুত্ৰ পৰ্বতৰায় অলপ বয়সতে স্বৰ্গী হয়। সেই কাৰণে ভায়েক ৰামৰায়ৰ পুত্ৰ জয়নাৰায়ণ পূৰ্বসম্পত্তিৰ মালিক হয়। এই সময়ত কামৰূপ আহোম ৰজাৰ অধীন হয়। আহোম ৰজা লক্ষ্মীসিংহে জয়নাৰায়ণ ওৰফে ভোগনাৰায়ণক বৰভাগৰ চৌধাৰী পাতে। ভোগনাৰায়ণক আহোম ৰাজে এক ৭৩ ঠাই ধৰ্মোত্তৰ কৰি দিয়ে আৰু লগতে কিছুমান ভকত দিয়ে— তাৰ ফলিৰ নকল তুলত দিয়া হল—

ওঁ স্বস্তি শ্ৰীযুত কামাখ্যাপদপদ্মধুত্ৰত। শ্ৰীলক্ষ্মীসিংহভূপালঃ পুৰন্দৰকুলোদ্ভবঃ ॥ বিপুলপকুলমস্ত্ৰেণি
বিভূক্তদ্বাগনিস মমলিঙ্গীশ্বেৰপাদাৰবিন্দঃ। হিমকৰকৰকীৰ্তিঃ কামসঙ্কাসমূৰ্তিঃ স্বনয় নিচয়উৎসম্বাদস্তিকল্পকল্পঃ ॥
ৰামাদাৎপত্ৰিকা শ্ৰীকামকপনিবাসিনে। অসৌ ধৰ্মবতোভূপস্তদেত্ৰুতিৰক্ষিণীং ॥ কামকপদেশৰ বড়ুবা বৰকাথ
ও চৌধাৰী ও পটয়াৰি ও তালুকদাৰ ও ঠাকুৰিয়া আনো সকল সাবধানে জানিব নামবৰভাৰ বৰগনাৰ
কুদ্ৰমাধিবাহা গ্ৰামৰ পেএক ভকত ৯ নঘৰ দহকাওনিয়া গাঞত পিয়ালৰ উবাৰ জঙ্গলা মাটি ৰূপিত ১০
পুৰা ফৰিষ্কাতি তৃণ্ণিতৈ ১০ পুৰা বাওতলি তৃণ্ণিতৈ ১০ পুৰা বাৰিবাৰি ৮ পুৰা দিপিতাড জমি মাটি
২০ পুৰা বাৰিবাৰি ১০ পুৰা আৰু মথুৰাপুৰত হাবি দলানি তৃণ্ণিতৈ ৪০ পুৰা পূৰ্বে ৰামধন গোদাটৰ
ধৰ্মত্তৰৰ সিমা দক্ষিণে টঙ্কিলৈ পচিমে খাগৰাবাৰিয়া মেধিৰ ধৰ্মত্তৰৰ সিমা উত্তৰে মথুৰাপুৰৰ গোৱটা ৩৭ৰ
গ্ৰামত ৪২ৰউবাৰ দলনিমাটি তৃণ্ণিতৈ ১০ পুৰা পূৰ্বে শিমলুগাছ দক্ষিণে দেৱৰিয়াৰ গৃহ পাশ্চিমে পাইবৰ গৃহ
উত্তৰে ৰাজ আলি কুদ্ৰমাধিবাহা গ্ৰামত পিয়লৰ উবাৰ হাবি দলনি মাটি তৃণ্ণিতৈ তিনি দফে ৪০ পুৰা পূৰ্বে
মহতাৰ জান দক্ষিণে মৰানৈ পচিমে খাতাৰ স্বহ উত্তৰেও খাতাৰ স্বহ ॥ ভকত কপিলদেউপং। ৰক্ষ
দেউক ॥ বনমালি কাচুয়াক ॥ ৰামবাই বৰিহনাৰৈক ॥ জুলুবাৰকো। আত্মৰামবেত্ত ॥ অনন্ত গোবিন্দাছং ॥
শ্বেন্দেবাছং ॥ ৰহাৰাৰি। মটাৰাৰি। গৰিয়াতুবা। এই মাহুহ মাটি ৩৬ৰ পুণ্যাৰ্থে ভোগনাৰায়ণ চৌধাৰীক
তাম্ৰপত্ৰ কৰি দিয়া গোল এই মাটি মাহুহৰ কৰ কাটল পদপঞ্চক বেঠেবেগাৰ জলকৰ যবখাৰ চোৰচিনলা
ধুটি মাৰেচা চাটঘাট চকি ফাট দণ্ডবন্ধ দানধুত ৩৬ৰ পুণ্যাৰ্থে সৰ্ব বাব পৰিত্যাগ হৈল মঠ ঘৰ বাৰি
তেল বস্তি জলাই ৩৬ৰ কুশল চিন্তি পুত্ৰপৌত্ৰাদিক্ৰমে পৰম সুখে ভোগ্য কৰি থাকিবেক ইহাত অগ
কুনো যদি অশুখা কৰে দণ্ডাঙ্ক হৈবেক ইতি সৰু ১৬৯২ মাস আশ্বিন ॥

* আহোম ৰজা হুইলমুগ্ৰ আত্ম গ্ৰহণ কৰে। এট কাৰণৰ পৰাই কোচ আৰু আহোমৰ কলিয়াবন্ত বণ হয়। এই
কথাৰ কিঞ্চে আভাৱ পেইটৰ ইতিহাসতো আছে।

আহোম ৰাজ লক্ষ্মীসিংহৰ দিনতেই বৰভাগ পৰগনা দুই ভাগ কৰে; পূবৰ খণ্ডক উপৰ বৰভাগ আৰু পশ্চিম খণ্ডক নামবৰভাগ নাম দিয়ে। ভোগনাৰায়ণ বৰভাগত চৌধাৰী আছিল। ৬সকলাৰ বৰভাগ আছিল মতে স্বৰ্গীয় মহাৰাজ শ্ৰমন্তসিংহৰ দিনতেই বৰভাগ ফালি দুই ভাগ কৰে। ভোগনাৰায়ণৰ ২য় পুত্ৰ ধৰ্ম নাৰায়ণ আহোম ৰজাৰ তলে বৰকাৰু হৈছিল। ৩য় পুত্ৰ ধীৰনাৰায়ণ সন্তান অবলম্বন কৰি গৃহ ত্যাগ কৰে।

ভোগনাৰায়ণৰ ১ম পুত্ৰ লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ চাৰি পুত্ৰ; পদ্মনাৰায়ণ, গোবীনাৰায়ণ, মহীনাৰায়ণ আৰু হৰ্ষ নাৰায়ণ। চাৰিওজন চাৰি ঠাইত চৌধাৰী হৈছিল। লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ নাতি অন্নদ নাৰায়ণে বান্ধাভ চৌধাৰী হৈছিল। লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ ২য় পুত্ৰ গোবীনাৰায়ণ ইংৰাজ আমোলত চৌধাৰী হৈছিল। তেওঁক চৌধাৰী পাতা কাকতৰ নকল তলত দিয়া হল।

এওঁ ৰাৰ বান্ধাৰ চমুয়া ৰাৰও আছিল। এই চমুয়া ৬গদাধৰ বৰভূঞাই স্থাপন কৰে। চুতিয়া আৰু কছাৰী ৰজাৰ লগত সন্ধি কৰি এওঁ কিছুমান গাহিয়াল কছাৰী প্ৰজা ভোটৰ দুৱাৰত অৰ্থাৎ ৰাৰ বান্ধাত স্থাপন কৰে।

লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ প্ৰথম পত্নীৰ নাম ভবপ্ৰিয়া। এওঁ বালিকৰিয়াৰ ৬দীনমনি পাটোৱাৰীৰ ভীয়াৰী আছিল। পদ্মনাৰায়ণক জন্ম দিয়াৰ পাচতে ভবপ্ৰিয়াৰ অকাল মৃত্যু ঘটে। এই ঘটনাই লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ মনলৈ বৈবাগ্য ভাব আনে। সেই সময়ত মাধিৰাহাৰ ওচৰেদি হিমালয় প্ৰস্থী সন্ন্যাসী সকলৰ এটি বাট আছিল। আক্লাদ গিৰি নামে সন্ন্যাসী পদ্মৰাম কুণ্ডৰপৰা ভট্টাৰাই যাওঁতে মাধিৰাহাত ৰয়হি। লক্ষ্মীনাৰায়ণে পাঁচজন লগৰীয়া মহিলাৰে সেই সন্ন্যাসীৰ লগত পশ্চিমৰ ফালে তীৰ্থ ভ্ৰমণ কৰিবলৈ যায়। গঙ্গা, গয়া, কাশী, শ্ৰীক্ষেত্ৰাদি সমুদয় তীৰ্থ ভ্ৰমণ কৰি সূদৰ পুত্ৰৰ তীৰ্থলৈ যায়। লক্ষ্মীনাৰায়ণে পুত্ৰৰ তীৰ্থত যি পাণ্ডা বৰণ কৰিছিল সেই পাণ্ডাৰ বংশধৰৰ ঘৰত তেওঁৰ তীৰ্থ ভ্ৰমণৰ কাহিনী লেখা আছে। গত ১৯২৬ চনত খট্টায়মাৰীৰ শ্ৰীমুত হৰকান্ত গোস্বামী মোস্তাফ আৰু ৰায় বাহাছৰ কালীচৰণ সেন উকীল মহাশয়ে স্বচক্ষে সেই কথা দেখি আহিছে। তেওঁ প্ৰায় ১২ বছৰ কাল তীৰ্থ ভ্ৰম। আৰু দেশ দৰ্শন কৰিছিল। তেওঁ আগ্ৰাৰ তাজ মহল দেখিবলৈকে যোৱা প্ৰমাণে ইঠাৰ মানুহে পাই আহিছে। তেওঁৰ বচতি “শুক মোকে দয়া নাচাৰিবা, মই বৰ পাতকীৰ পাপী, শুক চৰণে ৰাখিবা।” ইত্যাদি গীত মানুহে আজিও মুখে মুখে গাই আহিছে।

শ্ৰীশ্ৰীহৰ্গা

নং ১২ বস্তী

শ্ৰীশ্ৰীচাহেব কমিচনৰ

মহামন্ত্ৰী জুনিয়ৰৰ আজ

শ্ৰীগৌৰীনাৰায়ণ চৌধাৰী পৰগনে নামবৰভাগ সাৰধানে তুনিবি তোক এক বৎচৰলৈ সংখ্যা কৰি ঐ পৰগনাৰ চৌধাৰী পতা গৈছে। এতেকে তোলৈ লেখ যায় আৰু বেলিৰ বন্দবস্তেৰ কাকতৰ দৰে জিনিবন্ধ কৰি বাব কাকতন্ত লেখি দিয়া গৈছে এইদৰে সঠক ধন নাৱানি ৩৪৮১৮ তিনি হেজাৰ চাৱি শ একাশি টকা হয় আন টকা দুই চৌমাহতে কিস্তি বন্দিৰ দৰে মোকাম গুৱাহাটীৰ তহশীল কাছাৰীত হজুৱ

ঠাইত সোধাই তেতিয়কনে হুজুৱৰ হাত আখৰেৰ মোহৰে সহিতে দাখিলা লবি দাখিলা নিদিয়াতকৈ যদি কোনোজননে কটলৰ ধন লব খোজে তাক নিদি তেতিয়কনে ইঠাইলৈ জনাই পঠাৰি তাৰ বিহিত আজ্ঞা দিয়া যাব তেও যদি দাখিলা নোলোৱাতকৈ ধন সোধাহে তাৰ বাব দিয়া নাযাব আৰু যি চুই চৌমাহা কিস্তি কৰি দিয়া গৈছে এই খাতিৰ স্মে ২ ধন নোসোধালে তোর বৰবাৰি বেচি ধন লোৱা হব আৰু যি কেইদিন পলম হয় ইয়াৰ স্মত ও জরিমানা অৰ্থাৎ দশু মাহেকত শত তিনি টকাৰ দৰে বাকী থকা ৰায়তৰ ঠাইত সাধি তাৰে চুই টকা ৰাজহত সোধাৰি এক টকা ৰাধি বাকী ধন সাধিবলৈ যি টেকেলা যায় তৰ মিয়াদ অৰ্থাৎ ওলগনি দিবি আৰু ইয়াত বাজে ৰাজহিয়া মানুহ চাহেবান লোক ও কোনো লোকে ভেজিয়া বি কাৰ্য অমুসৰি ৰচদ ও গইৰহ বস্তু খোজে তাক তেতিয়াই নদৰূপ লৈ দিবি ধন নোলোৱাতকৈ যদি দিয় তাৰ বাব মৰা নাজাব আৰু আত বাজে ৰাজহৰ কৰ্মৰ নিমিত্তে ৰচদ বেগাৰ যেতিয়া যি লাগে ইঠাইৰ আজ্ঞা অমুসৰি দিবি তাৰ বি ধন হয় তোর কটলৰ ধনত বাব মৰা হব আৰু তোর পৰগনাৰ মাটি পাইকৰ ও সীমা সিমলিৰ পৰা অন্ত মানুহে সৈতে যদি দন্দ লাগে তাত তই দন্দ নকৰি ই ঠাইলৈ জনাই পঠাৰি তাৰ যোগ্যমুসাৰে আজ্ঞা দিয়া হব আৰু যি তোক কটলৰ ধনৰ নিবন্ধ বান্ধি দিয়া হৈছে ইয়াতকৈ বঢ়াকৈ ৰায়তত নাসাধিবি যদি বাঢ়াকৈ সাধা প্ৰমান হয় তেতিয়া এগুণত চাৰি গুণকৈ ওভোতাই দিওৱা হব আৰু যদি কোনো ৰায়তে তোর আজ্ঞা নামানি দুটালিকৈ কটলৰ ধন নিদিয়ে তাৰ ওপৰত এটা খাতি বান্ধি ইস্তাহাৰ আৰি দিবি তেও যদি সেই খাতিৰ স্মতে নিদিয়েহে তাৰ খেতি কৰাৰ গৰু ও হাল ও কঠিয়া ইয়াকে এৰি গাইগৰু মাতিমহ সতসৰ্বহ যি থাকে তাক কৰোক অৰ্থাৎ তোর মানুহ দি লিখি বুজি চাব মাৰি চাট মাৰি থৈ তিনি দিনৰ পলম নোহোৱাতকৈ তহশীলদাৱলৈ জনাই পঠাৰি তহশীলদাৱে সতসৰ্বহ বেচাই কটলৰ ধন উলিয়াই দিয়াব যদি এই কথাত তহশীলদাৱে কান নকৰেহে তেতিয়াই ইঠাইলৈ জনাই পঠাৰি আৰু তোর পৰগনাৰ চোৱ ডকাইত ধৰত জুই দিয়া ইত্যাদি গোচৰৰ সোধ সুধিবলৈ ফৌজদাৱিৰ পৰা যিক্ৰপ আজ্ঞা দিয়া গৈছে ও ধাৰ বান্ধ মাটি বাৰি বন্ধা খোৱা বেচা কিনা ও জাতি যোৱা ভাগ জোগৰ ইত্যাদি গোচৰৰ সোধ সুধিবলৈ দেওৱানী অদালতৰ যি পৰওৱানা দিয়া হৈছে সেই ২ পৰওৱানাৰ আজ্ঞা মতে প্ৰবৰ্ত্তি থাকিবি আৰু আত বাজেও ইঠাইৰ পৰা যেতিয়া যি আজ্ঞা কৰা যায় সেইৰূপে প্ৰবৰ্ত্তিবি আৰু তোর পৰগনাৰ উৎপৰ ভগনৰ কাকত এই মহজৰে সৈতে এক বৎচৰৰ স্মত নটকৈ বন্দ বাবস্থা কৰিবলৈ ইঠাইত হাঙিৰ হবিহি আৰু যি জমা বান্ধি দিয়া হৈছে ইয়াত কোনো কৈফাদ কৰিলে গুনা নাযাব এবং ইয়াৰ ভিত্তৰত যি লাভ লোকচান হয় সকলো তোৰে আৰু তোর পৰগনাৰ ৰায়তৰ ধন ভেজিয়া যি সাধ তাৰ তেতিয়াই দাখিলা দিবি নিদিয়াতকৈ নাসাধিবি যদিহে সাধ কোনো ৰায়তে গোচৰ কৰি প্ৰমানেনে বুজাব পাৰে তোর ঠাইত এগুণত দুগুণ উলিয়াই দিওৱা হব আৰু ব্ৰহ্মোস্তৱৰ মাটিৰ চুই পুৱাতকৈ বাঢ়াৰে পৰা ধন লবি চুই পুৱা মাটি নাইবা তাতকৈ কমি এ ফলি মহোজৰ বাৰ আছে তাৰ ঠাইত ধন..... ধবি আৰু তোর মফখলব নানাবিধ খৰচৰ নিমিত্তে জমাৰ.....টকাত এক চৰতিয়াৰ দৰে সাধিলৈ খৰচ কৰিবি আত বাজে তোর মাগন আনো কোন বাব বুলি যদি ৰায়তৰ ঠাইত লা.....য়ে যদি প্ৰমান হয় এগুণত চাৰি গুণ দশু কৰা যাব ইহে.....নিশ্চয় ২ জানিবি ইতি চন ১৮৩৮ ই তাং ১৭ সেতাৰ মোতাৰক শক ১৭৫২ সকাৰু তাৱিক ২ আশ্চিন পুনৰু তোর পৰগনাতে গন্ত চনে ৩৩৮০ টকা বন্দব

১৯৭১ চন হালচনে খাবিজ দাখিল হোৱাত ৩৪৮১।৯/ তিনি হেজাৰ চাবিশ একাশি টাকা ছয় আনা হৈয়াছে তাহাব দাখিল থা... ফৰ্দ জমা দপ্তৰৰ নাৱাৰণ চাং কাকতিৰ চাই নিবি

কিস্তি বন্দি—ৰূপ

সোণাৰ লগা—নাবানি

৩০ কাতিত—১৭৪০।১/০

৬০ চৈত্ৰত—১৭৪০।১/০

৩৪৮১।৯/০

মৰলগে নাবানি তিনি হেজাৰ
চাবিশ একাশি টাকা ছয় আনা মাত্ৰ

তহকিবাত

Sd. শ্ৰীগুৰুদত্ত মজুমদাৰ বৰুৱা

উমাচন্দ্ৰ বড়ুয়া

শ্ৰীযুত ডিপুটী কালেক্টৰ চাহাবেৰ আজ্ঞা

নং ৬৩

নকন সোদ

১। পাচাব শ্ৰীগৰ্গননাৰাধণ চৌবনী পৰগনে নামবদভাণ বাদ্যিত বাগন্দ উক্ত মোহালৈব গত বন্দবস্তী
২। বৰ্তমান নতুন বন্দবস্তি মঃ ৩৩৩৫।১/৩ টাকা মৰ লমাজৰ ফৰ্দ হইবা ও ভূমি ঐ জমা কবলে
৩। কুৰল্লিযত দাখিল কৰা সৰ্ব বৰ্তমান চন ইন্তক ১ চনা ম্যাতে তোমাব ইতি বন্দবস্ত কৰণেব
৪। হইনাছে অতএব হাল চনেৰ খাজানা তহশীল অত্যাৰ্থ বমেব নিৰ্বাচনা কৰনাৰ্থে তোমাকে এই আমান
৫। দিয়া নিধা যায যে নিয় লিখিত ব্যবস্ত মত কৰ্ম কাৰ্য্য বনিতৈ প্ৰৱৰ্ত্ত হও বন্দবস্ত মন্ত্ৰব হইলে
৬। পিত্ত বিবৰণে সনন্দ দেওৱা জাবেক ইতি চন ১৮৫৮ ই ১৩ আক্তুবৰ মোতাবেক সন ১২৬৫—
৭। চিন

২। কাছুগোব পাব জমাবন্দি ও বাঘতালব নামিক পাটী লইয়া পাটী ও সবকাব তৈতে পাটী না
৩। অস্থিৰ... বাহা চালা প্যাল কবত জমাবন্দি ভুক্ত হইয়াছে ঐ মতে তুমি উপযুক্ত সময়ে ওৱাজিব
৪। পাল পূৰ্বক তোমাব দস্ত... পাটী বাঘতানকে দাদন ক্ৰমে কবুলিয়ত লইয়া তদানুসাবে খাজানা
৫। কৰিয়া জমাবন্দি লিখিত কিস্তি অনুসাবে সবকাবে দাখিল পূৰ্বক চালান লইবা এবং তহশীলা
৬। হইতে চবকাবেব পাওনা সঘুদয় টাকা আদায় কৰিয়া অবশেষ যে তহবিল থাকে তাহা হৈতে
৭। পাব পাওনা কমিচন লইবা তদন্তিৰ চবকাবী পাওনা টাকাব পৰ কমিচনেৰ দাৰি কৰিতে পাৰিবা
৮। আৰু জুবেব ও তোমাব দস্তখতি পাটী মোতাবেক বায়তানেব যে খাজানা দেনা স্বাৰ্য্য হম তাহাৰ
৯। টিকানা...দিবা পাটৱাবী সেই জমা মতে তলৰ বাকী প্ৰস্তুত কৰি ও বাঘতানেৰ দস্তা কবুলিয়ত

চরকারে দাখিল করিবা.....বা যে রায়তন সহিত পাট্টা কবুলিয়ত লেন দেন না হই.....তাহাদের পর বাকীজম্ম আদি জারি হইবেক।

২। পূর্বাপূর্বে তোমার অধীনে ঠাকুরীয়া কাগতি সাড়া আদি যে সকল তাবিন্দন বিষয়া সরকার হৈতে মোকরাল ছিল তাহ.....ন কায়দাবন্দির অভিপ্রায় মতে ওরালিশ হইল বিধায় তুমি স্বয়ং খাজানা তহশীল পূর্বক রায়তাকে অনাজাত রচিদ দিয়া তহশীলের হিচাব রাখিবা আর তোমার জেয়ার মোহালে কিমান ৬ টাকা দরমাছাতে পাটোরারী মোকরর থাকিল ঐ পাটোরারী তোমার অধীন নহে তুমি রায়তান পার যে তারিখে যত খাজানা তহশীল কর তাহা প্রত্যেক রায়তকে রচিদ দিয়া তহশীল টাকার এক ফর্দ প্রত্যেক রোজ পাটোরারীর নিকট তৎক্ষণাত পাঠাইয়া তোমার দ্বারা প্রাপ্ত হোরা; ঐ রচিদ পাটোরারীকে দৃষ্ট করণের জন্ত রায়তানকে সমজাইয়া দিবা পাটোরারী উক্ত রচিদ ও ফর্দ প্রমাণে আপন জেয়ার বহিতে ওরালিশ বাকী লেখিবেক এবং পাটোরারীর দরমাছা জমাবন্দিতে বাদ দেওয়া গিয়াছে তুমি তাহাকে দিয়া রচিদ লইবা।

৩। যতপি মোহাল মজহরের মোজা সকল ব্যবধান আদি বিসিষ্ট কারণ বশতঃ খাজানা তহশীল হেতু অত্র লোক ঠাকুরীয়া মোকরের করণের আবশ্যক হয় তবে কোন ২ মৌজায় কত চনের কারণ কোন ব্যক্তিকে মোকরর কর তাহার ঠিক বন্দবস্ত ক্রমে জামিন কবুলিয়ত লইয়া ঐ জামিন কবুলিয়ত হজুর হৈতে রেজেষ্টরী করণত এক এতাল্লা দাখিল করিয়া তদনুসারে ঐ ঠাকুরীয়ার দস্তখতি রচিদ গ্রাফ ওরালিশ বাকী লিখনার্থে পাটোরারীর পর হুকুম জারি করা হাবেক কিন্তু ঐ ঠাকুরীয়াদি.....রীগাল বিষয়ার কমিচনাদি তোমার নিজ ব্যয় হইবেক এবং ঠাকুরীয়ার তহশীল টাকারই উপরের লিখিতানুসাবে ফর্দ পাটোরারীকে দিতে হইবেক।

৪। খাজানা বাকীর বাবদ কোনো প্রজার নামে তুমি কি তোমার মোকরর ঠাকুরীয়ার বাকীজাম আদি হজুরে দাখিল করিবা কিন্তু চবকারের নিরিখ হৈতে রায়তান পার বেছি লইতে পারিবানা ইতি

৫। হজুরের হুকুম ব্যতিত তুমি অত্র কাহাকেও উক্ত মোহা.....সম্বন্ধীয় কোন কর্মে অংশী বা চরিক করিতে পারিবানা এবং উক্ত ম্যাদের মধ্যে বন্দবস্ত জমজমা লোক.....আদির তোমার কোন রকমে ওজরতে গ্রাফ হইবেকনা ও হজুর ও অত্র আদালত হইতে তোমার প্রতি যখন যে হুকুম জারি হয় বা হইয়াছে তাহা চলিত আইন ও চারকুলার মর্ম মতে অতি দৃঢ় ও সাবধানরূপে প্রতিপালন করিতে হইবেক এহার অত্রথায় খাজানার কিস্তি খেলাপ ও রায়তালর বেজায় বদীয়ত কোন অনিয়ম কর্ম প্রকাশ হইলে যে বন্দবস্ত ম্যাদের অপেক্ষা নাকরিয়া তোমাক কর্ম হৈতে বরখাস্ত ও বিহিত দণ্ড করা যাইবেক

৬। চরকারী স্কুল তৈয়ার করণ জন্ত যখন তোমার প্রতি হুকুম জারি হয় তখন তুমি বিনাপতো ও নিজ ব্যয়র ও তদ্বারায় তৈয়ার করিবা এহার অত্রথা করিলে বিহিত দণ্ডের আ.....হইবেক ইতি

প্রথম ইংবাজ আমোলত ভোগনাবায়ণ চৌধারীয়ে পোরা ধর্মোস্তর মাটির দখল সম্বন্ধে গোলমাল লাগে। গোবীনাবায়ণ চৌধারীয়ে আপল করাতে মেজব ফ্রেন্টিচ জেন্টিস চাহাবে ১৮৪৮ ইং ৮ন

২ চেশ্বের তাবিখে তলত লিখা বায় দিয়ে :—

সিদ্ধান্ত × × × ×

১৮৩৯ সনের ৮ জানুৱাৰীৰ লিখা ফএডলা ভবনিমপূৰ্ণক হুকুম হইল যে আপিলাণ্টেৰ (চৰকাৰ বাহাদুৰ) আপিল এই প্ৰকাৰ ডিক্ৰি হএ যে প্লেসীওল ডিওটি মজকুৰ বাহালি দিস্তা মোজাৰ ৩০ পুৰা ও দহকনীয়া মোজাৰ ৭৮ পুৰা ও বএবা মোজায় ১৩১৮ লেছা ও মথুৰাপুৰ মোজায় ১২০ পুৰা জমী ও দখলে থাকা ভকত ও খোদ্র মাখিবাহা মোজায় ৩২১/৭ লেছা মাটি অছ ২ ধৰ্ম্মস্তৱেৰ ছায় ৱেপাডণ্ট মজকুৱেৰ (৩গৌৰীনাৱায়ণেৰ জিন্মাএ মাখিমা বাকী মাটি বাজেআপ্ত ক্ৰমে সরকারেৰ কৰ মোকৱৰ ও দ্বৰখাস্ত দায়কানেৰ (ভাৱাপতিয়া মহলীয়া গঃ) আপত্তা নামজুৰ কবা যায় ও দবখাস্ত দায়কানেৰ মোক্তাৱ নামাৱ সৰ্ত্তমত ৮০ টাকা দৱখাস্ত দায়কানেৰ স্থানে পাইবেক ও ৱেপডাণ্টেৰ মোক্তাৱ তাহাৱ বেতন খোৱ চাকৰ থাকা প্ৰযুক্ত তাহাৱ ফিশেৰ প্ৰতি কোনো আদেশ প্ৰদানেৰ আৱশ্যক ৰাখেনা ইতি—

(পাশীদস্তকত।)

৩খ্যাতিনাৰায়ণ চৌধাৰী তেওঁৰ পিতৃ ৬মহীনাৰায়ণৰ পাচত নমাটি পৰগনাৰ চৌধাৰী হয়। এওঁ অকল চৌধাৰী কাম কৰিছিল এনে নহয়। মাখিবাহা বিষ্ণাপিঠৰ এওঁ এজন সুপ্ৰসিদ্ধ বক্তা শিক্ষকে আছিল। বাঘ চিকাৰত এওঁ বৰ পাৰদৰ্শী আছিল। গত ১৮২৩১৯ চনৰ ৰাইজ মেলাৰ এওঁ এজন প্ৰধান নেতা আছিল। সেই সময়তেই এওঁ কামকপত অহিংস নীতি প্ৰচলন কৰি নামবড়ভাগ, নমাটি, বাস্বা আৰু নতুন দেহৰ এই কেই মৌজাৰ শাস্তি ৰক্ষা কৰিছিল।

শ্ৰীযুত প্ৰসন্ন নাৰায়ণ চৌধাৰী—গৰ্গনাৰায়ণ চৌধাৰীৰ ২য় পুত্ৰ; এওঁ শিক্ষিত, উদাৰ, অতিথিবৎসল, দয়ালু আৰু ঈশ্বৰভক্ত লোক। বৰ্ত্তমান গুৱাহাটী কাছাৰীত কেৰাগী কাম কৰি জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰে। এওঁ আসাম আৰ্য্য কায়স্থ সমাজৰ প্ৰথম সম্পাদক আছিল।

শ্ৰীযুত বলীনাৰায়ণ চৌধাৰী—গৰ্গনাৰায়ণ চৌধাৰীৰ ভায়েক গোপালনাৰায়ণৰ পুত্ৰ। এওঁ শিক্ষিত, বক্তা, উদাৰ চৰিত্তৰ পুৰুষ। বৰ্ত্তমানে মাখিবাহাৰ ভিতৰত এই এজন গণ্যমাণ লোক।

৩শ্ৰীহৰি।

মাখিবাহাৰ চৌধাৰী বংশ সম্বন্ধে উক্ত শ্ৰীযুত বাৰ্ণেচ চাহাৰ মহোদয়ে যি মন্তব্য প্ৰকাশ কৰিছে তাৰ সাৰাংশ :—

Nambarbhadg :— × × × × The only local family of respectability known to me is that of the Makhibaha choudhuries, the head of which is Gopal Narayan Choudhary. × × × The family enjoys much local respects.

× × × × × × ×

এই বংশৰ উপৰি পুৰুষ গোবীনাৰায়ণ চৌধাৰীয়ে তেওঁৰ পিতৃৰ শ্ৰাদ্ধ উপলক্ষে তিনি দিনীয়া সভা দিছিল। কথিত আছে চৌধাৰী ডাঙৰীয়াই তিনিও দিনা সভাৰ সমস্ত লোককে জলপান আৰু সিধা দিছিল। এই সভা আজি পৰ্য্যন্ত চলি আহিছে আৰু তিনি দিনকৈ বহে। বৰ্ত্তমানে উক্ত চৌধাৰী বংশধৰসকল স্বৰ্গল হোৱাত পূৰ্বদৰে সভাৰ সমস্ত খৰচ একলে বহন কৰিব নোৱাৰি ৰাইজৰ সহায়ত সভাৰ খৰচ

* গত ১৯০৫ চনত ৩গোপাল নাৰায়ণ মাত্ৰ বয়সীয়াল দুবকী আছিল বাকী দিলাক প্ৰায় বাসালক আছিল।

নিৰ্বাহ কৰে। এই সভা সম্বন্ধে বাৰ্ণেচ চাহৰে ১৯০৫ চনৰ চেটেলমেণ্ট কৰোঁতে দিয়া বিপোর্টত লিখিছে :—

Village Note of Nambarbhag.

× × × It (Khudra Makhibaha) is very thickly populated.....The 'Basties' are also good, The village is famous of its annual fair known as 'Makhibaha sabha' held in the month of Fagun. The fair is attended by 2000 to 3000 people * and lasts for 3 days. Shopkeepers come from Barpeta, Sarthebari, Nalbari and Gauhati. Some Bhutias also attend it. The Mela was started by one Gauri narayan choudhury of this village to celebrate the sradha of his father and it has now become an annual function. It might under wise direction prove a good agricultural and industrial exposition. × × × ×

বৃহৎভদ্রৰ পুত্ৰ বিশ্বনাথ আৰু জয়দেৱ দৰঙক অহা সময়ত গাংমৌত কেতেখী ভূঞাই শিৰোমণিভূঞাৰ তলে দেশ শাসন কৰি আছিল। বিশ্বনাথ আৰু জয়দেৱ আহি গাংমৌৰ পশ্চিমে প্ৰতাপগড়ৰ ভিতৰত কোঠমাৰী থাকে আৰু তাৰ নাম "বৰভাগ" দিয়ে।†

কিন্তু দুই সিংহ এজোপা হাবিত থাকি সত্ত্ব নহয়; কিবা কথাত দুয়োৰো অমিল হোৱাত বিশ্বনাথে দৰঙৰ বৰভাগ ত্যাগ কৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ গড়গাৱঁক আহে; এই সময়ত আহোম বজাৰ ৰাজধানী দিছিং নৈৰ কাষত আছিল। গড়গাওঁ আহোম ৰাজ্যৰ ভিতৰত স্তমাইছিল। বিশ্বনাথে গড়গাৱঁত থাকিব লগা হোৱাত আহোমৰ বশতা স্বীকাৰ কৰিব লগাত পৰিছিল।

যি সময়ত প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ জ্ঞাতিবৰ্গে সৈতে গাংমৌক আহে বিশ্বনাথৰ পুত্ৰ যত্নন্দনেও গড়গাওঁ ত্যাগ কৰি গাংমৌ পাৰ হয় আৰু প্ৰভুৰ সৈতে আহি মাজুলিৰ ধূৱাহাটত থাকে। ইবিলাকে যত্নন্দনক গড়গাওঁ ভূঞা বুলিছিল। প্ৰভু ভট্টায়াই বৰপেটাক যাওঁতে যত্নন্দনৰ দুই পুত্ৰ লক্ষ্মীনাথ আৰু জয়দেৱ মাখিবাহাত বৈ যায়। এওঁলোক গড়গাওঁ ভূঞাৰ বংশধৰ দেখিয়েই বোধ হয় বৰ্তমান সময়লৈকে বংশধৰ সকলক গড়গাওঁ ঘৰ বোলে।

১৯ পৰমানন্দ অধ্যাপক—এওঁ এজন সংস্কৃত পণ্ডিত আছিল; এওঁ মাখিবাহাৰ কায়থেলী পঢ়াশালিত ছাত্ৰ পঢ়াইছিল। এওঁৰেই মাখিবাহাৰ শেষ অধ্যাপক। এওঁৰ শেষ অৱস্থাত ইং ১৮৮৫ চনত মাখিবাহাত বৰ্তমান আদৰ্শৰ নিয়মপ্ৰাইমাৰী স্কুল এখন স্থাপিত হয়। ইয়াৰ বাহিৰেও তাত দুখন সংস্কৃত টোল আৰু এখন জ্যোতিষ বিদ্যালয় আছিল।

২০ বিষ্ণুচৰণ—এওঁ ইংৰাজ আসোলাত চৌধাৰী হয়। এওঁ বিদ্যোৎসাহী পুৰুষ আছিল; এওঁ বহুত সাটীপতীয়া পুথি লিখাই লাইব্ৰেৰী কৰিছিল।

২১ (১) ভদ্র বা শুদৰাম—অলপ বয়সত স্বৰ্গী হয়।

(২) শ্ৰীযুত আনন্দিৰাম চৌধাৰী—পিতৃ স্বৰ্গী হোৱাৰ সময়ত এওঁৰ বয়স নিচেই কম আছিল; সেই কাৰণে মৌজাৰ সৃষ্টি হোৱাত এওঁক তুলক্ৰমে মৌজা নিদিয়াত স্বৰ্গীয় চন্দ্ৰমল বৰুৱাই

* মাখিবাহাৰ সভাৰ সময়ত ৬৭ হাজাৰ মানুহক সমাগন হয়। চাহাৰে যি সময়ত দেখিছিল সেই সময়ত ২৩ হেজাৰ মান মান উপস্থিত আছিল। আজি কালি কোচবিহাৰ, বংপুৰ আদি ঠাইবোৰ মানুহ আহে।

† প্ৰতাপগড়ত আজি কালি "বৰভাগীয়া" নামৰ এটি মৌজাই প্ৰাচীন বৰভাগৰ নাম আংশিকৰূপে বৰ্তা কৰিছে।

৩। বামচৰণ ঠাকুৰৰ বংশ ।

১

চক্ৰপাণি শীকদাৰ

| ২

শ্ৰীহৰি সৰস্বতী বা কবিবন্ধ সৰস্বতী ভূঞা

| ৩

হৰিপাল ভূঞা

| ৪

বামপাল ভূঞা

| ৫

জয়পাল ভূঞা

| ৬

কৃষ্ণপাল ভূঞা ওৰফে গোপাল

| ৭

কুপাল ভূঞা

| ৮

গয়াপাল বা গয়াপাণি ওৰফে বামদাস আতা

ভাঃ উবশী

গোবিন্দগিৰীৰ কন্যা শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষৰ ভগ্নী

| ৯

কন্যা

কাঞ্চীদেবী

স্বাঃ হৰিচৰণ ঠাকুৰ

পাটবাউসী

বামচৰণ ঠাকুৰ

(অলম্যান গোত্ৰ)

ভাঃ অনন্তপ্ৰিয়া

চন্দ্ৰভূঞাৰ ভগ্নী

শলা, কামৰূপ

| ১০

১। দৈত্যাবি [বামুনা, মালচা,

খেকাপাৰা, লুঙ্গী]

ভাঃ (:) উষাদেবী, নখদীঘলা

চৌধাৰীৰ (প্ৰাণনাথ) কন্যা চেঙা

(২) ভাৰ্য্যা লুকীত থাকে।

২। ত্ৰিপুৰাবি

[জ্বলদীদিয়া সত্ৰ]

নৰহৰি

[দলগোমা সত্ৰ]

অধিকাৰী শাখা

১০

১। দৈত্যাবি

(১) উনাদেবী

[বামুনা, মালচা সত্ৰ।]

| ১১

বসুপতি (জামলাই)

ভাঃ মোলান প্ৰিয়া

| ১২

১। বামক্ষীরন

২। বাজবল্লভ

৩। পূৰ্ণানন্দ

৪। হৰিবল্লভ

ভাঃ ঘুটিমালি

[বামুন, বামাখাতা]

[ঠাকুৰপাৰা, ছয়গাওঁ]

[জামলে, খেকাপাৰা]

| ১৩

বামকণ্ঠ

| ১৪

A গোকুলনাৰায়ণ

B বতিকান্ত দেৱ

ভাঃ কাঞ্চনপ্ৰিয়া দেবী

ভাঃ

শুণেৰি

| ১৫

১। সত্যনাৰায়ণ

২। লক্ষ্মীনাৰায়ণ

৩। সোমনাৰায়ণ

৪। মল্লনাৰায়ণ

ভাঃ কদমপ্ৰিয়া

[বামুনা, বামাখাতা]

| ১৬

বৰ্ণানাৰায়ণ

ললিত নাৰায়ণ

ভাঃ শিশুপ্ৰিয়া

ভাঃ দেবেবী

গণকগাওঁ

ছায়াৰামৰ কছা, বৰপেটা

| বজ্জা ১৭

| ১৭

যশোদা

দৈবকী

১। হৰমোহন

২। বামমোহন

ৰাঃ গঙ্গাধৰ

স্বাঃ শেহবাম

ভাঃ পানীমালা

ভাঃ বেৱতী

খেৰাপাৰা

খেৰাপাৰা

বহুৰ কছা

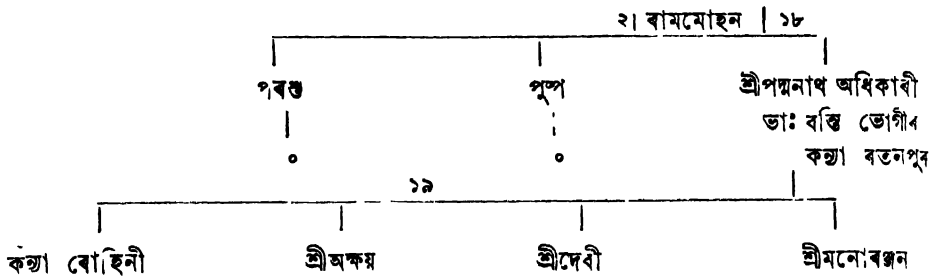
আনন্দ উকীলৰ ভগ্নী

বৰপেটা

বৰপেটা

| ১৮

১৭

বামুনা সত্ৰ

পোঃ বৰপেটা

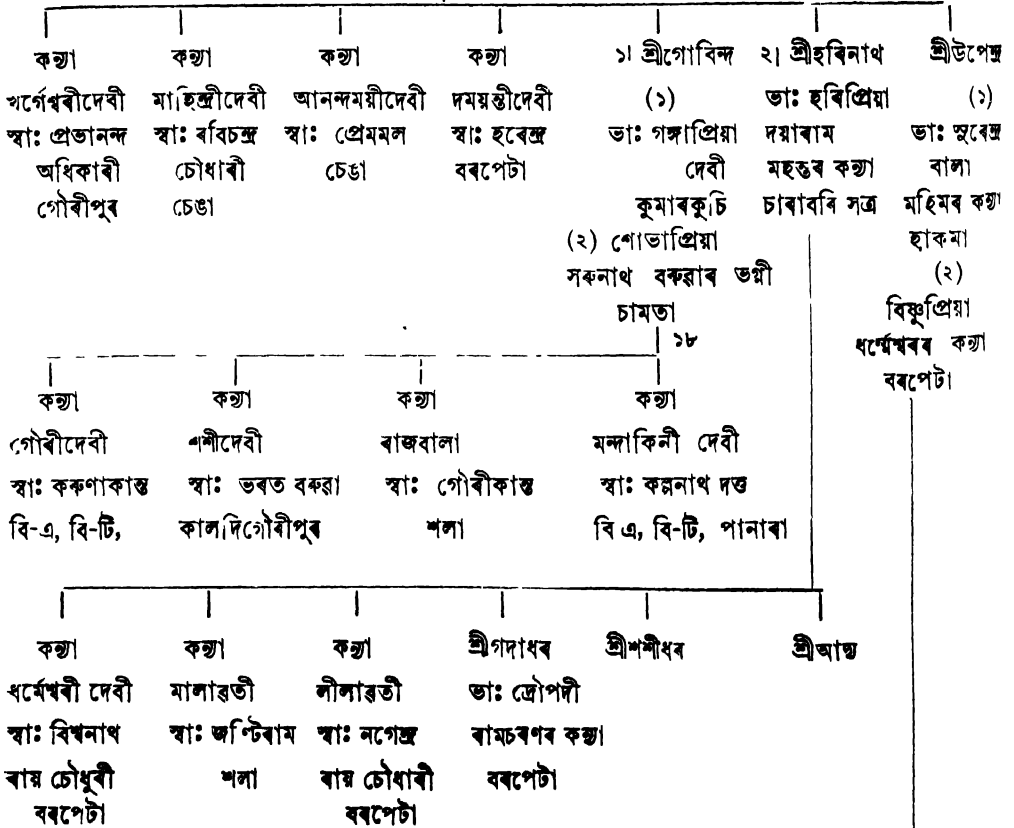
১৬

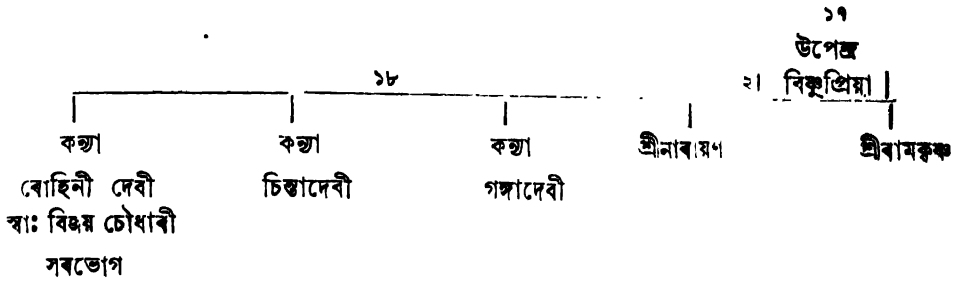
১। হৰমোহন দেৱ অধিকাৰী ঠাকুৰ

ভাঃ পানীমালা

বহুবামৰ কছা বৰপেটা

১৭

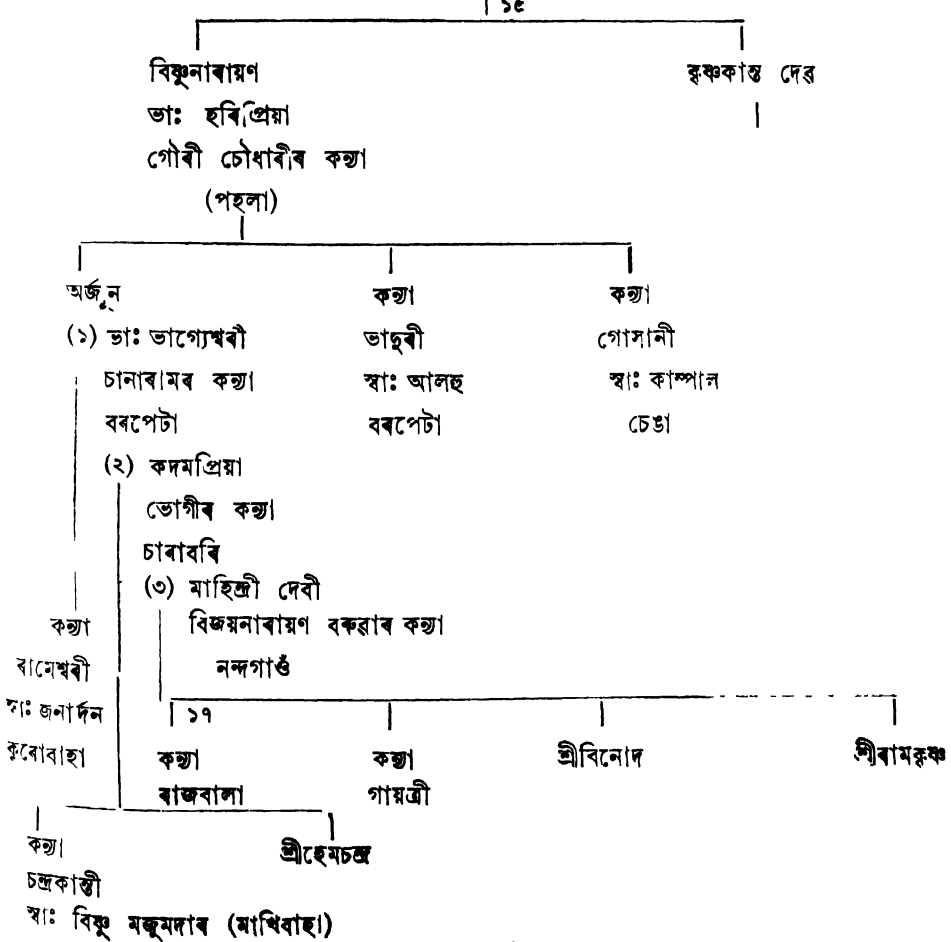

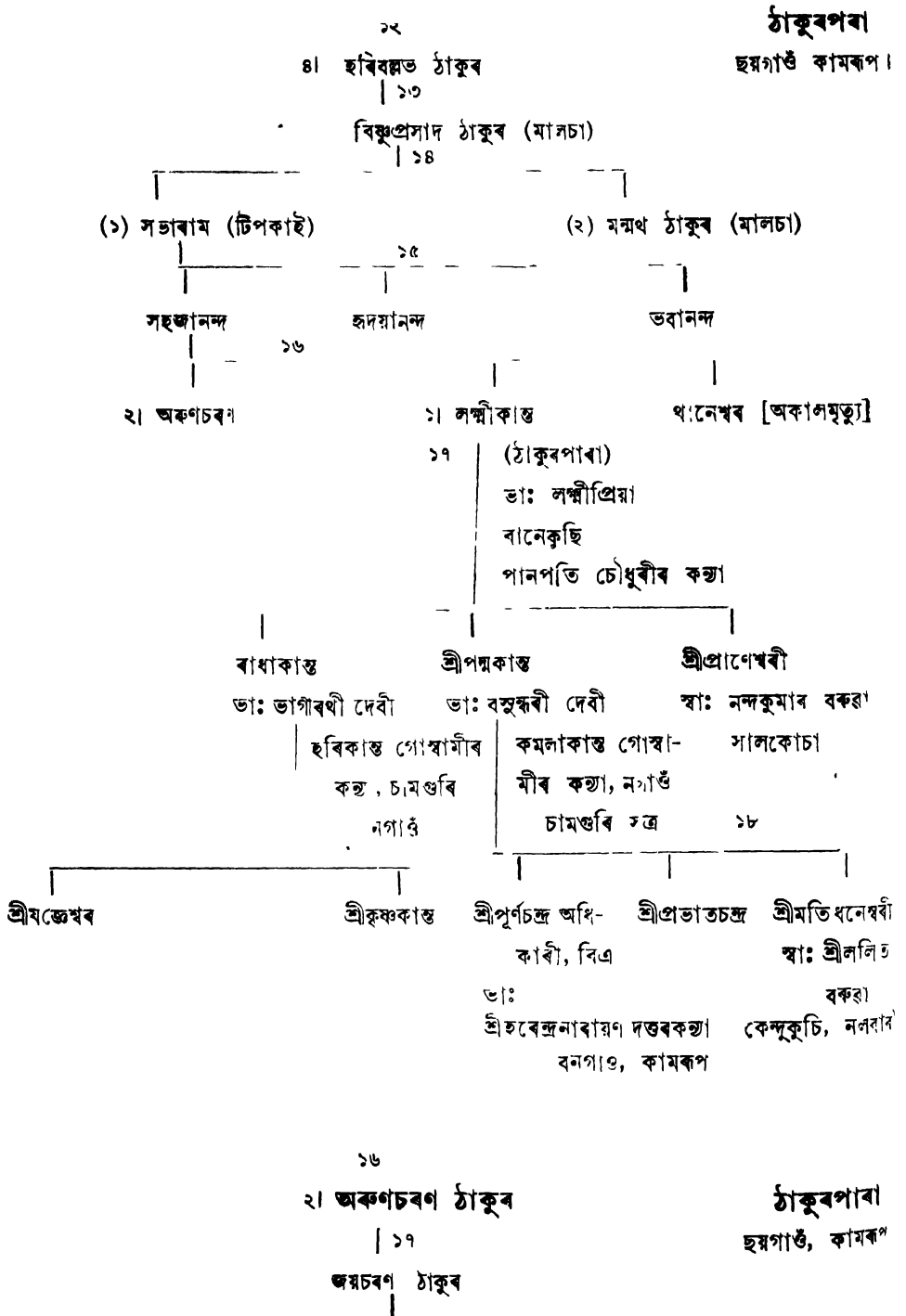

১৭
উপেন্দ্ৰ
২। বিষ্ণুপ্ৰিয়া।

বামাখাতা
পোঃ পাঠশালা (কামৰূপ)

১৪
B বক্তিকান্ত দেৱ

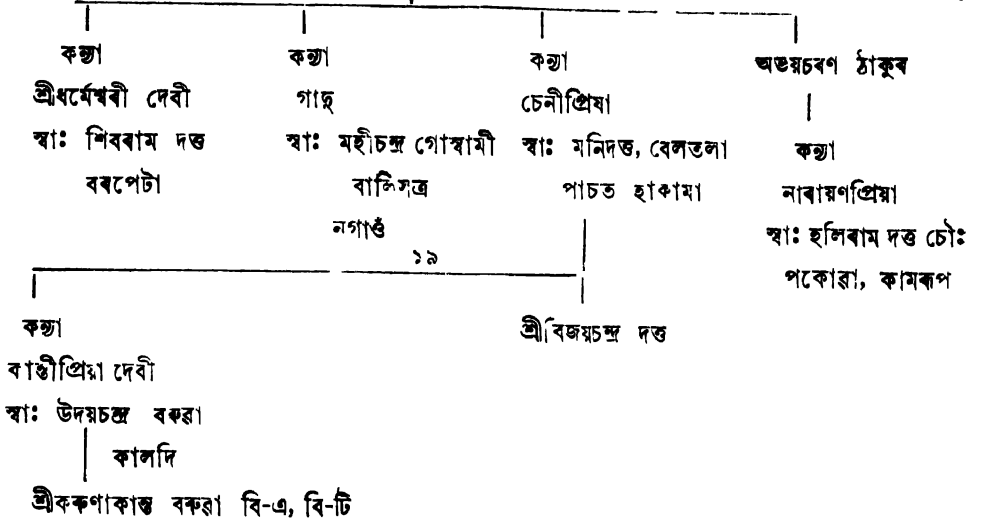

১৭

অন্নচৰণ ঠাকুৰ

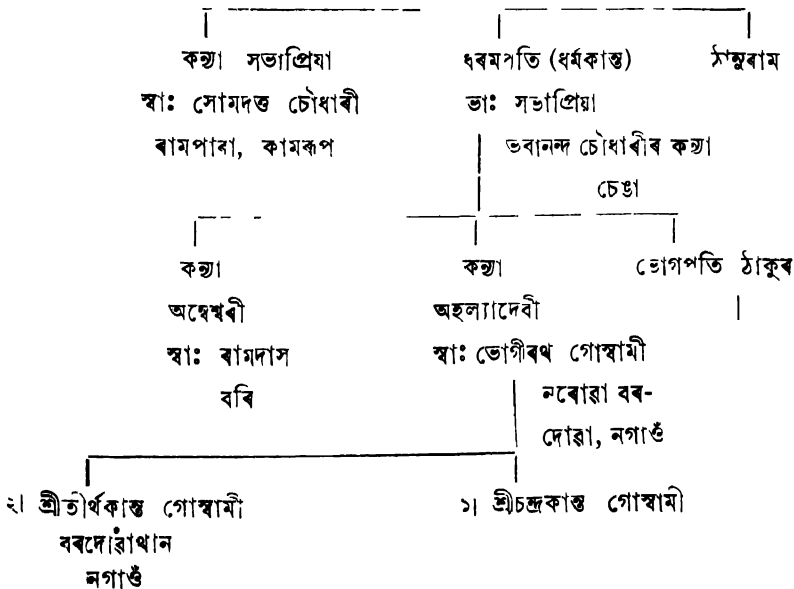
১৮

১৪

(২) মন্থৰ ঠাকুৰ (মালচা)

লক্ষীকান্ত ঠাকুৰ (মালচা) *

[* গৃহ কল্ললৰ বাবে মালচাৰ মিন্ধৰ ভূমি খাচ হৈ যায়।]

১২
শ্ৰীঘনকান্ত

ভাঃ অলকা

লক্ষীকান্তৰ কছা

চেঙা

২০

শ্ৰীনিশিকান্ত

শ্ৰীনাণীকান্ত

শ্ৰীৰমাকান্ত

শ্ৰীচয়কান্ত

গৌৰীপুৰ

শিমলি

১৬

২১ বগাবাম ঠাকুৰ

১৭

জয়নাৰায়ণ দেৱ

(খলিছা ঠাকুৰপাৰা)

গজনাৰায়ণ

০

শিবনাৰায়ণ

০

কৃষ্ণকান্তদেৱ

গোপীনাথ ঠাকুৰ (মধুপুৰ)

১৮

ভাঃ সোণাপ্ৰিয়য়া

[কোচবিহাৰৰ ধলগুৰিত ঘৰ কৰে
পাচত চাংৰালৈ উঠি যায়]

১৯

যোগেন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ

ভাঃ মৃগম্বী অধিকাৰিণী

ৰাজকিশোৰ বৰুৱাৰ কছা

ঘৰিয়াল দাঙা

গৌৰীপুৰ

২০

গোবিন্দ অধিকাৰী

ভাঃ দানমম্বীদেবী

ভুবনেশ্বৰ বৰুৱাৰ কছা

শিমলী

১৭

দ্যাতিমম্বী দেবী

ভাঃ কচিনাথ বৰুৱা

শালকোচা

শ্ৰীৰবিজ্ঞনাথ

দেৱ অধিকাৰী

ভাঃ অমলাবালা

শশীবৰুৱাৰ

কছা

ঘৰিয়ালদাঙা

কছা

অৰ্পণাদেবী

কছা

ভুবনমোহিনী

শ্বাঃ কৈলাশ ভৌমিক

দলগোমা

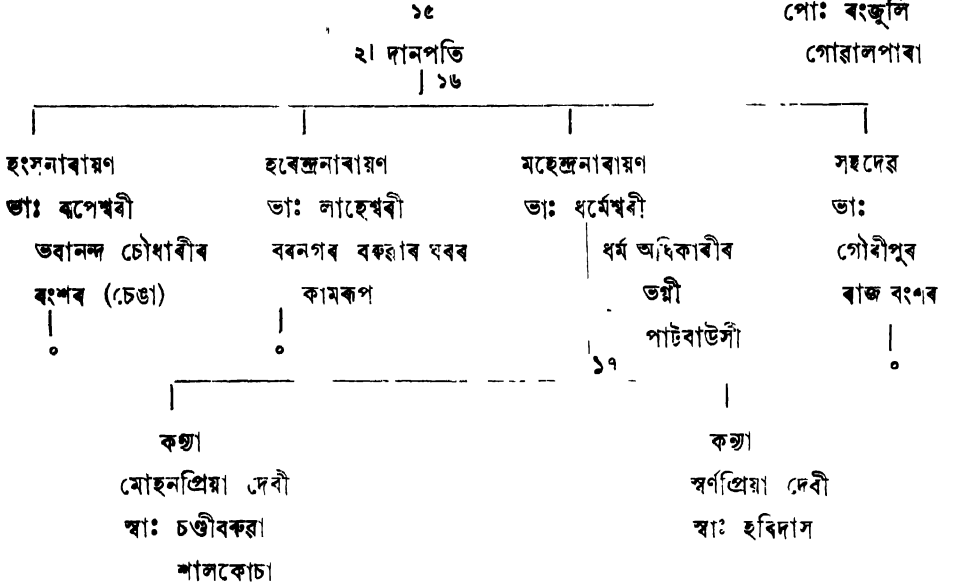
নৃপেন্দ্ৰ

শ্ৰীদীনেন্দ্ৰ

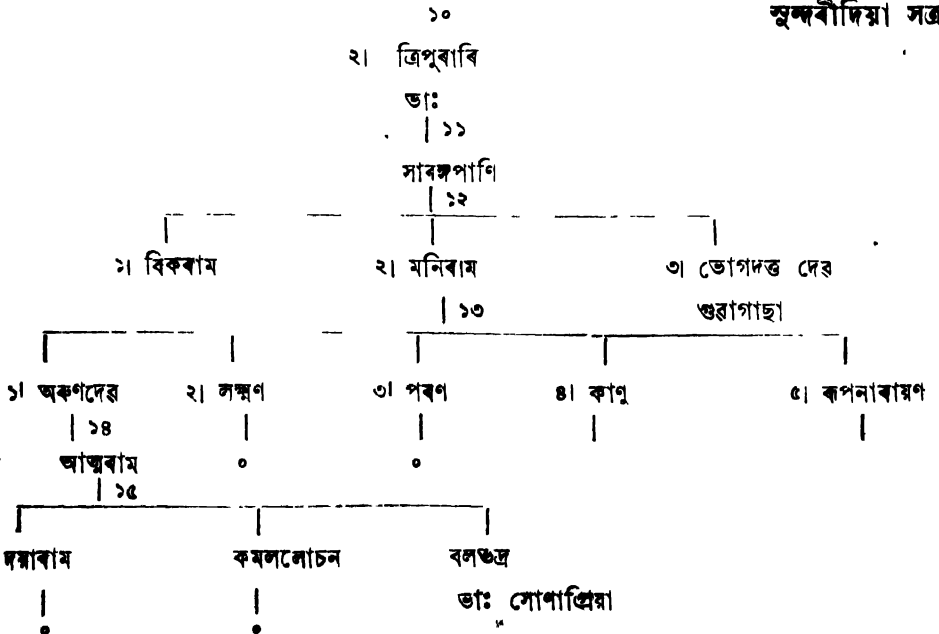
শ্ৰীক্ষিত্তেন্দ্ৰ

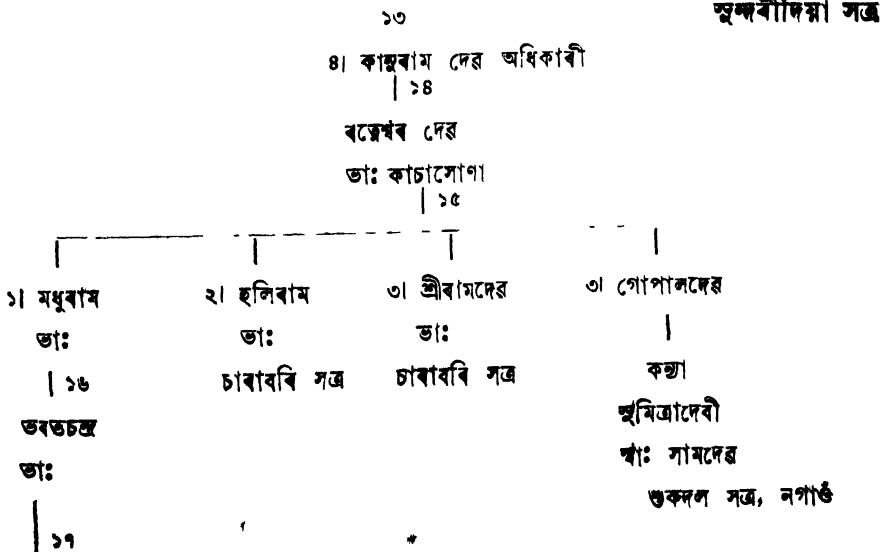
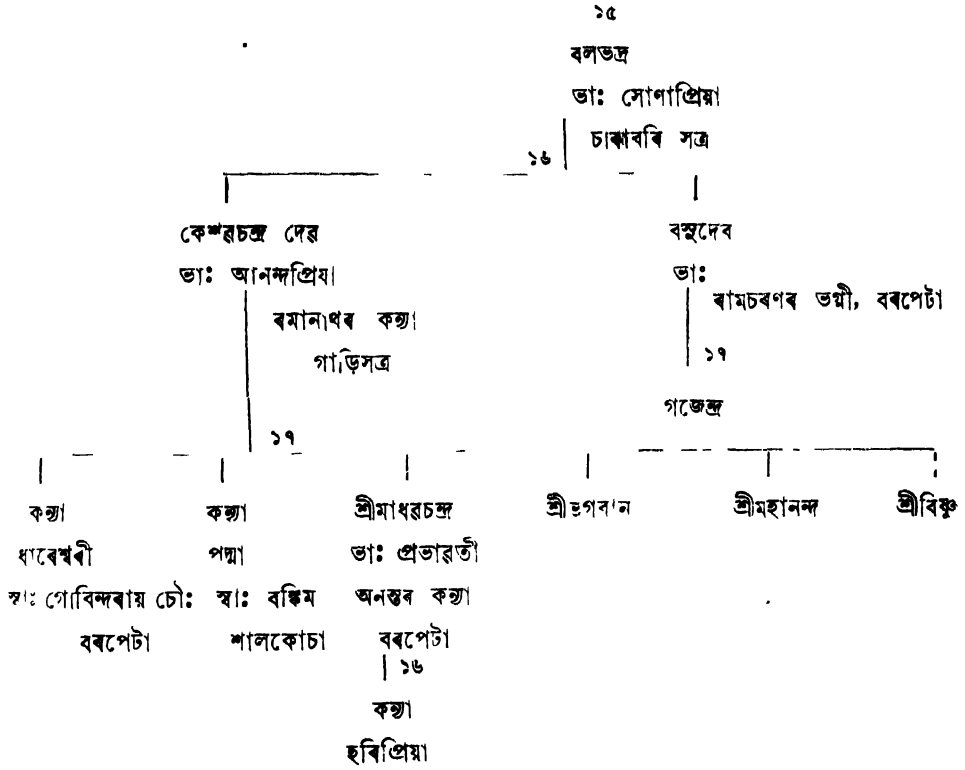
নাণ্ডকাটা

পো: বংজুলি
গোৱালপাৰা

সুল্কবীদিয়া সত্ৰ

অবতচক্ৰ

ভাঃ ১৭

কল্পা	কল্পা	কল্পা	বথুনাথ দেৱ	বামভদ্ৰদেৱ
মাধবী	লক্ষ্মী	সৰস্বতী	ভাঃ অৰুণ	ভাঃ পাবতী
স্বাঃ	স্বাঃ লক্ষ্মী	স্বাঃ ভন্দলু	ধৰ্মেশ্বৰ অধি-	চেঙা
চেঙা	বৰপেটা	বৰপেটা	কাৰীৰ কল্পা	১৮
			পাটবাউসী	১৮
			১৮	
কল্পা	কল্পা	লোকনাথ দেৱ		
ৰোহিণীদেবী	অদিতীদেবী	শ্ৰীহৰেশ্বৰদেৱ ভাঃ অম্বিকাদেবী		
স্বাঃ ৰাজেন্দ্ৰ চৌধাৰী	স্বাঃ গদাধৰ	ভাঃ হেমকান্তীদেবী অনন্তৰ কল্পা, বৰপেটা		
বৰপেটা	বৰপেটা	গজেন্দ্ৰৰ কল্পা		
		শ্ৰীচতুৰ্ভুজ বৰপেটা		
		১৯		
কল্পা	শ্ৰীউদ্ধৰ	শ্ৰীগোবিন্দ		
বীৰজা	ভাঃ সুমিত্ৰা			
স্বাঃ হৰিৰাম দত্ত	চেঙা			
চম্ভুৰাপাৰা, মঙ্গলদৈ				

১৫

সুন্দৰীদিয়া সত্ৰ

১। হৰিৰাম দেৱ

ভাঃ শয়নদেবী

| ১৬

বাহিৰাম

ভাঃ হৰনায়া

| ১৭

ধৰ্মকান্তদেৱ অধিকাৰী

লক্ষীকান্ত দেৱ

ভাঃ (১) পদ্মাত্মীদেবী

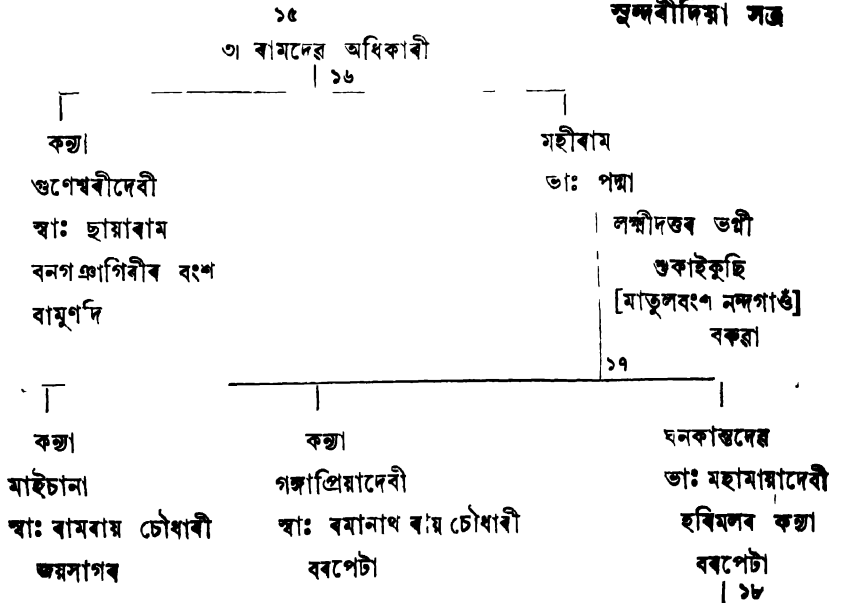
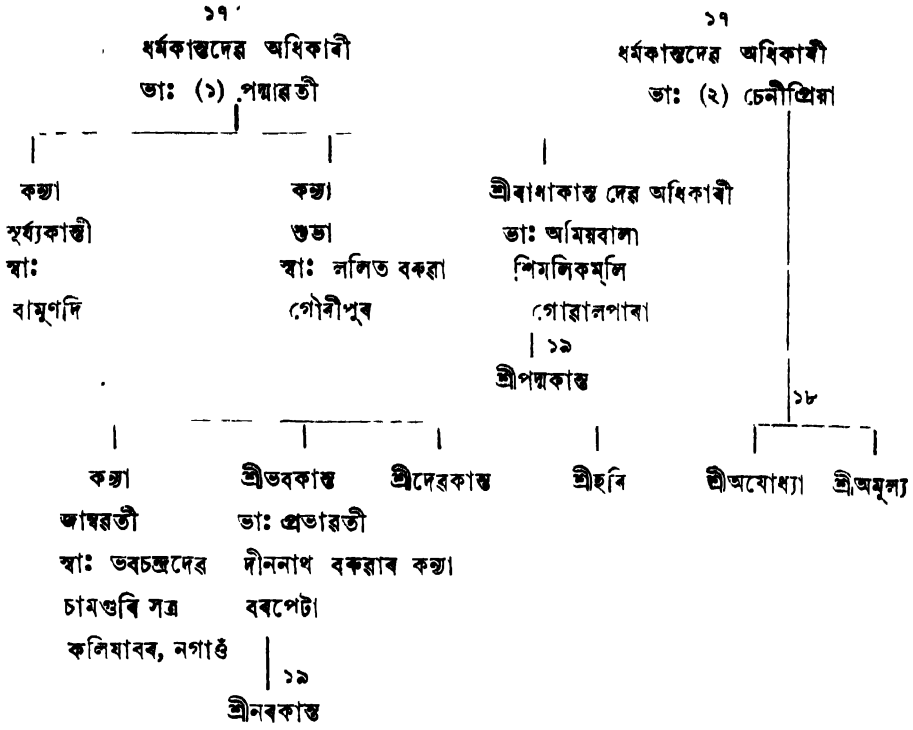
বথুনাথৰ কল্পা, বৰপেটা

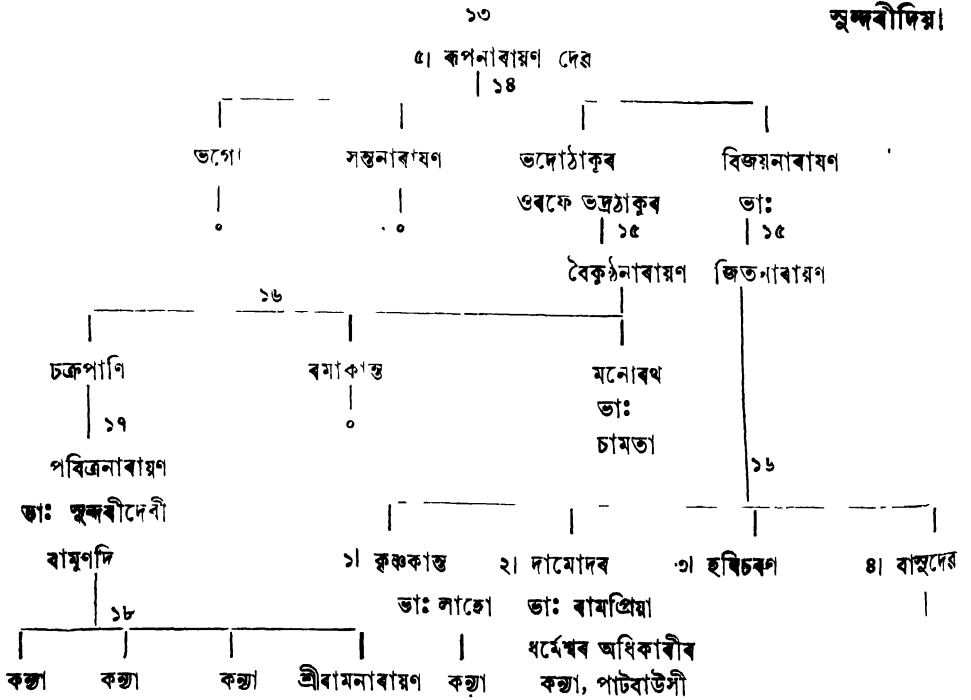
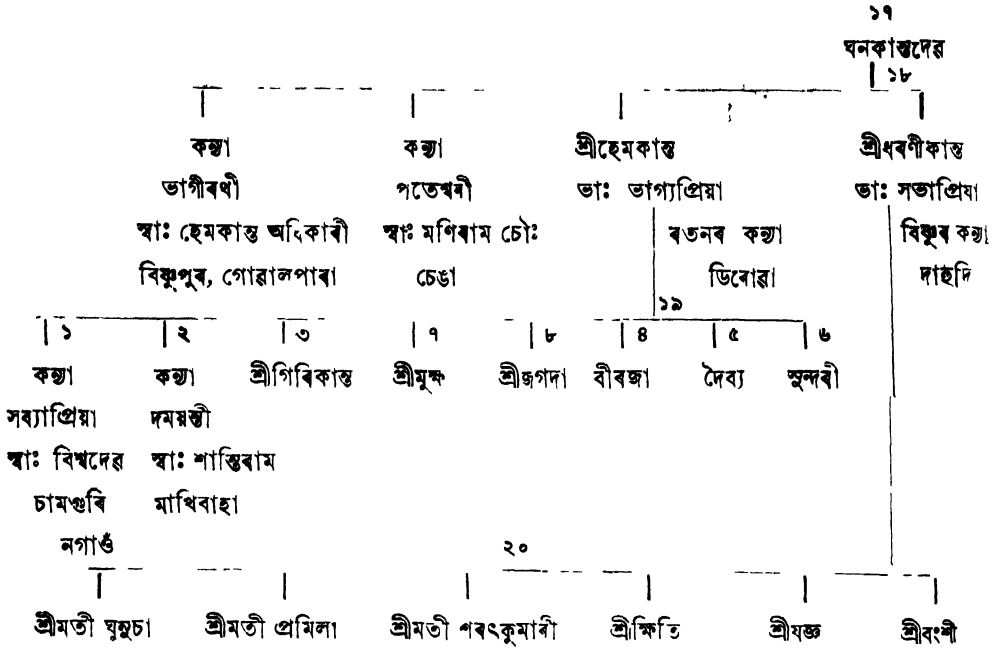
(২) চেনীপ্ৰিয়া

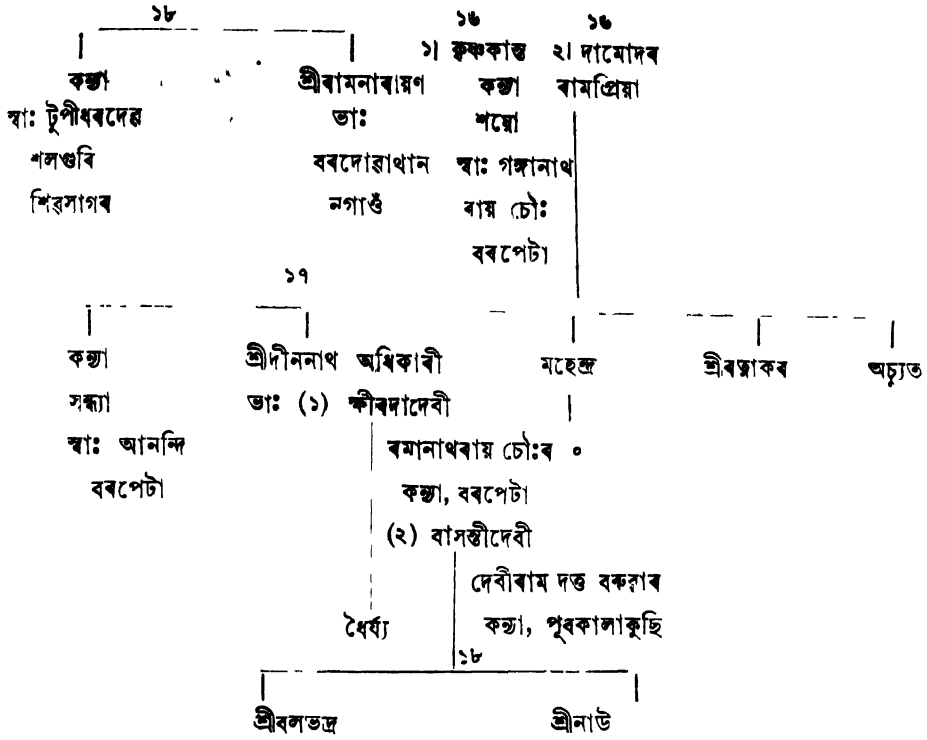
কলামনিৰ ভগ্নী

মাধিৰাহা

১৮

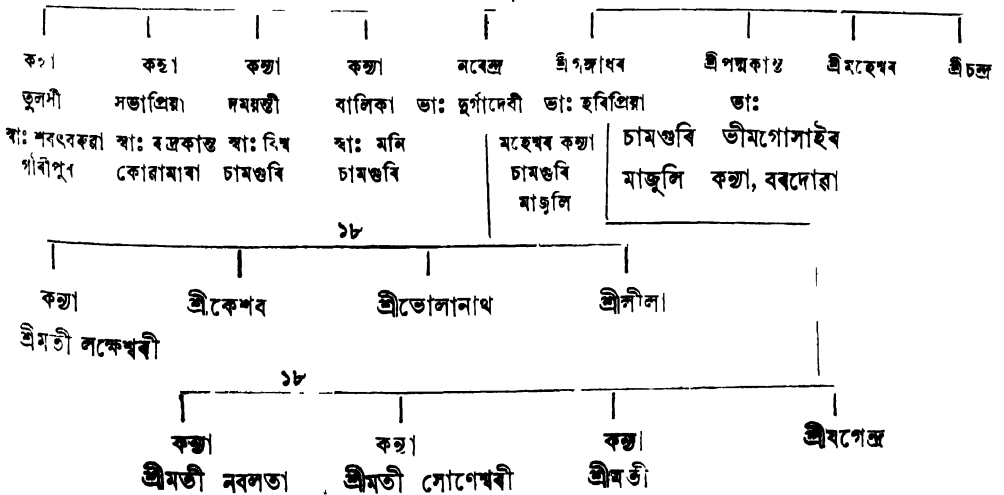
১৬

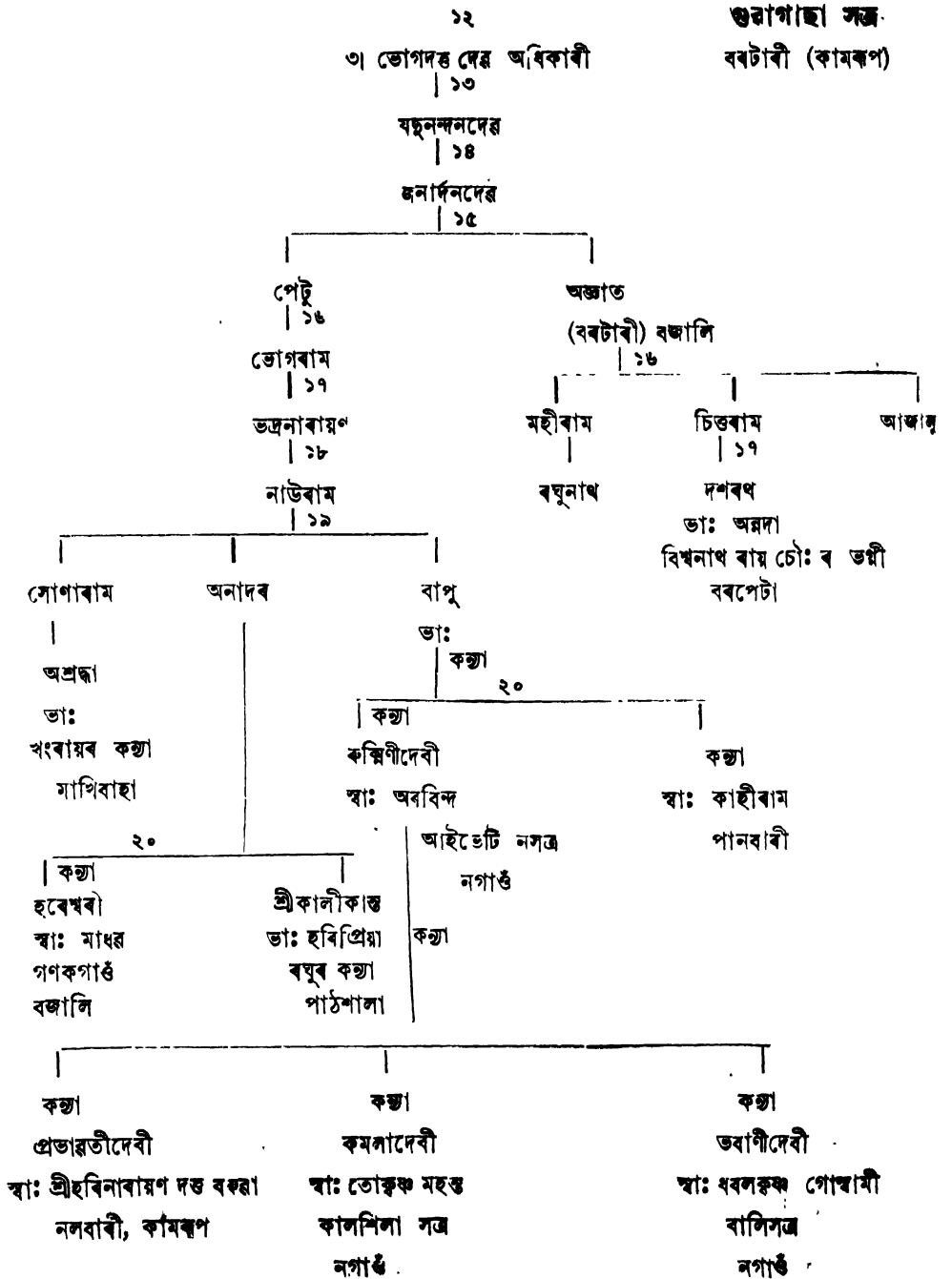
সুন্দৰীদিয়া সত্ত্ৰ

৩। হৰিচৰণ ঠাকুৰ অধিকাৰী

পৰ্বতীয়া গাওঁ (ডেজপূব)

ভাঃ পূৰ্ণিমাৰদেবী

সুৱাগাহা সত্ৰ
বৰটাৰী (কায়স্থপ)

দলগোমা সত্ৰ

পোঃ দলগোমা

গোৱালপাৰা

১০

৩। নৰহৰি দেৱ

| ১১

নাৰায়ণদেৱ

| ১২

যোগজীৱন

| ১৩

ব্ৰজকাস্ত

| ১৩

১। হৰমোহন

২। গোপীনাথ ঠাকুৰ

বাধাকান্ত

| ১৪

ভাঃ যোগমায়াদেবী

| ১৪

অমৃতকান্ত

| ১৫

১। সন্তভূষণদেৱ

২। ভবানন্দদেৱ

৩। বমানন্দদেৱ

বয়ুকান্ত

| ১৬

ভাঃ মাহিঞ্জীদেবী

ভাঃ ইঞ্জমতী

বন্ধেশ্বৰ

১। ধৰ্মেশ্বৰ

গুজুক

মধুকান্ত

জয়ানন্দ

জাগৰা

১। প্ৰতিমা

২। সোণাপ্ৰিয়া

| ১৫

কন্তা

কন্তা

কন্তা

কন্তা

কন্তা

কন্তা

কণ্ঠভূষণদেৱ

বামেশ্বৰী

বামাপ্ৰিয়া

সোণতাৰা

বথতাৰা

বমারতী

সোণপ্ৰিয়া

১। ভাঃ বসুমতী

স্বাঃ নন্দকিশোৰ

স্বাঃ প্ৰাণনাথ

স্বাঃ অমৃত চৌঃ

স্বাঃ ভূষীধৰ

স্বাঃ গোবিন্দ

স্বাঃ কলীয়া চৌঃ

২। আকাশীলতা

স্বাপ্ৰসাবাৰী

পিতা

বৰপেটা

পিতা

পিতা

বামাপাৰা

পথুৰা

ঘুৱা

গোৰীপুৰ

১৬

পাটবাউসী

স্বাপ্ৰসাবাৰী

কামৰূপ

১। সমুদ্ৰভূষণ

কন্তা

২। বাজেন্দ্ৰভূষণ

৩। অমৃতভূষণ অধিকাৰী

৪। মাধৱভূষণ

ভাঃ পটেশ্বৰী

যোগমায়

চৌঃ

ঠাকুৰ

স্বাঃ গোপীনাথ

চৌঃ

ভাঃ মহামায়াদেৱী

দলগোমা

পবিত্ৰনাৰায়ণ অধিকাৰীৰ কন্তা

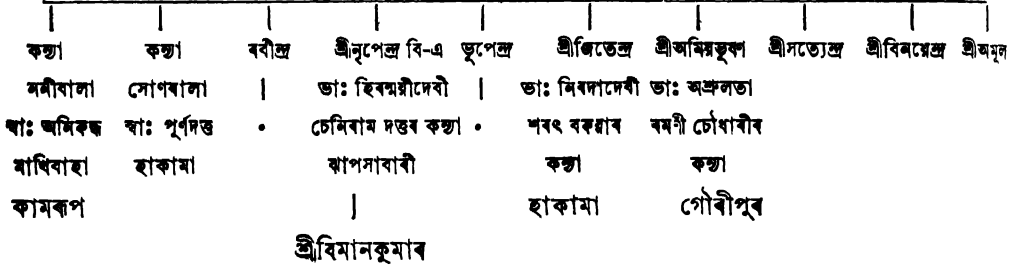
বিলাকাৰি সত্ৰ, কামৰূপ

গৌৰীপুৰ

অভয়াপুৰী

৩। অমৃতভূষণ অধিকাৰী ঠাকুৰ

| ১৭

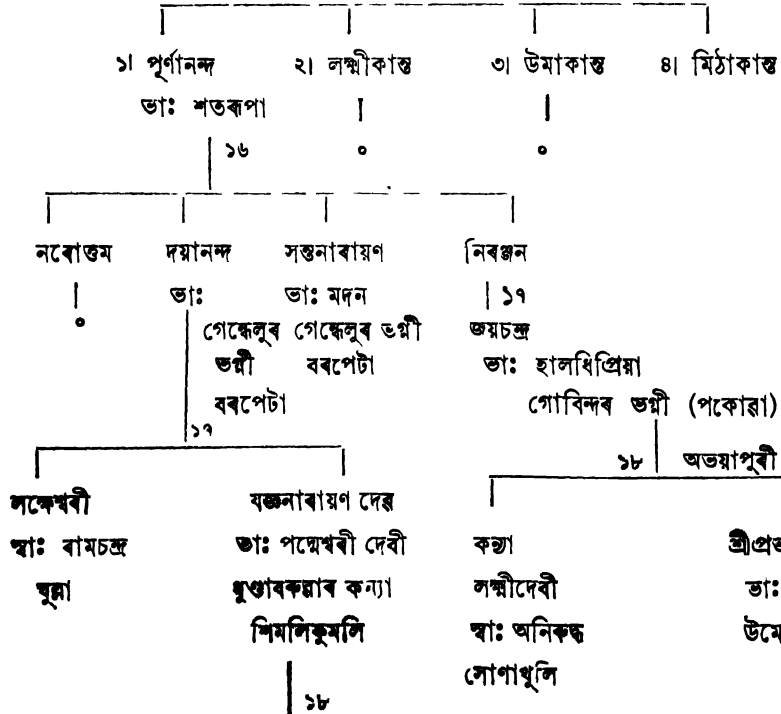

১৪

অভয়াপুৰী

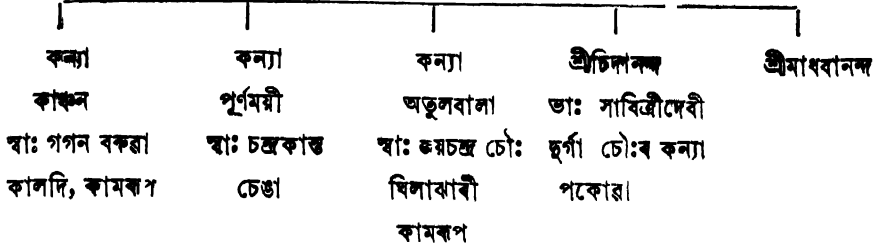
২। ভবানন্দ ঠাকুৰ

| ১৫

১৭

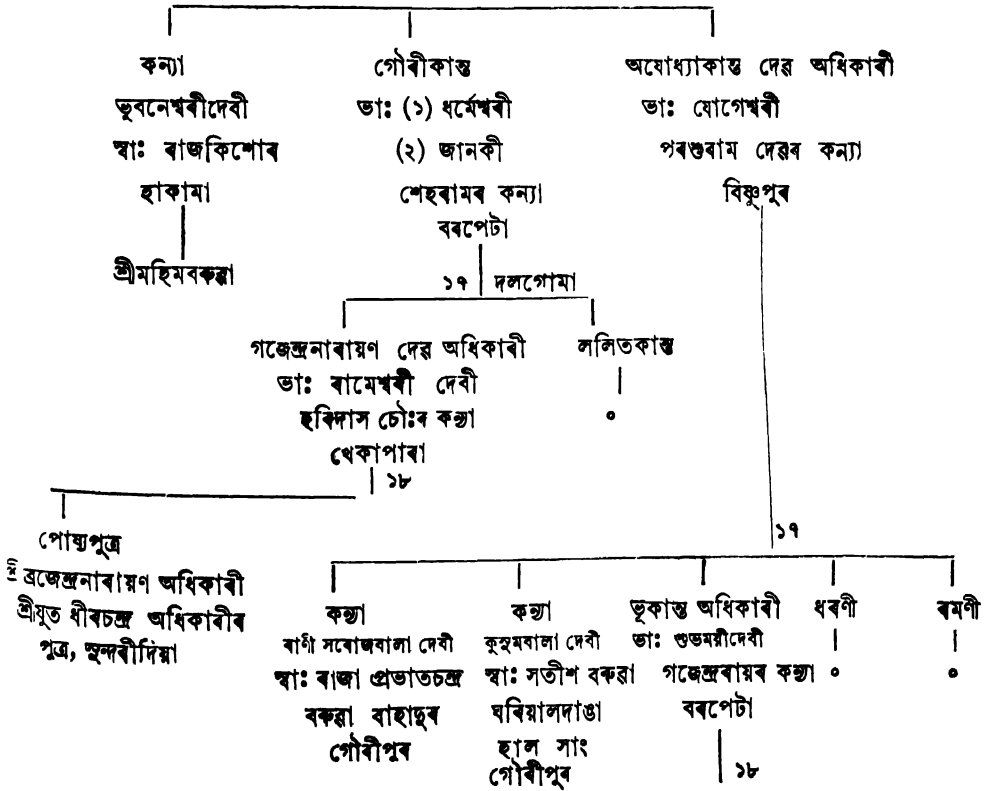
ব্রজনাৰায়ণ
| ১৮

দলগোমা

১১

৪। মিঠাকান্ত দেৱ অধিকাৰী ঠাকুৰ
| ১৬

বামচৰণ ঠাকুৰৰ বংশৰ কথা ।

চক্ৰপাণি শীকদাৰ—চুৰ্ণভনাৰায়ণ বজাৰ দিনত এওঁ গৌৰবপৰা কামৰূপক আছে। চক্ৰপাণিৰ পূৰ্ব পুৰুষ কাণ্ডকুজৰপৰা অহা বুলি পূৰ্বৰপৰা কথা চলি আহিছে। চক্ৰপাণিক শিলাত প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা পাতিছিল। চুৰ্ণভনাৰায়ণ বজাৰ দিনত এওঁ কেইবাখন বণত সেনাপতিৰ কাম কৰিছিল। এখন যুঁজত এওঁ পৰে। এওঁৰ সন্মুখে চুৰ্ণভনাৰায়ণ বজাৰ কথা লিখোঁতে লিখা হৈছে।

শ্ৰীহৰি কবিরত্ন সবস্বতী—এওঁ কেৱল “সবস্বতীভূঞা” বুলিহে জনাজাত। পিতৃৰ পাচত এওঁ পিতৃৰ শীকদাৰী বিষয় পায়। এই সময়ত চুৰ্ণভৰ পুত্ৰ ইন্দ্ৰনাৰায়ণ কামৰূপ-কমতাৰ বজা আছিল। এওঁৰ দিনত ভোটৰ উৎপাত বেচি হয়।

কবিরত্ন সবস্বতী এজন্য প্ৰখ্যাত কবি আছিল। সম্প্ৰতি এওঁ ৰচনা কৰা “জয়ত্ৰথ বধ” আমাৰ হাতত পৰিছে। বজা চুৰ্ণভনাৰায়ণৰ কথা লিখোঁতে এই পুথিৰ পদ উল্লেখ কৰা হৈছে।

প্ৰবাদ—সবস্বতী ভূঞাই দেশ-শাসন কৰোঁতে ব্ৰাহ্মণৰ ওপৰত উৎপীণন হয়। ব্ৰাহ্মণসকলে অসন্তুষ্ট হৈ তেওঁৰ বংশচ্ছেদ হওক বুলি অভিশাপ দিয়ে। সবস্বতী ভূঞাই পাচত ক্ৰমা খোজাত ৭ম পুৰুষৰ পাচত অভিশাপ ফলিব বুলি কয়।

কমতাৰ চুৰ্ণভৈৰৱ বজাৰ মৃত্যুৰ পাচত হৰিপাল আৰু বামপালে ক্ৰমে স্বাধীনভাৱে ভূঞালি কৰে। জয়পালৰ দিনত কমতাৰ খেনবংশী ৰজাই কামৰূপ অধিকাৰ কৰে। কৃষ্ণপাল বা গোপালৰ দিনত বিশ্বসিংহৰ অত্যাচাৰ হোৱাত এওঁ কোচৰ অধীন হয়।

গয়পাল বা গয়াপাণি—এওঁ বেদজ্ঞ পণ্ডিত আছিল। এওঁৰ গাত পূৰ্বৰ ব্ৰাহ্মণৰ অভিশাপ ফলিব বুলি সন্ন্যাস ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰি তীৰ্থ পৰ্য্যটন কৰি ফুৰে। শ্ৰীক্ষেত্ৰত বাস কৰোঁতে এওঁক ৬জগন্নাথ প্ৰভুয়ে স্বপ্নাদেশ কৰে—“তুমি হৰিভক্তি পৰায়ণ আৰু সন্তুষ্ণৰ বশু; তোমাৰ মনোবাঞ্চা পূৰ্ণ হব, তুমি পূৰ্ব দেশক যোৱাঁ। তাত হৰি শ্ৰীশঙ্কৰৰূপে অৱতাৰ হৈছে; তেওঁৰ সঙ্গলাভ কৰি পৰম সন্তোষ পাবা।” গয়পাল তীৰ্থযাত্ৰী কিছুমান ব্ৰাহ্মণৰ সৈতে অসম-কামৰূপক আছে আৰু ধুঞাহাটত থকা শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰক লগ ধৰে। গয়পালে প্ৰভুৰ লগত প্ৰেমমে বাদ কৰে, পাচত প্ৰভুৰ শিষ্য হয়। প্ৰভুৰ আদেশ মতে গয়াপালে সন্ন্যাস ত্যাগ কৰি গৃহাশ্ৰম ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। গয়াপালৰ নাম প্ৰভুৱে বামদাস ৰয়। বামদাস প্ৰভুৰ লগে লগে কুৰে।

বামদাস নাম-ধৰ্মত বৰ আসক্ত আছিল। এদিন ভাওনা কৰোঁতে তেওঁ প্ৰহ্লাদৰ ভাও লৈ সঁচাকৈয়ে অধিকুণ্ডত জাপ দি পৰিছিল; পাচৰ দিনা ৰাতিপুৱা তেওঁৰ গা ৰঙা পৰিছিল কিন্তু পোৰা বা জলসূটা নছিল। বামদাসৰ কথা মতেই শ্ৰীমাধৱদেৱে প্ৰভুৰ লগত সাক্ষাত কৰে আৰু তেৰাদপৰা ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে।

বামদাসৰ ৯ টি সন্তান হৈ মৰাত পূৰ্বৰ ব্ৰাহ্মণৰ অভিশাপ ফলা বুলি তেওঁক পত্নী উৰ্বশীদেৱী কালকা কাটা কৰে। তাৰ পাচত বামচৰণ ঠাকুৰৰ জন্ম হয়। বামদাস আতা প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ লগত শেষ বয়সত পাটবাউসীত বাস কৰিছিল।

৮। **ৰামচৰণ ঠাকুৰ**—মাসাশোচৰ অন্তত মাতৃ উৰ্বলী দেবীয়ে তেওঁক আনি সুল্লবীদিয়া সত্ৰত থকা দদায়ক শ্ৰীমাধৱদেৱক শোধাই দিয়ে। শ্ৰীমাধৱদেৱে দয়া পৰবশ হৈ নিজ গোত্ৰ অলম্যান দি তেওঁক গ্ৰহণ কৰে। তেতিয়াৰপৰা ৰামদাস সপৰিবাৰে সুল্লবীতে থাকে আৰু ৰামচৰণ শ্ৰীমাধৱৰ লগত থাকি ডাঙৰ হব ধৰে। শ্ৰীমাধৱে গ্ৰহণ কৰা দেখি ৰামচৰণক সকলোৱে “ঠাকুৰ” বুলিবলৈ ধৰে। তেতিয়াৰপৰা এই বংশৰ বংশধৰসকলৰ নামৰ পাচত ঠাকুৰ উপাধিয়ে শোভা কৰিবলৈ ধৰে। ৰামচৰণ ঠাকুৰ শ্ৰীমাধৱ দেৱ পুৰুষৰ সদায় সঙ্গত আছিল। শ্ৰীমাধৱেই ৰামচৰণক লিখা পঢ়া শিকাইছিল আৰু ধৰ্ম দিছিল।

ৰামচৰণ ঠাকুৰে বহুত গীত আৰু গুৰুচৰিত, বজ্জাকৰৰ পদ, কংশবধ নাট লিখে। এইজনা পুৰুষেই কীৰ্তন-ঘোষা সংগ্ৰহ কৰি এখন পুথিত পৰিণত কৰে।

ৰামচৰণ ঠাকুৰে গুৱাগাহাত এখন সত্ৰ পাতে। আৰু শেষ কালত তাতেই বাস কৰি স্বৰ্গী হয়। ইয়াতেই তেৰাৰ পদশিলা আছিল।

৯। **দৈত্য্যি ঠাকুৰ**—এওঁ বামুনা, নাওকাটা, জায়েত সত্ৰ পাতে। এওঁ এজন ডাঙৰ পণ্ডিত আৰু সাধু আছিল। কোচবেহাৰৰ মধুপুৰ সত্ৰত বাস কৰি তাতেই “গুৰু চৰিত” সংক্ষিপ্তকৈ লিখে। তেওঁ “শিশুভাইৰ গীত” আৰু প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ নাট ৰচনা কৰে।

১০। **পদ্মকান্ত দেৱ**—এওঁ এজন সংস্কৃতজ্ঞ পণ্ডিত। এওঁ ভাৰতবৰ্ষৰ বহুত তীৰ্থ পৰ্যটন কৰি বৰ্তমানে কামৰূপৰ দক্ষিণপাৰ অঞ্চলত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰে।

১১। **ত্ৰীযুত পূৰ্ণকান্ত দেৱ অধিকাৰী বি-এ**—শাস্ত্ৰ আৰু বিনীত স্বভাৱৰ লোক। বৰ্তমানে স্কুলত শিক্ষকতা কাম কৰে।

১২। **ত্ৰীযুত হৰিকান্ত অধিকাৰী**—এওঁ নৈষ্ঠিক সাধু পুৰুষ। বৰপেটাত শ্ৰীমাধৱদেৱৰ তিথিঃ এওঁৰেই পিণ্ডদানকাৰ্য্য কৰে। বৰ্তমানে গোৱালপাৰাৰ দক্ষিণ অঞ্চলত এওঁ ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰে।

১৩। **গোবিন্দ চন্দ্ৰ অধিকাৰী**—এওঁ স্পৃহাহীন সাধু পুৰুষ। বামুনা সত্ৰৰ অধিকাৰ আছিল।

১৪। **মণিৰাম মেধি**—সুল্লবীদিয়া সত্ৰৰ ১ম অধিকাৰ। এৱেঁই সত্ৰৰ নিয়ম আদি শৃঙ্খলা লগায়।

১৫। **কাণুৰাম মেধি**—সুল্লবীদিয়া সত্ৰৰ ২য় অধিকাৰ। শিৱসিংহ বজাৰ দিনত এইজনা অধিকাৰৰ সত্ৰ চলাবৰ অৰ্থে মাটি আৰু ভকত দিয়ে। তাৰ তাগৰ ফলিৰ নকল ইয়াত দিয়া হল।

১৬। **বাঁহীৰাম আৰু হাৰিৰাম**—যুটীয়া অধিকাৰ হয়। দুয়ো লগ হৈ গুৰুজনৰ আৰ্হি অনুসাবে ১০৫ হাত দীঘল ৪২ হাত বহল নামঘৰ সাজে; আৰু এটি সুল্লব মঠ নিৰ্মাণ কৰে। এই সময়ত তেওঁৰ লগত ইংৰাজৰ বণ হৈছিল। অধিকাৰদ্বয়ে এই বণত গবৰ্ণমেণ্টক যথেষ্ট পৰিমাণে সহায় কৰাত ১৮৮০ পুৰা নিৰুৰ ভূমি এওঁলোকক দান কৰে।

১৭। **ধৰ্মকান্ত দেৱ**—এওঁ ১৪ বছৰ বয়সতে অধিকাৰ হয়; আৰু ৮৪ বছৰ বয়সলৈ সত্ৰ চলায়।

১৮। **ত্ৰীযুত ৰাধাকান্ত দেৱ**—বৰ্তমান সুল্লবীদিয়া সত্ৰৰ অধিকাৰ; ১৩২৮ চনত এই পদ লাভ কৰিছে। এওঁ সবল আৰু সাধু পুৰুষ।

১৯। **ঘনকান্তদেৱ**—এওঁ ডাঙৰ দীঘল, বলী আৰু সূত্ৰী পুৰুষ আছিল। এওঁ বৰ উত্তোঙ্গী পুৰুষ আছিল। কোনো কোনো সময়ত এওঁ হাবিত সোমাই জীয়াই জীয়াই পহু ধৰি আনিছিল। এওঁ বহুত ঠাইত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি ফুৰিছিল।

শ্ৰীযুত হেমকান্ত দেৱ—এওঁ শকত-আৱট আৰু উদ্যোগী পুৰুষ। এওঁ উদাৰ চৰিত্তো; বৰ্তমানে নানা ঠাইত সমভাৱে ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে।

১৩৭ সন্তানাবায়ণ—এওঁ দৰং জিলাত সত্ৰ পাতি বহুত শিষ্য কৰিছিল; পাচত জ্বলবীদিয়া ক যায়।

১৩৮ পৱিত্ৰ নাৰায়ণ—এওঁ এজন উৎসাহী ওখ মনৰ সাধু আছিল; এওঁ নগাওঁ, দৰং আদিত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি ফুৰিছিল।

১৩৯ শ্ৰীযুত বামনাবায়ণ—সৰল, উৎসাহী, ত্যাগী আৰু উদাৰ চৰিত্তৰ লোক। এওঁ পিতৃৰ আৰ্হিৰে ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে।

১৪০ দামোদৰ ঠাকুৰ—চতুৰ আৰু শাস্ত্ৰজ্ঞ পুৰুষ আছিল।

১৪১ শ্ৰীযুত দীননাথ অধিকাৰী—নৈষ্ঠিক আৰু তত্ত্বজ্ঞলোক। গীত-পদ, বাগ-বাগিণীত নিপুণ পুৰুষ।

১৪২ হৰিচৰণ ঠাকুৰ—এওঁ তেজপুৰলৈ উঠি আহে, আৰু নগৰৰ ৩ মাইল দূৰত পৰ্বতীয়া গালত সত্ৰ কৰি থাকে। এই সত্ৰৰ নামো “জ্বলবীদিয়া” ৰাখিছে; বংশধৰসকল ইয়াতেই আছে।

১৪৩ অমৃতভূষণ অধিকাৰী ঠাকুৰ—এওঁ বি-এ লৈকে পঢ়িছিল; জ্ঞানী আৰু সৰল প্ৰকৃতিৰ পদৰ। এওঁ অসমীয়া সাহিত্যৰ এজন ভাল লিখক। মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষৰ “নামঘোষা”ৰ ব্যাখ্যা কৰা “শ্ৰীমন্নামঘোষা” নাম দি প্ৰকাশ কৰি সকলোৰে শ্ৰদ্ধভাজন হৈছে। এওঁ গোৰীপুৰ হাইস্কুলত সহকাৰী হেডমাষ্টৰৰ কাম কৰিছিল।

১৪৪ শ্ৰীযুত নৃপেন্দ্ৰভূষণ অধিকাৰী বি-এ—এওঁ বি, এ পাচ কৰি গোৰীপুৰ ৰাজ-চৰকাৰত চাবৰি কৰে।

১৪৫ অযোধ্যাকান্ত অধিকাৰী—দলগোমা সত্ৰৰ অধিকাৰ আছিল। পুৰুষজন মিষ্টভাণী, সাধু আৰু জ্ঞানী আছিল।

১৪৬ ভূকান্তদেৱ অধিকাৰী—গান বাজনাতে পৈণত অমায়িক তত্ৰলোক আছিল। এওঁ গোৰীপুৰত বাস কৰিছিল।

১৪৭ গজেন্দ্ৰনাৰায়ণ অধিকাৰী—দলগোমা সত্ৰৰ অধিকাৰ আছিল। এওঁ সাধু, নৈষ্ঠিক আৰু জ্ঞানী পুৰুষ আছিল।

১৪৮ গোপীনাথ ঠাকুৰ—এওঁ কোচবেহাৰৰ ধলপুৰিত ঘৰ কৰিছিল; পাচত চাংৰাক উঠি যায়। এ’ব নাতি শ্ৰীযুত বৰেন্দ্ৰ নাৰায়ণ দেৱ অধিকাৰী; বৰ্তমানে ছত্ৰশাল বা বামবায় কুঠিৰ অধিকাৰ। এই সদৰ গোৰীপুৰ ৰাজে দিয়া কিছু ভূমি আছে; এই ভূমিও বৰ্তমান অধিকাৰে ভোগ কৰে।

জ্বলবীদিয়া সত্ৰৰ তামৰ ফলিৰ নকল।

স্বস্তি স্বৰ শ্ৰীশিৱসিংহ নৃপোবীৰাগ্ৰগণ্যঃ সুবশাধি কল্পঃ। সৌমাৰ পীঠস্থ পুৰন্দৰঃ শ্ৰীশ্ৰীশ্বৰ্গনাৰায়ণ দেৱ
বৰ্ণাঃ ॥ নৃপনিকৰকিৰীটে নৃসেব্যমানে মৰুৎকুল কমলদিনে শোণীতিবন্ধেকসিহুঃ। হিয়কৰহাৰহাৰক্ষাৰ ধিষ্ঠাৰ
কীৰ্ত্তিঃ প্ৰলয়সময়ভাংকাণ্ডচুপ্ৰতাপঃ ॥ অসৌ ধৰ্ম্মবতঃ সম্যক্‌সমভাং পবিত্ৰকামিমাং। ভক্তেভ্য কামৰপেশিন্
ভক্তানাং ভয়হাবিগীং ॥ গগণতৰ্কৰস শশাঙ্কশাকে ১৬৬০ ॥ কামৰূপদেশৰ বড়ুৱা ও বড়কাষয় ও চৌধাৰী

ও পাটোৱাৰি ও তালুকদাৰ ও ঠাকুৰীয়া ও গয়বহ সকলে সাৱধানে জানিব বাউসি পৰগণাৰ শ্ৰী৭৮৭
সুল্লৰীদিয়া সত্ৰৰ ভকত কেৱলিয়া যি আছে ও গৃহবাসী সকলো পুত্ৰ পৌত্ৰাদি ক্ৰমে স্ত্ৰে সত্ৰত থাকি
যথাযোগ্য শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তনাদি ধৰ্ম কৰি ৭৮ কুশল চিন্তি থাকিব। এই সত্ৰৰ তলে পূৰ্বে বড়বিলা উত্তবে
কলয়া হদ কৰি কৰিক্তি মাটি পকা ২০ পুৰা আক বিল বৰবিলা ১ এক কলয়া ১ এক সুল্লৰী ১ এক
এই বিল তিনি ৭৮ পুণ্যাৰ্গে দিয়া গল। ইহাৰ বাজহৰ পদ গন্ধক বেঠবেগাৰ জলকৰ জথাৰ চোৰ
চিনালা ধুমুচি, মাৰেচা দানখুত বাজদগুৰ্হ ব্যতিবেকে সৰ্কৰাৰ পৰিত্যাগ হৈল ইহা যদি কোনোজন
অজ্ঞা কৰে দগুৰ্হ হবেক ॥ ভকতৰ জায় শিৱসিংহ নুপামাত্যন্তকণোবৰফুকনঃ। ছবাবংশে সজুতন্ত্ৰেয়ঃ
বজ্জিকাপবা ॥ (সিংহৰ মোহৰ আদি)

কায়স্থ	গিৰি	পোভাই	কলিতা	গিৰি	পোভাই
কাছৰাম মেধি	১	—	হৰিনাথ	১	॥
ব্ৰাহ্মণ			হৰিগতি	১	॥
ভাগৱতী			নেহলা	১	॥
কাহাপানি	১	১	হৰিধন	১	॥
দেউৰী			হৰিচৰণ	১	॥
হৰিদেউ	১	৫	বাহকা	১	১॥
গঙ্গাধৰ	১	॥	কালাকাহু	১	১
			বাওলা	১	১॥
বামজয়	১	॥	গতিক	১	১।
কৰুণাময়	১	৫	অস্তা	১	।
কাহিমা	১	৫	বামতিয়া	১	৫
চিৰিয়া	১	॥	ধনজয়	১	৫
গুৰিন্দা	১	২			
নিখল	১	২	বামজিউ	১	১।
মণিৰাম	১	৫	পৰাহ	১	।
অভয়চৰণ	১	।			
মঙ্গলা	১	।	নাপিত—		
নৰহৰি	১	॥	অভয়	১	১।
বামবলভ	১	॥	মেঘৰাই	১	॥
হৰিবলভ	১॥	॥	বামবলভ	১	।
মণি	১	১	মাধচৰণ	১	১
মহা	১	৫	কমাৰ—		

কলিতা	গিৰি	পোতাৰ্হ	কলিতা	গিৰি	পোতাৰ্হ
নামজিউ	১	৫	হৰিগতি	১	১১
চামৰাই	১	০	বামকাহ্ন	১	৫
জাত্ৰা	১	১	হিড়া—		
বামগতি	১	১১	বাওলা	১	১১
তিতা	১	৫	হৰিচৰণ	১	৫
বামজয়	১	১	ধনয়	১	২
ককণা	১	১	লাপিয়া	১	১১
বামকাহ্ন	১	১	ভকতচৰণ	১	১১
পুৰুষোত্তম	১	৫	কালাকাহ্ন	১	০
নৰহৰি	১	৫	জয়ানন্দ	১	১
গুণনিমি	১	৫	নিম্মল	১	১১
পৰকুৱা	১	১১	অনন্তবাম	১	০

গোবিন্দগিৰী ভূঞাৰ বংশ*

১
ব্রহ্মগিৰী বা কৃষ্ণকান্ত ভূঞা
| ২
চৰিত্ৰুঞা বা বিষ্ণুকান্ত ওৰফে হৰিপাল বা ধৰ্মগিৰী
| ৩
অনন্তগিৰী ওৰফে গয়পাল
| ৪
ভবগিৰী ওৰফে বামপাল
|
বহুগিৰী ওৰফে জনাৰ্দন সবস্বতী
| ৬
বাম কাণাইগিৰী ওৰফে গোবিন্দগিৰী [দীঘলপুৰ]

ভা: ১মা—

২য়া মনোৰমা দেবী

কন্তা

উৰশী

স্বা: বামদাস জাতা

ওৰফে গল্পাপাণি

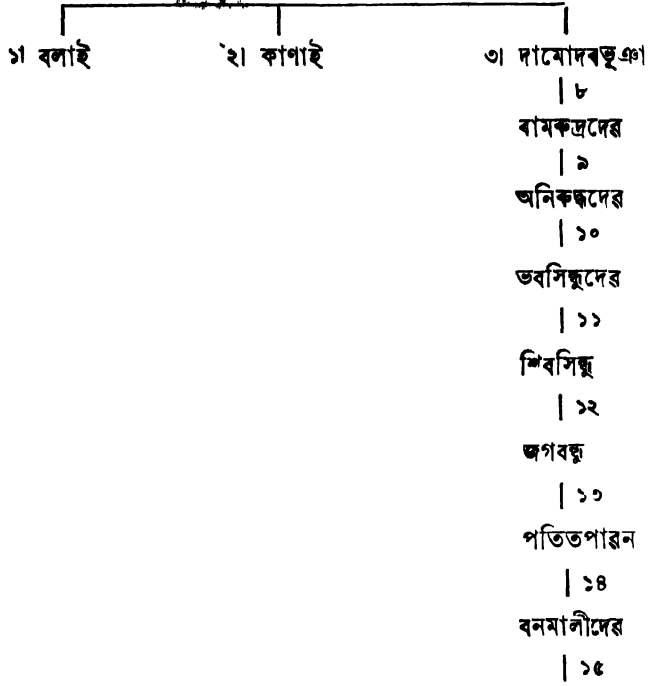
পকোৱা

পো: নলবাৰী, কামৰূপ ।
গোত্র—অলম্ব্যন
ধৰ্ম সম্প্ৰদা—ভাগৱতী
প্ৰবৰ—কাশ্যপ
অপৰ, নৈঞ

শ্ৰীশ্ৰীনাথৱদেৱ

*ওপৰৰ চাৰিপুৰুষৰ নাম শিৱসাগৰ জিলাৰ কোৱামৰা সত্ৰৰ ডেকা অধিকাৰ শ্ৰীযুত ছবিৰুৱা দেৱ মহন্ত মহাপ্ৰবৰৰ পোতা ।

গোবিন্দকবি (১ম ভাঃ)

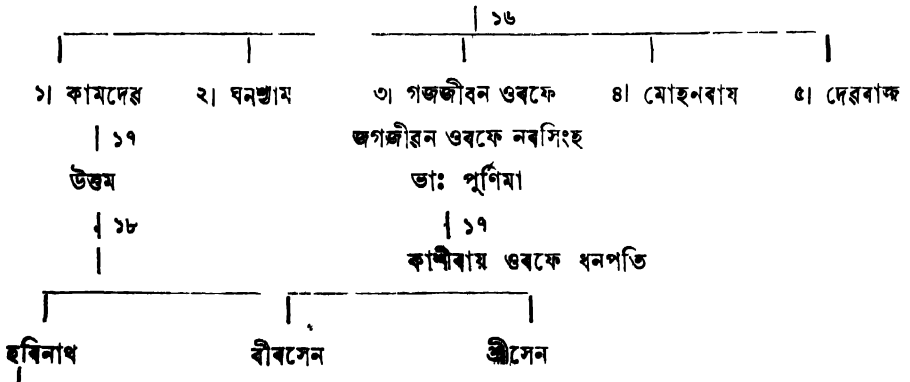

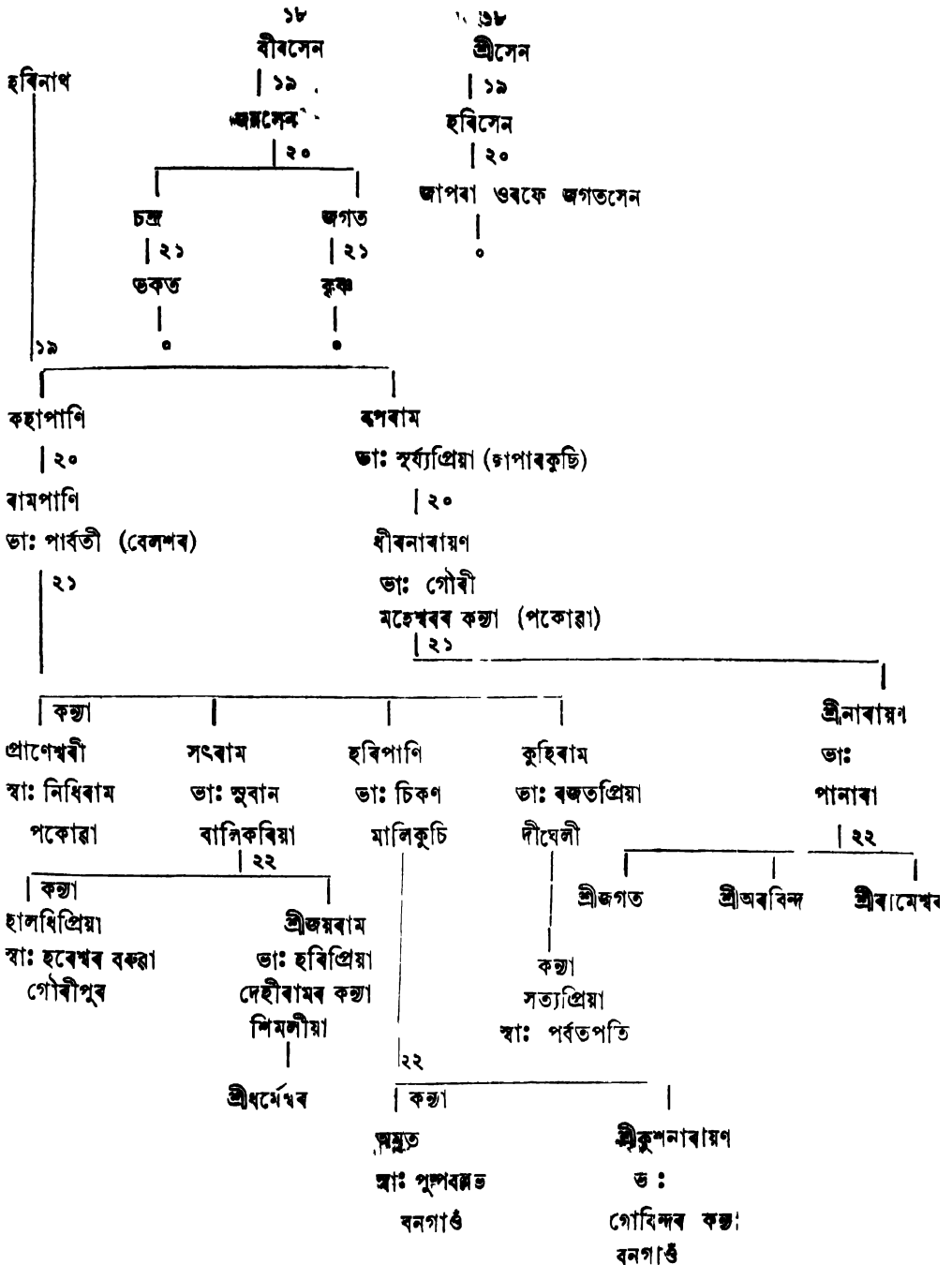
অচ্যুতানন্দ ওবফে বামপাটোরাবী

পাটোরাবী শাখা

১৫

অচ্যুতানন্দ ওবফে বামপাটোরাবী

২। ঘনশ্যাম

| ১৭

১। লক্ষ্মীনাথ

| ১৮

বিজয়চন্দ্ৰ

| ১৯

কীৰ্ত্তিৰাম

ভাঃ পেকে ওৰফে পয়া

ধাৰশিঠা

| ২০

মতিৰাম

ভাঃ কঞ্চানপ্ৰিয়া

হলিৰামৰ ভগ্নী

পানীগাওঁ

| ২১

ত্ৰীকেহক

ভাঃ মনোমতী

দস্তনাৰায়ণৰ ভগ্নী

পকোৱা

বলিয়া

°

সন্তুনাথ

°

জিতৰাম

গন্ধাৰাম

ভাঃ সন্ধ্যা

নন্দৰ ভগ্নী

বালিকৰিয়া

ত্ৰীচণ্ডীৰাম

(১) ভাঃ কনকলতা

যজ্ঞনাৰায়ণৰ কছা (সঙ্কেলী)

(২) ভাঃ দময়ন্তী (গৰ্গৰ কছা)

বৰকুৰা বালিকৰিয়া

(৩) ভাঃ

উলবাৰী

পৃথুৰাম

| ১৯

ৰঘুনাথ

ভাঃ বতনপ্ৰিয়া

ভোগৰামৰ ভগ্নী

নন্দগাওঁ (তিলনা)

| ২০

কছা

ধৰম

স্বাঃ

শিমলীয়া

গৰ্গৰাম দত্ত

ভাঃ দৈব্যপ্ৰিয়া

গোপালৰ কছা

বনগাওঁ

| ২২

কছা

অহল্যা

স্বাঃ ভবানী

বালিকৰিয়া

কছা

বথেশ্বৰী

স্বাঃ

পানীগাওঁ

গৰ্গৰাম দত্ত

ভাঃ দৈব্যপ্ৰিয়া

গোপালৰ কছা

বনগাওঁ

| ২২

কছা

শ্ৰীগোলক

স্বাঃ ভবানী

বালিকৰিয়া

কছা

মহীপ্ৰিয়া

স্বাঃ

বনগাওঁ

গৰ্গৰাম দত্ত

ভাঃ দৈব্যপ্ৰিয়া

গোপালৰ কছা

বনগাওঁ

| ২২

কছা

শ্ৰীগোলক

স্বাঃ ভবানী

বালিকৰিয়া

কছা

হলিৰাম দত্ত

ভাঃ (১) নাৰায়ণপ্ৰিয়া

বৃষ্ণৰ ভগ্নী

পানীগাওঁ

(২) তিলোপ্ৰিয়া

শেহৰামৰ ভগ্নী

বালিকৰিয়া

কছা

হেমলতা

ত্ৰীপ্ৰভাত

কছা

দয়াপ্ৰিয়া

স্বাঃ সাক্ষিত

পকোৱা

গকোৱা

কছা

অৰুণালা

কছা

ধগোপ্ৰিয়া

স্বাঃ জন্টি

পকোৱা

কছা

বাসন্তী

কছা

প্ৰতিমা

স্বাঃ অনিৰুদ্ধ

মাধিৰাহা

কছা

শীলা

কছা

ত্ৰীসাক্ষিতৰাম

ভাঃ লক্ষ্মী

কজ্জলৰ কছা

কছা

ত্ৰীচক্ৰধৰ

কছা

ত্ৰীসাক্ষিতৰাম

ভাঃ লক্ষ্মী

কজ্জলৰ কছা

কছা

ত্ৰীচক্ৰধৰ

কছা

ত্ৰীবন্ধুদত্ত

ভাঃ ব্ৰজবালা

মহীনাথৰ কছা

কছা

ত্ৰীমণি

কছা

ত্ৰীশচীদত্ত

ভাঃ ব্ৰজবালা

মহীনাথৰ কছা

কছা

ত্ৰীমণি

কছা

ত্ৰীশচীদত্ত

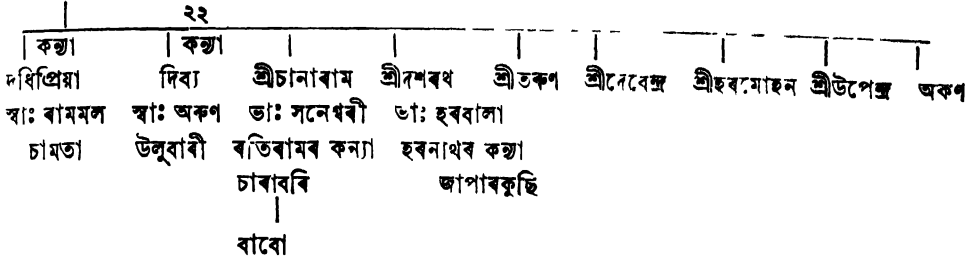
ভাঃ ব্ৰজবালা

মহীনাথৰ কছা

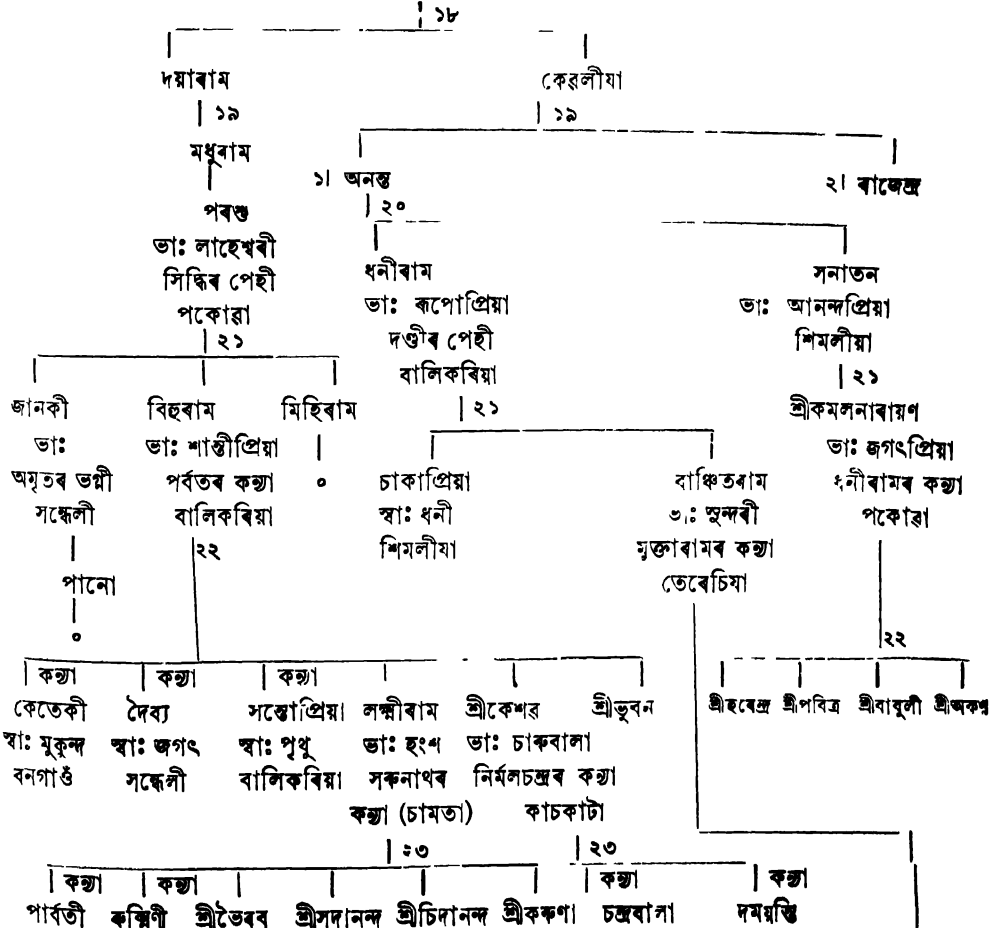
কছা

ত্ৰীমণি

২১
শ্ৰীকেহক

১৭
২। অম্বিকানাথ

২১

বাঞ্ছিতবাম

| ২২

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
বৃত্তিপ্রিয়া	শ্ৰীচেনীবাম	শ্ৰীমুকুন্দ	শ্ৰীগজেন্দ্ৰ	শ্ৰীবাজেন্দ্ৰ
স্বাঃ সমুদ্ৰ চৌধুৰী	ভাঃ কুল্ললতা	ভাঃ সবস্বতী	ভাঃ বাধিকা	
খাতাবাবী	সোণাবামৰ কল্পা	হৰপতিৰ কল্পা	দধিৰায় চৌঃৰ কল্পা	
	পকোৱা	ববিগোগ	জয়সাগৰ	
	২৩		২৩	
কল্পা	কল্পা	কন্যা	কল্পা	কল্পা
বেবতী	কল্পিণী	তৰুবালা	শ্ৰামাদেবী	সাবিত্ৰীদেবী

১২

২। বাজেন্দ্ৰ

ভাঃ ঋৰ্গেশ্বৰী

বালিকবিয়া

| ২০

প্ৰাণেশ্বৰ

ভাঃ মাণিক

মহেশ্বৰৰ কল্পা, পকোৱা

| ২১

কল্পা	কল্পা	কল্পা
সতাপ্ৰিয়া	সুবৰ্ণপ্ৰিয়া	শ্ৰীহৰেশ্বৰ দত্ত
স্বাঃ ভদ্ৰবাম	স্বাঃ কুছিৰাম	ভাঃ বজ্জৎপ্ৰিয়া
বালিকবিয়া	বালিকবিয়া	ভূমিধৰৰ কল্পা
		বালিকবিয়া

| ২২

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	নন্দ	শ্ৰীভাগ্য	শ্ৰীউদয়	শ্ৰীমহেন্দ্ৰ
মঘনা	বাসন্তী	পদ্মা	উষা	ভাঃ হৃত্তা	ভাঃ (১) হোণমাৰা	ভাঃ শৰৎবালা	
স্বাঃ সম্ভাৰাম	স্বাঃ বামপাৰ্ণি	স্বাঃ গুৰুচৰণ চৌঃ	স্বাঃ ৰূপমাণ	ভাঃ হৃত্তা	ভাঃ (১) হোণমাৰা	ভাঃ শৰৎবালা	
বেলশৰ	পকোৱা	মদাৰতোলা	চামতা	বুদ্ধিৰ কল্পা	শ্ৰামনাৰায়ণৰ	সানেকুছি	
				শিলা	কন', নন্দগাওঁ		
					২য় ভাঃ যমুনা		
					বসুৰামৰ কল্পা		
					ধাৰশিঠা		

১৬

৩। জগজীৱন ওৰফে নবসিংহ

ভাঃ পূৰ্ণিমা

| ১৭

কাশীৰায় ওৰফে ধনপতি

ভাঃ অহল্যা দেবী

নন্দগাওঁ

| ১৮

দানপতি ওৰফে হৰিহৰ গোমস্তা

(১) ভাঃ বানেশ্বৰী

মাধিবাছ

(২) গঙ্গাপ্ৰিয়া দেবী

বালিকৰিয়া

| ১৯

১	২	৩	৪	৫	৬
হৰিচন্দ্ৰ	সোমনাৰায়ণ	ভোগদত্ত	গোপাল	আনন্দ	সতাবাম
				কন্তা	
				হৰিপ্ৰিয়া	
				স্বাঃ বীৰসেন	
				শুকাইকুছি	

চৌধাৰী শাখা

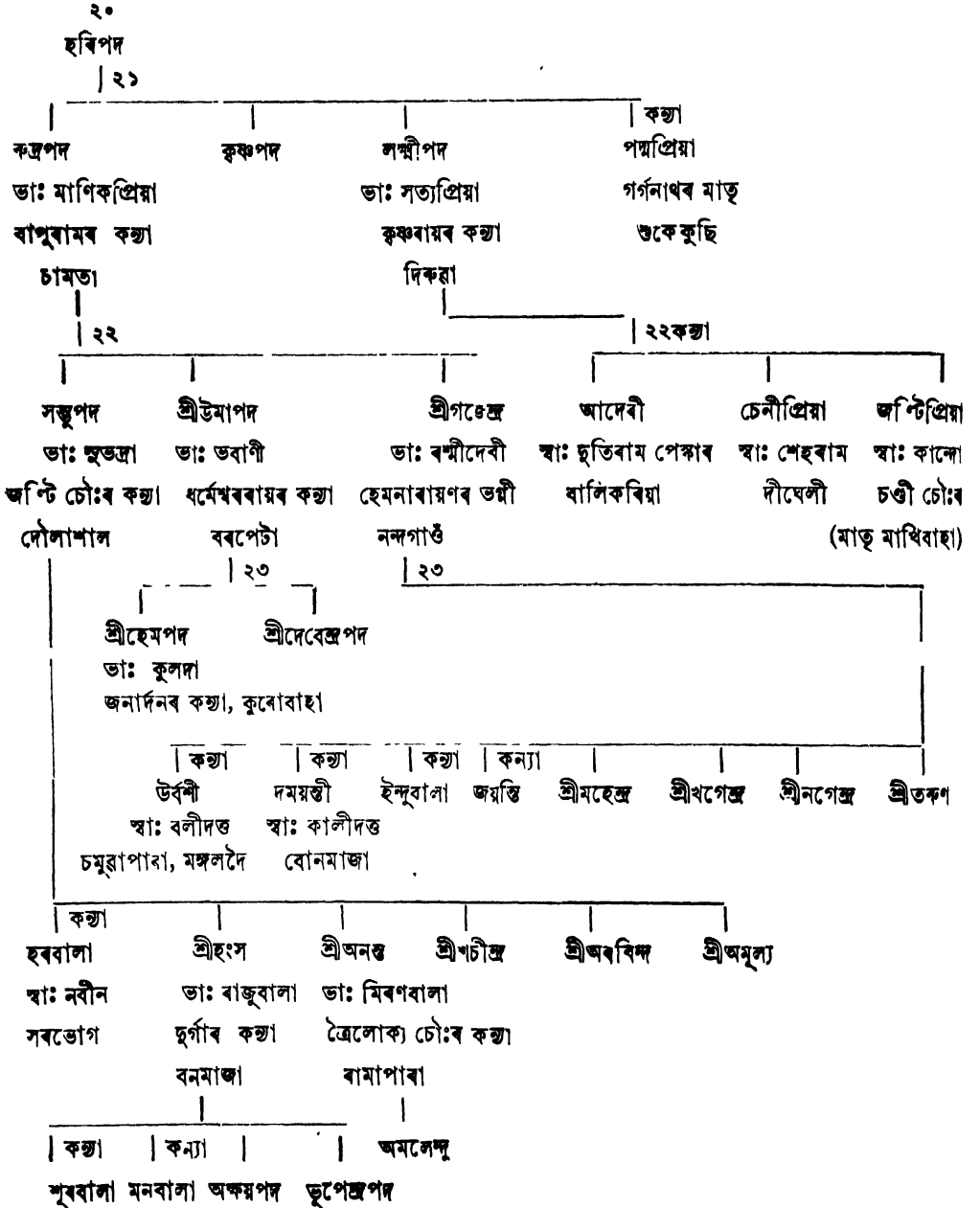
১৯

১। হৰিচন্দ্ৰ চৌধাৰী

| ২০

(ক)	কন্তা	(খ)	(গ)	কন্যা	(ঘ)
হৰিপদ	চান্দো	হৰনাথ	বিষ্ণুনাৰায়ণ	মাধবী দেবী	নাৰায়ণ পদ
ভাঃ জলোপ্ৰিয়া	কীৰ্ত্তি ও হেমৰ মাতৃ			স্বাঃ বহুবাহু	
বনগাওঁ	বালিকৰিয়া			পথুবা	

| ২১

২০

(খ) হৰনাথ চৌধাৰী

ভাঃ ৰূপেশ্বৰীদেবী

কান্দোৰ ভৱী, ঘিলাঝাৰা

| ২১

কছা	কছা	কন্যা		
সুভদ্রাদেবী	হালধি	চম্পাবতী	গৌৰীনাথ	চানামাম
স্বাঃ ভোগৰাম	স্বাঃ যজ্ঞনাৰায়ণ	বহুপতি	ভঃ চালধি	
চামতা	কেন্দুকুছি	পকোৱা	বেথাৰামৰ কন্যা	-
			বালিকৰিয়া	

| ২২

কছা	কন্যা	কছা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
খেৰেশ্বৰী	কুহীপ্ৰিয়া	দৈব্যপ্ৰিয়া	ভাগ্যপ্ৰিয়া	দিবপ্ৰিয়া	শ্ৰীৰাজনাথ
স্বাঃ নন্দভূঞা	স্বাঃ নন্দভূঞা	স্বাঃ কালীনাৰায়ণ	স্বাঃ পৰজ্ঞনাৰায়ণ	স্বাঃ গজেশ্বৰ	(১) ভাঃ শাবিত্ৰী
শিমলীয়া	শিমলীয়া	নলবাৰী	সঙ্কলী	চামতা	হলিৰ কছা
					বণাকুছি
					(২) ভাঃ বিমলা
					দানপতিৰ কন্যা
					গৌৰীপুৰ

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
বসন্তালা	কুমুদালা	অম্বচানা	শ্ৰীধিজেস্বৰ	শ্ৰীনুপেশ্বৰ	শ্ৰীভূটু
স্বাঃ মঞ্জুৰ	স্বাঃ শিশুৰাম				
বালিকৰিয়া	শিমলীয়া				

২০

(ঘ) নাৰায়ণ পদ

ভাঃ ভোগপ্ৰিয়া দেবী

পুস্পবনভৰ পেহী, বনগাওঁ

| ২১

কছা			
উমিলা	বহুপদ	সন্তোপদ	বলীপদ
স্বাঃ	ভাঃ বামপ্ৰিয়া	ভাঃ কহো	ভাঃ শচীবালা
ভগতৰ খুৰা	সাক্ষিতৰ ভৱী	সাধৰ কছা	কুম্বনাৰায়ণৰ কছা
সঙ্কলী	পকোৱা	চামতা	পকোৱা
	কন্যা	শ্ৰীচক্ৰপদ	কন্যা
	কল্পিতী	ভাঃ কৌশল্যা	জানকী
	স্বাঃ শুকচৰণ চৌঃ	বিষ্ণুমক্ৰমদেৱৰ	স্বাঃ ভগবান
	মদাৰতোলা	কছা, বাখিমাছা	চামতা
	কছা	কন্যা	কন্যা
	স্বৰ্ণলতা	নীলাবতী	শ্ৰীউমেশ

১৯

৩। ভোগদত্ত চৌধুরী
 ভাঃ (১) বিষ্ণুপ্রিয়া
 কেন্দুকুছি
 ভাঃ (২)
 ভূনকুছি

| ১৯

ধর্মদত্ত

ভাঃ (১) দয়্যপ্রিয়া
 মণিনায়াগণৰ কন্যা, পানীগাওঁ
 ভাঃ (২) জয়্যপ্রিয়া
 মনহৰিৰ কস্তা, পানীগাওঁ
 ভাঃ (৩) চাকাপ্রিয়া
 গোবিন্দৰ ভগ্নী, বনগাওঁ

| ২১

যজ্ঞদত্ত

ভাঃ মুকুন্দপ্রিয়া
 ধনী দত্তৰ বস্ত
 বালিকবিয়া

| ২২

কন্যা	শ্রীধৰগজ
ব্রজবালা	
শাঃ বঘনাথ	
বালিকবিয়া	

বীৰদত্ত

ভাঃ উত্তম
 হৰনায়াগণৰ ভগ্নী
 বনগাওঁ

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	শুকদত্ত	বংশীধৰ	শ্রীকন্দৰ্প
বস্তারতী	প্ৰভাকৰী	হনো	ভৰবা	চৌঃ সৰ্বেশ্বৰী	ভাঃ শৰৎ	ভাঃ প্ৰভা
শাঃ পদ্মধৰ	শাঃ চানাবাম	শাঃ জ্ঞানকী	শাঃ ভূবন	ধৰ্মৰ ভগ্নী	ধৰ্ম নায়াগণৰ কন্যা	বামেশ্বৰৰ কন্যা
গুৱাহাটী	চাকতা	বালিকবিয়া	খাতাবাৰী	চামতা	খাতাবাৰী	বুতনপুৰ

| ২২

কন্যা	কন্যা	কন্যা	শ্রীজিতেন্দ্র	কস্তা	কস্তা	কস্তা
নৰবালা	গিৰিবাসী	সুবোবালা		আইকণ	মাইকণ	চানা
শাঃ ডব্বধৰ	শাঃ শ্রীকান্ত	শাঃ শ্রীনবীন্দ্র				শ্রীর্থা
বালিকবিয়া	বালিকবিয়া	আইভেটি নসত্র	নগাওঁ			কুমার

২২

শ্রীগোলক	শ্রীগদাধৰ	শ্রীলাবন্ত	হেমন্তী	কস্তা	মাধবী	শ্রীকণ
----------	-----------	------------	---------	-------	-------	--------

১৯

৪। গোপালনাৰায়ণ চৌঃ
ভাঃ লক্ষ্মীদেবী
কেন্দুকুছি

| ২০

কছা যজ্ঞপ্ৰিয়া শ্বাঃ কালদি	অজদ ০	শিৱচৰণ ভাঃ চিকণ ওৰফে সৰস্বতী সন্তোৰ কছা বনগাওঁ
--------------------------------------	---------------	---

| ২১

শ্ৰীকালীচৰণ চৌঃ
ভাঃ লক্ষ্মীদেবী
ধৰ্মনাৰায়ণ চৌঃৰ কন্যা
খাতাবাৰী

| ২২

কছা কৌশল্যা শ্বাঃ অদ্বিকাগিৰী বৰপেটা	কছা তৰুবালা	কছা লীলাৱতী	শ্ৰীঅদ্বিকা ভাঃ গিৰিবালা কৰুণা বক্সাৰ কছা কালদি	শ্ৰীউত্তম ভাঃ নৰেশ্বৰী তেৰেচিয়া	শ্ৰীপ্ৰবোধ	শ্ৰীকনক	শ্ৰীৰমা
---	----------------	----------------	--	--	------------	---------	---------

| ২৩

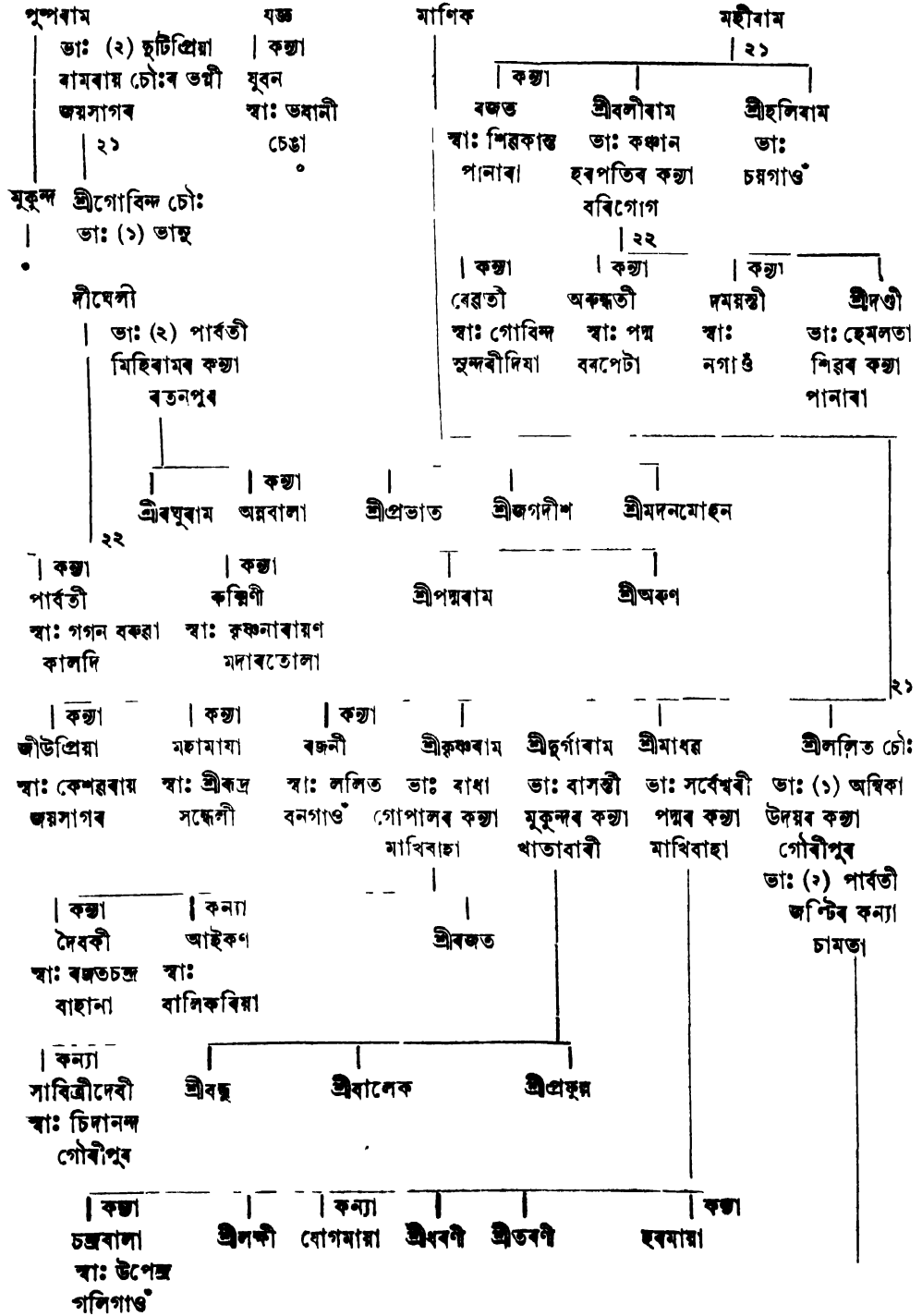
শ্ৰীনিৰ্মলকুমাৰ	কছা ৰিণা
-----------------	-------------

১৯

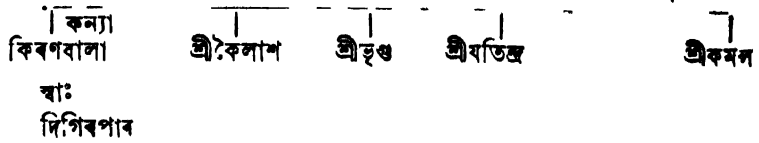
৬। সভাবাম চৌঃ
ভাঃ অমাল্যদেবী
মুন্দৰ চৌধাৰী বংশৰ
বানেকুছি

| ২০

পুস্পবাম চৌঃ ভাঃ (১) মাইমতী হুটবামৰ ভগ্নী বালিকৰিয়া	যজ্ঞবাম ভাঃ অমৃত হুটবামৰ ভগ্নী বালিকৰিয়া	মাণিকবাম ভাঃ শিৱপ্ৰিয়া মহীপতিৰ কছা ডাউতাপাৰা	মহীবাম ভাঃ হংসপ্ৰিয়া দৰ্শনধৰ ভগ্নী বালিকৰিয়া
---	--	--	---

শ্রীললিত চৌঃ

১৬

৪। যোহনবায়

১৭

১। পদ্মবায়

১৮
শিশুবায

কন্তা
কালীপ্রিয়া
স্বাঃ
লিকবিয়া

কন্তা
স্বঃ স্তবপতি
নীগাণ্ড

কন্তা
ববসাব
লিকবিয়া

২। সঞ্জয়

১৮
জয়বল্লভ
ভাঃ গুণেশ্বৰী

কান্তবায
১৯
কৰ্কতবায

১৯
বামবল্লভ
ভাঃ কুম্ভপ্রিয়া
কুম্ভদাসৰ ভগ্নী

পকোৱা

৩। শত্ৰুয়

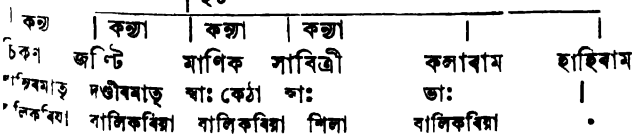
সন্তমণি
ভাঃ জগত
পশ্চিম বনভাগ
(বাঘমাৰিব)

১৯
গজেন্দ্ৰ

সোণাৰাম
ভাঃ বিলুপ্রিয়া
ভূনাথৰ কন্তা
পকোৱা

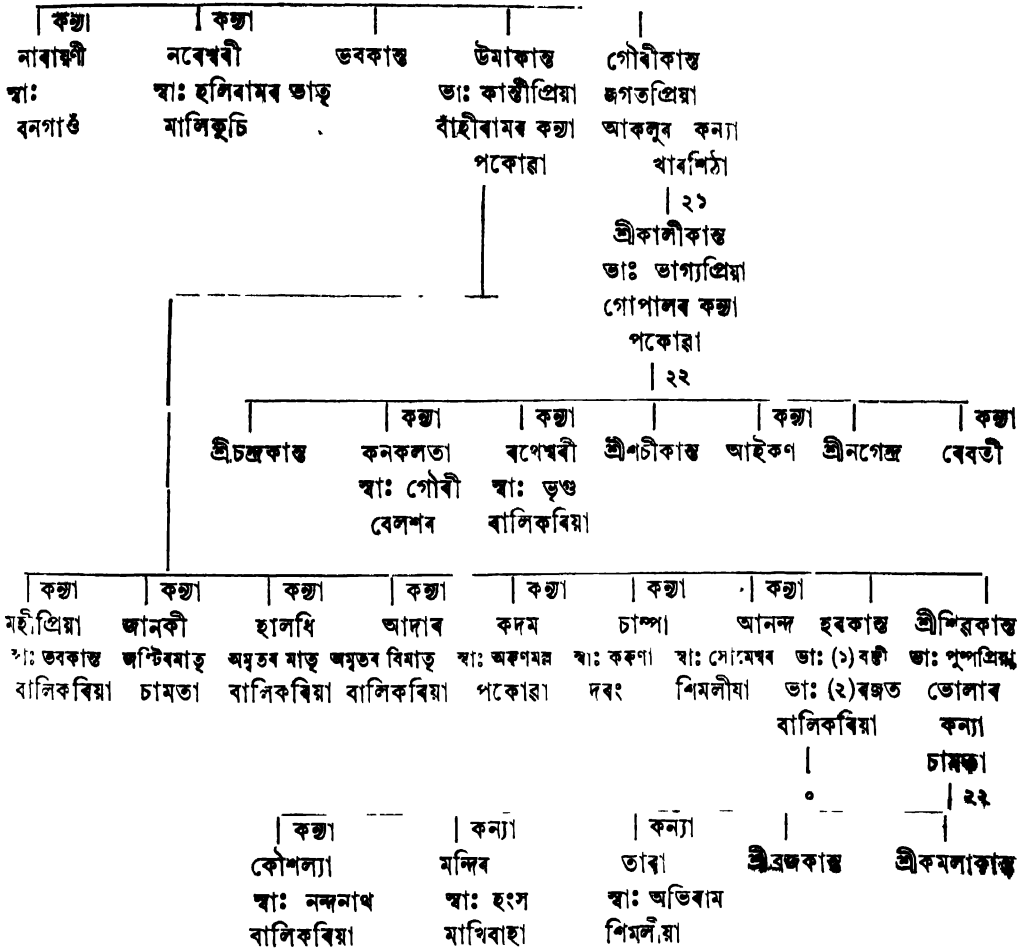
ভূপতি
ভাঃ অৰুণ
বালিকবিয়া
কন্তা
পদ্মপ্রিয়া
স্বাঃ জিতো

২০

১। বভিকান্ত

।

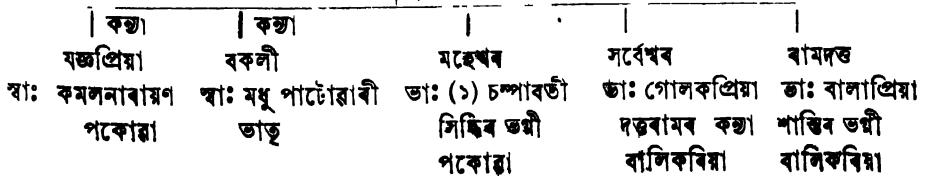
১২

২। ছায়াবাম

ভাঃ বিকূপপ্ৰিয়া

হংসৰ পেছী মালিকুচি

| ২০

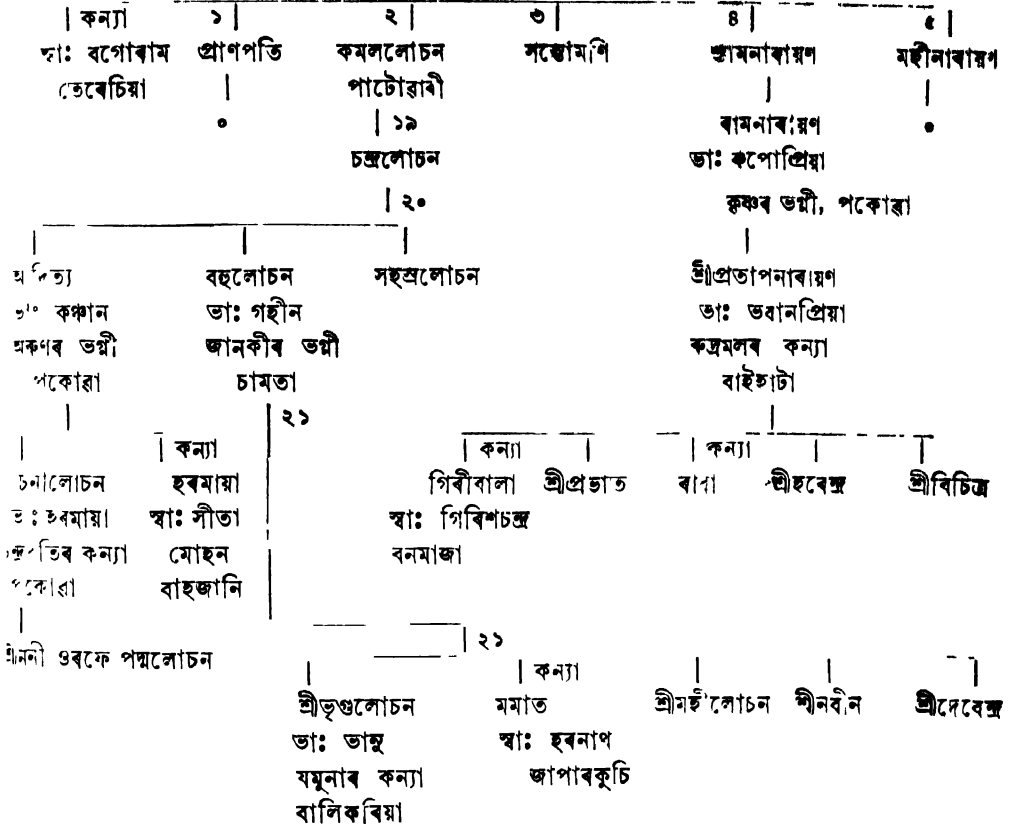

১৫

৪। নীনমণি

ভাঃ ককান

| ১৮

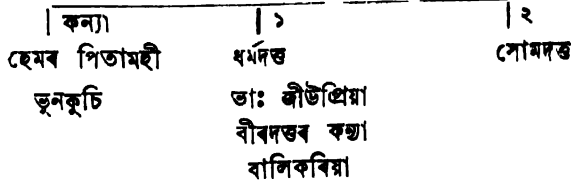
৩। সন্তোমণি

ভাঃ মাইপ্রিয়া

চক্রপাণির ভগ্নী

পকোরা

| ১৯

২। হৰিভূঞা—চণ্ডীৰ আদি ভূঞাসকলৰ লগতে তেওঁ আহি কনৌজপুৰত আছিল; আৰু নাবায়ণ ভূঞাই যি সময়ত কামৰূপত স্বাধীনভাৱে দেশ শাসন কৰে সেই সময়ত বংশধৰ ৰা. গোবিন্দগিৰী কামৰূপক আহি বালিগাওঁত বাস কৰে। এওঁ দীঘলপুৰৰপৰা আহিছিল, সেই কাৰণে দীঘলপুৰীয়াও বুলে।

ভূঞা বাবছন গোবিন্দ প্ৰধান
আছিলন্ত ভূঞা মাঝে ।
বালিগাওঁ মাঝে তেহে ঘৰ সাজে
অক্ষুগতি পাই বাজে ॥
ৰাজ আজ্ঞা মানি বালি মাঝে আনি
সাজিলন্ত ঘৰবাৰী ।
তাছান তনয় কানাই বলাহ
দীঘলপুৰীয়া গিৰী ॥
পুত্ৰৰ সহাযে বালিদিয়া গাঞে
ছাৰিফালে বাজে ছাটি ।
দীঘলপুৰীয়া ভৈলা ডেকা ভূঞা
ছাৰি গাঞা লৈলা পাতি ॥
ছাৰি গাওঁ লৈলা দীঘল পুৰীয়া
নামত উজ্জলি আছে ।
ভোগীৰথ ৰাজা দেখি মহা তেজা
ইহাঙ্কে মাতিলা পাছে ॥
সুনা দীঘলপুৰী ভূঞা ডেকাগিৰী
কামৰূপেশ্বৰ আনি ।
তুমি আমি ছই মন দিল ছই
ৰাজাকো হুঁজিব আসি ॥
তান ছই পুত্ৰ মাধৱ দামোদৰ
অল্প বয়স আছিল।^১
সেহি সন্নত ভগীৰ লগত
তেহহে মিত্ৰ কৰিল। ॥
কেন্দ্ৰি ৰজাব কৰি অত্যাচাৰ
ভৈলা মহা পত্ৰজন ।

^১ এই সময়ত মাধৱেশ্বৰ জন্ম হাই; সম্ভৱত: মাধৱেশ্বৰ গোবিন্দগিৰীৰ পুত্ৰ দেখি লিখকে একেলগে লিখি ধলে। —লিখক—

বেচি হোৱাত বামদালে আধৰুৱেৰক প্ৰভুৰ ওচৰলৈ লৈ আহে। ইয়াতো প্ৰভু শ্ৰীমন্তৰ লগত বহুত তৰ্ক বিতৰ্ক হয়। শেষত মাধৱেৰে পুৰুষ তৰ্কত হাবি প্ৰভুৰ ওচৰত নাম ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে আৰু সংলাপ নকৰিবলৈ স্তব্ব কৰে।

তেতিয়াবপৰা শ্ৰীমাধৱ পুৰুষ প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ শৰীৰৰ ছাঁয়াৰ দৰে হৈ শিষ্যে শুকক কেনে ভাৱে ভক্তি কৰিব লাগে লোকক তাৰ আৰ্হি দেখুৱাব ধৰিলে। হাতীধৰা গড় বন্ধা কৰা কৰ্মালৈ বেতিয়া যাছোমৰাজে শ্ৰীমাধৱক ধৰি "নিয়ো সেই সময়ত এওঁৰ ভক্তিভাৱ দেখি বৌদ্ধধৰ্মাৱলম্বী অৰ্হোম ৰাজেও শ্ৰীমাধৱক এৰি দিমলৈ বাধ্য হয়। এওঁ 'একান্ত' ভক্ত আছিল। শ্ৰীমাধৱৰ ঐকান্তিকতা দেখি সকলো পক্ষ প্ৰাচৰিত হৈছিল। শ্ৰীমাধৱেৰে প্ৰভুৰ লগত ভটীয়াই যাই পাটবাটীত বাস কৰে। প্ৰভু বৈকুণ্ঠ প্ৰবাণ কৰমত সুলভীদিয়াত কিছু দিন থাকে; পাচত গণককুচি আৰু কুমাৰকুচি থাকে। প্ৰভুৰ পাচত শ্ৰীমাধৱেৰেৰ ওপৰতেই ধৰ্মৰাজ্যৰ 'ভাৰ' পৰে। (দুই মহাপুৰুষৰ তৰ্ক-বিতৰ্কৰ এক অংশ ভঙ্গত দিয়া হল।)

শ্ৰীমাধৱেৰে প্ৰশ্ন কৰিছে :—

“ইটো চাৰি বেদ মাধৱৰ আজ্ঞাবাগী
সিটো আজ্ঞাভঙ্গ তুমি কৰা কিবা জানি ॥
আগম নিগম যত পুৰাণ ভাৰত।
দেবীক পূজিবে হেন সৰাৰো সম্মত ॥
জগত জননী দেবী পৰমা ঈশ্বৰী।
ব্ৰহ্মা কৰ্ত্ত দেবে থাকে যাৰ আজ্ঞা কৰি ॥
হেনয় দেবীৰ পূজা আছয় পূৰ্বতে।
তুমি নিষেধিলা তাক কোন শাস্তমতে ॥

প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ দেৱৰ উত্তৰ :—

শুনিয়ে মাধৱ তুমি হুবুৰা শাস্তক।
আজ্ঞাকৰ্ত্তা এৰি পূজা আজ্ঞা পালকক ॥
হুৰ্গা ব্ৰহ্মা কৰ্ত্ত চক্ৰ সূৰ্য্য বায়ু বহ্নি।
ইসবে থাকয় সদা যাৰ আজ্ঞা বহি ॥
হেন দেৱ এৰি আন দেৱ সেৱা কৰে।
যেন সিদ্ধ তৰিতে খানৰ লাগ্ন ধৰে ॥
দেৱতা সবৰ বাক্য ক্ৰমৰ আগত।
যট ক্ৰম ভাগৱতে হুয়াছে বেকত ॥১২৭
আৰো যি বুলিলা ঈশ্বৰৰ আজ্ঞা বেদ।
বেদ চাৰি বিধ তাৰ গোৱা পৰিচ্ছেদ ॥
বেদ বেদান্ত আৰো উপনিষদ নাম।
শিৰোমন্ত নামে চাৰি বিধ অক্ষুপাম ॥

বেদে যাক বোলে সিটো তিনিগুণময়।
ধৰ্ম অৰ্থ কাম তিনি বৰ্গ নিৰুপয় ॥
যত কাম্য কৰ্ম দেব দেবী চৰাচৰ।
ভূত প্ৰেত যক্ষ ৰক্ষ পশু পক্ষী নৰ ॥
স্বৰ্গ নৰ্ক পাপ পুণ্য ভেদ ভয় যত।
প্ৰবৃত্তি নিবৃত্তি স্তম্ভ ছুখ নানামত ॥
জনম মৰণ শোক মোহ ধন জন।
পিতৃ পুত্ৰ ভাৰ্য্যা মিত্ৰ যত বহুগণ ॥
ধনী দুঃখী তপস্বীক আদি যত যত।
সৰাকো কহিয়া আছে টীকাতো বেদত ॥
তাতে মোহ হয়। জীবে নানা কৰ্ম কৰে।
তাৰ ফলে নানা দেহ ধৰি ভ্ৰমি মৰে ॥১২৯
নজানিয়া লোকে মায়া মোহে হয় অন্ধ।
সুখৰ নিগিতে সুবে কৰিয়া প্ৰেৰন্ধ ॥
নপায়য় স্তম্ভ ছুখ পাৱে বহুতৰ।
যেন বিষবৃত্তা মধু নোহে ছিতকৰ ॥
ত্ৰিকাণ্ড কথা কৈলা অহুৰূপে।
পৰাক্ৰমে কহে তাকো নকহে স্বৰূপে ॥
যেন শিশু তিতা ঔষধক নাখাল্লয় ॥
শৰ্কৰাৰ লোত দিয়া মাতৃ পুৱায়য় ॥
পাছত বেদান্তে বোলে সবে সন্মানয় ॥
যত দেব দেবী ধৰ্ম কৰ্ম কিছু নয় ॥

একে পৰমাশ্ৰী সত্য চৈতন্ত বুৰাৰি।
 অবিজ্ঞাৰ দোষে জ্ঞান দেখে নানা কৰি ॥১০২
 যেন নিজা দোষে স্বপ্ন অনেক দেখয়।
 বিজ্ঞা ভৈলে আশ্ৰা মাত্ৰ কিছু সত্য নৱ ॥
 কৰ্মে জন্মি হুবে জীৱে ইষোনি সিষোনি।
 কৈব কোন শিতাপুত্ৰ চোৱা মনে শুণি ॥
 পৃথিবীত হোৱে দেহ পৃথিবীতে লয়।
 পৃথিবীও জানা পৰমাগুত হোৱয় ॥
 পৰমাগু ষিটো তাকো মানসে কল্পয়।
 মায়া অবিজ্ঞা মাত্ৰ প্ৰকাশ কৰয় ॥
 অবিজ্ঞা বচিত ইটো চৈধ্যয় জ্বন।
 বহুগণ আসে জড়ভৰত বচন ॥
 দেহতেসে হোৱে জ্ঞানা দেহ উতপন।
 জীৱৰ নাহিকে জানা জনম মৰ। ॥
 তৈল মলা শলা বন্ধি যাৱত সংযোগ।
 তাৱে দীপ সম দেহ দুঃখ কৰে ভোগ ॥
 মায়া মানী দেহে শিহা তেল কৰ্মফলে।
 জীৱ ভৈলা অগ্নি দীপ সংসাৰেই বোলে ॥
 ষাদশ স্বৰূত শুকে বাক্যৰ আগত।
 এহিমানো কহিলন্ত শাস্ত সাৰ তৰ ॥

সেহলো হোৱে শ্ৰী পুৰুষ স্বৰূক।
 জীৱৰ নাহিকে শ্ৰী পুৰুষ নিবৰূক ॥
 এহিমতে বেদে সমস্তকে নিবাবয়।
 একে ব্ৰহ্ম মাত্ৰ সত্য স্বৰূপ কহয় ॥
 × × × ×
 যেন বন্দি ঘাবে ঘাবে হৰ্য হোৱে দৰিশন।
 স্বৰূপৰ ঘাবে ৰূপ দেখয় তেমন ॥
 × × × ×
 শিবোৰয়ে বোলে মুক্তি বিচাবে কিসক।
 সদায় কীৰ্তন মাত্ৰ কবোক নামক ॥১৪৪
 নাম ভৈল বৎস কৃষ্ণ মূৰ্তি যেন প্ৰায়।
 নামগ্ৰাহী ভক্তৰ লাগ নেবন্ত সদায় ॥
 প্ৰীতিযুক্ত হয় নাম যিজনো লয়য়।
 তাহাৰ ভক্তি পুৰ হইবে অতুলয় ॥
 হুপুঞ্জিৰ দেব দেবী গৃহে নপশিব।
 মূৰ্তিকো নাচাইব প্ৰসাদকো হুতুঞ্জিব ॥
 চাৰি বেদ শিবোৰয় বচন আছয়।
 আত কোন খানি আছে আজ্ঞা ভঙ্গ হয় ॥

সন্তমালা—দ্বীজ গোপীনাথ।

প্ৰভুৰ প্ৰয়াগৰ পাচত শ্ৰীমাধৱপুৰুষে প্ৰভুৰ পত্নী, পুত্ৰ আৰু নাতিসকলক ডাঙৰ কৰে আৰু পুত্ৰ নাতিসকলক শিক্ষা দীক্ষা দি উপযুক্ত কৰে।

প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ প্ৰচাৰিত ধৰ্ম শ্ৰীমাধৱপুৰুষে সত্ৰ-সভা স্থাপন কৰি নিয়ম প্ৰণালী লগাই লোক সমাজত প্ৰচাৰ কৰে। এই কাৰণে নান্দেঘোষাত লিখিছে:—

শঙ্কৰ স্বৰূপে হৰি সমস্তে জগত জুৰি
 ভক্তি প্ৰদীপ লগাই থৈলা।
 মাধৱ স্বৰূপে হৰি তাতে তৈল বৰ্তি দিয়া
 অজ্ঞান আন্ধাৰ দূৰ কৈলা ॥

এই কাৰণে পৰবৰ্তীকালৰ ভক্তসকলে শ্ৰীমাধৱদেৱক মহাপুৰুষ বুলিবলৈ ধৰে; আৰু “শঙ্কৰ-মাধৱ প্ৰাণ বাক্যৰ বাম কৃষ্ণ হৰি” বুলি হিৱাৰ ভক্তি প্ৰকাশ কৰে।

শ্ৰীমাধৱ পুৰুষে বহুত গ্ৰন্থ বচনা কৰে; তাৰ ভিতৰত এই কেইখন প্ৰধান—নামঘোষা, ভক্তিৰত্নাৱলী। শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষ ১৫৪৮ খৃষ্টাব্দত জন্মিছিল ১৫৯৬ খৃষ্টাব্দত আৰু কোচবিহাৰৰ মধুপুৰ ঠানত বৈকুণ্ঠগানী হয়।

শুকচৰিত পুথিত বলাই, কাণাইৰ নাম নাই; সম্ভবতঃ এই দুই গৰাকিব কোনো বংশধৰৰ লগত পৰিচয় নাছিল। দামোদৰ বাণুকাতে আছিল। দামোদৰৰ অপৰ নাম কপচন্দ্র। কপচন্দ্র বা দামোদৰৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ বামকন্দেৱৰ বাণুকাতে থাকে। তেওঁৰ পুত্ৰ অনিৰুদ্ধদেৱ। অনিৰুদ্ধৰ বংশধৰসকলে কাশ্মপ গোত্ৰ লয়, কাৰণ একো বুজিব পৰা নগল; কোনোবা পুৰুষত নাবালক অৱস্থাত এই পৰিৱৰ্ত্তন ঘটিব পাৰে।

৮। অনিৰুদ্ধে ৫ম স্বৰ্গ ভাগৱতত লিখিছে:—

তাতে মোক্ষসুখ বিশ্বাস পৰম
কাৰুহ দলৰ পতি ।
শুকৰ চৰণে পদ চয় তনে
অনিৰুদ্ধ শিশুমতি ॥৮৬১

এই পুথি লিখা শেষ হয়:—

বেদ পক্ষ বাণ শশাঙ্ক সকল
আখিন কৃষ্ণ পক্ষত ।
সপ্তমী গোচৰে বাহুতু নগবে
পদ তৈলা সমাপতি ॥

অনিৰুদ্ধৰ পৰিচয়:—

আছিল মাধৱ দাস তানে মোক্ষ শিষ্য ।
পৰম বৈষ্ণৱ গদাচাৰ্য্য বিশিষ্ট ॥
নকৰিলা বিহা কৰি ইন্দ্ৰিয় নিগ্ৰহ ।
সধৰ্ম্মত আমাৰ কনিষ্ঠ পিতামহ ॥
তান অম্লসঙ্গে মোৰ ত্ৰিবিলা ছদয় ।
কৃষ্ণৰ চৰণে মই গৈলোহো বিক্ৰম ॥১০

৩৩ৰ পদৰ পৰা বৃজা যায় অনিৰুদ্ধদেৱে ১৫২৪ শকত অৰ্থাৎ ১৬০৪ খৃষ্টাব্দত বা শ্ৰীমাংৱদেৱ বৈকুণ্ঠ গুৰি হোৱাৰ ৮ বছৰ পাচত ইয়াক বচনা কৰে। তেওঁ শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষক ভালদৰে লাগ পাইছিল সম্ভবতঃ তেওঁৰ পৰা ধৰ্ম্মও গ্ৰহণ কৰিছিল। 'বাহুতু নগৰ' বুজিব পৰা নহল, কিয়নো 'বাউসী'য়েই লিখাৰ গোলমালত 'বাহুতু' হৈছে।

অনিৰুদ্ধদেৱে নিজেই 'কাৰুহ দল'ৰ পতি বুলি উল্লেখ কৰিছে; সম্ভবতঃ এওঁ সেই সময়ত অৰ্ধাৎ নন্দনাৰাষণ ৰজাৰ সময়ত তেওঁৰ এজন ডাঙৰ বিষয়া আছিল।

অনিৰুদ্ধদেৱৰ বংশধৰ সকলৰ বংশাৱলীৰপৰা জনা যায়—তেওঁ বাঙামাটিৰ ওচৰত গোমহাৰ কাম কৰিছিল। আমাৰ মনে "বাহুতু নগৰ" ঠিক কৰিব পাবিলেই এইটোৰ মীমাংসা সহজলিঙ্গ হব। এই বংশত এটা শ্ৰেবাদ আছে, যে "অনিৰুদ্ধদেৱে এসময়ত কোচ ৰাজধানীত হিচাব আদি দেখাবলৈ দাওঁতে

কবতীয়া গন্ধাত (বোধকৰে) গন্ধাধৰ) পাব হওতে লাগে ডুবে; তেওঁ কোনোমতে উঠাব হয় কিন্তু কাকত পত্ৰবোৰ সমস্তে পানীত হেৰায়। অনিচ্ছা নিকপায়ত পৰি নদীৰ জিন্নলিত্ত ধ্যানমগ্ন হয়। কিছুপৰ পিচত দেখে এটা কাছই কাকতৰ চৌপোলা পিঠিত লৈ তেওঁৰ লক্ষ্যলৈ আহিছে। অনিচ্ছা কাকতবোৰ গ্ৰহণ কৰে; আৰু তেতিয়াৰপৰা তেওঁৰ বংশই কাছ মধ্য বুলি ঘোষণা কৰে। বৰ্তমান সময়লৈ অনিচ্ছাৰ বংশধৰসকলে কাছৰ মাংস ভোজন নকৰে।

অনিচ্ছাৰ পঞ্চম পুত্ৰ পতিতপাবনৰ দিনত কোচৰাজ্য ভাগে। এই সময়ত কিছুদিন গোৱালপাৰা আৰু কামৰূপ মুছলমানৰ হাতত থাকে। পতিতপাবন উজাই আহি কামৰূপৰ বনদী নামে গাঁৱত বাস কৰে।

অচ্যুতানন্দ :— এওঁ পতিতপাবনৰ নাতি; এওঁৰ দিনত কামৰূপ আহোম বজাৰ হাতক যায়, আৰু এওঁ বনদী অঞ্চলত পাটোৱাৰীৰ কাম লাভ কৰে।

কাশীৰাম বা ধনপতি :— এওঁ অচ্যুতানন্দৰ নাতি; আহোম বজাৰ তলে এওঁ কাকতী হয়; আৰু শিৱসিংহ বজাৰপৰা কিছু ধৰ্মোত্তৰ ভূমি গ্ৰহণ কৰে :—

ফলিৰ নকল।

[ফলি হেৰোৱাত গুৱাহাটীৰ বৰফুকনৰপৰা তাৰ নকল স্বৰূপ কাকত পায়।]

ঔৰস্তি শ্ৰীধনপতি কাগতি প্ৰতি লিখন কাৰ্য্যক্ৰমাগে নামবৰভাগ পৰগণাৰ মধ্যম নবদি গ্ৰামৰ তোমাৰ নিজ মিষ্টিৰ বাবদ জমাৰ জোখৰ উবাৰ ডড়িকাআনি নৈৰ কোখত দলানি বাওতলি মাটী ৪০ দুই কুৰি পুড়া জমি তোমাৰ মঠঘৰৰ তলে তেল বস্তিৰ অৰ্থে ৮৮কুশল চিহ্নি পৰম সুখে ভোগ কৰি থ'ব ইহ মাটিৰ কৰ কাটল পদ পঞ্চক বেঠ বেগাৰ ধুমলি মাড়োলা দণ্ডৱদ্ধ জলকৰ জবখ্যৰ হাট ফাট ও গয়ৰহ কোনো বাবে চৌধাৰী পটয়াৰি তালুকদাৰ ঠাকুৰিয়া দিহদাৰ তনপী কোনোজনে তলপ কৰিব নপাই এই নিয়মে ধৰ্মত্তৰ পত্ৰকৈ দিয়া গেল ই সন ১২৬২ সঃ তা ১০

১৮। **হৰিচন্দ্ৰ, হৰিপদ**—ক্ৰমে চৌধাৰী হয়।

২০। **ৰত্নপদ**—গুৱাহাটীৰ বনোৰাম সুকনৰ সৰবৰাহকাৰ আছিল। এওঁ শৌলমাৰী, কাসিমগুৰ, বননগৰ, ধমধমা আৰু পানীগাঁৱত অনেক ভূমি লাভ কৰিছিল। পানীগাঁও আৰু ধমধমাৰ বাহিৰে আন বোৰ গাঁৱত এই মাটি বৰ্তমানেও বংশধৰ সকলৰ হাতত আছে।

২১। **বিকুনাৰাম**—নতুন দেহৰ পৰগনাৰ চৌধাৰী আছিল। ইংৰাজ আমোলত এওঁৰ নামতেই এই বংশৰ কয়চলা আদি কৰিছিল।

২২। **নাৰায়ণপদ**—পন্ডিৰবাকৰ পাটোৱাৰী আছিল।

২৩। **দামপতিৰ পুত্ৰ বোম্বাৰাম**—ভিনু, মদনমোহন আৰু দেৱৰ এই তিনি পৰগণাৰ চৌধাৰ আছিল। এওঁৰ দিনত দুখাখাট নামৰ নিজ পকোৱা গাঁৱৰ একখণ্ড পৈত্ৰিক মাটিৰ হৈ কমাৰহুৰি গোঁৰীচন্দ্ৰ বকৰাৰ লগত কাৰ্জিয়া হৈছিল আৰু গুৱাহাটীৰ বৰফুকনেহে বোলে তাৰ নিষ্পত্তি কৰি দিছিল।

সোমনাৰায়ণৰ শোলমাবী, চাপলেফুটি আদি ঠাইত ৪৫০ জন চেউনিয়াল বা টকনিয়াল আছিল; এওঁ ক্ৰমতাপ্ৰিয় পুৰুষ আছিল। প্ৰতাপী দেখি এওঁক বৰফুকনে বুজাব বৰহা পদ দিছিল কিন্তু সংবাদ খাৰি পোৱাৰ আগতে হঠাতে তেওঁৰ মৃত্যু হয়।

১৮। **ভোগদত্ত**—পকোৱাৰ চৌধাৰী হৈছিল।

১৯। **ধৰ্মদত্ত**—এওঁ সংস্কৃত ও জ্যোতিষ বিজ্ঞাত শাস্ত্ৰজ্ঞ পণ্ডিত আছিল; সদায় ধৰ্ম চৰ্চা কৰি থাকিবলৈ ভাল পাইছিল। এওঁ কামৰূপী কায়েহ সকলৰ বংশাৱলী ভালদৰে জানিছিল আন কি কিছুমান পুৰুষীনাৰা কণ্ঠস্থ আছিল। এওঁ এজন নৈষ্ঠিক পুৰুষ আছিল।

২০। **গোপালচৰণ**—নতুনদেহৰ পৰগণাৰ চৌধাৰী হয়। এই পৰগণাত খুন্দী নামে গাৱঁত এখন খাট ক'বছিল। এওঁৰ নাতি—

শ্ৰীযুত কালীচৰণ চৌধাৰী—এওঁ শিক্ষিত শাস্ত্ৰ আৰু সাধু স্বভাৱৰ লোক নৰ্মাল ওয় বাৰ্ষিক। বৰ্তমানে কন্ট্ৰেক্টৰ কাম কৰে। কামৰূপ আৰ্য্য কায়েহ সভাৰ সম্পাদক আৰু প্ৰাচীন কামৰূপ কায়েহ সভা সংস্থাপনৰ এজন সভ্য আৰু কামৰূপ কায়েহ সমাজৰ এওঁ এজন নেতৃ লোক।

২১। **সন্তোৰাম**—গোপাল চৰণৰ পাচত নতুনদেহৰ পৰগণাৰ চৌধাৰী হয়। এওঁ কেন্দুকুটি, ডাঙুৱা পৰা, চাপলেফুটি, কঠালবাৰি আদিত কিছুমান ভূসম্পত্তি লাভ কৰে। এওঁ এজন পণ্ডিত আছিল।

২২। **পুষ্পৰাম**—এওঁ পিতৃৰ পাচত নতুনদেহৰ, ধৰ্মপুৰ আৰু বৰক্ষেত্ৰি মৌজাত চৌধাৰী হয়। এই বংশৰ উপৰি পুৰুষে গোপাল বিগ্ৰহ স্থাপন কৰে। এই বিগ্ৰহৰ নামেই ওপৰৰ ফলিত লিখা ভূমি আহোমৰাজে দান কৰাত সি এখন সত্ৰৰদৰে হয়। বজা ঘৰবপৰা কিছুমান তকতো পায়। এওঁলোকৰ নিজা নিজা কিছুমান গোলাম বান্ধীও আছিল।

বিগ্ৰহৰ নিত্যনৈমিত্তিক পূজা সেৱাৰ বাবে প্ৰাচীন কালতেই কিছুমান ভূমি পূজাৰীক দি গৈছে; এই পূজাৰীৰ বংশধৰসকলে বৰ্তমান সময়লৈকে এই বিগ্ৰহ পূজা কৰি আহিছে।

এই সত্ৰত দৈনিক ভাগৱত পাঠ, বিষ্ণু সহস্ৰনাম পাঠ কৰাৰ পদ্ধতি আছিল; আৰু এই উদ্দেশ্যে যোলে নন্দীৰ চণ্ডীৰ শৰ্মা পণ্ডিতক ২০ বিঘা আৰু শ্ৰীকান্তদেৱ শৰ্মাক ২০ বিঘা মাটি ধৰ্মাৰ্থে দান কৰিছিল।

বালিজানা সত্ৰৰ কথা (২৮০ পৃষ্ঠা)

লক্ষ্মীপুৰৰ জমিদাৰ কমললোচন পোনতে বৰপেটা সত্ৰত ভাগবতী ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। বালিজানাৰ অধিকাৰ অমৃতকান্ত নিৰ্বংশ হোৱাত খলেপাৰাত থকা ব্ৰজকান্ত অধিকাৰীৰ ভাই বথুকান্তদেৱক পোস্ত গ্ৰহণ কৰে। তেওঁৰ পুত্ৰ বয়েশ্বৰ নিৰ্বংশ হোৱাত, তেওঁৰ ভাগিণ বানেশ্বৰ অধিকাৰী বালিজানাৰ মালিক হয়।

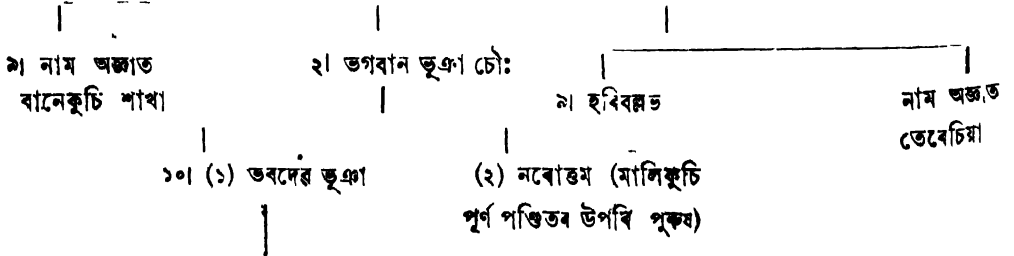
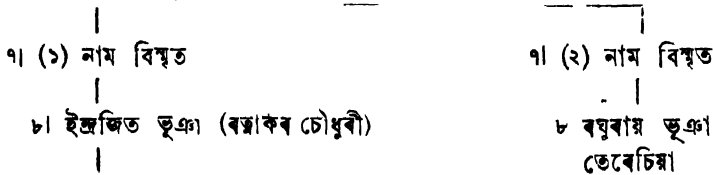
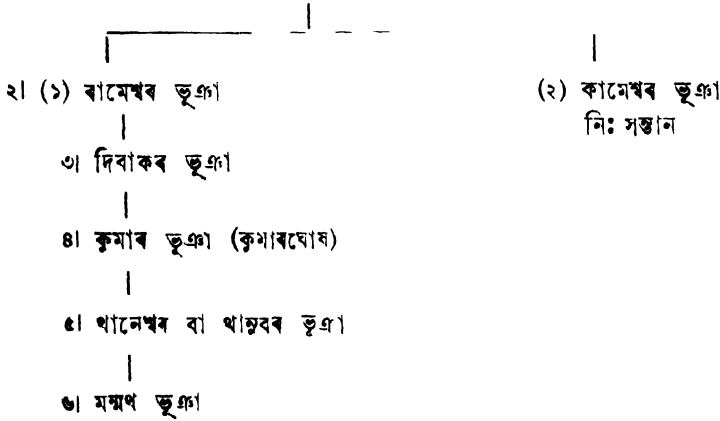
মেচপাৰাৰ জমিদাৰ বণাম চৌধাৰী আৰু তেওঁৰ পুত্ৰ মহীৰাম চৌধাৰীয়ে বালিজানা সত্ৰক প্ৰায় ৩০০ বিঘা নিৰ্ব্ব ভূমি দান কৰে। এই ভূমি বানেশ্বৰ অধিকাৰীৰ পুত্ৰ শ্ৰীযুত দেবেজনাৰায়ণ অধিকাৰীয়ে বৰ্তমানে ভোগ কৰে।

বেচপাৰা কামিদাৰ বংশে ভাগবতী ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰাৰ লগে লগে বগুৱান, নলনা, নাৰায়ণপুৰ আৰু বৈকুণ্ঠপুৰ আদি সত্ৰ স্থাপিত হয়।

বগুৱান সত্ৰ ৬যজ্ঞনাৰায়ণ অধিকাৰীৰ বংশধৰসকলে চলায়। নলনা সত্ৰাধিকাৰ নিৰ্বংশ হোৱাত তাৰ ভূমি বৃত্তি খাচ হৈ গৈছে; শিগ্ৰুবিলাক ৬যজ্ঞনাৰায়ণ অধিকাৰীৰ পুত্ৰসকলে চলায়।

খাতাবাৰী চৌধুৰী বংশৰ ও আন আন শাখাৰ পূৰ্বপুৰুষ।

১। লোহাৰ ভূঞা (কমতালৈ অহা মূল ভূঞা)

৯। নাম অজ্ঞাত

৯-১৩ লৈ অজ্ঞাত

১০। (১) ভবদেৱ ভূঞা

১৪ পদ্মনাৰায়ণ (খোৰাপাটোৱাৰী)	১১। ১ জয়নাৰায়ণ (ভুল্লনানন্দ)	২ মুকুন্দনাৰায়ণ মালিকুচি শাখা	৩ অমৃতনাৰায়ণ মালিকুচি শাখা	৪ দেবকীনন্দন নিঃ সন্তান
১৫। গৰ্গনাৰায়ণ কোচবিহাৰলৈ যায়	ভাঃ পুৰ্ণিমা	পুৰানমোহনৰ খাতাবাৰী শাখাৰ মূল পুঃ পুৰুষ	লক্ষ্মীনাৰায়ণ পণ্ডিতৰ পুঃ পুৰুষ	

১৬। সুবেন্দ্রনাৰায়ণ চৌঃ	১২ ধ্বজনাৰায়ণ চৌঃ (বলভদ্র)	খাতাবাৰী চৌঃ	২ পৰমানন্দ নিঃ সন্তান
১৭ অমবেন্দ্রনাৰায়ণ চৌঃ কোচবিহাৰ	ভাঃ দুৰ্গা বালিকবিয়া	শাখা	

১৩ বলিনাৰায়ণ চৌঃ (চক্ৰমল)
ভাঃ মাহিস্বী (মদাৰতোলা)

২
জিউনাৰায়ণ (হৰিচক্ৰ)
ভাঃ যোগমায়া

১৪ মহীনাৰায়ণ
(ভোগনাৰায়ণ)
ভাঃ মাধবী

২
দত্তনাৰায়ণ (কমলনাৰায়ণ)
ভাঃ বংমায়া
পকোৱা

১
শীৰনাৰায়ণ চৌঃ
(স্বৰ্য়ানাৰায়ণ)
ভাঃ দমমস্বী

২
১৫ দত্তনাৰায়ণ (হৰনাৰায়ণ)
ভাঃ (১) দিপেৰী
ভাঃ (২) শ্ৰীশেখৰী (নন্দগাওঁ)

১
আদিত্যনাৰায়ণ
ভাঃ মধুশ্ৰিয়া
নিঃ সন্তান

৩
পৃথুনাৰায়ণ
স্বৰ্য়শ্ৰিয়া
নিঃ সন্তান

১
১৬ বাজেন্দ্রনাৰায়ণ (লাৱজনাৰায়ণ)
ভাঃ সুভদ্রা (বালিকবিয়া)

২
গজেন্দ্রনাৰায়ণ (যাধবনাৰায়ণ)
ভাঃ (১) উমিলা (বালিকবিয়া)
ভাঃ (২) মোক্ষদা

১ ১৭ শ্ৰীমহেন্দ্রনাঃ চৌঃ (বাঘবেন্দ্র)	২ শ্ৰীকৰ্ণাচৌঃ (বমণী)	কল্পা ভাগ্যবালা শ্বাঃ গোবী	কল্পা কামিণীবালা শ্বাঃ চণ্ডীচৰণ	কল্পা শ্বৰ্ণবালা শ্বাঃ জন্টি
ভাঃ উওৰা বদনকুচি	ভাঃ মহামায়া হবেন্দ্রৰ কল্পা (বনগাওঁ)	কেন্দুকুচি	মাধিবাহা	সুভ্ৰশৰ্বা

২
বতনপুৰ
ভাঃ (১) গোলাপ
বদনকুছি
৩ শ্ৰীসত্যেন্দ্র

১
১৮ শ্ৰীমুনীন্দ্র

১
১৯ শ্ৰীঅমৃতনাঃ চৌঃ

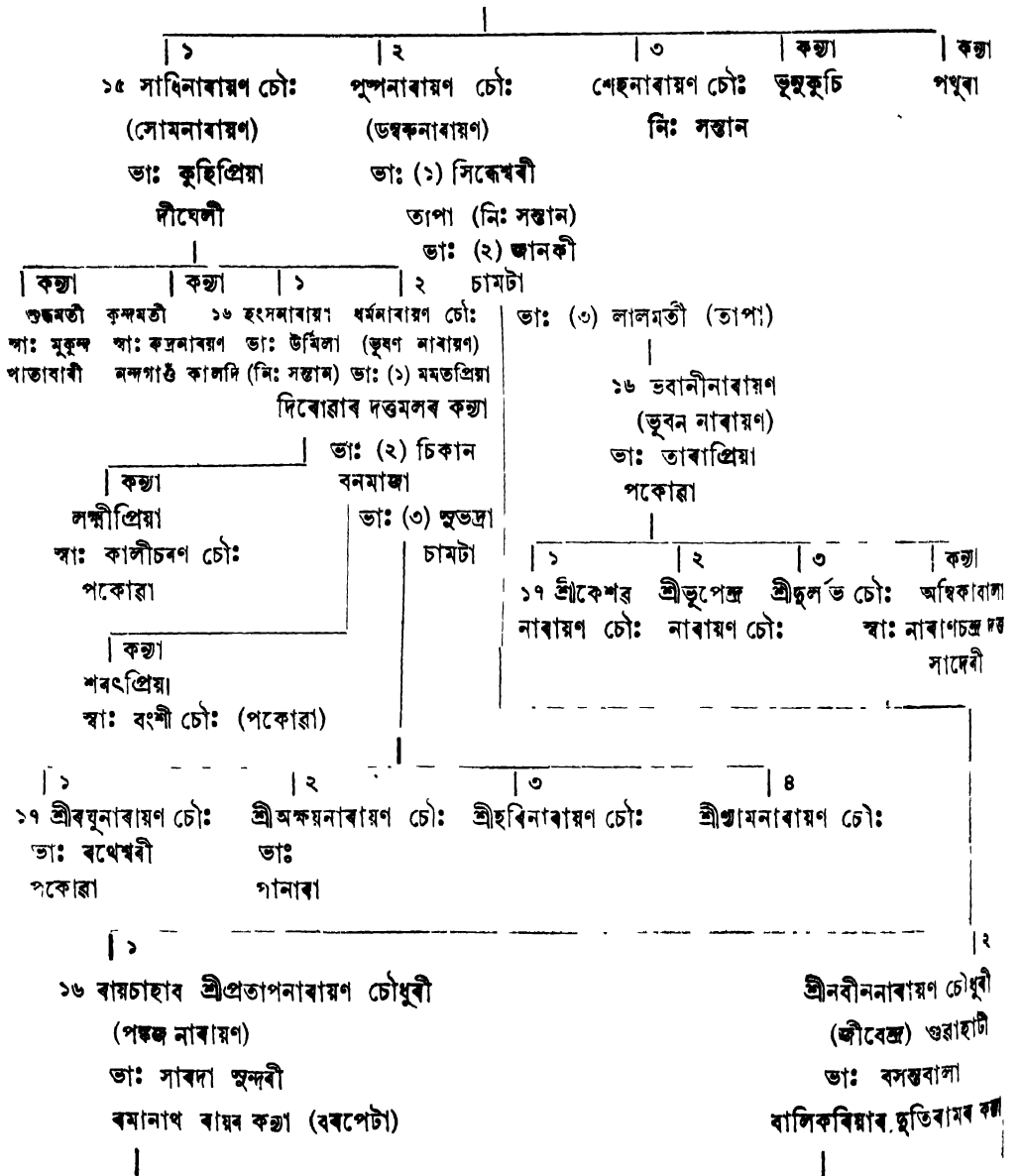
২
শ্ৰীউপেন্দ্র চৌঃ

কল্পা ববদা
শ্বাঃ দণ্ডী দত্ত (বনগাওঁ)

২ সত্যনাৰায়ণ (কমলনাৰায়ণ)

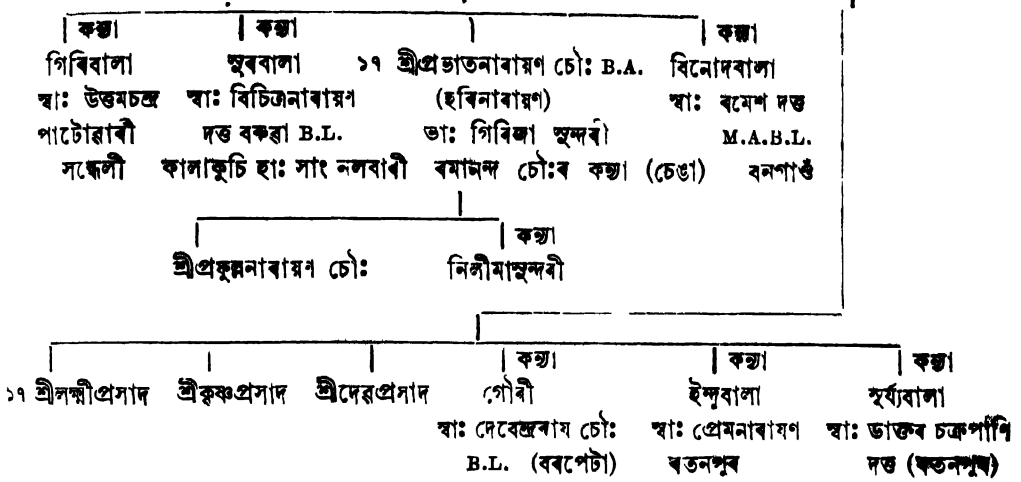
ভাঃ বংমায়া

পকোৱা

১ বায় চাহাব শ্রীপ্রভাতনাবায়ণ চৌধুরী

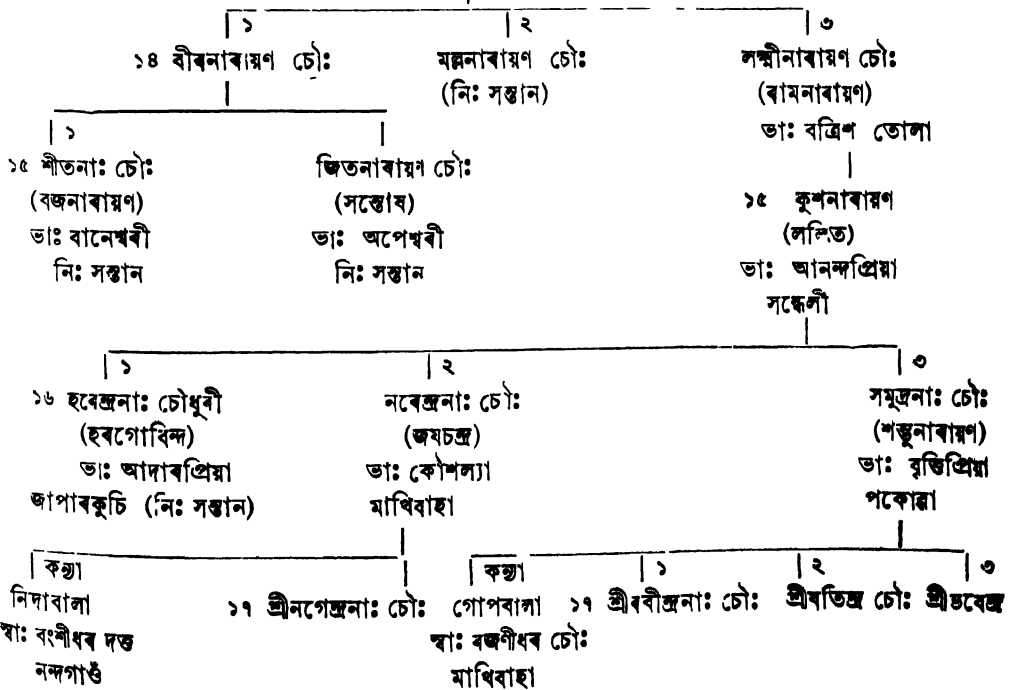
২ শ্রীনিবাস শর্মা চৌঃ

১৩ (২) জিউনাবায়ণ

হৰিচন্দ্র

স্বাঃ যোগমায়া

১। **লোহাবৰ ভূঞা**—চণ্ডিবৰভূঞা দ্বিতীয়বাৰ কমতা ৰাজ্যক আহৌতে অস্ত অস্ত বিলাকবসৈতে চণ্ডিবৰ লগত আহি বাৰভূঞাবিলাকৰ ভিতৰত এজন ভূঞা ৰূপে কমতাপুৰত অবস্থান কৰে।

২। **কুমাৰঘোষ**—কেনবংশী ৰজা দুৰ্লভ নাৰায়ণৰ মৃত্যুৰ পিচত ১৪ শতিকাৰ শেষ ভাগত কমতা ৰাজ্যৰ এক অংশ ৰাজ্যত এৰোঁ এজন স্বতন্ত্ৰ ৰজা বুলি পৰিচিত হৈছিল। এওঁ হুচেন ছাহবঘাৰা পৰাভিত আক বধ হয়।

৩। **ধানুবৰভূঞা**—এওঁৰ পিতাক কুমাৰঘোক হুচেনচাহে পৰাভিত কৰি বধ কৰাৰ পিচত, তেওঁ পিতৃ ৰাজ্যৰ পৰা কামৰূপ জিলাৰ খাতা পৰগণালৈ পলাই আহে আৰু ইয়াত তেওঁ ভূঞা হয়। এওঁৰ অস্ত এটা নাম ধানেশ্বৰ ভূঞা। এই বংশ প্ৰকৃততে “শাণ্ডিয়া” গোত্ৰৰ আছিল; কিন্তু পলাই খাতাক অহাৰ পিচত মুছলমানৰ ভয়ত নিজৰ গোত্ৰ লুকাই ইয়াত “কাশুপ” গোত্ৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে। তেতিয়াৰ পৰা এই বংশৰ লোকসকলে কাশুপ গোত্ৰৰ লোক বুলি পৰিচয় দি আহিছে।

ইন্দ্ৰজিত ভূঞা বা ৰত্নাকৰ চৌধাৰী—এওঁ বাদচাহৰ অধীনে চৌধাৰী বিষয় লয়। এওঁৰ অনেকে দিন সন্ধান নোহোৱাত মনত বৈবাগ্য আহি কিছুমান সম্পত্তি দান দক্ষিণা কৰি দশভূজা প্ৰতিমা এখন লগত বাকী সম্পত্তি এটা কুৱাত পুতি তেওঁ বৈবাগী হৈ যাব ওলাইছিল; এনেতে কৈহাটী সত্ৰৰ গোসাই এজনে তেওঁৰ ঘৰলৈ যাই তেওঁত দান খোজাত তেওঁ নিজৰ শৰীৰটো বাদে অস্ত সম্পত্তি নাই বুলি কোৱাত উক্ত গোসাই তেওঁৰ শৰীৰটোকে খোজাত তেওঁ সেই মতে স্বীকৃত হৈছিল। তাৰ পিচত উক্ত গোসাই উক্ত চৌধাৰীৰ শৰীৰটো তেওঁৰ স্বত্ব হোৱা বুলি কৈ তেওঁক শাস্তৰপৰা বৈষ্ণৱ মন্ত্ৰে দীক্ষিত কৰে। এবং পুনঃ গৃহস্থি কৰিবলৈ কোৱাত গৃহস্থী হৈ থাকে। প্ৰকাশ থাকে যে এওঁৰ ঘৰ ধৰ্মপুৰ মৌজাৰ বড়ী নামক গাঁৱত আছিল। এওঁ বৈষ্ণৱ মন্ত্ৰে দীক্ষিত হোৱাৰ পূৰ্বক্ষণ পৰ্য্যন্ত এই বংশ শাস্ত আছিল। এওঁৰেই এই বংশত পহিলা বৈষ্ণৱ মন্ত্ৰ গ্ৰহণ কৰে আৰু খাতা পৰগণাৰ পহিলা চৌধাৰী হয়।

ধ্বজনাৰায়ণ—এওঁ আহোম ৰজাৰ দিনত খাতা পৰগণাৰ চৌধাৰী আছিল। এওঁৰ পূৰ্ব পুৰুষসকল বডিৰ পৰা অহাৰ পিচৰে পৰা এওঁৰ দিনলৈ মালীকুছিতে বসতি কৰি আছিল। পিচত এদিন এষ্ট গাৱঁৰ উত্তৰ ফালে থকা খাতাবাৰী গোবিন্দপুৰ গাৱঁৰ মাজেৰে তেওঁৰ পৰগণালৈ যাব ধৰাত তেওঁ দেখিলে যে এঠাইত এটা ডাঙৰ বায়ুণ ৩কলাই এটি গেম সাপ খাব ধৰিছে। তাকে দেখি এই মাটিত বসতি কৰিলে ভাল হব বুলি তেওঁ বিশ্বাস কৰি কথিত মালকুচি গাৱঁৰপৰা এই গাৱঁলৈ উঠি আহি স্বৰ্গীয় শিবসিংহ ৰজাৰ পৰা ১৬৬৪ শকত এই গাওঁখন লাখেৰাজ ধৰ্মোত্তৰ স্বৰূপে পাইছিল (তাৰ ফণিৰ নকল তলত দিয়া হল) আৰু এই ধৰ্মোত্তৰৰ ভিতৰত ৰাজ আদেশ মতে এখন সংস্কী সত্ৰ স্থাপন কৰিবলৈ ১৬০ সাত পোৱা ভকত পায় আৰু পদ্মনাভ নামে এটি বিগ্ৰহ স্থাপন কৰে। এৱেঁই এই সত্ৰৰ ১ম মেধিও।

ভায়ৰ কলি

শক্তি নিতি বিজ্ঞা বিচাৰদা সাৰজিত শ্ৰীহৰিহৰ পদ পৰামৰ্শ পুৰন্দৰ সম শ্ৰীশ্ৰীশিৱসিংহতন্ময় প্ৰধান
 নামাঙগাসাৰ শান্তিৰ্শদাৰ শ্ৰীযুক্ত কন চহৰা বৃহৎ ফুকনেন দত্ত ধৰ্মোত্তৰ প্ৰমাণ পত্ৰিকেষুং ৬০কাঁমৰপ দেশৰ
 বড়ুৱা কামৰূ ও চৌধাৰী ও পাতোৱাৰী ও টালুকদাৰ ঠাকুৰীয়া আনা সকলে সাৰহিতে জানিব খাটা
 পৰগণাৰ খাতাৰাডি গবিন্দপুৰ গ্ৰামেৰ নদিৰ দক্ষিণ পূবে হাশিলা জংলা জমি বড়ি বাডি দৰোবস্ত পিয়লৰ
 কাকটত বাৰ পুৰা মালিকুচিৰ সংসদী সত্ৰৰ ভকট তিনি ঘৰ বাডি ভিঠি সমেত টীবাৰ বামজিউ ফকিৰ
 এক ঘৰ এছি মাটি মাছুহ ৬৬ৰ পুণ্যেজ্ঞ নাৰাণক ধৰ্মোত্তৰ পত্ৰ কৰি দিয়া গল। ৬৬ৰ কুশল চিহ্নি
 পৰম স্ত্ৰে ভোগ্য কৰহ ভাই ভাগি ভাগ লব নাশাই ইহাৰ ভকটৰ পদ পঞ্চতক বেধ বেগাম চৌধ
 চিনালা ধুমুসি মাৰেসা জলকৰ জবেমৰ দত্ত বন্ধ দান ফুট চকিহাট ঘাট সৰ্ব্ববাৰ পৰিত্যাগ হইল ইতি—
 শক ১৬৬৪ তাং ১১ আষোন।

ভকটৰ চহী—	গিৰি—	পোৱা
শিব আট্টে	১	৫০
অভয় কলিতা	১	১০
চৈতানা কৈবৰ্ত্ত	১	১০
	৩	৭০

Certified to be true copy

Sd/ Manomohan Ghosh

12/3/31

H.G. Superintendent.

Office of the Commissioner

Assam valley Districts DIN.

Authorized under sec. 76 Act 1 of 1872.

Compared by

Sd/ Tafibuddin Ahmed.

Peskar, Commissioner,

A. V. DIN.

১০। বলিনাৰায়ণ—পিতৃ বিয়োগৰ পিছত এওঁ খাতা পৰগণাৰ চৌধাৰী আছিল।

১১। ধীৰনাৰায়ণ—পিতৃ বিয়োগৰ পিছত এওঁ আহোম বজাৰ দিনত খাতা পৰগণাৰ চৌধাৰী
 আছিল। কথিত আছে যে এওঁ ৰাজঘৰীয়া কাম কৰিবলৈ কিছুদিন পাণ্ডুত আছিল। সেই সময় উজনী
 আসামৰ ফালে মানৰ অত্যাচাৰ হোৱাত হুগলী সেন কাকতী নামক এজন লোক সেই মান-ভাঙনিৰ পৰা পাণ্ডুত
 আহি উক্ত চৌধাৰীক আশ্ৰয় খোজাত তেওঁ উক্ত কাকতিক নিজ গাৱলৈ লৈ আহি নিজ হাউলিতে ঠাই
 দিছিল। তাৰ অলপ পিছতে আসামত বৃটিচ অহাৰ অলপ পূৰ্বে ধীৰনাৰায়ণ নিঃসন্তান হৈ মৃত্যু হয়।

তাৰ কিছুদিন পিছে তেওঁৰ কনিষ্ঠ ভাতৃ সন্তোনাৰায়ণে সাধিনাৰায়ণ আৰু পুস্পনাৰায়ণ নামক দুটি নাৰালক লৰা আৰু মহিনাৰায়ণে দত্তনাৰায়ণ নামক এটি নাৰালক লৰা বাৰি উভয়ৰ কাল প্ৰাপ্ত হয়। এতিয়াও কথিত আছে যে তেতিয়া এই দেশ বৃটিছ গবৰ্ণমেণ্টৰ হাতলৈ আহে তেতিয়া কামৰূপৰ কিছুমান ডাঙা মানুহক এজন বৃটিছ অফিচাৰে গোৱালপাৰালৈ মাতি নি ভেঙলোকৰ লগত মাটি-বাড়িৰ বন্দোবস্ত আদি আৰু বাজকাৰ্য্য চলাবৰ নিমিত্তে বিবয়া আদি নিযুক্তিৰ আলোচনা কৰে তেতিয়া খাতাবাৰীৰ চৌধাৰী বংশৰ কথিত কাৰণে কোনো স্বাবালক লোক নথকাত উক্ত হুগলী সেন বৰকাকতিৰ লৰা চন্দ্ৰসেন বৰকাকতি নামক এজনে খাতাবাৰীৰ চৌধাৰীৰ বংশৰ প্ৰতিনিধি স্বৰূপে যায়। তেওঁ এজন সেই সময়ত স্বালাক চতুৰ আৰু শিক্ষিত লোক আছিল; গতিকে অজ্ঞাত চৌধাৰী পাটোৱাৰী আদিৰ লগত সদৰ আমিন নিযুক্ত হল। আৰু উক্ত চৌধাৰী বংশত স্বাবালক মানুহ নথকাই উক্ত সাধিনাৰায়ণৰ খুড়া শহৰ দিখেলী গাওঁৰ সভাবাম নামক এজন চৌধাৰী হয়। কথিত চন্দ্ৰসেনে খাতাবাৰী সত্ৰৰ দৌলকো বহল কৰি তাত হাট বজাৰ আদি বহায়। তেওঁ মৃত্যুৰ পিছতো তেওঁৰ পুত্ৰ যজ্ঞসেন চৌধাৰী ধৰ্মপুৰৰ মৌজাদাৰ নিযুক্ত হয়; পূৰ্ব কথিত দৌলকে বহল কৰি কিছু বছৰ পিছে বলাকুছি গাওঁলৈ উঠি যায় আৰু বলাকুছিতে এটি নক্ষত্ৰ দৌল ঘৰ স্থাপন কৰি তাতো দৌল কৰাত দৌলৰ মেলাখনো তালৈ যায়। এই মেলাখন খাতাবাৰীৰগৰা হোৱাৰ কাৰণে সেই দৌল ও মেলাক এতিয়াও খাতাবাৰীৰ দৌল বুলি কয়।

১৫। দত্তনাৰায়ণ—পূৰ্ব কথিত মতে নিঃসন্তান ঞেঠাক ধীৰনাৰায়ণ মৃত্যু হোৱাত নাৰালক থকাৰ কাৰণে যদিও খাতাবাৰী চৌধাৰী হব নোৱাৰিলে তথাপি স্বাবালক হৈ খাতা পৰগণাৰ এক খণ্ডত তেওঁ পাটোৱাৰী কামত নিযুক্ত হৈছিল।

১৬। সাধিনাৰায়ণ—পূৰ্ব কথিত মতে নাৰালক থকাৰ কাৰণে ঞেঠাকৰ মৃত্যুৰ পিছত প্ৰথমে এওঁ খাতা পৰগণাৰ চৌধাৰী হব নোৱাৰিলে। ওপৰত কোৱামতে বৃটিছৰ প্ৰাৰম্ভতে এই বংশৰ কোনো স্বাবালক লোক নথকাত আৰু তেওঁৰ পিতামহ স্বৰ্জননাৰায়ণে পোৱা ধৰ্মোত্তৰৰ কাগজ আদি বৃটিছ গবৰ্ণ মেণ্টক ভালকৈ বুজাব নোৱাৰাত গবৰ্ণমেণ্টে ২০ কুৰি পুৰা মাটি মাত্ৰ ধৰ্মোত্তৰৰ দি বাকী মাটি বাজেয়াপ্ত কৰাত তেওঁ এটি লাখেৰাজ আপীল কৰি ১৮৪৭ সনত ২৯ চেপ্তেম্বৰত ১৬ পোৱা ভকত আৰু ১ ঘৰ উৰাৰ ফকিৰ সহ ১৬১ পুৰা মাটি ধৰ্মোত্তৰ বহল কৰে। ইয়াৰ লগত উক্ত আপীলৰ নকল দিয়া হল। এওঁ ১৮৮০ ইং চনত খাতাবাৰী মৌজাদাৰ হৈ অতি সূখ্যাতিৰে কাম কৰি গত ১৮৮৮ চনত তহশীল সৃষ্টি হোৱাৰ সময়ত কামৰ সূখ্যাতি বাবে ১ বছৰৰ অতিৰিক্ত কমিচন দি বৃত্তা বয়সৰ বাবে তেওঁক তহশীলদাৰ নিযুক্ত কৰি নোৱাৰি তেওঁৰ লৰাক তহশীলৰ হেড মহৰী কৰি দি তেওঁক মৌজাপৰা অৰণৰ কৰে। এৱেঁ সত্ৰৰ মেধি আছিল। এওঁ অতি নৈষ্ঠিক আৰু সংকৃত্ত ও ধৰ্ম বিবয়ে বিশেষ অভিজ্ঞ আৰু আসাম বুৰঞ্জী ভালকৈ জানিছিল আৰু গোপাল মন্ত্ৰ লৈছিল।

(আপীলাট সাধিনাৰায়ণ চৌধুৰীৰ আপীল অহুসাৰে খাতাবাৰী সত্ৰৰ বহলি মাটিৰ নিষ্পত্তি হুকুম)
 'ৰোবকাৰী কাছাৰী' কমিচনাৰী এজলাষ শ্ৰীযুত মেজৰ ক্ৰানসীষ জিডিক সাহাৰ স্পেসিওন 'কমিচনাৰ
 এলাকে মলুক আসাম ও গয়রহ সন ১৮৪৭ ইংরেজি তারিখ ২৭ নবেম্বৰ মোতাবেক সন ১২৫৪ বাঙ্গালা
 তারিখ ১২ অগ্রহায়ণ মোকাম গোহাটী মোতানকে জেলা কামৰূপ।

নং ৬৭০ সাধিনাৰায়ণ ডেকা মেধি গঃ—আপীলাট

চরকার বাহাদুর রেম্পণ্ডেট

মোকদ্দমা দাবী পরগণা মজকুৱেৰ গোবিন্দপুৰ মোজাৰ মোতাবেক চৌহদি ১১৫ পুয়া মাটি ও জাপাৰ
 কুছি বিল ১৫০ পোণ্ডা ভকত ধৰ্মন্তৱ মৰ্যে ২০ পুবা মাটি ও ভকত বহাল থাকিয়া বাকী বাজেআপ্ত
 হোৱা বাবদ

... ..

... .. হুকুম হইল যে—

আপীলাটি আনের আপিল এহি প্রকার ডিক্ৰি হই যে খাতাবাৰী গোবিন্দপুৰ মোজাৰ নোয়ানদীৰ
 দক্ষিণ তরফেৰ সোণ্ডাই নদী উক্ত কমপাচ নক্চাই লিখা চৌহদি মোতাবেক বিল গয়রহ দরোবক ১৬১
 পুবা মাটি ও দখলি ভকত অত্র অন্য ধৰ্মন্তৱেৰ ন্যায় আপীলাটি আনের জিন্মাই রাখিয়া বাকী ঐ
 নদীৰ উত্তরংসেৰ ও মালিকুছি মোজাৰ মাটি বাড়েআপ্ত করা যায় ও আপীলাটি আনের উকিলেএ
 নিলকঠ চক্রবর্ত্তি ওকালত নামাৰ স্বৰ্ত্ত মত ৫ টাকা ও মোজাৰ দত্ত নাৰায়ণ আচল দাবীৰ পরিমাণে ২১০/০
 অনা সাধিনাৰায়ণ আপীলাটেৰ পাশ পাইবেক ইতি—

বতারিখ ২৯ চেপ্তেম্বৰ সন ১৮৮৮ ইংরেজি মোতাবেক ১৫ আশ্বীন সন ১২৫৫ বাঙ্গালা প্রমত্ত হৈয়া
 হজুৱেৰ দস্তখত হইল।

মোকাবিলা

শ্ৰীজ্ঞানদত্ত শৰ্মা সহরেৰ

Sd/-Major F. Jenkins
 Special Commissioner

১৫। পুস্পনাৰায়ণ চৌধাৰী—পূৰ্ব কথিত মতে পিতৃ বিৰোগৰ সময়ত অতি নাৰালক আছিল সেই সময়ত
 এই গাওঁত এখন সংস্কৃত টোল থকাত সেই টোলত তেওঁ সংস্কৃত চৰ্চা কৰি টোলৰ ১ম বা ওজাছাত্ৰ
 ৰূপে পৰিগণিত হৈছিল গতিকে এওঁ সংস্কৃত ভাষা ভালদৰে জানিছিল। তাৰ পিছত তেওঁ নলবাৰীত
 সেই সময়ত থকা মুনসেফি আদালতত কেবাগী নিযুক্ত হৈ তাৰ পিছত এই অঞ্চিচ ৰঙিয়া লৈ উঠাই
 নিয়াত তাত বাই এই আদালতৰ চিবস্তাদাৰ নিযুক্ত হয়। তাৰ পাছত এই আদালত গুৱাহাটীলৈ
 উঠাই নিয়াত তাতে তেওঁ কিছুদিন চিবস্তাদাৰ থাকি গত ১৮৬৫ চনে খাতা পৰগণাৰ চৌধাৰী পদ খালি
 হোৱাত গবৰ্ণমেণ্টক পূৰ্বপুরুষৰ দাওয়া দাবী থকা সেই পৰগণাৰ কাগজবোৰ দেখাই, গবৰ্ণমেণ্ট চাকৰি
 এৰিও পূৰ্ব পুরুষৰ সন্মান বন্ধাৰ্থে সেই চনতে এওঁ খাতা পৰগণাত চৌধাৰী নিযুক্ত হয়। লোকেশ্বৰবাৰ্ড
 স্থাপিত হোৱাত এৱেঁই বাইজৰ দাবী নলবাৰী এলাকাত ১৮৮২ চনত ১ম লোকেশ্বৰবাৰ্ড মেম্বৰ নিযুক্ত

হৈ'গত ১৮৮৭ চনত নলবাৰী মাইনৰ স্কুল আৰু গত ১৮৮৮ চনত নলবাৰী ডাক্তাৰখানা স্থাপন কৰে। দৈনিক সন্ধ্যা আত্মিক প্ৰাতঃ, মধ্যাহ্ন ও সন্ধ্যা নিত্য কৰ্মবোৰৰ বাহিৰেও এওঁ যি গোপাল মন্দিৰ লৈছিল সেই বিঘৰ মন্ত্ৰতি নিতৌ পূজা আদি কৰি তাৰ লগে লগে শিৱ পূজাও কৰিছিল।

হৰেন্দ্ৰনাৰায়ণ চৌধাৰী—এওঁ উদাৰ জ্ঞানী আৰু ওখ মনৰ পুৰুষ আছিল। এওঁ নিজ বংশৰ তেৰেচিয়াৰ ৮সেনাপতি দত্ত মেধৰ মহাশয়ৰ সৈতে লগ লাগি দেশ হিতকৰ অনেক কাম কৰিছিল। সেই সময়ত এওঁ দুজনই নলবাৰী অঞ্চলৰ খ্যাতিমন্ত লোক হৈ উঠিছিল। বাঙালীসকলে দেশ শাসন লক্ষ্যে কোনো পৰামৰ্শ লবলগীয়া হলে এওঁলোক দুজনৰ পৰামৰ্শকে আগতে লৈছিল।

চান্দকুছিৰ ৬তবানীমন্দিৰ বন্ধা আৰু কিছুমান বিশিষ্ট লোকৰ সৈতে লগ লাগি এখেতসকল দুজনে প্ৰথমে মাননীয় ছুতপূৰ্ব কমিচনাৰ চাৰ চেমফিল্ড ফুলাৰ চাহাব বাহাদুৰৰ ওচৰত নলবাৰীত হাইস্কুল স্থাপন কৰাৰ নিমিত্তে আবেদন জনাই।

১৬ ধৰ্মনাৰায়ণ চৌধাৰী—পূৰ্বে উল্লেখ কৰা হৈছে যে পিতাকৰ স্থখ্যাতিৰ স্বৰূপে গবৰ্ণমেণ্টে এওঁক তহশীলদাৰ কৰিবৰ ইচ্ছা কৰিও সেই সময়ত উপযুক্ত বয়স প্ৰাপ্ত নোহোৱা বিবেচনায় সম্ভ্ৰতি নলবাৰী তহশীলৰ হেডমহৰী কামত নিযুক্ত কৰিছিল। গত ১৯০৫ চনত তহশীল ভাঙি পুনৰ মৌজা কৰাত তেওঁৰ পিতাকৰ আৰু তেওঁৰ কামৰ স্থখ্যাতিৰ বাবে তেওঁ উত্তৰাধিকাৰী সূত্ৰে খাতা মৌজাৰ মৌজাদাৰী কামত নিযুক্ত হয়। গত ১৯০৯ চনলৈকে মৌজাদাৰী কৰি মৌজাৰ পৰা অবসৰ লয়।

১৭ বায় চাহেব শ্ৰীযুত প্ৰতাপনাৰায়ণ চৌধাৰী—অনাৰী মেজিষ্ট্ৰেট। এখেতে শিক্ষা সমাপ্ত কৰাৰ পিচৰেপৰা কিছুমান বাঙালী কাকত লাগি যায়। গত ১৯০২ চনত স্বৰ্গীয় হৰেন্দ্ৰ চৌধাৰী আদি লগত নলবাৰী মাইনৰ স্কুলটিক হাইস্কুলত পৰিণত কৰাৰ বিষয় আসামৰ ভূতপূৰ্ব চীফকমিচনাৰ চাৰ চেমফিল্ড ফুলাৰ মহোদয়ক দৰখাস্ত কৰা কামত যোগদান দিয়ে। এখেতে জাগাৰ উৎপন্ন বস্ত্ৰ বিদেশত স্তুবিধা দামত বিক্ৰী কৰা বিষয়ত (ৰপ্তানী) আৰু এই জাগাত লগা বস্ত্ৰবোৰ বিদেশৰপৰা (আমদানী) আনি বিক্ৰী কৰিবলৈ সদায় অহোপূৰ্ণকাৰ্থত থাকি গত ১৯১৯ চনত এখন বাঙালী দোকান কৰিবলৈ এই বিষয় এটি কমিটি গঠন কৰি ৰাইজৰ মনোনীত মতে এখেতে সভাপতি হৈছিল। এই বিষয় এখেতে এখন স্কিম কৰিছিল। এনে দোকান খনিৰ মূল ধনৰ সহায় পাবলৈ নলবাৰী গাৱঁলীয়া বেঙ্ক নামক এখন “কো-অপাৰেটিভ বেঙ্ক” কৰি তেখেত নিজে চেৰেক্টাৰী হৈছিল। তাৰ পাচত গত ১৯১৮ চনত সেই একে উদ্দেশ্যে নলবাৰী, টিহ আৰু ৰঙিয়া চাৰ্কেল এলাকা কৰি এখন “কো-অপাৰেটিভ চেণ্ট্ৰেল ব্যাঙ্ক” কৰি ৰাইজৰ বাহানি মতে এখেতেই তাৰ চেয়াৰম্যান হয়। গত ১৯৩৮ চনলৈ চেয়াৰম্যান হৈছিল। গত ১৯০৯ চনত উত্তৰাধিকাৰী সূত্ৰে এখেতে খাতা মৌজাৰ মৌজাদাৰ নিযুক্ত হয়। আৰু তেতিয়াৰ পৰা বৰ্তমান সময়লৈকে এই পূৰ্ব পুৰুষীয়া মৌজাখন নিপুণভাবে চলাই আহিছে। গত ১৯১১ চনত লোকেলবোৰ্ড মেম্বৰ নিযুক্ত হৈ গত ১৯৩৮ চনলৈ একেবাহে গুৱাহাটী লোকেলবোৰ্ডৰ মেম্বৰ কাম কৰি আছিল। মৌজাদাৰ আৰু লোকেলবোৰ্ড মেম্বৰ হৈ আগৰেপৰা চেষ্টা কৰি অহা বাঙালী কামবোৰত সহায় কৰিবলৈ অলপ প্ৰতিপত্তি ওয়াত গত ১৯১১ চনৰপৰা খাতা মৌজাৰ প্ৰায় সকলো গাৱঁতে ঘাই সেইবিলাকত উপস্থিত থাকি গাৱঁৰ মানুহক বুজাই শুনাই সেইবিলাকৰ হতুৱাই বহুত গাৱঁলীয়া বাঙাল

কাম কৰায়। প্ৰকাশ থাকে যে আসামতেলি কামিচনাৰ চাহাব মহাছবে এনেবিলাক বাস্তাব বৰচ ২৫০০০ পচিশ হাজাৰ মান টকা লাগিল হৈ বুলি প্ৰকাশ কৰিছিল।

১৯১৩ চনৰ পৰা স্বৰ্গীয় মাণিক বৰুৱা আদিৰ লগতে আসামৰ (কামৰূপৰ উত্তৰ পাৰ্বৰণ) দৰ্কাৰ মেধৰ হয়) আৰু কেবাবাবো আসাম গবৰ্ণমেণ্টৰ দ্বাৰা চিলাং গবৰ্ণমেণ্ট হাউচলৈ নিমন্ত্ৰিত হৈ সেই দৰ্কাৰ বিলাকত যোগদান কৰে। প্ৰকাশ থাকে যে সেইবিলাক দৰ্কাৰত কাউঞ্চিলৰ নিচিনাকৈ বাস্তা, পানী, স্বাস্থ্য বন্ধা, সমবায়, কৃষি আদি বিষয় লৈ আলোচনা হৈছিল। গুৱাহাটীত হোৱা আসাম এচোচিয়েচন, কামৰূপ অফুসজান সমিতি, কামৰূপ ভাণ্ডাৰ আদিৰ এখেতে এজন সংস্থাপক মেধৰ হৈ এতিয়ালৈ আছে। আৰু আসামত সাহিত্য সভা গঠন হোৱাৰ দিনৰেপৰা এখেতে সেই সভাৰ মেধৰ হৈ আছে।

ওপৰত লিখামতে নলবাৰী মাইনৰ স্কুলটি হাইস্কুলত পৰিণত কৰিবলৈ নলবাৰীৰ কেইজনমান মানুহে গত ১৯০২ চনৰপৰা চেষ্টা কৰি থাকিলেও সেই স্কুলৰ দৰ্কাৰি বিষয়ে ১৬০০০ হাজাৰ টকাৰ দৰ্কাৰ হোৱাত সেই টকাৰ বিষয়ে লাগিতকৈ এখেতেই ১৯১৬ চনত এই বাবদে এখন “এগ্ৰিমেন্ট” লিখি দি গাত লোৱাত গবৰ্ণমেণ্টে হাইস্কুল মঞ্জুৰ কৰিবলৈ স্বীকাৰ কৰে। আৰু সেইমতে এখেতৰ চেষ্টাত বেচিভাগ টাঙ্গা আদায় হয়। বাইজে এখেতকেই এই স্কুলৰ চেক্ৰেটাৰী কৰাত এখেতে ১৯২০ চনলৈ চেক্ৰেটাৰী থাকি সম্পূৰ্ণ হাইস্কুল কৰি দি অবসৰ লয়। প্ৰকাশ থাকে যে শিল্প সঞ্চক “কাৰ্পেণ্টাৰী” আৰু “হোচিমাৰী” আদি কিছুমান টেক্‌নিকেল বিষয় শিক্ষা দিবৰ মনস্থ কৰি চেষ্টাত আছিল।

এখেতৰ যত্নতে কামৰূপত হোৱা আৰ্য কায়স্থ সভা টেক্‌নিক্যাল হয় আৰু সমাজে বহুদিন এখেতকেই এই সভাৰ সভাপতি কৰি বখাত বহুত দুখীয়া কায়স্থ লৰাই উচ্চ শিক্ষা পাবৰ সুবিধা পায়।

বৰ্তমান যি প্ৰাদেশিক প্ৰাচীন কামৰূপ কায়স্থ সভা আছে, গত ১৯২৮ চনত উক্ত সভা স্থাপন কৰা বিনয়ে উক্ত সমাজৰ কায়স্থ সকলৰ গোৰীপুৰ বাজবাৰীত যি সাধাৰণ সভা হৈছিল সেই সভাত এখেতকেই সভাপতিৰূপে বৰণ কৰিছিল। আৰু এই সভাই এখন কমিটি গঠন কৰি দিখাত তাত শ্ৰীল শ্ৰীমন্ত বাণা বাছাৰ সভাপতি আৰু এখেতেই সহকাৰী সভাপতি হৈছিল।

এই সমাজেই উক্ত প্ৰাচীন কামৰূপ কায়স্থ সভাখন ভাৰতীয় কায়স্থ সভাৰ অন্তৰ্ভুক্ত হবলৈ বহুদিনৰ পৰা মনস্থ কৰা হৈছিল। এখেতেহে গত ১৯৩৮ চনত কলিকাতা শোভাবাজাৰ বাজ ভৱনত বহা নিখিল ভাৰতীয় সভালৈ নিজে সমস্ত খৰচ বহন কৰি তালৈ যাই এই প্ৰাচীন কামৰূপ কায়স্থ সভাখন নিখিল ভাৰতীয় কায়স্থ সভাৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰে; আৰু ভাৰতীয় সভাত এখেতেই আসামৰপৰা সেই সভাৰ সহকাৰী সভাপতিৰূপে মনোনীত হা। তেতিয়াৰপৰা এতিয়ালৈ সেই কামতে আছ।

এখেতে ১৯১৩ চনত কামৰূপত এখন মৌজাদাৰী সভা গঠন কৰে। আৰু ১৯২১ চনত গুৱাহাটীত বহা সমূহ আসামৰ মৌজাদাৰী সভাৰ অধিবেশন পাতে। এখেত সেই সভাৰ হুঁটা চেক্ৰেটাৰী হয়। এখেতে বৰ্তমানলৈও কামৰূপ মৌজাদাৰ সভাৰ সভাপতি আৰু আসাম মৌজাদাৰ সভাৰ কাৰ্য্যকৰী সভাৰ মেধৰ হৈ আছে।

গত ১৯১৩ চনৰপৰা গবৰ্ণমেণ্টে গাওঁবিলাকত স্তিলেজ অৰ্থাৰ্টি স্থাপন কৰিবলৈ প্ৰস্তাৱ কৰি গুৱাহাটী আৰু চিলাং আদিত যিবোৰ অধিবেশন বহিছিল প্ৰত্যেক অধিবেশনতেই এখেতে নিমন্ত্ৰিত হৈ তাত বহুত নিচৰ মতামত দিছিল। প্ৰকাশ থাকে যে তেখেতৰ দিয়া বহুত বিলাক কথা সেই সময়ৰ আইনজুত

হৈছিল। আৰু এখেতেই ১৯১৬ চনত এনে জিলাজ অথৰিটিৰ প্ৰথম সভাপতি হৈছিল। আৰু সেই জিলাজ অথৰিটিত দেৱানী আৰু ফৌজদাৰী শোখা ভাৰ দি বেঞ্চ আৰু কোৰ্ট স্থাপন কৰাত এখেতেই সেই বেঞ্চ আৰু কোৰ্টৰো সভাপতি হৈছিল। গত ১৯৩৬ চনত গবৰ্ণমেণ্টে নলবাৰীত এখন অনাবেৰী বেঞ্চ স্থাপন কৰি এখেতৰ কামত সুখ্যাতিৰ বাবে এখেতক অনাবেৰী মাজিষ্ট্ৰেট কৰিছে।

আসামত গবৰ্ণমেণ্টৰ কৃষি বিভাগৰ যি পৰামৰ্শ দিয়া সভা আছে (আসাম “এগ্ৰিকালচাৰ এডভাইচাৰী” বোৰ্ড) এখেতে এই বিষয়ত বহুত প্ৰজ্ঞাৰ হিতকৰ কাম কৰা বাবে সমূহ আসামৰপৰা এখেতকেই গবৰ্ণমেণ্টে সেই বোৰ্ডৰ গত ১৯৩৮ চনত মেম্বৰ নিযুক্ত কৰিছে। আৰু তেতিয়াৰপৰা এতিয়ালৈ সেই মতেই আছে।

নলবাৰী সমূহ ৰাইজৰ উপকাৰৰ অৰ্থে ডাক্তৰখানা, ভেটেৰীনাৰী ডাক্তৰখানা আৰু কো-অপাৰেটিভ ইনস্পেক্টৰৰ হেড্ কোৱাৰ্টাৰ, চববেক্তিষ্ট্ৰী অফিচ আদি আছে। বেচি ভাগৰ সংস্থাপনৰ আৰু এইবিলাকৰ আন আন বিলাকৰো উন্নতিৰ মূলতো এখেতেই।

গত ১৯৩৭ চনত তেখেতৰ চিৰ জীৱনেই ৰাজহুৱা কামত সহায় কৰা বাবে গবৰ্ণমেণ্টে অমুগ্ৰহ কৰি ৰায় চাহেব উপাধি দিয়ে।

গত ১৯১৩ চনৰপৰা ১৯৩৮ চনলৈ কৃষি বিভাগৰ অনাবেৰী কৰম্পেন্ডেট আৰু ১৯৩৮ চনৰপৰা বৰ্তমানলৈ এই বিভাগৰে অনাবেৰী অৰ্গেনাইজাৰ নিযুক্ত থাকি নিঃসৰ পৰা আৰু গবৰ্ণমেণ্টৰপৰা বহুত ধান, আলু আৰু অস্ত্ৰাশস্ত্ৰৰ বিধান কিছুমান গাৱঁত খেতি কৰায় আৰু হাড় আদি কিছুমান শৰ পোতিয়কক দি খেতিৰ উন্নতিৰ চেষ্টা কৰিছিল।

গত ১৯২২ চনৰপৰা ১৯৩২ চনলৈ কো-অপাৰেটিভৰ অৰ্গেনাইজাৰ থাকি বৰমা আৰু ধুমধমা দুই এলাকাত দুটি এণ্ডি সমবায় সমিটি আৰু বহুত গাৱঁলীয়া বেঞ্চ গঠন কৰিছিল। গত ১৯২৭ চনত বৰ্তমান ভাৰতৰ মহামান্য বৰলাট চাহাব বাহাদুৰ লৰ্ড লিনলিথ গো ভাৰতীয় কৃষি বিভাগৰ “ৰয়েল কমিচনাৰ” সভাপতি হৈ আসামলৈ আহে। তেতিয়া গুৱাহাটীৰ ৰায় বাহাদুৰ মহেন্দ্ৰমোহন লাহড়ীৰ সৈতে এখেতৰ মত অধিছিল আৰু এখেতে মত দিয়াৰ পিচত চিলঙত জৱানবন্দি দিবলৈ এখেতকেই মাতিছিল। মুঠৰ ওপৰত নলবাৰী এলাকাৰ বহুত ৰাজহুৱা কাম, নলবাৰী টাউনৰ সকলোবিলাক ৰাজহুৱা আৰু গবৰ্ণমেণ্টৰপৰা দিয়া অমুঠান এখেতৰ হাতেৰে হোৱা।

এখেতে চিলঙত হোৱা আসাম কো-অপাৰেটিভ প্ৰভিঞ্চিয়েল বেঞ্চৰো এজন সংস্থাপক সভা আৰু বহুদিন এই বেঞ্চৰ ডাইৰেক্টৰ আছিল। গত ১৯১১ চনৰ দিল্লীৰ কৰোনেইচনৰ সময়ত গোৰীপুৰৰ শ্ৰীমন্ত ৰাজা বাহাদুৰ আদিৰ লগত গুৱাহাটীত বহা দৰবাৰত এখেতেই কৰোনেইচন মেডেল পাইছিল। আৰু ভাল কামৰ সুখ্যাতিৰ বাবে ১৯৩৫ চনত জুবিলি মেডেল আৰু ১৯৩৭ চনত কৰোনেইচন মেডেল পাইছে।

লোকেলবোৰ্ড আৰু অস্ত্ৰাশস্ত্ৰ শিল্প-কৃষি আদি নতুন নতুন কামৰ পৰীক্ষা কৰা বুলিও গবৰ্ণমেণ্টে বিপোর্টত স্বীকাৰ কৰিছিল। আৰু মাননীয় ভূতপূৰ্ব আসামৰ গবৰ্ণৰ চাৰ বিটচন বেল মহোদয়ে ১৯৩৮ চনত হাইকুলৰ কামৰ লগতে অস্ত্ৰাশস্ত্ৰ ৰাজহুৱা কৃষি-শিল্প আদি কাম দেখি সেইবিলাক ভাল কাম বুলি স্বীকাৰ কৰিছিল।

কামৰূপৰ উত্তৰ পাৰৰপৰা আসাম গবৰ্ণমেণ্টৰ চিলঙত বহা আৰু অস্ত্ৰাশস্ত্ৰ ৰাজহুৱা কামৰ বাবে এখেতে

দৰবাৰ মেছৰ থকা বাবে আসাম গবৰ্ণমেণ্টে ১৯১০ চনৰপৰা আয়ত্ব শাসন আৰু সংশোধিত আইন আৰু বাজুহুৱা খেতি, শিল্প, সমবায় আদি নতুন নতুন অস্থানবিলাকৰ স্থাপন সৰ্ব্বদে এখেতৰ মত নিছিল। এনেকি ভাৰত গবৰ্ণমেণ্টে দিল্লীৰ যি এটি কৃষি বিভাগৰ চেণ্টেল সভা স্থাপন কৰিব খুজিছিল, সেই বিষয় আসামৰ পৰা এখেতৰো মত লৈছিল।

এখেত হাইস্কুলৰ চেৰ্কেটাৰী থকা কালতে নলবাৰীত সংস্কৃত সঞ্জিবনী সভা স্থাপন হয়। সেই সভাৰ এখেত এজন প্ৰতিষ্ঠাতা মেছৰ। নলবাৰীৰ সংস্কৃত কলেজৰো এজন সংস্থাপক মেছৰ। চিলঙত অসমীয়াৰ নিমিত্তে যি আসাম ক্লব আছে সেই ক্লবটি ১৯১৩ চনত সংস্থাপন হোৱাত এখেতৰো সেই ক্লবৰ এজন সংস্থাপক মেছৰ। ১৯৩৯ চনত দীঘেলী গাৱঁত কৃষি বিভাগৰপৰা এখন মোডেল ভিলেজ স্থাপন কৰায়।

গত ১৯২৬ চনত এখেত নলবাৰী “ডিম্পেনচেৰীৰ চেৰ্কেটাৰী” হৈ ইয়াত এটি ষ্টিয় ‘কোম্পাউণ্ডাৰ’ এটি ‘মিড্‌ওয়াইফ’ অৰ্থাৎ ধাত্ৰী নিয়োগ কৰায়। আৰু এটি বেমাৰ পৰীক্ষাৰ যন্ত্ৰ (মাইক্ৰস্কোপ) অনায় আৰু চৰ্’ এচিষ্টাণ্ট চাৰ্জৰ পৰিবৰ্তে এজন এমি ডাক্তৰ নিযুক্ত কৰায়। বাহিবৰপৰা বেমাৰী ও স্কুপ জৰ্মী হৈ অহা মামুহবিলাকৰ নিমিত্তে দুটা কোঠাৰ এটি ‘ইয়াৰ্জেনচিচেন্দ’ অৰ্থাৎ বোগী থকা ঘৰ প্ৰদায়।

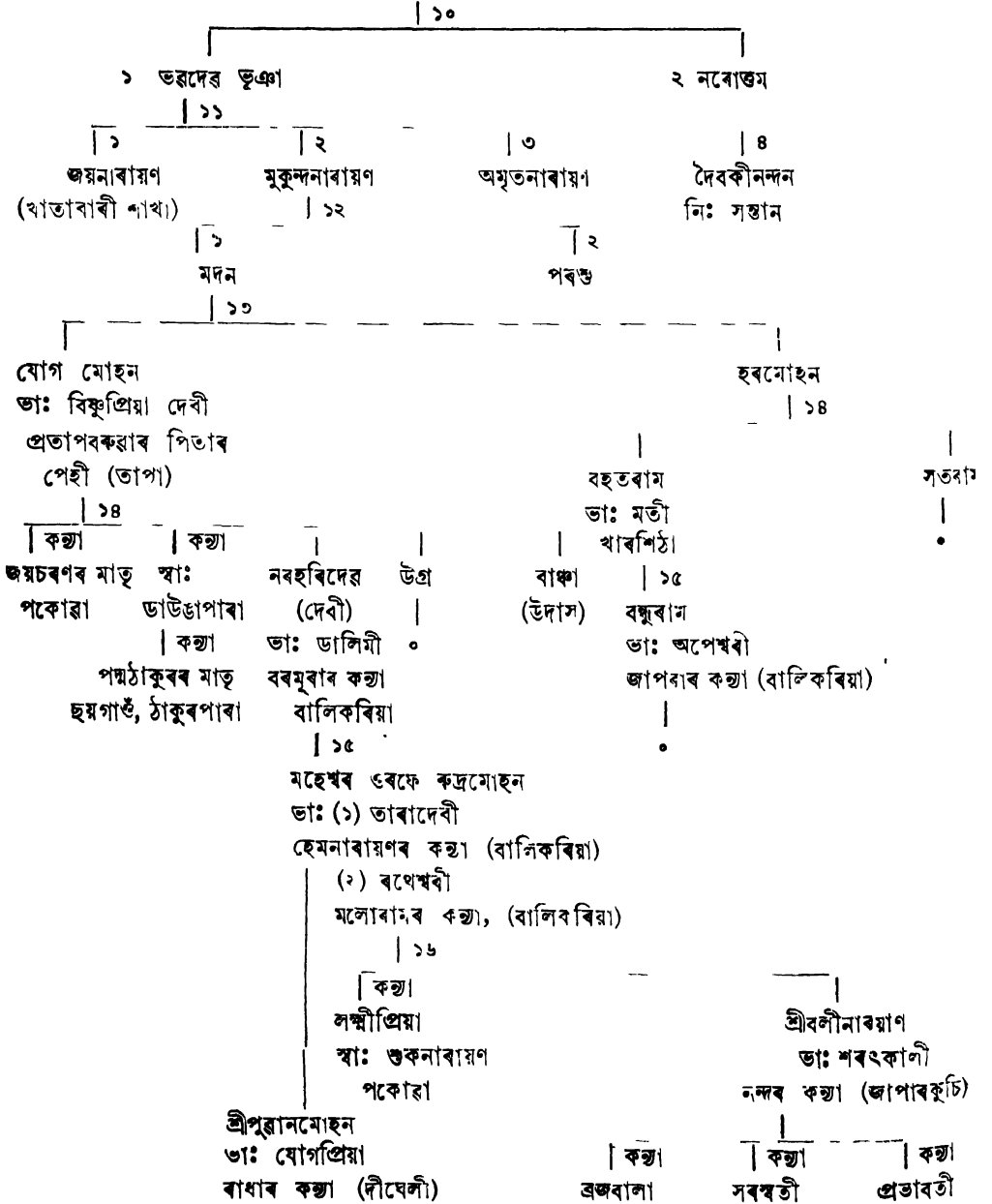
শ্ৰীযুত প্ৰভাতনাৰায়ণ চৌধাৰী বি,এ,—কলেজত পঢ়া কালৰেপৰা জনহিতকৰ কামত এওঁৰ আগ্ৰহ হয়। বি,এ পাচ কৰি ওলোৱাৰ পিচতে এওঁ বাজুহুৱা কামত ভালকৈ লাগি যায়। গত ১৯১৩ চনত এই এলাকাৰ বাইজে উত্তৰ কামৰূপ ক্লবক সন্মিলন নামক এটি কৃষিৰ উন্নতি মূলক সন্মিলন স্থাপন কৰি বাইজে এওঁকে চেৰ্কেটাৰী কৰে। গবৰ্ণমেণ্টে ইয়াত এটি গৰু চাগলীৰ বাবে লাইফষ্টক কমিটি পতাৰে এৱেঁই তাৰো চেৰ্কেটাৰী মনোনীত হয়। পিতৃদেৱে লোকেলবোৰ্ড আৰু কো-অপাৰেটিভ দিগাঙ্গী কাম আদিৰপৰা আজৰি লোৱাত বাইজে এওঁকেই লোকেলবোৰ্ড মেছৰ, কো-অপাৰেটিভ চেণ্টেল বন্ধৰ চেয়াৰম্যান পাতে। আৰু গবৰ্ণমেণ্টেও কো-অপাৰেটিভ বিভাগৰ অনাৰেৰী অৰ্গেনাইজাৰ নিযুক্ত কৰে। গবৰ্ণমেণ্টে অহুগ্ৰহ কৰি কামৰূপৰ উত্তৰপাৰে এখন বৃগ চালিচি বোৰ্ড দি এওঁকো তাৰ সভা কৰে। ১৯৩৮ চনত ইয়াত এখন টাউন কমিটি স্থাপিত হয় আৰু এওঁ তাৰ হাইচ চেয়াৰম্যান নিযুক্ত হয়। বৰ্তমানে প্ৰজাৰ ভোটৰদ্বাৰা এই টাউন কমিটিৰ মেম্বৰলকল নিৰ্বাচিত হৈ বোৰ্ড গঠিত হৈছে; আৰু এৱেঁয়েই তাৰ চেয়াৰম্যান নিৰ্বাচিত হৈছে।

প্ৰকাশ থাকে যে এৱেঁই গবৰ্ণমেণ্টক নানা ভাৱে বেচিকৈ খাটনি ধৰি ইয়াত টাউন কমিটি, লাইফষ্টক, বৃগ চালিচিবোৰ্ড, চৰ্বেৰজিষ্ট্ৰাৰী অফিচ বহুৱায় আৰু পগলা শিয়াল আদিয়ে খোৱা বেমাৰৰ নিমিত্তে ইয়াত বেজী দিয়াৰ এটা বন্দোবস্ত কৰায়। গত ১৯৩৮ চনৰপৰা চিলঙত থকা আসাম কো-অপাৰেটিভ প্ৰভিঞ্চিয়েল গান্ধৰ এওঁ হাইৰেক্তৰ মনোনীত হৈ এতিয়ালৈ কাম কৰি আছে। বৰ্তমানেও বাইজৰ উপকাৰার্থে বহুত জন হিতকৰ কাম হাতত এওঁ লৈয়ে আছে।

লোহাববভূঞা।

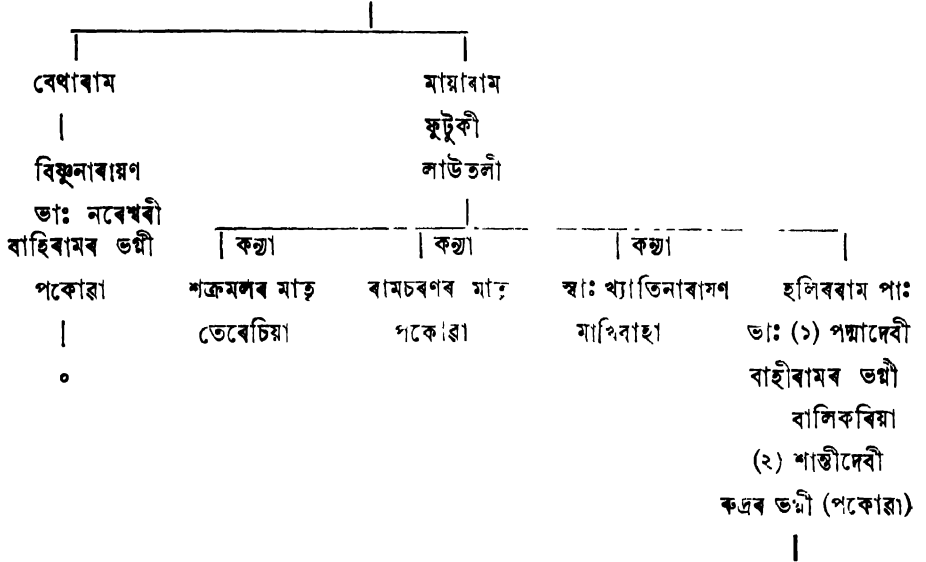
মালিকুচি শাখা।

৯। ভগবান ভূঞা চৌ:

১২

২। পবন্তৰাম

১১

৩। অমৃতনাৰায়ণ

| ১২

শিৱচৰণ

| ১৩

| ২
পদ্মনাৰায়ণ

জয়ধ্বনি

| ১
বিষ্ণুপ্ৰসাদ

| ১৪

কীৰ্ত্তিপ্ৰসাদ

ভাঃ অমায়ী

| ১৫

| (ক)

খান্ধৰাম

ভাঃ বিহপ্ৰিয়া

চটিপুৰ

|

| (খ)

ঠাছুৰাম

ভাঃ শাস্তীদেবী

দীঘেলী

| (গ)

মুন্ডাৰাম

| (ঘ)

মিহীৰাম

ভাঃ চান্দো

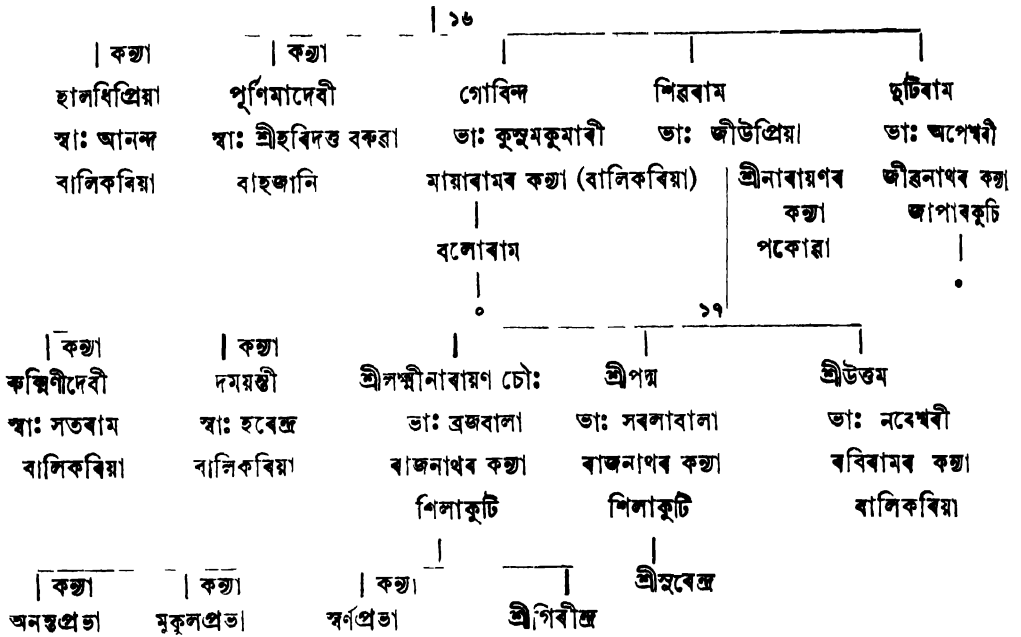
অকণৰ কছা (দীঘেলী)

| কছা

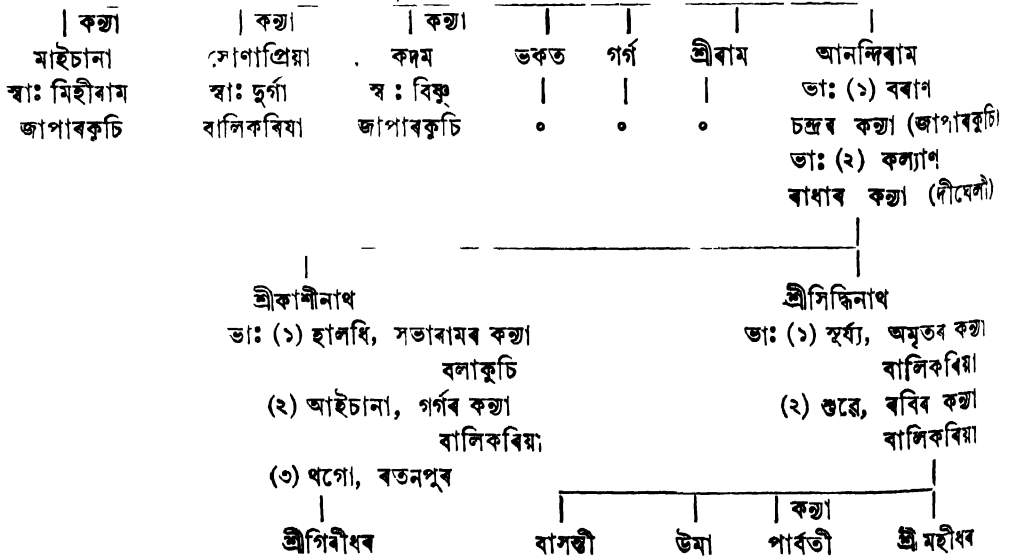
কেতেকী

স্বাঃ হৰমোহন (জাপাবকুচি)

১৫
(খ) ঠাছুবাম পাটোৱাৰী

১৫
(গ) মুক্তাবাম

লোহাবৰ ভূঞাৰ বংশ, বাহুববালি পাটোৱাৰী শাখা।

বাহুববালি ।
পো: মলবাৰী
কায়কপ ।

১৩

২। পয়নাৰায়ণ

| ১৪

শ্ৰীনৰায়ণ

ভা: চম্পাপ্ৰিয়া দেবী (ত্ৰাপা)

| ১৫

শ্ৰীধৰ্গনাৰায়ণ

ভবনাৰায়ণ

ভা: (১) যাত্ৰাদেবী

কীৰ্ত্তিৰামৰ কছা (বালিকৰিয়া)

ভা: (২) চিকণ

হৰিব কছা (শিমলীয়া)

| ১৬

শ্ৰীচন্দ্ৰনাৰায়ণ

শ্ৰীকপনাৰায়ণ

১৬

| কছা
তাৰাদেবী
স্বা: দণ্ডী
শিমলীয়া

| কছা
পাৰ্বতীদেবী
স্বা: হাঁহিৰাম
শিমলীয়া

শ্ৰীহংসনাৰায়ণ
ভা: আলহী
বঘুব কছা
শিমলীয়া

শ্ৰীৰাজেশ্ব
ভা: দৰজ
অমৃতৰ কছা
মাধিবাচা

১৩

৩। জয়ধ্বনি

| ১৪

সোমনাৰায়ণ

ভা: পাৰ্বতীদেবী

মাধৱৰ পেহী (বেলশৰ)

| ১৫

| কছা
বঙ
স্বা: গোপাল
দীবেলী

| কছা
চিকণ
স্বা: হৰিপাণি
পৰোৱা

ভগো
|
.

ৰূপসোণা
|
.

জীউসোণা
|
.

হনা
|
.

মালিকুচি, পাটোৱাৰী শাখা ।

১০

B. নৰোত্তম দেৱ

| ১১

লক্ষ্মীনাৰায়ণ

| ১২

ৰামৰায়

| ১৩

(১) কয়ললোচন

ভা: সভাপ্ৰিয়া

| ১৪

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
স্বা: চামতা	স্বা: পকোৱা	স্বা: সন্দেশী	স্বা: উলুবাৰী

(২) মাধৱচৰণ পাটোৱাৰী

ভা: হৰিপ্ৰিয়া

আনন্দিৰ পেহী (জাপাৰকুচি)

| ১৫

গোবী
ভা: গোবিন্দপ্ৰিয়া
মাধৱৰ পেহী
ভূনকুচি
| ১৫
হেমচন্দ্ৰ (কুছি)
ভা: উমাদেবী
গম্ভীৰ কন্যা
জাপাৰকুচি

| ১৬

শ্ৰীঅজয়চন্দ্ৰ

ভা: (১) কমলা

শেহৰামৰ কন্যা (জাপাৰকুচি)

(২) যোগবালা, সাধিৰামৰ কন্যা (দীঘেলী)

| ১৭

শ্ৰীঅমৃতচন্দ্ৰ

ভা: পাৰ্বতীবান্ধা, তৰথৰ কন্যা (তেবেচিয়া)

| ১৭

কন্যা
ভবান
স্বা: সভাৰাম
বলাকুচি

| ১

শ্ৰীপূৰ্ণচন্দ্ৰ দত্ত

ভা: (১) যন্দিৰ

অজয়ৰ কন্যা (বালিকৰিয়া)

ভা: (২) আদাৰপ্ৰিয়া

কমলনাৰায়ণৰ কন্যা (কেন্দুকুচি)

ত্ৰিলোচন

০

শ্ৰীকানীৰাম

ভা: প্ৰমিলাবালা, যজ্ঞনাথৰ
কন্যা (শিলাকুচি)

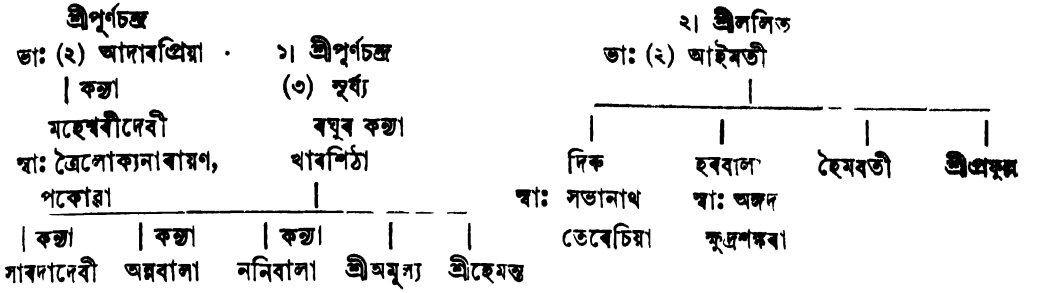
শ্ৰীললিত

ভা: (১) সুভদ্ৰা, গৰ্গৰ কন্যা (বালিকৰিয়া)

(২) আইমতী

যজ্ঞনাৰায়ণৰ কন্যা

কেন্দুকুচি

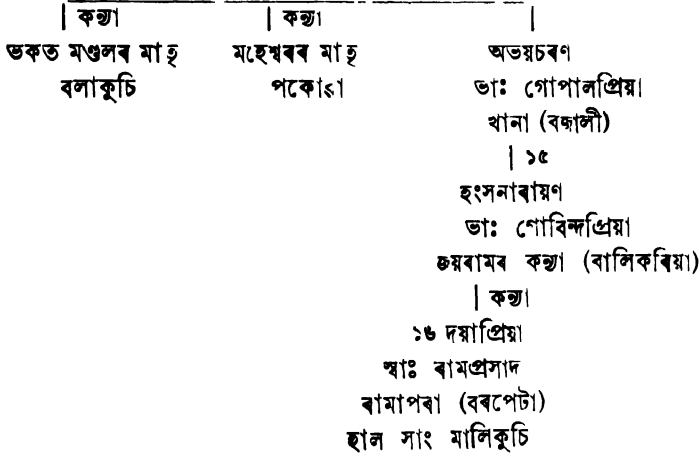

১১

(৩) বামচৰণ

ভাঃ বামমাসা

| ১৪

লোহাবৰ ভূঞাৰ বংশ ।

কোচবিহাৰ

চৌধাৰী শাখা (বানেকুচি)

২ *

কুন্দৰ বাঘ

| ১০

অনন্তনাৰায়ণ

| ১১

বলীনাৰায়ণ

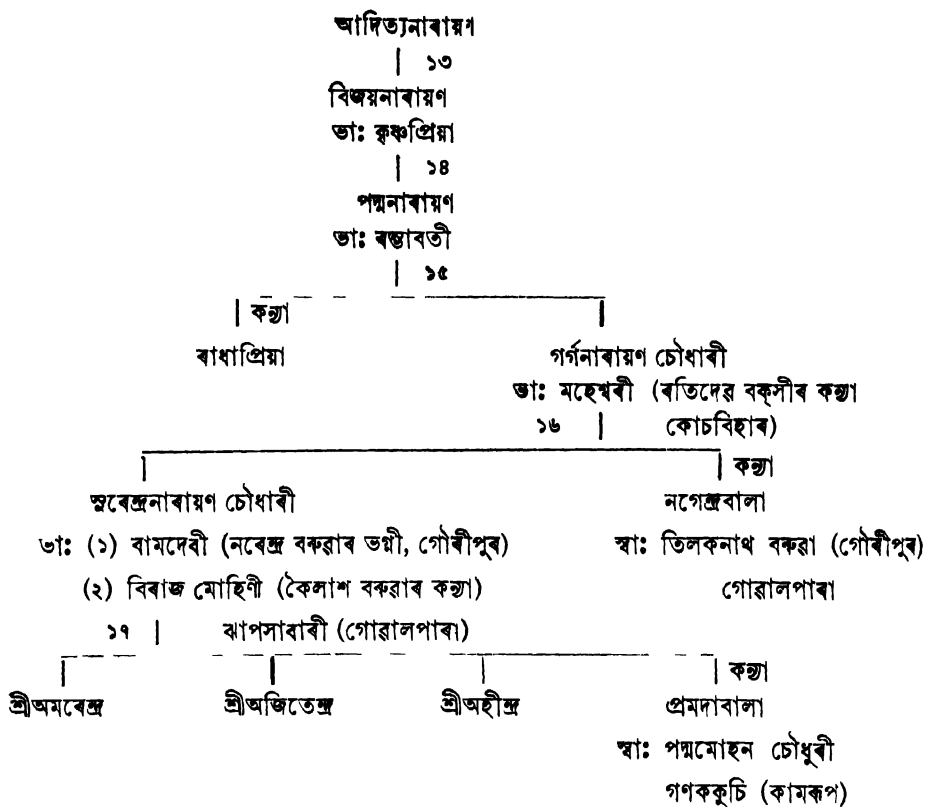
| ১২

আদিত্যনাৰায়ণ

* ৩১০ পৃষ্ঠাত থকা বানেকুচিৰ শাখাত বোপ হব ।

৩১২ পৃষ্ঠাৰ ২০ শাৰীৰ ১১৩৮ চমৰ ঠাইত ১১৩৭ চম হব ।

৩২০ পৃষ্ঠাৰ ৩০ শাৰীৰ ১১৩৮ চমৰ ঠাইত ১১১৮ চম হব ।

তেবেচিয়াৰ মহন্ত শাখা।

৯

(গ) সত্যবাদী *

| ১০

অনন্তদেৱ

| ১১

বহুলোচন

ভা: দময়ন্তীদেবী

| ১২

কমললোচন

ভা: কলিত্ৰীদেবী

| ১৩

* লোহাৰ বন্ধুৰ বংশধৰ হুজি পৰিচয় দিয়ে।

| ১০

মহীনাৰায়ণ

ভাঃ মাহিন্দ্রীদেবী

| ১৪

১। বিষ্ণুনাৰায়ণ মহন্ত

ভাঃ প্ৰাণেশ্বৰী

| ১৫

সত্যনাৰায়ণ

ভাঃ মাণিকপ্ৰিয়া (পকোৱা)

সন্তোৰাম মহন্ত

ভাঃ ভোগপ্ৰিয়া

চামতা

বহুবাম

ভাঃ স্নবৰ্ণপ্ৰিয়া

বালিকবিয়া

গোবিন্দবাম মহন্ত

ভাঃ গহীনপ্ৰিয়া

চামতা

বিজয়নাৰায়ণ

ভাঃ চাম্পা

চামতা (কাচকাটা)

শ্ৰীমধুনাৰায়ণ

ভাঃ সূৰ্য্যপ্ৰভা

যজ্ঞৰাম মহন্তৰ কন্যা

পূবকালাকুচি

শ্ৰীকেশৱ

ভাঃ লক্ষ

চামতা (কাচকাটা)

কন্যা

জয়ন্তী

ভাঃ দুৰ্গা

দীঘেলী

বহু

শ্ৰীনবীন

শ্ৰীবিপিন

শ্ৰীমতী সব্বতী

শ্ৰীস্বৰ্বেশ

মোহন
ভাঃ দেবেশ্ব
বনগাওঁ

২। শিৱনাৰায়ণ

| ১৫

কন্যা

মাইপ্ৰিয়া

ভাঃ ঘনশ্যাম

নন্দগাওঁ

পৰশু

ভাঃ বিয়াপ্ৰিয়া

হৰিনাৰায়ণৰ ভগ্নী

বালিকবিয়া

| ১৬

কন্যা

মাণিক

ভাঃ লক্ষ্মীদত্ত

ভূনকুচি

দুৰ্গা

ভাঃ দময়ন্তী

মহীৰামৰ কন্যা

বৈঠাভাঙা (বালিকবিয়া)

বাগী

ভাঃ আনন্দ

বিষ্ণুৰ কন্যা

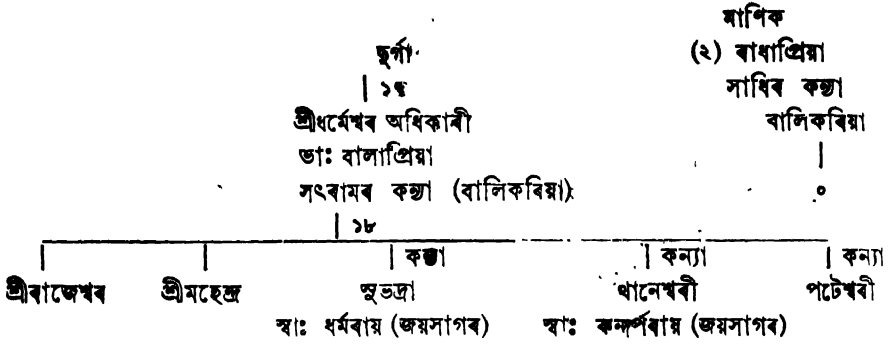
বালিলেচা

মাণিক

ভাঃ (১) দয়াপ্ৰিয়া

ভদোৰ, কন্যা

বালিকবিয়া

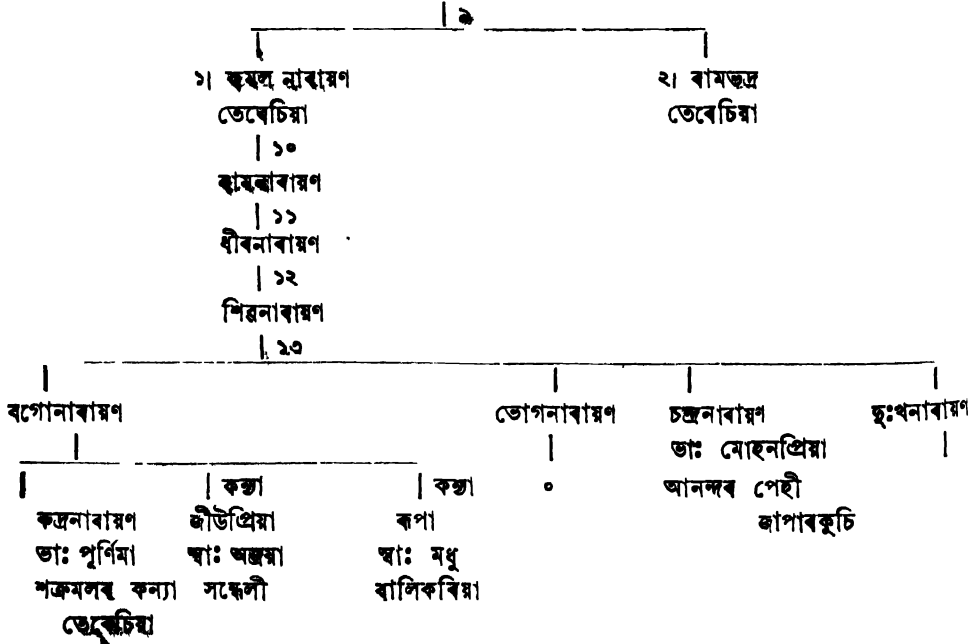

মালিকুচি শাখাৰ কথা।

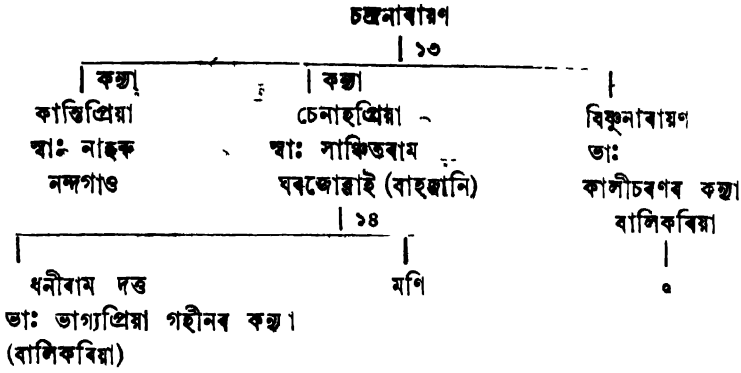
- ১- মাধৱচৰণ পাটোৱাৰী আছিল।
- ২- বতনচন্দ্ৰ এজন সুবিজ্ঞ কবিৰাজ আছিল; এওঁক নলবাৰী অঞ্চলৰ বহুতে শ্ৰদ্ধা কৰিছিল।
- ৩- শ্রীঅজয়চন্দ্ৰ অতি স্বাস্থ্যবান পুৰুষ। এওঁ আঞ্জীৱন চিকিৎসা ব্যৱসায়কেই কৰি আহিছে।

তৌধাৰী শাখা (তেবেচিয়া)

৮। সুলভবায় (বন্ধাকবৰ ৩য় পুত্ৰ *)

* তেবেচিয়া শাখাৰ বংশধৰসকলে উপৰি পুৰুষ সুলভবায়ক বন্ধাকবৰ তৃতীয় পুত্ৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে। ৩১০ পৃষ্ঠাত বন্ধাকবৰক ইন্দ্ৰজিৎ বহু পুত্ৰ বুলি নাম দেখুওৱা হৈছে।

গমঠা শাখা।

৮

(২) বামদেৱ চৌধাৰী

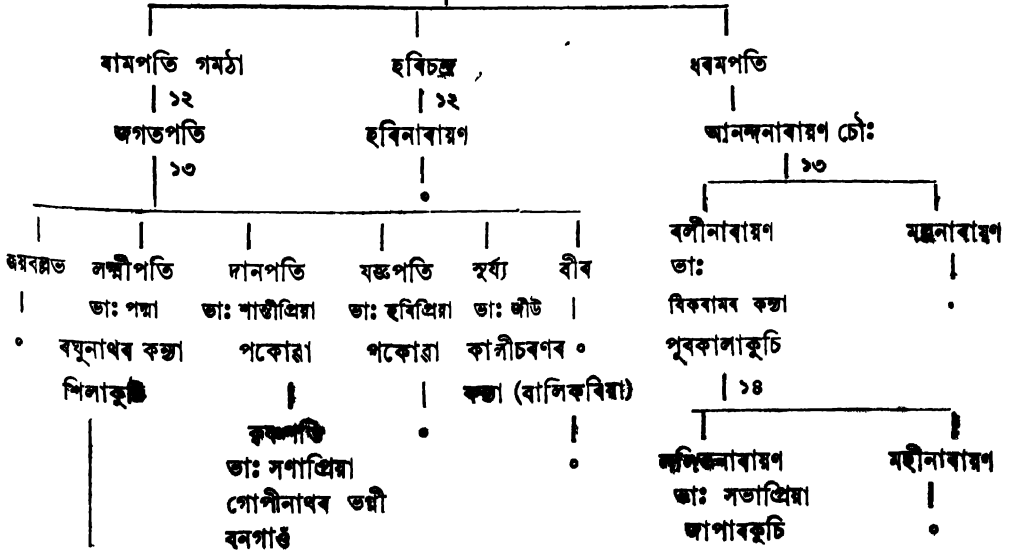
| ৯

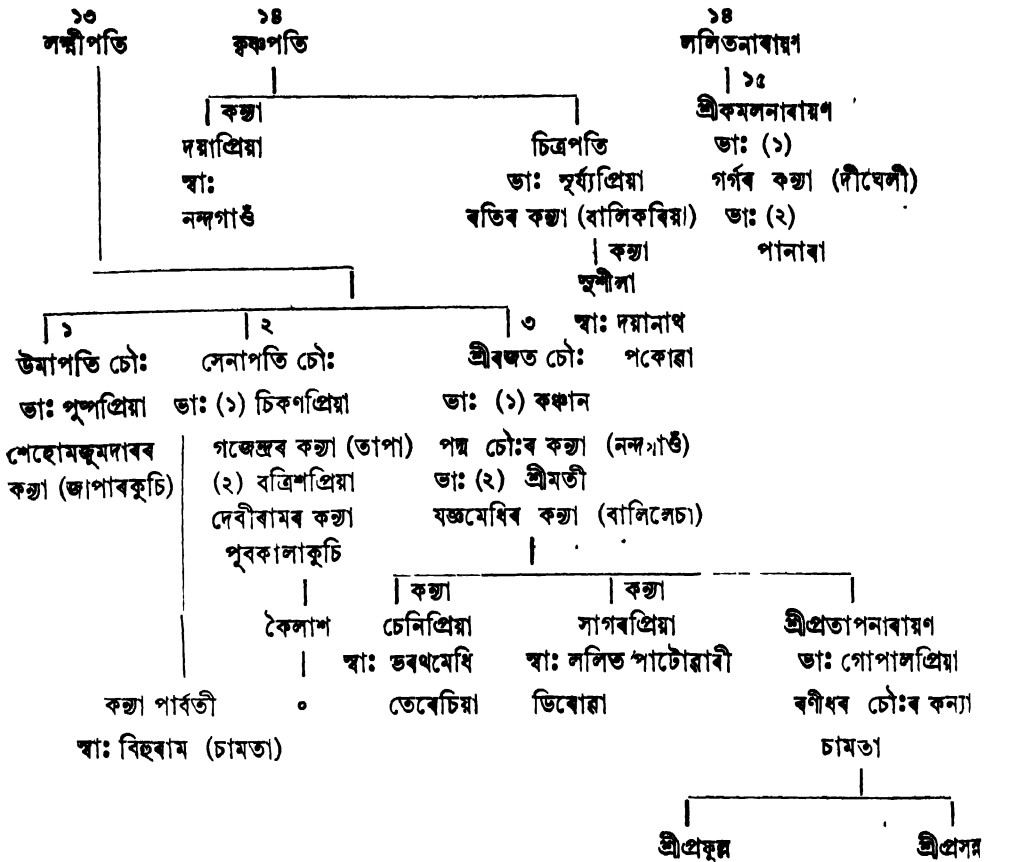
কিনাপতি চৌধাৰী

| ১০

শ্ৰীপতি গমঠা

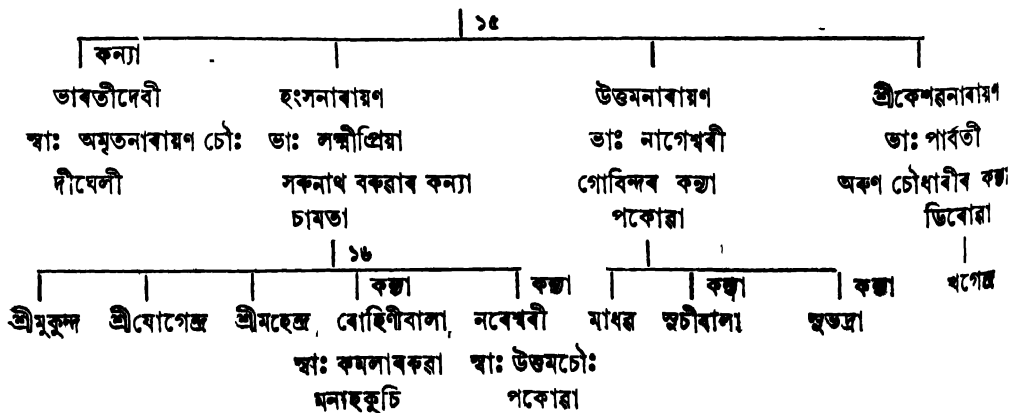
| ১১

১৪

১। উমাপতি চৌধাৰী

৮। বসুৰাম

| ৯

অজ্ঞাত

| ১০

কাৰ্ত্তিৰাম

| ১১

বতিৰাম চৌধাৰী

ভাঃ সফুৰা (শিমলীয়া)

| ১২

(ক) বিজয়ৰাম পাটোৱাৰী
ভাঃ সমুখা (বাকৰিকুচি)

| ১৩

A ঘনশ্যাম

ভাঃ (১) সবেশ্বৰী

। গোবীনাৰায়ণৰ বত্ৰা (সঙ্কল্ণ)

ভাঃ (২) যজ্ঞপ্ৰিয়া (পৰোৱা)

| ১২

শেহৰাম

| ১৪

| কত্ৰা

স্বাঃ

জাপাৰকুচি

| ১

রুমৰাম

ভাঃ ৰামপ্ৰিয়া

বীৰনাৰায়ণৰ কত্ৰা

বালিকৰিয়া

| ২

চত্ৰীৰাম

|

০

১। রুমৰাম

| ১৫

মুক্তাৰাম

ভাঃ বতিহপ্ৰিয়া

আনন্দৰ কত্ৰা (জাপাৰকুচি)

| ১৬

কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	
স্বি	তুলদৰ	লাতাপ্ৰিয়া	লক্ষী	পাহো	আইচানা	শ্ৰীকন্দৰ্পকুমাৰ
।: নিধি	স্বাঃ বাঞ্ছিত	স্বাঃ	স্বাঃ হংস	স্বাঃ ধনীৰাম	স্বাঃ অমৃত	ভাঃ (১) শয়ন্তী
সাকুচি	পকোৱা	পকোৱা	বালিকৰিয়া	পূব কালাকুচি		বিহব কত্ৰা
						বালিকৰিয়া
	১৭					(২) কৌশল্যা
	পদ্মৰাম					বিজয়ৰ কত্ৰা (নন্দগাওঁ)

পদ্মবাম
ভাঃ
ভূর্গাব কস্তা (বালিকবিয়া)
| কস্তা
আইকণ

শ্রীকন্দর্পকুমার
| কস্তা | কস্তা |
দয়মন্তীদেবী
স্বাঃ (চামতা)

১৩

B ছায়াবাম

| ১৪

| কস্তা
বাধা
স্বাঃ ফরিঙা
বলাকুচি

| কস্তা
মাইপ্রিয়া
স্বাঃ
পকোরা

| কস্তা
অভয়াদেবী
স্বাঃ
দীগিরপার
মঙ্গলদৈ

মধুবাম
ভাঃ দয়াপ্রিয়া
সিদ্ধিবামের পেছী
পকোরা

| ১৫

| কস্তা
মহান
স্বাঃ মুকন্দ
জাপারকুচি

| কস্তা
ভবানীদেবী
স্বাঃ গোবী
শিলাকুচি

| কস্তা
বহান
স্বাঃ হনা
বলাকুচি

| কস্তা
যাত্রা
স্বাঃ অমৃত
বালিকবিয়া

মজুমদার শাখা।

১২

(খ) সিদ্ধুবাম

| ১৩

(১) শিরচন্দ্র
| ১৪
বীৰচন্দ্র
ভাঃ হংসপ্রিয়া দেবী
কুহিবাম মহন্তর কস্তা
পুবকালাকুচি

(২) বামচন্দ্র
ভাঃ উমিলাদেবী
হবিচরণর কস্তা
মদারতোলা

(৩) হবিচন্দ্র মজুমদার
ভাঃ সফুবা
বালিকবিয়া

| ১৪

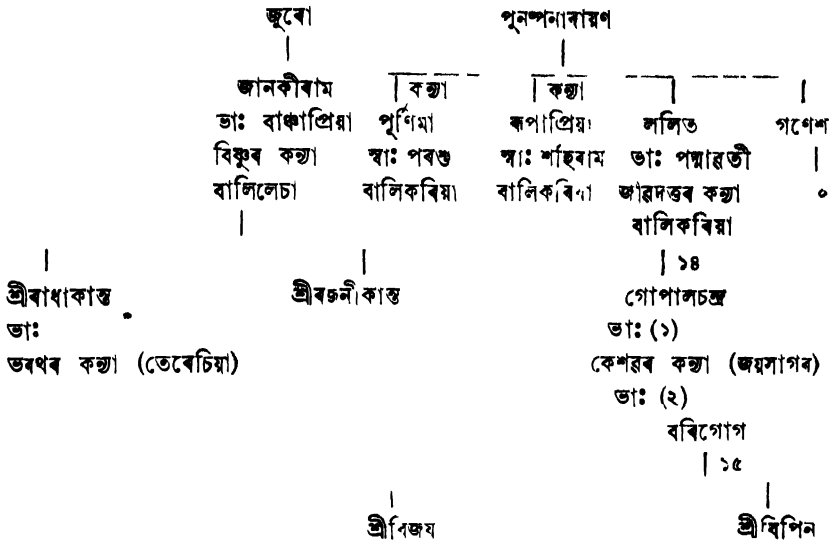
| ১৫
যাদবচন্দ্র

| কস্তা
জুবো
ভাঃ সোণা
সিদ্ধুব কস্তা
দীঘেলী

| কস্তা
শোভারতী
স্বাঃ কাশীনারায়ণ
জাপারকুচি

পুন্মনাধারণ
ভাঃ বামপ্রিয়া
বিকবামর কস্তা
পুবকালাকুচি

কহনাবাম
ভাঃ শোভাপ্রি
কিনাবামর ক
বালিকবি
নিসেস্তা

বতিৰাম—এওঁ চৌধাৰী আছিল। তেওঁৰ পুত্ৰ বিজয়চন্দ্ৰে পাটোৱাৰীৰ কাম কৰিছিল; এওঁ তেবেচিয়া গাঁৱত (থকা ঠাইত) এটা ডাঙৰ পুখুৰী খান্দিছিল তাৰ চিন এতিয়াও আছে। বিজয়চন্দ্ৰৰ এটা চৰিচন্দ্ৰে মজুমদাৰ কাম কৰিছিল। বতিনামে অসোম বজাৰ পৰা ২৫ পুৰা, নিম্বৰ মাটি পাইছিল। ইংৰাজ আমোলত সি নিম্পিখেৰাজ হ'ব। এই মাটি বৰ্তমান হস্তান্তৰিত হৈ গৈছে।

১০। শ্ৰীপতি—এওঁক কোচৰজাই গমঠা উপাধি দি তেবেচিয়া গাঁৱত ৮০ পুৰা, বালিকৰিয়া-থাৰজৰাত ৩০ পুৰা, সন্ধাত ৫০ পুৰা আৰু মৃগকুচিত ৪০ পুৰা মাটি দিয়ে। আৰু পদ্মনাভ গোসাইক ২০ বিঘা দৰ ভকত দিয়ে। বৰ্তমানে তেবেচিয়া আৰু বালিকৰিয়া-থাৰজৰাৰ মাটি তেওঁৰ বংশধৰসকলে দখল ভোগ কৰি আছে। সেই সময়ত গমঠাৰ বহুত ক্ষমতা আছিল।

১০। (২) সেনাপতি—এওঁ এজন সুশ্ৰী শিক্ষিত উচ্চমানৰ বুদ্ধিমান পুৰুষ আছিল। একাদিক্ৰমে বহুত ঘৰ গুৱাহাটী লোকলবোৰ্ডৰ সভ্য হৈ থাকি অনেক দেশ হিতকৰ কাম কৰিছিল। এওঁৰ সময়ত কামৰূপৰ উত্তৰ অঞ্চলত এৱেঁই এজন প্ৰধান লোক বুলি পৰিচিত হৈছিল। এওঁ বহুত ভূসম্পত্তি উপাৰ্জন কৰে। এওঁ জীয়াই থকা দিনত সেই অঞ্চলৰ বহুত কাজিয়া তেওঁ আপোচে নিম্পত্তি কৰিছিল; অতি কম ন্যাকৰ্মমাহে কাছাৰিলৈ গৈছিল। এওঁ ফুৰিবলৈ গলেও এওঁৰ লগত ১০।১৫ জন মানুহ পাচে পাচে বিছিল—আৰু ঘৰত থকা সময়ত তেওঁৰ প্ৰকাণ্ড চৰাঘৰ ৰাতিপুৱাৰপৰা ৰাতি ১০।১১টা বজালৈ মানুহে ঘৰি বৈছিল। এওঁ ইমান শক্তিশালী পুৰুষ আছিল, যে যাকে যি কৈছিল সেয়ে তাক পালন কৰিছিল। কোনো মানুহে সেই কথাৰ প্ৰতিবাদ নকৰিছিল। ইষ্টাৰ্ণবেঙ্গল ৰেলৰ লাইন প্ৰথমে ধোলাটে লাইনত নাম কৰা কুলিয়ে ওচৰৰ ৰস্তিৰ ওপৰত অত্যাচাৰ কৰাত এওঁ খাতাৰাৰিৰ ৩হবেঙ্গনাৰায়ণ চৌধাৰীৰ সতে লগ লাগি এদিন ৫।৬ শ মান মানুহ লৈ প্ৰায় ৬।৭ শ কুলিক খেদি পঠাই দিয়ে। তেতিয়াৰপৰা গত কুলিৰ উপদ্ৰৱ হোৱা নাছিল।*

* এওঁ ১৫ শ পুৰুষে; পুৰীদাৰাওঁ ল'ব ভুল হৈছে।

লোহাবৰ ভূঞাৰ বংশ—পূৰ্বপৰীয়া বৰুৱা শাখা ।

মনাহকুচি, উৰ্বা
ক্ষুদ্রচেচা ।

৮

৩। ত্ৰিহৰিভূঞা

গোত্ৰ—শান্তিল্য

পোঃ হাজো ।

(লোহাবৰ ৭ম পুৰুষ বহুবাৰৰ পুত্ৰ ।)

| ৯

হৰিবল্লভ বাঘ ভূঞা (ওৰফে খোৰা উজীৰ ভূঞা)

| ১০

বল্লভৰাঘ ভূঞা (পূৰ্বপৰীয়া বৰুৱা)

ভাঃ সূৰ্য্যপ্ৰিয়া দেবী

মাথিৰাহাৰ কছা

| ১১

ক	খ	গ	ঘ	ঙ	চ
কল্যাণৰাঘ	মদনৰাঘ বুজৰবৰুৱা	ভাগ্যভৰায়	আনন্দৰায়	বিনন্দৰায়	জ্ঞানন্দৰায়
মনাহকুচিৰ শাখা	মনাহকুচি	দৌলাশাল দুৱৰীয়া	ক্ষুদ্রচেচা, উৰ্বা	ক্ষুদ্রচেচাৰ	বংগুৰ
১২		বৰুৱাৰ শাখা আৰু	আৰু বালিকৰিয়া	তালুকদাৰ	
	নিঃসন্তান	লাউতলী	কাৰতি শাখা	শাখা	
ভবনাৰাঘ	ৰূপনাৰাঘ	হৰিনাৰাঘ			১২
১৩					হৰিৰায়
বকতমল					১৩
ভাঃ যোগেশ্বৰী				সোমনাৰাঘ বুজৰবৰুৱা	
১৪				১৪	
ধনমল				ৰূপনাৰাঘ	
ভাঃ লক্ষেশ্বৰী				১৫	
১৫				বতনৰাঘ	
জিতমল				১৬	
ভাঃ ধৰমপ্ৰিয়া (তাপাৰ কছা)				মহীমল	
১৬				নিঃ সন্তান	
ক	খ	গ			
কছা জীউপ্ৰিয়া	সাধিমল	বুদ্ধিমল ওৰফে	মাগৰমল		
স্বাঃ লক্ষীদত্ত	ভাঃ তাৰাদেবী	ভাঃ ধানেশ্বৰী			
বাহনা	বিকৰামৰ কছা	গণেশ্বৰৰ কছা			
	পূৰ্বকালাকুচি	বাহনা			

মনাহকুচি শাখা ।

১৬ (ক) সাধিমল

| ১৭

ক	খ	গ	ঘ	ঙ	চ
কল্প পাণ্ডবী	বাজেশ্বৰ	বতি	শ্ৰীজয়নাৰায়ণ ওৰফে	শ্ৰীঅনন্তমল	শ্ৰীবমাকান্ত
স্বাঃ উমা			ভোগমল	ভাঃ খবসুৱা	ভাঃ বধেই
দালাং	০	০	ভাঃ সুবৰ্ণপ্ৰিয়া	পদ্মনাথৰ কল্পা	পদ্মৰ কল্পা
			বৰুণৰ দেহীৰ কল্পা	বড়িগোগ	বড়িগোগ

| ১৮

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
হবেশ্বৰী	ব্ৰজবালা	খৰ্গেশ্বৰী	পুণিমা	শ্ৰীকালীকান্ত	শ্ৰীকমলাকান্ত	শ্ৰীহেমকান্ত	শ্ৰীগলকান্ত	ইন্দ্ৰনাথ
পাঃ বহুদত্ত	স্বাঃ বাজেশ্বৰ	স্বাঃ সভাবাম	স্বাঃ হৰকান্ত	ভাঃ সবলতী	ভাঃ বাচি-বালা			
বড়িগোগ	বড়িগোগ	বৰহাটা	বৰহাটা	ধনীৰকল্পা (মানৱী)	হংসনাৰায়ণৰ কল্পা			
					তেবেচিয়া			

১৭ (ঙ) শ্ৰীঅনন্তমল

| ১৮

কল্পা	কল্পা	কল্পা
কেতেকী	জানকী	শ্ৰীভবত
স্বাঃ কালীচৰণ		শ্ৰীবমণী
মাণ্ডবী		

১৭ (চ) শ্ৰীবমাকান্ত

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
যোগেশ্বৰী	সত্যবতী	শ্ৰীনবেন্দ্র	শ্ৰীমহেন্দ্ৰ

১৬ (খ) বুদ্ধিমল ওৰফে সাগৰমল

| ১৭

ক	ক	গ	ঘ	ঙ	চ
কল্পা	খ	গ	ঘ	ঙ	চ
গুণেশ্বৰী	চন্দ্ৰকান্ত বৰুৱা	কামদেৱ	বলীৰাম	স্বৰ্গ্যকান্ত বৰুৱা	শ্ৰীগোপালচন্দ্ৰ বৰুৱা
স্বাঃ বতিৰাম	ভাঃ প্ৰাণেশ্বৰী		ভাঃ শিশুপ্ৰিয়া	স্বাঃ সোণাপ্ৰিয়া	ভাঃ ভাগেশ্বৰী
বড়িগোগ	ধনেশ্বৰৰ কল্পা	০	দেবীদত্ত বৰুৱাৰ কল্পা	দেবীদত্ত বৰুৱাৰ কল্পা	পদ্মধৰ বৰুৱাৰ কল্পা (ভাপা)
	১৮		পূবকালাকুচি	পূবকালাকুচি	

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
শ্ৰীমতীঅমলা	শ্ৰীগোপীকান্ত	উমাকান্ত	শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত	০	কল্পা
স্বাঃ আদিত্য	ভাঃ বধেশ্বৰী			কান্তীপ্ৰিয়া	কল্পা
পূবকালাকুচি	গণেশ্বৰৰ কল্পা	০		স্বাঃ লক্ষ্মীদত্ত	কল্পা
	বৰুৱাআনি			স্বাঃ কালীদত্ত	কল্পা
				বড়িগোগ	চামতা
					বড়িগোগ

১৭ (চ) শ্ৰীগোপালচন্দ্ৰ বৰুৱা

| ১৮

ক কল্প	ক কল্প	ক কল্প	ক কল্প	ক কল্প			
স্বৰ্ণলতা	ভানুপ্ৰিয়া	আদাৰপ্ৰিয়া	পাৰ্বতীপ্ৰিয়া	সাবিত্ৰী	হুলালচন্দ্ৰ	বৰবাপ	মাকু অৰুণ
স্বাঃ ভাগ্য	স্বাঃ ধৰ্ম	স্বাঃ ধৰ্ম					
মালিকবিষা	নন্দগাওঁ	নন্দগাওঁ					

১২ (খ) কপনাৰায়ণ

(লোহাবৰ ১১ শ পুৰুষ কল্যাণ ৰায়ৰ পুত্ৰ)

| ১০

জীৱনাৰায়ণ

| ১৪

ক	খ	গ	
সৰ্বনাৰায়ণ	শ্ৰামনাৰায়ণ	যামনাৰায়ণ	
ভাঃ কালুপ্ৰিয়া	(লাউতলী শাখা	১৫	
১৫		আনন্দ	বঘু
ধীৰনাৰায়ণ	কেহনাৰায়ণ		
ভাঃ সোণেশ্বৰী	ভাঃ ধনেশ্বৰী	নিঃ সন্তান	নিঃ সন্তান
লক্ষীদত্তৰ ভগ্নী (বাহনা)			

| ১৬

ক কল্প	খ	গ	ঘ
কোৱেলী	চানামল	দেহীমল	পুষ্পমল ওৰফে বাজু
কদম্ব মাক	ভাঃ নিৰ্মায়া		ভাঃ
দালাং	বিষ্ণুৰ কল্প		ভক্তিৰ পেহী (পানাৰা)
	চুটীয়াপাৰা		১৭

| ১৭

ক কল্প	খ কল্প	গ কল্প	ঘ	ঙ	চ
চিকণ	থানেই	যোগেশ্বৰী	বিষয়	শ্ৰীমহামল	ধৰ্মমল নিঃসন্তান
স্বাঃ সোণাৰাম		স্বাঃ বয়ান		ভাঃ আন্ধেৰী	
সানেকুচি	নিঃসন্তান	মানাৰা	নিঃসন্তান	হৰকান্তৰ ভগ্নী	নিঃসন্তান
				বৰহাটা	
		নিঃসন্তান			
				গোবীকান্ত	
				ভাঃ বালাপ্ৰিয়া	
				ধনীদত্তৰ কল্প (মানাৰা)	
				নিঃসন্তান	

১৬ (গ) দেহীমল

ভাঃ (১) সৰুচক্ৰ

বলীচৰণৰ কল্পা (মদাৰতোলা)

(২) গণেশ্বৰী

কলাৰ কল্পা (মদাৰতোলা)

১৭						
ক কল্পা	খ					
সোবানপ্ৰিয়া	ৰূপামল	ক কল্পা	খ কল্পা	গ কল্পা	ঘ কল্পা	ঙ
কল্পদত্তৰ মাক		দামোপ্ৰিয়া	অৰ্ণিট	অমৃতপ্ৰিয়া	দুতিপ্ৰিয়া	ললিতচক্ৰ
মদাৰতোলা	নিঃসন্তান	স্বাঃ লক্ষ্মীদত্ত	স্বাঃ গোবিন্দ	স্বাঃ চৰকান্ত		
		সানেকুটি	বড়িগোগ	বইশাকুটি	নিসন্তান	নিঃসন্তান
		নিঃসঃ	নিঃসঃ			

১৫ (খ) কেহনাৰাণ

| ১৬

ক কল্পা	খ	গ
শ্ৰামাদেবী	পৰীক্ষিতমল	হৰিহৰ
নৰনাথৰ মাতৃ	ভাঃ সোণমায়ী	নিঃসঃ
পানাৰা	ববিৰ ভগ্নী (মাগুৰী)	

| ১৭

ক কল্পা	খ কল্পা	গ কল্পা	ঘ	ঙ	চ	ছ
পানেট	অপো	চম্পা	শ্ৰীহৰিচক্ৰ	লক্ষীকান্ত	শ্ৰীফটিকচক্ৰ	ভোলা
স্বাঃ সোণেশ্বৰ	স্বাঃ দুখ	স্বাঃ উমাকান্ত	ভাঃ নিদয়া	ভাঃ বোহিণী	ভাঃ বাধা	নিঃসঃ
দালাং	পানাৰা	দালাং	লছোদৰৰ কন্যা	লছোদৰৰ কল্পা	লছোদৰৰ কল্পা	
			বাহানা	বাহানা	বাহানা	

| ১৮

ক কল্পা	খ কল্পা	গ কল্পা	ঘ	ঙ	চ	ছ
সবিত্ৰী	শ্ৰীমতী চন্দ্ৰবালা	শ্ৰীমতী প্ৰভাৱতী	শ্ৰীউত্তমচক্ৰ	শ্ৰীৰমেশচক্ৰ	ব্ৰজবালা	শ্ৰীবিপিনচক্ৰ
স্বাঃ বিজ্ঞানাথ	স্বাঃ বসু				স্বাঃ গুণেশ্বৰ	
পকোৱা	বালিলেছা				উলুবাৰী	
নিঃসঃ						

১৭ (চ) ফটিকচক্ৰ বৰুৱা

| ১৮

ক কল্পা	খ	গ	ঘ	ঙ	চ	ছ
শ্ৰীমতী সাধিত্ৰী	শ্ৰীনবীনচক্ৰ	কনকচক্ৰ	শ্ৰীভকুগচক্ৰ	শ্ৰীহৰেশচক্ৰ	শ্ৰীশৰৎচক্ৰ	শ্ৰীকেশৱচক্ৰ

বকরা শাখা লাউতলী ।

১৪

২। আমনাবায়ণ বকরা

| ১৫

লখাই

| ১৬

চক্রনাবায়ণ (শুক্লমল)

| ১৭ (লাউতলী)

কত্থা				
মহেশ্বরী		বতিমল		মহীধর
স্বাঃ বৃহস্পতি		ভাঃ লাহেশ্বরী		ভাঃ বেরতী
ববহাটা		মহার কত্থা		মুকুন্দর কত্থা
		বইনাকুচি		ববহাটা
		১৮		
কত্থা	কত্থা	কত্থা	কত্থা	
অকণ	ভুবন	বাধা	কঞ্জিণী	শ্রীউগেশ্বর
স্বাঃ	স্বাঃ তনু			(বইনাকুচি)
পকোরা	বকণ			

১২

(৫) হবিনাবায়ণ

| ১৩

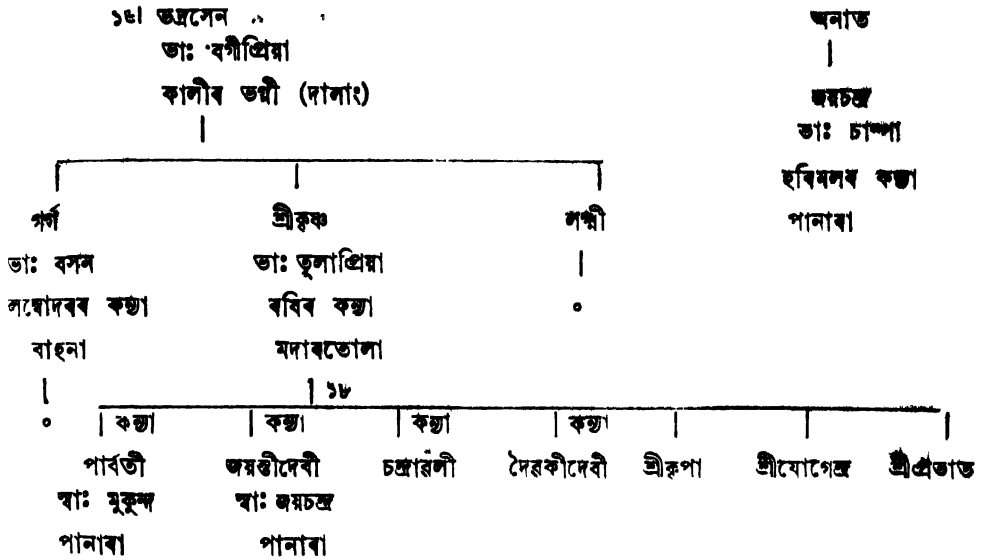
গোবিন্দ

| ১৪

মতিবাম

| ১৫

বামচন্দ্র	সূর্য্য
ভাঃ শ্রামায়্য	
বকরাঙ্গানি	অনাত
১৬	ভাঃ বামপ্রিয়
ভঙ্গসেন	কালীর তরী (শাল)

দুৱৰীয়া বকরা শাখা।

দৌলাশাল।

১১

পোঃ চেঙা

৩। ভাগ্যভবায় দুৱৰীয়া বকরা

লাউতলীয়ে বাসস্থান

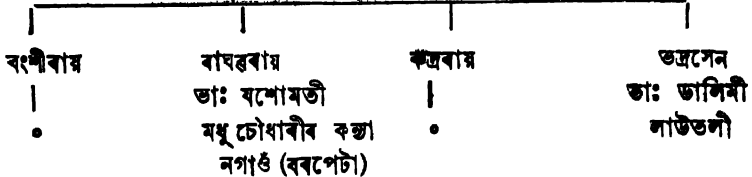
| ১২

বিজয়ৰায় বকরা

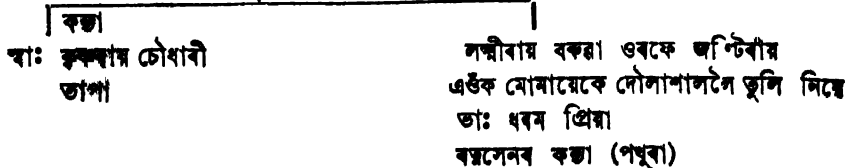
| ১৩

গজৰায় বকরা

| ১৪

| ১৫

লক্ষ্মীবার বকরা

| ১৬

| কস্তা

সুভদ্রাদেবী
স্বাঃ সিন্ধুপদ চৌঃ
পকোরা

শ্রীপৰমানন্দ চৌধাৰী
ভাঃ উষাৰেবী
স্বস্ত্যৰায়ৰ কস্তা
দৌলাশাল

| ১৮

| কস্তা | কস্তা | কস্তা | কস্তা | কস্তা | কস্তা | | | | |

চন্দ্রকলা বৃন্দাবলী পদ্মা ভাগ্নমতী ভবানী গিবীজা শ্রীবামানন্দ শ্রীজগদানন্দ শ্রীদেবানন্দ শ্রীভবানন্দ শ্রীজ্ঞানানন্দ
স্বাঃকালীদত্ত স্বাঃধৰ্ম্মদল স্বাঃজনাৰ্দন স্বাঃহংস স্বাঃপ্ৰজ্ঞেন্দ্র ভাঃ কিৰণ
চামতা পকোরা চামতা পকোরা চেঙা শলা

লাউভলীৰ বকরা শাখা ।

লাউভলী

পোঃ বাইহাটা

১৪ ৬জুসেন

ভাঃ ডালিমী

| ১৫

| | কস্তা | | কস্তা |

ভোগদত্ত

ফুলেশ্বৰী

কমল

প্ৰাণেশ্বৰী

ভাঃ দয়াশ্ৰিয়া
ভয়বামৰ কস্তা

বৰহাটাত বিয়া দিয়ে

বৰহাটাত বিয়া দিয়ে

স্বাঃ

বাহনা

বঙামাটীয়া বকরা

গোৱালপাৰা

| | কস্তা | | কস্তা | | কস্তা |

অভিবাম

ৰূপেশ্বৰী

প্ৰতিমাদেবী

সোণেশ্বৰী

ভাঃ ভোগেশ্বৰী

ধনীৰ মাতৃ

শুকচৰণ চৌঃৰ মাতৃ

অতিৰ মাতৃ

কালীদত্তৰ কস্তা

পানাৰা

মদাৰতোলা

পানাৰা

চুটিয়াপাৰা

।

•

কাকতী শাখা

বালিকবিয়া

১০

৪। আনন্দ তালুকদার (কুম্ভচেচা)

| ১২

বমানাথ (বালিকবিয়া) (উথুবা)

| ১৩

হবিবংশী

| ১৪

কমললোচন

ভোগদত্ত

ভকতবাম

| ১৫

| ১৫

| ১৫

মবালোচন

বায়দত্ত

অয়দত্ত

পবন্ত

দেৱমজুমদার

| ১৬

বায়দত্ত

অয়দত্ত

পবন্ত

দেৱমজুমদার

| ১৬

বেথাবাম কাকতী

মায়্যাবাম

ভেদো

পাণ্ডু

শান্তিবাম

দেহীবাম

ভাঃ শ্রোণেশ্বৰী

ভাঃ উলাহ

•

•

ভাঃ ধৰম

ভেবেচিয়া

ব.কবিকুচি

•

•

পকোৱা

| ১৭

| ১৭

১ নিধি

২ বতি

সভাবাম

চানাবাম

ভাঃ বজ্জ

ধীৰদত্তৰ কস্তা

বালিকবিয়া

ভাঃ বাতনা

কমলাৰ কস্তা

পকোৱা

| কস্তা

সুবৰ্ণপ্ৰিয়া

স্বাঃ মিহীবাম

বালিকবিয়া

| কস্তা

অমৃত

স্বাঃ দেহী

পকোৱা

| কস্তা

চেনীপ্ৰিয়া

স্বাঃ ভোগী

চামতা

১৫। বামদন্ত

| ১৬

দীর্ঘদন্ত মেধি

ভাঃ সিদ্ধী

হবদন্তর কস্তা

তেবেচিয়া

| ১৭

কস্তা	যজ্ঞ	হংস	অজ্ঞদ	শ্রীমনদন্ত
কুহী		ভাঃ উমা	ভাঃ লক্ষ	ভাঃ (১) গহীন
স্বাঃ যজ্ঞবাম		মাধরব কস্তা	খ্যাতিব কস্তা	ভোগবামব কস্তা
পকোরা	•	পকোরা	বালিকবিয়া	চামতা
		১৮	১৮	(২) বকুল
		শ্রীমমত	শ্রীকাশী	গোবিন্দব কস্তা
		ভাঃ যজ্ঞ	শ্রীদাশী	পৃথকালাকুটি
		বাধাব কস্তা	শ্রীহবিমল	
		চামতা		•

১৬। বেধাবাম কাকতী

| ১৭

(১) নিধিবাম

ভাঃ বজ্রত

মায়াবামব কস্তা

বালিলেচা

| ১৮

১					২
সাধিবাম					দণ্ডীবাম
ভাঃ মোহন					ভাঃ ভাগ্য
ভকতব কস্তা					সোণাব কস্তা
পকোরা					পকোরা
১৯					১৯
কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা
বশেষবী	কামেশবী	শ্রীচণ্ডী	শ্রীবিষ্ণু		
স্বাঃ জয় (বালিকবিয়া)					
কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা
হাগধি	নাবায়ণী	খর্গেশবী	নবমী	হবে	পবী
স্বাঃ দধি	স্বাঃ ললিত	স্বাঃ উদয়	স্বাঃ মলিত	স্বাঃ জয়	
বালিকবিয়া	দীঘেলী	শিমলীয়া	নন্দগাওঁ	বালিকবিয়া	

১৭

(২) বতিবাম

ভাঃ হুহীশ্ৰিয়া

বামচৰণৰ কজা (পকোৱা)

| ১৮

কজা	কজা	কজা	কজা	কজা
সোণাশ্ৰিয়া	লক	বপৱতী	পৃথুবাম	দধিবাম
হাঃ অক্ষয়	হাঃ হাঁহিবাম	হাঃ ভকত	ভাঃ অৰ্ধা	ভাঃ কুন্দন
বালিকবিয়া	শিমলীয়া	বালিকবিয়া	হৰিব কজা চামতা	মুকুন্দৰ কজা বানেহুটি
			!	!
			.	.

৮। **শ্ৰীহৰিভূঞা** বা **হৰি চৌধাৰী***—বয়সৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ হৰি চৌধাৰী পূৰ্বপাৰৰ ভূঞা হন। এই সময়ত দৰং, লক্ষীমপুৰ ফালৰপৰা কেইজনমান কায়স্থ ভূঞা কামৰূপক আহে; হৰিভূঞা এওঁলোকৰ লগত লগ লাগে আৰু আশ্ৰয় বিচাৰি চিলাৰায় দেৱানৰ ওচৰত উপস্থিত হয়। চিলাৰায়ে তেওঁলোকক মহাবাজ নৰনাৰায়ণৰ ওচৰত অশ্বক্ৰান্তত উপস্থিত কৰায়। মহাবাজ নৰনাৰায়ণে ভূঞাসকলৰ পিঞ্জক ৫২ দণ্ড সময় পৰিমাণৰ ভূমি নিস্কৰ কৰি দিয়ে। হৰিভূঞা এই সময়ত কোচবিহাৰক আহি ১৮ ওচৰত বাস কৰে। এওঁক কোচৰাজে চৌধাৰী উপাধি দিয়ে।

৯। **হৰিবল্লভ**—এওঁ কোচ ৰজাৰ উজীৰ হৈছিল। মুছলমানে কোচ ৰাজ্যে অধিকাৰ কৰাৰ পাচত ১৮ নাবায়ণ দৰঙৰ ৰজা হৈ মানাহলে তেওঁৰ ৰাজ্য বহলায়। এই সময়ত ৰাজ্যৰ সীমালৈ কোচৰাজ্য ১৮ নাবায়ণ আৰু বলীনাৰায়ণৰ ভিতৰত গোলমাল লাগে। বংশাৱলী মতে এই সময়ত হৰিবল্লভে দৰঙৰ ১৮ নাবায়ণ হৰি দাবী ৰক্ষাৰ অৰ্থে লক্ষীনাৰায়ণৰ কথাত প্ৰতিবাদ কৰাত ৰজা তেওঁৰ ওপৰত অসন্তুষ্ট হয়। হৰিবল্লভে তাকে দেখি কোচবিহাৰ ত্যাগ কৰি কামৰূপক আহে আৰু বৰনগৰত বাস কৰেহি। এই ১৮ নাবায়ণ গৌৰীপুৰ ৰাজ বংশৰ উপৰি পুৰুষ কবিবল্লভে হৰিবল্লভ উজীৰক খাগাৰাবাৰীৰপৰা কিছুমান মাছহৰি দিয়া কৰাত তেওঁ ৰজালীলৈ গৈ তাতেই অস্থায়ীভাৱে ঘৰ কৰি বাস কৰে। দৰং ৰজা বলীনাৰায়ণে এই সংবাদ পাই তেওঁক মজলটদৈলৈ মাতি নিয়ে।

* খাতাবাৰী শাখাৰ পুৰবীৰ্য্য মতে লোহাবৰ ভূঞাৰ অধস্তন ১ম পুৰুষ হুম্বোজ—(১), (২) অজাত; বয়সৰ ১ম পুৰুষ (১) পুত্ৰ অৰ্ধাৎ ৮ম পুৰুষ। বনহুটি, লাউতলী আদি শাখাৰ পুৰবীৰ্য্য মতে লোহাবৰ অধস্তন ১ম পুৰুষ ২য় অজাত নাম বয়সৰ আৰু ৮ম পুৰুষ শ্ৰীহৰি ভূঞা। এখেতসকলৰ মতে এই শাখাৰ বংশলতা লোহাবৰ ভূঞাৰপৰা বৰ্তমান সময়লৈকে কতো সিহিটাক চমি আহিছে; এই শাখাৰ বংশলতাৰ কোনো পুৰুষৰেই নাম হেৰোৱা নাই।

১০। **বল্লভবায়**—এওঁ বৰ বাহুবলী পুৰুষ আছিল; দৰঙৰ বজাই এওঁক সেনাপতি পদত নিযুক্ত কৰিছিল। এই সময়ত বৰ্তমান কামৰূপ, গোৱালপাৰা জিলাৰ শাসন বিশ্বম্ভল হৈছিল। মুছলমান কোঁজদাৰসকলে নামমাত্ৰ দেশ শাসন কৰিছিল। দৰংবাজে বল্লভক কিছুমান সৈন্য দি পশ্চিমে দেশ জয় কৰিবলৈ পঠায়। এই সময়ত বল্লভবায় মাথিবাহাৰ ওচৰত কিছুদিন থাকে আৰু বনগৰীয়া বনবন্ধৰ সৈতে লগ লাগি কোচবিহাৰ আৰু দৰঙী বজাৰ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি দুয়ো বজাক জনায়। প্ৰবাদ আছে যে বনগৰীয়া বন্ধাই বৰ্তমান বৰপেটা মহকুমাৰ এলেকাৰ মঠৰঙৰি নামে ঠাইত ছই বাজাৰ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি এটা শিৱ মন্দিৰ নিৰ্মাণ কৰে; আৰু বল্লভবাজেও হেনো ওচৰতে “ভবানী মন্দিৰ” নামে এটা মন্দিৰ নিৰ্মাণ কৰে। এই সময়তেই মাথিবাহাৰ বন্ধাই তেওঁৰ কন্যা সূৰ্য্যপ্ৰিয়াক বল্লভবায়ঃ বিয়া দিয়ে। ইয়াৰ পাচত দৰঙ বজাই বল্লভক দেৱানগিৰিৰ বান্ধা ছুৱাবৰ ছুৱৰীয়া বন্ধা পতে; আৰু বৈদ্যৰ গড়, তুলসীবাৰী আৰু বাৰিঙাবৰি নামে তিনিখন গাওঁ দান কৰে। কিছু কালৰ পাচত তেওঁ আহোম বজাৰ পৰা পূৰ্বপাৰৰ পৰগণাখনৰ শাসন ভাৰ পায় আৰু উখুৰা নামৰ গাৱঁত (আগৰ লেঙামাঙৰীৰ ভিতৰত) ঘৰ-বাৰী কৰে। এওঁ ক্ষুদ্ৰচেচা, তুলসীবাৰী, বাৰিঙাবাৰী, লাউতলী, হাবেবীকুৰ, উখুৰা, বন্ধাৰাৰী, বাউসী, তসীয়া, বজালীৰ খাট, মনাহকুচি, বঙালমূৰ, হিকিমাতোলা, কুলহাটী আৰু মিসেই আদি শাসন কৰি আছিল।

১১ (খ) **মদনবায়**—এওঁ কিছুদিন কামৰূপৰ বৃদ্ধবন্ধু হৈছিল। মদন বন্ধা বৰ ক্ষমতাশালী পুৰুষ আছিল; নিজৰ গাৱঁৰ ওচৰত নদী নথকা দেখি লখেতাৰা নদী খান্দি আনি গাৱঁৰ কাষেদি বোৱাই দিছিল; এওঁ ক্ষুদ্ৰচেচাত বেচা-বেপাৰৰ অৰ্থে এখন হাট পাতি দিছিল। মদন বন্ধা লাউতলীক উঠি আহে কিন্তু অলপ দিন থাকি তাত থাকিবলৈ অস্থূল বোধকৰি মনাহকুচিৰ বৰমঠৈ পৰ্বতৰ সৰু টল এটাত ঘৰ কৰে; তাৰে ঘৰৰ ভেটি আৰু চোতালৰ চিন এতিয়াও আছে।

বৰমঠৈ পৰ্বতৰ দক্ষিণ-পশ্চিম চুকে থকা মাটীয়া পৰ্বত বোলা সৰু টলা এটাৰ দক্ষিণে গভত প্ৰায় এপুৰামান মাটি আঙুৰি এটা বৰ দ পুখুৰী এওঁ খান্দিছিল। পুখুৰীটো কিমান দ কোনেও কব নাৱাৰ। আজিও পুখুৰীৰ গানী স্বচ্ছ—দল, পুনী আদি একো নাই—পৰিষ্কাৰ। পাৰ কেইটা টলা বুলি বোধ হয়। সকলো বিধৰ মাছে পুখুৰী ভৰি আছে। এই পুখুৰী লৈ বংশাৱলীত এটা প্ৰবাদ আছে :—

“পুখুৰী খন্দাই কেনোমতে পানী উলিয়াব নোৱাৰি বন্ধা মহা ভাৱনাত পৰিল। এদিন ৰাতি স্বপ্নাদেই হল—“বন্ধা, তুমি যিমান কি নাখান্দা পুখুৰীৰ পানী উলিয়াব নোৱাৰা। যদি পুখুৰীৰ পানী চাবলৈ তোমাৰ একান্ত ইচ্ছা হৈছে, তেন্তে ঢোল-কানী বজাই তোমাৰ সৰুজনী বৈনীৰাৰা ধূপ-দীপ সহকাৰে পুখুৰীৰ তলত নৈবেদ্য দিয়াবা। কিন্তু তেওঁক আৰু তুমি পাবলৈ আশা নকৰিবা। সাৱধান, এই কথা যেন তোমাৰ বৈনী বা আনে নাজানে। নহলে সকলো নিফল হব।”

বন্ধা বিমোহত পৰিল। এওঁ যি কামকে কৰিছিল, তাৰ শেষ নহয় মানে তেওঁ নেবিছিল। কেইদিনমান ভাবি চিন্তি সৰুজনী বৈনীৰ আশা এবাকৈ থিৰ কৰিলে। নৈবেদ্য দিয়াৰ দিন ঠিক কৰি আগ দিনা ৰাতি সৰু বৈনীয়েকক লগোনে থাকিবলৈ কলে। পিচদিনা স্বপ্নাদেশ মতে পুখুৰীত নৈবেদ্য দিবলৈ

‘যৈনীরেকক’ লৈ গল। ‘যৈনীরেকে পুখুৰীৰ নিচেই তল খাপত নৈবেত দি আঁহুঁলৈ সেৱা কৰোঁতে ষষ্ঠোপ ফুটা দি পানী ফুটি বৰুৱানীক আঙুৰি ধৰিলে। লবালবিকৈ আন আন মাহুহ পাবলৈ উঠি আঁহুঁলৈ, কিন্তু বৰুৱানী তাতে তল গল।

চাই থাকোঁতে থাকোঁতে পুখুৰীৰ পানী পাৰ উপটি পৰিল। ভেটিয়া বৰুৱানী পুখুৰীৰ ঠিক মাৰ্গতে উঠি বৰুৱালৈ চাই কবলৈ ধৰিলে :—“বৰুৱা, আপুনি মোৰ পৰম ভক্তিভাজন আছিল আৰু আপুনিও মোক সবাতোকৈ মৰম কৰিছিল। দুখৰ কথা এই সৰ্ব্বকৈ মোক একোকে জানিব নিদিিলে। মই জনী হলে সকলোৰে ওচৰত বিদায় লৈ আহিব পাৰিলোঁহেঁতেন। আপোনাকো সেৱা জনাব নহল। মোক যেনেকৈ বঞ্চিত কৰিলে, আপুনিও বঞ্চিত হওক। আপুনি বা আপোনাৰ বংশৰ কোনেও এই পুখুৰীৰ পানী ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰিব। কোনোজন কৰিলে সি অকালতে মৰিব বা নিৰ্বংশ হব।”

আজিও এই বংশৰ বংশধৰসকলে এই পুখুৰীৰ পানী ব্যৱহাৰ কৰক চাৰি প্যৰতে ভৰি নিদিয়ৈ। সৰ্বসাধাৰণে ইয়াৰ পানী ব্যৱহাৰ কৰাত কোনো বাধা নাই।

মদন বৰুৱাই চুটীয়াপাৰাৰ ওচৰত এটা জান খান্দি দিছিল আৰু মাংৱ দেৱালয়ক অনেক মাটি আৰু কুললহাটা গাৱঁৰ মাহুহক পাইক কৰি বহুত বয়বজ্ঞ দান কৰিছিল। এই পাইকসকলে আজিও দেৱালয়ত খাটি আছে।

এওঁ ছজনী তিবোতা বিয়া কৰাইছিল, কিন্তু কোনো জনীৰে সন্তান-সন্ততি নহল।

মদন বৰুৱাই মনাকুচি গাওঁখন নিজে পৰিপাটিকৈ পাতিছিল। গাৱঁৰ ভিতৰত এটা গড় মাৰিছিল, এই গড়ৰ চিন আজিও আছে। এসময়ত বনৰীয়া হাতীয়ে গড়ৰ কিছু অংশ ভাঙে; তাৰেপৰা এই গড়ক হাতী ভাঙা গড় বোলে। বৰমটৈ পৰ্বতৰপৰা চোঁচালৈ এটা ডাঙৰ আলি বান্ধিছিল, আৰু কেইখন মান দলং দিছিল। বৰ দামাল, সৰু দামালে আজিও তাৰ নাম ৰাখি আছে। এওঁ অকল্প মনাকুচিতেই ২২ টা পুখুৰী খান্দি, এই পুখুৰীবোৰৰ চিন বৰ্তমানো আছে।

গাওঁখনত সকলো জাতৰ মাহুহৰেই বসতি। খেলে খেলে, জাতে জাতে মাহুহবিলাকক বহুৱাইছিল।

১৩। সোমনাৰায়ণ—এওঁ ক্ষুদ্ৰচোঁচাতে থাকি ৰাজকীয় বিষয় ভোগ কৰি আছিল। এওঁ পুৰণাৰ পৰগণাৰ চৌধাৰী, বান্ধাৰাৰ দুৱৰীয়া বৰুৱা আৰু কিছুকাল কামৰূপৰ বুজৰ বৰুৱাৰ বিষয় ভোগ কৰিছিল। পাচত চান্দকুচিৰ বীৰমল বুজৰ বৰুৱাই বজা ঘৰত খাটি খুটি ১৭১০ শকৰ, ফাগুন মাহৰ ১১ দিন ৰোৱাত সোমনাৰায়ণক বুজৰ বৰুৱা পদৰপৰা ওচাই বুজৰ বৰুৱা হয়। এই সৰ্ব্বকৈ চান্দকুচীয়া বৰুৱা বংশাৱলীত এইদৰে আছে :—

পূৰ্বপাৰ পৰগণাৰ ক্ষুদ্ৰচোঁচা গ্ৰামে।
বুজৰ বৰুৱা পূৰ্বে মদন যে নামে ॥
মদন যে বৰুৱাৰ নাহিকে তনয়।
তাহান ভাতৃৰ জানা নাতিয়েক হয় ॥
সোমনাৰায়ণ নাম জগতে প্ৰখ্যাত।
চৌধাৰী আছিল পূৰ্বপাৰ পৰগণাত ॥
বান্ধাৰাবো তেহে বৰুৱা আছিল।
সোমনাৰায়ণ বৰুৱা লৰে বুলিছিল ॥

বৰুৱা ভৈলেক সেই ভাজ যে মাসত।
খাটা পৰগণা দিলা তাহাৰ লগত ॥
× × ×
ফাগুনৰ একাদশ দিবস যাহতে।
শুভৰূপে চলি বাপু গৈলা অব্যাহতে ॥
শকাধৰ সপ্তদশ আৰু দশ শকৈ।
বৰুৱা পাতিলা বীৰমল বৰুৱাকৈ ॥
(চান্দকুচীয়া বৰুৱা বংশাৱলী)

সোমনাৰায়ণ বৰুৱাৰ মৃত্যু সন্মুখে এইদৰে জনশ্রুতি আছে :—বি সময়ত কামৰূপৰ প্ৰবল পৰাক্ৰমী হৰদত্ত-বীৰদত্তে কামৰূপৰ প্ৰধান প্ৰধান লোকসকলক লগত লৈ আহোম বজাৰ বিক্ৰমে বিক্ৰোহ আচৰণ কৰে, তেতিয়া সোমনাৰায়ণ বৰুৱাই এই বিক্ৰোহত যোগ দিয়া নাছিল। যেতিয়া হৰদত্ত কামৰূপৰ একছত্ৰী বজা হ'ল, তেতিয়া হৰদত্তে সোমনাৰায়ণক ধৰাই নি টোপাত ভৰাই হাজোৰ সোঁতৰ “ববাহ কুৰ” বোলা দ কুৰত পেলাই মাৰিছিল। প্ৰহ্লাদপদ শ্ৰীযুত বৰুৱাকান্ত বৰদলৈ ডাঙৰীয়াই তেখেতৰ দক্ষিণাভোগৰ পক্ষ অধ্যয়নত (অপ্ৰকাশিত বুৰঞ্জীত) গুৱাহাটীৰ বৰফুকনে যি জন ল'ৰাক বুজব বৰুৱাৰ বিষয় দিব লাগে বুলি স্বৰ্গী মহাৰজালৈ লিখিছিল আৰু পিচত লগত লৈ গৈছিল, আমাৰ বিশ্বাস এই জনেই সোমনাৰায়ণ বুজব বৰুৱা। বৰফুকনক নজনোৱাকৈ দিন মণিৰ সহায়ত বংপুৰলৈ গৈ কামৰূপৰ বুজব বৰুৱাৰ বিষয় লওঁতা চান্দকুচিৰ বক্তমলেই বীৰমল হ'ব পায়।

১৭। চন্দ্ৰকান্ত বৰুৱা—১৭২৬ শ'কৰ ৬ ভাদ শুক্লা নবমী তিথিত এওঁৰ জন্ম হয়। এওঁ সবল, বিশ্বাসী, বুদ্ধিমান, শিল্পী আৰু উচ্চ মনৰ পুৰুষ আছিল। ধৰ্মৰ প্ৰতি অচলা ভক্তি ৰাখি পুৰী, গয়া আদি তীৰ্থ ভ্ৰমণ কৰি ১৮৩৪ শ'কৰ ২০ আঘোণ তাৰিখে কৃষ্ণা ষাদশী তিথিত স্বৰ্গী হয়। এওঁ অলপ দিনৰ ভিতৰতে অনেক ভূম্পত্তি উপাৰ্জন কৰি থৈ গৈছে।

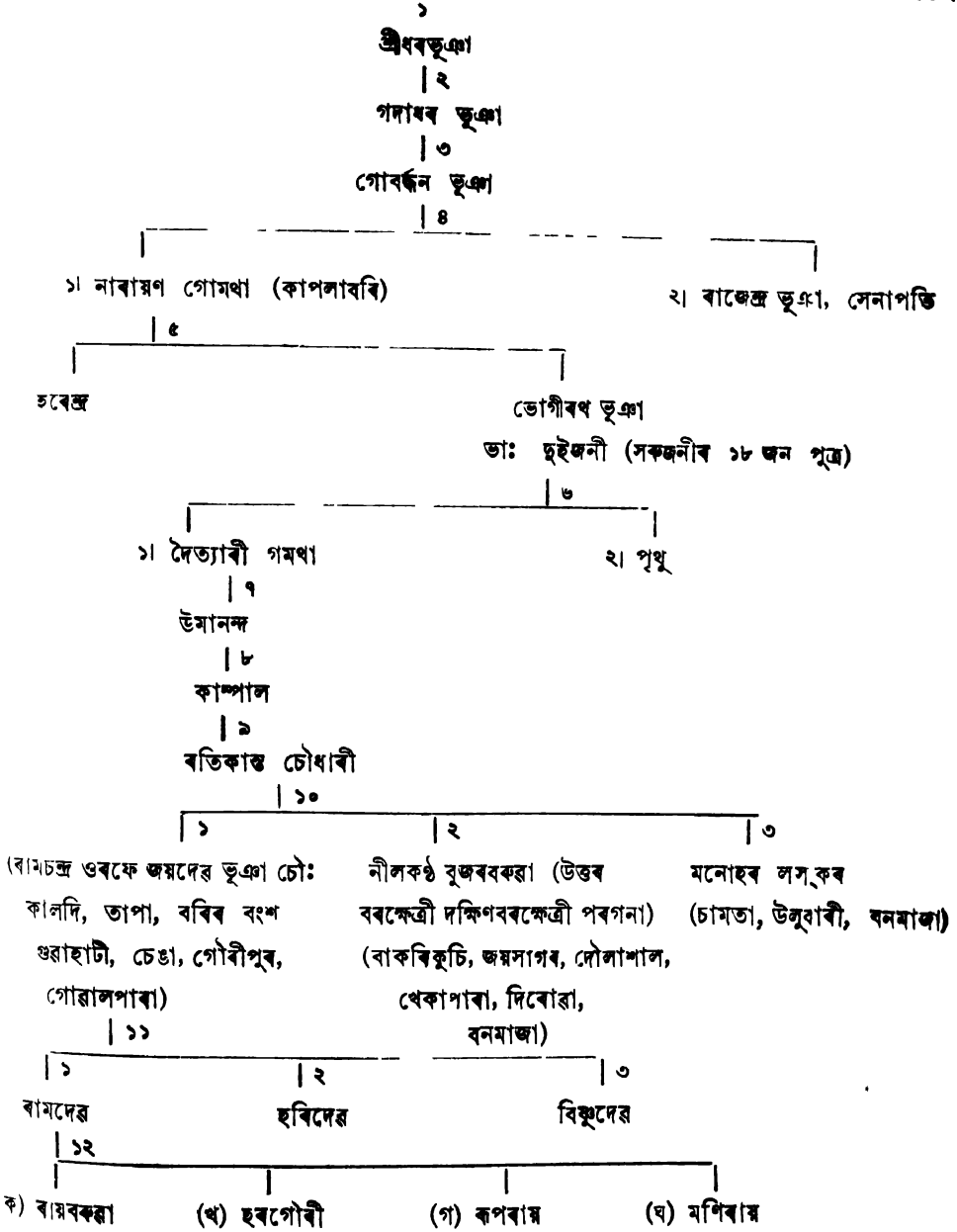
১৮। ভাগ্যন্ত—এওঁ কিছুদিন বাকী ছুৱাব বৰুৱা আছিল। এওঁৰ বংশধৰ লক্ষ্মীৰায় নাৰালক অৱস্থাত নিঃসহায় হোৱাত দৌলাশালৰ মোমায়েকৰ ঘৰক যায়; তেতিয়াৰপৰা এওঁৰ বংশধৰসকলে তাতেই বাস কৰে।

১৬। শ্ৰীযুত পৰমানন্দ চৌধাৰী—এওঁ বি, এ, লৈকে পঢ়িছিল; কিছুদিন স্কুলৰ শিক্ষক পাচত মৌজাদাৰী কৰিছিল। লোকজন শাস্ত-শিষ্ট আৰু অমায়িক।

শ্ৰীযুত গোপালচন্দ্ৰ বৰুৱা—এখেত নৰ্মাল স্কুলৰ শেষ পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ স্কুলত চাকৰি কৰে, আৰু চাকৰিৰ লগতে “বৰুৱা এজেক্টী” নাম দি কিতাপ প্ৰকাশ কৰা কাম হাতত লয়। প্ৰায় কুৰি বছৰ শিক্ষকতা কৰোঁতে এখেতৰ কিতাপৰ কাৰবাৰ ডাঙৰ হৈ উঠাত শেষত চাকৰিৰ পৰা অবসৰ গ্ৰহণ কৰে। কিতাপৰ কাৰবাবত এখেতে যথেষ্ট উন্নতি কৰে আৰু বাহনা, চৈচামুখ, সৰিয়হতলী আদিত প্ৰায় পাঁচপ পুৰা নিষ্পিথেৰাজ মাটি কিনি অৱস্থা টনকিয়াল কৰে। এখেতৰ যন্ত্ৰতেই নিজ গাওঁ মনাইকুচিৰপৰা চৈচামুখলৈ প্ৰায় দুই মাইল দীঘল এটা আহল বহল আলিবাট তৈয়াৰ হয়। মাহুহজন স্তায়পৰায়ণ, আৰু অত্যন্ত হিচাবী। এখেতৰ শ্ৰীমতী পাৰ্বতী দেৱী নামৰ কন্যাটোক গভ বছৰ শ্ৰীযুত নবজ্ঞ নাথ গোস্বামীত (খলিহা সত্ৰ) বিবাহ দিয়ে। এখেতৰ ল'ৰা তিনটি—শ্ৰীমান অতুল (বৰ বাপ), শ্ৰীমান বদন (মাঝ বাপ), শ্ৰীমান কনক (সক বাপ)।

শ্রীবব ভূঞাব বংশ (গোমথা ভূঞা)

গোত্র—কান্তপ ।

କାବ୍ୟର ମୋରଖାଣ ବନ୍ଧ ।

ବୁଝାବୁଝା ଶାଖା

କାଳଦି

୧୨

୧। ବାୟବକରା

| ୧୦

A କାହିଁବାର ବୁଝା ବକରା

B କବିତୁଷଣ

C ବାନେଶ୍ଵର

କାଳଦି

| ୧୮

(1) ଧର୍ମେଶ୍ଵର ଚୌଧାବୀ (2) ଜଗନ୍ନାଥ ହରଣା ବକରା (3) ହରିବାସ

ଭା: ଅକ୍ଷୟତୀ

ସକଳେନ୍ଦ୍ରୀ ପରଗନା

| ୧୫

ଜଗତଜୀରନ

ବାମଭଦ୍ର

ପର୍ବତମଳ

କୁଞ୍ଜମଳ

ବଜ୍ରମଳ

ବରମଳ

ନାବାସନଗର ବିଷୟ

(କାଳଦି)

.

.

.

.

.

.

ଭା: (୧)

(୨) ତିଲୋତ୍ତମା

ଚଣ୍ଡୀବର ବକରାବ ଭଗ୍ନୀ (ବରନଗର)

| ୧୬

୧। ଗୌରୀଚନ୍ଦ୍ର

୨। ମରୁଚନ୍ଦ୍ର

୩। ଲକ୍ଷ୍ମୀଚନ୍ଦ୍ର

୪। ଅଭିଚନ୍ଦ୍ର

ଭା: ଶିବମତୀ

ଭା: ତାବାଦେବୀ

ଭା: ଶିଖୁପ୍ରିୟା

ଭା: କୁନ୍ଦୁସ

ଧ୍ୟାତିନାବାସନର ଭଗ୍ନୀ

ମନାହକୁଟି

ମାଧିବାହା

ଜାପାବକୁଟି

| ୧୭

(କ) ଜୟଚନ୍ଦ୍ର

(ଖ) ଉତ୍ତାଚନ୍ଦ୍ର

| ୧୮ କଞ୍ଚା

ଭା: ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟା

ମାହିପ୍ରିୟା

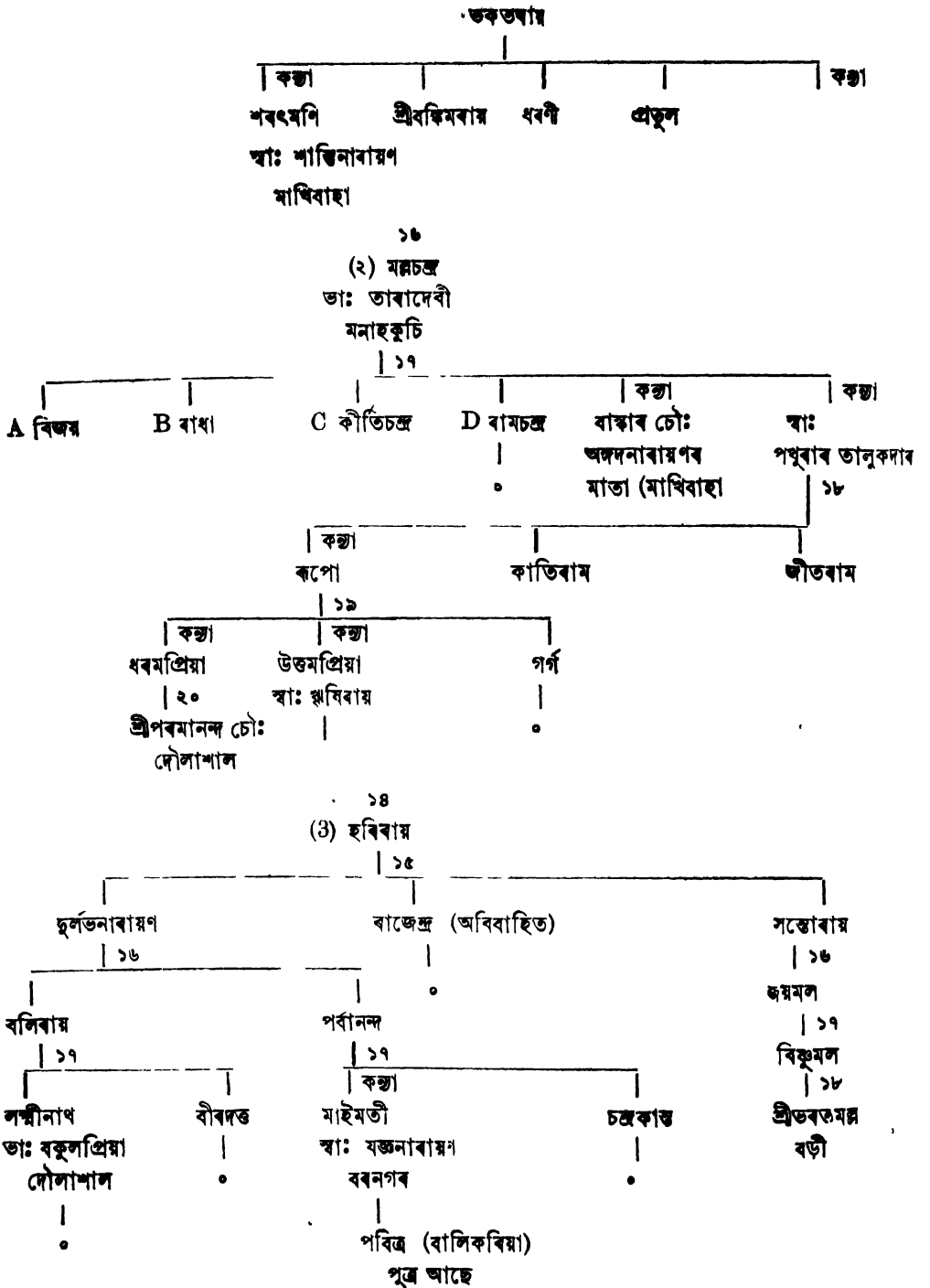
ମାଧିବାହା

ସ୍ଵା: ବସୁନାଥ ଚୌ: (ଚେଢ଼ା)

| ୧୨

ଭୁବନ ଚୌ:

ବାସବାହାହୁବ ବଜନୀକାନ୍ତ ଚୌ:

১৭

চেঙা

A বিজয়চন্দ্ৰ

ভাঃ মহেশ্বৰী দেবী (তাপা)

| কছা

পুষ্পপ্ৰিয়াদেবী

স্বাঃ মলাই বৰুৱা (নন্দগ্ৰাম)

!

১৭

B বাধাচন্দ্ৰ

ভাঃ ধৰ্মপ্ৰিয়া

মায়াৰাম চৌধাৰীৰ কছা (দীঘেলী)

| কছা

শ্ৰীমতী কামেশ্বৰী দেবী

স্বাঃ আনন্দ চৌধাৰী

চেঙা

উষাদেবী

স্বাঃ কমলাকান্ত চৌধাৰী

ৰামাপাৰা

!

| ১

| ২

| ৩

| ৪

| ৫

| কছা

শ্ৰীৰমানন্দ চৌঃ

এচ, ডি, চি,

শ্ৰীহৃদয়ানন্দ চৌঃ

মোজাদাব

শ্ৰীগৰ্গনাৰায়ণ চৌঃ

বি, এল উকিল

শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ চৌঃ

কবিৰাজ

শ্ৰীদেবেন্দ্ৰ চৌঃ

মহাজন

সত্যভমা

স্বাঃ শ্ৰীনলিনী

কান্ত বৰুৱা

গোবীপুৰ

১৭

কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰুৱা (কালদি)

ভাঃ ধৰ্মেশ্বৰী দেবী

ভবানন্দ চৌঃৰ কছা (চেঙা)

| ১৮

| কছা

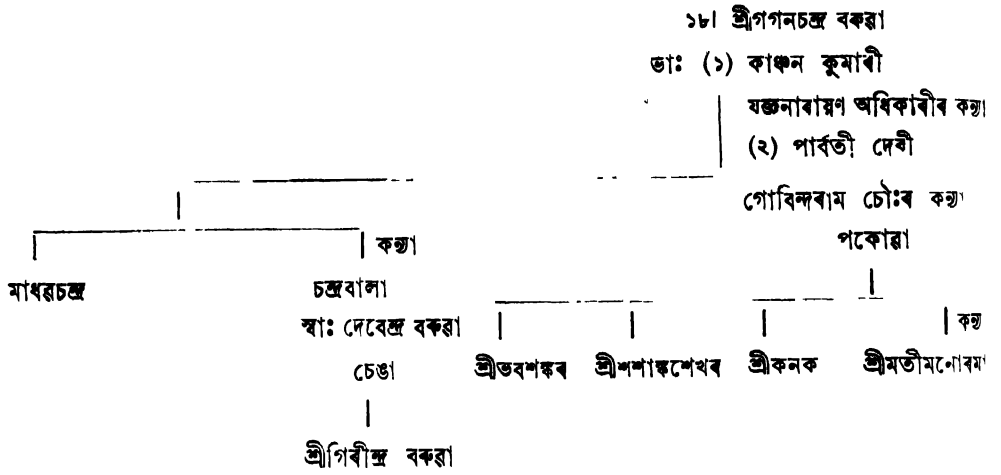
শ্ৰীমতী জানকী দেবী

স্বাঃ কমলাকান্ত (ৰামাপাৰা)

!

শ্ৰীগগনচন্দ্ৰ বৰুৱা স্কুল ডিপুটীইন্সপেক্টৰ

(চেঙাক উঠি আহে)

১৬

৪। অভিচন্দ্ৰ বৰুৱা

ভা: কুসুম

চন্দ্ৰমোহনৰ পেহী (জাপাৰকুচি)

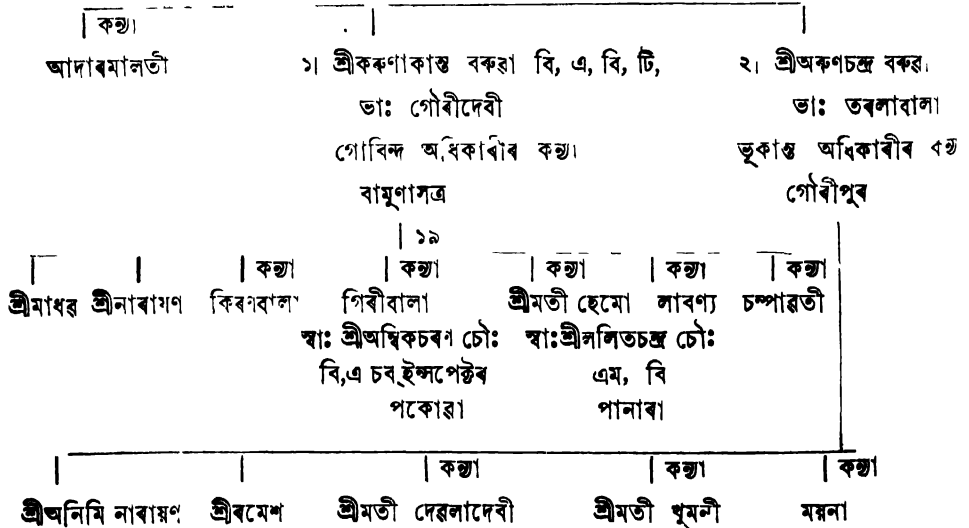
| ১৭

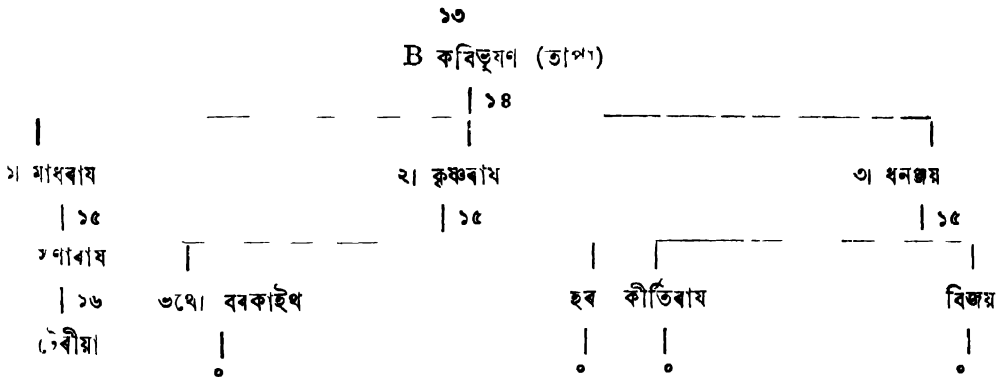
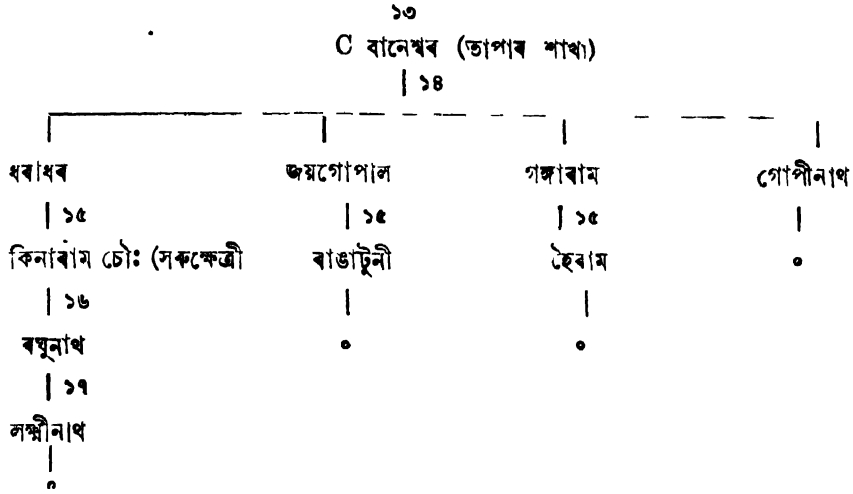
উদয়চন্দ্ৰ বৰুৱা

ভা: কান্তেশ্বৰী

বিজয়ৰ ভগ্নী (হাকমা)

| ১৮

বৰুৱা শাখা
১২
(খ) হৰগৌৰী (তাপা)
| ১৩

(৩১, বৰি)
(গুৱাহাটী উজানবাজৰাৰ)

১৫। জয়বল্লভ

| ১৬

চানাবাম

| ১৭

শিবনাথ

ভাঃ হৰিপ্ৰিয়া (কালদি)

ফবিলা

০

| ১৮

ললিত

শ্ৰীপ্ৰতাপ

ভাঃ অমায়ী

নিৰ্ভাৰ্য্য কস্তা

বঙ্গালী

| কস্তা

চিকণ

স্বাঃ মহীধৰ বৰুৱা

কেন্দুকুটি

| কস্তা

গিৰিবালা

স্বাঃ শিভুনাথ

মাথিবাছা

| কস্তা

মানিক

স্বাঃ মধুনাৰায়ণ

কেন্দুকুটি

| ১৯

শ্ৰীকালিনাথ

শ্ৰীকেশৱ (বৰি)

১৬

২। চক্ৰপালি দুৱৰা বৰুৱা

| ১৪

গন্দনাথ

| ১৫

বামজীৱণ

০

বামদত্ত

| ১৫

যজ্ঞদত্ত

০

গিৰিধৰ

ভাঃ ভয়প্ৰিয়া

| ১৫

হলধৰ

ভাঃ দুৰ্গাপ্ৰিয়া

| ১৫

চক্ৰধৰ

ভাঃ বিষ্ণুপ্ৰিয়া, পকোৱা (গুৱাহাটী)

| ১৭

মুকুন্দ

ভাঃ

০

শ্ৰীপদ্মধৰ দত্ত

ভাঃ প্ৰভাতৱতী

গুৰুদত্ত চৌবে ভগ্নী

পকোৱা

| কপ

ধৰমপ্ৰিয়া

স্বাঃ নাউৎন

তাপা

| কস্তা

সোণাপ্ৰিয়া

স্বাঃ উত্তম

বৰি

শ্ৰীধনীদত্ত

| কস্তা

বাসন্তীদেবী

বনগাওঁ

শ্ৰীহৰেক্সনাৰায়ণ দত্ত ডি, আই

শ্ৰীবমেশদত্ত এম, এ, বি, এল

১৭৭ পদ্মধৰ দত্ত

| ১৮

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
গোপাল	গিৰীবালা	আইকণ	সাবিত্ৰী		শ্ৰীপ্ৰফুল্লচন্দ্ৰ দত্ত	শ্ৰীশশধৰ
বঃ গোপাল	স্বাঃ সিদ্ধু	স্বাঃ কীৰ্ত্তিচৌঃ	গুণাভিৰাম	স্বাঃ বানেশ্বৰ মহন্ত	নিদিৰাম	বৰুৱা বি, এল ভাঃ
বৰুৱা	মাখিবাৰা	পানাবা	পূবকালাকুচি	বতনপুৰ	সামতা	ভাঃ
.. চকুচি						গণ হৌঃ নি, এলৰ কল্পা (চৈত্ৰ)

১২

(গ) কপৰায়

| ১৩

১। গেড়াডেকা

২। দখাডেকা

| ১৪

১। গায়নাৰায়ণ	২। জয়নাৰায়ণ	৩। যদুপতি	৪। বামৰুক্ষ	৫। গোপাল
১৫	১৫	১৫	১৫	
গোবিন্দ	চন্দ্ৰমল	হংসমল	কেঠা	বনা
	হৰিমল		ভৃগু	ভেণী
	ভাঃ শিশুপ্ৰিয়া		জাপৰা	বলো
	লখোগুৰ			
				গোবিন্দ (মাভুল গৃহত)
পুমল	বতনমল	পদ্মপ্ৰিয়া		
ভাঃ শষণ		স্বাঃ চংস		
মন্দিৰ কল্পা		সংক্ৰমী		
দলিকাৰী				
১৮				
শ্ৰীবতমল (বৰী)		শ্ৰীগতী বাধাপ্ৰিয়া		
ভাঃ মাপিক		স্বাঃ ধনীদত্ত		
অনাতৰ কল্পা (বনগাঠ)		বৰী		

১০

২। দযাডেকা

| ১৪

দৈত্যৰাজ

গেঙ্কেন

ৰামেশ্বৰ

| ১৫

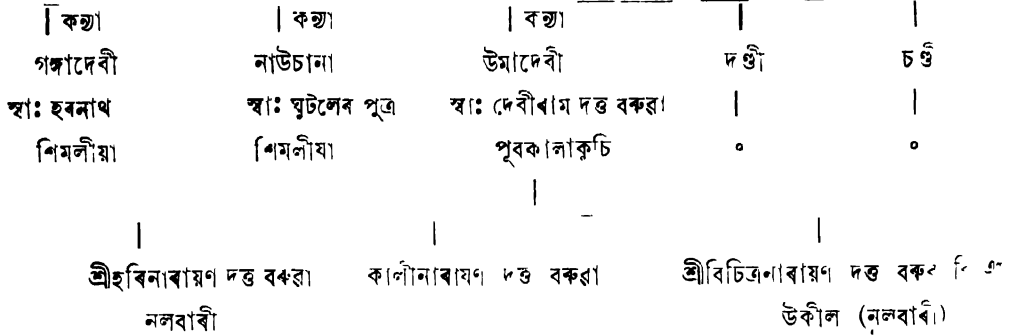
নৰেশ্বৰনাৰায়ণ (নিংন)

ভাঃ পূৰ্ণিম,

| ১৬

বিষ্টাম (কোচবিহাৰ)

ভাঃ ধৰমপ্ৰিয়া (লুকীৰ ঠাকুৰৰ কন্যা)

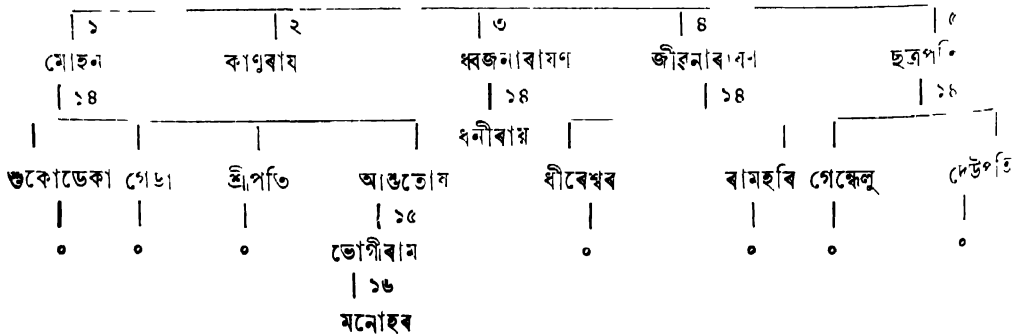

বৰুৱা শাখা (তাপা)

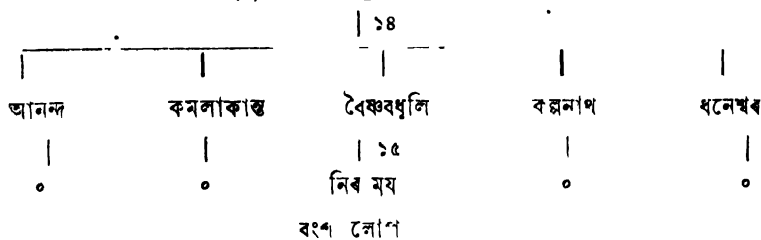
১২

(ঘ) মণিৰায়

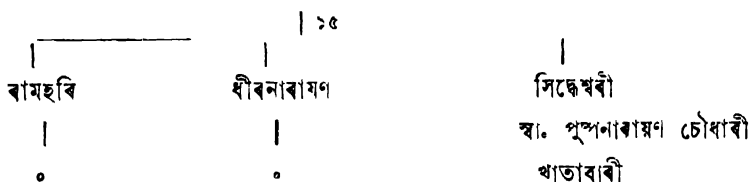
| ১৩

(২) ১০। কাণুৰায়

১৪। ধনীৰায়

১০

(১) ৰামচন্দ্ৰৰ পুত্ৰ

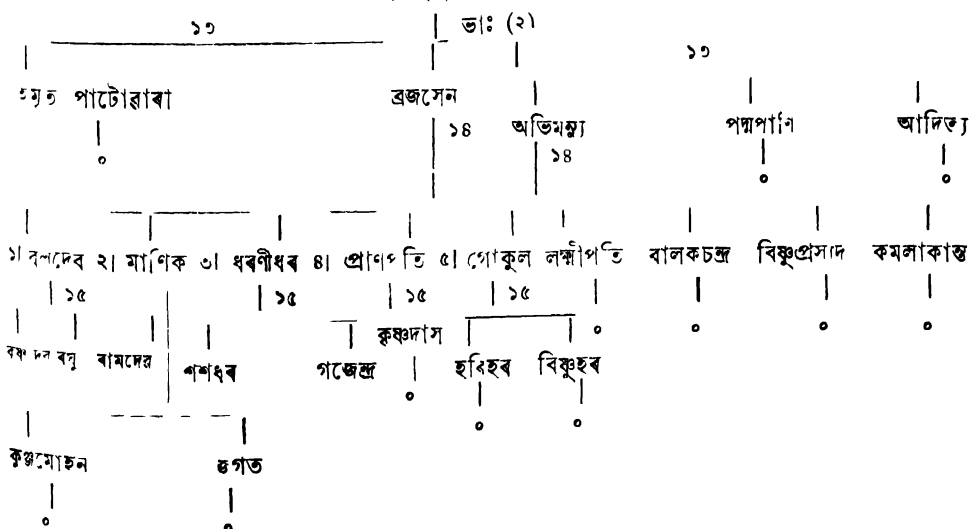
| ১১

হৰিদেৱ

| ১২

কল্যাণচন্দ্ৰ

ভাঃ (১)

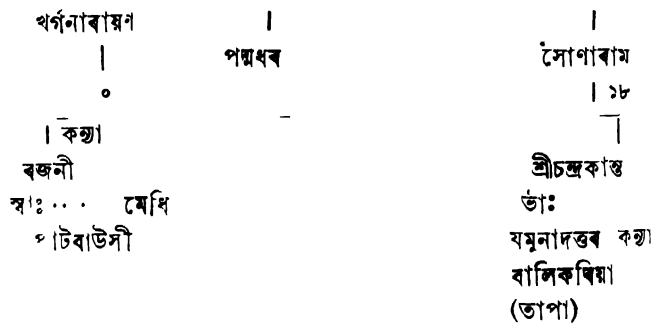
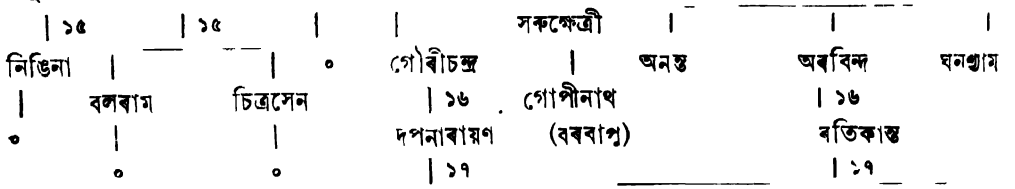
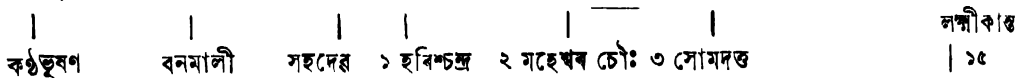
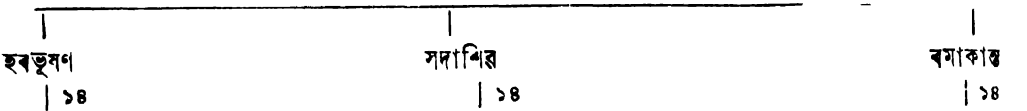
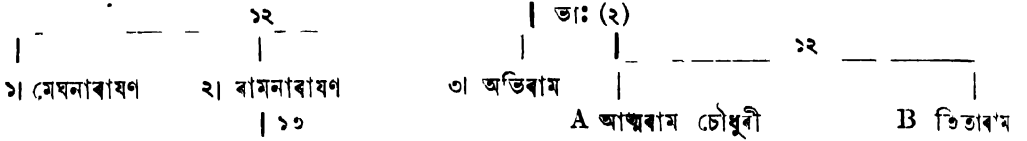
১০ বামচন্দ্র

| ১১

বিষ্ণুদের বক্রা

ভাঃ (১)

| ভাঃ (২)

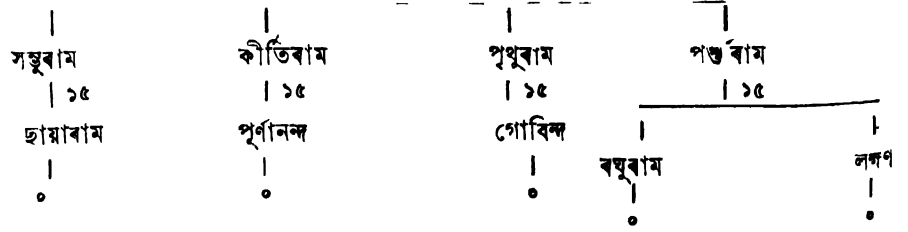
১২

মেঘনাৰায়ণ

| ১৩

শিরৰাম পণ্ডিত

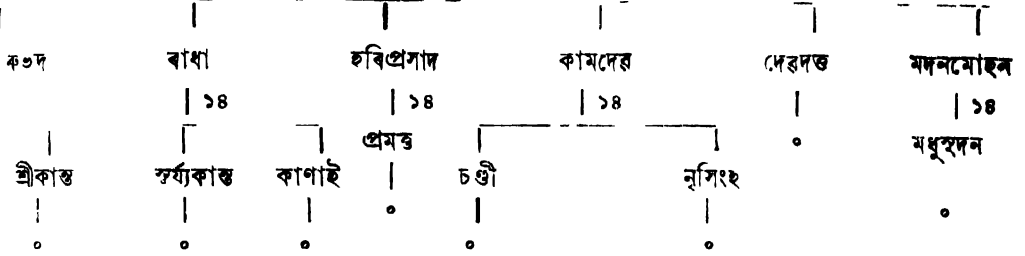
| ১৪

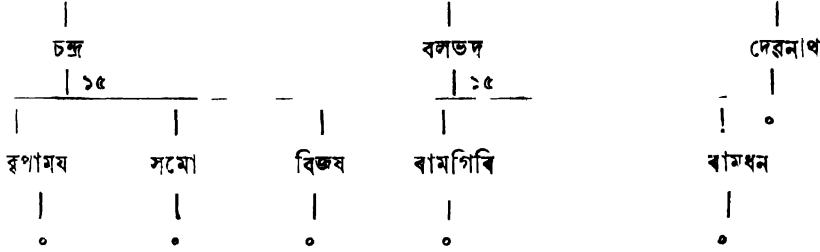
চৌধাৰী শাখা (বৈঠাভাঙা)

B তিতাবাম চৌধাৰী

| ১০

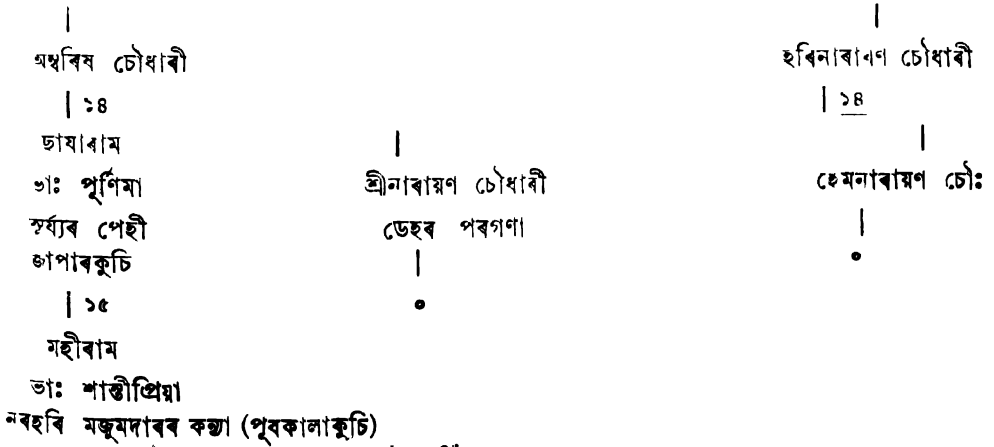
১৪

১২

A আন্বাৰাম চৌধাৰী

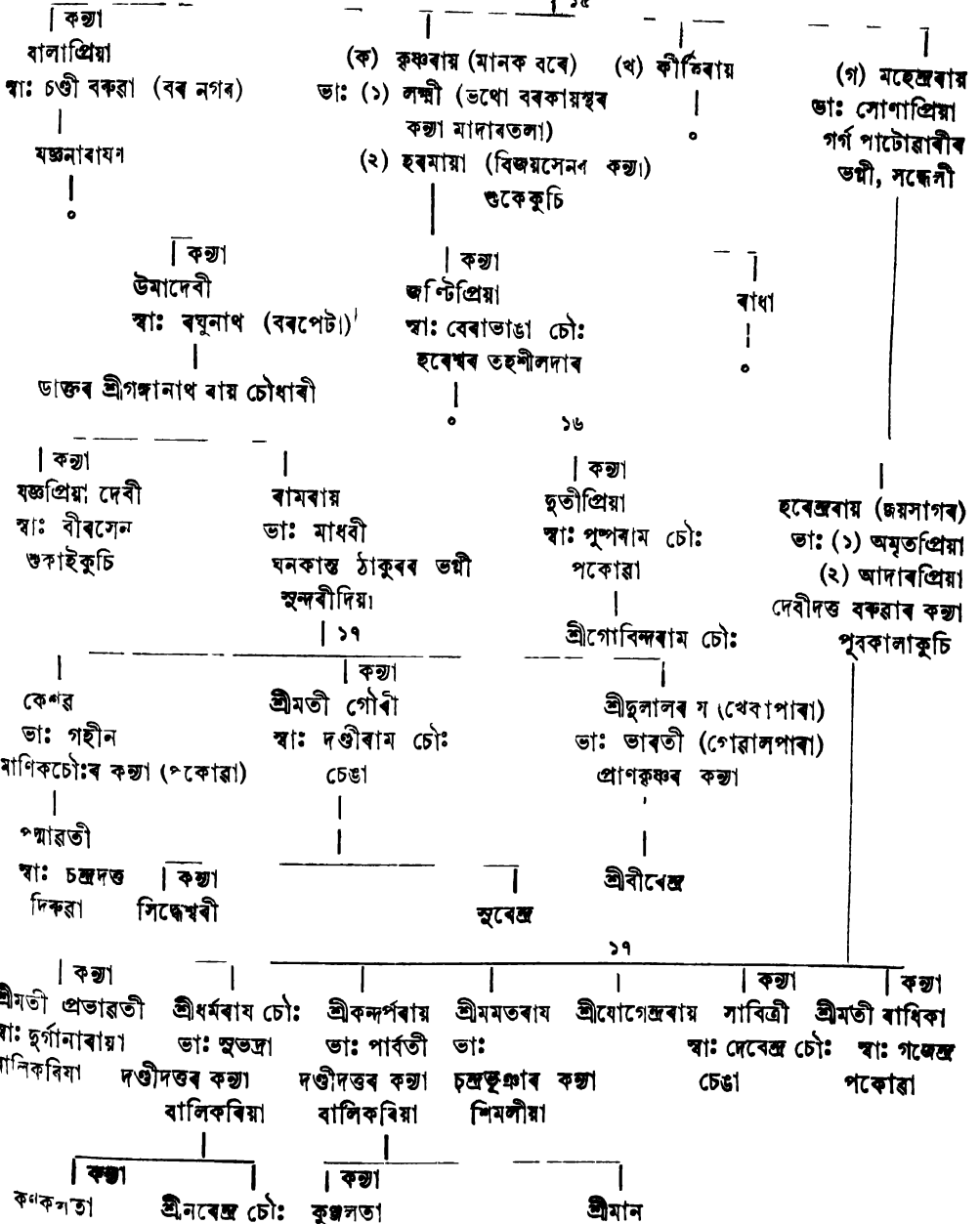
| ১৩

<p>১৫ মহীবাম ১৬</p>			
কল্পা			
দময়ন্তীদেবী			ভোগীবাম
স্বাঃ চূর্ণানাথ			
তেবেচিয়া			
<p>১০ নীলকণ্ঠ ১১</p>			
চান্দবাম ববকায়স্থ	প্রাণনাথ		ভোলানাথ
পিচত বুজব বকরা	১২		১২
ভাঃ ক্ষুদ্রটেচাব জীয়বী	দৈরকীনন্দন		পঞ্চানন
১২	(দিবোরার ঠানি)		(দিবোরা আক বুনমাজার ঠানি)
আনন্দবাম			
১৩			
মোহনবাম (বাকবিকুচি, জয়মাগর, কেকান,			
১৪	দৌলাশাল, খেকাপারা)		
			কল্পা
১। গজেন্দ্রবাম	ফিবিণ্ডিবাম	কপবাম	মাধবী
ভাঃ গোবিন্দপ্রিয়া			স্বাঃ বজুবাম
জাপারকুচি			
	গোবিন্দবাম চৌঃ		চন্দর চৌধারী
	(মানে এওঁক আক এওঁর মাকক ধৰি নিয়ে)		পূৰ্ণাবাম তালুকদার
	১৬		১৬ কল্পা (পখ্বা)
	পুষ্পবাম চৌধারী		মাধবী
	ভাঃ (১) পূর্ণিমা (খ্যাতিনাৰায়ণৰ ভগ্নী)		স্বাঃ গৰ্গনাবায়ণ
	(২) জয়প্রিয়া (সঙ্কলী)		১৭
	১৭		শ্ৰীপ্ৰসন্ননাবায়ণ চৌধারী
			(মাখিবাছা)
কল্পা		কল্পা	
নাবায়ণীদেবী		সূৰ্য্যপ্রিয়া দেবী	
		স্বাঃ লক্ষ্মীদত্ত (চেঙা)	
•		১৮	
পঞ্চানন্দ	অলকা	শ্ৰীজ্ঞানানন্দ	শ্ৰীপবিত্র
			শ্ৰীঅতুল

১৪ গজেন্দ্ৰবায়ৰ ঠানি
ভা: গোবিন্দ প্ৰিয়া

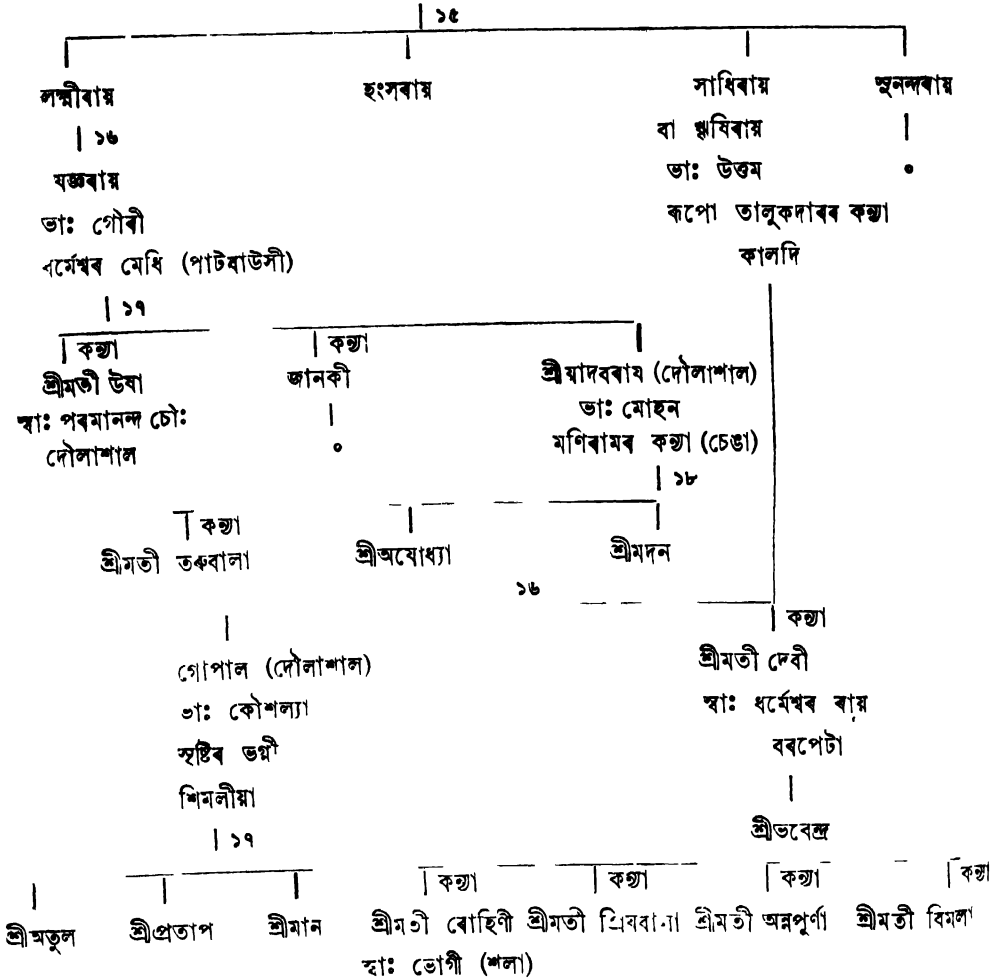
জয়সাগৰ আৰু খেৰাপাৰা

১৪। বৃগবায়

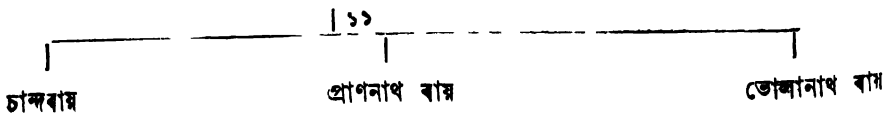
ভাঃ ম্লাকুঁৱৰী

চণ্ডীবকুৱাৰ পেহী (বননগৰ)

বায় বকুৱা শাখা (দিবকুৱা)

১০। নীলকণ্ঠ

দিবঙ্গ

১৪। চন্দ্ৰকান্ত

| ১৫

বিবোচন

| ১৬

কামেশ্বৰ

| ১৭

ভোগৰাম

ভাঃ কালীপ্ৰিয়া

গোবিন্দ মণ্ডলৰ ভগ্নী

|

| কন্যা

অৰ্ধা

স্বাঃ মুকুন্দ (শুকাইকুচি)

|

শ্ৰীপবুমানন্দ

১১। ভোলানাথ ।

| ১২

পঞ্চানন

| ১৩

হৰিনাৰায়ণ বৰ কাইঠ

দিবঙ্গ

| ১৪

বিজয়

!

গোপীনাথ

!

যোগানন্দ

| ১৫

গৌৰীনাথ

| ১৬

ধৰণী

হাকমাত বিবাহ

!

দেৱৰাজ ৰায় বৰুৱা

বুনাৰাজ

মাণিক

!

শ্ৰীজয়নাথ

| ১৭

শ্ৰীঅৰবিন্দ

কন্যা
শ্ৰীমতী বজত

স্বাঃ মনোহৰি দত্ত
চামতা

শ্ৰীগজেন্দ্ৰ

লক্ষ্মীনাথ

!

শ্ৰীমতী পদ্মাপ্ৰিয়া

স্বাঃ (পকোৱাত)

১২

পঞ্চানন

| ১৩

দেৱৰাজ

| ১৪

উত্তম

ভাঃ সফুৰা

খানা (বনমাজা)

| ১৫

মহেন্দ্ৰ

আদিত্যৰায়

ভাঃ নাৰায়ণী (পকোৱা)

বনমাজা ।

পাঃ বেলশৰ ।

| কছা

| কছা

| কছা

| ১৬

শেহো

যাতনা

গঙ্গা

কাশীনাথ

সোণাৰাম

হৰিচৰণ

স্বাঃ দানো মণ্ডল

স্বাঃ

স্বাঃ সিদ্ধ

ভাঃ অশ্ৰদ্ধা

ভাঃ চেনেচী

ভাঃ জানকীদেবী

লখোপুৰ

বালিকবিয়া

শিনা

বনি

বেলশৰ

উদয়ৰ কছা

বালিকবিয়া

| ১৭

| ১৭

| কছা

| কছা

| কছা

| কছা

ভূবন

শ্ৰীজীউৰাম

শয়ণ

প্ৰতিমা

গঠীণ

শ্ৰীৰজতচন্দ্ৰ

স্বাঃ মহীদত্ত

ভাঃ যজ্ঞৰাম স্বাঃ ব্ৰজ স্বাঃ সীতানাথ ভাঃ অমৃত

বেলশৰ

বালিকবিয়া

বালিকবিয়া

চামতা

খাৰশিঠা

১৭

| কছা

| কছা

| কছা

|

|

|

|

|

চিৰণ

কপহীদেবী

জুন্দৰীদেবী

কৃষ্ণকান্ত

জয়চন্দ্ৰ

আনন্দি

হুৰ্গাচন্দ্ৰ

শ্ৰীৰাধাচন্দ্ৰ

স্বাঃ ধৰ্মনাৰায়ণ

স্বাঃ জগত

স্বাঃ বণীধৰ

চৌঃ ভাঃ

|

|

ভাঃ ভাগ্যপ্ৰিয়া

ভাঃ কঞ্চান

পাতাবাৰী

চামতা

চামতা

বৰি

০

০

চামতা

বৰপেটা

| ১৮

| কছা

| কছা

| কছা

|

|

|

|

তৰ্বালা

ৰাজবালা

জুব্বালা

শ্ৰীগিৰিশ্চন্দ্ৰ

শ্ৰীকবি

শ্ৰীৰাজেন্দ্ৰ

শ্ৰীসতীশ

স্বাঃ কাশীনাথ

স্বাঃ হংস

ভাঃ গিৰিবালা

প্ৰতাপৰ কছা (পকোৱা)

শিমলীয়া

পকোৱা

১৮

| কছা

| কছা

|

|

অভয়াবালা

সাবিত্ৰী

শ্ৰীৰমা

শ্ৰীভাৰিণী

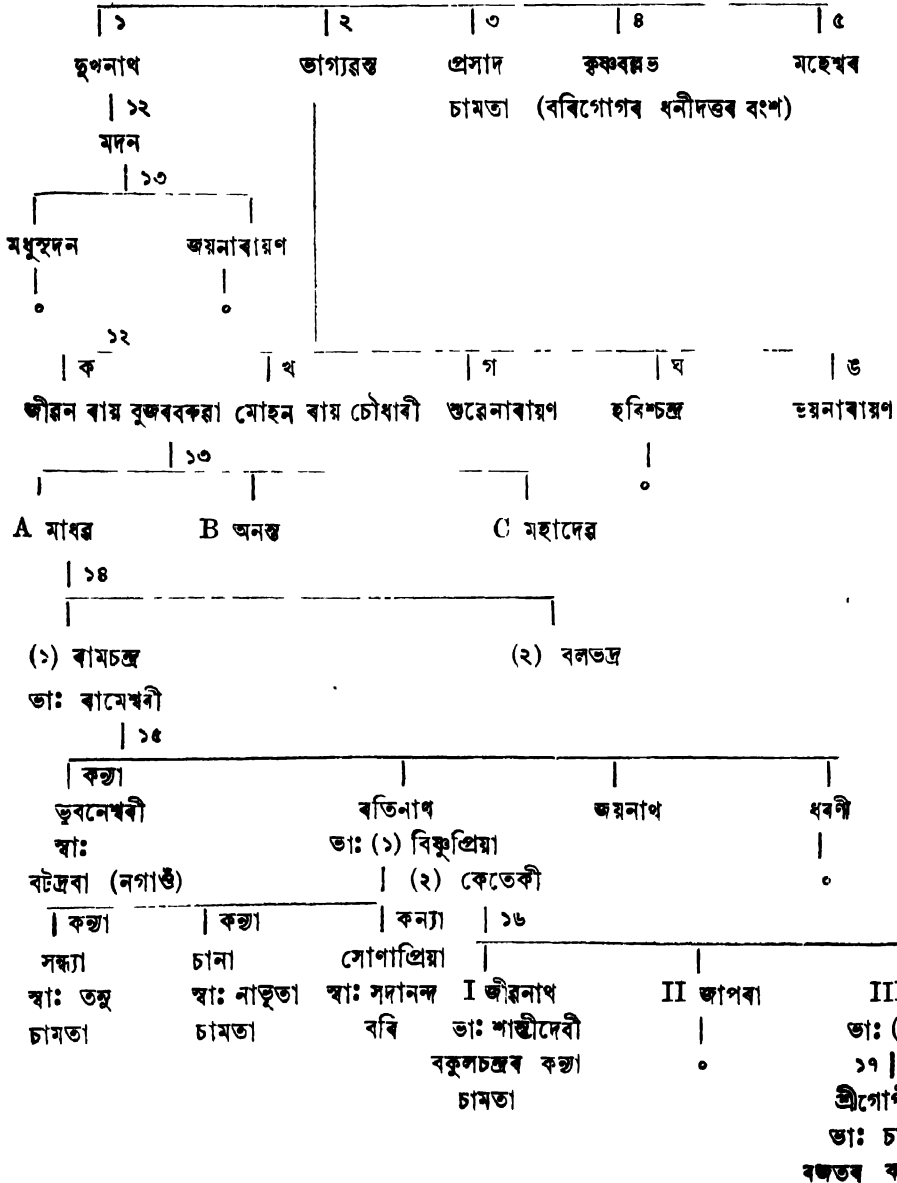
লহকৰ চৌধাৰী শাখা

চামতা

১০

(৩) মনোহৰদেৱ লহক (চৌধাৰী)

| ১১

১৭
শ্রীগোপীনাথ

| ১৮

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
তাবিণী	শ্রীমবনাথ	শ্রীশীম	শ্রীপয়	শ্রীকাশী
স্বাঃ কৃপানাথ	(শুকেকুচি)			

১৬

। শ্রীমনাথ বকরা

| ১৭

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	
চেনী	কুহী	জগত	মাণিক	আদার	সুন্দর	১। সকনাথ ২। শ্রীলম্বোদর
স্বাঃ ভকত	স্বাঃ দেবী	স্বাঃ জগমোহন	স্বাঃ গোবিন্দ	স্বাঃ বনপতি	স্বাঃ	ভাঃ ধর্ম ভাঃ মাইলাতা
পথুরা	মদারতোলা	বরপেটা	অধিকাৰী	পকোরা	মাণিবাছা	সভার কল্পা
			বামুনাসত্র			পথুরা
						শুকাইকুচি

| ১৮

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
লক্ষ্মীদেবী	বিশেষবী	হংসপ্রিয়া	শ্রীহরিনাথ বকরা	শ্রীকৃষ্ণনাথ বকরা	বি,এ,
স্বাঃ হংসনাৰায়ণ	স্বাঃ বীৰহৰিদত্ত বকরা	স্বাঃ লক্ষ্মীদত্ত	চেনীপ্রিয়া	ভাঃ	গোবীপুৰ
বেচিয়া	বাহজানি	পকোরা	চানার কন্যা		
			শলা		
			কল্পা		
			দৈরব।		

১৮

কল্পা	কল্পা		
চণ্ডীদেবী	খতুবালা	শ্রীগোলোক	শ্রীত্রৈলোক্যনাথ
স্বাঃ কেশরচন্দ্র	স্বাঃ ঘনকান্ত অধিকাৰী	ভাঃ সৰ্বোজনী	ভাঃ কল্পিণীদেবী
মাণিবাছা	চাৰাববী সত্র	বিশ্বনাথ বকরাৰ বস্থা	উত্তমচন্দ্রৰ ভগ্নী
		গোবীপুৰ	পকোরা
		কল্পা	
		সাবিত্রীদেবী	

লহকৰ চৌধাৰী শাখা।

১৩

B অনন্ত বা অনা লহকৰ

ভাঃ অজপ্ৰিয়াদেবী

| ১৪

গোবিন্দৰায়

| ১৫

(ক) জয়বল্লভ বায়

(খ) খংবায়

(গ) বজ্জৰায়

ভাঃ বসুদেবী

ভাঃ বিলেহী (লখোপুৰ)

| ১৬

| ১৬

I বামবায়

II হৰিৰাম

III বাধা

IV নাউবাপু

ভাঃ উলাহ

ভাঃ অমৃত

| কছা

পথুৰা

বজ্জৰ কছা (পথুৰা)

চিকণ

কাম্পাল

ভাঃ পাহো

ক্ষেত্ৰোপাৰা

| ১৭

| ১৭

| ১৭ স্বাঃ চাণ্ডো (শিলা)

| কন্যা

কাস্তীদেবী

শ্ৰীলক্ষ্মীবাস্ত

স্বাঃ ভূমি

কপনাথ
ভাঃ জীউ
প্ৰাণেশ্বৰ
কছা
বনমাছা

বাঞ্ছিত
ভাঃ কঞ্চান (উদাস)
তম্বুৰ কন্যা
বালিকবিয়া

আনন্দি
(উদাস)

পীতাম্বৰ
(উদাস)

ধনী

গগ

শ্ৰীকমলাকান্ত

ভাঃ চিত্ৰ

অতিৰ কছা (চামত)

| কছা

কৌশল্যাদেবী

শ্ৰীধনবাস্ত

ভাঃ স্তবগদেবী

সখিৰ কছা (বলেশ্বৰ)

শ্ৰীগৌৰীকান্ত

ভাঃ হৰেশ্বৰী

মথৰা চৌঃৰ কছা (মাণিক্য)

পোঃ মাঠৰ

| কছা

কদম

স্বাঃ পানীৰাম

ঘিলাজাৰী

| কছা

গুলা

স্বাঃ সিদ্ধ

বতনপুৰ

| কছা

বোহিনী

স্বাঃ বামপতি

শলা

| কছা

হৰ

স্বাঃ পুষ্প

কাপলা

| কছা

ভাগ্য

স্বাঃ লক্ষ্মী

| কছা

বামেশ্বৰী

শ্ৰীৰমণী

শ্ৰীচন্দ্ৰ

১৬
11 হলিবাম
| ১৭

কত্থা বিষ্ণুপ্ৰিয়া স্বাঃ বালিকবিয়া	কত্থা জন্টি স্বাঃ মাধব বেলশৰ	কত্থা কুম্ভম স্বাঃ হাঁহি শিলা	কত্থা শান্তী স্বাঃ প্ৰাগদত্ত	কত্থা দয়া স্বাঃ বিজয় শুকাইকুটি	কত্থা শ্ৰীসোণাবাম ভাঃ কুম্ভম বকতৰ কত্থা চামতা কত্থা কাকনপ্ৰিয়া দেবী স্বাঃ বধুনাথ খাৰশিঠা
---	---------------------------------------	--	------------------------------------	---	---

১২
(খ) মোহনৰায় চৌধাৰী
| ১৩

১। যদুনন্দন ১৪ চক্ৰপতি ১৫ সিদ্ধনাথ ১৬ A ভকতৰাম ভাঃ পূৰ্ণিমা বহুবামৰ কত্থা খাৰশিঠা ১৭ কত্থা কুছি স্বাঃ কপসেন শুকাইকুটি	২। দশৰথ B শান্তিৰাম ভাঃ আকাশ ধনিৰামৰ কত্থা পানীগাওঁ ১৮ কত্থা ধীৰদত্ত ভাঃ সোণাপ্ৰিয়া বামেশ্বৰৰ কত্থা লখোপুৰ	৩। বামদত্ত কত্থা লাহোপ্ৰিয়া স্বাঃ দৌলাশাল ১৮ কত্থা চাণাবাম ভাঃ উত্তম ভথুৰাৰ কত্থা বালিকবিয়া ১৮ শ্ৰীউপেন্দ্ৰ	৪। গুণনিধি বলৰাম কত্থা নাউমালা স্বাঃ শিশুৰাম	৫। শুকনাৰায়ণ কত্থা নাউমালা স্বাঃ শিশুৰাম
কত্থা কম্বিণী স্বাঃ মাধি চিৰোহা	কত্থা বোহিণী স্বাঃ গৌৰী বৰি	কত্থা শ্ৰীমণিবাম		

১৪ বলবাম

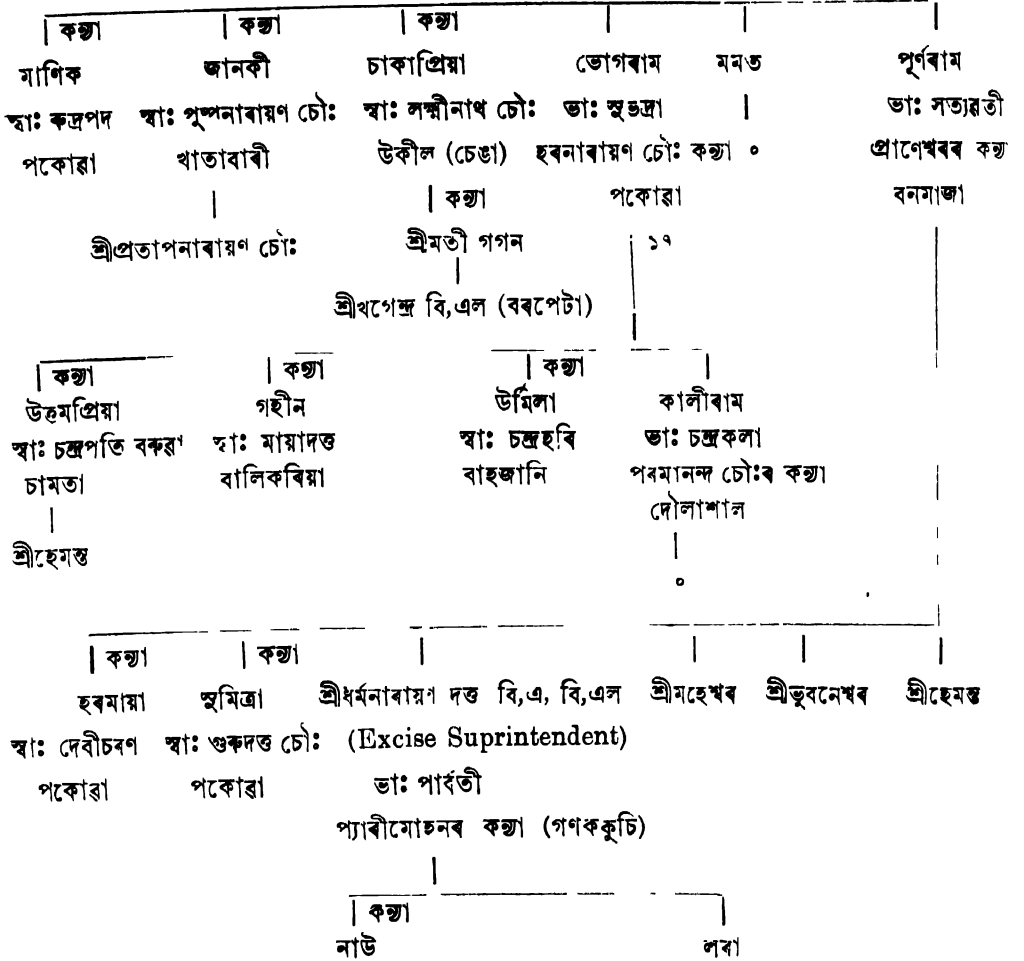
| ১৫

বাপুৰাম

ভাঃ মারাশ্ৰিয়া

চক্রব কস্তা (চামতা)

| ১৬

১৬

B শান্তিবাম

| ১৭

কল্পা	কল্পা	কল্পা			
বস্তী	বসন	হুৰ্গা	শ্ৰীঅশ্ৰিত্বাম	শ্ৰীললিত	শ্ৰীগৰ্গ
স্বাঃ শান্তিবাম	স্বাঃ দেবীবাম	স্বাঃ ঘনকান্ত	ভাঃ মতী	ভাঃ হৰমায়ী	ভাঃ হালধি
শিমলীয়া	মাধিবাছা	চাবাবৰি সত্ৰ	ছুখৰ কল্পা	হৰদত্তৰ কল্পা	স্বৰূপ কন্যা
			চামতা	শিমলীয়া	মাকৰাপাথ

| ১৮

শ্ৰীবজত

কল্পা	কল্পা	শ্ৰীভাবিত
পাৰ্বতী	ছুমিত্ৰা	
স্বাঃ ললিত চৌঃ	স্বাঃ মহেন্দ্ৰ	
পকোৱা	পূৰ্বকালাকুটি	

১৩

৪। গুণদ্বিধি

| ১৪

বামুনিধি

ভাঃ ভাবাপ্ৰিয়া দেবী

| ১৫

কল্পা	কল্পা	A লক্ষ্মীনাথ	B বংনাথ
শিতাপ্ৰিয়া	প্ৰাণেশ্বৰী	ভাঃ ভাবাদেবী	ভাঃ আশ্বেনী
স্বাঃ বামদত্ত	স্বাঃ কালীবাম	বমাকান্তৰ কল্পা	জিতবামৰ কল্পা
কপীয়াবাধান (চামতা)	চামতা	তেৰেচিয়া	বালিকবিয়া

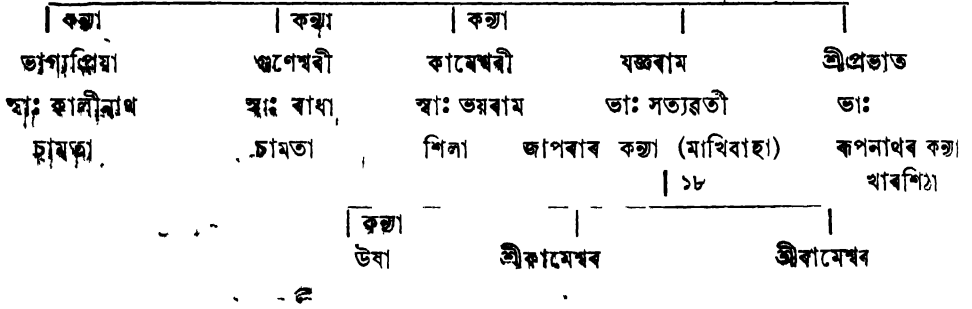
| ১৬

কল্পা	কল্পা	(১) শ্ৰীহাঁহিবাম	(২) শ্ৰীকল্পনাথ	(৩) শ্ৰীভাবিবাম
বাতিপ্ৰিয়া	বকুলী	ভাঃ হালধি	ভাঃ ধনেশ্বৰী	ভাঃ (১) যোগমায়ী
স্বাঃ ভদ্ৰবাম	স্বাঃ কপিল	পুনাবামৰ কল্পা	বিজয়ৰ কল্পা	কল্পা (২) ধৰ্গো
বালিকবিয়া	বেলশৰ	লধোপুৰ	শিলা	মোহন
				স্বাঃ ভোগী
				শিমলীয়া
				চামতা
ইবতিকান্ত	শ্ৰীঅস্তবাম	শ্ৰীসৰ্বেশ্বৰ	শ্ৰীশুখ্ৰনা	কল্পা
গঃ ভাগ্যৱতী				ভাহুমতী
ভাব কল্পা (বৰশালা)				শ্ৰীধানেশ্বৰ

১৬

(২) কল্পনাথ

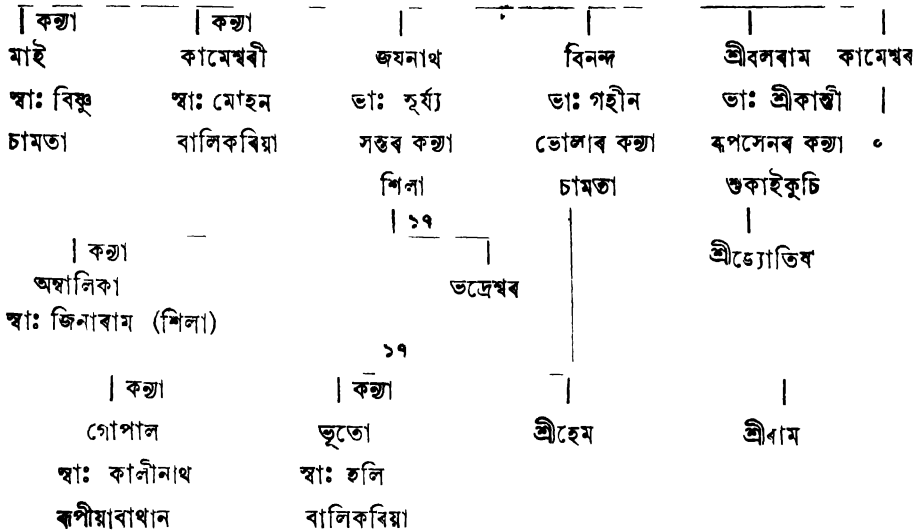
| ১৭

১৫

B বংনাথ

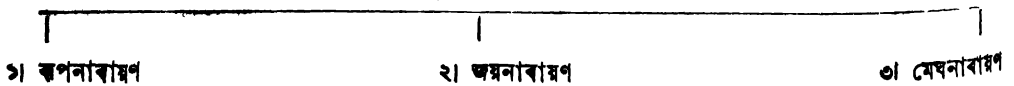
| ১৬

১৩

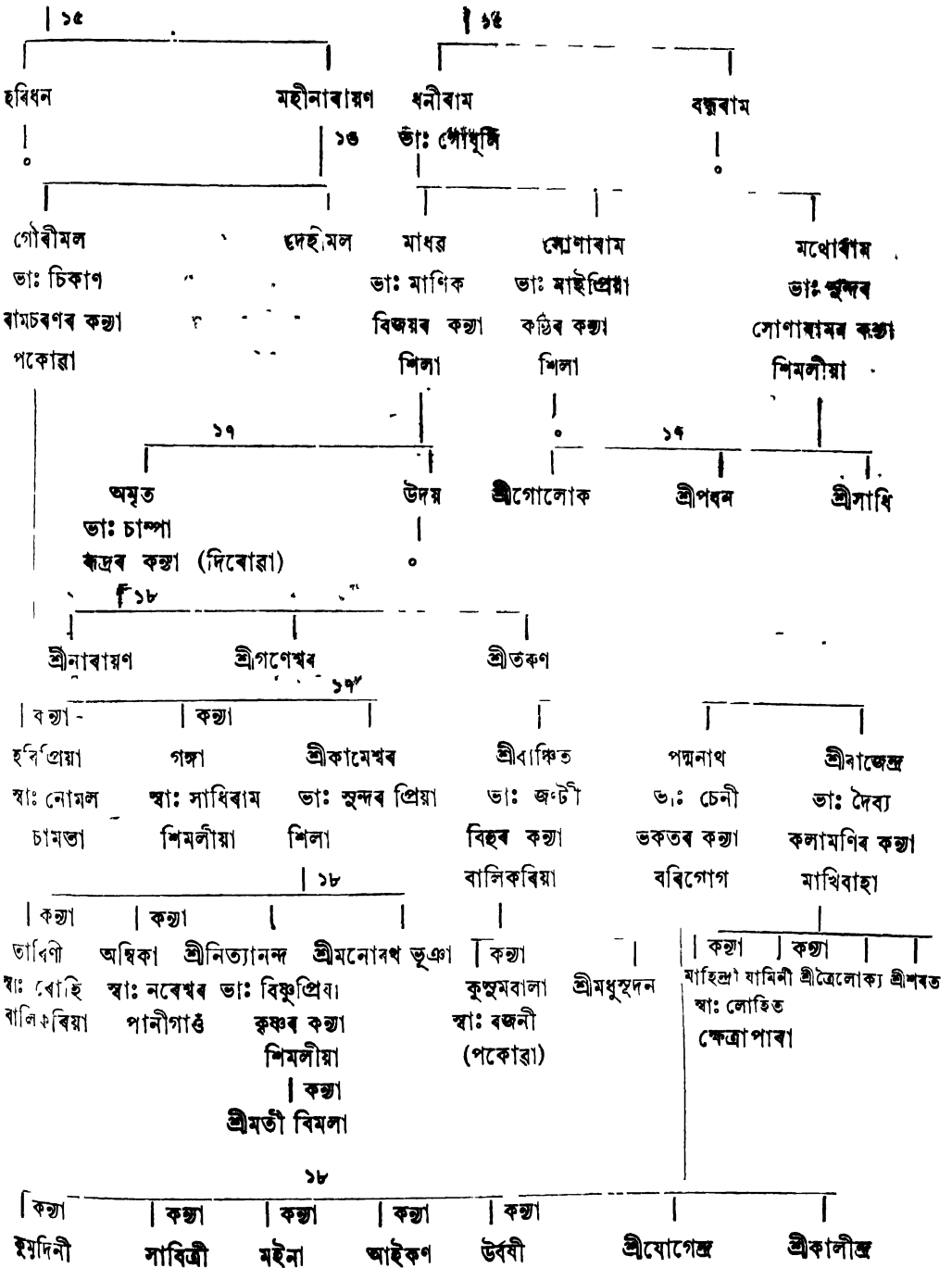
৫। শুকনাবায়ণ

| ১৪

১। কপনাবায়ণ

২। জয়নাবায়ণ

১৭

৩ মেঘনাদায়ণ

| ১৫

নির্মলচন্দ্র

ভাঃ বিষ্ণুপ্রিয়া (স্বানাদি)

| ১৬

নাউমলি

ভাঃ বসন্তপ্রিয়া

বগিনীকন্য কস্তা

| কস্তা

ভুবনবালা দেবী

বাঃ ককণাকান্ত

তকাইহুতি

সেহেলা

ভাঃ স্নেহানন্দ

| ১৮

ককণাকান্ত

ভাঃ বাইপ্রিয়া

অস্তব কস্তা

মাধিরাম

হবকান্ত

ভাঃ সাবিত্রীদেবী

সূর্য্যাব কস্তা

মহেশী

১৭

রজনমল

ভাঃ বসন্তপ্রিয়া

ধনপতির কস্তা

চামতা

| কস্তা

হংস

বাঃ দেবী

মাধিবাহা

| কস্তা

প্রভারভী

বাঃ গোবীন্দোহন

চামতা

শ্রীরামমল

ভাঃ দধিপ্রিয়া

কেদারব কস্তা

পকোরা

শ্রীলক্ষ্মীমল

ভাঃ গণেশদেবী

গর্গব কস্তা

চামতা

কুঞ্জ শাখা ।

১২

(গ) গুরেনারায়ণ

| ১৩

অজ্ঞাত

| ১৪

গজপতি

ভাঃ কমলাপ্রিয়া

| ১৫

বণু

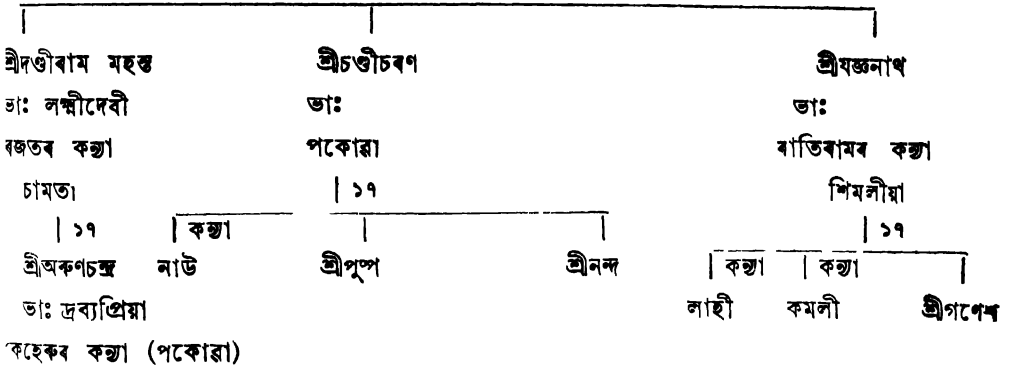
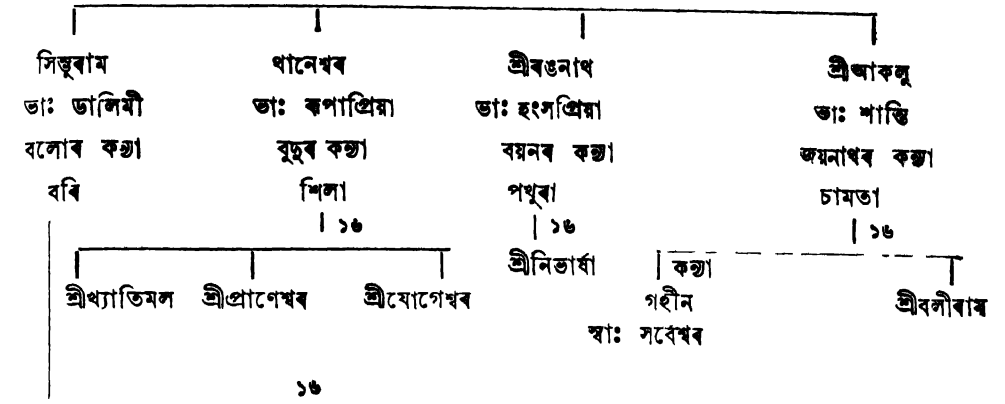
| ১৫

বিষ্ণু

!

উলুবাৰী

১৫। গজপতি

১২

(ঙ) ভয়নাৰায়ণ

| ১৩

হৰিনাৰায়ণ

| ১৪

মহেশ্বৰনাৰায়ণ

| ১৫

(ক) মহেশ্বৰ

|

•

(খ) ৰামনাথ

ভা: নৰেশ্বৰী

হৰদত্তৰ কস্তা

ভেৰেচিয়া

(গ) মণিৰাম

১৭ গজেন্দ্র

১৭ লম্বুজ .

| ১৮

| ১৮

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
দেবপ্রিয়া	গহনপ্রিয়া	ত্রীকান্তী	দৈরকী	ত্রীহর্য	ত্রীনাট
স্বা: ললিত	স্বা: বাজনাথ	স্বা: লোহিত			
মাখিবাহা	স্বকাইকুচি	ববি			

১৫

(গ) মণিবাম

ভা: আকেলী

শিমলীয়া

| ১৬

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
জগত	ধবম	ধনেশ্ব	ত্রীজন্টিবাম	ত্রীধীৰনাথ
স্বা: কলামণি	স্বা: গন্ধবাম	ভা: বতিহ	ভা: মমত	ভা: আকাশ
ববি	ডিবোরা	দানপতিব কল্পা	কেহবামব কল্পা	বলীৰ কল্পা
		শিলা	তেবেচিয়া	চামতা

| ১৭

| ১৭

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
লক্ষী	ত্রীশুগেশ্ব	হর্য	অর্ষা	ত্রীশিরনাথ
স্বা: যজ্ঞ	ভা: ব্রজবালা	স্বা: সভাবাম	স্বা: নন্দী	
ববি	মনাহকুচি	চামতা	ক্ষেত্রাপাৰা	

| ১৮

পুত্র

১৭

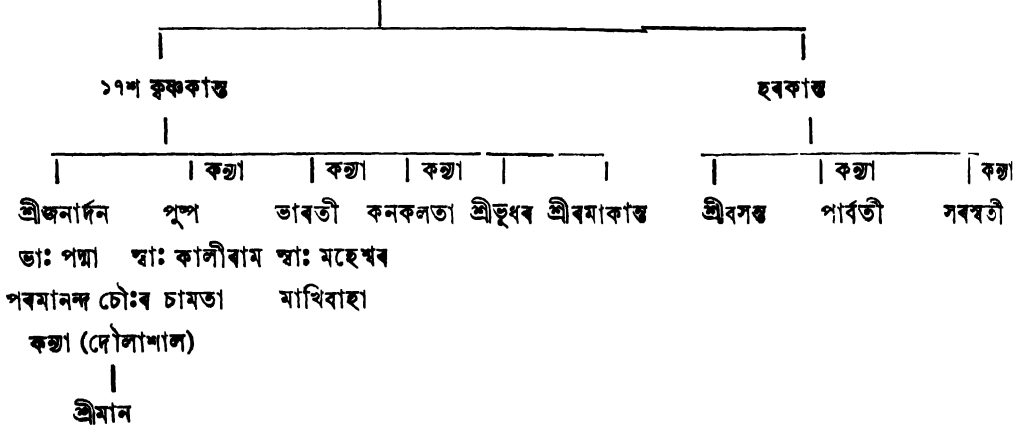
কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
পার্বতী	দ্রৌপদী	গোলক	কৌশল্যা	নাট	ত্রীলক্ষী	ত্রীললিত
স্বা: সোমনাথ	স্বা: দেবকান্ত	স্বা: পবন	স্বা: কাম্বী			
শিলা	নলত্র	পকোরা	চামতা			

লহকৰ চৌধাৰী শাখা।

চামতা

১০

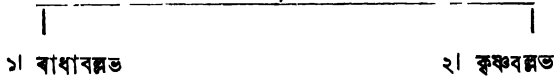
৩। মেঘনাবান্ধণৰ বংশধৰ

১১

৩। প্ৰসাদচন্দ্ৰ দেৱ লহকৰ চৌধাৰী

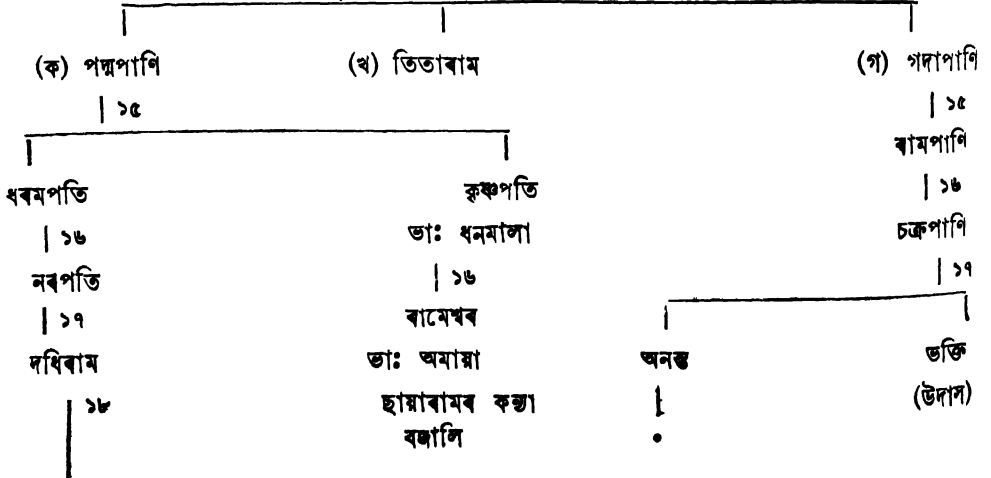
১২

১৩

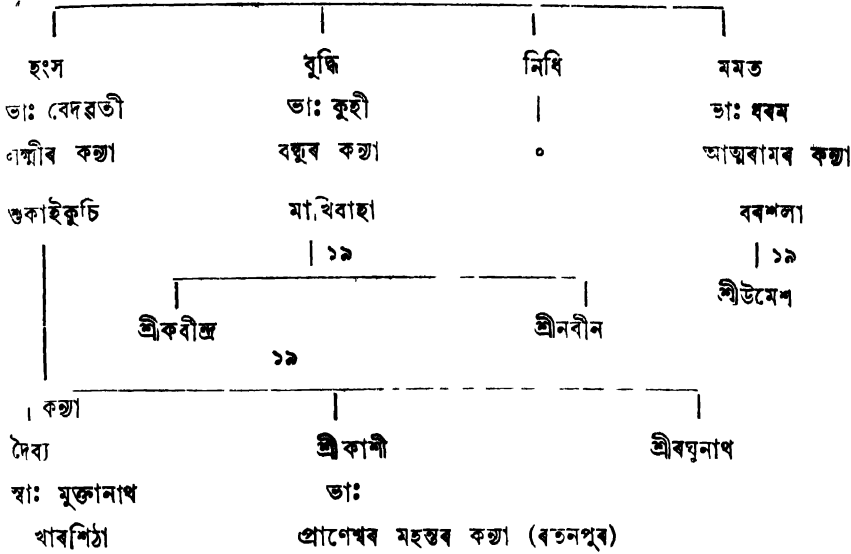
কমলচন্দ্ৰ ওৰফে ককণাকান্ত লহকৰ চৌঃ

১৪

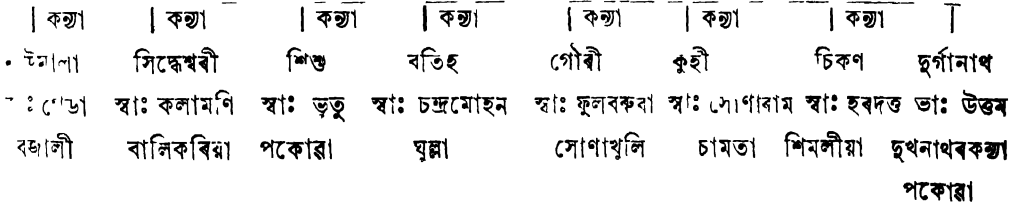
১৭। দধিবাম

| ১৮

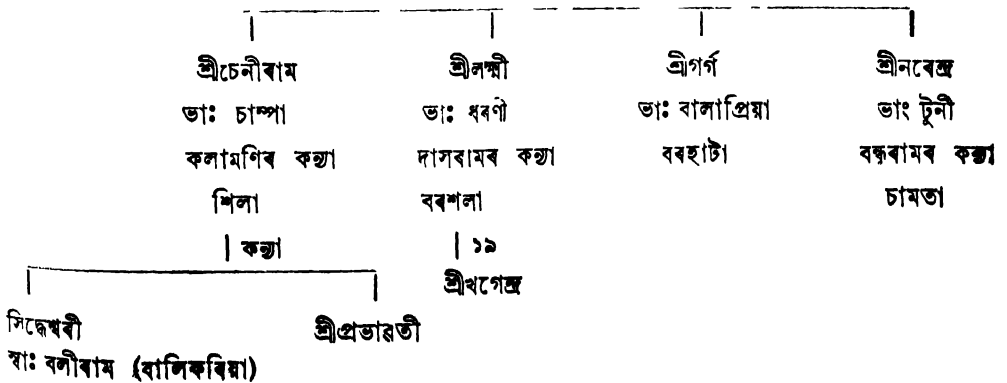

১৬। বামেশ্বৰ

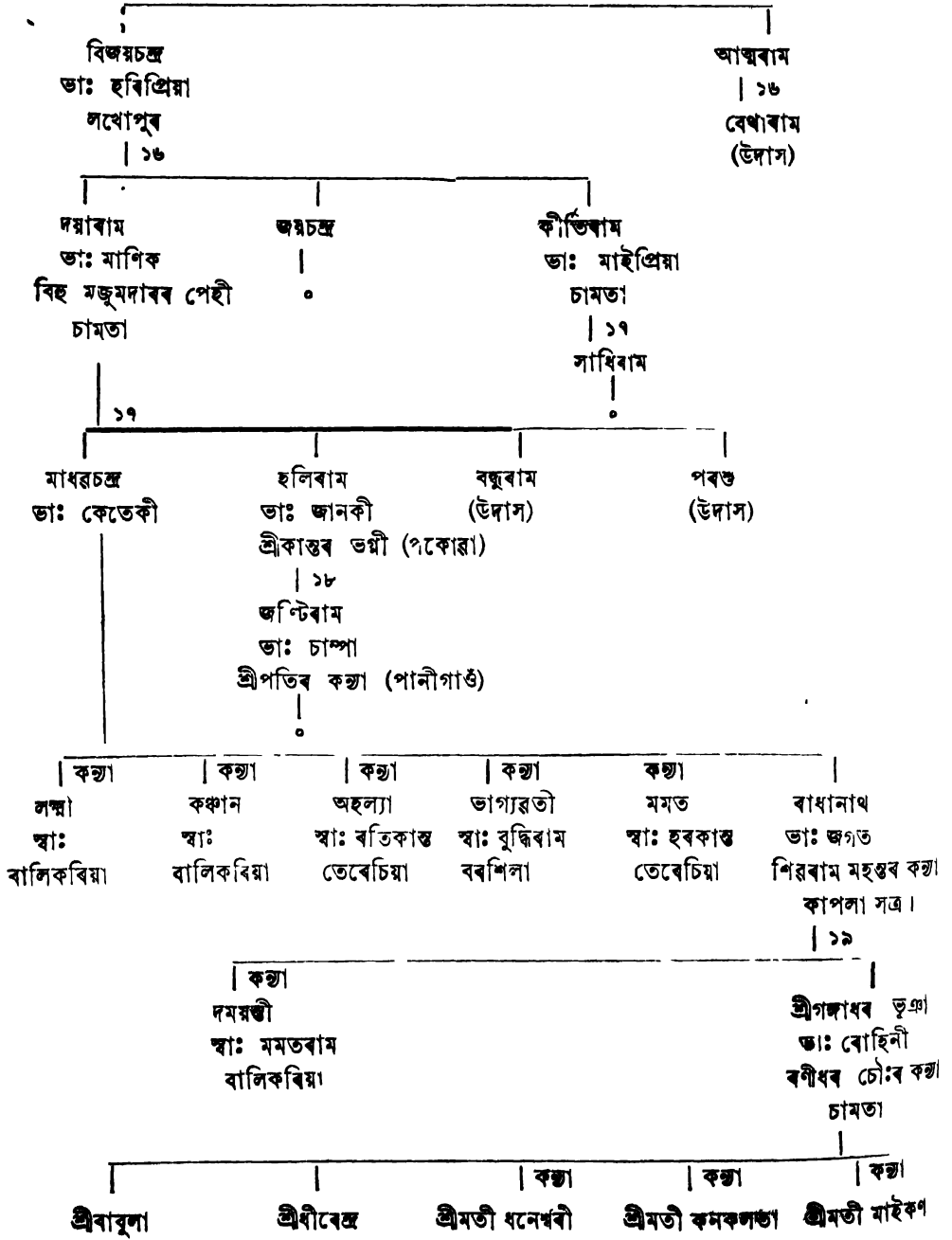
| ১৭

| ১৮

১৪
(খ) তিতাবাম
| ১৫

ভূঞা শাখা ।

১২

২। কৃষ্ণবল্লভ

ভাঃ সন্ধ্যাদেবী

| ১৩

আদিত্য বল্লভ

ভাঃ বামেশ্বৰী

| ১৪

ত্ৰীনাথদেৱ

| ১৫

ধনঞ্জয় [চামতাৰ পৰা বৰিগোগলৈ যায়]

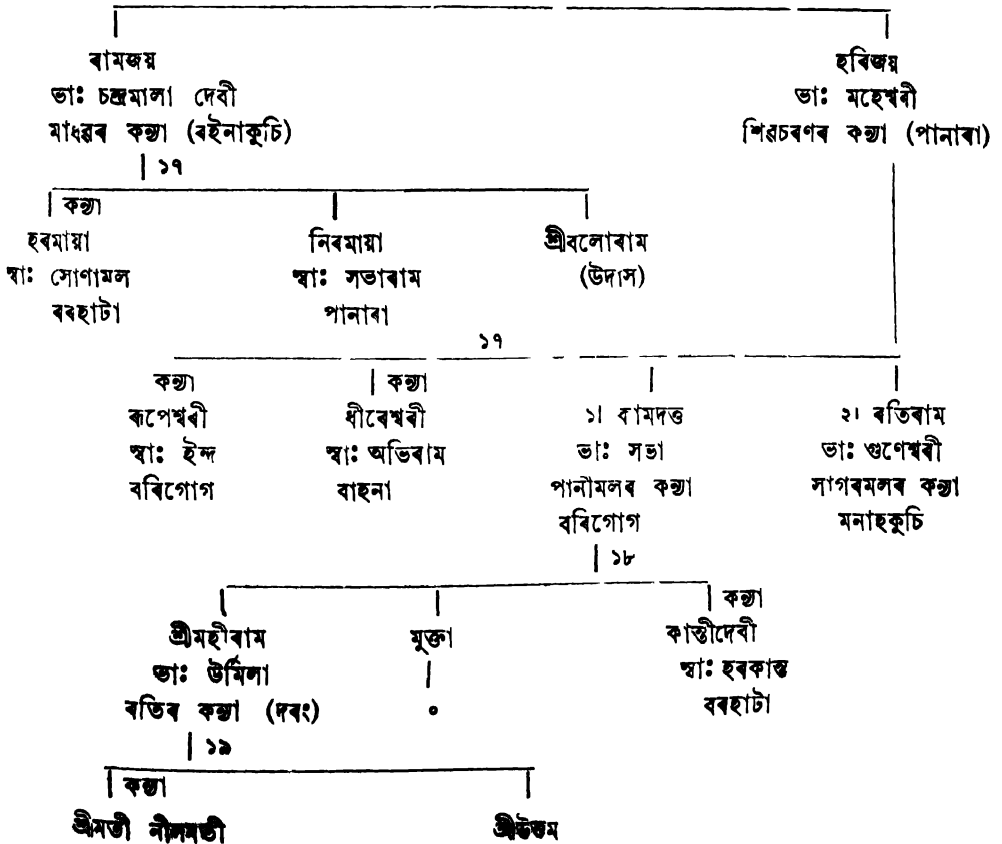
ভাঃ তাৰাদেবী

কমলাপতিৰ কন্যা (বৰিগোগ)

| ১৬

বৰিগোগ

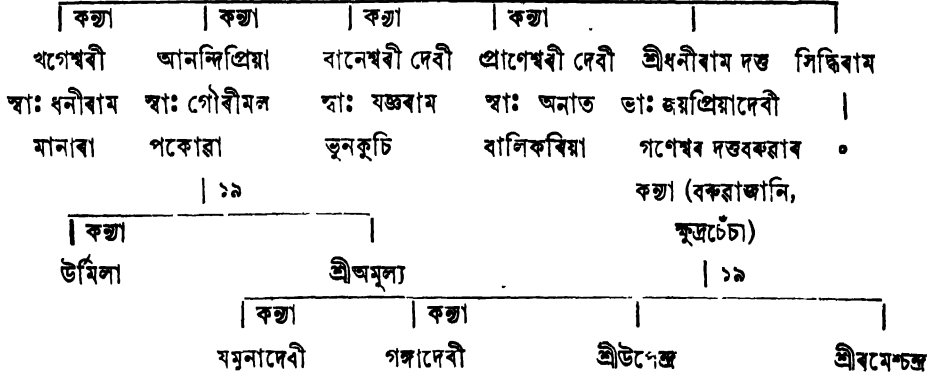
পোঃ বৰীয়া

১৭

২। বতিবাম ভূঞা

| ১৮

ডেকাবকরা শাখা ।

শিমলীয়া

পোঃ বনগ্রাম

শ্রীচবণডেকা *

| (বনমাঙ্গা ডেকা বকরা)

শ্রীমৎডেকা

ভাঃ যশোদাদেবী

|

পদ্মপাণি [কুজবরি]

ভাঃ বংমালা

|

১। মাধবচন্দ্র

[(খাবশিঠা) কুজবরি]

২। চক্রপাণি ডেকা (শিমলীয়া)

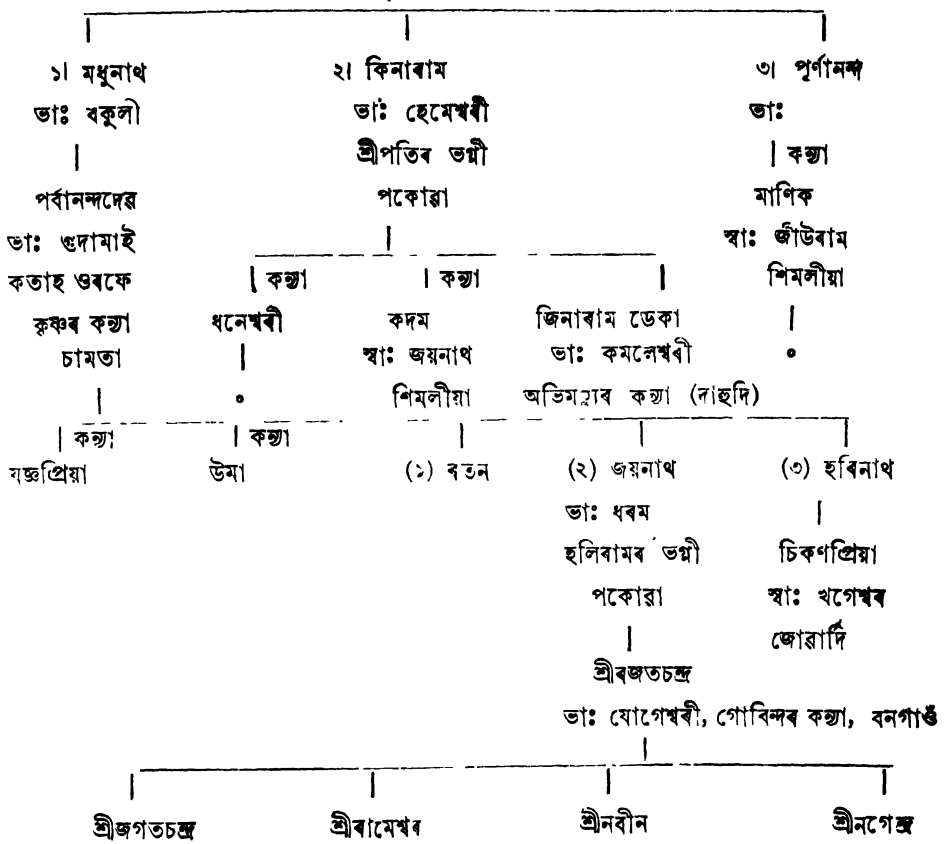
ভাঃ

শবৎচন্দ্রব পেহী (পথুবা)

|

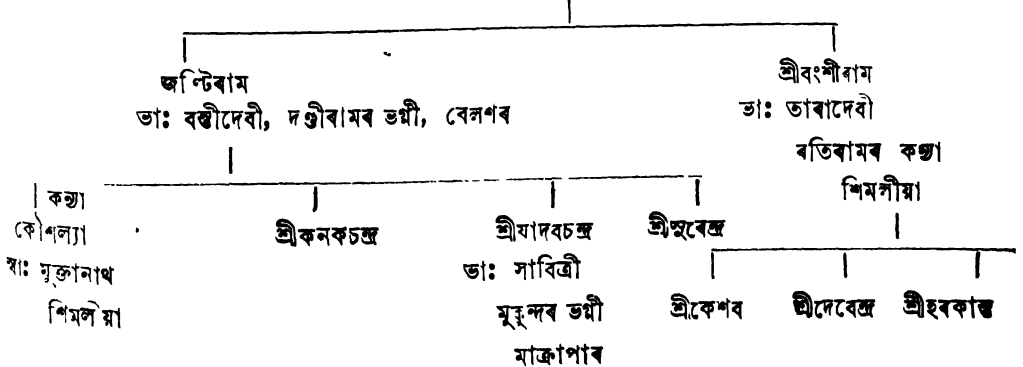
* ওপব বংশলতাত শ্রীচবণ ডেকা নামৰ পুৰুষ উল্লেখ নাই। সম্ভৱতঃ ওপবৰ কোনো পুৰুষ নাম হোৱাইহে।

২। চক্রপাণি

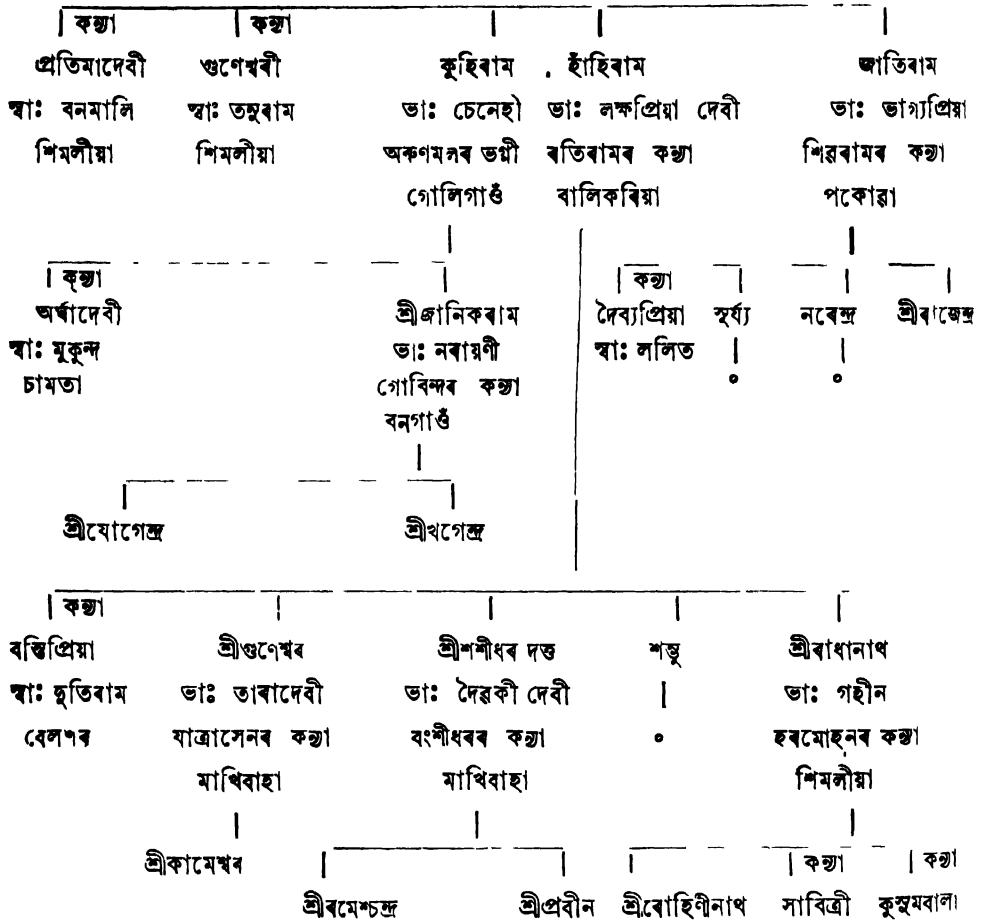

১। বতন

ভাঃ মমতপ্রিয়া, গঙ্গাব কন্যা, লখোপুৰ

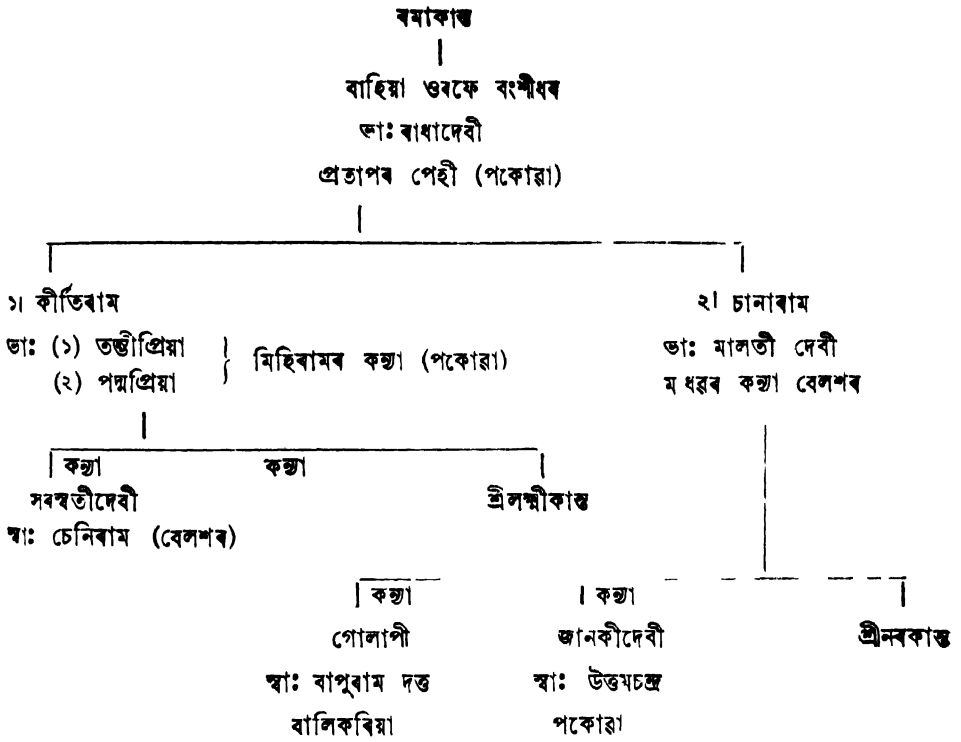
জিনাবাম

ডেকা বৰুৱা শাখা।

(খাৰশিঠা) কুন্তমবালা

১। মাধৱচন্দ্ৰ
|
বমাকান্ত
ভাঃ প্ৰতিমাদেবী
|

গোমঠা ভূঞা—নাৰায়ণ গোমঠাৰ বংশধৰসকল।

শ্ৰীধৰভূঞা—বাৰ ভূঞাৰ ভিতৰত এজন। এওঁ বঙামাটিত বাস কৰিছিল। এওঁৰ পুত্ৰ গদাধৰ আৰু নাতি গোবৰ্ধন বঙামাটিত আংশিক স্বাধীন ভাৱে কয়তা বজাৰ অধীনত আছিল।

কয়তাত খেনবংশী বজাৰ উদ্ভৱ হোৱাত গোবৰ্ধনে শেষ বয়সত বঙামাটি ত্যাগ কৰি কামৰূপত বাধীন ভাৱে বাস কৰে।

গোবৰ্ধনৰ পুত্ৰ নাৰায়ণ ভূঞাৰ সময়ত খেন বজা মুছলমানৰ হাতত পৰাস্ত হয়, খেন ৰাজ্য ভাঙ। সেই সময়ত নাৰায়ণ স্বাধীন হৈ উঠে। কিছুদিন পাচত বিশ্বসিংহ কামৰূপৰ ৰজা হোৱাত নাৰায়ণ ভূঞাৰ লগত ৰণ হয়। এই ৰণ ছয় মাহ চলিছিল। শেষত তেওঁৰ লগৰ ভূঞাসকলৰ ওপৰত অবিৰাম হোৱাত ভূঞাসকলৰ কিছুমানক তেওঁ বন্দী কৰি ৰাখে; বিশ্বসিংহে এই স্তবধিতে নাৰায়ণ ভূঞাৰ লগত ৰণ কৰি তেওঁক পৰাস্ত আৰু নিহত কৰে।*

ভোগীৰথ ভূঞা—নাৰায়ণ গোমঠা মৰাৰ পাচত বিশ্বসিংহে “ভূঞাৰ ছোৱাল চাই বিবনা পাতিলা”

আৰু আগৰ পিয়ল কাকত আদিৰ অহুসন্ধান কৰিলে।- খেনৰজাৰ দিনৰপৰা কামৰূপৰ মধ্য খণ্ডৰ মাটি বাৰীৰ হিচাব নাৰায়ণ ভূঞাৰ খানাৰ মজুমদাৰৰ ঘৰত আছিল; বিশ্বসিংহে সেই সংবাদ পাই মজুমদাৰক তলব দিয়ে।

কাগজ নিয়া সঙ্ঘৰ্কে বধুপতিয়ে লিখিছে :-

তিনি জাপা কাকত পাইলা বিচাৰিয়া ।
 সান্তি বান্ধি বাজ মেলে মেলিলেক নিয়া ॥
 তেৰিজা... ..মাটি ।
 জমাবন্দী তলখাতা প্ৰচুব আছয় ॥
 তকচিম পৰগণা বৰ্গি ধে মহল ।
 তালি তলপ বাকী আছয় সকল ॥
 বধুপতি ।

কাকতবোৰ দেখি বিশ্বসিংহে বৰ আনন্দ পায় আৰু নাৰায়ণৰ মৃত্যুৰ বাবে মনত বৰ কষ্ট কৰে। আৰু সেই সময়তে নাৰায়ণৰ বংশধৰ ক'ৰবাত কোনোবা আছেন খবৰ লয়। তেতিয়া ভোগীৰ মোমায়েক বংশীধৰ ভূঞাই ভাগীনিয়েকক নি স্বজাৰ ওচৰত উপস্থিত কৰে :-

“তুনিয়া বজাৰ কথা ভাগীনক নিলা ।
 বিশ্বসিংহ পাশে নিয়া হাজিৰ কৰিলা ॥
 বধুপতি ।

বজাই ভোগীৰথক দেখি পৰম আনন্দ পায় আৰু তেওঁৰ তলত গোমঠা ভূঞা পাতে।

‘দেখি মহাৰজা হৰষিত ভৈল মন ।
 গোমঠা বিষয়া পাতিলন্ত তেতিয়গণ ॥
 দুই শত মাটি দিলা মহাজৰ কৰি ।
 বিশ্বৰ লোকক দিলা দাস দাসী কৰি ॥
 পানীখাতী, চাউলখোৱা, বুঢ়াদিয়া ।
 চাৰিখন বিল দিলা ফলিত তুলিয়া ॥” বধুপতি ।

ইয়াৰ পাচৰপৰা ভোগী বা ভোগীৰথ বিশ্বসিংহৰ গোমস্থা হয়। তেওঁ তাপাকেই ৰাজধানী পাতি বিশ্বসিংহৰ তলে কামৰূপ শাসন কৰিব ধৰে। তেওঁ পিতৃৰ দিনৰ ছাটি-বাটি পুনৰ বহুৱায় আৰু পূৰ্বৰ দৰে এক প্ৰকাৰ স্বাধীন ভাৱে কামৰূপৰ শাসন কাৰ্য্য চলায়।

এই সময়তো ভোগীৰথৰ ক্ষমতা দিন দিন বাঢ়িবলৈ ধৰে আৰু পিতৃ বৈৰী বিশ্বসিংহৰ প্ৰতি যাবলৈ সময়ে প্ৰতিহিংসাৰ জুই জ্বলি উঠে।

ভোগীৰথৰ ক্ষমতা দেখি তেওঁক বহুতে ৰজা উপাধি দিছিল; যেনে—

“ভোগীৰথ ৰজা দেখি মহাতেজা

ইহাঙ্কো মাতিলাপাছে ॥”

গোবিন্দ বংশাৱলী

ভোগীৰথে বিশ্বসিংহৰ বিপক্ষে বগ কবিলৈ অন্যান্য ভূঞাৰ সহায় বিচাৰি ৰুণকাৰ্য্য নোহোৱাত তেওঁ কিছুমান ভূঞাৰ ওপৰত অত্যাচাৰ কৰা যেন লাগে।

মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱৰ পিতৃ গোবিন্দগিৰী ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ কোষৰ বালিগাৱঁত (কামৰূপৰ) ভোগীৰথৰ লগত মিত্ৰতা কৰি পালি ভূঞা হৈ আছিল। ভোগীৰথৰ লগত বিশ্বসিংহৰ বিপক্ষে যোগ দিয়াত তেওঁ তাৰপৰা খেদা খায়।

“সেহি সময়ত ভোগীৰ লগত

তেহেৰে মিত্ৰ কৰিলা

× × × ×

ক্ষেত্ৰিৰাজ্যৰ* কৰি অত্যাচাৰ

ভৈলা মহা শত্ৰুজন।

শত্ৰুভাব কৰি গৈলা হতশ্ৰী

ভিত্তিত নৰৈলা স্থান ॥”

গোবিন্দ বংশাৱলী

গোবিন্দগিৰীৰ লগত ভোগীৰথৰ মিত্ৰতা থাকিলেও তেওঁৰ লগত যোগ নোহোৱাত শত্ৰুভাৱ হয়, তেওঁ সেই বাবে বাধ্য হৈ তেওঁ উজনীৰ টেঘুৱানী বন্ধত থাকি শিবোমৰ্গি ভূঞাসকলৰ লগলৈ যায়।

বংশাৱলী পাঠ কৰিলে বুজা যায় ভোগীৰথে তেওঁৰ পিতৃ পুৰুষৰ অস্থি গল্লাত ক্ষেপণ কৰিবলৈ যাওঁতে তেওঁই শ্ৰীহৰিগুৰুৰ লগত সাক্ষাৎ হয়; আৰু তেওঁৰ ভক্তিভাৱ দেখি মোহ গৈ পূৰ্বৰ শাস্ত্ৰ ধৰ্ম এৰি তেওঁৰপৰা প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ প্ৰচাৰিত ভাগৱতী ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। তেতিয়াৰপৰা এই বংশ হৰিদেৱী স্পন্দাৰ মহাপুৰুষীয়া বৈষ্ণৱ।

ভোগীৰথে মদনমোহন বিগ্ৰহ স্থাপন কৰিছিল; আৰু সেই বিগ্ৰহৰ পূজা-সেৱাৰ বাবে ব্ৰাহ্মণক ভূমি দিয়া কৰিছিল।

প্ৰবাদ—বিশ্বসিংহ বজাই ভোগীৰথক দুইজনী কন্যা বিবাহ কৰাই দিয়ে। তেওঁৰ বহুত দিনলৈ সন্তান পোৱা নাছিল। পাচত শ্ৰীহৰিগুৰুৰ বৰত (কাৰো কাৰো মতে এক সন্ন্যাসীৰ বৰত) সৰু ভাৰ্য্যাৰ গৰ্ভত এটি পুত্ৰ সন্তান জন্মে। পুত্ৰ কেইজন তলত লিখা মতে বিভিন্ন ঠাইত বসতি কৰিছিল:—

“বৰি গ্ৰামে বৈলা পুথু আদি বংশ তান।

তাৰাৰ কনিষ্ঠ ভাই দৈত্যাবি প্ৰধান ॥

ছয় ভাতৃ পশ্চিম দিশক চলি গৈলা।

পূৰ্বদিশে ছয় ভাই মহা স্মৃথে বৈলা ॥

নিজ স্থানে বৈলা ছয় গৃহস্থালি পাতি।

দেশ জুবিলেক ভাসৰাৰ পুত্ৰ নাতি ॥ বধুপতি

* ভোগীৰথকে বুজাইছে।

ভোগীৰথৰ ছয় পুত্ৰ পূবে আৰু ছয় পুত্ৰ পশ্চিমে যায়—বাকী ছয়জন নিজ স্থানতে থাকে। শেষ ছয় জনৰ ভিতৰেই পৃথু আৰু দৈত্যাৰি; পৃথুৰ বংশ বড়িত থাকে আৰু দৈত্যাৰিৰ বংশ তাপাত বাদ কৰে। বাকী চাৰি জনৰ বংশধৰ বৰ্তমানে নাই।

জ্যেষ্ঠপুত্ৰ কণা আছিল, সেই কাৰণে ভোগীৰথৰ পাচত তেওঁ গোমঠা বিষয় নাপালে। দৈত্যাৰিৰে গোমঠা হৈছিল।

জ্যেষ্ঠপুত্ৰ বৈঠাভাঙা (চাউলখোৱা নৈৰ ওচৰৰ গদিৰা নামৰ গাৱঁৰ কাষত) গাৱঁত বাস কৰিছিল। এওঁৰ বংশধৰৰ লৰাবিলাকৰ সকলোৰে এটা এটা চকু কণা আছিল। বৰ্তমানে এই বংশ লোপ পাইছে।

দৈত্যাৰিৰ শেষ বয়সত কামৰূপ আহোমৰ অধীন হয়। এই সময়তো দৈত্যাৰিৰ বংশধৰসকল আহোমৰ তলে নানা বিষয় ভোগ কৰিছিল।

৫। কামপাল—“সত্যবিনে অসত্য নকহে কোনো কাল ॥

ধৰ্মৰন্ত দাতাৱন্ত যশৱন্ত শাস্ত ॥”

বশুপতি

৭। (১) বামচন্দ্ৰ—চৌধাৰী হয় (কোচ বজাৰ)

৭। (৩) মনোহৰ—লক্ষৰ হয় (কোচ বজাৰ)

৯। (ক) বামদেৱ—“বল বিজয়ত তাৰ সম হুছি কেও ॥”

ৰাজবল্লভ—বৰ প্ৰতাপী আছিল, এওঁ দেহৰ পৰগণাৰ চৌধাৰী হৈছিল।

১০। A কাছিৰায়—এওঁ বুজৰ বক্ৰা হৈছিল। এওঁ অতি পৰাক্ৰমে তাপাত বাস কৰিছিল। এওঁৰ পুত্ৰ বিয়োগ হোৱাত মনৰ কষ্টত তাপা ত্যাগ কৰি পূৰ্ব পুৰুষ নাৰায়ণ ভূঞাৰ ভেটিৰ ওচৰে গৈ তুলি নিয়ে। এই ঠাইৰ নাম কালদি; পৰবৰ্তী কালত ঠাইৰ নাম অহুসৰি এওঁৰ বংশধৰসকলক “কালদীয়া বক্ৰা ঘৰ” বোলে।

১৪। (১) ধৰ্মেশ্বৰ—“ধৰ্মেশ্বৰ সৰুক্ষেত্ৰিৰ চৌধাৰী ভৈলন্ত ॥

জগন্নাথে বাস্কা ছুৱাৰত কাৰ্য্যক কৰন্ত ॥

হয়গ্ৰীৱ মাধৱৰ মন্দিৰ কাৰণ ॥

ছুৱাৰাক স্বৰ্গদেৱে কৰিলা বৰণ ॥

ৰাজাদেশে জগন্নাথ মন্দিৰ নিৰ্মিলা ॥

বংশ মৰ্যাদায় নিজ নাম উপৰে লিখিলা ॥

এহি কথা বৰকাথে ফুকনে দিলা জান ॥

মহাক্ৰোধে লৈলা সিতে জগন্নাথ প্ৰাণ ॥”

বশুপতি।

নাৰায়ণ দেৱ চৌধাৰী—এওঁৰ দুই ভাৰ্য্যা; এজনী পুৰণাৰ বক্ৰাৰ জীয়াৰী; তেওঁৰ গৰ্ভত মহেশ আৰু দেউৰাজৰ জন্ম হয়। আন জনী বৰনগৰৰ চণ্ডীবক্ৰাৰ ভগ্নী তিলোত্তমা দেবী; এওঁৰ চাৰি পুত্ৰ—গোবী, ময়, লক্ষ্মী আৰু অভিস্ক্ৰ।

১৬। (২) দেউৰাজ বুজৰ বকরা—এওঁ চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ দিনত বকরা হৈছিল। মানব আক্ৰমণত বাধা দিবলৈ দেউৰাজ বকরা আৰু মহেশ্বৰ চৌধাৰীয়ে দুই হাজাৰ পাইক লৈ গুৱাহাটীলৈ গৈছিল কিন্তু বজা ভটীয়াই যোৱাত তেওঁলোকো বজাৰ লগতে য'ম আৰু হাদিৰা চকিত মানব লগতে বণ কৰি ছয়ো মৰা পৰে।

মানে দেউৰাজ বকরাৰ সমস্ত সম্পত্তি লুট কৰে আৰু ঘৰ দুবাৰ পুৰি ছাই কৰে। এই দেউৰাজ বকরাৰ আদেশত হৰিদেৱৰ বংশধৰৰ বহুপতিৱে গোমঠা বংশাৱলী সংকলন কৰে।

বৰফুকনৰ দোপদৰত থাকি এই ঠাণিৰ বংশধৰসকলে তামৰ ফলি আৰু পেৰাকাকত আদি তৈয়াৰ কৰিছিল বুলি শ্ৰীযুত বণীধৰ চৌধাৰী মহাশয়ে টোকাতে লিখিছে।

১৭। গজেশ্বৰ—ইংৰাজৰ ১ম আমোলত দক্ষিণ বৰফোৰেৰ চৌধাৰী আৰু ৩২ চমুৱাৰ মালিক হয়।

১৮। বাজেশ্বৰ বকরা—মাটিৰ খাজনা বিঘাত ১৬/০ অনাৰ পৰা ১০ অনালৈ বৃদ্ধি কৰা বাবে ১৮৯৪ চনৰ খাজনা বন্ধ কৰা আন্দোলনৰ দলপতি আছিল; লচিমাৰভীত তেওঁ ধৰা পৰে কিন্তু কোণল ক্ৰমে তেওঁ পলাই নিৰুদ্ধেশ্বৰ হয়।

১৭। (C) কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বকরা—পোনতে লুকীৰ চৰবৰাহকাৰ হয়; পাচত কছাৰী মহলৰ মৌজাদাৰ হয়। চামতাৰ খাত এওঁৰ দিনত নিলাম হয়।

১৮। শ্ৰীযুত গগনচন্দ্ৰ বকরা—১৮২৭ চনৰ ভূমিকম্পৰ সময়ত কালদি জলাতন হয়। পাচত ১৯০১ চনৰ বৰ বানপানীত শ্ৰীযুত কৰুণাকান্ত বকরাৰ সৈতে কামৰূপৰ চেঙা নামৰ গাৱঁলৈ উঠি যায়। তেওঁ পাচত গোৰীপুৰৰ ৰাজা বাহাদুৰৰ যত্নত লিখা-পঢ়া শিক্ষা কৰি বি, এ, লৈকে পঢ়ে।

এওঁ কিছুদিন শিৱসাগৰ হাই স্কুলত শিক্ষকতা কৰিছিল; বৰ্তমানে ডিপুটী ইন্স্পেক্টৰৰ কাম কৰে। এওঁ গাৰো ভাষা শিক্ষা কৰি গৱৰ্ণমেণ্টৰ পুৰস্কাৰ লাভ কৰে।

১৭। উদয়চন্দ্ৰ বকরা—ভূমিকম্পত কালদি জলাতন হোৱাত কামৰূপৰ চেঙা গাৱঁলৈ উঠি যায়। তেওঁৰ পৰা কালদি কালদীয়া বকরাৰ কোনো নথকা হয়।

১৮। শ্ৰীযুত বৰুণাকান্ত বকরা—এওঁ গোৰীপুৰৰ ৰাজা বাহাদুৰৰ স্কুলত পাচ কৰে; পাচত কোচ-বিহাৰত বি, এ, পাচ কৰি পোনতে স্কুল চাব ইন্স্পেক্টৰ হয়। পাচত বি, টি, পাচ কৰে; বৰ্তমানে এখেতে স্কুলৰ ডিপুটী ইন্স্পেক্টৰৰ কাম কৰে।

১৯। (ক) ৰায় বুজৰ বকরা—এওঁৰ নাম কি আছিল জানা নাযায়। কিন্তু পুৰুষীনামাত “ৰায়” দ্বে যায়; মাহুছে হেনো “ৰায় বকরা,” বুলিছিল। এওঁক আহোম ৰাজে “বুজৰ বকরা” উপাধি আৰু বিষয় দিছিল; এওঁ তাপাত বাস কৰিছিল।

১২। (খ) হৰগোবী চৌধাৰী—“ৰায় হৈছে বুজৰ বকরা হৰগোবী চৌধাৰী।

ইসৰ বংশধৰে কাক কৰে ডবি ॥

তিনি শত ভকত দিছে অহমৰ ৰজা।

অষ্টাদশ চৌধাৰীক কৰি দিছে প্ৰজা ॥”

১৪। কবিভূষণৰ পুত্ৰ কৃষ্ণৰায় পাটোৱাৰী—এওঁ পাটোৱাৰী কাম কৰিছিল আৰু শিবসিংহ ৰাজত্বত নিম্বৰ ভূমি আপিল কৰি বহাল ৰাখিছিল।”

১৬। দত্তমল পাটোৱাৰী—এওঁ এজন বিচক্ষণ বুদ্ধিমান পুৰুষ আছিল; বহুত দিন জীয়াই আছিল আৰু অনেক দিন মোজাদাৰী কৰিছিল। এওঁক সেই সময়ৰ অসমৰ চীফ কমিচনাৰ আৰু কামৰূপৰ ডিপুটী কমিচনাৰসকলে সন্মানৰ চকুৰে চাইছিল। এওঁ এজন আচাৰনিষ্ঠ সত্যপ্ৰিয় আৰু ধৰ্মভিক পুৰুষ আছিল। ক্ষেত্ৰি অঞ্চলৰ প্ৰায় সকলো মানুহে এওঁক শ্ৰদ্ধা কৰিছিল। এওঁৰ পূৰ্ব পুৰুষৰ ভালেখিনি ভূসম্পত্তি আছিল। নিজেও সৎ উপায়ে বহুত উপাৰ্জন কৰিছিল। অতিথি অভ্যাগতক শুভ্ৰা কৰি আৰু দান কৰি আনন্দ লাভ কৰিছিল; বিশেষকৈ পৰ্ব উপলক্ষে তেওঁ বহুত দান কৰিছিল।

সত্যমিনে অসত্য বচন হুবুলন্ত ।

সন্ধক্ষেত্ৰী পৰগণাৰ চৌধাৰী ভৈলন্ত ॥

গোমঠা বংশাৱলী ।

১১। (১) চান্দৰায় বৰ কায়স্থ—গুৱাহাটী গাৱঁত কাইথেলী বিজ্ঞা শিক্ষা কৰে। তেওঁ বলী আৰু ফুৰ্কাৰ আছিল। আহোম বজা চক্ৰধ্বজ সিংহৰ দিনত লাচিত বৰফুকনৰ তলত এওঁ সেনাপতি হৈছিল আৰু শৰাইঘাটত বণ কৰিছিল। এই বণত তেওঁ মোগলৰপৰা বৰটোপ, হিলৈ, তবোৱাল বহুতো কাৰি আনি ভাৰপাত বাখে। এই বৰটোপ ভাৰপাত বহুত দিনলৈ আছিল; তবোৱাল ২৪ খন বংশধৰসকলৰ হাতত আছে। চান্দৰায়ৰ গাত এই বণত বন্ধুৰ গুলি আৰু তবোৱালৰ বা লাগিছিল; আৰু সেই বোৰৰ চিন মৃত্যুলৈকে আছিল। এওঁক পাচত আহোম বজাই বুজৰ বকুৱা বিষয় দিয়ে। আহোম বজাই এওঁক সাত হাজাৰ পূৰা নিহৰ মাটি দিছিল বুলি শুনা যায়।

এওঁৰ সম্বন্ধে পূজনীয় শ্ৰীমত বৰীধৰ চৌধাৰী মহাশয়ৰ টোকাৰপৰা বুজিব পাৰি—এওঁৰ লগত শৰাই-ঘাটীয়া আহোম বিষয়াৰ কাৰজয়া হৈছিল; চান্দৰায়ে শৰাইঘাটীয়া ফুকনক অপমান কৰিছিল। ফুকনে তাৰ প্ৰতিশোধ লবলৈ গড়গাৱঁলে আহে আৰু বজাৰপৰা গুৱাহাটীৰ বৰফুকনৰ পদ লাভ কৰি গুৱাহাটীক যায়। এওঁ গুৱাহাটী পাইয়ে চান্দৰায়ৰ প্ৰতিশোধ লবলৈ বুলি তেওঁক ধৰি নি পেতাশালত ধয়; কিন্তু বিচাৰৰ দিনা চান্দৰায়ৰ কথাত তেওঁ সন্তুষ্ট হৈ বুজৰ বকুৱা বিষয় সেই বংশত স্থায়ী কৰি দিয়ে।

১১। (২) প্ৰাণনাথ ৰায়—চান্দৰায়ৰ পাচত তেওঁৰ ভাই প্ৰাণনাথ ৰায় ৫ বছৰ বয়সত বুজৰ বকুৱা হয়। এওঁ ধাৰ্মিক আৰু নিষ্ঠাবান পুৰুষ আছিল। এওঁ কুত্ৰচেচাৰ বকুৱা ঘৰত বিয়া কৰাইছিল আৰু বিয়াত যৌতুকৰূপে বহুত মানুহ পাইছিল।

১০। (ক) অনন্তৰায় ওৰফে কালাৰায়—প্ৰাণনাথ ৰায়ৰ পুত্ৰ। এওঁ নিজে ইচ্ছা কৰি বুজৰ বকুৱা বিষয় এৰি বৰকায়স্থ হয়; পিতাক তেতিয়া জীৱিত আছিল; প্ৰবাদ আছে পিতৃয়ে ধং কৰি তেওঁক সেইবাবে শাপ দিয়ে আৰু তাৰ ফলত তেওঁৰ অলপতে মৃত্যু ঘটে।

১১। (২) চক্ৰপাণি—বাক্য পৰগণাৰ বকুৱা হয়। এওঁ বৰ ৰূপবান আৰু প্ৰতাপী আছিল—

“যাৰ ৰূপ দেখি নাৰীগণ হোৱে ভোল ।

চুৱাবক চলন্তে আগত বাবে চোল ॥

আড়িত উজীৱদলে তবতৰি ৰম্পে ।

বিহু হুৱে নোৱাৰিলা ঘাহাৰ প্ৰতাপে ॥”

১২। (১) ব্ৰহ্ম—এওঁ বৰ ক্ৰোধী, অহকাৰী আৰু অভ্যাচাৰী আছিল।

১৫। **পুষ্পবায়ু চৌধাৰী**—এওঁ বৃটিচৰ দিনৰ চৌধাৰী আছিল। এওঁৰ হুশ পূৰ্বা মাটি তলত লিখা আছিল—চামতাৰ ৮পূৰ্বা, পাইকান বনমাজাত ৩২ পূৰ্বা, মুইহুপেনিত ৭০ পূৰ্বা, বাণেশুচিৰ ২০ পূৰ্বা, মনোজাত ৩০ পূৰ্বা, বনিবাবিত ৪০ পূৰ্বা। চামতাৰ মাটি এওঁৰ কজা পাহাৰী দেবীয়ে পায়, বাকীবোৰ পাহাৰীৰ দত্তমল পাটোৱাৰী নামজাৰি কৰি লয় বুলি শ্ৰীযুত গগনচন্দ্ৰ বৰুৱাই লিখিছে। *

১০। **মণিবাম**—এওঁ বৰুৱা বিষয় পাইছিল।

১১। (খ) **হৰিদেৱ**—এওঁ বৰুৱা আছিল।

১২। (১) **অমৃত**—এওঁ পাটোৱাৰী আছিল আৰু ব্যাকৰণ শাস্ত্ৰত পণ্ডিত আছিল।

১৩। (২) **বলদেৱ**—“যাৰ সম ব্যাকৰণবিজ্ঞ নাহি বেহু ॥

বুদ্ধিত পাৰ্গত মন্থণাত অগ্রগামী।

সুকোমল স্তম্ভৰ প্ৰসিদ্ধ দানী মানী ॥”

১৪। (২) **মাণিক**—এওঁ শিল্প কামত বৰ নিপুণ আছিল।

১৫। (৪) **প্ৰাণপতি**—বৃহস্পতি পুত্ৰ প্ৰায় বুদ্ধিত অটুত।

গজ শ্লোক গীত পদ ববিলা বচ ৩ ॥

১৬। (২) **মহেশ্বৰ**—“ক্ষমাৱন্ত দাতাবন্ত ভৈলা ধৰ্মতুল।

বংশ মাজে যেন ফুলিনন্ত পদ্ম ফুল ॥

যেন পূৰ্ণিমাৰ চন্দ্ৰ বৰন্ত প্ৰকাশ।

শত্ৰু সমস্তৰ দৰ্প কৰিলা বিনাশ ॥

জাতি ভাতৃ কুন্ত জুপে ৰখি।

শিশুক চটকে যেন আগুৱায় পাখি ॥

১৭। (খ) **আনন্দবায়ু**—বৰ কায়স্থ হয়। এওঁ ডিবোৱা গাঁৱত ৩৪ আও।

এওঁ আহোম ৰাজধানী গড়গাৱলৈ মাজে সময় শৈছিল। বৰফুৰনে এওঁৰ দ্বাৰাই স্তম্ভৰীদিয়াৰ প্ৰিয়ান বধৱাক দমন কৰায়। প্ৰবাদ আছে যে অতিৰাম বৰুৱাৰ দেৱী অকৰণ বৰোঁতে আনন্দবায়ু নামৰা শুটি জুই লগাই বাডেৰে সেই গটি গটেৰ ভিতৰৰ ঘৰৰ ওপৰত মাৰিছিল; তাৰ ফলত কোঠৰ ভিতৰৰ ঘৰবোৰ পুৰি ছায় হয় আৰু অতিৰাম বৰুৱা বাধ্য হৈ কোঠৰ বন্ধ হয়।

১৮। **মোহনবায়ু**—এওঁ বৰফেক্ট্ৰীৰ চৌধাৰী হয়। এওঁ বাকনিকুচি গাঁৱত ১৮ মাঘ আৰু তাত ৪০ বছৰ ভবতেবে সৈতে বাস কৰে।

১৯। (১) **কৃষ্ণবায়ু**—এওঁ কম বয়সতে চৌধাৰী হয়। এওঁৰ দিনত মানৰ উৎপাত হয়। এওঁক মানে চৌধাৰী পাতে। এওঁৰ লগত ১৪০ জন মানমানুহ লৈ ৩৭কে। এই মানবিলাকে এওঁক শুবাইকুচিৰ বিজয় মনৰ কত্থা হৰমায়াক বিধা কৰাই দিয়ে। মানবিলাক এই বিগাক গৈছিল।

* মত ৰাধৰ চৌধাৰী মহাশয়ৰপৰা জানিব পৰা হল :—মৌজাৰ সৃষ্টি হোৱাত এওঁক মৌকটি কৰি মৌজা দিছিল। এওঁৰ খৰটী আছিল, মৌকটি মৌজা বেচি দিম লাগাকিল বৰং তেওঁৰ পেশ্বিক মলমা, তাম্পা, কপিমাথাঠাম, চামতা আদি গাঁৱৰ মাটি বিক্ৰী হয়।

৩টি বালয়ৰ আৰম্ভতে এওঁক বোলে ৫০,০০০ টকাত কামৰূপৰ লাল বাল্মীকি কৰি দিব খুজিছিল কিন্তু তেওঁ গ্ৰহণ কৰিলে না। আহোমৰাজৰ তাম্ব কলি দেখুৱাই পূৰ্বৰ ভূমিবোৰ বিচৰাত কলিবোৰ হেৰায়।

১৩। (২) মহেন্দ্ৰবায়—এওঁ জয়সাগৰত বাস কৰে।

১৪। শিৱবায় (পণ্ডিত) “শিৱবায় তৈলা মেঘ নাৰায়ণৰ তনয়।

ব্যাকৰণ জ্যোতিষ পঢ়িলা মহাশয় ॥

ল্লোকে পৰমার্থে কেহো সমান নহয়।

পণ্ডিতসকলে যাক প্ৰশংসা কৰয় ॥

বহুপতি।

১৩। (৪) আত্মবায়—“আত্মবায় চৌধাৰী তৈলন্ত সাধুশ্ৰায়।

দাস-দাসী সত্যবাদী যাত পৰে নাই ॥”

বহুপতি।

১৪। (২) হৰিনাৰায়ণ—এওঁ চৌধাৰী হৈছিল।

বৰবাপু—এওঁ অতি শ্ৰীমন্ত পুৰুষ আছিল; এওঁৰ সময়ত কায়স্থ সমাজ সম্বন্ধে গৌৰীপুৰৰ ব' প্ৰতাপচন্দ্ৰ বৰুৱা বাহাদুৰৰ লগত আলোচনা হয়। আৰু কায়স্থ লৰাবিলাকৰ শিক্ষা সম্বন্ধে ব্যৱস্থা ধৰি যত্ন কৰে।

লক্ষ্মী দেৱান—এওঁ বৰবাপুৰ পুত্ৰ। বৰ বংশৰ লোক বুলি এওঁ বোলে বৰ অভিমানী, পো'চায়ে প্ৰিয়, স্বেচ্ছাচাৰী, আৰু দাৰ্শনিক আছিল। কিন্তু বিনা শিবাৰ্চনায় তেওঁ অন্ন গ্ৰহণ নকৰিছিল। বাসক সেই সময়ৰ ডিপুটী কমিচনাৰ কেঞ্চেল চাহাবে এই ডেকাক কিবা স্বৰূপে সং পথক আনিব পাৰি বুলি তেওঁক দেৱানী গোচৰ স্তুধি দেনা-পাওনা আদায় কৰিবলৈ ক্ষমতা দিয়ে। এওঁ এই ক্ষমতা পাই সেই কাম কিছুদিন অতি সুপ্ৰতুলে চলাইছিল; এই কাৰণে সৰ্ব সাধাৰণে তেওঁক “দেৱান” বুলিছিল।

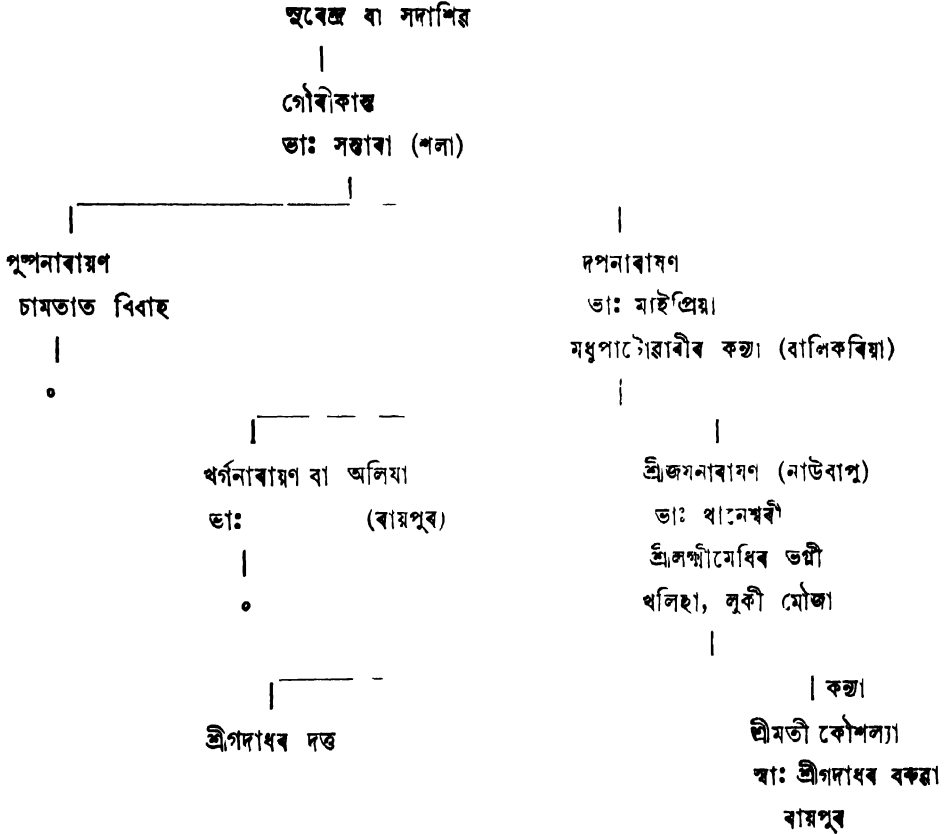
১৫। (২) চন্দ্ৰ চৌধাৰী—এওঁ ক্ষেত্ৰীৰ চৌধাৰী হৈছিল। এওঁ প্ৰজাপীড়ক আছিল বুলি শুনা যায়।

১৬। গজেন্দ্ৰনাৰায়ণ—এওঁ তাপাৰ ঠানিৰ ক্ষেত্ৰীৰ শেষ চৌধাৰী আছিল। এওঁ শাস্ত প্ৰৰ্ণ লোক আছিল। শিষ্টাচাৰ আৰু জ্ঞানৰ বাবে এওঁ বহুতৰ প্ৰশংসাৰ ভাজন হৈছিল।

১৮। বাজেন্দ্ৰনাৰায়ণ—এওঁ গজেন্দ্ৰনাৰায়ণৰ পুত্ৰ; ১৩০০ বাংলা চনৰ কামৰূপৰ খাজানা বিদ্রোহৰ এজন নেতা আছিল; পাচত গবৰ্ণমেণ্টৰ হাতত ধৰা পৰিবৰ ভয়ত সন্ন্যাসী হৈ দেশান্তৰ হৈছে।

এই বংশৰ স্থাবৰ সম্পত্তি সম্বন্ধে পুৰনীয় শ্ৰীযুত বগীধৰ চৌধাৰী মহাশয়ে তেখেতৰ টোকাতে লিখি যে “নাৰায়ণ গোমথৰ বংশধৰ ৰামচন্দ্ৰ, নীলকণ্ঠ আৰু মনোহৰ এই তিনি ঠানিৰ প্ৰত্যেক ঠানী কম পক্ষেও এক লাখ বিঘাকৈ মুঠতে তিনি লাখৰ কম নহয়, ইমান ভূ-সম্পত্তি আছিল;” কিন্তু ই হুৰিপাকতে আজি বংশধৰসকল প্ৰায় ভূমি শূন্য।

গোৱালপাৰাৰ খলিহা গাৱঁত থকা নাৰায়ণ গোমঠাৰ বংশধৰ বুলি পৰিচিত।

ভড়াল কায়স্থৰ বংশ।

১

স্থিষ্টিৰ ভড়াল কায়স্থ [বয়ুদেৱ নাৰায়ণ বৰাৰ]

| ২

গদাধৰ ভড়াল কায়স্থ [বয়ুদেৱ আৰু পবীক্ষিত

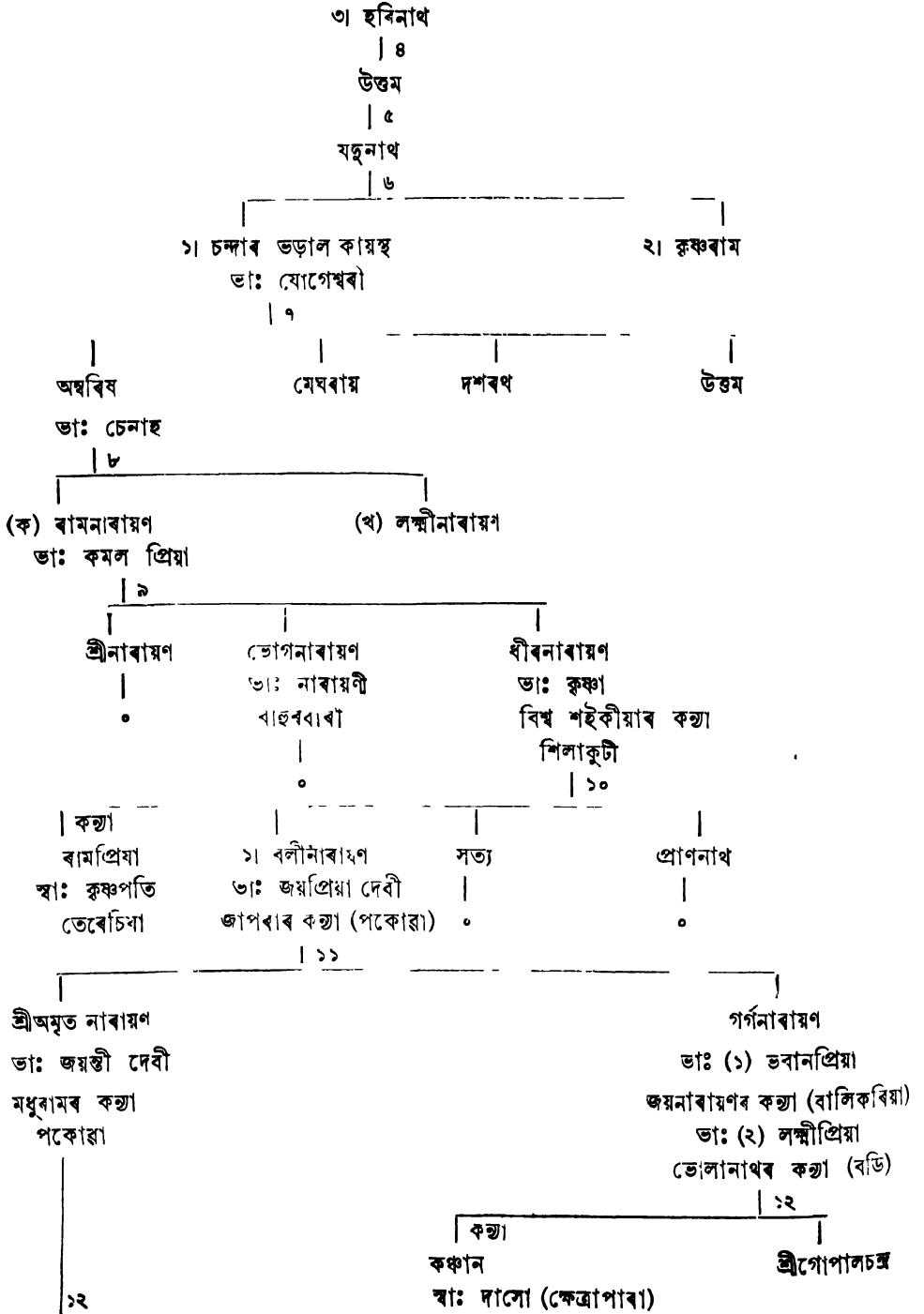
| ৩

নাৰায়ণ বৰাৰ]

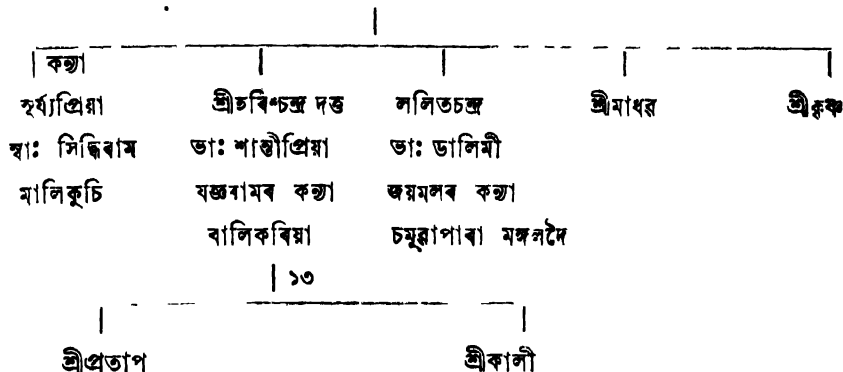
স্থিষ্টিৰ

বালিকবিয়া

পোঃ নলবাৰী

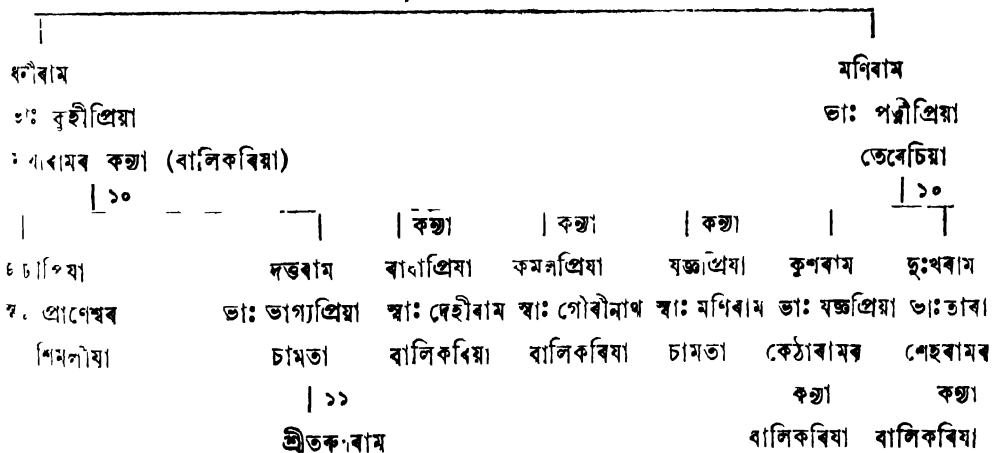
১১। শ্ৰীঅমৃতনাবায়ণ

৮

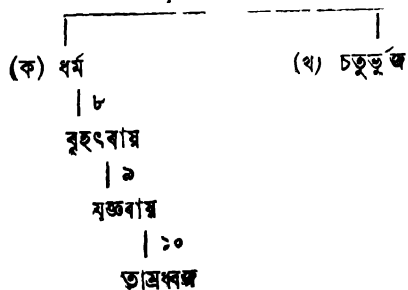
(খ) লক্ষ্মীনাবায়ণ

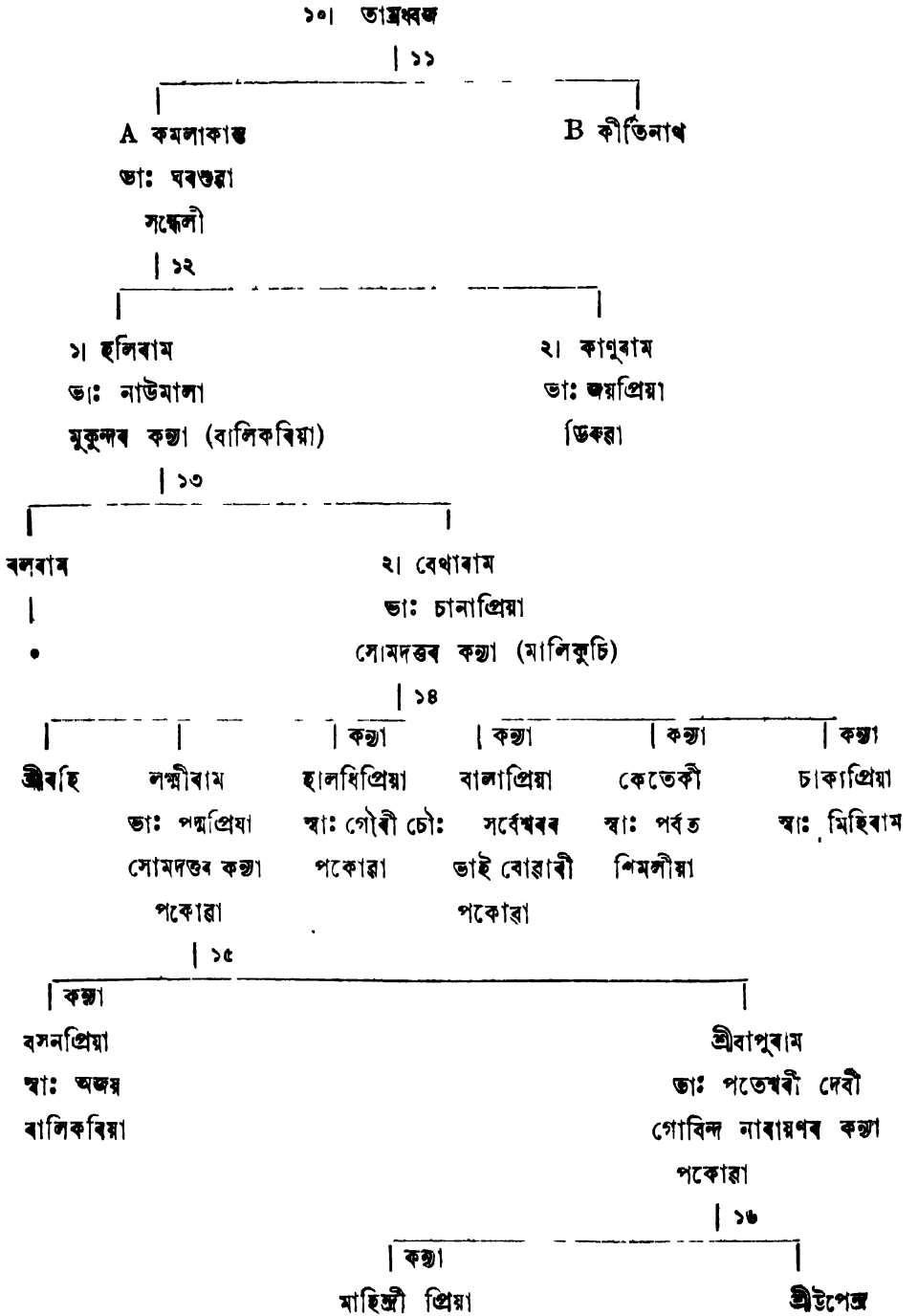
| ৯

২। কৃষ্ণৰাম ভডাল কায়ে

| ৭

১২

২। কাণ্ডবাম

| ১৩

শান্তিবাম	মায়াবাম	ছায়াবাম	পুষ্পবাম	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
ভা: নাৰায়ণপ্ৰিয়া	ভা: নাৰায়ণী	ভা: হংসপ্ৰিয়া	ভা: পাটোপ্ৰিয়া	হৰপ্ৰিয়া	পাটৌ	ভাটৌ	যাত্ৰা
বল পাঠকৰ কল্পা	হৰিনাৰায়ণকল্পা	মহেশ্বৰ কল্পা	বসুনাথ কল্পা	ভবভৰ মাড়	পৰশুৰ মাড়	ববুৰ মাড়	বা:
বালিকবিয়া	বালিকবিয়া	বালিকবিয়া	পকোৱা	বনগাঠ	বালিকবিয়া	বালিকবিয়া	বাহুবাবী

	১৪	১৪	১৪
•		কল্পা	

ভূৰ্গাবাম	কুছাপ্ৰিয়া
ভা: (১) সোণাপ্ৰিয়া	স্বা: গোবিন্দ
মুক্তাবামৰ কল্পা	মালিকুচি
মালিকুচি	

ভা: (২) প্ৰভাৱভী
দধিৰামৰ কল্পা (জয়সাগৰ)
| কল্পা
নৰেশ্বৰী
স্বা: পদ্মবাম (তেবেচিয়া)

পূৰ্ণচন্দ্ৰ	শ্ৰীউদয়চন্দ্ৰ	কল্পা
ভা: যজ্ঞপ্ৰিয়া	ভা: (১) হালধি	উমিলা
ৰামচৰণৰ কল্পা	শেহৰামৰ কল্পা	স্বা: গজেন্দ্ৰচৌ:
শিমলীয়া	শিমলীয়া	খাতাবাবী

ভা: (২)
মণিৰামৰ কল্পা (বালিকবিয়া)
| কল্পা
পদ্মাপ্ৰিয়া

কল্পা
লক্ষপ্ৰিয়া
স্বা: হৰনাথ (জাপাৰ কুচি)

শ্ৰীচাৰিবাম
ভা: বামেশ্বৰী
কপৰামৰ কল্পা (উলুবাৰী)

শ্ৰীজালিবাম

শ্ৰীসৰ্বেশ্বৰ

১১

B কীৰ্তিনাথ

| ১২

বাঞ্ছিতৰাম

ভা: বামপ্ৰিয়া

দানেশ্বৰ কল্পা (পানীগাঠ)

| ১৩

সাধিবাম
ভা: নৰেশ্বৰী
হাহিবামৰ কল্পা
পকোৱা
| কল্পা
প্ৰতিমা
স্বা: নন্দীবাম (বালিকবিয়া)

দধিবাম
ভা: স্বৰ্গ্যপ্ৰিয়া
হংসনাৰায়ণৰ কল্পা (বালিকবিয়া)

১২

(ক) যজ্ঞৰাম
ভা: আদাবপ্ৰিয়া
বামচন্দ্ৰ কল্পা, তুনকুচি

| ১৩

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
কামেশ্বৰী	নকুল	অৰ্ঘ্য	হুড্ৰাদেবী
স্বা: বিহ্বাম		স্বা: গৰ্গ	স্বা: বাজেন্দ্ৰ চৌ:
বালিকবিয়া	ববকুৰা	বালিকবিয়া	খাতাবাৰী

১২

(খ) মধুসেন
ভা: বপাপ্ৰিয়া
বগোব কল্পা, ভেবেচিয়া

| ১৩

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
মমভাপ্ৰিয়া	বজ্জত	শ্ৰীমধুৰানাথ	
স্বা: বামনাৰায়ণ	স্বা: হৰিনাথ	ভা: (১) দত্তাপ্ৰিয়া	
বালিকবিয়া	শিমলীয়া	বতিব কল্পা	উলুবাৰী

১২

(গ) নিধিবাম
ভা: বিষ্ণুপ্ৰিয়া
কপবামৰ ভয়ী (উলুবাৰী)

| ১৩

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
শ্ৰীপ্ৰভুৰাম	শ্ৰীজিতবাম	শ্ৰীৰব্	শ্ৰীশতবাম		
ভা: লক্ষ্মী	ভা: শান্তীপ্ৰিয়া	ভা: মাহিন্দী	ভা: কল্পিণী		
বামদাসৰ কল্পা	তনুৰ কল্পা	লক্ষ্মীমৈথিব কল্পা	শিববামৰ কল্পা		
পকোৱা	বালিকবিয়া	বালিলেচা	মালিকুচি		
১৪	১৪	কল্পা	১৪		
কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
নিৰ্মায়া	শ্ৰীব্ৰজ	মহিমা	শশীবালা	তাবিণী	শ্ৰীবলীধৰ
				শ্ৰীচক্ৰ	

১২

(ঘ) শেহবাম
ভা: মাণিকপ্ৰিয়া
নাউবামৰ কল্পা (বালিকবিয়া)

| ১৩

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
হৰ্য্য	দৈৰ্য্য	শ্ৰীকালীনাথ	শ্ৰীবল্লুবাম
স্বা: ভকত	স্বা: তৃতি	ভা: নৰমায়া দেবী	ভা: যোগমায়া দেবী
শিমলীয়া	শিলা	বজ্জপাতব কল্পা	চন্দ্ৰহৰিব কল্পা
		পকোৱা	বাহজানি
		১৪	
		কল্পা	কল্পা
শ্ৰীলক্ষ্মীবাম	শ্ৰীহেমন্ত	মইনা	তুতু
		স্বা: শ্ৰীপদ্মবাম, সফেলী	

যুধিষ্ঠিৰ ভড়াল কায়স্থ—এওঁ বযুদেৱ নাৰায়ণ বচাব ভড়াল কায়স্থ আছিল। বযুদেৱ বজা হোৱাৰ আগতে এওঁ চিলাৰায় দেৱানৰ লগে লগে ফুৰিছিল; সেই কাৰণে এওঁ বযুদেৱক বৰ মৰম কৰিছিল।

চিলাৰায় স্বৰ্গী হোৱাৰ পাচত মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ যেতিয়া পুত্ৰ সন্তান জন্মে, সেই সময়তে এই যুধিষ্ঠিৰ আৰু তেওঁৰ লগৰ কেইজনমানে বযুদেৱক উচটাই দি বজাৰ বিদ্ৰোহী কৰে আৰু বুদ্ধি কৰি পূবলৈ আনি বনগৰত বজা পাতে। এই গল্পকে প্ৰাচীন কামৰূপৰ বুৰঞ্জীত আছে :—

“তেবে চিলাৰায়ৰ বৰা-বুকু কবীজ পাত্ৰ, যুধিষ্ঠিৰ ভাণ্ডাৰ কায়স্থ, এবং আনো বৰা-বুকু বযুদেৱ পাটকোঁৱৰক বুলিলে—“তুমি এই মতে থাকিলে বজাৰ আজ্ঞাকাৰী হৈ থাকিবা। পূৰ্বে বিশ্বসিংহ মহাৰাজা স্বৰ্গী হবৰ সময় বৰ সোণকোষ সীমা কৰি বেহাৰ নবনানাৰায়ণক দিছে। ইদিকে চিলাৰায় দেৱানক দিছে। এতেকে তোমাক ঘিলাত বজা পাতে। স্বয়ং বজা হোৱা। তোমাৰ পিতৃৰ হাতী, ঘোৰা, আহিলা পাতি উপায় কৰি লৈ ফুকহা খাবাক যাবাক ওলোৱা।” এই পৰামৰ্শ মতে বযুদেৱ ঘিলা অৰ্গাৎ বনগৰক আছে; আৰু তাতে তেওঁৰ সঙ্গীসকলে তেওঁক বজা পাতে।

ইয়াৰ পাচৰপৰা যুধিষ্ঠিৰ বযুদেৱৰ “ভাণ্ডাৰ কায়স্থ” বা ভড়াল কায়স্থ হয়। তেওঁৰ পাচত ১০৬ৰ পুত্ৰ গদাধৰ ভাণ্ডাৰ কায়স্থ হয়। বযুদেৱৰ বচত মহিঙ্গী আৰু বহুত পুত্ৰ। সেই কাৰণে তেওঁ “১০৬ অৱস্থাত ৰাজ ভড়ালৰ সমস্ত ধন-সোণ ভাণ্ডাৰ কায়স্থৰদ্বাৰা গুপ্তভাৱে পুতি ৰাখে, যেনে—

“প্ৰতি দিনে বিপ্ৰ বৈষ্ণৱক কৰে দান।

অৱশেষ ধন-বস্তু পোতে খানে খান ॥

খান্দা পোতা পাইক হস্তী মাউতক মাৰস্ত।

গদাধৰ ভাণ্ডাৰীসে কেৱলে জানস্ত ॥”

হৃষ্যখডি-দৰঙ্গ ৰাজ-বংশাৱলী।

বযুদেৱে ভাণ্ডাৰীক কৈছিল—“মোৰ পুত্ৰ ৰাজা হৈ কেতিয়াবা বিপদত পৰিলে এই ধন দিবা, নহণে ইয়াৰ সম্বন্ধ নিদিবা।”

বযুদেৱৰ পাচত পৰীক্ষিতনাৰায়ণ ৰাজা হৈ ভাণ্ডাৰত ধন নেদেখি ভাণ্ডাৰ কায়স্থক নানা লটি ঘটি কৰে :—

“গদাধৰে বোলে শুনিয়োক নৰেশ্বৰ।

ৰাজ্যৰ উপৰে তুমি ছয়াছ ঈশ্বৰ ॥

দেশ-ৰাজ্য লক্ষী-ধন বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ।

তাক পাই কেনে ধন কৰিছা বিচাৰ ॥

ৰাজ্য বোলে পিতৃৰ আৰ্জিত পুত্ৰে পায়।

কমনে বাধিছা তই চিন্ত বিহবাই ॥

গদাধৰে বোলে তুমি বুজন নিৰ্গত।

লাগিল তোমাৰ লোভ পিতৃৰ ধনত ॥

পিতৃবেসে ৰাজ্যভাৰ পাইছা নিশ্চয়।

কৈত আছে ধন বিত নাঙ্গনোহো মঞি ॥

হেন শুনি নৃপতিৰ ক্ৰোধ উপজিল।
 গদাধৰ তাণ্ডালীক তচিল কবিল। ৭২১
 এহিমতে শাস্তি কবিলেক বৰিষেক।
 তথাপিতো ৰাজ বিশ্বাসক নকৈলেক ॥
 পুনৰ্বাৰ নৰপতি ক্ৰোধত জলিল।
 কমাৰ আনায়া পাচে কোড়ু তারা দিল ॥
 তথাপিতো নাভাঙ্গিল বিশ্বাস ৰাজ্যৰ।
 নাজানো নাজানো মাত্ৰ বোলে বাৰম্বাৰ ॥ ৭২৩

× × ×

এহি বুলি কাণ্ড আনি ধমুত জ্বৰিলা।
 গদাধৰে বাগীশক বুলিবে লাগিলা ॥
 শুনিয়ে বাগীশ তুমি পৰম পণ্ডিত।
 বেদ চাই কহা কৰো বিশ্বাস খণ্ডিত ॥
 হেন শুনি বাগীশে স্মৰে ধম ধৰ্ম।
 বিশ্বাস খণ্ডন ইটো গৰিহিত কৰ্ম ॥

দৰঙ্গ ৰাজ-বংশাৱলী—স্বৰ্গাখণ্ডি।

গদাধৰে তথাপি নোকোৱাত পৰীক্ষিতে তেওঁক ভাল ব্যৱহাৰ কৰে। ইয়াৰ পাচত মুছলমানে কোচ
 গজে জয় কৰে, পৰীক্ষিত বন্দী হয়। ধন ভাণ্ডাৰ গুপ্ত ভাৱেই থাকিল—তাক, কেৱে নাপালে।

শ্ৰীধৰ ভূঞা—সুকাইকুচীয়া গোমঠাৰ বংশ।

সুকাইকুচি, চামতা

শ্ৰীধৰ ভূঞা

| ২

গদাধৰ গোমঠা

| ৩

ভোগীৰথ গোমঠা

ভা: মৌনবতী

| ৪

A উদয়গিৰি

ভা: সত্যৱতী

B দীননাথ মেধি

[বৰিগোগ—বঙিয়া]

A উদয়গিৰী

| ৫

ৰামচন্দ্ৰ

ভাঃ জ্ঞানকীৰ্ত্তব্য

| ৬

দেবানন্দ গোমঠা ভাঃ জগতপ্ৰিয়া

| ৭

তাব্ৰহ্মজ (কামদেৱ)

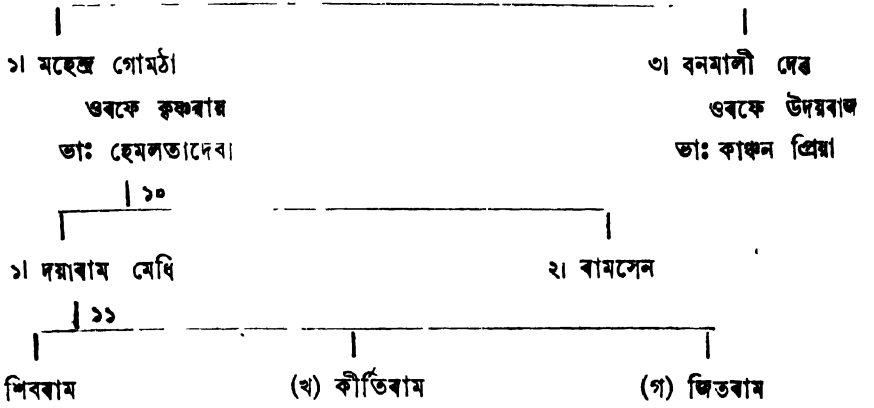
ভাঃ পাৰ্বতী

| ৮

সৰ্বেশ্বৰ ওৰফে মহাদেৱ গোমঠা

ভাঃ সৰ্বেশ্বৰী

| ৯

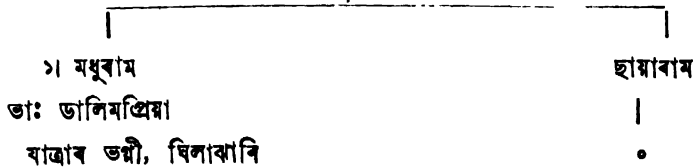

পাটোৱাবী শাখা, চামতা।

১১

(ক) শিবৰাম

| ১২

১৪। ত্ৰীনন্দীবাম

কন্যা | কন্যা
নিবদা | তিলোসুতমা
ত্ৰীদেবো | ত্ৰীবিচিত

কন্যা | কন্যা
তৰুণতা | কণকপ্ৰভা
ত্ৰীপ্ৰমোদচন্দ্ৰ | ত্ৰীঅনি

১১

(গ) ত্ৰিত্ৰয়াম

পা: কমলপ্ৰিয়া

হৰিদল মহন্তৰ কন্যা (মাখিবাৰা)

১২

কন্যা ধীৰেশ্বৰী	১। চিত্তবাম	২। সাধিবাম	৩। সিদ্ধিব
পা:	৩। পদ্মপ্ৰিয়া কদ্ৰপদৰ ভগ্নী পকোৱা	৬। মায়াপ্ৰিয়া বাতিবামৰ ভগ্নী দাহদি	৩। সুবানপ্ৰি ভাঃ হাৰীবামৰ বন দাহদি

১৩

কন্যা গজাপ্ৰিয়া পা: অধিকাৰী	কন্যা কুহিপ্ৰিয়া পা: সোণাবাম	কন্যা অকণপ্ৰিয়া পা: গোবিন্দ	কন্যা জাপৰী পা: সিদ্ধবাম	কন্যা ত্ৰীগৰ্গবাম পা: হালধি	কন্যা ত্ৰীমুকুন্দ পা: অণ	কন্যা বিহুৰাম	কন্যা অনন্ত
চাৰাবৰি	পথুৰা	স্নেত্ৰাপাৰা	লখোপুৰ	হাৰিবামৰ কন্যা দাহদি	ভোগবামৰ কন্যা ডিৰোৱা	০	০

১৬

কন্যা গিৰিবালা পা: লক্ষী চামতা	কন্যা ত্ৰীচন্দ্ৰচৰণ পা: ভবানীপ্ৰভা দেবেশ্বৰদত্তৰ বন্যা বনগাওঁ
---	---

১৪

কন্যা বসন পা: গৰ্গনাবায়ণ দীঘেলী	কন্যা অমূল্যপ্ৰিয়া	কন্যা চন্দ্ৰপ্ৰভা	কন্যা ত্ৰীউদয়	কন্যা ত্ৰীখগেন্দ্ৰ	কন্যা ত্ৰীতৰুণচন্দ্ৰ
---	------------------------	----------------------	-------------------	-----------------------	-------------------------

১৩

কন্যা ৰামেশ্বৰী পা: সিদ্ধবাম দিগিৰপাৰ (মঙ্গলদৈ)	কন্যা কালীপ্ৰিয়া পা: ৰামনাথ চামতা	কন্যা ত্ৰীললিতচন্দ্ৰ পা: পদ্মপ্ৰিয়া ভূৰ্গাৰ কন্যা পথুৰা	কন্যা ত্ৰীদত্তীবাম পা: (১) হৃষীপ্ৰিয়া কলামণিৰ কন্যা (চামতা) পা: (২) ৰশ্মিপ্ৰিয়া প্ৰাণদত্তৰ কন্যা (চামতা)	কন্যা গণ
--	---	--	---	-------------

১৪

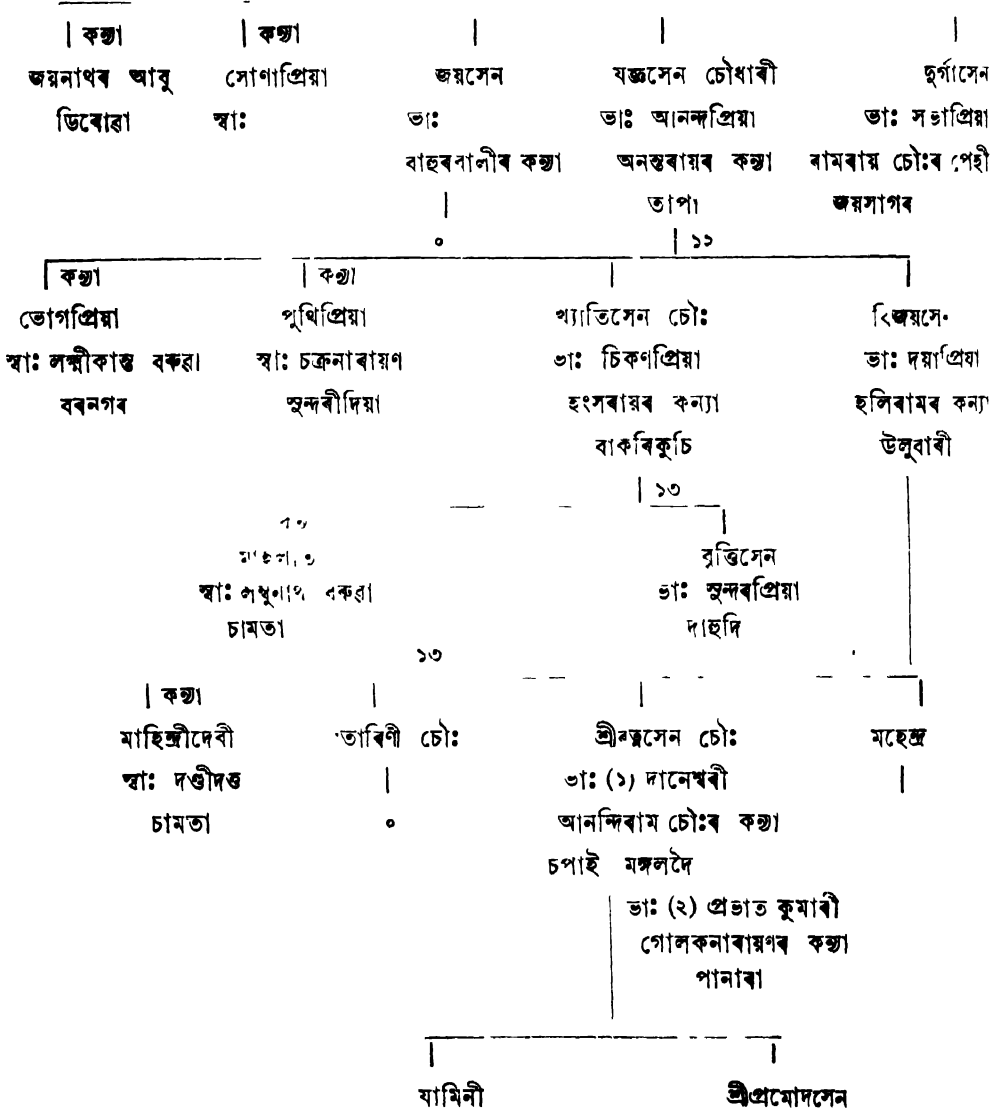
চৌধাৰী শাখা।

কাচকাটা গ্ৰাণ্ট।

১০

২। উগ্রসেন

| ১১

১১। দুৰ্গাসেন

| ১২

কল্পা	কল্পা	কল্পা			
মাউচানা	নাউচানা	কল্পিণী	কপসেন	পুৰান	উভয়
স্বাঃ স্ৰোদৰ চৌঃ	স্বাঃ গৰ্গ নাঃ চৌঃ	স্বাঃ যজ্ঞনাৰায়ণ	ভাঃ (১) কুহুপ্ৰিয়া		
চেঙ্গা	মাখিবাহা	বজালি	ধীৰদত্ত	ভাঃ	•
			চামতা		
				ভাঃ (২) স্তম্ভদেবী	
				পুনামোদিব কল্পা	
				শিংৰা	

| কল্পা

দেবযানী

স্বাঃ মহীৰাম (পথুৰা)

| ১৩

কল্পা	কল্পা	কন্যা	কল্পা	
অমাৰা	পার্বতী	কান্তীপ্ৰিয়া	ধনপ্ৰিয়া	শ্ৰীবসন্তসেন চৌঃ
স্বাঃ কীৰ্তিনাথ	স্বাঃ বাধানাথ দত্ত	স্বাঃ বলোৰাম	স্বাঃ দাসৰাম	ভাঃ কোশলা
বলশৰ	বজালী, গণকগাওঁ	চামতা	দিগ্ৰপাৰ, স্তম্ভদে	দেবীৰাম কল্পা
				বৰহাটা
				শ্ৰীগগেন
				শ্ৰীগগেন্সেন

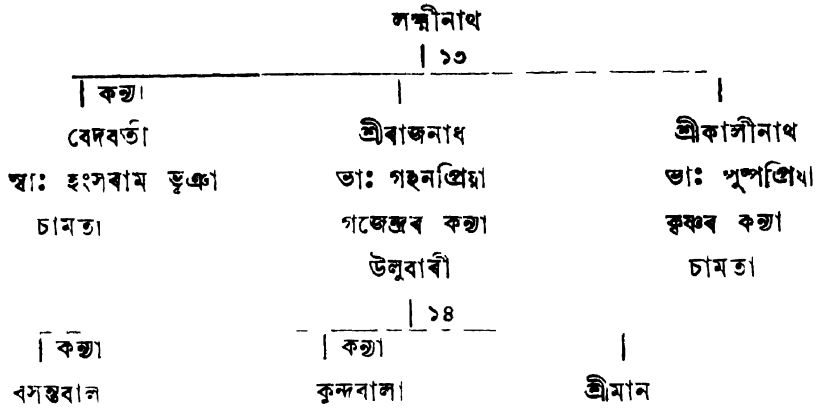
১০

৪। দীৰনাথ

| ১১

শকাইকুটি।

জয়নাথ	সে'মনাথ			
ভাঃ গোবিন্দ প্ৰিয়া	ভাঃ			
নন্দগৰ্ভৰ বকরা ঘৰ	দীপেলী চৌধাৰী ঘৰ			
১২				
কল্পা	কল্পা			
ভগতপ্ৰিয়া	মনোমতী	লক্ষ্মনাথ	লক্ষ্মীনাথ	চৰিনাথ
স্বাঃ	স্বাঃ লক্ষ্মীকান্ত বকরা		ভাঃ বতিহপ্ৰিয়া	
বিদ্যাৰ ঠাকুৰ	বৰনগৰ	•	কীৰ্ত্তিৰাম কল্পা	•
			চামতা	

১০

৫। স্তম্ভেন চৌধাৰী

| ১১

সস্তম্ভেন চৌধাৰী

| ১২

|
১। বীৰসেন উকল
ভা: ভয়প্ৰিয়
পুষ্প (চো:ৰ ওয়া (পকোৱা)

|
২। অমৃতসেন

| ১৩

ইন্দ্ৰসেন

ভা: বথেপ্ৰিয়া

পুষ্পবল্লভৰ পেতা (বনগাওঁ)

| ১৪

|
১। চক্ৰপাণি চো: (গোবীপুৰ)
ভা: বামেশ্বৰী
বসুদত্তৰ ভগ্নী (মাথিবাহা)

|
২। কৃপাসেন
ভা: তাৰিণী
গোপীনাথৰ কছা (চামতা)

| ১৫

| কছা
ষিপালী

|
শ্ৰীনিবদ

কাচকাটা গ্ৰাণ্ট

পো: বাইহাটা

১২

২। অমৃতসেন

ভা: দুৰ্গাপ্ৰিয়া

বন্ধুনাৰায়ণৰ পেহী (মাধিবাৰী)

১৩

কছা পানপুনি স্বা: পতৰা সত্ৰ (মঙ্গলদৈ)	কছা বজ্জতপ্ৰিয়া স্বা: প্ৰাণেশ্বৰ শিমলীয়া	কছা মাণিকসেন ভা: কুহিপ্ৰিয়া হাৰিৰামৰ ভনী, ঘিলাকাৰি	কছা গজেন্দ্ৰসেন ভা: মাণিকপ্ৰিয়া লুহোৰ কছা, দাহুদি
--	---	--	---

১৭

কছা চন্দিপ্ৰিয়া স্বা: সোণাপতি সেতাপাৰা	কছা সত্যপ্ৰিয়া স্বা: সত্ৰাৰাম তাপা	কছা ককণাসেন ভা: ভুবনপ্ৰিয়া নাউমণিৰ কছা চামতা	কছা শ্ৰীৰজনসেন ভা: সাবিঞা চক্ৰধৰৰ কছা পানাবা
--	--	---	--

১৫

কছা কামেশ্বৰী	কছা সুৰোবালা	কছা পূৰ্ণমা	কছা শ্ৰীকনকচন্দ্ৰ
------------------	-----------------	----------------	----------------------

১৪

কছা নাৰায়ণ প্ৰিয়া স্বা: স্বৰ্ঘ্যদত্ত ঘিলাকাৰী	কছা দমনপ্ৰিয়া স্বা: দেবীদত্ত পখুৰা	কছা শ্ৰীশচীসেন ভা: চেনিপ্ৰিয়া নোমল দত্তৰ কছা চামতা	কছা নবেজ	কছা শ্ৰীহৰি
--	--	---	-------------	----------------

১৫

কছা প্ৰমিলাবালা	কছা শ্ৰীশ্ৰবেজ	কছা শ্ৰীভবীন্দ্ৰ	কছা বীৰেন্দ্ৰ
--------------------	-------------------	---------------------	------------------

মেধি শাখা।

৫

B ২। দীননাথ মেধি

৬

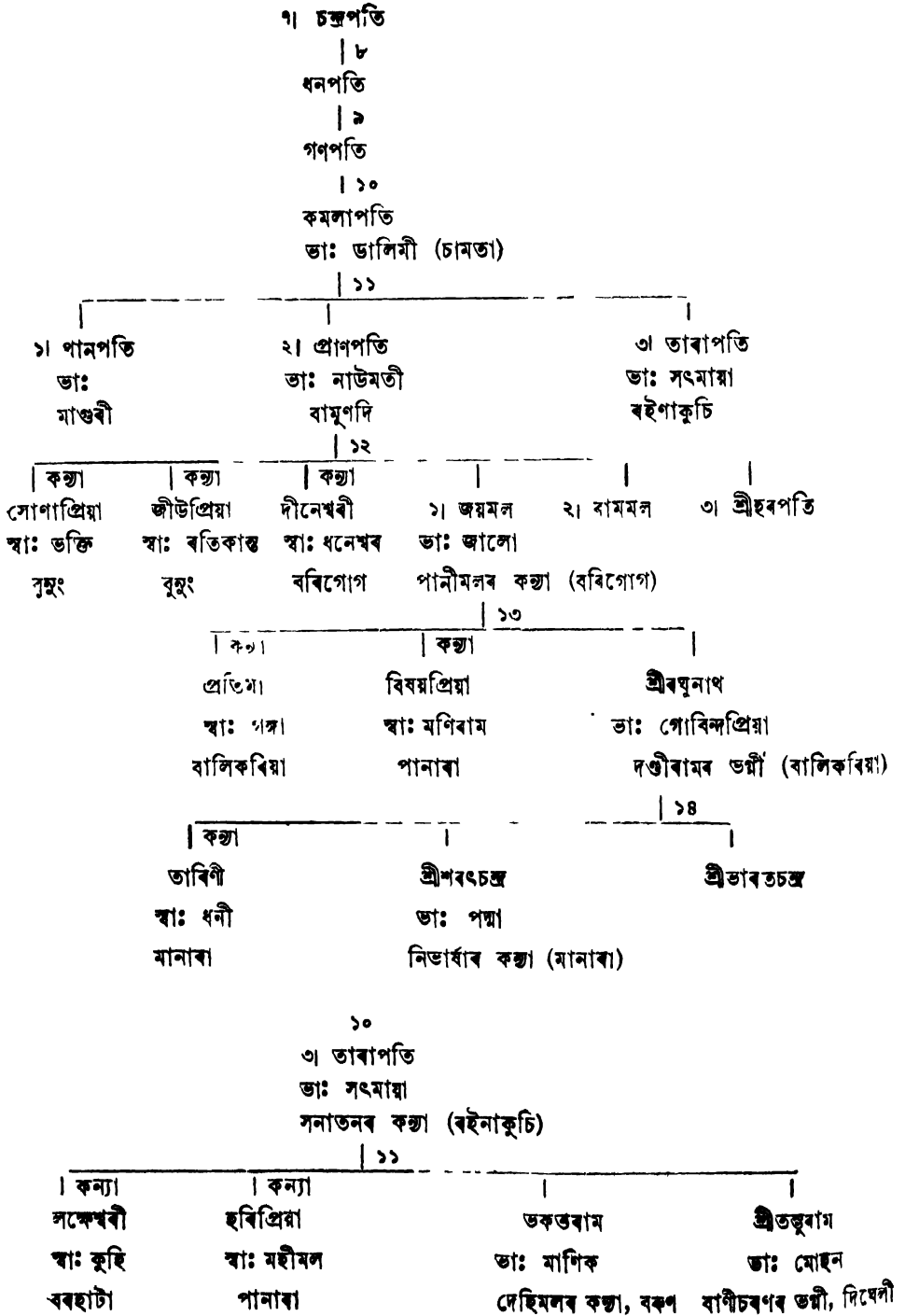
স্বৰ্ঘ্যমণি

৭

চন্দ্ৰপতি

বৰিগোগ

পো: বঙ্গিয়া

১১ ভব চৰাম

১১১ শ্ৰী ৩ৰুৰাম

১২

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা				
অমলা	মোহনপ্ৰিয়া	মৰোপ্ৰিয়া	চেনীপ্ৰিয়া	মালতী	শ্ৰীপূৰ্ণ	ম'শ্বৰ	শ্ৰীকীৰ্ত্তি	শ্ৰীবাৰু
স্বাঃ সোণাবাম	স্বাঃ কজ	স্বাঃ হৰিৰাম	স্বাঃ পদ্ম	স্বাঃ গোপাল				
বৰহাটা	দালাং	দিগীপাৰ, মঙ্গলদৈ	চামতা	ভেৰেচিণ				

| বজ্জা

পূৰ্ণিমা

স্বাঃ

শিমলীয়া

|

শ্ৰীকটিক

ঃ

পানাবা

|

শ্ৰীমতুল

১৩

২। বাগমল

ভাঃ কলিমায়া

মজনাৰক্ষণৰ কল্পা (দালাং)

| ১৩

কল্পা	কল্পা	
অমৃতপ্ৰিয়া	দেবী	বাধাদেবী
স্বাঃ উত্তম	বকরা	স্বাঃ অভিৰাম
ভুনকুচি		পানাবা
		শ্ৰীনিৰ্মলচন্দ্ৰ দত্ত
		ভাঃ নৰেশ্বৰী দেবী
		ভক্তিৰামৰ কল্পা (পানাবা)

| ১০

কল্পা	কল্পা	কল্পা	বজ্জা		
চাৰুবালা	যমুনাদেবী	কল্পিণীদেবী	প্ৰভাৱতী দেবী	শ্ৰীলোহিত	শ্ৰীমহেন্দ্ৰ
স্বাঃ কেশৱ	স্বাঃ	স্বাঃ			
পকোৱা	মাখিৰাহা	বজালী			

১২

৩। শ্ৰীহৰপতি

ভাঃ ধী বৈশ্বৰী

জয়পতিৰ কল্পা (পানাবা)

| ১৩

কল্পা	কল্পা		
কঞ্চানপ্ৰিয়া	সৰস্বতী	শ্ৰীৰজতচন্দ্ৰ	শ্ৰীদেবেন্দ্ৰ
স্বাঃ বলিৰাম	চৌঃ	ভাঃ ভাগ্যপ্ৰিয়া	ভাঃ বালাপ্ৰিয়া
পকোৱা	স্বাঃ সুকুন্দ	হৰিৰামৰ কল্পা	মনাহকুচি
	পকোৱা	বইগাকুচি	

| ১৪

শ্ৰীকণক

শ্ৰীউপেন্দ্ৰ

শ্ৰীদয়্যাম

শুকাইকুচীয়া গোমঠা ঘৰন কথা—

১। **শ্ৰীধৰভট্টা**—এওঁক বনৰ বজাই কামৰূপৰ বে নোবা ভাগত ভূঞা পাতিছিল বুলি বংশধৰ মনলে কয় ॥ শুকাইকুচীত তেওঁৰ দেওঠা আছিল।

২। **গদাধৰ**—এওঁ কোচ বজাৰ গোমঠা হৈছিল।

১। (১০) **দয়্যাবাম মেধি**—এওঁ সংস্কৃতি মঠ স্থাপন কৰিছিল আৰু আহোম বজাবপৰা নিস্কৰ ভূমি লাভ কৰিছিল।

২। **উগ্রসেন**—আহোম বজাৰ তলে বানকপৰ শুকাইকুচীত “বৰ গোমঠা” হৈছিল। এই সময়ত এই বংশৰ ঐশ্বৰ্য্য বাঢ়ে। আহোম বজাবপা এওঁ বহুত নিস্কৰ ভূমি লাভ কৰিছিল।

১০। (৫) **সুসেন**—এওঁ পাটোৱাৰী হৈছিল। আহোম বজা কমলেশ্বৰ সিংহৰপৰা নিস্কৰ ভূমি লাভ কৰিছিল।

১১। (২) **যজ্ঞসেন চৌধাৰী**—এওঁ ঈংৰাজ আমোলত উত্তৰ বান্ধাৰ চৌধাৰী হৈছিল।

১১। (গ) **জিত্তৰাম**—ধৰ্মপুৰ পাটোৱাৰী কাম কৰিছিল।

১২। (১) **বিজয়সেন**—আমিন হৈছিল।

২। (১২) **লক্ষ্মীনাথ**—গুৱাহাটীত মোক্তাৰী কৰিছিল।

১৩। (১) **বুত্তিসেন**—এওঁ কাননগোহ কাম কৰিছিল।

১২। (২) **মায়্যাবাম**—ধৰ্মপুৰ পাটোৱাৰী কাম কৰিছিল।

১২। (২) **বীৰসেন**—গুৱাহাটীত ওকালতী কৰিছিল।

১২। (৩) **সিদ্ধিবাম**—ধৰ্মপুৰত তালুকদাৰ কাম কৰিছিল।

১২। (২) **অন্নভসেন**—ধৰ্মপুৰত পাটোৱাৰী কাম কৰিছিল।

১৪। (১) **দধিসেন**—গোবীপুৰ ৰাজহেটত কাম কৰিছিল।

১৩। (২) **ধনীৰাম**—গুৱাহাটীত মুক্তিয়ারী কৰিছিল।

১২ (১) **খ্যাতিসেন**—আমিন কাম কৰিছিল।

১৩। **শ্ৰীযুত ললিচন্দ্র চৌধাৰী**—মণ্ডলী কাম কৰি পেঞ্চন পাইছে।

১৪। **বল্লসেন চৌধাৰী**—চাৰ্ভেয়াৰ কাম কৰিছে।

শুকাইকুচীয়া ঘৰন উপাঙ্গ বিগ্ৰহ—বাসুদেৱ মূৰ্তি। শিৱ, লক্ষ্মীনাৰায়ণ আদি বিগ্ৰহো ঘৰত ৰাখিছিল। বিগ্ৰহ পূজাৰী ৩ ঘৰ ব্ৰাহ্মণ আছিল; আৰু তেওঁলোকক আহোমৰাজে দিয়া বুলি কয় ইয়াৰ উপৰি গোসাই পূজাৰ অৰ্থে কেই ঘৰমান ভকত আৰু ভূমি বজাই দিছিল। এই ভূমি বৰ্তমান বংশধৰসকলে বৰ্তমানে ভোগ কৰি আছে।

বীৰসেন উকীলৰ মৃত কৰ্ম উপলক্ষে তেওঁৰ বংশধৰে “দান সাগৰ” কৰি বহুত অৰ্ধ-বিভূতি দান কৰিছিল বুলি কঁশাৱলীৰপৰা জনা যায়।

১৮২৭ চনৰ ভূমিকম্পত শুকাইকুচি ধ্বংস হয়—বেছি ভাগ ভূমি বহি গৈ বিলবদৰে হৈ উঠে ।
 ১৮৩৭ বৎসৰ বংশৰ লোকসকলৰ আকৃষ্ট বোমা হৈ আহে । কেইঘৰমান বংশধৰ চাগতাক উঠি আহে;
 ১৮৩৮ বৰ্ষমানহে শুকাইকুচিৰ খৰা সৰলকৰ কেইঘৰমান যোৱা ১৩০৫ চনত কাচকাটা
 ১৩৬ দিনে তালৈ উঠি যায় ।

২৭ হকুচায়া ঘৰৰ নিম্বৰ ভূমি উপবিণ্ড পিষাত বাদ যোৱা ২৫০ খান ভূমি আছিল । ততঃ ভূমি
 ১৮০০ সহবোৰ ভলাতন হোৱাত হস্তগত দিয়ে ; বৰ্তমানে এটাৰ মাটি বিছু আবাদযোগ্য হৈছে আৰু
 ১৮০০ খণ্ডাল লোকে দখলি স্ত্ৰে পাতী কৰি নৈছে ।

১৮৩৩ পূৰ্বৰ নিম্বৰ ভূমি নিম্বিখেবাজত পৰিণত হে'ব' ভূমিৰ ১০০০০ কাকতৰ নবল দিয় হল ।

স্বস্তি শ্ৰী

স্বস্তিহী গৌৰিন্দ চৰণাবিন্দ মকন্দ

পান নক্ষিত শ্ৰীশ্ৰীস্বৰ্গনাৰাধণ

কমনেশ্বৰ সিংহ নৃপ মন্দিৰৰ সন্দিকৈ কুল

ঔগ কমল প্ৰকাশক শ্ৰীপ্ৰতাপ বৰ্লভ

বহুত ফুবেনে দত্ত নানকাৰ পত্ৰিকেষণ ।

১. কপ দেশৰ বৰুৱা ও বৰকাইহ ও চৌধুৰী ও পাটোৱাৰী তালুকদাৰ ঠ কুৰীয়া সকলো সাবধানে
 ৬. ০৭ বৰুৱা পৰগণাৰ স্বতন্ত্ৰ তালুকৰ শুকাইকুচি গ্ৰামৰ পাইবৰ জোখাৰ উবাৰ বৰি মাটি ৫ পুৰা
 ৬. ০০ ফৰিঙতি দলনি মাটি ৯ বা ৭ পুৰা তিনি জনি এঠ মাটি ৬ৰ দেৱৰ পুছে স্ত্ৰেন পাটোৱাৰীক
 ০. ০০ কৰি দিয়া গ'ল । এই ফৰিঙতি মাটিৰ হদ, পূবে খান্দাজান, পশ্চিমে খালখান্দা দবাৰ
 পৰ বন্ধা উত্তৰে মেলামাৰ বাবিৰ দ কাঙ্কা দক্ষিণে আহা ৩ গছৰ দক্ষিণ হল । মোল মৰিয়া পাইবৰ
 ৭. ০ এঠ চতুৰহুদে ৩দেবৰ কুশল চিন্তি পুত্ৰ পুত্ৰাদিক্ৰমে পৰম স্ত্ৰে ভোগ কৰি থাকিব এই মাটিৰ
 বৰ বটল পদ পঞ্চক বেথ বেগাৰ চোৰ চিনলা ধুমুচি মাৰেয়া জলকৰ জবকাৰ হাট ঘাট হাবি ফাৰ
 ৬. ০০ আন পৰবাৰ পৰিত্যাগ হ'ল । ইয়াত কোনো অশ্ৰুথা নাচৰিব ইতি । সৰু ১৬৬৯ তাং ১১ জেঠ ।

স্বস্তি শ্ৰীগোবিন্দ পদ মন্দব—

শ্ৰীপ্ৰতাপ বৰ্লভ

... ..

... ..

কামৰূপ দেশৰ বুড়া বা বৰকাইহ ও চৌধুৰী ও পাটোৱাৰী ও তালুকদাৰ ঠ কুৰীয়া আনো সকলো
 সাবধানে কানিৰ বৰুৱা পৰগণাৰ তালুক স্বতন্ত্ৰ বাবদ শুকাইকুচি গ্ৰামৰ পাইবৰ উবাৰ জমি মাটি

চুই সুনিকোতে পকা ২৫ পুৰা বাৰী বৰি ৯ পুৰা, ভকত ককিৰ ১১ পোৱা ও কুটনিমুছি গ্ৰামৰ উৰ মাটি জমি ৫ পুৰা বাৰী বৰি ২ পুৰা ও লচিমা গ্ৰামৰ উৰাৰ মাটি ৪ পুৰা গুনিৰা কাতে ৩ পুৰা বাৰী বৰি ১ পুৰা এই তিনি গ্ৰামৰ মুঠ মাটি ৩৩ পুৰা বাৰী বৰি ১২ পুৰা এই উৰাৰ মাটি : গুৰু বাক্ৰেও স্বনন্দ পত্ৰ কৰি দিছিল। তদনুৰূপে আমিও ৬দেবৰ পুণ্যাৰ্থে ৬হৰিদেবৰ পঠৰ ওপ হক্ৰ : গামৰ দয়াৰাম মেধিক ধৰ্মোস্তৰ কৰি দিয়া গ'ল।

তেল বস্তু লগাই শ্ৰবণ কীৰ্তন কৰ, ৬দেবক আশীৰ্বাদ কৰি পুত্ৰ পুত্ৰাদি ক্ৰমে ভোগ কৰি বৰি এই মাটি নাহুহৰ কৰ কটন পদ পঞ্চক বেধ বেগাৰ চোৰ চিনলা ধুমুচি জনকৰ জবকাৰ চৰ্ক ১১ দান খুট সৰ্বদাৰ পৰিভাগ কৰি দিয়া গ'ল। চন ১৭১৯ তাং ২৫ কাৰ্তিক।

শ্ৰীধৰ ভূঞাৰ অজ্ঞাত ঠানিৰ কথা—

তলত নাম দিয়া ঠানিবোৰেও শ্ৰীধৰ ভূঞাৰ বংশধৰ বুলি কয়; কিন্তু শ্ৰীধৰ ভূঞাৰ যি ঠানিৰ বিখ্যাত শুকাইকুচীয়া গোমঠাৰ বংশ বাঢ়িছে, সেই বংশধৰসকলে এখেতসকলক ভাগী বুলি স্বীকাৰ নকৰে। সেই কাৰণে পৃথক ভাৱে দিয়া হল :—

- (১) সূপাৰি কুটিৰ (গাৱালপাৰা) ৬মনুৰায়ৰ বংশ।
- (২) পানাবাৰ ৬প্ৰাণেশ্বৰ কাকতীৰ বংশ।
- (৩) বৰহাটাৰ শ্ৰীমুত্ত চন্দ্ৰকান্ত দত্তৰ বংশ।

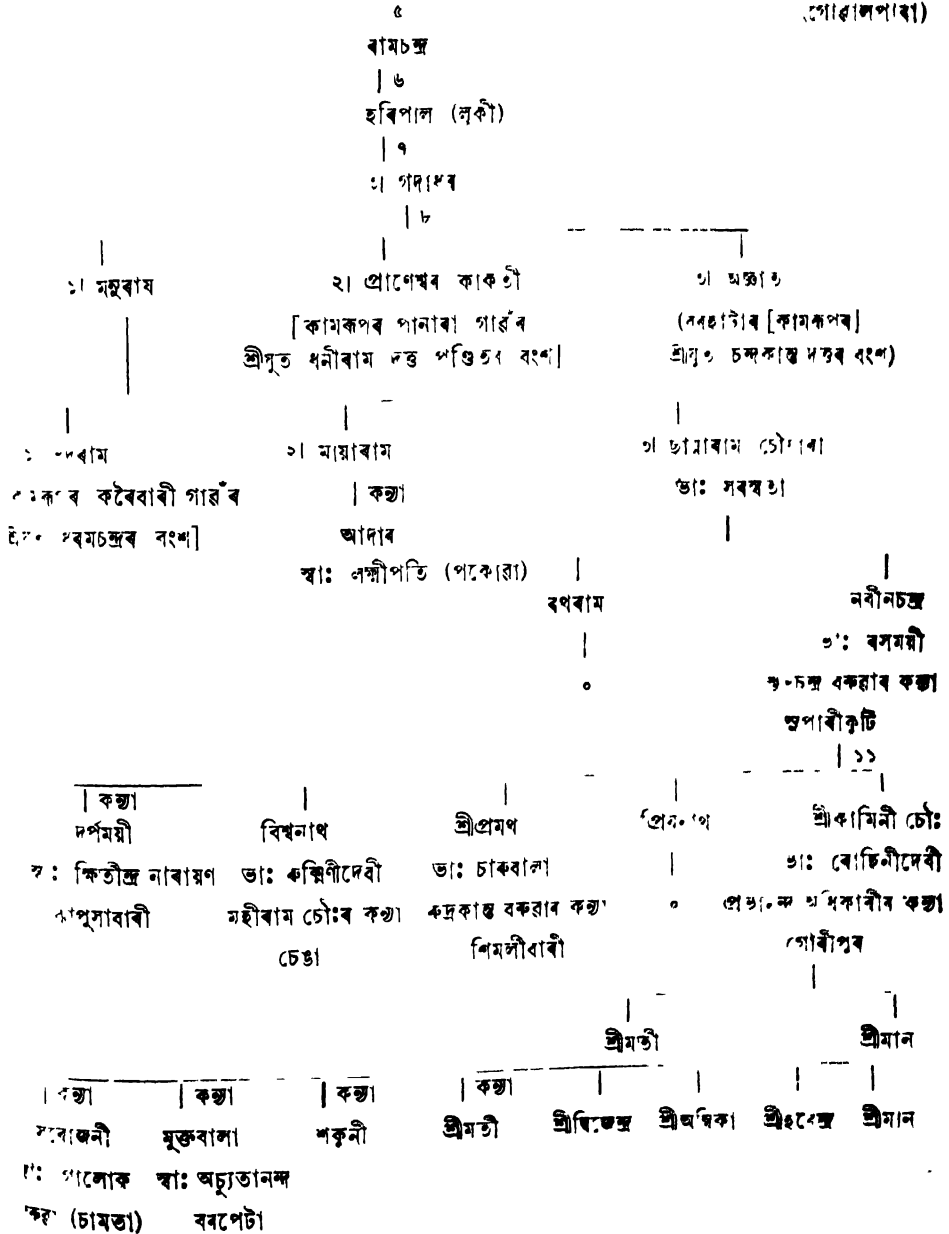
পানাবাৰ কৌশিক গোত্ৰীয় শ্ৰীমুত্ত ধনীৰাম দত্ত মহাশয়ে লিখিছে—“কিছুকাল আগলৈকে বৰহাটা আৰু কৰেবাবীৰ কায়স্থসকলক আমাৰ বংশৰ ভাগী বুলি কৈছিল শুক হকুচিৰপৰা জ্ঞানৰিগোগাৰ বংশটোৰ গোত্ৰ ধৰ্ম সম্প্ৰদা আৰু শুকধৰ একে। কুলশুক কৈহাটিৰ শ্ৰীমুত্ত হৰিদেৱ গৰুহী দেৱে এক বংশৰ বুলি কয়।”

পানাবাৰ ঠানিটো বাল্যা নদীৰ পশ্চিম পাৰৰপৰা পানাবাক উঠি যোৱা বুলি কয়।

শ্ৰীমুত্ত ধনীৰাম দত্ত—শিক্ষিত আৰু উচ্চমনৰ লোক। বৰ্তনানে গবৰ্ণমেণ্ট স্কুলত শিক্ষকত কৰে

চৌধাৰী শাখা।

সুপাৰিকৃষ্টি
(গোৱালপাৰা)

শইকীয়া শাখা ।

ক'ৰবাৰী

৯

পো: বাহুধা

ভদৰাম

| ১০

গেৰা শইকীয়া

ভা: ধনেশ্বৰী (ষৰিগোগ)

| ১১

হৰিমল

কুশিমল

ভা: যোগেশ্বৰী

ভা: জীৱেন্দ্ৰনা

অতিৰামৰ ভগ্নী (পানাবা)

শিবচৰণৰ কছা (মদ ৮ ৫

| ১২

| ১২

| কছা

| কছা

| কছা

| কছা

| কছা

| কছা

কক্ষা

চাম্পা

শ্ৰীধৰম

বাসন্তীদেবী

ৰোহিণী

মালতী

শ্ৰী: ১১

শ্বা: বাণীবাস্ত

শ্বা: জয়চন্দ্ৰ

ভা: শ্ৰবান

শ্বা: জয়চন্দ্ৰ

দীঘেশী

কালাকুচি

বাত্ৰিৰামৰ কছা

দালাং

উথৰা

চৌধাৰী আৰু কাকতী শাখা ।

পানাবা

৮

পো: বাইহাট

২। শ্ৰীশ্ৰীশ্বৰ

| ৯

(১) বামনাৰায়ণ

(২) কাম্পল

| ১০

৩। জয়নাৰায়ণ

| ১১

| কছা

| কছা

| কছা

| কছা

| কছা

| কছা

তাৰা

বক্ৰাজানিত

(১) নৰেশ্বৰ

(২) বৃষ্ণচৰণ

(৩) শিবচৰণ

(৪) বন্দীৱৰ

শ্বা: গোপালচৰণ

বিয়া দিয়ে

| ১২

নি: স:

নি: স:

মদাৰতোলা

(১) নবেশ্বৰ

| ১২

(ক) হৰিষদ কাকতী
ভাঃ উমাদেবী
শিৱৰ কল্পা (বাহান')

(২) ব'নাথ কাকতী
ভাঃ বানেশ্বৰী
দালাং

| ১৩

| কল্পা
অশঙ্কা
স্বঃ সত্য
বৃন্দ

| কল্পা
সকুমলা
স্বাঃ দেবী
বৰুণ

| কল্পা
বিষ্ণুপ্ৰিয়া
স্বাঃ কানীদত্ত
চুটীয়াপাৰা

|
A ভক্তিৰাম
ভাঃ কাঞ্চনপ্ৰিয়
বনৰ কল্পা (বৰহাটা)

|
B সত্যৰাম

| ১৭

| কল্পা
ধীবেশ্বৰী
স্বাঃ কদমল
মদাৰতোলা

| কল্পা
নবেশ্বৰী
স্বাঃ নিৰ্মল
বৰিগোগ

১৩। B সত্যৰাম

ভাঃ নিৰমায়

ৰামজয়ৰ কল্পা (বৰিগোগ)

| ১৪

৭। শ্ৰীধনীৰাম দত্ত

ভাঃ বোহিনী

নাৰায়ণৰ কল্পা (পানাবা [আগৰ বালিক'ৰিয়া])

| ১৫

| কল্পা

হেমলতা

শ্ৰীললিতচন্দ্ৰ দত্ত এম.বি,

শ্ৰীনবেশ্বৰনাথ

শ্ৰীহবেশ্বৰনাথ

শ্ৰীকণকচন্দ্ৰ

স্বঃ দত্তীৰাম চৌঃ

ভাঃ হেমো

প্ৰকোৱা

বৰুণাকান্ত বৰুৱা ডিঃ ইঃব কল্পা

কালদি

১২

(খ) বংনাথ

ভাঃ ব'নেশ্বৰী

দালাং

কল্পা		১৭	
জ্ঞান	(১) মহীমল	(২) শ্ৰীজগন্নিৰাম	(৩) শিৱচৰণ
স্বাঃ মহেশ্বৰ	ভাঃ হৰিপ্ৰিয়া	ভাঃ প্ৰাণেশ্বৰী	ভাঃ ৰজতপ্ৰিয়া
ৰইনাকুচি	তত্বৰ ভগ্নী	ধৰ্মৰ কল্পা	মহীৰাম চৌঃৰ কল্পা
	বৰিণা।	বৰহাটা	পকোৱা

কল্পা		১৮	
শ্ৰীফটিকচন্দ্ৰ	শ্ৰীধনকান্ত	শ্ৰীধনাকান্ত	কল্পা
ভাঃ সৰস্বতী			পাণেশ্বৰী
গোপালৰ কল্পা	(পকোৱা)		স্বাঃ দত্তনাৰায়ণ
			পকোৱা

কল্পা		১৮	
পদ্মপ্ৰিয়া		শ্ৰীমহেন্দ্ৰ	শ্ৰীডধৰ
স্বাঃ শৰৎ (বৰিগোগ)			

১৩

মহীমল কাকতী

ভাঃ হৰিপ্ৰিয়া

তত্বৰ ভগ্নী (বৰিগোগ)

কল্পা		কল্পা		১৪	
বামেশ্বৰী	হৰমায়া	শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ	শ্ৰীধৰদীধৰ	শ্ৰীমনোমোহন	শ্ৰীকন্ন ৬
স্বাঃ ধৰ্ম	স্বাঃ ৰবিৰাম	ভাঃ ৰতি	ভাঃ	ভাঃ ভবানী	ভাঃ বাহিনী
বৰহাটা	বৰহাটা	খজাৰ কল্পা	নন্দৰ কল্পা	ভাকৰ কল্পা	ধনঞ্জয়ৰ কল্পা
		পকোৱা	বালিকবিয়া	দালাং	পকোৱা

কল্পা		কল্পা		১৫	
মহানামা	তাবা	শ্ৰীকদম্বৰ	শ্ৰীধৰ্যা	শ্ৰীজগৎ	শ্ৰীকামেশ্বৰ

৯

(২) কাম্পাল

| ১০

বণো

| ১১

(ক) বনমালী চৌধাৰী

ভাঃ

মাধিবাছা

(খ) অগুন

ভাঃ সোণাপ্ৰিয়া

বৰিগোগ

| ১২

১০.৩১

ভাঃ সঃ

A সোণমল

ভাঃ ভবানী

উমাৰ ভনী (দালাং)

B চন্দ্ৰমল

ভাঃ

নৰমৰ কছা (বাটহাট)

| ১৩

| কছা

দৰিকা

ভাঃ ভুনীয়া

বুলং

|

পুস্ৰাম

ভাঃ ধীবেশ্বৰী

গোবিন্দৰ কছা

মানাৰা

|

শ্ৰীবিৰাম

|

সংৰাম

| ১৪

| কছা

হুৰা

ভাঃ যতি

বৰচাটা

| কছা

উষা

ভাঃ নন্দ

বৰিগোগ

| কছা

কছা

|

শ্ৰীনবীন

|

শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ

|

শ্ৰীচক্ৰ

১২

B চন্দ্ৰমল

| ১৩

শ্ৰীদয়্যাবাৰ

ভাঃ

সিদ্ধৰ কছা, দিগিবপাৰ (দেৰং)

শ্ৰীধাৰুবাৰ

ভাঃ

উমাৰ কছা (দালাং)

১১

(খ) অগণ

ভাঃ সোণাশ্রিয়া

বৰিগোগ

| ১২

কস্তা	কস্তা		
মাণিকী	শুখনী	জীপতি	বামপতি
স্বাঃ	স্বাঃ	ভাঃ	নিঃ সঃ
মদাবতোলা	মানাবা	গাবোডেকাৰ কস্তা (লাউতলী)	

| ১৩

কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা		
ধীবেশ্বৰী				A মণিবাম	Ic শ্ৰীঅনিবাস
স্বাঃ ছবপতি	স্বাঃ পদ্ম	স্বাঃ হৰিমল	স্বাঃ দণ্ডী	ভাঃ	ভাঃ বাধা
বৰিগোগ	মাণ্ডৰি	কৰৈবাৰী	বকণ	জয়মলৰ কস্তা	বামমলৰ কস্তা
				বৰিগোগ	বৰিগোগ

| ১৪

কস্তা:	
স্বাঃ কুশনাৰায়ণ	শ্ৰীজয়বাম
পকোৱা:	ভাঃ
	কৃষ্ণচৰণৰ কস্তা
	কলাকুচি

১৫

			কস্তা	কস্তা	কস্তা
শ্ৰীগোপাল	শ্ৰীচণ্ডী	শ্ৰীনন্দী	মুন্দৰী		
ভাঃ শৰ্মাবালা			স্বাঃ অক্ষয় চৌ:		
মহ'নাথৰ কস্তা (দীৰ্ঘলী)			খাতাবাৰী		

চৌধাৰী শাখা ।

১১

২। কৃষ্ণচৰণ

| ১২

গদাচৰণ

ভাঃ কালীশ্ৰিয়া (বৰিগোগ)

পানাবা

শোঃ ব'উহ'

১২। গদাচৰণ

| ১৩

তপোধন

ভা: অমূল্যপ্ৰিয়া

পবীকিতৰ ভগ্নী (মনাহকু'চ)

| ১৪

কল্পা	(ক) শ্ৰীমৰনাথ চৌ:	(খ) শান্তিব'ম	(গ) শ্ৰীচন্দ্ৰনাথ
ভা: মিহিবাম	ভা: বনেশ্বৰী	ভা: আদেবী	ভা: স্মানন্দিপ্ৰিয়া
বইনাকুটি	বলীচৰণৰ কল্পা	বৃকোদৰৰ কল্পা	গহোদৰৰ কল্পা
	মদাবতোলা	বাহানা	বাহানা

| ১৫

| ১৫

কল্পা	কল্পা	শ্ৰীমহেন্দ্ৰ নাথ
ভোগেশ্বৰী	শ্ৰীকীৰ্ত্তনাথ	ভা: সৰস্বতী
ভা: বজ্জতচক্ৰ	ভা: গোলোক	ভা: ববদাদেবী
পানাবা	পানাবা	মণিবামৰ কল্পা (বৰচাট)
		পদ্মবক্ৰৰ কল্পা
		তাপা, ভা: সাং গুৱাহাটী

| ১৬

কল্পা	কল্পা	কল্পা
ভাবতী	শ্ৰীকমল	শ্ৰীপ্ৰবোধ

১৪

(গ) শ্ৰীচন্দ্ৰনাথ

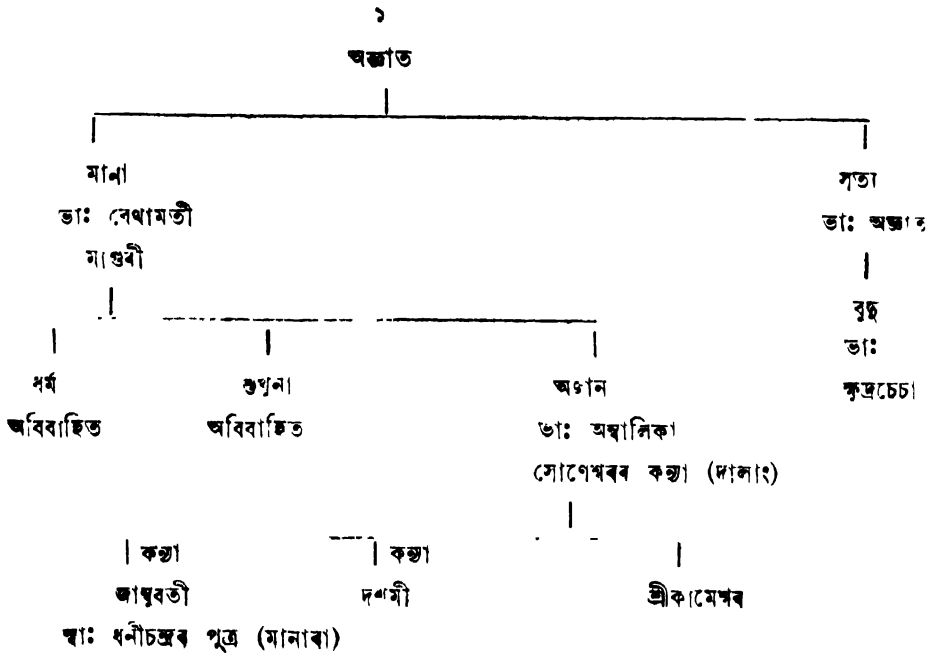
| ১৫

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
শ্ৰীমহেশ্বৰী	সাবিত্ৰী	পার্বতী	শ্ৰীমহেন্দ্ৰ	শ্ৰীপ্ৰ'নাথ	শ্ৰীপৰমানন্দ
ভা: অধিকা	ভা: বজনী		ভা: লক্ষ্মীপ্ৰিয়া	ভা: মনেশ্বৰী	
মদাবতোলা	কাচকাটা		পকাৰ কল্পা	পকাৰ কল্পা	
			বৰহাটা	বৰহাটা	
			কল্পা		
			বীণাপাণি		

শ্ৰীযুত নবনাথ চৌধাৰী—তহনীল ৰকাত এওঁ বৰমহৰীৰ কাম কৰিছিল, আৰু এওঁৰ জীৱনতেই

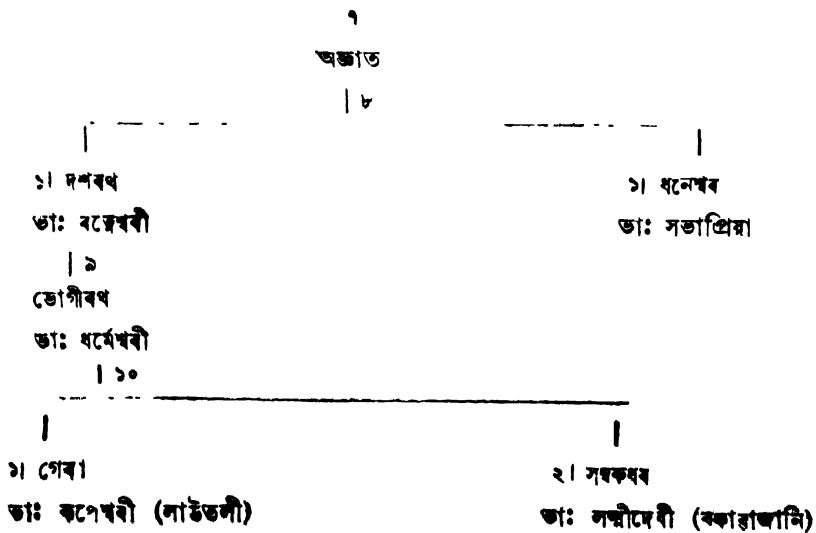
পুত্ৰ সম্পত্তি উপাৰ্জন কৰিছিল।

শ্ৰীযুত কীৰ্ত্তিনাথ চৌধাৰী—বৰ্ত্তমানে মৌজাদাৰ হৈছে।

বনহাটী

পো: ব হ চ

১১ গোৰা

| ১১

কৰ্মা			
কামেশ্বৰী	(ক) পঞ্চানন্দ	(খ) বৃহৎ ৩	(গ) সোণাৰাম
স্বাঃ অন্তৰাম	ভাঃ সোণাপ্ৰিয়	৫০ কামেশ্বৰী	ভাঃ অমায়াদেৱী
দাসা	কুম্ভৰামৰ ভগ্নী	০ ১, ১১ ১২ কৰ্মা	৫০ অন্তৰামৰ কৰ্মা
	কালাকুচি	১১ ১২ ১৩	১১ ১২ ১৩

| ১২

কৰ্মা	কৰ্মা	কৰ্মা	
স্বৰ্গেশ্বৰী	লক্ষ্মী	জুগপ্ৰিয়া	শ্ৰীমণ্ডিত
১. প্ৰাণনাথ	স্বাঃ ধনেশ্বৰ	স্বাঃ নন্দীচৌঃ	৩ : ৮ ১০
পানাবা	পানাবা	২১ ২২ ২৩	২৪ ২৫ ২৬

| ১৩

কৰ্মা	কৰ্মা	কৰ্মা	
১৩ ১৪ ১৫	জয়ন্তী	যোঃমায়ী	শ্ৰীমঙ্গল
পানাবা			শ্ৰীমঙ্গল

	কৰ্মা	কৰ্মা	কৰ্মা
সভাবাম	পৰ্ণেশ্বৰী	ভূতীপ্ৰিয়া	চিকণ
ভাঃ খৰ্গেশ্বৰী	স্বাঃ শিবচৰণ	স্বাঃ	স্বাঃ
ভোগৰামৰ কৰ্মা	মদাৰলোণ	১১ ১২ ১৩	১৪ ১৫ ১৬
মনাহুকুচি			
কৰ্মা			
কমলপ্ৰিয়া			

১১

(গ) সোণাৰাম

| ১২

কৰ্মা	
বালাপ্ৰিয়া	শ্ৰীমহেশ্বৰী

১০

১১ সন্তকৰ

| ১১

কৰ্মা	কৰ্মা	
লীলামতী	সোণেশ্বৰী	বলীৰাম
স্বাঃ পুৰাবাম	স্বাঃ কাশেশ্বৰ	ভাঃ বামেশ্বৰী
চপাই (মঙ্গলদৈ)	বক্ৰাছানি	দিগীৰপাৰ (মঙ্গলদৈ)

১১। বলীৰাম

| ১২

কছা	কছা		
কাঞ্চন	মোহনবালা	শ্ৰীচন্দ্ৰকান্ত	শ্ৰীবিচন্দ্ৰ
স্বাঃ ভক্তিৰাম	স্বাঃ ভোগৰাম	ভাঃ লক্ষ্মীদেবী	ভাঃ হৰমাৰা
পানাবা	উথৰা	দুখৰ কছা (পানাবা)	মহীৰামৰ কছা (পানাবা)

| ১৩

কছা		কছা	কছা	
সাবিজীদেবী		শ্ৰীহৰেন্দ্ৰ	ধনেশ্বৰী	কৌশল্যা
		স্বাঃ সজ্জৰাম	স্বাঃ বসন্ত	ডালিম
		দিগীৰপাৰ	কাচকাটা	

৮

১। ধনেশ্বৰ

ভাঃ সভাপ্ৰিয়া (তাপা)

| ৯

ধানেশ্বৰ

ভাঃ বিজয়প্ৰিয়া

| ১০

উমাদত্ত

ভাঃ শেহপ্ৰিয়া (কালাকুচি)

| ১১

১। সোণামল

ভাঃ হৰমায়া

বৰিগোগ

২। দেহীমল

ভাঃ নিৰমায়া

ধ্বজনাৰায়ণৰ কছা, দালাং

৩। ধৰ্মেশ্বৰ

ভাঃ কামেশ্বৰী

পানাবা

| ১২

মতিৰাম

ভাঃ অহল্যা

পূস্বৰ কছা (পানাবা)

| কছা

শ্ৰীমতী

শ্ৰীগতিৰাম

ভাঃ প্ৰতিমা

দিগীৰপাৰ

| ১২

ধানেশ্বৰী

স্বাঃ মাহাৰাম বৰুৱা

মানাহকুচি

| কছা

দশমী

শ্ৰীহৰকান্ত

ভাঃ কান্তীপ্ৰিয়া

বৰিগোগ

| ১৩

শ্ৰীঅমৃত

শ্ৰীৰমে

১২। শ্রীগতিবাম

| ১৩

| কস্তা

বসন

| কস্তা

দয়মন্তী

শ্রীভুবন

শ্রীপেতা

স্বাঃ দেহীবাম

দিগীৰপাব, মঙ্গলদৈ

১১

৩। ধৰ্মেশ্বৰ

ভাঃ কামেশ্বৰী

পানাবা

| ১২

| কস্তা

প্রাণেশ্বৰী দেবী

স্বাঃ জালিবাম

পানাবা

| কস্তা

বাহিনীদেবী

স্বাঃ গণেশ্বৰ [নবহাটালৈ উঠি গৈছে]

বাইছাটা

| ১৩

| কস্তা

ভাগ্যবতী

|
শ্রীমহেশ্বৰ

×

দশানন

ভাঃ চেপেতী

বাইছাটা

|

বৃহস্পতি

ভাঃ মহেশ্বৰী

উধবা

|

শ্রীধনীবাম

ভাঃ বহিলা

হলিবামৰ কস্তা, দিগীৰপাব (মঙ্গলদৈ)

গোত্র—কাশ্যপ

৫

২। উমুৰাম মজুমদাৰ

| ৬

১। নৰপতি মজুমদাৰ

ভা: (১) লঘেনী

(২) কাতিপ্ৰিয়া

(৩)

| ৭ কছা

পাহো

স্বা: কাম্পাল ভূঞা

উলুবাৰী

|

শ্ৰীলক্ষ্মীৰাম

২। বদৰাম

ভা: বিষ্ণুপ্ৰিয়া

তঞ্জোৰামৰ কছা

লখোপুৰ

| ৭

শ্ৰীধনীৰাম

ভা: (১) ভবান

যাত্ৰাসেনৰ কছা (ঘিলাবাৰী)

ভা: (২) জন্টীপ্ৰিয়া

অনন্তৰ কছা (ক্ষেত্ৰাপাৰা)

| ৮

শ্ৰীমাধৱচন্দ্ৰ

ভা: লাছোপ্ৰিয়া

চাঘাৰাম ডেকাৰ কছা, বতনপুৰ

| ৯

শ্ৰীভোণাৰথ

শ্ৰীমহাবথ

৬

৩। শ্ৰীপতি মজুমদাৰ

| ৭

| কছা

উমাপ্ৰিয়া দেব্যা

স্বা: বেলো ডেকা

মাথিবাৰা

| কছা

ভবনপ্ৰিয়া দেব্যা

স্বা: ছুতিৰাম ডেকা

শিলা

|

শ্ৰীসেনাপতি

ভা: চেনিপ্ৰিয়া

মাণিক সেনৰ কছা

গুকাইকুচি

| ৮

|

শ্ৰীহলিধাম

ভা: কামেশ্বৰী

মাধিৰাম মছম্বৰ কছা

নসজ

| কছা

উমাপ্ৰিয়া

স্বা: গোবিন্দ

মাধিবাৰা

| কছা

চন্দ্ৰকান্তী

স্বা: মাণিকচন্দ্ৰ অধিকাৰ

ঘিলাবাৰি সজ

| কছা

মৌপ্ৰিয়া

স্বা: ললিতচন্দ্ৰ

ভিজ্জা গাওঁ

সৰিয়হ মৌ:

| কছা

বাসন্তীবালা

স্বা: গোবীকান্ত

ক্ষেত্ৰাপাৰা

|

শ্ৰীসতাবাম

ভা:

বজ্জতচন্দ্ৰৰ কছা

বাহনা

মজুমদাৰ শাখা।

৭

২। জয়ৰাম

| ৮

সভাৰাম

| ৯

|
বেণাৰাম

|

|
শুভৰাম
(১২)

|
গণপতি

|
কলামণি
(শলা)

বঙ্গলকুচি

পোঃ পাঠশালা

|

শুভৰাম

৩ : লাতাপ্ৰিয়া

শ্ৰীহৰিৰ কছা (দেখাপুৰ)

| ১০

ভকতৰাম

৩ : খগেশ্বৰী

দেবীদেৱী কন্দা

গাংবাৰী

| ১১

| কছা

অগায়া

শ্ৰীজীৱনচন্দ্ৰ মজুমদাৰ

ত্ৰিপা. মদ

ত্ৰিপা. মদ

ত্ৰিপা. মদ

৭ : বাদানাত্ৰ মছজিদ

৮ : যোগমায়া

বালিকিয়া

নিৰ্মলচন্দ্ৰৰ কছা

কাচকাট

পাটোৱাৰী শাখা

৪

(২) বতিক ভ

ভাঃ বংমালা

| ৫

নাৰায়ণ

ভাঃ জাহ্না

| ৬

উমাপতি

ভাঃ মালতী

কেতাপাৰা

৬ টোপতি

| ৭

১। ধনপতি ভা: জ্ঞানপ্ৰিয়া ৮ প্ৰাণপতি ভা: তাৰা ৯ গোবিন্দচন্দ্ৰ পাটোৱাৰী ভা: অক্ষয় ১০ চিত্তামৰ কন্যা শুকাইবুঢ়ি	২। পুথুবাম ভা: প্ৰজ্ঞাপ্ৰিয়া ৮ ১। সতিবাম পাটোৱাৰী ভা: জনক পুথুবামৰ কন্যা ৯ ১। তন্তুবাম ভা: দমনমতী বৃষ্টিচৌৰ কন্যা (তাপা) ১০ গঙ্গাবাম ভা: (১) বঙ্গপ্ৰিয়া প্ৰাণনাথৰ কন্যা (বামুণকুচি) ভা: (২) দয়াপ্ৰিয়া ধনচন্দ্ৰৰ কন্যা (ধনমতোলা) কন্যা গণেশ্বৰী স্বা: গণেশ্বৰ বতনপুৰ কন্যা শ্ৰীকামিনী স্বা: দুৰ্বোলা প্ৰসন্ন চৌৰ কন্যা মাধিবাছ কন্যা স্বা: যোগেন্দ্ৰ চৌ খাতাবাৰী
--	--

৩। বহুবাম ভা: বাধা বংনাথৰ কন্যা মাধিবাছ	২। বাফাবাম ভা: বকুল বামদত্তৰ কন্যা মাধিবাছ	৩। বহুবাম ভা: বাধা বংনাথৰ কন্যা মাধিবাছ
--	---	--

১। তন্তুবাম ভা: দমনমতী বৃষ্টিচৌৰ কন্যা (তাপা)	২। লক্ষীবাম পাটোৱাৰী ভা: অপেশ্বৰী বববাগু চৌৰ কন্যা (তাপা)	
---	---	--

শ্ৰীশান্তিবাম ভা: পাবৰ্তা চান্দৰ কন্যা গান	শ্ৰীনন্দীবাম ভা: অখা জন্টিৰ কন্যা উলুবাৰী	শ্ৰীগজেন্দ্ৰ ভা: শুভেশ্বৰী গগৰ কন্যা পুথু
---	--	--

১১

কন্যা দুৰ্গাপ্ৰিয়া স্বা: যজ্ঞনাৰায়ণ চামতা	 শ্ৰীজন্টিবাম ভা: (১) জামকী যোগেন্দ্ৰ চৌৰ কন্যা (মাধিবাছ) ভা: (২) সবন্থী হৰকান্ত চৌৰ কন্যা (চেঙা) ভা: (৩) যুহুচা পূৰ্ণবামৰ কন্যা (সাকটিপাৰ) কন্যা অধিকা
--	---

৮

২। বাঞ্চাবাম পাটোৱাৰী

| ৯

শ্ৰীসভাবাম

কা: (১) বতিহুঞ্জিয়া

অতিবামৰ কন্তা, পখুৰা

ভা: (২) মান্নপ্ৰিয়া

কেতাঙৰ কন্তা, গয়হা

কন্তা	কন্তা		
ধৰমপ্ৰিয়া	উমাপ্ৰিয়া	শ্ৰীভূৱাবাম	শ্ৰীঅমৃতৰাম
দ: সৰুনাথ বৰুৱা	দ্বা: দণ্ডীৰাম	ভা: অপেশ্বৰী	ভা: পদ্মারতী
চামতা	মাথিবাছা	লক্ষ্মীৰামৰ কন্তা	আনন্দিৰ কন্তা
		গণকগাওঁ	

৮

৩। বন্ধুবাম পাটোৱাৰী

| ৯

দাসবাম পাটোৱাৰী

ভা: কমলপ্ৰিয়া

বঘুবামৰ ভগ্নী (বড়ি)

শ্ৰীধনীৰাম

ভা: অমৃত প্ৰিয়া

জাতিবামৰ কন্তা (শিলা)

কন্তা	কন্তা				
বৈপ্ৰিয়া	ময়না	শ্ৰীচুটবাম	শ্ৰীভণাবাম	শ্ৰীতিথিবাম	
: শ্ৰীবাম	দ্বা: ভূপতি	ভা: নিৰ্মায়া	ভা: ভানুমতী		
তনপুৰ	বভনপুৰ	মহাৰথৰ কন্তা	প্ৰাণনাথৰ কন্তা		
		চেৰা	উলুবাৰী		
		কন্তা	কন্তা		
		পদ্মপ্ৰিয়া	সন্ধ্যাপ্ৰিয়া দেবী	শ্ৰীনবীন চন্দ্ৰ	
		দ্বা: অশ্ৰিত্বাম	দ্বা: হৰিন্দ্ৰ		
		চাবাৱবি	খালিকবিয়া		

২

B অগস্তি

| ৩

সুন্দৰবাম

ভাঃ পাতোপ্ৰিয়া

| ৪

ৰামানন্দ

ভাঃ কাঞ্চন

| ৫

পুণ্ডৰাম

ভাঃ ধৰ্মপ্ৰিয়া

| ৬

অধৰিষ

ভাঃ নমলপ্ৰিয়া

| ৭

কন্তা	কন্তা	কন্তা
-------	-------	-------

কান্তিপ্ৰিয়া

আলেহি

শীৰনাথ

স্বাঃ নৰপতি

স্বাঃ জাতিৰাম

ভাঃ চিকণপ্ৰিয়া

ভুবনৰ কন্তা

কাৰাকুছি

৮

কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা
-------	-------	-------	-------

যামপ্ৰিয়া

প্ৰাণেশ্বৰী

সুন্দৰী

শ্ৰীমহীনাথ

শ্ৰীবিশ্বনাথ

স্বাঃ চেনীৰাম

স্বাঃ পানো

ভাঃ মহেশ্বৰী

ভাঃ কামৰূপ

জগতৰ কন্তা

তৰুণৰ কন্তা

এই বংশইও শ্ৰীধৰ ভূঞাক বংশধৰ বুলি কয়। কিন্তু সিবিলাকে আহোম বজাৰপৰা পোৱা উক্ত দান পত্ৰত সেইটো কথাৰ উল্লেখ থাকিব লগা স্বত্বেও উল্লেখ নাই; সেই কাৰণে আমি এই বংশ অগস্তি আৰু ৰামদেৱৰ বংশ বুলিহে উল্লেখ কৰিলোঁ।

ৰাম আৰু অগস্তি :—এওঁলোকৰ নামৰ পাচত বৈষ্ণৱ উপাধি আছে; আৰু বংশাৱলীৰ পৰা জানা যায়—ছয়ো খুড়াক ভক্তিভাৰু জাতিৰ ফালৰ পৰা আহি কবিৰাজী কৰিছিল। এওঁলোকৰ চিকিৎসা কাৰ্য্যত আহোম ৰজা ৰাজেশ্বৰ সিংহই পৰিতুষ্ট হৈ কান্ধকপত কিছু নিৰুৰ ভূমি আৰু ভকত দিলে। তামৰ ফলিব নকল তলত দিয়া হল। এই নিৰুৰ ভূমি বৰ্তমানে নিল্মিথেৰাজৰূপে বংশধৰ সকলে ভোগ

ৰবে। এই বংশৰ বংশধৰ শ্ৰীবৃত্ত কাশীনাথ পাটোৱাৰী মহাশয়ে লিখিছে :—ঘিলাঝাৰি গাৱঁৰ শ্ৰীধৰ ভূঞাৰ বংশধৰসকলে তেওঁলোকৰ পুৰুষীনাথাত উল্লেখ কৰা ৪ৰ্থ পুৰুষ অনিৰুদ্ধদেৱৰ পৰা আমাৰ বংশৰ মূল পুৰুষ উদ্ভৱ হোৱা বুলি কয়; সেই বৃত্তে আজি পৰ্য্যন্ত তেওঁলোকৰ লগত আমাৰ “ভাগীৰ” তাৰ এটি চলি আহিছে।” কিন্তু আমি অল্পসন্ধান কৰি বুজিলোঁ ঘিলাঝাৰিৰ খবে এইটোৰ একো সত্য নীমাংসা কৰি দিব নোৱাৰে; সেই কাৰণে এই দুই বংশ পৃথকে বাখা হল।

পৃথুবাম, প্ৰাণপতি, মতিবাম, গোবিন্দ, ভদ্ৰুবাম আৰু লক্ষ্মীবাম—এওঁলোকে নাম বৰভাগ আৰু নতুন বেহাৰ মৌজাত পাটোৱাৰী কাম কৰিছিল। মতিবাম আৰু লক্ষ্মীবাম সেই সেই সময়ত নিজ নিজ ঠাইত একোজন প্ৰখ্যাত লোক হৈ উঠিছিল।

কাইথেলী বিদ্যালয়—বাম বৈষ্ণৱ দিনৰ পৰা ইংৰাজ আমোলৰ কিছু পৰবৰ্তী কাল পৰ্য্যন্ত এই বংশত এখন কাইথেলী বিদ্যালয় আছিল আৰু তাত পুৰুষপৰম্পৰা অধ্যাপনাৰ কাৰ্য্য কৰিছিল। এই বিদ্যালয়ত কায়স্থ লৰাৰ বাহিৰেও অনেক ব্ৰাহ্মণ গোস্বামীৰ লৰাই বিদ্যা শিক্ষা কৰিছিল।

দময়ন্তীদেবী—এওঁ তহুৱাৰ পাটোৱাৰীৰ পত্নী; এওঁ বৰ বিদূশী ৰমণী আছিল। এওঁ নামঘোষা গাৰ্হনমিশ্ৰৰ স্নাতা, সমূহমথন আদি ভালেমান গুণি সাঁচিপাতত লিখিছিল। পুথিবোৰৰ ব্যাখ্যা কৰি ৪৫০ চুৰীয়াৰ সুনোৱা এওঁৰ এটা নিত্য কৰ্ম আছিল। এওঁ অৰু বিদ্যা ভাল জানিছিল; লোকে ঠেকে ‘নীলাবতীৰ অৱতাৰ’ আখ্যা দিছিল।

দেৱাপাৰাৰ নাৰায়ণ ভূঞাৰ বংশধৰ সৰুক্ষেত্ৰি মৌজাৰ পাৰাকুচিত আছিল; ১২৩৪ চনত গৃহদাহ হ’ল ত তাৰ পৰা উঠি আহি ক্ষেত্ৰাপাৰাত থাকে। এই ঠানিৰ তহুৱাম আৰু বনমালীয়ে মজুমদাৰী কৰিছিল।

ফলিৰ নকল।

৩৪শ্ৰী ত্ৰিজিত কন্দৰ্প ভীম ভীষণ বিক্ৰমঃ শ্ৰীৰাজেশ্বৰ সিংহ। শ্ৰীস্বৰ্গনাৰায়ণঃ ॥ অয়ং পুণ্ড্ৰমনাঃ
৩৫ কামৰূপে দদামিমাং। অগস্তি ৰাম দাসাখ্যাং ৩দেতদ্বৃষ্টি বক্ষিণীং ॥ কামৰূপ দেশৰ বড়ুৱা ও
৩৬ বংশস্ত ও চৌধাৰী ও পাটোৱাৰী ও তালুকদাৰ ও ঠাকুৰিয়া ও গয়ৰহ সকলো কাৰণে জানিল খতা
৩৭ ৰ শাক্তিপাৰা প্ৰাম ও পূৰ্বে দেৱৰ বজালি দক্ষিণে জুলিৰ পাৰ পশ্চিমে ৩৮৮৪ৰ সীমা—উত্তৰে
৩৮ খনে এই চতুৰ্দৰ্শমধ্যত ৰোৱাতি মাটি ৯ পূৰ্বা বাড়ি এখন আৰু পূৰ্বে বেঙ্গেনাতলি দক্ষিণে জান পশ্চিমে
৩৯ খনে সীমা—উত্তৰে কেন্দু গছ এই চতুৰ্দৰ্শ মধ্যত ১০ পূৰ্বা বাজে বাড়ি ১ খন আৰু মঠমবাত বাঙতলি
৪০ পূৰ্বাৰ বাঁপে ১ পূৰ্বা আৰু কঠিয়াতলি ১০ দোন মুঠত মাটি ২০১০ পূৰ্বা বাড়ি ১ খন আৰো ৰূপ
৪১ টা এৰিবৈজ্ঞ—

৪২ শ্ৰী ভতিজাক ৰাম এই দুইক দিলে ॥ ইহাৰ কৰ কাঁটল
৪৩ ৰূপক বৈঠ বেগাৰ জলকৰ জবস্তাৰ চোৰ চিনমা ধুৰ্ঘটি
৪৪ ৩০০ দত্ত বন্ধ দান খত সৰ্ৱৰাৰ পৰিত্যাগ হল। এই
৪৫ টি ৰূপি বৈষ্ণৱ পুত্ৰ পৌত্ৰাদিক্ৰমে উপভোগ কৰি থাকিব।
৪৬ ৪৭ ৪৮ কোনোজনে অত্যাধ নকৰিব। ইতি শন ১৬৭৭।

শ্ৰীশ্ৰীস্বৰ্গনাৰায়ণ
দেৱ শ্ৰীৰাজেশ্বৰ সিংহ
নৃপস্ব।

চৰিমাত্ৰ

মাতা (মাকালয়) কুণ্ডলক বংশ

কেন্দ্ৰপাৰ

শো: টিহ।

১

কেশবায়

| ২

কমলাকান্ত

| ৩

সন্তবায়

৪

১। ধৰমপতি

২। প্ৰাণপতি

৩। নবপতি

| ৫

দানপতি

ভা: যাত্ৰাপ্ৰিয়া

দুৰ্গাবাহাদুৰৰ পেহী, বনমাজা

| ৬

কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা			
গুণৱতী	বেৱতী	অমৃত	বজ্জেশ্বৰী	ধনীবায়	জয়িবায়	যজ্ঞবায়
শ্বা: বালিকবিয়া	শ্বা: সাধিবায় নসত্ৰ	শ্বা: ছায়াবায় মাধিবাহা	শ্বা: বায়বাহাদুৰ বজ্জনীকান্ত সৰভোগ	ভা: ভুবন চৌ: যজ্ঞনা: ৩য়ী সঙ্ক্লেী		ভা: চাম্পা গৰ্গৰ কন্তা বালিকবিয়া

| ৭

শ্ৰীকালীবায়

শ্ৰীদানেশ্বৰ

শ্ৰীবলীবায়

ভা: (১) হেমপ্ৰিয়া

ভা: যামিনী

কলামণিৰ কন্তা (মাধিবাহা)

সিহুৰ কন্তা, বতনপুৰ

ভা: (২)

বজ্জনাবায়ণৰ কন্তা, চামতা

৪

২। প্ৰাণপতি

| ৫

সন্তুপতি

| ৬

কন্তা	কন্তা
লক্ষ্মীপ্ৰিয়া	সুভদ্ৰা
শ্বা: লক্ষ্যবায়, বালিকবিয়া	শ্বা: বতিকান্ত, চেঙা

৪

৩। নৰপতি

| ৫

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	
কমল	নাৰায়ণ	কুসুম	সত্যপ্ৰিয়	মৰণি	খানপতি
স্বাঃ ভোগীৰথ	স্বাঃ সত্যনাথ	স্বাঃ চানাবাম চৌঃ	স্বাঃ দত্তবাম	স্বাঃ গদাপাশি	ভাঃ আদেবী
বৰপেটা	বালিকৰিয়া	বৰপেটা	বৰপেটা	বৰ মাণিবাৰা	হৰিনাঃ কল্পা
					পকোৱা

| ৬

কল্পা	কল্পা				
দিক্ৰপ্ৰিয়া	ভাগ্যপ্ৰিয়	শ্ৰীগোবীক গু	শ্ৰীজয়চন্দ্ৰ	দাসবাম	শ্ৰীবোহিত
স্বাঃ ভুবন চৌঃ	স্বাঃ গদাধৰ	ভাঃ বাসন্তী	ভাঃ ভাৰচী	ভাঃ প্ৰগল্পতী	ভাঃ
সবভোগ	বেণ্ডি (নলবাৰী)	সোণপতিৰ কল্পা	বজ্জবামৰ কল্পা	হৰিশ্চন্দ্ৰৰ কল্পা	বাজিদত্তৰ কল্পা
	বজালি	স্কেন্দ্ৰাপাৰা	মাণিবাৰা	মাণিকুটি	চামতা

						কল্পা
শ্ৰীচন্দ্ৰমোহন	শ্ৰীবজত	শ্ৰীশৰৎ	নাউ	শ্ৰীশৰণী	শ্ৰীশৰৎ	হৰবালা

কথা :-

এওঁলোক আদিতৈ টিহ নদীৰ কাষৰ নাৱাতাৰিত আছিল; পাচত কিবা কাৰণত লপোপুৰক উঠি
 ১৮৯৭ চনৰ ভূমিকম্পৰ পাচত স্কেন্দ্ৰাপাৰক উঠি আহে। ইংৰাজ আমোলত এটা গ্ৰাণ্ট পায়।

মেধি বা মহন্ত শাখা (তন্ত শৰুবা সত্ৰ)

বালিলেচা

>

পোঃ নলবাৰা

চণ্ডীচৰণ (নাৰায়ণ গোমতাৰ বংশৰ)

গোত্ৰ—কাঞ্চল

প্ৰদৰ—অম্বৰ, নৈঋব

| ২

| ৩

| ৪

| ৫

| ৬

| ৭

ভোলানাথ মেধি

| ৮

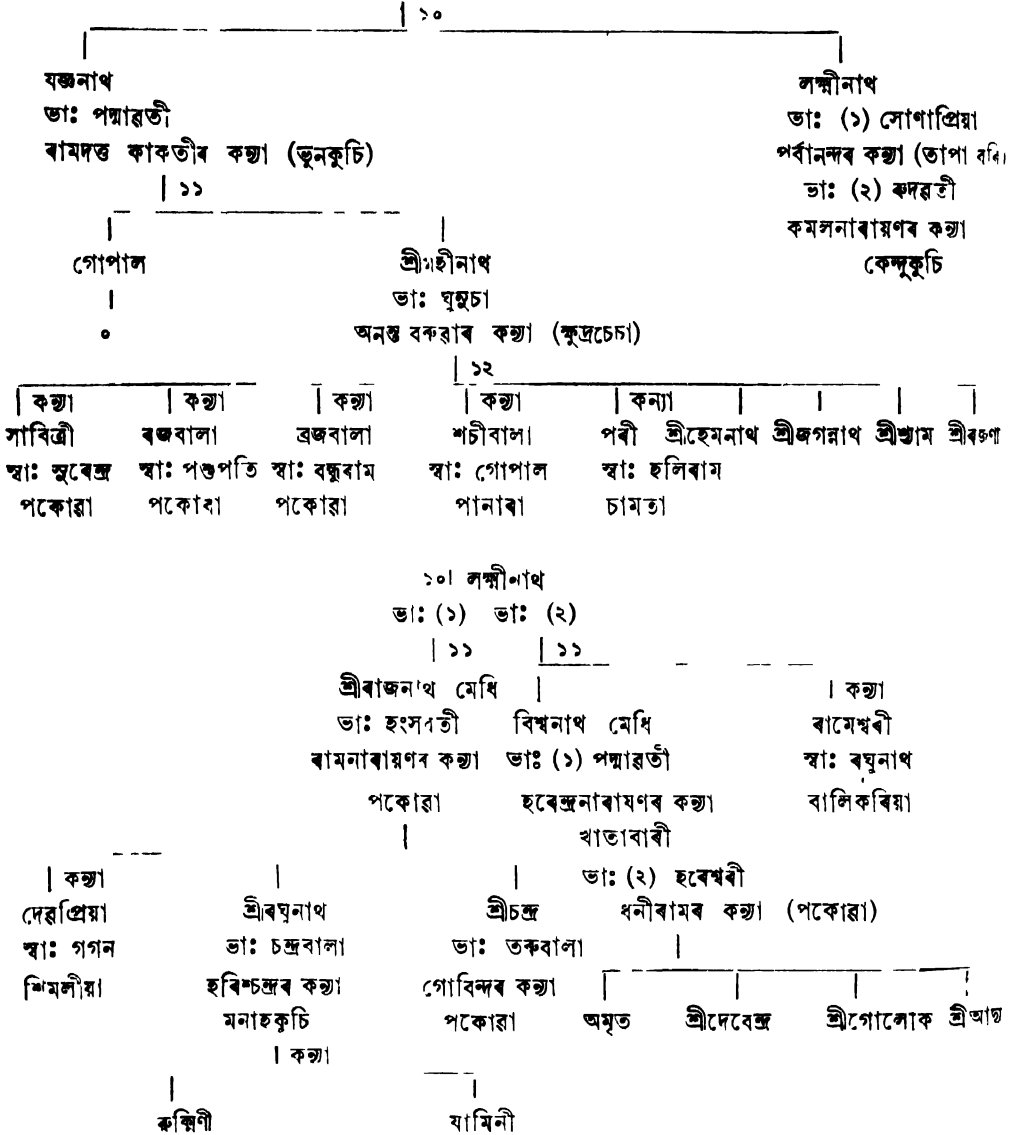
পদ্মনাথ মেধি

| ৯

জীবনাথ মেধি

ভাঃ ক্ষীৰৱতী, পকোৱা

৯। জীৱনাথ মেধি

এই বংশৰ বংশধৰসকলে নাৰায়ণ গমঠাৰ বংশধৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে। এওঁলোকৰ ঠানিৰ উপৰি পুৰুষ চণ্ডীচৰণ। চণ্ডীচৰণ সম্ভৱতঃ ভোগীৰথ ভূঞাৰ পুত্ৰ। ভোগীৰথৰ যি ছয় পুত্ৰ উজনিৰ ফালে আক যি ছয় পুত্ৰ ভাটিৰ ফালে গৈছিল, তাৰে কোনোজন চণ্ডীচৰণ বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। ৭ম পুৰুষ ভোলানাথ দেৱে বৰপেটাৰ সত্ৰিয়াৰপৰা ধৰ্মাচাৰ্য্য পদ গ্ৰহণ কৰিছিল; এই সময়ত সত্ৰিয়া কোন আছিল তাক ঠিক কৰিব পৰা নহল। আহোম ৰাজদত্ত নিম্বৰ ভূমি আছিল; কিয় বৰ্তমানে শ্ৰীচীন দান পত্ৰাদি একো পোৱা নাযায়।

মোহনবায় ভূঞাৰ বংশ ।

পকোৱা

গোজ—কান্তপ

প্ৰবৰ—নৰুপ

১
মোহনবায়

২

(ক) বামদন্ত

(খ) উত্তমনাবায়ণ

(গ) বিষ্ণুপতি

(ঘ) জনাৰ্দন

(পকোৱা)

(পকোৱা)

(পকোৱা)

(পকোৱা, মদাবতোলা,
কুদুবনি, শিলেকুচি [মজলদৈ])

৩

৩

বতন

৪

বামেশ্বৰ

৫

ইহিবাম

তাঃ চেনাহ

১০৩বাম মহন্তৰ ভগ্নী

বাহুজানি

৬

১০৩ নৰেশ্বৰী

১০৩ ইহিবাম

১০৩ গোলকচিয়া

১ চন্দ্ৰনাবায়ণ

(ক) প্ৰাণনাবায়ণ

তাঃ মধুপ্ৰিয়া

ভকতবামৰ কন্তা, বলাকুচি

৫

অনাদৰ

তাঃ কমলপ্ৰিয়া

কান্তিবামৰ কন্যা, জাপাৰকুচি

৬

শ্ৰীজন্টিবাম

তাঃ ধৰ্মপ্ৰিয়া

হলিবামৰ কন্তা

পকোৱা

৭

১০৩ বজা

১০৩ হইন

শ্ৰীদণ্ডীবাম

২ শ্ৰামনাবায়ণ

২১ শ্ৰামনাবায়ণ

৩৩ লক্ষ্মীনাবায়ণ

৫

কন্তা

ধৰ্মপ্ৰিয়া

১০৩ বনগাওঁ

১ শ্ৰীনাবায়ণ

তাঃ উমা

শ্ৰীহৰিবৰ ভগ্নী

বাহুজানি

৭

শ্ৰীঅধিকা

৬

বজা

পুষ্প

১০৩ সাধিবাম

২১ ধৰ্মনাবায়ণ

তাঃ উমাপ্ৰিয়া

প্ৰতাপবল্লভৰ কন্তা

১০৩ বনগাওঁ

৭

শ্ৰীপ্ৰসন্ন

৬

কন্তা

গোপালৰ মাতৃ

১০৩ বনগাওঁ

৩৩ ধৰ্মনাবায়ণ

তাঃ হৰমায়ী

১০৩ দণ্ডীবৰ ভগ্নী

শিমলীয়া

৭

তাঃ পাৰ্বতী

১০৩ চন্দ্ৰহৰিবৰ কন্তা

১০৩ বাহুজানি

৭

কন্তা

মায়া

১০৩ গোলকহৰি

বাহুজানি

৭

কন্তা

উমা

১০৩ মাণিকচন্দ্ৰ

শিমলীয়া

৭

কন্তা

শিশুপ্ৰিয়া

১০৩ মধুবাম

১০৩ বনগাওঁ

৭

কন্তা

শ্ৰীপ্ৰসন্ন

১০৩ তাঃ পাৰ্বতী

১০৩ চন্দ্ৰহৰিবৰ কন্তা

১০৩ বাহুজানি

লক্ষ্মীনাৰায়ণ

| ৭

কল্পা	কল্পা	কল্পা		
বতনপ্ৰিয়া	দয়মপ্ৰিয়া	অন্নপ্ৰিয়া	শ্ৰীমত্ৰ	শ্ৰীচৰেত্ৰ
স্বাঃ কান্তহৰি	স্বাঃ গঙ্গাবাম	স্বাঃ বজ্জত	ভাঃ সাবিত্ৰীদেবী	
বাহুজানি	বালিকবিয়া	বালিকবিয়া	মহানাতৰ বজ্জ (নীঘেলী)	
			৮	
			শ্ৰীউপেত্ৰ	

৫

৩। গোবীনাৰায়ণ

| ১

কল্পা				
লক্ষপ্ৰিয়া	শ্ৰীপদ্মনাৰায়ণ	পুষ্পনাৰায়ণ		শ্ৰীপ্ৰতাপনাৰায়ণ
স্বাঃ দণ্ডী দত্ত	ভাঃ গোলকপ্ৰিয়া	ভাঃ চেনাচাপ্ৰিয়া		ভাঃ উষাপ্ৰিয়া
স্বাঃ শিলা	ধীৰনাথৰ কল্পা (উলুবাৰী)	ধনেশ্বৰৰ কল্পা (পকোৱা)		দণ্ডীৰ কল্পা (চামতা)
	৭		৭	
বজ্জা	কল্পা		কল্পা	কল্পা
দনচ প্ৰিয়া	বাসন্তী	শ্ৰীধৰণী	শ্ৰীঅনন্ত	শ্ৰীউপেত্ৰ
				গিৰীবাসী
স্বাঃ সোৱাম				ভয়ন্তী
স্বাঃ বশিষ্ঠা				শ্ৰীপদ্মনাৰায়ণ

৬

শ্ৰীপ্ৰতাপ

| ৭

শ্ৰীমহেত্ৰ	শ্ৰীনবেত্ৰ

৭

১। লক্ষ্মীনাৰায়ণ

ভাঃ জয়মালা

| ৪

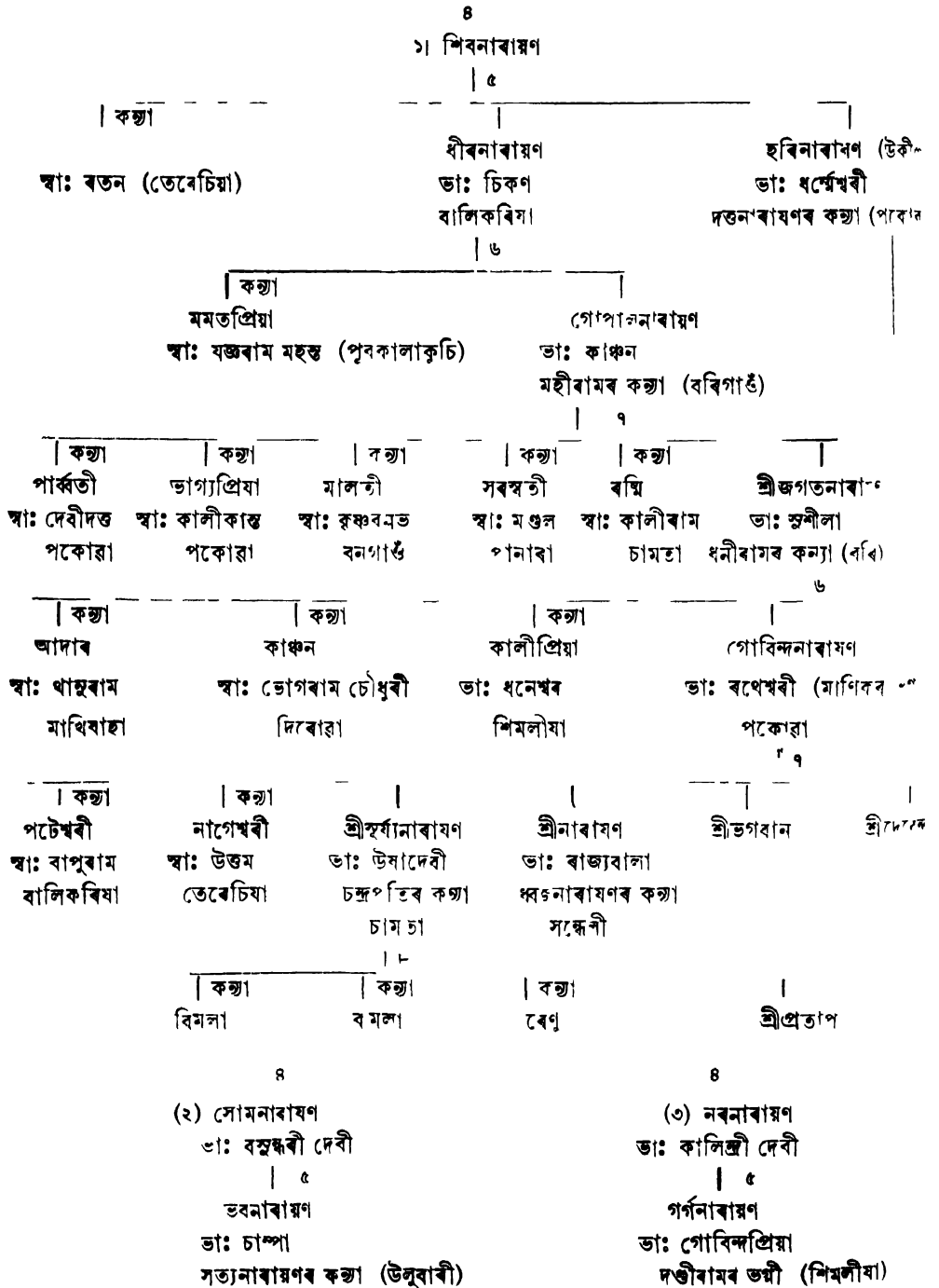
(১) শিবনাৰায়ণ

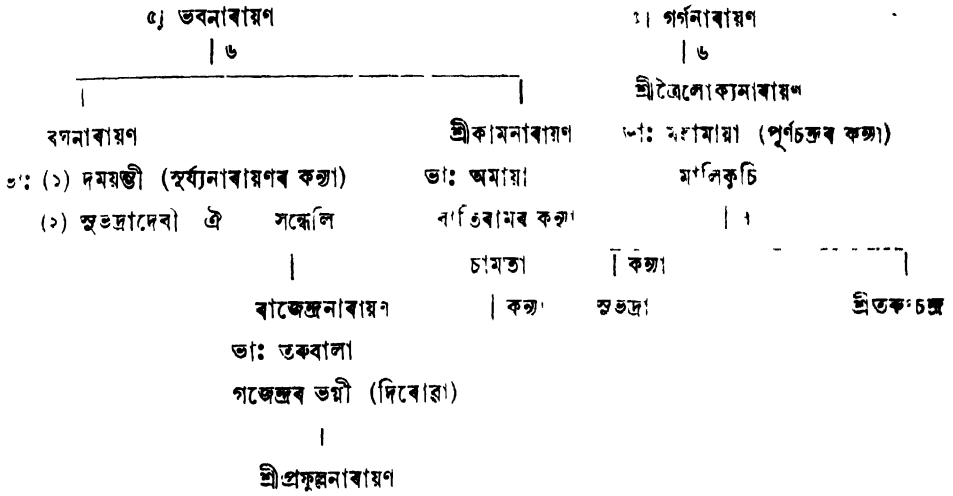
ভাঃ আনন্দপ্ৰিয়া

বামসিংহৰ কল্পা (শিমলীয়া)

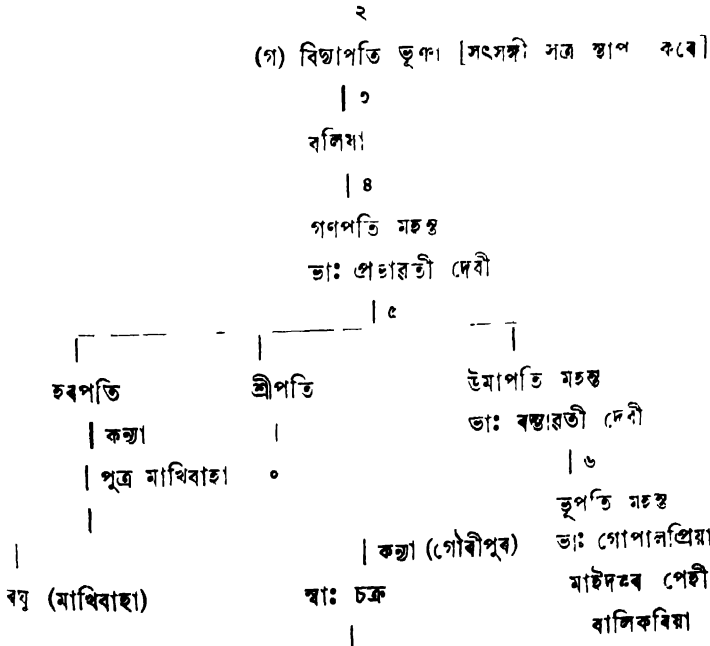
(২) সোমনাৰায়ণ

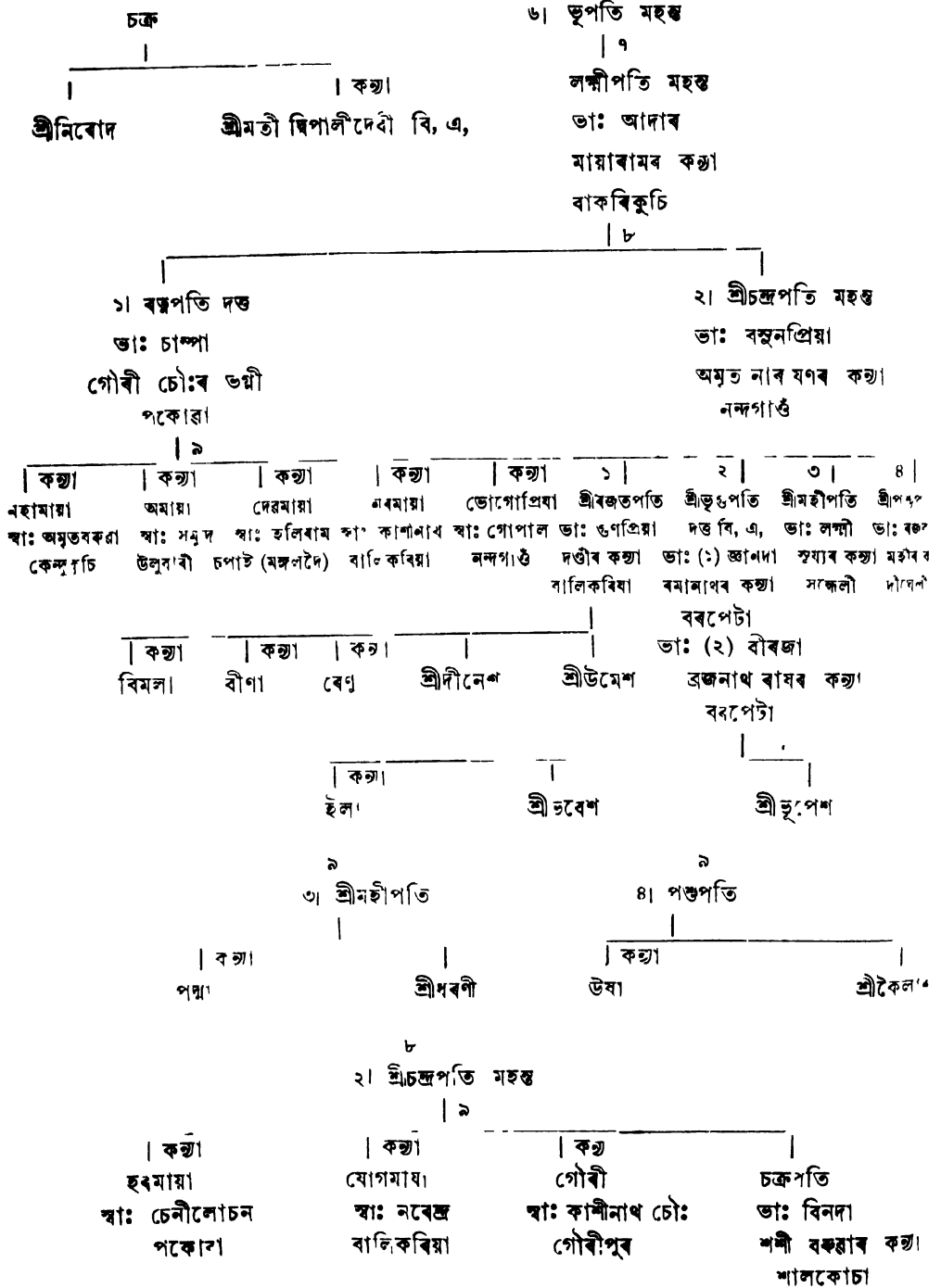
(৩) নৰনাৰায়ণ

মহন্ত শাখা

২।

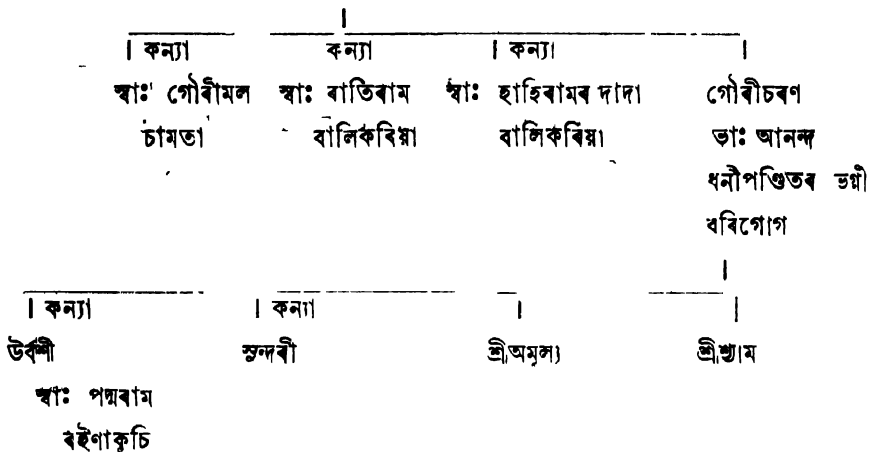
(ঘ) জনার্দন কুণ্ড

| ৩

১। বামগিৰি	২। বেখাবাম	৩। মেঘনাবায়ণ	৪। জয়কৃষ্ণ	৫। অনাত	৬। সনাতন	৭। ধৰ্মনাৰায়ণ
৪। সোণাপ্ৰিয়া পকোৱা	পকোৱা	পকোৱা	পকোৱা	পকোৱা	পকোৱা	
	৪					
	৪	হৰিচৰণ				
৪। স্তম্ভপ্ৰিয়া						
৮। বীৰামৰ ভগ্নী	১। বাৰচৰণ		১২। শিবচৰণ		৩। জয়চৰণ	
পকোৱা			৩। মুকুন্দপ্ৰিয়া		৩। ধৰ্মপ্ৰিয়া	
৫			জামনাবায়ণৰ পেছী		নৰপতিৰ কল্পা	
কল্পা	কল্পা		নন্দগাওঁ		পকোৱা	
অমৃত	বতিহপ্ৰিয়া	বজ্জপতি	৬		৬	
৮। ধীৰদত্ত	৮। বসুৰাম	৯। কুহি	কল্পা	কন্যা	কন্যা	
চামতা	বালিকবিয়া	ধীৰদত্তৰ কন্যা	মমতপ্ৰিয়া	ভাগ্য	অমৃত	সোণাপ্ৰিয়া
	বালিকবিয়া		৮। বাধা	৮। জাতিৰাম	৯। ভাৰতী	৮। কৃষ্ণ
			পকোৱা	শিমলিয়া	হৰমোহনৰ পানীগাওঁ	৯। ধনেশ্বৰ কন্যা
				কন্যা, শিমলীয়		পকোৱা
					৭	৯। ভানকী
	৮। বকুল					শশীৰ তাগিন
	বতিৰামৰ কন্যা					শকাইকুচি
	বালিকবিয়া		শ্ৰীলক্ষী		শ্ৰীকেশৱ	কন্যা
						কৃষ্ণম
	কন্যা					
ককুমালা	শ্ৰীহৰপতি	শ্ৰীনৰপতি	শ্ৰীউমেশ			
৮। কণক						
বেন্দী (নলবাৰী)						

৫

১। বামচরণ

৩

৩। মেঘনাৰায়ণ

ভাঃ ঘবশুৱা

৪

হেমনাৰায়ণ
ভাঃ ভোগপ্ৰিয়া
মধুবামৰ ভগ্নী, তেবেচিয়া

কীৰ্তিনাৰায়ণ
ভাঃ খৰ্গেশ্বৰী
অজয়ৰ পেহী, মালিকুচি

৫

৫

কক্কা
লক্ষ্মীপ্ৰিয়া ওৰফে লয়ান
স্বাঃ বিকবাম
পূবকালাকুচি

বীৰনাৰায়ণ
ভাঃ কামেশ্বৰী
মধু চৌঃৰ ভগ্নী, বালিকবিয়া

জীতনাৰায়ণ
ভাঃ পদ্মপ্ৰিয়া
কাণ্ডবামৰ পেহী
পকোৱা

দেবীবাম দত্ত বৰুৱা

কক্কা	কন্যা	কক্কা	কন্যা
পূৰ্ণিমা	মাইমতী	গোবিন্দপ্ৰিয়া	সূৰ্য্যপ্ৰিয়া

৬

শ্ৰীহৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা	শ্ৰীবিচিত্ৰনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা বি এল	বাতিবামৰ মাতৃ শিমলীয়া	স্বাঃ তম্বুৰাম বালিকবিয়া	স্বাঃ সজ্জনাৰায়ণ পূবকালাকুচি	ভাঃ সোণাপ্ৰিয়া বাহিবামৰ কক্কা চামতা
------------------------------	--	---------------------------	------------------------------	----------------------------------	--

৬। বহুবাম

কল্পা	শ্ৰীদত্তীৰাম	উদয়	কান্তি
শুভপ্ৰিয়	ভাঃ সান্বিতী		
শ্বাঃ ছুতিৰাম	ললিতৰামৰ কল্পা	•	•
বেলশৰ	বালিকৰিণা		

শ্ৰীবিজয়

শ্ৰীখণ্ড

৫। কীবনাৰায়ণ

কল্পা	কল্পা	কৃষ্ণনাৰায়ণ	বিষ্ণুনাৰায়ণ	মুকুন্দ নাৰায়ণ
কপেশ্বৰী	লক্ষ্মীপ্ৰিয়া	ভাঃ কমলা	ভাঃ মাইচানা	ভাঃ মোহনপ্ৰিয়া
শ্বাঃ বামনাৰায়ণ	শ্বাঃ বিজয়নাৰায়ণ	সূৰ্য্য নাঃৰ ভগ্নী	নন্দভূঞাৰ ভগ্নী	হৰেন্দ্ৰ নাঃৰ ভগ্নী
পকোৱা	নন্দগাওঁ	সক্লেী	শিগলীয়া	বনগাওঁ

কল্পা	কল্পা	শ্ৰীসন্তুনাৰায়ণ	শ্ৰীগোলোক নাৰায়ণ
শশীবালা	বথেশ্বৰী	ভাঃ দমযন্তী	ভাঃ লক্ষ্মীদেবী
শ্বাঃ গুণপদ চৌঃ	শ্বাঃ লক্ষ্মীনাথ	পুষ্পবল্লভৰ কল্পা	নলিনীকিশোৰৰ কল্পা
পকোৱা	ৰণাকুচি	বনগাওঁ	গৌৰীপুৰ

কল্পা	কল্পা	শ্ৰীগবিন্দ্ৰ	শ্ৰীনৃপেন্দ্ৰ	শ্ৰীঅধিক'	মিৰণ	কিৰণ
তক	দেৱযানী					

৭

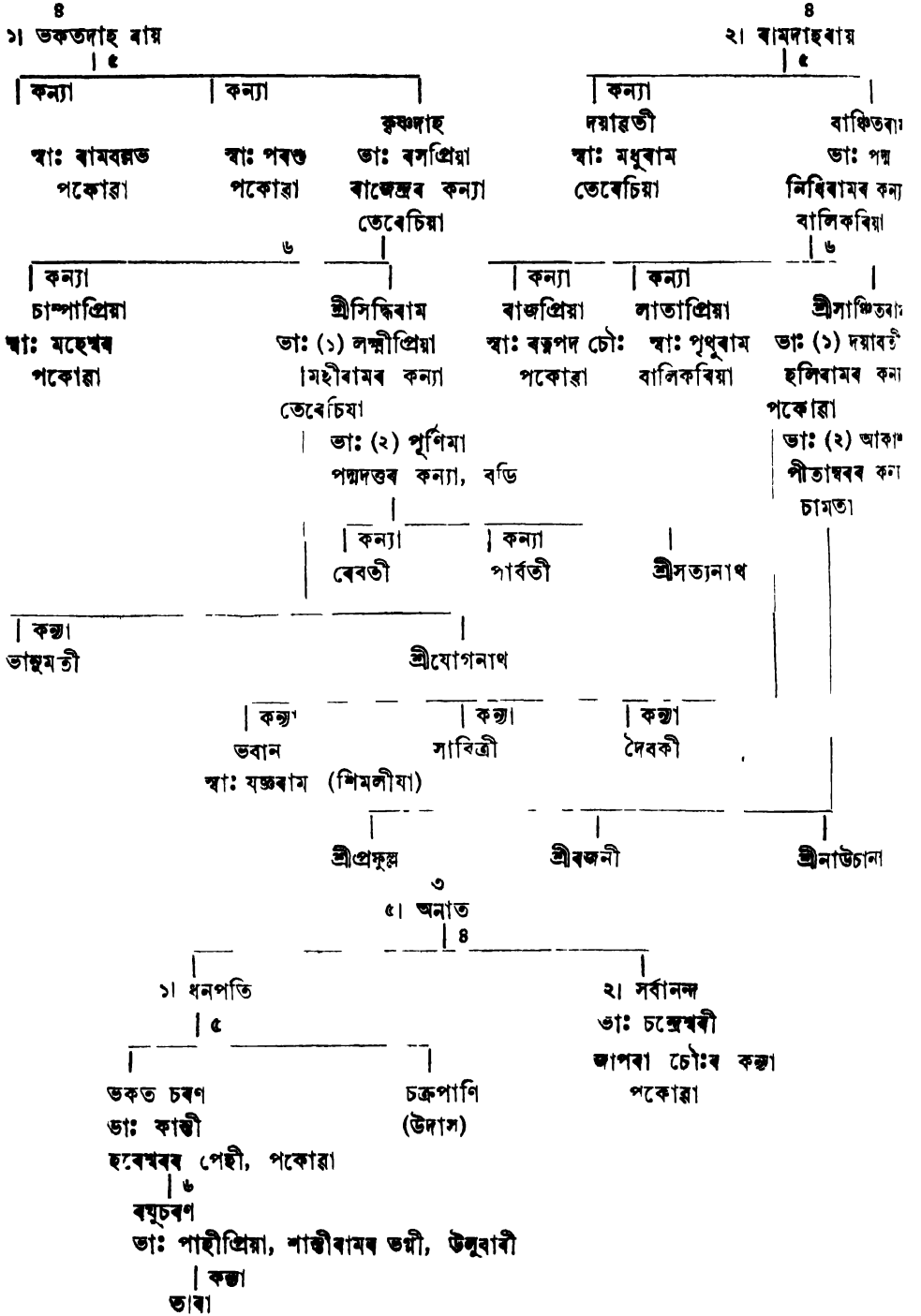
৪। জয়কৃষ্ণ

ভাঃ বতনপ্ৰিয়া

৮

১। ভকতদাহ ৰায়
ভাঃ মহামায়া
নন্দগাওঁ

২। ৰামদাহ ৰায়
ভাঃ কেশৱতী
হলিৰাম মহন্তৰ ঘৰৰ
পানীগাওঁ

৪

২। সর্বানন্দদেব

৫

কন্যা	কন্যা	কন্যা
...	..	ধর্মপাণি
স্বাঃ সত্যমল	স্বাঃ সিদ্ধুদায়	ভঃ বসুন্ধরী
পকোরা	কালদি	বিষ্ণুমেধিৰ ভগ্নী
		বালিলেচা

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
বানেশ্বরী	বতনপ্রিয়া	মোহন	১। ধনীবাম	২। শ্রীসভাবাম	৩। শ্রীবামপাণি	৪। শ্রীপদ্মপাণি	৫। শ্রীবতিবাম
স্বাঃ ন পাবাম	স্বাঃ শিশু চৌঃ	স্বাঃ বসুনাথ	ভাঃ মুকন্দপ্রিয়া	ভাঃ মায়াগা	ভাঃ বাসলী	ভাঃ দময়ন্তী	ভাঃ বালা
শিম। যা	বালিকবিয়া	শিমলীয়া	বালিকবিয়া	ভোলাব কন্যা	হবেশ্বর কন্যা	সর্দেশ্বর কন্যা	দর্যচৌঃ কন্যা
				৭। শিমলীয়া	পবোরা	৮। ফারা	মাখিবাছা

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
৬। প্রিয়া	হবেশ্বরী	জগতপ্রিয়া	কুচিবাম
স্বাঃ নশিত	স্বাঃ বিশ্বমেধি	স্বাঃ কমলাকান্ত	
৭। নীয়া	বালিলেচা	পকোরা	০

৭

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
অন্নপ্রিয়া	উর্বশী	শ্রীবিপিন	শ্রীবকন	শ্রীবংশী	শ্রীশুব্রজ	শ্রীকল্যাণ
স্বাঃ কাশীনাথ		ভাঃ লক্ষ্মীপ্রিয়া				
বালিকবিয়া		আনন্দি চৌঃ	বন			
		নঙ্গলদৈ				

৬

৩। শ্রীবামপাণি

৭

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
দৈব্যপ্রিয়া	সৈর্যা	অমরা	শ্রীনবীন	শ্রীচাক
স্বাঃ বসু, (চামতা)				

৬

৪। শ্রীপদ্মপাণি

৭

শ্রীনবেজ	শ্রীবমেশ্বর	শ্রীশ্যামচরণ
----------	-------------	--------------

৬

৫। শ্ৰীৰতিৰাম

| ৭

কছা	কছা				
গয়াপ্ৰিয়া	যামিনী	শ্ৰীব্ৰহ্মনাথ	শ্ৰীপ্ৰফুল্ল	শ্ৰীঅচ্যুত	শ্ৰীপ্ৰকাশ

বৰুৱা শাখা।

মদাৰতোলা

পোঃ বাইহাটা

৩

৬। সনাতন

ভাঃ অপতি

| ৪

মধুৰাম

ভাঃ ডালিমী, সানেকুচি

| ৫

কছা		
থানেশ্বৰী	শান্তিৰাম	ইহিৰাম
স্বাঃ দেবীচৰণ চৌঃ	ভাঃ নৰেশ্বৰী	ভাঃ পটেশ্বৰী
মদাৰতোলা	বৰহাটা, (কামৰূপ)	কালীদত্ত মেধিব কছা
		চুটিয়াপাৰা
°	°	৬

শ্ৰীশিৱৰামদত্ত

ভাঃ বাধাপ্ৰিয়া দেবী

বলীচৰণ চৌঃৰ কছা

মদাৰতোলা

| ৭

কছা	
দময়ন্তী দেবী	উপেন্দ্ৰ চক্ৰ

কাকতী শাখা।

৩

৭। ধৰ্মনাৰায়ণ

| ৪

পকোৱা

পোঃ নলবাৰী

১। সিদ্ধুবাম

| ৫

গঙ্গাধৰ কাকতী

ভাঃ চাকাপ্ৰিয়া

বংনাথৰ কক্কা

পকোৱা

| ৬

২। বিনন্দ

| ৫

| কক্কা

মাধৱ

মুকন্দমল্লৰ আৰু

পকোৱা

ভাঃ মধুপ্ৰিয়া

সাধি মণ্ডলৰ পেহী

শিমলীয়া

| কক্কা

পদ্মা

স্বাঃ সাধিবাম

ধাৰাশিষ্ঠা

| কক্কা

চন্দৰ

শচীৰ মাতৃ

গোঁৰীপুৰ

| কন্যা

মাকু

প্ৰভাতৰ মাতৃ

দলগোমা

|

দেহীৰ'ম

ভাঃ অমৃত

সভাবামৰ কন্যা

বালিকৰিয়ঃ

| ৭

|

গোবিন্দবাম

ভাঃ জানকী

কাশীনাথৰ কক্কা

নদনকুচি

| কক্কা

ময়না

স্বাঃ গঙা

চাৰাবৰি

| কক্কা

উৰ্মিলা

স্বাঃ আদিত

বেলশৰ

|

পুষ্পনাৰায়ণ

ভাঃ দেৱবাৰী

বামপতিৰ কক্কা (শশা)

৯

| কক্কা

শৰৎ বালা

স্বাঃ বিশ্ব

চামতা

| কক্কা

গোঁৰি বালা

স্বাঃ পৰশু

উলুবাৰী

| কক্কা

স্তুমিত্ৰা

স্বাঃ সন্তো

বেলশৰ

| কক্কা

তৰু

স্বাঃ চন্দ্ৰ

বালিলেছা

| কক্কা

দয়মন্তী

শ্ৰীহৰেন্দ্ৰ

ভাঃ গহীন

|

শ্ৰীগজেন্দ্ৰ

বাধাৰ কক্কা (চামতা)

৩। মাধৱ

। ৪

কত্থা উত্তম লক্ষীনাথৰ মাতৃ চামতা	কত্থা উমা স্বাঃ হংস বালিকৰিয়া	কত্থা শ্ৰীশোণাবাম ভাঃ ভুবন সত্যনাৰায়ণৰ কত্থা বালিকৰিয়া	কত্থা শ্ৰীধামবাম ভাঃ পটেশ্বৰী খ্যাতি মলৰ কত্থা বেলশৰ
---	---	--	--

। ৫

কত্থা বংশীপ্ৰিয়া স্বাঃ বুদ্ধিবাম শিলা	কত্থা কৃষ্ণপ্ৰিয়া স্বাঃ চেনিৰাম পকোৱা	কত্থা কৌশল্যা স্বাঃ সম্ভুদত্ত খাৰশিঠা	কত্থা বোহিণী স্বাঃ কালীন্দ্র চামতা	কত্থা শ্ৰীযোগেশ্বৰ ভাঃ মনেশ্বৰী দণ্ডীৰ কত্থা, বালিকৰিয়া	কত্থা শ্ৰীশৰৎ শ্ৰীনৃপেশ্বৰ
---	---	--	---	--	----------------------------------

৬

কত্থা কামেশ্বৰী স্বাঃ শাৰা উলুবাৰী	কত্থা আইকণ পাকল	কত্থা পাকল	কত্থা চাকপ্ৰিয়া	কত্থা শ্ৰীনগেশ্বৰ ভাঃ কুমুদিনী পূৰ্ণচন্দ্ৰৰ কত্থা, (বনগাঠ)	কত্থা শ্ৰীদেবেশ্বৰ	কত্থা শ্ৰীশ্ৰেষ্ঠ
---	-----------------------	---------------	---------------------	--	-----------------------	----------------------

কামৰূপ পুৰাতত্ত্বৰপৰা জনা যায় মোহনৰায় ভূঞা শ্ৰীধৰ ভূঞাৰ বংশধৰ। সম্ভৱতঃ ভোগেশ্বৰ গোমঠাৰ ১৮ পুত্ৰৰ যি ৬ পুত্ৰ উজ্জনক আৰু যি ৬ পুত্ৰ ভাটীৰ ফালে গৈছিল, তাৰ কোনোজনৰ বংশধৰ হ'ব পাৰে। এই বংশৰ পূৰ্বাপৰি চলি আহা যি কথা শুনা যায় তাৰপৰা জানিব পাৰি—

মোহনৰায়—প্ৰথমতে পুৰণি পৰগণাত বাস কৰে তাৰ পিচত পকোৱালৈ আহে। মোহনৰায়ৰ বংশধৰ কোনোবা এজন বকুৱা আছিল আৰু সেই কাৰণে নিজ পকোৱা গাৱঁৰ মোহন ৰায়ৰ বংশধৰ সকল থকা ঠাই যিনি এতিয়াও বকুৱাবাৰী নামে প্ৰসিদ্ধ। পকোৱা গাওঁ পূৰ্বে নামবৰভাগ মৌজাৰ অন্তৰ্ভুক্ত আছিল। মোহনৰায় সত্যনিষ্ঠ, ধাৰ্মিক আৰু বৰ বুদ্ধিমন্ত চতুৰ মানুহ আছিল। তেওঁ নিজ বুদ্ধিবলে এই ঠাইতো অনেক মাটি বৃত্তি উপাৰ্জন কৰিছিল আৰু এই পকোৱা গাৱঁৰ প্ৰায় ২৥ মাইল উত্তৰ পশ্চিমে থলিহা গাৱঁতো উপৰোক্ত আহোমৰাজ শিবসিংহই মোহনৰায়ৰ ৪ৰ্থ পুত্ৰ জনাৰ্দনক ষাঠি পূৰ্বা নিস্কৰ মাটি তামৰ ফলিবহাৰা দান কৰি দিছিল বুলি এতিয়াও প্ৰবাদ আছে। সেই ১০ পুত্ৰ মানৰ অত্যাচাৰত হেৰোৱাত সেই মাটি ইংৰাজ আমোলত বাজেয়াপ্ত হৈ অল্পৰ হস্তগত হৈছে। আৰু উক্ত থলিহা গাওঁ ইংৰাজ আমোলৰ পিচত ধৰ্মপুৰ মৌজাৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে।

মোহনৰায়ে, ৰামদত্ত, উত্তমনাৰায়ণ, বিষ্ণুপতি আৰু জনাৰ্দন নামে ৪ টি পুত্ৰ ৰাখি পৰলোক প্ৰাপ্ত হয়। তেওঁৰ ৩য় পুত্ৰ বিষ্ণুপতি অতি ধাৰ্মিক আৰু উদাৰ পুৰুষ আছিল। তেওঁ পকোৱাৰ নিজ ঘৰত এখন সচল (সংস্কী সত্ৰ) স্থাপন কৰে। সেই সত্ৰৰ তলত অনেক ভকত আছে আৰু এতিয়াও তাত নাম কীৰ্তন আদি নিত্য নৈমিত্তিক ক্ৰিয়াবোৰ নিধম মতে চলি আছে। মোহনৰায়ৰ ৪ৰ্থ পুত্ৰ জনাৰ্দনো ধাৰ্মিক আৰু ন্যাযনিষ্ঠ পুৰুষ আছিল। জনাৰ্দনৰ ৩য় পুত্ৰ মেঘনাৰায়ণৰ দিনত পকোৱাত ৬শ্ৰামৰায় ঠাকুৰৰ চতুৰ্ভূজ বিগ্ৰহ স্থাপন পাইছিল আৰু সেই বিগ্ৰহৰ তলত অনেক মাটি বৃত্তি আছিল। উক্ত বিগ্ৰহৰ সেৱা-পূজা এতিয়াও চলি আছে আৰু যি ঠাইত শ্ৰামৰায় ঠাকুৰৰ চতুৰ্ভূজ মূৰ্তি পাইছিল সেই ঠাই ডোখৰ এতিয়াও শ্ৰামৰায়ৰ ভূঁই নামে প্ৰসিদ্ধ। মোহনৰায়ৰ বংশধৰসকলৰ ভিতৰত কেইজনমানৰ নাম উল্লেখ যোগ্য। গতিকে সংক্ষেপে ২৪ জনৰ নাম তলত লিখা হল।

জনানন্দনৰ—প্ৰপৌত্ৰ মধুবাম; তেওঁ শান্তিবাম, ধানেশ্বৰী আৰু চাঁহিবাম নামে ৩ টি সন্তান লগত লৈ একোৱাৰ পৰা মদ্যবতোলালৈ উঠি যায়। মদ্যবতলীয়া বিধাত ভৱৈ বৰকায়স্থ তেওঁৰ শালপতিয়েক আছিল। ধানেশ্বৰীক উক্ত বৰকায়স্থৰ ভতিজাক দেবীচৰণ চৌধুৰীত বিয়া দিছিল। দেবীচৰণ চৌধুৰী ইংৰাজ আমোলত বেভিনিউ পেন্সাৰ আছিল আৰু তেওঁ এজন নামজলা পুৰুষ আছিল।

১। মোহনবায়ৰ ২য় পুত্ৰ উত্তম নাৰায়ণৰ বংশৰ—

হৰিনাৰায়ণ—এৱেঁ ইংৰাজ আমোলত গুৱাহাটীত সদৰ আদালতত ওকালতি কৰিছিল।

২। মোহনবায়ৰ ৩য় পুত্ৰ বিজ্ঞাপতিৰ বংশ—

শ্ৰীযুত চন্দ্ৰপতি মহন্ত—এওঁ সাধু, উদাৰ আৰু নিৰ্ভিক পুৰুষ। ২০০২৫০ ভকতক এতিয়াও (৭৫ বছৰ বয়সত) কোনো দিন ১০।১২ মাইল খোজ কাটি গৈ নিজে বান্ধি বাট পুৱায়। এওঁ স্বাস্থ্যবান আৰু কামাশীল। দেৱীৰ বাবে এওঁ সকলোৰে শ্ৰদ্ধাৰ পাত্ৰ। এওঁ সদায় হাঁহি মুখে শিষ্যসকলক উপদেশ দিয়ে। এওঁৰ স্নেহবত শিষ্যসকল অটল; নিয়তিৰ বিধান সন্দৰ্ভে হাঁহি মুখে মানি লোৱা পুৰুষ হিচাবে এওঁ আদৰ্শৰ স্তল।

৩। শ্ৰীযুত ভৃগুপতি দত্ত বি, এ,—বৰ্ত্তমানে স্কুলত শিক্ষকতা কৰে। নাট্য কলাত বিশেষ বদৰ্শিতা আছে।

৪। মোহনবায়ৰ ৪ৰ্থ পুত্ৰ জনানন্দনৰ বংশৰ—

৩বীৰনাৰায়ণ দত্ত—এওঁ পঢ়োৱাৰী কাম কৰিছিল আৰু বহুত ভূসম্পত্তি আৰ্জিছিল।

৫। শ্ৰীযুত শিৱবাম দত্ত—(জন্ম ১৮০০, ১৪ শাওণ) পিতাকৰ সাতোটা সন্তান ক্ৰমে অকাল মৃত্যুৰ পৰা তেওঁৰ পিতাক আৰু জেঠাকৰ কামনা মতে শ্ৰীশ্ৰীবাসুকীয়া সমাধিকাৰ আৰু ভাগৱতী গোসাঁইৰ শিষ্যদৰ ফলত এওঁৰ জন্ম হৈছে। এওঁ গবৰ্ণমেণ্ট স্কুলত শিক্ষকতা কৰিছিল। পেঞ্চন পোৱাৰ পিচত তৎসময়ত কৰি পাটবাউসী, বালি সত্ৰ, পিঙ্গলেখৰ আৰু বানেশ্বৰ পেন্সনৰ ধৰ্মোত্তৰ, দেবোত্তৰ মাটি নিৰ্ভালৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰে। তাৰ পাচত ক্ৰমান্বয়ে সাত বছৰ মেৰানেপেৰাকৈ গবৰ্ণমেণ্টলৈ লিখা-লিপি কৰি অসামৰ ধৰ্মানুষ্ঠানবোৰ সংৰক্ষণ আৰু সুপৰিচালনাৰ বাবে এজন বৰ্মচাৰী নিয়োগ কৰায়, আৰু এক কালীন দান (Andowment) সম্পত্তি বঙ্গা বিয়য়ক আইন সংশোধন কৰায়। এওঁ বৈষ্ণৱৰত্ন কামিনী আৰু পঞ্চভাস নামে দুজন বৈষ্ণৱ গ্ৰন্থ প্ৰণয়ণ কৰে।

এওঁ দেবোত্তৰ ভূমি উদ্ধাৰ কৰা সঙ্কল্পে এটা আচনি (Scheme) তৈয়াৰ কৰি গবৰ্ণমেণ্টৰ ৩৬ৰত সমূহীয়া নিবেদন (Deputation) চলাইছিল তাৰ ফলত নিলাম হোৱা ধৰ্মোত্তৰবোৰ উদ্ধাৰ হয়।

এখেতে কৰা কাম সঙ্কল্পে কামকৰণৰ ডিপুটীকমিচনাৰ দুগৰাকীয়ে দিয়া অভিমত তলত দিয়া হল—

Srijut Sibram Dutta is known to me for several years; I consider him to be a reliable gentleman. He is a devoted disciple of the Pathausi Satra which has recently suffered an untoward vicissitude in consequence of arrears of revenue. He is out for collecting funds to re-establish this ancient institution. I can confidently say that he is earnest and sincere in this work.

Gauhati,
6/1/36

(Sd.) D. Sarma
Dy. Commr (on leave)

Sijt Sibrum Dutta has done much useful work in re-establishing the Pat bausi Satra and getting the accounts to balance. He is also helping in the Aswakranta Temple accounts which are in a bad condition. He is doing much useful work in all temple affairs and his sincerity is beyond question.

(Sd.) R. C. Pausey.

D. C. Kamrup.

18/2/37

ইয়াৰ উপৰিও উজনিৰ সুবিখ্যাত দক্ষিণপাট, আউনী আৰু কামৰূপৰ সত্ৰাধিকাৰসকলে ধনুৰা-জনোৱা আৰু গৱৰ্ণমেণ্টলৈ এই সম্পৰ্কে তেওঁক প্ৰতিনিধি বাছি দিয়া বহুতো নিদৰ্শন আছে। এখেতে অশ্বক্ৰান্ত দেৱালয়ৰ বাটচৰা এটা আৰু কামৰূপৰ ডাক্তৰখানাত তেখেতৰ পিতৃ ইহিৰাম আৰু জ্যেষ্ঠ পিতৃ শান্তিৰামৰ নামে “ইহিৰাম-শান্তিৰাম আত্মৰ নিবাস” (Imarjency shed) সাজি দিয়ে। এখেত-দানৰ কৃতজ্ঞতাস্বৰূপ অশ্বক্ৰান্তৰ ব্ৰাহ্মণসকলে “অনন্ত মঠৰ” বাটচৰাত এখন স্মৃতিফলক ৰাখে।

৬। শ্ৰীযুত পদ্মপাণি দত্ত—১৮২৯ শকৰ ভাদ মাহত জন্ম। গৌৰীপুৰ ৰাজ ইষ্টেট আৰু গভৰ্ণমেণ্ট কো-অপাৰেটিভ চোচাইটিৰ চূপাৰ ভাইজাৰ কাম কৰিছিল। বৰ্ত্তমানে হোমিও প্যাথিক চিকিৎসক। এ চাকৰিতকৈ স্বাধীন ব্যৱসায়হে ভাল পায়, সেই গুণে চাকৰি এৰে। এওঁ এজন উদাৰ স্বভাৱ, পৰোপকাৰী জনপ্ৰিয়, শ্ৰায়নিষ্ঠ আৰু সত্যপ্ৰিয়লোক।

মহাৰাজ শিৱসিংহৰ প্ৰদত্ত তামৰ ফলিৰ নকল :—

শ্ৰীশ্ৰীহৰি ।

দত্তা শ্ৰীশিৱসিংহ নাম নৃপতে: পুণ্যাৰ্থ মুক্তি ভূজাং মৌলিনাং গনলাক্ষিগৃধ্ৰী হৃগল হৰ্গাধিপ জেগ্ৰাঃ
এসো তাম ফলি বিচিত্ৰ কুসলি না তাৰিণী সদ্বেশ্বতে মন্ত্ৰি শ্ৰীহুৱৰা কুলজাতকণাদি তেন নাজ গেৰথ
কামৰূপ দেশৰ বড়ুয়া বৰ কায়স্থ ও চৌধাৰী পট্টোৱাৰী ও তালুকদাৰ চাকৰিয়ালসকলে সাবধানে জাণি
কোমৰ ভাগ পুৰপাৰ পৰগণাৰ মাড়ে গায়ত ছাবি ২০ পুৰা কোকৰিয়াত ২০ লেকাত লাল ২০ ব
মাড়ে গাওঁত ১০ কোকৰিয়াত লাল ৭ মাড়ে গায়ত ৩ ইঠজ ব: ৮০ পুৰা মাটা যোহনৰাইক নানক
ফলি কৰি দিয়া গল, ইহাৰ কৰ কাটল পদ পঞ্চক বেঠ বেগাৰ চোৰ চিননা ধুমসি মাডেলা জলৰ
জবকাৰ সৰ্কৰাব পৰিত্যাগ হইল। সন ১৬৬৪, জেঠ তাং ৪

বৰকায়স্থৰ বংশ।

মদাৰতোলা

১

পোঃ বাইহাটা

পদ্মপাপি ভূঞা [কান্ধকুজাগত]

গোত্র—কান্ধপ

| ২ [গড়গাৱঁত থাকে]

ধৰ্ম সন্তান—ভাগৱতী

ত্ৰিপুৰ ভূঞা

| ৩

পয়োনিধি [বংশৰত থাকে]

| ৪

ৰাম কৃষ্ণ ঐ [শিবসিংহ বজাৰ পৰা

| ৫ ১০০ পূৰ্বা নিস্কৰ মাটি পায়।]

মেঘনাৰায়ণ

ভাঃ শমলী

| ৬

চৰিনাৰায়ণ (মদাৰতোলা)

ভাঃ অহল্যাৰদেবী

৭

হৰিচৰণ

| ৮

| কল্যা

টমিলা

স্বাঃ ৰামচন্দ্ৰ

তেৰেচিয়া

গোপালচৰণ

ভাঃ তাৰাদেবী

পানাবা

| ০

ৰামচৰণ

ভাঃ অপতী দেৱী

চণ্ডীচৰণ

ভাঃ ডালিমী

বালিকৰিয়া

| ০

৭

ৰামচৰণ

| ৮

| কল্যা

পূৰ্ণপ্ৰিয়া

স্বাঃ ওৰফে ভৰ্ঠা বৰকায়স্থ

চুটমাপাৰা ভাঃ নৰমায়া দেবী

|

৯

১। বিষ্ণুচৰণ

২। গোবীচৰণ

ভাঃ

দেবীচৰণ

ভাঃ (১) থানেশ্বৰী

শিবৰাম দস্তৰ জেঠী

ভা (২) অমৃতপ্ৰিয়া

সকনাথ বৰুৱাৰ ভয়ী

চাগতা

৩। অক্ষয়চৰণ

| কল্যা

মেকী

স্বাঃ বতিৰাম

জালিমৰা

৪। নাথৰচৰণ

|

০

৫। ঙ্গচৰণ

৯
১। বিষ্ণুচৰণ

কল্পা		বিজয়নাৰায়ণ		লোলাচৰণ	
স্বাঃ বাকৰিকুচি		ভাঃ ভোগপ্ৰিয়া দেবী		ভাঃ কালী বা ভোগেশ্বৰী	
কল্পা		কামেশ্বৰৰ ভগ্নী		বকুৰাজানি	
শ্ৰীগঙ্গানাথ বায় চৌঃৰ মাতৃ		বকুৰাজানি		কল্পা	
বৰপেটা		১০		শচীপ্ৰিয়া দেবী	
১। ববিচৰণ		২। শিৱচৰণ		৩। নন্দীচৰণ	
ভাঃ তাৰাদেবী		ভাঃ গুণেশ্বৰী দেবী		ভাঃ মুকুন্দ	
সংৰামৰ কল্পা		পঞ্চানন্দৰ কল্পা		বাইছাটা	
বহুগাকুচি		বৰছাটা			
১১		১১		১১	
কল্পা		কল্পা		শ্ৰীবৰদাচৰণ	
ভবানী		কমলা		ভাঃ সাং দীঘেলী	
স্বাঃ কৃষ্ণ		স্বাঃ ধনী		ভাঃ নেখদা	
কালাকুচি		মানাৰা		অমৃত চৌঃৰ কল্পা	
খঞ্জন		উৰ্গিলা		দীঘেলী	
		অকণ		দময়ন্তী	

১০

২। শিবচৰণ চৌধাৰী
ভাঃ শ্বগেশ্বৰী দেবী
কুহিৰামৰ কল্পা, বৰছাটা

| ১১

কল্পা		কল্পা		কল্পা							
জীবনেশ্বৰীদেবী		নাগেশ্বৰীদেবী		নলিনীবালা		শ্ৰীঅক্ষিকচৰণ		কালী		শ্ৰীতানিণী	
স্বাঃ কৃষীমল		স্বাঃ কেশৱচন্দ্ৰ		স্বাঃ দেবেশ্বৰায়		ভাঃ সোণেশ্বৰী		ভাঃ মাধবী		ভাঃ অম্বাদেবী	
কঠৈবাৰী		মাধিবাছা		বি, এল, বৰপেটা		চন্দ্ৰনাথৰ কল্পা		বামেশ্বৰৰ কল্পা		উমেশনিঘোণীৰ কল্পা, শালকোচ	
						পানাৰা		বতনপুৰ			
						১২					
						শ্ৰীদ্বিজেন্দ্ৰ					

ভবানন্দ — বামানন্দ — স্বৰূপানন্দ

৭। অক্ষয়চৰণ চৌধাৰী

ভাঃ ধৰ্মপ্ৰিয়ৱা দেৱী

ধৰ্ম মজুমদাৰৰ কল্পা (আলিপুৰ)

| কল্পা

পদ্মপ্ৰিয়ৱা

স্বাঃ চন্দ্ৰমল পাটোৱাৰী
মাণ্ডৱী

বলীচৰণ

ভাঃ (১) পুহেশ্বৰীদেৱী, বিকা তালুকদাৰৰ কল্পা, চুটিয়াপাৰা

ভাঃ (২) প্ৰতিমা দেৱী, ভোগদত্তৰ কল্পা,

১। শ্ৰীকেশৱচৰণ

ভাঃ নয়্যা লাউতলী*

| কল্পা

বহেশ্বৰী

স্বাঃ নৰনাথ, পানাবা

| কল্পা

কান্তীদেৱী

স্বাঃ ধৰ্মদত্ত
চুটিয়াপাৰা

| কল্পা

বাধাপ্ৰিয়াদেৱী

স্বাঃ শিৱৰাম দত্ত
মদাবতোলা

| কল্পা

২। শ্ৰীশঙ্কৰচৰণ চৌঃ

ভাঃ (১) অমালিকা

সোণেশ্বৰৰ কল্পা
দালাং

ভাঃ (২) প্ৰমিলা

সোণেশ্বৰৰ কল্পা, দালাং

ভাঃ (৩) ৰোহিণী

শ্ৰীকল্প চৌঃ চন্দ্ৰপৰৰ ভয়ী (পকোৱা)

ভাঃ ভাঃ (৪) পদ্মাৱতী

বালিকৰিয়া তৰেশ্বৰৰ কল্পা, পকোৱা

ভাঃ (৫)

শ্ৰীমান শলা

| কল্পা

মহেশ্বৰী

স্বাঃ গোলক

পানাবা

| কল্পা

সিদ্ধেশ্বৰী

স্বাঃ মোহন

পানাবা

১০

১। শ্ৰীকেশৱচৰণ চৌধাৰী

ভাঃ (১) মালতী, কানেশ্বৰ বৰুৱাৰ কল্পা (বৰুৱাজানি)

(২) কাঞ্চন, লম্বোদৰৰ বজ্জা (বাহনা)

| ১১

শ্ৰীঅমৃত

শ্ৰীনবীন

* এইবিলাকৰ বংশ নাই।

ববকায়স্থ বংশ ।

কামৰূপৰ বুৰঞ্জীত এই বংশটোক নাৰায়ণ গোমঠাৰ বংশ বুলি উল্লেখ কৰিছে (১২৫ পৃ:) ।

পদ্মপাণি—আহোমৰাজ ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ দিনত এওঁ গড়গাৱঁত ৰাজখোৱা বিষয় কৰিছিল । এওঁৰ মূল পুৰুষ কোন ঠিক কৰিব পাৰা নহল ; কিন্তু বংশ পৰম্পৰা কালকুজাগত কোনো ভূঞাৰ সন্ততি বুলি চলি আহিছে । আমাৰ অনুমান এওঁ কাশ্মপ গোত্ৰীয় শ্ৰীধৰ ভূঞাৰ বংশধৰ । ভোগীবৰ্ণ ভূঞাৰ ছয় পুত্ৰ উজনীলৈ গৈছিল ; তাৰেই কোনোজনৰ পুত্ৰ বা কোনোজন পদ্মপাণি হব লাগে ।

ত্ৰিপুৰ ভূঞা—এওঁ আহোমৰাজৰ প্ৰিয়ভাজন হৈ উঠে আৰু স্বজাতি থাকা কামৰূপক আহিব খোজাত শোৱালকুচিৰ উত্তৰে বংশৰত সাত শ পূৰ্বা নিস্কৰ ভূমি লাভ কৰি তালৈ উঠি আহে । এওঁ বৰ প্ৰতাপী লোক আছিল ; নানা ঠাইৰপৰা জ্ঞাতি আনি বংশৰত পাতি লয় ।

মেঘনাৰায়ণ—এওঁৰ সময়ত ৰামচন্দ্ৰ নামৰ এজন জ্ঞাতি বৰ আচ্যৱন্ত হৈ উঠে আৰু গুৱাহাটীৰ বৰফুকনৰ অনুগ্ৰহত তেওঁ মদাৰতোলাত চৌধাৰী হয় । ৰামচন্দ্ৰে মদাৰতোলাত ঘৰ কৰে আৰু তেওঁ নিজ কন্যা অহল্যাৰ মেঘনাৰায়ণৰ পুত্ৰ হৰিনাৰায়ণত বিবাহ দি মদাৰতোলালৈ তুলি আনে ।

হৰিচৰণ আৰু ৰামচৰণ—হৰিনাৰায়ণৰ পুত্ৰ । ৰামচৰণে মোমায়েকৰ বিষয় লাভ কৰে ; আৰু তেতিয়াৰ পৰা পুনৰ এটো বংশৰ প্ৰতিষ্ঠাপন কৰিবলৈ ধৰে ।

বিষ্ণুচৰণ ওৰফে ভথো ববকায়স্থ—আহোমৰাজ চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ দিনত এওঁ ববকায়স্থ হয় । বিষ্ণুচৰণে যদিও ববকায়স্থ উপাধি গ্ৰহণ কৰি আচলতে কিন্তু তেওঁ সেই অঞ্চলৰ বৃদ্ধৰ বৰুৱাৰ কামতে কৰিছিল । এওঁৰ সম্মান নোহোৱা ববফুকনৰ তলতে আছিল । সেই সময়ৰ কামৰূপৰ পূব অঞ্চলৰ সমস্ত বৰুৱা, বৰকাইথ, চৌধাৰী, প্ৰশাসকী আদি ভথো ববকায়স্থৰ অধীনত আছিল । এওঁ শাসন কৰা ঠাইৰ সীমা উত্তৰে ভোটা, দক্ষিণে গুৱাহাটী হাৰ, পূবে বৰ নদী আৰু পশ্চিমে পাগলাদিয়া নদী আছিল বুলি কয় । বৰ্তমান বাইহাৰ ৪৫০০০ পৰিমাণে পাক চৈলা নদীৰ পাৰত তেওঁৰ থানা (সদৰ) আছিল ; আজি-কালি এই ঠাইক মাত্ৰতে "৭.০০০ গাওঁ ৫.০" বোলে । তেওঁ অলৈ-তলৈ যাবলৈ নিজৰ পিলখানাৰ বোলে ২২ টা হাতী সজাই লৈছিল ; কেতিয়াবা ক'ববাক গলে ভোৰ হাতীৰ ওপৰত চন্দ্ৰাতপ ভৰি ১২ শ মানুহ লগত লৈ বাঙালী বৰুৱা হৈ গৈছিল । ভথো বৰকাইথ গুৱাহাটীক গলে গোপেশ্বৰ আৰু চকিত জিৰণি লৈছিল । এই জিৰণিৰ সাইত একোটা শিলত আউজি তেওঁ জিৰণি লৈছিল । শিল দুটাত বোলে সেই কথা লিখাও আছিল । গুৱাহাটীক গলে তেওঁ পাণ্ডুতেই বাস কৰিছিল আৰু তাৰপৰা গৈ বৰফুকনক দেখা কৰিছিল । ইয়াৰ উপৰি চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰাজাই এই বংশৰ স্থাপিত শ্ৰীগোপাল বিগ্ৰহৰ সেৱা-পূজাৰ অৰ্থে তলত লিখা মাটি ধৰ্মোত্তৰ কৰি দিছিল :—

(১)

শ্ৰীৰাম:

শ্ৰীশ্ৰীগোপাল মূৰ্ত্তি

৬শতাব্দী চন্দ্ৰাদি দিব্বিৰক্ষত্ৰবন্দিত পাদপদ্ম শ্ৰীগোবিন্দপদধন্দ্বাৰ বিল্ববিগলধাৰিক স্বাভাৱনন্দিত মনোমৈত্ৰানন্দন অৱত কুলামলকমলবিক্ৰান্ত প্ৰচণ্ডমাস্তণ্ড শ্ৰীশ্ৰীশ্বৰ্গনাৰায়ণদেৱ শ্ৰীচন্দ্ৰকান্তসিংহ নবেশ্ৰ তৎপদসেবক লাম্বাধক বংশজ মহামাত্য প্ৰেবৰ শ্ৰীবৃহৎকুকুনেন দৰ্শা ধৰ্ম্মোত্তৰ প্ৰেমান পত্ৰিকেষং।

এতদ্বিবৰণং কাৰুৰূপ দেষৰ বড়ুৱা ও বৰকাৰুছ ও চৌধাৰি ও পাটোৱাৰী ও ভাগুৰদাৰ ও ঠাকুৰিয়া সকলো সাবধানে স্থনিৰ বড়বঙ্গৰ পৰগণাৰ আলীপুৰ তালুকৰ নিজ আলীপুৰ গ্ৰামৰ জোখাৰ উবাৰ মাটি ১০ দহপুৰা বড়ি ২ দুপুৰা উবাৰ বিল মদন

সিংহচাৰ

শামদেৱৰ খাটৰপৰা যীয়ালাৰ বড়িলৈ মদন কুড়ি এচোৱা বড়বঙ্গৰ পৰগণাৰ বাইহাতা তালুকৰ নিজ বাইহাতা গ্ৰামৰ জোখাৰ উবাৰ মাটি ১০ দহপুৰা বড়ি ২ দুপুৰা স্বতন্ত্ৰ তালুকৰ আলকুচি গ্ৰামৰ উবাৰ বিল মদনভেৰি ডোবা ১টা ৬ৰ পুণ্যাৰ্থে ৬তলে ভেৰি চৌধাৰিক ধৰ্ম্মোত্তৰ কবি দিয়া গল—আত বাজে নামক বৈক শি (৭) মালবৈ তালুকৰ সাতগাঞাৰ জোখাৰ উবাৰ ছাৰি দলনি মাটি ৪৮ দুকুৰি আঠ পুং ৬৬ৰ আগত নিত্যে নৈবিষ্ণু দি বস্তি জলাই ৬ক আশীৰ্বাদ কৈ ভাবিব (৭) পৌত্ৰাদি ক্ৰমে পৰম স্থখে উভয় কৰি থাকিব—ইহ মাটি বিলত কৰ কাটল, পদ, পঞ্চক বেঠ বেগাৰ চৌৰ চিনলা ধুমুচি মাবেতা জলকৰ জবকাৰ চকি ফাট হাট খাট দান খুত সৰ্ব বাব পৰিত্যাগ হৈল (৭) কোনোজনে অস্থথা
•১৮৭৭— ইতি—শক ১৭৪৩ তাৰিক—১০—

(২)

শ্ৰীৰাম

শ্ৰীশ্ৰীগোপাল বাহুদেব সিং

৬ ১৭৪৩ সৰুত আঘণৰ ২৮ দিন জায়াত লীং মদাবতলাৰ চৰাত পঞ্চ সভাগদ বিষ্ণুমাণে শ্ৰীবিষ্ণু চৰণ চৌধাৰিৰ স্থানে লেখিতঃ বৰবঙ্গৰ পৰগণাৰ তালুক বায়হাতাৰ ঠাকুৰীয়া টেড়িয়া বায়ত মহু কান্দুৰা সৰু টেড়িয়া এইহতক মুক কবি সমস্ত গঞা কৈছে বোলে তোমাৰ নামঘৰত খাপিত মূৰ্ত্তিৰ ৬৬ভোগ নৈবিষ্ণু পূজা অৰ্ছা চলাই শ্ৰীশ্ৰী৬৬দেৱ আসিৰ্বাদ কড়ি কুশল চিন্তি থাকিবড় নিশিন্ত্যে আমাৰ নিজ গঞাৰ পূৰ্বৰ পাতনী জোখাৰ উবাৰ জলাতন ভয়াই ডোবা সহিতে মাটি ১০ পুৰা সন্নকা টোলৰ বড়ি পুৰা.....কে তোমাক বৰ্ম্মোত্তৰ কবি দি.....তোমাৰ পুত্ৰ পৌত্ৰাদি ক্ৰমে ৬৬ কুশল চিন্তি পৰম স্থখে ভোগ কৰি থাকিবা ভয়াই ডোবাৰ মাটিৰ হুদ পূৰ্বে টেড়িয়া পাইকৰ সিমা পঠিয়ে ভৰলিৰ ঘৰবাড়ি কলাই দিয়া উত্তৰে পাইকৰ মাটিএ সিমা দক্ষিণে পাইকৰ সিমা—বড়িৰ সিমা পূবে আলিৰ বাট পশ্চিমে বসিষ্ঠিয়া দেৱবিয়াৰ জমিৰ সিমা দক্ষিণে সৰু বঙ্গৰ ব্ৰহ্মভবিয়া জমিৰ সিমা ইহ মাটিৰ কৰকটল পদ পঞ্চক

বেঠ বেগাব চোৰ চিনাল ধুমুচি মাৰেচা.....দান খুত মাগন খবছ ইত্যাদি পলাপচা ৰাজদত্ত বিতিবেক সৰ্ক বাব পৰিত্যাগ হল আৰু আমাৰ চৌধাৰি পটোৱাৰি তালুকদাৰ ঠাকুৰিয়া কোনেএ এই মাটিৰ ওপৰত ৩৬দিনা পত্ৰবদৰে আমোল দস্তৰ চলাব নাপাই এই নিবন্ধে ভোজ ভাত খাই বাটা পিদ্ধি আত্মামহুদানে ধৰ্মস্তৰ পত্ৰ লেখি দিয়া গল। ইচাদ (১৭ জন মাহুহৰ নাম আছে)

* বিষ্ণুচৰণ চৌধুৰী ওৰফে ভৰ্থো বৰকায়স্থে নিজৰ ঘৰত অনেক ব্ৰাহ্মণ আদি সংহত জনা পণ্ডিত ৰাখি বহুত সংহত পুথি লিখিছিল। তেওঁ নিজেও সংহত বিদ্বাত বৰ পাৰ্গত আছিল। তেওঁৰ নিজহাতে লিখা অনেক সংহত পুথি দেখিবলৈ পোৱা যায়। তেওঁ নিজহাতে লিখা আয়ুৰ্বেদ শাস্ত্ৰৰ মূল গ্ৰন্থ বৃহৎ কল্পক্ৰম নামেৰে পুথি এখন আছিল। সেই পুথিত তেওঁৰ কিছুমান বিবৰণ লিখা আছে বুলি শুনা যায়। বৰ্তমান সেই পুথিখন বৰকায়স্থৰ পৌত্ৰ শিবচৰণ চৌধুৰীৰ হাতৰপৰা এই ফাইচলাৰ সহিতে দৰ্গীয় হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে নিছিল বুলি এই বংশৰ বংশধৰ শ্ৰীযুত অধিকাচৰণ চৌধুৰীৰ টোকাৰপৰা জানিব পৰা যায়।

শ্ৰীহৰি ভূঞাৰ বংশ (পাটোৱাৰী শাখা)

বৰমাখিবাৰা

১

পো: টিহ।

শ্ৰীহৰি ভূঞা

গোত্ৰ—কৌশিক।

| ২

১। জগতনাৰায়ণ ভূঞা—এওঁৰ ওপৰৰ ৩৪ পুৰুষৰ নাম

| ৩

হেবোৱা বুলি অহুমাণ হয়।

সতনাৰায়ণ

| ৪

গোপালনাৰায়ণ

| ৫

১। ধনোৰাম তালুকদাৰ

২। গোবৰ্দ্ধন মজুমদাৰ [ডাঙৰদিয়াত আছিল]

বৰমাখিবাৰা

ওৰফে তন্ত্ৰেখৰ মজুমদাৰ

| ৬

ভা: ৰাধিকা

জয়নাৰায়ণ ভূঞা

| ৭

ভবানন্দভূঞা

বলোৰাম তালুকদাৰ

| ৮

ভা: যমুনা

ধনেশ্বৰ তালুকদাৰ

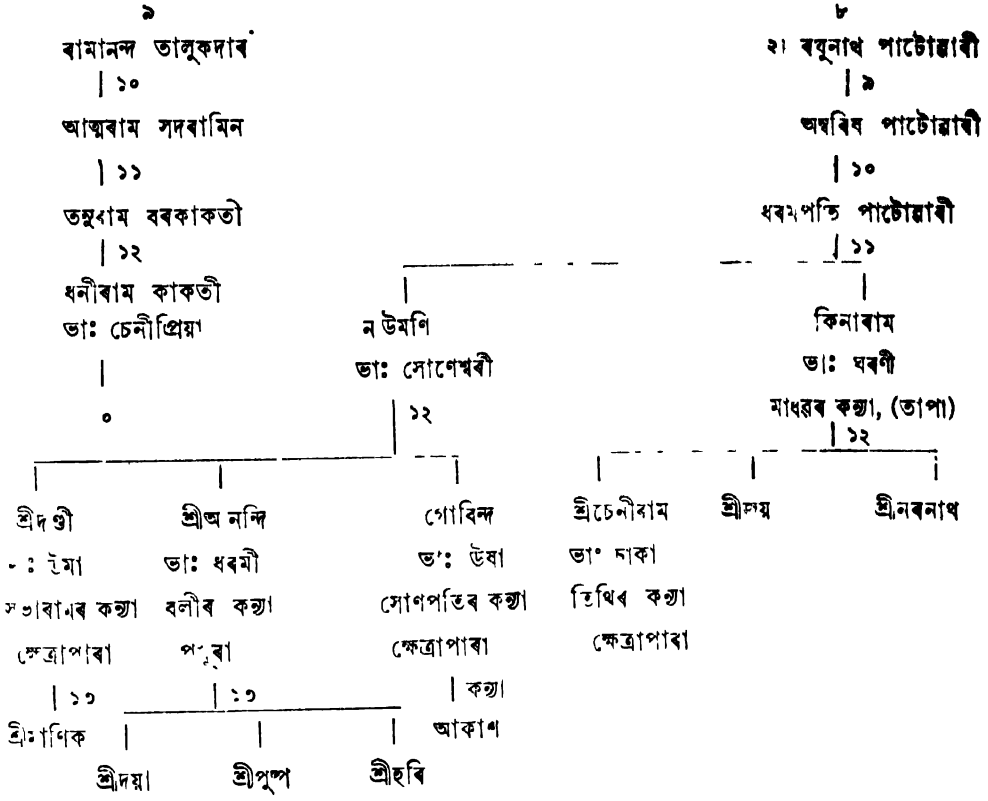
| ৮

| ৯

ৰামানন্দ তালুকদাৰ

১। ৰামদত্ত

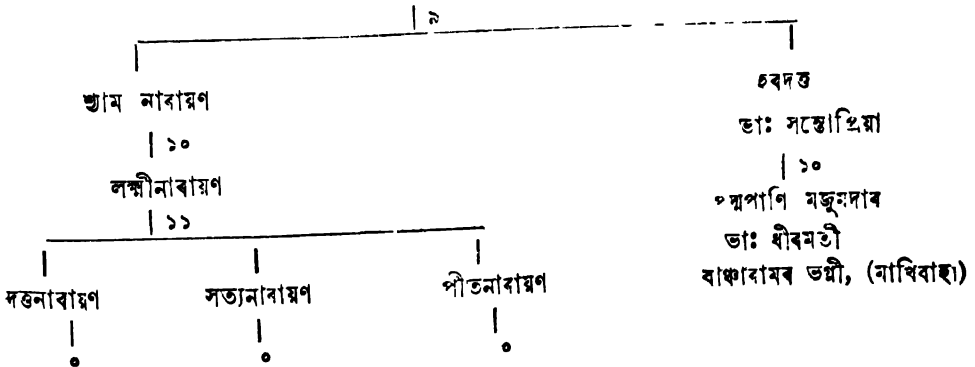
২। বয়ুনাথ পাটোৱাৰী

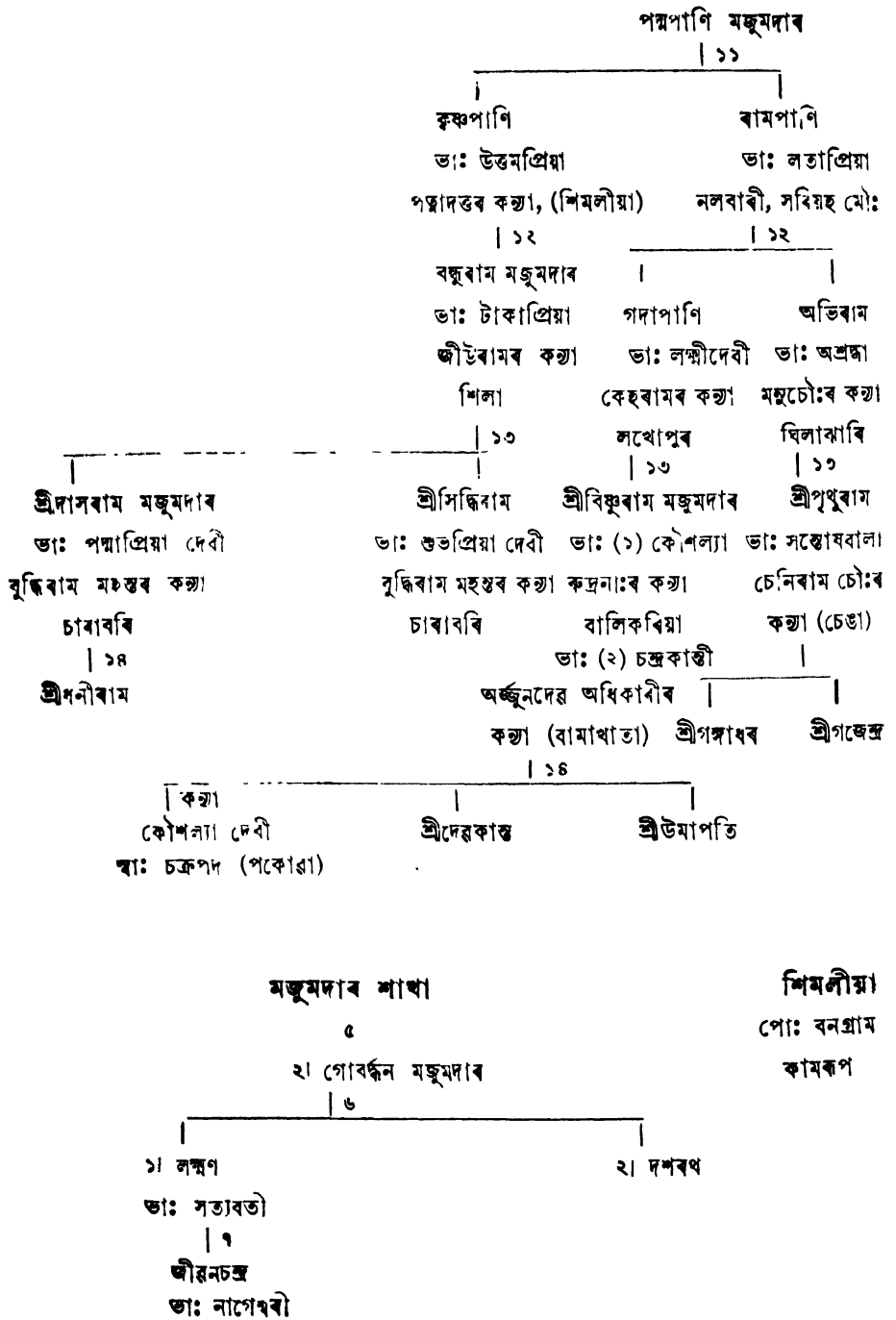

মজুমদাৰ শাখা

বৰমাধিবাছা

৮
১। বামদত্ত পাটোৱাৰী

জীৱনচক্ৰ

| ৮

কৃষ্ণচৰণ

ভাঃ লক্ষ্মীপ্ৰিয়া

| ৯

ৰামপতি

ভাঃ স্মিত্ৰাদেবী

| ১০

১। ৰামপতি মজুমদাব

২। ধনপতি মজুমদাব

| ১১

চানৰাম

ভাঃ অক্ষুতী

| ১২

ৰামসিংহ

ভাঃ দয়াপ্ৰিয়া

| ১৩

সন্তোৰাম

ভাঃ বাণেশ্বৰী

সভাৰামৰ ভগ্নী

পকোৱা

| ১৪

ভোলানাথ

ভাঃ অন্টিপ্ৰিয়া

গোবিন্দৰ ভগ্নী

শিমলীয়া

| কছা

| কছা

সুবান

স্বাঃ গোবিন্দ

শিমলীয়া

| কছা

বশ্মি

স্বাঃ গৰ্গ

চেঙা

| কছা

দুতিৰাম

ভাঃ ভুবনেশ্বৰী

আতিৰামৰ কছা

শিলা

| ১৫

| কছা

ধৰমপ্ৰিয়া

স্বাঃ দণ্ডীৰাম

উলুবাৰী

| কছা

নাৰায়ণ প্ৰিয়া

স্বাঃ সভাৰাম

পকোৱা

| কছা

লক্ষ্মী

স্বাঃ পুষ্প

শিমলীয়া

| কছা

সব্বৰী

শ্ৰীমাধৱ

শ্ৰীকেশৱ

শ্ৰীৰবং

শ্ৰীভৃগু

শ্ৰীপত

শ্ৰীহৰেভ

ভাঃ সাবিত্ৰী

হৰিমল্লৰ কছা (পকোৱা)

১০

২। ধনপতি মজুমদাৰ
 ভাঃ গঙ্গাপ্ৰিয়া দেবী
 | ১১
 কাহাপাণি
 ভাঃ ময়না
 | ১২

১। গজপতি ভাঃ (১) হৰমায়ী (২) অক্ষয় ১৩	২। সভাপতি ভাঃ নাগেশ্বৰী ১৩ দয়াবান পাটোৱাৰী ভাঃ সোণাপ্ৰিয়া দেবী	৩। কমলাপতি নাজিৰ ভাঃ কীৰ্ত্তনপ্ৰিয়া
---	--	---

কীৰ্ত্তিবাম ভাঃ অশ্ৰদ্ধা ১৪	সনাতন ভাঃ হৰিপ্ৰিয়া খাৰশিঠা ১৪ বননাথ ভাঃ মোহণদেবী	শ্ৰামনাবায়ণৰ পেহী (নন্দগাওঁ) ১৪ পৰ্বত মণ্ডল ভাঃ কেতেকী বেণাবামৰ কছা বালিকৰিয়া
-------------------------------------	---	--

কাশীনাথ ভাঃ সন্ধ্যা বনগাওঁ কছা	তত্ববাম ভাঃ মাইচানা দাহনী কছা সুন্দা	বননাথ ভাঃ মোহণদেবী শ্ৰামনামৰ ভগ্নী পকোৱা ১৪	গমতপ্ৰিয়া ভাঃ কৃষ্ণ বৃহুচা ভাঃ মহেশ্বৰ শিমলীয়া	ভাঃ জন্টিবান কছা পাপতী ভাঃ গোপাল দৌলশাল	কছা শ্ৰীসৃষ্টিবাম ভাঃ উৰো কাগীৰামৰ কছা (বালিকৰিয়া)
---	--	---	--	---	--

কছা শচীবালা ভাঃ জ্ঞানেশ্বৰ মাখিবাছা	কছা শৰ্মাপ্ৰিয়া ভাঃ পূৰ্ণচন্দ্ৰ বনগাওঁ	কছা দেবী	শ্ৰীগজেন্দ্ৰ	শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ
--	--	-------------	--------------	---------------

১১

৩। কমলাপতি নাজিৰ

১২ শ্ৰীগজপতি ভাঃ শ্ৰীগণেশ্বৰী	জীউবাম [স্বাম্বৰামৰ পোন্ধ পুত্ৰ।]
-------------------------------------	--------------------------------------

১২। প্ৰাণপতি

| ১৩

হৰমোহন

ভা: (১) চিকাণ (বামেশ্বৰ কল্পা, চামতা)

(২) বথেশ্বৰী (ভকত মণ্ডল কঠা, বলাকুচি)

| ১৪

কল্পা	কল্পা	কল্পা	
ভাৰতীদেবী	নৰমীদেবী	গহীন	শ্ৰীচন্দ্ৰমোহন
স্বা: অমৃত	স্বা: লোহিত	স্বা: বাধানাথ	ভা: লক্ষ্মীদেবী
পকোৱা	চামতা	শিমলীয়া	হৰদত্তৰ কল্পা পকোৱা

| ১৫

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
ব্ৰজবালা		শ্ৰীকন্দৰ্প	শ্ৰীমান	শ্ৰীমান	শ্ৰীমান
স্বা: মমতবায় চৌ:		ভা:			
জয়সাগৰ		ললিতচন্দ্ৰৰ কল্পা			
		শিমলীয়া			

৬

২। দশৰথ মজুমদাৰ

ভা: যশোদা দেবী

| ৭

ইন্দ্ৰজিত

ভা: কনকলতা

| ৮

অক্ষয়চন্দ্ৰ

ভানুমতী

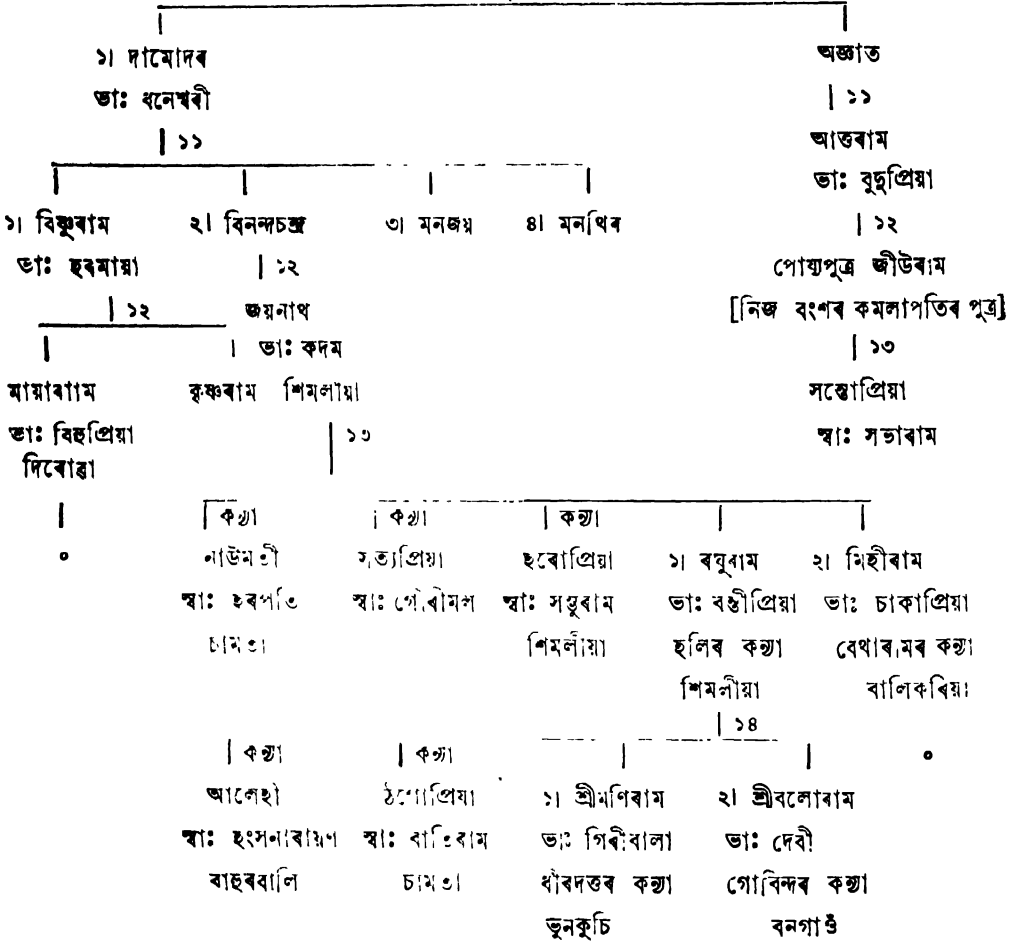
| ৯

পূৰ্ণচন্দ্ৰ

ভা: বনমালা

৯। পূৰ্ণচন্দ্ৰ

| ১০

১১

৩। মনজয় মজুমদাৰ
ভাঃ তজ্জোপ্ৰিয়া
ভক্তিৰামৰ ভগ্নী (চামতা)
| ১২
শেহৰাম
ভাঃ জীউপ্ৰিয়া
অদলুৰ কছা (শিমলীয়া)

১২। শেহবাম

| ১০

কন্তা		
হালধি	শ্ৰীউদয়চন্দ্ৰ	শ্ৰীলোহিত
স্বাঃ উদিত	ভাঃ খৰ্গেশ্বৰী	
বালিকৰিয়া	সাদিবামৰ কন্তা	
	বালিকৰিয়া	

১১

৪। মনথিৰ মজুমদাৰ

ভাঃ কাঞ্চন

| ১২

সোণাবাম

ভাঃ পূৰ্ণিমা

জিতবামৰ কন্তা (পকোৱা)

| ১৩

কন্তা	কন্তা			
সুন্দৰীদেবী	জগতপ্ৰিয়া	শ্ৰীহীৰিৰাম	শ্ৰীগঙ্গাবাম	বতিৰাম
স্বাঃ মথোৰাম	স্বাঃ ৰবিচন্দ্ৰ	ভাঃ কুঁহ	ভাঃ প্ৰভাকৰী	ভাঃ বজ্জতপ্ৰিয়া দেবী
চামতা	বালিকৰিয়া	গৰ্গনাৰামণৰ কন্তা	মুকুন্দৰ কন্তা	চন্দ্ৰহৰি বৰুৱাৰ কন্তা
		বাহুবালি	বালিকৰিয়া	বাহুজানি

১

গৰ্গৰ্ববায় ভূঞাৰ বংশ

|

০ ৫ পুৰুষৰ নামৰ অভাব।

| ৭

বৰ্গজয়

ভাঃ বতেহী

| ৮

নাউৰাম	মনজয়
ভাঃ পত্নী	ভাঃ সোণাপ্ৰিয়া
মিঠাবামৰ কন্তা (শিলা)	বাহুবামৰ কন্তা (শিলা)

চাবাবৰি।

পোঃ টিহ।

৮	৮		
নাউৰাম	বনজয়		
কছা	৯		
ভবানী	কছা	কছা	
স্বা: হলিৰাম	বানেশ্বৰী	মাণিক	কষ্টিৰাম
বজালি	স্বা:	স্বা:	ভা: শ্ৰামাসুন্দৰী
	পকোৱা	চামতা	ফুহিৰামৰ কছা
			শিলা
			১০
	কছা		
	মাইপ্ৰিয়া	শ্ৰীবলিৰাম	
	স্বা: সোণাৰাম	ভা: গোলকপ্ৰিয়া	
	চামতা	বাহুৰাধৰ কছা	
		বালিকবিয়া	
		১১	
কছা			
অশোক	শ্ৰীকবিচন্দ্ৰ		

দাহুদীৰ গুণনিধি জুগুৰ বংশ (কাকতী শাখা)

১	গুণনিধি [দাহুদি]
২	বনমালা
৩	চয়নাৰায়ণ [এওঁৰ ভায়েক এজন বৰী'ল ঘায়]
৪	হৰিনাৰায়ণ
৬:	ময়না
৫	নৰহৰি কাকতী
	ভা: শুৱে (পথুৰা)

বৰশিলা

পো: বেলশৰ
শিমলীয়া
পো: বনগ্ৰাম

৫। নবহরি কাকতী

| ৬

১। বীরমল

ভাঃ কঞ্চান

সন্তোষ ভগ্নী (ববী)

২। ভোগবাম

[বংগ নাই]

৩। বজুবাম

ভাঃ কল্পিত

মহলাব কল্পা (ববী)

| ৭

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা			
...	মাইচানা	বিজয়ল	কল্পমল

৪। গোবীন্দাচরণ স্বাঃ দয়্যাম মহন্ত
নন্দগাওঁ চাবাববী

স্বাঃ
ঘিলাজাবিব অধিকার
শিমলীয়া
কণাকাটাৰ ভগ্নী (ববী)
ভাঃ (১)
বগামলৰ কল্পা
ভাঃ (২)
যাত্রার কল্পা (চামতা)

কল্পা	কল্পা		
মুন্দবী	চন্দ্রপ্রিয়া	তত্ত্ববাম	•
স্বাঃ	স্বাঃ বাতিবাম	ভাঃ	
সুকাইকুটি	চামতা	ভেবোর কল্পা (ববশিলা)	

| ৮

কল্পা	কল্পা		
মাহিন্দী	শ্রী অক্ষয়	শ্রীগৌৰী [ববশিলাত বাস কবে]
স্বাঃ নন্দভূঞা (শিমলীয়া)			

৬

৩। বজুবাম

| ৭

কল্পা	কল্পা				
সোণপাহী	কুহী	১। সাদিবাম	২। শীকু	৩। মাণিক	৪। ধনী
ভাঃ ভোলানাথ	স্বাঃ আলহ	ভাঃ	ভাঃ মমত	ভাঃ আদ্য	৫। হদি
দিক্কা	চাবাববী	পদ্মনাচরণৰ কল্পা	কাশীৰ কল্পা	বিজয়নাথৰ কল্পা	বকরাৰ কল্পা
		নন্দগাওঁ	শিমলীয়া	নন্দগাওঁ	

| কল্পা | ২ [শিমলীয়াত থাকে]

কল্পা			
বজ্জনী প্রভা	কল্পা	শ্রীবিবাম	শ্রীকবিব
স্বাঃ মধুবনাথ	বিজুপ্রভা	ভাঃ গহীনপ্রিয়া	
মাখিবাহা		গলাব কল্পা (চাবাববী)	

এই বিখ্যাত বংশটোৰ ইতিবৃত্ত সংগ্ৰহ কৰিব পৰা নহল।

৮ম পুৰুষ ৯মাদিৰাম কাকতী ডাঙৰীয়া—এজন বিখ্যাত গণিত শাস্ত্ৰবিদ পণ্ডিত আছিল। এওঁ গবৰ্ণমেণ্ট স্কুলত শিক্ষকতা কৰিছিল আৰু “সৰল পাটীগণিত,” “মানসাক্ষ” আদি নামৰ কেইবাখনো গণিত পুথি ৰচনা কৰে। সৰল পাটীগণিত চাৰি খণ্ড বৰ্তমান সময়লৈকে প্ৰাইমাৰ, ছাত্ৰবৃত্তি, হাইস্কুল আদিত চলি আছে।

এওঁৰ ভায়েক মাণিকচন্দ্ৰ কাকতী ডাঙৰীয়াই বি, এ, লৈকে পঢ়িছিল। চিলঙৰ চেক্ৰেটৰিয়েটত কিছু দিন চাকৰি কৰি অলপ বয়সতে হৰ্গী হয়।

এই বংশৰ লগত কামৰূপৰ বিখ্যাত বিখ্যাত কায়স্থ বংশৰ বৈবাহিক সম্বন্ধ আছিল; তাৰ পৰাই এই বংশটোৰ প্ৰভাৱ অনুমান কৰিব পাৰি। কিন্তু বৰ দুখৰ বিষয় বিখ্যাত ১৮৯৭ চনৰ ভূমিকম্পৰ লগে লগে অৱস্থা শোচনীয় হোৱাত বংশধৰসকল নানা ঠাইত দৈজ্ঞ ভাৱে জীৱন নিৰ্বাহ কৰিব লগাত পৰিছে।

কৃষ্ণৰাম—শিমলীয়াত আছে। বীত ১৬৮ পুৰা আৰু দাছদিত ১০ পুৰা নানকাৰ আছিল। দাছদিত মাটি বৰ্তমানে আছে।

শিলেকুচি (মজলদৈ) বৰ্তমানে দীগিবপাৰ।

পো: পাখৰি ঘাট

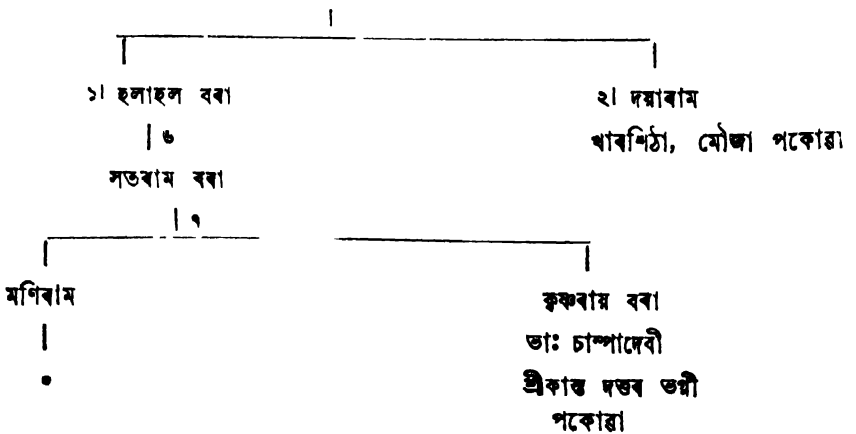
গোত্ৰ—অলম্যান

ধৰ্ম সম্প্ৰদায়—ভাগৱতী

মন্দিৰভোলা

পো: বাইহাট

মধুহৃদন বা বামপাটগিৰি

৭

২। কুকুৰাৰ বৰা

| ৮

কক্সা	কক্সা	কক্সা	
জয়মালা	জয়ন্তীদেবী	খৰ্গেশ্বৰী দেবী	শ্ৰীদেহীৰাম বৰা
স্বাঃ চন্দ্ৰমল মৌজাদাৰ	স্বাঃ জয়ৰাম দত্ত বৰুৱা	স্বাঃ চমকৰাম	ভাঃ (১) যবগুৱা
চমুৱাপাৰা	চমুৱাপাৰা	দিগীৰপাৰ	কামেশ্বৰ কক্সা (দিগীৰপাৰ)
			ভাঃ (২) শৰাই
			হুতিৰাম কক্সা (পুনিয়া)
			ভাঃ (৩) বসুন্ধৰী
			গতিৰাম কক্সা (বৰহাটা)

| ৮

শ্ৰীগহীন

[বহুমানো এওঁ দিগীৰপাৰত আছে]

হলাহল—কামৰূপৰপৰা মঙ্গলদৈলৈ উঠি যায়; তাত তেওঁ বৰা উপাধি পাইছিল আৰু বৰাৰপৰা শিলেকুচিত ১৬ পুৰা, টংলাত ৪৮ পুৰা, গৰুঘোপাত ৭১০ পুৰা নিস্কৰ ভূমি পাইছিল।

বৰ কাৰুৰ বংশ

ৰামাপাৰা

১

বনমালী চৌধাৰী

গোত্ৰ—কৌশিক

ধৰ্ম সন্মদা—ভাগৱন্তী

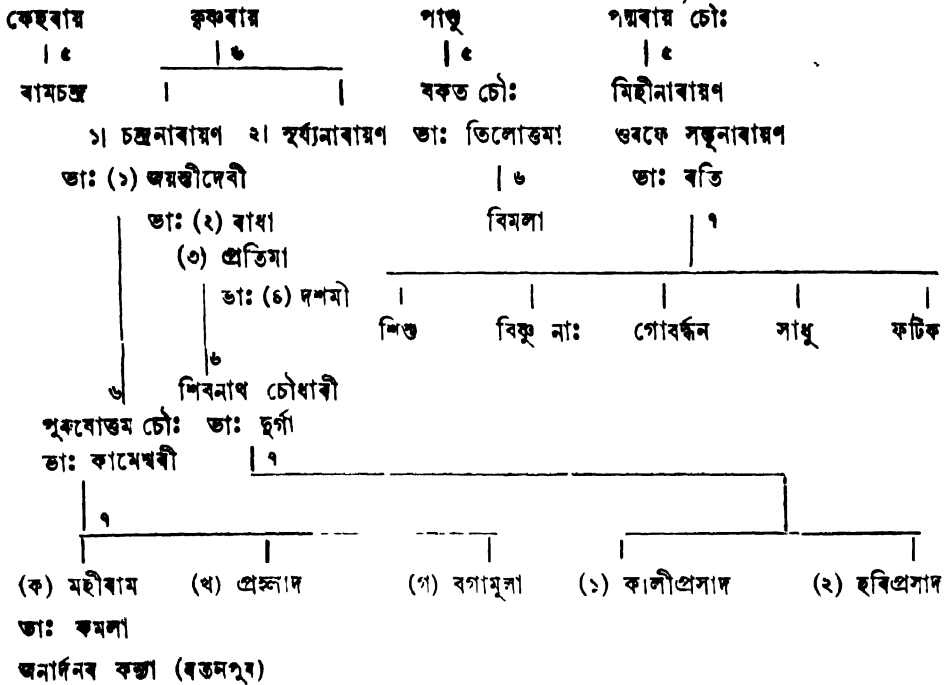
| ২

ভামৰায় চৌধাৰী (বৰকাষত)

ওৰফে চাংৰায় বৰকাষত

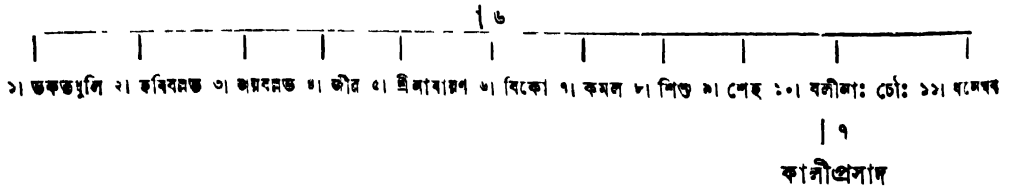
| ৩

আনন্দৰায়				কক্সা
ভাঃ পৰমেশ্বৰী				দেৱহুতি
				স্বাঃ অনন্তৰাম আতা
				কোৱামৰা গত্ৰ
				শিৱসাগৰ
কেহৰায়	কুকুৰাৰ	পাতু	পদ্মৰায় চৌ:	

৫

১। চন্দ্রনাভায়ণ
তাঃ (৪) দশমী

৬

১। ভকতধূলি
তাঃ অর্ধাদেবী
| ৭
শ্রীবামচন্দ্র চৌধারী
তাঃ লক্ষ্মীদেবী
দামোদর ঠাকুরব কস্তা (অক্ষরীদিয়া সত্র)

গুণককুচি
ষবপেটা

৭। শ্রীবামচন্দ্র চৌধারী

কল্পা	কল্পা	
কুম্ভ	মোকদা	বমেশ্চন্দ্র
স্বাঃ ববিচন্দ্র	স্বাঃ দীননাথ বায়	
দৌলাগাল	ববপেটা	০

৬

২। হবিবল্লভ চৌধারী

ভাঃ কমলা ওবফে বিষ্ণুপিয়া

| ৭

বদনাথ

ভাঃ ধর্মেশ্বরী

| ৮

গৌরীপুত্র

কুম্ভ চৌধারী

ভাঃ অক্ষিকা

| ৯

শ্রীত্বেলোকনাথ চৌধারী

ভাঃ ভাৰতী দেবী

শব্দচন্দ্র দত্তৰ কল্পা (গৌরীপুত্র)

| ১০

কল্পা

কিৰণবালা

স্বাঃ হেমন্তকুমার বৰুৱা

চামতা

কল্পা

মিৰণবালা

স্বাঃ অনন্তপদ চৌধারী

পকোৱা

গৌরীনাথ চৌধারী

ভাঃ হবিপ্রিয়া

| ৯

গোলোক

০

গৌরীপুত্র, গণকহুচি, স্ববিশ্বালভাঙা

গোৱালপাৰা

৬

১১। ধনেশ্বৰ চৌধারী

ভাঃ শৈব্যা

| ৭

চক্ৰপাণি

ভাঃ কমল

৮। বৃষ্টিচন্দ্র চৌধারী

| ৯

ভবানী প্রসাদ

ভাঃ ধাতুকী (চেঙা)

| ১০

| কল্পা

মহামায়াদেবী

স্বাঃ গোবিন্দ দত্ত

বালিকবিয়া

|

বামপ্রসাদ

ভাঃ দয়ামণী দেবী

হংসনাথ দত্তৰ কল্পা

মালিকুচি

| ১১

শ্রীঅবিন্দ চৌধারী

এই বংশৰ ১ম পুৰুষ বনমালী চৌধারী—কোচ বজাৰ অধীনত চৌধারী হৈছিল। এওঁ বামাপাৰাত বাস কৰাৰ কাৰণে এওঁক বামাপাৰা-চৌধারী বোলা হৈছিল। এওঁৰ পুত্ৰ শ্ৰামৰাষ চৌধাৰীৰ দিনত বনমালী আছোমৰ অধীন হয়; তেতিয়া শ্ৰামৰাষক ছাৰ্দিয়া চকিৰ ভাৰ দিয়ে আৰু আছোমৰাঙে এওঁক বৰকায়স্থ উপাধি দি কিছুমান সৈন্ত তেওঁৰ তলত ৰাখিবলৈ অৰ্দেশ কৰে। শ'লগুৰীয়া গোসাই এনপু আতাৰ চৰিতত এওঁক “চাংৰায়” বোলা হৈছে। আছোমৰাজ এওঁক বাঘবৰ পৰেশ্বৰসৈতে এক হাজাৰ পুত্ৰ নিস্কৰ মাটি দিয়া বুলি বংশধৰসকলে কয়, বৰ্তমানে তাৰ চিন স্বৰূপে কিছু ভূমি আছে। চক্ৰপতিসিংহ বজাই এই বৰকায়স্থৰ দেৱছতী নামৰ কল্পাকেই সেই সময়ৰ কোৱামৰা সম্বন্ধে গোসাই এনপু আতাক বিয়া কৰাই দিয়ে; এই বিয়াত বৰকায়স্থে দাস-দাসীসৈতে চোৰ সম্পত্তি উৎসৰ্গা কৰিছিল।

এই বৰকায়স্থৰ বংশত কেইবাজনেও পৰবৰ্তী কালত চৌধাৰী বিস্ময় কৰিছিল; কিন্তু মানব আক্ৰমণৰ লগে লগে এই বংশৰ প্ৰভাৱ, ঐশ্বৰ্য্য সমস্ত ধ্বংস হয়। শেষত এই বংশৰ বংশধৰসকলৰ কেইবাজনো কোৱালপাৰাত গৈ আশ্ৰয় লয়। কেইজনমান কামৰূপৰ অন্তৰ্গত গাঁৱত গৈ বাস কৰে। গণককুচিৰ পুত্ৰ বামচন্দ্র চৌধাৰী বাস কৰে; এওঁৰ বনেশচন্দ্র চৌধাৰী নামৰ এটি স্ত্রীযোগ্য পুত্ৰ আছিল। এফ, এ প'চ কৰি বৃত্তি লাভ কৰি বি, এ, পঢ়িছিল; কিন্তু ১২২১ চনৰ অসযোগ অন্দোলনৰ সময়ত তেওঁ কলেজ ত্যাগ কৰি বাতৰি কাকত-চলোৱা শিক্ষা কৰিবলৈ ধৰে; শেষত ডিব্ৰুগড়ৰ “টাইম্‌চ অৱ অসাম” কাকতৰ কাম কৰি থাকোঁতে হঠাৎ মৃত্যু ঘটে।

শ্ৰীমুখত্ৰৈলোক্য নাৰায়ণ চৌধাৰীয়ে—লক্ষীপুৰ ষ্টেটত চাকৰি কৰি জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰে।

বন ছুতৰ কথা এই বৃহৎ বংশৰ বিশেষ কথা লিপিবদ্ধ কৰিবলৈ আমি একো নাপালোঁ। অৱস্থাৰ পৰিবৰ্তনৰ লগে লগে এই ডাঙৰ বংশই নিজৰ পূৰ্ব পুৰুষৰ কীৰ্তি কলাপ আদি পাহৰিব লগাত পৰে।

চন্দ্ৰনাৰায়ণ চৌধাৰী—বগবীবাৰী পৰগণাৰ বামাপাৰাৰ চমুৱাদাৰ আছিল। শ্ৰীযুত বামচন্দ্ৰ চৌধাৰীৰপৰা চমুৱাপাৰাৰ হৃদ এইদৰে থকা জানা যায় :— পূবে বৰপেটা, পশ্চিমে জাহানাবিল, উত্তৰে চাউলখোৱা আৰু দক্ষিণে ব্ৰহ্মপুত্ৰ। ইয়াৰ ভিতৰতে বোলে একহাজাৰ পুৰা মাটি এওঁৰ দখলত আছিল। ইয়াত আছোম বজাৰ এটা দুৰ্গ আৰু হাদিৰা নামৰ চকি আছিল। জাহানাবিলৰ কাষত দুৰ্গৰ চিন বৰ্ত্তমান সময়লৈকে থকা শুনা যায়। চন্দ্ৰনাৰায়ণ বৰ বাহুবলী আৰু বীৰ আছিল; তেওঁ অকলে এটা গড় মাৰা প্ৰবাদ আছে।

চন্দ্ৰনাৰায়ণৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ বলিনাৰায়ণ হাদিৰা চকিৰ বন্ধক আছিল। এই চকিত বলিনাৰায়ণৰ তলেও এদল সৈন্ত আছিল। এৱেঁই বঙ্গ আৰু আছোম ৰাজ্যৰ মাহুহৰ যাতায়াতৰ “চাপ” (পাচ) দিছিল। বঙ্গনাথ চৌধাৰীলৈকে এই বংশৰ উপৰি পুৰুষসকল বগবীবাৰী পৰগণাৰ চৌধাৰী থকা শুনা যায়।

কেন্দুকুটীয়া বৰুৱা বংশ।

কেন্দুকুটি

১

পোঃ নলগৰ

অম্বৰিষ ৰায় ভূঞা

গোত্ৰে—অগ্নিহোত্ৰী

| ২

ধৰ্মসম্পদা—ভাগৱতী

কবিকণ্ঠ ৰায়

প্ৰবৰ—আত্ৰেয়, অম্বিৰম

| ৩

হেমবণ্ঠ ৰায়

| ৪

মাধবচন্দ্ৰ

| ৫

১। লালমোহন

২। হৰিহৰ ওৰফে গদাধৰ

[মজলদৈৰ চমুৱাপাৰাক উঠি যায়]

| ৬

লক্ষ্মীনাৰায়ণ

সোমনাৰায়ণ

| ৭

ভ্ৰামনাৰায়ণ

দত্তনাৰায়ণ

শিঙনাৰায়ণ

| ৮

প্ৰাণনাৰায়ণ

কীৰ্ত্তি

ভাঃ সুৰ্য্যপ্ৰিয়া

| কস্তা

ভূনকুটি

মাণিকপ্ৰিয়া দেৱী

ভাঃ বামনাৰায়ণ বৰুৱা (নন্দগাওঁ)

৮
প্রাণনাৰায়ণ বৰুৱা

১। গজেন্দ্রনাৰায়ণ বৰুৱা
ভাঃ কেতেকী
শ্ৰীযুত যাদবচন্দ্ৰৰ ঘৰৰ
বালিকৰিয়া

২। বীৰনাৰায়ণ বৰুৱা
ভাঃ সোণাপ্ৰিয়া
শ্ৰীযুত মথুৰৰ ঘৰৰ
বালিকৰিয়া

| ১০

| কছা

পদ্মনাৰায়ণ

মহীনাৰায়ণ

মধুনাৰায়ণ

ধ্বজনাৰায়ণ

শ্ৰীযুত নন্দৰামৰ আনু
জাপাৰকুচি

ভাঃ বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেবী
শিবৰ কছা
তেৰেচিয়া

ভাঃ চিকণ
তাপা

ভাঃ মাণিক
তাপা

| ১১

শ্ৰীঅমৃতনাৰায়ণ বৰুৱা
ভাঃ মহামায়া
বৰুপতিৰ কছা পকোৱা

কপন'ৰায়ণ
০

পুন্স

আদিভা

| ১২

| কছা

উৰ্মিলাদেবী
বাঃ জগতচন্দ্ৰ চৌঃ
চপাই (মঙ্গলদৈ)

শ্ৰীহংসনাৰায়ণ
ভাঃ পাৰ্বতী
হৰিমল্লৰ কছা
পকোৱা

শ্ৰীকন্দৰ্পনাৰায়ণ
ভাঃ উৰ্মিলাদেবী
দাসোৰাম ভূঞাৰ কছা
শলা

শ্ৰীত্ৰৈলোক্য

| কছা

বিমলা

| কছা

গিৰিজা

শ্ৰীহৰেন্দ্রনাৰায়ণ বৰুৱা

৯

(২) বীৰনাৰায়ণ

| ১০

| কছা

ভানুমতী

১। কমলনাৰায়ণ

২। যজ্ঞনাৰায়ণ

বাঃ সিদ্ধনাৰায়ণ
নন্দগাওঁ

২। কাণ্ডবাম

| ১০

কল্পা	কল্পা	কল্পা								
বগেশ্বৰী দেবী	সুমিত্ৰাদেবী	পূৰ্ণিমা দেবী	১। চন্দ্ৰমল দত্ত বৰুৱা	২। শ্ৰীজয়মল						
স্বাঃ কামেশ্বৰ	স্বাঃ নন্দবাম চৌঃ	স্বাঃ ভদ্ৰনাৰায়া	মৌজাদাৰ		ভাঃ জয়ন্তীদেবী					
দিগীৰপাৰ	চপাই (মঙ্গলদৈ)		১১			কৃষ্ণবামৰ কল্পা শিলেকুটি				
কল্পা	কল্পা									
১। নন্দবী	বানেশ্বৰী	শ্ৰীহৰিৰাম দত্ত	শ্ৰীদণ্ডী	শ্ৰীবিষ্ণা	শ্ৰীললিত	শ্ৰীমহেন্দ্ৰ	শ্ৰীহৃদা	শ্ৰীকণক	শ্ৰীসত্যাত	শ্ৰীজিতেন্দ্ৰ
স্বাঃ পদয়ানন্দ চৌঃ	ভাঃ (১) দেবমায়ী									
চেঙা	বস্তুপতিৰ কল্পা (পকোৱা)									
			কল্পা		ভাঃ (২) বিৰজাদেবী					
			বিমলাদেবী		হৰেশ্বৰ অদিকাৰীৰ কল্পা					
					সুন্দৰীদিয়া সজ					

১০

১। জয়মল দত্ত বৰুৱা

| ১১

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা				
বাধিকাদেবী	ডালিমী	লাহেশ্বৰী	মনেশ্বৰী	শ্ৰীবলীৰাম	শ্ৰীফনীশ্বৰ	শ্ৰীধনীৰাম	
স্বাঃ মহৎচন্দ্ৰ	স্বাঃ লুলিতচন্দ্ৰ			ভাঃ			
দিগীৰপাৰ	বালিকৰিয়া			গজেন্দ্ৰৰ কল্পা (পকোৱা)			

কেন্দুকুটীয়া বৰুৱা বংশৰ কথা।

১। **অৰুণবিষ** } তিনিও কৰি আছিল। মাধৱচন্দ্ৰ কিছুকাল কামৰূপৰ বৃদ্ধবৰুৱা হৈছিল আৰু
 ২। **কবিকৰ্ত্ত** } তেওঁ শ্ৰীগোপাল বিগ্ৰহ স্থাপন কৰি দৈনিক নাম কীৰ্ত্তন কৰিছিল। মাধৱচন্দ্ৰ
 ৩। **মাধৱচন্দ্ৰ** } বৰুৱাক আহোমৰাজে ২৫০ পুৰা নিম্বৰ মাটি দান কৰে। তেঁওৰ আয়োজনত এই
 মাটি নিম্বিধেৰাজ হৈছে; আৰু বৰ্ত্তমানে তাক বংশধৰসকলে ভোগ কৰে।

৫। (২) **হৰিহৰ** ওৰফে গজাধৰ—মাধৱচন্দ্ৰৰ পাচত হৰিহৰ কিবা কাৰণত মঙ্গলদৈক উঠি যায়; আৰু তাৰ চহুৱাপাৰা নামে ঠাইত বসতি কৰে। এই বংশৰ দিগাধৰে দৰঙ্গী বজাৰপৰা ২০০০ পুৰা নিম্বৰ ভূমি পাইছিল; কটিক চাহাবৰ পিয়লত কিছুমান ভূমি বাদ যায়।

১৩। চন্দ্ৰমল— এওঁ অতি দুখীয়া অৱস্থাত ডাঙৰ হয়। অলপ লিখা-পঢ়া শিকি প্ৰথমে বাগিছাত মচৰি কাম কৰে। পাচত চপাইৰ মৌজাদাৰ (নাবালক) শ্ৰীযুত আনন্দিৰাম চৌধাৰী মহাশয়ক লগত লৈ চিলঙলৈ গৈ উক্ত চৌধাৰীৰ পিতৃৰ মৌজা পুতেকক দিয়াবলৈ যত্ন কৰে। শ্ৰীযুত আনন্দিৰাম চৌধাৰীৰ নামে মৌজা বন্দোবস্ত হোৱাত কিছুমান দিন চৌধাৰীৰ সলনি এওঁ মৌজা চলায়; চৌধাৰী চাবালক হোৱাত তাৰপৰা আহি নিজে মৌজা লয়।

এওঁ ওখ ডাঙৰ, উচ্চমনৰ, বলী, উংগাহী, সাহী আৰু দানী পুৰুষ আছিল। অলপ দিনৰ ভিতৰতে এওঁৰ অৱস্থা অতি সলল কৰি তোলে আৰু পানীৰ অভাৱত বায়তৰ খেতিৰ অসুবিধা হোৱা দেখি নতৈনৰপৰা জান কাটি দীঘলে ৯ মাইল পুত্ৰে ৯ মাইল ঠাইত পানী যোগায়। এওঁক সেই অঞ্চলৰ হিন্দু-মুছলমান সকলোৰে ভক্তি কৰিছিল। বৰ্তমানে তেওঁৰ পুত্ৰ শ্ৰীযুত হলিৰামদত্ত মৌজাদাৰ হৈছে।

ভূঞা বংশঃ।

বতনপুৰ

১

গোত্ৰ—কৌশিক

জগদানন্দ ভূঞা

ধৰ্মসম্প্ৰদা—ভাগৱত,

| ২

পোঃ পাঠশালা

নাৰায়ণ

ভাঃ

নাৰায়ণ ভূঞাৰ বংশৰ

| ৩

B মুকুন্দ

C ভোলানাথ

A মাধৱ

ভাঃ

ভাঃ চৈতন্ত

ভাঃ সোণেশ্বৰী

চেঙা

| ৪

(ক) বঙ্গনাথ

(খ) গুণনিধি

ভাঃ লয়নী

ভাঃ মাইপ্ৰিয়া

বৰভিঠা

কাম্পালৰ ভয়ী (বামুনাসত্ৰ)

| ৫

শ্ৰীগনাথ

ভাঃ শয়ন

* গোৱালপাৰা জিলাৰ শ্ৰীহাম (শালকোচা) নিবাসী শ্ৰীযুত বীলনাথৰ বকৱা এম, এ, বি, এল মহাশয়ৰ বংশৰ সৈতে এক বংশৰ মূলি উক্ত বংশধৰসকলে কৰ।

৫। প্ৰাণনাথ

| ৬

কল্পা	কল্পা		
মভাপ্ৰিয়া	বিহপ্ৰিয়া	(১) মধুৰাম	(২) বৰ্ণনাথ
		ভা: ভবেন্দ্ৰনাথ দেৱী	ভা: অশ্ৰদ্ধা
০		থলো মচকুৰ কল্পা	দেৱচ'ৰ মচকুৰ কল্পা
		নসহ	নসহ

৬

১। মধুৰ ম ভূঞা

| ৭

কল্পা	কল্পা	কল্পা						
নামমালা	পাটো	ছাটো	১। চলিৰাম	২। দত্তী	৩। অনাত	৪। চেনীৰাম	৫। গণেশ্বৰ	৬। ঘনকান্ত
৮: ৫৯	স্বা: জিনাৰাম	স্বা: আতছ	ভা: চেনেহী	ভা: উৱে				ভা: আতলতা
স্বব	পানবাৰী	পানবাৰী	নিৰ্মলৰ কল্পা	নন্দৰ কল্পা				বাৰীৰামৰ কল্পা
			বেণ্ডি	গনকগাঠ				মাণিবাচা

| ৮

শ্ৰী ভক্তিৰাম

| ৮

কল্পা	কল্পা			
পদাৱতী	গায়ত্ৰী	১। শ্ৰীশঙ্কৰ	২। শ্ৰীসুনাথ	৩। শ্ৰীসুৰ্গা
স্বা: কুহি	স্বা: ভোগী	ভা: ভবন	ভা: সাবদা	ভা: চানো
বদনকুচি	ববতনা	গেজেসুৰ কল্পা	চিনমহকুৰ কল্পা	বৰিহনাব কল্পা
		পানবাৰী	চাৰাবৰি	পানবাৰী
				শ্ৰীগোপীনাথ
			৯	
			কল্পা	
			গগণেশ্বৰী	শ্ৰীৰাজনাথ

৯

কল্পা	কল্পা	কল্পা			
প্ৰতিমা	ডালিমা	গহেশ্বৰী	১। শ্ৰীশঙ্কৰ	২। শ্ৰীলক্ষ্মণ	৩। শ্ৰীযোগেশ্বৰ

৭

৩। অনাতৰাম ভূঞা

ভা: (১) কেছোপ্ৰিয়া (মহীৰামৰ কল্পা, বদনকুচি)

ভা: (২) চম্পাপ্ৰিয়া (কেছোপৰ কল্পা, মাণিবাচা)

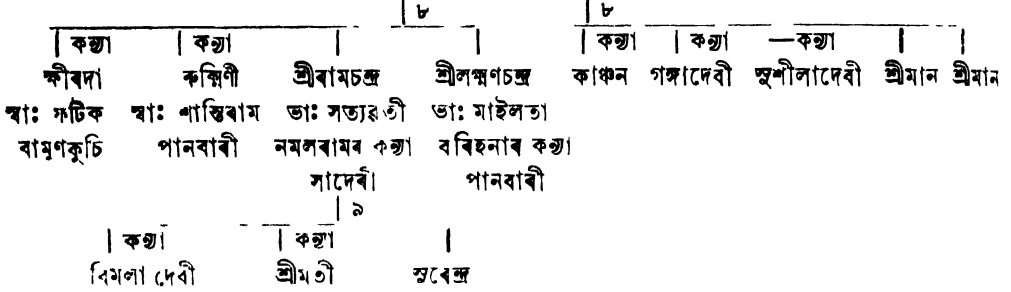
কল্পা		কল্পা	
দময়ন্তী		শ্ৰীগৰ্বানন্দ	যমুনা
স্বা: নৰেশ্বৰমহন্ত (বতনপুৰ)			শ্ৰীলক্ষ্মীমোহন

৭

৪। চেনীৰাম ভূঞা

ভা: (১) জাহ্নৱতী (ধীৰনাথৰ কন্যা, ক্ষেত্ৰোপাৰা)

(২) স্তম্ভদ্রা (বৈহাগৰ কন্যা, গণকগাওঁ)

৭

৫। গণেশ্বৰ ভূঞা

ভা: (১) ধৰ্মেশ্বৰী (শেহৰামৰ কন্যা, গণকগাওঁ)

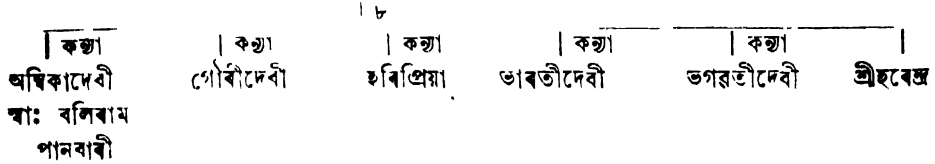
(২) তাৰাপ্ৰিয়া (সিদ্ধিৰ কন্যা, ক্ষেত্ৰোপাৰা)

তাৰিপ্ৰিয়াসাদেৰী

কন্যা
কমলাদেৱী

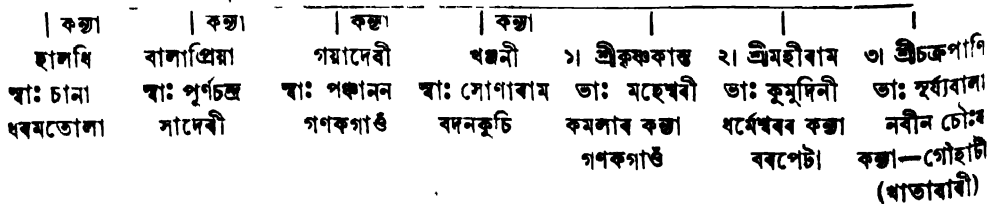
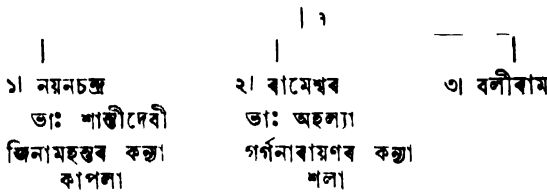
৭

৬। দনকান্ত ভূঞা

৬

২। বসুনাথ ভূঞা

৮
১। শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত

কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা			
বৰদা	ভাৰু	গান্ধাৰী	অন্নদা	কিশোৰী	বিৰজা	শ্ৰীপ্ৰতাপ	শ্ৰীদেবেন্দ্ৰ	শ্ৰীবিজয়
স্বাঃ বংশীনাথ	স্বাঃ পশু	স্বাঃ বলৰাম						
মাখিবাছা	ধৰমতলা	বৰপেটা						

৮
২। শ্ৰীমহীৰাম

কন্তা	কন্তা		
কামাখ্যাদেবী	চম্পাপ্ৰিয়।	শ্ৰীউপেন্দ	শ্ৰীনন্দ

৭
২। বামেশ্বৰ

কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা				
কোশল্যা	বেৰতী	মাধৱী	প্ৰভাৱতী	চাক	শ্ৰীকেশৱনাৰায়ণ	শ্ৰীউদয়	শ্ৰীদীনেশ	শ্ৰীশ্ৰুত
স্বাঃ হংস	স্বাঃ অমৃত	স্বাঃ তাৰিণী	চৌঃ	স্বাঃ কন্দৰ্প	চৌঃ	দত্ত এম, এ, বি, এল।	ভাঃ বহুৱনী	
মাখিবাছা	গণকগাওঁ	মদাৰতোলা	পকোৱা			ভাঃ অকণা	চানাব কন্তা	
						গিৰিশঙ্কৰ	ৰায় চৌঃৰ	গণকগাওঁ
						কন্ত (বৰপেটা)		

২। বলীৰাম ভূঞা
ভাঃ হেমেশ্বৰী দেবী
পহৰচন্দ্ৰ কন্তা (পানবাৰী)

কন্তা	কন্তা			
সুমিত্ৰাদেবী	ধৰ্গেশ্বৰী	গুণেশ্বৰ	শ্ৰীমহেশ্বৰ	শ্ৰীগৌৰীকান্ত
স্বাঃ হলিৰাম	স্বাঃ কাশীনাথ		ভাঃ কোশল্যা	
বেণ্ডি	মালিকুচি		ললিত মণ্ডলৰ	কন্যা
			চাগতা	

৪

(প) গুণনিধি ভূঞা

ভাঃ মাইপ্ৰিয়া

| ৫

জনাদৰ্শন

ভাঃ (১) ফাণ্ডনী

| নসত্ৰ

ভাঃ (২) তলাপ্ৰিয়া

বাজেন্দ্ৰ কছা (ফেঙ্গুৱা)

| ৬

| কছা

কমলাদেবী

স্বাঃ মচাঁৰাম

বামাপাৰা (বৰপেটা)

ধ্বজনাৰায়ণ

ভাঃ হৰিপ্ৰিয়া

জয়বল্লভ কছা

পানবাৰী

| ৭

| কছা

বানেশ্বৰী

স্বাঃ অ. দ্বাৰাম

মাদেবী

| কছা

সোণাপ্ৰিয়া

স্বাঃ দৰ্জাৰ :

শ. কপাত্ৰ

| কছা

দৈবকী দেবী

স্বাঃ ৰতন

ফেঙ্গুৱা

| কছা

শ্ৰীৰতিৰাম

ভাঃ (১) পানীপ্ৰিয়া

বিঃয়ৰ কছা (কনিমাৰ)

ভাঃ (২) ৰণেশ্বৰী

প্ৰাণদত্তৰ কছা

চামতা

| ৮

| কছা

মাইপ্ৰিয়া

স্বাঃ বন্ধুৰাম

মাণিবাচা

| কছা

গোলাপী

স্বাঃ বৈকুণ্ঠ

পল্ল

| কছা

চন্দ্ৰকান্তী

স্বাঃ গিৰীৰাম

ৰতনপুৰ

| কছা

মোক্ষদা

স্বাঃ গজেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌঃ

খাতাবাৰী

| কছা

১। শ্ৰীভুবনেশ্বৰ

চৌঃ

| কছা

২। শ্ৰীপ্ৰেমনাৰায়ণ

| ৯

শ্ৰীৰতিৰাম

ভাঃ (১) পানীপ্ৰিয়া

| ৮

শ্ৰীভুবনেশ্বৰ

ভাঃ গিৰিনন্দিনী

নলিনীকিশোৰ কছা

গৌৰীপুৰ

| ২

শ্ৰীগোবিন্দনাথ

শ্ৰীপ্ৰেমনাৰায়ণ

ভাঃ ইন্দুবালা

নবীন চৌঃৰ কছা

গোহাটী (খাতাবাৰী)

| ৩

| কছা

নীলাৱতী

স্বাঃ ভূদৈন বৰুৱা (গৌৰীপুৰ)

| কছা

বাণী

শ্ৰীমনোজ

শ্ৰীমান

১। মায়াৰাম কন্যা		২। সভাৰাম কন্যা		
উৰ্বশী	কদম্বী	চানাপ্ৰিয়া	শয়ন	শ্ৰীঅমৃত
স্বাঃ কান্তিৰাম বদনকুচি	স্বাঃ সভাৰাম বদনকুচি	স্বাঃ নীলকান্ত গণকগাওঁ	স্বাঃ বসুনাথ গণকগাওঁ	ভাঃ সুমিত্ৰা ভকতৰ কন্যা উলুবাৰী ৭ শ্ৰীপ্ৰাণকৃষ্ণ

৫

৩। ছায়াৰাম

কন্যা		৬			
দয়ামণী	অম্বা	লাহে	শ্ৰীকামেশ্বৰ	শ্ৰীসদানন্দ	শ্ৰীযাদব
স্বাঃ খানেশ্বৰ ৰতনপুৰ	স্বাঃ ৌৰী ধৰ্মমণ্ডল	স্বাঃ মাপুল শ গাপাৰা	ভাঃ ছালা ধনৰ কন্যা ৰতনপুৰ কন্যা ৰোচিণী	ভাঃ সাবিত্ৰী সাজলুৰ কন্যা কৰ্দ্দৈপ্তৰী (বৰভাৰী) ৭	শ্ৰীকমলেশ্বৰ শ্ৰীহেমচন্দ্ৰ

৩

(১) ভোলানাথ ভূঞা

| ৪

জাউৰাম

ভাঃ সোণেশ্বৰী

দয়াৰামৰ ঘৰৰ (কেতেকী বাৰীৰ)

৫	
দয়মণী	সফৰা
স্বাঃ সন্তোৰাম ফেব্ৰুৱা	স্বাঃ মনহৰি বামুণাসত্ৰ
১। তম্বুৰাম	২। কুহিৰাম
ভাঃ শাস্তীপ্ৰিয়া বাজেশ্বৰ কন্যা সাদেৰী	ভাঃ উলেহী বকত মহন্তৰ কন্যা নসত্ৰ

৪। শ্রীপতি সৰস্বতী ভূঞার বংশ।

বংশলা

পোঃ সৰস্বতী

১
শ্রীপতি সৰস্বতী (ভেড়াগ্রাম)

গোত্র—গৌতম

| ২

ধর্মসম্প্রদা—ভাগরতী

লক্ষ্মীপতি ভূঞা

প্রবব—গৌতম, আদ্বিব

| ৩

বার্হম্পত্য, নৈঞব।

জগন্নাথ ভূঞা (দবং, লক্ষ্মীমণ্ডব)

| ৪

প্রাণরুক্ষ ভূঞা (উগুড়ি বা লোহাঙডি)

| ৫

পদ্মনাভ ভূঞা (বিশ্বসিংহব লগত বণ)

| ৬

উমাপতি ভূঞা

| ৭

বদ্রপতি ভূঞা (চুবাদাব)

| ৮

যদুপতি ভূঞা

| ৯

ধনশ্যাম

| ১০

রুজ্জকান্ত রায়

| ১১

দয়ানন্দরায়

| ১২

জয়বাম বরকাকতী

| ১৩

১। জগত্তরাম
ভা: নাগেশ্বরী দেবী

| ১৪

২। কেশরকান্ত

| ১৪

হরিশ্রাসাদ

| ১৫

ছুর্গানাথ

| ১৬

সাধিবাম

|

•

জানকীবাম বরকাকতী
ভা: (১) গোবিন্দপ্রিয়া
পকোরা

(২) পদ্মপ্রিয়া
(ভাপা)

বংশীধর শিকদার

|

কমলাকান্ত

|

•

১৪

জানকীৰাম মজুমদাৰ

| ১৫

১। মধুন্দন তালুকদাৰ ভা: মহামায়া পকোৱা কছা সোণাপ্ৰিয়া স্বা: গোপীনাথ অধিকাৰী মধুপুৰ সত্ৰ (কোচবিহাৰ)	২। শ্ৰামকান্ত ডেকা ভা: শ্ৰামাদেবী বালিকবিয়া	৩। কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ ডেকা ভা: খানেশ্বৰী মাথিবাচা ১৬ মণিৰাম ভা: মোহিনীদেবী সিদ্ধৰামৰ কছা ঘিলাঝাৰি ১৭	৪। ধনীৰাম তালুকদাৰ ভা: মধুপ্ৰিয়া শিৱৰামৰ কছা (মাথিবাচা) ১৬ শ্ৰীসত্ৰাম ভা: ধৰ্মপ্ৰিয়া টাইৰামৰ কছা শিলা ১৭
শ্ৰীগোলোক ভা: পটেশ্বৰী আনন্দিদত্তৰ কছা বামুণকুচি (বজালী)	শ্ৰীবানেশ্বৰ	শ্ৰীনবেশ্বৰ স্বা: প্ৰাণেশ্বৰ অধিকাৰী পাটবাউসী সত্ৰ	কছা যজ্ঞসেনী শ্ৰীলক্ষীনাথ শ্ৰীগজেন্দ্ৰ

১৫

১। শ্ৰামকান্তডেকা

| ১৬

চৰপতি ভা: ভাবাদেবী হেমনাৰায়ণ মহন্তৰ কছা কাপলা ১৭	বালিৰাম ভা: কুলেশ্বৰী দেবী নমলচন্দ্ৰৰ কছা গণকগাওঁ (বজালী) ১৭				
শ্ৰীগণপতি ভূঞা ভা: চুৰ্গাদেবী বলৰামৰ কছা মাথিবাচা	শ্ৰীৰামপতি ভূঞা ভা: বোহিণী ৰূপৰামভূঞাৰ কছা উলুকাৰী	শ্ৰীগদাধৰ ভূঞা ভা: বৃহতা পৰ্ণভূঞাৰ কছা খলা	শ্ৰীধৰীৰাম ভা: দেবযানী ছায়াৰামৰ কছা মাথিবাচা	শ্ৰীভোপীৰাম ভা: বোহিণী গোপালৰ কছা কালদি	শ্ৰীপ্ৰতাপ ভা: উৰিলা বাৰ্ণিকামৰ কছা শিলা

১৭		
শ্ৰীগণপতি		
১৮		
কল্পা	কল্পা	কল্পা
ভবানীদেবী	সবস্বতীদেবী	শ্ৰীহবেশ্বনাথ ভূঞা বি, এ,
স্বাঃ শৰৎচন্দ্ৰ	স্বাঃ যোগেন্দ্ৰ চৌঃ	ভাঃ তকলতা
বায় বকরা (দিবোৱা)	চেঞা	ৰামানন্দ চৌধাৰীৰ কল্পা (চেঙা)

শ্ৰীপতি সবস্বতীৰ বংশৰ কথা।

১। **শ্ৰীপতি সবস্বতী**—এওঁ কাছকুজৰ পিন্জলা গাঁৱৰ ভৌমিফ আছিল। এওঁৰ গুৰুৰ নাম শ্ৰীগন্তন সবস্বতী গুৰুৰ গোট পৰাণৰ আৰু শ্ৰীপতি সবস্বতীৰ গোট গোটম। এওঁলোক গোবৰ্দ্ধন মঠৰ সৈয়ক। গোবৰ্দ্ধন মঠ ভগবান শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ স্থাপিত চাৰি মঠৰ এৰ মঠ।* উক্ত গুৰু-শিষ্যৰ পূৰ্ব-পুৰুষসকল জীৱনৰ বান্ধকা কালত গোবৰ্দ্ধন মঠ সন্ন্যাস ধৰ্মত দীক্ষিত হৈ শ্ৰীক্ষেত্ৰত বাস কৰাৰ নিয়ম আছিল। মঠৰ গুৰুত উপাধি সবস্বতী; এই উপাধিয়েই পাচত কুলোপাধি হয়।

মুছলমানৰ আক্ৰমণত শ্ৰীপতি আৰু শ্ৰীগন্তন সবস্বতীয়ে কাছকুজ ত্যাগ কৰি অলম্যান গোটম চন্দ্ৰ ভূঞা আদিৰ সৈতে গৌড়ক আহে। এই সময়ত দিনাজপুৰ আৰু জলপাইগুৰিতে গৌড় নামৰ এখন সৰু ৰাজ্য স্থাপিত হৈছিল। উক্ত দুই ভূঞা অজ্ঞাত ভূঞাৰ সৈতে প্ৰথমে গৌড় ৰাজ্যৰ আশ্ৰয়ত দিনাজপুৰত বাস কৰে; পাচত কমতা ৰাজ্যৰ আশ্ৰয়ত ভেড়াগাঁৱত (বৰ্তমান বৰনগৰ) থাকি কামৰূপৰ ম'নাৰ পদা কালদিয়া নদী পৰ্য্যন্ত উত্তৰ অঞ্চল ঠাই শাসন কৰে।

২। **জগন্নাথ**—এওঁ ৩৬৭খণ্ড ত্যাগ কৰি স্বাধীনতা বিচাৰি দৰং জিলাৰ পূৰ্ব অঞ্চলত স্বাধীনভাৱে বাস কৰে।

৩। **প্ৰাণকৃষ্ণ**—এওঁ পশ্চিমপূবত স্বাধীনভাৱে বাস কৰিছিল। কিন্তু পাচত আহোমৰাজা প্ৰতাপশালী হৈ উঠাত তেওঁৰ অধিকৃত ঠাই আহোমে কাটি লয়। প্ৰাণকৃষ্ণে লক্ষীমপুৰত থকা অহুবিধা ৰোধ কৰি ভটায় ই যাই কামৰূপৰ ক্ষেত্ৰি অঞ্চলৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দাঁতিৰ উত্তৰি বা লোহাগুৰি নামে ঠাইত স্বাধীনভাৱে বাস কৰে। কিন্তু এই সময়ত বিশ্বসিংহৰ অভ্যুদয় হয়। বিশ্বসিংহে নাৰায়ণ গোমথাৰ লগত বণ কৰোঁতে প্ৰাণকৃষ্ণেও তাত যোগ দিয়ে। নাৰায়ণ গোমথা ধ্বংস হোৱাত প্ৰাণকৃষ্ণে বিশ্বসিংহক কামৰূপৰ সাৰ্বভৌম স্বীকাৰ কৰি অধীন শাসনকৰ্তা হয়।

৪। **পল্লনাথ**, ৬। **উজাপতি**, ৭। **বহুপতি**—এওঁলোক লোহাগুড়িতে থাকি বিশ্বসিংহ, নৰনাৰায়ণ বহুদেৱ আৰু পৰীক্ষিত ৰাজ্যৰ অধীনত সেই ঠাইৰ শাসন কাৰ্য্য চলায়। কি কি বিষয় কৰিছিল ভালদৰে জানিব পাৰা নাযায়। কিন্তু বহুপতিয়ে আহাদিৰ বাদচাহৰ সেনাপতিক বণত সহায় কৰা বাবে পৰীক্ষিতৰ ৰাজ্য ভাঙাত তেওঁক লোহাগুড়িত জমিদাৰী দিয়াৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়।

* চাৰি মঠ—পূবে গোবৰ্দ্ধন, পশ্চিমে—সাবল, উত্তৰে—শোণী, দক্ষিণে মুৰদাৰি।

এই সময়ত কামৰূপ ১২ টা চুবাত বিভক্ত হয়; বহুপতি তাৰ এক চুবাৰ অধিপতি (চুবাদাৰ) হয়। এই ১৩০০ পাইক আছিল। প্ৰিয়স্বন সৰস্বতী, শ্ৰীপতি সৰস্বতীৰ লগে লগে ফুৰিছিল। প্ৰিয়স্বন সৰস্বতীৰ বংশধৰ ভট্টদেৱে যেতিয়া শ্ৰীদামোদৰ গুৰুৰ ওচৰত শৰণ হৈ আচাৰ্য্য পদ লাভ কৰে তেতিয়া শ্ৰীপতিৰ বংশধৰ বহুপতিৰায়েও ভট্টদেৱৰ ওচৰত ভাগৱতী ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে।

বহুপতিৰায়ে দুইজনী ভাৰ্য্যাৰ ভিতৰত এজনী “সুৱা” আৰু আন এজনী “দুৱা” আছিল। বহুপতিয়ে এই দুই ভাৰ্য্যাৰ নামে লোহাঙৰিত দুটা পুত্ৰী থলায়; পুত্ৰী দুটা “সুৱা” আৰু “দুৱা” নামে বংশধৰণ আছে। *

১। যদুপতি, ২। ঘনশ্ৰাম—যদুপতিৰ দিনত কামৰূপ আহোমৰ হাতক যোৱাত পৈতৃক বিষয়বপৰা বন্ধ বন্ধিত হয়; কিন্তু তেওঁৰ পুত্ৰ ঘনশ্ৰামে “বাৰ দোলাৰ পথাৰৰ মেসত” আহোমৰ বশ্বতা স্বীকাৰ কৰে। আহোমৰাজে তেওঁক লোহাঙৰি গাৱঁত ২০০ পূৰা নিহৰ মাটি আৰু পাইক দিয়ে।

২। জয়ৰাম বৰকাকতী—এওঁ আহোমৰাজৰ তলে মজুমদাৰ (বৰকাকতী) কাম কৰিছিল আৰু পূৰ্বৰ ৰাজদত্ত নিহৰ ভূমি আৰু পাইক ভোগ কৰিছিল। এওঁ ৰাজকাৰ্য্য উদলক্ষে প্ৰতি বছৰে আহোমৰ ৫০ টা গড়গাৰিক যাব লাগিছিল।

৩। জগৎৰাম—এওঁৰ দিনত লোহাঙৰিৰ বেচি অংশ একপুত্ৰই পুত্ৰ হৈ গিয়ে, কেবল বস্তি মাত্ৰ থাকে; ইয়াৰ আজি-কালি বৰবাৰী বোলে। জগৎৰাম এই সময়ত বৰঘোপা গাৱঁক উঠি আহে। এই সময়ত জগৎৰামৰাজে এওঁক ৭৫ পূৰা নিহৰ ভূমি আৰু ৮০ ঘৰ পাইক দিয়ে। কিন্তু কিছুদিনৰ পাচত সেই ২৫ অসুচল বোধ হোৱাত ব্যাসকুচিৰ ওচৰৰ বৰমাৰা নামে গাৱঁত বাস কৰিবলৈ ধৰে। কিন্তু ইয়াত কিছুদিন থাকি পাচতেই কলেৱাত বহুত মানুহ লগতে জগৎৰাম স্বামী হোৱাত নাৰালক জানকীৰাম সেই ঠাই পালনা কৰি শ্ৰীচন্দ্ৰ ভূঞাৰ বংশধৰসকলৰ লগত বৰশলা গাৱঁত আহি বাস কৰে; আৰু লগে লগে পৰচান গোঁৱৰ বিশ্বস্তিৰ গৰ্ভত লীন হবলৈ ধৰে।

জানকীৰামৰ পুত্ৰ মধুসূদন বিয়াহকুচি তালুকৰ, ধনীৰাম লখোপুৰ তালুকৰ তালুকদাৰ হয়। কিন্তু অৱস্থাৰ পৰিৱৰ্ত্তনৰ লগে লগে অস্থাবৰ সম্পত্তি হানি হৈ আছে; আৰু বৃটিচ আমোলত প্ৰাচীন কাকত পত্ৰ ইত্যাদি হোৱাত কোনো বংশধৰ বিচাৰকৰ ওচৰত উপস্থিত নোহোৱাত স্থাবৰ সম্পত্তি আদিৰপৰাও বঞ্চিত হয়।

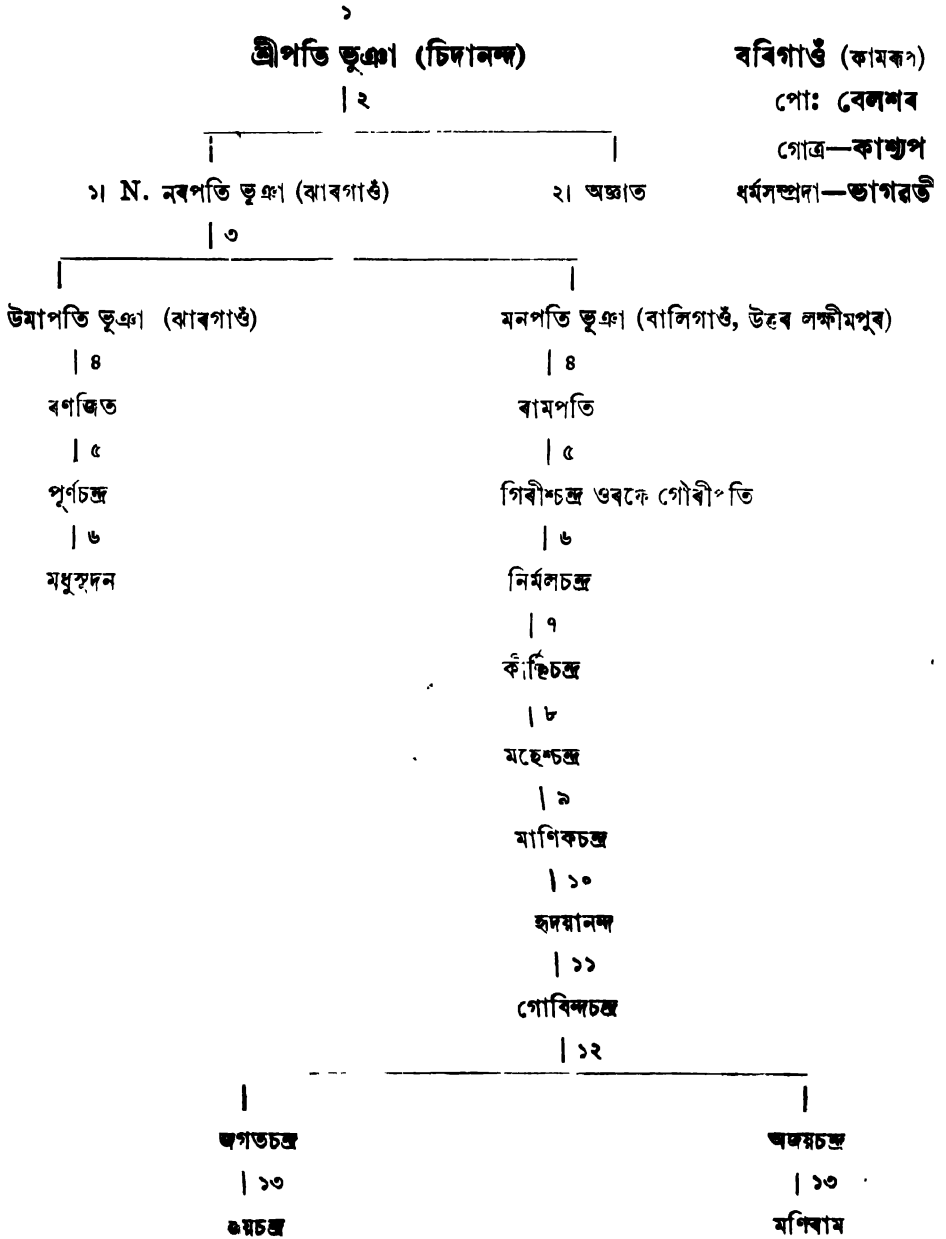
৪। (১) বংশীধৰ—এওঁ দাদাকৰ লগত কাজিয়া কৰি বৰফুকনৰ তলত শিকদাৰ হৈছিল। এৱেঁই মনে তৃতীয়বাৰ আসাম আক্ৰমণ কৰোঁতে আহোমৰ ফালে ৰণ কৰিছিল।

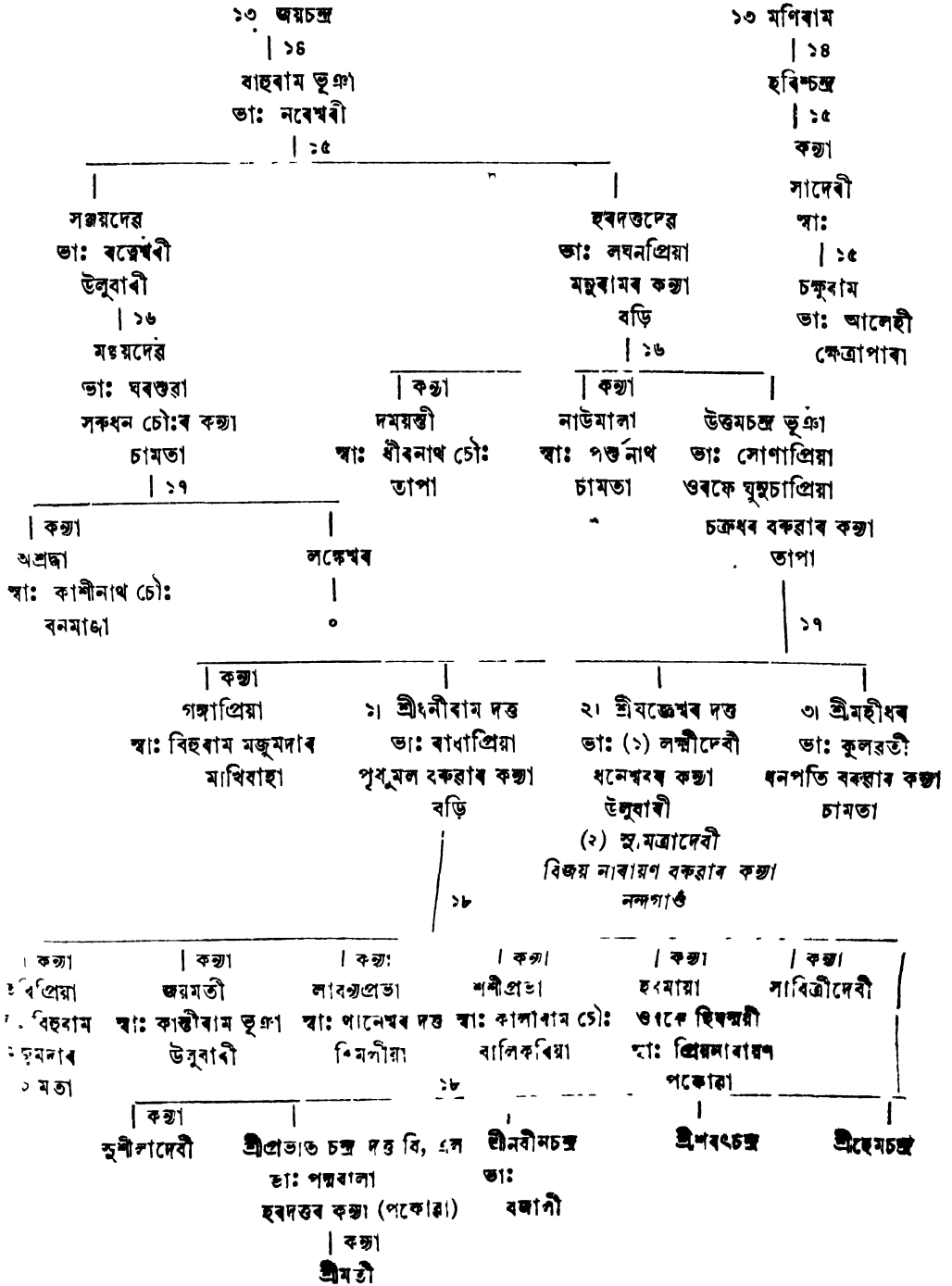
শ্ৰীমত গণপতি ভূঞা—এওঁ এজন সান্ত্ব শিষ্ট উদাৰ ভাবৰ পুৰুষ। এওঁ গবৰ্ণমেণ্ট হাইকুলত শিক্ষকতা কৰি পেনচন লাভ কৰিছে। ভূঞা ডাঙৰীয়া ব্যাকৰণ শাস্ত্ৰ বিশেষ অভিজ্ঞ। এওঁৰ ৰচিত ব্যাকৰণ পুথি এখন হাইকুলৰ ওপৰ শ্ৰেণীত চলে।

শ্ৰীমত হৰেন্দ্ৰ নাথ ভূঞা বি, এ—এওঁ এজন চৰিত্ৰবান আৰু বিনয়ী লোক; বি, এ, পাচ কৰাৰ ৩০ দিন পাচতেই একচাইল বিভাগৰ চাকৰি পাবলৈ পৰীক্ষা দি কৃতকাৰ্য্য হয়; বৰ্ত্তমানে এওঁ একচাইল ইন্স্পেক্টৰ কাম কৰে।

* ভোগ্যবধ ভূঞাৰ ‘সুৱা’, ‘দুৱা’ পুত্ৰীৰ লগত নিলে। লিখক।

৮ ত্রীপতি ভূঞার বংশ (চিদানন্দ)

১৭

২। শ্ৰীযজ্ঞেশ্বৰ দত্ত ভূঞা

ভাঃ (.) লক্ষ্মীদেবী

| (২) স্নানীত্ৰাদেবী

শ্ৰীভবেন্দ্ৰচন্দ্ৰ | ১৮

ভাঃ অভয়েশ্বৰী | কছা | | | |

বাধাচৰণ ৰায়ৰ তিলোত্তমা শ্ৰীপবিত্ৰ শ্ৰীনৃপেন্দ্ৰ শ্ৰীশিব শ্ৰীদেবেন্দ্ৰ

কছা (বনমাজা)

১৭

৩। শ্ৰীমহীধৰ দত্ত ভূঞা

| ১৮

কছা	কছা	কছা			
উষাপ্ৰভা	সত্যৱতী	বামেশ্বৰী	শ্ৰীৰমেশ্চন্দ্ৰ	শ্ৰীবিজ্ঞাধৰ	শ্ৰীদুৰ্গাধৰ

ভাঃ মহেশ্চ ব্ৰহ্মভ

দত্ত বি, এ, (বনগাওঁ)

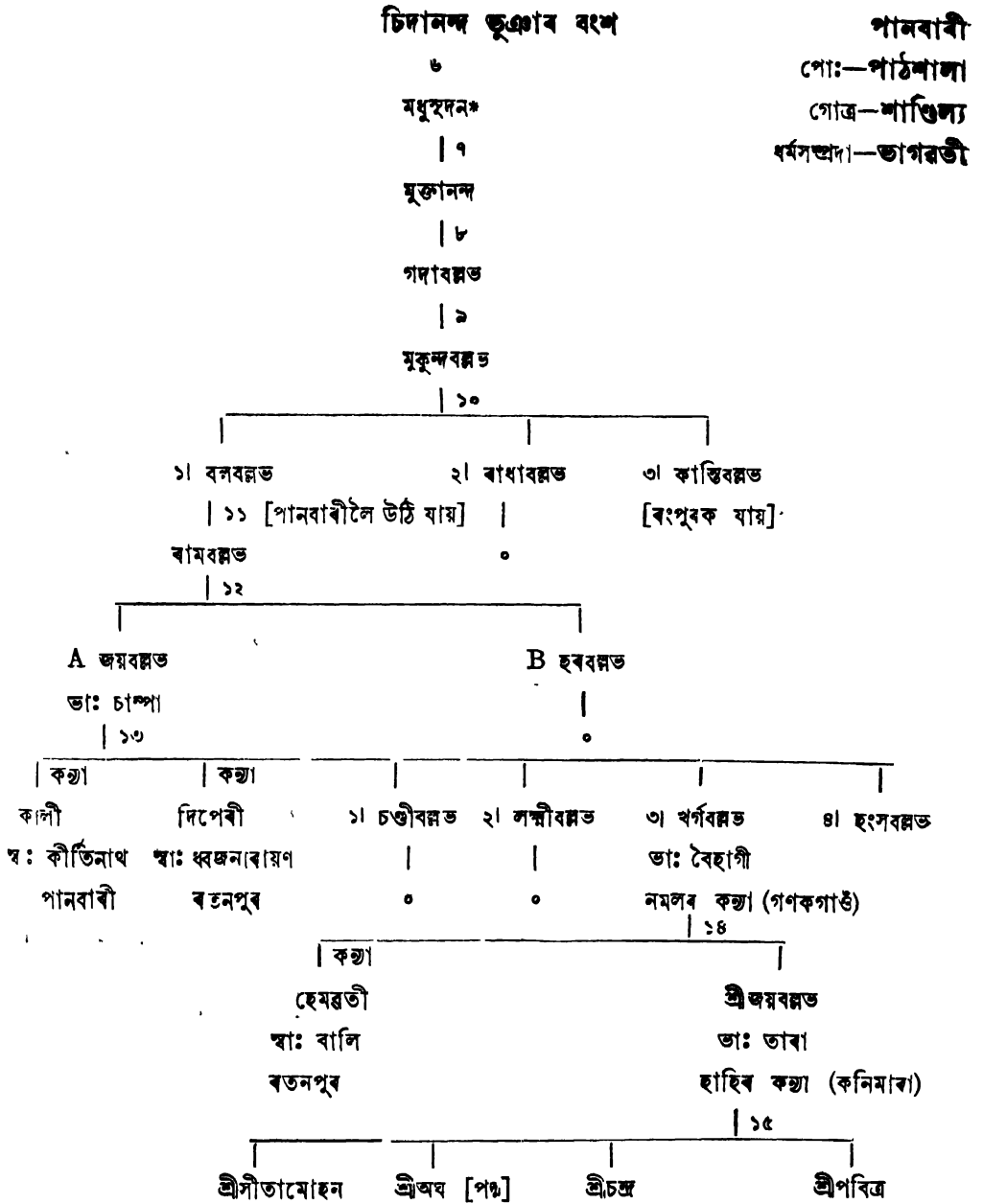
৫। গিৰীশ্চন্দ্ৰ বা গৌৰীপতি—শ্ৰীপতি নামৰ ভূঞা দুজন পোৱা যায়, এজনৰ বংশধৰ চেঙাৰ চৌধাৰীসকল আৰু আন জনৰ বংশধৰ বড়িৰ ভূঞাসকল। এই জনা শ্ৰীপতি ভূঞা চণ্ডীভূঞাৰ সৈতে কনৌজপুৰ, লেঙ্গামাণ্ডৰী আদি ঠাইত বাস কৰি ৰোঁটাক যায়। তেওঁৰ পৰবৰ্তী তিনি পুৰুষ লক্ষ্মীপুৰৰ বালিগাৱঁত স্বাধীনভাৱে থকাৰ পাচত গৌৰীপতি আন আন ভূঞা কেইজনমানৰ সৈতে নবনাৰায়ণৰ আশ্ৰয় লয়। গৌৰীপতি বৰ্তমান গোৱালপাৰা জিলাৰ বগৰীবাৰীত নবনাৰায়ণৰ তলে ভূঞা আছিল।

৭। কীৰ্তিচন্দ্ৰ—অহুমান এওঁৰ দিনত পৰিক্ৰিতৰ ৰাজ্য ভাগে; সেই সময়ত কীৰ্তিচন্দ্ৰ বগৰীবাৰী এৰি বৰ্তমান কামৰূপ জিলাৰ তাপাৰ নাৰায়ণ গমঠাৰ বংশধৰৰ আশ্ৰয়ত বড়ীত আহি বাস কৰে। তেঁতিয়াৰপৰা এই বংশে বড়ীত বাস কৰি আহিছে।

১৭। শ্ৰীমুত ধনীৰাম দত্ত ভূঞা—এওঁ এজন শিক্ষিত উচ্চমনৰ লোক। বৰ্তমানে শিক্ষকতা কাম কৰি জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰে।

শ্ৰীমুত প্ৰভাত চন্দ্ৰ দত্ত বি, এল,—এওঁ বৰ্তমানে ওকালতি কৰি জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰে। এওঁ আচাৰনিষ্ঠ আৰু ধৰ্মভীক; অলপ দিনৰ ভিতৰতে ওকালতিত সুনাম আৰ্জিব ধৰিছে।

প্ৰবাদ এই বংশৰ উপৰি পুৰুষৰ হাতত এখন শ্ৰীগোপাল বিগ্ৰহ, প্ৰাচীন গীতা-ভাগৱত পুথি আৰু এটা সোণৰ কোমোৰা আছিল। সোণৰ কোমোৰাটো লৈয়েই নিজ বংশৰ ভিতৰত কাৰ্জিয়া হৈছিল। বৰ্তমানে সেই সোণৰ কোমোৰা নাই কিন্তু বিগ্ৰহ আৰু শাস্ত্ৰ আছে।

১০

৪। হংস বৰুৱা ভূঞা [সাদেবীক উঠি আহে ।]

ভাঃ ঘৰপুৱা

পঞ্চাননৰ কছা (কেঙ্গুৱা)

| ১৩

কছা	কছা	কছা					
বাধা	বিনোদিনী	সত্যৱতী	শ্ৰীকালীচৰণ	শ্ৰীলক্ষ্মী	শ্ৰীজীবচৰণ	শ্ৰীমদন	শ্ৰীঅন্নদ
স্বাঃ সৰ্বেশ্বৰ	স্বাঃ কালীকিশোৰ	স্বাঃ শ্ৰীৰাম	ভাঃ জগদা	ভাঃ বামপ্ৰিয়ৱা	ভাঃ মোক্ষদা		
বদনকুচি	বৰুৱা (গৌৰীপুৰ)	বতনপুৰ	গঙ্গানাথৰ কছা	সিদ্ধুৰ কছা	শিৱৰায়ৰ কছা		
			বৰপেটা	বতনপুৰ	বৰপেটা		
			১৫	১৫			

কছা	কছা					
ভাৰিণীদেবী	বজনী	শ্ৰীগোপেশ	শ্ৰীউমেশ	শ্ৰীঅভয়	শ্ৰীজগমোহন	শ্ৰীনবীন
স্বাঃ প্ৰহ্লদচন্দ্ৰ দত্ত						
বৰপেটা						

শ্ৰীযুত কালীচৰণ দত্ত—এওঁ অতি বুদ্ধিমান, শিল্পবিজ্ঞাত অতি নিপুণ আৰু কৰ্মতৎপৰ লোক। এওঁ নিজ বুদ্ধিৰ বলে জুই ফুকিওৱা যন্ত্ৰ, পানীতোলা যন্ত্ৰ, ভৰিবেৰে চলোৱা নাও, চোৰে চুৰ কৰিব নোৱাৰা শাকচ আদি তৈয়াৰ কৰি কাৰ্ত্তিৰ পৰিচয় দিছে।

সদানন্দ ভূঞাৰ বংশ (পাটোৱাৰী শাখা)

পকোৱা

১

সদানন্দ ভূঞা [কনৌজপুৰ]

পোঃ—নলবাৰী

গোত্ৰ—আজ্জয়

ধৰ্মসম্পদা—ভাগৱতী

| ২

১। আদিৰাম ভূঞা [কনৌজপুৰ]

২। অনিৰুদ্ধ [ভাট্টাইল য়া]

| ৩

কমলাকান্ত

| ৪

কৃষ্ণকান্ত

| ৫

(ক) কালীকান্ত [বিষ্ণুসিংহৰ হাতত হাবি ভাট্টাইল য়া]

(খ) সতানন্দ

৫
(ক) কালীকান্ত

| ৬

বংশমোহন

| ৭

জগমোহন

| ৮

সজ্জনাথ

| ৯

১। যত্ননাথ

| ১০

সদানন্দ

| ১১

অভয়ানন্দ

| ১২

ভূপতি

| ১৩

বামপতি

ভাঃ লোকপ্ৰিয়া দেবী

মাইদত্তৰ পেহী (বালিকৰিয়া)

২। অনন্তদেৱ

নৰনাথ

|

লোকনাথ

|

•

| ১৪

| কন্তা

ভোগপ্ৰিয়া

দাঃ ...

পদ্মধৰ বৰুৱাৰ মাতৃ

তাপা

১।

জয়পতি পাটোৱাৰী

ভাঃ জগতপ্ৰিয়া

চেঙা

| ১৫

২।

শেহপতি

|

•

৩।

গজপতি

|

•

৪।

নৰপতি

|

•

৫।

নিধিপতি

অসাব

|

•

১। কৃষ্ণপতি পাটোৱাৰী

ভাঃ সুভজ্ঞাদেবী

ভকতৰামৰ কন্তা

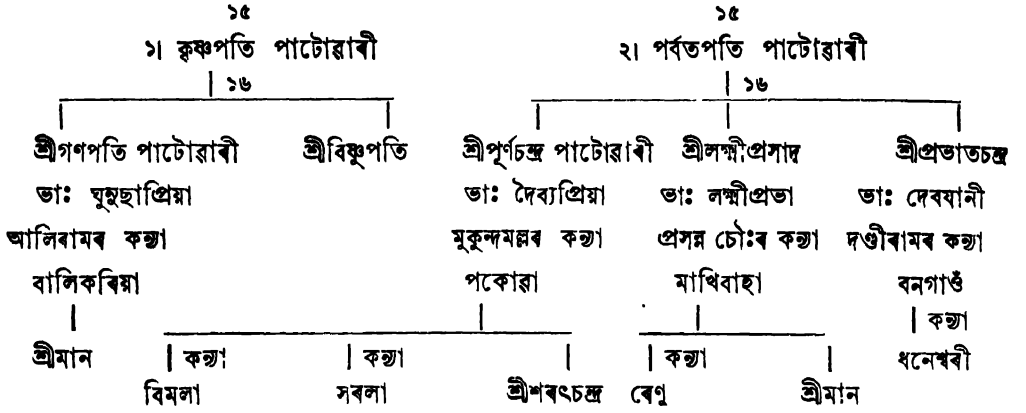
পকোৱা

২। পৰ্বতপতি পাটোৱাৰী

সত্যপ্ৰিয়া দেবী

কুহিৰামৰ কন্তা

পকোৱা

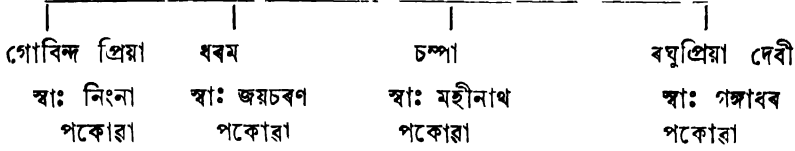
৪

৪। নৰপতি পাটোৱাৰী

ভা: আদাৰপ্ৰিয়া দেবী

গঙ্গানাথৰ ভগ্নী (পকোৱা)

| কছা

১৪ .

৫। নিধিপতি পাটোৱাৰী

ভা: প্ৰাণেশ্বৰী দেবী

হৰিপাণিৰ ভগ্নী (পকোৱা)

| কছা

কুম্ম

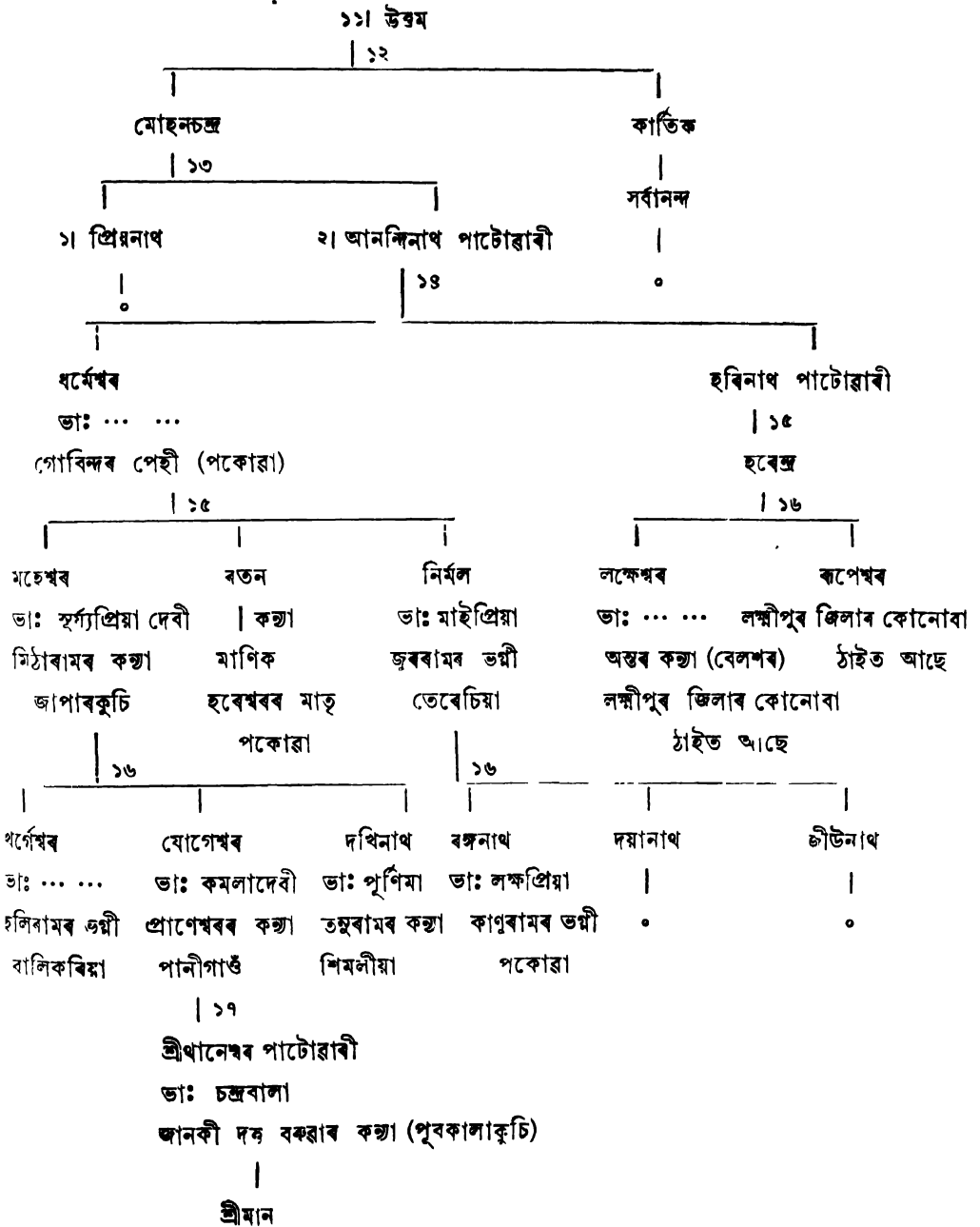
স্বা: হুতিৰাম (বালিকৰিয়া)

৯

২। অনন্তদেৱ

| ১০

কামপাল ভূঞার বংশ (চৌধারী আরু পাটোরাবী শাখা)

জাপাবকুচি

বা মণিপুত্র

পোঃ—নলবাৰী

গোত্র—দক্ষখি

ধর্মসম্প্রদা—ভাগরতী

১

কামপাল ভূঞা

ভাঃ কৃষ্ণমতী

| ২

(ক) জয়দেব

ভাঃ লীলাবতী

| ৩

শ্রীকান্ত

| ৪

শ্রীবাম

ভাঃ শ্রদ্ধারতী

| ৫

ধর্মেশ্বর

ভাঃ যমুনারতী

| ৬

কন্দপ

| ৭

প্রাণনাথ চৌধারী

| ৮

গোপাল

| ৯

দয়্যাম

| ১০

১। ছায়্যাম

ভাঃ পতেনী

(খ) বতিবাম

(গ) বামহরি

(ঘ) নিত্যানন্দ

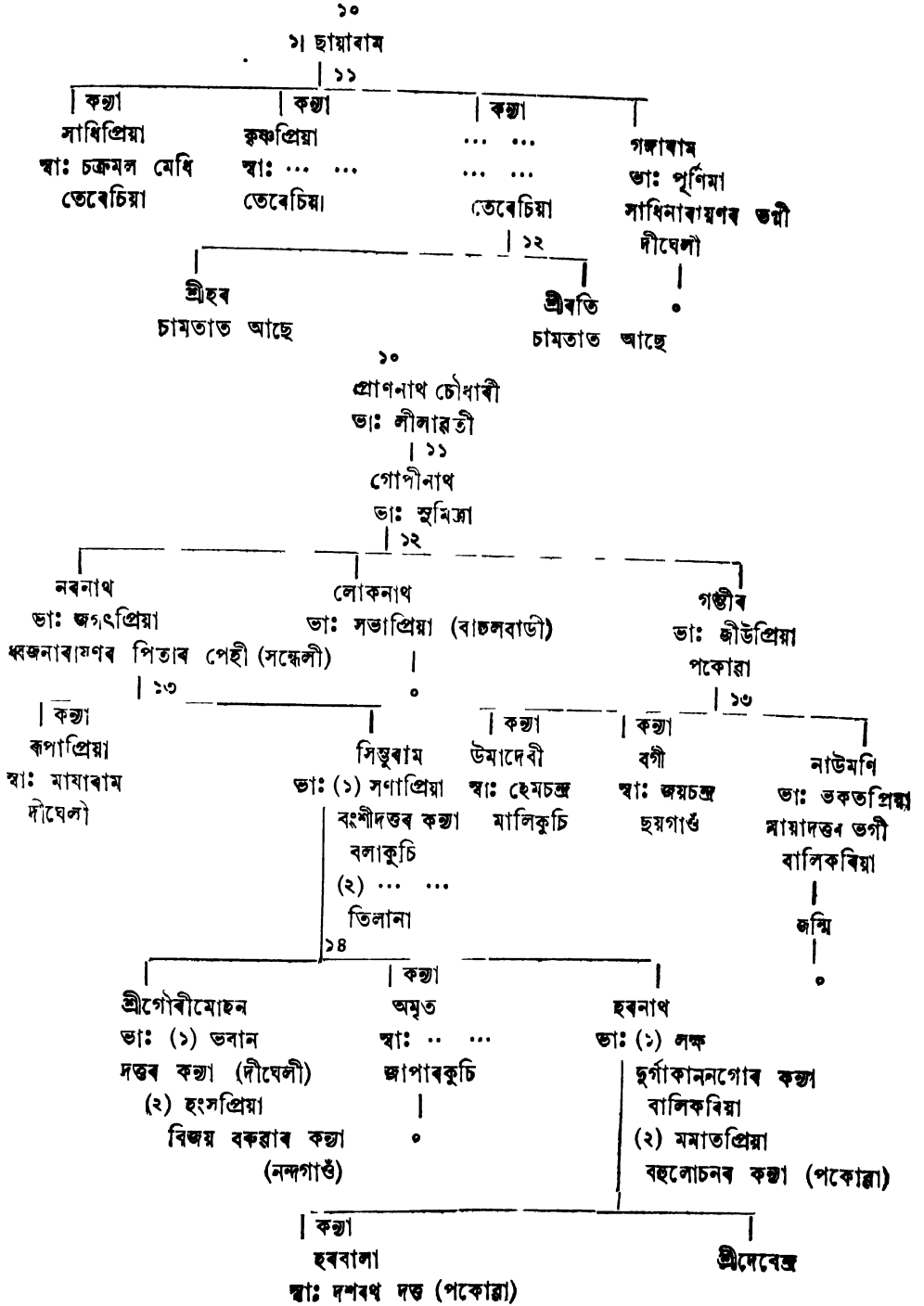
দালং

গোপীনাথ

| ৯

লোকনাথ

২। মায়্যাম পাটোরাবী

১০

২। মায়াম পাটোৱাৰী

ভা:

বতন বৰুৱাৰ পেহি (ভুনকুচি)

| ১১

কথা	আনন্দ	উদয়	ৰূপ	গঙ্গা
মায়ামতী	ভা: জীউপ্ৰিয়া	↓	↓	ভা: পূৰ্ণিমা
স্বা: চন্দ্ৰ	অমৃতৰ পেহী	•	•	বতিৰ পেহী
তেবেচিয়া	কেন্দুকুচি			
	১২			১২
কথা	ময়না	দেহীৰাম	মুক্তা	
বতিহপ্ৰিয়া	স্বা: ধনীৰাম			
স্বা: মুক্তাৰাম	ভা: মোহন	ভা: কদম		
তেবেচিয়া	মধুৰ কথা	মুক্তাৰ কথা	•	
	তেবেচিয়া	মালিকুচি		

| ১৩

কথা	শ্ৰীনন্দৰাম	শ্ৰীখৰ্গ
আদাৰপ্ৰিয়া	ভা: (১) কান্তীপ্ৰিয়া	ভা: খৰ্গেশ্বৰী
স্বা: হৰেন্দ্ৰ চৌ:	মাণিকৰ কথা (বালিকবিয়া)	মঙ্গলচন্দ্ৰৰ কথা (ভাগৱতী পাৰা)
খাতাবাৰী	(২) পদ্মাৱতী	বজালী
	হৰদত্তৰ কথা	
	পকোৱা	
		কথা কথা কথা
		সাবিত্ৰী পাবতী চম্পা শ্ৰীনবীন
		স্বা: নগেন্দ্ৰ
		মাখিবাছা
কথা	কথা	
শৰৎকুমাৰী	বখান	শ্ৰীঅৰবিন্দ
স্বা: বলীৰাম (মালিকুচি)		

২

(খ) বতিৰাম

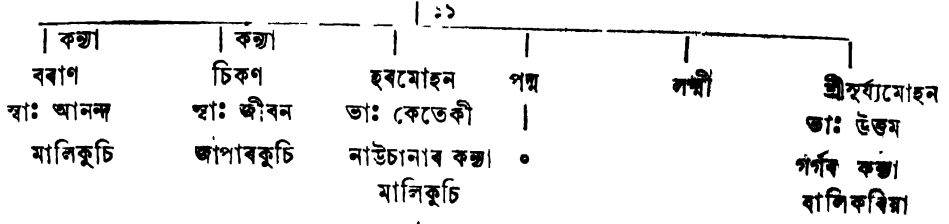
| ৯ [ছয় পুৰুষৰ নাম হেৰাইছে]

ৰুদ্ৰমোহন

| ১০

চন্দ্ৰমোহন

১০ চন্দ্ৰমোহন

২

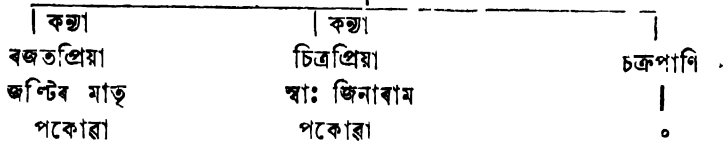
(গ) বামহৰি

! ৭ [চাবি পাচ পুৰুষৰ নাম হেৰাইছে]

কান্তাবাম

ভাঃ যাত্ৰাপ্ৰিয়া

সাক্ষিতৰ কল্পা (পূব কালাকুচি)

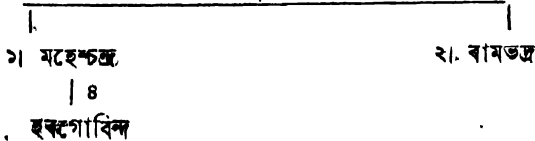
এই বংশৰ উপৰি পুৰুষ হ'য়দেৱ। বতিৰাম আৰু বামহৰি দালাঙৰপৰা উঠি আছে; আৰু আছামৰ বড় শিৱসিংহৰপৰা বিগ্ৰহৰ নামে কিছু ধৰ্মোত্তৰ মাটি লাভ কৰে। প্ৰাণনাথ অনপ দিন খাতাপৰগণাৰ পৰা হৈছিল। মায়াৰাম বৃটিচ আমোলত প্ৰথমতে পাটোৱাৰী কাম কৰিছিল; তেওঁৰ পুত্ৰ উদয় ৫৫ টা চিকিত্ৰাদাৰ হৈছিল। গোপীনাথৰ পুত্ৰ লোকনাথ বৰ ধনী হৈ উঠিছিল; তেওঁ দুই হাজাৰ ৫০০ মাতি আনি একভোজন কৰাই দোন জুখি ছয় দোন দুৱানী দান কৰিছিল। নৰনাথৰ পুত্ৰ ১৩০ ৫৬ সিধেনী গাৱঁত বৃটিচ আমোলত পাটোৱাৰী কাম কৰিছিল।

কায়স্থ শাখা

২

(ঘ) নিত্যানন্দ

৩

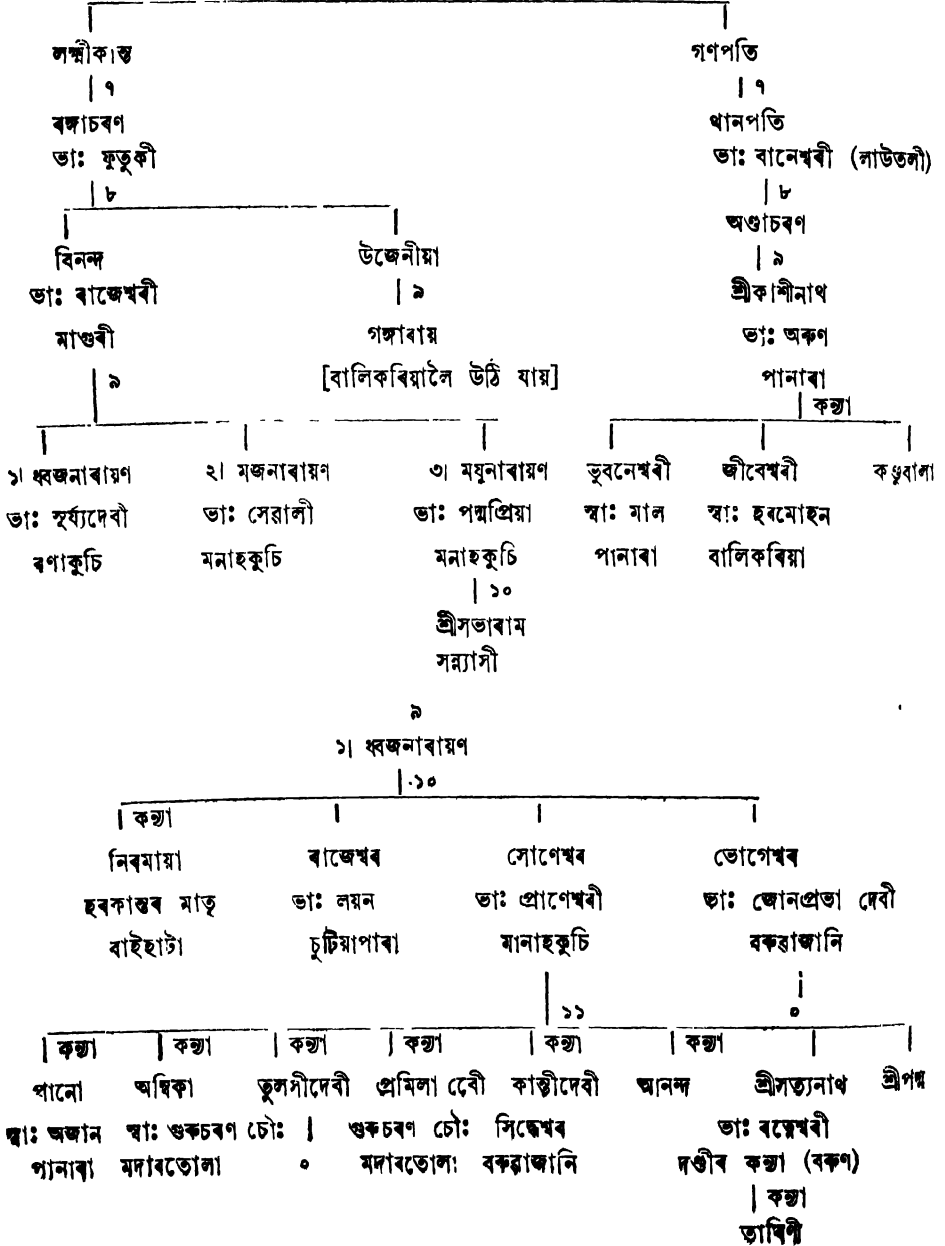
দালাং
পোঃ বাইহাটা
গোত্ৰ- দক্ষৰি
ধৰ্ম- ভাগৱতী

৪ হৰগোবিন্দ

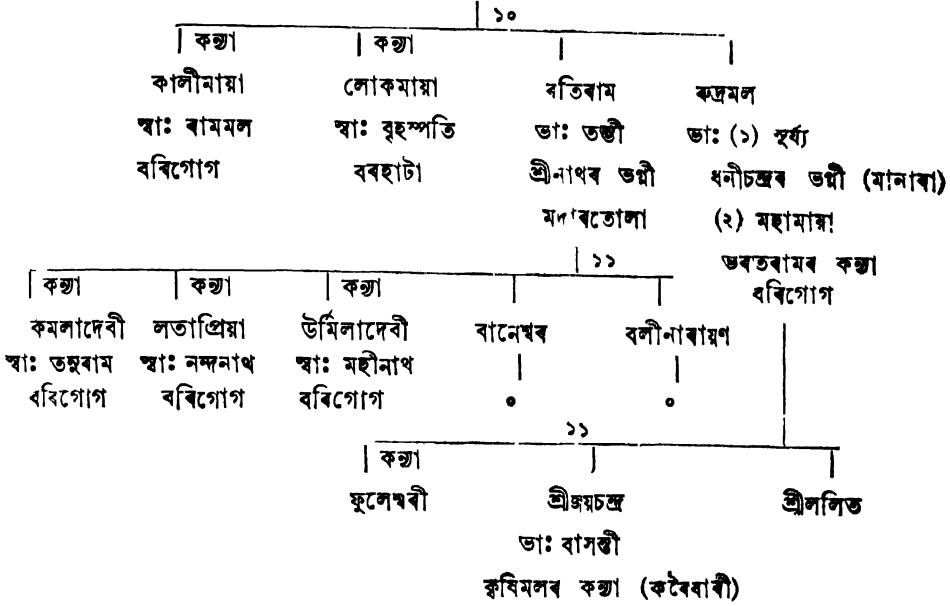
| ৫

জগদানন্দ

| ৬

২। মহানাবায়ণ

৩

২। বামতন্দ্ৰ

| ৪

বামানন্দ

| ৫

সদানন্দ

| ৬

মহানন্দ

| ৭

বনমালী

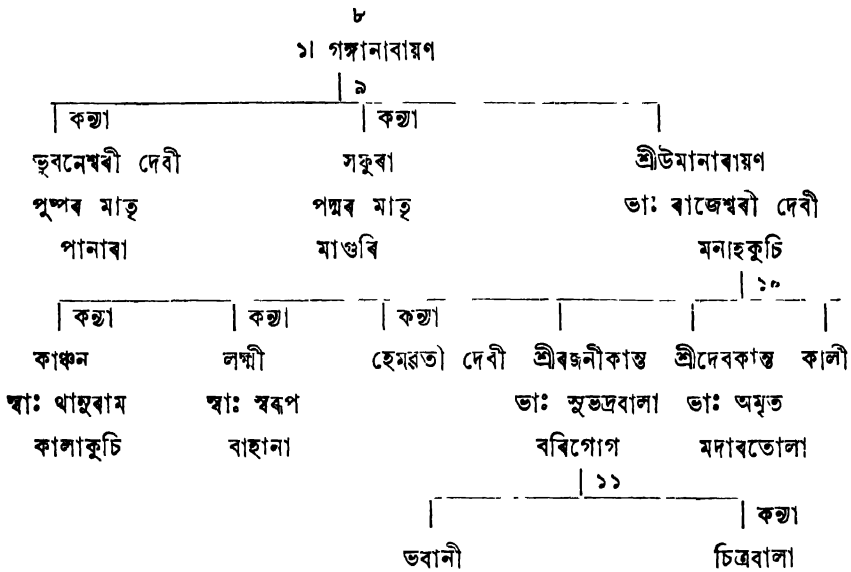
| ৮

১। গঙ্গানাৰায়ণ

ভা: জয়প্ৰিয়া দেবী
লাউতলী

২। সৎনাৰায়ণ

ভা: দেবমায়া
দেবীচৰণৰ কন্তা
মদ'বতোলা

এই বংশৰ প্ৰাচীন কথা বিশেষ জনা নাযায় কিন্তু উমানন্দ দেৱালয়ৰ লগত এই বংশৰ ৮ পুৰুষমান আগবেপৰা সন্মত থকা দেখা যায়। এই বংশৰ শ্ৰীমুত বজনীকান্ত দত্ত মহাশয় বৰ্তমানে গুৱাহাটীৰ কাছাৰিত পেঞ্চাৰৰ কাম কৰে। তেখেতৰপৰা জানিব পৰা হল—তেখেতসকলৰ পূৰ্ব পুৰুষসকলে পুৰণ পৰম্পৰা উমানন্দ দেৱালয়ৰ জমি-জমাৰ হিচাব চোৱা-মেলাৰ কাম কৰি আহিছে আৰু কোনোজনে দেৱালয়ৰ দেৱ-পূজা চলোৱা কামত দলৈক সহায় কৰি আহিছে। ইয়াৰ বাহিৰে দেৱালয়ত কোনো খেম-খাটনি তেওঁলোকে নকৰে। আহোমৰাজ শিৱসিংহে দেৱালয়ক মাটি দিওঁতে এই বংশৰ পূৰ্ব পুৰুষক ৫০ পুৰা নিস্কৰ মাটি দান কৰে। এই মাটি বৰ্তমানে নিপ্পিখেৰাজ হৈছে আৰু তাক বংশধৰসকলে ভোগ কৰে।

ৰামভদ্ৰক আহোম ৰজাই যি পেৰাকাকত দিছিল তাৰ নকল তলত দিয়া হল :—

শ্ৰীৰাম

স ১১০৫ সাল

পঃ পূৰপাৰ

মোঃ দালাং

ভাল মানুহ

মহেশ কাইথ ১—৮ ৰামভদ্ৰ ভাই

Compared by
Sd. D. C. Baruah
Comparing clerk
7.9.28.

Cirtified to be a true copy
Sd. A. Ahmad
Rev. Sheristadar
7.9.28.

চাকভদ্র ভূঞার বংশ

বনগাওঁ, কামরূপ

পোঃ—বনগ্রাম

গোত্র—অলম্যান

ধর্ম সম্প্রদায়—ভাগৱতী

প্রবর—অলম্যান, সাকল, সর্বাভিধি

১

চাকভদ্র

| ২

পদ্মপাণি

| ৩

কিনকপাণি

| ৪

হবভূষণ

(তাপাত বিয়া কবায়)

চন্দ্রমোহন

১। কৃষ্ণকান্ত

ভাঃ পারিজাতী
পকোরা

২। বামাকান্ত

৩। হবমোহন

[শ্রীযুত পুষ্পবল্লভ আৰু শ্রীযুত গোবিন্দ
বল্লভৰ বংশ, বনগাওঁ]

| কছা

... ..

স্বাঃ

[বেলশৰৰ দণ্ডী

দস্তৰ বংশৰ]

| কছা

... ..

স্বাঃ

তেবেচিয়া

| কছা

(১) কয়লাকান্ত

ভাঃ চাম্পাপ্ৰিয়া

কলেৰ ভগ্নী

পকোরা

| কছা

(২) আনন্দ

ভাঃ অমূল্যা

বানেকুটি

| কছা

(৩) অজ্ঞাত

স্বাঃ

অবিবাহিত

| কছা

(৪) অজ্ঞাত

স্বাঃ

অবিবাহিত

| কছা

(৫) লক্ষীকান্ত

ভাঃ হংসপ্ৰিয়া

দুৰ্গাকানন

পেহী (বালিকবিয়া)

| কছা

যান্নাপ্ৰিয়া

স্বাঃ

নন্দগাওঁ

| কছা

সন্তুবাম

ভাঃ পদ্মপ্ৰিয়া

বালিকবিয়া

| কছা

শান্তিবাম

ভাঃ বিষ্ণুপ্ৰিয়া

বলাকুটি

| কছা

আদাৰপ্ৰিয়া

স্বাঃ

দীঘেলী

| কছা

(A) গোবী

স্বাঃ

পদ্মধৰ বৰুৱাৰ ভগ্নী

| কছা

(B) অজয়চন্দ্র

ভাঃ বসন্তপ্ৰিয়া

(তাপা) গৌহাটী

| কছা

(C) দত্তনাবাহণ

স্বাঃ

অবিবাহিত

| কছা

লক্ষপ্ৰিয়া

স্বাঃ মুকুন্দবাম

তাপা

| কছা

উত্তমপ্ৰিয়া

স্বাঃ বীৰদত্ত চৌঃ

পকোৱা

| কছা

চিকণপ্ৰিয়া

চৌঃব

কালীচৰণ মাতৃ (পকোৱা)

| কছা

কীৰ্তিবাম

ভাঃ

বালিকবিয়া

| কছা

নৰপতি

ভাঃ

ভেবেচিয়া

| কছা

হবনাথ

ভাঃ কুহিপ্ৰিয়া

ভোগবাম বৰুৱাৰ ভগ্নী

নন্দগাওঁ

৭
B অক্ষয়চন্দ্ৰ

| ৮

কছা	কছা		
(২) মোহনপ্ৰিয়া	(৪) উষাপ্ৰিয়া	(১) শ্ৰীহবেশ্ৰনাৰায়ণ দস্ত ডি, আই	(৩) শ্ৰীপূৰ্ণচন্দ্ৰ
স্বা: মুকুন্দ পাটোৱাৰী পকোৱা	স্বা: দশৰথ চৌ: বালিকৰিয়া	ভা: লক্ষ্মীপ্ৰিয়া সত্ৰৰামৰ কছা বালিকৰিয়া	ভা: সহীপ্ৰিয়া পৰ্বতনাৰায়ণৰ কছা শিমলীয়া

| ৯

কছা	কছা	কছা				কছা
২। কল্পিণী	৪। বেৱতীপ্ৰিয়া	৫। পাবতীপ্ৰিয়া	১। শ্ৰীৰমেশচন্দ্ৰ দস্ত	৩। শ্ৰীমহেশ্ৰ	৬। শ্ৰীৰাজেশ্ৰ	স্বা: নগেশ্ৰ
স্বা: পূৰ্ণ অধিকাৰী বি, এ, বি, টি, ঠাকুৰপাৰা (ছয়গাওঁ)	স্বা: গঙ্গা চৌ: বি,এল চামতা	স্বা: কৰুণা চৌ: খাতাবাৰী	এম,এ, বি,এল, ভা: আইকণ প্ৰতাপনাৰায়ণ চৌ:ৰ কছা (খাতাবাৰী)	এম,এ, বি,এল, ভা: বৰদা গোহাটী		পকোৱা

৬

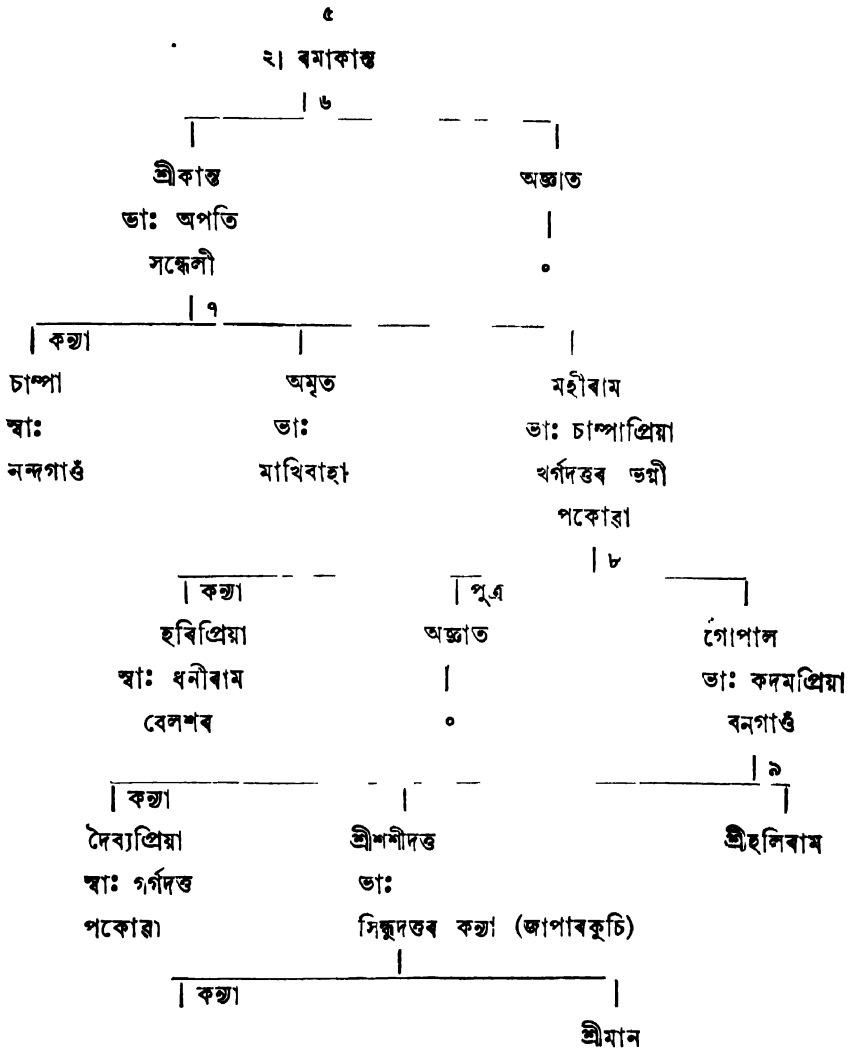
৫। লক্ষ্মীকান্ত

| ৭

কছা	কছা	কছা			
...	ভৰতৰায়	জগতৰায়	মাধৱৰায়	
স্বা:	ভা: দয়াপ্ৰিয়া			
জুকেকুচি	বলাকুচি	দেহিৰামৰ ভগ্নী পকোৱা	.	.	

| ৮

কছা			
সিন্ধুৰায়	ললিতৰায়	শ্ৰীদেবেশ্ৰ	শ্ৰীদণ্ডীৰায়
ভা:	ভা: বঙ্গনী	ভা: জয়ন্তী	ভা: (:) কেতেকী
বালিকৰীয়া	মাণিক চৌ:ৰ পকোৱা	কছা তেবেচিয়া	বালিকৰিয়া
		কছা	
	.	ভবানীপ্ৰিয়া	(২) বৰদা
		স্বা: চণ্ডী (চামতা)	গহেশ্ৰ চৌ:ৰ কছা খাতাবাৰী
			কছা
কছা	কছা		
দেবযানী	কাঞ্চনপ্ৰিয়া	শ্ৰীভবেশ্ৰৰায়	
স্বা: প্ৰভাতচন্দ্ৰ (পকোৱা)	স্বা: ত্ৰৈলোক্য (সঙ্কেপী)		

৪

৩ হৰমোহন

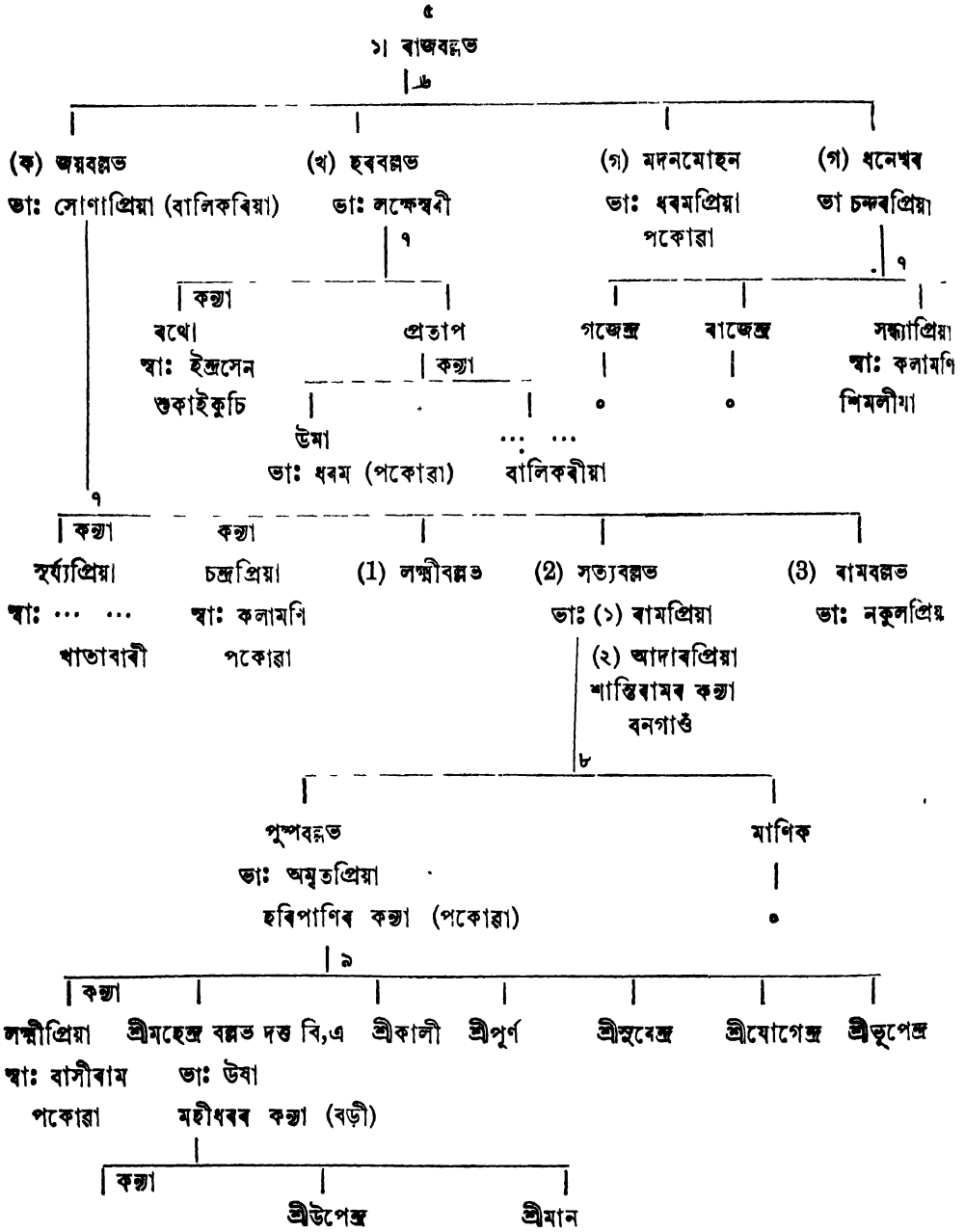
ভাঃ লক্ষেশ্বৰী

| ৫

১। বাজবল্লভ

ভাঃ বামপ্ৰিয়া (পকোৱা)

২। নাম অজ্ঞাত

(৪) বামবংশ

৮

শ্রীকৃষ্ণবংশ

ভাঃ মালতী

গোপালৰ কন্যা

পকোৱা

শ্রীমুকুন্দবংশ

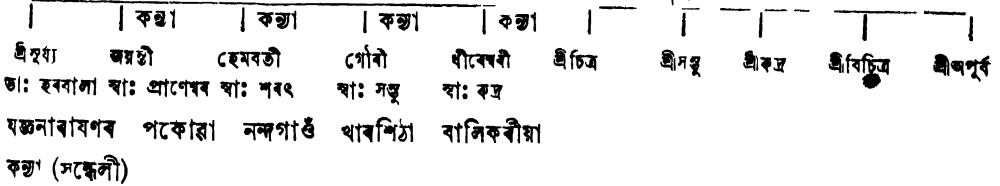
ভাঃ কেতকী

বিহবাধৰ কন্যা

পকোৱা

৯

৯

৫

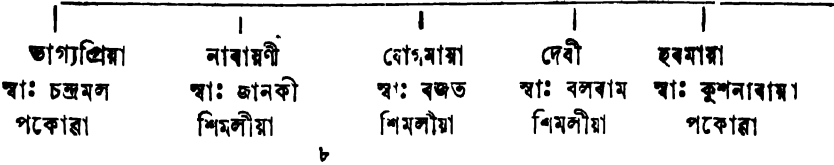
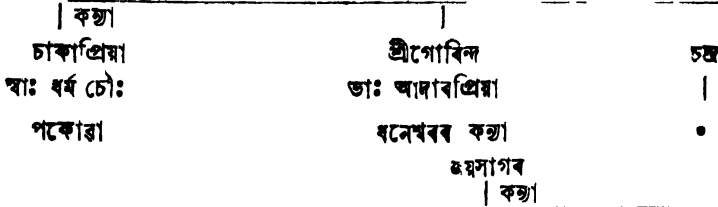
বাহুবংশ

৬

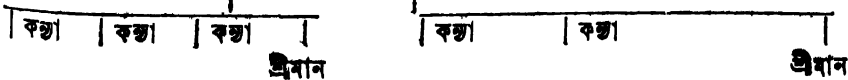
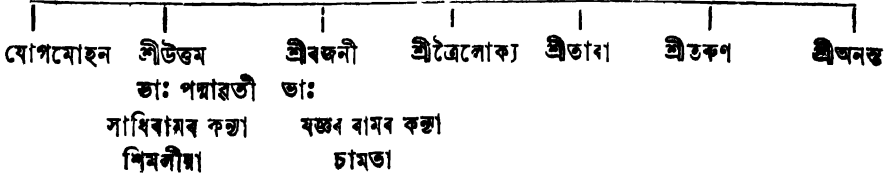
মদনমোহন

ভাঃ ধৰমপ্ৰিয়া (পকোৱা)

৭

৮

চাকভদ্ৰ—কোচবন্ধা পৰীক্ষিত নাৰায়ণৰ বৰকায়স্থ আছিল আৰু তেওঁ গোৱালপাৰাৰ বাঙামাটৰ ওচৰত বাস কৰিছিল; বীৰজুমলাৰ আসাম আক্ৰমণৰ সময়ত চাকভদ্ৰ পলাই কামৰূপ পায় আৰু তাৰ বৰভাগ পৰগণাৰ বনগাঁৱত বাস কৰে। এওঁ জগন্নাথ বৰকায়স্থৰ কন্যাক বিয়া কৰাই ইয়াতে স্থায়ী ভাবে থাকে।

চাকভদ্ৰ শাস্ত্ৰ আছিল; তেওঁৰ লগত এখন দুৰ্গাপ্ৰতিমা, পুৰোহিত আৰু দুইজন ভকত আছিল। এই কেইজন মানুহো চাকভদ্ৰৰ লগতে থাকিবলৈ ধৰে; পুৰোহিতৰ বংশ বাঢ়ি বৰ্তমানে গাওঁ হৈছে।

চাকভদ্ৰৰ নাতি কিণকপাণি আহোম ৰজাৰপৰা কিছুমান নিম্বৰ জুমি লাভ কৰে। চতুৰ্থ পুৰুষ হৰ ভূষণৰ সময়ত মানৰ উৎপাত হয়। এই উপদ্ৰৱত জাগাৰাৰ গোসাঁইৰ গুণ গৰিমা দেখি হৰভূষণৰ পুত্ৰ কৃষ্ণকান্ত মোহিত হৈ তেওঁৰ শিষ্যত্ব গ্ৰহণ কৰে; আৰু তাৰ ফলতেই চাকভদ্ৰৰ বংশৰ এই শাখাটো ভাগৱতী হয় হৰভূষণৰ ভাতৃ চন্দ্ৰমোহন। কৃষ্ণকান্ত আৰু চন্দ্ৰমোহনে বহুত পদ পুথি নকল কৰি এটা পুথিভঁৰাল কৰিছিল। তেখেতসকলে নকল কৰা পুথিবোৰৰ শেষত নিজৰ পৰিচয় সংক্ষেপে লিখি থৈ গৈছে। সেইবোৰ পঢ়িলে বোধহয় হৰভূষণৰ ভাতৃ চন্দ্ৰমোহনেও ভাগৱতী ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছিল। চন্দ্ৰমোহনৰ বংশধৰ নাই, সেই কাৰণেহে তেওঁৰ ধৰ্মমত পৰিবৰ্তন কৰাৰ কথা চাকভদ্ৰৰ বংশধৰসকলৰ ভিতৰত অজ্ঞাত বুলি বোধ হয়।

কৃষ্ণকান্তৰ অপৰ নাম কংশাৰি; এওঁ নিজ ৰচিত পদত নিজক কংশাৰি আৰু এজন কবি বুলি প্ৰকাশ কৰি গৈছে। কৃষ্ণকান্তই ১৭১৫ শকত কীৰ্তন পুথি লিখে; তাৰ তলত তেওঁ নিজৰ আৰু খুড়াকৰ এইদৰে পৰিচয় দিছে:—

“খুড়া পিতৃ কনিষ্ঠৰ (চন্দ্ৰমোহন) মনে যিবা কচিকৰ; জগত নায়ক নিধি, তাকো স্বামী কৰা সিদ্ধি
 ত্ৰিণি প্ৰসঙ্গত নিতে, চৰণ চিন্তয় চিন্তে; পদ স্তোত্ৰ ব্যাখ্যা কৰি, সদা থাকে হৰি অৰি। চাৰিগুটি
 ভক্ত জানি, মহা স্মৰে থাকে শুনি; আৰু যিবা শুনি থাকে, অমৃত কলসে বাকে। আছে বুঢ়ী মাৰ্হ
 স্ত্ৰটি, বয়স দিলেক ভাৰ্টি; তথাপি প্ৰাতসে স্নান, পাদ পদ্মে কৰে ধ্যান। হিংসা শূন্য হয়; বসি,
 থাকে যেন মহা যশি; চিন্তি থাকে শুদ্ধাশয়, বালক যেহেন নয়। এতেকেসে প্ৰাণবন্ধু, তাৰিবা সংসাৰ
 সিদ্ধ, দুই ভাতৃ সমে মোক, দাস বুলি মানিয়োক। তোমাৰ চৰণ আমি, চিন্তি যেন থাকো স্বামী,
 কৰিয়োক মন সিদ্ধি, তুমি জগতৰ বিধি। ভাৰ্হ্যা পুত্ৰ যিবা আছে, তোমাৰ চৰণ বাঞ্চে, আৰু জানি
 কৃপা কৰা, দুৰ্গতি সমস্তে চৰা।

× × × × × × ×

বিষয়ৰ সঙ্কত, দাস-দাসী আছে যত, তাকো স্বামী কৃপা কৰা, দুৰ্ভিতিক তাকো হৰা ॥

× × × × × × ×

ভাগ-পৰগণা বৰ, বনগ্ৰামে থিতি ঘৰ, মোৰ জীৱ গুটি কুদ্ৰ, কুলত কায়স্থ কুদ্ৰ ॥

× × × × × × ×

শ্ৰীচৰণ সেবি, কায়স্থ কংশাৰী কবি, পদৰ ৰচনা শুনা, যেন বংশাৱলী বুণা ॥

এই ধিনিতেই তেওঁৰ নিজৰ বংশৰ নৈষ্ঠিকতা আৰু ভক্তি ভাৱ ভাগদৰে ফুটি উঠিছে। কৃষ্ণকান্ত বা কংশাৰীৰ খুড়াক চন্দ্ৰমোহন; তেওঁ সম্ভৱত: উদাস আছিল আৰু সদায় শাস্ত্ৰ চৰ্চাতে সময় অতিবাহিত কৰিছিল।

চন্দ্ৰমোহনে নকল কৰা দশমৰ শেষত তেওঁ লিখিছে :—

নন্দক সত্বেৰে যিটো, আনিলা উদ্ধাৰি,	ইন্দ্ৰৰ দৰ্পক ভঙ্গ কৰিলা মুৰাৰি।
আনো যত দুষ্ট ৰাজাগণক সংহৰি,	ৰাখিলা সন্তক প্ৰভু গোবৰ্দ্ধনধাৰী।
হেনয় কৃষ্ণৰ চৰণত কৰি নতি,	মুঢ় ছয়া দশমক লিখো মন্দমতি।
আকসে প্ৰাৰ্থনা কৰোঁ তমু চৰণত,	সদায় আমাৰ মতি নেৰোক তোমাত।
অপৰ প্ৰাৰ্থনা কৰোঁ প্ৰভু চক্ৰপাণি,	পিতৃ-মাতৃ সমে মোক ৰক্ষা কৰা স্বামী।
ৰাঙা চৰণৰ যেন অহুগ্ৰহ পাওঁ,	এহিমান ৰাঙা তমু চৰণে জনাওঁ।
গোপালৰ পদে মোৰ নচাৰোক মতি,	বাহু অত্যন্তৰে প্ৰেমা কৰিছো মিনতি।
x	x

এতেকে আমাক ৰজ স্তম্বে ব্যাপি আছে,	কালিকালে সদায় খেদয় পাছে পাছে।
গোপালৰ পদ বিনে পবিত্ৰাণ নাই,	তুমিসে জীৱন মোৰ গতি সমুদায়।
x	x

ভাতৃ বধু আৰ যিবা অপত্যাতি যত,	সম্পিলে'হে সমস্তকে তমু চৰণত।
দেহৰ সঙ্ক্ৰে যিবা দাস দাসী দিছা,	চৰণে ৰাখিবা তুমি কৰি আছো ইচ্ছা।
আক এহিমনে কৃপা আমাক মিলোক,	ৰাঙা চৰণত মোৰ ৰতি হুণ্ডচোক।

৫। (২) ৰমাকান্তৰ পুত্ৰ শ্ৰীকান্তও এজন শাস্ত্ৰাভ্যাগী নৈষ্ঠিক পুৰুষ আছিল। এওঁ ৩য় স্বৰ্গ ভাগৱত নকল কৰিছিল। এই পুথিৰ তলতো পূৰ্ব পুৰুষৰ আৰ্হিৰে নিজে বংশৰ কিছু কথা পদত লিখিছে। এই পদ পঢ়িলে এনে অনুমান হয় যেন তাপাৰ নাৰায়ণ গোমস্তাৰ ঘৰত সত্ৰ কৰাৰ পাচৰপৰা এই বংশত শাস্ত্ৰচৰ্চাৰ অমুৰাগ বৃদ্ধি পায়, যেনে :—

“পূৰ্বে পিতামহী আই জন্মিলে তাপাত,	তাছাৰ বংশত বচুপতি তৈলা জাত।
x	x

তাছাৰ আধৰে আৰ্হি পাই মোৰ মনে,	আনন্দিত কৰি মনে আনিলো যতনে।”
-------------------------------	------------------------------

ওপৰতে উল্লেখ কৰি আহা কংশাৰিৰ বচিত পদত তাপাৰ এই গৰাকী মহিলাৰ কথাকে কৈ আহা হৈছে।

ওপৰৰ উল্লিখিত পদবোৰৰ পৰা এই বংশৰ স্বচ্ছল অৱস্থাৰ কথা অনুমান কৰিব পাৰি; কিন্তু আজি কেই পুৰুষমান আগৰপৰা নানা কাৰণত অৱস্থা বেয়া হয়; অথৰ কথা বৰ্তমানে পুনৰ পূৰ্ব গৌৰৱ-ৰবি ভুমুকি দিছে।

এই বংশৰ ৮ম পুৰুষ শ্ৰীমুত হৰেশ্বৰ নাৰায়ণ দত্ত ডি, আই মহাশয়ে শিক্ষা বিভাগত সোমাই বৰ্তমানে ডিপুটী ইন্স্পেক্টৰৰ কাম কৰে।

৯। শ্ৰীমুত মহেশ্বৰ বল্লভ দত্ত বি, এ,—এওঁ বি, এ, পাচ কৰি বৰ্তমানে শিক্ষকতা কৰে।

কন্দর্পভূঞার বংশ (পাটোরাবী শাখা)

সঙ্কেত।

১

কন্দর্পভূঞা [বিশ্বসিংহের দিনত মজুমদার]

| ২

১। ভগবান

২। হবনাবায়ণ

| ৩

ঘনশ্রাম

| ৪

নবনাবায়ণ

| ৫

বনমালী

| ৬

পদ্মবাম

ভা: দময়ন্তী দেবী

| ৭

ধনজয়

ভা: মধুপ্রিয়া

| ৮

চন্দ্রনাবায়ণ

ভা: বোহিনীদেবী

| ৯

(১) জয়নাবায়ণ

(২) ভোগনাবায়ণ

(৩) হেমনাবায়ণ

ভা: বামময়া

| ১০

কথা

মাহিন্দ্রীদেবী

(১) বিষ্ণুনাবায়ণ

(২) দ্বিতনাবায়ণ

(৩) কীর্তিনাবায়ণ

স্বা:

| ১১

বালিকবিয়া

[ক] হংসনাবায়ণ

[খ] গৌবীনাবায়ণ

ভা: পদ্মপ্রিয়া

ভা: চাম্পা

১১

[ধ] গৌৰীনাৰায়ণ

| ১২

অমৃতনাৰায়ণ

ভা: ধনেশ্বৰী দেবী

গৌৰীনাৰায়ণ বৰুৱাৰ কন্যা

নন্দগাওঁ

| ১৩

কন্যা	কন্যা	কন্যা	
বজ্জনীদেবী	বসুন্ধৰী	যোগেশ্বৰী	ত্ৰিজগতনাৰায়ণ
স্বা: বসুনাথ	স্বা: হৰদত্ত	স্বা: দণ্ডীৰাম	ভা: দৈব্যপ্ৰিয়া
বালিকৰিয়া	পকোৱা	শিমলীয়া	বিহ্বামৰ কন্যা পকোৱা

১০

(২) জি৩নাৰায়ণ

ভা: ধৰ্মপ্ৰিয়া [তাপা]

| ১১

কন্যা	(ক) মহীনাৰায়ণ	(খ) অজয়নাৰায়ণ	(গ) গৰ্গনাৰায়ণ
সোণাপ্ৰিয়া দেবী	ভা: মহানপ্ৰিয়া	ভা: জীউপ্ৰিয়া	
স্বা: ভকতৰায় চৌ:	সিন্ধু চৌ:ৰ কন্যা	বগোৰ কন্যা	
জয়সাগৰ	দৌষেলী	ভেৰেচিয়া	

| ১২

| ১২

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
ম ইচানা	কমলা	স্বৰ্ঘানাৰায়ণ	ভবাণীদেবী	যজ্ঞনাৰায়ণ
স্ব: কুশনাৰায়ণ	স্বা: কৃষ্ণৰাম	ভা: শয়নপ্ৰিয়া	স্বা: ধনীৰাম	ভা: অক্ষুভী
খাতাবাৰী	পকোৱা	কুহিবামৰ কন্যা	মাখিবাহা	সিন্ধুনাৰায়ণৰ কন্যা নন্দগাওঁ

| ১৩

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
কণকলতা	পদ্মপ্ৰিয়া	দেবযানী	হৰবালা	হৰিপ্ৰিয়া	ত্ৰীপ্ৰতাপ চন্দ্ৰ	লোহিত
স্বা: চণ্ডীৰাম	স্বা: সদানন্দ	স্বা: বিষ্ণানাথ	স্বা: মাধৱ	স্বা: স্বৰ্ঘ		
পকোৱা	বালিকৰিয়া	পকোৱা	বালিকৰিয়া	বনগাওঁ		

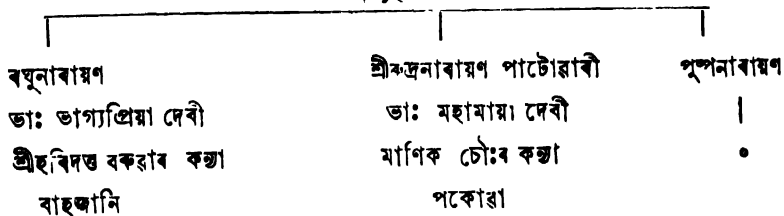
১৩ কন্যা

বাসন্তী	দয়ন্তী	সাবিত্ৰীদেবী	সুভদ্ৰাদেবী	অন্নদাদেবী	লক্ষপ্ৰিয়া	কন্দোপ্ৰিয়া
স্বা: কৃপৰাম	স্বা: বসুনাৰায়ণ	স্বা: হৰকান্ত	স্বা: বসুনাৰায়ণ	স্বা: দণ্ডীৰাম	স্বা: মহীপতি	স্বা: ধৰ্মমল
পলাকুচি	পকোৱা	চামতা	পকোৱা	চামতা	পকোৱা	পকোৱা

১১

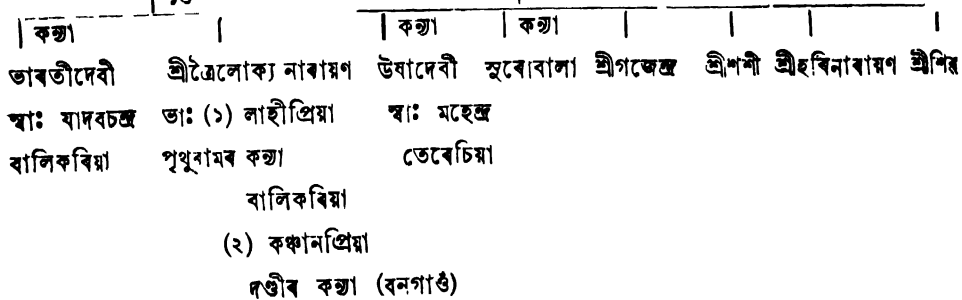
(গ) গৰ্গনাবায়ণ পাটোৱাৰী
 ভা: সত্যপ্ৰিয়া দেবী
 জন্মলব কছা (কালদি) খাতাবাৰী

১২

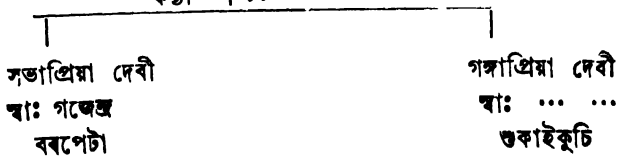
১৩

১৩

১০

(৩) কীৰ্তিনাবায়ণ
 ভা: (১) কঞ্চান
 কছা | (২) সত্যপ্ৰিয়া [বৰপেটাৰ বায় চৌ:ব বৰব]
 ১১

৯

(৩) হেমনাবায়ণ
 ভা: গয়াপ্ৰিয়া দেবী

১০

ফলিব নকল—

নং ২৪০

বস্তি

শ্ৰীশ্ৰীহৰগোবী পদাৰ্চন ঋপুগণ সহায়ন শুক্লৰ্থ প্ৰৱৰ্ত্তক ৰাজাধিৰাজ শ্ৰীশ্ৰীস্বৰ্গনাৰায়ণ দেৱ লক্ষ্মীসিংহ নুপত পেদাধ্বজ মধ্যকৰ পৰধিব গম্ভীৰ বিবুধ গুণাস্থিত দিহিংগতি ৰোপয়া চিড়েক বববকৰা ম্যাঞ্জ শ্ৰীযুত বৃহৎ ফুকন সত্ত্বকেল দত্ত নানকাৰ প্ৰমান পত্ৰিকেয।

কামৰূপ দেশৰ বকৰা ও বৰকায়স্থ ও চৌধুৰী ও পাটোৱাৰী ও তালুকদাৰ ও ঠাকুৰীয়া আন সকলে সাবধানৈ জানিব নাম বৰভাগ পৰগনাৰ পানীগাওঁ তালুকৰ সন্দেশী গ্ৰামৰ অৰাজমি মাটি ১৫ পুৰা ৰাতলি চলিতদৰে ৫ পুৰা, বৰি মাটি ৫ পুৰা মুঠতে ২৫ পুৰা মাটি ৬৬পুত্ৰাৰ্থে জয়নাৰায়ণ কাকতীৰ ধৰ্মৰ তলে নানকাৰ কৰি দিয়া গ'ল। নাম ঘৰ বান্ধি তেল, বস্তি জলাই শ্ৰৱন কীৰ্ত্তন কৰি ৬৬স্বগন চিন্তি পুত্ৰ পৌত্ৰাদি ক্ৰমে ভোগ কৰি থাকিব। এই মাটিৰ কৰ কাটল, ব্যথ-ব্যগৰ, পদ-পঞ্চক, চোৰ চিনলা ধুমুচি মাৰেচা হাট-ঘাট দান খুট সৰ্ব্ববাদ পৰিত্যাগ হ'ল। ইতি—

শক ১৬৯৫ তাৰিখ ২২ আশ্বিন।

মোঃ খোঃ দুৰ্গাদাস মহাপেচ।

মজুমদাৰ শাখা।

পানীগাওঁ।

২

২। হৰনাৰায়ণ মজুমদাৰ

| ৩

গোবীনাৰায়ণ

| ৪

প্ৰসন্ননাৰায়ণ

| ৫

গোপালনাৰায়ণ

| ৬

শ্ৰীনাৰায়ণ

| ৭

শিৱনাৰায়ণ

| ৮

ৰামনাৰায়ণ

৮। বামনাৰায়ণ

| ৯

(১) বামপতি
ভাঃ ফুটুকী

| ১০

দানপতি

ভাঃ সভাপ্ৰিয়া দেবী

সোণপতিৰ কন্যা (বেলশৰ)

| ১১

| কন্যা

বামপ্ৰিয়া

শ্বাঃ বাঞ্ছিতবাম

বালিকবিয়া

(২) শ্ৰামনাৰায়ণ
ভাঃ কৌশল্যাদেবী

বালিকবিয়া

(৩) ভুবননাৰায়ণ

| কন্যা

প্ৰাণপতি

ভাঃ আনন্দপ্ৰিয়

কন্দৰ্পৰ কন্যা

পকোৱা

| ১২

| কন্যা

ভূপতি

ভাঃ বানেশ্বৰী

বঘুনাথৰ কন্যা (পকোৱা)

| ১২

শ্ৰীহৰপতি

০

| কন্যা

কমল

শ্বাঃ খগেশ্বৰ

পকোৱা

| কন্যা

যোবনপ্ৰিয়া

শ্বাঃ জ্ঞানকা

বালিকবিয়া

| কন্যা

ভূবৰ্ণ

শ্বাঃ মুক্তাচৌ:

বালিকবিয়া

১। শ্ৰীপতি

২। লক্ষ্মীপতি

৩। শ্ৰীযজ্ঞ

৪। চন্দ্ৰ

৫। শ্ৰীবিষ্ণু

৬। নৰ

ভাঃ ভাগ্যপ্ৰিয়া

দেবীৰামৰ

কন্যা

বালিকবিয়া

| ১০

শ্ৰীউপেন্দ্ৰ

শ্ৰীপবিত্ৰ

শ্ৰীগণপতি

ভাঃ বথেশ্বৰী

হালৰ কন্যা (বালিকবিয়া)

০

| ১০

০

০

০

০

| কন্যা

কৌশল্যাদেবী

শ্বাঃ ধৰণীধৰ (ডিক্ৰা)

| কন্যা

ধৰমপ্ৰিয়া দেবী

| ১২

১। শ্ৰীপতি দত্ত মজুমদাৰ

ভাঃ মদন

বিজয়ৰ কন্যা (বালিকবিয়া)

| ১০

| কন্যা

চাম্পাপ্ৰিয়া

শ্বাঃ জন্টিবাম

চামতা

শ্ৰীৰাজেশ্বৰ

ভাঃ যোগমায়া

সীতাৰামৰ কন্যা

বাহজানি

| ১৪

নৰেশ্বৰ

ভাঃ অম্বিকা

নিভাৰ্ণাৰ কন্যা

চামতা

০

শ্ৰীজয়চৰণ

| কন্যা

ব্ৰজবালা

শ্ৰীপ্ৰতাপ

৯

(২) শ্রামনাৰায়ণ

| ১০

১। বঙ্গনাৰায়ণ ভাঃ তাৰাদেবী হেমনাৰায়ণৰ কন্তা বালিকৰিয়া	২। কপনাৰায়ণ ১১ কন্তা কেহোপ্ৰিয়া স্বাঃ বান্দাস (পকোৱা)	৩। বামহৰি ভাঃ চন্দ্ৰপ্ৰিয়া হৰিনাৰায়ণৰ কন্তা পকোৱা
---	--	--

| ১১

| কন্তা

লক্ষ্মী

স্বাঃ

ঘিলাকাৰি

মণিনাৰায়ণ

ভাঃ ধানেশ্বৰী

জয়চৰণৰ কন্তা

পকোৱা

| ১২

কন্তা	কন্তা	কন্তা	
পূৰ্ণমা	দয়াপ্ৰিয়া	ধনেশ্বৰী	হলিনাৰায়ণ
স্বাঃ মতিবান্দ	স্বাঃ ধৰ্ম চৌধাৰী	স্বাঃ সোণাবান্দ	ভাঃ কুম্মপ্ৰিয়া
পকোৱা	পকোৱা	বালিকৰিয়া	স্বাঃ নাৰায়ণৰ কন্তা তেবেচিয়া

| ১৩

| কন্তা

বতিহপ্ৰিয়া

স্বাঃ হাহিবান্দ

বালিকৰিয়া

| কন্তা

বামপ্ৰিয়া

স্বাঃ ভকত (ভুতুং)

পকোৱা

| গোবিন্দ

|

•

১০

৩। বামহৰি

| ১১

মনহৰি

ভাঃ মাণিকপ্ৰিয়া দেবী

তিতাবান্দৰ কন্তা

বনগাওঁ

১১। মনহৰি

| ১২

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
সোণাপ্ৰিয়া	মোহনপ্ৰিয়া	ধৰমপ্ৰিয়া	চেনাহপ্ৰিয়া	জয়প্ৰিয়া	শ্ৰীকৃষ্ণনাৰায়ণ
স্বাঃ শান্তিবাম	স্বাঃ হৰিবাম	স্বাঃ ভবনাথ	স্বাঃ বলীনাৰায়ণ	স্বাঃ ধৰ্ম চৌঃ	ভাঃ (১) সোণাপ্ৰিয়া
চামতা	পকোৱা	পকোৱা	শিমলীয়া	পকোৱা	জয়চৰণৰ কল্পা পকোৱা
					(২) ভাগ্যপ্ৰিয় মঙ্গলচৰণৰ কল্প গণকগাওঁ (বজালী
শ্ৰীগজেন্দ্ৰনাৰায়ণ	শ্ৰীমহেন্দ্ৰনাৰায়ণ				১৩
ভাঃ চিকণপ্ৰিয়া	ভাঃ লক্ষ্মীদেবী				
দেহীবামৰ কল্পা	নন্দভূঞাৰ কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	
শিমলীয়া	শিমলীয়া	কেতেকী	প্ৰতিমা	কুন্দো	শ্ৰীচক্ৰ শ্ৰীনবেং
কল্পা	কল্পা	স্বাঃ কৃষ্ণ	স্বাঃ গজেন্দ্ৰ	স্বাঃ সৰ্বেশ্বৰ	
চাকবালা	প্ৰতিভা	চাৰাবৰি	বেলশৰ	মাৰ্ধিবাহা	

মজুমদাৰ শাখাৰ কথা—

হৰনাৰায়ণ—এওঁ আহোম ৰজাৰ তলে মজুমদাৰ হৈছিল; আৰু বিস্তৰ ভূসম্পত্তি লাভ কৰিছিল
শ্ৰীযুত মহেন্দ্ৰ নাৰায়ণ মজুমদাৰ—এওঁ তৃতীয় বাৰ্ষিক শ্ৰেণীৰ পৰীক্ষা ভালদৰে পাচ কৰি বৰ্তমানে
শিক্ষকতা কৰে।

এই বংশ শ্ৰীশ্ৰীহৰিদেৱ পত্নী। শ্ৰীশ্ৰীহৰিগুৰুৰ কল্পা ভুবনেশ্বৰী আইৰ পৰা এই বংশৰ ঊপৰি পুকা
বৈষ্ণৱ ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰা বুলি শুনা যায়।

বামেশ্বৰ ভূঞাৰ বংশ (চৌধাৰী শাখা)

গৌৰীপুৰ

১

বামেশ্বৰ ভূঞা [পাটবাউনী]

| ২

ধৰ্মেশ্বৰ

| ৩

নৰেশ্বৰ

৩। নবেশ্বর

| ৪

বানেশ্বর চৌধারী

| ৫

বানেশ্বর চৌধারী

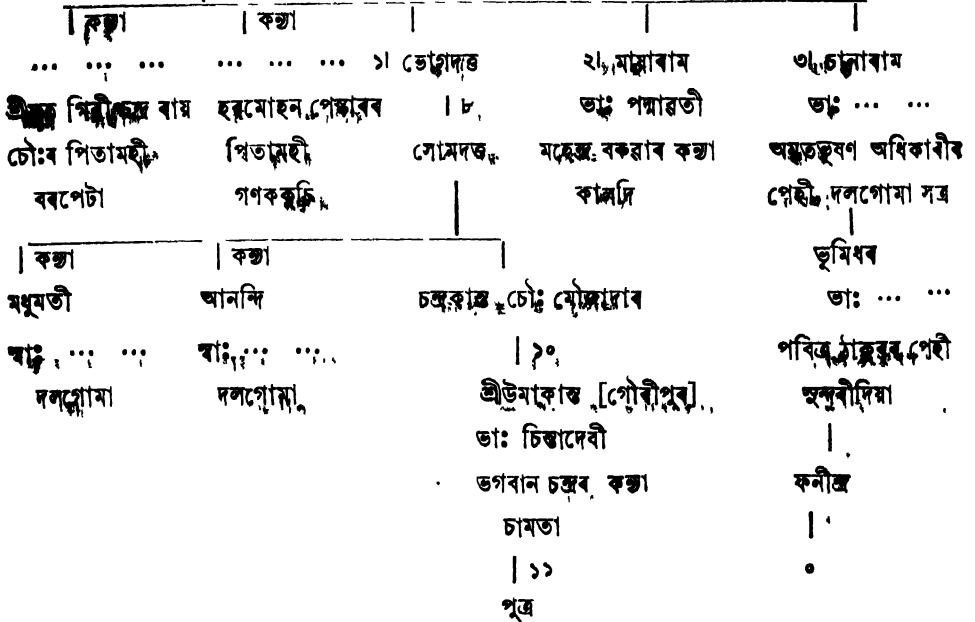
আঃ হুজুরী

| ৬

(১) শ্রীগণেশ্বর [পাটবাউসী]

(২) শ্রীবাম [চামতা]

| ৭

খাতাবাবী।

৭

২। মায়াম চৌধারী

| ৮

অমর চৌধারী

ভাঃ অমর

বনেশ্বর চৌঃ কল্যাণ (দৌলাশাল)

৮। অন্নমল চৌধুরী

| ৯

কস্তা	কস্তা	কস্তা	
সত্যভক্তি	পদ্মভক্তি	উর্জিলা দেবী;	মুকুন্দনারায়ণ চৌধুরী
বঙ্গ গর্ভনন্দন চৌধুরী	বঙ্গ মঙ্গলচৌঃ	ব্যাঃ হোসেনারায়ণ	ভাঃ (১) সত্যভক্তি দেবী
সহস্রদেবী	সেখরচন্দ্রনাথ	খলসেনাবী	সাধিনন্দন চৌধুর কস্তা
			খাতাবাবী
			কস্তা (২) অন্নমলদেবী
			বাসন্তীমালা উষাদত্ত কস্তা
			ব্যাঃ ছর্গাবাম চৌঃ ছুনকুচি
			পকোরা (৩) ছুনকুচি দেবী
			ধীবদন্ত কস্তা (ছুনকুচি)

| ১০

কস্তা	কস্তা			
চন্দ্রনাথ	বর্গপ্রভা	শ্রীমোগেন্দ্র	শ্রীকপেন্দ্র	সুবেন্দ্র
		ভাঃ বাসন্তীমালা		
		কাশীনাথ পাটোরাবীর কস্তা (ক্ষেত্রাপাৰা)		

চামতা।

৬

(২) শ্রীবাম চৌধুরী

ভাঃ ভালিমপ্রিয়া

| ৭

আনন্দবাম

ভাঃ গোবিন্দপ্রিয়া

সদানন্দ কস্তা (চামতা)

| ৮

১। বিজয়চন্দ্র	২। জয়নাথ	৩। বাহীবাম
ভাঃ মাণিক		
বদভাব কস্তা (শিলা)		

৩
লক্ষণ জমিদাৰ
১৪

সত্রাজিত ঝানাদাৰ

৫

১। উত্তমনাৰায়ণ জমিদাৰ

২। শ্ৰীনাৰায়ণ

[পৌৰীপুৰৰ শ্ৰীবৃত্ত ভবেন্দ্ৰ নাৰায়ণ বৰুৱাৰ বংশ]

(ক) বৰ্ণনাৰায়ণ

(খ) প্ৰতাপনাৰায়ণ

(গ) মুকুন্দনাৰায়ণ

(ঘ) জঁৰনাৰায়ণ

[চামতাৰ শ্ৰীবৃত্ত বিহুৰাম

ভাঃ অমায়া

ভাঃ ভাগ্যেশ্বৰী

৭

মজুমদাৰৰ বংশ]

প্ৰাণনাৰায়ণ

ৰায়নাৰায়ণ

সিদ্ধিনাৰায়ণ

৮

৮

৮

কমল নাৰায়ণ

২ আদিত্য

মহীশ্ৰী

চন্দ্ৰনৰায়ণ

লক্ষ্মনাৰায়ণ

ভাঃ গোপালপ্ৰিয়া

১৫

১০

১। হৰীশ্ৰী

২। মধুনাৰায়ণ

ভাঃ সোণাপ্ৰিয়া (বৰপেটা)

১১

শ্ৰীসত্যনাৰায়ণ

ভাঃ বজ্জেশ্বৰী

জ্ঞানমলৰ কন্যা (চেঙা)

১২

কন্যা

কন্যা

কন্যা

প্ৰমিলা

প্ৰভাৱতী

পদ্মৱতী

শ্ৰীদেবেন্দ্ৰ নাৰায়ণ
বৰুৱা বি, এ,

শ্ৰীবীৰেন্দ্ৰ

শ্ৰীগজেন্দ্ৰ

শ্ৰীবীৰেন্দ্ৰ

ভাঃ উমেশ অধিকাৰী

গৌৰীপুৰ

ভাঃ চন্দ্ৰবালা

গণন বৰুৱাৰ কন্যা (কালদি)

৬

(ক) বণনাৰাষণ

| ৭

হৰিদাস মজুমদাৰ

| ৮

কমলাকান্ত

ভাঃ মহী (চামতা)

| ৯

সতানন্দ

ভাঃ শত্ৰুপ্ৰিয়া

| ১০

ভবানন্দ

ভাঃ স্তম্ভা

| ১১

১। পুণানন্দ	২। বামানন্দ	৩। হৰিচৰণ	৪। বিজয়	৫। বামচৰণ	৬। সেনাপতি	৭। গেৰা	৮। কাৰী	৯। জয়নাৰায়ণ
৩। বদম	ভাঃ পদ্মা	ভাঃ সদৰ	ভাঃ দেবী	আমিন	ভাঃ পদ্মা			সদৰ আমিন
				ভাঃ কৃষ্ণ				ভাঃ কৃষ্ণ
				কেন্দুকুচি				বিষ্ণুৰ কল্পা
								বালিকৰিঙ্গা

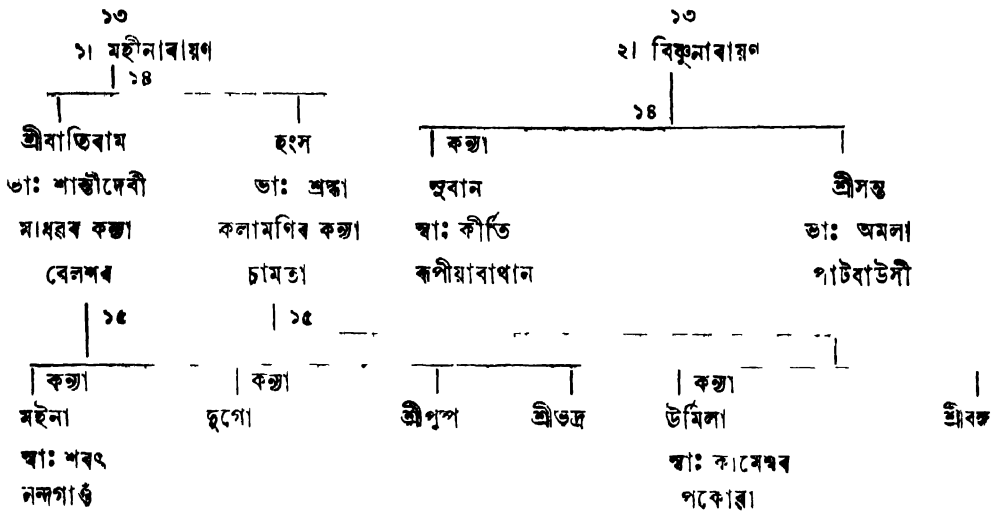
| ১২

| ১২

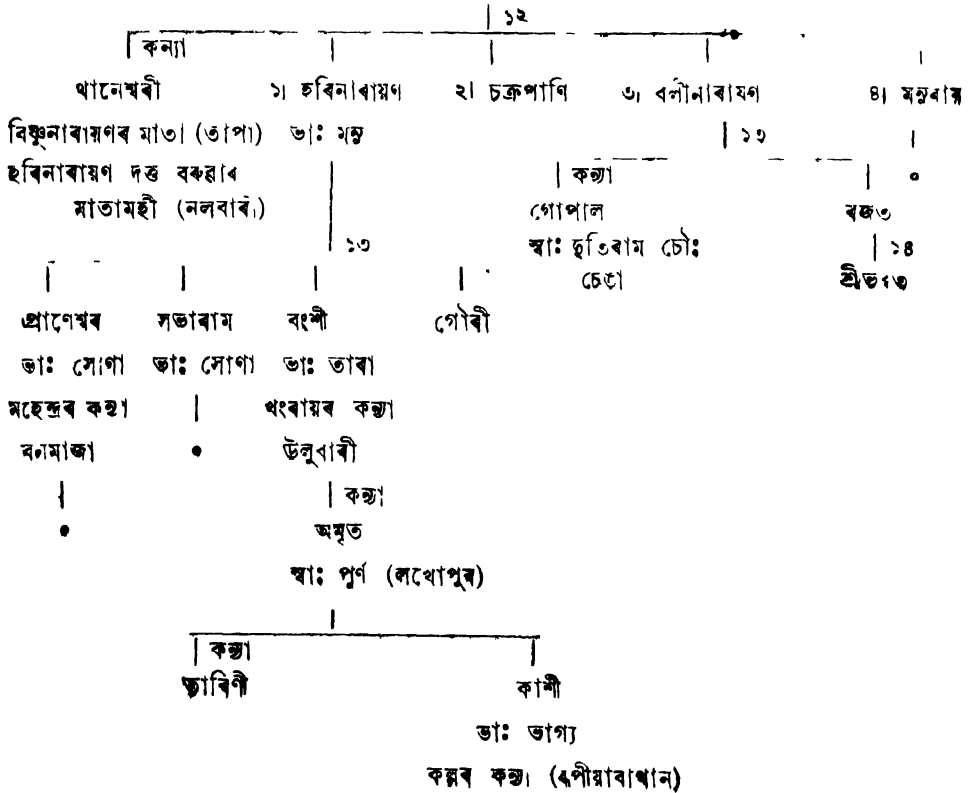
				পবানন্দ
১০। অক্ষয়	সভা	গোবিন্দ	ভাঃ ভোগপ্ৰিয়া	
ভাঃ মধু			মাধিবাছা	
মালিকুচি				

| ১৩

১। বস্তা	কল্পা					
১৪। প্ৰিয়া	টুপপ্ৰিয়া	১। মহী	২। বিষ্ণুনাৰায়ণ	৩। কৃষ্ণনাৰায়ণ	হাঁহিৰাম	বাহিৰাম
১৫। গোপী	বামপাণিৰ	ভাঃ চানা	ভাঃ চেনাহ	ভাঃ মাইপ্ৰিয়া		
লখোপুৰ	পিতামহী	মহীৰ কল্পা	কীৰ্ত্তিৰ কল্পা	বংবাৰৰ কল্পা		
	পকোৱা	লখোপুৰ	চামতা	কপীয়াৰাখান		
				কল্পা		
				কাৰেখৰী		

১১
২। বামানন্দ

১০

২। চক্ৰপাণি

ভাঃ মহেশ্বৰী

দয়াবানৰ পেহী (পথুৰা)

| ১১

কছা	কীৰ্ত্তি
মায়ারতী	ভাঃ মাইলতা
স্বাঃ বাপুৰাম	অতিৰ কছা
কপীয়াবাথান	ঘিলাস্বামী
(শ্ৰীধৃত ধৰ্মনাৰায়ণ দত্তৰ মাতামহী)	

| ১২

কছা	১। পীতাধৰ	২। বাধা	৩। যজ্ঞ	৪। শ্ৰীচেন	৫। শ্ৰীমুক্তা	৬। শ্ৰীবিখনাথ	৭। শ্ৰীতৰুণ
বত্ৰিশ	ভাঃ লক্ষী	ভাঃ (১) হালধি	ভাঃ (১) নোমল			ভাঃ শৰৎবালা	ভাঃ উৰ্বশী
গুৰাইকুচি	ভৰতৰ কছা	ৰমেশৰ কছা			গোবিন্দৰ কছা	দণ্ডীৰ কছা	
উলুবাৰী		কপীয়াবাথান			পকোৱা	শিমলীয়া	

| ১৩

(২) অভয়া	(২) শ্ৰীগণেশ্বৰী						
নৰনাথৰ কছা	ধনীৰ কছা	কন্যা	কছা	কন্যা	কন্যা		
খাৰশিঠা	বেলশৰ	অধিকা	গুদো	আয়াবালা	শ্ৰীমতী	শ্ৰীবাণেশ্বৰ	
কছা	(৩) গুণেশ্বৰী	স্বাঃ শ্ৰীকান্ত					
ৰজনী	কল্পৰ কছা	চামতা					
স্বাঃ	কপীয়াবাথান						

১৩

কছা	কছা			দয়মন্তী	শ্ৰীশ্ৰিয়নাথ	মজুমদাৰ
আকাশ	কদম	শ্ৰীকালিন্দ্ৰ	শ্ৰীদিগাধৰ	স্বাঃ হৰেন্দ্ৰ		
স্বাঃ সাক্ষিতৰাম	স্বাঃ অমূল্য	ভাঃ বোহিণী		পকোৱা		
পকোৱা	দৌলাশাল	সণাৰামৰ কছা				
		পকোৱা				

১৪

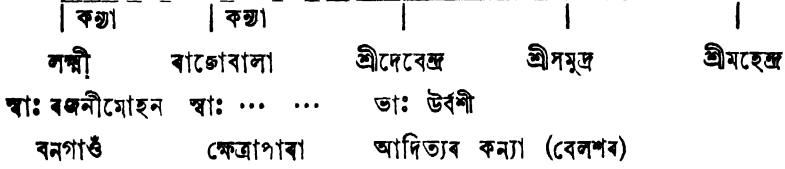
৩। যজ্ঞনাৰায়ণ

ভাঃ দুৰ্গা

গজাবাম পাটোৱাৰী মণ্ডলৰ কস্তা

শক্তিপাৰা (ক্ষেত্ৰাপাৰা)

১৫

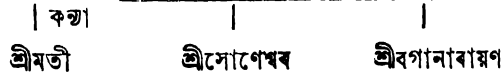
১৪

৪। শ্ৰীচেনিৰাম

ভাঃ নাৰায়ণী

সাধিনাৰায়ণৰ কস্তা (খাৰশিঠা)

১৫

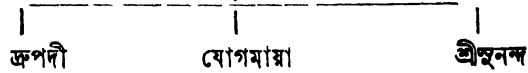
১৪

৫। শ্ৰীমুক্তানাথ

ভাঃ চন্দন

খৰ্গনাৰায়ণৰ কস্তা (পকোৱা)

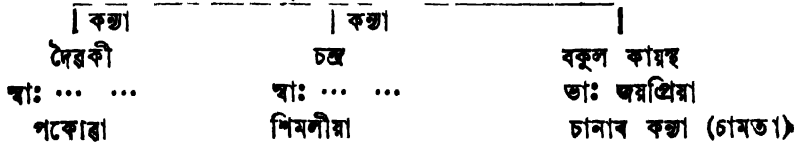
কস্তা

৯

ভবানন্দৰ পুত্ৰ ৬। সেনাপতি

১০

১০

বকুলকায়স্থ

| ১১

কল্পা				
শাস্তীপ্ৰিয়া	১। অনাদব	২। নগক	৩। প্ৰাণনাথ	৪। শ্ৰীকুহিবাম
স্বাঃ জীউনাথ	ভাঃ সোণপ্ৰিয়া	ভাঃ (১)	ভাঃ মমত	ভাঃ (১) যগো
চামতা	ভকতৰ কল্পা	চানাব কল্পা	হলিবামৰ কল্পা	দধিব কল্পা (চামতা)
[৬। সৰুনাথ বৰুৱাৰ মাতা]	উলুবাৰী	(২) হৰমায়া	উলুবাৰী	(২) বচন
	১২	বাহিব কল্পা (খাৰশিঠা)		জিতৰ কল্পা (খাৰশিঠা)

কল্পা	কল্পা				
গহীন	সত্যৱতী	শ্ৰীজানকী	শ্ৰীসতৰাম	ভুবন	কেশব
স্বাঃ বহুলোচণ	স্বাঃ বসুনাথ	ভাঃ মাণিক	ভাঃ যবপী		
পকোৱা	শিলা	দেহজুৰৰ কল্পা	কদ্রপদৰ কল্পা	•	•
		ৰূপীয়াবাথান	দাহদি		

| ১৩

| ১৩

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কন্যা		কল্পা	কল্পা	
ধনেশ্বৰী	পুতলা	চিন্তা	শয়ন্দেবী	শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ	শ্ৰীনবেন্দ্ৰ	অবলা	খুতো
							শ্ৰীললিত

১১

৩। প্ৰাণনাথ

| ১২

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা				
স্বমিত্ৰা	বয়েশ্বৰী	বন্দী	প্ৰভাৱতী	শ্ৰীজয় (জলো)	শ্ৰীধৰম	শ্ৰীকালী	শ্ৰীউপেন্দ্ৰ
স্বাঃ হৰিশ্চন্দ্ৰ	স্বাঃ বাতিৰাম	স্বাঃ দণ্ডী	স্বাঃ কামেশ্বৰ	ভাঃ হালা	ভাঃ	ভাঃ যমুনা	
হাকামা	বতনপুৰ	চামতা	বতনপুৰ	ঘনকান্তৰ কল্পা	বল্লুৰ কল্পা	স্বৰ্গ্যবৰুৱাৰ কল্পা	
				চাৰাবৰী	মাধিবাহা	মানাহকুচি	
						কল্পা	
					শ্ৰীকুমুদ	বাণবাণা	

২

ভবানন্দৰ পুত্ৰ ২। জয়নাৰায়ণ গদৰ জামিন

| ১০

কছা	কছা	কছা		
ধৰম	আইচানা	মাণিক	১। তলুৰাম	২। জিতৰাম
স্বা:	স্বা: বামপদ	স্বা: দৰাধাম	ভা: সন্ধ্যা	ভা: মাণিক
বাকৰিকুচি	চাৰাবৰী সত্ৰ	চামতা	ৰতিধামৰ কছা চামতা	খংৰায়ৰ কছা উলুবাৰী

| ১১

কছা	কছা	কছা					
গঙ্গা	শ্ৰামা	জগত	১। বাঞ্ছিত	২। শ্ৰীমুকুন্দ	৩। শ্ৰীকপনাথ	৪। শ্ৰীবিহ্বাম	৪। শ্ৰীসেহবাম
স্বা: প্ৰতাপ	স্বা: মঞ্জুৰ	স্বা: কমলাকান্ত	ভা: ৰূপা	ভা: অৰ্ণা			
পকোৱা	লখোপুৰ	কপীয়াবাধান	হৰিনাথৰ	কুহিৰ কছা			
			কছা (পকোৱা)	শিমলীয়া			

!

| ১২

কছা	কছা	কছা	কছা	কছা			
গোলাপ	অশোক	সাবিত্ৰী	হেমকান্তী	ধনেশ্বৰী	শ্ৰীবল্লকান্ত	ভা: শ্ৰীভবেন	শ্ৰীভগবান
স্বা: গণেশ্বৰ	স্বা: ৰজনী	স্বা: চেনি					
পকোৱা	বালিকৰীয়া	বালিকৰীয়া					

১১

৩। ৰূপনাথ

ভা: (১) ভাগ্য

নগৰৰ কছা (খাৰশিঠা)

(২) এলোকেশী

দশৰথৰ কছা (গোৰীপুৰ)

| ১২

কছা	কছা					
উবা	কামিনী	শ্ৰীতাৰাচৰণ	শ্ৰীকামাখ্যা	শ্ৰীসুবোধ	শ্ৰীপ্ৰবোধ	শ্ৰীমধু

১১

৪। ত্ৰিবিহ্বাম

ভাঃ (১) পাৰ্বতী

সেনাপতিৰ কন্যা (স্নেহেচিয়া)

(২) হুত্ৰা

ধনীৰামৰ কন্যা (বৰি)

| ১২

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা				
বামিনী	প্ৰমিলা	বজ্জোবালা	মেনকা	ত্ৰীকণকচন্দ্ৰ বি,এ	ত্ৰীবীবেজ	ত্ৰীনগেজ	ত্ৰীবিমল
বাঃ খগেশ্বৰ	বাঃ উদয়চন্দ্ৰ চৌঃ	বাঃ উপেন্দ্ৰ					
বক্ৰাজানী	দিক্ৰা	শিলাকুটি					
মৌঃ পূবপাৰ		নলবাৰী					

১০

২। জিতনাৰায়ণ

| ১১

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা			
চেনাছ	ভাগ্য	দয়া	শয়ন	বহন	সীতাৰাম	ত্ৰীগণপতি	
বাঃ মহুৰায়	বাঃ সন্তো	বাঃ ভকত		বাঃ পদ্ম	ভাঃ গহীন	ভাঃ বাক্ৰা	
তাপা	তেবেচিয়া		•	বৰি	সোণাৰামৰ কন্যা	খৰ্গৰ কন্যা	
					বনমাজা	পকোৱা	

| ১২

কন্যা	কন্যা	কন্যা		
বধেশ্বৰী	বোহিনী	জয়ন্তী	ত্ৰীহবেজ	ত্ৰীকবি

৫

উত্তমনাৰায়ণ

গৌৰীপুৰ । (গোৱালপাৰা)

ধৰ্মসম্ৰদায়—শাস্ত্ৰ ।

| ৬

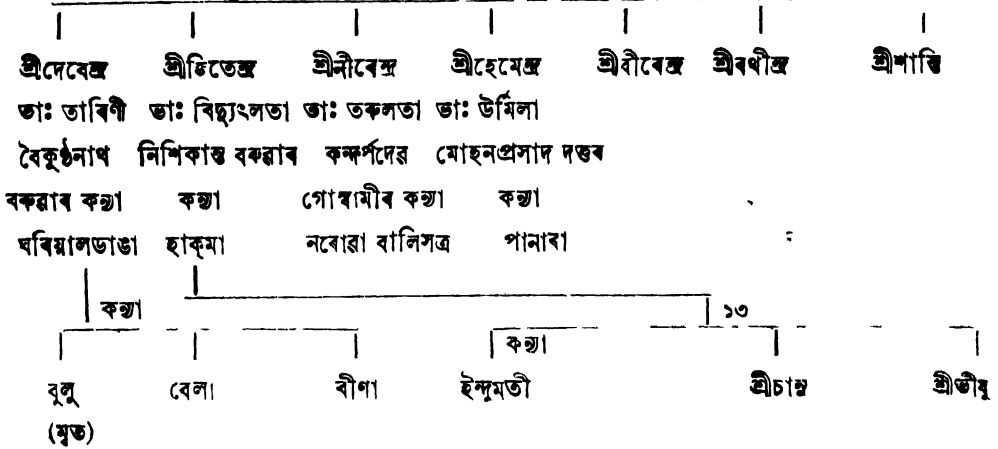
১। পৰ্বনাৰায়ণ (দুৰ্গতনাৰায়ণ) ভাঃ প্ৰদেখৰী	২। সোমনাৰায়ণ দুৰ্গবীয়াবক্ৰা ভাঃ বানেশ্বৰী	৩। স্বৰ্ঘ্যনাৰায়ণ ভাঃ পদ্মশ্ৰিয়া	৪। কৃষ্ণনাৰায়ণ ভাঃ অধিকা
---	---	---------------------------------------	------------------------------

১। পর্বনাবায়ণ ৭ উগেন্দ্র ভাঃ পূর্ণেশ্বরী ৮ কাপনাবায়ণ ০		২। সোমনাবায়ণ ৭ জয়নাবায়ণ বুজব বক্রা ভাঃ (১) প্রভারতী মদনমোহন বক্রাব কস্তা ডিমো (২) তাবারতী ৮													
১। গজেন্দ্রনাবায়ণ ০		২। সত্যনাবায়ণ ভাঃ (১) চন্দ্রকান্তী (২) বতিপ্রিয়া ৯		৩। শিরনাবায়ণ ভাঃ ৯		৪। জগন্নাবায়ণ ভাঃ ৯									
দেবনাবায়ণ ১০ লোহিত ০		কত্রনাবায়ণ ভাঃ জগৎপ্রিয়া ১০ ০		দত্তনাবায়ণ ০		চন্দ্রনাবায়ণ ০		কীর্তি ০		কেশর ০		১। হরগোবিন্দ ভাঃ আমল হরকিশোরব কস্তা যুলা ১০ গগন ভাঃ কামেশ্বরী বিশ্বনাথ চৌঃব কস্তা মাধিবাহা ০		২। কাশী ভাঃ হরিপ্রিয়া বঙ্গালি ১০ ক্ষীতেন্দ্র ভাঃ (১) দৈরকী (২) (৩) চাক্বালা	
৩। স্বর্ধনাবায়ণ ভাঃ পদ্মপ্রিয়া ৭ ০		১। স্বামচন্দ্র ০		২। কপনাবায়ণ শালকোচা ০		৩। পূজিনাবায়ণ ০		৬। রুক্মনাবায়ণ ভাঃ অধিকা ৭ পবীকিতনাবায়ণ ভাঃ							

১১

শ্রীভবেন্দ্রনাথায়ণ বঙ্কর

| ১২

বালিকবিয়া।
পোঃ—নলবাবী।

৮

জয়নাবায়ণ ৪র্থ পুত্র—জগনাবায়ণ

| ৯

চণ্ডীনাবায়ণ বববঙ্কর

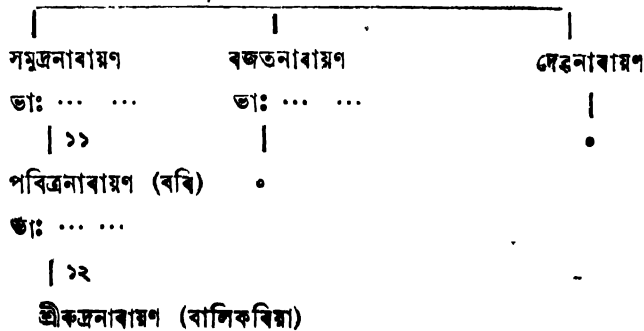
ভাঃ

| ১০

যজ্ঞনাবায়ণ

ভাঃ

| ১১

খেকাপাৰা ।

পোঃ—বংছুলি ।

গোৱালপাৰা ।

১

গজাৰাম বৰুৱা *

ভাঃ যশোদা

জাপৰা ঠাকুৰৰ কছা (বামুণা সত্ৰ)

| ২

ভকতৰাম [এওঁ খেকাপাৰাক উঠি আছে]

ভাঃ যোগেশ্বৰী

হৰিকান্ত অধিকাৰীৰ কছা

(খেকাপাৰা)

| ৩

কছা	কছা		
সুভদ্রা	সত্ৰাৱতী	শ্ৰীমোহন	শ্ৰীবাৰ্জেন
স্বাঃ ভবতচন্দ্ৰ	স্বাঃ পশুদত্ত		
চামতা	দলগোমা		

বৰনগৰীয়া বৰুৱা বংশৰ কথা ।

প্ৰতাপৰায় ভূঞা—

বৰভূঞা একজন পাকত (পাণ্ডুত) আছিল।

মহাক্ৰমে সবে ভূঞাক খাটিল।

তাহাৰ প্ৰতাপ নাম অতি শ্ৰীৰমতি।

ৰঙ্গে লৌহিত্যৰ তীৰে কৰিলা বসতি।

তান ছোটভাই আছে নামে শ্বেতধাম।

লৌহিত্যত নিতে সিটো কৰে গৈয়া স্নান ॥৭৫৪

ৰাজবংশাবলী—হৰেন্দ্ৰনাৰায়ণ ।

প্ৰতাপৰায় দক্ষিণ কুলৰ এজন প্ৰখ্যাত স্বাধীন বীৰ ভূঞা আছিল। বিশ্বসিংহই গুপ্তভাৱে এওঁক হত্যা কৰিবলৈ গৈ পোনতে হাৰিৰ মাজত লুকাই থাকি প্ৰতাপৰ অতি মৰমৰ ভায়েক শ্বেতধামক ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পৰা স্নান-তৰ্পণ কৰি আহোঁতে হত্যা কৰে। প্ৰতাপে এই সংবাদ পাই মৰ্মাহত হয় আৰু ৰাজ্য-ধন সমস্তকে ত্যাগ কৰি নাৱেৰে উজাই যায়।

* বৰনগৰীয়া বৰুৱাৰ বংশৰ বুলি কয়। ওপৰৰ পুৰণীনামাত মিলিব পৰা নহল।

দৰং জিলাৰ বিশ্বনাথৰ ওচৰত প্ৰতাপগড় নামে এটা প্ৰকাণ্ড গড় আছে; ইয়াৰ ভিতৰত আন্ধি কালি এখন ডাঙৰ চাহ বাগিছা হৈছে। এই গড় নাগশঙ্কৰ বজাৰ বুলি বুৰঞ্জীত উল্লেখ আছে। কিন্তু কিছুমানৰ বিশ্বাস প্ৰতাপগড় প্ৰতাপ ভূঞাই মাৰিছিল বুলি। আমাৰ মনে নাগশঙ্কৰ বা নাগশঙ্কৰৰ গড়ৰ ভিতৰত প্ৰতাপ ভূঞাই বাস কৰা বাবে তাৰ নাম প্ৰতাপগড় হোৱা সম্ভৱ।

প্ৰতাপৰায় ভূঞা সৰ্ব্বদেয়ে স্বৰ্ঘ্যখড়িয়ে দৰঙ্গ ৰাজ বংশাৱলীত লিখিছে :—

পৰতাপ যাৰ নাম ৰূপে গুণে অমুগাম

সমস্ত ভূঞাত শ্ৰেষ্ঠস্তব ।

মহা পৰাক্ৰমী বীৰ গহীন গম্ভীৰ ধীৰ

পাণ্ডুনাথে ভৈলা যাৰ ঘৰ ॥

তাহাৰ কনিষ্ঠ ভাই বলে যেন গজৰায়

মান কৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰ জলে ।

শিৱৰ নন্দনে * যাই সেহি সময়তে পাই

তথাতে মাৰিলা বাহুবলে ॥

ভাতৃ মৰিবাক দেখি প্ৰতাপ হইল দুখী

মন দুখে কৰিলা ক্ৰন্দন ।

হাঁ হাঁ মোৰ প্ৰাণ ভাই এৰি গৈলা কোন ঠাই

কিনো মোৰ বিধি বিড়ম্বন ॥

হৰিক চিন্তিয়া পাছে ৰত দ্ৰব্য বস্ত আছে

নৌকাত আনিয়া ভৰা দিলা ।

আপোনাৰ সৈন্ত যত সোমাইলেক অসমত

আপুনিও তথাতে চলিলা ॥১২২

ইয়াৰ কিছুদিন পাছত মৰনাৰায়ণ ৰজা হয় আৰু চিলাৰায়ে দেশ জয় কৰি ফুৰে। দেশ জয় কৰি কৰোঁতে চিলাৰায় গোঁড়ত বন্দী হয়। সেই সময়তে প্ৰতাপ ভূঞাৰ পুৰোহিত তীৰ্থ পৰ্যটন কৰি গৈ পাইছিল। চিলাৰায়ৰ বন্দী অৱস্থাত বৰ পিয়াহ লগাত পানী পোৱা নাছিল; প্ৰতাপ ভূঞাৰ পুৰোহিতে কেনেবাকে জানিৰ পানি বন্দীশালত গৈ চিলাৰায়ক পানী দিয়ে :—

তৃণয়ে পীড়িত হুয়া জল খুঞ্জিলস্ত ।

ভয়ত থাকিয়া কেহো জল নেদিলস্ত ॥৫০৭

প্ৰতাপ ভূঞাৰ পুৰোহিত বিপ্ৰ এক ।

তায়ৰ খটত জল দিলস্ত প্ৰত্যেক ॥

সেহি জল পানে ৰাজা সন্তোষিত ভৈলা ।

বিপ্ৰক সোধোখি বাক্য বুলিবাক লৈলা ॥

• মই যদি ৰাজ্য পাঠ দেশ আপোনাৰ।

তেবে সত্যে সত্যে ভাল সাধিবো তোমাৰ। ৫৩৯

দৰঙ্গ ৰাজ বংশাবলী—স্বৰ্ণাখণ্ডি।

কিছু কালৰ পাছত কোচৰাজাই পুৰনশিৰী নদী পৰ্যন্ত উত্তৰ কুলৰ ৰাজ্য অধিকাৰ কৰে। এই সময়ত প্ৰতাপৰায় ভূঞাৰ পুৰোহিত চিলাৰায়ৰ ওচৰত উপস্থিত হৈ পূৰ্বৰ কথা শ্রবণ কৰাই দিয়ে। চিলাৰায়ে কি নাগে বুলি শোখাত উক্ত পুৰোহিতে প্ৰতাপৰায়, ভবানন্দ, বিশাৰদ, আদি চৈধ্য জন ভূঞাক ৰাজ্যত ভাৰদেবে পাতিবলৈ অনুৰোধ জনায়। চিলাৰায়ে মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ ওচৰত কাব্য ভূঞা চৈধ্য জনক উপস্থিত কৰায় আৰু তেওঁলোকক ৰাজ্যত সসন্মানে বাধিব বুলি বজাৰদ্বাৰা প্ৰতিজ্ঞা কৰোৱায়। এই সন্মত কোচ ৰাজবংশাৱলীত বহলাই বৰ্ণোৱা আছে [৭৩ পৃষ্ঠা চাওক।]

প্ৰতাপ ভূঞাৰ ভাৰমতী আৰু ভায়েকৰ চন্দ্ৰপ্ৰভা নামে দুটি অপৰূপ ৰূপবতী আৰু বিহুৱী কন্যা আছিল। মহাৰাজ নৰনাৰায়ণে এই কন্যাদ্বয়ক দেখি ভাৰমতীক নিজে বিয়া কৰায় আৰু চন্দ্ৰপ্ৰভাক চিলাৰায়লৈ বিয়া বৰোৱায়। প্ৰতাপ ভূঞাই বাধ্য হৈ এইদৰে সন্মত কৰিব লগা হোৱাত মনত লব কষ্ট পাইছিল; কিন্তু কিছুদিন পাছত সি লাহে লাহে লঘু হৈ আহে আৰু কোচ ৰাজ্য-ৰুদ্ধৰ অৰ্থে সৰলো প্ৰকাৰে ৰজাক সহায় কৰিবলৈ ধৰে।

ৰামচৰণ ঠাকুৰ বিৰচিত গুৰুচৰিতৰপৰা জনা যায়—প্ৰতাপৰায়ৰ ভতিজা শ্ৰীৰামৰ্ণাৰ পুত্ৰ গাভৰুৱা চিলাৰায়ৰ সৈতে আহোম ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰি জয় কৰে আৰু এওঁক চিলাৰায়ে নতুন অধিকৃত ঠাইৰ প্ৰদেশিক শাসন কৰ্ত্তা (Governor) পাতে। কিছুদিন পাছত এওঁ আহোমৰ হাতত হাৰে; তেতিয়া ৬৮ ৰাজ্যৰ সীমা কেবল ভবলী নদী পৰ্যন্ত থাকে। গেইট চাহাবে এওঁক প্ৰতাপৰায়ৰ নাতি বুলি ঘোষণা কৰিছে; এওঁ নাতি নহৈ ভতিজা হলেহে সময়ৰ লগত মিলিব।

৭৩ ভাৰমতীয়ে ভাল সংস্কৃত জানিছিল। এৱেঁই সভাপণ্ডিতৰ দ্বাৰা বঙ্গমালা ব্যাকৰণ ৰচনা কৰাইছিল—

নৃপতিৰ প্ৰিয়তমা ভাৰম পটেশ্বৰী।

ভট্টাচাৰ্য্য আগে কথা কহিলা সাদৰি ॥

পাশিনিৰ বৰ্ণমালা গ্ৰেছে সে লেখিবা।

মহেশ্বৰ ৰুত কলাপৰ নাম দিবা ॥

সমস্ত আদেশ তোহে হেলা নকৰিলা।

আনন্দতে বঙ্গমালা শাস্ত্ৰক নিৰ্মিলা ॥১৮২৬

বৃহৎ ৰাজবংশাৱলী।

ওপৰৰ কথাখিনি পঢ়িলেই ৰাধী ভাৰমতীৰ ব্যাকৰণ শাস্ত্ৰত কিমান অধিকাৰ আছিল, তাক ভাল হৈ বুজিব পাৰি।

শুভঙ্কৰদাস—এওঁ নৰনাৰায়ণ ৰজাৰ সভাৰ এজন্য পণ্ডিত আছিল। “বেহাৰ ৰাজ্যৰ কৰাইবাৰিত এওঁ বাস কৰিছিল”। *

শুভকৰে অঙ্ক শাস্ত্ৰৰ আলোচনা কৰিছিল। এওঁ যিবোৰ অঙ্ক লিখিছিল সেইবোৰ অতি আমোদজনক আৰু নিয়মবোৰ অতি সহজ। তেওঁ বচনা কৰা তিনিটা সৰু অঙ্ক তলত দিয়া হল—

- (১) শুভকৰৰ ফাঁকি, চৌত্ৰিশৰ তিনি গলে, বিমান থাকে বাকী ? (১১)
- (২) শুভকৰৰ ফাঁকি, ষাঠিৰ ষাঠি গলে বাকী থাকে উন্বাঠি। (৫২)
- (৩) এক বতি সিন্দূৰে নজনীক আতে। একেলগে সাধি নিলে হাজাৰ নব্বৈ টকা।
নমোন সিন্দূৰে কত জনীক বাতে ? কোৱাহে কায়স্থ ভাই কত হোবে টকা ॥
- (৪) এক আনা দুই আনা তিন আনাৰ দায়ী। কাইথেলী অঙ্ক।
ষাদশ বছৰ বাজাক খাজানা দিয়া নাই ॥

শুভকৰ, তেওঁৰ পুত্ৰ লক্ষণ, নাতি সত্ৰাজিত কোচবিহাৰতে আছিল।

লক্ষণ—মহাৰাজ নবনাৰায়ণৰ সময়ত কোচ ৰাজ্য ঢাকাৰ প্ৰায় ৩৫ৰ পাইছিল। পুত্ৰ সত্ৰীনাৰায়ণৰ দিনত কোচ ৰাজ্যৰ দক্ষিণ পূব অংশত লক্ষণক প্ৰাদেশিক শাসনকৰ্তা পাতে। লক্ষণ কিছুদিন তাত থাকি পাছত তাৰ কিছু ঠাই ঢাকাৰ নবাবৰ অধীন হয়; লক্ষণ সেই ঠাইৰে জমিদাৰ হয়।

* **সত্ৰাজিত**—পিতৃৰ পাছত এওঁ ঢাকাৰ ৩৫ৰ ঠাইত জমিদাৰ হয়। এওঁৰ সৰ্ব্বস্বৰূপে চাৰ এডাৰ্ড গেইটে লিখিছে—

সত্ৰাজিত ঢাকাৰ ৩৫ৰ এক জমিদাৰৰ ল'ৰা (১০৮ পৃঃ) এওঁ পৰীক্ষিতৰ বিপক্ষে ঢাকাৰ নবাব দ্বাৰা প্ৰেৰিত হৈ কোচ হাজাত বণ কৰে।

পৰীক্ষিতৰ ৰাজ্য ৩গাৰ পাছত সত্ৰাজিতেই কিছুদিন পাণ্ডু আৰু গুৱাহাটীৰ থানাৰ হ'ল (History of Assam by Gait)

আহোম-মোগলৰ যুগৰ সময়ত সত্ৰাজিত সেনাপতি হৈ আহোমৰ বিপক্ষে বণ কৰে। পাণ্ডুৰ এখন বণত সত্ৰাজিতৰ পুতেক বন্দী হয়; আহোমে তেওঁক নি কামাখ্যাত বলি দিয়ে।

কিছুদিন পাছত মোগলে পুনৰ কামৰূপ অধিকাৰ কৰে আৰু সত্ৰাজিত পাণ্ডুৰ থানাৰ হ'ল। এই সময়ত মোগল ৰাজ্যত নানা প্ৰকাৰ গোলমাল লাগে, আৰু আহোমৰ প্ৰভাৱ ক্ৰমে বেছিকৈ জিনিকে। সত্ৰাজিতে স্বাধীন হ'বলৈ বিচাৰি মোগলক কৰ-কাতল নিদিয়া হল আৰু আহোমৰ লগত যোগ দিবলৈ যত্ন কৰে। এই সৰ্ব্বস্বৰূপে পুৰণি কামৰূপ বুৰঞ্জী আৰু গেইট চাহাবৰ বুৰঞ্জীত বচত বখা লিখা আছে।

সত্ৰাজিতৰ ভাৰ বুজিব পাৰি ঢাকাৰ নবাবে মিৰ জইনুদ্দিন নামৰ সেনাপতি এজনক কামৰূপলৈ পঠায়; তেওঁ অহা শুনি সত্ৰাজিত আগবাঢ়ি ধুবুৰীলৈ যায়। জইনুদ্দিনে সত্ৰাজিতক পাই তাতেই বন্দী কৰি ঢাকালৈ পঠাই দিয়ে। সত্ৰাজিতক ঢাকাত নিহত কৰে।

আহোমে এই সময়ত দৰঙ্গ ৰজা বলীনাৰায়ণৰ সৈতে কোচহাজা অধিকাৰত বিশেষ যত্ন কৰি আছিল। অকল মিৰ জইনুদ্দিনৰ দ্বাৰা বিশেষ ফল নোহোৱা দেখি ঢাকাৰ নবাবে চিলেটৰ ফৌজদাৰ মোহম্মদ জামালক কোচহাজালৈ পঠায়।

১. আসাম বুৰঞ্জীৰ বিখ্যাত সত্ৰাজিত সেনাপতি এই জন সত্ৰাজিত বুলি বংশধৰসকলৰ পৰা আমি একো কথা সংগ্ৰহ কৰা নাই। বহুত কাৰণৰ ওপৰত নিশ্চয় কৰি সেইজন বুলি আমি অনুমান কৰি ইয়াত লিখিলোঁ। লিখক।

উত্তমনারায়ণ—সম্ৰাজিতৰ উত্তমনারায়ণ আৰু শ্ৰীনারায়ণ নামে আৰু দুটি পুত্ৰ আছিল; ঠামাল কামৰূপলৈ আহি উত্তমনারায়ণক বৰনগৰত জমিদাৰ পাতে আৰু আহোমক খেদি নি পাণ্ডু পায় (১৬৩৭ খৃঃ অঃ)। ইয়াৰ পাছত আহোম-মোগলৰ সন্ধি হয়। কিন্তু এই সন্ধিতে বৰন অস্ত নপৰিল; পুনৰ আহোম-মোগলৰ বণ হয়। মোগলে মধুপুৰত আৰু আহোমে সোন্ধাত গড় কৰি বণ কৰে; উত্তম মোগলৰ অধীন জমিদাৰ, এৰোঁ মোগলৰ ফালে যোগ দিয়ে। এই বণত মোগল হাৰে; পৰ্বনারায়ণ (বলী-নারায়ণ) আৰু খাংলাই চেটিয়াই উত্তমক খেদি নিয়ে আৰু বৰনগৰ অধিকাৰ কৰে। এওঁলোকে উত্তমৰ ভাণ্ডাৰ লুটে, ঘৰ-দুৱাৰ পেৰে আৰু খড়ীয়েকে সৈতে সক্তি সম্ভতিক ধৰি নিয়ে ১৬৩৭ খৃঃ অঃ। [প্ৰাচীন কামৰূপ বুৰঞ্জী]*

উত্তমে আহোমৰ লগত পাছত অতি জীৱনকণে যুদ্ধ কৰে আৰু বহুত আহোম বগুৱা মাৰে। ইয়াৰ পাছত উত্তমে বঙালৰ সৈতে বেকী, পোমাৰা, জাখলিখানাভ খানা কৰে; আহোমে তাৰোপৰা খেদে। কিন্তু তাৰ পাছত মোগলে উত্তমৰ সৈতে বহুত সৈন্ত লৈ আহি কলিয়াবৰত বণ কৰে; দুখৰ বিষয় হয়তো হাবি মিৰ্জা জইয়ুদ্দিন, আলোৱাৰকাঁ, উত্তম, ৰূপচন্দ্ৰ আদি সেনাপতি ৩টিয়াই গুৱাহাটী পায় (১৬২৮ খৃঃ অঃ); ইয়াৰ পাছত আহোম আৰু মোগলৰ সন্ধি হয়। অল্পবৰ আলি আৰু বৰনদী দুই বাজ্যৰ সীমা হয়। উত্তমনারায়ণে পুনৰ ধ্বংস হোৱা বৰনগৰলৈ যায়।

জয়নারায়ণ ৰজা মোগলৰ হাতত মৰা পৰাৰ পাছত উত্তমনারায়ণ বৰনগৰত জমিদাৰ হয়। এই -গৰত কেতেকীবাৰী, ডেকাৰবাৰী, মালপাৰা আদি কিছুমান গাওঁ আছে। উত্তমনারায়ণ বৰনগৰলৈ আহোঁতে হেনো মাল লগতলৈ আহিছিল; এই মাল যি ঠাইত আছিল সেই ঠায়েই মালপাৰা নাম পায়। মালৰ বংশধৰ এতিয়াও আছে বুলি শ্ৰীযুত পাটগিৰীয়ে লিখিছে। এই অঞ্চলত বহুত পৃথুৰী আছে; তাৰ ভিতৰত ২৪ টা ডাঙৰ। এই পৃথুৰীবোৰৰ কোনো কোনোটে ৰঘুদেৱৰ দিনত খন্দা হৈছিল বুলি অনুমান কৰিব পাৰি; কিন্তু বেছিভাগ পৃথুৰী বৰনগৰীয়া বৰুৱাৰ দিনতে খন্দোৱা। “ডেকাৰবাৰী” সম্ভবতঃ ডেকা বৰুৱা থকা ঠাই।

উত্তমৰ চাৰি পুত্ৰ—পৰ্বনারায়ণ, সোমনাৰায়ণ, সূৰ্য্যনারায়ণ আৰু কৃষ্ণনারায়ণ।

পৰ্বনারায়ণ—আওবঙ্গজৰ দিনী সিংহাসনত বহা সময়ত মোগল ৰাজ্যত এটা বিপ্লব ঘটিছিল; সেই সময়ত কোচ ৰাজ্যত শ্ৰাণ নারায়ণ ৰজা আছিল; শ্ৰাণনারায়ণে কোচহাজ্জে দখল কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল। উত্তমৰ পুত্ৰ পৰ্বনারায়ণেও এইটোকে সুবিধা বিবেচনা কৰি দুৰ্গতনারায়ণ নাম গ্ৰহণ কৰি বৰনগৰত ৰজা হয়। তাকে দেখি শ্ৰাণনারায়ণে ভবনাথ কাৰ্জীক পৰ্বনারায়ণৰ বিপক্ষে পঠায়। পৰ্ব-নারায়ণ পলাই দৰঙক আহে আৰু আহোম ৰজা জয়ধ্বজ সিংহৰ আশ্ৰয় লয়। আহোম সেনাপতি টংচু সন্দিকৈয়ে পৰ্বনারায়ণৰ সৈতে ভবনাথক বাধা দিয়ে। ইয়াৰ পাছত পুনৰ আহোম-মোগলৰ বণ হয় আৰু তাৰ ফলত বৰ্তমান কামৰূপ জিলা আহোমৰ অধীন হয়।

সোমনাৰায়ণ—বৰনগৰত দুৱৰীয়া বৰুৱা হয় (আহোমৰ দিনত)। এওঁৰ ওপৰত ভোটক পুৰ দুৱাৰ বন্ধাৰ ভাৰ আছিল। বংশাৱলীৰপৰা বুজা যায় এওঁৰ ১৫ খান পৰগণা আছিল—বোখছয় এই পৰগণাৰ কিছুমান বৰ্তমান গোৱালপাৰা জিলাক ভিতৰত আছিল। এওঁৰ দিনত এই বংশৰ ঐশ্বৰ্য্য পুনৰ বাঢ়ি উঠে।

এই সময়ত বিজনীত পৰীক্ষিত নারায়ণৰ বংশধৰ জয়নারায়ণ জমিদাৰ হয়। ওচৰতে বৰনগৰীয়া বৰুৱাৰ ধৰ প্ৰভাবশালী হৈ উঠাত দুয়ো বংশৰ ভিতৰত নানা কাৰণে মনোমালিঞ্জি ঘটে।

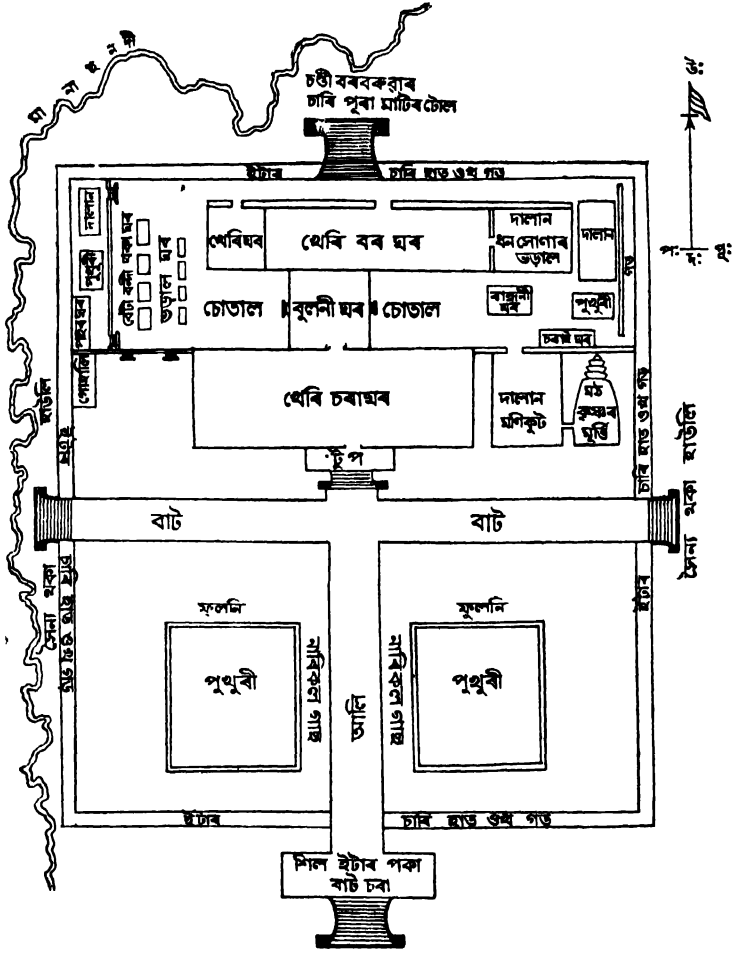
সোমনাৰায়ণৰ পুত্ৰ জয়নারায়ণ—এওঁ আহোম ৰজাৰপৰা বুজৰ বৰুৱা খিতাপ পায়।

চণ্ডীনাৰায়ণ বৰুৱা—এওঁ জয়নারায়ণৰ নাতি। এওঁৰ ৪০ বছৰ মান বয়সত বিখ্যাত মানৰ আক্ৰমণ হয়। চণ্ডীনাৰায়ণ বৰ দীৰ্ঘ শকত হাড়ৰ পুৰুষ আছিল। কথিত আছে—এওঁৰ গাৰ বৰণ তেলকলা

* গেইটে লিখিছে—“He (i. e. Balinarayan) retreated to Budhnagar where he threw up a strong entrenchment, but withdrew to chothri and hearing that Mahammad Zaman was marching against him with strong detachment, under the guidance of Uttam Narayan, the son of Sardarbar, Zamindar of Budhnagar who was well acquainted with the country.”

মুখনি জুন্দৰ ঘূৰণীয়া, গোককোচা দীঘল আৰু শকত, হাত-ভৰি শকত-আৱত, গাত বৰ বল আছিল। এওঁ হেনো বনৰীয়া মতা ম'হো ধৰি বাখিৰ পাৰিছিল। এওঁৰ প্ৰকৃতি বৰ শাস্ত, ঞং, হিংসা, পৰশ্ৰীকাতৰতা আদি দোষ এওঁৰ গাত সমুসি নাছিল। চণ্ডীনাৰায়ণ অতি লবল আৰু বিশ্বাসী পুৰুষ আছিল। মানৱ তৃতীয় আক্ৰমণত চণ্ডীকৰাক মানে আঙুৰি ধৰে। এওঁ প্ৰথমে অকলে মানৱ লগতে বহুত লোকেৰে সৈতে যুদ্ধ কৰিছিল; কিন্তু কামৰূপৰ কিছুমান ভাগ মাৰুহে তেওঁৰ ফালে যোগ নিদিয়াত শেবত এওঁ মানৱ হাতত বন্দী হয়। মানে তেওঁক ধৰি নি বৰপেটাৰ দক্ষিণ-পশ্চিমে মাইলবাৰি নামে ঠাইত কাটে।

মানে চণ্ডীবৰুৱাৰ টোল লওভঙ কৰে; ঘৰৰ হাউলি জুই লগাই পোবে। চণ্ডী বৰুৱা মানৱ লগত যুঁজ কৰি ধকাৰ সময়তেই তেওঁৰ ব্যৱস্থামতে তেওঁৰ স্ত্ৰী-পুত্ৰ মালাছ নৈয়েদি পলাই বিজনী পায়; তাৰ কিছুদিন পাছত মানে চণ্ডীবৰুৱাক কাটা সংবাদ পাই গোৰীপুৰৰ জমিদাৰে তেওঁক লিয়ায়। হাউলীৰ পশ্চিমে "বৰুৱাবাৰ" নামে একখণ্ড হাবি আছে; এই হাবিত ভগা ইটা, শিল বহুত পৰি আছে; তাত ডাঙৰ পুখুৰীৰো চিন আছে। শ্ৰদ্ধাস্পদ বৰুণীকান্ত বৰদলৈ ডাঙৰীয়াই এইবোৰ ঠাই নিজে পৰ্য্যবেক্ষণ কৰি সেই ঠাইকে চণ্ডীবৰুৱাৰ ধকা টোল বুলি কয়। তেখেতে সেইবোৰ চাই চণ্ডীবৰুৱাৰ টোলৰ চিত্ৰ বৰ্ণনা কৰিছে। পাঠকসকলৰ বাবে আমি সেই চিত্ৰৰ আনুমানিক নক্সা আঁকি তলত দিলোঁ।

বৰ্তমান হাউলীখন উক্ত বৰদলৈ ডাঙৰীয়াৰ মতে বৰনগৰীয়া বৰুৱাৰ বন্দী-বেটা থকা ঠাই আছিল হেনো । চণ্ডীনাৰায়ণক “বৰ বৰুৱা” বুলিছিল । এওঁৰ বিষয় গেইটে লিখিছে—“After the overthrow of the Koch kings an Ahom official called Barnagoria Baruah lived there. He was killed by the Barmese, it is said, throwing his treasure into a small tank which is now silted up.”

চণ্ডীনাৰায়ণৰ দিনত বৰনগৰৰ গোঁৱৰ বাটে । এই সন্মুখে “প্ৰাচীন বৰনগৰ”ত শ্ৰীযুত পাটগিৰি মহাশয়ে লিখিছে:— চণ্ডীনাৰায়ণ বৰুৱাক বৰনগৰত নিযুক্ত কৰাৰেপৰা বৰনগৰৰ নাম ফুটিল ।” ৩৯ পৃঃ ।
বৰ্তমান হালাপাকৰীৰ ওচৰত থকা বৰুৱাবাৰী বোলা ঠাইত চণ্ডীবৰুৱাই বাস কৰিছিল । ইয়াতেই তেওঁৰ টোল আৰু কাছাৰি আছিল । বৰুৱাবাৰীত সেই কালৰ আলি-পুখুৰী আদিৰ চিন আছে ।

সাপনা গাৱঁৰ ওচৰৰ হাউলীয়েই বৰনগৰীয়া বৰুৱাৰ পূৰ্বপুৰুষৰ বাসস্থান বুলি জনশ্ৰুতি আছে । কেৱল চণ্ডীনাৰায়ণেহে হাউলীৰপৰা উঠি যাই হালাপাকৰীৰ ওচৰত বাস কৰিছিল ; আৰু ইয়াকেই মাছুহে পাছত “বৰুৱাবাৰী” বুলিছিল ।

মানৰ অত্যাচাৰ কৰ্মাত যেতিয়া দেশ ইংৰাজৰ হাতলৈ যায় সেই সময়তে চণ্ডীবৰুৱাৰ পৰিয়ালবৰ্গ পুনৰ বৰনগৰক আহে কিন্তু তেওঁলোকে পূৰ্বৰ সম্পত্তি একো নাপালে । চণ্ডীবৰুৱাৰ নগৰ সেই সময়ত ধ্বংস প্ৰায় হৈছিল ।

ৰাজেনাৰায়ণ—ইংৰাজ আমোলত এওঁ প্ৰথম চৌধাৰী হয় । তেওঁৰ পাছত দত্তনাৰায়ণ চৌধাৰী হয় । আহোমৰজা পুৰন্দৰ সিংহৰ দিনত মদনমোহন বিগ্ৰহৰ বাবে ৰূপসি মৌজাত ৪৮ পুৰা নিৰুৰ মাটি আৰু কিছুমান ভকত দান পাইছিল ; কিন্তু ফলি নোহোৱাত সি বাজেয়াপ্ত হয় ।

দত্তনাৰায়ণ—গৌৰীপুৰ ৰাজ ৰাজা প্ৰতাপচন্দ্ৰ বৰুৱা বাহাজুৰৰ সময়ত এওঁ গৌৰীপুৰক উঠি যায় । তেওঁ যোৱাৰ লগে লগে হৰেজ্ঞ নাৰায়ণ, হৰগোবিন্দ আদি উঠি গৈ গোৱালপাৰাৰ ঘুৱা পৰগণাত বাস কৰে । ৰজত মাৰায়ণ হৃত্যুকাল পৰ্য্যন্ত বৰনগৰত আছিল ; তেওঁ মৰাৰ পাছত তেওঁৰ ভতিজা পবিত্ৰ নাৰায়ণ বালিকবিদ্যাতলৈ উঠি যায় । ১৮২৭ চনৰ প্ৰবল ভূমিকম্পৰ পাছত সত্যনাৰায়ণে বৰনগত থাকিবলৈ অসুবিধা পাই চেক্ৰটলৈ উঠি যায় ।

শ্ৰীযুত ভবেন্দ্ৰনাৰায়ণ বৰুৱা—এখেতে গৌৰীপুৰ-ৰাজ-দণ্ডৰত চাকৰি কৰে । যথেষ্ট পৰিমাণে ভূসম্পত্তি আছে ; বাণিজ্যত এখেতৰ যথেষ্ট আগ্ৰহ আছে ; নিৰ্ভৰ লৰাক ব্যৱসায় শিক্ষা দি আৰ্থিক অৱস্থা উন্নত কৰাৰো ব্যৱস্থা কৰিছে ।

এখেত চৰিত্ৰবান আৰু স্বজাতিবৎসল । বহুত বছৰ এখেত কায়স্থ জাতীয় সভাৰ কাম কৰিছিল ।

মধুপুৰৰ অধিকাৰী বংশ।

গৌৰীপুৰ।

১

গোত্র—হংসঋষি।

ত্ৰিৰামৰ্থা

প্ৰবৰ—হংসঋষি, অতিবস, বাহুস্পত্য।

| ২

ধৰ্মসম্প্ৰদা—শাস্ত্ৰ।

গদাধৰ গাভৰু গিৰী ওৰফে গাভৰুৰ্থা

ভা: ভবপ্ৰিয়া দেবী

| ৩

মধুসূদন অধিকাৰী

| ৪

বাতুলকান্ত অধিকাৰী

ভা: থলেশ্বৰী দেবী

| ৫

কৃষ্ণকান্ত

ভা: সুমিত্ৰাদেবী

| ৬

হৰিপ্ৰসাদ অধিকাৰী

মধুৰাম অধিকাৰী

ভা: পঞ্চমীদেবী

ভা: দৈবকীদেবী

| কল্পা

অধিকা

| কল্পা

ৰামকিশোৰ

| কল্পা

ভবানী

| কল্পা

দৈবকী

| কল্পা

কল্পা

| কল্পা

কল্পা

ধৰ্মনাথ

স্বা: হৰেশ্বৰ বাগ্‌সী

ভা: ইন্দ্ৰেশ্বৰী

| ৮

কোচবিহাৰ

সমুদ্ৰ ভূষণৰ কল্পা

পদ্মনাথ

|

গৌৰীপুৰ

|

কমলেশ্বৰ বাগ্‌সী

ভা: শিবেশ্বৰী ও হেমমায়া

| কল্পা

উমারতী

১। ৰাজকিশোৰ

২। পদ্মকিশোৰ

৩। বৃগলকিশোৰ

হৰদেৱ বাগ্‌সীৰ কল্পা

স্বা: অমৃতনাৰায়ণ

কোচবিহাৰ

পালবাৰী (বটিয়াবাৰী)

|

|

শুকচন্দ্ৰ

•

ইন্দ্ৰেশ্বৰ

মহেশ্বৰ

ভা: বস্তাৱতী

৭

•

| কল্পা

ৰাসমণি

স্বা: নবীন বৰুৱা (সুপাৰীকুটি)

হাকামা।

১। বাজকিশোৰ অধিকাৰী

ভাঃ (১) ভুবনেশ্বৰী

মিঠাবানৰ কছা (দলগোমা)

(২) কুমুদেশ্বৰী দেৱী

কছা
কুমুদেশ্বৰী
শাঃ লক্ষণ
শালকে চা

মহিমচন্দ্ৰ
ভাঃ চন্দ্ৰেশ্বৰী দেৱী
নদীয়া বৰুৱাৰ কছা
শালবাৰী (বাটিয়াবাৰি)

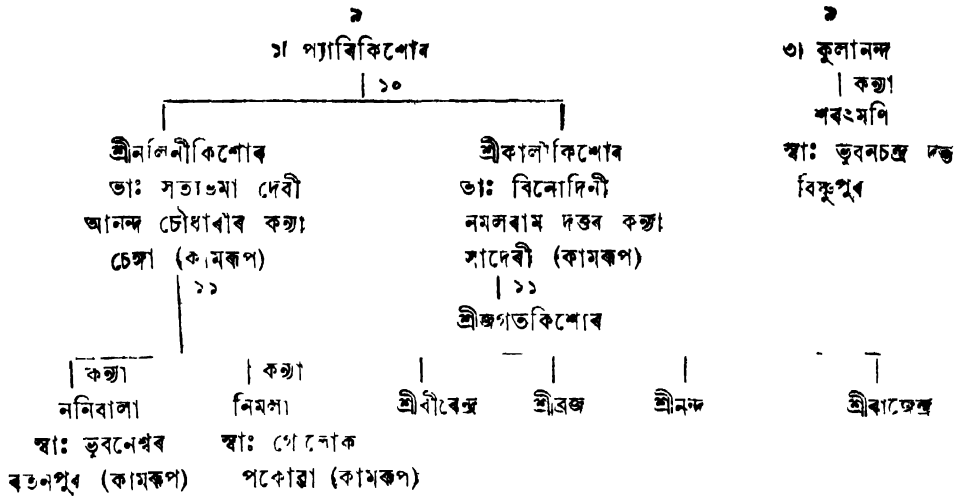
কছা	কছা	কছা							
মংগলমালা	ৰাজমালা	তবেলমালা	১। মহেশ্চন্দ্ৰ	২। হৰিশ্চন্দ্ৰ	৩। শ্ৰীবিষ্ণুভূষণ	৪। শ্ৰীনিশিকান্ত	৫। বাসিণী	৬। সৰ্ব্বী	৭। শ্ৰীমতী
৮। বিজয়দত্ত	শাঃ বামেশ্বৰ	শাঃ উপেন্দ্ৰ			ভাঃ গৰা	ভাঃ নেহলতা		ভাঃ শাৰ্বতী	
৯ ক'ৰা	বৰুৱা	অধিকাৰী			১০ মনদেব অধিকাৰী	১১ ত্ৰিলোক বৰুৱা		১২ প্ৰজ্ঞানন্দ অধিকাৰী	
	শালকোচা	বানুমানন্দ			কছা (কুবোবাৰা)	কছা (গৌৰীপুৰ)		কছা (গৌৰীপুৰ)	
		কামৰূপ			কামৰূপ	কছা		কছা	
						বিজ্ঞানতা			
								বেণু	নাউ
									শ্ৰীগতী

২। পদ্মকিশোৰ অধিকাৰী

ভাঃ হৰিশ্ৰীয়া

প্ৰাণনাথ বৰুৱাৰ কছা (গৌৰীপুৰ)

কছা			
কৌশল্যা	১। প্যাৰিকিশোৰ	২। বিষ্ণুকিশোৰ	৩। কুলানন্দ
শাঃ অনিকন্ধ	ভাঃ শৰৎসুন্দৰী		ভাঃ কাদম্বিনী
সোণাখুলি	গোলোক বৰুৱাৰ কছা		নন্দবৰুৱাৰ কছা
	গৌৰীপুৰ		শালকোচা

শ্ৰীৰামগাঁও—ৰামচৰণ ঠাৰৰ বিৰচিত গুৰুচৰিতনপৰা বুজা যায় এওঁ প্ৰতাপৰায় ভূঞাৰ ভায়েক হ'ল। এওঁৰ পুত্ৰৰ নাম গাভৰুগাঁও। গাভৰুগাঁও কোচ ৰজাৰ সেনাপতি আছিল আৰু চিলাৰায়ৰ সৈতে আহোম ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰিছিল। তেওঁৰ সন্মুখে গুৰুচৰিত আৰু:—

ৰাজ্যৰ আগত গৈয়া দুই হাত্তো মিলিলা।
প্ৰতাপৰ জীৱক ৰাজ্যক বিহা দিলা ৥২৩৩৮
দৈবজ্ঞৰ হাতে ৰাজ্য চাছিল। গগাই।
গাভৰুগাঁও হাতত অহম মাৰা যায় ॥
শ্ৰীৰামগাঁও বেটা বুদ্ধত কুশল।
অসমৰ ৰাজ্য মানে মাৰিল সকল ৥২৩০৯

ঠাকুৰ চৰিত্ৰনপৰা জনা যায়, চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰদেৱে যেতিয়া বিষ্ণুপুৰ (গোৱালপাৰা জিলাত) গ'ল আছিল, সেই সময়ত তেওঁৰ কন্যা ভবপ্ৰিয়াক পদাধৰ গাভৰুগাঁও বা গাভৰুগাঁওত বিয়া দিয়ে; সম্ভবত গাভৰুগাঁও শেষ বয়সত এই কন্যা বিয়া কৰিছিল।

গাভৰুগাঁও বংশধৰসকল কোচবিহাৰৰ বংপুৰ জিলাৰ পাকাত বাস কৰিছিল। হৰিপ্ৰসাদ মধুপুৰ নামৰ অধিকাৰ হৈছিল। এই বংশক কোচৰাঙে বহুত ভূসম্পত্তি দান কৰিছিল। কিছুমান ভূমি গোৱালপাৰাৰ হাকামাত আছিল; পাকাতৰপৰা এইবোৰ সম্পত্তি চলাবলৈ অস্ত্ৰবিধা বোধ কৰি ৰামকিশোৰ অধিকাৰী যুজ্ঞা পৰগণাৰ ঝাপুসাবাবীক উঠি আছে। এই সময়ত সমুদ্ৰভূষণৰ ভূসম্পত্তি লৈ বিজ্ঞানী আৰু গোৱালপুৰ জমিদাৰৰ ভিতৰত বহুত দিন মোকৰ্দ্দমা চলি। মোকৰ্দ্দমা নিষ্পত্তি হোৱাৰ পাছত ৰামকিশোৰ অধিকাৰী হাকামাত যাই বাস কৰে।

ৰামকিশোৰ অধিকাৰী কিবা কাৰণত শক্তি মত্তত দীক্ষিত হয়; সেই অবধি এই বংশ শান্ত।

মধুপুৰৰ পুত্ৰ **গৰ্গমাথ অধিকাৰী**—কোচবিহাৰৰ বোদাচাকলা জমিদাৰৰ দেওস্তান আছিল।

ভালুকদাৰ শাখা।

গণকগাওঁ।

ভাগী— ১। বালিকবিধা।
২। চমতা।

১

পৌঃ— পাঠশালা (কামৰূপ)

গোপালচন্দ্ৰ ভূঞা (খানাবপৰা
২ (যোৱা)

গৌত্ৰ— মধুকলা
ধৰ্মসংগ্ৰহ— ভাগৱতী

গোকুলদাস

মদক

[বংশধৰসকল কোচবেহাৰ আৰু বঙামাটিত আছে]

৩
ৰত্নিনাক্ত

৪
বিজয়চন্দ্ৰ

A আজুবাম
ভাঃ বামপ্ৰিয়া

B গোপাল

৬
কন্তা

(১) তিতাবাম

(২) দয়াবাম ভালুকদাৰ

৭
শ্বাঃ পুৰাবাম
খানা

(সানৰ দিনত খানাবপৰা গণকগাওঁক আছে)

১। গণ্ডো ওৰকে গদাধৰ

২। নাউৰাম

৩। বমাবাস্ত ভালুকদাৰ

৪। নোমল ভূঞা

ভাঃ

ভাঃ

ভাঃ (১) মাটিমালা

৮
কন্তা

কন্তা

কামেশ্বৰ ভনী (প্ৰণেৰী)

৯
প্ৰিয়া

৮
কন্তা

কামেশ্বৰী

৯
কন্তা

(২) সোণাপ্ৰিয়া

১০
শ্বাঃ ...

৯
কন্তা

১০
কন্তা

১০
কন্তা

১০
কন্তা

১১
বামনাস

১১
কন্তা

১১
কন্তা

১১
কন্তা

১১
কন্তা

১২
কন্তা

১২
কন্তা

১২
কন্তা

১২
কন্তা

১২
কন্তা

১৩
কন্তা

১৩
কন্তা

১৩
কন্তা

১৩
কন্তা

১৩
কন্তা

১৪
কন্তা

১৪
কন্তা

১৪
কন্তা

১৪
কন্তা

১৪
কন্তা

১৫
কন্তা

১৫
কন্তা

১৫
কন্তা

১৫
কন্তা

১৫
কন্তা

১৬
কন্তা

১৬
কন্তা

১৬
কন্তা

১৬
কন্তা

১৬
কন্তা

১৭
কন্তা

১৭
কন্তা

১৭
কন্তা

১৭
কন্তা

১৭
কন্তা

১৮
কন্তা

১৮
কন্তা

১৮
কন্তা

১৮
কন্তা

১৮
কন্তা

১৯
কন্তা

১৯
কন্তা

১৯
কন্তা

১৯
কন্তা

১৯
কন্তা

২০
কন্তা

২০
কন্তা

২০
কন্তা

২০
কন্তা

২০
কন্তা

২১
কন্তা

২১
কন্তা

২১
কন্তা

২১
কন্তা

২১
কন্তা

২২
কন্তা

২২
কন্তা

২২
কন্তা

২২
কন্তা

২২
কন্তা

২৩
কন্তা

২৩
কন্তা

২৩
কন্তা

২৩
কন্তা

২৩
কন্তা

২৪
কন্তা

২৪
কন্তা

২৪
কন্তা

২৪
কন্তা

২৪
কন্তা

২৫
কন্তা

২৫
কন্তা

২৫
কন্তা

২৫
কন্তা

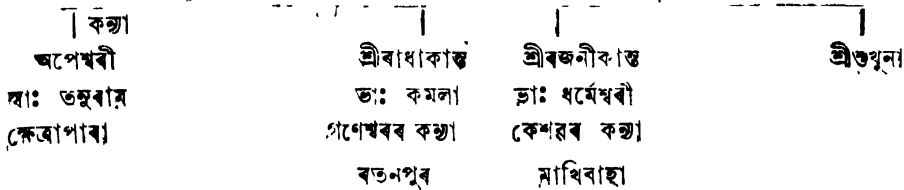
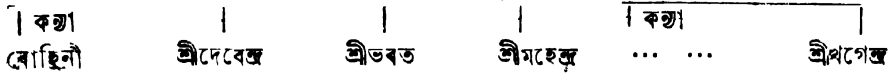
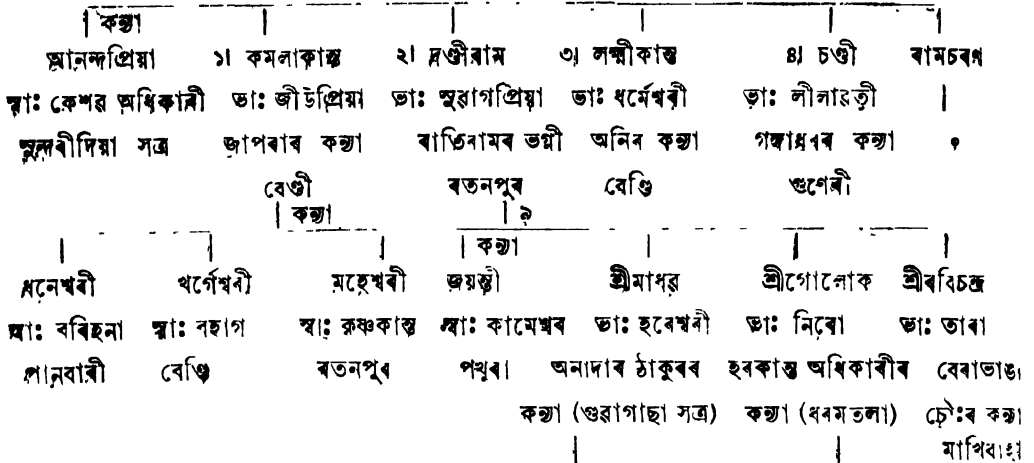
২৫
কন্তা

৭

৩ বমাকান্ত তালুকদাৰ

ভাঃ (১) মাটিমালাৰ বংশলতা

৮

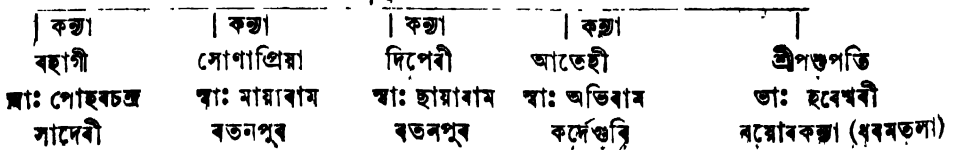
৯

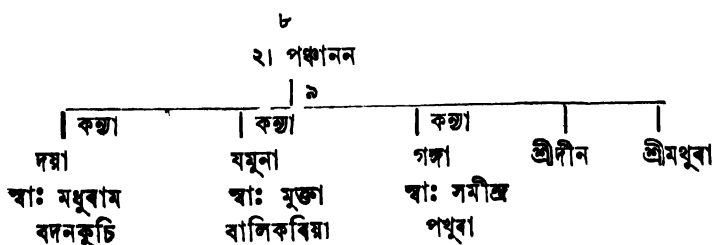
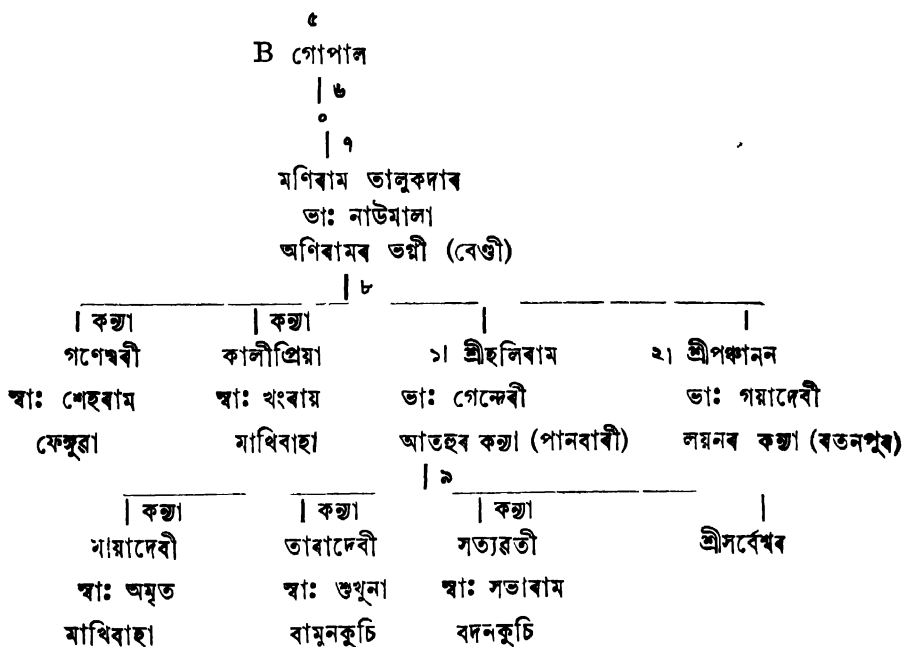
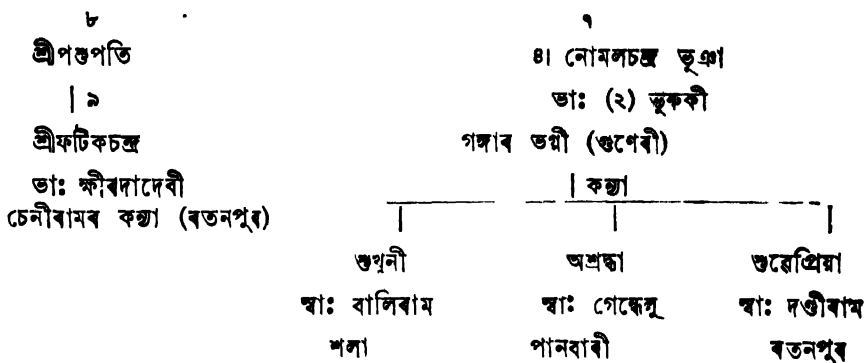
৪১ নোমল চন্দ্ৰ ভূঞা

ভাঃ (১) সোণতৰা

গঙ্গাৰ ভগ্নী (গুণেশ্বৰী)

৮

৪

বলবাম

| ৫

দেৱৰাজ

ভা: উৰ্বশী

কৰ্কত ও: কীৰ্তিনাথৰ কন্যা

ক্ষেত্ৰোপাবা

| ৬

অজুন

ভা: পূৰ্ণিমা দেবী (ক্ষেত্ৰোপাবা)

| ৭

১। খৰ্গেশ্বৰ

২। অভিমহু

ভা: দুৰ্গাপ্ৰিয়া দেবী

চাইচাৰ কন্যা

মাথিবাছা (শিমলীয়া)

| ৮

| কন্যা

অমায়

স্বা: হেম অধিকাৰীৰ খুড়া

নসত্ৰ

দেহীৰাম (কলামণি)

ভা: কদম

মিহীৰামৰ কন্যা

শিমলীয়া (বানেকুচি)

| ৯

| কন্যা

চন্দ্ৰবালা

স্বা: হৰিৰাম

| কন্যা

চম্পাপ্ৰিয়া

স্বা: চেনিৰাম

চামতা

| কন্যা

হৰিপ্ৰিয়া

স্বা: জয়ৰাম

পকোৱা

| কন্যা

শ্ৰীদয়্যাম

ভা: লক্ষ্মী

ভকতৰ কন্যা

ডিবোৱা

| কন্যা

যজ্ঞৰাম

ভা: ভবানপ্ৰিয়া

সাক্ষিতৰ কন্যা

পকোৱা

১

২। অভিমহু

ভা: মালতি

উলুবাৰী

| ৮

| কন্যা

ধবগুৱা

স্বা:...

শিলা

| কন্যা

অশ্ৰদ্ধা

স্বা:...

শিমলীয়া

| কন্যা

সফুৰা

স্বা: কমলাকান্ত

কাপলা

| কন্যা

নাউমালা

স্বা: পীতাধৰ

শলা

| কন্যা

লাহো

স্বা:...

কাপলা

| কন্যা

১। শ্ৰীজীউৰাম

ভা: গোপাল

শতৰামৰ কন্যা

বিলাকাৰী

| কন্যা

২। লুহোকান্ত

বা

লৱৰাম

৮

১। শ্ৰীজীউৰাম

| ৯

কল্পা	কল্পা	কল্পা	
সন্ধ্যা	জুবুৰী	চাকাপ্ৰিয়া	তৰুণ (তৰুণ)
স্বা: শিৱনাথ	স্বা: বন্ধুবাম	স্বা: সীতাৰাম	ভা: চাম্পা
কাপলা	মাখিবাছা	শলা	বেলশৰ

| ১০

কল্পা	কল্পা		
শুভপ্ৰিয়া	কল্পিণীদেবী	শ্ৰীকেশৱচন্দ্ৰ	শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ
স্বা: পীতাৰু	স্বা: ললিতচন্দ্ৰ	ভা: অক্ষয়প্ৰিয়া	ভা: দুৰ্গাদেবী
উলুবাৰী	• ক্ষেত্ৰোপাৰা	দণ্ডীভূঞাৰ কল্পা শিমলীয়া	লক্ষ্মীৰ কল্পা কাপলা

৮

২। লুহোকাস্ত

ভা: বিষ্ণুপ্ৰিয়া

ভকতচন্দ্ৰৰ কল্পা

পথুৰা

| ৯

কল্পা	কল্পা				
মাণিক	যোগেশ্বৰী	দুতিৰাম	১। শ্ৰীবাঞ্চিবাম	২। শ্ৰীপীতমল	৩। শ্ৰীলোকনাথ
স্বা: গজেন্দ্ৰসেন	স্বা: জন্টিৰাম	ভা: দৈব্যপ্ৰিয়া	ভা: (১) যুগুচা	ভা: লাহী	ভা: উষাদেবী
শুকাইকুচি	শিমলীয়া	শেহৰামৰ কল্পা বালিকৰিয়া	(২) হালধিপ্ৰিয়া দেহজুৰৰ কল্পা চামতা	সাধিব কল্পা চামতা	দণ্ডীভূঞাৰ কল্পা শিমলীয়া
		১০ শ্ৰীযাদব	চামতা	১০	
			(৩) পানীপ্ৰিয়া শান্তিবামৰ কল্পা উলুবাৰী	শ্ৰীউদয়চন্দ্ৰ	
			কল্পা		
			উৰ্মিলা		
			স্বা: প্ৰতাপ		
			শলা		

শলা (কানকপ)

পো:—টিহ

মাত্ৰ—ভবহাজ

ঢা—ভাগৱতী

১

নবনাৰায়ণ বৰকায়স্থ

| ১

১

(১) হৰিগুণ

(২) মোহনদেৱ

| ৩

০

| ৪

০

| ৫

ধনেশ্বৰ

| ৬

গোপাল

ভা: শয়নপ্ৰিয়া

| ৭

বাছৰাম

ভা: বোহিণী

| ৮

| কস্তা

| কস্তা

১। ধীৰনাথ

২। দানেশ্বৰ

৩। মতিৰাম

৪। মিঠাৰাম

সোণাপ্ৰিয়া

লক্ষ্মপ্ৰিয়া

ভা: চেনেহী

ভা: পূৰ্ণিয়া

স্বা: ...

স্বা: খংৰায়

চহাৰামৰ কস্তা

পকোৱা

চামতা

উলুবাৰী

পথুৰা

| ৯

| ১০

| কস্তা

| কস্তা

| কস্তা

১। শ্ৰীসামিৰাম

২। শ্ৰীজালোক

সুমিত্ৰাদেবী

সাজোপ্ৰিয়া

বত্ৰিশপ্ৰিয়া

১। ধাপ্ৰিয়া

হৰপ্ৰিয়া

ৰূপপ্ৰিয়া

ভা: প্ৰতিমা

ভা: বহুল

স্বা: ডোলামাশ

স্বা: তনুৰাম

স্বা: ধনেশ্বৰ

২। ...

স্বা: মনু

স্বা: খামেশ্বৰ

ভূৰ্গাৰ কস্তা

মাধৱৰ কস্তা

চামতা

ঘিলাকাৰি

উলুবাৰী

৩। কাইকুচি

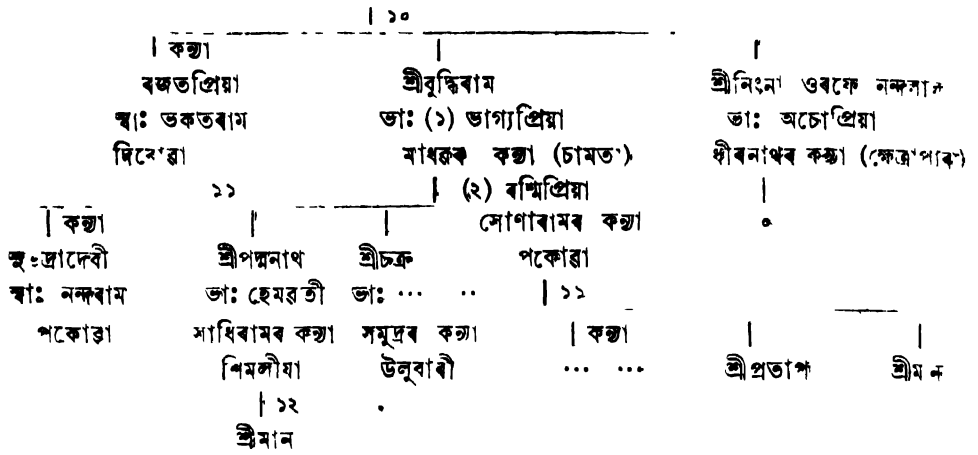
ঘিলাকাৰি

উলুবাৰী

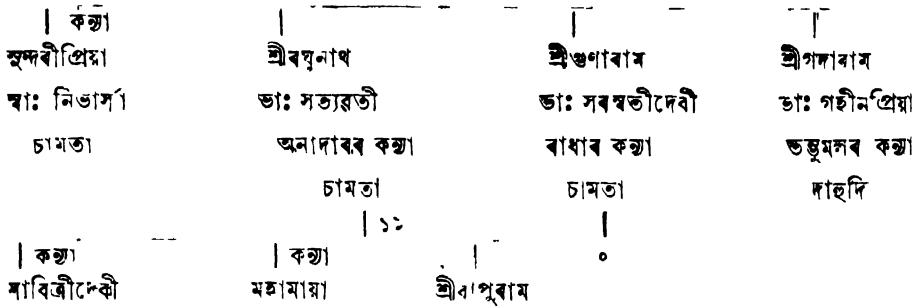
শলা

ঘিলাকাৰি

১। সাধিবাম

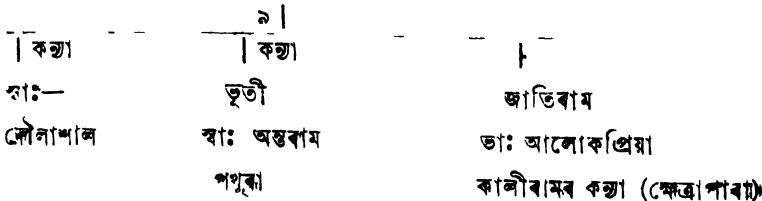

২। শ্ৰীআলোক

৮
(১) মতিবাম
ভাঃ ভকতপ্ৰিয়া
সোমনাথৰ কন্তা
শুকাইকুটি

সানেকুটি
পোঃ জাঠম্বৰীয়া

১০				
ক্যাতিবাম				
কল্পা				
অমৃত স্বাঃ ধনীবাম ক্ষেত্রাপাৰা	হালধি স্বাঃ কমলাকান্ত বড়ী	নিকাপ্রিয়া স্বাঃ চণ্ডীবাম উলুবাৰী	হংসপ্রিয়া স্বাঃ মতিবাম শিমলীয়া	গঙ্গাপ্রিয়া স্বাঃ বঙ্গচন্দ্র উলুবাৰী

(৪) মিঠাবাম

ভাঃ চেনেহী

| ২

কল্পা কঞ্চান স্বাঃ বীৰমল দাহদি	কল্পা পত্নীপ্রিয়া স্বাঃ নাউবাম লখোপুৰ	কল্পা বহ্নেশ্বরী স্বাঃ জগতানন্দ নলবাৰী (বেঙি)	১। সন্তোবাম ভাঃ লক্ষ্মীদেবী কুছিবাম মহন্তৰ কল্পা পূব কালাকুচি	২। বিজয়বাম ভাঃ হৰিপ্রিয়া নলবাৰী (বেঙি)
---	---	--	---	--

[সানেকুচিক উঠি যায়]

কামতাৰ ভূঞাবংশৰ জয়নাথ দত্তই বিয়া কৰায়	শ্রীপুথুবাম দত্ত ভাঃ গিৰিবালা হৰকান্তৰ কল্পা সফ্যা (বেঙিয়া) শ্রীচিন্তবল্লভ	ভুবনচন্দ্র দত্ত ভাঃ সবস্বতী দেহীবামৰ কল্পা পকোৱা কল্পা স্বৰ্ণকুমারী স্বাঃ উদয়চন্দ্র (পকোৱা)	শবৎকুমারী
---	--	--	-----------

২। বিজয়বাম

বৰশিলা

কল্পা বাণিকপ্রিয়া স্বাঃ মাধৱ চামতা	কল্পা জানকী দেবী স্বাঃ হৰিবাম খিলাজাৰী	কল্পা ধৰ্মপ্রিয়া স্বাঃ কল্পনাথ চামতা	কল্পা দৈবাপ্রিয়া স্বাঃ বামনাথ চামতা	কল্পা শুদ্ধপ্রিয়া স্বাঃ ধনীবাম বৰি	কল্পা ধানুবাম ভাঃ চেলিপ্রিয়া হাঁহিবামৰ কল্পা কশিবাৰা শ্রীবজ্জ্বলাক
--	---	--	---	--	---

২

হৰিশ্ৰুগ বা হৰগৌৰী*

| ৩

খনমালী

| ৪

খনজয়

ভাঃ যশোদা

| ৫

ধ্বজ নাৰায়ণ

ভাঃ স্তম্বী (শিলা)

| ৬

| কছা

গোবিন্দৰ মাতৃ

বালিকবিয়া

|

জয়বল্লভ

ভাঃ ধনেশ্বৰী

বাঙাচৰণৰ কছা

বাকৰিকুচি

| ৭

বাতিৰাম

ভাঃ মায়াপ্ৰিয়া

স্তম্বৰ কছা

বালিকবিয়া

| ৮

শ্ৰীৰাধাকান্ত মহন্ত

ভাঃ (১) জস্তীপ্ৰিয়া

উলুবাৰী

(২) চিকণ

গৌৰীৰ কছা

বালি কবিয়া

(৩) কঞ্চান

হলিৰামৰ কছা

ঘিলাজাৰী

(৪) অমায়া

ভকতৰ কছা

বদনকুচি (বজালি)

| কামৰূপৰ বনশিলা পাত্ৰ^১ৰ

নাৰায়ণ বৰকাবস্থৰ

বংশধৰ বুলি অনুমান হয়]

বালিকবিয়া

[উলুবাৰীৰপৰা অচা

পোঃ নলবাৰী

বঙিৰায় *

(বঙ্গ নাথ)

ভাঃ বদন প্ৰিয়া

|

গৌৰীনাথ

ভাঃ যশোদা

|

হৰিনাথ

ভাঃ বগী প্ৰিয়া

বৰশিলা

পোঃ গিছ

গোত্ৰ—ভৰদ্বাজ

বৰ্মসম্ভাৰা—ভাগৱতী

কন্তা	কন্তা					
ডালিম স্বাঃ..... চামতা	স্বাঃ চেকা	১। বাহিৰাম ভাঃ নাউমালা ঘনকান্তৰ কন্তা বেলশৰ	২। বনেশ্বৰ ভাঃ উত্তম চাৰাবৰি	৩। বগাম্বলা ভাঃ আলন ধানেশ্বৰৰ কন্তা বেলশৰ	৪। সিদ্ধু ভাঃ যাতনা বনমাজা	৫। প্ৰাণেশ্বৰ ভাঃ মায়ী মথবামৰ ভগ্নী (চামতা)

কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা
সুবৰ্ণ স্বাঃ সিদ্ধি শুকাইকুচি	ৰতন স্বাঃ বৃটলে ঘিলাঝাৰি	চানো স্বাঃ কণ্ঠি শিলা	ৰূপৱতী স্বাঃ..... চামতা	বিলাস স্বাঃ ভকতবাম উলুবাৰী

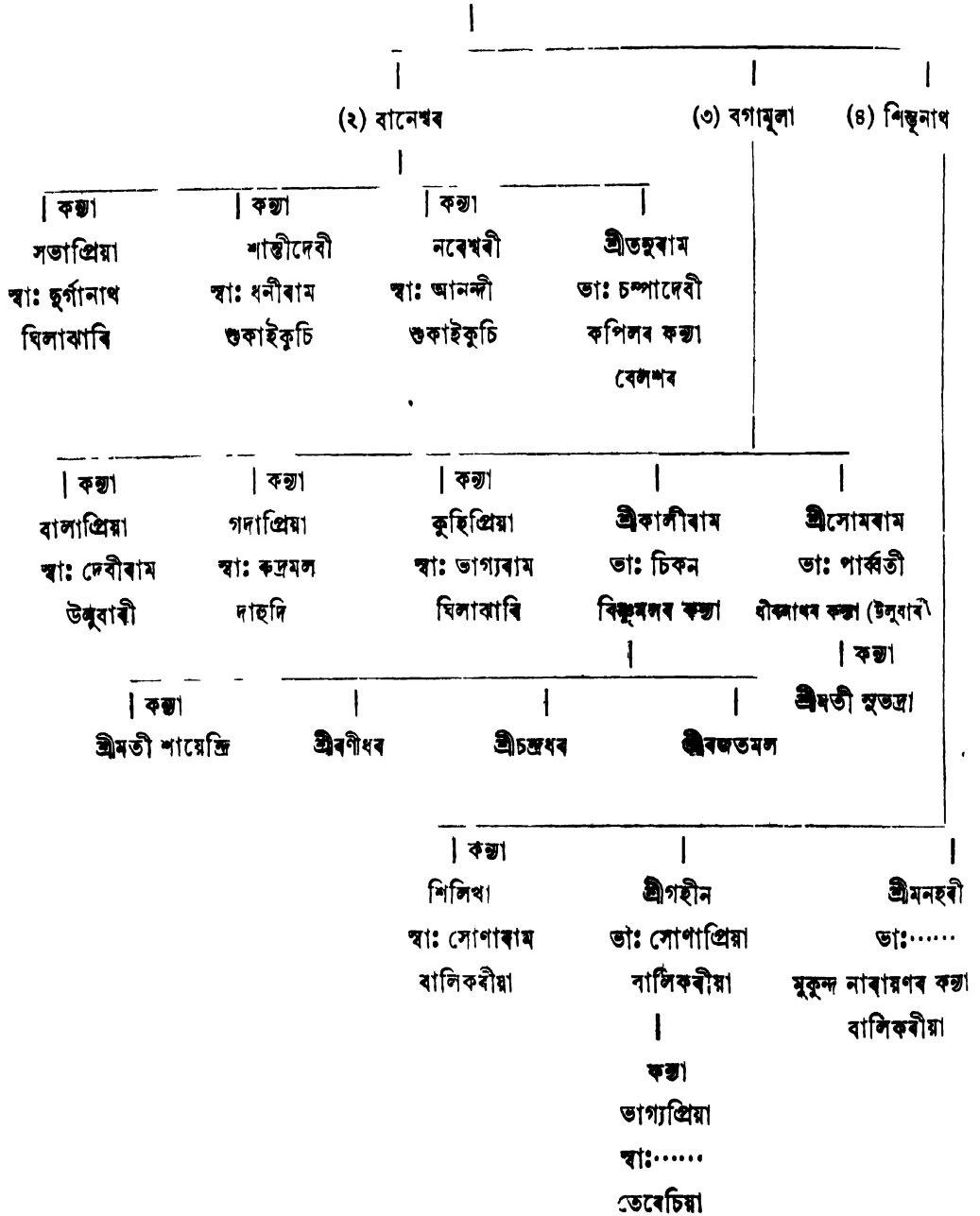
পুত্ৰ

(ক) শ্ৰীহাঁহি ভাঃ কুম্ভ হলিৰ কন্তা উলুবাৰী	(খ) হলিৰাম ভাঃ বজ্ৰিশ জীউবামৰ কন্তা তেবেচিয়া শ্ৰীভবনাথ ভাঃ শান্তিপ্ৰিয়া (অময়া) কল্পৰ কন্তা চামতা	(গ) চান্দৰায় ভাঃ চিকণ নাউবাপুৰ কন্তা উলুবাৰী কন্তা অৰ্ঘ্যদেবী স্বাঃ সোণপতি বালিকৰীয়া	(ঘ) জিনবাম ভাঃ অৰ্ঘ্যদেবী জয়নাথৰ কন্তা চামতা শ্ৰীমহেশ্বৰ	(ঙ) গৰ্গৰাম ভাঃ সূৰ্য্যপ্ৰিয়া ভকতবামৰ কন্তা দিবোৱা শ্ৰীপশুৰাম
---	---	---	---	--

কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা
হালধি (হৰিপ্ৰিয়া) স্বাঃ গৰ্গ শুকাইকুচি	ধৰ্মপ্ৰিয়া স্বাঃ সভা শলা	ধনেশ্বৰী স্বাঃ তলু দাহদি	শ্ৰীনবনাথ ভাঃ বন্তিপ্ৰিয়া পুষ্পবামৰ কন্তা বালিকৰীয়া

* দাৰাৱণ বৰকাৱৰ্ত্তৰ পুত্ৰ হৰিশ্ৰুণৰ বংশধৰ বুলি অনুমান হয়।

বাঙাবায়ৰ নাতি—হৰিনাথৰ পুত্ৰ

মজুমদাৰ শাখা

বইমাকুচি

পোঃ বড়িয়া (কামৰূপ)

গোত্র—মজুমদা

ধৰ্মসম্প্রদায়—ভীষ্মভক্ত

- ১
- ভোগদত্ত ভূঞা
- | ২
- পৰাশৰ
- | ৩
- নিবাকৰ
- | ৪
- হয়ৰাম
- | ৫
- বতিকান্ত
- ভাঃ বনেশ্বৰী
- | ৬
- ধৰ্মপাণি
- ভাঃ সৰুমালা
- | ৭
- লক্ষীকান্ত
- ভাঃ জেপমায়া
- | ৮

১। সৎৰাম

ভাঃ ধীৰমায়া (দালাং)

| ৯

২। কমলাকান্ত

ভাঃ সোণপ্ৰিয়া (উথৰা)

১। হৰিৰাম

ভাঃ বনেশ্বৰী দেবী

ধিদিটেচা—মদন বৰুৱাৰ বংশ

| ১০

২। মিহীৰাম

| কন্তা

ভাবাদেবী

স্বাঃ বৰিচৰণ

মদাৰতোলা

| কন্তা

গ্যপ্ৰিয়া দেবী

স্বাঃ বজ্জত

ধৰিগোগ

১। শ্ৰীধনীৰাম দত্ত

ভাঃ (১) ধৰ্মী (পানাবা)

(২) পাৰ্ৱতী পদ্মৰামৰ কন্তা

মাণ্ডৰি

২। শ্ৰীপদ্মৰাম

ভাঃ উৰ্ৱিলা

শান্তি ওৰফে তৰুতধূলিৰ কন্তা

পকোৱা

শ্ৰীমান

| কন্তা

শ্ৰীনবীন

| কন্তা

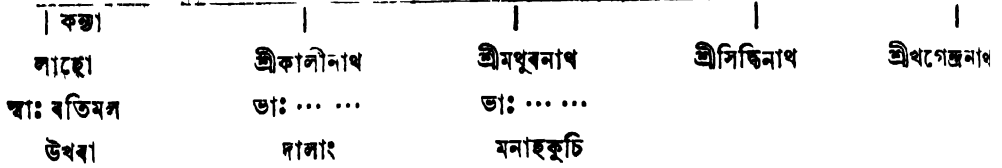
দৈৱকী

| কন্তা

৯

২। মিহীৰাম মজুমদাৰ
ভাঃ কেশেশ্বৰী (বৰিগোগ)

| ১০

৮

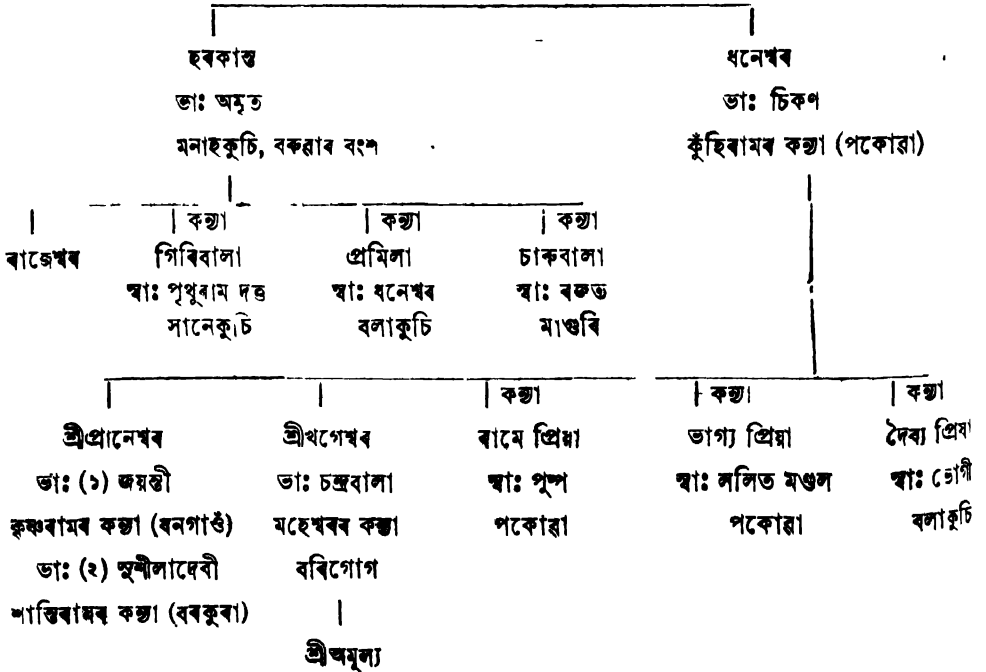
২। কমলাকান্ত মজুমদাৰ

পকোৱা

পোঃ মলবাৰী

মহেশ্বৰ

ভাঃ জোনো ওৰফে জোৎশাদেবী
পানাবা

বৰুৱা বংশ

[উথৰাবপৰা উঠি যোৱা ।]

বইনাকুটি

পোঃ বত্তিৱা (কামৰূপ)

গোত্র—শান্তিল্য

বৰ্মসম্ভাৰা—ভাগৱতী

কছা	কছা	কছা	কছা	কছা
অকণ	ভবানী দেৱী	ঘৰশুৱনী	বীবেশ্বৰী	শ্ৰীউপেন্দ্ৰ
স্বাঃ দত্তনাৰায়ণ	স্বাঃ ধৰম	স্বাঃ তলুৰাম	স্বাঃ ললিত	
পকোৱা	কৰৈবাৰী	বকণ	বালিকবিয়া	

এই বংশৰ মূল পুৰুষ ফেজুৱাত আছিল—কিবা কাৰণত এওঁলোক বজালীৰ সাদেবী আৰু ক্ষেত্ৰিৰ কাপলাক কোনো কোনোজন উঠি যায়। কাপলাক যোৱা ঠানিটো ১৮২৭ চনৰ ভূমিকম্পৰ পাচত বজালীৰ ঙ্গেৰিক উঠি আহে।

শুনা যায় এই বংশৰ পূৰ্ব পুৰুষে আহোমৰাজ্যৰপৰা ২৪০ পূৰ্বা নিৰুৰ ভূমি পাইছিল; কিন্তু ইংৰাজ আমোলত ফলিৰ বিচাৰ হোৱাত নিজ বংশৰ ভিতৰত গৃহকন্দল হোৱাৰ ফলত কোনোবা এজনে সেই ভাৰ ফলি নষ্ট কৰে; আৰু তাৰ ফলত এই বংশ পূৰ্ব সম্পত্তিৰপৰা বঞ্চিত হৈ দীৰ্ঘ দশা প্ৰাপ্ত হয়।

শ্রীপতি দত্তভূঞা বংশ ।

১

শ্রীপতি দত্ত ভূঞা (কনোজপুর)

| ২

চিদানন্দ (কনোজপুর)

| ৩

জগদানন্দ (কনোজপুর)

| ৪

কৃষ্ণানন্দ (কনোজপুর)

| ৫

১। নিবজ্ঞন (কনোজপুর, গোড়)

২। নবহরি (কনোজপুর, কামরূপ)

| ৬

বিশ্বপতি (গোড়)

[এওঁর বংশধর কোন ক'ত আছে জানিব পৰা নাই]

| ৭

ধনপতি ওরফে ধনুসিংহ (গোড়, কনোজপুর, বামদিয়া—কামরূপ)

| ৮

দৈত্যাবি উজীর (বামদিয়া)

| ৯

সুন্দরবায় (উজীর, চৌধারী বামদিয়া, চেঙা)

ভাঃ সুনীতি (চাৰাবৰি সত্ৰ)

| ১০

১। সূৰ্জিত নাৰায়ণ

২। কমলনাৰায়ণ

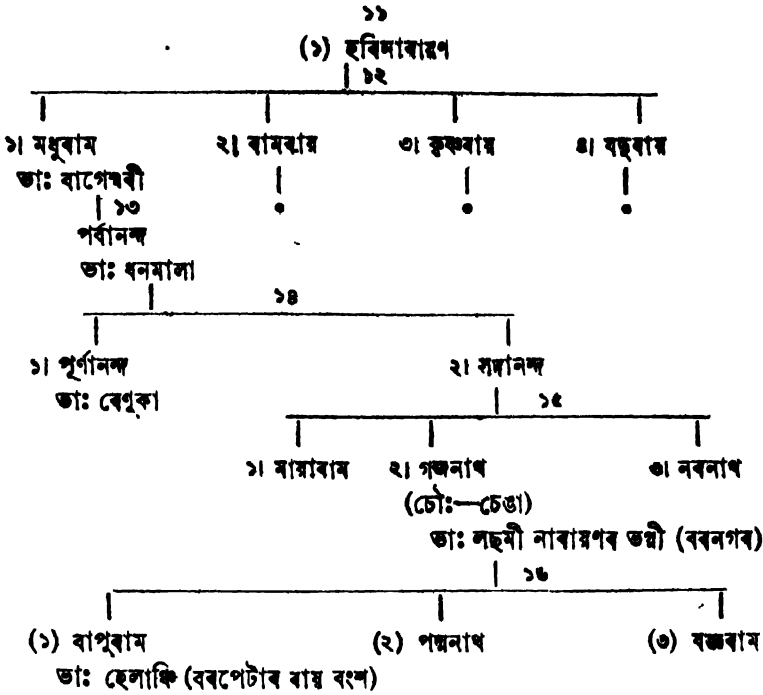
(চৌধারী, হাজো-কেন্দ্ৰি)

| ১১

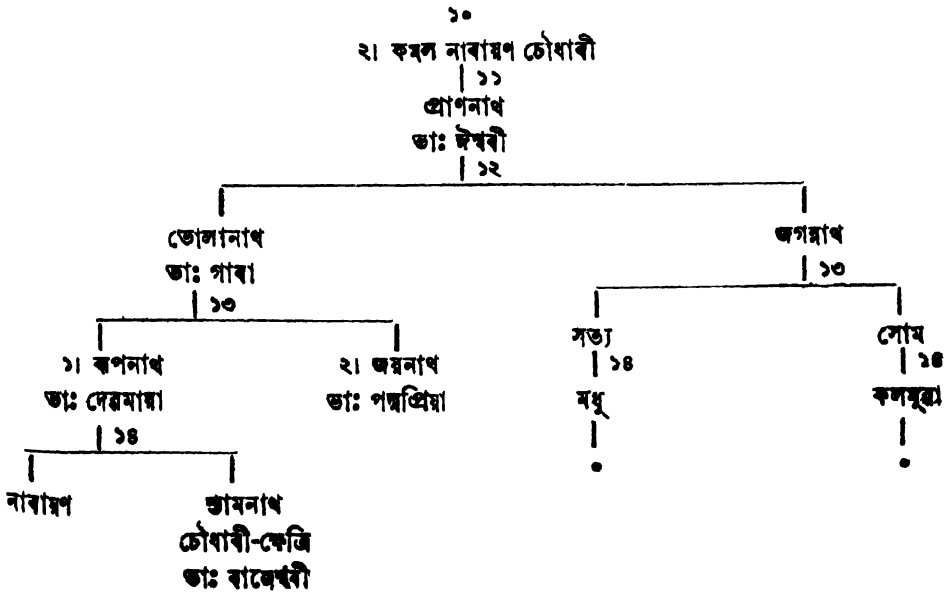
(১) হৰিনাৰায়ণ (চৌধারী-কেন্দ্ৰি)

(২) বামনাৰায়ণ

ভাঃ সত্যবতী

সবভোগ

১৪

শ্রীমদাধ

| ১৫

বসুনাথ
ভাঃ মাইপ্রিয়া
কালদিব বকরাব ঘবব

লক্ষ্মীনাথ (উকীল)
ভাঃ (১) মহেশ্বরী
হালিব কড়া (দৌলাশাল)
(২) বর্ষেশ্বরী (চামতা)
(৩) মেহীপ্রিয়া (দৌলাশাল)

১৬

১৬

১। শ্রীভুবনচন্দ্র
ভাঃ বিহুপ্রিয়া
লখপুৰ

২। বারচন্দ্র
ভাঃ আনন্দ
কলকাতা

৩। মহেশ
ভাঃ লক্ষ্মী
উকীলব কড়া
ববপেটা

৪। শ্রীবজ্রীকান্ত
বায়বাহার
ভাঃ বহেশ্বরী
লখপুৰ

শর্মা
০

গঙ্গা
০

কড়া
কছিকী
হাঃ হংসনাথারণ অধিকাৰী
বিলাজাবি সত্ৰ

কড়া
গগন
হাঃ ব্রজনাথ
ববপেটা

কড়া বাসন্তী

হাৰ্মী প্যাৰী মোহন (ববপেটা)

কড়া পাকল

হাঃ ধৰ্মনাথারণ

১৬

১। ভুবনচন্দ্র চৌধাৰী

শ্রীঅভয়
ভাঃ কীবল
হাকাৰা

শ্রীনবীন
ভাঃ হববালা
পকোৱা

কড়া হৈমন্তী
হাঃ গিৰিশাৰ
ববপেটা

কড়া গিৰিবালা
হাঃ ধীবেজ
পাটবাউসী

শ্রীনগেন্দ্র

শ্রীগঙ্গা

শ্রীপ্রভাত

কড়া প্রফুল্লবালা

| ১৭.

শ্রীসুর্গাচৰণ

কড়া মনোলাতা
হাঃ মহেন্দ্র কুমাৰ বি, এ,
চামতা

কড়া কনকলাতা

১৩

২। জয়নাথ

ভাঃ পদ্মশ্ৰীয়া

| ১৪

কৃষ্ণ চৌ (ক্ষেত্ৰ)	ছুতি	লহোদৰ	সাধিৰাম
ভাঃ (১) কমলা	ভাঃ লক্ষ্মী	ভাঃ কৃষ্ণকান্তী	
বৰপেটা	১৫	দুৰ্গাসেনৰ কছা	•
(২) বিনন্দ	হৰকান্ত	শুকেকুচি	
শুকেকুচি	ভাঃ তিলোত্তমা	১৫	

চিত্ৰপেনৰ কছা

গহিয়া

| কছা

| কছা

| ১৫

আদিত্য

হুন্দৰপ্ৰিয়া

পদ্মা

লবণী
স্বাঃ মহীৰথ চৌধুৰী
গণককুচি

চিকণ
স্বাঃ মেকাবায়
বৰপেটা

ভাঃ হুৰেশ্বৰী
ঘুলা

স্বাঃ মুকুন্দ
মাধিৰাহা

স্বাঃ গোবিন্দ
বজালি

১৬

শ্ৰীৰতিকান্ত	কছা সুভদ্রা	শ্ৰীবিজয়	মোহন	উপেন্দ্ৰ	কছা ভগবতী	কছা সৰস্বতী
ভাঃ (১) সুভদ্রা	স্বাঃ ভকতৰাম	ভাঃ বোহিণী		ভাঃ পমিলা	স্বাঃ খগেন্দ্ৰ অধিকাৰ	স্বাঃ জলুভিৰাম
(২) হৰবালা	ৰামপাৰা	উপেন্দ্ৰৰ কছা	•		খলেপাৰা	মাধিৰাহা
(৩) চাম্পা		বামুনা				

| ১৭

শ্ৰীশিৱসিংহ	কছা ধনেশ্বৰী	কছা গোলাপী
-------------	-----------------	---------------

১৪

১। পূৰ্ণানন্দ

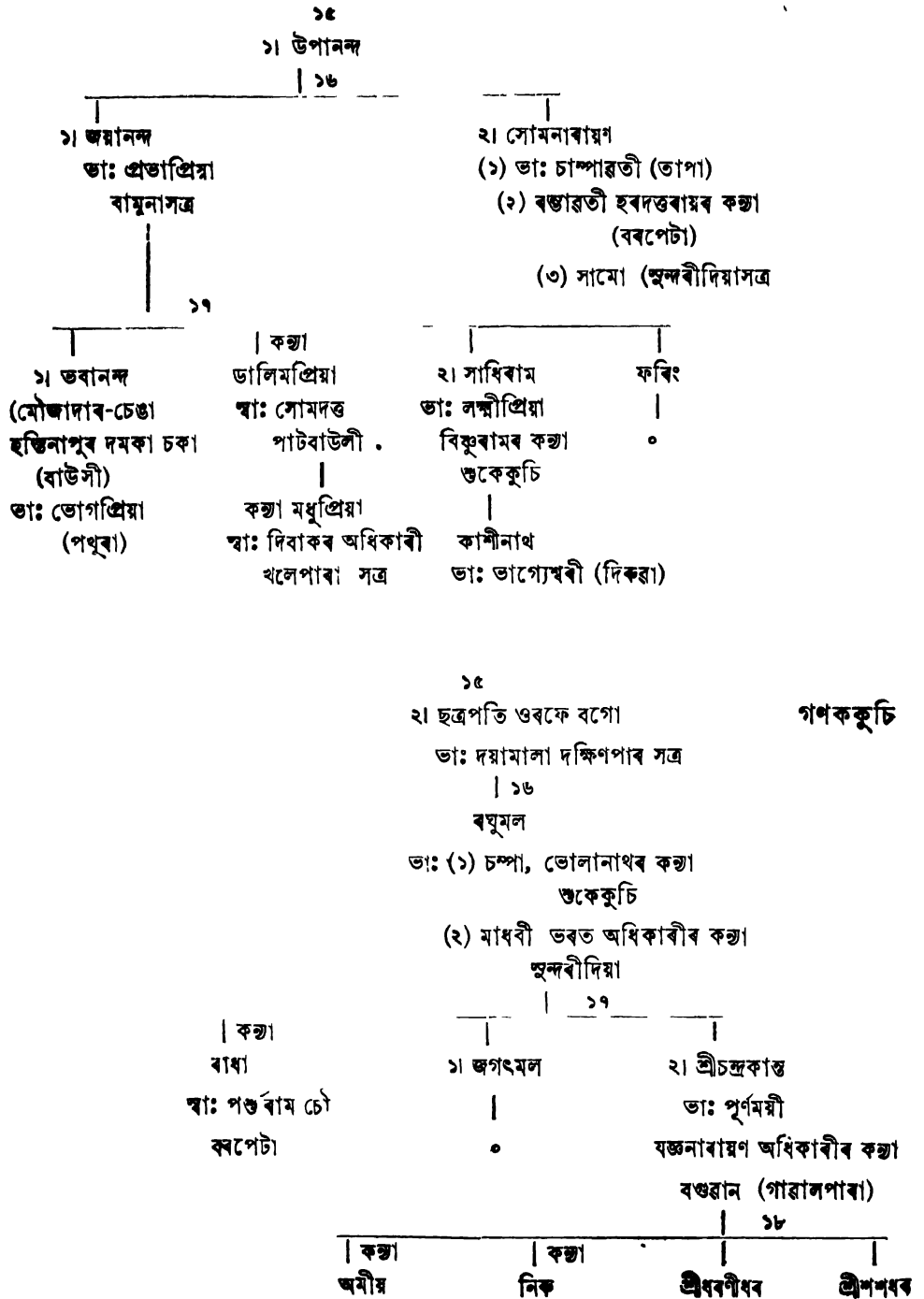
| ১৫

চেতা

১। উপানন্দ

স্বাঃ সোণাপ্ৰিয়া (বজালি)

২। বগো ওঃ হুত্ৰপতি

শ্ৰীহৃদয়ানন্দ

শ্ৰীঅশোকানন্দ শ্ৰীভূপানন্দ কছা শ্ৰীমতী পদ্মিনী কছা শ্ৰীমতী মোক্ষদাম্বলদেবী কছা শ্ৰীমতী লালকান্ত

শ্ৰীগৰ্গনাবায়ণ

কছা কছা কছা কছা কছা কছা
 শ্ৰীমতী মৃগয়ী শ্ৰীমতী কিৰণময়ী শ্ৰীমতী জ্যোতিৰ্ময়ী শ্ৰীমতী বিবাহময়ী শ্ৰীবীবেশমাবায়ণ শ্ৰীঅমবেশমাবায়ণ
 বা: প্রফুল্ল দত্ত বি, এল, গুৱাহাটী বা: কৃষ্ণৰাম ভূঞা শিমলীয়া

শ্ৰীযোগেন্দ্ৰনাথ

শ্ৰীবীৰেন্দ্ৰ শ্ৰীশৈলেন্দ্ৰ শ্ৰীধনীেন্দ্ৰ

শ্ৰীদেবেন্দ্ৰনাথ

শ্ৰীসমবেন্দ্ৰ কছা শ্ৰীমতী মৃগালিনী কছা শ্ৰীমতী ভাহুমতী কছা শ্ৰীমতী প্ৰমলা

ভবানন্দৰ ৩য় পুত্ৰ ধনীৰাম

ভা: নাৰায়ণপ্ৰিয়া (১৮)

মনহৰিভূঞাৰ কছা—চামতা

শ্ৰীঅনন্তকুমাৰ বি,এল,

ভা: গুণদা

গোবিন্দৰায়ৰ কছা

বৰপেটা

শ্ৰীসৰ্বানন্দ বি,এল,

ভা: বেণুৱালা

শ্ৰীহৰিশঙ্কৰ

ভা:

১৮

ভবানন্দৰ ৪ৰ্থ পুত্ৰ মণিৰাম

ভা: পটেশ্বৰী

দনকান্ত অধিকাৰীৰ কছা

হুন্দৰীদিয়া

১৯

কছা

মাহিন্দী

বা: যাদবৰায়

কেকান বৰ্তমান—দৌলাশাল

শ্ৰীশ্ৰামাচৰণ

কছা

ললিতা

বা: প্ৰতাপচন্দ্ৰভূঞা

১১

(২) বামনাৰায়ণ চৌধাৰী

| ১২

১। আদিত্য নাৰায়ণ

| ১৩

২। অগত নাৰায়ণ

গৌৰীপুৰত থকা বংশ

১। বামবল্লভ

| ১৪

মুক্তাবাম

| ১৫

জয়দাস (বাক্টি)

| ১৬

* অগত চন্দ্ৰ

কুৰুৱা

| ১৭

নন্দীনাথ ডেকা

চুপাৰীষ্টেডেণ্ট

আসাম চেক্ৰেটৰীয়েট

২। বহুবাহু

| ১৪

মনোহৰ

| ১৫

জয়মল

| ১৬

গৌৰীমল

ভাঃ শ্ৰুগপ্ৰিয়া

দলগোমা

গোৱালপাৰা

| কছা

প্ৰেমেশ্বৰী

স্বাঃ প্ৰভানন্দ অধিকাৰী

গৌৰীপুৰ

শ্ৰীমতল

ঘনশ্ৰাম

লক্ষীকান্ত

ৰামাকান্ত

গঙ্গাধৰ

১৩

৩। ৰূপানাথ

| ১৪

দয়াবাম

| ১৫

শ্ৰীনাৰায়ণ ডেকা চৌধাৰী (সৰুক্ষেত্ৰি)

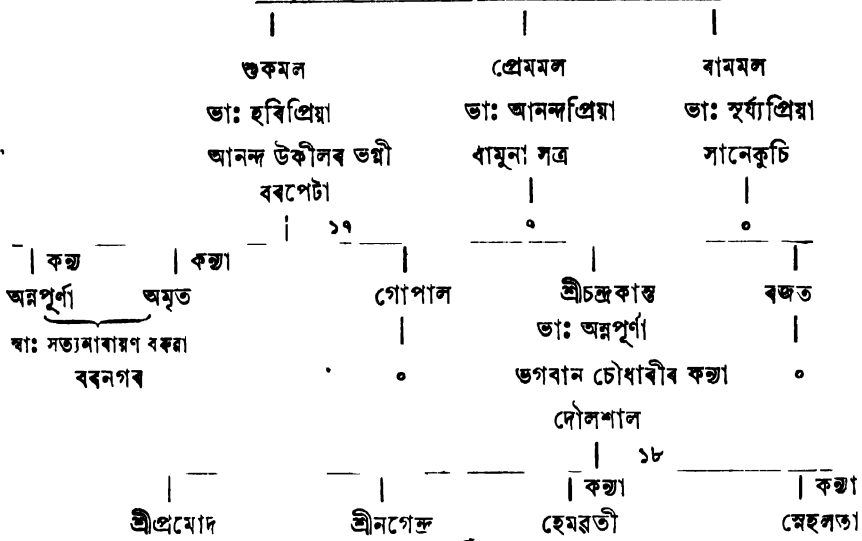
ভাঃ শ্ৰুগপ্ৰিয়া (সুন্দৰীদিয়া)

* এই সকলৰ বংশধৰ মজলমৈৰ বুকুৱাত আছে; তেওঁলোকৰ লগত আমাৰ সামাজিক চল বন্ধ হৈছে।

১৫

শ্রীনাৰায়ণ ডেকা চৌধাৰী

১৬

১২

জগত নাৰায়ণ

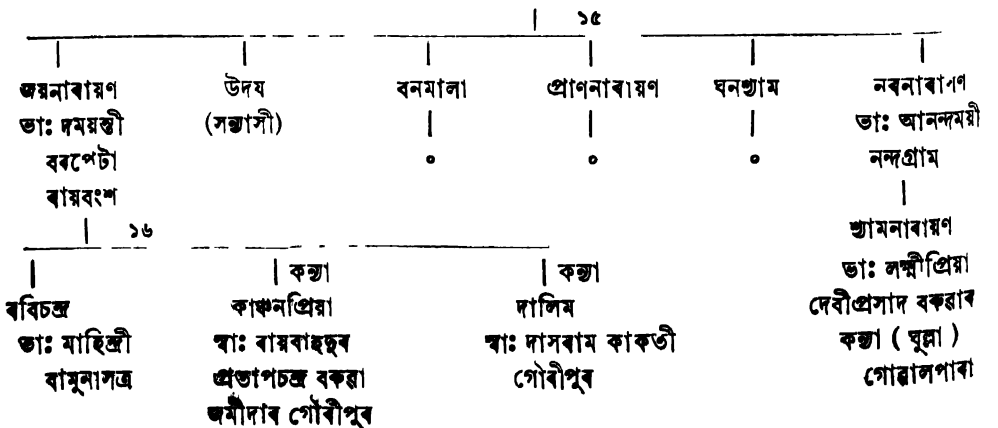
১৩

বঘুনাৰায়ণ

১৪

পৃথীনাবায়ণ (সকল্লেখৰ চৌধাৰী)

ভাঃ শ্রীমতী

গোবীপুৰ
গোৱালপাৰা।

১৬		১৭				১৮	
বৰিচন্দ্ৰ		শ্ৰীম্ভাৰাষণ					
১৭							
শ্ৰীশৰৎচন্দ্ৰ	কন্তা	কন্তা		কন্তা			
ভাঃ সৰস্বতী	মনমোহিনী	ভুবনমোহিণী	শ্ৰীসাবদা	কুমুদিনী	বমণীমোহন		
হৰিপ্ৰসাদৰ কন্তা	স্বাঃসৰ্বানন্দ	স্বাঃ শচীন্দ্ৰ	(দ্বাবমোক্তাব)	স্বাঃ ভবেন্দ্ৰ	ভাঃ অমিয়লতা		
(মৰিচা)	বতনপুৰ	নিয়োগী	ভাঃ মনোবমা	নাৰায়ণ বৰুৱা	ত্ৰিলোকনাথ		
		শালকছা	ধৰ্মেশ্বৰ বায়ৰ কন্তা	গৌৰীপুৰ	বৰুৱাৰ কন্তা		
			বৰপেটা		গৌৰীপুৰ		
			কন্তা				
শ্ৰীপ্ৰফুল্ল	কন্তা	কন্তা					
১৯	ভাৰতী দেবী	নিৰ্মলা	উষাৰাণী	হিবশ্ময়ী			
হৰিদাস	স্বাঃ ত্ৰৈলোক্য চৌ						
গৌৰীপুৰ	বামপাৰা						
গোৱালপাৰা	কন্তা	কন্তা	কন্তা				
	অশ্ৰলতা	শান্তিলতা	বনলতা	শ্ৰীবেবতীমোহন	শ্ৰীবৰীন্দ্ৰ	থোকা	থোকা
	স্বাঃ অমিয়ভূষণ	স্বাঃ নিক	স্বাঃ গদাৰায়				
	অধিকাৰী	গৌৰীপুৰ	বৰপেটা				
	দলগোমা						

শ্ৰীপতি দত্ত ভূঞাৰ বংশৰ কথা।

শ্ৰীপতি ভূঞা চণ্ডীৰ আদি ভূঞাসকলৰ সৈতে গোঁড়লৈ আহি পোনতে কনৌজপুৰত থাকে; তাৰ পাচত ধৰ্মপাল ৰাজ্যৰ অধীনত পশ্চিম দূৱাৰ বন্ধক হয়।

তেওঁৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ চিদানন্দ, নাতি জগদানন্দ ক্ৰমে পশ্চিম দূৱাৰ বন্ধক হয়। জগদানন্দ কিছুদিন স্বাধীন ভূঞা হৈছিল।

কৃষ্ণানন্দৰ পুত্ৰ নিবৰ্জনেৰ দিনত হচেনচাহে কমতা অধিকাৰ কৰে; সেই সময়ত নিবৰ্জন আৰু তেওঁৰ ভায়েক হচেনচাহৰ লগত বণ কৰিছিল। নিবৰ্জন বণত হাৰি হচেনচাহৰ হাতত বন্দী হৈছিল। নিবৰ্জনৰ ভায়েক নৰহৰি কামৰূপলৈ আহে; আৰু ক্ষেত্ৰিৰ নাৰায়ণ গোমথাৰপৰা কিছুমান সৈন্ত সংগ্ৰহ কৰি দাদাক নিবৰ্জনক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ পুনৰ হচেনৰ লগত বণ কৰে কিন্তু এইবাবে জিকিব নোৱাৰি পুনৰ পলাই কামৰূপ পায়।

হচেনে বণৰ সময়ত নিৰঞ্জনৰ বীৰত্ব দেখি সন্তোষ পাইছিল; সেই কাৰণে তেওঁ নিৰঞ্জনক বধ নকৰি জয়গিৰিদাৰ সেনাপতিৰ বাব দি জয়গিৰিদাৰ কৰে। নিৰঞ্জে দেশ-কাল বুজি পূৰ্বৰ সকলো কথা নিৰঞ্জন। পাহৰি এই নতুন বিষয়কে গ্ৰহণ কৰে।

নিৰঞ্জনৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ বিশ্বপতি সৈন্তৰ নায়ক আৰু জয়গিৰিদাৰ হয়। তেওঁৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ ধনপতি পিতৃৰ বিষয় পায়। এওঁ ধনুৰবিজ্ঞাত বৰ পাৰ্গত আছিল। এওঁৰ সময়ত ধনপতি—ধনুসিংহ বঙ্গত দাউদখাঁ স্বাধীন বাদচা আছিল। প্ৰবাদ আছে যে এদিন বাতি এটা পক্ষীয়ে অমঙ্গল সূচক শব্দ কৰাত বাদচাহৰ শাস্তি ভঙ্গ হয়; ধনপতি সেই সময়ত নগৰত আছিল; তেওঁ তাক জানিব পাৰি শব্দভেদী বাণ নিক্ষেপ কৰি সেই চৰাইটো বধ কৰে। বাদচাহে ধনপতি নায়কৰ নিপুণতা বুজিব পাৰি পাচ দিনা তেওঁক ৫০০ তীৰন্দাজ সৈন্তৰ ওপৰত সেনাপতি পাতে।

ইয়াৰ কিছুকাল পাচত মোগল বাদচাহ আকবৰে মুনিমখাঁ আৰু টোডৰমল্লক বঙ্গত বধ কৰিবলৈ পঠায় (১৫৭৪ খৃঃ)। এওঁলোকে আহি কিছুমান ঠাই অধিকাৰ কৰে। ধনপতি বৰ আচাৰ্য্য পুৰুষ আছিল; সেই কাৰণে দাউদৰ পালী বিষয়াসকলে ধনপতিক ভিতৰি ভাল নাপাইছিল। আকবৰ প্ৰেৰিত টোডৰমল্ল জাতিত কাৰ্য্য; তাকে দেখি কিছুমান বিষয়াই টোডৰমল্লৰ লগত ধনপতিৰ ঘড়বন্ধ থকা বুলি দাউদখাঁক লগায়। দাউদে কিং কৰ্ত্তব্য বিমুঢ় হৈ ধনপতিক প্ৰাণে নামাৰি তেওঁৰ সম্পত্তি বাজেয়াপ্ত কৰি দেশৰপৰা খেদি দিয়ে।

এই সময়ত প্ৰাচীন কামৰূপ কমতাত নবনাবায়ণ বজা ছপৰ সূৰ্য্যবদৰে জলিছিল। ধনপতি কোচৰাজ্যক আছে; নবনাবায়ণে পৰিচয় পাই প্ৰাচীন কনৌজপুৰত তেওঁক থাকিবলৈ দিয়ে। এই সময়ত ধনুসিংহে কোচবিহাৰৰ এঘৰ সস্তান্ত কাৰ্য্যৰ কৰ্ম্মা বিবাহ কৰায়। ইয়াৰ কিছুকাল পাচত চিলাৰায়ৰ মৃত্যু হোৱাত কোচৰাজ্য দুভাগ হয়—বঘুদেৱ কোচ হাজোৰ বজা হয়। বঘুদেৱে কনৌজপুৰৰপৰা ধনুসিংহক আনি হাজোৰ শাসনকৰ্ত্তা পাতে। এই সময়ত ধনুসিংহে বামদিয়াত ঘৰ-দুৱাৰ কৰে।

কিছুকাল এইদৰে শাস্তিত বাস কৰাত কোচৰাজ্য পৰীক্ষিতৰ দিনত কোচৰাজ্য ভাগে—মোগলে কোচ হাজো অধিকাৰ কৰি হাজোত থানা (নগৰ) পাতে আৰু তাত ফৌজদাৰ নামৰ এজন বিষয়া ৰাখে। এই ফৌজদাৰে দেশ শাসন কৰিবলৈ আগৰ দেশীয় কৰ্ম্মচাৰী বিচৰাত ধনুসিংহৰ সংবাদ পাই তেওঁক আনিবলৈ পঠায়। ধনুসিংহ সেই সময়ত বুঢ়া; তেওঁ নিজে ফৌজদাৰৰ ওচৰলৈ নগৈ পুতেক দৈত্যাবিক পঠাই দিয়ে। ফৌজদাৰে দৈত্যাবিক পাই সন্তোষ পায় আৰু তেওঁক উজীৰ উজীৰ দৈত্যাবিক পদ দিয়ে। এই সময়ত দৈত্যাবিয়ে বহুত নিৰুৰ ভূমি আৰু মাছ খাবলৈ ভোগদৰ নামৰ এখন বিল পায়। দৈত্যাবিৰ লগত কিছুমান মোগল অমুচৰ আছিল; এইবিলাক পুৰুষাচুৰ্ম্মে তেওঁলোকৰ বংশধৰসকলৰ লগত আছিল; বৰ্ত্তমানেও এওঁলোকৰ বংশধৰসকল চেঙাত থকা দৈত্যাবি বংশধৰসকলৰ ওচৰত বাস কৰে বুলি শুনা যায়।

জুলুৰ ৰায়—এওঁ পিতৃৰ বিষয় পায় আৰু হাজো ও বামদিয়াত মোগল ফৌজদাৰৰপৰা কিছুমান জুলুসম্পত্তি পায়। কিন্তু অলপ দিন পাচতেই (১৬২৭ খ্ৰীঃ অঃ) মোগল-আহোমৰ যুদ্ধ ঘটাত আহোমে মানাহলে ৰাজ্য অধিকাৰ কৰে।

আহোমে দেশ অধিকাৰ কৰাত মোগলনিযুক্ত বিষয়াবোৰ এৰা পৰে। বৰনগৰৰ জমিদাৰ উত্তম আহোমৰ লগত নাৰায়ণ, হাজোৰ দৈত্যাবি উজীৰ আৰু অনেক অৱসৰ পোৱা বিষয়াৰ অন্তৰ্গত আহোমৰ বিদোহ। প্ৰতি বিদ্বেষ ভাব জন্মে।

১৬৩৬ খ্ৰীঃ অক্ষত মোগলে পুনৰ কামৰূপ আক্ৰমণ কৰে। এই সময়ত সুলতানৰাজ, উত্তম নাৰায়ণ আদিয়ে মোগলৰ লগত যোগ দি আহোমৰ লগত শ্ৰীঘাটত বণ কৰে। এই বণৰ ফলত মোগল ৰাজ্যৰ সীমা পুনৰ বৰনদীলৈ বাঢ়ে। মোগলৰ পূৰ্ব বিষয়াসকলে পূৰ্ব পূৰ্ব বিষয় লাভ কৰে; কিন্তু হাজো পানা উঠি যায়—গুৱাহাটীত ফৌজাদাৰ থকা কৰে। তেতিয়া ফৌজাদাৰে সুলতানৰাজ হাজোত চৌধাৰী বিষয় দি সেই ঠাইৰ শাসন ভাৰ দিয়ে। কিন্তু এইদৰেও বেচি দিন নচলিল—মোগল সুলতানৰাজ—

বাদচাহ চাৰুজাহানৰ শেদ সময়ত তেওঁৰ পুত্ৰসকলৰ ভিতৰত সিংহাসন লৈ কাজিয়া হোৱাত কামৰূপৰপৰা কিছুমান সৈন্য লৈ যোৱাত আহোমে পুনৰ কামৰূপ অধিকাৰ কৰে (১৬৫৮।৫৯ খ্ৰীঃ অঃ) তেতিয়াৰপৰা গুৱাহাটীত এজন বৰফুকন নামৰ ৰাজপ্ৰতিনিধি থাকিবলৈ ধৰে আৰু তেওঁ কামৰূপ শাসন কৰে। এই বৰফুকনে পূৰ্বৰ মোগল বিষয়াসকলক বিশ্বাস নকৰিছিল আৰু প্ৰায়বিলাক বিষয়কে পদচ্যুত কৰিছিল। সুলতানৰাজে পদচ্যুত হয় আৰু লগে লগে তেওঁৰ সম্পত্তি বাজেয়াপ্ত হয়।

এই সময়ত বৰফুকন আৰু সুলতানৰাজৰ পুত্ৰ দুৰ্লভ নাৰায়ণৰ ভিতৰত ভোগদৰ বিল লৈ কাজিয়া হয়। ভোগদৰ বিলত বহুত মাছ আছিল; বৰফুকনে সেই সংবাদ পাই মছ গৰাই ৰং চাৰলৈ লৈ আহে। সুলতানৰাজ—
মন কৰি তাৰ ব্যৱস্থা কৰে। দুৰ্লভ নাৰায়ণে ৩ত বংশ দিয়াত বৰফুকনে অপমান বোধ কৰি তাৰ প্ৰতিশোধ লবলৈ স্থিৰ কৰে।

দুৰ্লভনাৰায়ণ পিতাক সুলতানৰাজসৈতে ৰামদিয়া ত্যাগ কৰি ভটায়াই খায়, আৰু চাউলখোৱা ও ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মাজৰ চেঙা নামে গাঁৱত কোঠ কৰি বাস কৰে। অলপ দিন পাচত দুৰ্লভ ৰামদিয়াৰ ফালে ফুৰি আহে; বৰফুকনে তাৰ সংবাদ পাই কিছুমান মানুহ পঠাই তেওঁক তাপাত হত্যা কৰায়।

সুলতানৰাজে চাৰাবাৰ সত্ৰাধিকাৰৰ বৃত্তা স্মৃতিত বিয়া কৰিছিল। চতুৰ্থ ঠাকুৰেও স্মৃতিৰ বায়েক বৰতী আইক বিয়া কৰিছিল; এই কাৰণে দুই শালপতিৰ ভিতৰত সোহাদিভাৰ জন্মিছিল। দুৰ্লভ আহোমৰ হাতত মৰাপৰা সংবাদ পাই বৰতী আই ভগীষেকৰ সংবাদ লবলৈ আহে কিন্তু সুলতানৰাজ শক্ত দেখি তেওঁৰ ঘৰত নাথাকি নদীৰ পাৰত বাহৰ কৰি ৰয়; তাতে সুলতানৰাজ মনত বেয়া পাই গগৰতী ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে—তেতিয়াৰপৰা এই বংশ গগৰতী ধৰ্মাৱলম্বী।

দুৰ্লভক হত্যা কৰা সংবাদ আহোমৰাজৰ কাণত পৰাত তেওঁ বৰ দুখ পায়; আৰু প্ৰধান মন্ত্ৰী চাংৰায় বুচাগোহাঁই দুৰ্লভৰ পুত্ৰ হৰিনাৰায়ণক ক্ষেত্ৰভাগৰ চৌধাৰী বিষয় দিবলৈ আদেশ কৰে। হৰিনাৰায়ণ সেই সময়ত নাৰালক আছিল, সেই কাৰণে খুড়াক কমলনাৰায়ণে ক্ষেত্ৰভাগৰ চৌধাৰী বিষয় চলায়; পাচত হৰিনাৰায়ণ ডাঙৰ হোৱাত কমলনাৰায়ণে সেই বিষয় এৰি দি উত্তৰে শালদিয়াত হাউলি পাতি বাস কৰে। পৰবৰ্তীকালত এই ঠায়ে সৰু চেঙা আৰু হৰিনাৰায়ণ পৰা ঠায়ে বৰ চেঙা নাম পায়। হৰিনাৰায়ণে চৌধাৰী বিষয় চলোৱাৰ অলপ দিন পাচত গদাধৰসিংহ আহোম ৰাজপাটত উঠে আৰু তেতিয়া চৌধাৰী বিষয় এই বংশৰপৰা আনলৈ যায়।

মধুৰাম মহন্ত—হৰিনাৰায়ণৰ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ মধুৰামে চেঙাত এখন সংসদী সত্ৰ স্থাপন কৰে। ১৭৩৯ খ্ৰীঃ অক্ষত শিৱসিংহ ৰাজা গুৱাহাটীক আহোঁতে মধুৰামে ৰাজ্যক দেখা কৰাত সত্ৰ চলাবলৈ আগৰ হুস্পত্তিৰ বাহিৰে কিছুমান ভূমি দান কৰে।

স্বস্তি সম্বৎ ৩৫৫
বশিষ্ঠব মণ্ড.....

...স্বৰ্গনাৰায়ণ

ছত্ৰবা বৃহৎ ফুকন দত্তঃ
নানকাৰ পত্ৰিকম

ত্ৰীপুৰ্ণম

ত্ৰীত্ৰীশিব সিংহ
মহীপ।

কামৰূপ দেশৰ বড়ুৱা বড়কায়স্থ ও চৌধাৰী ও পটোৱাৰী ও তালুকদাৰ ও ঠাকুৰীয়া ও গয়ৰহ আনোসকলে সাবধানে জানিবা। ক্ষেত্ৰিৰ পৰগণাৰ চেপাগ্ৰামৰ ফৰিক্ৰতি চৌগুৰিমাটা ২৩ পুড়া বৰিমাটা ৭ পুড়া মুতে ৩০ পুড়া মাটা ৬৬ (অৰ্থে) পুণ্যে মধুৰাম পাটয়াৰীক নানকাৰ স্বহ কৰি দিয়া হৈল।

শালমাৰা লাহাকাড়া বৰক্ষেত্ৰি এহি তিনি.....নানকাৰ...দিয়াগ.....কৰ কাটাল.....বেহৰে.....চৌৰ চিনান ও ধুমসী মাড়েসা, জলকৰ, যবখাৰ অত্ৰ দণ্ডবন্ধ দান খুত সৰ্কৰাব পৰিত্যাগ কৰা হৈল। ইতি শক ১৬৬১.....

[ওপৰৰ শ্লোকৰ বাকী অংশ আৰু ফুটদিয়া ঠাইবোৰৰ আপৰ উঠি গৈছে, মাতিব নোৱাৰি।]

ইংৰাজ আমোলত স্পেচিয়াল কমিচনাৰ বিচাৰত অত্ৰান্ত্ৰ নানকাৰ বাদ গৈ কেহল ওপৰত উল্লেখ কৰা ৩০ পুৰা নানকাৰ মাটিহে বহাল থাকে। এই সঙ্ঘন্ধে পৰনৰ্তী কালত নানা মোকদ্দমা হৈছিল কিয় বিশেষ ফল নধৰিলে।

শিৱসিংহ ৰজাৰ দিনত কামৰূপ পিয়াল কৰিছিল; এই পিয়লৰ কামত মধুৰামে পাটোৱাৰী কাম কৰে। মধুৰামৰ লগত কেইঘৰমান স্বজাতি আছিল; তেঁলোকে মধুৰামৰ পূৰ্বপুৰুষসকলৰ লগে লগে ফুৰিছিল; মধুৰামে এই স্বজাতিসকলৰ কেইজনমানক তেওঁৰ তলত কাকতী কৰি লয়।

এই সংস্কী সত্ৰৰ কাম চলাবলৈ আহোমৰাজ শিৱসিংহ মহীপে চৌধাৰী বংশৰ মধুৰাম মহন্তক ২৫ ঘৰ ব্ৰাহ্মণ, কায়স্থ, কলিতা, কেঙট আৰু নাপিত আৰু এঘাৰ গোট তিনি পোৱা ভকত দিছিল।

মধুৰাম মহন্ত গদিত বহি ৰাজঘৰীয়া কাম কৰিবলৈ ভাল নোপোৱা হয়, আৰু সেই কাৰণে তেওঁৰ পুত্ৰ পৰ্বানন্দক আহোমৰাজৰতলে পাটোৱাৰী বিষয় দিয়ায়। পৰ্বানন্দই ৰজা ঘৰৰপৰা আৰু কিছুমান ছুসম্পত্তি লাভ কৰে। পৰ্বানন্দৰ পুত্ৰ পূৰ্ণানন্দ। পূৰ্ণানন্দৰ দিনত উজনিৰ মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহত দেশত বৰ হাহাকাৰ লাগে—আৰু ৰাজ্যত বৰ আকাল হয়। বংশাৱলীৰপৰা বুজা যায়—এই সময়ত পূৰ্ণানন্দৰ অৱস্থা বৰ বেয়া হয়; তেওঁ হাবিৰ পছ মাৰি তাৰ মঙ্গল খাই কালযাপন কৰিব লগাত পৰে।

পূৰ্ণানন্দৰ পুত্ৰ উপানন্দ। উপানন্দৰ ডেকা কালত ১৭২৬ খ্ৰীঃ অকত কামৰূপত হৰদত্ত আৰু বিবদত্তই বিদ্ৰোহ আচৰণ কৰে। হৰদত্ত-বীৰদত্তে চেঙাৰ চৌধাৰী বংশকে তাত যোগ দিবলৈ অনুৰোধ কৰাত তেওঁ উত্তৰ দিয়ে—“ভূইফুটা বিষয়াৰ লগত চেঙাৰ চৌধাৰী যোগ দিবলৈ ভাল নাপায়।” ইয়াৰ পাচত হৰদত্ত-বীৰদত্তৰ লগত উপানন্দৰ মল্লযুদ্ধ হয়। প্ৰবাদ আছে এই যুদ্ধত উপানন্দই হৰদত্ত-বীৰদত্তক পৰাস্ত কৰি ছয়োকে চাউলখোৱা নদীত পেলাই দিলে।

ডুমডুমীয়া বা হৰদত্ত-বীৰদত্তৰ বিদ্ৰোহ সামৰণিৰ পাচত আহোমৰাজ গৌৰীনাথ সিংহে ক্ষেত্ৰি-পৰাগণা জাতি সৰু-ক্ষেত্ৰি, বৰক্ষেত্ৰি আৰু চেঙা নামে তিনিখান পৰগণাত ভাগ কৰি উপানন্দ আৰু তেওঁৰ বংশৰ পুৰীনাৰায়ণ আৰু শ্ৰামনাথক চৌধাৰী পাতে।

উপানন্দ অকালতে স্বৰ্গী হয়; তেওঁৰ জয়ানন্দ আৰু সোমনাক্ষৰণ নামে দুটি পুত্ৰ আছিল; তেওঁলোক দুয়োৰো বয়স কম দেখি উপানন্দৰ খুড়াকৰ পুতেক গজনাথে চেঙা পৰগণাৰ চৌধাৰী আৰু চমুৱা চেঙাৰ চমুৱাদাৰ হয়।

ইয়াৰ কিছুদিন পাচত মানব আক্ৰমণত দেশত হাৰাকাৰ লাগে। কিছুমান মানসেনা ব্ৰহ্মপুত্ৰেৰে গৈ গুৱাহাটীত উৎপাত কৰে; আৰু তাৰ পাচত চাউলখোৱা নৈৰে আৰু বামেৰে গৈ বহুত গাওঁ লুটিপুটি লগুতগু কৰে। মানব লগত দেশৰ কিছুমান মানুহে যোগ দি সেই সময়ত ঠায়ে ঠায়ে অত্যাচাৰ কৰিছিল। এইবিলাক মানুহক দুৰ্গীয়া বুলিছিল। চেঙাৰ ওচৰৰ বহৰিত সেই নিচিনা দুৰ্গীয়াৰ এটা দল হৈছিল আৰু সিহঁতে মানব লগত যোগ দি চেঙা আক্ৰমণ কৰিছিল।

মানে চেঙা আক্ৰমণ কৰিবলৈ অহা দেখি চেঙাৰ চৌধাৰী শ্ৰামনাথ, জয়ানন্দ আৰু শ্ৰীনাৰায়ণে কিছুমান মানুহ লৈ মানক গুৰুত বাধা দিয়ে কিন্তু মানৰ হাতত তেওঁলোক সম্পূৰ্ণৰূপে হাবি চেঙাৰ ওচৰত কৌঠ কৰি থাকিলগৈ কিন্তু তাতো মানে আক্ৰমণ কৰাত পুনৰ যুদ্ধ হয়; এই যুদ্ধ বামত আৰু উলখোৱা নৈত হৈছিল, কৌঠৰ ওচৰত চাউলখোৱাৰ যি ঠাইত পানীৰণ হৈছিল সেই ঠাইক আজিক-পতিও কৌঠৰকুৰ বোলে। চৌধাৰীসকল ইয়াতো ভাবিল—মানে চেঙা গাওঁ লুটিলে—বহুতৰ ওপৰত অত্যাচাৰ কৰিলে। চেঙাৰ বহুত মানুহে নিজ গাওঁ ত্যাগ কৰি যন্তু ঠাইত গৈ আশ্ৰয় ললে; জয়ানন্দ চৌধাৰীয়েও নিজ গাওঁ এৰি বজালিত সন্মায়কৰ ঘৰত গৈ আশ্ৰয় লবলৈ বাধ্য হল।

বুটতে মানক খেদি দেশত শাস্তি স্থাপন কৰিবলৈ ধৰোঁতেই আকৌ চৌধাৰীসকল দেখা দিয়াত তেওঁলোক নিজ নিজ পৰগণাত স্থাপিত হয়।

গজনাথ চৌধাৰী পৰলোক হোৱাৰ পাচত ভক্তিআৰু জয়ানন্দই চেঙা পৰগণাৰ চৌধাৰী আৰু চমুৱা চেঙাৰ চমুৱাদাৰ হয়। কিছুকালৰ পাচত মৌজা সৃষ্টি হোৱাত জয়ানন্দই প্ৰথম মৌজাদাৰ হয়। এই কালত মৌজাদাৰসকলৰ কাম আৰু ক্ষমতা আজি-কালিতকৈ বৰ বেচি আছিল। মৌজাদাৰৰ অধীনত পূৰ্বৰ পৰগণাৰ চৌধাৰীৰ অধীনত থকাবদৰে পাটোৱাৰী, তালুকদাৰ, ঠাকুৰীয়া আদি বিষয়া আছিল; মৌজাদাৰে এই সকলৰ সহায়েৰে মাটিৰ পিয়ল আৰু বন্দোবস্তীৰ কাম কৰিছিল।

১৮৩৬।৩৭ খ্ৰীষ্টাব্দত বিভিন্নউ কমিচনাৰ ক্ৰাফ্ৰিচ জেন্ৰিক্স আৰু এচিষ্টাণ্ট স্পেচিয়াল ডিউটীত মিঃ এ. বগল চাহাবে লাখেবাজ মাটিৰ বিচাৰ কৰিছিল; জয়ানন্দ চৌধাৰীয়ে ফলি মহজ্বৰ দেখুৱাই পূৰ্বৰ শিৱসিংহ আৰু প্ৰমত্তসিংহ বজাৰ দত্ত মাটিৰ স্বত্ব সাব্যস্ত কৰে কিন্তু দখলৰ অভাৱত ৫৯।০ পূৰ্বা মাটি বাদ পৰে। মিঃ কেয়েল চাহাবৰ দিনত ১৮৪৪।৪৫ খ্ৰীঃ অক্ষত আসামৰ ঘৰুৱা (গোলাম-বান্দী) খালাচ হয়; চেঙাৰ চৌধাৰীৰ ঘৰৰ পৰাও ঘৰুৱাবিলাক খালাচ হোৱাত তেওঁলোকে বহুত অন্তৰ্বিধাত পৰে।

জয়ানন্দ চৌধাৰী উজ্জল শ্ৰামবৰ্ণৰ পুৰুষ আছিল, তেওঁৰ বুক বহল, ককাল সৰু আৰু চকু ডাঙৰ ও বড় আছিল। পুৰুষজন বৰ শাকত-আৱুট আছিল আৰু বাহ-ভৰি লোৰ-দৰে টান আছিল। তেওঁ ৬৬ বছৰ বয়সত গুৱাহাটীত হাইজা বেমাৰত স্বৰ্গী হয়। দাহ কৰাত তেওঁৰ বুকৰ কলিজা এটা কলমিলকু স্মান দেখিছিল বুলি লোক পৰম্পৰা চলি আহিছে। তেওঁ বৰ সাহিয়াল আছিল। ডেকা কালত এসময়ত তেওঁ নিবন্ধ অৱস্থাবে এটা খেদি আহা নাহবলুটুকী বাধক ধৰি মূৰৰ ওপৰলৈ তুলি দলি মাৰিছিল।

অনন্দ চৌধাৰীৰ পাচত তেওঁৰ পুতেক ভবানন্দ চৌধাৰী চেঙাৰ মৌজাদাৰ হয়। কিছুদিন পাচত তেওঁক হস্তিনাপুৰ মৌজালৈ বদলি কৰে; তাত অলপদিন থাকি পাচত তেওঁক বৰনগৰৰ দমকা-চকাৰাউলী মৌজালৈ নিয়ে। ইয়াৰ কিছুদিন পাচত তহশীলৰ সৃষ্টি হোৱাত দমকা-চকাৰাউলী তহশীলৰ চাৰি হৈ, ভবানন্দ চৌধাৰীক পুনৰ চেঙা মৌজালৈ নিয়ে।

ভবানন্দ চৌধাৰী ওখ ডাঙৰ পুৰুষ আছিল। এওঁৰ কথা-কাৰ্য্য গভীৰ আছিল। শাৰীৰিক বলতো এওঁ বলৱন্ত আছিল; আন কি ডেকা কালত এওঁ বনত সোমাই টিপডোল লগাই অকলে বনবীয়া ম'হো ধৰি আনিছিল বুলি প্ৰবাদ আছে। ৰাজকাৰ্য্যতো এওঁৰ বৰ নাম কৰিছিল। সেই সময়ৰ চীফ কমিচনাৰ মহামান্ত চাৰ বেৰকফিল্ড ফুলাৰ আৰু কমিচনাৰ লেক্টেনাণ্ট কৰ্ণেল পি. আৰ. টি. গৰ্ডন চাহাবৰ এওঁ প্ৰিয়পাত্ৰ আছিল।

সেই কালৰ মৌজাদাৰসকলে চাৰ্ভে জানিবলগা এটা নিয়ম হৈছিল; তাকে দেখি ভবানন্দ চৌধাৰীয়ে মৌজাদাৰী বিষয় জ্যেষ্ঠপুত্ৰ আনন্দৰাম চৌধাৰীক দি অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে। ভবানন্দ চৌধাৰী ৭৭ বছৰ বয়সত স্বৰ্গী হয়; স্বৰ্গী হোৱাৰ অলপ আগতে এওঁৰ মধ্যম পুত্ৰ ধনীৰাম চৌধাৰীৰ অকাল মৃত্যুৰ শোক পাইছিল।

আনন্দৰাম চৌধাৰী পোনতে গুৱাহাটীৰ হাইস্কুলত পঢ়িছিল। আনন্দৰাম চৌধাৰীয়ে হাইস্কুলৰ শেষ পৰীক্ষা দিবলৈ নাপালে; ঘৰুৱা জঞ্জালৰ বাবে তেওঁ কেইটামান শ্ৰেণী পঢ়িয়েই এৰি পেলালে; কিন্তু কিছুদিন পাচত তেওঁ গুৱাহাটীলৈ আহি নৰ্মাল স্কুলত নাম লগায়। এওঁ নৰ্মালস্কুলৰ তৃতীয় বাৰ্ষিক শ্ৰেণীৰ পৰীক্ষাত যোগ্যতাৰে উত্তীৰ্ণ হয় আৰু লগতে চাৰ্ভেও পাচ কৰে। ইয়াৰ অলপদিন পাচত আনন্দৰাম চৌধাৰীয়ে মঙ্গলদৈৰ স্বেতমাদাৰ ছাত্ৰবৃত্তি স্কুলৰ প্ৰধান শিক্ষকৰ কাম কৰে। এই কামত তেওঁ অলপদিন থাকিয়েই পিতৃৰ ঠাইত চেঙা মৌজাৰ মৌজাদাৰ হয়। এওঁ অতি স্ন্যাত্ৰিৰে মৌজা চলাইছিল। এওঁৰ কাৰ্য্যৰ শৃঙ্খলা দেখি কামৰূপৰ সেই সময়ৰ ডেপুটী কমিচনাৰ মি: টিউনন চাহাবে তেওঁক তহশীলদাৰ পদলৈ মনোনীত কৰিছিল।

১৮৯৪ চনৰ মাৰ্চৰ দহচনা বন্দোৱস্তীত খাজানা বৃদ্ধি হয়; সেই কাৰণে সৰুক্ষেত্ৰি আৰু বৰক্ষেত্ৰি মৌজাৰ প্ৰজাসাধাৰণে খাজানা দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰি বিদ্ৰোহৰ ভাব প্ৰকাশ কৰে। তাকে দেখি ডিপুটী কমিচনাৰ আৰু বৰপেটা মহকুমাধিপতিয়ে আনন্দ চৌধাৰীক এদল ফৌজ দিয়ে। চৌধাৰীয়ে নানা কৌশল কৰি সাধুৱাৰহাৰে প্ৰজাসাধাৰণৰপৰা খাজানা আদায় কৰে। ইয়াতে ব্ৰিটিছ গৱৰ্ণমেণ্ট সন্তুষ্ট হৈ চৌধাৰীক তলত দিয়া চাৰ্টিফিকত দিছিল—

“In command of His Excellency the Viceroy and Governor General this certificate is presented in the name of Her Most Gracious Majesty Queen Victoria, Empress of India to Srijut Anandaram Dutta, Son of Bhobananda Dutta, Mauzadar of the Barpeta Subdivison in the Kamrup District in recognition of his good service.”

B. C. Mitra.
June 22nd, 1897.

(Sd.) H. J. S. Cotton
Chief Commissioner of Assam.

১৯০৯ চনত আনন্দৰাম চৌধাৰী ডাঙৰীয়াৰ আৰু বাঢ়িবলৈ বগৰীয়াৰী যোজাখনো ঠেঙাৰ লগত চামিল কৰি দিয়ে। অতি সুখ্যাতিৰে তেওঁ যোজাদাৰী কাম চলাইছিল। আনন্দৰাম চৌধাৰী ১৯১৭ চনৰ জানুৱাৰী মাহত স্বৰ্গী হৱ। এওঁ অন্নভাৰী, চিত্ৰাশীল, বৰ্ণকায়ণ আৰু গভীৰ প্ৰকৃতিৰ পুৰুষ আছিল।

এওঁৰ পাঁচ পুত্ৰ, জ্যেষ্ঠপুত্ৰ শ্ৰীযুত বামানন্দ চৌধাৰীয়ে বৰ্ত্তমানে চৰডেপুটী কাম কৰে, দ্বিতীয় পুত্ৰ শ্ৰীযুত হৃদয়ানন্দ চৌধাৰী চিলঙৰ চেফ্ৰেটাৰী আপিচত কেৰাণী কাম কৰিছিল, পিতৃ স্বৰ্গী হোৱাত পৈতৃক যোজাদাৰী বিষয় গ্ৰহণ কৰে আৰু তৃতীয় পুত্ৰ শ্ৰীযুত গৰ্গনাবায়ণ চৌধাৰীয়ে বৰপেটাত ওকালতী ব্যৱসায় কৰে। শ্ৰীযুত যোগেন্দ্ৰ নাথ চৌধাৰীয়ে কলিকতাৰ অষ্টাল আৰু বেদ কলেজত পঢ়ি যোগ্যতাৰে উত্তীৰ্ণ হৈ বৰ্ত্তমানে কবিৰাজী কৰে। কনিষ্ঠ পুত্ৰ শ্ৰীযুত দেবেন্দ্ৰ নাথ চৌধাৰীয়ে কাৰবাৰ কৰে।

শ্ৰীযুত বামানন্দ চৌধাৰী ডাঙৰীয়া এজন উচ্চ শিক্ষিত উদাৰমনা অমায়িক পুৰুষ। এখেত অতি বক্তব্যপৰাণ; চাকৰি কৰোঁতে সদায় কৰ্তব্য আটুটভাৱে পালন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি চলিছে। এখেত গুতে শ্ৰায় বিচাৰত চলে; সেই কাৰণে কোনো কোনো সময়ত বন্ধু-বান্ধৱৰ খাটিবো আন্দনমনে প্ৰত্যক্ষাণ কৰে। সংস্কৃত সাহিত্যত এখেতৰ বিশেষ অধিকাৰ আছে। এখেতে সদায় এটা ডাঙৰ লাইব্ৰেৰী গুণত ৰাখে আৰু দিনৰ অৱসৰ সময়খিনি জ্ঞান চৰ্চাত ডুব গৈ থাকে। এখেত সংস্কৃতজ্ঞও; ভাল বাদক বা গায়ক পালে মাজে সময়ে গান-বাজনাত যোগ দিয়ে। অসমীয়া ভাৰাতো এখেতৰ বিশেষ হাত আছে। ডেকাকালত সাময়িক কাকতবোৰত তেখেতে উচ্চভাৱৰ বহুতো কবিতা লিখিছিল। এইবোৰ সংগ্ৰহ কৰিলে এখন ডাঙৰ কিতাপ হৈ উঠে। এখেতে এখন ভাৰতৰ বুৰঞ্জীও লিখিছিল। এখেতে চিকাবো ভাল পায়; কাছাৰি বন্ধ হলে মাজে সময়ে চিকাৰ কৰি আমোদ কৰে।

আনন্দৰাম চৌধাৰীৰ তৃতীয় ভ্ৰাতৃ ধনীৰাম বৰ বুদ্ধিমান পুৰুষ আছিল, এওঁ আনন্দ চৌধাৰীক যোজা চনোৱা কামত বৰ সহায় কৰিছিল। ধনীৰামৰ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ শ্ৰীযুক্ত অনন্তকুমাৰ চৌধাৰীয়ে বৰ্ত্তমানে গুৱাহাটীত ওকালতী কৰে।

আনন্দৰামৰ চতুৰ্থ ভ্ৰাতৃ শ্ৰীযুক্ত মণিৰাম। এওঁ বৰপেটাৰ হাইস্কুলৰ গৰা বৃত্তি ধৰি এফ, এ, পঢ়িছিল; পাচত পঢ়িবলৈ এৰি কিছুদিন কেৰাণী কাম কৰিছিল। পাচত চাকৰিবৰণা অৱসৰ লৈ ঘৰতে আছিল; অলপতে স্বৰ্গী হ'ল।

আমি ওপৰতে হৰিনাবায়ণ চৌধাৰীৰ কথা কৈ আহিছোঁ। এওঁৰ বামনাবায়ণ নামে এটি ভায়েক আছিল। এওঁৰ বংশধৰ সকলো চেঙাতেই আছিল। বামনাবায়ণৰ প্ৰপৌত্ৰ পৃথ্বীনাবায়ণ লক্ষ্মেজি পৰগণাৰ চৌধাৰী হয়। গোবীপুৰৰ জমিদাৰ (বঙামাটীয়া বৰুৱা) ৰায় প্ৰভাপত্ৰ বৰুৱা বাহাদুৰে পৃথ্বীনাবায়ণৰ পৌত্ৰী কাঞ্চনপ্ৰিয়াৰ বিয়া কৰায়। এইহুৱে কাঞ্চনপ্ৰিয়াৰ ভায়েক ৰবিচন্দ্ৰ আৰু খুড়াকৰ পুত্ৰক ভায়েক শ্ৰীমদাবায়ণ গোবীপুৰলৈ উঠি যায়। এওঁলোকৰ বংশধৰ শ্ৰীশৰৎচন্দ্ৰ, * শ্ৰীসাবনাপ্ৰসাদ, বনগীমোহন বৰ্ত্তমানে গোবীপুৰতে আছে। ৰাণী ভবানীপ্ৰিয়া দেবীৰ আমোলত শ্ৰীসাবনাপ্ৰসাদ গোবীপুৰৰ দাবমোক্তা আছিল।

* পান্থোৱাল আৰু ভবলাবৰ্ত্ত শ্ৰীমদাবায়ণপ্ৰসাদৰ বিশেষ পিতৃপুত্ৰ আছে।

বামনাবায়ণৰ ১ম পুত্ৰ আদিত্য; আদিত্যৰ পুত্ৰ বামবল্লভ । বামবল্লভৰ নাতি জয়দাস প্ৰথম বৃটিচ শাসনামলত গুৱাহাটীত বসতি হৈছিল । এওঁৰ প্ৰথম পুত্ৰ জগতচন্দ্ৰ কুকুৰাত বসতি কৰে আৰু ২য় পুত্ৰ লক্ষ্মীনাথ প্ৰথমে কেৰাণী হৈ পাচত চিলং চেক্ৰেটাৰীয়েটৰ চুপাৰিণ্টেণ্ডেণ্ট পদ লাভ কৰে । এওঁলোকৰ বংশধৰসকল বৰ্ত্তমান সময়লৈ মঙ্গলদৈৰ কুকুৰাত বসতি কৰি আহিছে ।

আদিত্যনাবায়ণৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ বজ্জুবায়ৰ বংশধৰ গোঁবীমল গোৱালপাৰাৰ দলগোমালৈ উঠি যায় ।

আদিত্যনাবায়ণৰ তৃতীয় পুত্ৰ ৰূপানাথৰ নাতি শ্ৰীনাবায়ণ আমি ওপৰত কৈ অহা পৃথ্বীনাবায়ণৰ পাচত সৰ্ব্বশ্ৰেষ্ঠ পৰগণাত চৌধাৰী হয়; এওঁক ডেকা চৌধাৰী বুলিছিল । শ্ৰীনাবায়ণৰ বংশধৰ শ্ৰীযুক্ত চন্দ্ৰকান্ত বৰ্ত্তমানে চেঙাতে আছে ।

আমি এতিয়ালৈকে স্মৃন্দৰবায়ৰ ১ম পুত্ৰ দুৰ্গভনাবায়ণৰ বংশধৰসকলৰ কথা কৈ আহিছোঁ । স্মৃন্দৰবায়ৰ দ্বিতীয় পুত্ৰৰ নাম কমলনাবায়ণ । কমলনাবায়ণৰ বংশধৰসকলেও পোনতে চেঙাতেই বসতি কৰিছিল । কমলনাবায়ণৰ পৰি নাতিৰ পুত্ৰ শ্ৰামনাথ আৰু কৃষ্ণৰাম ক্ৰমে বৰশ্ৰেষ্ঠ পৰগণাৰ চৌধাৰী আৰু সৰু চেঙাৰ চমুৱাদাৰ হৈছিল । শ্ৰামনাথৰ পুত্ৰ লক্ষ্মীনাথে গুৱাহাটীত ওকালতী কৰিছিল; তেওঁ গুৱাহাটী নগৰত আৰু আন ঠাইত ভূসম্পত্তি কৰিছিল । লক্ষ্মীনাথ আৰু ৰায়বাহাদুৰ শ্ৰীযুক্ত বাবু কালীচৰণ সেন মহাশয়ৰ পিতৃ শ্ৰীমন্তসেনৰ ভিতৰত বৰ বন্ধুভাব আছিল । লক্ষ্মীনাথৰ পুত্ৰসন্তান নবল । এওঁৰ ভতিজা ৰায়বাহাদুৰ শ্ৰীযুক্ত বজ্জুনীকান্ত চৌধাৰী । এওঁ ১৯০৩ চনত বৰনগৰৰ দম্কা মৌজাৰ মৌজাদাৰ নিযুক্ত হয় । ১৯১৪ চনৰ ইউৰোপীয় মহাসমৰত এওঁ গবৰ্ণমেণ্টক চিপাহীসংগ্ৰহ আৰু বৃদ্ধ-প্ৰাণত সহায় কৰা বাবে গবৰ্ণমেণ্টে ৰাণচাহাব উপাধি দিয়ে । তাৰ পাচত সমবায় সমিতিৰ অবৈতনিক গঠনকাৰ (Honorary Organiser) আৰু অবৈতনিক মেজিষ্ট্ৰেটৰ কাম কৰি নাম কৰাত তেওঁক ১৯২৮ চনত ৰায়বাহাদুৰ উপাধি দিয়ে । ৰায়বাহাদুৰ শ্ৰীযুক্ত বজ্জুনীকান্ত চৌধাৰীয়ে আজিলৈকে মৌজা চলাই আছে; আৰু পূৰ্বৰ চেঙাৰ ঘৰ এৰি মৌজাৰ ভিতৰত সবভোগত ঘৰ-বাৰী কৰিছে । এওঁ উঠি যোৱাৰ লগে লগে কমলনাবায়ণৰ বংশধৰ বাকী কেইধৰেও সবভোগত ঘৰ-বাৰী কৰি বাস কৰিব ধৰিছে ।

ৰায়বাহাদুৰ শ্ৰীযুক্ত বজ্জুনীকান্ত চৌধাৰী আৰু তেওঁৰ জ্যেষ্ঠভ্ৰাতা শ্ৰীযুক্ত ভুবনচন্দ্ৰ চৌধাৰীয়ে তেওঁলোকৰ বহুশুলীয়া মাটি এডোখৰ গুৱাহাটীত সনাতন ধৰ্ম্ম-সভা (বৰ্ত্তমানে হৰি সভা) স্থাপনৰ নিমিত্তে দান কৰে । সেই মাটিত হৰি-সভা আজিও সংস্থাপিত । সেই উপলক্ষে আসামৰ গোঁবৰ অতুলজলবন্ধ, অদ্বিতীয় পণ্ডিত আৰু কবি শিবোমণি মহামহোপাধ্যায় ৬ধীবেশ্বৰ ভট্টাচাৰ্য্যই তেখেতৰ লেখনীৰে নিয়ন্ত্ৰিত প্লোকটি ৰচনা কৰি বিষয়টো স্বৰ্গীয় কৰি থৈ গৈছে ।

ত্ৰিতীক্ৰমঃ ।

বসতি—

ডেকা নামে জনপদে বয়নাথ চতুৰ্ধৰীপ ইতিবিদিত্ ।

আসীতদহুজসহকো লক্ষ্মীনাথক চতুৰ্ধৰীপোহপি ॥

শ্রীকুবনচন্দ্র বজ্রনীকান্তো বহুনাথত সযুৎপন্নো ।
 ষাৰপি কাময় মানো পিতুঃ পিতৃব্যস্ত চাক্ষয় স্বৰ্গম ॥
 প্রোগ্ৰ্যোতিবীং সনাতন ধৰ্মসভাস্তিত্তিতঃ সযুদ্ধিত্ত ।
 বসন্তণ বসুকুশাক ইমাং ভূমিদ্ দাতাং তপস্চতুৰ্গমিনে ॥
 ১৮৩৬ বর্ষ, ৪ মাঘ ।

মহাবুদ্ধত গভৰ্গমেন্টৰ পক্ষে ভাল কাম কৰা বাবে ভাৰত গভৰ্গমেন্টৰ যুদ্ধ বিভাগৰ চেফ্টেচাৰীয়ে বায়চাহাব বজ্রনীকান্ত দস্ত চৌধুৰীক ১৯১৯ চনত তলত লিখা প্ৰশংসাপত্ৰ সহিতে যুদ্ধৰ সন্মান নিদৰ্শন উপহাৰ দিয়ে ।

Government of India.

Army Department.

Simla.

Dated 27 th November, 1919.

Sir,

I am directed to refer to the list published with the Gazette of India dated the 29th July, 1919 in which, you were mentioned for valuable services rendered in India in connection with the war, 1914—1919 and to forward as a souvenir and mark of appreciation of the Government of India the war badge enclosed.

I am your obedient servant.

To Rai Sahib Rajanikanta Dutta
 Chaudhury Mauzadar.

Sd. A. H. Pringlery

Major—General.

Secy. to the Govt of India.

শ্রীযুত বায়বাহাদুৰ এজন্য তীক্ষ্ণবুদ্ধি সম্পন্ন সৰবৰহী পুৰুষ । এখেতে হাইস্কুলৰ কেইটামান শ্ৰেণীয়ে পঢ়িছিল ; নিজবুদ্ধি, অমায়িকতা আৰু দক্ষতাৰ গুণে অসপদিনৰ ভিতৰতে ভালেকৈ বিবিধ সম্পত্তি উপাৰ্জন কৰে আৰু গবৰ্ণমেন্টৰ যত পৰিচিত হৈ উঠে । এখেতক গবৰ্ণমেণ্টৰ চৰ্ভিভিজনেল অফিচাৰলৈ সকলোৱে ভাল পায় ; আৰু প্ৰায় সকলো চৰকাৰী কৰ্মচাৰী আৰু মৌজাৰ লোকে শ্ৰদ্ধা কৰে । এখেতে অনাৰেবী মেজিষ্ট্ৰেটৰ কাম অতি দক্ষতাৰে কৰিছিল । কামৰূপৰ ভিতৰত কেৱল এখেতকেই মৌজাৰ জামিনৰপৰা গবৰ্ণমেন্ট বেহাই দিছে । এখেতৰ জুসম্পত্তি বহুতো ।

গোমহা বংশ—

তালুকদাৰ শাখা

১

নাবায়ণ ছুঞা

| ২

মেঘনাথ গোমহা

| ৩

সন্তুনাৰায়ণ

| ৪

পথুবা

হাল সাং—মাধিৰাহা

পোঃ টিহ, কামৰূপ

হাল সাং—চামতা, বেলশৰ

গোজ—কামৰূপ

১। বহুবাম তালুকদাৰ

ভাঃ মাধবী

হৰিশ্চন্দ্ৰৰ কছা

পকোৱা

| ৫

২। মায়াবাম

ভাঃ প্ৰমিলা

বয়ুনাথৰ পেহী

পাটবাউসী সজ্জ

৩। মহীৰাম

ভাঃ ৰূপাপ্ৰিয়া

মায়াবামৰ কছা

গুকাইকুচি

অভিৰাম	পুৰাবাম	সোমনাথ	লোহিত	কছা	কছা
ভাঃ কালমায়া	ভাঃ বাধাপ্ৰিয়া			ভোগপ্ৰিয়া	অমৃত
পুল্পনাৰায়ণৰ ভগ্নী	হংসৰ কছা	•	•	বাঃ ভবানন্দ চৌঃ	বাঃ বাধা
খাতাবাবী	গুকাইকুচি			চেঙা	উলুবাৰী
৬					

গঙ্গাবাম

শান্তিবাম

আকাশপ্ৰিয়া দেৱী

কছা

ভাঃ গঙ্গাপ্ৰিয়া

বাঃ কৰ্ণভূষণ অধিকাৰী

বাঃ সতাবাম

বহুবামৰ ভগ্নী

দলগোমা

কেজিয়াপাৰা

চামতা

গোৱালপাৰা

| ৭

ত্ৰিকানীৰাম

ত্ৰিঅমৃত ভূষণ অধিকাৰী

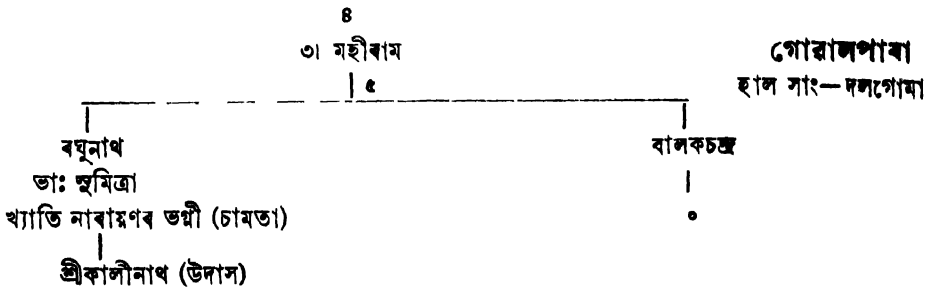
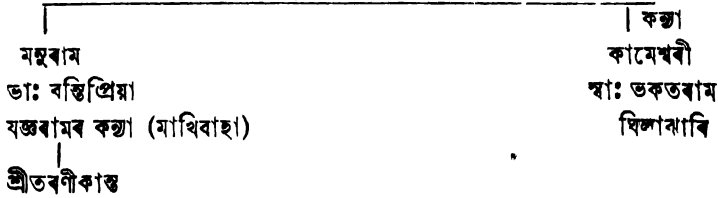
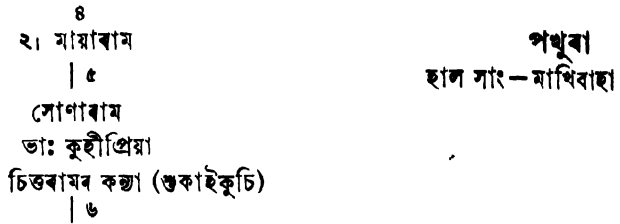
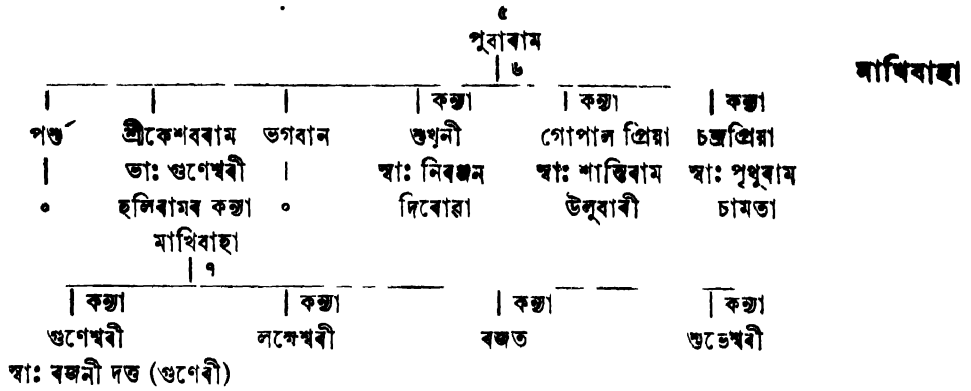
ভাঃ প্ৰতিমা

গৌৰীপুৰ

বীৰনাথৰ কছা (উলুবাৰী)

| ৮

ত্ৰিৰূপনাথ

মেঘনাথ—নৰনাৰায়ণৰ গোমস্থা আছিল।

সজ্জনাৰায়ণ—আহোম বজ্জা গদাধৰ সিংহৰ দিনত এওঁ গোমস্থা হৈছিল; আৰু “বাহুদেৱ” বিগ্ৰহ নিজ ঘৰত স্থাপন কৰি, বিগ্ৰহৰ নামে ১৪০ পুৰা নিকৰ ভূমি লাভ কৰিছিল। বৰ্তমানলৈ এই বিগ্ৰহ বংশধৰসকলৰ হাতত আছে।

নাৰায়ণ গোমস্থাৰ বংশধৰসকল কামৰূপৰ পথুৰা নামে গাঁৱত বাস কৰিছিল। ১৮৯৭ চনৰ প্ৰথম ভূমিকম্পত এই গাঁও ভ্ৰূণাতন হয়; বংশধৰসকলৰ অৱস্থা ক্ৰমে বেয়া হবলৈ ধৰে। শেষত নিতান্তে সেই গাঁৱত কীৰ্তিকা নচলা হৈ পৰাত কিছুমান মাখিবাছাক উঠি আহে আৰু বঘুনাথ দলগোমটলৈ উঠি যায়।

ভালুকদাৰ বংশ

১
তিলকনাথ ভালুকদাৰ

বৰ মাধিবাহা
পোঃ টিহ, কামৰূপ
গোত্ৰ—কাশ্যপ

১। অভিমহু

২। সোণানাথ

(কাঁহিডোবা, মাধিবাহা, উলুবাৰী)

A. সত্যবল্লভ

B. নাৰায়ণ

C. অজ্ঞাত

৪
বামবল্লভ

৪
সিন্ধুৰাম

ভাঃ বাঘেশ্বৰী

৫
মেঘনাৰায়ণ

৫
খগেশ্বৰ

ভাঃ বিষ্ণুপ্ৰিয়া

পদ্মপানি

সকেশ্বৰ

ভাঃ পীতপ্ৰিয়া

গহনা ডেকাৰ কন্তা

মাধিবাহ

(ক) হৰিচৰণ

ভাঃ তাৰাপ্ৰিয়া

হংসনাথৰ কন্তা (শুকাইকুচি)

৮
কন্তা
চিকণ

কন্তা
যজ্ঞেশ্বৰী

কন্তা
কদম

কন্তা
পালতী

কন্তা
সতাপ্ৰিয়া

১। শ্ৰীকলামণি

২। শ্ৰীহৰেশ্বৰ

৩। শ্ৰীবজ্জীকান্ত

শ্বাঃ ধৰ্মকান্ত অধিকাৰী

শ্বাঃ দাশৰাম

শ্বাঃ বৰিকান্ত

শ্বাঃ সিদ্ধু

শ্বাঃ যজ্ঞৰাম

ভাঃ (২) দেৱকান্তী

বৰাকান্তৰ কন্তা (মসজ)

হুন্দৰীদিয়া

মাধিবাহা

বতনপুৰ

মাধিবাহা

চামতা

(১) এভাৱতী

কন্তা

সাবিত্ৰী

কিৰাৰামৰ কন্তা

পথুৰা

কন্তা
দৈব্য

শ্বাঃ বাজেন্দ্ৰ

চামতা

কন্তা
ভাগ্য

শ্বাঃ চিত্ৰসেন

বালিকবিয়া

কন্তা
হেমলতা

শ্বাঃ কালী

ক্ষেত্ৰাপাৰা

কন্তা
লকেশ্বৰী

শ্বাঃ ভবেনাথ

শলা

৮ ২। শ্ৰীহৰেশ্বৰ ভাঃ আদেবী খগেশ্বৰ কন্তা মাখিবাছা ৯	৮ ৩। শ্ৰীবলনীকান্ত ভাঃ মহীপ্ৰিয়া অতিবামৰ কন্তা বৰ মাখিবাছা
--	---

কন্তা			
নবম	শ্ৰীমাধৱ	শ্ৰীযোগেশ	শ্ৰীনাউ

৭
 (খ) অনন্ত
 ভাঃ (১) কঞ্চান

অতিবামৰ কন্তা (শিলা) (২) সগাপ্ৰিয়া বাঞ্চামৰ কন্তা (চামতা) কন্তা আননপ্ৰিয়া স্বাঃ গোবিন্দ (চাৰাবৰি)
--

কন্তা	কন্তা	কন্তা		
জলুটিপ্ৰিয়া	ঘুহুচা	মাহীপ্ৰিয়া	শ্ৰীদেবীৰাম	শ্ৰীললিতচন্দ্ৰ
স্বাঃ বুদ্ধিবাম মহন্ত	স্বাঃ চেনিৰাম	স্বাঃ কৃষ্ণকান্ত	ভাঃ হংসপ্ৰিয়া	ভাঃ দৈব্যপ্ৰিয়া
চাৰাবৰি	বেণ্ডি (নলবাৰী)	চামতা	বহুকান্তৰ কন্তা চামতা	জাতিবামৰ কন্তা শিমলীয়া
৯				

শ্ৰীতিথিবাম	শ্ৰীতৰুণ	শ্ৰীধানেশ্বৰ

৬

(১) বজুবাম

ভাঃ মাধবপ্রিয়া

মাণিক চৌধারীর ভগ্নী

পকোরা

| ৭

কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা
ভোগপ্রিয়া	পুরাবাম	অভিবাম	লোহিত	সম
স্বাঃ	ভাঃ কানীপ্রিয়া	ভাঃ মায়্যাপ্রিয়া		
চেঙা	হংসেনব কস্তা	ত্রীযুত প্রতাপনাবায়ণ	•	•
	গুকাইকুচি	চৌধারীর পেহী (খাতাবারী)		

| ৮

কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা
বজতপ্রিয়া	গোপাল	চন্দ্র	ত্রীকেশব	পঙ্ক	আদিত্য	ভগবান
স্বাঃ নিবণ	স্বাঃ শান্তিবাম	স্বাঃ হংসনাবায়ণ	ভাঃ গুণেশ্বরী			
ক্ষেত্রাপাৰা	উলুবারী	চামতা	হলিবামব কস্তা	•	•	•
			কুজমাখিবাহা			

| ৯

কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা
ধবম	লক্ষপ্রিয়া	পদ্মপ্রিয়া	নাউ
স্বাঃ বজনী (গুণেশ্বরী)			

৭

অভিবাম

| ৮

কস্তা	কস্তা	কস্তা
আকাশ	বত্রিশপ্রিয়া	গঙ্গাবাম
স্বাঃ সভাবাম	স্বাঃ অমৃতভূষণ অধিকারীর মাতৃ	ভাঃ
ক্ষেত্রাপাৰা	দলগোমা সত্রে	বজুবাম মহরীর ভগ্নী
		চামতা
		৮
		ত্রীকাশীনাথ
		ভাঃ কৌশল্যা
		ধীবনাথব কস্তা (উলুবারী)
		১০
		ত্রীমান

৬

(২) মান্নাবাম

ভাঃ চন্দ্ৰমুখী

পাটবাউনী

| ৭

সণাবাম

ভাঃ কুহীপ্ৰিয়া

চিতাবামৰ কল্পা

গুকাইকুচি

| ৮

| কল্পা

কামেশ্বৰী

ভাঃ ভকতবাম

ঘিলাঝাৰি

|

শ্ৰীমহুবাম

ভাঃ বসন্তপ্ৰিয়া

যজ্ঞবামৰ কল্পা

মাখিবাছা

| ৯

| কল্পা

দুপদী

|

শ্ৰীতাবিগী

৩

C. অজ্ঞাত

| ৪

•

| ৫

•

| ৬

কাঁহিডোবা

(কুকুৰমাৰা)

পোঃ টিহ

|

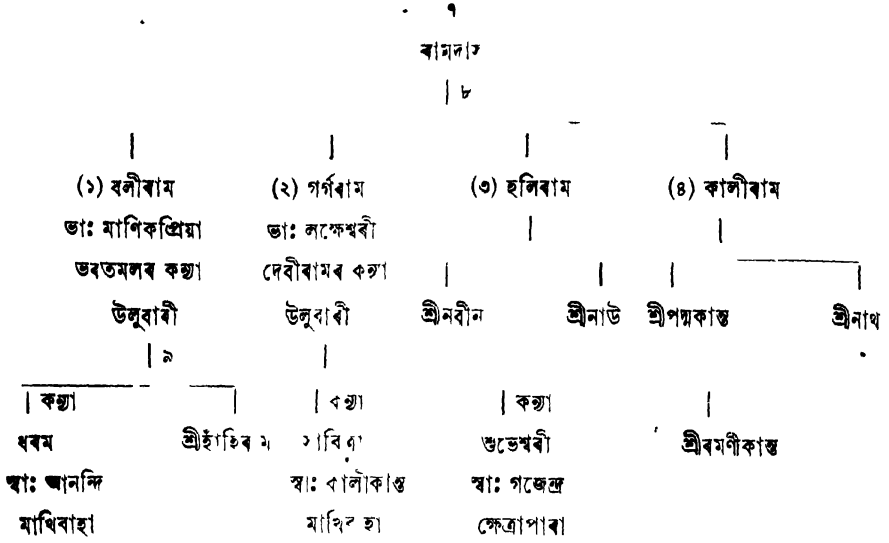
হৰিদাস

| ৭

বামদাস

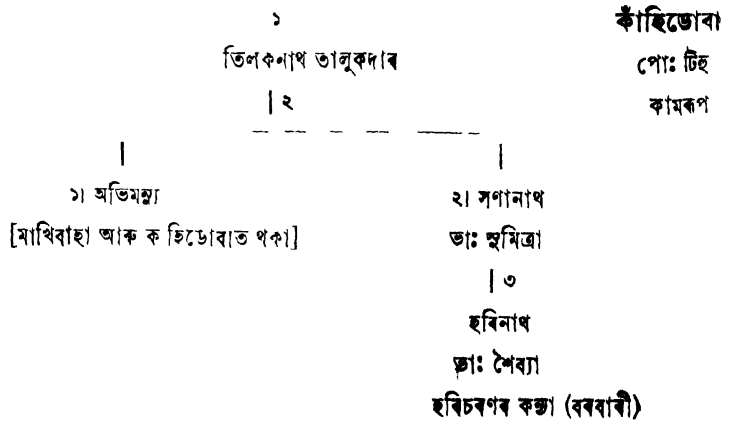
|

মণিবাম

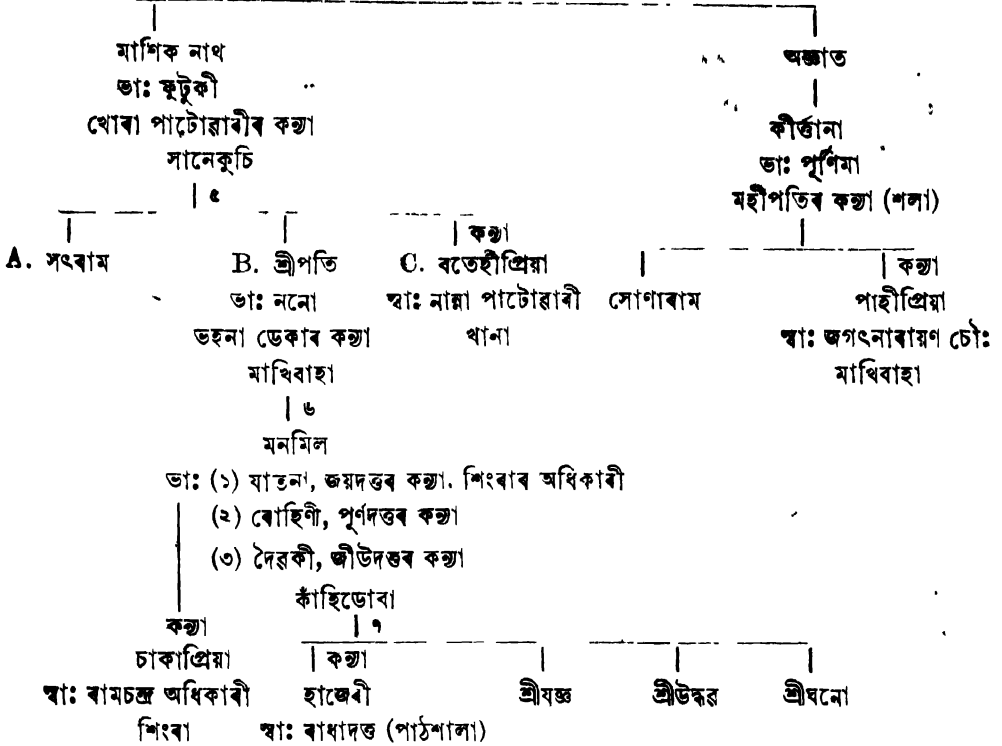
এই বংশৰ লোকসকল ৯ নং ক্ষেত্ৰভাগৰ বটানকুচি গাঁৱত আছিল; পাচত পথুৰাক উঠি যায়। ১৮৯৭ চনৰ ভূমিবন্দিত পথুৰ জমাহীন হোৱাত বিচুমান বৰ মাথিবাৰাক আৰু কিছুমান কুকুৰমাৰাক উঠি যায়।

ভালুকদাৰ বংশ

৩
হৰিনাথ

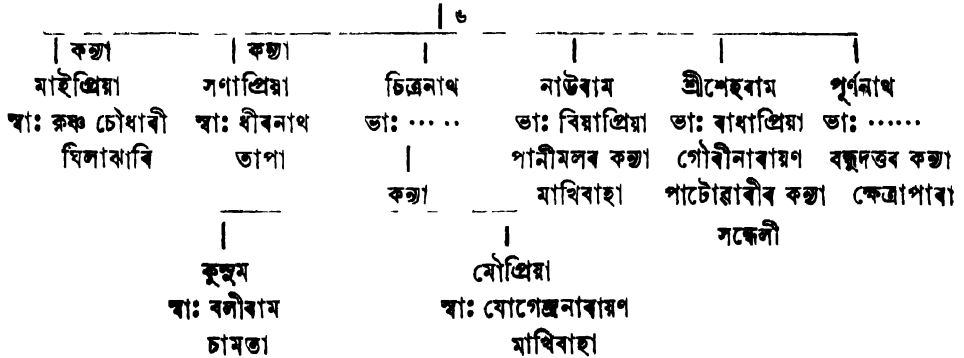
| ৪

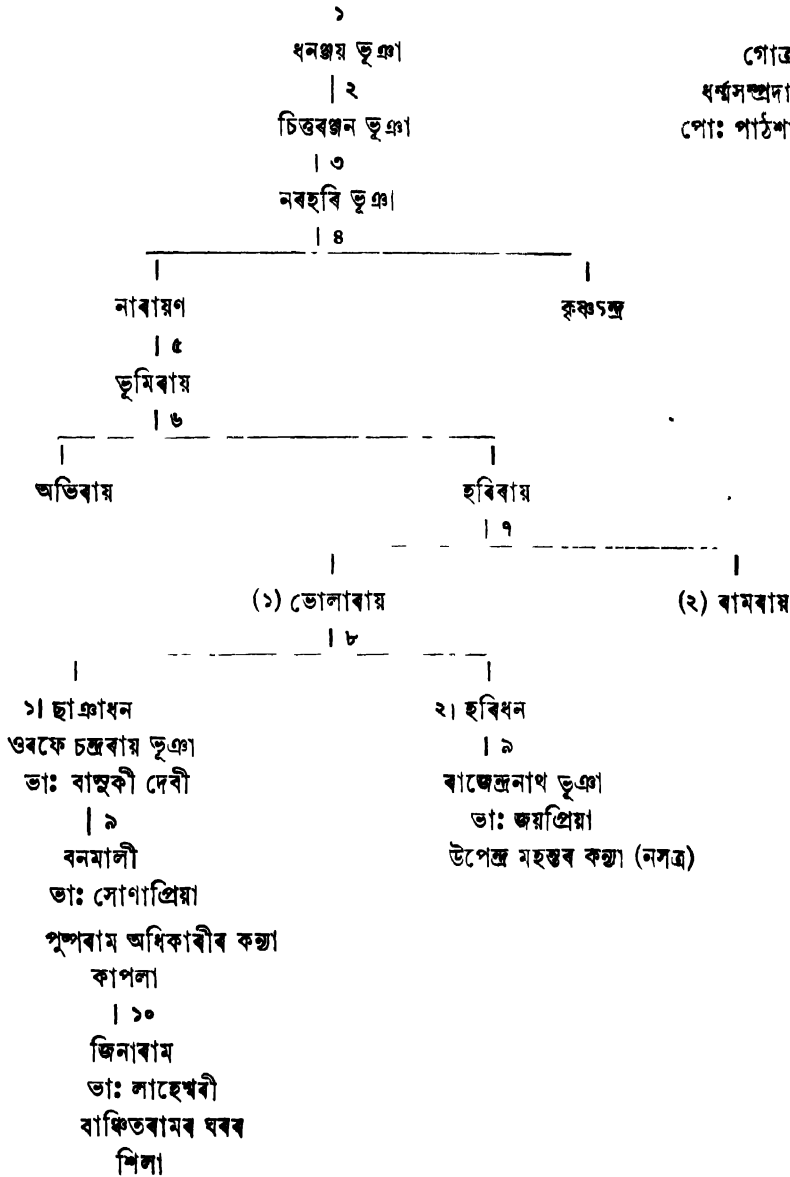
৫

A. সৎবাম
ভাঃ পেকোপ্ৰিয়া
উলুবাৰী

মাধিবাহা

ফেন্সুৱাৰ—ভূঞা বংশ

সাদেশী

গোত্ৰ—কাম্বল
ধৰ্মসম্প্ৰদা—ভাগৱতী
পো: পাঠশালা (কায়স্থ)

১০

জিনাবাম

| ১১

কথা মাণিক স্বাঃ সাধিবাম বতনপুৰ	কথা শান্তিপ্ৰিয়া স্বাঃ নয়নচন্দ্ৰ বতনপুৰ	কথা ১। শ্ৰীধনীৰাম ভাঃ (১) কথা (২) ধনেশ্বৰী দেবকৰ কথা কথা বদনকুচি ভুবনপ্ৰিয়া স্বাঃ অনাদাৰ বদনকুচি	কথা ২। মিহীৰাম ভাঃ চন্দ্ৰকান্তী বাতিৰামৰ কথা বতনপুৰ
		কথা হলাপ্ৰিয়া স্বাঃ কামেশ্বৰ বতনপুৰ	কথা বাধা স্বাঃ চন্দ্ৰনাথ (বদনকুচি) পানবাৰী

১১

২। শ্ৰীমিহীৰাম ভূঞা (মেমো)

সাদেবী

| ১২

কথা পাৰ্বতী দেবী স্বাঃ গোবিন্দমাৰাঘণ চৌপ বা পকেৰ	কথা কামিনী স্বাঃ ভবানী প্ৰসাদ গণকগাওঁ	কথা মাহিন্দ্ৰী দেবী	কথা জানকী দেবী	কথা শ্ৰীসোমনাথ ভাঃ নিংনিৰ কথা বৰপেটা	কথা জিণ্ট
---	--	------------------------	-------------------	--	--------------

৯

(ক) বাজেন্দ্ৰ ভূঞা

| ১০

কথা তলাপ্ৰিয়া স্বাঃ জগক বতনপুৰ	কথা বাতিপ্ৰিয়া স্বাঃ তনুৰাম বতনপুৰ	কথা ১। আত্মৰাম ওৰফে আন্তৰাম ভাঃ বানেশ্বৰী বাতিৰামৰ ভগ্না বতনপুৰ	কথা ২। অনিৰাম ভাঃ ভাটৌপ্ৰিয়া গুণেৰী
--	--	---	---

১০

১। আত্মবাম ওৰফে আত্মবাম

| ১১

কল্পা	কল্পা			
ভাগ্যপ্ৰিয়া	পদ্মা	শ্ৰীব্ৰজ	পৰশুৰাম	শ্ৰীবামেশ্বৰ
স্বাঃ গোপাল	স্বাঃ উমাপতি	ভাঃ তাৰাদেবী	ভাঃ নলিনী	ভাঃ মালতী
সাদেবী	বদনকুচি	ব্ৰজনাথৰ কল্পা বৰপেটা	ব্ৰজনাথৰ কল্পা বৰপেটা	পাণ্ডিত্যমৰ কল্পা বদনকুচি
		১২ শ্ৰীবিচিত্ৰ	।	১২
কল্পা	কল্পা	কল্পা		
হৰবালা	মহামায়া	অধিকা	১। শ্ৰীসমীক্ৰ	২। শ্ৰীমহেন্দ্ৰ
স্বাঃ দুৰ্গাবাম মহন্ত	স্বাঃ মহেশ্বৰ	স্বাঃ হৰমোহন	৩। শ্ৰীমহেশ্চন্দ্ৰ	৪। শ্ৰীচিন্তবৰ্জন
ধৰমতলা	ক্ষেত্ৰোপাৰা	মাধিবাছা		
(নসত্ৰবপৰা উঠি আহা)				

১০

২। অনিৰাম

ভাঃ ভাটৌপ্ৰিয়া (পুসিগাৰী)

| ১১

বৈহুঙ

ভাঃ স্বৰ্গেশ্বৰী

কমলাকান্তৰ কল্পা (গণকগাওঁ)

| ১২

কল্পা			
শুভদ্রা দেবী	শ্ৰীঅমৃত	শ্ৰীভদ্রেশ্বৰ	শ্ৰীসৰ্গাবাম
স্বাঃ চেনিৰাম	ভাঃ (১) বৈষ্ণৱী দেবী	ওৰফে ভদি	
বতনপুৰ	বামেশ্বৰৰ কল্পা	ভাঃ বাজবালা	
	বতনপুৰ	কালীচৰণ দত্তৰ কল্পা	
	(২)	সাদেবী	
	মাধিবাছা		
		শ্ৰীশুক প্ৰসাদ	

গাড়ীসত্ৰ

পোঃ পাঠশালা

৭				ভূপেৰী
(২) বামবায়				গোজ—কামৰূপ
৮				পো: পাঠশালা (কামৰূপ)
জীউধন	বংমল	জয়মল	নিৰ্মল	
৯				
১। গজাধৰ	২। শেহমল	৩। মাধৱ	৪। পঞ্চ	
ভা: নাউমালা				
মধুৰ কছা (বতনপুৰ)				
১০				
কছা	কছা			
নীলারতী	লাহে	শ্ৰীদয়াবাম	শ্ৰীজীউবাম	শ্ৰীকাণ্ডবাম
শ্বা: চণ্ডী	শ্বা: ধীৰচন্দ্ৰ অধিকাৰী	ভা: দময়ন্তী	ভা: বেৱতী	ভা: অমায়ী
গণকগাওঁ	সুন্দৰীদিয়া	বঘুনাথৰ কছা	খংবায়ৰ কছা	নীলকান্তৰ কছা
		গণকগাওঁ	মাধিবাহা	গণকগাওঁ
		কছা	১১	
		বালা	কছা	কছা
		শ্বা: পাহিবাম	শ্ৰীসৰ্কেখৰ	শ্ৰীপদী
			ভা: সুন্দৰী দেবী	সুভদ্রা
			হেমকান্তৰ কছা	নাউ
৯				
২। শেহমল				
ভা: জ্ঞানৱতী				
মণিবামৰ কছা (গণকগাওঁ)				
১০				
কছা				
ভাজনী				শ্ৰীনবনাথ

৯

৩। ৰাধয়

| ১০

শ্ৰীমহীৰাম

ভা: দহিপ্রিয়া

পদ্মকান্তৰ জনী (ধৰমতলা)

| ১১

কল্পা	কল্পা	
নিবদা	সাবদা	শ্ৰীপ্ৰেম

৯

৪। পঞ্চৰাম

ভা: (১)

| (২) ধৰ্গেশ্বৰী, দণ্ডীৰ ভনী (বামুণকুচি)

শ্ৰীৰতন

ভা: দৈৱকী

শ্ৰদ্ধেশ্বৰ কল্পা

ৰতনপুৰ

| ১০

কল্পা	কল্পা	
বৰগুৱা	প্ৰভাৱতী	শ্ৰীপ্ৰেমনাৰায়ণ
শ্বা: নমল	শ্বা: অমৃত	ভা: কৌশল্যা
সাদেৰী	বদনকুচি	ধৰ্গেশ্বৰ কল্পা (মাখিবাছা)

| ১১

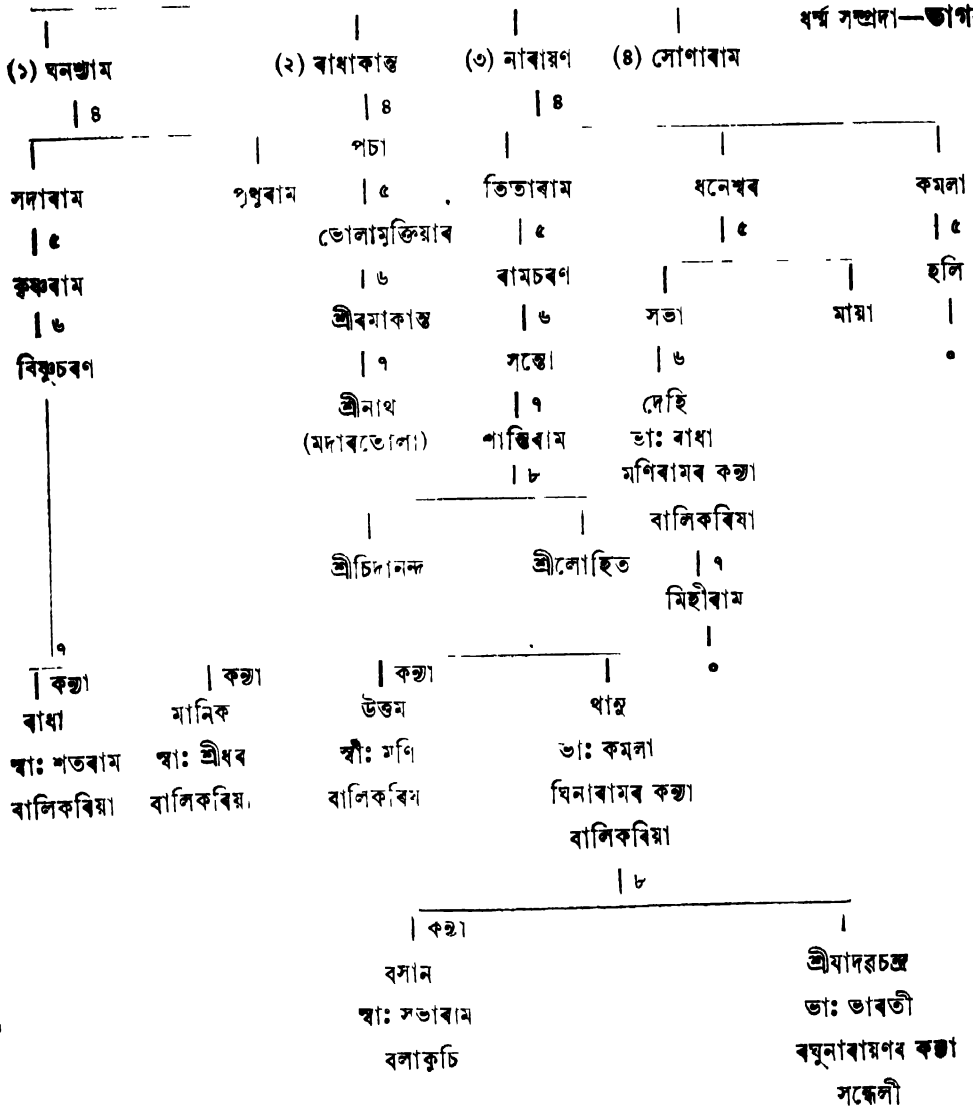
কল্পা	
প্ৰতিমা	শ্ৰীধৰণী

গোমস্তা বংশ

বালিকবিয়া

১
ধৰণীমহী
| ২
জগদানন্দ গোমস্তা
| ৩

পোঃ নলবাৰী
মদাবতোলা
পোঃ বাইহাটা
(কাৰকপ)
গোত্র—কাম্বুপ
ধৰ্ম সম্পদা—ভাগৱতী

৮
শ্ৰীবাদয়চক্ৰ

শ্ৰীপ্ৰভাত

শ্ৰীশবং

শ্ৰীহৰিদাস

শ্ৰীবামদাস

এই বংশৰ বাজদত্ত নিৰুৰ কৃমি বহুত আছিল; সেইবোৰ হত্যাৰ হৈ বৰ্তমানে চলিখ পুৰা মান নিশ্চিখেবাজ ৰূপে আছে।

৩

৪। সোণাৰাম

বালিকবিয়া

| ৪

পো: নলবাৰী

বামদত্ত

| ৫

লক্ষ্মীদত্ত

| ৬

সত্যনাৰায়ণ

হৰিনাৰায়ণ

জয়নাৰায়ণ

| ৭
দেবীৰাম

| ৭

কন্তা

ভাগ্য
স্বা: গেবা (পানীগাওঁ)

গোবী

শ্ৰীহংসনাৰায়ণ

শ্ৰীমহীনাৰায়ণ

শ্ৰীঅজয়নাৰায়ণ

ভা: শুদা
মুক্তাৰ কন্তা

ভা: লজ্জা
নাভুটাৰ কন্তা

ভা: বসান
শান্তিৰামৰ কন্তা

| কন্তা

| কন্তা

| কন্তা

শ্ৰীধ্বজ

তেবেচিয়া

ববকুৰা

বালিকবিয়া

মধুমতী

মুভদ্রা

অহলা

| ৮

| ৮

স্বা: অমৃত

স্বা: মকুল

স্বা: গোপাল

শ্ৰীঅম্বা

| কন্তা

মাথিবাহা

বালিকবিয়া

পূবকালাকুচি

ভা: আনন্দশ্ৰীয়া

.....

.....

.....

.....

বালিকবিয়া

.....

.....

.....

.....

.....

.....

| কন্তা

শ্ৰীসোণমল

শ্ৰীবাজনাথ

স্বা: দধি (বালিকবিয়া)

পদ্মভূঞাবংশ

১

পদ্মভূঞা

। ২

নবনাৰায়ণ

। ৩

বাজেন্দ্র ভূঞা

[নাৰায়ণ গোমথাৰ সময়ত এওঁ ক্ষেত্ৰৰ কোনো এক খণ্ডত
ভূঞা আছিল বুলি গোমথা বংশাৱলীত পোৱা যায়।]

। ৪

নবোত্তম

। ৫

(ক) শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ

(খ) গোলোকনাথ ভূঞা (বৰি)

। ৬

বিক্ৰমচন্দ্ৰ

। ৭

১। ৰামানন্দ দেৱ

২। কামদত্ত (উলুবাৰী)

। ৮

(ক) পৰমানন্দ ভূঞা

(খ) কৃপানাথ ভূঞা (বৰপেটা)

। ৯

১। ভোগৰাম (শিমলীয়া)

২। পলিয়ণ ভূঞা (শিমলীয়া)

৩। কামেশ্বৰ ভূঞা (বৰি)

। ১০

পৰ্শ্বানন্দ ভূঞা

। ১০

গজৰাজ

। ১১

জিনাবাম

কিনাবাম

কন্তা

তলুৰাম

ভা: স্তবৰ্ণ

ভা: গোৰী

বা: ৰামচৰণ

ভা: শুণেশ্বৰী

।

।

পকোৱা

জিনাবামৰ কন্তা

শিমলীয়া

১১

ভলুৰাম

| ১২

নাথৰ

ভা: গন্ধামতী

দণ্ডীৰাম দত্তৰ ভগ্নী (বেলশৰ)

| ১৩

কস্তা	কস্তা	কস্তা		
নাগেশ্বৰী	সাবিত্ৰী	নাউ	শ্ৰীভোগেশ্বৰ	মহেন্দ্ৰ
বা: নন্দৰাম দত্ত শিলা	বা: পুস্পৰাম			

১০

গজৰাজ

ভা: পদ্মারতী

বল্লভৰামৰ পেহী (নসত্ৰ)

| ১১

সভাৰাম ভূঞা

ভা: সন্তোপ্ৰিয়া

জীউৰামৰ কস্তা (শিমলীয়া)

| ১২

কস্তা	কস্তা	কস্তা			
শয়ন	হৰমায়া	মাইচানা	(১) শ্ৰীদণ্ডীভূঞা	(২) শ্ৰীচণ্ডীৰাম	(৩) শ্ৰীনন্দৰাম
বা: সোণাপতি পকোৱা	বা: খৰ্গনাৰায়ণ পকোৱা	বা: বিষ্ণুচৰণ পকোৱা	ভা: যোগেশ্বৰী		
			অমৃতনাৰায়ণৰ কস্তা		

সন্দেশী

| ১৩

কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা		
উমাদেবী	উৰুশী	সবতী	বিভা	অৰণ	সৰ্বালা	শ্ৰীকামীনাথ	শ্ৰীউপেন্দ্ৰভূঞা
বা: লোকনাথ শিলা	বা: ভৰণ চানডা	বা: জপ্টিৰাম পকোৱা	বা: জামকী উলুবাৰী	বা: কেশব শিলা	বা: ভৃগুনাথ বনগাওঁ	ভা: তৰ্বালা হৰ্গানাথ	ভা: কমলা চৌৰ কস্তা বনমালা চৌৰ কস্তা চানডা

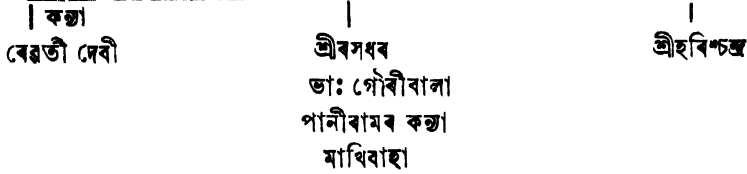
১২

(২) শ্ৰীচণ্ডীৰাম ভূঞা

শিমলীয়া

ভাঃ ভাৰাদেবী
ধৰ্মনাৰায়ণৰ কন্তা
বাহুবলি

| ১৩

১২

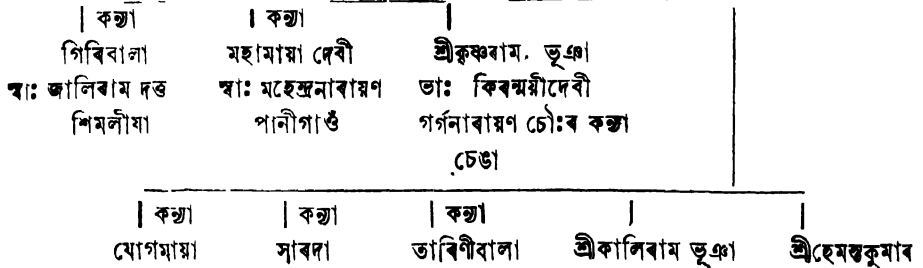
(৩) শ্ৰীনন্দৰাম ভূঞা

ভাঃ (১) বথেশ্বৰী দেবী } গৌৰীনাৰায়ণ চৌঃৰ কন্তা (পকোৱা)
(২) কুহিপ্রিয়া দেবী

(৩) মাহিঙ্গী দেবী
তজুবাম কাকতিৰ কন্তা
দাহদি

| ১৩

| ১৩

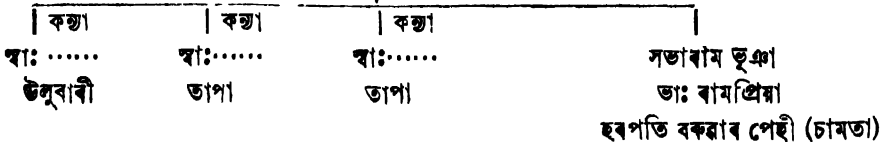
ভূঞা শাখা

৯

৩) কামেশ্বৰ ভূঞা
ভাঃ কেহোপ্ৰিয়া

বৰিগাওঁ
পোঃ বেলশৰ

| ১০

১০

সভাবাম ভূঞা

| ১১

কস্তা	
শাস্তীদেবী	বলোবাম
স্বাঃ বৃন্দবাম	ভাঃ ধনমালা
বৰি	সকধনৰ কস্তা (চামতা)

| ১২

কস্তা	কস্তা	কস্তা	কস্তা		
কুলেশ্বৰী	পদ্মারতী	চাকাপ্ৰিয়া	তন্তী	শ্ৰীভোলানাথ	শ্ৰীপদ্মনাথ
স্বাঃ বানেশ্বৰ	স্বাঃ শ্ৰীগণেশ্বৰ	স্বাঃ সিন্ধুবাম	স্বাঃ	ভাঃ কামেশ্বৰী	ভাঃ ভেটে
কালদি	বনমাজা	উলুবাৰী	উলুবাৰী	হৰিমলৰ কস্তা	জিতবামৰ কস্তা
				চাবাবৰি	চামতা

| ১৩

কস্তা	কস্তা	
লক্ষ্মীপ্ৰিয়া	গুণেশ্বৰী	শ্ৰীগোবীনাথ
স্বাঃ গৰ্গ	স্বাঃ শাস্তিবাম	ভাঃ ধানেশ্বৰী
বালিকবিয়া	বালিকবিয়া	ধীৰদত্তৰ কস্তা
		চামতা

| ১ পুত্ৰ

১৩

কস্তা	কস্তা	কস্তা			
পাহী	পূৰ্ণিমা	শ্ৰীমিলা	শ্ৰীহলিবাম	শ্ৰীবলি	শ্ৰীহৰিচন্দ্ৰ
স্বাঃ বতিকান্ত	স্বাঃ সিদ্ধেশ্বৰ	স্বাঃ গোলক			
চাবাবৰি	পকোৱা	চামতা			

১০

২। কেথ ভূগা
ভাঃ সোণশাহী

১১

গঞ্জীৰ দত্ত
ভাঃ চিকণ
পথৰা

পিপাৰ
ভাঃ
১২ কছা
কমলাপ্ৰিয়া
স্বাঃ

বিশ্বনাথ বায় চৌধাৰীৰ মাতৃ
বৰপেটা

১০

জিতশাম ভূগা

ভাঃ দেৱকী

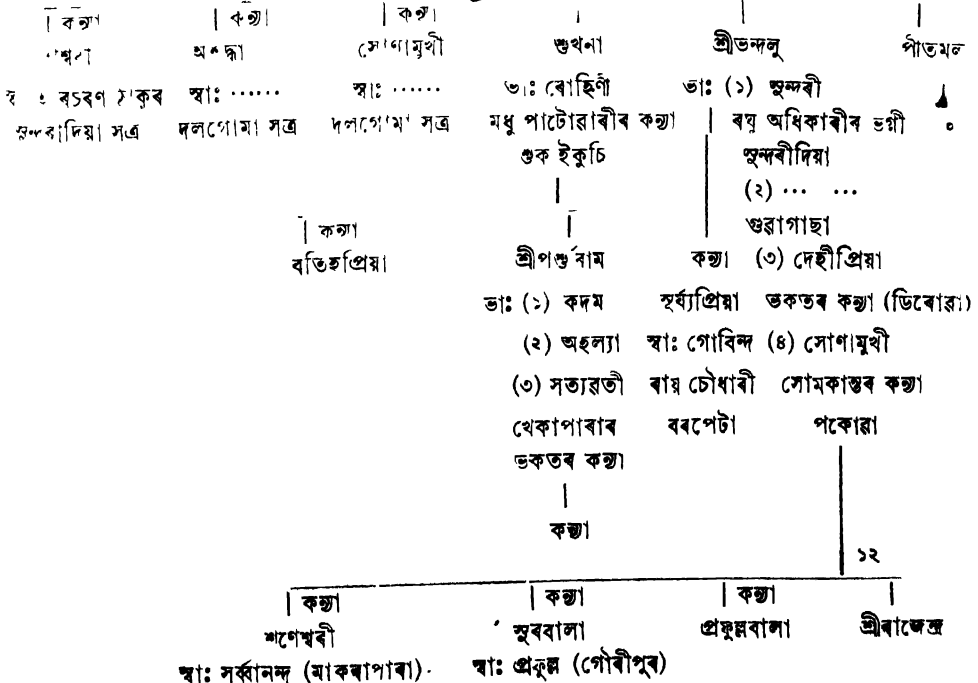
গুৱাগাছা সত্ৰ

১১

বৰপেটা

দলগোমা

গোৱালপাৰা

বৰপেটা

পোত্ৰ—অলম্যান

ধৰ্ম সম্পদা—ভাগ্যৱতী

২। কামদত্ত

| ৮

কছা				
.....	১। বুঢ়াভকত	২। বামাক ৰু	৩। মধুহৃদন	৪। মাৰ্ঘাৰাম
ধেকাপাৰা		আলচৰ ম	দলগোমা	উদাস
গোৱালপাৰা				

| কছা
দমযন্তী
স্বাঃ গদাৰাম
বৰপেটা

| কছা
বামদত্ত
শ্ৰীঅচ্যুত
ভাঃ গোবী

| কছা
ভোৱনী
স্বাঃ ...
কদৈশুৰি

| কছা
মদন
স্বাঃ ...
দলগোমা

পৰ্বানন্দ

| ১০

নিউ

| ১১

গেকেলু

ভাঃ সুবৰ্ণপ্ৰিয়া

বামুনাসত্ৰ

| ১২

| কছা
দেবী
স্বাঃ বাগুঠাকুৰ
সুন্দৰীদিয়া

| কছা
পদ্মাৱতী
স্বাঃ সীতাবাম
বৰভাৰী

| কছা
ভাগ্যৱতী
স্বাঃ ...
গুৱাগাভা

| কছা
১। উমাকান্ত
ভাঃ বতেছী
বজনাথৰ কছা
খলেপাৰা (গোৱালপাৰা)

| কছা
২। শ্ৰীৰামচৰণ
ভাঃ বামেশ্বৰী
বন্ধ মহন্তৰ কছা
নসত্ৰ

| ১৩

| কছা
দ্রৌপদী
স্বাঃ গদাধৰ
বামুনাসত্ৰ

| কছা
পদ্মাৱতী দেবী

| কছা
শ্ৰীবলভদ্র
ভাঃ গাফ্ৰাৰী

| কছা
শ্ৰীলক্ষ্মী

| কছা
শ্ৰীঅগাৰাধ

কৃষ্ণপতিৰ কছা (বতনপুৰ)

ভৌমিক শাখা

৮

দলগোমা ।

৫ মধুসূদন ভূঞা

গোৱালপাৰা

ভাঃ ভক্তিপ্ৰিয়া দেবী

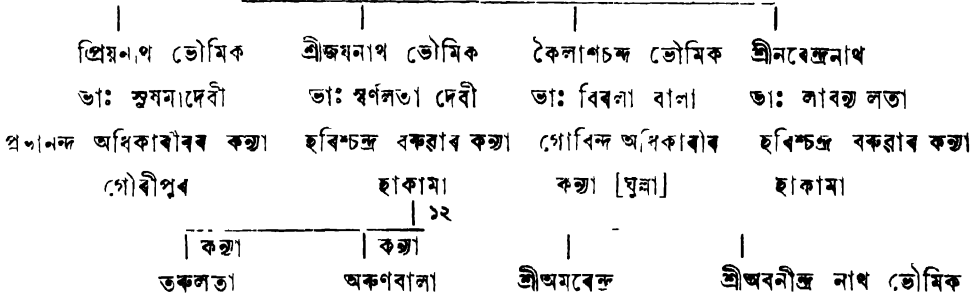
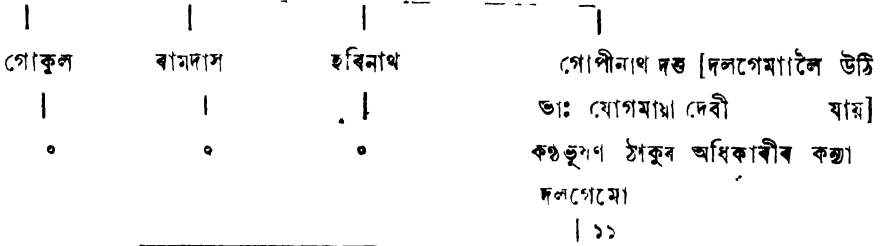
| ৯

লালচৰণ ভূঞা পাটোৱাৰী

ভাঃ বালাদেবী

মালাচা ঠাকুৰৰ ভগ্নী

| ১০

এওঁলোক বৰপেটাত আছিল; গোপীনাথ দলগোমালৈ উঠি যায়। এওঁলোকে “ভৌমিক” নিখে। “ভৌমিক” একেই।

উলুবাড়ী ।

পোঃ—বেলশৰ ।

৮

৫ ভোগদত্ত

কাৰকপ ।

| ৯

নামা (নাৰায়ণ) ভূঞা

| ১০

বতিকা

২০

বতিকাঙ্ক

ভাঃ লাহো

সত্যনাৰায়ণৰ কছা

উলুবাৰী

| ১১

শ্ৰীবকণচন্দ্ৰ

গঙ্গাপ্ৰিয়া

জাতিবামৰ কছা

শিলা

| ২২

শ্ৰীভকণচন্দ্ৰ

ভাঃ কৌশল্যা

বাঞ্ছিতবামৰ কছা (শিলা)

শিলা

শ্ৰীককণাকান্ত

শ্ৰীতাৰু

ভাঃ ভোগপ্ৰিয়া

পদ্মধৰ মহন্তৰ কছা (ডিবোৱা)

| কছা

পদ্মপ্ৰিয়া

স্বাঃ অৰবিন্দ
ডিবোৱা

| কছা

গটেধনী

| কছা

ভবানী

| কছা

ভাগ্যপ্ৰিয়া

|

শ্ৰীহৰেক্স

|

শ্ৰীগোলা

ৰাজমোহনৰ বংশ ।

৬

(খ) গোলকনাথ ভূঞা

| ৭

জয়হৰি

| ৮

ৰামদত্ত

ভাঃ যজ্ঞ প্ৰিয়া দেবী

চাৰাবৰি

| ৯

জয়দত্ত

ভাঃ সূৰ্য্যপ্ৰিয়া

বংশীধৰৰ কছা (বজালী)

ৰাই গাওঁ ।

পোঃ—বেলশৰ ।

গোত্ৰ—অৰুমা

[বৰশলাৰ পদ্মভূঞাৰ বংশৰ

লগত মিল হয় ।]

৯

জয়দত্ত

| ১০

কত্থা	কত্থা	কত্থা	কত্থা		
জাঁউপ্ৰিয়া	ধনেশ্বৰী	যুগুচা	চানা	শ্ৰীদণ্ডীৰাম	আনন্দি
স্বাঃ কামদত্ত	স্বাঃ অনাদাৰ	স্বাঃ পূৰ্ণনাৰায়ণ বৰুৱা	স্বাঃ মনমিল	ভাঃ চাম্পা	ভাঃ
শিংবা	ঘিলাঝাৰি	গৌৰীপুৰ	পথুৰা	কনকৰ কত্থা	বৰদোৱা
				বৰি	!

কত্থা				
কৌশল্যা	শ্ৰীভূমিধৰ	শ্ৰীলোহিত	শ্ৰীপ্ৰসন্ন	শ্ৰীবালিৰাম
স্বাঃ মমতাবাম	ভাঃ চণ্ডী	ভাঃ শ্ৰীকান্তী		
চামতা	কাম্পালাৰ কত্থা	গজেন্দৰনাৰ বৰুৱাৰ কত্থা		
	ক্ষেত্ৰাপাৰা	উলুবাৰী		
	১২			
	শ্ৰীগোগেশ্বৰ			

চৌধাৰী শাখা ।

৬

গঙ্গাধৰ চৌধাৰী

| ৭

হৰিচৰণ চৌধাৰী

ভাঃ অপেশ্বৰী

| ৮

মহুৰাম চৌধাৰী [বৰিলৈ উঠি যায়]

ভাঃ ডালিমী

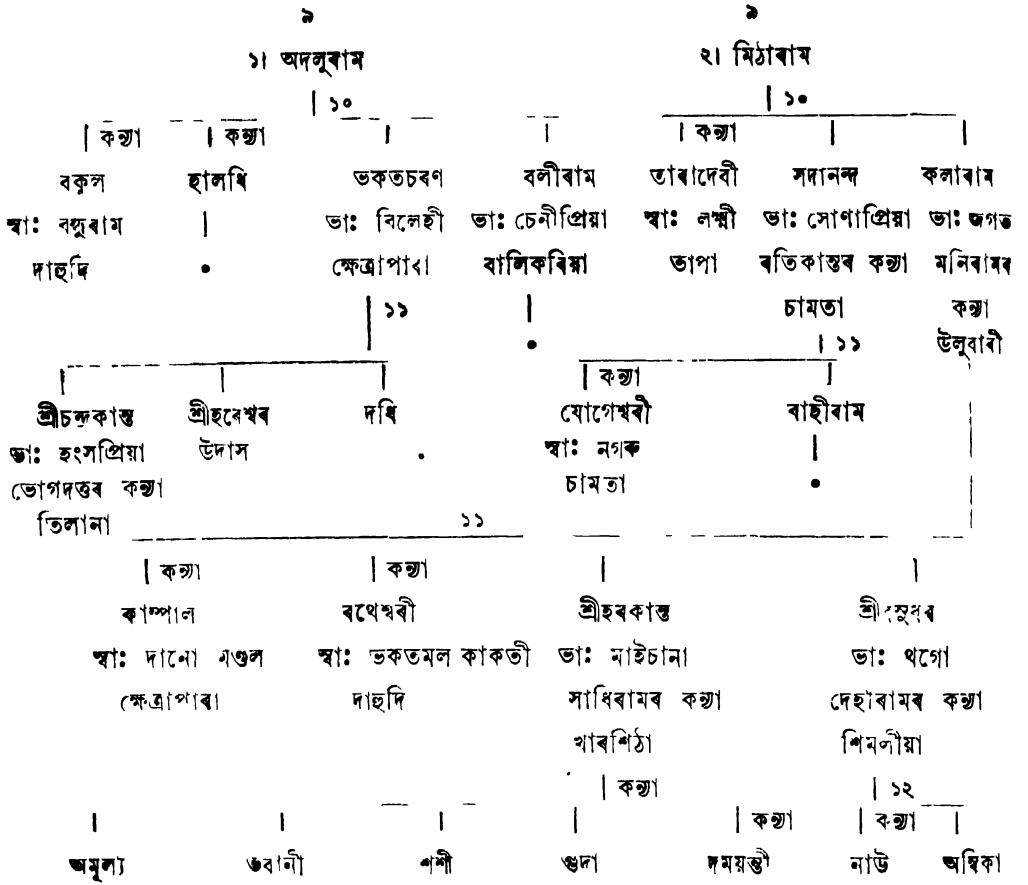
বৰিগাওঁ ।

ধৰ্ম সম্পদা—ভাগৱতী ।

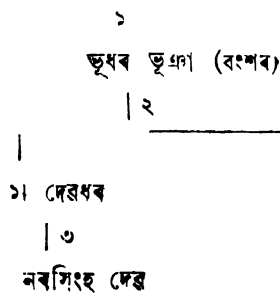
গোত্ৰ—অলম্যান ।

| ৯

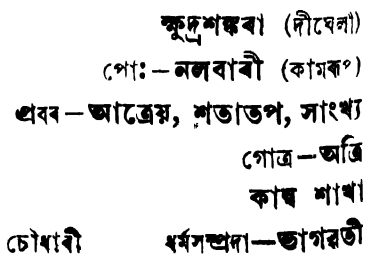
কত্থা	কত্থা	কত্থা			
গুদা	সোণ	লক্ষপ্ৰিয়া	১। অদলুৰাম	২। গিঠাৰাম	৩। বহুৰাম
স্বাঃ বসুনাথ বৰুৱা		স্বাঃ হৰদত্ত	ভাঃ সুবৰ্ণ	ভাঃ মাইপ্ৰিয়া	ভাঃ শান্তিপ্ৰিয়া
তাপা	•	বৰি	সৰ্বানন্দৰ কত্থা	গয়হা	বৰি
			চামতা	চেঙা	

ভূধৰ ভূঞাৰ বংশ।

দীঘেলীৰ চৌধাৰী শাখা।

৩
নবহৰি দেৱ

| ৪

কেশৱৰায়

| ৫

১। বাগনাৰায়ণ

ভাঃ সৰস্বতী দেবী

| ৬

বলৰাম

ভাঃ যমুনা

| ৭

সনাতন

ভাঃ সন্ধ্যা

| ৮

(১) মধুৰাম

| ৯

সত্যানন্দ কাকতী

| ১০

সিদ্ধৰাম

| ১১

কৃষ্ণৰাম

| ১২

দত্তীৰাম

| ১৩

| কন্যা

শালু

শ্বাঃ গোবিন্দ চৌঃ

পকোৱা

শ্ৰীভূগা

ভাঃ মহান

গোবিন্দৰ কন্যা

তেবেচিয়া

| ১৪

শ্ৰীদেবেন্দ্র

শ্ৰীজিষ্টৰাম

ভাঃ (১)

গণপতিৰ কন্যা (চামতা)

(২) স্বৰ্ণবালা

বাজেন্দ্ৰ চৌঃৰ কন্যা

খাতাবাৰী

| ১৪

| কন্যা

সুবাসা

শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ

শ্বাঃ কুশচন্দ্ৰ গোস্বামী

বৰদোৱা

৩। ভোগদত্ত বায় *

| ৬

ত্ৰিলোচন

| ৭

কন্দৰ্পভূঞা

চুটিয়াপাৰাৰ তালুকদাৰ

বংশ

জগতপতি

শমলীয়াৰ শ্ৰীমুত

গাধিৰাম

মণ্ডলৰ বংশ

(২) গোবৰ্দ্ধন

ভাঃ বস্তা

সভাৰাম চৌধাৰী

| ১১

১। শ্ৰীকাম চৌধাৰী

| ১২

অমৃতচন্দ্ৰ চৌধাৰী

ভাঃ ভাৰতী দেবী

উমাপতিৰ কন্যা [তেবেচিয়া]

| কন্যা

লক্ষ্মীপ্ৰিয়া

শ্বাঃ বলীৰাম

ছুনকুছি

গিৰীবালা

শ্বাঃ কীৰ্ত্তিনাথ

বালিক'ৰিয়া

বৰদা চৌঃ

লেখোদা

শ্বাঃ

বৰদা চৌঃ

মদাৰতোলা

* পোৱালপাৰাৰ সোণ-খুলিৰ শ্ৰীমুত কন্দিক্ক বৰুৱাৰ উপৰি পুৰন ভোগদত্ত বায় বুলি অনুমান হয় ।

২

২। হরিহর চৌধারী

| ৩

১। কেশর

| ৪

জয়নারায়ণ

| ৫

সনাতন

| ৬

স্বামিক নারায়ণ

| ৭

দেবনারায়ণ

| ৮

তরিনারায়ণ

| ৯

ভিত্তনারায়ণ

| ১০

শীতনারায়ণ

| ১১

ক্রিতনারায়ণ

২। নারায়ণ

| ৪

বলভদ্র দেব *

৮

(২) গোবর্দ্ধন ভূঞা

ভাঃ বস্তাদেবী

| ৯

চক্রপাণি

ভাঃ সৎমায়ী

| ১০

শিশুচরণ

ভাঃ কোশল্যাদেবী

* দিগ্বিপাৰ আৰু সদাৰতোলাৰ বলভদ্রদেৱ বুলি অনুমান হয়।

১০
শিশুচৰণ

| ১১

বাধাকান্ত

স্বাঃ চণ্ডীপ্ৰিয়া দেবী

হৰিনাবায়ণৰ কন্যা

বালিকবিয়া

| ১২

নবহৰি

| ১২

কালী

ৰূপ

চণ্ডী

শ্ৰীযজ্ঞৰাৰ

ভাঃ পদ্ম

বতনৰ কন্যা

ভূনকুচি

| কন্যা

কাঞ্চন

স্বাঃ আনন্দি

মালিকুচি

| কন্যা

লচন

স্বাঃ লক্ষ্মণ

বলাকুচি

| কন্যা

মাছা

স্বাঃ তত্বুগাম

বৰিগোগ

| হৰিচৰণ

|

০

| শ্ৰীবালীচৰণ

ভাঃ ৰূপাপ্ৰিয়া

হৰিমলৰ কন্যা

কবেবাবী

| ১৩

| কন্যা

হৰেশ্বৰী

স্বাঃ চণ্ডী

(বালিকবিয়া)

শ্ৰীঅক্ষয়

১৩

শ্ৰীমুৰ্বেজ

| কন্যা

গোলাপ

| কন্যা

বোহিনী

| কন্যা

সৰস্বতী

| কন্যা

শ্ৰীমহেন্দ্ৰ

১১
জীতনাবায়ণ

| ১২

| কন্যা

পূৰ্ণিমা

স্বাঃ গদাধৰ

জাপাৰকুচি

| কন্যা

মহীপ্ৰিয়া

স্বাঃ বাধা

তেবেচিয়া

| জানকীনাবায়ণ

ভাঃ ভোগপ্ৰিয়া

শান্তিবামৰ কন্যা

বালিকবিয়া

| ১৩

| কুশনাবায়ণ

ভাঃ মমতাপ্ৰিয়া

ৰূপনাথৰ কন্যা

বালিকবিয়া

| ১৩

| কন্যা

যোগপ্ৰিয়া

স্বাঃ অজয়

মালিকুচি

| কন্যা

ভাগ্যপ্ৰিয়া

স্বাঃ শ্ৰীনাথ

মদাৰতোলা

|

১। শ্ৰীগৰ্গনাবায়ণ

ভাঃ (১) পুষ্পপ্ৰিয়া

ভোগনাবায়ণৰ কন্যা

নন্দগাওঁ

|

২। শ্ৰীলক্ষ্মীনাবায়ণ

ভাঃ বতিহ

নবৰ কন্যা

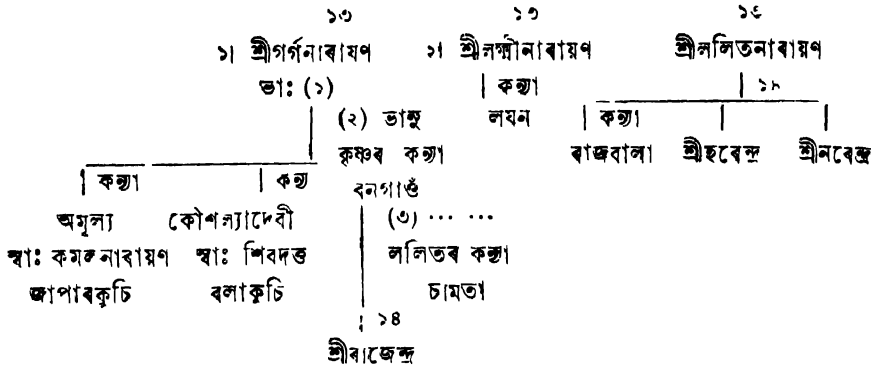
ভূনকুচি

শ্ৰীলজিতনাবায়ণ

ভাঃ মানিকপ্ৰিয়া

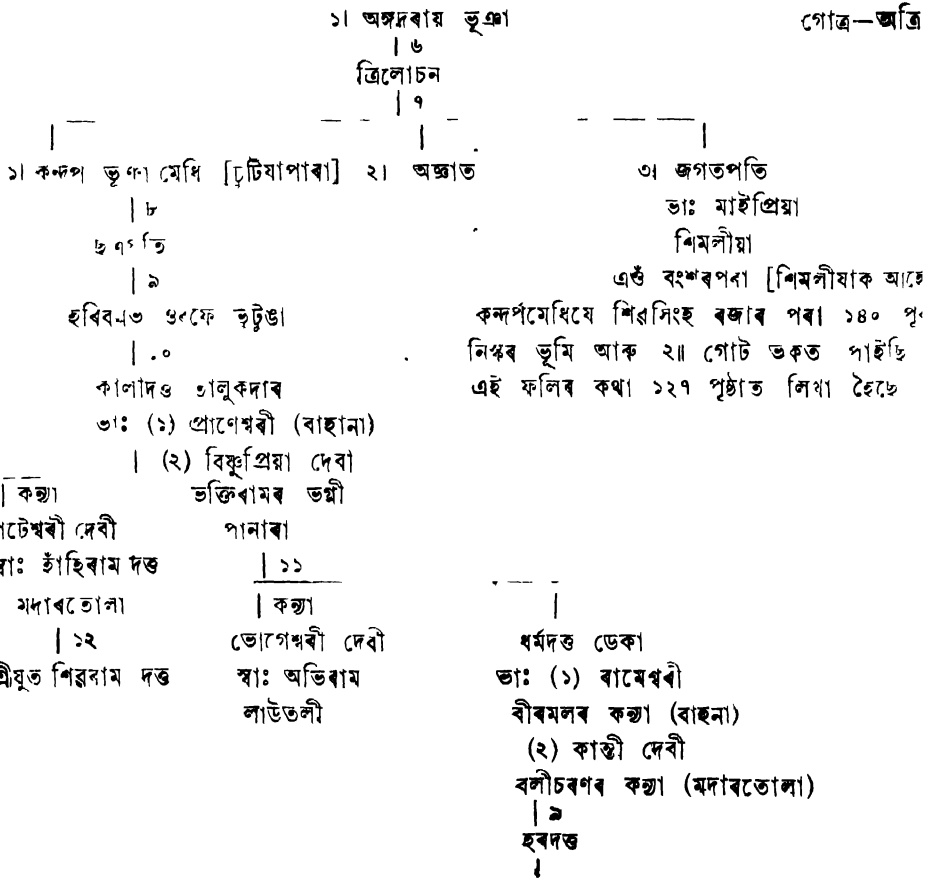
সাধিবামৰ কন্যা

বালিকবিয়া

মেধি আৰু তালুকদাৰ শাখা।

চুটিয়াপাৰা
পোঃ—বাইছাটা (কামৰূপ)
গোত্র—অত্রি

৭

২। অজ্ঞাত [চুটিয়াপাৰা]

| ৮

০

| ৯

|
 ত্ৰিবিদ্যাবাচন
 | ১১
 | কল্পা
 লয়ন
 স্বাঃ
 দালাং

| |
 মহীমল কৃষ্ণমল
 | |
 ০ ০

| কল্পা
 পুত্ৰেশ্বৰী
 স্বাঃ বগীচৰণ চৌধাৰী
 মদাৰতোলা

| ১১

শ্ৰীযুত কেশবচৰণ চৌধাৰী

|
 মধুনাৰায়ণ
 | ১০
 বিকা ওৰফে বিষ্ণু তালুকদাৰ
 ভাঃ বিলেশ্বৰী
 জয়চৰণৰ ভগ্নী
 মদাৰতোলা

| ১১

|
 সোণামল

|

০

ভূঞা শাখা ।

৭

৩। জগতপতি ভূঞা [বংশৰপনা শিমলীয়াক আছে]

| ৮

|
 ১। কৃষ্ণপতি
 ভাঃ কদমী

| ৯

শিৱৰাম
 ভাঃ পাহো
 অগতচন্দ্ৰৰ ভগ্নী
 - নলবাৰী

|
 ২। চানাবাম
 ভাঃ স্তম্ভদাদেবী
 ষালিকৰিয়া

শিমলীয়া

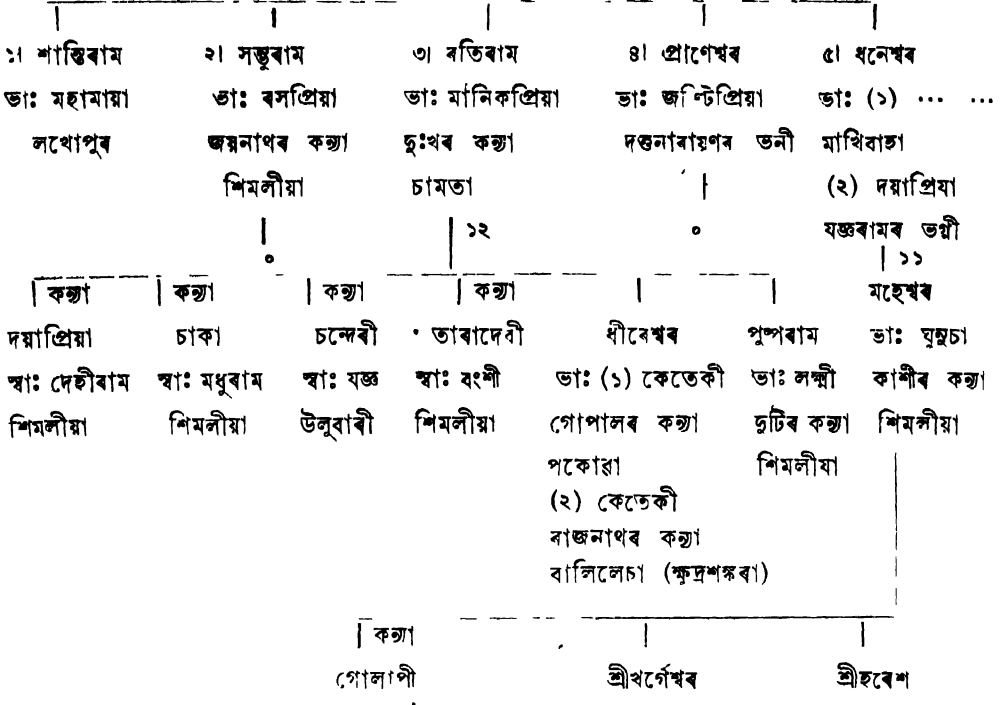
পোঃ—বনগ্ৰাম

কামৰূপ

২

শিৱৰাম

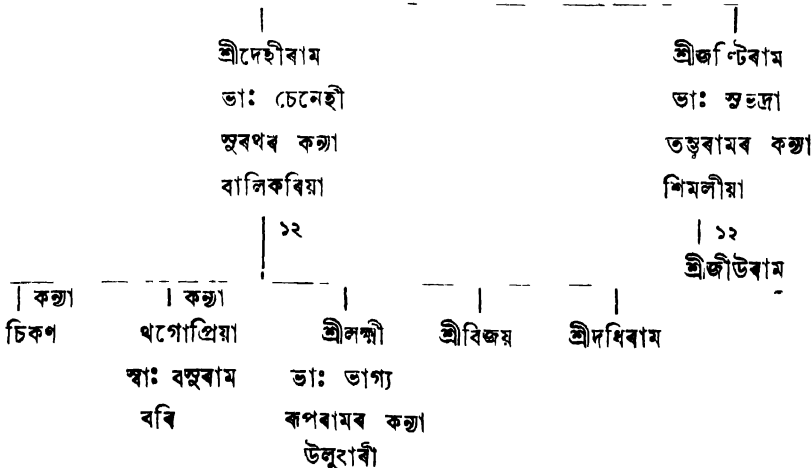
| ১০

১০

১। শান্তিৰাম

| ১১

৮

৩। চানাবাম

| ৯

১। মোহনচন্দ্ৰ

ভাঃ কমলেশ্বৰী

শেহবামৰ ভগ্নী

নন্দগাওঁ

২। বনমালী

ভাঃ প্ৰতিমাদেবী

জিনাব কছা

৩। মল্লবাম

ভাঃ

| ১০

| ১০

| কছা

হুৰ্গা

স্বাঃ ছুঃখনাথ

পকোৱা

অষ্টবাম

ভাঃ ভয়প্ৰিয়া

হৰমোহনৰ ভগ্নী

শিমলীয়া

বলীবাম

ভাঃ জ্ঞানকীদেবী

মথবামৰ কছা

বালিকৰিয়া

ভকতবাম

ভাঃ গুথেনী

শেহবামৰ কছা

বালিকৰিয়া

সিদ্ধিবাম

ভাঃ অমৃত

ৰূপবামৰ ভগ্নী

খাৰশিঠা

| ১১

| ১১

| কছা

বতন

স্বাঃ গজেন্দ্ৰ

উলুবাৰী

| কছা

বসন্তপ্ৰিয়া

স্বাঃ ৰূপবাম

খাৰশিঠা

শ্ৰীসাহিবাম দত্ত মণ্ডল

ভাঃ গঙ্গাদেবী

গৌৰীমলৰ কছা (চামতা)

| ১২

| কছা

পদ্মারতীদেবী

স্বাঃ উত্তমচন্দ্ৰ

বনগাওঁ

| কছা

হেমরতী

শ্ৰীসংবাম

শ্ৰীমদন

শ্ৰীনিধি

শ্ৰীপত্নী

শ্ৰীবিধি

১১

| কছা

ভঞ্জনী

স্বাঃ হলিবাম

কুকুৰমাৰা

শ্ৰীলোহিত

ভাঃ দয়াপ্ৰিয়া

ধনীৰ কছা

পকোৱা

শ্ৰীমুক্তা

ভাঃ কৌশল্যা

জন্টিৰ কছা

শিমলীয়া

শ্ৰীজালিবাম

ভাঃ গিৰিবালা

নন্দভূঞাৰ কছা

শিমলীয়া

শ্ৰীলাহি

ভাঃ শৰতেশ্বৰী

তৰথৰ কছা

পকোৱা

শ্ৰীশিঙ

ভাঃ ক্ষুদ্ৰবাল্য

ৰাজনাথৰ কছা

পকোৱা

২
২। বনমালী
| ১০

কত্থা	কত্থা		
শান্তীদেবী	জন্টিদেবী	ত্ৰীগোবিন্দচন্দ্ৰ	ত্ৰিবিষ্ণুৰাম
স্বাঃ	স্বাঃ ভোলানাথ	ভাঃ (১) সুবৰ্ণপ্ৰিয়া	
শিলা	শিমলীয়া	সন্তোৰামৰ কত্থা	
জাতিবাম পণ্ডিতৰ ভাতৃ		শিমলীয়া	
		(২) শুৱেপ্ৰিয়া	
		বুদ্ধিৰ কত্থা	
		বালিকবিয়া	
		১১ কত্থা	
		বৰ্জনপ্ৰিয়া	
		স্বাঃ শান্তিমল্ল বৰুৱা (পকোৱা—গোলিগাওঁ)	

বৰুৱা শাখা।

সোণাখুলি

গৌৰীপুৰ (গাৱালপাৰা

গোত্ৰ—অজি

ভোগদত্ত বায় বৰুৱা

প্ৰবৰ—আত্ৰেয়, শভাভপ, সাংখ্য

ভাঃ অভয়াদেবী

কায় শাখা

ধৰ্মসম্প্ৰদা—শাক্ত

৫

| ৬

দেৱদত্ত	মদনমোহন	চতুৰ্ভূজ	বাসুদেব
ভাঃ কামেশ্বৰী		৭	
৭	০	বিষ্ণুপ্ৰসাদ	নন্দন
শিৱদত্ত		৮	
ভাঃ সিদ্ধেশ্বৰী			বয়ুনাথ
৮	গুবন্দৰ	শঙ্কৰ	
গঙ্গাদত্ত	ভাঃ হুভদ্ৰাদেবী		০
ভাঃ মনোৰমা দেবী	৯	বঙ্গবিনোদ	
	দেবনাথ বৰুৱা		

৮	৯	৯	৯
গজাদত্ত	দেৱনাথ বৰুৱা	বহুবিনোদ	
৯	১০	১০	
বাজেন্দ্ৰ			
ভা: (১) মনেশ্বৰী	কান্তেশ্বৰ দেৱান (গৌৰীপুৰ বজাৰ)	বাগিনাথ	নিত্যানন্দ
(২) কল্যাণী	ভা: জয়কালী দেবী		
১০	বামকান্ত বৰুৱাৰ কছা (জাপসাবাৰী)	•	•
কটনাবাৰণ দেৱ	১১		
ভা: (১) গৌৰীপ্ৰিয়া	কছা		
প্ৰাণনাথ বৰুৱাৰ কছা	পুষ্পেশ্বৰী দেবী	মহীচন্দ্ৰ বৰুৱা (মহাপেচ)	কমলেশ্বৰ
গৌৰীপুৰ	শ্বা: ভূতনাথ বৰুৱা	ভা: নলেশ্বৰী	ভা: যমুনা
(২) পদ্মাপ্ৰিয়া	গৌৰীপুৰ	বমা অধিকাৰীৰ কছা	
মনহৰি দত্তৰ কছা		থলেপাৰা	•
চামড়া (কামৰূপ)		১২	
	ত্ৰীঅনিকঙ্ক বৰুৱা		
•	ভা: (১) কৌশল্যা		
	প্যাৰিকিশোৰ বৰুৱাৰ ভগ্নী		
	গৌৰীপুৰ		
১৩	(২) লক্ষ্মীপ্ৰিয়া		
	প্ৰভাত অধিকাৰীৰ ভগ্নী		
ত্ৰীঅখিনি কুমাৰ	অভয়াপুৰী		
ভা: লীলা	১৪		
চেনীৰামৰ কছা	১ কছা		
গৌৰীপুৰ			
১৪			
১ কছা			

এই বংশই গৌৰিপুৰ জমিদাৰবৰপৰা কেইবাবাৰো অনেক লাখেৰাজ ভূমি পাইছিল। বহু ঞ্জণ হোৱাত সেই সমস্ত সম্পত্তিৰ বেচি ভাগ হস্তান্তৰিত হৈছে, সামান্য পৰিমাণ মাত্ৰ আছে।

চৌধাৰী শাখা।

৪

বসন্তৰ জুঞা [বংশৰ]

| ৫

(১) শ্ৰীনিবাস

| ৬

বামচন্দ্ৰ চৌধাৰী

| ৭ [বংশৰপৰা মদাৰতোলালৈ আছে]

| কছা

অহল্যাদেবী

স্বাঃ হৰিনাৰায়ণ

মদাৰতোলা

A. হৰিৰাম

ওৰফে হৰিহৰ

মদাৰতোলা

B. থানপতি

|

০

দানপতি

[দিগীৰপাৰলৈ যায়]

মঙ্গলদৈ

| ৮

| কছা

চন্দ্ৰমায়া

স্বাঃ মণিৰাম

দিগীৰপাৰ [মঙ্গলদৈ]

| কছা

... ..

স্বাঃ হৰিৰাম

দিগীৰপাৰ [মঙ্গলদৈ]

| কছা

লক্ষ্মীপতি

ভাঃ ধৰ্মপ্ৰিয়া

ছটিৰাম পেন্ধৰৰ ভগ্নী

বালিকৰিয়া

| ৯

মহীমল

ভাঃ সুবৰ্ণ

দেহীৰামৰ কছা

মনাহকুচি

| ১০

শ্ৰীকন্দ্ৰমল

ভাঃ কমলা

ভক্তিৰ কছা (পানাৰা)

| ১১

| কছা

ভবানী

স্বাঃ প্ৰতাপ
পকোৱা

| কছা

ফুলেশ্বৰী

স্বাঃ মহেশ্বৰ
বৰিগোগ

| কছা

লক্ষ্মীদেবী

স্বাঃ সাক্ষিত
পকোৱা

| কছা

পদ্মৱতী

স্বাঃ জুমিধৰ
মাণ্ডৰি

| কছা

শ্ৰীউপেন্দ্ৰ

ভাঃ পদ্মৱতী
ধনীৰ কছা (মানাৰা)

| কছা

শ্ৰীকামাখা

চৌধাৰী শাখা।

৭

C দানপতি

| ৮

প্ৰাণপতি

|

•

গণপতি

ভা: জয়ন্তীদেবী

চমুৱাপাৰা

| ৯

শ্ৰীধনীৰাম

ভা: লক্ষেশ্বৰী

চমকৰায়ৰ কস্তা (দিগীৰপাৰ)

৫

(২) নন্দনাথ চৌধাৰী

| ৬

বানেশ্বৰ

| ৭

জীৱন

|

•

বানেশ্বৰ

|

•

ছায়াৰাম

ভা: বানেশ্বৰী

মমতৰ পেহী (দিগীৰপাৰ)

| ৮

নন্দনাথ চৌধাৰী

ভা: সুমিত্ৰা

চন্দ্ৰমলৰ ভগ্নী (চমুৱাপাৰা)

| ৯

| কস্তা

প্ৰেমলতা

স্বা: আনন্দি চৌ:

টেঙাৰাৰী (চপাই)

| কস্তা

হৰিমালা

স্বা: জয়ৰাম

দিগীৰপাৰ

| কস্তা

স্বামেশ্বৰী

স্বা: হেমহৰি

দিগীৰপাৰ

|

শ্ৰীপ্ৰদীপৰায়

স্বা: হেমহৰি

দিগীৰপাৰ

|

শ্ৰীভোগেশ্বৰ

ভূধৰ ভূঞাৰ বংশধৰৰ কথা।

ভূধৰভূঞা—এওঁৰ উপৰি পুৰুষ যশোহৰবপৰা আহা বুলি চলি আহিছে। ভূধৰ ভূঞা বংশৰত আছিল। সম্ভৱতঃ মদাৰতোলাৰ উপৰি পুৰুষ পদ্মপাণি ভূঞাৰ সৈতে সৌমাৰবপৰা গৈছিল। এওঁৰ দুই পুত্ৰ—দেৱধৰ আৰু হৰিহৰ। কামৰূপ আহোম ৰজাৰ অধীন হোৱাত হৰিহৰ মদাৰতোলাত চৌধাৰী হয় আৰু দুয়ো ভাই বংশৰ ত্যাগ কৰে। দেৱধৰ চুটিয়াপাৰাত আৰু হৰিহৰ মদাৰতোলাত থাকে। দেৱধৰৰ নাতি ১ (৫) অক্ষয়বায় চুটিয়াপাৰাত তালুকদাৰ হয়। ২ (৫) ৰামনাৰায়ণ খাতা পৰগণাৰ ক্ষুদ্ৰশঙ্কৰা গাৱঁক উঠি আহে আৰু ৩ (৫) ভোগদত্ত গোৱালপাৰাৰ সোণাখুলিত থকা ভূঞাৰ আশ্ৰয় লয় গৈ।

অক্ষয়বায়ৰ নাতি ২য় আৰু ১ম কন্দৰ্পবায় ভূঞা চুটিয়া পাৰাতে থাকে কিন্তু ৩য় নাতি জগতপতি শিমলীয়া গাৱঁক উঠি যায়। জগতপতিৰ বংশধৰসকল শিমলীয়া গাৱঁতে বৰ্ত্তমানে বসতি কৰে। ১ম আৰু ২য় নাতি কন্দৰ্পভূঞাৰ বংশধৰ চুটিয়াপাৰাতে আছিল; বৰ্ত্তমানে জীউধৰা ঠানিৰ মদাৰতোলাত শ্ৰীযুত কেশৱচৰণ চৌধাৰী আৰু শ্ৰীযুত শিৱৰাম দত্ত আছে।

কন্দৰ্পভূঞাৰ পুত্ৰ হৰিবল্লভ ওৰফে ভুটুঙা কিছুমান দিন বংশৰৰ চৌধাৰী হৈছিল।

শিৱসিংহ ৰজাই কন্দৰ্প ভূঞা মেধিক বৰুণ গাৱঁত (বৰ্ত্তমান জালিমুৰা) ১৪০ পূৰা ধৰ্মোত্তৰ জমি ২৥ গোট পাইক তেওঁৰ সংসৰ্গী মঠৰ বাবে দিছিল। এওঁ “কলা ঠাকুৰ” নামে এটি বিগ্ৰহ স্থাপন কৰিছিল; এই কলাঠাকুৰৰ নাম অমুসৰি ইয়াৰ পুবেদি বোৱা নৈৰ নাম “কলীয়া জল” হোৱা বুলি শুনা যায়।

উক্ত ধৰ্মোত্তৰ ভূমি মদাৰতোলাৰ প্ৰতাপী জয়চৰণ চৌধাৰী মহাশয়ে কন্দৰ্পভূঞা মেধিক দুৰ্বল বংশধৰৰ হাতৰপৰা লয়; পাচত কালীদত্ত ডেকাই মোকদ্দমা কৰি উদ্ধাৰ কৰে। এই মোকদ্দমা ১৮৪৭ চনত হৈছিল আৰু এই চনৰ ২০ নবেম্বৰ তাৰিখে ৰায় হৈছিল। ৰায়ৰ নকল তলত দিয়া হল :—

আজ্ঞা হইল যে—

জিন্দাদাৰেৰ পিয়ালী কাগজে লিখা প্ৰথম আপীলাণ্টেৰ দখলী ১১৩ পূৰা জমী অস্ত্ৰ অস্ত্ৰ ধৰ্মত্তবেৰ প্ৰণালী দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ জিন্দায় ৰাখা যায় ও উকীল মোক্তাবেৰ ফিছেৰ বিবয় পূৰ্বেই হুকুম জাহেৰ কৰা গিয়াছে বিৰাত্ৰ তদ্বিষয় কোনো হুকুম প্ৰদানেৰ আৱশ্যক ৰাখেনা আৰু দ্বিতীয় আপীলাণ্ট যদিও স্পেশিয়েল ডেপুটী সাহেবেৰ হজুৰ এবাবত দাবীদাৰ হওা প্ৰকাশ পাইনা কিন্তু তাদাৰ ইজাহাৰ এৰ মোকদ্দমাৰ হওতে যে নাৰালক থাকতে প্ৰথম আপীলাণ্ট দ্বিতীয় আপীলাণ্টেৰ পক্ষে দাবী কৰিবৈ বলিয়া চক্ৰান্তৰূপে স্বয়ং দাবীদাৰ হওা ও ফলে প্ৰথম আপীলাণ্ট যে উক্ত কন্দৰ্প মেধিৰ ধৰ্মত্তৰ কৰাও দাবী কৰে দ্বিতীয় আপীলাণ্ট ঐ মেধিৰ সত্য ও শে তাহাৰ উত্তৰাধিকাৰী উল্লেখ দাবীদাৰ হওতে

তাৰাৰ প্ৰমাণ পোচাই প্ৰকাশ পাওঁ ও দাবীৰ ভূম্যাদি ধৰ্ম্মত্তৰ সাব্যস্ত ও তাৰাৰ হকদাৰ কেহ বটে কি না তদ্বিষয় মাত্ৰ সবকাৰেবে আপ্যত্য থাকা ও তহকিক আমলে ঐ বস্ত্ৰ ধৰ্ম্মত্তৰ ও দ্বিতীয় আপীলাণ্ট তাৰাৰ হকদাৰ যথার্থ বোধ হওঁ হেতু দ্বিতীয় আপীলাণ্ট সাহেব সমুদায় হকুৰ দাবিদাৰ নাহওনেও তাৰাৰ স্বত্বৰ হানি হইতে পাবেনা এবং দ্বিতীয় আপীলাণ্ট দস্তৰ মত আপীল কৰাতেই পূৰ্ণ কয়চলাতে গোলমালে তাহাকে ও জৰদাৰ লিখা যাওঁ বোধ হওঁতে এহিকনে তাহাকে আপীলাণ্ট লিখা গেল ইতি—

তহকিক

Sd. General Jenkines.

শ্ৰীবল্লভ বায় এ: চিৰস্তাদাৰ

Commissioner.

বৰ্তমানে এই ভূমি ৮ধৰ্ম্মদত্ত মেধিৰ স্ত্ৰী শ্ৰীযুক্তা কান্তাপ্ৰিয়া দেবীৰ দখলত আছে।

৫ বামনাৰায়ণৰ বংশধৰসকল ক্ষুদ্ৰশৰ্ব্বাত থাকে (৯) সতানন্দ নন্দগঞা বকরাৰ কাকতী আছিল; তেওঁৰ পুতেক সতাবাম খাতা পৰগণাৰ চৌধাৰী হয়। এওঁ বৰ প্ৰতাপী হৈ উঠিছিল বহুত সংকাম বৰি তেওঁ নিজ বংশৰ যশস্তা বঢ়াইছিল। তেওঁৰ পাচত ভকতবাম অলপ দিন চৌধাৰী আছিল।

অনুভচন্দ্ৰ চৌধাৰী—এওঁ কাননগোহ কাম কৰিছিল। মানুহজন স্ত্ৰী স্থায়নিষ্ঠ আৰু উদাৰ প্ৰকৃতিৰ আছিল। এই বংশৰো এটি সংসদ্বী মঠ আছিল; আৰু তাত নামকীৰ্ত্তন কৰিবলৈ কিছু ভূমিও আহোমৰাজে দিছিল কিন্তু বৰ্তমানে তাৰ কাকত পত্ৰ একো পোৱা নাযায়।

১০ **কান্তেশ্বৰ দেৱান**—এওঁ ভোগদত্তৰ বংশধৰ। পুৰুষজন বিদ্বান আৰু ৰাজনীতি বিশাৰদ আছিল। এওঁ বহুত দিন গোঁৰীপুৰীয়া ৰাজ্যৰ ‘দেৱান’ কাম কৰিছিল। এওঁৰ সম্পত্তি আদিও যথেষ্ট আছিল কিন্তু বৰ্তমান বংশধৰসকলৰ অৱস্থা সিমান ভাল নহয়।

ৰামচন্দ্ৰ, হৰিহৰ—ৰামচন্দ্ৰ বুদ্ধিমান আছিল। এওঁক গুৱাহাটীৰ বৰকুকনে মদাৰ তোলাত চৌধাৰী পৰিচালিত। তেওঁৰ পাচত তেওঁৰ পুত্ৰ হৰিহৰো কিছুদিন চৌধাৰী হৈছিল। এওঁলোক কামৰূপৰপৰা মদাৰ উপদ্রবত যোৱা লোক। ১৮২১ চনত যোৱা বুলি বংশধৰসকলে কয়। তাৰ আগতে উপৰি পুৰুষসকলে চেঙ্গাৰ ওচৰত আছিল বুলি কয়। চেঙ্গাৰ পূবে হেনো জগত বকরাৰ ঘৰবাৰু ভেটি পৰ্য্যন্ত আছিল বুলি কয়।

মানভগনত হৰনাথ গোৱালপাৰাৰ কামাপাৰা নামৰ গাৱঁত আহি বাস কৰে। পাচত কামৰূপৰ কামাপাৰাৰ ৰজন্য চৌধাৰীৰ লগত ৰামাপাৰাক যায়। শ্ৰীযুত কাশীনাথ চৌধাৰী ৰামাপাৰাতে জন্মে। ৰামাপাৰা গাওঁ ভূমিকম্পত ভাঙাত তেওঁ গোৱালপাৰাৰ খলেপাৰাক উঠি আহে। জাম্লেৰ ঠাকুৰৰ বৰত বিয়া হোৱাৰ পাচত তেওঁ খেকাপাৰালৈ উঠি আহে। বৰ্তমানে খেকাপাৰাতে আছে।

কেজীয়া চৌধাৰীৰ বংশ।

বালিকবিয়া
পোঃ—নলবাৰী (কামৰূপ)
গোত্র— কাশ্যপ
ধৰ্মসম্পদা—ভাগৱতী

দৈববাম ভূঞা [এওঁৰ ওপৰত ৩৪ পুৰুষমান
২। বোৱা যেন বোধ হয়।]

দৈত্য্যৰি ভূঞা

| ৩

ৰচেকৰ (ৰশিকৰ)

| ৪

বনমালী

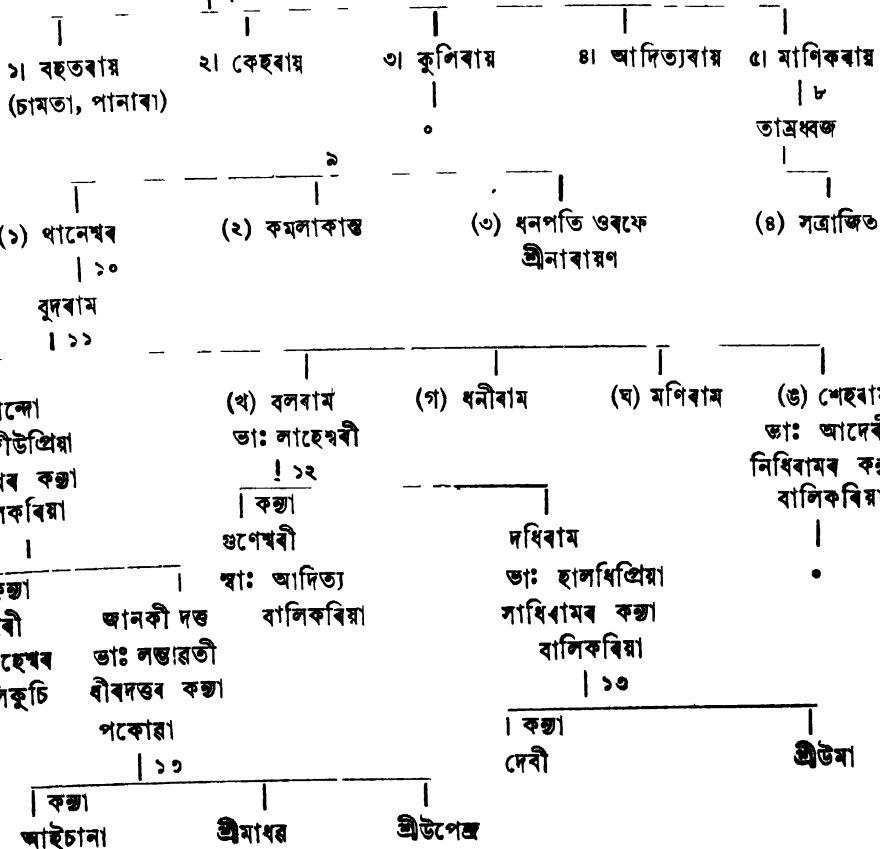
| ৫

দশৰথ

| ৬

যছুপতি

| ৭

১১

(গ) ধনীৰাম দত্ত

ভাঃ কুছিপ্ৰিয়া

ভোলানাথৰ কছা (বালিকবিয়া)

১২

কছা	কছা			
ৰাতনা	কুণ্ডালা	শ্ৰীসদানন্দ	শ্ৰীনন্দনাথ	শ্ৰীকানীনাথ
স্বাঃ মহীনাথ	স্বাঃ যজ্ঞৰাম	ভাঃ পদ্মাৱতী	ভাঃ কৌশল্যা দেবী	ভাঃ অন্নবালা দেবী
বেলশৰ	পকোৱা	যজ্ঞৰ কছা সঙ্কেলী	শ্ৰীকান্তৰ কছা পকোৱা	সভাৰামৰ কছা পকোৱা
		১৩	১৩	কছা
	শ্ৰীউমেশ	শ্ৰীদেবেন্দ্ৰ	নাউকণ	গোলাপ
		কছা	কছা	শ্ৰীকণক দত্ত
				মাইচানা

১১

(ঘ) মণিৰাম দত্ত

ভাঃ কাঞ্চন প্ৰিয়া দেবী

সিদ্ধনাথ দত্ত বৰুৱাৰ কছা

পূব কালাকুচি

১২

কছা	কছা	কছা	
ভবানীদেবী	প্ৰভাৱতী	কমলাদেবী	শ্ৰীনন্দিনাথ দত্ত
স্বাঃ ললিত	স্বাঃ উদয়		১। ভাঃ প্ৰতিমা
থাবশিঠা	বালিকবিয়া		মাধিৰামৰ কছা (বালিকবিয়া)
			২। ভাঃ দয়য়ন্তী
			গজেন্দ্ৰৰ কছা (খাতাবাৰী)

২

(২) কমলাকান্ত

ভাঃ বকুল প্ৰিয়া দেবী

১০

সুকুন্দ

ভাঃ অপতীপ্ৰিয়া

১০

মুকুন্দ

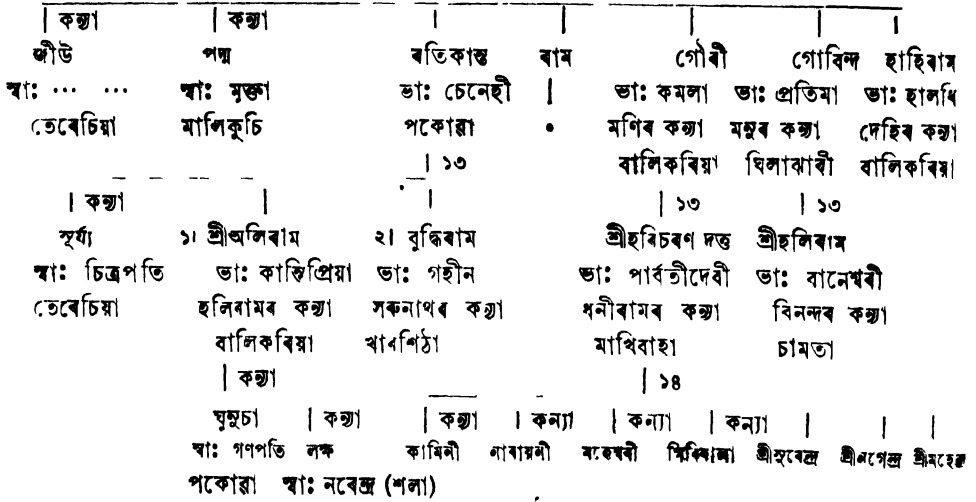
| ১১

১। কালীচৰণ

ভাঃ ডালিমী

বিশ্বশইকোয়াৰ কছা (শিলাকুটি)

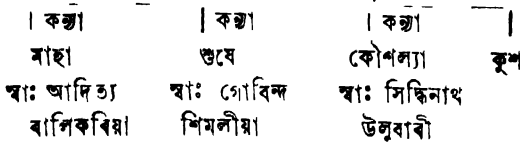
| ১২

১৩

২। বুদ্ধিৰাম

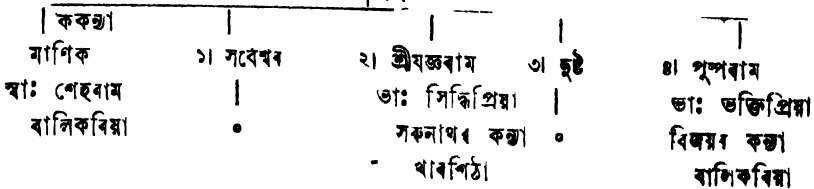
| ১৪

১১

২। দুৰ্গাচৰণ

| ১২

১২ ২। ত্রীধজ্জবাম ১৩				১২ ৪। পুশবাম			
কস্তা		কস্তা					
শান্তী		হুলেখবী		ত্ৰীবাধানাথ		ত্ৰীমুক্তা	
শ্বাঃ হবিশ্চক্স		শ্বাঃ সৰ্বেশ্বৰ		ভাঃ লক্ষ্মী		ভাঃ যমুনা	
বালিকবিয়া		বদনকুছি		অমৃতব কস্তা		দীননাথব ভগ্নী	
				বালিকবিয়া		ভিতকা	
১৪				১৪			
কস্তা		কন্যা				কন্যা	
অমূল্য		মোহিনী		ত্ৰীকল্প		ত্ৰীগোপাল	
শ্বাঃ বলোবাম				ত্ৰীসিদ্ধ		মাইচানা	
বালিকবিয়া						ত্ৰীকপিল	
						ত্ৰীউগ্ৰ	
						১৩	
		কস্তা		কস্তা			
		তাৰাদেবী		চণ্ডী		ঈশ্বেৰাম	
		শ্বাঃ বাজনাথ		শ্বাঃ সৰুনাথ		ভাঃ ত্ৰীমতী	
		শিলাকুটি		শিলা		সুভান্ধব কস্তা	
						বলাকুটি	
						১৪	
		কন্যা		কন্যা		কন্যা	
		প্ৰমিলা		আইচানা		ত্ৰীবয়েশ্বৰ	
						মাকোচানা	
						ত্ৰীবল্লভ	
						ত্ৰীমুবেজ	

২

৩। ধনপতি

ভাঃ কাঞ্চন (দালাং)

| ১০

শিৱদত্ত				বনদত্ত			
১১				১১			
১। সোমদত্ত		২। বীৰদত্ত		৩। ধীৰদত্ত		৪। তিচক্স	
ভাঃ পতনপ্ৰিয়া						ভাঃ ভেদো	
২৭। যব কস্তা (বালিকবিয়া)						১২	
১২						মিনবাম	
কস্তা		কস্তা				ভাঃ তাৰা	
পানীপ্ৰিয়া দেবী		ৰূপাপ্ৰিয়া দেবী		১। জীৱদত্ত		হাবিব কস্তা (পকোৱা)	
শ্বাঃ হবিনাৰায়ণ		শ্বাঃ ধনীৰাম		২। মাধৱদত্ত		১৩	
বালিকবিয়া		পকোৱা		ভাঃ ঈশ্টিপ্ৰিয়া		ত্ৰীশেহবাম	
				ভাঃ চাম্পা		ভাঃ জৌপদী	
				বামবল্লভব কস্তা		ববিব কস্তা (বালিকবিয়া)	
				পকোৱা		তেবেচিয়া	

১২		১২		১৩		
১। জীৱদত্ত		২। মাধৱ দত্ত		শ্ৰীশেহবাৰ		
১৩		১৩		১৪		
কল্পা	কল্পা	শ্ৰীগজানাথ দত্ত		কল্পা		
পদ্মশ্ৰিয়া	গোবিন্দশ্ৰিয়া	দণ্ডীৰাম দত্ত	ভা: প্ৰতিমাদেবী	গোপেশ্বৰী	শ্ৰীকামেশ্বৰ	
স্বা: ললিতচন্দ্ৰ	স্বা: বসুনাথ	ভা: (১) স্নববালা	জয়মলৰ কল্পা			
তেবেচিয়া	বৰিগোগ	আঞ্জুৰামৰ কল্পা	বৰিগোগ			
		বালিকৰিয়া	১৪			
১৪		(২) পাৰ্বতী	কল্পা	শ্ৰীকান্ত	শ্ৰীহৰ	শ্ৰীধৰ্মেশ্বৰ
কল্পা		চামতা	আইচানা	ভা:		
শুশেখৰী	শ্ৰীহৰেন্দ্ৰ	কল্পা	স্বা: বিনন্দ	গুৰুদত্তৰ কল্পা (পকোৱা)		
স্বা: বজ্জতপতি	ভা: দময়ন্তী		বালিকৰিয়া	১৫		
পকোৱা	শিবনাথৰ কল্পা	ধনেশ্বৰী	ধৰ্মেশ্বৰী	শ্ৰীমান		
		মালিকুচি	স্বা: যোগেন্দ্ৰ			
		১৫	পকোৱা			
		শ্ৰীমান				

১১

২। বীৰদত্ত

ভা: মাণিক

বালিকৰিয়া

| কল্পা

শ্ৰীমত হৰদত্ত মণ্ডলৰ মাতৃ (পকোৱা)

১১

৩। ধীৰদত্ত

ভা: ভাটো

ভকট বামৰ কল্পা

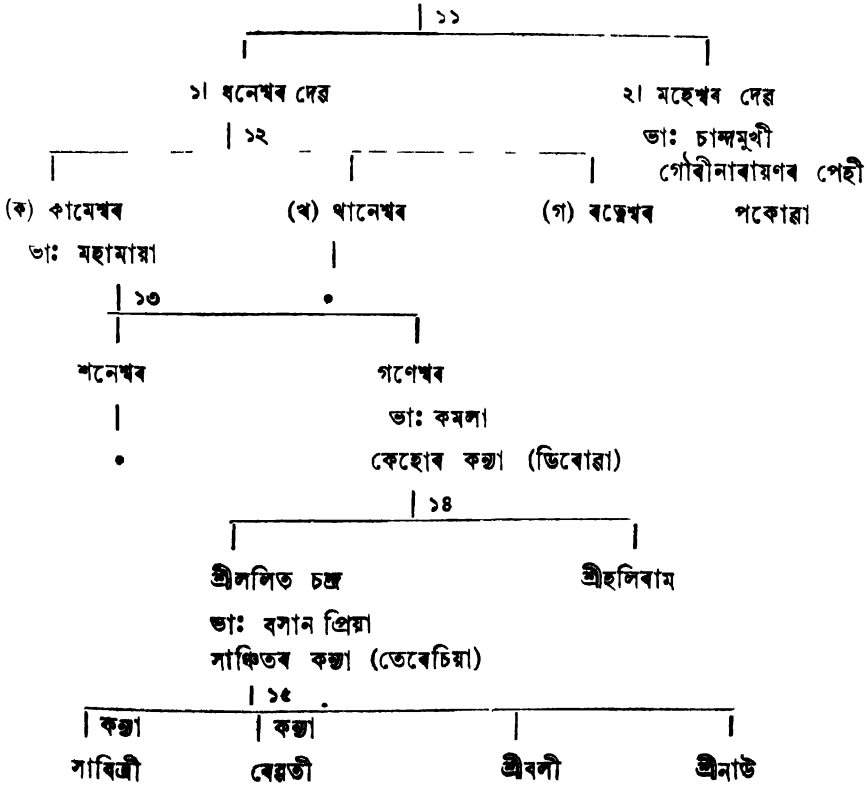
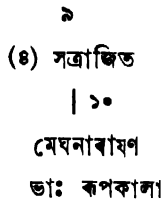
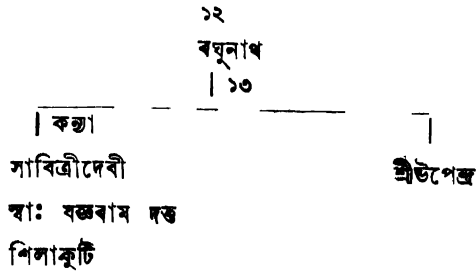
বালিকৰিয়া

| ১২

বসুনাথ

ভা: বৰুস

অমৃতৰ কল্পা (সদেঙ্গী)

১১

২। মহেশ্বৰ

| ১২

(১) হেমনাবায়ণ

ভাঃ ধৰ্মপ্ৰিয়া

শুণাদত্তৰ পেহী (খাৰশিঠা)

(২) যোগেশ্বৰ

•

(৩) কীৰ্ত্তিনাথ

ভাঃ শেহো

জাপৰাৰ কন্যা

বালিকবিয়া

| ১৩

| কন্যা

আদাৰ

স্বাঃ বিশ্বনাথ

মাধিবাহা

| কন্যা

তাৰা

স্বাঃ মহেশ্বৰ

মালিকুচি

শ্ৰীগৰ্গ

ভাঃ বজত

| ১৪

জয়চন্দ্ৰ

ভাঃ হৰেশ্বৰী

মাধিৰামৰ কন্যা

বালিকবিয়া

শ্ৰীবৃতি

| কন্যা

উৰো

স্বাঃ সৃষ্টি

শিমলীয়া

শ্ৰীৰামনাবায়ণ

| ১৪

| কন্যা

কদম

শ্ৰীযাদব

শ্ৰীচণ্ডী

শ্ৰীঅভিৰাম

| কন্যা

উৰো

স্বাঃ সৃষ্টি

শিমলীয়া

শ্ৰীনিভাৰ্ঘা

ভাঃ ভবানী

গোপালৰ কন্যা (মনাহকুচি)

| ১৩

শ্ৰীকালীচৰণ

ভাঃ চন্দ্ৰারতী

চামতা

| ১৪

চামতা

পোঃ—বেলশৰ

৭

১। বহুতৰায়

| ৮

১। নৰপতি

চামতা

| ৯

২। চানাবাম

চামতা

| ৯

৩। নৰেশ্বৰ

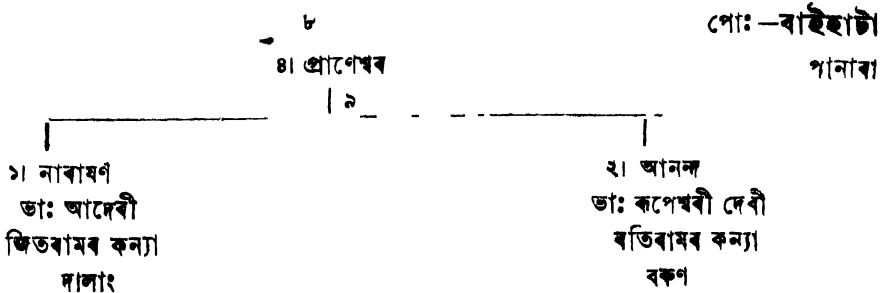
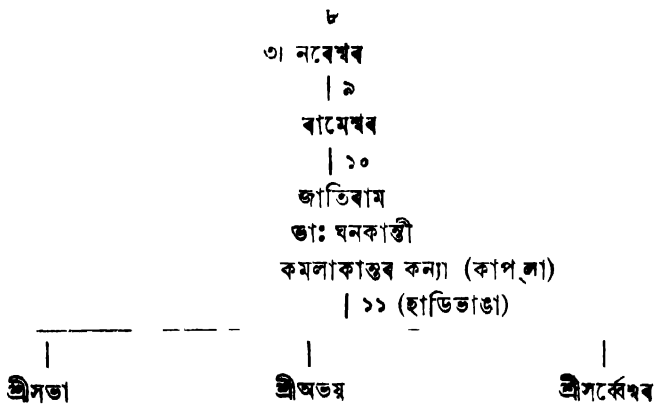
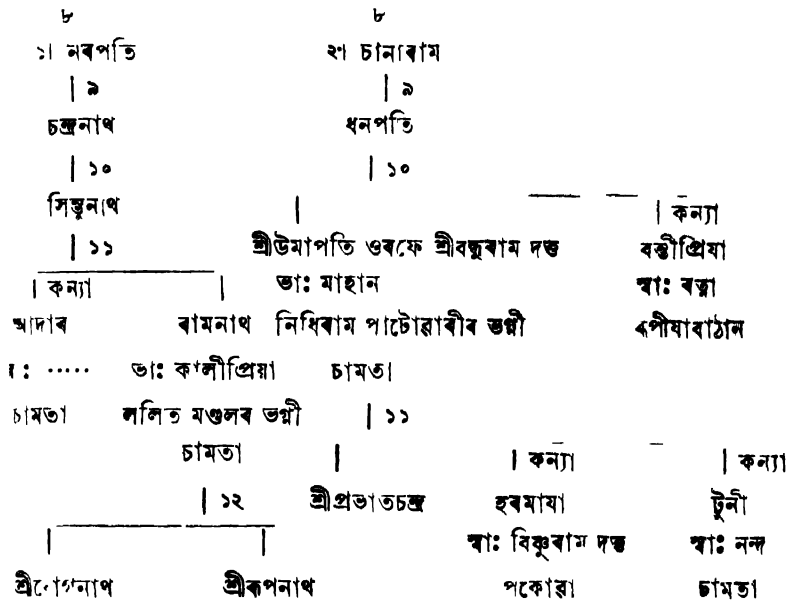
চামতা

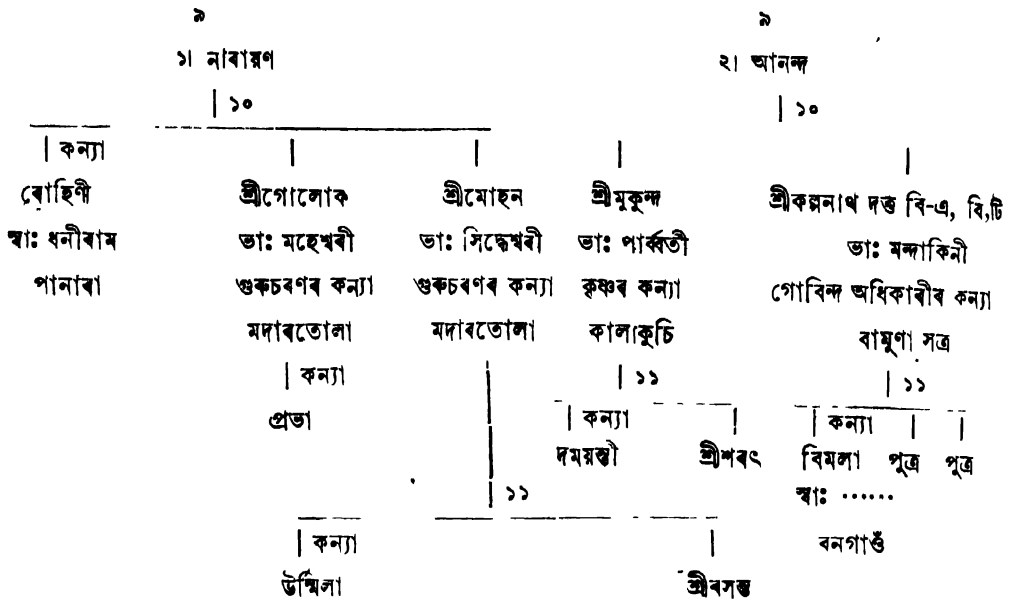
পোঃ—টিছ (হাবিভাঙা)

৪। শ্ৰীগণেশ্বৰ

পানাবা

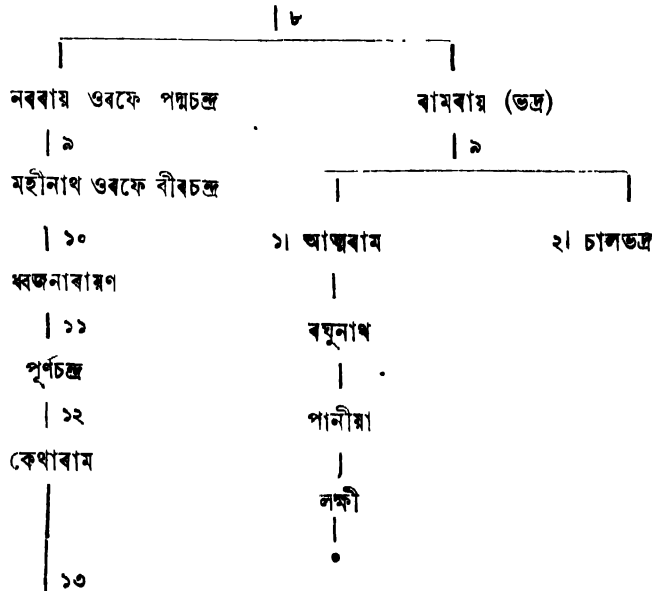
ভাঃ
মাণ্ডৰি

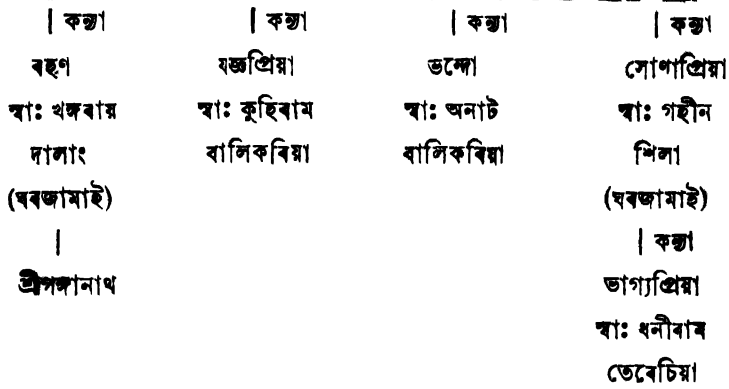

বালিকবিয়া

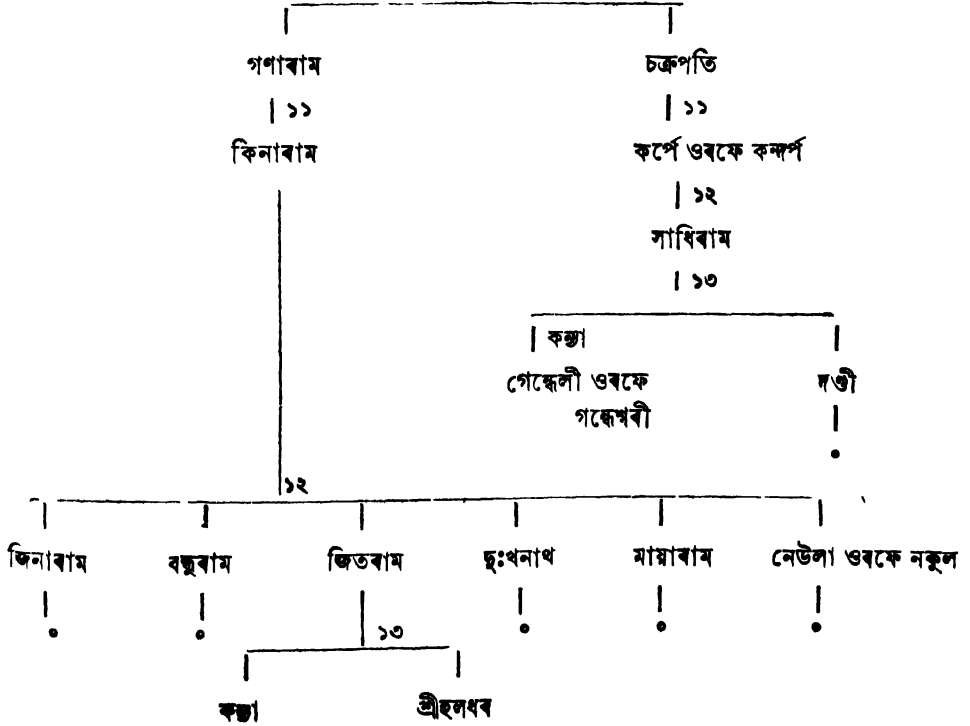
১। কেচৰায়

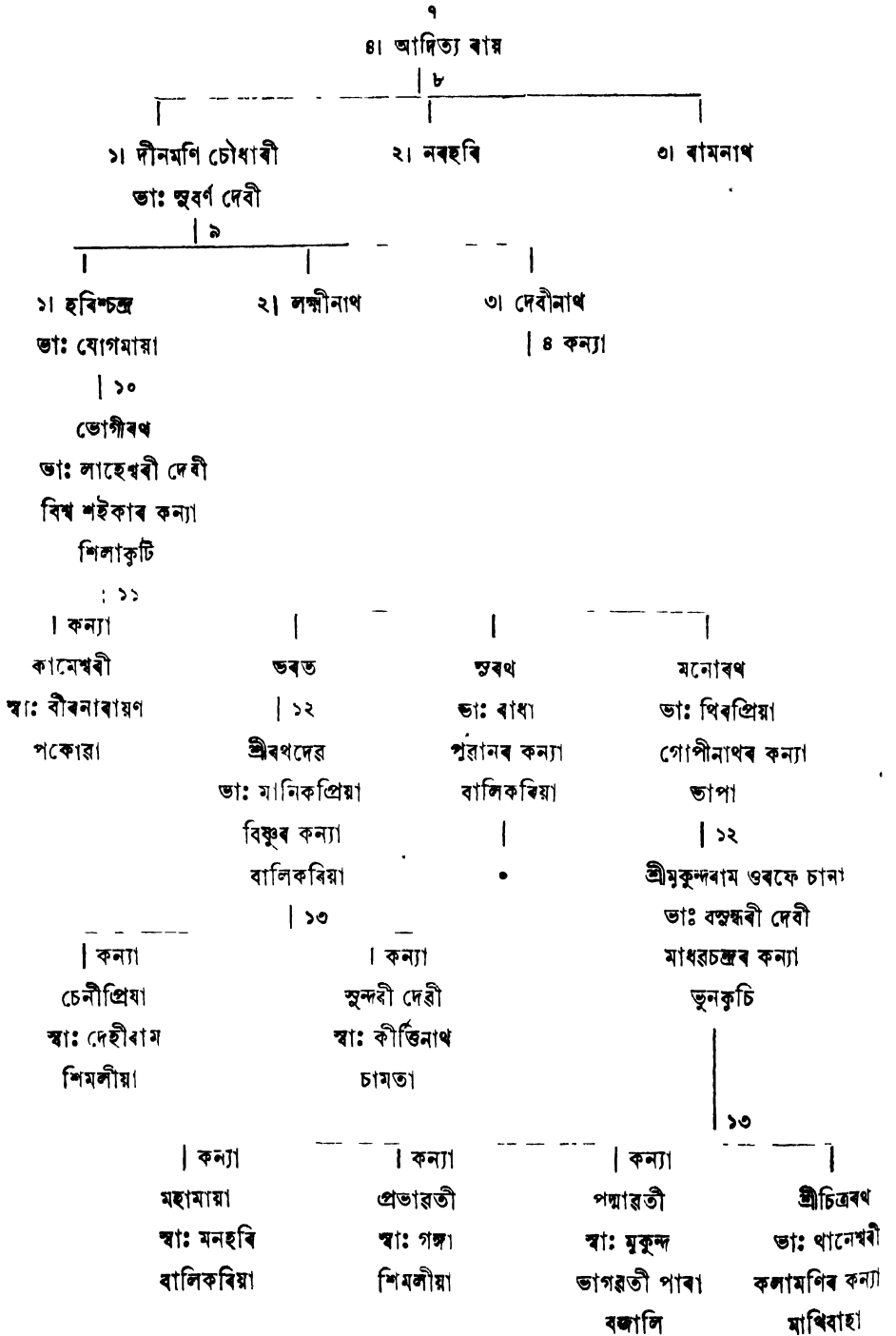

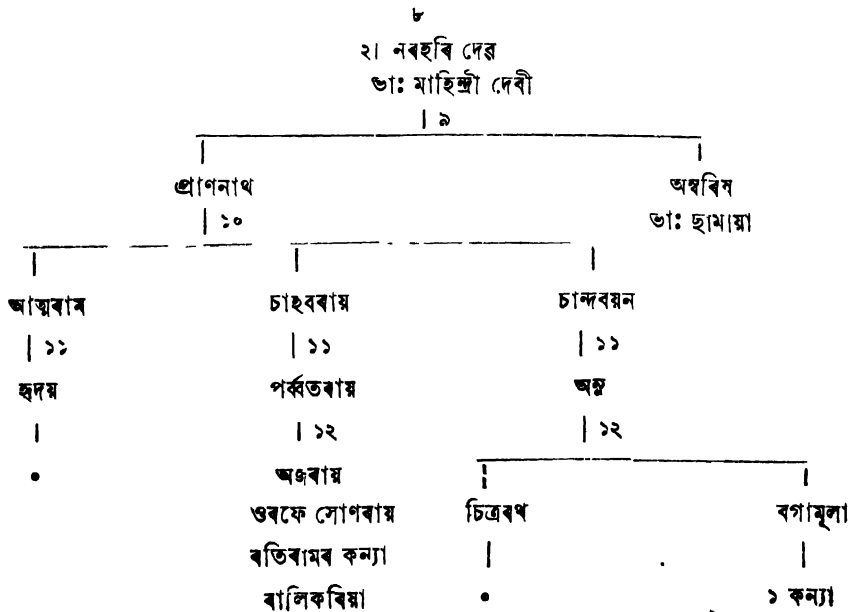
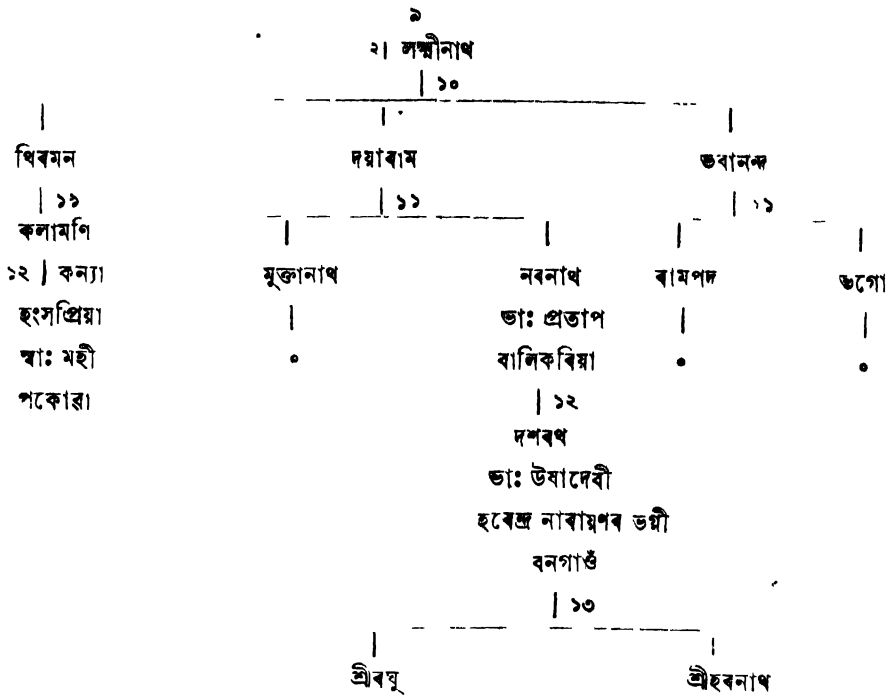
-২
কেথাৰাম
| ১০

৯
চাকভদ্র
| ১০

১২

অজবায়

| কন্যা

থগো

স্বাঃ পরিত্র নাৰায়ণ বকরা

ববনগর

| ১৪

শ্রীকন্দ্রনাৰায়ণ

বালিকবিয়া

৯

২। অম্ববিষ

| ১০

১। অনন্ত
ভাঃ পুৰ্বণ
সঙ্কেলী
| ১১

২। উদয়

৩। বিজয়

১। শান্তিবাম

২। মধুনাথ
ভাঃ যজ্ঞপ্রিয়া

৩। দানপতি

৪। ভকত

৫। জীরনাথ (জীউ)

বনগাওঁ
| ১২

| ১২

আনন্দ
ভাঃ হালধি
খাম্বর কন্যা
মালিকুচি

সতবাম মণ্ডল
ভাঃ বাধা
বিষ্ণুব কন্যা
বালিকবিয়া

হুতিবাম পেশ্বর
ভাঃ হবিপ্রিয়া
লক্ষ্মীর কন্যা
পকোরা

মানিক
| ১৩

হলিবাম

| কন্যা
দৈব্যপ্রিয়া
স্বাঃ বীৰহবিদগু
পূবকালাকুচি

| কন্যা
বসন্ত
স্বাঃ নবীমচন্দ্র চোঃ
খাতাবারী

শ্রীগোবিন্দ
| ১৪

শ্রীষাদব
| ১ কস্তা

শ্রীবাতিবাম

শ্রীনিভার্ধা

শ্রীমহেশ্বর

| কন্যা
ভাগ্যপ্রিয়া দেবী
স্বাঃ মুকুন্দ
ববপেটা

| কন্যা
লক্ষপ্রিয়া দেবী
স্বাঃ হবেন্দ্রনাৰায়ণ দত্ত
বনগাওঁ

| কন্যা
বালা দেবী
স্বাঃ ধর্মেশ্বর
তেবেচিয়া (বালিকবিয়া)

১১

৫। জীৱনাথ
ভাঃ ভোগপ্ৰিয়া দেবী
নবহবি মজুমদাৰৰ কছা
পূবকালাকুচি

| ১২

১। গৰ্গনাথ ভাঃ অৰ্ধা ভদ্রৰ কছা বালিকবিয়া ১৩ কছা	২। কদ্রনাথ ভাঃ প্ৰতিমাদেবী সোণাবামৰ কছা বনমাজা ১৩ কছা	৩। ভবকচন্দ্ৰ ভাঃ মহাপ্ৰিয়া পকোৱা ১৩ কছা	৪। মমতচন্দ্ৰ ভাঃ অমৃতপ্ৰিয়া বামনাৰায়ণৰ কছা বলাকুচি ১৩ কছা	৫। নবেজ্জনাথ ভাঃ (১) যোগমায়া (২) মহামায়া চন্দ্ৰপতিৰ কছা পকোৱা ১৩ কছা
কামাপ্ৰিয়া দময়ন্তীদেবী দাঃ দাপাৰকুচি	শ্ৰীবলৰাম শ্ৰীসোণা দাঃ চণ্ডী বুদ্ধিবামৰ কছা	শ্ৰীমজুম শ্ৰীবলনীকান্ত দাঃ বন্ধেশ্বৰী মুকুন্দৰ কছা (চামতা) কছা	শ্ৰীহৰকান্ত 	.

১২

২। কদ্রনাথ

১২

৪। মমতচন্দ্ৰ

১৩ কছা	১৩ কছা	১৩ কছা	১৩ কছা
বজ্ৰপ্ৰিয়া	শ্ৰীহৰমোহন ভাঃ দালাং	শ্ৰীহৰগোবিন্দ শ্ৰীললিত	ধৰ্মেশ্বৰী দেবী শ্ৰীকালীচৰণ ভাঃ শশীপ্ৰভা ধনীৰ কছা (বৰী)

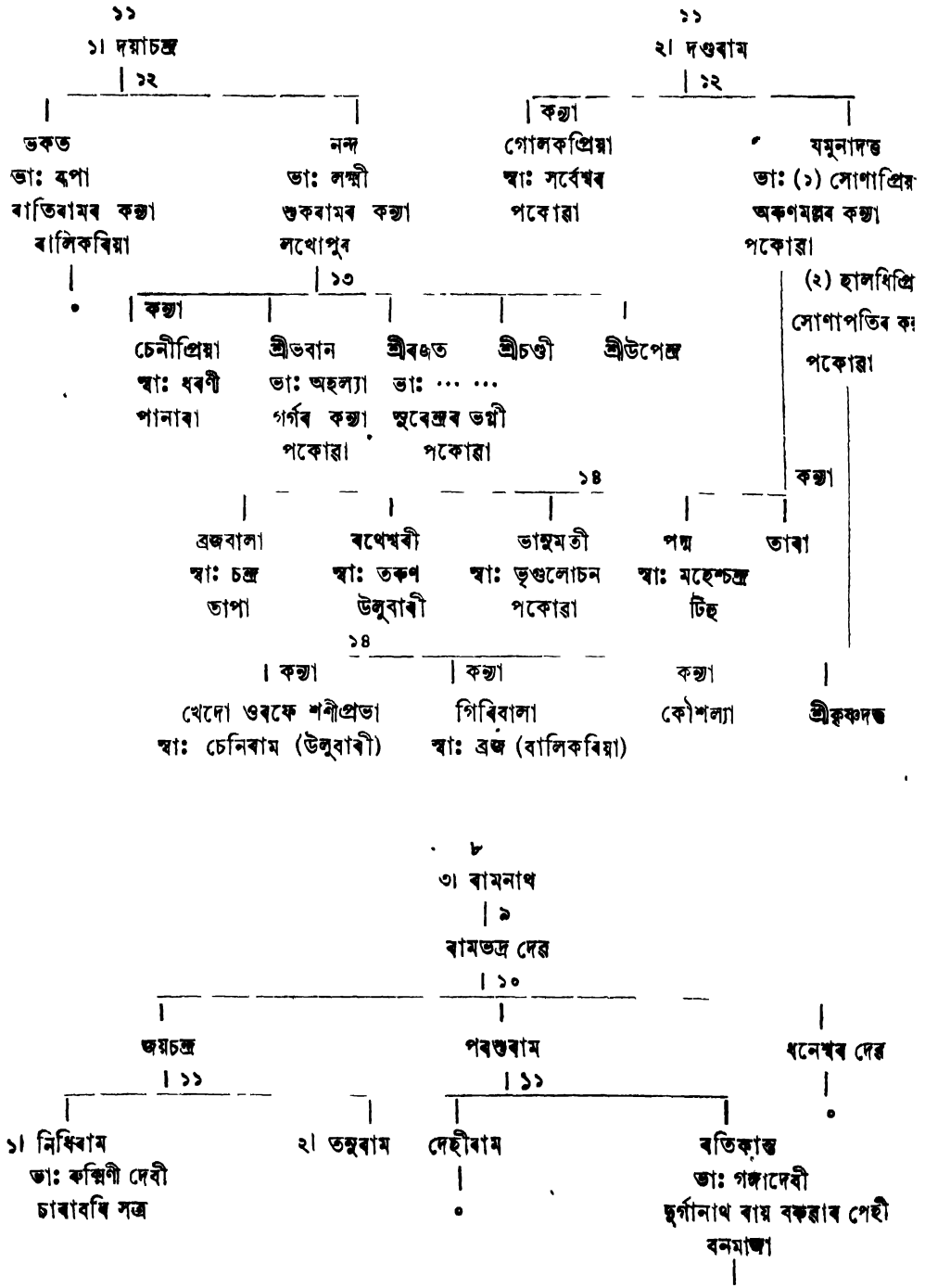
১০

২। উদয়চন্দ্ৰ

ভাঃ কমলপ্ৰিয়া

| ১১

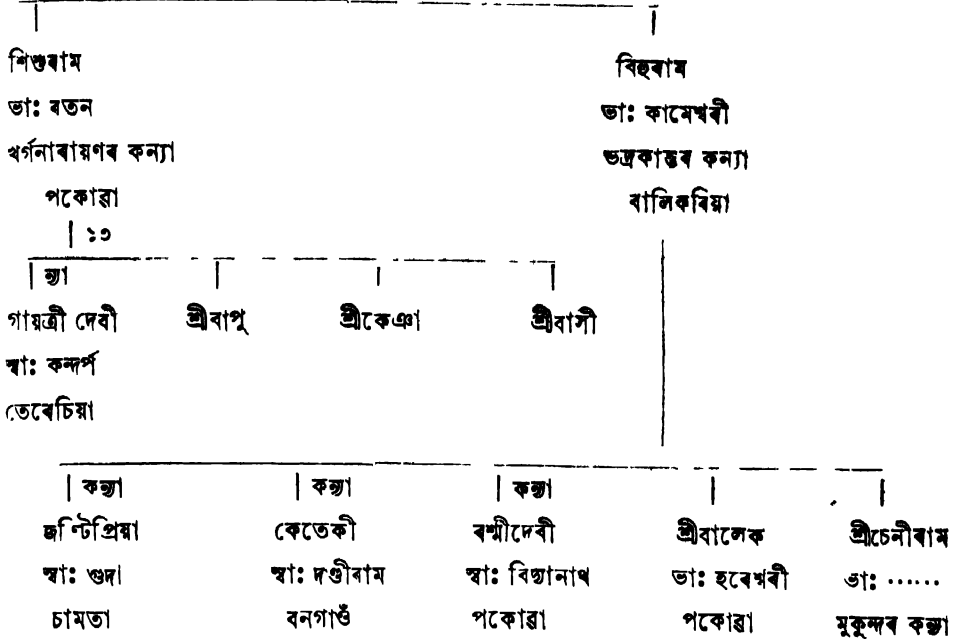
১। দয়াচন্দ্ৰ ভাঃ কুহীপ্ৰিয়া বিজয়ৰ কছা (সকেলী)	২। দত্তবাম ভাঃ নাৰায়ণ প্ৰিয়া নবহবিৰ কছা (লখোপুৰ)
--	--

১১

১। নিধিবাম

| ১২

এই বংশৰ বংশধৰসকলে নিছক শ্ৰীধৰ ভূঞাৰ বংশধৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে। তাপাৰ নাৰায়ণ গোমস্থা ৩ বলাকাৰিৰ পানীজ ভূঞাৰ বংশধৰসকলেও শ্ৰীধৰ ভূঞাকে মূল পুৰুষ বুলি দেখুৱায়। তিনিও বংশৰ গোত্ৰ এক—কাম্প। গতিকে তিনিওবংশ একে বংশ বুলি ধৰিব পাৰি কিন্তু ইবিলাকৰ ভিতৰত বৈবাহিক সৰ্ব্বদা টিছে, তদুপৰি নিকটত থাকি বংশ; এনে অৱস্থাত এক বংশ হোৱাটো সম্ভৱপৰ নহয়; বোধকৰোঁ হনিওজন ভিন্ন ভিন্ন শ্ৰীধৰ।

বালিকবিয়াৰ ক্ষেত্ৰীয়া চৌধাৰী ঘৰৰ ওপৰৰ সাত পুৰুষৰ শ্ৰীকীৰ্তি কলাপ বিশেষ পাবলৈ নাই; অষ্টম ৰম দীনমণি ভূঞাৰ কিছুমান কথা তলত লিখা ধৰণে শুনা যায় :—

(৮) ১। দীনমণিৰ পিতাৰ ওপৰত এজন মাহুছে বৰফুকনৰ দৰবাৰত এটা মোকদ্দমা কৰে। এই মূত্ৰে দীনমণি গুৱাহাটীক যায় আৰু ঘটনাক্ৰমে তেওঁ বৰফুকনৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰে। দীনমণিয়ে সৰুতে পকোৱা নামৰ অধ্যাপকৰ ওচৰত লিখা পঢ়া শিকিছিল; বৰফুকনে দীনমণিৰ বিজ্ঞা-বুদ্ধিৰ পৰিচয় পাই কিছু দিনলৈ তেওঁক দৰবাৰতে কাকতী কৰি ৰাখে। তাৰ পাচত দীনমণি চান্দকুটীয়া বুজৰ বকুৱা বকতমল

(ভকত মল্ল) মহাশয়ৰ গোমস্থা হয়। কামৰূপৰ ৰাজানা আদায় সঘন্ধে বোলে এই সময়ত ৰজা ঘবত কিবা বিচাৰ হৈছিল; দীনমণি নিজে গৈ সেই গোলামাল ভাঙি দিছিল; এই কাৰণে বোলে তেওঁক কাম-ৰূপৰ ছয়জন গোমস্থাৰ ওপৰত শিৰোমণি গোমস্থা পাতে; আৰু কামৰূপৰ সমস্ত পেৰা কাকত তেওঁৰ জিন্মাত ৰাখে। এই সময়ত আহোমৰাজে তেওঁক ৮০ পুৰা নিস্কৰ ভূগি দান কৰে। এই মাটি বৰ্তমান বংশধৰসকলে নিস্পিখেৰাজ ভাৱে ভোগ কৰে।

ইয়ান কিছুদিন পাচত ভোম্বৰ উপদ্বৰ হয়; দীনমণিয়ে অশেষ যত্ন কৰি সেই অত্যাচাৰ দমন কৰে; আহোমৰাজে তাতে সন্তুষ্ট হৈ তেওঁক ধৰ্মপুৰ যোজাৰ চামতা গাৱঁত এঘাৰ কুৰি পুৰা নানকাৰ ভূমি দান কৰে; ইয়াক আজি কালি কাইথাৰা খাত বোলে।

দীনমণি বকতমল্লৰ অতি প্ৰিয়লোক আছিল। বকতমল্ল স্বৰ্গী হোৱাত বোলে তেওঁৰ পুত্ৰ নাবালক সূৰ্য্যমলক বুজৰ বকরা বিষয় নিদি বিজয় নামৰ অপৰ লোকক এই বিষয় দিবলৈ বৰকুকনে স্থিৰ কৰে। দীনমণিয়ে সূৰ্য্যমলক লগত লৈ গডগাওঁ পায় আৰু নগৰত থকা বৰবকরাৰক ছাত কৰি বুজৰ বকরা বিষয় সূৰ্য্যমল্লৰ নামে মঞ্জুৰ কৰাই আনে। সূৰ্য্যমল নাবালক দেখি ছেনো দীনমণিক অধ্যক্ষ কৰে।

সূৰ্য্যমল সাবালক হোৱাত তেওঁক বুজৰ বকরা বিষয় সোধাই দি নিজে ক্ষেত্ৰিপৰগণাৰ চৌধাৰী হয়; আৰু এই সময়ত তেওঁ সাত গোট তিনি পোৱা ভকত পায়।

দীনমণি বৰ দানী পুৰুষ আছিল; আৰু দুখীয়াৰ দুখ দেখিলে তেওঁ সহায় নকৰি থাকিব নোৱাৰিছিল। এসময়ত এজন দৰিদ্ৰ ব্ৰাহ্মণে বোলে অন্ন কষ্টত পৰি এটি লৰা বঙালী নাৱৰীয়াৰ ওচৰত বিক্ৰী কৰিছিল। দীনমণিয়ে সংবাদ পাই ধন দি সেই ব্ৰাহ্মণ কুমাৰক উদ্ধাৰ কৰে। স্তনা যায় এই ব্ৰাহ্মণ বালক পৰবৰ্তী কালত এনে বিখ্যাত সাধক হৈ উঠিছিল।

২। **হৰিশ্চন্দ্ৰ**—দীনমণিৰ পাচত এওঁ ক্ষেত্ৰি পৰগণাৰ চৌধাৰী হৈছিল। এওঁ সাত্ত্বিক বলী আৰু সাধক পুৰুষ আছিল। এওঁৰ বংশৰ গুদা নামৰ এজন লোকো বৰ বলী আছিল আৰু দুয়ো ছেনো ডেৰ যোগ গধুৰ শিল এটা মাজে সময়ে ধোপ খেলাইছিল; কোনো কোনো সময়ত বোলে এই শিলটো চৈধ্যচাট দীঘল কৰাৰ নাম ঘবৰ ওপৰেদি দলিয়াইছিল; এই শিলটো বৰ্তমানে শ্ৰীযুত যুকুন্দ নাৰায়ণ পাটোৱাৰীৰ ঘৰত আছে।

৩। **লক্ষ্মীনাথ**—এওঁ বৰ বলী পুৰুষ আছিল; প্ৰবাদ আছে এওঁ বোলে হাবিৰপৰা অকলে এটা বনৰীয়া ম'হ ধৰি আনিছিল। এওঁৰ দিনতে মানৱ উৎপাত হয়। লক্ষ্মীনাৰায়ণ আৰু গুদাৰ যত্নত তেওঁ লোকৰ সেই অক্ষয়ত মানে বেচি উপদ্বৰ কৰিব নোৱাৰিলে।

লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ পাচত এই বংশৰপৰা চৌধাৰী বিষয় যায়। তেওঁৰ পাচত জগীৰথ আৰু নাতি ১১ মনো ৰথ ক্ৰমে পাটোৱাৰী হয়।

এওঁলোকৰ স্থাপিত বিগ্ৰহৰ নাম “লক্ষ্মীনাৰায়ণ”। কেইবাবাৰো গৃহদাহ হোৱাত প্ৰাচীন কাকত পত্ৰ ধ্বংস হয়।

গমঠা বংশ ।

১

ধৰণী মহী

| ২

জগদানন্দ গমঠা

বালিকবিয়া

পোঃ—নলবাৰী

মদাৰতোলা

পোঃ—বাইহাটা

| ৩

(১) ঘনশ্যাম

(২) বাধানাথ

(৩) নাৰায়ণ

(৪) সোণাবাম

| ৪

| ৪

সদাবাম

পৃথুবাম

পচা ওবকে পঞ্চনাথ

| ৫

| ৫

কৃষ্ণবাম

০

ভোলানাথ মুক্তিমাৰ

[মদাৰতোলাক যায়]

| ৬

বিষ্ণুবাম

| ৬

| কস্তা

| কস্তা

ডালিনী

বমাকান্ত

| কস্তা

| কস্তা

| কস্তা

ভাঃ চণ্ডীচৰণ চৌঃ

ভাঃ বহুমতী দেবী

বাধা

মাণিক

উত্তম

থাঙ্গ

মদাৰতোলা

মাধৱ বৰুৱাৰ কন্যা

শ্বাঃ সতবাম

শ্বাঃ শ্ৰীধৰ

শ্বাঃ মণিবাম

ভাঃ কমলা

বৰুৱাজানি

বালিকবিয়া

বালিকবিয়া

বালিকবিয়া

ঘিনাগামৰ কস্তা

বালিকবিয়া

| কস্তা

| কস্তা

| ৮

শ্ৰীযাদবচন্দ্ৰ দত্ত

তন্ত্ৰীপ্ৰিয়া দেবী

শ্ৰীশ্ৰীনাথ

ভাঃ ভাৰতীদেবী

শ্বাঃ বতিকান্ত

ভাঃ ভাগ্যপ্ৰিয়া

বহুনাথ পাটোৱাৰীৰ কস্তা

দালাং

মাধিনাৰায়ণৰ কস্তা

সকেলী

দীঘেলী

| ৯

| কস্তা

| কস্তা

| কস্তা

শ্ৰীপ্ৰভাত

শ্ৰীশৰৎ

শ্ৰীহৰিদাস

অমৃত

শ্ৰীমতী

শ্ৰীসিদ্ধনাথ

শ্বাঃ দেৱকান্ত

দালাং

৩

(৩) নাৰায়ণ

বালিকৰিয়া

তিতাবাম	ধনেশ্বৰ	কমলাকান্ত
৫	৫	৫
বামচৰণ		হলিবাম
৬	সভাবাম	মাষাবাম
সন্তবাম	৬	°
৭	দেহীবাম	°
শ্ৰীশান্তিবাম	ভাঃ বাধা	
৮	মণিবামৰ কন্তা	
২ কন্তা	বালিকৰিয়া	
শ্ৰীচিদানন্দ	৭	
শ্ৰীলোহিত	মিহীবাম	
	°	

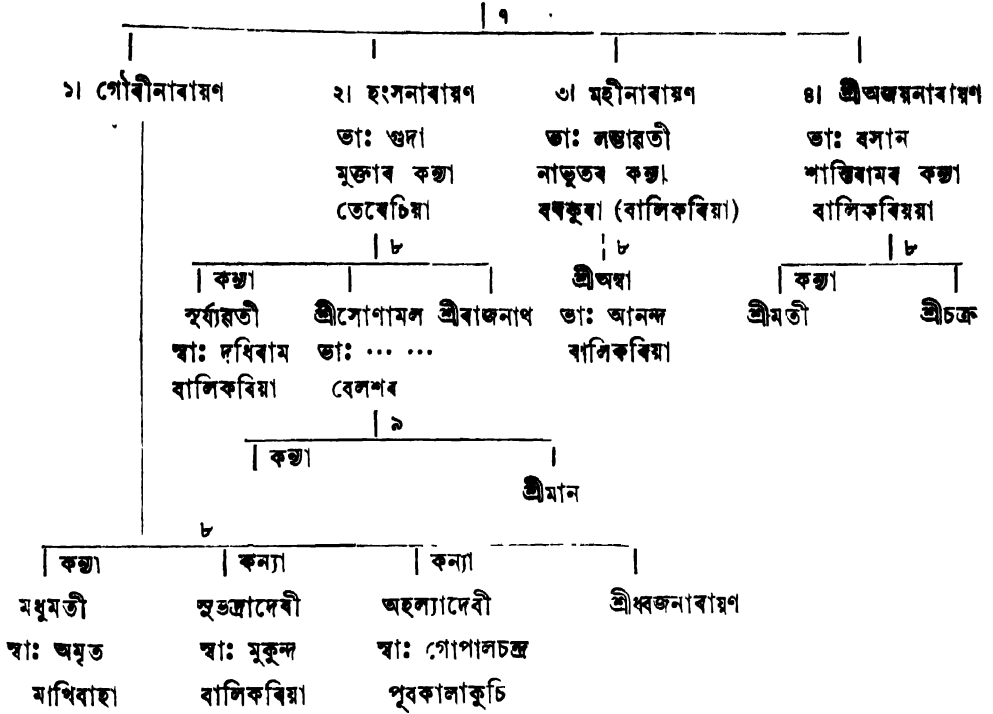
৩

(৪) সোণাবাম

১। সত্যনাৰায়ণ	২। হৰিনাৰায়ণ	৩। জয়নাৰায়ণ
৭		
দেবীবাম		°
কন্তা		
ভাগ্যপ্ৰিয়া		

বাঃ গেৰা ওবফে গৰ্গ (পানীগাওঁ)

২। হৰিনাৰায়ণ

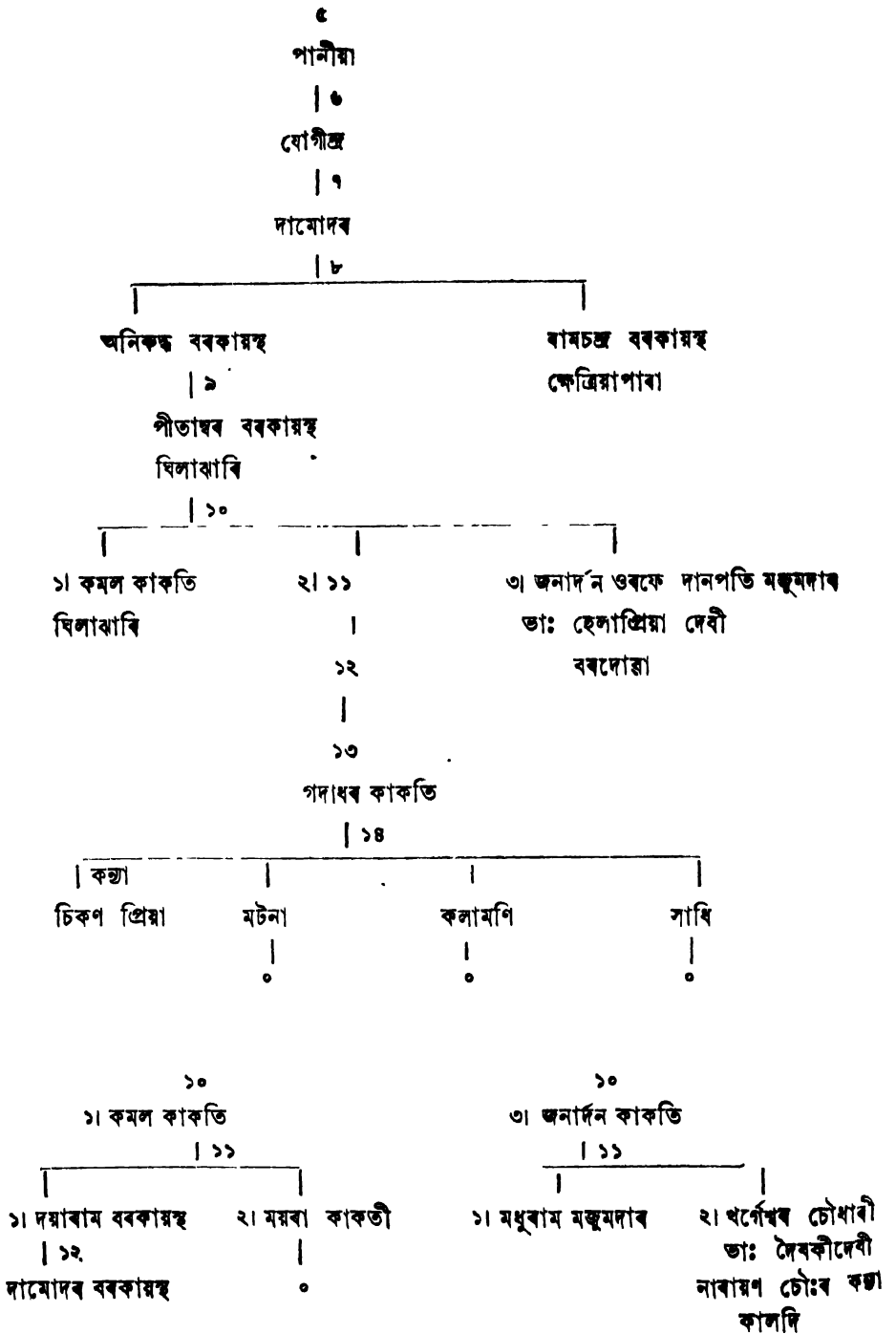

শ্ৰীশ্বৰ ভূঞাৰ বংশ।

- ১
শ্ৰীশ্বৰ ভূঞা
- ২
গদাধৰ ভূঞা
- ৩
জুন্দৰা
- ৪
গোবৰ্দ্ধন
- ভাঃ জামকাণ্ঠী দেবী
- ৫
পানীয়া ওবকে পানীজ ভূঞা

ঘিলাকাৰী

- গোঃ—বেলশৰ
- গোজ—কান্তপ
- শ্ৰীশ্বৰ—(অপ্.স্ব) নৈঞৰ আৰু কান্তপ
- যজুৰ্বেদ, কাৰ শাখা।

১২

দামোদৰ বৰকায়স্থ

| ১৩

শতৰাম
ভা: লক্ষ্মী
পানীগাওঁ

| ১৪

মাধৱৰাম
ভা: (১) সুবৰ্ণপ্ৰিয়া

লেখক তালুকদাৰৰ কছা

পথুৰা

(২) জন্টীপ্ৰিয়া দেবী

নায়ৰাম গমঠাৰ কছা (শুকেকুচি)

| ১৫

| কছা
বজ্জনপ্ৰিয়া
স্বা: আলো ডেকা
শিলা

| কছা
শয়নপ্ৰিয়া
স্বা: পৃথুৰাম
বড়ি

| কছা
হালধিপ্ৰিয়া
স্বা: সাধিৰাম
পথুৰা

|
শেহৰাম
|
০

|
অভিৰাম
ভা: লক্ষ্মীপ্ৰিয়া
বীৰমলৰ কছা
দাহদি

| ১৬

| কছা
বতিহ প্ৰিয়া
স্বা: গোবিন্দ
উলুবাৰী

|
১। পানীৰাম কায়স্থ
ভা: কদমপ্ৰিয়া
ৰূপনাথৰ কছা
উলুবাৰী

|
২। দধিৰাম
|
০

|
৩। সূৰ্য্য কায়স্থ
ভা: (১) নাৰায়নী
গজেন্দ্ৰৰ কছা
শুকেকুচি

|
৪। শ্ৰীমন্ত কায়স্থ
ভা: অম্বিকা
নীলকান্তৰ কছা
গণকগাওঁ

|
৫। চন্দ্ৰ কায়স্থ
ভা: সত্যৱতী
হলিৰ কছা
গণকগাওঁ

(২) ব্ৰজবালী

লক্ষ্মীমহন্তৰ কছা (কাপলা)

| ১৭

| কছা
বালাপ্ৰিয়া
স্বা: ভবন (চামতা)

| কছা
বীৰোপ্ৰিয়া

| কছা
মেজিপ্ৰিয়া

|
শ্ৰীযোগেশ

|
শ্ৰীপবন

১৬

১। পানীৰাম কায়স্থ

| ১৭

কন্যা				
গৌৰীবালা	শ্ৰীদণ্ডিৰাম	শ্ৰীনবীন	শ্ৰীফটিক	শ্ৰীপূৰ্ণ
স্বাঃ বসধৰ	ভাঃ কামাখ্যা	ভাঃ কামিনী প্ৰিয়া		
শিমলীয়া	মহিৰামৰ কছা বজালী	সভাৰামৰ কছা ববহাটা		

: ১৮

কছা	কছা	কছা
নাউমতী	তাৰাবতী	মাণিক কায়স্থ

১৬

৪। শ্ৰীমন্ত কায়স্থ

| ১৭

কছা	কছা	কছা	কছা	কছা	কছা
যোগমায়া	মাহিন্দী	পদ্মপ্ৰিয়া	চাকাপ্ৰিয়া	অন্নপ্ৰিয়া	শ্ৰীমহদৰ
স্বাঃ উত্তমচন্দ্ৰ	স্বাঃ অক্ষয় অধিকাৰী	স্বাঃ পদ্ম চৌঃ			
মানাহুকুটি	বামাখা	পকোৱা			

১৬

৫। শ্ৰীচন্দ্ৰ কায়স্থ

| ১৭

কছা	কছা	কছা	কছা
সৰস্বতী দেবী	গুণে	শ্ৰীসৰ্বানন্দ	শ্ৰীগিৰীশ
স্বাঃ জীৱন (উলুবাৰী)			

১১

২। খৰ্গেশ্বৰ চৌধাৰী

| ১২

পদ্মপানী মজুমদাৰ

ভাঃ সভাপ্ৰিয়া দেবী (বালিকবিয়া শ্ৰীযুত মথুৰ মহৰিৰ ঘৰৰ)

১২

পদ্মপানী মজুমদার

| ১০

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
চানাব আবু ববশলা দাশবাম	১। চক্রপানী চৌঃ তাঃ জালেহী ববশলা	২। অভিমজুম তাঃ গঙ্গাদেবী বীৰদত্ত কল্পা	৩। চিত্রসেন চৌঃ তাঃ কৃষ্ণপ্রিয়া লখোপুৰ	৪। গিবিধৰ চৌঃ তাঃ ভুবনেশ্বৰী চন্দ্রপতিব কল্পা বালিকৰিয়া

| ১৪

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
কপাদেবী গর্গাৰী চৌঃৰ মাতৃ পকোৱা	শঙ্কুৰীদেবী স্বাঃ বাঞ্চা কাকতি লখোপুৰ	মাইলতাদেবী স্বাঃ কীৰ্তিবাম চামতা	১। মম্ববাম চৌঃ তাঃ হৰেশ্বৰী শিলা	২। আনন্দিবাম চৌঃ তাঃ জন্টীপ্ৰিয়া লক্ষীপদৰ কল্পা	৩। তম্ববাম চৌঃ তাঃ সাজোপ্ৰিয়া দানোৰ কল্পা

| ১৫

পবোৱা

শিলা

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
অশ্ৰদ্ধাদেবী স্বাঃ অভিমজুমদাৰ মাখিবাহা	প্ৰতিমাদেবী স্বাঃ বালিকৰিয়া হলিবাম	হলিবাম তাঃ কুম্ববালা বগাৰ কল্পা শিলা	ভাগ্যবাম কৌশল্যা স্বাঃ নৰেন্দ্ৰচৌঃ খাতাবাবী	কল্পা কৌশল্যা তাঃ ধৰ্মেশ্বৰী বাজেন্দ্ৰ চৌঃৰ কল্পা (খাতাবাবী)	শ্ৰীচণ্ডীচৰণ চৌঃ শ্ৰীতুলসী তাঃ সৰ্বাবালা ছায়াবামৰ কল্পা মাখিবাহা

| ১৬

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
বন্দনী দেবা স্বাঃ পথাৰায় চৌঃ ববপেটা	কুম্ববালা নাউপ্ৰিয়া	শ্ৰীশশীচৰণ চৌঃ বি, এ,	শ্ৰীদেবীচৰণ শ্ৰীবামচৰণ শ্ৰীদশৰণ	শ্ৰীবলিচৰণ	শ্ৰীষাৰিক নাথ

১৬

১৩

১। চক্রপানী চৌধাৰী

| ১৬

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
কাঞ্চন দেবী স্বাঃ ডম্বক ববপেটা	নাউমালা দেবী স্বাঃ বেৰাভাঙা চাৰাববী	১। যুতলে তাঃ বতনপ্ৰিয়া শিলা	২। সিদ্ধিবাম তাঃ উলেহী নাউধনৰ বস্তা পথুৰা	৩। ভকত চৌঃ তাঃ কামেশ্বৰী বামৰ কল্পা পথুৰা

১৪

২। সিদ্ধিবাম

| ১৫

যজ্ঞবাম ভা: (১) শ্ৰেভাবতী পকোৱা (২) কোশল্যা বহুব কন্যা (মাধিবাহা)	পদ্মবাম চৌ: ভা: লক্ষপ্ৰিয়া নবাৰ কন্যা জুনকুচি ১৬	কেশৱ চৌধাৰী ভা: জগদা শিবচৰণৰ কন্যা মনাৰতোলা ১৬	কন্যা মোহনপ্ৰিয়া শ্বা: মণিবাম বৰশলা	কন্যা দয়াপ্ৰিয়া শ্বা: ধনেশ্বৰ শিমলীয়া			
কন্যা হৰবালা শ্বা: মদন (শিমলীয়া)	কন্যা তৰুবালা	শ্ৰীৰমেশ	শ্ৰীকৰুণা	শ্ৰীদনান্দন	শ্ৰীউমেশ	কন্যা মাকোপ্ৰিয়া	শ্ৰীকৰুণ

১৩

৩। চিত্ৰসেন চৌধাৰী
ভা: কৃষ্ণপ্ৰিয়া দেবী
লখোপুৰ

| ১৪

কন্তা ডালিমী শ্বা: মধুবাম শুকেকুচি	হৰিনাথ চৌ: উদাস	শান্তিবাম চৌ: ভা: সত্যপ্ৰিয়া ভৰথবামৰ কন্তা উলুবাৰী ১৫	অমৃতবাম				
কন্তা পুষ্পপ্ৰিয়া দেবী শ্বা: সাধিবাম কাকতী দাহদি	কন্যা জয়ন্তীপ্ৰিয়া	কন্তা গোপালপ্ৰিয়া	কন্যা তাৰাপ্ৰিয়া	কন্যা বীৰসেন	কন্যা শ্ৰীজয়চন্দ্ৰ ওৰফে	কন্যা শ্ৰীইন্দ্ৰসেন	কন্যা শ্ৰীবহুকাণ্ড
	শ্বা: ধনীবাম	শ্বা: প্ৰিয়নাথ	শ্বা: গুণেশ্বৰ	বিষ্ণুবাম চৌ: ভা: (১) অতুলবালা যজ্ঞনাৰায়ণ অধিকাৰীৰ কন্তা দলগোমা (২) কিৰণবালা পুষ্পধৰৰ কন্যা বড়ী কন্তা বেবতীপ্ৰিয়া	ভা: (১) ভোপদী ববিবাম তালদাৰৰ কন্যা ধৰমতলা (২) অমৃতপ্ৰিয়া বলিৰামৰ কন্তা শিলা কন্তা অৰাবালা	ভা: ভাগ্যলতা পদ্মবাম মঞ্জুমাধব কন্যা ধৰমতলা কন্যা নাউমাৰো কন্যা চন্দ্ৰবালা	

১৩

৪। গিৰিধৰ চৌধাৰী

ভাঃ ভুবনেশ্বৰী দেবী

চন্দ্ৰপতি চৌঃৰ কছা (বালিকৰিয়া)

| ১৪

কছা	কছা	কছা		
উলাহপ্ৰিয়া	থানেশ্বৰী	মায়াদেবী	১। ধৰণীধৰ চৌঃ	২। জানকীনাথ
স্বাঃ হলিৰাম	স্বাঃ দেহীৰাম	স্বাঃ ষাফুৰাম	ভাঃ নবেশ্বৰীদেবী	ওৰফে অনাদাৰ
উলুবাৰী	চাৰাবড়ী	লখোপুৰ	পৃথুৰামৰ কছা	ভাঃ থানেশ্বৰী
		কছা	খাৰশিঠা	জয়দত্তৰ কছা
		বিষ্ণুপ্ৰিয়া	১৫	পাটবাউসী
		স্বাঃ ভুবন চৌঃ (চেঙা)		

কছা	কছা		
ধৰ্মেশ্বৰী	পদ্মাবতী	শ্ৰীধৰীধৰ চৌধাৰী	ওৰফে বসুধৰ চৌঃ
		কালীধৰ মৌজাদাৰ	
		ভাঃ সুল্লৰপ্ৰিয়া দেবী	
		হৰিশ্চন্দ্ৰ বায় চৌঃৰ কছা (বনমাজা)	

| ১৬

কছা	কছা	কছা	কছা	কছা			
শাবদাদেবী	গোপালপ্ৰিয়া	বোহিনীদেবী	বিষ্ণুপ্ৰিয়াদেবী	কমলা	অন্নদা চৌঃ	শ্ৰীগজাধৰ চৌঃ	বি,এল শ্ৰীজগতধৰ
স্বাঃ দেবেন্দ্ৰ	স্বাঃ প্ৰতাপ	স্বাঃ গজানাথ	স্বাঃ বিচিত্ৰ	স্বাঃ উপেন্দ্ৰ		ভাঃ বেবতীদেবী	ভাঃ গিৰিজা
শিখাগা বি,এ,	তেবেচিয়া	চামতা	নাৰায়ণ দত্ত	শিমলীয়া		হৰেন্দ্ৰনাৰায়ণৰ কছা	পৰমানন্দ চৌঃৰ কছা
শালকোচা			বকরা (খাতাবাৰী)			বনগাওঁ	দৌলাশাল

| ১৭

শ্ৰীদীনেশ চৌধাৰী

শ্ৰীশশধৰ

শ্ৰীহলধৰ

পদ্মধৰ (মৃত্যু)

১৪

২। জানকীনাথ চৌধাৰী

কছা
পুণ্ডমাদেবী

শিবনাথ চৌঃ

ভাঃ (১) কোঁশল্যাদেবী

কীৰ্তনৰ কছা (কপিয়াবাধান)

(২) চাম্পাপ্ৰিয়া দেবী

দেহজুৰৰ কছা (চামতা)

| ১৬

কছা		কছা
উষাদেবী	শ্ৰীমতীন্দ্ৰ চৌধাৰী	শ্ৰীপবিত্ৰ চৌধাৰী
স্বাঃ বজত (শিলা)		

১৪

৩। দুৰ্গাবাম চৌধাৰী

| ১৫

কন্যা	কন্যা			
সৰ্বেশ্বৰীদেবী	জলেশ্বৰী	মহীৰাম চৌ:	হংসনাথ চৌ:	শ্ৰীৰঞ্জনী চৌ:
স্বা: নবীন বৰুৱা	স্বা: শৰৎ বৰুৱা	ভা: শশীদেবী	ভা: কৌশল্যা দেবী	ভা: গিৰীবালা
শালকোচা	হালসাং গোবীপুৰ	পৰ্বতবায়ৰ কন্যা	বামেশ্বৰৰ কন্যা	সমুদ্ৰ চৌ:ৰ কন্যা
	ঘুমা	শিমলীয়া	বঙ্গালী	খাতাবাৰী

| ১৬

| ১৬

| ১৬

কন্যা	কন্যা		কন্যা		কন্যা	
জানকীপ্ৰিয়া	মাহিজী	শ্ৰীধনশ্ৰাম	বিকবালা	শ্ৰীহৰাজ চৌ:	ভবানীবালা	শ্ৰীসকবাপু
			বিষ্ণুপুৰত বিয়া দিছে			

১১

১। মধুবাম মজুমদাৰ

| ১২

গোবিন্দ মজুমদাৰ

| ১৩

আজুবাম মজুমদাৰ

ভা: হৰমায়া (অজয় পাটোৱাৰীৰ পেহী)

বালিকবিয়া

| ১৪

কৃষ্ণবাম মজুমদাৰ

ভা: মাইপ্ৰিয়া

পথুৰা

| ১৫

চিতাৰাম মজুমদাৰ

ভা: চম্পাৱতী

বমানাথৰ কন্যা (উলুবাৰী)

| ১৫

কন্যা	কন্যা			কন্যা	কন্যা		
কুহিপ্ৰিয়া	পানীপ্ৰিয়া	হাঁহিবাম	জীউবাম	চন্দ্ৰপ্ৰিয়া	শান্তিপ্ৰিয়া	১। বিহুৰাম	২। বংশীৰাম
স্বা: বাণকসেন	স্বা: ধনেশ্বৰ	ভা: সোণাপ্ৰিয়া	ভা: মাইপ্ৰিয়া	স্বা: পদ্মনাথ	স্বা: পদ্মেশ্বী	ভা: গঙ্গাপ্ৰিয়া	
শুকেকুচি	শিমলিয়া	গোবীৰ কন্যা	মধুৰ ভগ্নী	শুকেকুচি	ডিবোৱা	উত্তমৰ কন্যা	
		শুকেকুচি	বনগাওঁ			বড়ী	

| ১৬

| কন্যা

সিদ্ধুবাম মজুমদাৰ

ভা: শৰৎ কুমাৰী

পদ্মধৰৰ কন্যা (তাঁপা)

| ১৭

শ্ৰীলত্যানাথ মজুমদাৰ

জানকী

স্বা: ললিতচন্দ্ৰ

পকোৱা

১৫

১ বিহুৰাম

| ১৬

কন্তা					
পার্বতীপ্ৰিয়া- দেবী	শ্ৰীশৰৎচন্দ্ৰ মজুমদাৰ	শ্ৰীভোগীৰথ	শ্ৰীলোহিতচন্দ্ৰ	শ্ৰীমাধৱচন্দ্ৰ	
স্বাঃ গণেশ চৌধাৰী	ভাঃ বীণবালা	ভাঃ ভাগ্যৱতী	ভাঃ বসন্তীপ্ৰিয়া		
মাধিবাহা	অক্ষয় বায় চৌঃব কন্তা দিক্ৰুৱা	হলিধামৰ কন্তা বেণ্ডি নলবাৰী	অমৃত মজুমদাৰৰ কন্তা ধৰমতোলা		
	১৭		১৭		১৭
কন্তা			শ্ৰীকুমুদ		
বৰণালা	শ্ৰীকণক	শ্ৰীভগবাণ	শ্ৰীদুলাল	শ্ৰীদীঃমেশ	শ্ৰীপ্ৰবোধ
স্বাঃ বহু					
চামতা					শ্ৰীগবেশ
					শ্ৰীকমল

১৫

২। বংশীৰাম মজুমদাৰ

ভাঃ (১) লক্ষ্মপ্ৰিয়া

বলোডেকাৰ কন্তা (মাধিবাহা)

(২) কাচোপ্ৰিয়া

বুদ্ধিলহকৰৰ কন্তা (কালদি)

	কন্তা	কন্যা
বস্তাবতী	দৈবকীদেবী	অম্বিকাবালা
স্বাঃ দণ্ডীৰাম	স্বাঃ শশীধৰ	
চামতা	শিমলীয়া	

শ্ৰীধৰ ভূঞাৰ বংশাৱলী—

এই বংশৰ কুল গুৰু হৰিদেৱী বৰকৈহাটি সত্ৰৰ বশিষ্ঠ গোত্ৰৰ হৰিমিশ্ৰ দেৱৰ বংশধৰসকল। যিসকল কায়স্থ ভূঞা কামৰূপলৈ আহে তাৰ ভিতৰত শ্ৰীধৰ ভূঞা এই বংশৰ আদি পুৰুষ। মহাহুত্ৰ শ্ৰীধৰ ভূঞা শস্যান্য কায়স্থ ভূঞাৰ সৈতে সনদ আৰু মাটি-বাৰী বজাৰপৰা পাই লেঙামাণ্ডৰি নামে ঠাইত বসতি পৰিছিল। বৈদেশিক ৰাজ্যৰ সীমা প্ৰবন্ধৰ কাৰণে কায়স্থ ভূঞাবিলাকক বৈদেশিক সীমাত মাটি-বাৰী আৰু শাসন ক্ষমতা দি বজাই প্ৰতিষ্ঠিত কৰে। ভূঞাবিলাকৰ বসতি স্থান এই লেঙামাণ্ডৰি ভূটীয়া ৰাজ্যৰ

সীমা আৰু দুৱাৰ আছিল। শিবোমণি ভূঞাজনৰ অধীনত অন্যান্য ভূঞাক বৰকায়স্থ বাবত বখা হয়। প্ৰকাশ থাকে যে এই বৰকায়স্থ ভূঞাবিলাকে সৈন্যাদি সংগ্ৰহ কৰি আৰু নিজেও যুদ্ধ ক্ষেত্ৰত গৈ বৈদেশিক শত্ৰুৰ আক্ৰমণৰপৰা দেশ ৰক্ষা কৰিব লাগিছিল। ঘিলাজাৰী কায়স্থ বংশৰ পূৰ্ব পুৰুষ শ্ৰীধৰ ভূঞাও এই বৰকায়স্থ বাবতে লেঙামাণ্ডৰিত বসতি কৰি আছিল। কালক্ৰমে তেওঁৰ পৰলোক গমনৰ লগে লগে তৎপুত্ৰ গদাধৰ ভূঞা, গোবৰ্দ্ধন ভূঞা আদিয়ে পৈত্ৰিক পদত অভিষিক্ত হয়।

গোবৰ্দ্ধন ভূঞা বৰকায়স্থ বাবত থকা সময়ত কামৰূপৰ প্ৰজাবিলাকৰ ওপৰত ভোটৰ অত্যাচাৰ হয়। ভোটবিলাক পৰ্বতৰপৰা নামি আহি প্ৰজাবিলাকৰ ধান, ধন লুণ্ঠন কৰি নিবলৈ আৰম্ভ কৰে। এই উপদ্ৰৱৰ সময়ত শিবোমণি ভূঞাৰ অনুমতি ক্ৰমে গোবৰ্দ্ধন ভূঞা বৰ কায়স্থে সৈন্যাদি সংগ্ৰহ কৰি লুণ্ঠনকাৰী ভোটবিলাকক উচিত শিক্ষা দি পৰ্বতৰ গুৰিলৈ খেদি নিয়ে। ভোটবিলাকে গোবৰ্দ্ধন ভূঞাৰ হাতত সেকা পাই পৰ্বতলৈ ঘূৰি যায় আৰু পিচৰ বছৰত উপযুক্ত বল সংগ্ৰহ কৰি গোপনে আহি অকস্মাৎ লেঙামাণ্ডৰিত থকা ভূঞাবিলাকৰ ঘৰ আক্ৰমণ কৰে। এই আক্ৰমণৰ পাচত শিবোমণি ভূঞা উজাই যায়। এই সময়ত গোবৰ্দ্ধন ভূঞাৰ ভাৰ্যা শ্ৰামা কান্তী দেবী সপ্তম মাহৰ গৰ্ভৱতী আছিল। যেতিয়া ভোটে আহি তেওঁলোকৰ ঘৰ আক্ৰমণ কৰে, তেতিয়া তেওঁ স্বামীৰ অনুমতি ক্ৰমে পলাই গৈ এখন বিলৰ পানীত ডুবি থাকি আত্মৰক্ষা কৰিছিল। ভোটবিলাক পৰ্বতলৈ ফিৰি যোৱাত তেওঁৰ স্বামী কুলত কোনো জীৱিত নাথাকা হেতু পুৰোহিত ব্ৰাহ্মণৰ ঘৰত আশ্ৰয় গ্ৰহণ কৰে। তাত প্ৰসন্ন ঠে তেওঁ এটা স্তপুত্ৰ লাভ কৰে। পানীত ডুবি গৰ্ভ ৰক্ষা কৰা বাবে তেওঁৰ নাম পানীয়া ওৰফে পানীৰু বখা হয়। পানীন্দ বৰকায়স্থ বয়ঃ প্ৰাপ্ত হৈ পুৰোহিতৰ সহিত ৰজাৰ দেৱানৰ ওচৰলৈ গৈ পৈত্ৰিক সনদ ও মাটি-বাৰী প্ৰাৰ্থনা কৰে, কিন্তু ৰজাই বংশৰ ভিতৰত একেজন মাত্ৰ মাহুছ দেখি পূৰ্বৰ সমুদায় বৃত্তি নিদি তাৰ ভিতৰৰ ৬ ভাগ বৃত্তি বা মাটি-বাৰী দিবলৈ আদেশ কৰে।

পূৰ্ব পৈত্ৰিক বাসস্থান লেঙামাণ্ডৰিত সবংশে বিনাশ আৰু সম্পত্তি নাশ হোৱাৰ কাৰণে পানীয়া বৰকায়স্থৰ মামেকে পুনৰায় তাত থাকিবলৈ পুতেকক নিষেধ কৰে, আৰু ক্ষেত্ৰপৰগণাৰ ভিতৰত আত্মীয় কটুৰ থকাত ক্ষেত্ৰি পৰগণালৈ আহিব কয়। মাতৃ বাক্য অনুসাৰে পানীয়া বৰকায়স্থ সৰুক্ষেত্ৰী পৰগণাৰ ঘিলাজাৰী গাৱঁত আহি বসতি কৰে, আৰু ৰাজদত্ত ভূমি ক্ষেত্ৰি পৰগণাত লৈ অত্যাচাৰ বৰকায়স্থৰ লগত শাসনকৰ্ম্যত নিযুক্ত থাকে। পানীয়া বৰকায়স্থ সৰুক্ষেত্ৰী পৰগণাক অহাত যি যি মাটি-বাৰী আৰু মাহুছ আদি ৰজাৰপৰা পাইছিল তাক ১১৩৫ চনৰ তেওঁৰ বংশৰ জনাৰ্দন কাকতিৰ নামৰ বন্দ্যবন্তি পেৰা কাকতৰপৰা উদ্ধৃত কৰি তলত দেখুৱা হ'ল।

সন ১১৩৫ সনৰ পেৰা

জিহ্মা তাপা কুণ্ডপাৰ

পৰগণা সৰুক্ষেত্ৰে

মৌজা ঘিলাজাৰী

ভাল মাহুছ

জনাৰ্দন কাকতী

জমি ২০০ সেৰ। প্ৰতি সেৰে ২৪ পুৰা বা ২৬ বিঘাকৈ ৪৮০০ পুৰা বা ১২২০০ বিঘা।

পাইক	সন ১১৩৫ সাল	
	জমি	
কাহুয়া বৈষ্ণ	...	১—১০
হৰিকেশৰ বেটা		
পদ্ম কং বা কলিতা	...	১—১০
হুন্দুৰা চং বা চাৰাল	...	১—১০
দামুয়া চং বা চাৰাল	...	১—১০
বামুন		
ৰামনাৰান	...	১—১০
নিমু	...	১—১০
সৰ্বেশ্বৰ	...	১—১০
গণক		
বুন্ন	...	১—১০
মগণীয়া ফকিৰ		
আলিয়া ওং বা মোচলমান	...	১—১০
ভাল মানুহ বা জ্ঞাতি		
ছান্দা কায়স্থ	...	১—১০
জয়		
নিজ পাইক	... ৫ ঘৰ	
বামুন	... ৩ ”	
গণক	... ১ ”	
জ্ঞাতি	... ১ ”	
	মুঠ—১০ ঘৰ	

পানীয়া ওৰফে পানীন্দ্র বড়কায়স্থ বজাৰপৰা ২০০ সেৰ জমি (৪৮০০ পুৰা বা ১২২০০ বিঘা), বৈষ্ণ, কলিতা, চৰাল ও মোচলমান পাইক ৫ ঘৰ, বামুন ৩ ঘৰ, গণক ১ ঘৰ ও জ্ঞাতি ১ ঘৰ মোট ১০ ঘৰ মানুহ পায়, সৰুকৈ পৰগণাৰ ঘিলাঝাৰী গাৱঁত বাস কৰি অহেৰে থাকে। তেওঁৰ পৰিনাতি অনিৰুদ্ধ বসুদেৱৰ পাত্ৰ হয়। অনিৰুদ্ধে ২য় স্বৰূপ ভাগৱত লিখিছিল।

“জয় জয় বসুদেৱ নৃপতি বাচোক।
সাগৰ মেখলা পৃথিবীৰ ৰাজ্য হোক ॥
তাহাৰ প্ৰসাদে লোক মহা আনন্দিত।
কৰে নিবস্তবে সেৱা ক্লঞ্চ চৰণত ॥
যাব সুমঙ্গল কীৰ্তি জুৰি দিগপাশ।

কৰে বৰ ৰাজ্য তাক সত্যত প্ৰকাশ ॥
সেই মহা নৃপতিৰ বিশ্বাস সম্প্ৰতি।
অনিৰুদ্ধ নামে কায়স্থৰ দলপতি ॥৩২৫
ষিতীয় স্বৰূপ কথা অনেক প্ৰৱন্ধে।
মতি অহুসাৰে বিৰচিলো পদ বন্ধে ॥”

অনিকল্পৰ বামচক্ৰ নামে আৰু এজন ভায়েক আছিল। তেওঁ ভায়েকৰ সৈতে বিভিন্ন হৈ বৰ্তমান কেক্সিয়াপাৰা নামৰ গাঁৱত গৈ বসতি কৰে।

অনিকল্পৰ পুতেক পীতাম্বৰ। এওঁ বৰকাৱয় বাবতে থাকে। এওঁৰ সময়ত বিশেষ কোনো ঘটনা নাই। শাস্তিৰে সৈতে বাপতীয়া বৃত্তি উপভোগ কৰি জীৱন কটায়।

পীতাম্বৰৰ ৩ জন পুত্ৰ। ৩য় পুত্ৰ জনাৰ্দন কাকতী। এওঁ দাতা, জ্ঞানী আৰু ডাঙৰ বাজ নীতিবিদ্ৰূপীৰ পুৰুষ আছিল। এওঁ নিজৰ বিছা বুদ্ধিৰ গুণত কামৰূপৰ জমি-জমা চন্দ বস্ত্ৰৰ ভাৰ প্ৰাপ্ত হয়, আৰু নিজৰ কৰ্মৰ গুণত বজা আৰু মটী বৰফুকনৰ প্ৰিয়পাত্ৰ হৈ উঠে।

জনাৰ্দন কাকতী লগৰীয়া বিষয়াৰ ষড়যন্ত্ৰত কাৰাকল্প হৈছিল; তেওঁৰ ভাৰ্যা হেলাপ্ৰিয়া দেবী স্বপ্নত সেই কথা জানিবলৈ পাবে আৰু ঘৰত থকা বাজেস্বৰ শালগ্ৰাম মূৰ্তিক অথও প্ৰদীপ আৰু পৰমাৱশ্যে ভোগ, নাম-কীৰ্তন আদি কৰি স্বামী ফিৰি অহাৰ কাৰণে অথও ব্ৰত আৰম্ভ কৰে। এনেদৰে হেলাপ্ৰিয়া দেবীয়ে এমাহ ব্ৰতাবলম্ব কৰাত বজাক স্বপ্নত এজন ব্ৰাহ্মণে জনাৰ্দন কাকতীক ভিক্ষা খোজে। বজাই সপোন দেখি পুৱা বেলা বন্ধিশাললৈ আহি দেখে যে, বন্ধি জনাৰ্দন কাকতী শৃঙ্খল মুক্ত হৈ কাৰাগাৰত বহি আছে। কোনে তেওঁৰ শৃঙ্খল গুচালে বুলি সোধাত কলে মহাৰাজ, নিশা সপোনত শুকদেৱক দেখি, সেৱা কৰিব খোজোঁতে মোৰ শৃঙ্খল ভাঙি গল। শাৰ পাই দেখোঁ যে শুকদেৱ মোৰ দাক্ষাত্যত নাই, আৰু শৃঙ্খলো ছিঙি গৈ মাটিত পৰি আছে। বজাই বাতি দেখা সপোনে সৈতে জনাৰ্দন কাকতী মজুমদাৰৰ সপোনৰ কথা মিল দেখি ধৰ্মত: জনাৰ্দন কাকতীক নিৰ্দোষী সাব্যস্ত কৰি কাৰামুক্ত কৰে আৰু পূৰ্ব মজুমদাৰী পদও দিয়ে। কিন্তু জনাৰ্দন কাকতী বিষয় বিষ বুলি পুনৰ গ্ৰহণ নকৰিলে। পৈত্ৰিক বৃত্তিয়ে তেওঁৰ জীৱিক নিৰ্বাহৰ পক্ষে যথেষ্ট জ্ঞান কৰি উজনিৰপৰা ঘৰলৈ উভতি আহে। ঘৰলৈ আহি দেখে যে তেওঁৰ পতিব্ৰতা পত্নী হেলাপ্ৰিয়া দেৱী ব্ৰতাবলম্ব কৰি নিত্য নাৰায়ণ পূজা, হোম আৰু কাঙালী ভোজন আদি স্বত্বায়ণ কৰি স্বামীৰ আগমন প্ৰতিক্ষায় শোকাকুল হৈ বহি আছে। পত্নীৰ শুভাশুভান দেখি তেওঁৰ হৃদয় গলিত হল আৰু এই শুভকৰ্মে তেওঁৰ কাৰামোচন জানি তেওঁৰ পত্নীৰ প্ৰতিষ্ঠিত ব্ৰত চিৰস্বৰণীয় কৰিবৰ মনেৰে ৩ টি পাহুশালা নিৰ্মাণ কৰি পথিকক অন্ন-জল আৰু বাসস্থান দান কৰিবলৈ ধৰিলে। এই পুণ্যৰ কৰ্মৰ ফলে তেওঁ দানপতি নামেৰে সৰ্বত্ৰ পুঞ্জিত হল। তেতিয়াৰপৰা এওঁৰ নাম দানপতি মজুমদাৰ হল।

কথিত আছে যে এসময়ত কালদিৰ বৃজৰ বক্ৰা ৰাউনীলৈ যাওঁতে ঘটনাক্ৰমে দানপতি মজুমদাৰৰ পাহুশালাত থাকিব লগা হয়; আৰু মজুমদাৰৰ লগত মিত্ৰতা কৰে। উভয়ৰ মিতালিৰ চিহ্নস্বৰূপে জনাৰ্দনৰ ২য় পুত্ৰ খৰ্গেশ্বৰসৈতে নাৰায়ণ চৌধাৰী বৃজৰ বক্ৰাৰ কন্তা দেৱৰাজৰ ভগিনী দৈৱকী দেবীৰ বিবাহ হয়। কন্তাক বিবাহ দি বৃজৰ বক্ৰাই জোৱায়েকক বিষয় দিবলৈ মন কৰে। কিন্তু বাপেকৰ মজুমদাৰ পদ বজা ভিন্ন আনে দিব নোৱাৰাত সেই কাম হঠাতে পোৱা অসাধ্য ভাবি সৰ্বক্ৰমে পৰগণাকে ছুতাগ কৰাই নিজ বাসিন্দা খণ্ডত জোৱায়েক খৰ্গেশ্বৰ কাকতীক চৌধাৰী কৰি দিয়ে। সেই সময়ৰপৰা এই বংশৰ এই কামতে চৌধাৰী উপাধি হয়। খৰ্গেশ্বৰ চৌধাৰীৰ পুত্ৰ পদ্মপাণি মজুমদাৰ, এওঁৰ সময়ত মাতামহৰ চেষ্টাত পুনৰায় পিতামহৰ পদ কামৰূপৰ মজুমদাৰী পদ বজাবপৰা পায়। তেতিয়া

আহোম বংশৰ শিৱসিংহ বজাৰ ৰাজত্বৰ অৱসান সময়লৈ সমুদ্ৰায় কামৰূপৰ পৰগণা আৰু দুহাৰবিলাকৰ জমি জমাৰ হিচাব কৰি লক কুকনৰ ওচৰত সোধোৱা যজুমদাৰৰ প্ৰধান কাম আছিল। এইৰ সময়ত মান বিজ্জোহ হয়। মানে ৩ বাৰ গৃহ লুণ্ঠন কৰে। ৩য় বাৰত মান জৰী হয়; আৰু সমুদ্ৰায় দালা মাল নিয়ে। হাতীৰপিঠিৰ গোবিন্দদেৱ শৰ্মা ওজা প্ৰকৃতিয়ে মানক পৰাজয় কৰে কিন্তু এক তাম্ৰকলক বাদে আন আন বস্তু কিৰং নাপায়। ১ম আৰু ২য় বাৰ মানক জয় কৰি দুখন তৰোৱাল কাটি ৰাখিছিল। এখন তৰোৱালৰ মাজেদি বন্দুকৰ দৰে গুলি মাৰিব পৰা আছিল। এই মান বিজ্জোহৰ পাচতে আহোম ৰাজ্যৰ অৱসান ঘটে আৰু বুটিচৰ আগমন হয়; আৰু এওঁৱে লাখেৰাজ জমিৰ বৃটিচ শাসনৰ পতন ফলচলা (১৮২৬ খৃঃ) গ্ৰহণ কৰিছে। কিন্তু তাম্ৰকলকখন দাখিল কৰাত সেনাপতি কৰ্ণেল কিটিং ৰে চাহাবৰ আমোলত টিলং পাহাৰত ঘৰত জুই লাগি দাখিলা তাম্ৰকলক নষ্ট হোৱাত পেৰা কাকতৰ সাহায্যে জমি বহাল কৰিব লগা হোৱাত ভালেমান জমি বাজেয়াপ্ত হৈ যায়। বাজেয়াপ্ত জমিবিলাকৰ এখন ৩০০ টকা ৰাজত্বৰ চমুৱা (ইণ্ডিপেণ্ডেণ্ট-স্বতন্ত্ৰ মহল হয়)। সেই চমু খাজানাৰ লীলামত বিক্ৰী হৈছে।

পদ্মপাণিৰ পুত্ৰ চক্ৰপাণি, অভিমন্যু, চিত্ৰসেন, গিৰিধৰ আৰু বজ্জবাম। পূৰ্বপুৰুষৰ যুৱৰ চিহ্ন বাক বা ঢাল এখন এতিয়াও এই বংশৰ হাতত আছে।

পদ্মপাণিৰ ৫ম পুত্ৰ বজ্জবাম পাটোৱাৰী, বালিকবিয়াৰ চন্দৰ চৌধুৰীৰ কনিষ্ঠা কন্যাক বিবাহ কৰাইছিল। এওঁ অতি সুশ্ৰী পুৰুষ আছিল। এওঁ চান্দকুচিত পাটোৱাৰী কাম কৰে আৰু তাৰে বজ্জবাম বৰুৱাৰ লগত বন্ধুতা হৈছিল। তাৰ পাচত গোঁহাটীত বালিক বিয়া বড়ৰ ঘৰত থাকি ওকালতি কৰি কম বয়সতে তাতেই মৃত্যু হয়। ৪ৰ্থ পুত্ৰ—গিৰিধৰ এওঁ বলবান সুশ্ৰী আৰু কৰ্মী পুৰুষ আছিল। এওঁ বালিকবিয়াৰ চন্দৰ চৌধুৰীৰ ১ম কন্যাক বিবাহ কৰায়। এওঁ ঘিলাবাৰী নিজ ঘৰতে থাকি কৃষি কাৰ্য্যত যোগ দিছিল আৰু চিকাৰ কাৰ্য্যত নিপুণ আছিল। বনৰীয়া ম'হ, পহ আদি ধৰিছিল। এবাৰ এটা গড় মাৰোঁতে শুকাই কুচিৰ মৃত সেন পাটোৱাৰী, কৈহাটীৰ বনমালী গোঁহাটী আৰু বাকবিকুচিৰ চন্দৰ ৰায় চৌধুৰী এই চাৰিজন পুৰুষৰ সমান বল আছিল বুলি প্ৰমাণ হয়। এওঁৰ দিনত ইংৰাজ ৰাজ প্ৰথম আহে। তেতিয়া বৰ ভূক্ত হৈছিল আৰু কিছুমানে ডকাইতি কৰিও জীৱন নিৰ্বাহ কৰিছিল। এওঁৰ গোলাম-বান্দী সহ আয় এ শত্ৰু পৰিয়ালক ভৰণ-পোষণ কৰিব লাগিছিল।

এওঁৰ তিনিজন পুত্ৰ ও চাৰিজনী কন্যা আছিল, কনিষ্ঠা কন্যাক বাদে বাকী কেইজনৰ বংশ এতিয়াও আছে। প্ৰবাদ আছে যে এওঁ ভূত-প্ৰেতৰ লগত যুঁজ কৰি ৫৫ বছৰ বয়সতে মৃত্যু হয়।

৬গিৰিধৰৰ স্ত্ৰেষ্ঠ পুত্ৰ ৬ধৰণীধৰ চৌধুৰী—এওঁ সেই সময়ৰ নৰ্মাল পাছ কৰি শিক্ষা শেষ কৰে। এওঁৰ কনিষ্ঠ খুৰাৰ আক্ষয় গোঁহাটীৰ বালিক বিয়া বড়ৰ ঘৰত থাকি শিক্ষা লাভ কৰিছিল। বালিক বিয়া বড়ৰ ভগ্নীপতি দক্ষিণপাৰৰ বাণী দুৱাৰৰ ৰাজা ললিতচন্দ্ৰ সিংহ বাহাদুৰে দক্ষিণপাৰত শিক্ষা বিস্তাৰৰ কাৰণে তেওঁক নিয়ে। তেওঁ তাত গৈ ১২ খন স্কুল স্থাপন কৰে আৰু ডি, আই শশীভূষণ সেন মহাশয়ে তেওঁক স্কুল পৰিদৰ্শক পদত নিযুক্ত কৰে। সেই সময়ৰ ডিপুটী কমিচনাৰ কৰ্ণেল টিনেৰা চাহাব বাহাদুৰে এওঁক লগ পাই বৰদুৱাৰ মৌজাৰ গাড়ো ৰাজা কিনাৰ সিংহৰ সৰবৰাহকাৰ নিযুক্ত কৰে; তাৰ দুবছৰ পাছতে স্বয়ং মৌজাদাৰী কাম পায়। ১৮৮২ খৃঃ অক্ষত তহশীলদাৰী হোৱাত মৌজাৰপৰা অৱসৰ

খায়। তেওঁ তাত থকা কামত দক্ষিণপাৰৰ মহাপুৰুষীয়া সত্ৰ বৰ হেৰামদৈ, সৰু হেৰামদৈ আৰু উৰপুৰ প্ৰভৃতি সত্ৰত বৰপেটাৰ শেহবাম ৰাজ মেধিৰ সৈতে নাট-ভাওনা কৰি শিক্ষা দিছিল। সেই সময়ৰ প্ৰচলিত ব্ৰজাৱলী ভাষাত নিজে নাটক ৰচনা কৰিও শিক্ষা দিছিল আৰু অভিনয় কৰিছিল।

এওঁ খাৰপিঠা গাৱঁৰ পৃথুৰাম তালুকদাৰৰ জ্যেষ্ঠা কন্যা নবেশ্বৰী দেৱীক বিয়া কৰায়-। এওঁৰ গৰ্ভত দুই পুত্ৰ ও দুই কন্যাৰ জন্ম হয়। তাৰ ভিতৰত শ্ৰীৰণীধৰ চৌধুৰী বৰ্ত্তমানতে আছে। অষ্টান ৭০ বছৰ বয়সত ১৯১০ খৃঃ অক্ষৰ জুন মাহত শুক্লা চতুৰ্দশী তিথিত বামনাম উচ্চাৰণ কৰি স্বজ্ঞানে চামতা গাৱঁত তহু ত্যাগ কৰে। এওঁ ১৮৯৭ খৃঃ অক্ষৰ ভূমিকম্পত ঘিলাৱাৰী গাওঁ পানীত ডুবি যোৱাত চামতা গাৱঁলৈ আহিছিল। এওঁৰ ভাৰ্য্যা নবেশ্বৰী দেৱীৰ ১৯৩৯ চনৰ ফাগুন মাহৰ শুক্লা দ্বিতীয়া তিথিত মৃত্যু হয়।

৩ধৰণীধৰৰ পুত্ৰ শ্ৰীৰণীধৰ চৌধুৰী ১৭৯৬ শ'কৰ পুহ মাহৰ ১০ তাৰিখ বৃহস্পতিবাৰে কুলা দ্বিতীয়া তিথিত বেলা ৮ দণ্ড সময়ত জন্ম গ্ৰহণ কৰে। সেইদিনা (খৃঃ মাঃ ডে) আছিল। ১০ বছৰ বয়সলৈ ঘৰতে থাকি তেওঁৰ খুৰাক আনন্দ বাম চৌধুৰী আৰু গোপীনাথ গোস্বামী দেৱৰ পাঠশালাত শিক্ষা আৰম্ভ কৰে। তাৰ পাচত দক্ষিণপাৰে গৈ বৰ হেৰামদৈ গাৱঁৰ পাঠশালাত একবছৰ পঢ়ি বৃত্তি লাভ কৰি উচ্চ প্ৰাইমাৰী পাছ কৰে। তাৰ পাচত সৰ্বেৰাৰী ছাত্ৰবৃত্তি স্কুলত পাছ কৰিয়ে শিক্ষা শেষ কৰি গোহাটীৰ সণাৰাম ৰাজমেধি উকীল ও উমাকান্ত শৰ্মা প্ৰিডাৰ মহাশয়ৰ ওচৰত মৌজাৰী শিক্ষা কৰে। আৰু সেই সময়ত ত্ৰৈলোক্যনাথ মুখাৰ্জী খাজাৰীৰ তলত দুই বছৰ পোন্ধৰী কাম কৰে। তাৰ পাচত ৰায় বাহাদুৰ বজ্জীকান্ত চৌধুৰীৰ সৈতে পান বাজাৰত এখন দোকান কৰে। তাত বিশেষ লাভ কৰিব নোৱাৰি ১৮৯৭ খৃঃ অক্ষত বকোত তহনীল মহৰী কামত নিযুক্ত হয়। বকোত কিছুদিন কাম কৰাৰ পাচত ৰুদ্ৰিয়াটলৈ আহি হেডমহৰীৰ পৰা ১৯০৫ চনত ধৰ্মপুৰ মৌজাত মৌজাদাৰী পদ লাভ কৰে; আৰু সূৰ্য্য্যতিৰ সৈতে ৩৫ বছৰ মৌজাদাৰী কাম কৰি ১৯৪০ চনত প্ৰায় ৬৫ বছৰ বয়সত মধ্যম পুত্ৰ শ্ৰীযুত জগৎধৰ চৌধুৰীক মৌজা এৰি দি অৱসৰ লয়। গত ১৯০৪ খৃঃ অক্ষত মুৰাণা সত্ৰৰ স্বৰ্গীয় বাদবান্দ ভট্টাচাৰ্য্যৰ ওচৰত মন্ত্ৰ গ্ৰহণ কৰি হিন্দুৰ দৌল জুৰ্গোৎসৱ ও অন্যান্য ধৰ্ম কাৰ্য্যত ব্ৰতী হৈ উপাৰ্জনৰ সবহ ভাগ ধৰ্ম চৰ্চাতে ব্যয় কৰি আহিছে। এখেতে হিন্দু ধৰ্মৰ নানা শাস্ত্ৰ আয়ত্ত কৰে। কামৰূপৰ শাস্ত্ৰজ্ঞ পণ্ডিতসকলে এখেতৰ লগত শাস্ত্ৰ আলাপ কৰি পৰম সন্তোষ পায় আৰু সকলোৱে এখেতক ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিতবদৰে সন্মান কৰে। এখেতৰ পিতাকে কবিৰাজীও কৰিছিল। পিতাক মৰাৰ পাচত নিজেও কিছু কবিৰাজী শিক্ষা কৰে। মৌজাৰ কামত আৱদ্ধ থকাৰ বাবে কবিৰাজী এৰি হোমিওপ্যাঠিক শিক্ষা আৰম্ভ কৰে আৰু সেই সময়ৰপৰা কৰ্ত্তমানলৈকে জনসাধাৰণৰ হিতাৰ্থে বিনামূল্যে ঔষধ দি বেমাৰৰ প্ৰতিকাৰ কৰে।

ভিলেজ অথবেটি হবৰেপৰা এখেতে চামতা ভিলেজ অথবেটিৰ চেয়াৰম্যান হৈ দেওৱানী-কৌজাৰী মোকৰ্দমাৰ বিচাৰ কৰিছিল; আৰু গাৱঁৰ আলি-বাট এবং স্বাস্থ্য সঙ্ঘে নিজে গাওঁ ফুৰি নিজৰ পইচা খৰচ কৰিও গাৱঁৰ উন্নতি সাধন কৰিছিল। এখেতে ছুখী-দৰিদ্ৰক বৰ মৰম কৰে।

এখেতে ৰজা ঘৰীয়া কামতো সুনাম আৰ্জন কৰিছিল। মহাসমৰৰ সময়ত হুঙ্-ঋণ সংগ্ৰহ কৰি আৰু সন্ন্যাসৰ অভিষেকৰ সময়ত উৎসৱাদি কৰা বাবে ওপৰৰপৰা সময়ে সময়ে কেইবাখনো প্ৰশংসা পত্ৰ লাভ কৰিছিল।

চামটাত প্ৰথম মাইনৰ পুল স্থাপন হোৱা সময়ত নিজে বহু চেষ্টা কৰি ধন সংগ্ৰহ কৰি ফুৰিছিল। এখেত দেখিবলৈ বৰ গুৱনি গৌৰবৰ্ণ, তেজস্বী আৰু ডাঙৰ-দীঘল পুৰুষ। সভা-সমিতিত স্তম্ভৰ দীঘলীয়া বক্তা দিয়াত এখেত সন্দৰ্ভ। এখেতৰ যেই সেই বিষয়ে বক্তা শুনি মাহুহ মুগ্ধ হয়। বৰ্ত্তমানে এখেত ধৰ্মালোচনাত মগ্ন হৈ নিজ ঘৰতে থাকে।

মজুমদাৰ বংশ ।

১

ভবনাবায়ণ ওৰফে ভবানন্দ

| ২ [লখোপুৰবপবা যোৱা]

বলীনাবায়ণ

| ৩

১। পৰীক্ষিতনাবায়ণ

| ৪

সোমনাবায়ণ

| ৫

স্বৰ্ঘ্যনাবায়ণ

ভাঃ সোণপাহী

পকোৱা

| ৬

| কস্তা

আইচানা

বাঃ কদ্রমল

চামতা

হৰিমল

ভাঃ সফুৰা

উমাৰ ভগ্নী

দালাং

| ৭

| কস্তা

চাম্পা

বাঃ মণিবাম

বৰহাটা

পুল্প

কদ্র

|

•

•

পদ্মবাম কায়স্থ

ভাঃ প্ৰাণেশ্বৰী

অভিবামৰ ভগ্নী

পানাবা

মাণ্ডবি

পোঃ—পুথিমাৰী

গোত্ৰ—গৌতম

ধৰ্মসম্প্ৰদা—ভাগৱতী

৩। স্বৰ্ঘ্য পাটোৱাৰী

বকৱাজানী

চন্দ্ৰনাবায়ণ

ভাঃ (১) দেবীকান্ত

গুৱাগাছা সত্ৰ

(২) মধুশ্ৰিয়া

পকোৱা

(৩) পদ্মশ্ৰিয়া

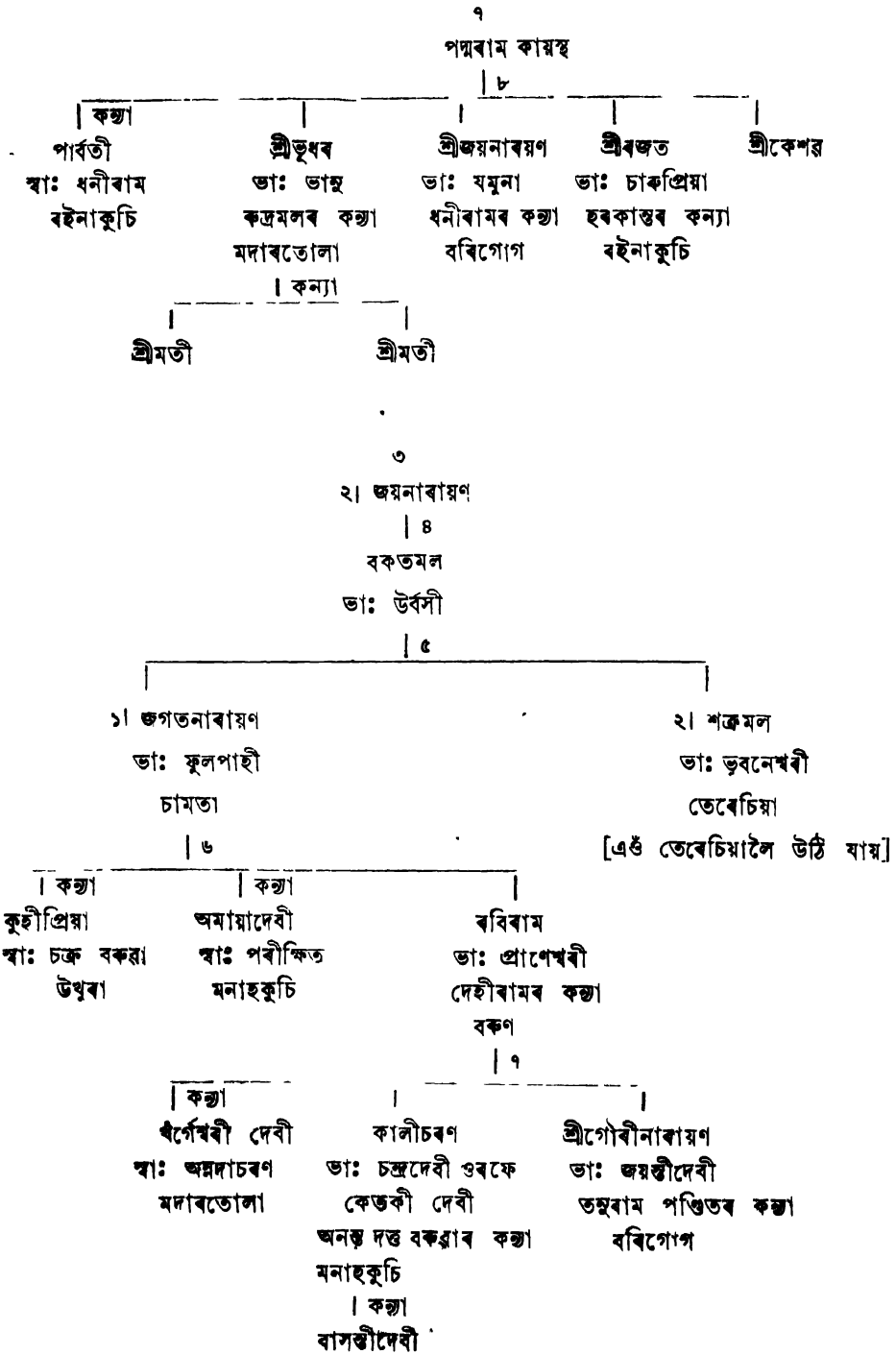
মদাবতোলা

|

দেহীনাবায়ণ

ভাঃ

শিমলিবাৰি

* মেধি শাখা।

তেবেচিয়া

৫

পোঃ--মলবাবী

২। শক্রমল মেধি

কামৰূপ

| ৬

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা		
সাণাপ্ৰিয়া	মাইচানা	ভোগপ্ৰিয়া	পূৰ্ণিমা	দযাপ্ৰিয়া	সোণামল	ভবতমল
শ্ব : দত্তনাৰায়ণ	শ্বাঃ পদ্মনাৰায়ণ	শ্বাঃ	শ্বাঃ কুহিবাম	শ্বাঃ জ্ঞানকী	ভাঃ সোণাপ্ৰিয়া	ভাঃ (১) চেনী
দীঘেলী	কেন্দুকুচি	বালিকবিয়া	তেবেচিয়া	বালিকবিয়া	যজ্ঞমেধিৰ কল্পা	প্ৰিয়া দেৱী
					বালিপেচা	বজতপতিৰ কল্পা
						তেবেচিয়া
						(২) চণ্ডীপ্ৰিয়া
		কল্পা	কল্পা			হেমনাৰায়ণ
		বসনপ্ৰিয়া	পাৰ্বতীদেৱী			বক্ৰাৰ কল্পা
		শ্বাঃ হেমনাৰায়ণ				নন্দগাওঁ
		ভূনকুচি				
				কল্পা		শ্ৰীসমুদ্ৰনাৰায়ণ
				সবস্বতী		

বক্ৰা শাখা।

বক্ৰাজানী

৩

পোঃ--হাজো

৩। হৰ্য্য পাটোৱাৰী
 ভাঃ শৰ্মিষ্ঠা
 মহীমল বক্ৰাৰ কল্পা
 কুদ্ৰচেচা
 | ৪
 ত্ৰীপতি
 ভাঃ দেৱজানী

| ৫

কল্পা	কল্পা		
ভোগেশ্বৰী	.		কামেশ্বৰ ডেকা
শ্বাঃ বিজয়চৰণ			ভাঃ সোমেশ্বৰী
বাইফাটা			

* মেধি-বহুত; বাক্যসমূহ ছমি আৰু সত্ৰ থাকে। এওঁলোকে প্ৰাচীন "মেধি" উপাধি বাখিছে, বহুত দিগিছে।

৫

কামেশ্বৰ ডেকা

| ৬

কন্তা	কন্তা		
জোনেশ্বৰী	মহামায়া	গণেশ্বৰ	শ্ৰীসিদ্ধেশ্বৰ
স্বাঃ ভোগেশ্বৰ	স্বাঃ কেশৱ	ভাঃ উমাশ্ৰিয়া	ভাঃ কান্তীশ্ৰিয়া
দালাং	মদাৰতোলা	আনন্দি	সোণেশ্বৰ
		পানাৰা	দালাং
•		৭	৭
কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা
জয়শ্ৰিয়া	চম্পাশ্ৰিয়া	বল্লেশ্বৰী	•
স্বাঃ ধনীৰাম	স্বাঃ গোপী		নবেশ্বৰ
বৰিগোগ	•	যানাহকুচি	•
			ধনেশ্বৰ
			শ্ৰীখণ্ডেশ্বৰ
			উপেন্দ্ৰ
			শ্ৰীবল্লেশ্বৰ
			শ্ৰীমহেশ্বৰ
			দত্তবকরা বি, এ
			ভাঃ •

বিহমজুমদাৰ কন্তা

চামতা

| ৮

	কন্যা	কন্তা
--	-------	-------

শ্ৰীমান

সূৰ্য্য পাটোৱাৰী—কুজচেচাৰ মহীমল বকরাৰ কন্তাক বিবাহ কৰে; এই বিষয় তেওঁ বকরাৰপৰা দুখন খাত আৰু কেইঘৰমান মাহুহ পায়। তাৰ কিছুদিন পাচত তেওঁৰ ভাতৃসকলৰ লগত কাৰিয়া হয়; আৰু তাৰ ফলত তেওঁ পিতৃভূমি ত্যাগ কৰি বকরাৰাজানিত ঘৰ কৰি থাকে। এই সময়ত এওঁ আহোম ৰাজ প্ৰতিনিধি বৰফুকনৰপৰা পাটোৱাৰী পদ লাভ কৰে। এওঁৰ শহৰেক অপূত্ৰক আছিল, সেই কাৰণে শহৰেক স্বগী হোৱাৰ পাচত তেওঁৰ সকলো সম্পত্তি লাভ কৰে। এওঁ নিজেও বহুত সম্পত্তি উপাৰ্জন কৰিছিল। বংশধৰপৰা শুনা যায় পাটোৱাৰীৰ সোণৰ তামোল এথোক, ৰূপৰ তামোল এথোক গজ মুকুতা এচমকা, আৰু পাথৰ খটোৱা পুষ্পপাত্ৰ আদি আছিল। বংশধৰৰ হাতত এডোখৰ গজ মুকুতা আছে বুলি শুনা যায়। পাটোৱাৰী নিজ বিনয় পুৰুষ আছিল; এওঁৰ ব্যৱহাৰত সকলো সন্তুষ্ট আছিল। দালাং, বৰকা, বকরাৰাজানী আদিত পাটোৱাৰীৰ বহুত মাটি আছিল। তেওঁৰ পাচত তেওঁৰ পুতেক শ্ৰীপতি পাটোৱাৰী হৈছিল আৰু পিতৃ সম্পত্তিকে লৈ শান্তিৰে বাস কৰিছিল। তেওঁৰ পুত্ৰ কামেশ্বৰ ডেকা এওঁৰ দিনত সূৰ্য্য পাটোৱাৰীৰ আৰ্জিত সম্পত্তিবোৰ ধ্বংস হয়। শ্ৰীযুত খণ্ডেশ্বৰ দত্ত বকৰাই হাইস্কুলত হেডমাষ্টাৰ কাম কৰে।

বকরা বংশ ।

>

জগতচন্দ্র বকরা

| ২

বামচন্দ্র বকরা

| ৩

জয়চন্দ্র

| ৪

নিমাইচন্দ্র

| ৫

হরনাথ

ভাঃ

বংনাথ চৌঃব কস্তা

বামাপাৰা (কামৰূপ)

| ৬

সোমনাথ

ভাঃ সতাপ্ৰিয়া

ধৰ্মকান্ত অধিকাৰীৰ ভগ্নী

মালচা

| ৬

শ্ৰীকাশীনাথ দত্ত চৌধাৰী

ভাঃ (১) উৰ্মিলা

বলভদ্র অধিকাৰীৰ কস্তা

আম্লে

(২) কনকপতা

হৰিশ্চন্দ্র বকরাৰ কস্তা

হাকমা

| ৮

কস্তা	কন্যা	কন্যা	;
গুণবালা	কস্তিণী	যামিনী	শ্ৰীবীৰেন্দ্র

ধেকাপাৰা

পোঃ—বংছুলি (গোৱালপাৰা)

গোত্র—শক্তি কনি

ধৰ্মসম্প্ৰদা—ভাগৱতী

ভোলানাথ

| কস্তা

... ..

কালীৰাম

দেহিৰাম

থলেপাৰাৰ

ঘনশ্ৰাম অধিকাৰীৰ

মাতৃ

শইকীয়া বংশ ।

- ১
- কামদত্ত
- | ২
- চন্দ্রদত্ত
- | ৩
- মনদত্ত
- | ৪
- কৃষ্ণদত্ত
- | ৫
- ভোগদত্ত
- | ৬
- ভূদত্ত
- | ৭
- চক্রপাণি
- | ৮
- পানীমল

ভাঃ গুণেশ্বরী (কালাকুচি)

কন্যা	কন্যা				
জানো	সভাপ্রিয়া	১। উমা	২। গোবিন্দ	৩। ইন্দ্রমল	৪। ধনেশ্বর
স্বাঃ জয়মল	স্বাঃ কামদত্ত	ভাঃ শ্রামা	ভাঃ জন্টীপ্রিয়া	ভাঃ রূপ	ভাঃ দীনেশ্বরী
ববিগোগ	ববিগোগ	অভিৰামৰ কন্যা	দেহীমলৰ কন্যা	হৰিজয়ৰ কন্যা	প্রাণপতির কন্যা
		বাহান।	মনাহকুচি	ববিগোগ	ববিগোগ
		।	।		

২। ইন্দ্রমল শইকীয়া

কন্যা	কন্যা	কন্যা		
সুভদ্রাদেবী	ঘবশুরা	বথেশ্বরী	শ্রীতনুৰাম দত্ত পণ্ডিত	শ্রীলক্ষ্মীনাথ দত্ত
স্বাঃ বজ্রনীকান্ত	স্বাঃ অনন্তরাম	স্বাঃ রমাকান্ত	ভাঃ কমলাদেবী	ভাঃ ভারতীদেবী
দালাং	মনাহকুচি	মনাহকুচি	বতিৰামৰ কন্যা	স্বৰ্গ্যকান্তৰ কন্যা
			দালাং	মনাহকুচি
			১১	১১
কন্যা	কন্যা	কন্যা	শ্রীমান	শ্রীমান
জয়কান্তী	শ্রীমতী	শ্রীমতী
স্বাঃ গোবীকান্ত	স্বাঃ	স্বাঃ		
মাণ্ডবি	দীগিৰপাৰ (দৰং)			

ববিগোগ
পোঃ—বড়িয়া (কামৰূপ)
গোত্র—শান্তিল্য
ধৰ্মসম্প্রদা—ভাগরতী

৯

৪। ধনেশ্বৰ শইকীয়া

| ১০

কন্যা	কন্যা			
ধানেশ্বৰী দেবী	কেশেশ্বৰী দেবী	১। বসুকান্ত	২। বাজেশ্বৰ	৩। মহেশ্বৰদত্ত পণ্ডিত
স্বাঃ চন্দ্ৰকান্ত	স্বাঃ মিহীৰাম	ভাঃ হৰেশ্বৰী	ভাঃ ব্ৰজবাল্য	ভাঃ কুহু
মনাহকুচি	বইনাকুচি	ভোগৰামৰ কন্তা	ভোগৰামৰ কন্তা	কদ্ৰমলৰ কন্যা
		মনাহকুচি	মনাহকুচি	মদাৰতোলা

| ১১

কন্যা			কন্যা		
পার্বতী	শ্ৰীভূবন	শ্ৰীৰূপেশ্বৰ	প্ৰভাৱতী	শ্ৰীকন্দৰ্প	শ্ৰীগোলোক
স্বাঃ হৰগোবিন্দ					
বালিকৰিয়া					

১০

৩। মহেশ্বৰ

| ১১

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
চন্দ্ৰবালা শ্ৰীকমল
স্বাঃ বাজেশ্বৰ (পকোৱা)	স্বাঃ... .. (কালাকুচি)		

মজুমদাৰ বংশ ।

১

কমলাকান্ত ভূঞা

| ২

১। বামনাথ	২। বামেশ্বৰ
০।	
বামনাৰায়ণ	সোণাপতি
ভাঃ (১) কমলা	৪
(২) বনমালা	হৰিপ্ৰসাদ

কপীয়া বাধান—চামড়া

গোত্ৰ—শান্তিল্য

ধৰ্মসম্প্ৰদা—ভাগৱতী

পোঃ বেলশৰ

(কামৰূপ)

বহু বংশ।

১

দশবৎ বহু

| ২ [আদিশূঁবে কান্যকুব্জবপবা
•। আনে।]

(১) কৃষ্ণ বহু

| ৩

ভবনাথ বহু

| ৪

হংস বহু

| ৫

(ক) শুক্লি বহু

| ৬

বাম বহু

| ৭

সোম বহু

| ৮

বনমালী বহু

| ৯

১। সর্বাশির বহু

[পানীশেওলা]

(খ) মুক্তি বহু

| ৬ [মাহীনগর সমাজ।]

দামোদর বহু

(গ) অলঙ্কার বহু

| ৬ [ব্রহ্মত থাকে।]

লক্ষণ বহু

পুষ্প বহু

২। প্রভাকর বহু

| ১০

গোবিন্দচন্দ্র বহু

| ১১

অনিরুদ্ধ বহু

| ১২

কুবের বহু

| ১৩

শক্তনাথ বহু

| ১৪

নৃসিংহ বহু

গৌরীপুর (গোরালপাড়া)

গোত্র—গৌতম

প্রবর—গৌতম,

আদিবস, বার্ষ্পত্য

অঙ্গব, নৈঋব

ধর্মসম্প্রদা—শাক্ত

[এও ব্রহ্মদেশত থাকে ;

আক সেই অঙ্গসবি

ব্রহ্মজ কায়স্থ বুলি পবিচিত হয়।]

নৃসিংহ বসু

| ১৫

লক্ষ্মীনাথ বসু

| ১৬

যোগী বসু (যশোহরের জঙ্গল-বাদলে বাস)

| ১৭

মণিৰাম বসু (বংপূৰ)

| ১৮

১। ছন্দাম বসু (বংপূৰ)

| ১৯

জগৎপতি বসু মজুমদার

| ২০ (কোচবিহার)

২। পরশুরাম বসু

৩। বাজবল্লভ বসু

(ক) গোবীপতি বসু মজুমদার

| ২১

প্রাণনাথ বসু মজুমদার

২২

(খ) লক্ষ্মীপতি মজুমদার

১। চন্দ্রনাথ বসু মজুমদার

| ২৩

মুকুন্দনাথায়ণ বসু মজুমদার

ভা: বেড়াকটি

| ২৪

| কন্যা

বিষ্ণুরত্নী দেবী

স্বা: ভৈরবচন্দ্র বকরা

স্বপারিকুটি

| কস্তা

জয়চূর্ণা দেবী

স্বা: বীরচন্দ্র বকরা

গৌরীপুর জমিদার

|

কুঞ্জকিশোর বকরা

ঘরিষালডাঙা

ভা: (১) জয়ন্তীপ্রিয়া

| ২৫ (২) যোজনেশ্বরী

ভবানী প্রসাদ

ভা: সুবেশ্বরী

ধর্মেশ্বর অধিকাৰীৰ কস্তা

দলগোমা

| কস্তা

শিবেশ্বরীদেবী

স্বা: কিশোরচন্দ্র বকরা [বাগুলাবাড়ী]

১। মহেন্দ্রনাথ বকরা

২। বাজকিশোর বকরা

ভা: ব্রহ্মময়ী দেবী

বাগেশ্বর বকরাৰ কন্যা

হাকামা

২৫

২। বাজকিশোৰ বকরা

| ২৬

৫। কন্যা	১।	২।	৩।	৪।	৬।	৭।
মৃগ্ময়ীদেবী	গিৰিশচন্দ্ৰ	হৰিশচন্দ্ৰ	যোগেশচন্দ্ৰ	শ্ৰীবুদ্ধিকান্ত দেব	বলদেব	শ্ৰীৰামকিশোৰ
স্বাঃ যোগেশ্ৰ			ভাঃ বিলাসময়ী	ওৰফে শ্ৰীবৃত্ত বাজা		বকরা
অধিকাৰী	•	•	অমৃত বকরাৰ কন্যা	প্ৰভাতচন্দ্ৰ বকরা	•	ভাঃ মহিলাবালা
কোচবিহাৰ			ৰূপসাবাড়ী	বাহাদুৰ (গৌৰীপুৰ)		ভগবতী চৰণ দত্ত
স্বাঃ সাং গৌৰীপুৰ				জমিদাৰ		চৌঃৰ কন্যা
			•	ৰায় ৬প্ৰতাপচন্দ্ৰ বকরা বাহাদুৰ		আতুলমোৰী
				ভাঃ ভবাণীপ্ৰিয়া দেবীয়ে		হাওৰা
				পোস্ত্ৰ গ্ৰহণ কৰে।		২৭

২। কন্যা	৬। কন্যা	৯। কন্যা	১।	৩।	৪।	৫।	৭।	৮।
তুলসীবালা	প্ৰতিভামূল্যবী	প্ৰকৃতিসুন্দৰী	ব্ৰজেশ্ৰ	শ্ৰীজিতেশ্ৰ	শ্ৰীবিনোদ	শ্ৰীঅজিত	শ্ৰীঅনিল	শ্ৰীসুনীল
ওৰফে পাকল								
স্বাঃ বিজেশ্ৰনাথ দেব	সৰকাৰ		•					
ইটালি, কলিকাতা								

২২

১। হৰেকৃষ্ণ বসু মজুমদাৰ

| ২৩

২। কন্যা	১।					
ললিতাদেবী	বখুনাথ বকসী [কেচৰজাৰ দ্বাৰ বকসী পদপ্ৰাপ্ত হয়]					
স্বাঃ শঙ্কৰদাস (কোচবিহাৰ)	ভাঃ (১) কালিন্দী দেবী					
	ৰামচন্দ্ৰ অধিকাৰীৰ					
মনোহৰ মজুমদাৰ	ভগ্নী					
	(২) জাহ্নবী					
	২৪					
ছৰ্গাপ্ৰসাদ মজুমদাৰ					কন্যা	কজা
কোচৰাজ বংশাবলী লিখে	বাণীনাথ	বৈষ্ণনাথ	লক্ষ্মীনাথ	সৰ্বনাথ	মহামায়া	তাৰা
[এই বংশাৱলী শ্ৰীবৃত্ত শবৎ কুমাৰ		ভাঃ হৰিপ্ৰিয়া	ভাঃ চম্পাবতী	ভাঃ যোগেশ্বৰী	স্বাঃ মহীনাথৰ	
দেব বাকসী মহাশয়ৰ	•	বলীনাথৰ	কালো চৌঃৰ	কৃষ্ণ চৌঃৰ	ভদ্রী	বৰপেটা
ধৰত আছে।]		কন্যা	কন্যা (বৰপেটা)	!		
		!				

দুৰ্গাপ্ৰসাদ মজুমদাৰ .				২৪ মহামায়া		
				কন্যা		
দেবীপ্ৰসাদ	৮৮শ্ৰীপ্ৰসাদ	৮গৌৰীপ্ৰসাদ	চন্দ্ৰনাথ	পদ্মনাথ	নিকুপমা	কন্যা
			বহু মজুমদাৰ	বহু মজুমদাৰ	শ্ৰী: সোণাবাম ৰায়	শ্ৰী: হৰিচৰণ
					পাটবাউসী	বাক্ৰিকুচি
					কন্যা	•
					পৰমেশ্বৰী	
					শ্ৰী: বামকুমাৰ দেব বাক্ৰী	
					কোচবিহাৰ	

২২

৩। লক্ষণদেৱ বহু মজুমদাৰ

| ২৩

		কন্যা	কন্যা
১। শঙ্কুদেৱ বহু মজুমদাৰ	২। কন্দুদেৱ	চন্দ্ৰমুখী দেবী	কন্দুমুখী দেবী
ভা: নিস্তাৰিণী দেবী	ভা: নাৰায়ণী দেবী	শ্ৰী:	শ্ৰী:
বিপুঞ্জয় বৰকাষস্থৰ কন্যা	বিপুঞ্জয় বৰকাষস্থৰ কন্যা	২৪	কন্যা
চংৰা (কোচবিহাৰ)	চংৰা (কোচবিহাৰ)	শ্ৰীমনাৰায়ণ	দৈৱকী

| ২৪

	কন্যা	কন্যা	•		
১। হৰিদেৱ	২। ৰম্যদেৱ	ভুবনেশ্বৰী	গোবিন্দপ্ৰিয়া	খৰ্গনাৰায়ণ	ভবানীপ্ৰিয়া
ভা: হৰিপ্ৰিয়া		শ্ৰী: হৰদেৱ	শ্ৰী: হৰদত্ত		
নোহৰ মজুমদাৰ	•	চামণ্ডৰি (শিৱসাগৰ)	বৰপেটা	•	মহেশ্বৰী
পেহীৰ কন্যা		কোচবিহাৰত ঘৰ			
		২৫			লোকেশ্বৰী
•		ৰত্নদেৱ বক্ৰী			শ্ৰী: জয়নাৰায়ণ
		ভা: ৰত্নেশ্বৰী			অধিকাৰী
		বামচন্দ্ৰৰ কন্যা			দলগোমা লজ
		বাক্ৰিকুচি			

২৫

বতিদেব বৰুৱী

| ২৬

১ | কন্যা

মাহেশ্বৰী

শ্বা: গৰ্গনাবায়ণ চৌ:
খানেকুচি
কামৰূপ

৩ |

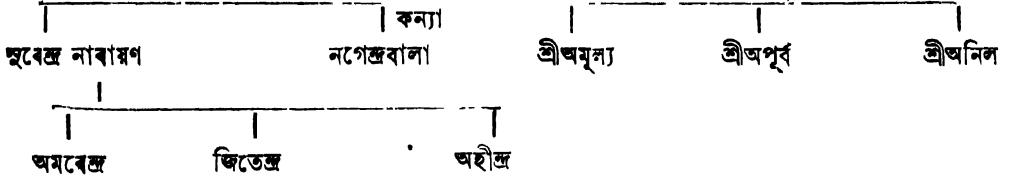
শ্ৰীযুত শৰৎ কুমাৰ দেৱ বৰুৱী

কোচবিহাৰ

২ |

প্ৰসন্নকুমাৰ দেব বৰুৱী

শ্বা: সিকুৱালা
হৰিমোহন বসু মল্লিকৰ কস্তা
গোৱালপাৰা (ছগলি)

২০

২। কন্দুদেৱ বসু মজুমদাৰ

| ২৪

ভবানীদেৱ

শ্বা: ভৈৰৱীদেৱী

| কন্যা

আনন্দময়ী দেৱী
শ্বা: কিশোৰচন্দ্ৰ বৰুৱা
গোঁৰীপুৰ

হিবনয়ী দেৱী

ব্ৰহ্মময়ী দেৱী

২০

(খ) লক্ষপতি বসু মজুমদাৰ

| ২১

শৈলজা জীৱন বসু মজুমদাৰ

| ২২

গৌৰাঙ্গ জীৱন বসু মজুমদাৰ

শ্বা: বিষ্ণুমায়া

| ২৩

বিষ্ণুজীৱন বসু মজুমদাৰ

শ্বা: বসুমায়া

২৩
বিষ্ণুজীৱন বহু মজুমদাৰ
| ২৪

১। বামজীৱন বহু বকরা ভাঃ কৃষ্ণমায়া দেবী বজনীকান্ত বৰকাৱস্থৰ কন্যা চংবা—কোচবিহাৰ	২। বামচৰণ বহু বকরা । .
--	------------------------------

| ২৫

১। হৰজীৱন ভাঃ শ্যামেলী শাক্তা (বংপুৰ)	২। কালীকান্ত ভাঃ সন্ধ্যাপ্ৰিয় খোৱালচন্দ্ৰৰ কন্তা পাক	৩। কৃষ্ণকান্ত ভাঃ দুৰ্গেশ্বৰী ভূতনাথ দত্তৰ কন্তা	৪। দেবীপ্ৰসাদ ভাঃ চন্দ্ৰেশ্বৰী ঈশানচন্দ্ৰ বকরাৰ কন্তা ৰাপুসাবাড়ী	৫। শিৱপ্ৰসাদ । .	৬। দুৰ্গনাথ । .	বোপমায়া বাঃ বাজেশ্বৰ বকরা অচক্ষিতলা বুটাখাট	কন্তা কমলেশ্বৰী বাঃ বাজপোপাক ৰাপুসাবাড়ী
---	--	---	---	------------------------	-----------------------	--	---

| ২৬

কন্তা ৰূপেশ্বৰী বাঃ ভবেন্দ্ৰ বকরা শালকোচা	কন্তা হৰেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভাঃ প্ৰেমেশ্বৰী মধুসূদন অধিকাৰীৰ কন্তা দলগোমা
--	---

| ২৭

৩। কন্তা বামাসুন্দৰী বাঃ সুবেন্দ্ৰ চৌঃ কোচবিহাৰ	৪। কন্তা মনমোহিণী বাঃ কালীনাথ চৌঃ মাধিবাহা (কামৰূপ) । ২৮ ত্ৰীকাশীনাথ চৌঃ	১। ত্ৰীনবেন্দ্ৰ নাৰায়ণ ভাঃ হেমলতা পূৰ্ণনাৰায়ণৰ কন্তা গৌৰীপুৰ । ২৮	২। সুবেন্দ্ৰ । .
--	---	--	---------------------------

ত্ৰীনপেন্দ্ৰ ৰাজেন্দ্ৰ ত্ৰিশিবেন্দ্ৰ মঞ্জুলতা জীবেন্দ্ৰ

২৫

২। কালীকান্ত

| ২৬

কন্তা	কন্যা	কন্তা	কন্যা	কন্যা	কন্তা	কন্তা
১। আনন্দময়ী দেবী	২। ব্রহ্মময়ী	৩। সিদ্ধেশ্বৰী	৪। তিলোত্তমা	৫। ধৰ্মময়ীদেবী	৬। বক্রকান্ত	৭। প্ৰাণেশ্বৰী
স্বাঃ প্ৰতাপচন্দ্ৰ	স্বাঃ কামাখ্যা	স্বাঃ ভুবনেশ্বৰ	স্বাঃ আনন্দ কিশোৰ	স্বাঃ ইন্দ্ৰপ্ৰসাদ	স্বাঃ তিলোত্তমা	
বৰুৱা বাহাদুৰ	ঘৰিয়াল দাদা	বটিয়ামাৰি	ৰূপসাবাড়ী	ঘৰিয়াল দাদা	সজাবামৰ কন্তা	.
জমিদাৰ—গোঁৰীপুৰ					শালকোচা	
					২৭	

কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা	কন্তা
১। হৰবালা	২। গিৰিবালা	৩। বোহিণী	৪। চাক	৫। হাকবালা	৬। মাকবালা	৭। শ্ৰীকমলা	৮। চেপেৰী	৯। ধুকী
স্বাঃ শ্ৰীপিবিন্দ্ৰ	স্বাঃ দীনমাথ ৰায়		স্বাঃ প্ৰমথ বৰুৱা	স্বাঃ কিতীন্দ্ৰ		স্বাঃ ভাঃ বৰপেটা	স্বাঃ শ্ৰীৰামকান্ত	স্বাঃ মাধিবাহা
ৰায় চৌঃ বৰপেটা	বৰপেটা	.	চুপাবিগুটি	ৰূপসাবাড়ী		বৰপেটা	অধিকাৰী	হন্দাবীদিয়া

২৫

২। কালীকান্ত বন্দু বৰুৱা

৩য় | কন্যা

সিদ্ধেশ্বৰী দেবী

ধুন্দাবৰুৱা ওৰফে

স্বাঃ ভুবনেশ্বৰ বৰুৱা ঘৰজিয়া

শিমলীকুমলী (বটিয়ামাৰি)

| ২৬

গগনচন্দ্ৰ	কেচু	হৰেশ্বৰ বৰুৱা	শ্ৰীভদ্ৰেশ্বৰ	কন্যা	কন্যা
		ভাঃ হালধিপ্ৰিয়া	শিমলীকুমলী	স্বাঃ যজ্ঞনাৰায়ণ	স্বাঃ গোবিন্দ অধিকাৰী
.	.	পকোৱা (কামৰূপ)		অধিকাৰী	কোচবিহাৰ
				বগুৱান-লক্ষ্মীমপুৰ	

শ্ৰীসৰ্বেশ্বৰ	ধুকী	জীতেন্দ্ৰ	শ্ৰীদীনেন্দ্ৰনাৰায়ণ	চেপেৰী	চেপেৰা
শিমলীকুমলী		গোপীৰায় চৌঃ	অধিকাৰী	স্বাঃ কৈলাশ	ৰ্জোমিক
		বৰপেটা	শিমলীকুমলী	দলগোমা	

২৫

৪। দেবীপ্ৰসাদ বহু বকরা

ভাঃ চন্দ্ৰেশ্বৰী দেবী

দেৱানচন্দ্ৰ ব্ৰহ্মৰ কন্তা (মাপুসাবাড়ী)

| ২৬

| কন্তা | |

৩। ৰূপাময়ী দেবী

বাঃ শৰৎকুমাৰ বৰুৱা

কোচবিহাৰ

১। শ্ৰীশৰৎচন্দ্ৰ বহু বকরা

ভাঃ কিৰণবালা

চুৰ্গা চৌঃব কন্তা

মাথিবাহা

২। শ্ৰীভবতচন্দ্ৰ বহু বকরা

ভাঃ শশীবালা

গোবিন্দ অধিকাৰীক কন্তা

বানুমা সত্ৰ (কামৰূপ)

| ২৮

| কন্তা | | কন্তা | | কন্তা | | | | | |

মায়াময়ী
বাঃ বতীশ্ৰমাৰায়ণ

নিয়োগী এম, এ,

এঃ ম্যানেজাৰ বিজিনী ৰাজ
শালকোচা

গীতাৰাণী

অৰ্পণাময়ী

শ্ৰীৰোগজীৱন
এম, পি,

ভাঃ স্মৃতিৰাণী

| কন্তা
অঞ্জলি

শ্ৰীসত্যজীৱন

শ্ৰীবিত্তজীৱন

শ্ৰীজগজীৱন

শ্ৰীসত্যজীৱন

শ্ৰীকিত্তজীৱন

শ্ৰীপ্ৰীতিজীৱন

২৬

২। শ্ৰীভবতচন্দ্ৰ বহু মজুমদাৰ

| ২৭

| কন্তা | | কন্তা | | কন্তা | | | | | |

বেণুকাময়ী
বাঃ অনিলকুমাৰ
কোচবিহাৰ

অলকা

সাহস্ৰনাময়ী

শ্ৰীঅপূৰ্ব

শ্ৰীনিখিল

শ্ৰীঅখিল

শ্ৰীবিখজীৱন

শেফালি

দীপালী

প্ৰতিভা

শ্ৰীঅমিয়জীৱন

বুঢ়াৰ্থীৰ বংশ।

১
ৰূপৰ্থী

| ২

বুঢ়াৰ্থী (টোপুৱানী) ওৰফে বামচন্দ্ৰৰ্থী

ভা: (১) প্ৰভাৱতী

(২) বাধা

(৩) অকণী

প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ পেহী

| ৩

কেতেৰ্থী বা কালীকান্তৰ্থী

ওৰফে যশচন্দ্ৰৰ্থী

| ৪

হৰিহৰ বৰ কাকতী

কুবোৰাহাত থাকে

কামৰূপ

[গৌৰীপুৰ কাকতী আৰু বৰুৱা বংশ]

যতুমণিৰ্থী

| ৫

উদ্ধৱৰ্থী

ভা: যেনাৰজী আই

| ৬

গদাধৰ মহন্ত

ঈশ্বৰ মাধৱদেৱৰ আজ্ঞাপৰ মহন্ত হনু

খ্যাত বৰভিঠাৰ সত্ৰৰ মেধি

বৰভিঠা সত্ৰ

| ৭

কলীয়া কাহু দেৱ

ভা: বাঘেশ্বৰী দেৱী

| ৮

কেশৱৰাম বৰকায়স্থ

ভা: ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী

| ৯

বামধন

| কল্পা

বতেহী

নিৰাময়

| ১০

জয়নাৰায়ণ

| ১১

হৰেশ্বৰ

|

ৰূপাময় মেধি

ভা: সুমিত্ৰা দেৱী

| ১০

(২) বামানন্দ চৌধাৰী

ভা: কমলা

[জাম্লেৰ ঠাকুৰ বংশৰ]

ধনীৰাম

|

প্ৰেমনাৰায়ণ

গোপীনাথ

| ১০

গোপাল

| ১১

গৌৰীনাৰায়ণ

চিন্তামণি

| ১০

গোপাল

| ১১

গৌৰীনাৰায়ণ

|

গণককুচি

পো: বৰপেটা

গোত্ৰ—পৰাশৰ

ধৰ্মসম্প্ৰদা—ভাগৱতী

প্ৰবৰ—পৰাশৰ, শক্তি, বশিষ্ঠ।

শুকাইগিৰী

|

যতুদেৱ

বভিকান্ত দেৱৰ পোষ্য পুত্ৰ

নগাওঁ

কালশিলীয়া গোসাই বংশ।

[শিবোমণি ভূঞাৰ বংশ চাওক।

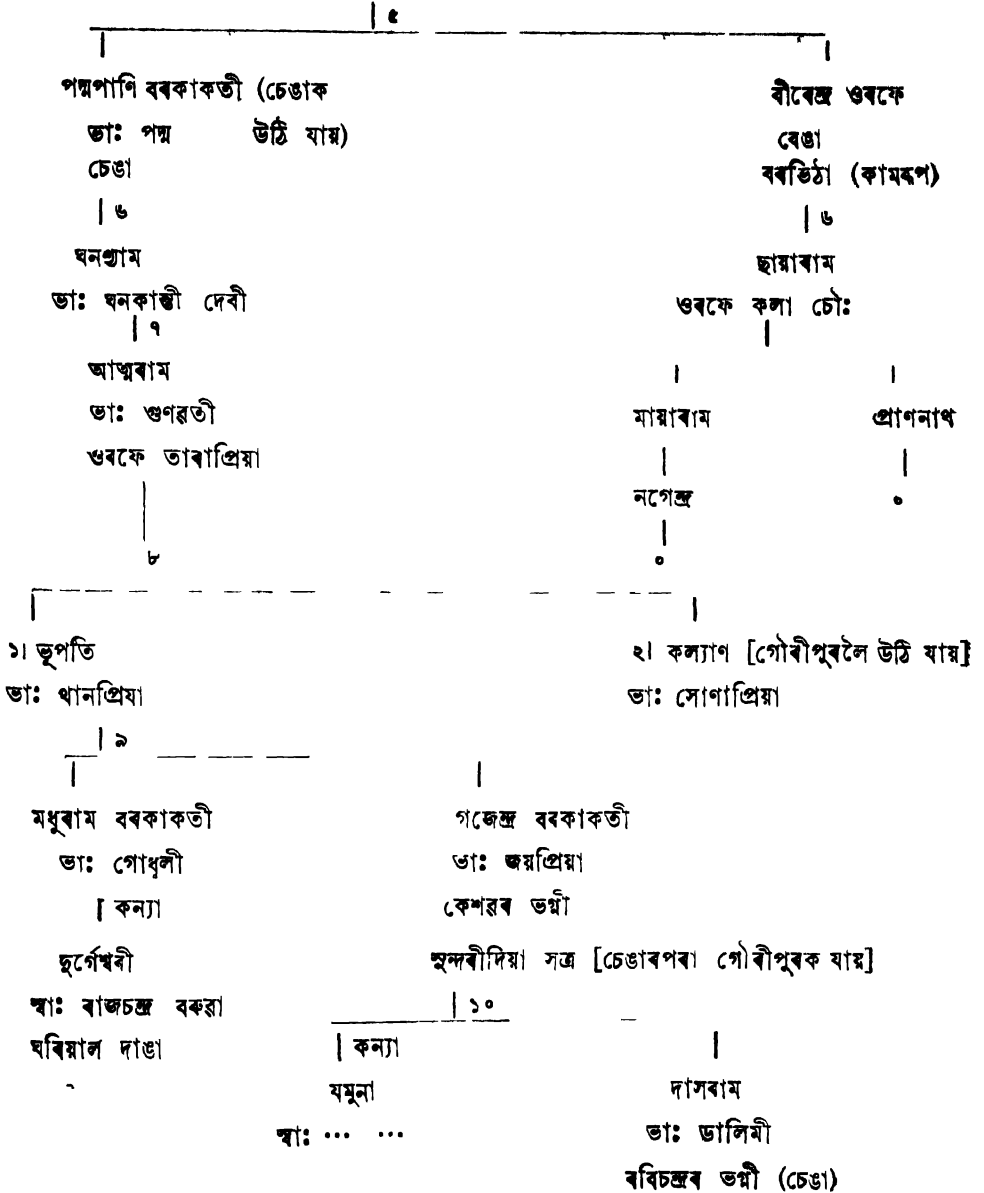
বৰকাকতী শাখা।

৪

A হৰিহৰ বৰকাকতী

গৌৰীপুৰ

আগাৰ

১০

দাসৰাম

| ১১

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা				
দৈবকী	মাধবী	হৰদ্বাৰা	মলিনী	শ্ৰীউদয়চন্দ্ৰ বৰকাকতী	পোবিন	শ্ৰীচণ্ডীচৰণ	ধৰ্মী
বা: কিউজ বৰুৱা			বা: সন্তোষ	তা: অঁতুলধৰী		তা: হুত্ৰা	
ৰূপসুন্দাৰী	৫	৫	চামতা	১২		০	চেন্দীৰামৰ কন্যা (গৌৰীপুৰ)
						১২	
কন্যা	কন্যা			কন্যা			
লভিকা	কালিকাময়ী	শ্ৰীনিৰ্মল	শ্ৰীঅমল	ৰঞ্জিতাদেবী	শ্ৰীহৰ্গাৰ্হৰণ		
বা: সন্তোষ	বা: সুব্ৰহ্ম বৰুৱা	তা: চম্পমতী					
বতনপুৰ	হাকামা	বুদ্ধিমাৰায়ণ চৌ:ব					
		কন্যা (মাধিবাহা)					

৮

২। কল্যাণ বৰুৱা

| ৯

১। দ্বিতৰাম

তা: জয়ন্তীদেবী

| ১০

দানপতি

তা: চিত্তামণি

যোগেশ্বৰ বৰুৱাৰ কন্যা (গৌৰীপুৰ)

২। শতৰাম বৰকাকতী

তা: হৰ্ঘ্যকান্তী দেবী

ৰামাপাৰাৰ চৌধাৰী ঘৰৰ (বৰপেটা)

| ১১

১। উদয়চন্দ্ৰ বৰুৱা

তা: কৃষ্ণপ্ৰিয়া

চন্দ্ৰকান্তৰ কন্যা (পাটবাউসী)

২। শৰৎচন্দ্ৰ বৰুৱা

তা: সাবিত্ৰী

হৰিচৰণৰ কন্যা (হুল্লবীদিয়া সত্ৰ)

| ১২

কল্যা

বেৱতী	অধিকা	হৰমোহিনী	ভুবনেশ্বৰী	বিমলাদেবী
বা: নীলমাধৱ বৰুৱা	বা: ললিত চৌ:	বা: বজত বৰুৱা	বা: নীলমাধৱ বৰুৱা	
শালকোটা	পৰ্ব্বেশ্বৰী	চামতা	শালকোটা	

১১

২। শবৎচন্দ্ৰ বৰুৱা

| ১২

শ্ৰীঅতুল বৰুৱা ভাঃ প্ৰিয়ম্বলা দেবী দেৱকান্ত অধিকাৰীৰ কন্যা বিষ্ণুপুৰ থান	শ্ৰীনিৰোদচন্দ্ৰ বৰুৱা বি,এ ভাঃ নিৰুপমাদেবী তৰুচন্দ্ৰ ৰায় চৌঃৰ কস্তা শালকোচা	শ্ৰীকীৰোদ বৰুৱা ভাঃ হেমলতা বৰুণান্ত বৰুৱাৰ কন্যা	শ্ৰীকিতীশচন্দ্ৰ বৰুৱা
--	---	--	-----------------------

২

২। শতৰাম বৰকাকতী

| ১০

কস্তা জগতপ্ৰিয়া স্বাঃ দত্তনাৰায়ণ গৌৰীপুৰ	কস্তা জগপ্ৰিয়া স্বাঃ শৰৎবৰুৱাৰ মাতামতী	কস্তা ৰতনপ্ৰিয়া স্বাঃ ভাৰতচন্দ্ৰ বৰুৱা ঘুৱা	১। উমাপতি ভাঃ (১) গঙাপ্ৰিয়া (২) কল্পিনীদেবী ধীৰচন্দ্ৰ বৰুৱা জমিদাৰৰ জ্যেষ্ঠা কন্যা (গৌৰীপুৰ)	২। গোপীনাথ বৰুৱা (গৌৰীপুৰলৈ আহে) ভাঃ যমুনাদেবী ভাঃ যমুনাদেবী
---	--	---	---	---

| ১১

গোলোকনাথ বৰুৱা.

ভাঃ গগণেশ্বৰী দেবী

দাৰকানাথ বৰুৱাৰ ভগ্নী

ঘৰিয়াল দাঙা

| ১২

ত্ৰিলোকনাথ বৰুৱা

ভাঃ নগেন্দ্ৰ বালা

সুৰেন্দ্ৰ চৌঃৰ ভগ্নী (কোচবিহাৰ)

| কন্যা

শৰৎসুন্দৰী

স্বাঃ প্যাৰিকিশোৰ বৰুৱা

| ১৩

কন্যা স্নেহলতা স্বাঃ নিশিকান্ত বৰুৱা হাকামা	কন্যা অমিয়লতা স্বাঃ ৰমনী চৌঃ গৌৰীপুৰ	শ্ৰীসন্তোষকুমাৰ বৰুৱা বি,এ ভাঃ নিলিমা সুন্দৰী দেবী শ্ৰীহৃত ৰাজা প্ৰভাতচন্দ্ৰ বৰুৱা বাহাদুৰ কন্যা (গৌৰীপুৰ)	কন্যা সৰযুবালা সজীব স্বাঃ নুপেন্দ্ৰ নিয়োগী শালকোচা	কন্যা শ্ৰীসনতকুমাৰ ভাঃ উত্তৰাদেবী বেদিনীপুৰ
--	--	---	---	--

| ১৪

শ্ৰীঅভিজৎকুমাৰ	শ্ৰীআশীষ কুমাৰ	শ্ৰীবাসব কুমাৰ	শ্ৰীশান্তকুমাৰ	কুমাৰদেবী
----------------	----------------	----------------	----------------	-----------

চৌধাৰী শাখা ।

১০

গণককুচি

(২) বামানন্দ চৌধাৰী

| ১১

১। বেৰাভাঙা চৌ:	২। ঘনশ্যাম চৌ:	৩। মহীৰাম চৌ:	৪। চানাবাম চৌ:
ওৰফে অমৃতবাম চৌ:	১২		ভা: কল্পিণী
ভা: (১) অদিতি			শ্ৰীযুত অম্বিকাগিৰী
(২) জলতিপ্ৰিয়া	ভোগীৰথ	লক্ষ্মীকান্ত	বায়ৰ পেহী
	ভা: কামেশ্বৰী	ভা: মাধবীপ্ৰিয়া	
হৰেশ্বৰ চৌ:	চানাবাম চৌ: মৌজাদাৰৰ কছা		
ভা: (১) উৰ্মিলা	খোলাবাঁকা	°	
বৰপেটাৰ বায় ঘৰৰ	১৩		
(২)			
(৩)	(ক) বামৰথ চৌ:		(খ) হৰ্ষাৰথ চৌ:
	ভা: বহুমালা		ভা: গৌৰী দেবী
°	চিৰঞ্জীব দেৱ মহন্তৰ কছা		চিৰঞ্জীব দেৱ মহন্তৰ কছা
	কলিয়াৰ চামগুৰি সত্ৰ (নগাঠ)		চামগুৰি সত্ৰ (নগাঠ)

| ১৪

কছা	কছা	কছা			
হৰবালা দেবী	সুৰবালা দেবী	ৰোহিণী দেবী	১। শ্ৰীহেমৰথ চৌ:	২। শ্ৰীনৰেন্দ্ৰ	৩। শ্ৰীযতীন্দ্র
শ্বা: প্ৰসন্ননাৰায়ণ চৌ:	শ্বা: গৰ্গনাৰায়ণ চৌ:	শ্বা: ঘনকান্ত	ভা: সুন্দৰীপ্ৰিয়া		
মাধিবাহা	চেঙ্গা	অধিকাৰী	জন্টিৰ কছা		
		পাটবাউসী সত্ৰ	ক্ষেত্ৰাপাৰা		

১১

৩। মহীৰাম চৌ:

ভা: লৱনী দেবী

কৃষ্ণবাম চৌধাৰীৰ কছা (চেঙ্গা)

| ১২

কছা	
হেমলতা	জগমোহন
শ্বা: হৰেশ্বৰ গোস্বামী	ভা: জগতপ্ৰিয়া
ভেটিয়ণি সত্ৰ (নগাঠ)	সকুমাথ বক্ৰাৰ ভগ্নী (চামতা)

১২

অগমোহন

| ১৩

কন্যা	কন্যা	কন্যা	
১। বসুমতী	২। দৈয়কী	৩। ব্রজবালা	৪। ত্ৰীপন্নমোহন চৌধাৰী
স্বাঃ নিংনি	স্বাঃ মহাৰথ	স্বাঃ সুবেশ বকরা	তাঃ (১) শ্ৰেয়মা দেবী
বৰপেটা	চেলা	গোঁৰীপুৰ	সুবেশ চৌধাৰীৰ কন্যা কোচবিহাৰ (২) সত্যবতী বলি চৌধাৰীৰ কন্যা (পকোৱা)

১১

৪। চানাবাম চৌধাৰী

| ১২

কন্যা	কন্যা				
সবস্বতী	বেৱতী দেবী	হৰমোহন	ৰামমোহন	সীতামোহন	ভুবনমোহন
স্বাঃ হেমকান্ত অধিকাৰী	স্বাঃ ভোলানাথ অধিকাৰী	তাঃ গণেশ্বৰী			
বিষ্ণুপুৰ থান	স্বন্দৰীদিয়া সত্ৰ		°	°	°
গোৱালপাৰা		১৩			
	আনন্দমোহন		প্যাৰিমোহন চৌঃ		
			তাঃ বাসন্তী দেবী		
	°		ৰায় বাহাদুৰ বজনীকান্ত চৌধাৰীৰ কন্যা		
			সৰভোগ		
			কন্যা		
			পাকল		
			স্বাঃ ধৰ্মনাৰায়ণ দত্ত বি, এ (চামতা)		

বুঢ়াখাঁ বংশধৰৰ কথা ।

বুঢ়াখাঁ—এওঁ কুম্বুধৰ শিবোমণি ভূঞাৰ তলে নগাৰ'ৰ টেণ্ডুৱানিৰ দক্ষিণে কপিলি নদী পৰ্য্যন্ত ভূভাগ
'সন কৰিছিল। বুঢ়াখাঁই ইয়াৰ কুঞ্জ আৰু দেউৰা বিলৰ মাজত দপোদৰ সাজি ৰাজ্য চৰ্চা কৰিছিল।
চাৰ্খা আৰু ত্ৰীপতি সবস্বতী ভূঞাৰ বংশধৰসকলৰ গুৰু, শ্ৰিয়ন্তন সবস্বতীৰ বংশধৰসকল আছিল। গুৰু
৫০ ঠানি বুঢ়াখাঁৰ লগত আছিল।

কেতেখাঁ—শুকচৰিতত এওঁ কেতেখাঁ বুলি জনাজাত কিন্তু কালশিলা গোঁসাইৰ বংশাৱলী মতে এওঁৰ নাম যশচন্দ্ৰখাঁ। কেতেখাঁ বৰ্তমান দৰং জিলাৰ পূব অঞ্চলৰ গাংমোত দোপদৰ সাজি উত্তৰ কুলৰ শিবে-মণি ৰাজ্য শাসন কৰিছিল; ২য় পুত্ৰ শুকাই বা স্ককবিগিৰী পিতৃৰ অধিকাৰত ভূঞালি কৰিছিল।

বিখসিংহই দেশ জয় কৰোঁতে কেতেখাঁৰ মগত বণ হয় আৰু তেওঁ বিখসিংহৰ হাতত হাবে। প্ৰভু শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ ভট্টায়াই যোৱাৰ অলপ আগতে (৩) হৰিহৰ আৰু যদুমণি ভট্টায়াই বাই নবনাৰায়ণৰ আশ্ৰয় লয়। হৰিহৰ কোচ ৰজাৰ তলে বৰকাকতী বা গোমস্থা হৈ কুৰোবাহাত বাস কৰে (কামৰূপ)।

গদাধৰ—এওঁ বৰভিঠাত সত্ৰ পাতি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিছিল। এওঁ মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱৰপৰা ধৰ্ম ধৰিছিল।

কেশৱৰাম—আহোম ৰজাৰ দিনত এওঁ বৰকায়স্থ হৈছিল; আৰু ৮০ পুৰা নিস্কৰ ভূমি লাভ কৰে। ফলি হেৰোৱাত বংশধৰসকলে এই ভূমি ইংৰাজ আমোলত নাপালে। এই বংশত পৰবৰ্ত্তীকালত কেইবাজনো চৌধাৰী বিষয় পাইছিল।

১১ হৰমোহন দত্ত—এওঁ গুৱাহাটীৰ কাছাৰীত কেৰাণীৰ কাম কৰিছিল; পুৰুষজন বুদ্ধিমান আছিল আৰু বহুত সম্পত্তি উপাৰ্জন কৰিছিল।

প্যাৰিমোহন দত্ত—এওঁ ওখ-ডাঙৰ বৰী পুৰুষ আছিল। হকী, ফুটবল আদি খেলাৰ বাবে এওঁ খ্যাত আছিল। মেডিকেল স্কলৰপৰা পাচ কৰি আহি অলপ দিন ডাক্তৰি কৰোঁতেই স্বৰ্গী হয়।

শ্ৰীমুত পদ্মমোহন চৌধাৰী—মহীৰাম চৌধাৰীৰ নাতি; এওঁ বৰ্ত্তমানে মৌজা চলায়। এওঁ স্মৃতী, বুদ্ধিমান আৰু সবল।

গোপীনাথ বৰুৱা—এওঁ স্মৃতী, বিজ্ঞান আৰু উদাৰ চৰিতৰ পুৰুষ আছিল। গোৰীপুৰৰ জমিদাৰ শীৰচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ কন্যা বিয়া কৰাই গোৰীপুৰক উঠি যায়।

শ্ৰীমুত সন্তোষ কুমাৰ বৰুৱা বি, এ—এওঁ উজোগী, বিছোৎসাহী আৰু উদাৰ প্ৰকৃতিৰ পুৰুষ। যোৱা ১৯৩০ চনত এওঁ বিলাত ভ্ৰমণ কৰি আহিছে। এওঁৰ সম্পত্তি সৰু জমিদাৰী এটাৰদৰে। বহু বছৰ একাদিক্ৰমে এওঁ আসাম লেজিচলেটত এচেম্বলিৰ আৰু লোকেলবোৰ্ডৰ চেয়াৰম্যান হৈ যোগ্যতাবে কাম কৰি আহিছে। এওঁৰ দিনত ধুবুৰী লোকেলবোৰ্ডৰ অশেষ ভাল কাম হয়।

ভূঞা বংশ।

১

চান্দমণি ভূঞা

ভা: বাতাপ্ৰিয়া

| ২

সত্ৰোজিত

ভা: ওদিপীপ্ৰিয়া

চাৰাবৰি সত্ৰ

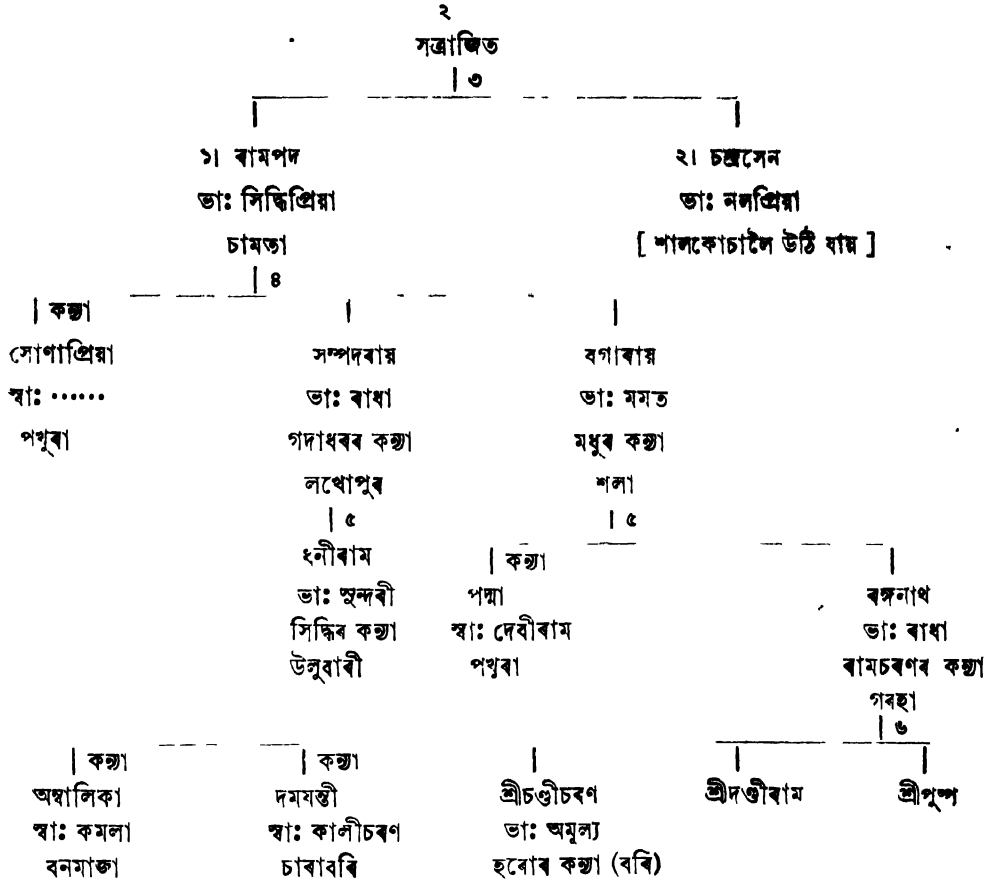
চাৰাবৰি

পো: টিছ

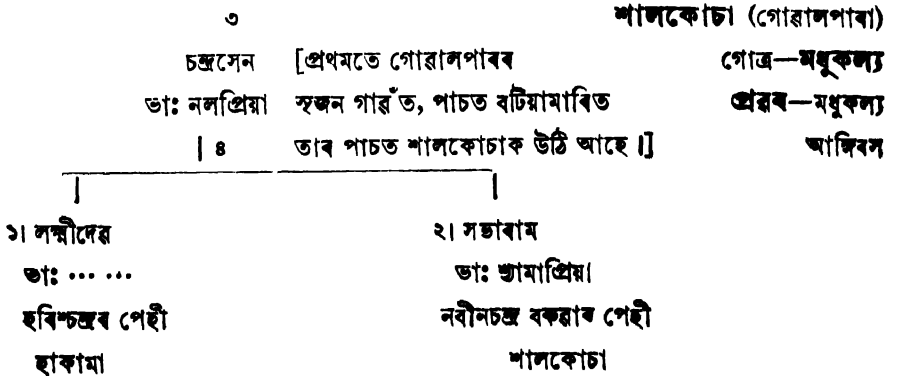
গোত্ৰ—মধুকল্যা

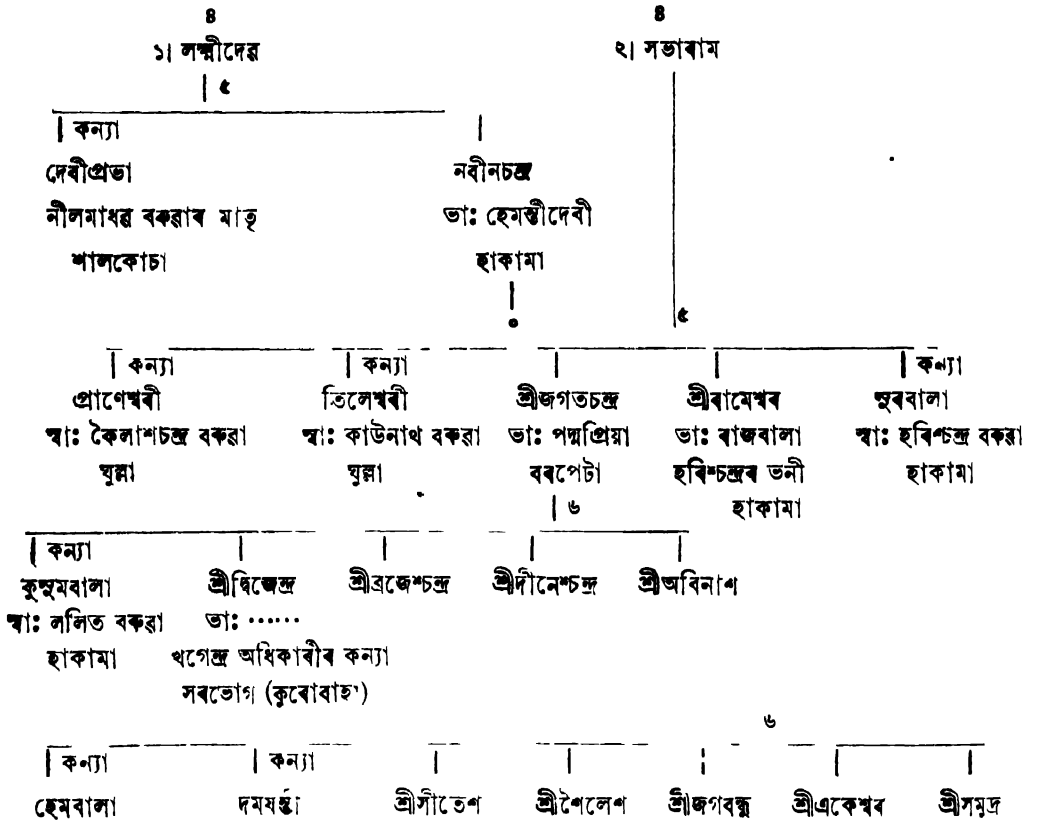
ধৰ্মসন্দ্ৰা—ভাগৱতী

কামৰূপ

চন্দ্ৰসেনৰ বংশ—মানৰ দিনত কায়স্থপৰম্পৰা যায় ।

মহাপুত্র ত্রীশ্রীমাধবদেবের পিতৃ গোবিন্দগিৰীৰ বংশ—বকরা শাখা।

- ১
ব্রহ্মগিৰী বা কৃষ্ণকান্ত ভূঞা
- | ২
ধর্মগিৰী বা হবি ভূঞা বা বিষ্ণুকান্ত
- | ৩
অনন্তগিৰী বা জয়পাল
- | ৪
ভবগিৰী বা কামপাল
- | ৫
বাহাগিৰী বা বায়গিৰী বা জনার্দন সবস্বতী

গৌরীপুর
 গোত্র—অলম্যান
 ধর্মসম্প্রদা—ভাগরতী
 প্রবর—কাশ্যপ

৫
 বাহাগিণী বা কায়গিণী বা অনার্দন লবনভী

| ৬

বামকাগাই বা বব কাগাই বা গোন্ধিগিণী (দীঘলপুক)

ভাঃ (১)

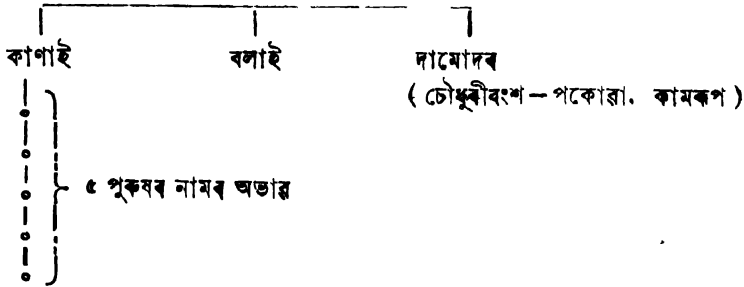
(২) মনোকমা

| ৭

কতা

উবশি

শ্রীশ্রীনাথর দেব

বামকাগু (পাটবাউসী)

ভাঃ কণকপ্রিয়া

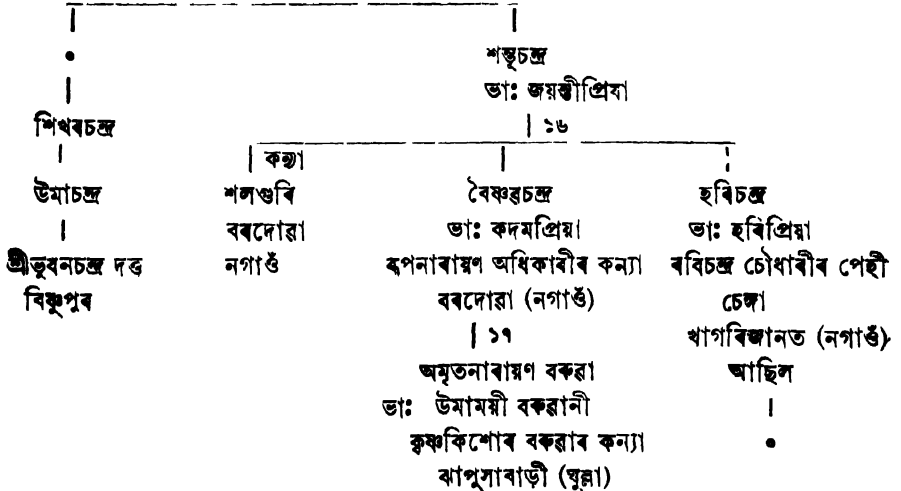
গৌরীপুর বকরা বংশ

| ১৪

ভামকাগু

ভাঃ জানকীপ্রিয়া

| ১৫

১৭

অমৃতনাৰায়ণ বৰুৱা

| ১৮

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা		
পটেখৰী	বিলাশময়ী	শৰৎ সন্দৰী	কুলকামিণী	শ্ৰীমুকুন্দনাৰায়ণ বৰুৱা বি,এ	
শ্বাঃ কেশৱৰায়	শ্বাঃ যোগেশচন্দ্ৰ বৰুৱা	শ্বাঃ চিনীৰাম	শ্বাঃ কালীনাথ	শ্বাঃ বাজকুমাৰী	
বৰপেটা	ঘৰিয়ালদাস	চেন্দা (কায়স্থ)	কুম্ভমাধিবাহা কায়স্থ	নীহাৰবালা দেৱী বাজা বাহাদুৰ শ্ৰেষ্ঠাতম বৰুৱাৰ কন্যা গৌৰীপুৰ	
কন্যা					
অনিতাদেৱী	শ্ৰীমনীন্দ্ৰ নাৰায়ণ	শ্ৰীমৃগাল কুমাৰ	শ্ৰীমনোজ কুমাৰ	শ্ৰীমিহিৰ কুমাৰ	শ্ৰীপ্ৰবীৰ কুমাৰ

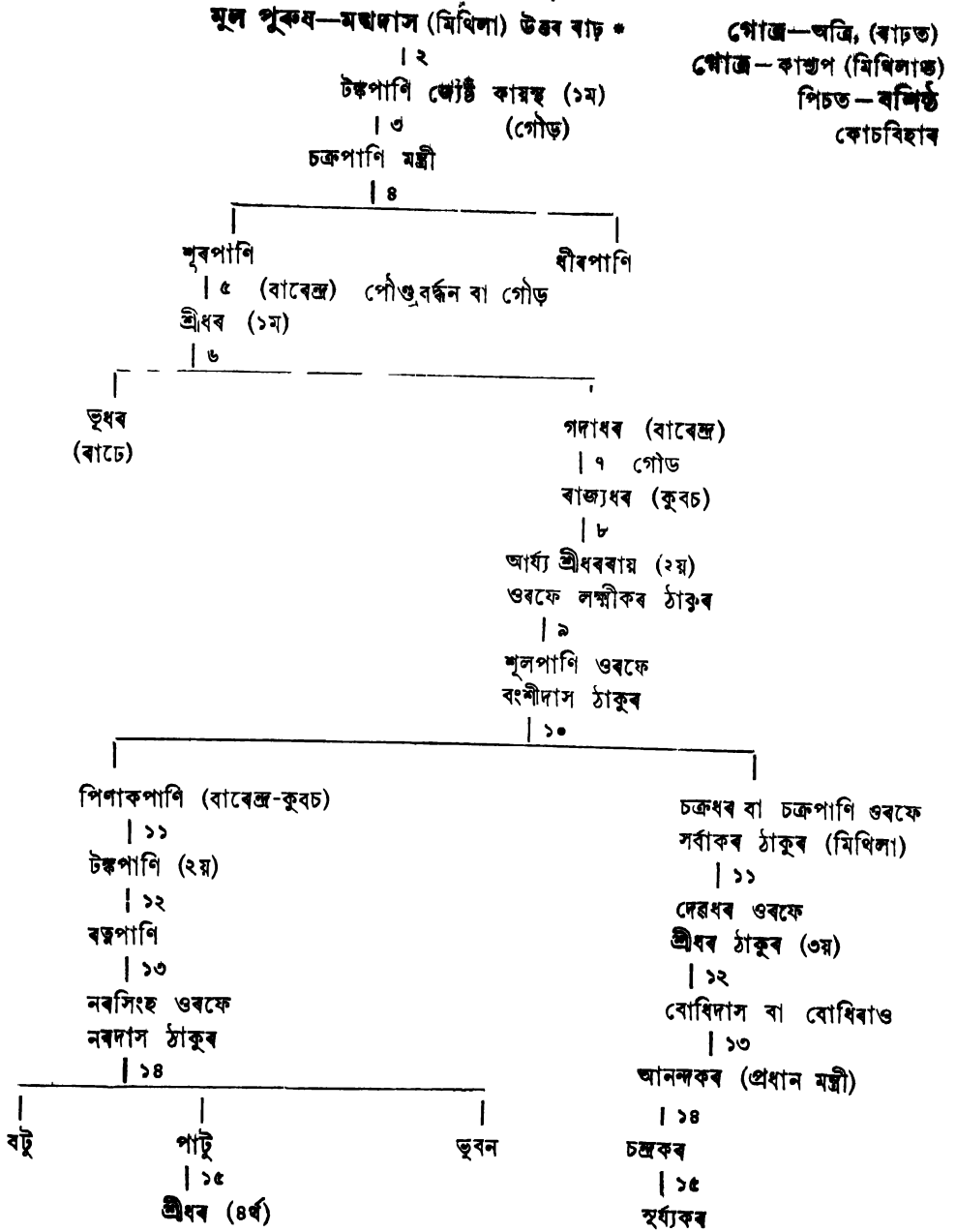
উপৰি পুৰুষৰ সংক্ষিপ্ত টোকা ৩০৩ পৃষ্ঠাত লিখা হৈছে। ওয় পুৰুষ অনন্তগিৰীৰ অপৰ নাম গয়পাল, ষষ্ঠ পুৰুষ ভৰ্গিৰীৰ অপৰ নাম ৰামপাল আৰু বাহাগিৰীৰ অপৰ নাম বহুগিৰী বুলিও জনা যায়।

ৰামকাণ্ডৰ উপৰি পুৰুষ বটভ্ৰৱাত আছিল। ৰামকাণ্ড পাটবাউসী থানলৈ উঠি যায়।

অমৃতনাৰায়ণ বৰুৱা—এওঁ বিজ্ঞানসাহী আৰু শ্ৰীমন্ত পুৰুষ। এওঁ গোৱালপাৰা জিলাৰ ঘুলা পৰগণাক উঠি যায়; তাত এওঁ বিস্তৰ সম্পত্তি লাভ কৰে।

শ্ৰীমুকুন্দনাৰায়ণ বৰুৱা বি, এ—উচ্চ মনৰ শিক্ষিত পুৰুষ। নিজৰ যি ভূসম্পত্তি আছে তাকে চলাই ঘৰতে থাকে। বৰ্ত্তমানে এওঁ গৌৰীপুৰত বাস কৰে। আসাম কাউন্সিলৰ এওঁ সভ্য নিৰ্বাচিত হৈছিল। এতিয়া অনাবাৰী মেজিষ্ট্ৰেট আৰু গৌৰীপুৰ মিউনিচিপালিটিৰ চেয়াৰম্যানৰ কাম কৰিছে।

গৌৰীপুৰ ৰাজ বংশৰ পুৰুষী নামা ।

* বঙ্গদেশৰ গঙ্গাৰ পশ্চিম ধাৰেই বাঢ় বোলে। ই দুইভাগে বিভক্ত—উত্তৰ বাঢ় আৰু দক্ষিণ বাঢ়।

১৬

প্ৰীতিকৰ লক্ষী দাস

| ১৭

অমৃতকৰ ঠাকুৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী

| ১৮

বিজয়কৰ

| ১৯

ৰঘুনাথ

| ২০

কৃষ্ণকৰ মন্ত্ৰী

মিথিলা

নৃত্যকৰ

| ১৯ (মজঃফৰপুৰ—বেথেকা গাওঁ)

ভেলু বা বলহৰি

মিথিলা

নবহৰি ৰায় *

কোচবিহাৰ

| ২০

ৰামদাস (মিথিলা)

পৰোনিধি

| ২১

কবিকৰ্ণপুৰ

সন্ন্যাসী

১। বাণীনাথ

ওৰফে কবীন্দ্ৰ পাত্ৰ

২০

পৰোনিধি দেৱ

| ২১

১। বাণীকান্ত দেৱ

ওৰফে কবিন্দ্ৰ পাত্ৰ (নবনাৰায়ণৰ)

[শিশু মহাভাৰত আৰু কথা বামাৰ্গণ বচক]

| ২২

১। ৰঘুনাথ

ওৰফে কবিশেখৰ

[পৰীক্ষিত নাৰায়ণৰ মন্ত্ৰী]

এখেতৰ বচিত গ্ৰন্থ বহুতো।

২। কবিবল্লভ

৩। বিষ্ণুদেৱ

নাম অজ্ঞাত

ওৰফে কবিকৰ্ণপুৰ (সন্ন্যাস)

[এওঁৰ বচিত কেইবাখনো পুথি আছে]

৪। মহাদেৱ

| ৫

শঙ্কৰ

নিঃসন্তান

৫। নিৰঞ্জন

লক্ষীদেৱ

নিঃসন্তান

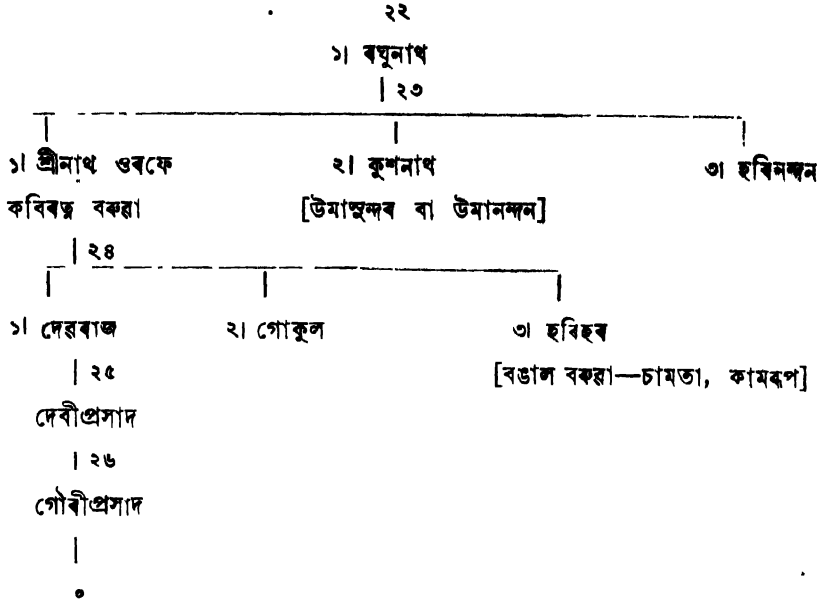
গোৱালপাৰা (গৌৰীপুৰ)

গোত্ৰ—বশিষ্ঠ

প্ৰাৰম্ভ—শক্তি, পৰাশৰ

ধৰ্মসম্ৰদায়—শাক্ত

* কোচবিহাৰৰ বিশ্বসিংহৰ মন্ত্ৰীৰ গ্ৰন্থ কবি (১৫৫০—১৫৮০ খৃঃ অঃ) "বক্ৰা" উপাধি গ্ৰহণ কৰে। বাক উপাধি ত্যাগ কৰে।

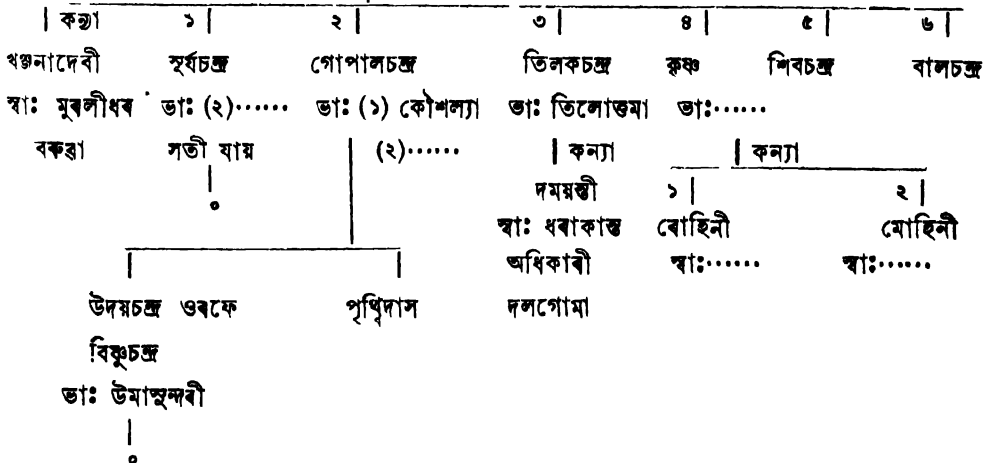

২৪

গৌরীপুর বাজ বংশ।

২। গোকুলচন্দ্র
ওবফে কোকিলচাঁদ

| ২৫

২৫

৫। শিরচন্দ্র বক্রা

| ২৬

কন্যা	কন্যা	কন্যা		
চন্দ্রবালাদেবী	দেবী	বদনাদেবী	লক্ষীচন্দ্র	অজ্ঞাত
স্বাঃ শ্রীকান্তদেব	স্বাঃ উদয় বক্রা	স্বাঃ আদিত চৌঃ		
দেৱান	গৌরীপুর		০	০

২৬

৬। বালচন্দ্র

ভাঃ (১) ধ্বনিকাদেবী

(২) সর্বেশ্বরী দেবী

| ২৬

কন্যা	
দেৱছতী	উমাকান্ত দেৱ
স্বাঃ জয়নাৰায়ণ অধিকাৰী	ওৰফে বুলচন্দ্র দেৱ
বিষ্ণুপুৰ থান	ভাঃ (১) দময়ন্তী দেবী
গোৱালপাৰা	ভূতনাথ বক্রাৰ পেহী
	গৌৰীপুৰ
	(২) ললিতাদেবী
	বজনী বৰকায়স্থৰ ভগ্নী (কোচবিহাৰ)

| ২৭

কন্যা	কন্যা			
সর্বেশ্বরী দেবী	চন্দ্রেশ্বরী দেবী	হৰকান্তদেৱ ওৰফে	স্বৰূপচন্দ্র	কালীচন্দ্র
স্বাঃ বসন্তেশ্বৰ বক্রা	স্বাঃ বিশ্বনাথ বক্রা	বীৰচন্দ্র		
শ্রীযুত বামকিশোৰ বক্রাৰ		ভাঃ (১) পূৰ্ণিমা দেবী	০	০
বুদ্ধ প্ৰমাতামহ		(২) যাগেশ্বরী দেবী		
গৌরীপুর		ওৰফে জয়চূৰ্ণা দেবী		
		মুকুন্দ বক্রাৰ কন্যা		
		কোচবিহাৰ		

| ২৮

ধৰাকান্ত দেৱ ওৰফে
ধীৰচন্দ্র বা শ্রীনাৰায়ণ

[কবিবল্লভৰ বংশধৰ গুণানন্দৰ পুত্ৰক জয়চূৰ্ণাদেবীয়ে পোস্ত্য গ্ৰহণ কৰে।]

গৌৰীপুৰ ৰাজবংশ।

৫

কাপসাবাবী

বঘুনাথৰ ২য় পুত্ৰ কুশনাথ
অপৰ নাম উমানন্দৰ বা উমানন্দ

৬

১। অগজীৱন ওৰফে বাঘবেঙ্গ
ভাঃ অহল্যাদেবী

২। ৰামজীৱন

৭

শ্ৰীপতি ওৰফে নন্দকিশোৰ
ভাঃ চন্দ্ৰমালা

নন্দলাল
ভাঃ সত্যভামা

৮

৮

গৌৰীনন্দন

ভবানীনন্দন

বঘুনন্দন

ৰামাকান্ত

ৰামচন্দ্ৰ

|

|

|

|

|

°

°

°

°

| কন্যা

|

|

|

| ৰাজমাটিবপৰা ঘোড়া

.....

| হেমনাৰায়ণ

| ভৈৰবচন্দ্ৰ

| ৯

| স্বাঃ কন্দপতি বৰুৱা

| স্বাঃ কমলেশ্বৰী

| স্বাঃ বিছা

| কন্যা

| কন্যা

| কন্যা

| কন্যা

°

|

| জয়কালী

| দয়াময়ী

| বুদ্ধেশ্বৰী

| ৰাজগোপাল

| স্বাঃ কান্তেশ্বৰ

| স্বাঃ জয়বাম

| স্বাঃ জয়দেৱ

| স্বাঃ কমলেশ্বৰী

| ১০

| সোণাথুলি

| ৰামজীৱনৰ কন্যা

| কন্যা

|

| বিমলা

| ভাৰতচন্দ্ৰ

| স্বাঃ তিলকচন্দ্ৰ বৰুৱা

| স্বাঃ বন্ধেশ্বৰী

| উমাপতিৰ ভগ্নী

| চেন্দা

| কন্যা

| ৰজারতী দেবী

| স্বাঃ গুৰুচন্দ্ৰ

| চুপাৰিকুটি (ঘুলা)

| শিমলিকমলি

২
ৰাজগোপাল
| ১০

কল্পা ১৩৪বী স্বাঃ শালকোচা	কল্পা তাৰিণী স্বাঃ কালীনাথ বটিয়ামাৰি	কল্পা সুবৰ্ণ স্বাঃ গোপীনাথ শালকোচা	কল্পা স্বৰূপা স্বাঃ নাৰায়ণ বটিয়ামাৰি	চন্দ্ৰমোহন ভাঃ মোহিনী দুৰ্গাব ভগ্নী চামতা । .	কুণ্ডলচন্দ্ৰ ভাঃ বাজাশ্ৰিয়া হৰগোবিন্দ বৰুৱাৰ ভগ্নী বৰনগৰ (কামৰূপ) ১১ কৈলাশচন্দ্ৰ ভাঃ হৈশ্ৰেখৰী ৰামেশ্বৰ বৰুৱাৰ ভগ্নী শালকোচা	হৰহুলাল
--	--	---	---	--	---	---------

কল্পা
সুন্নীতি
স্বাঃ দানপতি দত্ত
পাটবাউসী

কল্পা
বিৰাজমোহিনী
স্বাঃ সুবেল্ল চৌধাৰী
কোচবিহাৰ

কল্পা
শ্ৰীগিৰিশ্চন্দ্ৰ
ভাঃ স্বৰ্ণলতা
সাধিৰামৰ কল্পা (দলগোমা)

৭
নন্দলালৰ ২য় পুত্ৰ ৰামচন্দ্ৰ
ওৰফে হৰলাল
ভাঃ (১) শ্ৰীমতী
(২) ৰামেশ্বৰী (দলগোমা)

কল্পা
জাপুৰী
স্বাঃ দীননাথ বৰুৱা
শালকোচা

কল্পা
হৰকিশোৰ
ভাঃ ৰূপৱতী
কামাখ্যা বৰুৱাৰ পেহী
ঘৰীয়ালদাস্তা

কল্পা
কৃষ্ণকিশোৰ
ভাঃ মাহিষ্ঠ্ৰী
দত্তনাৰায়ণ বৰুৱাৰ কল্পা
গৌৰীপুৰ (বৰনগৰ)

কল্পা
আনন্দময়ী
স্বাঃ হৰগোবিন্দ বৰুৱা
বৰনগৰ

কল্পা
আনন্দকিশোৰ
ভাঃ তিলকপ্ৰভা
কালীকান্ত বৰুৱাৰ কল্পা
শিমলী (ঘুমা)

কল্পা
উমাময়ী
স্বাঃ অমৃতনাৰায়ণ
গৌৰীপুৰ

১০

আনন্দকিশোৰ

| ১১

(১) গিৰিধৰ
 ওৰফে শ্ৰীকিশৰিকিশোৰ
 ভা: সপেক্ষা
 পল্লিত্ৰনাৰায়ণ অধিকাৰীৰ কছা
 খিলাৰাৰী সত্ৰ (কামৰূপ)

(২) বংশীধৰ
 ওৰফে ললিতকিশোৰ
 ভা: শুভাপ্ৰিয়া (লীলারতী)
 ধৰ্মকান্ত অধিকাৰীৰ কছা
 হুন্দৰীদিয়া (কামৰূপ)

৫

৬

কুশনাথ বৰুৱাৰ ২য় পুত্ৰ বামজীৱন

| ৭

কুশজীৱন
 ভা:

বিষ্ণুপ্ৰসাদ
 ভা:

গৌৰীপ্ৰসাদ
 ভা:

| ৮
 গঙ্গাপ্ৰসাদ

লক্ষীপ্ৰসাদ

| ৮
 কামাখ্যা
 ভা: শয়ন্তী

|
 হেমনাৰায়ণ

|
 কুঞ্জনাৰায়ণ

| ৯
 ব্ৰজেন্দ্ৰনাৰায়ণ

৪

কবিন্দ্ৰ পাত্ৰৰ ২য় পুত্ৰ কবিবল্লভ

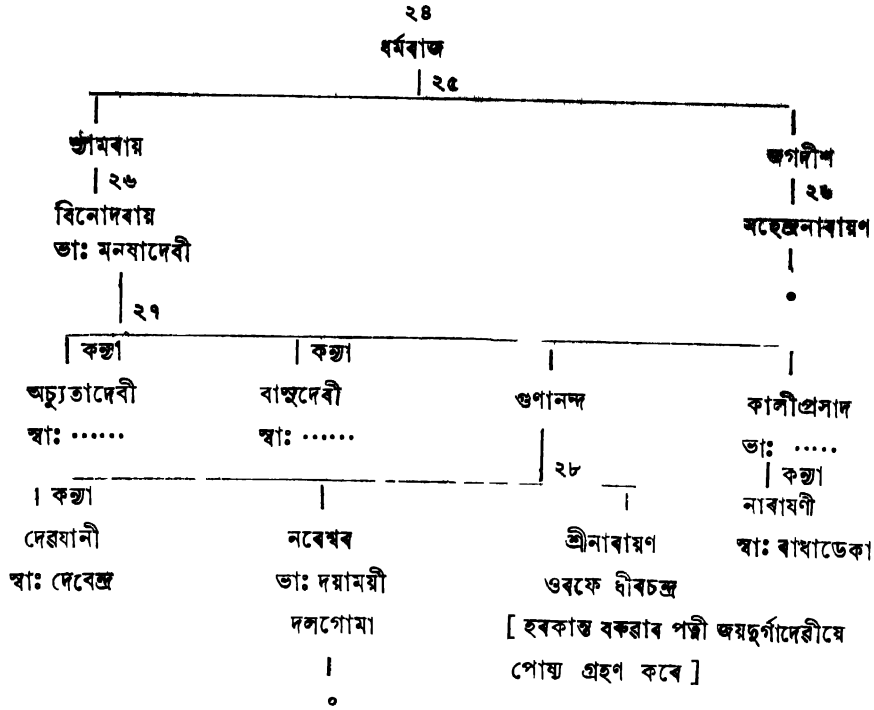
| ৫

জ্ঞানানন্দ

| ৬

ধৰ্মবাজ

বাজাঘাট

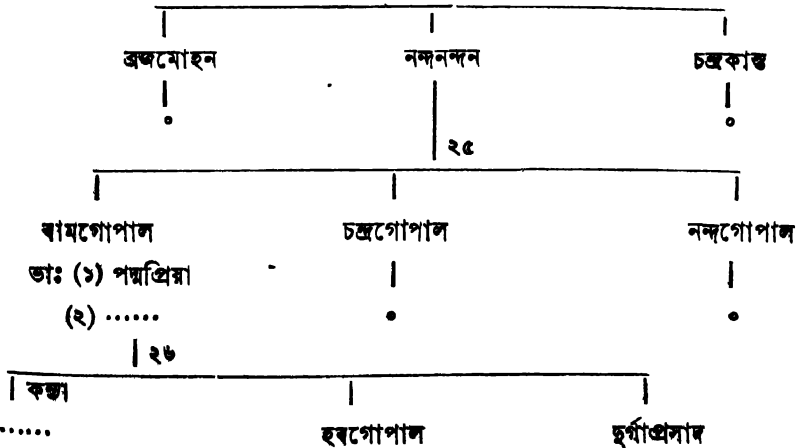
২২

১। বঘুনাথ কবিশেখৰ

| ২৩

৩। হৰিনন্দন

| ২৪

বজাল বকরা শাখা।

২৪

৩। হৰিহৰ বকরা (জিৰ্মো)

| ২৫

১। মদনমোহন বকরা

২। সুলভবমোহন

| ২৬

| কন্তা

প্ৰভাৱতী দেবী

স্বাঃ চন্দ্ৰনাৰায়ণ বকরা

বননগৰ

দুৰ্গামোহন

| ২৭

স্বৰ্গ্যমোহন

ভাঃ পূৰ্ণিমা

| ২৮

বিষ্ণুমোহন

ভাঃ যশোদা

| ২৭

কৃষ্ণমোহন

ভাঃ স্মিত্ৰা

| ২৮

কুঞ্জমোহন

| কন্তা

প্ৰাণনাথ

ভাঃ মাহিন্দ্ৰী

| ২৯

| কন্তা

খলেনাথ

ওৰফে আশ্বৰাম

| ২৯

মধুমোহন

|

|

| কন্তা

চন্দ্ৰমোহন

| ২৯

ভূমিধৰ

|

|

| কন্তা

সঞ্জয়

|

|

| কন্তা

জগতমোহন

| ২৯

কদ্ৰমোহন

|

|

| কন্তা

হৰগোবিন্দ

|

|

| কন্তা

গোপাল

|

|

| কন্তা

পদ্মপ্ৰিয়া

স্বাঃ সেনাপতি

দত্ত মজুমদাৰ

চামতা

| কন্তা

ৰামপ্ৰিয়া

স্বাঃ কৃষ্ণকান্ত দত্ত

চামতা

| কন্তা

সভাপ্ৰিয়া

স্বাঃ

লখোপুৰ

| কন্তা

গণপতি

ভাঃ সুলভী

যেনা বৰ কায়স্থৰ

ভতিজা কন্তা

দিবোৱা

| ৩০

| কন্তা

দানপতি

ভাঃ সন্ধ্যা

দখি ভূঞাৰ ভগ্নী

চামতা

| কন্তা

প্ৰাণেশ্বৰী

স্বাঃ বৃথনাথ

| কন্যা

মাইপ্ৰিয়া

স্বাঃ কীৰ্ত্তি

চামতা

| কন্তা

আনন্দপ্ৰিয়া

স্বাঃ

লখোপুৰ

১। হৰপতি বকরা

ভাঃ শ্ৰামপ্ৰিয়া

জয়নাথৰ কন্তা

শিমলীয়া

২। ধনপতি বকরা

ভাঃ কাঞ্চনপ্ৰিয়া

বলোৰাম পাটোৱাৰীৰ ভগ্নী

শুকেইকুটি

চামতা

ধৰ্মসম্ৰদায়—ভাগৱতী

পোঃ বেলাশৰ

কায়স্থ

৩০

১। হৰপতি বৰুৱা

| ৩১

কছা	কছা	কন্যা	কন্যা	কন্যা		
পুঙ্গ	মোহন	শতৰূপা	ময়লা	মহেশ্বৰী	১। শ্ৰীচন্দ্ৰপতি	২। চেনী
স্বাঃ বাজেন্দ্ৰ বৰুৱা	স্বাঃ বখুনাথ	স্বাঃ ভগবান চৌঃ			ভাঃ উদ্ভয়	
তাপা	চামতা	দৌলশাল	০	০	তোগবামৰ কন্যা	০
					কপীয়াবাথান	

| ৩২

কন্যা	কন্যা					
উষাদেবী	পাৰ্বতী	শ্ৰীহেমন্ত	শ্ৰীবসন্ত	শ্ৰীমহেন্দ্ৰ	শ্ৰীমনীন্দ্ৰ	শ্ৰীখগেন্দ্ৰ
স্বাঃ সূৰ্য্যনাৰায়ণ	স্বাঃ হৰিনাৰায়ণ	ভাঃ কিৰণ্ময়ী	ভাঃ হিৰণ্ময়ী	ভাঃ মনোৰমা		
পকোৱা	নলবাৰী	ত্ৰৈলোক্য চৌঃ	কছা দেবকান্ত	অধিঃ	অভয় চৌঃ	ব
		বামাপাড়া (কামৰূপ)	কছা, বিষ্ণুপুৰ	কছা, সৰভোগ		

৩। শ্ৰীভগবান

৪। শ্ৰীঅকণ

৫। শ্ৰীবজত

ভাঃ (১) আনন্দ
 অভিৰামৰ কন্যা (মাথিবাহা)
 (২) জ্ঞানকী
 গুণাপদৰ কন্যা (পকোৱা)

কছা	কছা	কছা	কছা	
শ্ৰীৰমেশ	আনন্দিতা	অখিলা	অনিমা	শ্ৰীমান

৩২

কন্যা	কন্যা			
চিন্তাদেবী	তৰুবালা	শ্ৰীভুবন	শ্ৰীমহেশ্চন্দ্ৰ	শ্ৰীগিৰিশ্চন্দ্ৰ
স্বাঃ উমাকান্ত	স্বাঃ অমৃতনাৰায়ণ চৌঃ	ভাঃ বীণাপাণি		
গৌৰীপুৰ	নলবাৰী	শ্ৰেয়নাৰায়ণ দত্তৰ কছা		
		বতনপুৰ (কামৰূপ)		

৩১

৪। অকণচন্দ্ৰ বৰুৱা

ভাঃ (১) অধিকা

নমলৰ কন্যা (চামতা)

(২) কৃষ্ণকান্তী

ধনকান্ত অধিকাৰৰ কন্যা (খটবা-মঙ্গলদৈ)

৩১

৪। অক্ষয়চন্দ্র বক্রা

| ৩২

শ্রীবর্তীন্দ্রমোহন

শ্রীভূপেন্দ্রমোহন

৩১

৫। শ্রীবজ্রতপতি বক্রা

ভা: (১) হরমোহিনী

উদয় বক্রাব কন্যা (গৌরীপুত্র)

(২) বিমলাদেবী

গোবিন্দব কন্যা (উর্দুবাবী)

| ৩২

শ্রীপ্রিয়মোহন

কস্তুরী
গির্বিবালা

কন্যা
শ্রীমতী

১১

৩০

গণপতির ২য় পুত্র ধনপতি বক্রা

ভা: (১) যাত্রাপ্রিয়া

বিজয়ব কন্যা (চামতা)

(২) কাঞ্চনপ্রিয়া

মার্নাবাম গোমহাব কন্যা (তুকাইকুচি)

| ৩১

কন্যা	শ্রীগৌরীমোহন	গোপাল	শান্তিমোহন	ধবলী
কুলারতী	ভা: প্রভারতী			
শা: মহীধব	বতনব কন্যা	•	•	•
ববি	কপীয়াবাধান			
	৩২			
দশবধ	শ্রীদানচন্দ্র	শ্রীকপরাধ	শ্রীউবেশ	

মল্ল বকরা শাখা ।

কুৰমোহন বকরা

| ৯

দেবীমোহন

ভাঃ খোনাপ্ৰিয়া

| ১০

মনমোহন	চণ্ডীমোহন	শিৱমোহন	বাণামোহন	গোপীমোহন
--------	-----------	---------	----------	----------

| ১১

পুষ্পমোহন

ভাঃ পদ্মপ্ৰিয়া

| ১২

পোদ্দপুত্ৰ—বকতমল (শিমলীয়াৰ ঠাৱাৰাম দত্তৰ পুত্ৰ)

ভাঃ মায়াপ্ৰিয়া (তাপা)

| ১৩

শতমল	জয়মল
------	-------

ভাঃ (১) বকুলপ্ৰিয়া (পকোৱা)
(২) মায়ামতী
সৰ্বানন্দৰ কস্তা (পকোৱা)

| ১৪

১। অকণমল ভাঃ কাঞ্চন (কদম) উমাকান্তৰ কস্তা পকোৱা	২। প্ৰেতাপমল ভাঃ গঙ্গাদেবী তলুৰামৰ কস্তা চামতা	কস্তা আদাৰপ্ৰিয়া বাঃ কুহীৰাম শিমলীয়া	কস্তা কাঞ্চন বাঃ আদিত্য পকোৱা
--	---	---	--

| ১৫

১। শ্ৰীমুকুন্দমল বকরা ভাঃ ভোগপ্ৰিয়া সোমনাৰায়ণৰ কস্তা সকেলী	২। চক্ৰমল (ভৰত) ভাঃ ভাগ্য গোবিন্দৰ কস্তা বনপাণ্ড	৩। হৰিমল ভাঃ কোশল্যা মনহৰিৰ কস্তা চামতা	৪। শ্ৰীশান্তিমল ভাঃ লবণভী গোবিন্দৰ কস্তা শিমলীয়া	৫। বজত ভাঃ কমলাদেবী পৰমানন্দ চৌঃৰ কস্তা দৌশাশাল	কস্তা গোপীপ্ৰিয়া বাঃ যমুনা বাণিকবিয়া
---	---	--	--	--	---

| ১৬
শ্ৰীবত

১৫

১। শ্রীমুকুন্দময় বকরা

| ১৬

কস্তা	কস্তা	কস্তা					
মৈব্য	ভাবা	চাকুবালা	শ্রীশ্রময়	শ্রীচিত্র	শ্রীনৃপেন্দ্র	শ্রীতবেজ	শ্রীনিত্ত
স্বাঃ পূর্ণপতি	স্বাঃ কপনাথ						
পকোরা	বিহামপুর (খাবশিঠা)						

১৫

২। চন্দ্রময় (ডবত)

| ১৬

কস্তা	
শবতেশ্বরী	ননি ওষফে
স্বাঃ লাহিবাম	শ্রীশচীন্দ্রময়
শিমলীয়া	

১৫

৩। হবিময়

|

১৫

৪। শ্রীশান্তিময়

| ১৬

কস্তা				কস্তা
মোহন	বিচিত্র	শ্রীহিবণ্য	শ্রীমনিষ	বেণু

১৪

২। প্রতাপময়

| ১৫

কস্তা	কস্তা				
গঠীন	হবেশ্বরী	শ্রীধর্মময়	শ্রীউপেন্দ্র	শ্রীভৃগু	তারিণী
স্বাঃ হবগোবিন্দ	স্বাঃ বালেক	ভাঃ বুদ্ধারলী	ভাঃ চন্দ্রবালা		
পকোরা	বালিকবিয়া	পৰমানন্দ চৌঃব কস্তা	নাথর চৌঃব কন্যা		
		দৌলাশাল	পকোরা		

| ১৬

কন্যা	কন্যা				
ময়না	দেবীবালা	শ্রীঅবিন্দ	শ্রীলাবত	শ্রীনাভু	শ্রীকণ
স্বাঃ হবেশ্বর					
বঙ্গাদি					

৭

মুকুন্দমোহন

| ৮

হৰোজমোহন

| ৯

বতনমল

চক্ৰমল

নৌবী

জবত

প্ৰাণকল

| কন্যা

.....

[শিমলীজাত বিয়া দিহে]

গৌৰীপুৰ ৰাজবংশৰ সংক্ষিপ্ত কথা ।

এই বংশৰ মূল পুৰুষ মজ্জ দাস । ৮ম শতাব্দীত পাল ৰজাসকলে যেতিয়া গোড় বা পৌত্তুৰ্দ্ধন অধিকাৰ কৰে, সেই সময়ত গোড়ৰ শুব ৰজা দক্ষিণলৈ আহি বাটৰ বৰ্ত্তমান হুগলী জিলাৰ পাণ্ডুৱাত বস কৰে । বাটৰ উত্তৰ খণ্ডক উত্তৰ বাট আৰু দক্ষিণ খণ্ডক দক্ষিণ বাট বুলিছিল । মজ্জ গোড় কায়ব্দ । এই শুব ৰাজ্যৰ তলত বিষয় কৰ্ম কৰিছিল আৰু উত্তৰ বাটত গঙ্গাব ওচৰত বাস কৰি সীমান্ত দেশ বন্দ কৰিছিল । মজ্জ মহাশয়ৰ বংশাৱলী কাশীদ্বাৰে এইদৰে বৰ্ণনা কৰিছে—

“দাস বংশে মজ্জ নাম ৰাঢ়াভবি বশোগান
 তাৰ পুত্ৰ নাম উৰুপাণি ।
 ব্ৰাহ্মণ চক্ৰান্তে পৰি পিতৃবাস পৰিহৰি
 উপনীত পাতালী ৰাজধানী ॥
 মহাবাজা চক্ৰৱৰ্ত্তী তাহাক কৰিলা ভক্তি
 নিজ স্থানে ৰাখিল হবনে ।
 ৰাজ্যৰ হুইল সখ্য দিলা পদ প্ৰেৰান লেখ্য
 উচ্চ ভাবি সবে পৰিতোষে ॥”
 (বন্ধেৰ জাতীয় ইতিহাস—ৰাজন্য কাণ্ড ।)

উৰুপাণিয়ে ব্ৰাহ্মণৰ বড়বহুত পৰি ৰাঢ় ত্যাগ কৰি পালৰাজ্য ধৰ্মপালৰ (৭৮৫—৮৩০) আশ্ৰয় লাভ কৰে । এই সময়ত ধৰ্মপালৰ গৌৰৱ উত্তৰ ভাৰতত বিস্তাৰ হৈ পৰিছিল আৰু শুব ৰাজ্যসকলৰ প্ৰভাৱ কিছু খৰ্ব হৈছিল । ধৰ্মপালৰ সময়ত গোড়ৰাজ্য কিছুমান ভুক্তিত বিভক্ত হৈছিল ; এইবোৰৰ ভিতৰত পুত্ৰভুক্তি, ভীৰভুক্তি, শ্ৰীনগৰ ভুক্তিৰ নাম পোৱা যায় । পাটলি পুত্ৰ ভীৰভুক্তিৰ ভিতৰত আছিল । এই ভুক্তি বা ভাগেই মুছলমান ৰাজত কালত “চৰকাৰ” নামে পৰিগণিত হয় । উৰুপাণি ধৰ্মপালৰ

অল্পবয়সত তীব্রভুক্তিত “শ্ৰেয়ান লেখা” পদ লাভ কৰে। শ্ৰেয়ান লেখাপদক সেই সময়ত “জ্যেষ্ঠ কায়ব” বুলিছিল। ধৰ্মপালৰ সময়ত কায়বুলকলে গৌৰহাগিৰি (ভূমি-জমাব হিচাব কৰা কাৰ) কৰিছিল। আৰু জ্যেষ্ঠ কায়বে বিবৰ কাৰ্যালয়ত থাকি গোমহাসকলৰ কাৰ্য্যশ্ৰেণালীৰ তত্ত্বাৱধান কৰিছিল। ৩ চক্ৰপাণি একজন সাধক পুৰুষ আছিল। বুঢ়াকালত এওঁ “মহাসিদ্ধাচাৰ্য্য” উপাধি লাভ কৰে। এওঁ কিছুমান বুল্যমান তন্ত্ৰপুথি ৰচনা কৰে। টক্ৰপাণি সম্বন্ধে তিব্বতীয়া “পাগ-সাম-জোল-জাঙ” নামৰ গ্ৰন্থত বহুত কথা উল্লেখ আছে। টক্ৰপাণিৰ পুত্ৰ—চক্ৰপাণি।

“তাৰ পুত্ৰ চক্ৰপাণি দেৱেৰ শ্ৰেয়ান গণি
মহামানী ৰাজ কাৰ্য্য পাই।
বিভাবুড়ে ২হম্পতি ব্ৰাহ্মণ শ্ৰমণে তত্ত্বি
মহা কবি বলি যশ গাই ॥
ধীৰ শূৰ হই পুত্ৰ ৰাজ্য হইল শ্ৰিয় পাত্ৰ
ভাগ্য দোবে ব্ৰাহ্মণেৰ ৰোষে।
ছাড়ি গৌড় ৰাজ্যপাশ বাবেস্ত্ৰ কৰিল বাস
‘ধনবন্ত্ৰ আনিল বিশেষ ॥’

(বজ্জৰ জাতীয় ইতিহাস—ৰাজত্ব কাণ্ড।)

এই সময় পালৰাজ্যকল কিছু দুৰ্বল হৈ পৰে আৰু পূৰ্বৰ কিছু অংশ ৰাজ্য ধৰি পৰে। চক্ৰপাণিৰ পুত্ৰ ধীৰপাণি আৰু শূৰপাণি ব্ৰাহ্মণৰ ৰোষত গৌড় ৰাজ্য ত্যাগ কৰে আৰু বাবেস্ত্ৰলৈ আহি বাস কৰে। বাবেস্ত্ৰৰ সীমা পশ্চিমে মহানন্দা, পূবে ব্ৰহ্মপুত্ৰ, উত্তৰে কামৰূপ ৰাজ্য আৰু দক্ষিণে গঙ্গা নদী। বাবেস্ত্ৰ গৌড়ৰ অন্তৰ্গত আছিল। ধীৰ আৰু শূৰপাণিৰ সময়ত বাবেস্ত্ৰ মণ্ডল সম্ভৱতঃ কামৰূপ ৰাজ্যৰ দ্বাৰা অধিকৃত হয় আৰু সেই কাৰণেই ধীৰ আৰু শূৰপাণি গৌড় ৰাজ্যৰ দ্বাৰা তাড়িত হৈ বাবেস্ত্ৰ অৰ্থাৎ কামৰূপ ৰাজ্যৰ অধীনত বসতি কৰে।

এইদৰে মন্মদাসৰ পাছৰ তিনি পুৰুষ গৌড়ত বাস কৰে। ৪ৰ্থ পুৰুষ বাবেস্ত্ৰৰ (কামৰূপৰ) অধিবাসী হয়।

শূৰপাণিৰ— “সমাজে হইল খ্যাতি পুত্ৰ শ্ৰীধৰ মহামতি
তাৰ পুত্ৰ কুধৰ গদাধৰ।
কুধৰ হইল বাচবাসী কাশীপুৰ অধিবাসী
গদাধৰ বহিল নিজ ঘৰ ॥”

গদাধৰ বাবেস্ত্ৰতেই (কামৰূপ) বাস কৰে। গদাধৰৰ ৭ম পুত্ৰ ৰাজ্যধৰ—

“তাৰ পুত্ৰ ৰাজ্যধৰ গৌড়ে বিপ্লব অন্তঃপৰ
পলাই গেল উত্তৰ দেশে।

কাৰাখ্যাব দয়া শুণে কুবচে বাস দগণে

ৰাজ্য লাভ দেবীৰ আদেশে ॥” (ৰাজ্য কাণ্ড)

হৈছিল । অতীয়ে মহোদয় কুন্ডনৰ সঙ্গত যিদি স্নেহত বহুত অসহিতকৰ কাম কৰিছিল ।

লক্ষী ঠাকুৰৰ পুত্ৰ—১০ চক্ৰপাণিৰ সময়ত সময় কৰ্তীক যতীকৰাই কৰ্মকৰণ সাজু কৰোৱা চক্ৰপাণিৰ পুত্ৰকৰণ কৰোৱাৰ প্ৰতিবেদন কৰিবলৈত সূত্ৰ লাগে আৰু কৰ্মকৰণ পৰ্য্যন্ত ইয়াত ইয়াত পৰ্য্যন্তই চক্ৰপাণি বিবিলাত বাৰ ১—

চক্ৰপাণি সোণাতৰ ৮ পুত্ৰ ভাব বেৰবৰ
 মহামাত্য কুন্ডনা কৰ্মকৰ ।
 বৰ মাৰে ছাড়া হইল পিণাক সনাজে বইল
 ভান ধাৰা সৰ্বজ্ঞ আখ্যাত ॥
 (ব; ই,—বাহুত কায়—২২১ পৃষ্ঠা)

চক্ৰপাণিৰ পুত্ৰ—বেৰবৰ; তেওঁ বিবিলাৰ নাভসেৱৰ মহামাত্য (প্ৰধান মন্ত্ৰী) হৈছিল । এই সময়ত কনসেৰ কেইজনমান ব্ৰাহ্মণ আৰু কায়স্থ বিবিলাত বাস কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে ।

চক্ৰপাণিৰ পুত্ৰ—সেৱৰবৰ পিতৃৰ পাচত বিবিলা বজাৰ মন্ত্ৰী হয় । তেওঁৰ পুত্ৰ বোবিলাস বা বোবিলাও ; এওঁ বিখ্যাত কবি আছিল । বোবিলাসৰ পুত্ৰ—আনন্দকৰ বাজনীতি বিশাৰদ পুৰুষ আছিল আৰু বিবিলা বাজাৰ প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ লাভ কৰিছিল । বোবিলাসৰ পৌত্ৰ—স্বৰ্গকৰ ঠাকুৰ বিবিলাৰাজ হৰিসিংহসেৱৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী হয় । তেওঁৰ সময়ৰপৰা উত্তৰ ভাৰতৰ ব্ৰাহ্মণ-কায়স্থকলে বংশাৱলী মিথিবলৈ আৰম্ভ কৰে । বিবিলা দৰ্শনৰ ২৩ ৰ্ধৰ ২৭ পৃষ্ঠাত আছে—বিবিলাৰ কায়স্থকলৰ ভিতৰত “দাস,” “কৰ্ত্ত,” “দত্ত” এই তিনি উপাধিৰ কায়স্থকলৰ সন্ধান বৰ বেচিহে উঠে । স্বৰ্গকৰ সেই সময়ৰ বিবিলা কায়স্থকলৰ ভিতৰত সনাজপতি আছিল । তেওঁৰ পুত্ৰ ঐতিহ্যক লক্ষীদাস ঠাকুৰ । বংশাৱলীত এওঁক “কায়স্থ প্ৰধান” কুণি বৰ্ণনা কৰিছে । ঐতিহ্যকৰ বংশধৰসকল বিবিলাৰ কুলীন কায়স্থকলৰ ভিতৰত প্ৰধান হৈছিল ।

লক্ষী ঠাকুৰৰ পুত্ৰ অমৃতকৰ ঠাকুৰ বিবিলাৰ শিৱসিংহ বজাৰ মন্ত্ৰী হৈছিল । অমৃতকৰৰ দুই পুত্ৰ—বিজয়কৰ আৰু নৃত্যকৰ । বিজয়কৰৰ বংশধৰসকল বিবিলাত বাস কৰিছিল । নৃত্যকৰৰ ২৭ পুত্ৰ নবহৰি কামৰপলৈ আহি কোচৰাজ বিষ্ণুসিংহৰ মন্ত্ৰীৰ প্ৰেৰণ কৰে ।

এতিয়া দেখা গল চক্ৰপাণিৰ পৰবৰ্তী ৮ পুত্ৰ বিবিলাত বাস কৰাৰ পাচত পুনৰ লক্ষ্যদাসৰ বংশধৰ (১৯) নবহৰি কামৰপলৈ আহি বাস কৰিবলৈ বাধ্য হয় । বিজয়কৰৰ নাতি (২০) কৰ্মকৰ ঠাকুৰ বিবিলা বাজ বন্দে নাৰায়ণৰ মন্ত্ৰী হৈছিল । এওঁৰ বংশধৰসকল বিবিলাতে বাস কৰে । নবহৰি বাৰ শাস্ত্ৰ আছিল । তেওঁ কাৰাখ্যা দৰ্শন কৰিবলৈ কাৰাখ্যাতে আহিছিল । কোচৰাজ বিষ্ণুসিংহেই শুক সৰ্বভৌম তট্টাচাৰ্য্যৰপৰা নবহৰিৰ পৰিচয় পাই তট্টাচাৰ্য্যৰ পৰামৰ্শ মতে নবহৰি ঠাকুৰক মন্ত্ৰী পদত নিযুক্ত কৰে । নবহৰিৰ পোমতে এই পদ লক্ষীৰ অনিচ্ছা প্ৰকাশ কৰিলেও তট্টাচাৰ্য্যৰ অজ্ঞবোধত তেওঁ মন্ত্ৰীপদ লবলৈ বাধ্য হয় আৰু বাজ্যৰ শাসন সংৰক্ষণত অশুখলা লগাই আয়ত্ৰি কৰাত তেওঁ বাজাৰ অতি ক্ৰিয় পাত্ৰ হৈ উঠে ।

“জিহ্বত মতঃকৰপুৰেৰ বেধেবা প্ৰাণ নিবাগী নবহৰি বাৰ মানে জনৈক কায়স্থ স্বদেশ জ্যোৎ কৰিৱা গোৱালপাড়াৰ বাজাৰাঠিতে আগিৱা বাস কৰেণ । পুৰোহিত পৰিবৰ্ত্তনেৰ অন্য লক্ষ্যদাসেৰ পুত্ৰপুত্ৰৰ মধ্যে পোত্ৰ পৰিবৰ্ত্তন হইৱা থাকে ; ইহাৰত পোত্ৰ বেইকল “কান্তপ” হইতে কনিষ্ঠে পৰিবৰ্ত্তিত হয় ।

পাচত তেওঁৰ ভায়েক-বামনচন্দ্ৰকপুত্ৰে বুলচন্দ্ৰকবিতাৰ পত্নী প্ৰেমাৰ ৩৩শ পুত্ৰক, সৰস্বতীদেৱী, বনৰসুন্দৰী, জাম্বিকা আৰু সোলে আলমগল এই পাঁচ পৰমপুত্ৰক প্ৰতিষ্ঠা কৰে। ১৬৫৯ চনত বনৰসুন্দৰী চৌধাৰীবেশৰ হৰশত্ৰুৰপৰা বৃত্তিৰ পৰা বান্ধ-তেওঁ হৰিশ্চন্দ্ৰক পোষ্য পুত্ৰক প্ৰতিষ্ঠা কৰে। কিছুমান কবিতা মূল বুলচন্দ্ৰ বক্সাক দিয়ে। বুলচন্দ্ৰ বক্সাৰ লক্ষণ, বাহুৰাৰ কৃতিক-চক্ৰকৰ বিৰূপে স্থাপিত হয়।

কবীচন্দ্ৰ পাত্ৰৰ সময়ৰপৰা বাঙামাটি এই বংশৰ বাঙামাটী হয়। বুলচন্দ্ৰক আয়েলত আৰু ইষ্টইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ সময়ৰপৰা এই বংশৰ প্ৰধানলোকে "বাক্য" নামক কবিতাৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰে। ইষ্টইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ আনুভূতি এই বাঙামাটীয়া কবিতাৰ বংশৰ বৰমণ্ডলক প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ সময়ক লক্ষ্য কৰিছিল। কিন্তু কোম্পানীয়ে এই অঞ্চলৰ বংশৰ বাঙামাটী দেখি আৰু এই কবিতাৰ বেছি লাভ কৰিব নোৱাৰি ১৭৮৪ খৃষ্টাব্দত এই অধিদায়ীৰ দায়িত্ব ৩,১০০ টকা বাৰ্ষিক কৰে; পাচত ই ব্যক্তি ৪,২৫১ টকা হয়।

বীৰচন্দ্ৰ বক্সাৰ বৃত্তান পাচত তেওঁৰ বিধবা পত্নী জয়হৰ্ম্মদেৱীয়ে কবিতাৰ বংশৰ কবিতাৰ সময়ক ৭ম পুত্ৰক প্ৰধানলক্ষ পুত্ৰ বীৰচন্দ্ৰক পোষ্য পুত্ৰক কৰে। এই বাঙামাটীয়ে আকস্মিককৈ শাকি ভাল পাইছিল। এৱেঁই এই বংশৰ "সদাশ্ৰিত" স্থাপন কৰে। এওঁৰ পত্নী ভাবিনীপ্ৰিয়া দেৱী বৰ্ম্মীলা আৰু বিজ্ঞানসাহী বমণী আছিল। এৱেঁই দেশৰ সংস্কৃত শিক্ষাত উৎসাহ দিবলৈ এটা সংস্কৃত চতুৰ্দশী স্থাপন কৰে আৰু ব্ৰাহ্মণ ছাত্ৰবিলাকক খোৰাক-পোছাক দিয়ে। বীৰচন্দ্ৰ বক্সাক পাচত তেওঁৰ পুত্ৰক প্ৰভাপত্ৰ বক্সা অধিদায়ক হয়। ১৮৫০ খৃঃ অকত তেওঁ বাঙামাটি ত্যাগ কৰি সৌৰীপুৰলৈ উঠি আহে। ইয়াত তেওঁ এখন মাইনৰ স্কুল আৰু ডাক্তৰখানা পাতে। এওঁ এখন যোগাবশিষ্ঠ বামাৰ্ণ প্ৰকাশৰ ভাৱ লয়। যোৱা ১৮৬৫ খৃঃ অকৰ তৃতীয় বছৰ সময়ত এওঁ গবৰ্ণমেণ্টক বিশেষভাৱে সাহায্য কৰে; তাতে গবৰ্ণমেণ্টে এওঁক 'বায় বাহাদুৰ' উপাধি দিয়ে। ১৮৬৯ খৃঃ অকত এওঁ গবৰ্ণমেণ্টক জিলাৰ সদৰ স্থাপন কৰিবলৈ ধুবুৰী দান কৰে।

বাঙামাটীয়া বক্সাৰ ঘৰে জাহাজীৰ বাদচাহৰ সময়ৰপৰা "বাক্য" উপাধি পাই আহিছে; গতিকে প্ৰভাপত্ৰ বক্সা মহোদয়ক "বায় বাহাদুৰ" উপাধি দিয়া দেখি তেখেতে চন্দ হৰ্ম্মলৈ দৰবাহত উপস্থিত হৰ্ম্মলৈ ভাল নাপালে; তাকে দেখি সেই সময়ৰ ডেপুটী কমিচনাৰ মিঃ ক্যাম্পবেল চাহাবে চন্দ দিবলৈ নিজে গোঁবীপুৰত উপস্থিত হয়।

বায় প্ৰভাপত্ৰ বক্সা বাহাদুৰ সাহ আৰু দেশহিতৈষী গুণৰ বাবে ব্ৰীচ লোডিং বন্ধক উৎসাহ পায়। এওঁ ১৮৮০ খৃঃ অকত নিঃসন্তান অৱস্থাত স্বৰ্গী হয়। এওঁৰ বিধবা পত্নী বাণী ভবানীপ্ৰিয়া দেৱীয়ে স্বামী কৰি থৈ যোৱা উইলৰ বলত ১৩১২ চনলৈ বাহ্য শাসন কৰে আৰু কুমাৰ শ্ৰীযুত প্ৰভাপত্ৰ বক্সা মহোদয়ক পোষ্য পুত্ৰক কৰে। ভবানীদেৱী "বাক্য" উপাধি লাভ কৰিছিল।

বাণী ভবানীদেৱী অতি ধৰ্ম্মপৰায়ণা আৰু দয়ালুতা বাণী আছিল। তেওঁৰ অনেক জনহিতকৰ কামৰ উত্তৰত কাশীধামৰ গঙ্গা মহান্নাত সত্ৰ স্থাপনেই প্ৰধান কাম। তাত প্ৰতি দিনে ২৫ জন ব্ৰাহ্মণে খাবলৈ পায়। ১৯০৯ খৃষ্টাব্দত ৭৭ বছৰ বয়সত তেওঁ কাশীপ্ৰাণ্ট হয়। কুমাৰ প্ৰভাপত্ৰ বক্সা বাহাদুৰ ১৮৯৬ খৃষ্টাব্দত সাৱালক প্ৰাণ্ট হয় আৰু ১৯১১ চনত "বাক্য" উপাধি লাভ কৰে। এখেতে সাধাৰণ হিতকৰ কাৰ্য্য

(১৩) শ্ৰীমত শ্ৰীমতীশাহ শাস্ত্ৰী মহাশয়ৰ “কামৰূপী” নামক লক্ষ্যবিত্ত পত্ৰিকাৰে ইয়াৰ কামৰূপ পৃথমেৰূপে সংগ্ৰহিত।

(১২) কায়স্থৰ লগৰ সংস্কৃত শিক্ষাৰ কাৰণে বাৰ্জা বাহাদুৰে, ১৯২৪ চনত কামৰূপী উচ্চশিক্ষা-বিভাগত গৱেষ্টা কৰে।

(১০) সংস্কৃত টোল, হাইস্কুল, বাম্বিকা স্কুল, কামৰূপ-ছাত্ৰাশ্রম আৰু কামৰূপ-বৰি কামৰূপ-কলেজ তৈয়াৰ কৰি দিয়ে। টোল আৰু হাইস্কুলৰ অধিনে কায়স্থ বাৰ্জা বাহাদুৰে প্ৰাচীন পোহাৰক “কায়স্থ কায়স্থ” দিয়ে। টোলৰ বাবে বাৰ্জা বাহাদুৰৰ বহুত ১৪৪০ টকা আৰু হাইস্কুলৰ বাবে ৩,৫০০ টকা ব্যয় কৰে।

বাৰ্জা বাহাদুৰে ১৮৯৬ খৃঃ অকত বাৰী সৰ্বোজবালা দেৱীৰ বিবাহ কৰে। তেখেত প্ৰগতিশীল শিক্ষিতা, ধৰ্মৱতী, আৰু দয়ালু মহিলা আছিল। বাৰ্জা বাহাদুৰৰ ঠাহুৰৰ বংশোদ্ভব; তেখেতে দেশৰ কীৰ্ত্তি-কীৰ্ত্তি সৰ্বদেৰে গঢ়া আছিল। তেখেতে অনেক শিক্ষাপ্ৰতিষ্ঠানৰ কাৰ্য্য বিষয়ক আৰু নিজ বাৰ্জা টোলৰ ভিতৰলৈ বিধবা আশ্ৰমবন্দেৰে আশ্ৰমৰ ব্যৱস্থা কৰি ৰাখিছিল। তেখেতে তিনি কুমাৰ আৰু দুই কুমাৰীৰ মাতৃ হোৱাৰ পাচতেই স্বৰ্গগামিনী হয়। বাৰ্জাৰ অকাল বিয়োগত বহুত ক্ৰোধ কায়স্থৰ লগেই মাতৃহাৰাৰদেৰে বোধ কৰিছিল।

বাৰ্জা বাহাদুৰ দয়ালু, পৰোপকাৰী, বিনয়, নৈতিক, পণ্ডিত, বহুশী আৰু একমুখ্য খ্যাতনামা চিকাবী। এখেতেই প্ৰাচীন কামৰূপ কায়স্থ সমাজৰ কৰ্ণধাৰ। এখেতৰ উৎসাহ আৰু সহায়ত আমাৰ “প্ৰাচীন কামৰূপ কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত” সংগৃহীত হৈছে; আৰু এখেতৰ সাহায্যতেই ই প্ৰকাশ হল। এই বৃহৎ গ্ৰন্থ ছপা কৰাৰ উদ্দেশ্যে ১৯২৮ চনত দয়ালু বাৰ্জা বাহাদুৰে এক হাজাৰ টকা আমাক আগধৰ দিয়ে, আমি ইয়াকেই আশীৰ্বাদ স্বৰূপে গ্ৰহণ কৰি ইয়াৰ লগত অলপ টকা যোগ দি নলবাৰীত “উমা প্ৰেছ” নামৰ এটি মুদ্ৰাৰ্থ স্থাপন কৰোঁ, আৰু তাত উন্নয়নে “প্ৰাচীন কামৰূপ কায়স্থ সমাজৰ ইতিবৃত্ত”ৰ ছপা কাম আৰম্ভ কৰোঁ। এই ছপা যন্ত্ৰ প্ৰায় কুৰিজন ডেকা লৰাই সামান্ত ভাৱে বৰ্ত্তমানে জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰিব ধৰিছে। ই নিবহুৱা সমস্তাৰ এটি অতি ক্ষুদ্ৰ সমাধান হলেও ইয়াৰ পৰম দয়ালু বাৰ্জা বাহাদুৰেই দয়ালু কামৰূপৰ এটা। বাৰ্জা বাহাদুৰৰ এই দানৰ বাবে আমি চিৰকৃতজ্ঞ।

গৌৰীপুৰ বাৰ্জাৰকাৰে দিয়া নিৰ্ধৰ ভূমি—

দেৱোত্তৰ ভূমি (অস্থায়ন)	১৮৫০	বিঘা
ব্ৰহ্মোত্তৰ ভূমি	৫৫৫০	”
লাখেৰাজ ভূমি	২৯৫০	”
মুঠ—		১০০৫০ বিঘা

বাৰ্জাৰ শ্ৰীমত প্ৰেমধেনুৰূপ মহাশয়—এওঁ ১৯০৩ খৃঃ অকত জন্ম গ্ৰহণ কৰে। বানীয়া বাৰ্জা বাহাদুৰে নিজ ধৰ্মতে পোনতে কুমাৰক শিক্ষা দিয়াৰ। কুমাৰ সংস্কৃত আৰু ইংৰাজী বিজ্ঞা ভালেখিনি ধৰ্মতে শিক্ষা কৰাৰ পাচত কলিকতাৰ প্ৰেচিডেন্সি কলেজৰপৰা ১৯২৪ চনত বি, এচ টি পাচ কৰে। কুমাৰ কুইয়াৰ বিলাতলৈ যায়; প্ৰেচিডেন্সি কলেজৰপৰা কৰা ছাৰা চিত্ৰ শিল্প শিক্ষা কৰে। কুমাৰ আলান কাউন্সিলৰ সভ্য নিৰ্বাচিত হৈ কেইবা বছৰো বোগ্যতাৰে জনসাধাৰণৰ অভাৱ-অভিযোগ কাউন্সিলত দাঙি ধৰে।

‘অনন্ত’ এতিহাসকে কোহমোহন কবী জ্ঞান চিত্ত শিরত মাক কবি। পৰা পৰিষ্কাৰ, ‘অন্ত’ কামৰূপ কবি যে আমাৰ কুমাৰে এই শিরত জ্ঞানত ভিতৰত বিশেষ নাম কবিছে। আৰু কোহমোহন কবিবংশে বাৰুকুমাৰ এই শিরত কামৰূপ কবি শিৰি কুনি দ্বাৰত। বাৰুকুমাৰে কলিকতাৰ সিমলা শিৰি কুনি কবিবংশে নাম মিত্ৰ মহাশয়ৰ কৰ্তা বিবাহ কৰে। বৰষ কুনি কামৰূপ লগত এই বংশৰ এৰে প্ৰথম বিবাহিক কবি ‘অন্ত’ কুমাৰৰ দিনৰ আৰু উৰাৰ স্তম্ভত সকলো কৰ্তা।

বঙ্গাল বকরা শাখাৰ কথা।

(চামতাত থকা) :

গোঁসাঁইৰ বাৰু বংশৰ “বঙ্গাল বকরা” নামৰ এটা শাখা কামৰূপত আছে; এই শাখা কবিৰ বৰষৰ ৩৪ পুত্ৰ হৰিহৰৰ বংশধৰ।

কথিত আছে যে প্ৰায় তিনি শ মান বছৰৰ আগতে বাঙামাটীয়া বকরা সপৰিবাৰে কামাখ্যা দৰ্শন কৰিবলৈ কামৰূপত আহে, আৰু কিছুদিন কামাখ্যাত বাস কৰি কামৰূপৰ তীৰ্থাদি দৰ্শন কৰে। হৰিহৰ আৰু নৈতিক আৰু মেহ-বিহৰ প্ৰতি ভক্তিমান পুৰুষ আছিল; তেওঁ কামৰূপ তীৰ্থে ভবা দেখি তাক ত্যাগ কৰিবলৈ অনিচ্ছা প্ৰকাশ কৰে। হৰিহৰৰ ভাব দেখি ৰাজপৰিয়াল চিন্তিত হয় আৰু তেওঁক ভাব পৰিবৰ্তন কৰি বাঙামাটীক ফিৰাই নিবলৈ যত্ন কৰে; কিন্তু প্ৰায় একবছৰ অপেক্ষা কৰাও যেতিয়া হৰিহৰৰ ভাবৰ পৰিবৰ্তন নেদেখিলে তেতিয়া বাধ্য হৈ তেওঁক কামৰূপত এৰি ৰাজপৰিয়াল বাঙামাটীক কৰি যায়।

এই সময়ত কামৰূপ আহোম ৰাজ্যৰ অধীন হৈছিল; আৰু পৰ্বতীয়া গোঁসাঁই আহোম ৰাজ্যৰ ঞ্জ হৈ বৰ কামতালী হৈ উঠিছিল। হৰিহৰে কামাখ্যা পাহাৰত পৰ্বতীয়া গোঁসাঁইৰ ওচৰত দীক্ষিত হয়। পৰ্বতীয়া গোঁসাঁইৰ অধিনতে আহোমৰাজে হৰিহৰৰ পৰিচয় পাই আৰু তেওঁৰ কামৰূপৰ প্ৰতি অলুৰাগ দেখি পূৰ্ব পাৰ পৰগণাৰ (বৰ্তমান বৰিগোগ মৌজাৰ) ভিতৰত জিমু নামে গাঁৱত বাস কৰিব দিয়ে। এই সময়ত আহোমৰাজে হৰিহৰৰ জীৱিকাৰ নিমিত্তে শখোৱা, গলিগাওঁ, মুগদি, মূলাঘাটা আদি ১৮ খান গাওঁ নিৰু কৰি দিয়ে আৰু ৬০ খৰ ভকত দিয়ে।

হৰিহৰ বাঙামাটীৰপৰা আহি কামৰূপত বাস কৰা বাবে আহোমৰাজে এওঁক “বঙ্গাল বকরা” নাম দিছিল।

হৰিহৰৰ তিনি পুৰুষ ডিমুত বাস কৰাৰ পাচত তেওঁৰ নাতি দুৰ্গামোহন অলপ বয়সতে স্বৰ্গী হয়। তেওঁ মৰাৰ সময়ত তাৰ্থ্যা গৰ্ভৱতী আছিল; ততক্ষণত তেওঁৰ এটি পুত্ৰ সন্তান জন্মে কিন্তু ৫ দিনৰ দিনা মৃত্যু হুতিকাত মৰতে স্বৰ্গী হয়। এই পুত্ৰটিৰ নাম স্বৰ্গমোহন। স্বৰ্গমোহনৰ মাতামহ কামৰূপৰ চামতা গাঁৱৰ জনাৰ্দন তালুকদাৰ আছিল। তেওঁ জী-জোৱাইৰ অকাল মৃত্যু দেখি নিজে ডিমুক আহি স্বৰ্গমোহনক চামতাদৈ লৈ যায় আৰু তাত প্ৰতিপাল কৰে।

এইসময়ের কবিগণ ইতিহাসের পটভূমি বর্ণনা করিয়াছেন। এইসময়ের কবিগণের আদি-আহোম, স্কন্ধ, দ্বারা "কবিতা" নাম পেশিয়া নাই—এইবিধায় বাতাসাটির মূল কবিতার সংস্করণ। এই সময়েরই এইসময়ের "কবিতা" বর্ণনা। এই পুনর্নির্মাণ বাতাস উৎসর্গে আদি-আহোম, স্কন্ধ, ইতিহাস বর্ণনা "কবিতা" নাম রাখিলে।

এইসময়ের ইতিহাস বিগ্রহ মশকুলা মহামারা। কবিত আছে—বুল, পুণ্ডর হরিহরের এই বিগ্রহ লগতে লৈ আছিল। বর্তমানে এই ঠানিটো বৈষ্ণব কিত দাংসবিক মহামারাব পূজা করা নিরব বর্তমান মসজিদকে চলি আছিল।

শ্রীমত, ভগ্নরায় চন্দ্র বকরা মহাশয়গণের আনিব পাৰা হল—ভিমুর ঘবর পুহ বিগ্রহ মশকুলা স্তম্ভ এখন পানীগার্ব, মরদের শর্দাব ঘবত বর্তমানে আছে।

বঙ্গাল বঙ্গরায় ঘবর কেইবাওনো বমণী স্বামী সহগমণ করে, ভিমুত এখন ঠাই এতিয়াও গড়ীপোয়া বাট নামে বিখ্যাত আছে।

শ্রীমত হেমন্তকুমার বকরা—এও চন্দ্রপতি বকরা মহাশয় পুত্র। বর্তমানে গোঁহাটী কাছাবিত বেড়ীটার কান্দলগোহর কাম করে। এওর সহোদর শ্রীমত বসন্তকুমার বকরাই বাজ টেঁটত গুহচীলদান কাম করে।

পকোরার বকরা শাখা।

ভিমুত থকা বঙ্গাল বকরার হবিহবব বংশের মনোমোহন ভিমু পবিত্যাগ কবি মলমারী ৩৮বব গোলি গার্বত (বর্তমান নিজ পকোরা) বসতি করে। বঙ্গাল বকরার কথা লিখোঁতে আহোমবংশে হবিহবক ১৮ খান গার্ব দান করার কথা উল্লেখ করা হৈছে; এই ১৮ খান গার্ব গোলি গার্বো এখন। মনমোহনে এই খাটক উঠি আছি ঘব-বারী করে। এও গোলি গার্বক আহোঁতে উপান্ত দেবী মহামারাব পুরোহিত আক ভকত আদি লগত লৈ আছিল। ইয়াত এক ঢোলব কোব মাটি আছিল বুলি প্রবাদ চলি আছিলে, কিন্তু বর্তমানে কমি গৈছে আক সেইবাব খেবাজ-নিম্পিখেবাজত পরিণত হৈছে। মনমোহনে লগত আনা পুরোহিত আক ভকতবিলাকক বিছু কিছু মাটি দান কবিছিল; শ্রীমত মুকুন্দমল বকরাগণের আনা যার—ত ব চিন এতিয়াও আছে।

মনমোহনের পুত্র—পুষ্পমোহন; এও নিঃসন্তান আছিল। পুষ্পমোহনে পকোরা মৌজাব শিবলীয়া গার্বের ছায়াবাব মন্ত নামের একজন কারুঘর লবা আনি পোয় পুত্র গ্রহণ করে আক তেওঁর নাম বকতমল রাখে। পুষ্পমোহন জীৱিত কালতেই বকতমলের জাতকর্ম সমাপন কবি তাপা গার্বের মায়ামিরা দেবীক বিয়া কবাই দিয়ে। বকতমল ময়ালু আক জানী লোক আছিল।

বকতমলের দুই পুত্র—সংমল আক জয়মল। জয়মল নিঃসন্তান। সংমল দানী আক জানী পুণ্ডর আছিল; এও বাহুদের বিগ্রহক কিছু ভূসম্পত্তি দান করে বুলি বংশববণবা আনিব পরা খায়। তলা দার—বুড়িহ আমোলন আ স্তত গোলিগাল ঝালাচ হোত্রাব সময়ত মিধাত্রর লোক কিছুমানক এও আত্রর দি রাখিছিল।

এই সময়ত কাবিকগণ সবহত্যায় সঙ্গীতে ভাস্করী করি কবিগণ; বিশেষকৈ প্রাচীন কৃষ্ণকবির বংশধর কারকসকলও ভিতরত প্রায়নির্গাণকেই কৈকর হৈছিল। সংস্কৃত ভাবে দেখি কুলের উপায় বিহীন মহামারার নিত্য সেরা-পূজার ব্যয়হা কবি ভাস্করী করি গ্রহণ করে। এই মহামারার নিত্য কৰ্ম্মানে পুণ্যবাহিনীকর দ্রবত আছে; আন্তরিক মতে এই বিগ্রহ তেওঁলোকের বহুত দ্বাখি বর্জবনেও পূজা আদি চলাই আছে।

এই বক্রা শাখার শ্রীমুত মুকুন্দবর বক্রাবর্ণনা জানিব পাযা কবি কুলের বক্রাই সৌধীপুত্রের অধিকার দ্রবত পবিচয় হবর নিমিত্তে বর্গীয় মহাবার রত্ন বৈভে পদসরে সৌধীপুত্রের হৈছিল আক সেই সময়ত জমিদার ব্যয় প্রত্যাপচক্র বক্রা বাহাদুরব লগত সাক্ষ্য হৈছিল। সংস্কৃত পবিচয় পাই তেওঁর দুই পুত্র এক পুত্রক নি সৌধীপুত্রের দ্বাখাবো হোমো অতিক্রমি হৈছিল; কিন্তু ভাবপনা খুঁি আদি পোলাব পাচবে সংস্কৃত বর্গী হয়। এই সময়ত তেওঁর পুত্র দুই নামালক আছিল, তেওঁর ভাণ্ডা বব হাছাকাবত পবে। তনা দার—এই সময়ত কিছুমান কুলসম্পত্তি হতাতবিত হয়।

অকর্ণমল্ল—এও সত্যবাদী, স্বাধীনতা প্রিয় আক সাহিহাল আছিল। নলবাবীত ভালদবে কো-বেপাৰ চলা দেখি কারকব ভিতরত এও আক নল পার্ব ব ভাস্করীকরণ বক্রাই সৌকাল আবত কবে। এই দুই দোকান বর্তমান সময়লৈ ভালদবে চলি আহিছে। এও ১৯২৭ চনব ৪ অক্টোবরত বর্গী হয়।

প্রতাপমল্ল বক্রা—এও স্বাধীনতা প্রিয়, সত্যবাদী, ধার্মিক স্নাক নির্ভিক আছিল; আক এও গার্হাঙ্ক কর্ত হনিপুত্র আছিল। জীবনর শেব ভাগত মহাপুত্র শ্রীশ্রীশঙ্করদেবের প্রবর্তিত ভক্তি-পন্থ অবলম্বন কবিছিল।

শ্রীমুত মুকুন্দমল্ল বক্রা—এও মুশিক্ষিত আক স্বাধীনতা প্রিয় লোক। এও নলবাবী হাইকুলব শেককতা এবি দি নিজব ছাপাখানা চলাই জীৱিকা নির্বাহ কবে। “আর্য্য কারক সমাজ” নামে কামকপব য সতা আছে তাব এও এজন সম্পাদক। এও নিজব প্রেছত বহুত কারকব লবাক বাখি জীৱিকাৰ পাই কবি দিছে। এও জনহিতকর তালেমান কারত সদায় আৱত থাকে। লোকজন বিনয়ী আক বিবেচক।

ভবভমল্ল বক্রা ওবকে চন্দ্রমল্ল—এও এজন ভাল ছন্দক বিদ্বি আছিল। এও ১৮৫২ ণকব ৫ আছাব ই: ১৯৩০ চনব জুন মাহত) বর্গী হয়।

হবিমল্ল বক্রা—এও স্বাধীনতা প্রিয় লোক আছিল। এও কষ্টে-কটাৰী কাম কবি অতি অলপ দিনব ঠতবতে দ্রবর অৱহা উন্নত কবি তুলিছিল। এও বাছর প্রেছ নামব প্রেছ এখন নলবাবীত স্থাপন বে। এও ১৩৩৪ চনব আছাব মাহত বর্গী হয়।

শ্রীমুত শান্তিমল্ল বক্রা—এও পিতৃ হাপিত দোকান চলায়। এওঁর দিনত দোকানব অৱহা আগতকৈও মত হৈছে।

শ্রীমুত ধর্মমল্ল বক্রা—এও শিক্ষিত, স্বাধীন কৰ্মী; বেহা-বেপাৰ আক কষ্টে-কটাৰী (ট্রিকাধারী) কবি াৱিকা চলায়।

বক্রমল্ল বক্রা—এও সংসাহনী আছিল; বি, এ, শ্রেণীলৈ পঢ়ি অসহযোগ আন্দোলনত যোগ দিছিল। এও ভাবতব দানা ঠাই পর্যটন কবিছিল।

[৬৬০ পৃষ্ঠাৰ পাচত যোগ হ'ব।]

বহু বকরা শাখা।

সোণাখুলি
গোত্র—খাঙল্য

কিশোৰ চন্দ্ৰ বকরা (খৰিয়াল দাঙাব)

ভাঃ (১) শিবেশ্বৰী

ভবানী প্ৰসাদ বকরাৰ কন্যা (মুন্না)

(২) আনন্দময়ী

ভবানীদেব বহু মজুমদাৰৰ কন্যা (কোচবিহাৰ)

↓

বৰ্ণময়ী দেবী

ভাঃ গোবিন্দ চন্দ্ৰ বকরা

সোণাখুলি

কন্যা			
অতুলময়ী	শ্ৰীমুখেশচন্দ্ৰ	শ্ৰীদীনেশচন্দ্ৰ	শ্ৰীশীতেশচন্দ্ৰ
ভাঃ উদয় বকরা	ভাঃ ব্ৰজবালা	ভাঃ গপোপ্ৰিয়া	ভাঃ জ্ঞানদা
	জগমোহনৰ কন্যা (বৰপেটা)	ভূষণ চৌঃৰ কন্যা সবভোগ	শশী বকরাৰ কন্যা শালকোটা

বহু বকরাৰ বংশৰ কথা।

দশমবৰ্ষ বহু—বৰাধিপ আদিশূৰে যজ্ঞ কৰিবলৈ কান্যকুব্জৰপৰা বিসকল ব্ৰাহ্মণ-কাৰ্যহ আনিছিল, দশমবৰ্ষ বহু তাৰে এজন। এওঁৰ দুই পুত্ৰ—কৃষ্ণ বহু আৰু পৰম বহু।

২। (১) কৃষ্ণ বহু বঙ্গদেশৰ দক্ষিণ বাঢ়ত বাস কৰিছিল, সেই কাৰণে তেওঁৰ বংশধৰসকলক দক্ষিণ বাঢ়ীৰ কাঞ্চন বোলে। পৰম বহু বঙত বাস কৰা বাবে বঙ্গক কায়স্থ নাম পায়।

কৃষ্ণ বহুৰ নাতি হংস বহুৰ তিনি পুত্ৰ—ভুক্তি বহু, মুক্তি বহু আৰু অলকাৰ বহু।

৫। (ক) ভুক্তি বহুৰ সময়ত বলাঙ্গসেনে সমাজ বন্ধন কৰে; ভুক্তি বহুৱে বাগাঙ সমাজ ৫। (খ) মুক্তি বহুৱে মাহিনগৰ সমাজ আৰু ৫। (গ) অলকাৰ বহুৱে বঙ্গ সমাজ পায়।

১৬শ পুৰুষ সোণী বহু বশোহৰৰ জঙ্গল বাদলত কিছুকাল বাস কৰিছিল; পাচত বাগিচা উপলক্ষে বংগুৰলৈ আহে; আৰু বেপাৰৰ সুবিধা দেখি বংগুৰতেই স্থায়ী ভাৱে বাস কৰে।

এওঁৰ তিনি পুত্ৰ—১৮। (১) ছন্দাৰ ১৮। (২) পৰশুৰাম আৰু ১৮। (৩) ৰাজবল্লভ। ছন্দাৰ বহুৰ প্ৰথম কালত বাগিচাৰ অধিনতি ঘটে; তেওঁৰ পুত্ৰ ১৯। জগতপতিয়ে সুবিধা বিচাৰি কোচবিহাৰলৈ আহে। এই সময়ত

মহাশয় কণনাবরণ কোঠ সিংহালদত্ত আছিল; তেই বংশতপতিৰ মিহ্মা-বুধি হেনি তেওঁক
বাজ চৰকাৰৰ মহাক্ষেপ নিযুক্ত কৰে। এই সময়ত বংশতপতিয়ে মজুমদাৰ পৰ লাভ কৰে; আৰু ইয়াৰ
লগে লগে বহুত ভূসম্পত্তি লাভ কৰে। 'গৌৰী' বংশতপতিয়ে মজুমদাৰ পৰ লাভ কৰে; আৰু ইয়াৰ
লগে লগে বহুত ভূসম্পত্তি লাভ কৰে। 'গৌৰী' বংশতপতিয়ে মজুমদাৰ পৰ লাভ কৰে; আৰু ইয়াৰ
লগে লগে বহুত ভূসম্পত্তি লাভ কৰে।

২০। (১) 'মজুমদাৰ' বংশ মজুমদাৰ—এওঁ নিজ বংশতপতি হৈ কোচবিহাৰৰ বাৰ কৰ্মীয়ে পৰ লাভ
কৰে। এই সময়ত বহু ভূসম্পত্তি পায়।

২১। বামজীৱন বহুৱে কোচবিহাৰবংশৰ আহি বুল্লা পৰগণাৰ শিমলীকুমলীত দাস কৰে; তাৰ পাচত
বয়নাথৰ দাদা চন্দ্ৰনাথ মজুমদাৰৰ নাতি ২৪। কুজকিশোৰ বহু বকরাও কোচবিহাৰ ত্যাস কৰি ভায়েক
লগত থাকে। কিছুদিন বাস কৰাৰ পাচত, কুজকিশোৰ বহু পুহদাৰ হয়; আৰু সেই সময়ত লগবিহাৰে
তাৰপৰা উঠি আহি খড়িয়ালদাৰত বৰবাৰী কৰি কলতি কৰে। এই ঘৰ বৰ্তমানলৈ আছে। গৌৰীপুৰৰ
জমিদাৰ বাৰ প্ৰতাপচন্দ্ৰ বকরা বাহাদুৰে খড়িয়ালদাৰ চাকিনৰ বেৰীপ্ৰসাদ বকরা ইজাৰাবণৰা জমি
খাচ কৰি কুজকিশোৰৰ দাস কৰা কৰ্মী দাস কৰে।

২৪। (১) বামজীৱন বহুৱে নিয়মমতে বাজ কৰ শোণাবলৈ অণাবণ হোৱা বাবে কোচবিহাৰৰ
ভূসম্পত্তি নিলাম হয়। বামজীৱন বহুৰ পত্নী কুজকিশোৰৰ পেছীয়েকক গৌৰীপুৰৰ জমিদাৰ বুলচন্দ্ৰ বকরা
মহাশয়ে বিবাহ কৰিছিল। বামজীৱনৰ জীৱিকাৰ উপায় বহুত হলত আত্মীয়তাৰ খাতিৰত বুলচন্দ্ৰ
বকরাৰ নাতি ধীৰচন্দ্ৰ বকরা মহাশয়ে তেখেতৰ জমিদাৰীৰ অধীন বুল্লা পৰগণাৰ শিমলীকুমলী ওবকে
সোণাখুলিত জীৱিকাৰ বাবে কিছু ভূসম্পত্তি দি মাৰে।

গৌৰীপুৰৰ জমিদাৰ আৰু তেওঁৰ আত্মীয় বহুজনৰ "বকরা" উপাধি থকা বাবে, সেই কালত গৌৰী-
পুৰলৈ যোৱা সকলো কামৰূই সাধাৰণত: "বকরা" উপাধি গ্ৰহণ কৰিছিল। এই সূত্ৰে বামজীৱন বহুৰো
"বকরা" উপাধি হয়; আৰু তেতিয়াৰপৰা এই বংশত "বকরা" উপাধি চলি আহিছে।

বামজীৱন বহু বকরা মহাশয়ৰ পুত্ৰ-নাতিসকলে গৌৰীপুৰ বাজ চৰকাৰৰ অধীনত ক্ৰমে জোত-জমি
পাত কৰে। কোনো কোনোৱে চাকৰিও কৰে। ১২৫৮ চনত কালীকান্ত বহু বকরাৰ জ্যেষ্ঠা কন্যা
মানকময়ীৰ লগত গৌৰীপুৰৰ বাৰ প্ৰতাপচন্দ্ৰ বকরা বাহাদুৰৰ বিবাহ হয়; তাৰ পাচত ১২৫৯ চনত
ইয় প্ৰতাপচন্দ্ৰ বকরা বাহাদুৰৰপৰা বুল্লা পৰগণাৰ কালডোবাৰ ভিতৰত এটা জাওৰ জোত লাভ কৰে।
মাজি পৰ্যন্ত এই জোত উক্ত বংশৰ বংশধৰসকলে ভোগ কৰি আছে।

২৬। (১) শ্ৰীমন্ত শৰৎচন্দ্ৰ বহু বকরা—এখেত এগৰা শ্ৰীমন্ত আৰু বিত্তোৎসাহী পুৰুষ। আত্মীয়
বহুজনৰ বিবৰণ এখেতে ভালদৰে জানে। এখেত অতি ধীৰ আৰু নৈতিক চৰিত্ৰত উন্নত পুৰুষ। এখেতৰ
বখেট ৪মি জমা আছে; তাৰেই জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰে।

২৬। (২) শ্ৰীমন্ত শৰৎকিশোৰ বহু বকরা—এখেত সৰল, সত্যপ্ৰিয় আৰু বিনয়ী লোক। বৰ্তমানলৈও
এখেতৰ বখেট জোত-জমি আছে। এখেতে বৰদেশৰ কামৰূপ লগত বৈবাহিক লব্ধ কৰি, আমাৰ
সৈ সন্মানে ভিতৰত প্ৰীতি স্থাপনৰ চেষ্টা কৰিছে।

হুটি বংশ লভাবোন ।

[ব্যাক বিদগবৎ; বিশেষ্যৈক-স্বীকৃত সম্বন্ধন ব্যাক, জাতক ব্যাক নামক উপপাত্ত কহত কারণে কবচী, বহ-বক্ত জ্ঞান কবি হানাত্তব হৈছিল । সেই সময়ক পাচনপনা সেই সকল হুটাব বংশব সকলের সংস্কারক-মালা হাত-প্রতিভাত সহি বীনবেশে বান কবিব লগাত পবে, । এই কবেশে এই সকলক উপবি পুরুকনকলব নাম পর্য্যন্ত হেবাই গৈছে; অথচ প্রাচীন কামকনী কারক সম্বন্ধক লগত বর্তমান সময় পর্য্যন্ত লকটদি আছে । এই সকলক সংশলতা হুটি হুটি ।]

১। বামজন্ম বংশ ।

জালিখাত্তাবপনা উঠি বোয়া ।

বামজন্ম

তা: দয়াবতী

চাম্পা ওবকে চক্র

বহনকুটি

বংশলক্ষ্যনা—ভাস্করতী

গোত্র—শৌভম

পো:—পাঠশালা

(কামবপ)

কতা

.....

[চামতাৰ শ্রীমুত লক্ষীবাম পাটোয়াবীৰ বহত বিয়া দিবে ।]

কমলাকান্ত

তা: মোহন প্রিয়া

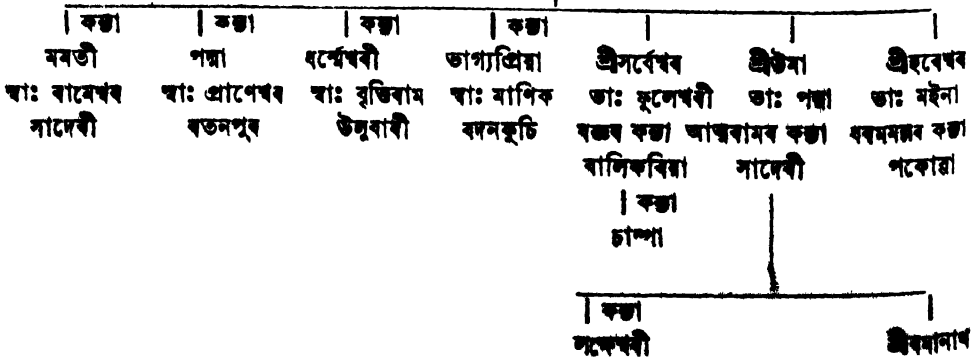
ঠগো মহন্তক কতা (নসজ)

পাণ্ডিবাম

তা: উৰ্বশী

মারাবামক কতা

বতনপুৰ

২। বাৰিষাকান্তৰ গব্বী।

বনসপৰীণী বকিতাব বংশ—বান পলমিত কুলজকিত কয়লি।

বানব উৎপাতত গণকসাতক আটে।

কুলজবিরণবা গণকসাতক খোৱা।

অৰুণকান্ত
গোবী—কান্ত
কবিঃস্বাক্ষৰঃ—কান্ত

•
|
•
|

লিখা

তাঃ বাৰিষিক্ৰমা

বানপূৰ্বব মহুৰাবাবব ববব।

|

ঐবৰ্ণেবব

তাঃ (১) ঐমতী কাকুৰী (অনুবেণব কতা)

তাগাব বংশব কাল সাং থলিহা মাজপাবা পোঃ বুকো।

(২) টুপুৰী

লক্ষীকান্ত অধিকাৰব কতা (খলিহা)

|

ঐবাবাকান্ত

তাঃ (১)

গদাধৰ মহুৰব কতা, (কাপলা)

(২)

পদ্মব ভৰী, (ববমভোলা)

(৩) পাৰ্বতী

কলভব ভৰী, (তকাইকুটি)

ঐকেশবকান্ত

৫। অশ্বিনীৰ বংশ ।

১

আপবা ভবকে অশ্বিনী

তাঃ

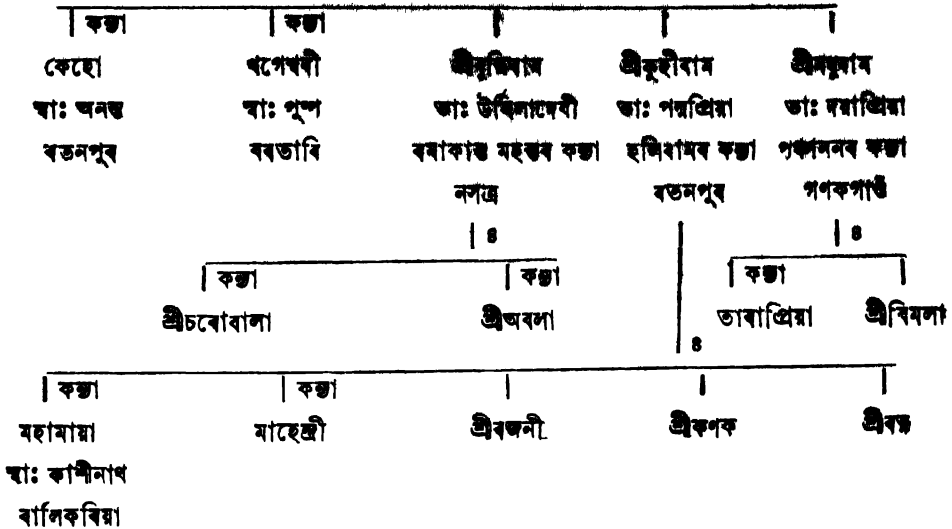
| ২

মহীবাম

তাঃ শেহো

কীৰ্তিনাথৰ কছা (পানবাৰী)

| ৩

কনককুটি
কৰ্মসম্বন্ধিত-ভাগৱতী
গোত্র-শৌভদ
পোঃ পাঠশালা
কামৰূপ

৬। বানেশ্বৰ বংশ ।

১

বানেশ্বৰ [বায়পূৰ্বপৰা উঠি বোৱা]

তাঃ

| ২

সেবদন্ত

তাঃ পৰাপ্ৰিয়া দেবী

খলনাৰায়ণ মহন্তৰ কছা (নলজ)

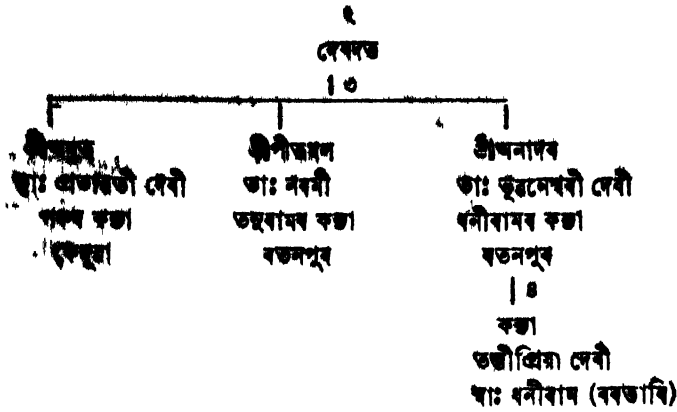
কনককুটি

কৰ্মসম্বন্ধিত-ভাগৱতী

গোত্র-শৌভদ

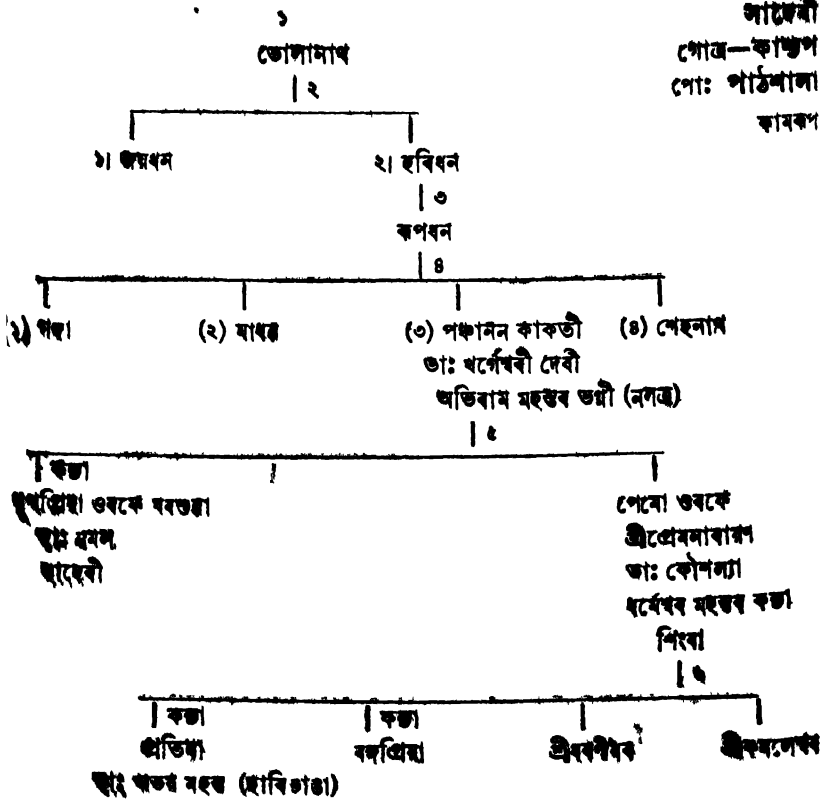
পোঃ পাঠশালা

কামৰূপ

৭। (ক) ভোলামাধব বংশ ।

৪। (ক) কেকুরান কাকতী বংশ

জাহেবী
গোত্র—কাম্বুপ
গোঃ পাঠশালা
কাম্বপ

১) (খ) স্ত্রীলিঙ্গের ক্রম।

ভোবানাথ

কামনাথ, কামনা

প্রাপনাথ

পোতা—পোতা

তা: বই

বন্দনা—বন্দনা

পো: পোতা

কীর্তিনাথ

কামনা

তা: কীর্তি

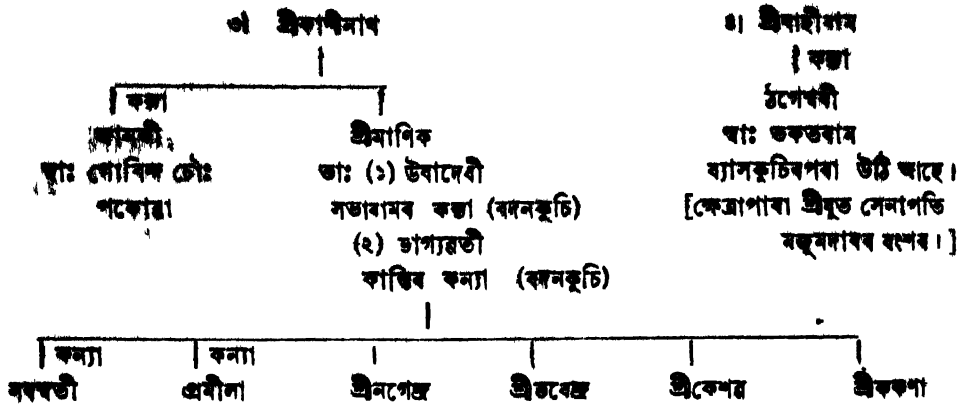
অবতারক কতা (নামেরী)

কন্যা	১।	২।	৩।	৪।
শেহো	ঐবন্ধিনা	ঐগেজে	ঐকানিনাথ	ঐবাহীনাম
তা: বহীনাম	তা: ধনেশ্বরী	তা: অপ্রভা	তা:	তা: কাচো
বন্দনকুটি	কমলাব কতা গণকগাঠ	নমলব কতা গণকগাঠ	আনন্দ ঠাকুরব তরী ভক্তাগাছা	জনক বক্তাব কতা কুলবক্তাবি

কতা	কতা	কতা	কতা	১।	২।	৩।	৪।	৫।	৬।
উর্ধ্বী	চান্দো	কামেশ্বরী	মাই	ঐবাহিনী	ঐমবীন	ঐগোবিন্দ	ঐগঙ্গ	ঐলক্ষী	ঐদ্বিবিন্দ
বা: ভাবি	বা: পূর্বা	বা: হাঁহি	বা: মল্লীকান্ত	তা: অধিকা	তা: কাজীমেরী	তা: প্রভাতী	তা:	তা:	তা:
বতনপূর্ব	বতনপূর্ব	পূর্বা	বতনপূর্ব	বনকান্তব কতা বতনপূর্ব	বনকান্তব কতা মসজ	হাঁহিবানব কতা ভবিনাবা			

২। ঐগেজে

কতা	কতা	কতা	কতা	১।	২।	৩।
স্বন্দ	হবনারা	লক্ষী	বোগেশ্বরী	ঐ চন্দ	ঐশান্তি	ঐশ্রীভাবোহন
বা: বোগেশ্বর	বা: ভবত	বা: পূর্বা		তা: বাঁবা	তা: কল্পিনী	
বতনপূর্ব	বেতি	বানিকবীর		বনীবানব কতা	চেনিবানব কতা	
				বতনপূর্ব	বতনপূর্ব	

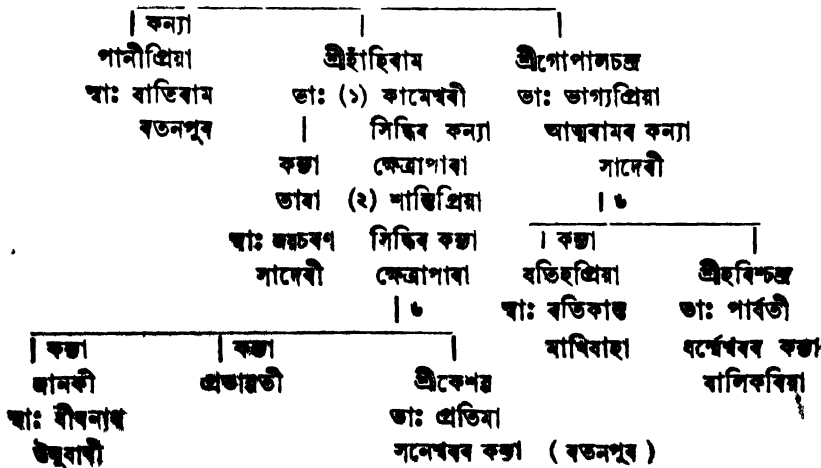

৮। কল্যাণবংশ ।

(৫) কামিনাবাপবা উষ্টি যোত্রা—

- ১
কল্যাণ
- ২
ভকতচরণ
- ৩
সিদ্ধু
- ৪
বিজয়
- ৫
তাঃ

সাদেবী
মোত্র—কাস্তপ
পোঃ—পাঠশালা
কায়স্থ

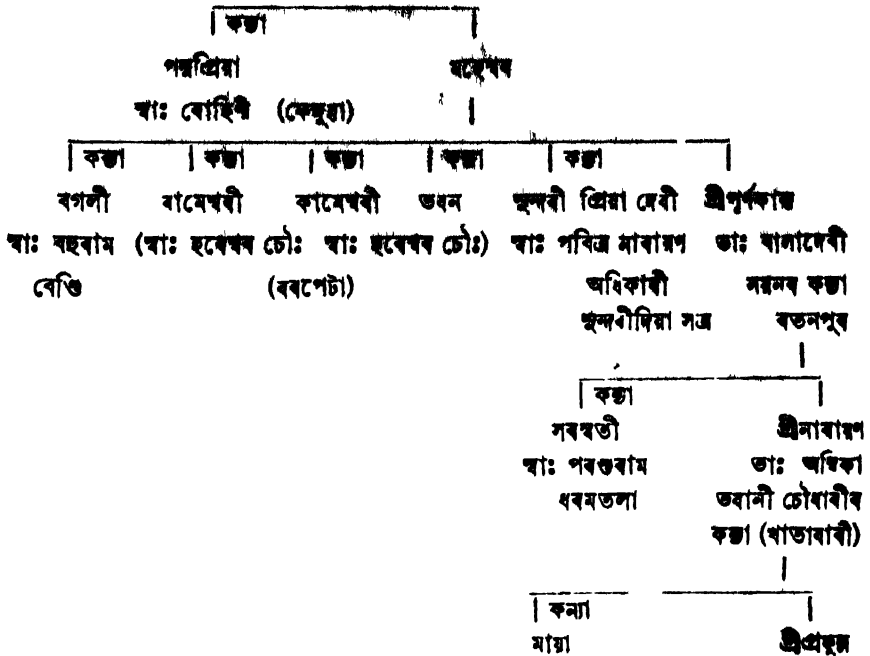
৯। কান্দু-কবীর বংশ।

(৭) বায়ুশুক্টিবপবা বোতা—

বায়ুশুক্টিত অঙ্গী আছে।

বাঁশপাখার বংশত বোম হব পায়ে।
কমানক

কান্দু-কবীর
গোত্র—কান্দু-কবীর
বংশগত—কান্দু-কবীর
গোত্র—কান্দু-কবীর
কান্দু-কবীর

১০। প্রাণ-পতিব বংশ।

শালকোচাবপবা বিদ্যাবি, ভাবপবা

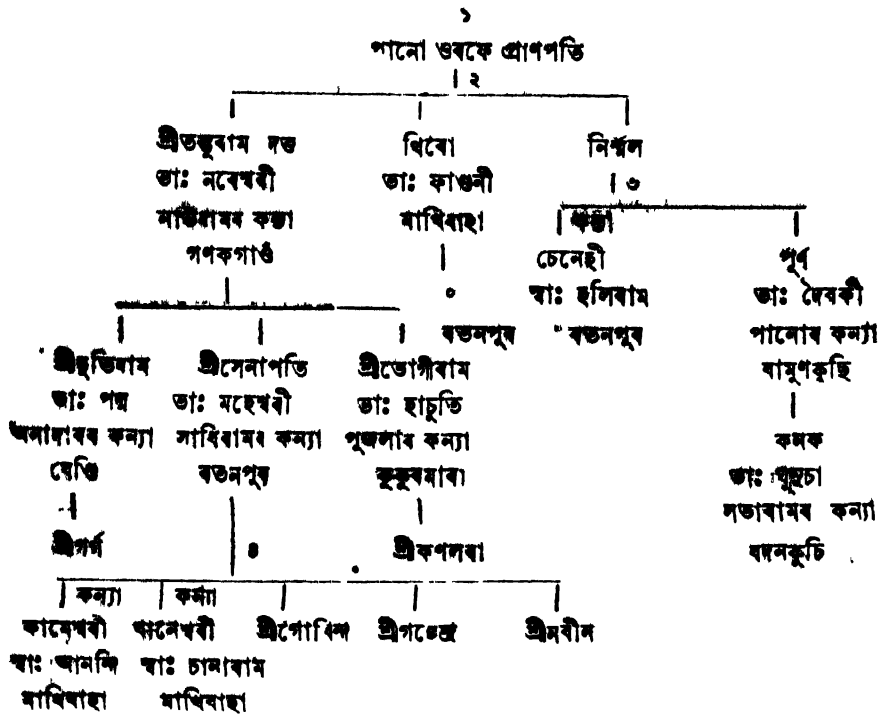
বেণ্ডি, ভাবপবা বতনপুত্র।

বেণ্ডিবপবা উঠি বোতা।

[বেণ্ডিত ভাগী আছে।]

বতনপুত্র
গোত্র—কান্দু-কবীর
বংশগত—কান্দু-কবীর
গোত্র—কান্দু-কবীর
কান্দু-কবীর

১
পানো ওবকে প্রাণপতি
তাঃ বাতিপ্রিয়া

১১। কোচবিহারী বংশ।

১
বামাকান্ত

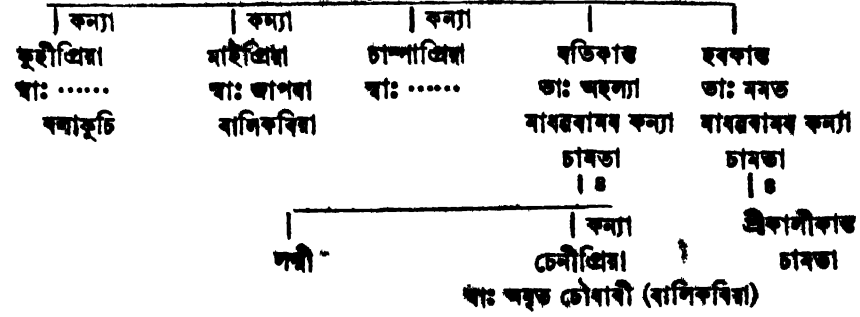
[কোচবেহারবপবা গৈ
ভেবেচিরা (কামকণ) গার্ল'ড থাকে]

| ২
বামাকান্ত

তাঃ সহিপ্রিয়া

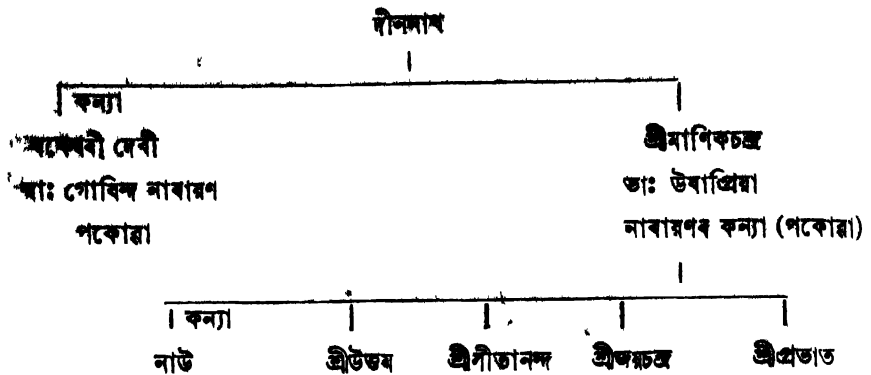
জিতবাম চৌধুরীর কন্যা (দীবেগী)

| ৩

চামতা

গোত্র—অলম্ব্যন
ধর্মসভা—ভাগবতী

১৪। কামদত্তৰ বংশ।

১

৩। কামদত্ত ভূঞা [খানাবপৰা বোৱা]

| ২

ভোগদত্ত

| ৩

অজ্ঞাত

| ৪

বতিকাৰ

ভা: লাহোশ্ৰিয়া

সত্যনাৰায়ণৰ কন্যা (উলুবাৰী)

| ৫

শ্ৰীগীতাৰ

ভা: ভোগশ্ৰিয়া

পদ্মবৰ মহন্তৰ কন্যা

ডিবোৱা

!

শ্ৰীকৰুচন্দ্ৰ ভূঞা

ভা: গঙ্গাশ্ৰিয়া

জাতিবামৰ কন্যা

শিলা

| ৬

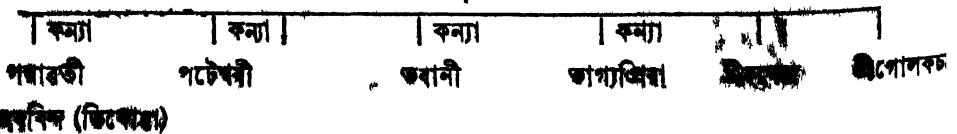
শ্ৰীকৰুচন্দ্ৰ ভূঞা

ভা: কৌশল্যা

স্বামীবামৰ কন্যা (শিলা)

| ৭

শ্ৰীকৰুণাকাৰ

উলুবাৰী

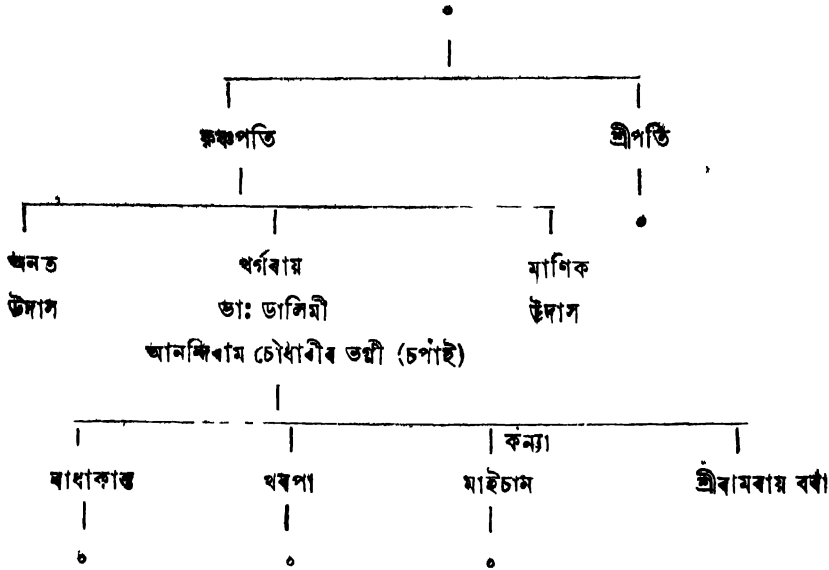
গোত্ৰ—অলম্বা

পো: বেলশ:

কাহৰা

১৬। কায়স্থ বর্বার বংশ ।

দাহি (মহলদৈ)

১৭। মজুমদার বংশ ।

গাজিবাম বরকাম্বু

দিগ্বীৰপার (মহলদৈ)

গোত্র- উপমহলদৈ

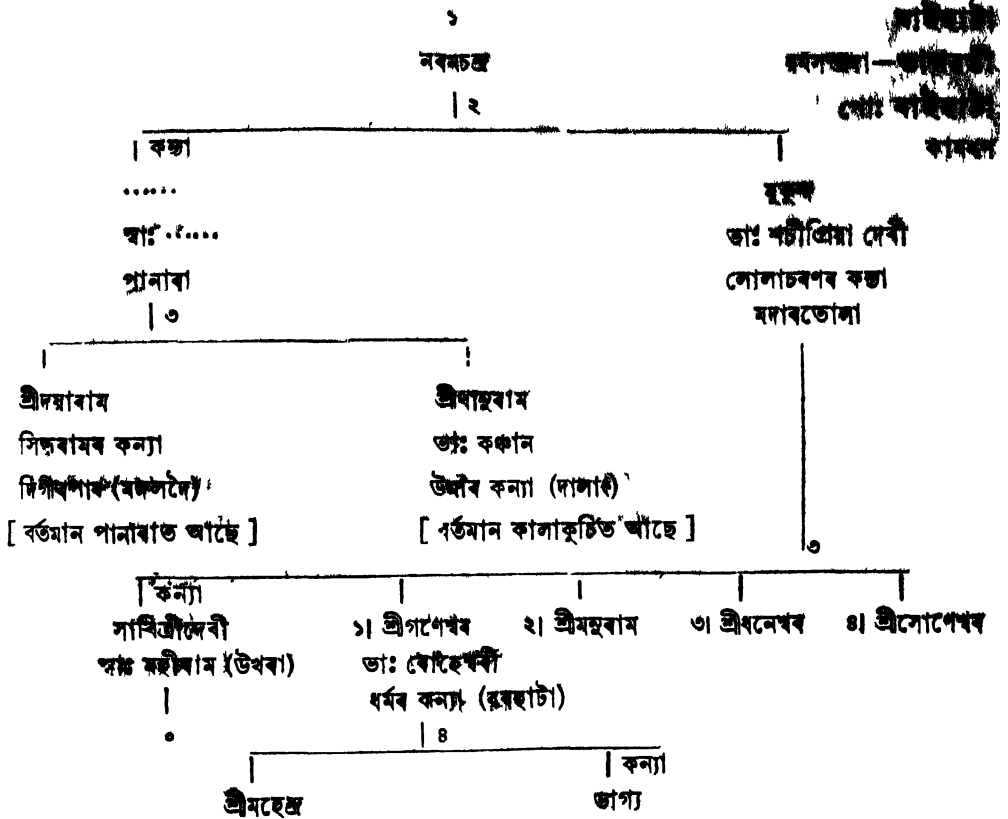
ধর্মসম্পদা—ভাগবতী

পো: মহলদৈ

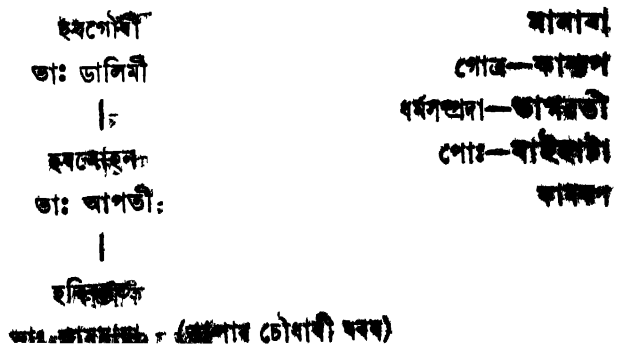
১। ভবনাথ বাঢ়ি ডেকা বরুণা
কানাই গার্ন ব মোজাদার
বসায়ের পুঁথি লিখে
১৮৫১ খু: অ: ১৫ জুন ।

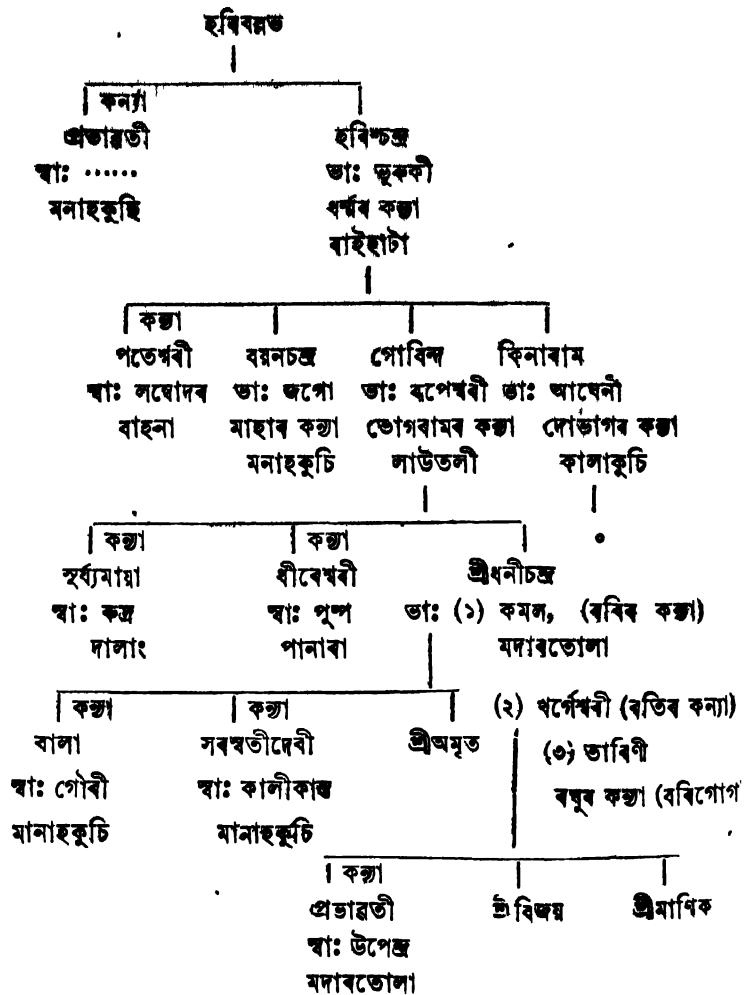
২। ধনেশ্বর
|
দুতীবাম মজুমদার
ভা: অহল্যা
চন্দ্রসেনের কন্যা (দিগ্বীৰপার)
|
শ্রীবিপ্রনাথ

১৭। নবমচক্ৰৰ বংশাবলী

১৮। হৰগৌৰীৰ বংশ ।

১১) মজুমদার বংশ ।

১

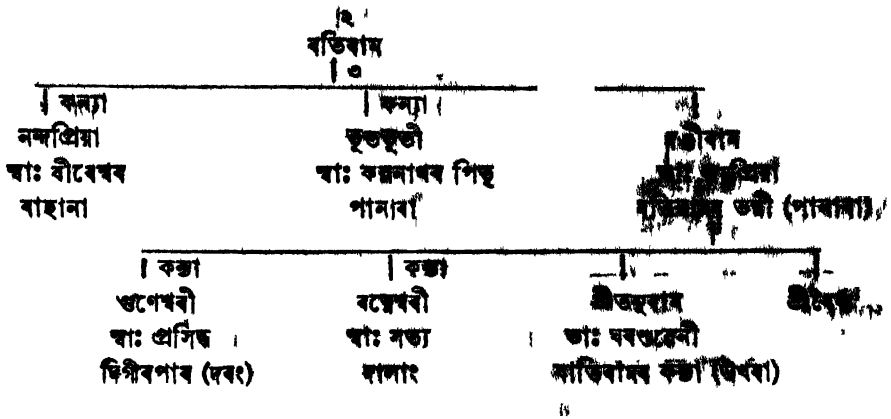
কেচু মজুমদার
স্বা: বলাশ্রীয়া দেবী (পানাৰা)

| ২.

বতিবাম
স্বা: মেকীশ্রীয়া
ধর্মেশ্বর কস্তা (মদাবতোলা)

বকশ পাণ্ড

গোত্র—আত্রের
ধর্মেশ্বরী—প্রভারতী
স্বা: বাইহাটা
কামরূপ

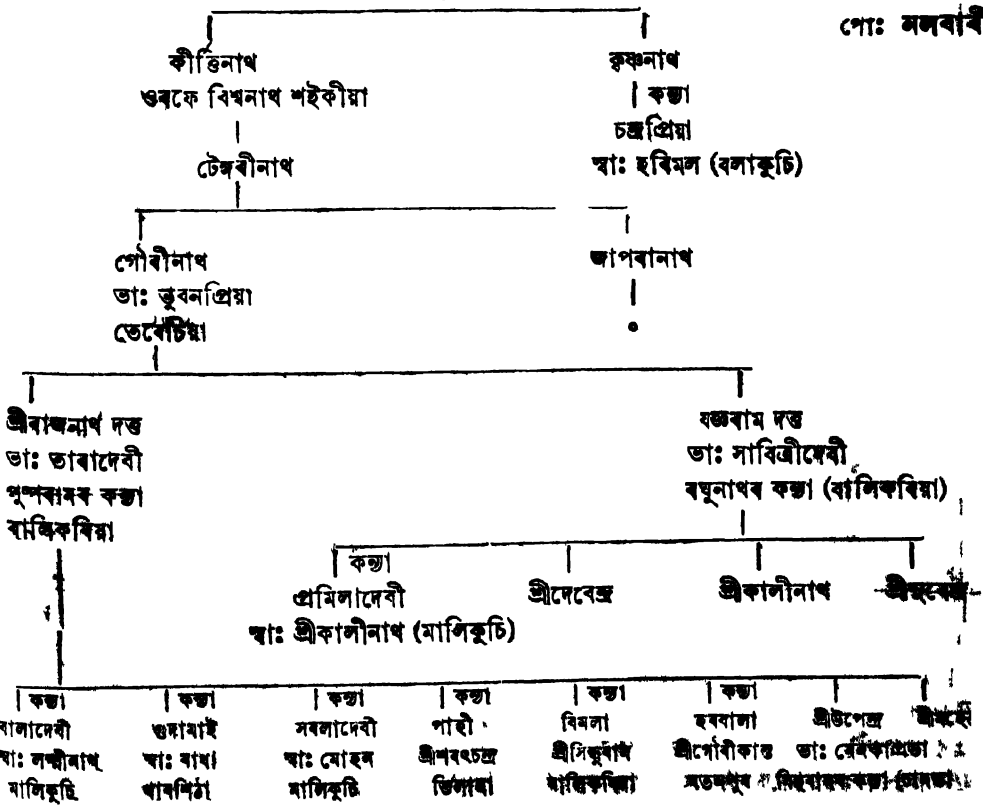
২০। শইকীয়া বংশ ।

শিলাকুটি

গোত্র—

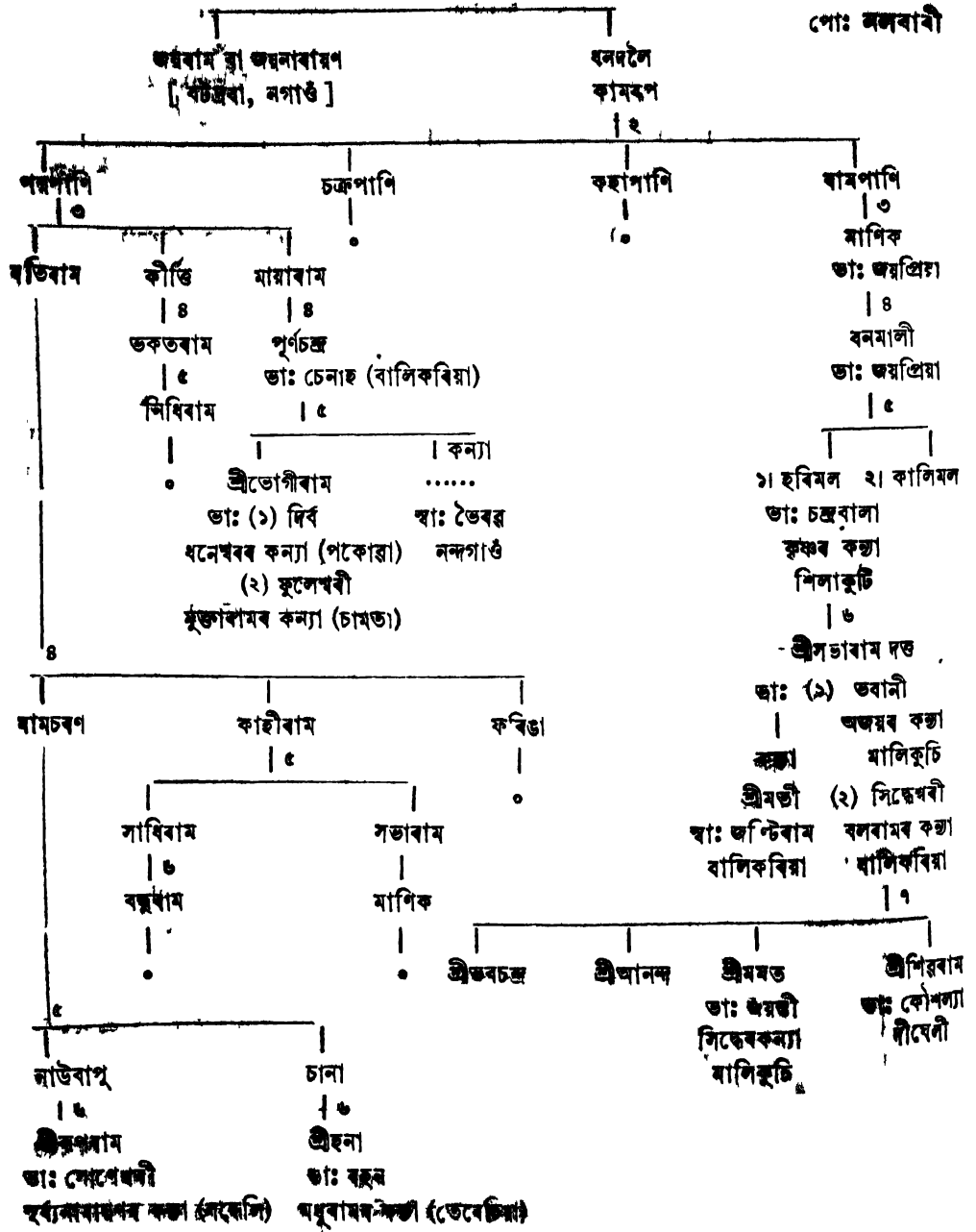
ধর্মসম্রাট—ভাগলতী

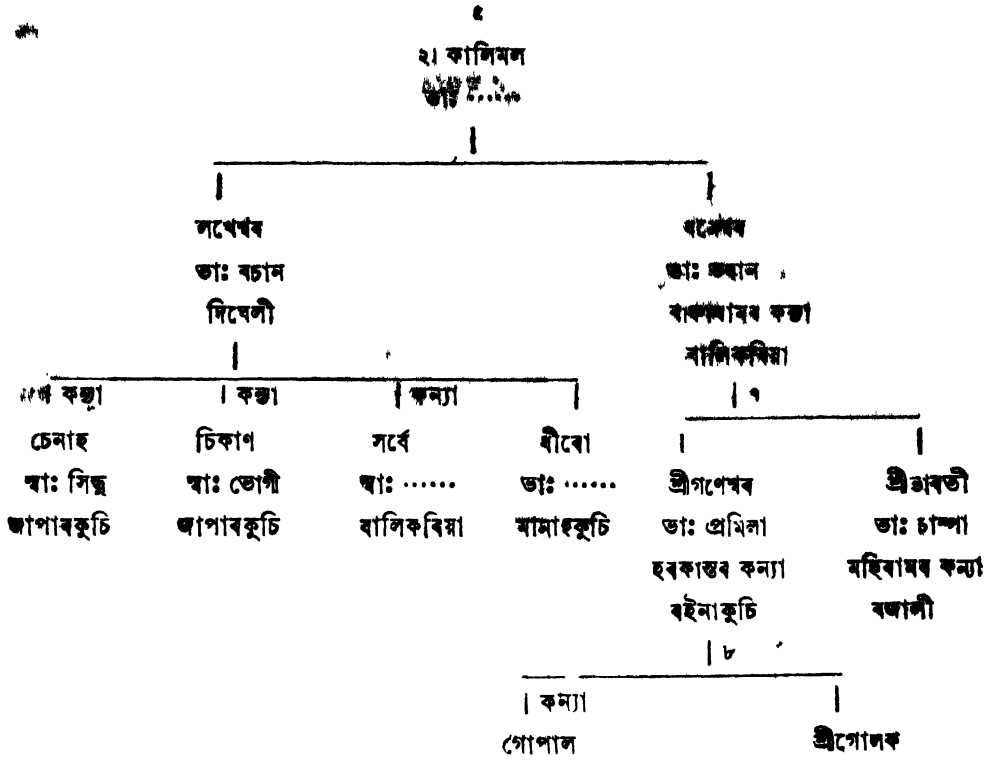
পোঃ মলবারী

২১) বেধি বংশ।

বলাকুচি
পোত্র—ভবদ্বাজ
বংশসম্রাজ্ঞী—ভাগবতী
পোঃ মলবারী

এই বংশের উর্ধ্ববি পুরুষলকল বর্জিতবাস্ত আছিল। জয়নাথায়ণে ৪র্থ স্কন্ধ উপসংহতব কিছু অংশব পদ কবিছিল; এও নিজক জয়বাম বুলি পশ্চিম দি গৈছে। ধনদলৈ কামবপলৈ আহি বলাকুচিত স্তম্ভে পাতি থাকে। এও আহোমবাস্তবপবা ৬০ পূবা ধর্মোত্তব ভূমি পাইছিল; তাব কিয়দংশ এতিয়াও বংশববসকয়ে ভোগ কবে।

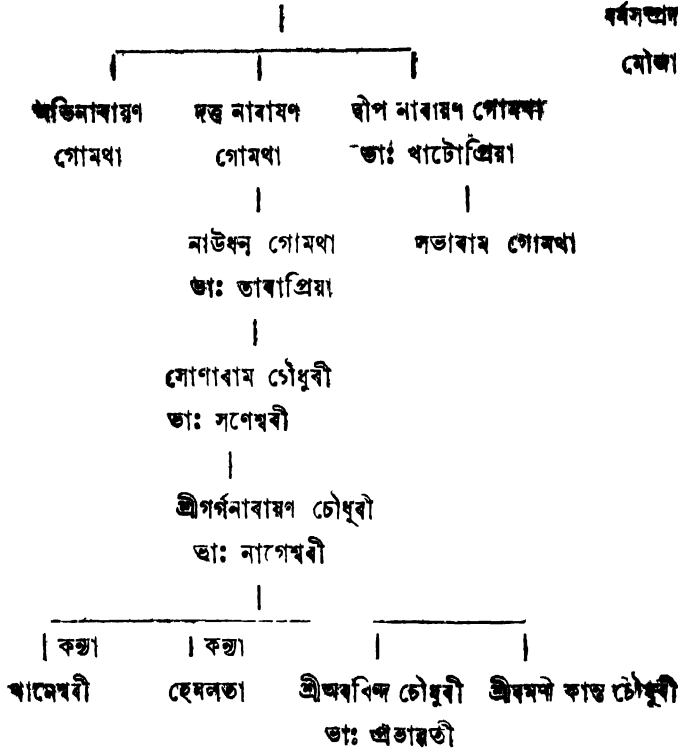
কতিবামব ষ্টম্ভ 'সুত্র—কাহীর্ধীমে বদিয়াব মনটিকব আদালতত মুক্তিয়ার কাম কবিছিল।

২২। মন্থ গোমতীর বংশ।

বর্তমান বঙ্গ। চেন্না।

(২৮) গোমতী বংশ।

মন্থ গোমতী।

চেন্না
গোত্র—কান্তপ
বর্নসন্দান—ভাগবতী
মোতা—সকলেন্ত্রি
গোঃ—চেন্না
কামরূপ

“আমাদের পুঁর্ব পুঁর্ব মদীয় শান্তিপুঁর্ববপবা আছে। আমায় বজার দিনত গোমতীগিবী কাম কবা বুলি নাম আছে। আগব কলিমহর পুঁবি গৈছে। অলপ নাম লিখা হল।”

শ্ৰীগৰ্গনাভারণ চৌধুরী।

২০। বীমলাক্ষ্মী, কন্যা, কামরূপ।

দীনমতি, কন্যা

|

বনজর

ভাঃ বভেহী

|

নাউবাম

মনজর

ভাঃ পদ্মাপ্রিয়া

ভাঃ সোণাপ্রিয়া

মিছাবামব কন্তা

বাহুবামব কন্তা

শিলা

শিলা

| কন্তা

|

ভাগুমতী

| কন্তা

| কন্তা

|

স্বাঃ হলিছাম

বামেখবী

মাণিকপ্রিয়া

কণ্ঠিহাম

বঙ্গালী

স্বাঃ

স্বাঃ

ভাঃ শ্রামাপ্রিয়া

পকোরা

চামতা

বাহুবামব কন্তা

শিলা

|

| কন্তা

| কন্তা

|

মাইপ্রিয়া

আদ্যাবপ্রিয়া

ক্রীবলীবার কুঞ্জ

স্বাঃ সোণাবাম

স্বাঃ মমতবাম

ভাঃ গোলোক প্রিয়া

চামতা

চামতা

বাহুবামব কন্তা

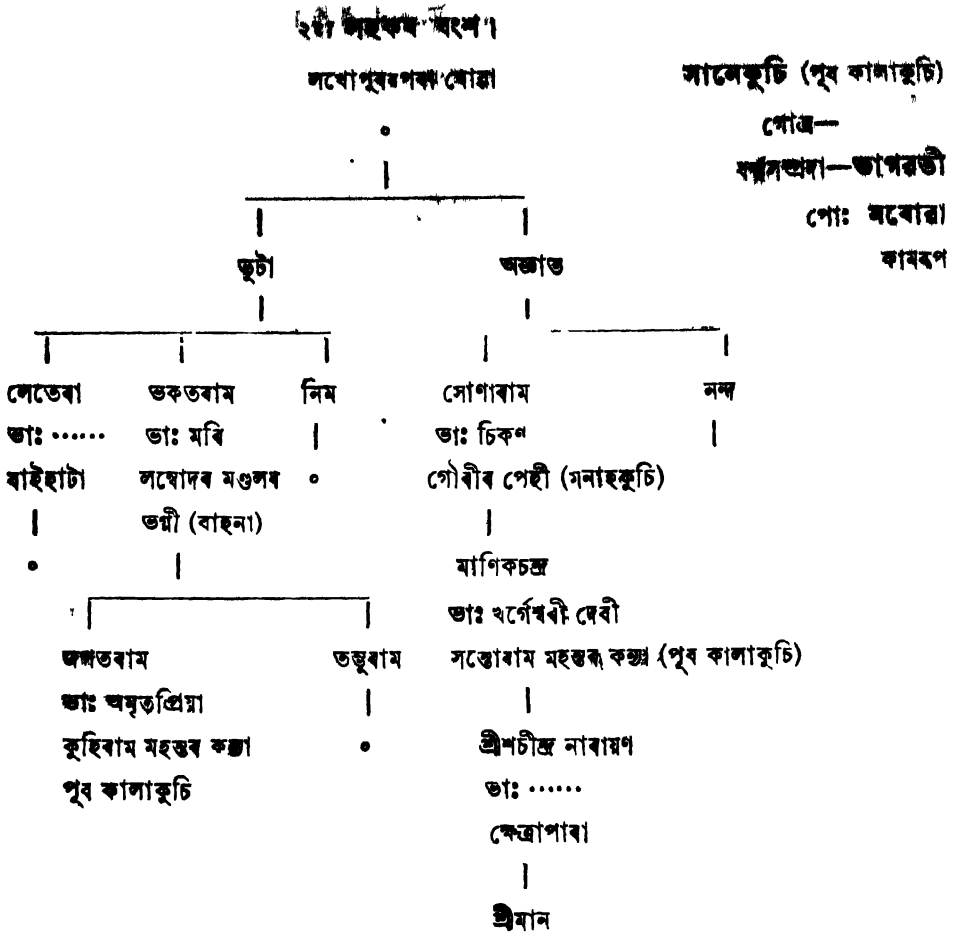
নগদ্বীপ

|

| কন্তা

অশোক

কলিঙ্গ

প্ৰবাদ—লখোপুবপবা বিজন পোনতে সানেকুচিক গৈছিল তেওঁৰ উপৰি পুৰব লহকৰ আছিল। তেওঁ মোৱা সময়ত সেই অঞ্চল হাবি হৈ আছিল আৰু ভাঙা আৰ্যবৰ্ত্ত বাজাৰ দিনৰ কিছুমান শিল পৰি আছিল। তেওঁ যাওঁতে লগত পাঁচ জাতিৰ পাঁচবৰ মাহুৰ লৈ গৈছিল; পৰবৰ্ত্তীকালত সেইলহকৰ বংশ বাঢ়ি ডাঙৰ গাঁও হৈ পৰে আৰু সি সানেকুচি লহকৰ পাৰা নাম গ্ৰহণ কৰে।

কৰ্মনানে ইয়াত লহকৰ উপাধিৰ কিছুমান উচ্চ শ্ৰেণীৰ কলিতা মাহুৰ আছে; এইলহকৰ বংশাৱলী আলোচনা কৰিলেহে উক্ত জনশ্ৰুতিৰ বিয়ৰ ঠিক সিদ্ধান্ত কৰিব পাৰি।

২৫। কুঞ্জৰা মংগল।

পাটবাউনীৰপৰা বোৱা

বাহজানি

১

মেঘানন্দ কুঞ্জা (পাটবাউনী)

গোত্র—
ধৰ্মপিতৃ—ভাগৱতী

| ২

উমানন্দ কুঞ্জা

পেঃ হৰবোৱা

ওৰফে ধীৰৱায় (পাটবাউনী)

কামৰূপ

| ৩

কিনাবায় (পাটবাউনী)

ওৰফে নিত্যানন্দ

ভাঃ মাহিন্দ্ৰীদেবী

সুন্দৰীদিয়া

| ৪

সদানন্দ ওৰফে জিতানন্দ (পাটবাউনী)

ভাঃ যোগেশ্বৰীদেবী

লখোপুৰ

| ৫

সতানন্দ (পূব কালাকুচি)

ভাঃ মানিকপ্ৰিয়া

তকাইকুচি

| ৬

বাঞ্ছিতানন্দ

শ্ৰীসঞ্ছিতানন্দ (তেৰেচিয়া)

সীতানন্দ (বাহজানি)

ওৰফে কুঞ্চানন্দ

ভাঃ চেনাহ

ভাঃ হৰমায়া

ভাঃ কমলাদেবী

তেৰেচিয়া

আদিত্যৰ কন্তা

ধনঞ্জয়ৰ ভয়ী (পকোৱা)

পকোৱা

| কন্তা

| কন্তা

বসন

ধনীৰাম

পাঃ ললিতচন্দ্ৰ

ভাঃ ভাগ্যপ্ৰিয়া

বালিকবিয়া

গহীনৰ কন্তা (বালিকবিয়া)

| কন্তা

| কন্তা

| কন্তা

| কন্তা

| কন্তা

| কন্তা

যোগমাৱা

অপেশ্বৰী

সৰস্বতী

আইকণ

মাটিকণ

লোপেশ্বৰী

পাঃ বাৰ্জেশ্বৰ

পাঃ নৰকান্ত

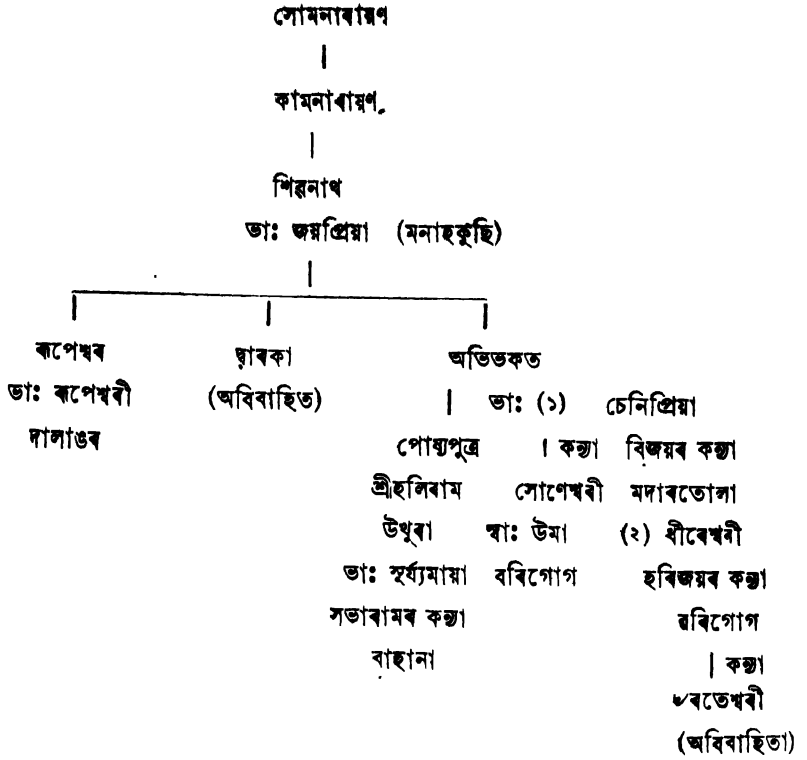
পাঃ গদা

পানী গাওঁ

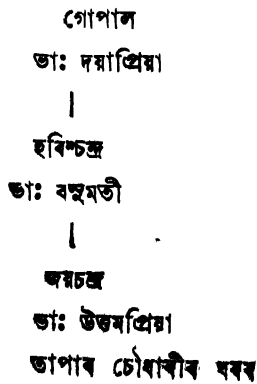
বিহামপুৰ (খাৰশিঙা)

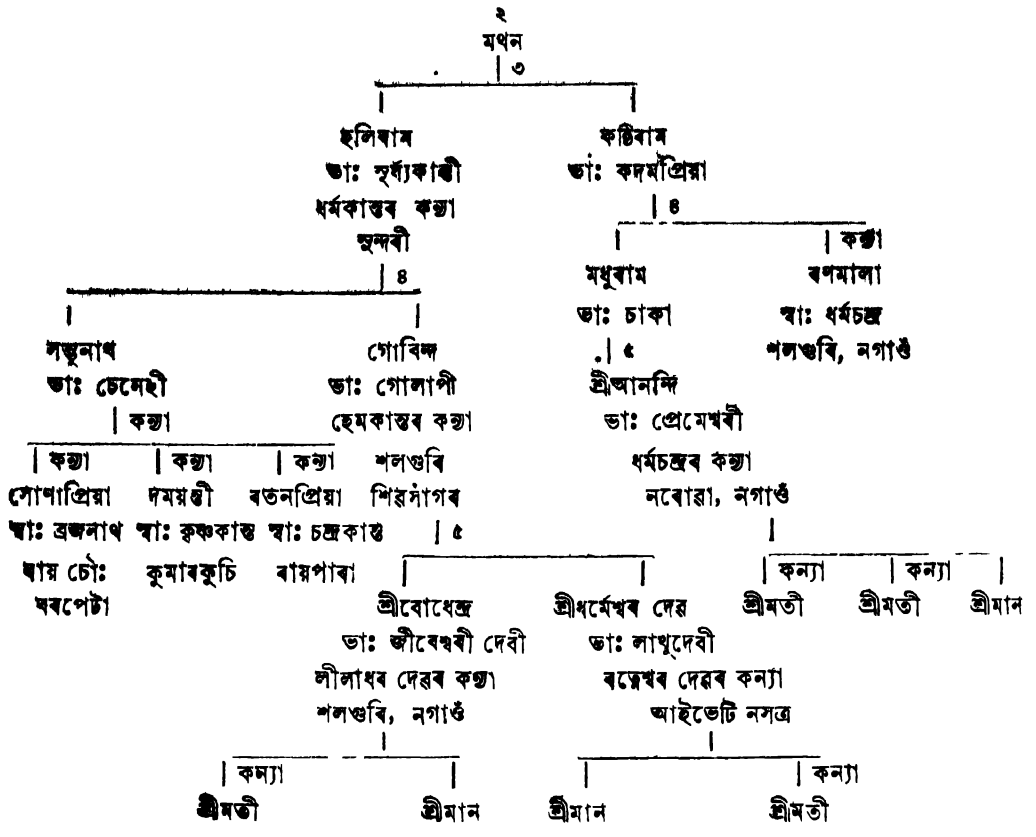
মিৰোৱা

২৬। বাহাদুর মহন্ত বংশ।

২৭। বাহাদুর দস্ত বংশ।

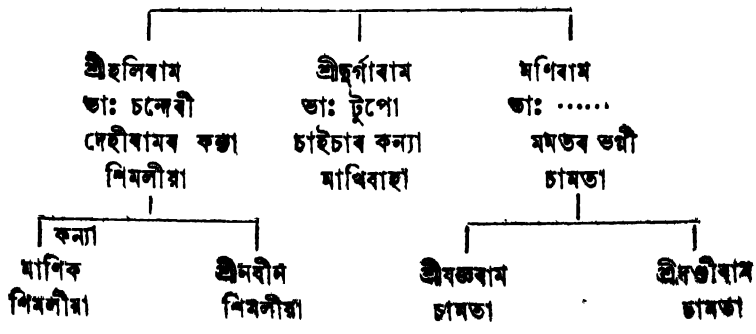

১২৯ ধনীৰামৰ বংশ।

দিবোৱাৰপৰা যোৱা—

ধনীৰাম

ভা: সোপেশ্বৰী

শ্যামলীয়া
পো:—বনগ্ৰাম
চামতা
পো:—বেলাশৰ
কাৰ্ব্বপ

৩০। অমিকট্টৰ বংশ ।

কুমাৰকুচিবৰা যোৱা—

১

অমিকট্ট

ভা: কামেশ্বৰী

| ২

সৌৰীনাথ

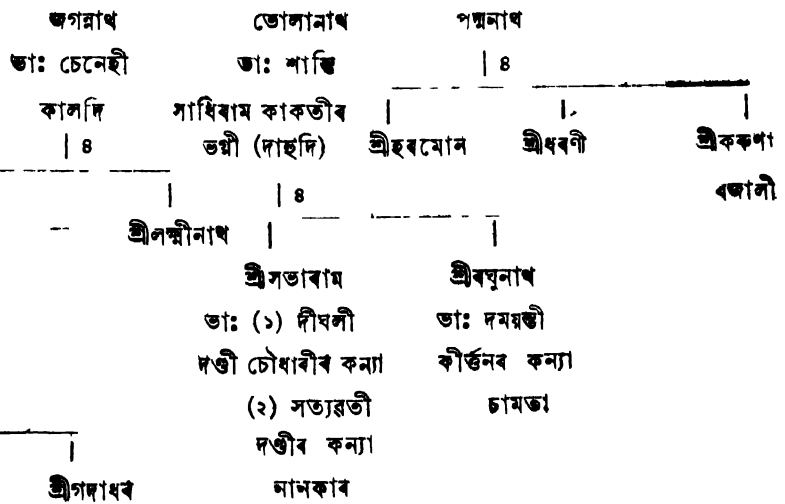
ভা: কুহুৰ (দিবোৱা)

| ৩.

দিবোৱা

পো:—বেলেশ্বৰ

কামৰূপ

৩১। চান্নাবাপুৰ বংশ ।

বাণেশ্বৰকুচিবৰা যোৱা—

চান্নাবাপু

|

দাউমল

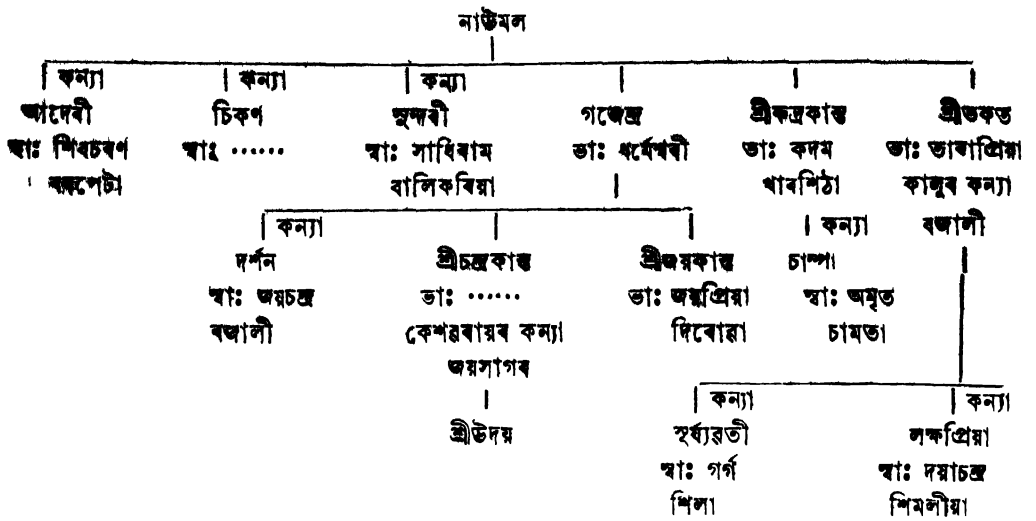
ভা: মাইথিৱা (দিবোৱা)

দিবোৱা

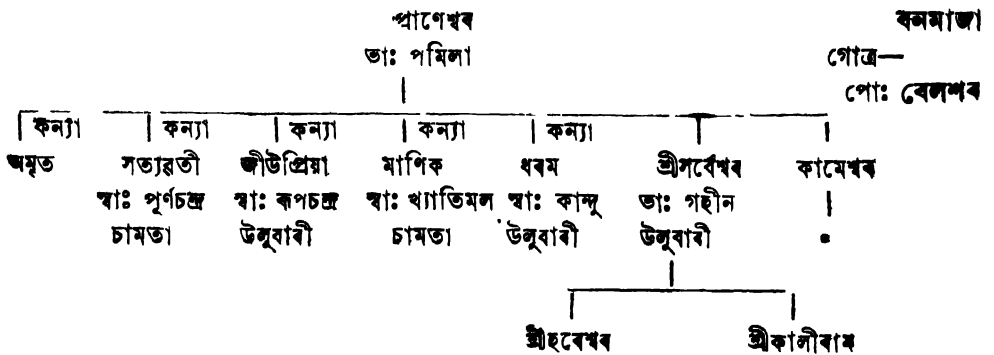
পো:—কান্তল

পো:—বেলেশ্বৰ

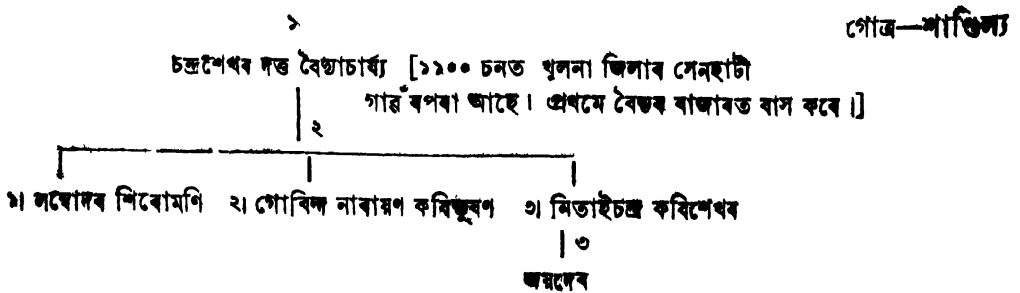
কামৰূপ

৩২। শ্ৰীগণেশ্বৰৰ বংশ।

৩৩। বৈজ্ঞাচাৰ্য্যৰ বংশ।

৩

অন্নদেব

| ৪

কামদেব কবিবৰ

| ৫

অন্নদেব

| ৬

বভিদেব

| ৭

ভূতনাথদেব

ভাঃ পুন্শেখৰী দেবী

| ৮

হৰিনাথ	কুলচন্দ্ৰ	গোবচন্দ্ৰ	কল্পা হুৰ্গেশ্বৰী	কল্পা গঙ্গাপ্ৰিয়া
	ওৰফে ভবানাথ	ওৰফে পন্ননাথ	শ্ৰীঃ কৃষ্ণকান্ত বৰুৱা	শ্ৰীঃ দেবনাথ বৰুৱা
	ভাঃ গোবীপ্ৰিয়ৱ	ভাঃ স্বৰ্ণময়ী দেবী	শিমলীকমলী	পাঙা (বংপুৰ)
	হুৰ্গাবামৰ ভগ্নী চামতা (কামৰূপ)	কিশোৰ বৰুৱাৰ কল্পা ঘৰিয়ালদাঙা		

| ৯

কন্যা অতুলময়ী	শ্ৰীসুবেশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা	শ্ৰীদীনেশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা বি, এল,	শ্ৰীদীতেশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা
শ্ৰীউদয়চন্দ্ৰ বৰকাকতী গোবীপুৰ	ভাঃ ব্ৰজবালা বৰুৱানী ৮জগমোহন দত্তৰ কন্যা বৰপেটা	ভাঃ গঙ্গাবালা বৰুৱানী ৮ভূয়নচন্দ্ৰদত্ত চৌধুৰীৰ কল্পা সৰভোগ	ভাঃ জ্ঞানদাবালা বৰুৱানী শ্ৰীশশীনাথ বৰুৱাৰ কল্পা শালকোটা

| ১০

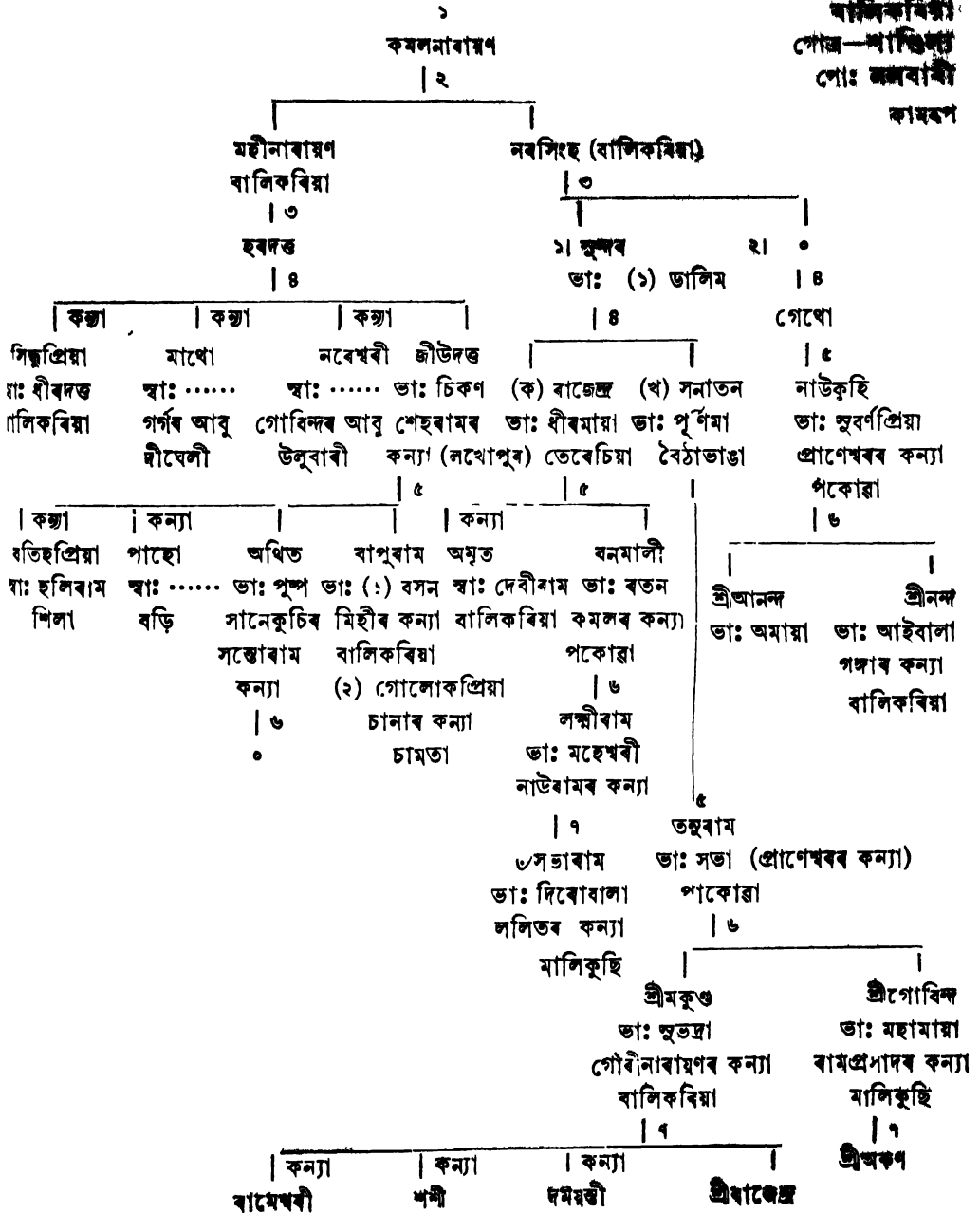
শ্ৰীদেবেশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা	শ্ৰীপবেশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা	কল্পা উবাবাগী বৰুৱা	শ্ৰীনবেশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা	শ্ৰীমান	শ্ৰীমান
			কল্পা শ্ৰীমতী	শ্ৰীমান	শ্ৰীমান

১০

এই বংশৰ পূৰ্বপুৰুষসকল একোজনো বিখ্যাত পণ্ডিত আছিল। মূল পুৰুষজনৰ উপাধি দেখি অনুমান হয়—এওঁ দত্ত উপাধিৰ সম্ভৱতঃ গোঁড়কায়স্থ পণ্ডিত আছিল; কবিবাজী শাস্ত্ৰত সুপণ্ডিত দেখি বৈষ্ণাচাৰ্য্য উপাধি লাভ কৰে। এওঁ বৰদেবপৰা আহি কোচবিহাৰ ৰাজ্যৰ বৈষ্ণববাজ্যৰত বাস কৰে; আৰু কোচৰাজৰ অল্পগ্ৰহ লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়। এওঁৰ পুত্ৰ তিনজন একোজনো ডাঙৰ পণ্ডিত আছিল। শ্ৰীমত দীনেশ্চন্দ্ৰ বৰুৱা মহাশয়ে ওকালতি কৰে।

৩৫। কমলনাৰায়ণৰ বংশ ।

বালিকবিয়া
পোজ—শান্তিনগৰ
পোঃ কমলনাৰায়ণ
কায়স্থ

৩৬। বানেকুচিৰ চৌধাৰী বংশ।

১

নন্দগাওঁ (ভিগানা)

(৩) হুন্দৰবায় চৌধাৰী (বানেকুচি)

গোত্র—শান্তিলা

পোঃ মজবাৰী

| ২

১। দেহীনাৰায়ণে কাকতী কাম
কৰিছিল।

সুণাৰায়

| ৩

২। হুন্দৰবায় চৌধাৰীয়ে
আহোমৰাজৰপৰা ১৮০ পূৰ্বা
নিকৰ ছুমি লাভ কৰিছিল।

ৰূপৰায়

| ৪

মহিবৰায় [নন্দ গাওঁক আছে]

| ৫

ভোলাৰায়

ভাঃ মহামায়াদেবী (বালিকৰিয়া)

| ৬

দেহীনাৰায়ণ কাকতী

চন্দ্ৰনাৰায়ণ

ভাঃ মাইপ্ৰিয়া

!

| ৭

| কন্যা

| কন্যা

বতন
স্বাঃ ৰঘুনাথ
পকোৱা

.....
স্বাঃ
সাধি মণ্ডলৰ আবু
শিমলীয়া

হেমনাৰায়ণ
ভাঃ পানীপ্ৰিয়া
পত্নীদত্তৰ কন্যা
পকোৱা

| ৮

| কন্যা

| কন্যা

| কন্যা

| কন্যা

| কন্যা

| কন্যা

আনন্দ
স্বাঃ অমৃতনাৰায়ণ
নন্দগাওঁ

জগৎপ্ৰিয়া
স্বাঃ উদয়নাৰায়ণ
নন্দগাওঁ

বিনন্দপ্ৰিয়া
স্বাঃ গোবিন্দৰাম
পূৰ্ব কালাকুচি

হৰিপ্ৰিয়া
স্বাঃ
বনগাওঁ

ভোগৰাম
ভাঃ কৃষ্ণপ্ৰিয়া
ত্ৰীনাৰায়ণৰ কন্যা
পকোৱা

ত্ৰীগুণাৰায়ণ
ভাঃ চেনীপ্ৰিয়া
দত্তনাৰায়ণৰ কন্যা
দীঘলী

| ৯

| ১০

ত্ৰীবংশীনাৰায়ণ
ভাঃ নিদ্ৰাদেবী
হৰেশ্বৰ চৌঃৰ কস্তা
খাতাবাৰী

ত্ৰীশৰৎনাৰায়ণ
ভাঃ (১) হেমবতী
কৃষ্ণৰ কন্যা
বনগাওঁ
(২) পাহিপ্ৰিয়া

ত্ৰীধৰ্মনাৰায়ণ
ভাঃ (১) ভাহু
(২) আদ্যাপ্ৰিয়া
গোপাল বৰুৱাৰ কন্যা (মনাহকুচি)

গোবিন্দপ্ৰিয়া
স্বাঃ হংসনাৰায়ণ
নন্দগাওঁ
ভাঃ প্ৰমিৰ
জিতৰামৰ
কন্যা
বালিকৰিয়া

| কন্যা
কীৰদাবালা

| কন্যা
লাবণ্য

| কন্যা
ত্ৰীহৰিনাৰায়ণ

| কন্যা
ত্ৰীবিজ্ঞেশ্বৰ

| কন্যা
বাজনাথ দত্তৰ
কন্যা (বালিকৰিয়া)

ত্ৰীৰাজেশ্বৰ

| কন্যা

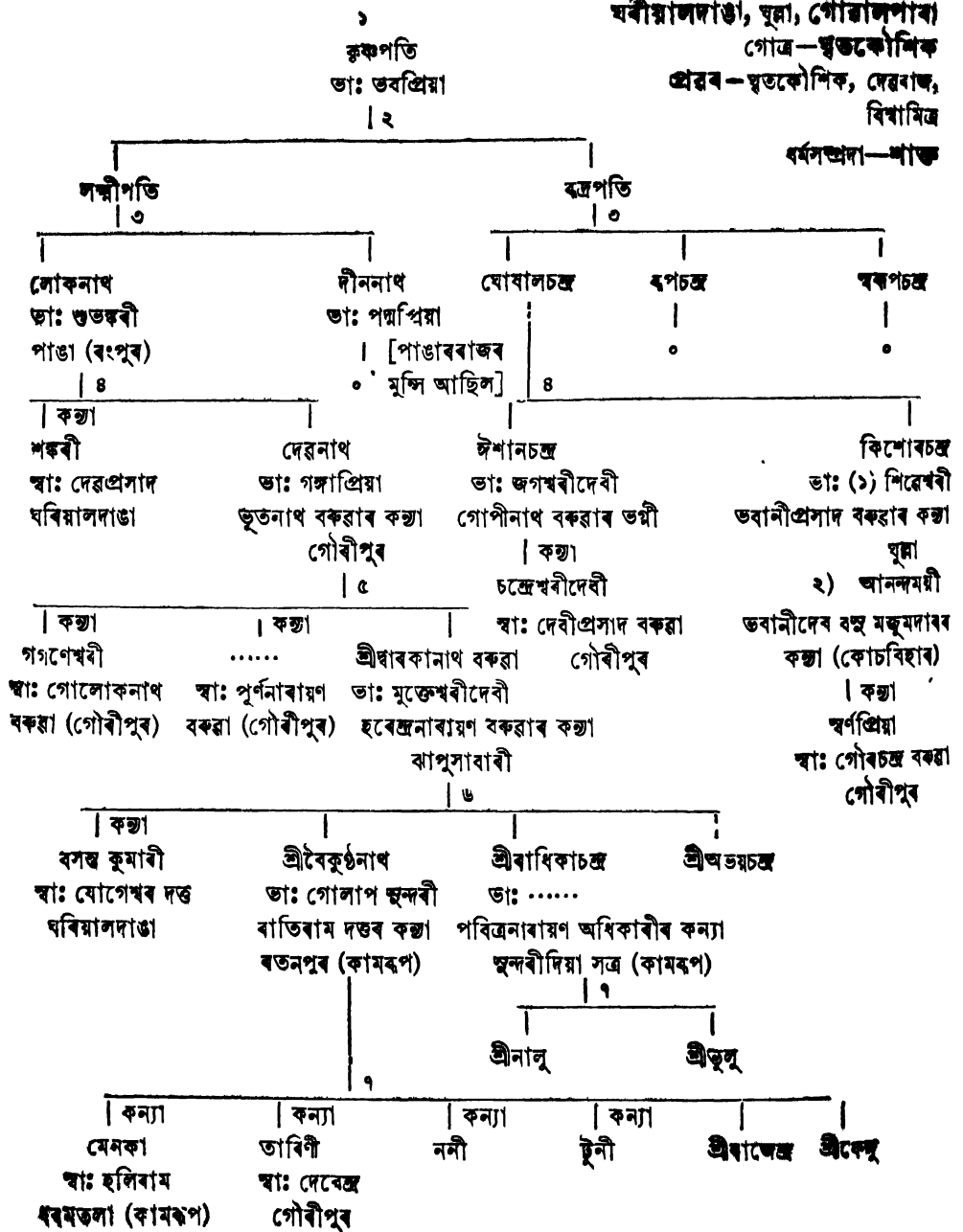
চাকৰাল

৩৭। আনন্দবায়ৰ বংশ ।

১ আনন্দবায় ২			কৌলেশ্বৰ পোত্ৰ—কামেশ্বৰ পোঃ চেঙা কামৰূপ		
মোহনবায় ৩ ০ ৪		কুকৰায় ৩ যধুবায় ভাঃ সভাপ্ৰিয়া (ভাপা) ৪			
বতনবায় ভাঃ নাউমালা ডিবোৱা ৫		বানেশ্বৰ ০ ৬	গিত্ৰেবায় ০ ৭	ললিতকায় (মায়াবাম) ববপেটাৰ মৌজাদাৰ ০ ৮	
হামদাস ৭	জগতবায় ভাঃ চাকা ভাপা ০ ৭	বীৰমল ০ ৭	কন্যা বোগেশ্বৰী বাঃ লক্ষী উকীল (চেঙা) ০ ৭	হলিবাৰ ভাঃ দামপ্ৰিয়া মাধিবাৰা ৫	
৩৪তচন্দ্ৰ ৮	শ্ৰীআদিত্য ভাঃ ভগীৰথী ববপেটা কস্তা অম্বালিকা	শ্ৰীকালীনাথ কস্তা অম্বিকা বাঃ চন্দ্ৰকান্ত চেঙা	কস্তা কস্তা মোহিণী কস্তা অম্বালিকা	কস্তা কস্তা শ্ৰীঅম্বালিকা কস্তা শ্ৰীমহিয়	শ্ৰীভগবানচন্দ্ৰ চৌঃ ভাঃ কদম বৰেশ্বৰ কস্তা ববপেটা ৬

প্ৰবাদ—আনন্দবায় নগাৰৰ বটভ্ৰুবাৰণবা আহিছিল; সেই কাৰণে এওঁলোকক এতিয়াও “নগাৰী চাৰাবী” বৰ বোলে। এওঁলোকে পাতা গাৰক নগাৰী বুলিছিল, এতিয়া ব্ৰহ্মপুত্ৰে খহাই নিচে মৌলিশালত এওঁলোকৰ পূৰ্বপুৰুষৰ স্থাপিত এটা মৌল আছে।

৩৮। পাণ্ডাৰ (বংপুৰ) বংশ।

৩৯। কটকী বংশ ।

বেলতলাৰ টংবা সত্ৰৰপৰা যোৱা

১

ৱধম কটকী

ভাঃ (১) বনমালা

| ২ (২) শোশাখিৱা

মণিৰাম ববদোৱা থান (নগাওঁ)

ভাঃ চেনীখিৱা | ২

টাকুৰপাৰা ডেবিৱা [ববদোৱাক উঠি যায়।]

ছন্নগাওঁ [হাকামাক উঠি যায়।]

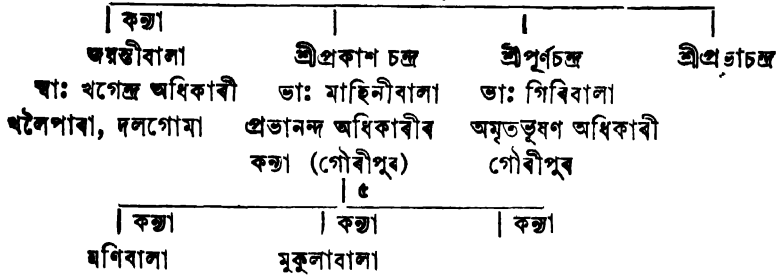
| ৩

বিজয়দত্ত

ভাঃ নগেন্দ্ৰবালা

হৰিশ্চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ভৱী (হাকামা)

| ৪

হাকামা
গোত্ৰ—মণিৰি
পোঃ বিলাসীপাৰা
গোৱালপাৰা

৪০। বৰুৱা বংশ ।

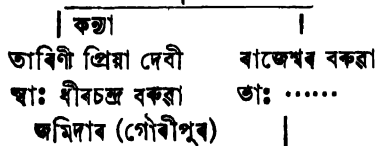
মানব দিনত কামৰূপৰপৰা যায়।

১

০

(শালবাৰী)

| ২

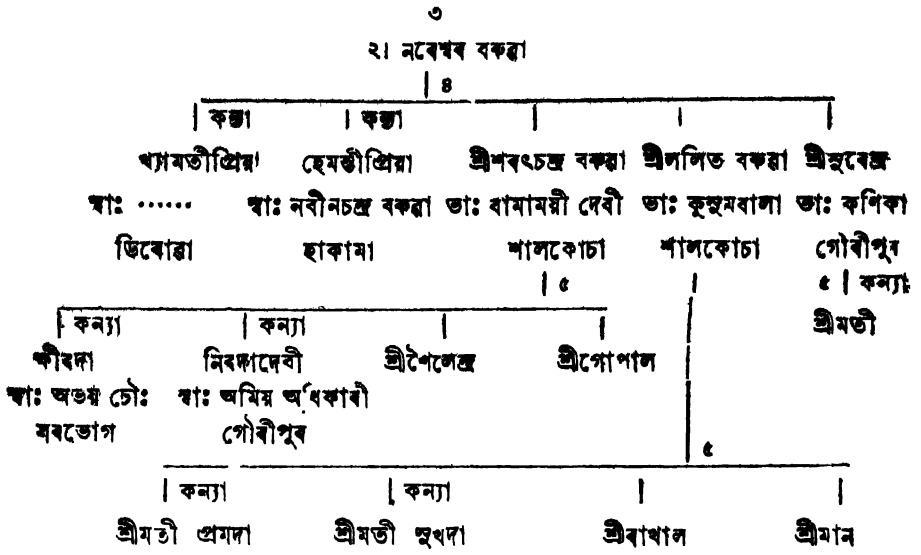

হাকামা
গোত্ৰ—কাত্যায়ন
ধৰ্মসম্ৰদা—ভাগৱতী
পোঃ বিলাসীপাৰা
গোৱালপাৰা

১। অজ্ঞাত

২। নবেশ্বৰ বৰুৱা

ভাঃ গোবৰ্মণি

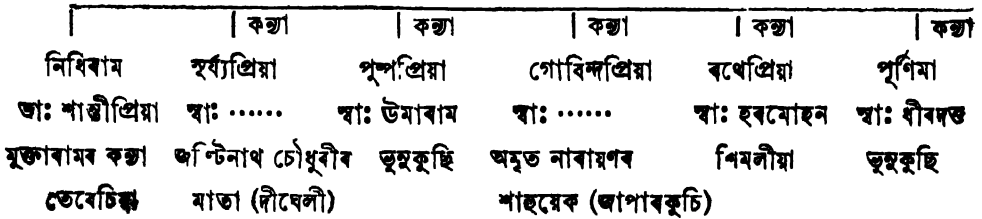
বিজনী বজাবপৰা ২১ শ বিধা মাটি পায়, বৰ্তমানে ঋজানা আঠ টকা মাজ ।

বলাকুচিব ২১। মেধি বংশৰ বাকী অংশ (৭২৭ পৃষ্ঠাত যোগ হব ।)

১

জকতৰামৰ বংশ ।

| ২

২

ধনদলৈৰ পুত্ৰ

| ২

অৰ্ধপাণি

| ৩

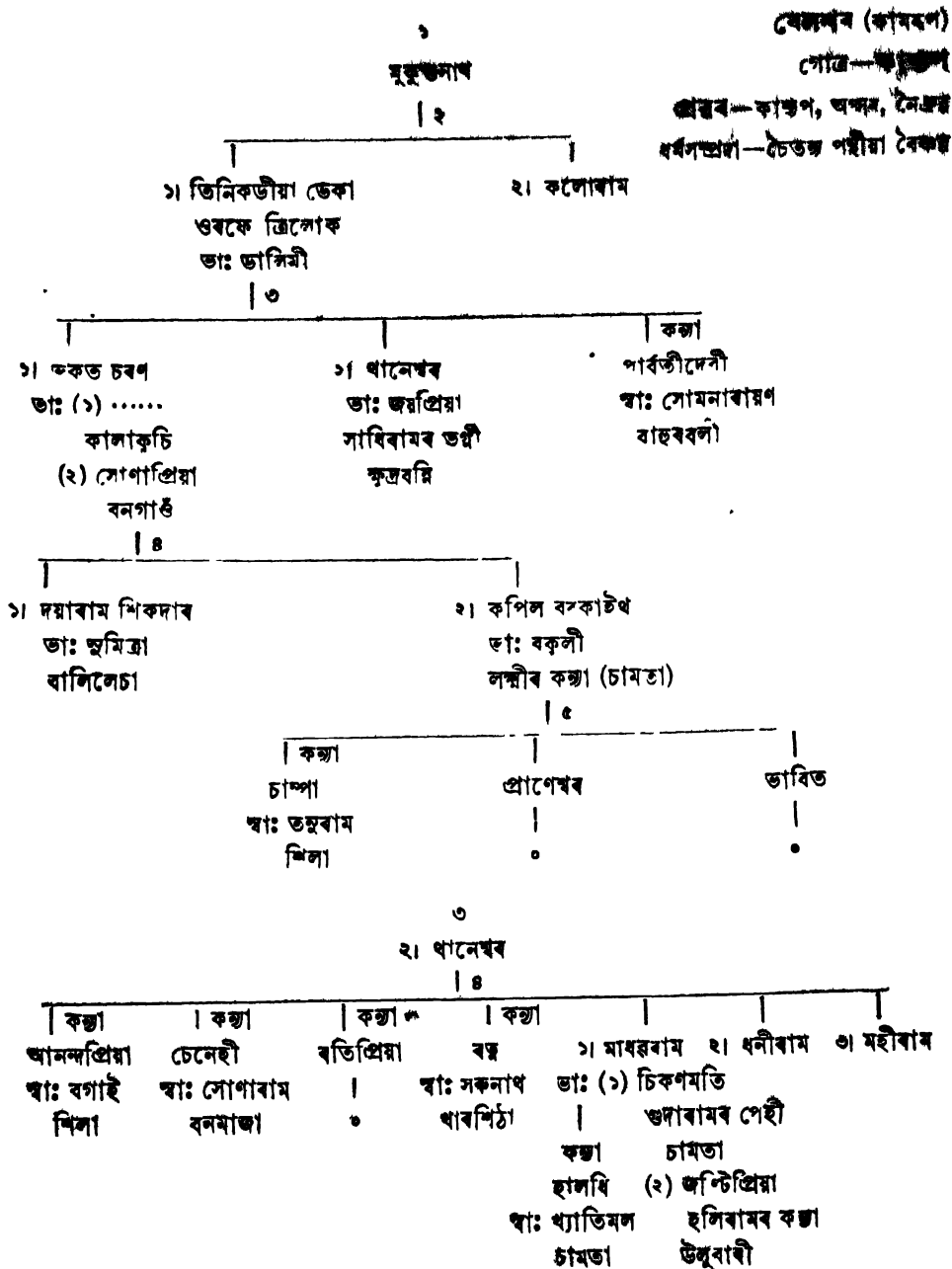
বামপাণি

কালিয়ল ওৰফে বাণেশ্বৰ,

শ্বাঃ ককান

চেপেতাৰ কন্তা (বালিকবিয়া)

ভঁৰাল কায়স্থৰ বংশ।

৪

১। মাধৱৰাম
ভাঃ (২) জন্টিপ্ৰিয়া

| ৫

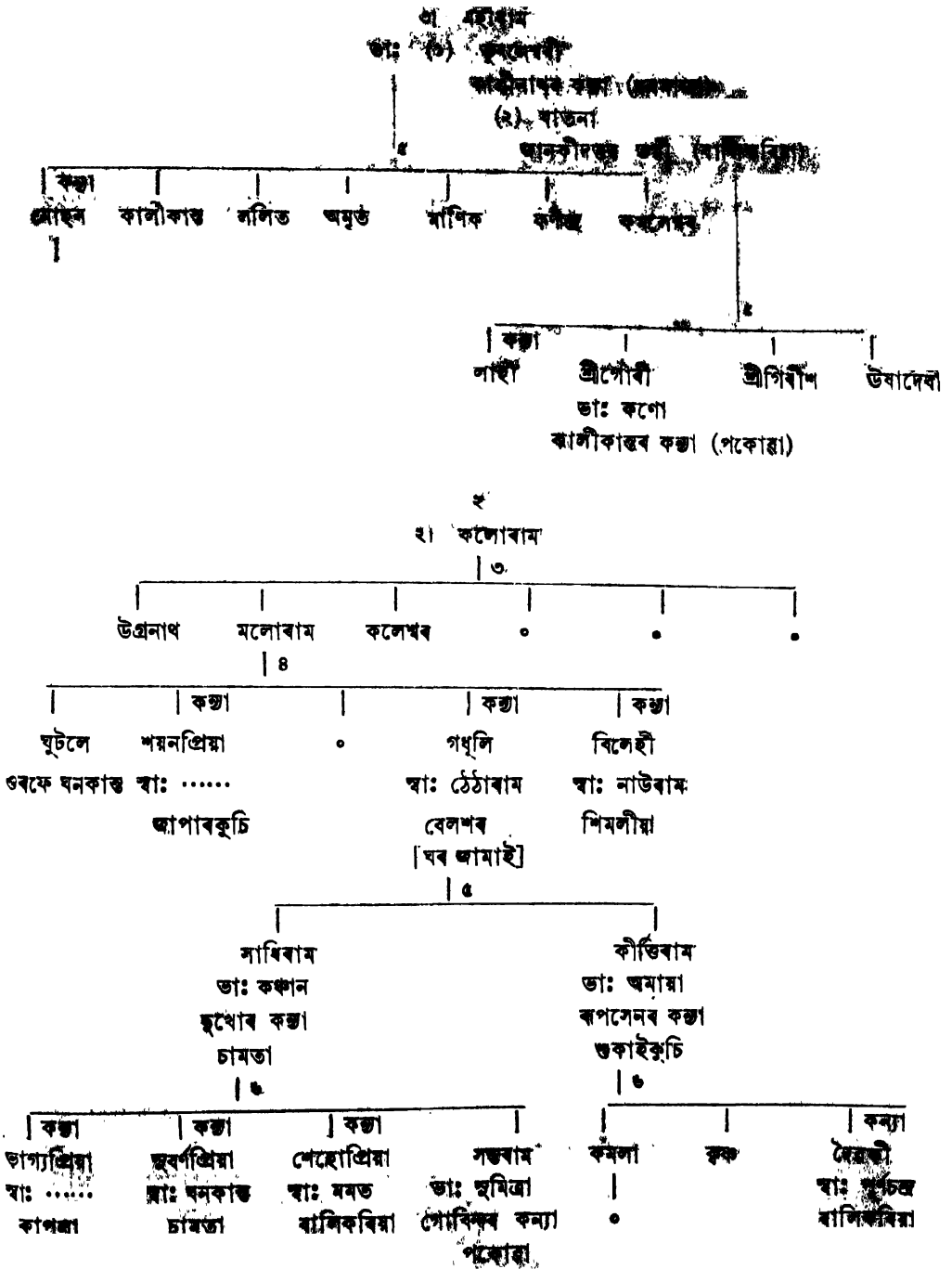
কন্তা বক্তিপ্ৰিয়া ভাঃ চন্টিৰাম শিমলীয়া	কন্তা বালতী ভাঃ চানাবাম কুন্ডৱৰি	কন্তা শান্তীপ্ৰিয়া ভাঃ বাতিৰাম চামতা	কন্তা উত্তমপ্ৰিয়া ভাঃ নন্দৰাম বালিকৰিয়া	কন্তা বল্লমতী ভাঃ মদনচন্দ্ৰ খাৰশিঠা	১। শ্ৰীসত্ৰাৰাম ভাঃ ময়না হৰেশ্বৰ কন্তা পকোৱা	২। শ্ৰীদত্তীৰাম দত্ত ভাঃ চিত্ৰবালা প্ৰসন্ননাৰায়ণ চৌধাৰীৰ কন্তা মাধিৰাহা
কন্তা ব্ৰজবালা ভাঃ শঙ্ক চামতা	শ্ৰী প্ৰতাপ	শ্ৰী বিপিন	শ্ৰী প্ৰভাত	শ্ৰী প্ৰমোদ	শ্ৰী শৰৎ	শ্ৰী অনন্ত
			চাকপ্ৰভা		মনোৰমা	সৰ্বোজিনী নাইডু

৪

২। ধনীৰাম
ভাঃ হৰিপ্ৰিয়া
গোপালৰ ভগ্নী (বনগাওঁ)

| ৫

কন্যা প্ৰাণেশ্বৰী ভাঃ বাধানাথ চামতা	কন্যা সৰুৰুণমতী । ০	কন্যা ধৰ্মেশ্বৰী ভাঃ ৰাজিবলোচন খাৰশিঠা	১। শ্ৰীহুতিৰাম ভাঃ (১) বক্তিপ্ৰিয়া ৬ হাহিৰামৰ কন্তা	২। শ্ৰীআদিত্য চন্দ্ৰ ভাঃ উমিলা দেহিৰামৰ কন্তা	৩। শ্ৰীচেনিৰাম ভাঃ সৰ্বমতী কীৰ্ত্তিৰ কন্তা	
কন্যা পঞ্চাৱতী ভাঃ সগা হংসনাথৰ পুত্ৰ বালিকৰিয়া	কন্যা শ্ৰীজুল'ভ ভাঃ তাৰিণী বল্লুৰামৰ কন্যা চামতা	কন্যা শ্ৰী প্ৰফুল্ল	শিমলীয়া শ্ৰীৰাঘব (২) শুক্ৰপ্ৰিয়া বল্লুৰামৰ কন্যা পকোৱা ৬	পকোৱা	কুন্ডৱৰি	
		কন্যা ভাগ্য	কন্যা প্ৰেমিলা	কেশৱ	কণ	
	কন্যা উৰ্বশী ভাঃ দেবেন্দ্ৰ (চামতা)	কন্যা নিনোবালা	কন্যা বিমলা	কন্যা হেমবালা	কন্যা গিৰিবালা	উমেশ
	কন্যা শশীবালা ভাঃ সাধি (চামতা)	শ্ৰী অন্ন	শ্ৰী সগা	শ্ৰী চন্দ্ৰ	শ্ৰী বৰ	

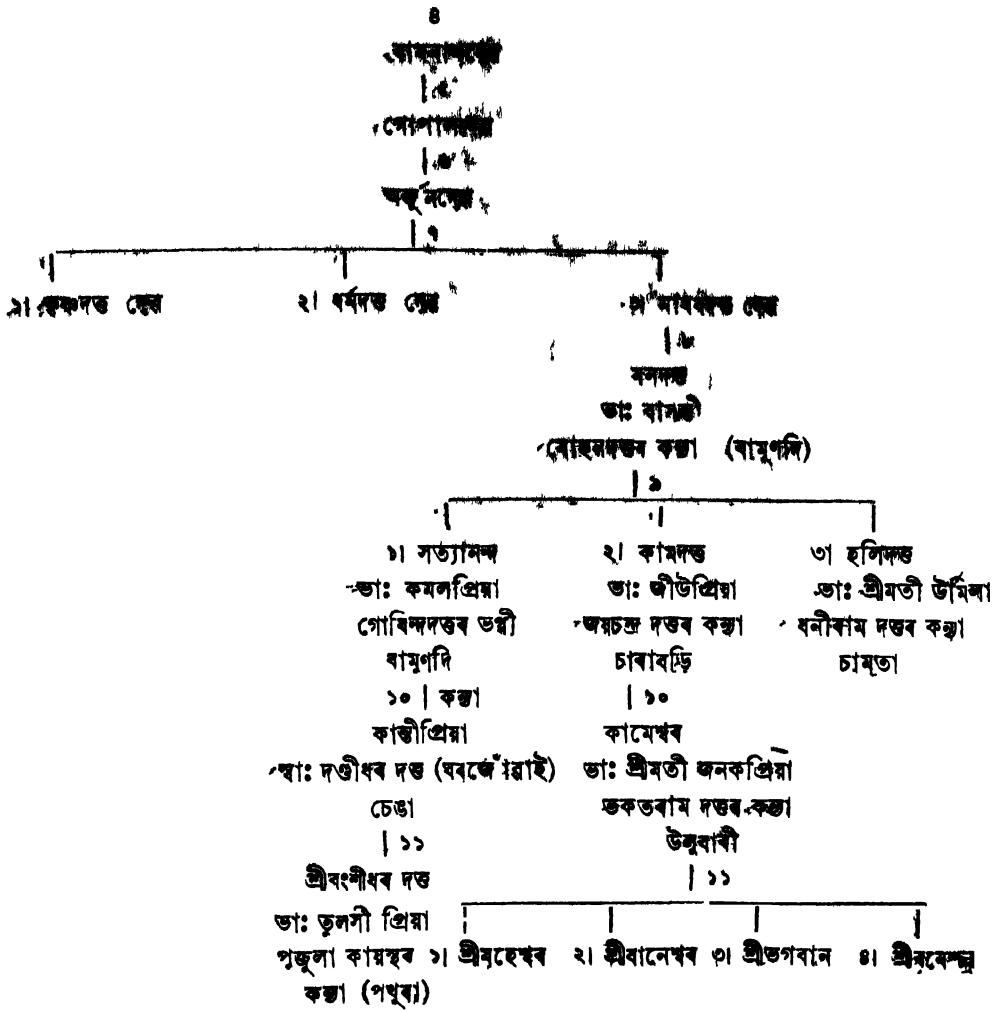
এই বংশৰ উপরি পূৰ্ববৰণৰা কামৰূপৰ বিজ্ঞেৰৰ বেহালৰন লগত সৰু আছে। উপৰি পূৰ্ববত "শীকৰাৰ" কাম কৰাৰ পাচত "ককাল কায়স্থ"ৰ কাম কৰা বংশধৰৰণৰা জনা যায়। এই বংশধৰৰণৰাৰ ইকৰাৰে তিনি বছৰ দৰৈহ কৰা কৰিছিল; বৰ্তমান কৰণধৰণৰাৰ তিতবতেই শ্ৰীযুত দৰ্শীৰাম দয়ই কৰ্মৰাসে বেহালৰনৰ চেৰেক্টৰী দা লম্বাৰক কাম কৰে।

বংশধৰণৰাৰ গুণা দায় প্ৰাচীন কালৰণৰা বেহালৰন বান্ধত বেহালৰনৰ বংশ আছে। এই বংশৰ প্ৰধান লোকজনৰ নামজাৰি কৰি আহিছিল; কিন্তু কৰ্মৰাসে দীহুৱাৰি মৌজাৰ কালাকুচিত কৰা ১৩০ বিয়া বেহালৰনৰ বাহিৰে আন-মাটিৰ পত্ৰীত নাম নাই বেলে। সন্তৰতৰ খাজানা পাতিব-দাৰিহ লবলৈ স্ত্ৰিহ গবৰ্ণমেণ্টে এই নিয়ম কৰিছিল। তিনকড়ীয়া ডেকা প্ৰহাৰীৰ বৰুৱকনৰ খাজানা প্ৰাদানকাৰী আছিল পুলি লম্বাৰীত পোৱা যায়। কিন্তু বিশেষ বিবৰণ জানিবৰ উপায় নাই। ত্ৰিবকল্পিক মাসে ক্ৰিষ্ণৰ বাহৰ বাকচত লুমাই বাৰা কৰা গুণা যায়। সন্তৰত: এওঁ বেহালৰবেই খাজানা পাতি আদাৰ কৰিছিল; এই কাৰণেই পৰবৰ্তীকালত স্ত্ৰিহ গবৰ্ণমেণ্টে খাজানাৰ দায়ীৰ আংশিকভাৱে এওঁবিলাকৰ ভণ্ডৰত দিছিল।

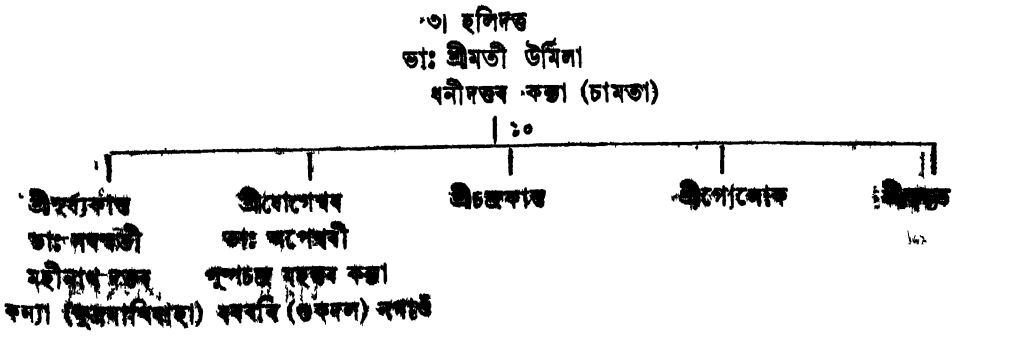
শ্ৰীযুত দৰ্শীৰাম দত্ত—এওঁ মৰ্মাল তৃতীয় বাৰ্ষিক পাচ কৰি কৰ্তমান সময়লৈকে যোগ্যতাৰে মজলীয়া স্কুলৰ হেডপণ্ডিতৰ কাম কৰি আছে। এওঁ এজন গণিতজ্ঞ লোক; বিশেষকৈ পুৰণা অৰু শাস্ত্ৰ ভালদৰে জানে। এওঁ বহুত যত্ন কৰি পুৰণি কাইথেলী অৰু সংগ্ৰহ অৰু চৰ্চা কৰি এখন "কাইথেলী অৰু" পুথি তৈয়াৰ কৰে। এই পুথি গবৰ্ণমেণ্টে কিছু লৈ এওঁক উৎসাহিত কৰিছে। এওঁ পুৰণি অৰু নানা কৌশলেৰে অতি সহজতে কচি বহুতক আনন্দ দিয়ে; বিশেষকৈ শিক্ষাবিভাগৰ বৰমূৰীয়া কৰ্মচাৰী, কলেজৰ অধ্যাপকসকল আৰু মাননীয় মন্ত্ৰীমহোদয় সকলো এওঁৰ অৰুচকাৰ প্ৰণালী দেখি সন্তোষ লাভ কৰি এওঁক নানা ভাৱে উৎসাহ দিছে। গবৰ্ণমেণ্টে এওঁক কিছুদিন পুৰণা অৰু অচুসকান কৰিবলৈ নিযুক্তও কৰিছিল। এওঁ কেইবাখনো পুথি ৰচনা কৰি প্ৰকাশ কৰিছে; তাৰ ভিতৰত এই কেইখন প্ৰধান—কোতুক, কাইথেলী অৰু, সচিত্ৰ আদৰ্শ পাটীগণিত ১ম, ২য়, ৩য় ভাগ, নতুন পৰিমিত্তি, নিমাতী কল্পৰ সাধু, বত্ৰিশপুতলা ইত্যাদি। এওঁ এই "কায়স্থ ইতিবৃত্ত সংগ্ৰহ কৰা" কাৰ্য্যতো শালক্য-জামুণ্ডি আৰু কোৱামৰা দমণ কৰি আমাক সহায় কৰিছিল।

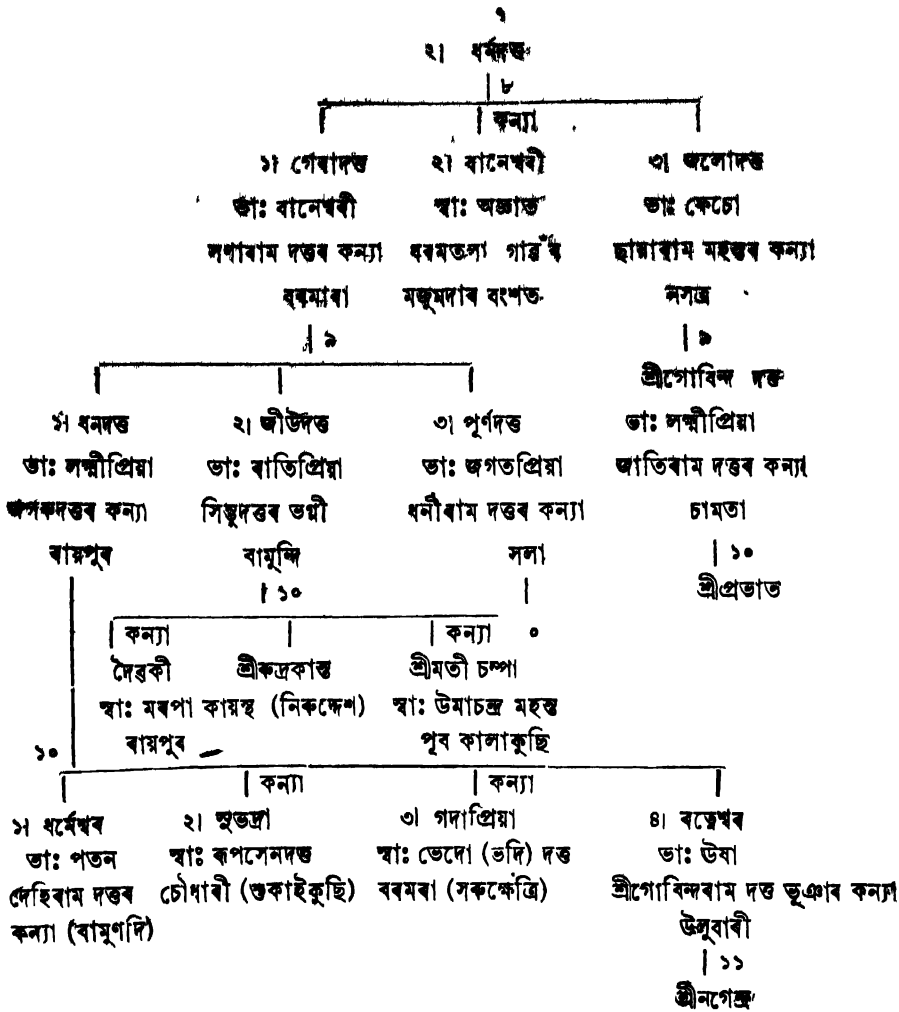
১
বেহৰগিৰী ওৰকে হলধৰ কুমা
ভাঃ দময়ন্তী দেৱী
১২
তালধৰ ওৰকে মনোহৰ বেহ
১৩
অমৰতৰ দেৱ
১৪
বন্দৰীৰ দেৱ

কুজমাৰিবাৰা (শিংবা)
গোৱা—মধুকল্য
প্ৰেবৰ—মধুকল্য, জাদিবপ,
বাৰ্হলভ্য, বিপ্ৰেব
শাৰা—কাৰ
বন্দৰীৰ দেৱ
গোৱা: কুজ (কায়স্থ গ)

- ৯ -

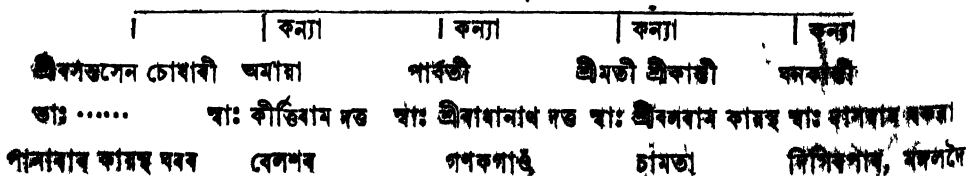
৯

১০

১। ধনদত্তৰ কন্যা— ২। স্তম্ভজ

ভাঃ রূপসেন ভদ্র (তুকাইকুছি)

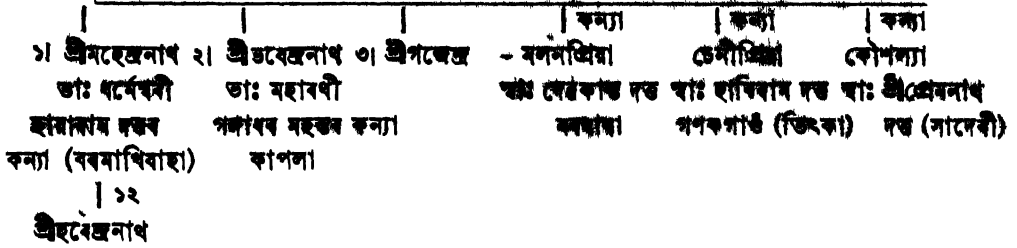
| ১১

১০

১। বর্ষেখব

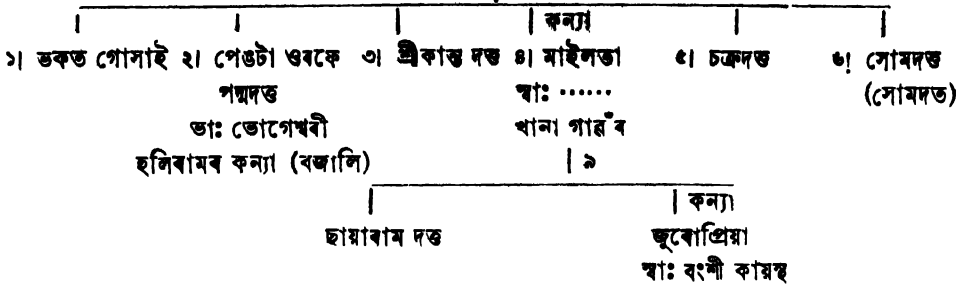
| ১১

৭

১। কুকাকান্তদের

| ৮

৮
৬। সোমদত্ত
| ৯
নীলদত্ত
| ১০
বামদত্ত
তাঃ বকুতপ্রিয়া
মনমিল দত্তব কস্তা
পথুবা
|
০

৮
৩। শ্রীকান্ত দত্ত
| ৯
মৌপতি
তাঃ শরণ
মাধরচন্দ্র দত্তব ভগ্নী
ফিরুয়া
| ১০
শ্রীপূর্ণমল
তাঃ সুগোপ্রিয়া
কাশীবাম দত্তব কস্তা
পানবাৰী
| ১১

৮
৫। চক্রদত্ত
| ৯
হবদত্ত
| ১০
কেশরদত্ত
তাঃ দয়াপ্রিয়া
জগন্বাম দত্তব কস্তা
বায়পুৰ
| ১১
বাহুদেৱ
তাঃ উত্তমপ্রিয়া
শ্রীকৃষ্ণ দত্তব ভগ্নী

কস্তা সুকাপ্রিয়া বাঃ শ্রীসত্যবাম দত্ত (জাতিবাম কায়স্থ পুত্র) চামতা	শ্রীকান্তেশ্বর সলা ০
---	---------------------------------

১) ভকত গোস্বামী

। ৯

ভকত দত্ত

১০। কন্যা

কীপ্রিয়া

শ্বা: বাপুবাম দত্ত (অতা)

। কন্যা

১) ফেটীপ্রিয়া

শ্বা: কৃষ্ণ

ভিৎকা

২) লেচাপ্রিয়া

শ্বা: ধনেশ্বর কায়স্থ

ভাগরতীপাৰা

৩) কঠোপ্রিয়া

শ্বা: ববিহনা কায়স্থ

বদনকুচি

৭

১) কৃষ্ণকান্তদেবের পুত্র

৮

২) পেড়টা ওবফে পদ্মদত্ত

ভা: ভোগেশ্বরী

হলিবাম দত্তের কন্যা

বজালি

৯

১) গোবীদত্ত

। ১০

১) শ্ৰীশুধুনা

ভা: পদ্মপ্রিয়া

কমলাকান্ত মহন্তের কন্যা

কাপলা

১) শ্ৰীমধুনাথ

২) যাদব

ভা: হৃদয়বালা

কমলাকান্ত মহন্তের কন্যা

কাপলা

। ১১

। কন্যা

২) শ্ৰীকেশর

১) গোবীদত্ত

ভা: দহমীপ্রিয়া

৬ শ্ৰীহরিদত্তের কন্যা

ববমাবা

। কন্যা

নিশাপ্রিয়া

শ্বা: নিভাৰ্ণা দত্ত

ভাগরতীপাৰা

শিংবার অধিকাৰীৰ কথা।

শিংবা অধিকাৰী বংশধৰসকলে মনোহৰদেৱৰ বংশধৰ বুলি পৰিচয় দিয়ে। মনোহৰদেৱে মহাবাজ নবনাৰায়ণ সমন্বয়; মনোহৰৰ ওপৰত কেৱল একপুৰুষবাহে নাম, পোৱা-যায়, তাৰ ওপৰৰ ফালে আনিবৰ উপায় নাই মনোহৰদেৱৰ পিতৃৰ নাম বেৰুগিৰী ওবফে হৰদত্ত ভূঞা; এওঁৰ লৰকে শ্ৰীলক্ৰীষ্ণ দামো চৰিতত আছে—

“আক যেন কথা শুনিবোক সৰ্বজন।

নামত বেৰুগিৰী কায়স্থ শোভন।

কবি-সংগ্ৰহে আবেশ নিলন্ত ।

ফুলগুৰি বিজনিৰ উজীৰ ভৈলন্ত ॥ ৪০১

মনে মনে কল্পে কল্পোত্তম, সৰ্ব গুণাকৰ ।

দুখৰ সন্তাপ বিজ পৰম দুখৰ ।”

ফুলগুৰি পোৱালগণাৰা ক্ৰিষ্ণাক্ষৰ কবিতা নৈব কাব্য কালে । বিশ্বসিংহ ৰাজ্যৰ দিনত ফুলগুৰু চাক নামৰ এজন স্বাধীন কুলা আছিল ; এই বিশ্বসিংহৰ স্বাধীনতা স্বীকাৰ কৰি কোচৰাজ্য বিজ্ঞানত সাহায্য কৰিছিল । বেহুৰগিৰী এই চাক কুলাৰ সন্ততি বুলি অনুমান হয় । উজীৰ বেহুৰগিৰীৰ পুত্ৰ মনোহৰ ; এই বিষ্ণু নীলকণ্ঠে লিখিছে—

পুত্ৰে কামনায়ে নানা বজ কৰিলন্ত ।

তেবে তান পুত্ৰ মনোহৰ জন্মিলন্ত ॥ ৪০২

x x x

পাচে মনোহৰক উজীৰে নিয়া দিলা ।

কবিলো উজীৰ আন্ত নৃপতি বুলিলা ॥

নৃপতিৰ আদেশে উজীৰ বঙ্গ ভৈল ।

উজীৰৰ কৰ্ম কৰি মনোহৰ বৈলা ॥ ৪০৫

শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰদেৱ চৰিত্ৰ ।

মনোহৰে কিছুদিন উজীৰ বিষয় কৰি ৰাজ্য চৰ্চা কৰাৰ পাচত দামোদৰদেৱৰ ভগবান নামৰ এজন প্ৰিয়তম ব্ৰাহ্মণ শিষ্যে ফুলগুৰি অঞ্চলত নাম-ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰে ; ফুলগুৰি বিজনিৰ পাইকসকলে ধৰ্ম ধৰি বিষয় কৰ্মলৈ পিঠি দিবলৈ ধৰে ; তাকে দেখি মনোহৰে ভগবানৰ ভক্তসকলক ধৰি আনি নানা প্ৰকাৰ অত্যাচাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে—

“ফুলগুৰি বিজনিৰ পাইক আছে যত ।

ভক্ত ভৈলেক ভগবানৰ সন্তত ॥

মনোহৰে ভালধাক নিয়া পাইক বাৰে ।

এহি কথা জান দিলা দামোদৰ ঠাৱে ॥” ৪০৮

শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰদেৱ চৰিত্ৰ ।

দামোদৰদেৱে ভগবানৰপৰা মনোহৰৰ অত্যাচাৰৰ কথা শুনি ঠগি-মালা পঠাই দি মনোহৰক মাতি পঠায়—

“শুনি দামোদৰে ভক্তক পাঞ্চিলন্ত ।

ঠগি-মালা দিয়া হেন বাক্য বুলিলন্ত ॥ ৪০৯

ধৰ্ম বিষতোৱা পূৰ্ব কথা পাসবিয়া ।

আপোনাক চিনি ঐক আসোক জানিয়া ॥

হেন শুনি মনোহৰ ভৈলা বঙ্গ মন ।

দামোদৰ পাশক চলিলা তেতিয়ক ॥” ৪১০

শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰদেৱ চৰিত্ৰ ।

ইয়াৰ পাচত মনোহৰে দামোদৰদেৱৰ ওচৰত শৰণ লয়। দামোদৰদেৱে ভগবানৰ সৈতে মনোহৰক “সৰু বান্ধি” দিয়ে—

“হেন তুমি মনোহৰে শৰণ নৈলল ।
দামোদৰে ভক্তি পছে ৰূপিয়া বৈলল ॥
ভগবান সমে তান “সৰু বান্ধি” দিলা ।
ভজায়োক লোক বুলি আদেশ কৰিলা ॥ ৪১২
প্ৰণামি চলিলা কুয়ো এক শ্ৰীতি হই ।
বেতমাৰি ফুলগুৰি সজ কৈলা গই ॥
লোক ভজাই মনোহৰে থাকিয়া ভৰাত ॥”

শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰদেৱে চৰিত্ৰ ।

মনোহৰদেৱৰ চৰিত্ৰ মতে “মনোহৰ” নামটো শ্ৰীশ্ৰীদামোদৰদেৱে দিয়া; এওঁৰ নাম আগেয়ে ভাস্কৰজ আছিল—

“শুনা শুনা মহাময়ী বচন আমাৰ ।
মোহিত হইছো দেখি গঠন তোমাৰ ॥
অপূৰ্ণ জেউতি মই দেখিলোঁ তোমাত ।
ভাস্কৰজ নাম তব নোহে স্পৃশোত্তিত ॥
ভাস্কৰজ বাদে মনোহৰ নাম দিলোঁ ।
নামৰ আগত দেৱ শৰু প্ৰদানিলোঁ ॥
আজি হস্তে ভৈলা তুমি দেৱ মনোহৰ ।
পৃথিবীত কৰা তুমি ধৰ্মক প্ৰচাৰ ॥
দামোদৰে বোলে শুনা মনোহৰ তুমি ।
আজি হস্তে অধিকাৰী পাতিলোছ আমি ॥
অধিকাৰী হোৱা তুমি আমাৰ বচন !
ৰাজ্যৰ লোকক তুমি কৰিয়ো শৰণ ॥
আজি হস্তে অত্যাচাৰ নকৰা ভক্তক ।
ময়ী পদ এৰি এবে প্ৰচাৰা ধৰ্মক ॥

x x x

দামোদৰে বোলে শুনা তুমি মনোহৰ ।
আজি হস্তে তুমি মোৰ শৰীৰ সয়সৰ ॥
বংশ অহুক্ৰমে তব হব অধিকাৰী ।
আজামতে থাকিবৈক ধৰ্মক প্ৰচাৰি ॥”

মনোহৰদেৱে চৰিত্ৰ ।

পৰিছিল—প্ৰায় বছৰে বহুবে বায়তৰ শত আৰু বন-বাৰী নষ্ট হৈছিল। শুভকৰণে কষ্ট বেগি মনোহৰদেৱে এদিন পুৱা নাম প্ৰেলমৰ অস্তিত্ব কুল নিৰ্মালি টোমা এটাও ভৰাই মাছেৰে হুয়ো নৈৰ মাৰ্গলৈ যায়। নৈ ছখান ভৰি পাৰ বাগৰি অপাৰ লক্ষ্যৰূপে হৈ উঠিছিল। মনোহৰদেৱে হুই নদীৰ মাজত নাৱ ৰখাই—

“হাতত নিৰ্মালি টোমাহুৱে খুঁচি
 প্ৰভুদেৱে লয় নিজে।
 নামক উচ্চাৰি ঈশ্বৰক ভাবি
 কেলাই দিলা নদী মাছে।
 নিৰ্মালিক দিলা নদী শান্ত ভৈলা
 দেখিলেক ভক্তগণে।
 দুৰ্ভাগ নদীও কল্পৰূপ এৰি
 শান্ত ভৈলা—প্ৰভুৰ নামে ॥

মনোহৰদেৱৰ চৰিত্ৰ।

প্ৰবাদ আছে যে সেই সময়ৰপৰা নদী ছখানৰ উৎপাত কম।

মনোহৰদেৱে সৰুকেজি ঘোঁজাৰ ভিতৰত শিংবা, কাপলা আৰু নসত্ৰ নামৰ তিনিখন সত্ৰ স্থাপন কৰে। চৰিত্ৰত পোৱা যায়—জয়হৰি আৰু চক্ৰপাণি নামৰ দুজন কাৰুছ ভূঞাৰ লৰা পিতৃ-মাতৃ বিহীন হৈ সৰু কালতে আহি মনোহৰৰ আশ্ৰয়ত থাকে। মনোহৰদেৱে দুয়োকো ধৰ্ম দি জয়হৰিক কাপলা সত্ৰত আৰু চক্ৰপাণিক নসত্ৰত অধিকাৰ পাতে। এই দুইজনৰ বংশধৰসকল বৰ্তমান সময়লৈ ধৰ্মাচাৰ্য্য হৈ আহিছে।

প্ৰবাদ আছে মনোহৰদেৱ পোন প্ৰথমে নসত্ৰলৈ যাবকদিনা পানীৰ অভাৱত ভক্তসকলে কষ্ট পোৱা দেখে; আৰু ভক্তৰ দুখত তেওঁ ভগবানৰ নাম জপ কৰি হাতৰ আগুঠিটো এটা কাকৰাৰ গাঁতত পেলাই দি কয়—“প্ৰভু, পানীৰ অভাৱত ভক্তসকল অস্থিৰ হৈছে।” তাৰ অলপ পাচতেই তাত এটা পানীৰ উৎস উৎপন্ন হয় আৰু সি এটা কুৰত পৰিণত হয়। এই কুৰটো বৰ্তমান সময়লৈ নসত্ৰৰ ওচৰত আছে; ই কুমৰীকাটা জানৰ সৈতে সংলগ্ন। এই কুৰক “সুবাণ কুৰা” (সুৰ্ণ কুৰ) বোলে।

মনোহৰদেৱে নামবৰভাগ, ধৰ্মপুৰ, সৰুকেজি, উপবৰভাগ, বৰকেজি, বজালি, জালাহ, সৰু বংশৰ, ভবানীপুৰ আদিত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিছিল। বৰ্তমান সময়লৈকে ভেৰাৰ বংশধৰসকলৰ উক্ত ঠাইবোৰত আৰু সোণাপুৰ, ডায়ুলপুৰ, সত্ৰা, ছুটিয়াপাৰা, দক্ষিণপাৰে কিছুমান গাৱঁত শিষ্য-সেৱক আছে।

মনোহৰদেৱ শিংবাত বহুকাল বাস কৰিছিল। এসময়ত তেওঁ নামবৰভাগ পৰগণাৰ হাড়িতাঙা গাৱঁলৈ আহোঁতে তাৰ শিষ্যসকলে কিছুদিন তেওঁক ৰাখিছিল। বি ঠাইত মনোহৰদেৱে বাস কৰিছিল পৰবৰ্তীকালত সি ‘খান’ বুলি প্ৰখ্যাত হয়; বৰ্তমানে ইয়াক “সেৱকমনোহৰৰ খান” বোলে। এই খান পালন কৰিবলৈ মনোহৰদেৱে নানকাৰ নামৰ গাৱঁৰপৰা হৰেশ্বৰ নামৰ শুভ ৰত্নাৰ লৰা এটাক আনি “বেগি” ৰাখ দি পাতে। হৰেশ্বৰ বেগিৰ বংশধৰ বৰ্তমান সময়লৈ আছে, আৰু তেওঁলোকে এই খান খন পালন কৰি আহিছে। এই খান টিহু টেচনৰ দক্ষিণে ২৫ মাইলমান দূৰত, হোৰেশ্বৰগাৱঁৰ আনৰ কাষত। এই ঠাট্টী কামাখ্যাৰ ভোগাৰনিক ভিতৰত পোনাইছে।

মহোদ্যমৰ পবিত্ৰতা সত্ত্বেও গোপালৰ দিনত

(বনোদ্য) “ভাসপুত্ৰে ভাসপুত্ৰে বনান্যে কামি-

পবিত্ৰতা গোপাল ভাসপুত্ৰে বংশে ব্যক্তি

শ্ৰীশ্ৰীনাৰায়ণৰ চৰিত্ৰ।

মহোদ্যমৰ পবিত্ৰতা সত্ত্বেও গোপালৰ দিনত ভাসপুত্ৰে ভাসপুত্ৰে বনান্যে কামি-
যশোৰা পাৰ্ৱত ১০ বিঘা ধৰ্মোত্তৰ ছুৰি লাভ কৰে। এই দাট বৰ্তমান সময়লৈ শিৱায় সৰ্ব্ব সুখিকাৰ
আৰু অন্যান্য বংশধৰসকলে ভোগ কৰি আহিছে। এই ছুৰি আজি কাকত-পত্ৰ ভেঙলোকৰ বসত নাই;
কেৱল ঋণকাৰি কৰাৰ অৰ্থে কোনে চমিকিব দৰখাস্তকাৰকল পোৱা হৈছে; তাৰ এটা নকল ইয়াতে
তুলি দিয়া হল।

মোকদ্দমা বড়পেটাৰ এঃ এঃ কমলপুৰীৰ সাহেবৰ সন্নিপ

Court Fee.

28. 11. 79

দৰখাস্তকাৰী—

শ্ৰীজিউৰাম মেধি অধিকাৰী

নাং সত্ৰ শিৱবা মৌ: সৰুখেতি।

বাবত। মৃত সতানন্দ ওৰফে কুলীয়া মেধিৰ
হানে তেওঁৰ নামিক জমী জমাত
তাজ্য শ্ৰীমঃ কমলপুৰায় কৰা নামজাৰি
মোকদ্দমা সান্নিহে যোনা হেজাৰোৰ
কমলপুৰায় প্ৰেনীতে মৃতৰ হলে সৰিকী
বশে একমালিতে নামজাৰি কামনা।

ময় দৰখাস্তকাৰীৰ নিবেদন এই মহাবাজ মোজা সৰু খেতিৰ শিৱবা সত্ৰৰ বাৰ্জাপ্ত ধৰ্মোত্তৰ ১৫ পুৰা
কাতে ৬০ বাটা বিঘা ও বোগীচাৰা গ্ৰামত বহালী ধৰ্মোত্তৰ ৯ পুৰা কাতে ৩৬ ছয়জিৰ বিঘা হৰকচম
জমী আৰাৰ ও মৃত সতানন্দৰ ও ধনেশ্বৰ অধিকাৰীৰ পৈত্ৰিক একমালী তাৰ ভিতৰত ১০ আনাৰ ক্লে
কেবল ধনেশ্বৰ ও বাকী ১০ আনাত মোৰ ও মৃত সতানন্দ ও তাজ্য ভ্ৰাতৃদিৰ স্বৰ নিমিত্তে একদিন
ধনেশ্বৰ ও সতানন্দৰ একমালীতে নামজাৰিতে ভোগ দখল কৰি আহিছে। সতানন্দ মৰাত উক্ত জমী জমাত
তাজ্য শ্ৰীকমলপুৰা মজলবা পতিৰ হলে নামজাৰিৰ প্ৰাৰ্থিত হওতে এজাহাৰ জাৰি হৈছে, ধৰ্মবাজ বসিত
আগে কুই সৰিকৰ ২ জনৰ মাজে নামজাৰি আছিল তথাপি শ্ৰীৰ নামজাৰি হব সান্নিহে আৰ্য্যো
নামজাৰি হওৱা উচিত নহলে তথিগতে আৰাৰ স্বৰৰ বিয়ি হব সত্ৰৰ। এতেকে প্ৰাৰ্থনা প্ৰমাণাদি
গ্ৰহণে সৰিকী ক্লে আৰাৰ ও পতিৰ অংশে কমলপুৰীয়াৰ মৃতকৰ হলে নামজাৰি কৰাৰ আজ্ঞা হব হিত।

শ্ৰীজিউৰাম অধিকাৰী মেধি।

নাং শ্ৰীকমলপুৰায় উক্তি।

Order.

Mutation case no. 59 of 1888 (True copy, $\frac{705}{1888}$) at Barpeta.

R. Serestadar.

Order in the case of Dharmeswar Adhikari, medhi of Singra in Mauzah Sarukahetry.

In Registration of his name in Nispikheraj
10 year patta. No. 74 Land ২২-২-১৫

Order.

The petitioner is the son and heir of late Dhono Adhikary medhi and is in Possession of the land with other sharrers. His name will be entered in the Patta in place of Dhono Datta Adhikary medhi.—

7/7/88.

Sd. G. P. Das.

Sub divl officer
Barpeta.

Nispikheraj Patta No. 1.

নিষ্পিখেরাজ পট্টা নং ১

জিলা কামরূপ মৌঃ সৰুকাহেত্ৰি গাওঁ বশোদাপাৰা ।

পট্টাধাৰ (বৰ্তমান)

- ১। মৃত কয়ল পুৰিয়া জওজে সতানন্দ
- ২। কৰ্মেশ্বৰ অধিকাৰী পীতা ধনদত্ত
- ৩। কামেশ্বৰ অধিকাৰী পীতা কামদত্ত
- ৪। ত্ৰীশ্ৰীকান্ত অধিকাৰী পীতা হৰিবাম

জমী—৩২৮/২ লোচা ।

বহালাধিকার—এওঁ এখন সংহতজ জমুকম আছিল । এওঁৰ বচিত কিছুমান পীতা-পদকবানী বুঝি পাবি যে এওঁ এখন কবিও আছিল ।

গোপালধিকার—এওঁ এখন প্রতাপী আকাজকিতমত পুক আছিল । এওঁৰ তিব্বতীভাষা-পুস্তক বা হাৰু ককা বশনী তিখিত সজা মহোৎসব কর ।

ধৰ্মেশ্বৰ—এওঁ মড়পেটা সৰুসত সৰুকাহেত্ৰি বৌদ্ধাৰ তিব্বত ভাষায় কেলনী, বুঝিবানী আৰু ব কবচাধাৰী লোক আছিল । স্মৃতিসকল মাহৰে তেওঁৰ বশোদাপাৰা পাই আছে ।

পূৰ্বসত—এওঁ একক নামবানী বৈধিকী আছিল ।

* সত্যানন্দ—এও একজন বর নামজনা বাহুবলীর কবিবার। কবিবার চিকিৎসাত এও অনেক নদী বাসি গৈছে।
 সত্যানন্দ—এও একজন ভাল জনাবুলা কবিবার আছিল। নিম্নলিখিত চিকিৎসাত বিশেষ সুখখণ্ডি
 কবিছিল। আজিও বাহুহে এওর বগতা কীর্তন। কবিহেবা কবিবারকাল পক্ষেণ কবিব বহু তাশিব কবি
 একাদশী তিথিব দিনা পবলোক প্রাণ্ড হয়। উক্ত তিথিব দিনা কবিবারকালকে লগ্না সুখোক্তক কবি।
 কবিবার—এও একজন সংক্ৰতজ নামজনা কবিবার আছিল। যোগ্য চিকিৎসা কার্যত কনিষ্ঠ আছিল
 কবিব প্রাণখ্যাত চিকিৎসাত সুনাম আভিছিল। এওর কবিবার কবিবারকাল কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার
 আছিল। ১০০৬ চনব চ'ত বাহব ৫ তাবিধে কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার
 বোরা ১০০৪ চনব বৃহৎ তুমিকপত শিখোক্তক কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার
 থাকিব বোরাবি নামকবতাপ বোজাব কবিবারকাল গায় লৈ কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার কবিবার

৩৬

ডাক্তারাব বংশ

বিহারপুৰ—কুজবল্লি (খামশিঠা)

১ দরাকর ডাক্তারাব

বোকা—পুতাকা

২ [কুজবল্লিক আছে]

পোঃ বনপ্রাণ

গোত্র—কাশ্যপ

ধর্মসম্প্রদা—ভাগবতী

১। কামেশ্বর ২। মধুনাথ ৩। ভোলানাথ ৪। চিত্রবথ

স্বাকলু

অমবনাথ

পুথুবাং

তাঃ সোণপাহী

অমবনাথ

চাবাববি

কস্তা

কস্তা

নগবনাথ

কস্তা

জিতবাস্ত

বাঃ বাকা কাকতী

ধবনী

বাঃ

তাঃ কীবদেবী

বাঃ ভেবিয়া

তাঃ বতিহ

চামতা

গর্গনাথব মাক্

বালিকবিয়া

মহুখামর কস্তা

শিমলীরা

পকোত্রা

মহুখামর কস্তা

শিমলীরা

কস্তা

কস্তা

চাক্

ভাগ্যপ্রিয়া

ঐশগনাথ

ঐবখুনাথ

ঐসলিত

ঐবাধা

ঐবাজিব লোচন

ঐনিবিবাম

বাঃ ছায়াবাম

বাঃ কগনাথ

তাঃ ভাতো

তাঃ কাকন

তাঃ তনালী

তাঃ

তাঃ ধবপ্রিয়া

তাঃ

মাধিবাছা

চামতা

বতিবামর কস্তা

সগাবামর

মণিবাথব

বাকনাথব

ধনীবামর কস্তা

হবকান্তব কস্তা

কস্তা

কস্তা

কস্তা

কস্তা

উলুবাৰী

বালিকবিয়া

শিলাকুট

বেলশব

ববি

কস্তা

কস্তা

কস্তা

ঐপূৰ্ণ

ঐবশেষ

ঐবীলকান্ত

ঐঐকাথ

কস্তা

কস্তা

কস্তা

কস্তা

ঐসত্যনাথ

ঐবোপোজ

বাঃ পূৰ্ণকান্ত (মাসিকুটি)

বাঃ কেশব

বাঃ কেশব

বাঃ কেশব

কল্পকথাৰ সাধা

৩) জোলাকাৰ জগৎকথা

জগৎসংহাৰা (জানজ)

১০

সকনাথ

তা: বতনশ্ৰিয়া

ধানেধবন কল্পা (বেলকন)

১৪

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
অজ্ঞানাদেবী	অমৃত	সিদ্ধিশ্ৰিয়া	কদম	গহীন	শ্ৰীকপনাথ	মদন
বা: পীতাধব	বা: সিদ্ধিনাথ	বা: যজ্ঞনাথ	বা: কদ	বা: বুদ্ধিবাম	তা: (১) ভাগ্য	তা: বসুমতী
চামতা	শিমলীয়া	বালিকবিয়া	ডিবোৱা	বালিকবিয়া	গৰ্ভব কল্পা	দত্তীবাম দত্ত
					ডিবোৱা	ভৱী (বেলকন)
					(২) বসন	
					অস্তবাম কল্পা	
					শিমলীয়া	

১৫

কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা	কল্পা
আইশ্ৰিয়া	পাৰ্বতী	তাবা	শ্ৰীমাণিক	শ্ৰীদেবী	শ্ৰীউত্তম
বা: হৰকান্ত (চামতা)			তা: আইকপ		
			বৰপেটা		

২

৪) চিত্ৰবথ জগৎকথা

তা: উৰো

জগৎধবন শেহী (তাপা)

১০

শ্ৰীবৰু:

তা: মদন

অভিবাম কল্পা (বেলকন)

৩

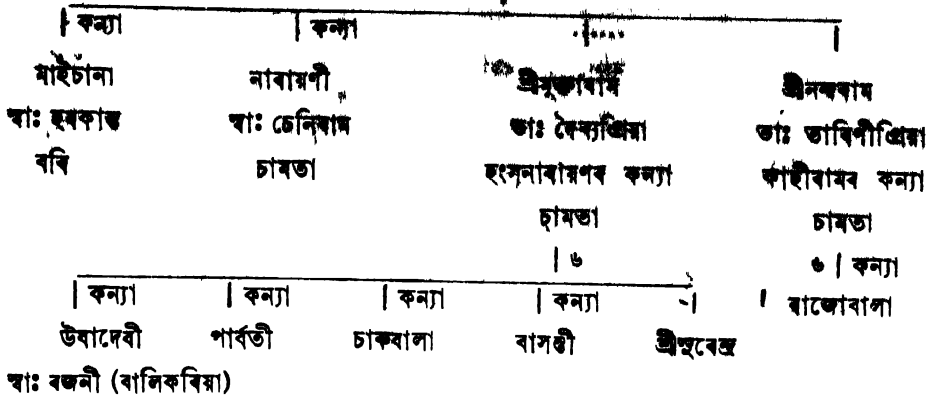
বীৰবল্লভ

২

স্বৰ্গবিধাম

তাঃ বৈষ্ণৱীয়া

গদাধৰ, কন্যা, (পত্নী)

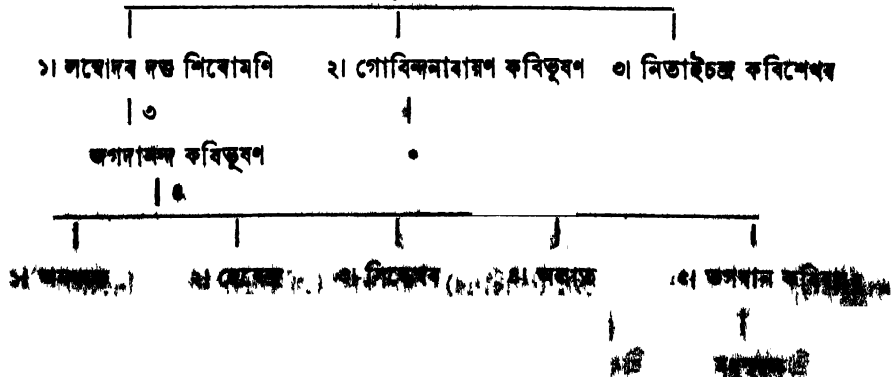
বৈষ্ণৱ বংশ—৭০৮ গুঠাৰ "বৈষ্ণৱ" বংশত যোগ হব।

১

শ্ৰীমতীৰ দত্ত বৈষ্ণৱী

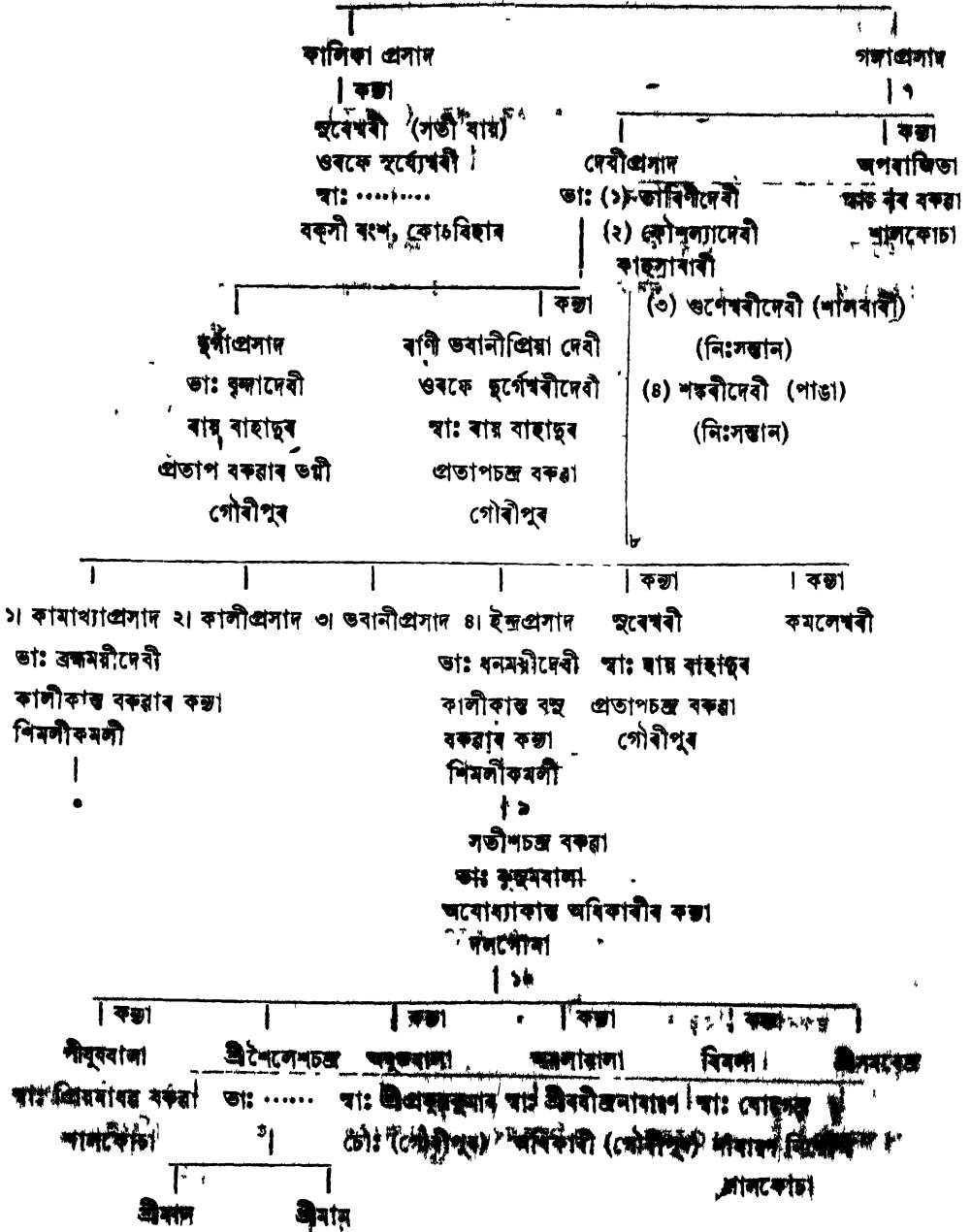
প্ৰথমতে বৈষ্ণৱ বাজোৰত বাস কৰে।

২

৫
অনুস্থান

১৩

গদ্যী আইন বংশ—কুবোবাহাৰী অধিকাৰী বংশ (১৩৪২ সালত) বংশ স্থব ৪

অধিকাৰী বংশ (দিশাৰী)

বিহুদেৱ

| ২২

সুহৃদবাৰাণ

| ২৩

সুহৃদ বাৰাণ দেৱ

| ২৪

গদ্যনাৰাণ

| ২৫

হৰনাৰাণ

গৌৰীপুৰ ও বাসিঙ্গমা

মনদেব

কাৰোবাহা সত্ৰ (কামৰূপ)

| ২৬

শ্ৰীজনাৰ্দন

বাণেশ্বৰ

| ২৬

শ্ৰীজনীকান্ত

সিদ্ধেশ্বৰ

| ২৬

বাণেশ্বৰ

শ্ৰীবাণেশ্বৰ

ভাঃ

বংশীধৰ গৌৰাৰী

বৰদেৱী থাৰ

বৰদেৱী বংশ অধিকাৰী বংশ ।

বলোদ্ধ দেৱ

| ১

জয়হৰিদেৱ (পোন্ধ)

| ২

কৃষ্ণাৰ্জুনে

| ৩

পদ্মবাৰাণ দেৱ

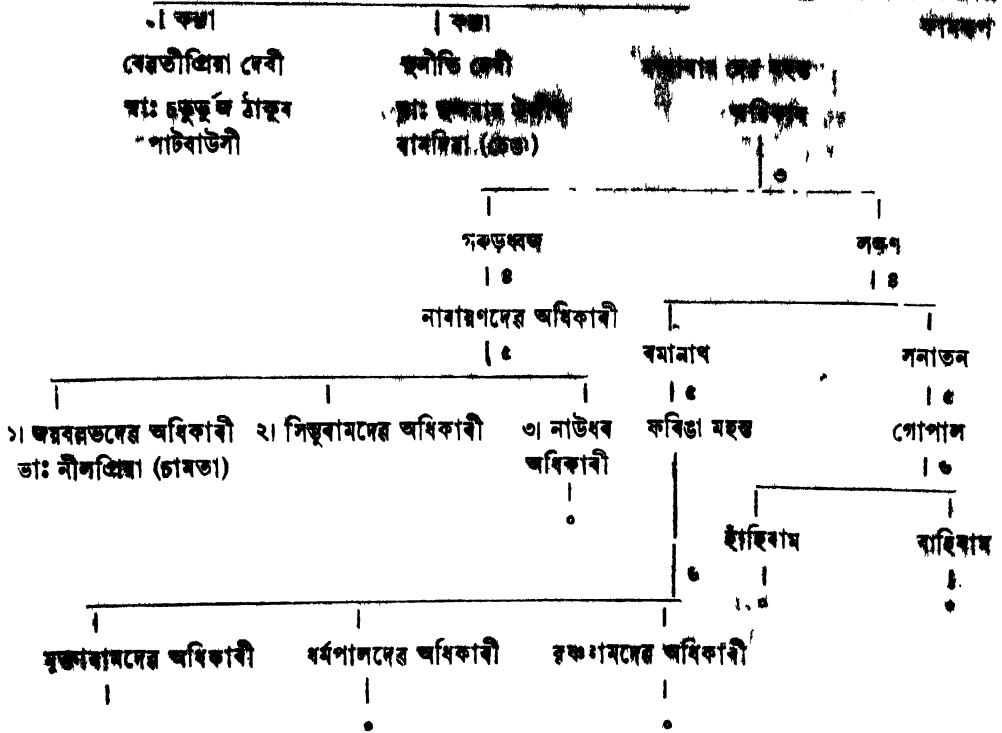
| ৪

বৰদেৱী দেৱ

চাৰাধিকাৰী অধিকাৰী কুল

১
১২

কাম্বুক শাসিতব্য-সংক্রান্ত
১৩৩

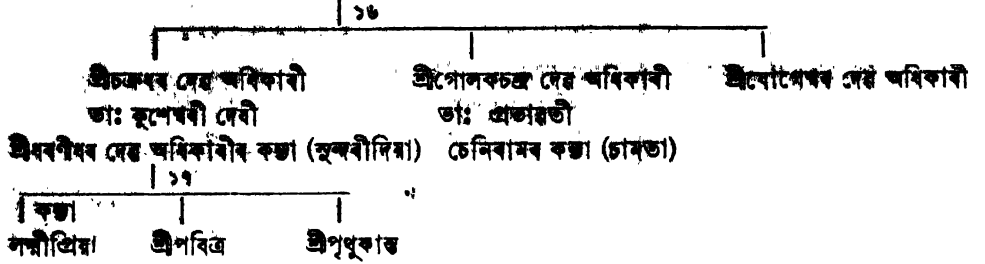
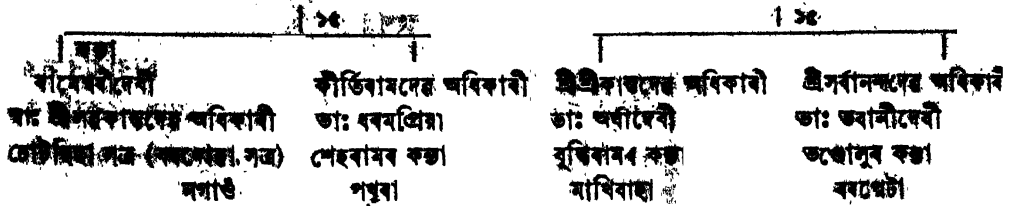
১৩
১। জয়বল্লভ, অধিকাৰী
ভাঃ নীলপ্ৰিয়া (চামতা)
১৪

কাম্বুক শাসিতব্য-সংক্রান্ত
১৩৩

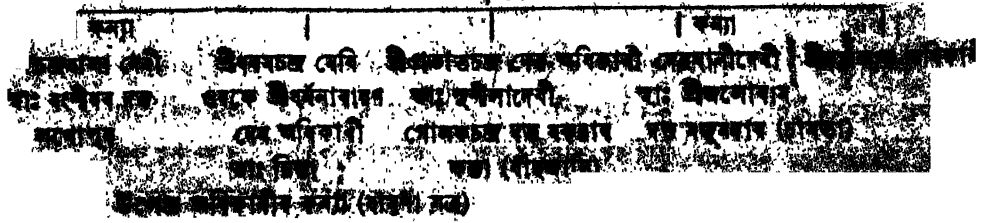
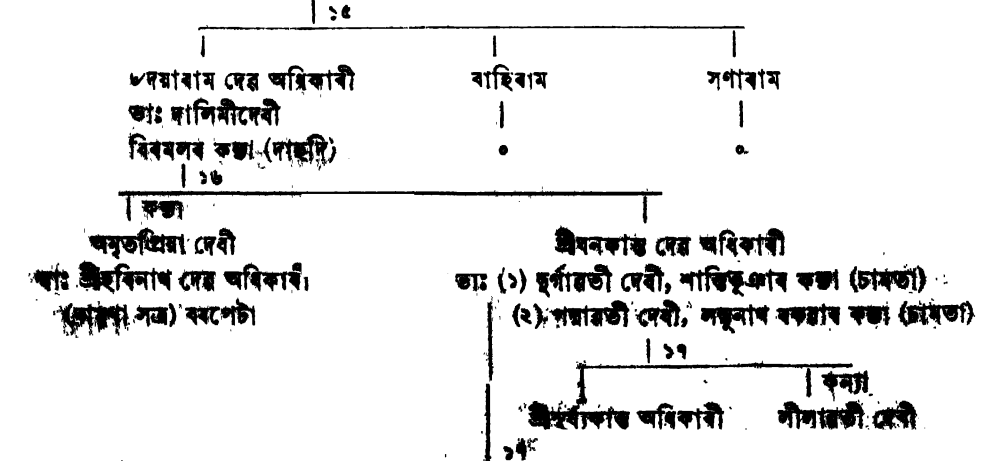

১। বেহীষাচন্দ্রের অধিকাৰী

৩। বশিষ্ঠাচন্দ্রের অধিকাৰী

২। সিদ্ধবাম দেহে অধিকাৰী

২। অসমীয়া চৰিত্ৰ-লেখক-সংগ্ৰহ

বুদ্ধিমানৰ প্ৰথম অধিকাৰী
 কাঃ কামৰূপী
 অসমীয়া-লেখক-সংগ্ৰহ

| ১০

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
মহেশ্বৰীদেৱী	বৰদেৱীদেৱী	সুকৰীদেৱী	পৰাশৰীদেৱী	প্ৰতীকৰীদেৱী	সামান্য
বাঃ চেতিয়াৰ দত্ত	বাঃ সৈধক দত্ত	বাঃ শ্ৰীহৰিকাণ্ঠৰ	বাঃ বসুদেৱ	বাঃ শ্ৰীকেশৱ	
মাকৰাপাত্ৰ	মাকৰাপাত্ৰ	অধিকাৰ	মাকৰাপাত্ৰ	মাকৰাপাত্ৰ	
(লখোপুৰ)	(লখোপুৰ)				

এই বংশ চন্দ্ৰগিৰী কৃষ্ণাব বংশৰ প্ৰথম অধিকাৰী বংশৰ বুলি অভিহিত হয়। কামৰূপৰ চন্দ্ৰগিৰী বংশৰ সৰ্বমুখীৰ সৰ্বক নাথাকা বাবে মিলাই দিয়া নহল।

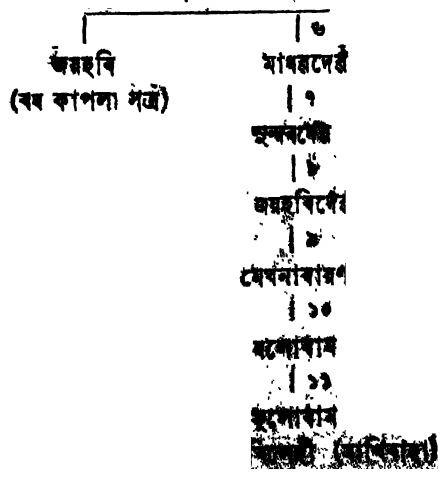
এই বংশৰ এখন ডাঙৰ গজ আছে; বাৰ্জদত্ত নিৰু কুমিও বৰেট পৰিমাণে আছিল। ক্ৰীত বংশৰ মেধিৰে নৰ্মাল ওয় বাৰ্ষিক শ্ৰেণী পাছ কৰি বৰ্তমানৈ মঙ্গলীয়া কুলত যোগ্যভাবে লিখকতা কৰে। এই এজন স্বাধীন চিত্ত উন্নত চৰিত্ৰৰ মানুহ।

অসমীয়া অধিকাৰী বংশ।

গোত্ৰ—মুকলী

নমোহ

| গোত্ৰ

কামৰূপ
 বৌদ্ধ-লেখক-সংগ্ৰহ
 মাকৰাপাত্ৰ

১
 ২
 ৩
 ৪
 ৫
 ৬
 ৭
 ৮
 ৯
 ১০
 ১১
 ১২
 ১৩
 ১৪
 ১৫
 ১৬
 ১৭
 ১৮
 ১৯
 ২০
 ২১
 ২২
 ২৩
 ২৪
 ২৫
 ২৬
 ২৭
 ২৮
 ২৯
 ৩০
 ৩১
 ৩২
 ৩৩
 ৩৪
 ৩৫
 ৩৬
 ৩৭
 ৩৮
 ৩৯
 ৪০
 ৪১
 ৪২
 ৪৩
 ৪৪
 ৪৫
 ৪৬
 ৪৭
 ৪৮
 ৪৯
 ৫০
 ৫১
 ৫২
 ৫৩
 ৫৪
 ৫৫
 ৫৬
 ৫৭
 ৫৮
 ৫৯
 ৬০
 ৬১
 ৬২
 ৬৩
 ৬৪
 ৬৫
 ৬৬
 ৬৭
 ৬৮
 ৬৯
 ৭০
 ৭১
 ৭২
 ৭৩
 ৭৪
 ৭৫
 ৭৬
 ৭৭
 ৭৮
 ৭৯
 ৮০
 ৮১
 ৮২
 ৮৩
 ৮৪
 ৮৫
 ৮৬
 ৮৭
 ৮৮
 ৮৯
 ৯০
 ৯১
 ৯২
 ৯৩
 ৯৪
 ৯৫
 ৯৬
 ৯৭
 ৯৮
 ৯৯
 ১০০

১১

সুবোম

| ১২

১. বোম

তা: সিম্বী (মাখিবাহা)

২. তিতাবাম

৩. সাক

| ১৩

(১) সাক

সাক (চাখাবি)

| ১৪

সাক
তা: সাক

(২) অনসদের

তা: কামেধী

পানীত্র ভূঞাব কস্ত
গরহা

(৩) চক্রকান্ত

তা: সপাঞ্জিয়া

কালদি

১০

(২) অনসদের

| ১৪

বমাকান্তদের

তা: (১) হবিঞ্জিয়া (ভকতব কন্যা, উলুবাৰী)

(২) ঘনকান্তী দেবী (কজ চৌঃব কন্যা, মাখিবাহা)

| ১৫

হবকান্ত

তা: ভবানীঞ্জিয়া

যজু চৌঃব কন্যা
বজালি

বজালি

পমঞ্জিয়া

তা: চানাবাম
খলা

শ্রীদেবকান্ত মহন্ত

তা: জ্যোপদী
শ্রীনাথরথ কন্যা
উলুবাৰী

শ্রীচন্দ্রধব

তা: ময়লা
বংনাথব কন্যা
মাখিবাহা

| ১৬
শ্রীমহীত্র

শ্রীকালীকান্ত

তা: বধেঞ্জিয়া
দাসবামব কন্যা
মাখিবাহা

শ্রীপৌৰীকান্ত

শ্রীককান্ত

শ্রীহমিদার

| ১৫

শ্রীসোম

১২

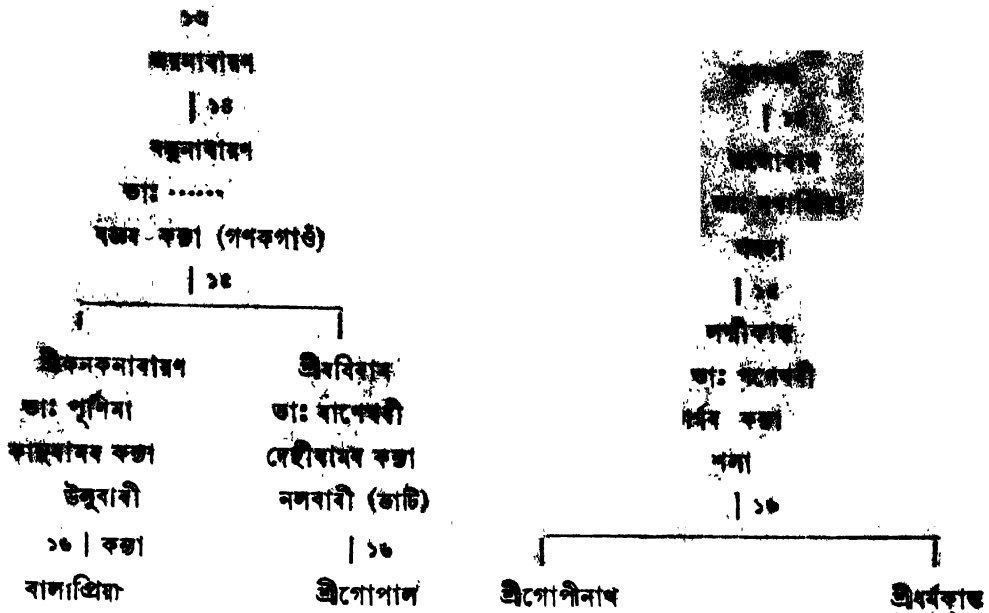
২. সিম্বী

| ১০

সিম্বী
তা: সিম্বী

১২

৩. সাক

নিৰোগী বংশ।

১
 আদিত্য নাথবাৰণ (বিজলী)

| ২

হুলব নাথবাৰণ

| ৩

বপনাথবাৰণ

| ৪

নহীনাথবাৰণ

| ৫

নহাই নাথবাৰণ

| ৬

বহুনাথবাৰণ

| ৭

বহুনাথবাৰণ

ভাঃ কলেশ্বৰী

ব্ৰীৰ্বকাত

গোব-বশিষ্ঠ

ব্ৰীৰ্বকাত-ভাঃ কলেশ্বৰী

গোবিন্দনাথবাৰণ

১
কুম্ভাবন নারায়ণ

| ৮

উপেন্দ্র নারায়ণ
ভাঃ তিলেশ্বরী দেবী
স্বনাতন অধিকারী কন্যা
টিপলাই, গোয়ালপাড়া

| ৯

১। বাহেত্র নারায়ণ
কন্যা
গঙ্গাময়ী দেবী
স্বাঃ ভকতবার চৌধুরী (ববপেট)
শালকোচালৈ উঠি আছে।

২। কুম্ভাবন নারায়ণ দেহ
স্বাঃ পার্বতী দেবী
শেহবাম কন্যা
ববপেট।

| ১০

১। শ্রীভবেন্দ্র ২। শ্রীশশীত্র নারায়ণ ৩। শ্রীনুপেন্দ্র ৪। শ্রীজেন্দ্র ৫। শ্রীযতীত্র ৬। শ্রীদেবেন্দ্র ৭। শ্রীযোগেন্দ্র
স্বাঃ বনদাসেবী স্বাঃ জুবনমোহিনী স্বাঃ স্ববুধালু স্বাঃ মায়াময়ী স্বাঃ সাবলা স্বাঃ বিমলা
কুম্ভাবন নারায়ণ বক্রাব কবিত্র বক্রাব ত্রিলোকনাথ বক্রাব শবৎচত্র বক্রাব বোগীধর চৌধুরী সতীশ বক্রাব
কুম্ভা (গৌরীপুর) কন্যা (গৌরীপুর) কন্যা (গৌরীপুর) কন্যা (গৌরীপুর) কন্যা (চান্দটা) কন্যা
বিবিরালভাঙা

| ১১

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
স্বনাদেবী	বনোন্মা দেবী	অহপমা দেবী	ঈবালা	সাম্বনা	নাথনা	শ্রীভবেন্দ্র
স্বাঃ প্রভাত অধিকারী	স্বাঃ শুভকার	স্বাঃ লক্ষ্মণ চত্র				
দলগোমা	অধিকারী	চৌধুরী				
হাকামা, অতনাপ্ত্রী	বিক্রপ	বাইহাট				

১২

২। শ্রীশশীত্র নারায়ণ নিরোগী

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা
স্বনাদেবী	দর্শিলা	লতিকা	শ্রীভবেন্দ্র	শ্রীভবেন্দ্র	শ্রীভবেন্দ্র	শ্রীভবেন্দ্র	শ্রীভবেন্দ্র
স্বাঃ কুম্ভাবন অধিকারী	স্বাঃ বনমোহন						
বাইহাট	৪৪ (সোমেশ্বর)						

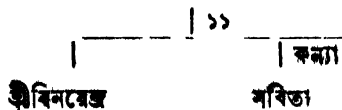
৫। শ্রীকৃষ্ণেন্দ্র নাবারণ নিরোগী

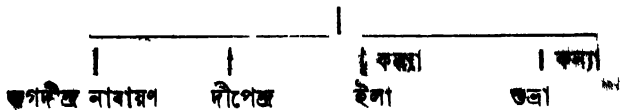
৬। শ্রীবতীন্দ্র নাবারণ নিরোগী

৭। শ্রীধেন্বেন্দ্র নাবারণ নিরোগী

৮। শ্রীযোগেন্দ্র নাবারণ নিরোগী

পুত্রনাবারণ } এই ছজন আবার (উমেশ নিরোগী) পূর্ব পুত্র । এগুলোকে বর্নালোকনাত বক
 কনিকানাবারণ } দিছিল । বহু মাটি ব্রাহ্মণক দান কবিছিল । কিন্তু পুত্র পাগিছিল ।

কর্তমানে ১৪৫৪ বিধা স্মৃতি (১২০৪১৭ পুত্র) মকবনী মৌচী পত্নী কবি আবার বহুত বিজনীর
 কর্তাই দিছে ।

ইমান পূর্বে ১৪ জন মৌজাত আবার সম্পূর্ণ বহু আছিল । আক বিজনীর বকই বহু (মৌচী-রকী
 চাকর বক্য মেধি—নামক) দিছিল । নানা কারণত বাজেহাঙ্গ হৈ সেই মৌজা বাক । এতিমাত ৫ জন
 মৌজা আছে—

শালকোচা, খুদিগোব, কুজবাধি, গেতুগবি, বতিরামাবীত—আমগবি । এই ৫ মৌজাব মাঠব
 বাবে ২৪৫১৫ পাই খাজানা দিব লাগে ।

পূর্বপুত্রক অহাত ইমান এব কুমাৰ, এব কলিতা, এব ব্রাহ্মণ আছে । ব্রাহ্মণ বক্য বহু
 আবার পুৰোহিত—কিন্তু বক্যমত তর্কতীর্থ ।

ইত মৌজা দান দিকা হাতব মকল দিবণবা মক ।

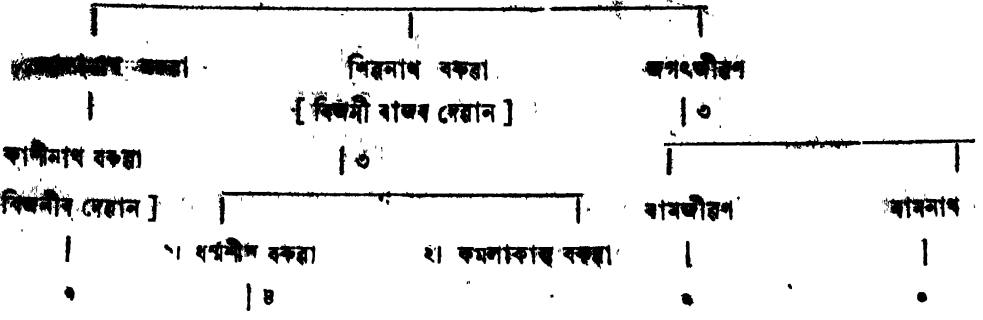
বাক্য—শ্রীকৃষ্ণেন্দ্র নাবারণ নিরোগী ।

শালকোচা বকরা বংশ।

শালকোচা (শালকোচা)

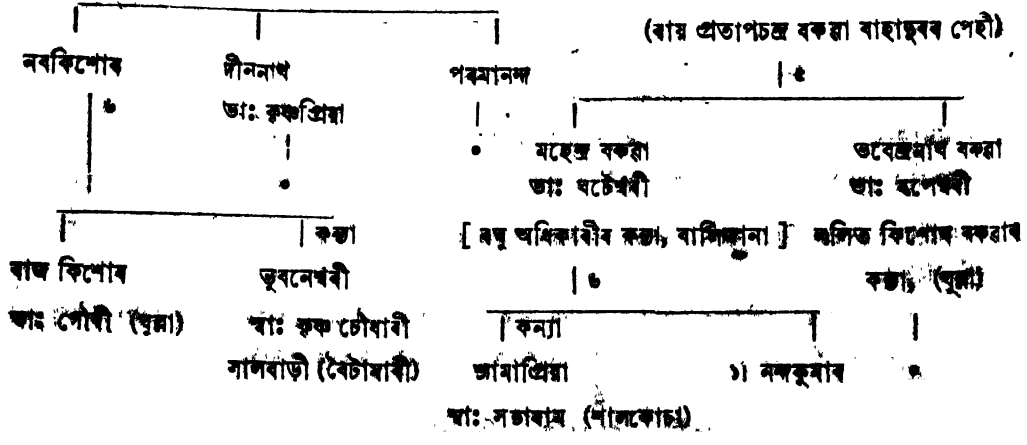
মুন্সিমাথ বকরা
তাকে নহীম বকরা
| ২

শোঃ শালকোচা বগোয়াশা
গোত্র-কৌশিক
গ্রন্থ-কৌশিক, বিবাহিত, বেটাবীট।
বর্ষ সত্যায়-শালক

দেহনাথ বকরা
| ৫

দেবেশনাথ বকরা
তাঃ দেহবানী
(বায় প্রতাপচন্দ্র বকরা বাহাদুরব পেই)

১) ননকুভার বকরা
তাঃ প্রাণেশ্বরী
লক্ষীকান্ত অধিকাযীব রক্তা, (হরগাওঁ)

১। কামলাকান্ত বক্রা

কন্যা কামলা বা: কামলা কামলাপুর	কন্যা সানাতনবী বা: শিবচন্দ্র হাকানা	কন্যা চন্দ্রা বালা বা: বাসিন্দা চৌঃ জেকা, (কাবুপ)	কন্যা সুনীতি বা: সুনীতি হুগলিয়ার চৌঃ উঃ (বাগিচা) কন্যা (কামলাপুর)
---	--	--	--

শ্রীমতী কামলা
জন্ম তারিখ

শ্রীমতী কামলা
জন্ম তারিখ

কন্যা সানাতনবী বা: শ্রীমতী বক্রা মৌবীপুর	কন্যা বিন্দা বা: চক্রপাণি পকোরা	কন্যা বোহিনীবালা বা: ভবানীকান্ত বিষ্টপুর	কন্যা কামলা বা: সানাতনবী বিষ্টপুর	কন্যা শ্রীমতী বা: শ্রীমতী বিষ্টপুর	কন্যা শ্রীমতী বা: শ্রীমতী বিষ্টপুর
---	--	---	--	---	---

কন্যা
বুধু (বেগুকা)
বা: সানাতনবী চৌধুরী (ববগেটা)

কন্যা
মণিকা
শ্রীমতী সানাতন

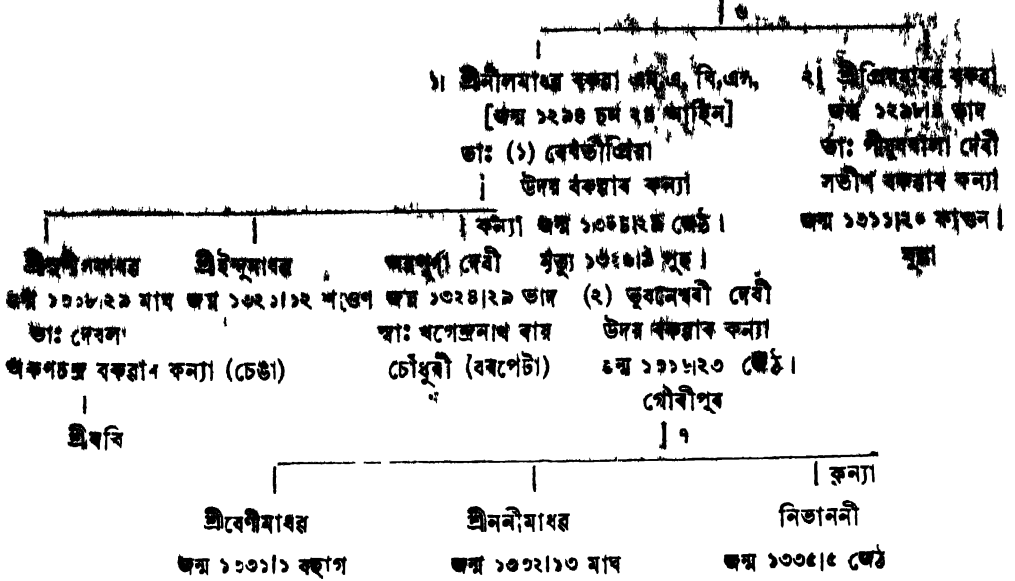
২। কামলাকান্ত বক্রা

কামলাকান্ত পদ্মনাথ নিরোগী পদ্মনাথ নিরোগী গোপীকান্ত তা: শিবচন্দ্র	বতিকান্ত তা: বিষ্ণুপ্রিয়া নিরোগী বংশধর পদ্মনাথ নিরোগী গোপীকান্ত তা: শিবচন্দ্র	বিখনাথ বক্রা ওবকে ভামকান্ত তা: চন্দ্রেশ্বরী দেবী অনোথ অধিকারী দলগোনা	কন্যা জীবেশ্বরী বা: পদ্মনাথ নিরোগী শালকোচা
---	---	--	---

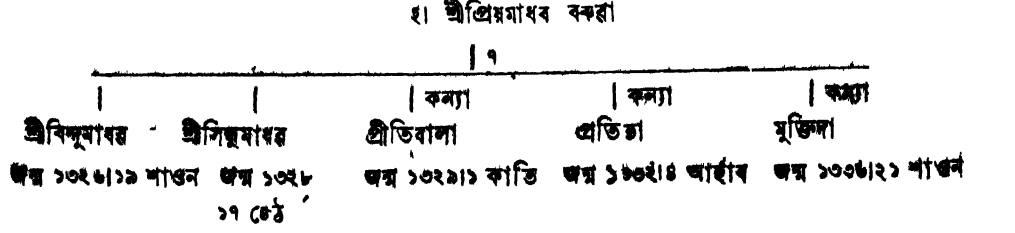
কামলাকান্ত কামলাকান্ত কামলাকান্ত	১। চণ্ডীচরণ বক্রা [জন্ম ১২৫৬ চন ৪ চৈত্র] তা: মহেশ্বরী সোমনাথ নিরোগী চৌধুরী কন্যা ধেকাপা	২। অগস্তা 	৩। মুলোচনা 	৪। চন্দ্রেশ্বরী বক্রা [জন্ম ১২৫৬ চন ১ আশ্বিন, বৃহস্পতি ১৩০২ চন ১৭ পূর্ন] তা: দেবীপ্রিয়া সোমনাথ নিরোগী কন্যা জন্ম ১২৭৬ চন ৪ আশ্বিন
--	--	-------------------------	--------------------------	--

কলিকতা নগর পৌরসভা।

৫। চন্দ্রনাথের বকরা।

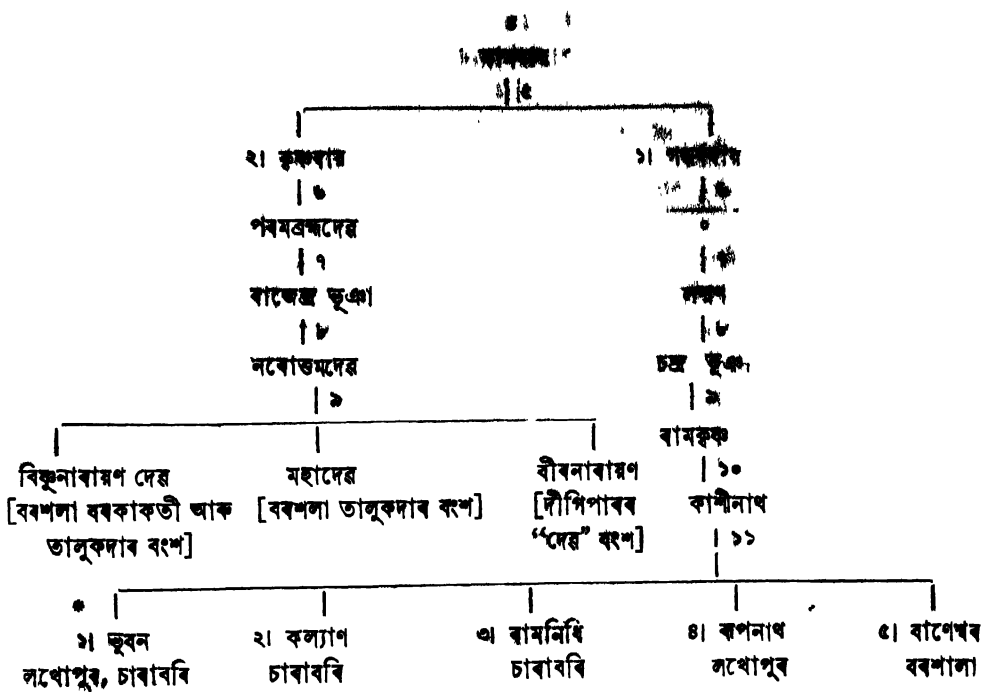

৬। শ্রীঅন্নমাথের বকরা।

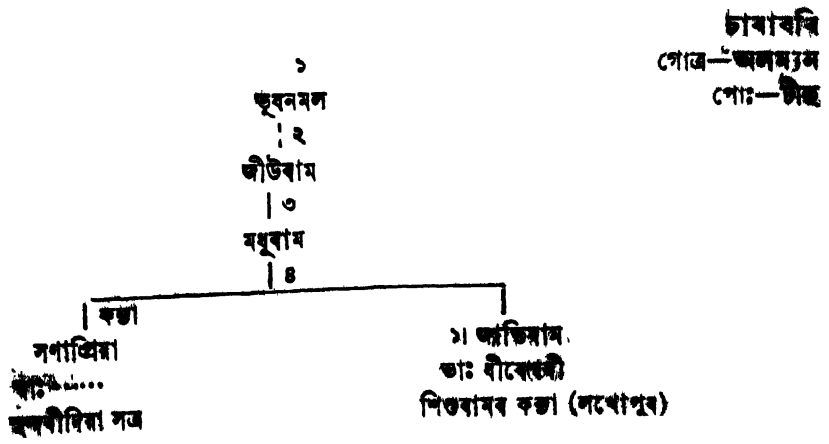

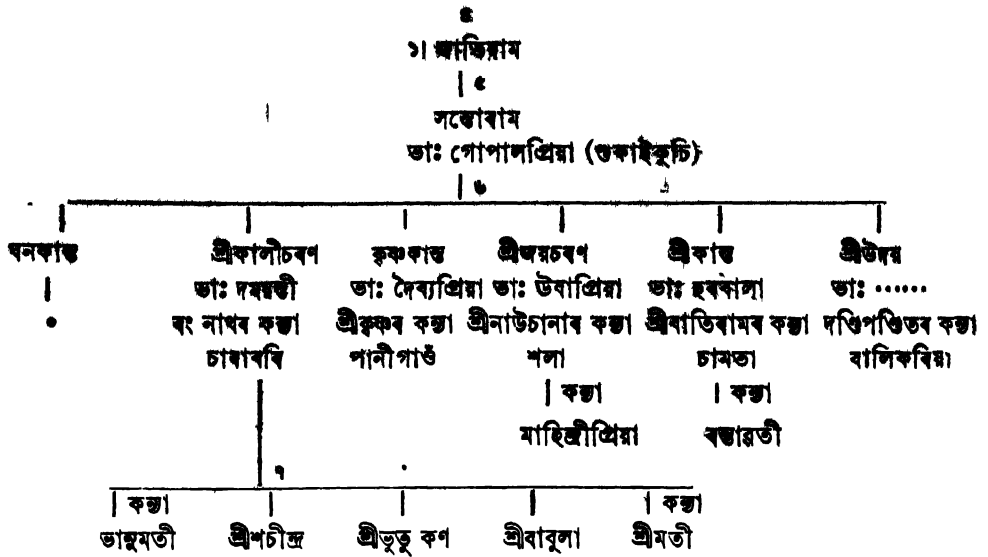
৭। চন্দ্রকুমারের বংশ।

- ১। চন্দ্রসিধী কুমারী (কনৌজপুরী)
- ২। পরসিধী কুমারী (পূর্বদ্বারাব)
- ৩। হরসিধী
- ৪। বাসিন্দার

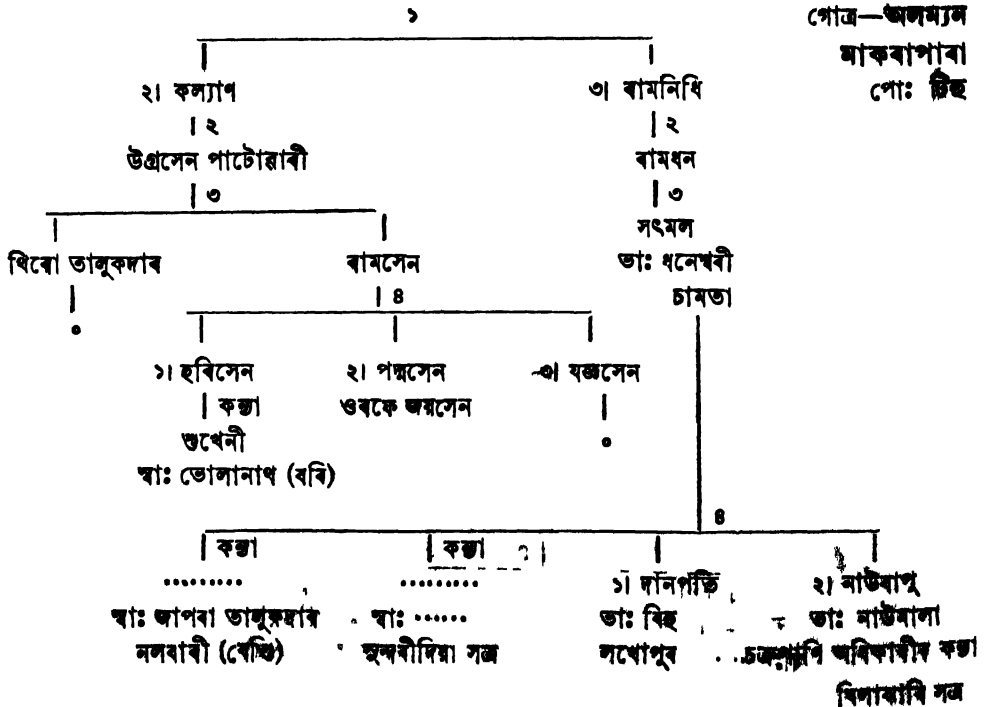

* "নগেশ্বৰনাথ বহু প্ৰাচ্যবিজ্ঞা মহাশয়ৰ Social History of Kamrupত থকা চন্দ্ৰগিৰী ভূঞাৰ পুৰণীনাৰা আলোচনা কৰিলে ওপৰত লিখাৰদৰে হয়; কিন্তু উপৰি উক্ত বংশবোৰৰ ভিতৰত পৰস্পৰৰ ভাগী সন্দেহ নাই—কোনোৱেই ইটো সিটোক নিজ বংশৰ বুলি স্বীকাৰ নকৰে; সেই কাৰণে আমি প্ৰত্যেক বংশলতা পৃথক পৃথক ভাৱে দিলোঁ। সংগ্ৰহ কৰোঁতা।

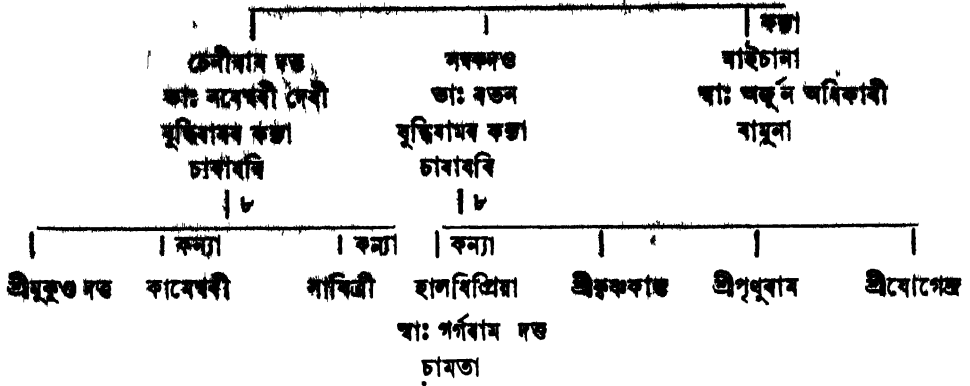

সখোপুব পাটোরাবী শাখা।

কোমলকাম শাটোৱাৰী

| ১

বাজেশ্বৰ ভূঞাৰ বংশ।
(বৰশলাৰ বৰ কাকতী শাখা)

বৰশলা
পোঃ চিহ্ন
কামৰূপ

১) বিহুনাৰায়ণ
| ২
পদ্মনাৰায়ণ
| ৩

২) মহাদেৱ
| ২
অন্ননাৰায়ণ
| ৩

বামনাৰায়ণ
| ৪
নৰেন্দ্ৰ [এওঁ আহোমৰাজৰপৰা
| ৫ নিম্বৰ ভূমি পাইছিল]

১) অৰবিব
| ৪
অন্ননাৰায়ণ
| ৫

২) বৰ্বেৰৰ তালুকদাৰ

• বাৰপতি বৰকাকতী, মহুদাৰ
ভাঃ হাইপ্ৰিয়া (মিলাকাৰি)
| ৬
মহীপতি বৰকাকতী
ভাঃ অন্নপ্ৰিয়া (মিলাকাৰি)
| ৭

(১) উদাপতি (২) নোপপতি (৩) বাৰাকটুঙা
ওকে যোপীনাৰ তালুকদাৰ

১) শীতাৰ্ঘব
ভাঃ নাউবালা
অভিকামৰ কন্যা (মিলা)

২) বনপতি
ভাঃ অন্নপ্ৰিয়া
পানীবাৰ কন্যা (মিলাকাৰি)

৩) শীতপতি
ভাঃ পুণ্ড্ৰিয়া
সকলনাৰায়ণ কন্যা (মিলাকাৰি)

• বাৰপতি বৰকাকতী আহোমৰাজৰ নবকাকতী আৰু মহুদাৰ বৈছিল। এওঁ ভায়েকিদি মানকৰ ভূমি পাইছিল।

১।

কন্যা বাঃ বগাবান চাবাবি	(১) আশ্রবান ভূঞা তাঃ গঙ্গাদেবী পবমানন্দর কন্যা (জাপানী)	(২) ত্রিচানারান তাঃ পদ্মকণী কন্যা (জাপানী)	(৩) ... কন্যা (জাপানী)
--	---	--	---------------------------

(১) আশ্রবান ভূঞা

কন্যা শৈলকী বাঃ অমৃত বমতলা (বজালি)	কন্যা সুভদ্রা বাঃ ধবণী মহন্ত কাপলা	কন্যা হালধিপ্রিয়া বাঃ হালিধামবার ববপেটা	কন্যা ধবমপ্রিয়া তাঃ বাঃ মমত চামতা	কন্যা চিকণপ্রিয়া বাঃ অমৃত ধবমতলা বজালি	কন্যা ত্রিগৌরীকান্ত তাঃ (১) রাজবালা অধিকারী কন্যা বামুণাসজ (২) স্বর্ণলতা পৰ্বিনাবারণ অধিকারী কন্যা সুন্দরীদিয়া সন্ন ১০
---	---	---	---	---	---

(২) ত্রিচানাবান ভূঞা

কন্যা বর্ণলতা	কন্যা ত্রিকামিনীমোহন
------------------	-------------------------

কন্যা শেনীপ্রিয়া বাঃ হবিদাধ বকরা চামতা	কন্যা উদাদেবী হবিদাধ	অষ্টিধাম ভূঞা তাঃ মালতীদেবী অধিকারী কন্যা বামুণাসজ	ত্রিধনীধাম তাঃ উবিলাদেবী বাতিধাম পতিব কন্যা বতনপুর	ত্রিঅবিন্দ	ত্রিধোপবোধন
--	----------------------------	---	---	------------	-------------

(৩) ত্রিধাসবান ভূঞা

কন্যা ধবনীদেবী বাঃ সঙ্গীনাথ চাবতা	কন্যা মিবিবালা বাঃ পুন্দনাথ মিলা	কন্যা উর্ধ্বদেবী বাঃ কন্দর্প বকরা কেন্দুহুটি	ত্রিমহেশব তাঃ শৈলবালা ভকতবান কন্যা	ত্রিহবিশক্ত
--	---	---	--	-------------

এই সারাংশ আয়োজনকর্তা ৩৮ পূরা নিকর দুমি আছিল।

২। বনপতি

| ৮ -

শ্রীমদ্বৈষ্ণৱী

তাঃ ভগবতী

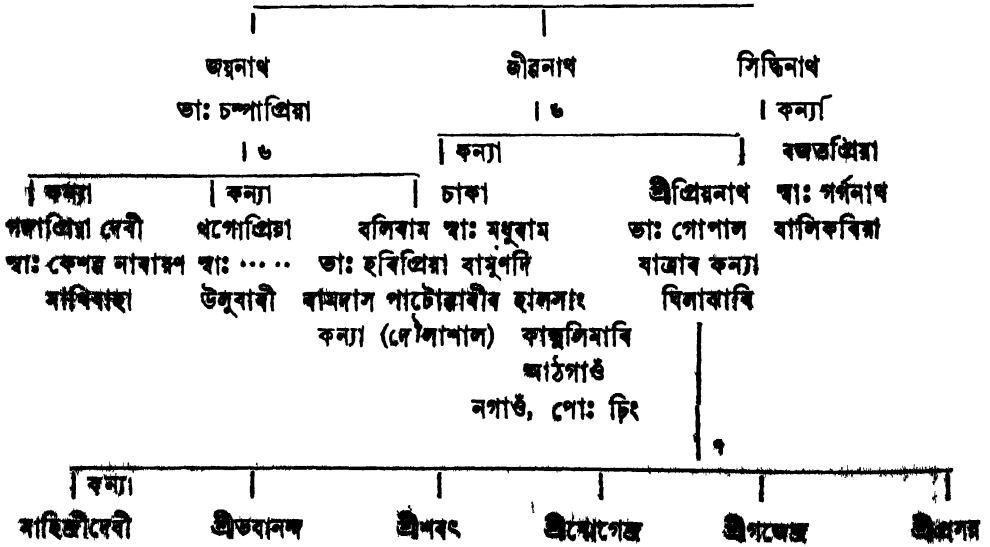
বহুবাব কন্যা (বালিকাবিদ্যা)

| ৯

শ্রীদেবেজ

তালুকদার শাখা।

উদ্যাপতি ৬৮কে
গোপীনাথ তালুকদার
| ৫

৩। বাবানন্দ

১। পক্ষীয়

| ৬

কন্যা প্রাণেশ্বরী ভাঃ পঞ্চানন উলুবাৰী	কন্যা গণেশ্বরী ভাঃ লক্ষীনাথ কাপলা	কন্যা নন্দেশ্বরী ভাঃ বালেশ্বর বতলপুর	কন্যা সুভদ্রেশ্বরী ভাঃ বালেশ্বর শনা
--	--	---	--

২

২। বহুশ্রমের দেয় প্রাকৃতিকদান

| ৩

বহুশ্রম

ভাঃ বোহন (উকাইতুটি)

| ৪

কন্যা ভাঃ পকোরা	বীৰমল ভাঃ শান্তীপ্রিয়া (বকতমলর কন্যা) নসত্র ৫ শ্রীআনন্দিবাম ভাঃ ভবানীপ্রিয়া ভকতর কন্যা (উলুবাৰী) ৬
--------------------------------------	--

কন্যা পদ্মারতী ভাঃ অক্ষয় কেজাপাৰা	কন্যা চন্দ্রালা ভাঃ ভিখিবাম কেজাপাৰা	কন্যা হুভদ্রাদেবী	শ্রীনবেল্ল	শ্রীককণা	শ্রীনীলবহু
---	---	----------------------	------------	----------	------------

চন্দ্রসিধী কুঞ্জাব বংশ।

গোত্র—কল্যাণ

১

চন্দ্রসিধী কুঞ্জা (কনৌজপূর্ব)

(৫)

| ২

পদ্মসিধী কুঞ্জা ..

| ৩

হরিসিধী ঝাং

ভাঃ

কবিঘাং

৪

খামখার

| ৫

১) ককেশাসীয়া (মোর্টসী বিলাত—দক্ষিণপাৰে সৈতে)

ককেশাসীয়া দেব (পাটকাউলী)

| ৬

পৰমেশ্বৰ দেৱ

| ৭

বাজেজ সুঞা (মহাৰাজ নবনাৰায়ণৰ পাত্ৰ)

| ৮

নবোত্তম দেৱ (লখোপুৰ)

| ৯

বীৰনাৰায়ণ বক্ৰা (পাত্ৰ) দীগিপাৰ (মজলদৈ)

| ১০

১) সুবাবী দেৱ

গোত্ৰ—বাংত্ৰ
দীগিপাৰ

২) হৰিনাৰায়ণ পাত্ৰ (বক্ৰা)
(দীগিপাৰ পাচত কেন্দ্ৰকৃতি
কামৰূপ)

চক্ৰগিৰীৰ বংশ।

[দীগিপাৰ বক্ৰা শাখা]

গোত্ৰ—বাংত্ৰ

দীগিপাৰ (মজলদৈ)

১০

১) সুবাবীদেৱ

| ১১

(১) ককেশাসীয়া বক্ৰা

(২) বাবেশ্বৰ

(৩) ককেশাসীয়া

| ১২

| ১২

বামপতি

কলীয়া

চক্ৰসেন

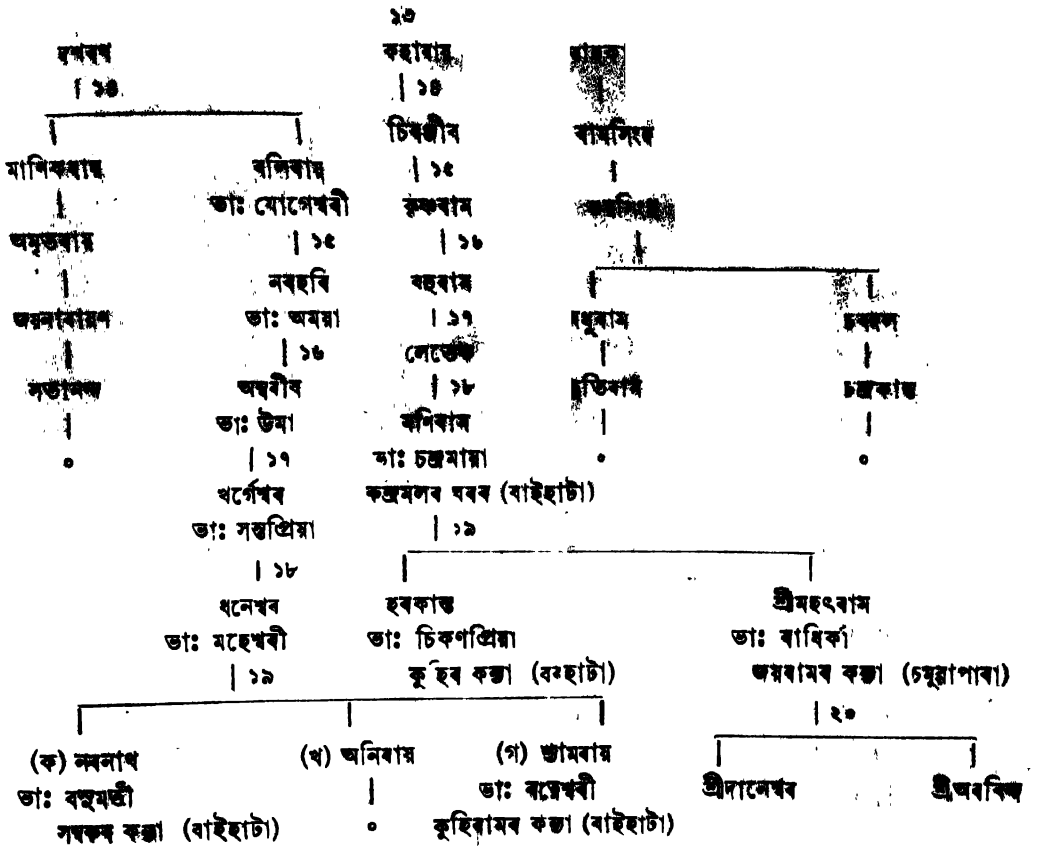
| ১৩

| ১৩

বাহক

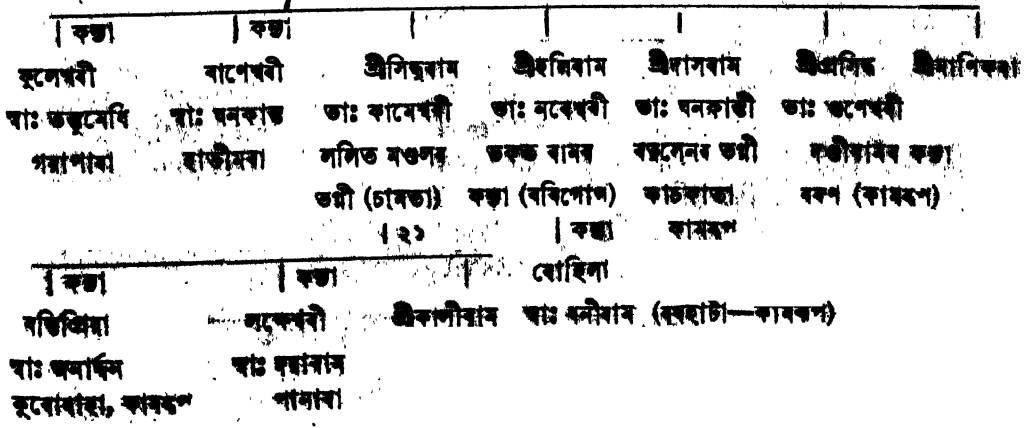
দক্ষিণ

কহাৰ

১১

(ক) নননাথ
| ২০

১১
(গ) ভ্রামব্যায়
| ১০

শ্রীহেমহবি
ভাঃ আমেশ্বৰী
বন্দ্য কল্পা (দীপিপাব)

শ্রীমল্লভহবি

১১
(৩) ককণাকব বক্সা
| ১২
দৈবকীন্দন
| ১৩

তোলানাথ

জয়নাথ

লক্ষীনাথ

পদ্মনাথ

শিতবাম

দয়ানাথ

অপতি

যকন্তবাম

১। বহুনাথ

২। বজ্রবাক

পূৰ্ণবায়

বনেশ্ব

| ১৬

| ১৫

০

কামেশ্ব
ভাঃ সূৰ্বেশ্বৰী
চমুদ্রাপাবা

দধিবাম
উদাস

চন্দ্রসেন
ভাঃ ঋগেশ্বৰী
চমুদ্রাপাবা

| ১৭

শ্রীমকরায়
ভাঃ ঋগেশ্বৰী
কুৰ্ণব কন্যা
শিলেকুটি

শ্রীমভুয়ায়
ভাঃ বনেশ্বৰী
বকিব কন্যা
বাইহাটা (কামরূপ)
কল্পা
দ্যবেশ্বৰী

শ্রীমঙ্গলায়
ভাঃ দ্যবেশ্বৰী
চন্দ্রব কন্যা
ববহাটা (কামরূপ)

| ১৮

কল্পা
কামেশ্বৰী

কল্পা
বভিহাসা

কল্পা
পদ্মেশ্বৰী

কল্পা
শ্রীমালিনী

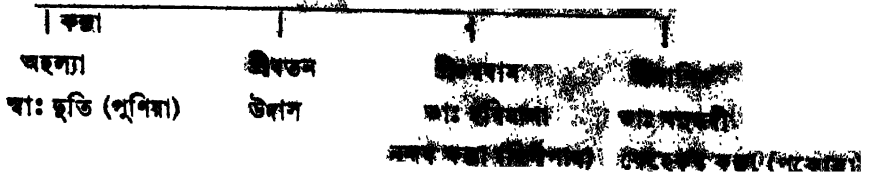
কল্পা
শ্রীমভুয়া

ভাঃ স্বৰ্গেশ্বৰী (দীপিপাব)

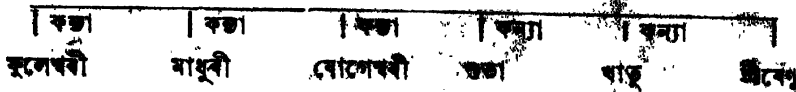
১৯

চন্দ্রকেন্দ্র

| ১৭

| ১৬

চন্দ্রগিরী বংশ—ভূনকুচিব—কাকতী শাখা।

১০

১। হবিনাবরণ পাত্র

| ১১

[নবদ্বার]

(ক) অহক বা অশোক কাকতী
ভূনকুচি (কামরূপ)

(খ) বামদাস কাকতী
নন্দগাওঁ (কামরূপ)

| ১২

| ১০

বাহুপাশ

| ১১

| ১২

হবিচন্দ্র

ককতী

স্বাতু

ভূনকুচি

সোত্র—অহল্যা

শ্রীকব—অহল্যা, উদাস,

শাকটায়ণ।

বর্ষসংক্রান্ত—স্বাগততী

সোঃ অহল্যা

কামরূপ

১৫

হৃদিস্তত্র

| ১৩

বানচত্র

পৌরচত্র

ভাঃ (১) (বীবেদী)

| ১৭

(২) পুঙ্গবঃ হৃদয়ভব পেশী (পকোত্তা)

| ১৭

পবত

ভদা

নাউত্তমা

| কন্যা

| কন্যা

১। শ্রীবতনচত্র

২। নবচত্র

ভাঃ.....

পকোত্তা

চিকণ

আদ্যাব

ভাঃ চেনীপ্রিয়াদেবী

ভাঃ বর্ষেধবীদেবী

ভাঃ.....

ভাঃ বজ

ভাঃ চেনীপ্রিয়াদেবী

ভাঃ বর্ষেধবীদেবী

চামতা

বালিকবিয়া

লক্ষ্মীনাভাষণব কন্যা

গোবিন্দব ভদী

বালিকবিয়া

তেবেচিয়া

| ১৮

| কন্যা

| কন্যা

| কন্যা

|

|

পুঙ্গাদেবী

অমৃত

সুমিত্রাদেবী

শ্রীউত্তমচত্র

বলি

শ্রীদীননাথ

ভাঃ বজবাম

ভাঃ সিন্ধুনাথ

ভাঃ বাতিবাম

ভাঃ অমৃত

ভাঃ লক্ষ্মীবালা

ভাঃ.....

দীঘেলী

চামতা

বালিকবিয়া

নির্মলব ভদী

অমৃতনাভাষণব কন্যা

| ১৯

বালিকবিয়া

দীঘেলী

বভেধী

শ্রীগণে

| ১৯

| ১৯

| কন্যা

| কন্যা

| কন্যা

|

|

পিবিক্বালা

পার্বতী

অধিকা

শ্রীললিত

শ্রীপ্রকুর

| কন্যা

ককান শ্রীহবেত্র শ্রীকণক শ্রীতু

১৭

২। নবচত্র দত্ত

| ১৮

| কন্যা

| কন্যা

|

|

|

লক্ষ্মীপ্রিয়া দেবী

বতিহ

শ্রীহবেত্র

শ্রীভাবা

শ্রীললিত

ভাঃ পবত (যাধিয়ার)

ভাঃ লক্ষ্মী (দীঘেলী)

ভাঃ বজবাম

ভাঃ অমৃত কন্যা (সেবেচিয়া)

| ১৯

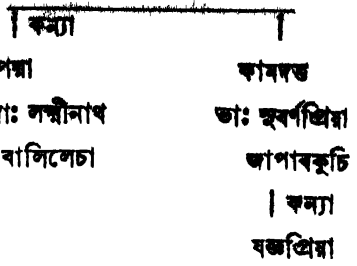
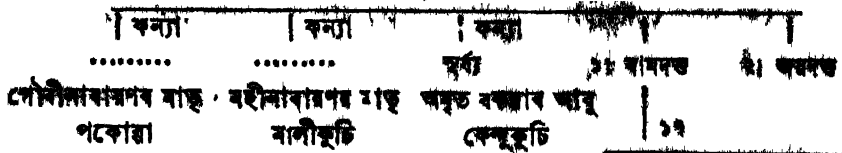
২। জেনারেল কাকতী

কন্যা

ভাঃ জয়বা (জেনারেল)

চান্দা পেরী (হোমস্টেট)

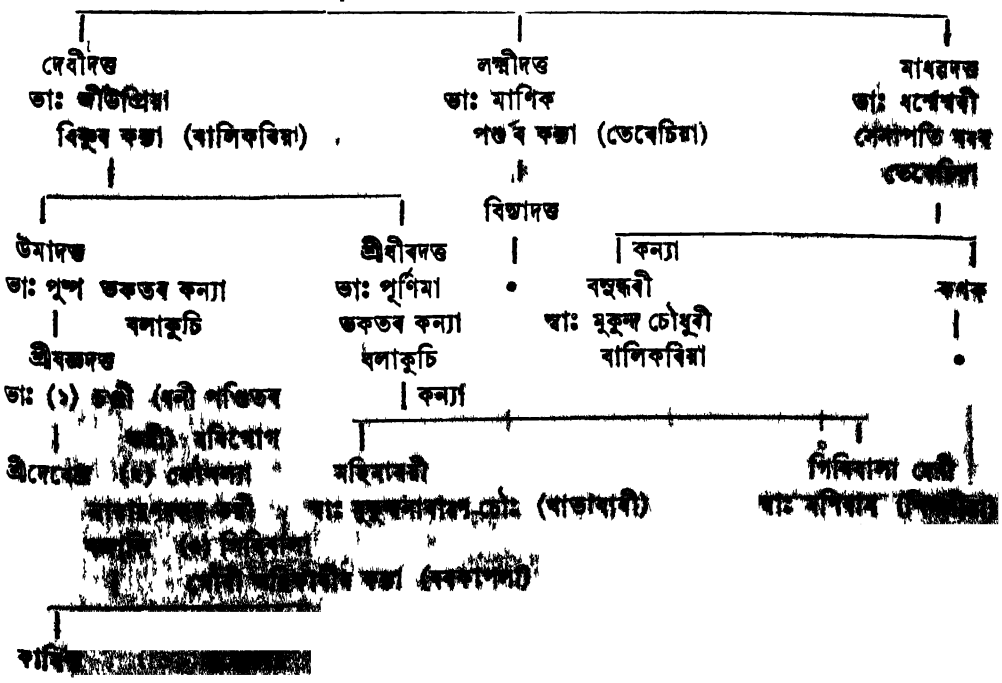
| ১৯

১৬

২। জয়দত্ত কাকতী

ভাঃ জয়প্রিয়া (সত্যনাথারণ কাকতী) খাতাবাবী

চল্লিবিবী বংশ—বুড়ব বকরা শাখা।

১০

১। হবিনাবারণ শ্রী (বকরা)

নন্দগাওঁ

পোঃ জলবাৰী

| ১১

(ক) অহক (হুমকুটি)

(খ) বামদান্ন-কাকতী (হুমকুটি) নন্দগাওঁ

| ১২

মিড্যান্ন-কাকতী (নন্দগাওঁ)

১০

ককবায় ওবকে হসিবাম ববকাকতী (নন্দগাওঁ)

[আহোমবাজ—বাজেশ্ববসিংহব মিনত।]

| ১৪

(A) খগেশ্বব ববকাকতী

(B) ভামনাবারণ চৌধুরী

| ১৫

| ১৫

২। হবিনাবারণ

১। ধৰ্মনাবারণ

মধুনাবারণ মঠে
ওবকে মঠে আতা

| ১৬

ওবকে চানাবাপু বুড়ব বকরা (নন্দগাওঁ)

পূবকান্নাহুটি

বামচরণ

তাঃ সাকিন্দী দেবী

তাঃ শ্ৰীতিমা (দীবেলী)

মাণিক চৌধুরীৰ পেহী (পকোৱা)

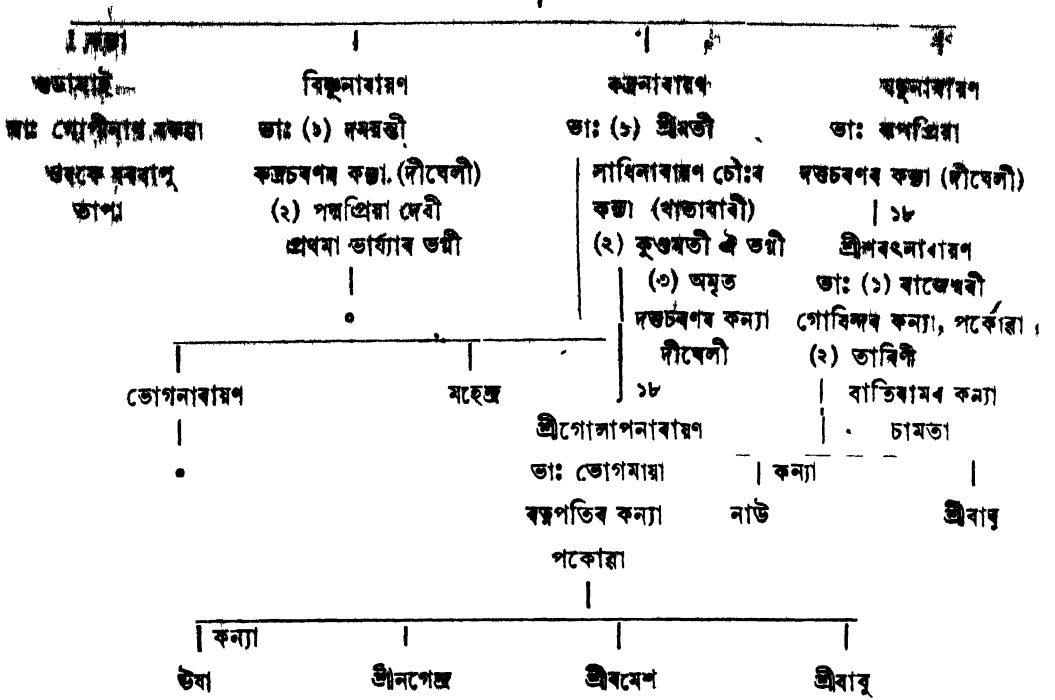
| ১৭

বনভাগ	কিবিকি	বাগী	হাঁহি	বাৰী
তাঃ মাই	তাঃ কুকা	তাঃ হাঁহী	তাঃ পুৱেনী	
তেবেচিৱা	তেবেচিৱা	কলপাওঁ	বালিককিৱা	•
	!	!	!	
১৮				

ককত	ককত	ককত	১। ধৰ্মনাবারণ
হনি	হনী	হুমকুটি	তাঃ শ্ৰীতিমা
মাঃ হৰ্মনাবারণ	মাঃ গৰ্গ (শিকলীয়া)	মাঃ অকুতৰ পিতা	বাৰীৰ ককত (পকোৱা)
পাতাবাৰী		পকোৱা	

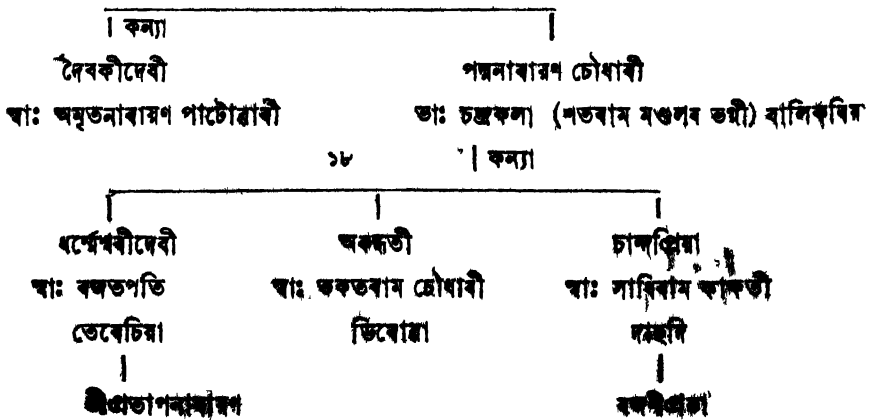
(১) দাদনাবারণ

তা: (৩) সাদিকশ্রিয়া

(২) চক্রনাবারণ বক্রমা

| ১৭

(৩) বনীনাবারণ বক্রা

গৌরীনাধারণ চৌ:	বংশীনাধারণ	বিলনাধারণ	কলনাধারণ	বিহীনারণ
তা: (১) হাইনতী (পকোরা)	তা: পুপপ্রিয়া	তা: (১) কাভীসেবী	তা: মনুপ্রিয়া	তা: নন্দীপ্রিয়া
(২) হালধিপ্রিয়া	উদয়চন্দ্র বক্রাব	চন্দ্রনাধারণ বক্রা	শেহবানি বক্রা	বীণনাধারণ বক্রা
বীরমলন কন্যা (দাহদি)	কন্যা (কালদি)	তেবেচিয়া	নন্দগাও	ককোরা
		(২) উজ্জ্বলপ্রিয়া	কন্যা	
•	•	বনীনারণ বক্রা	কলান	
		হালধিপ্রিয়া	বা: চন্দ্রগতি	
		কন্যা	পকোরা	
		মহেশ্বরী		
		বা: লক্ষ্মী (তেবেচিয়া)		

১৮

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা			
আদার	হংসপ্রিয়া	সুমিত্রা	অমূল্য	কৌশল্যা	অঙ্গদ	ভবত	গোপাল না:
বা: মাণিক	বা: গৌরীনাথ	বা: হজরাম	বা: অর্জুন	বা: কন্দর্প			
কাকতী	জাপারকুচি	বড়ি	অধিকারী	তেবেচিয়া	•	•	•
দাহদি			বানখাতা				

১৬

(৪) সত্যনাধারণ বক্রা

সিদ্ধনাধারণ বক্রা			উদয়নাধারণ বক্রা	
তা: ভাস্করী			তা: (১)	
কমলনাধারণ বক্রা (কেন্দুকুচি)			তেবেচিয়া	
			(২) জগতপ্রিয়া	
			শেহবানি কন্যা	
কন্যা				
সাগরপ্রিয়া	আনিত্যনাধারণ	শ্রীলগিতনাধারণ		নন্দগাও
বা: বক্রনাধারণ	তা: দয়াপ্রিয়া	[সঙ্কলিত আছে]		
সম্বলি	কৃষ্ণগতি কন্যা (তেবেচিয়া)			হবিত্যনাধারণ
	•			•

কুম্ভাবলি পুস্তক - কুম্ভাবলি

কুম্ভাবলি পুস্তক

তা: কলেশ্বরী দেবী

| ১৫

মধুনাবলি পুস্তক

ওবকে মঠের আড়া

তা: কুম্ভাবলি দেবী

| ১৬

১। নবহবি আতা

তা: সোণাশ্রিমা দেবী

সত্যনাবলি পুস্তক

মালিকুটি

| ১৭

সত্যনাবলি পুস্তক

তা: প্রতিনাদেবী

সত্যনাবলি পুস্তক (পূর্ব কালাকুটি)

| ১৮

২। নবহবি মজুমদার

তা: দয়াশ্রিমা দেবী

জিতনাবলি পুস্তক

পূর্ব কালাকুটি

৩। বিক্রমনাবলি (বিক্রাম)

তা: লক্ষ্মীদেবী

মেঘনাবলি পুস্তক

পকোরা

৪। কুম্ভাবলি মঠ

তা: আইমতী

কুম্ভাবলি পুস্তক

মালিকুটি

কুম্ভাবলি কেন্দ্রীশ্রিমা তা: গৌরী পকোরা	কুম্ভাবলি খণ্ডেশ্বরী তা: মালিক সানেকুটি ১৯ শ্রীশচীন্দ্রনাবলি পূর্ব কালাকুটি	উমাচন্দ্র মঠ তা: চাম্পাশ্রিমা আত্মনাবলি পুস্তক শিংবা	দধি	নাউ	বাম	হবি	গোপালচন্দ্র তা: অহল্যা গৌরী পুস্তক মালিকুটি
--	---	---	-----	-----	-----	-----	--

১৬

২। নবহবি মজুমদার

| ১৭

কুম্ভাবলি উমাদেবী তা: শ্রীমাবলি পকোরা	কুম্ভাবলি তোগশ্রিমা দেবী তা: জীবনাম মালিকুটি	কুম্ভাবলি শান্তীদেবী তা: মহাবলি বৈঠাভাড়া	কুম্ভাবলি কালী তা: কলামলি মালিকুটি	সিদ্ধাবলি তা: (১) গোবিন্দশ্রিমা (২) দুর্গাশ্রিমা জিতনাবলি পুস্তক	প্রাপকবি তা: ভবানী বদপাঠ কুম্ভাবলি	ধাত্র	কুম্ভাবলি	শ্রীহরিনন্দ বকর তা: পূর্ণিমা মালিকুটি
কুম্ভাবলি কাঞ্চন তা: মলিনাম মালিকুটি	কুম্ভাবলি সোণাশ্রিমা তা: কলনাবলি কেন্দ্রীশ্রিমা	কুম্ভাবলি শ্রীমাবলি তা: মতি মালিকুটি	কুম্ভাবলি কালী তা: কলামলি মালিকুটি	কুম্ভাবলি পকোরা ১৮ উপাশ্রিমা তা: মলিনাম মালিকুটি	কুম্ভাবলি তা: ভবানী বদপাঠ কুম্ভাবলি	কুম্ভাবলি	কুম্ভাবলি তা: পূর্ণিমা মালিকুটি	
কুম্ভাবলি তা: মলিনাম পকোরা	কুম্ভাবলি মালিকুটি	কুম্ভাবলি মালিকুটি	কুম্ভাবলি মালিকুটি	কুম্ভাবলি মালিকুটি	কুম্ভাবলি মালিকুটি	কুম্ভাবলি	কুম্ভাবলি	কুম্ভাবলি

~~.....~~

~~.....~~

বাহুমানি

কন্যা	কন্যা	কন্যা					
ভাগ্যবতী	সুখবতী	সুখবতী	১। শ্রীবাহুহবি বহু বকরা	২। শ্রীচন্দ্রহবি	৩। শ্রীপূর্ণহবি	৪। শ্রীগোলকহবি	৫। শ্রীকামহবি
বা: বহুবাংলা	বা: অকপাল	বা: ককলাবাংলা	তা: (১) শৈবালিলাদেবী	তা: উলিলা	তা: হুগিহী	তা: ককলা	তা: বহু
পাতৌখাণী	দায় বকরা	কৌজলাব	সকলী	হুগিবাম	কন্যা	তোপবাম	কন্যা
নকলি	নিবোরা			বালিকবিলা	গামতা	বলপাউ	পকোরা

(২) শ্রীকামহবি

সকলাং বহুবাংলা (হুগিতা)

| ১৩

কন্যা						কন্যা	কন্যা
পদ্মবতী	শ্রীদৈবাহবি	বালিকহবি	বাক্যহবি	শ্রীগগনহবি	শ্রীপ্রিয়হবি	শ্রীমিলা	শ্রীকতী

১৮

২। শ্রীচন্দ্রহবি বহু

| ১২

কন্যা	কন্যা	কন্যা	কন্যা				
পার্বতী	বহু	যোগমায়া	গঙ্গাদেবী	শ্রীশুনন্দ	শ্রীবামহবি	শ্রীললিত	শ্রীকর
বা: প্রসন্ন	বা: বাতিবাম	বা: বহু		তা:	তা:		
পকোরা	শিমলীয়া	বালিকবিলা		• বংশীধব গো:ব কন্যা	হুগিকান্ত	গো:ব কন্যা	
				কনদোরা (নগাউ)		কামশিলা (নগাউ)	

১৮

৩। শ্রীপূর্ণহবি

| ১২

কন্যা	কন্যা				
সুগেখবী	হুগী		শ্রীউমেশ	শ্রীমাধব	শ্রীমিত্ত
বা: সুকেন্দ্র (পকোরা)					

১৮

৪। শ্রীগোলকহবি

| ১২

কন্যা	কন্যা		
শ্রীমিলা	অরতী	শ্রীবিশ্ব	শ্রীবেব
বা: প্রভাত (চৌধুরি)			

শ্রীহরিবাহার কব্ৰ

ভাঃ (০) পাকীসতানী

| ১২

কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা
বাগ্ৰদেবী	বেগু বা নগিনীবালা	মাধবীলতা	শ্ৰীবেদিত	শ্ৰীবেদিত	শ্ৰীবেদিত
কব্ৰ ১৮৫৪	কব্ৰ ১৮৫৮ আদোণ	কব্ৰ ১৮৬২	কব্ৰ ১৮৫০	কব্ৰ ১৮৫৭	কব্ৰ ১৮৬৭
মাধ		পুই	আপ	বহাণ	পাখণ

১৭

৩। বনীবাহু ব্ৰত কব্ৰা

| ১৮

কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা
জয়প্রিয়া	শ্ৰীআদিত্যনাৰায়ণ	শ্ৰীবিপিননাৰায়ণ
বাঃ কাণ্ৰাম	ভাঃ অমায়া	
পকোৱা	চন্দ্ৰকান্ত বক্ৰাৰ কত্ৰা (মনাহকুটি)	

কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা
লাতাপ্ৰিয়া	শ্ৰীমান	শ্ৰীমান	শ্ৰীমান

১৬

কুহিবাম মহন্ত

| ১৭

কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা	কত্ৰা
লালকপ্ৰিয়া	অমৃত	লক্ষপ্ৰিয়া	যজ্ঞবাহু মহন্ত	কীরবকাম	মুৰ্গীবাণ
ভাঃ মহীবাণ	বাঃ পবভৰাৰ	বাঃ	ভাঃ মমতাপ্ৰিয়া দেবী		
ভাঃ পা	লানেকুটি	শিলা	কীরনাৰায়ণৰ কত্ৰা		
			পকোৱা		

১৮

কত্ৰা	কত্ৰা
শ্ৰীমদাৰ্য্য	বাঃ
বাঃ মনোহৰাৰ (মহেৰাতিয়া)	
বাঃ বা পুৰকালাহুটি	

জানকীবাম দত্ত বক্রা (পূর্ব কালকুটি)।

বানেকুচিবগমা : অহা :

হাউটি

কিতবাম

তাঃ চন্দেবী (বালিকবিয়া)

অনাত

তাঃ সজা (বনগাওঁ)

মৃত্যাবাম

তাঃ ভুখুপ্রিয়া

বালিকবিয়া

জনাবাম

বতিহুপ্রিয়া

বাঃ জানকীবাম দত্ত বক্রা (পূর্ব কালকুটি)

ভূনকুচিব—কাকতী শাখাত যোগ হব—১২০ পৃষ্ঠা।

১৫

হবিশ্চন্দ্র

তাঃ মনোমতী

কুশনাবারগর পেহী (খাতাবাবী)

বামচন্দ্র

তাঃ (১) হলেপ্রিয়া

মাতাবাম জৌরবীর কন্যা (বাইয়েলী)

গৌবচন্দ্র

তাঃ চৈতন্যপ্রিয়া

বামচন্দ্র পাটোয়ারীর কন্যা

কন্যা

চিকণপ্রিয়া

বাঃ সগক দত্ত (চান্ডা)

ক্রীকতনচন্দ্র দত্ত

ক্রীকীবনাম দত্ত

তাঃ ককুপ্রিয়া

বামচন্দ্রবামগর দত্ত (বালিকবিয়া)

নিরাময় হওয়ার পরেই মৃত্যু বরণ হয়—তেওঁর সমস্ত সম্পত্তি হানি হইয়া থাকে। তেওঁর পুত্র এইভাবে একেবারে স্তব্ধ হইতে সক্ষম হইবে। গনকল্যাণের লক্ষ্য সাধনের দ্বারা হইতে পারে। তেওঁর পুত্র হইলে কেবলমাত্র তেওঁর পুত্র হইবে।

সুতরাং তেওঁর পুত্র হইলেই ইহাতেই কাঙ্ক্ষিত আশ্রয় তেওঁর পুত্র হইবে। গনকল্যাণের লক্ষ্য সাধনের দ্বারা হইতে পারে। তেওঁর পুত্র হইলে কেবলমাত্র তেওঁর পুত্র হইবে।

সুতরাং তেওঁর পুত্র হইলেই ইহাতেই কাঙ্ক্ষিত আশ্রয় তেওঁর পুত্র হইবে। গনকল্যাণের লক্ষ্য সাধনের দ্বারা হইতে পারে। তেওঁর পুত্র হইলে কেবলমাত্র তেওঁর পুত্র হইবে।

আহোম রাজবংশ। এই বংশে বহু ধর্মোন্মত্ত ভূমি লাভ করিছিল কিন্তু নানা কারণে তা হ্রাস হইয়াছে। বর্তমানে নিম্নলিখিত হিসাবে কেবল ১৭/১৯ লোটা মাত্র মাটি বৈধ।

বর্তমানে এই বংশের আর্থিক অবস্থা ভাল নয়; ইয়াব এটা ঠান্ডা কামরপ মাকবাণাবাত আছে; হাকী কেইয়ব চাৰাবৰিতে বাস কৰে। কিন্তু আচৰিত হব লগীয়া যে গনকল্যাণ বংশধরসকল পবন্যব তিতবত ভাগীৰ চিনাকি নাই; এই কারণেই আমি এতিটা বংশলতা পৃথক ভাবে দিছোঁ।

৬৪ পুত্র পবন্যব বংশ বিধেব জানিবপাৰা নাযায়। তেওঁর পুত্র বাজেই গনকল্যাণ রাজ্যৰ সমস্ত টিলাবৰ বেয়ানৰ "পাত্ৰ" হয়; এই সম্বন্ধে বৰং বাহু বংশলতীত আছে:—

[বেড়ৰ (কছাৰী) শাস্ত্ৰ আক্ষৰণ কৰিবলৈ ব্যৰ্থত:]

"বাহু" ইহা পুত্র বাহু নামেদিব কাৰি। বাহু বাহু নামেদিব কাৰি।
বেয়া হুবহুমা আনো বীৰগণ মাৰি।
কুড়ি-শোটা চিপাহী লৈয়েক বীৰ মাৰি।
আহু-শাহু কাৰিগৰ-গনকল্যাণ কৰি।

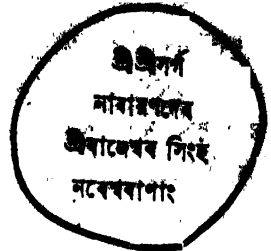
কামৰূপ জমিদারী বিভাগ

কামৰূপ জমিদারী বিভাগ

বিজ্ঞপ্তি

১১২

যতি: শ্রীকৰ্ণ দৰ্শনকা ওপালৰ শ্রীশ্রীবাৰ্জেশ্বৰ সিংহ সৰ্ব জমিদারগণো
নূপ: ৪ কিত্তিপতিকুল নৌনি ব্রাহ্ম বানাকি পীঠ: ৪ হৰতককৰ বন্য সাক:
পেগুমানবেলু: ৪ সৰবৰ হৰহিব কিব হিঠীক কিৰি: নিজস্বল লুক ভেজো
নিজ্জিতো পতি ব্ৰঠ: ৪ অবহতি দিৱততে কামৰূপ নিজ সিংহ পত্ৰসং
পত্ৰীকা প্রাদান্ত দেব বৃত্তি বৰ্দ্ধিণি—

সিংহহাব

কামৰূপৰ বৰুৱা ও বড়কাৱহ ও চৌধাৰী ও পটোৱাৰী ও তালুকদাৰ ও ঠাকুৰিয়া আনোসকলে
সাবধানে জানিব খাতা পৰগণাৰ ওবাৰা তালুকৰ কালাকুছি গ্ৰামৰ পাইকৰ ওপৰ হাবি মাটিৰ হু
পূৰ্বে মৰানই পশ্চিমে বিলৰ পশ্চিম ফলা দক্ষিণে মৰানৈ উত্তৰে কালাকুছিয়া পাইকৰ নিজা এই চতুৰ
হদৰ মধ্যত জমি ৪৭ পুৰা বড়ি ৯ পুৰা মুঠত ৫৬ পুৰা মিল ১ খান ঠালিকৰিয়া গ্ৰামৰ জমি মাটি ১৮৪০
পুৰা বড়ি বাড়ি ১১০ পুৰা মুঠত ২০ পুৰা নলগ্ৰামৰ সোনাভকতে খোৱা বাবদ জমি ৯ পুৰা বড়ি বাড়ি
২ পুৰা মুঠতে ১১ পুৰা মনে পাইকে খোৱা বাড়ি এটাত ২ পুৰা মুঠতে জমি ৭৪ পুৰা বাড়ি ১৪১০
পুৰা এই পৰগনাৰ ভকত আৰাৱমো তালুকৰ দিপলকে গ্ৰামৰ গ্ৰামিক ভকত ডোমনা কলিতা ১ বৰ
পোৱা ওবাৰা তালুকৰ নিজ ওবাৰা গ্ৰামৰ গ্ৰামিক ভকত চাওধন কোছ ১ বৰ। পোৱা চেকিৰিয়া ভাগী
মুঠত মাহুহ ২ বৰ। পোৱা এই মাটি মাহুহক ৮৮ ব পূৰ্ণাৰ্থে মুঠ ৪ বৰ বাকি তেল বতি জলাই অধিকা
ওপ্ৰবা কৰি থাকিবৰ নিমিত্তে হলি বাল কাকতিক দিয়া গল পুত্ৰ পোত্ৰাদি ক্ৰমে পৰম হুবে তেপা
কৰি থাকিবক ইহ মাটি মাহুহৰ কৰ কাটাল পদ পঞ্চক বেঠ বেগাৰ চোৰ চিনালা হুৰুটি মাৰেহা
জলকৰ অৱকাৰে হাট হাট দান খুত বাজণ্ড বিতিবেক সৰু বাৰ পৰিত্যাগ হৈল ইহাতে কোনো
জনে অস্তথা নাচৰিবেক। ইতি শক ১৬৮১ তাৰিখ ১১ (not Legible)

Certified Copy

8636.

7/8/16.

টীকা:— উক্ত নকলত “কামৰূপ” আছে; সেই সময়ত কামৰূপ বোলাহে, বৰ্তমান পোৱা মাটি
থাক অস্তথা মহাজনতো কামৰূপহে দেখা যায়; নকল কৰোঁতাৰ ফুল নহলে সেই সময়ত কামৰূপক
কামৰূপে বোলা হুলি ধৰিব পাৰি।

হলিৰাম বৰকাকতীৰ ১ম পুত্ৰ কংকণক বৰ কাকতীৰ কাকতীৰ ভাৰ্য্যাৰ নাম হৈছিল 'হৰ'। হলিৰামৰ পাছত তেওঁৰ ১ম পুত্ৰ খগেশ্বৰ বৰকাকতী হ'ব আৰু তেওঁৰ পুত্ৰ বৰ্ণনাৰাম আহোমৰ কামৰ সন্মেলনৰ দিনত বুদ্ধ বকরা হয়। তেওঁ ৪২ বন খাত কৰিছিল; সেইবোৰৰ, কিতকত কামৰ, হতনা, খানাব মৰাটী, বগনিহাটী, চৈবা, কালাকুটি, অমাৰা এই কেইখনেই কাকতীৰ আছিল। খাতকেশ্বৰৰ বেচিভাগ নিলিখেৰাজ আছিল। কামৰ লামখেৰাজ পিয়লৰ সময়ত এই খাতক কিছুমান ঘাস খেৰাজ হয়। ওপকত উল্লেখ কৰা খাতকেশ্বৰ বৰ্ণনাত হতাভবিত হৈছে।

বৰ্ণনাৰামৰ পাছত বাননাৰাম বুদ্ধ বকরা হয়। এই সময়ত মানৰ উৎপাত আৰম্ভ হয়। আনৰ লোকৰ কিছুমান লোকে অলৈ অলৈ আৰু কিছুমানে দেশটোক মানক লহাৰ কৰিছিল। বাননাৰামে দেশৰ অহা বুদ্ধি মানসেনাপতিক বনে; তেতিয়া মান সেনাপতিয়ে তেওঁক কামৰপৰ বুদ্ধ বকরা বুলি ধাৰণা কৰে। এওঁ প্ৰায় ২১০ বছৰ মানৰ অলৈ বুদ্ধ বকরা আছিল; সেই কালতে তেওঁক মাৰুহে "বানৈ পাভা বকরা" বোলে।

ইংৰাজ আমোলত বৰ্ণনাৰাম বৰকাকতীৰ পৰগণাত আৰু সত্যনাৰাম খাৰিজাখাতাত চৌধাৰী হৈছিল। সত্যনাৰাম চৌধাৰীৰ সময়ত পূৰ্বৰ আহোম ৰাজদত্ত ভূমিৰ বিচাৰ হয়। এই কামৰ বাবে বেঙ্গল জেঞ্চ বেথি এচিষ্টেণ্ট প্ৰেচিডিয়াল অফিচাৰ এই কামৰ বাবে নিযুক্ত হয়।

আহোমৰাজ ৰাজেশ্বৰ সিংহ স্বৰ্গদেৱে হলিৰাম বৰকাকতীক এখন ফলি কৰি কালাকুটি, সৰিয়হতলী আদিত ২২ পুৰা, স্নাক নৰুগাৱত ৩০ পুৰা নিৰুৰ মাটি দান কৰিছিল। ২২ পুৰা ফলি দেখোৱাত সহজতে উদ্ধাৰ হয়, কিন্তু ৩০ পুৰা ফলি দেখুৱাব নোৱাৰি সত্যনাৰাম চৌধাৰীয়ে ইংৰাজী ১৮০৭ চনৰ ৭ জুলাই তাৰিখে প্ৰেচিডিয়াল অফিচাৰৰ ওচৰত মোকদ্দমা কৰিব লগা হয়। মোকদ্দমাৰ বায়ক নকল তলত দিয়া হল—

"মহাজবেৰ লিখিত হ'লে থাকা ৰূপীত ৯ পুড়া বাড়ী ৪ পুড়া একুনে ১০ পুড়া জমান সদবেৰ নাভক হকুম নাআইসাতক নানকাৰ বহাল বাখিয়া জাৱদ ৰূপীত ৫ পুড়া বাওতলী ২ পুড়া জলাতন ১ পুড়া বস্তী মাটি ২ পুড়া একুনে ১০ পুড়া জমিন খেৰাজ কৰিয়া অসাইৰ জীবা বাখাৰ জৰে জীবা-কাৰকে নকল বোবকাৰিএ মহাজৰ বেজিষ্টাৰি কৰিয়া দেস্তা জাবেক আত এতলা কাৰণ এহি বোবকাৰিক দৌগবা এক কীতা নকল শ্ৰীশ্ৰীবিবনীও কমিশনাৰ সাহেবৰ খেদমতে পাঠান জাৱ। ইতি—

Sd J. Mathi.

সত্যনাৰামৰ পিচত চন্দ্ৰনাৰামৰ পুত্ৰ পদ্মনাৰাম খাৰিজাখাতাত চৌধাৰী হৈছিল। বৰ্ণনাৰামৰ পুত্ৰ গৌৰীনাৰাম বিচক্ষণ বুদ্ধিমত্ত আৰু উচ্চ মনৰ পুৰুষ আছিল। তেওঁ এক হাজাৰ ব্ৰাহ্মণ আৰু ওচৰ কাৰবৰ ৩৪ বন গাৱঁৰ বাহুক নিয়ন্ত্ৰণ কৰি আনি এটা বৃহৎ ব্ৰহ্মভোজন কৰাইছিল।

কালিকুটিৰ শাখাৰ কথা।

হলিৰাম বৰকাকতীৰ ২য় পুত্ৰ শ্ৰীম নাৰামৰে বৃহৎ বয়সত কালিকুটিৰ ধৰ্মভিত্তিক ৰাজ আদেশত এই লক্ষ্মীৰী বৰ্ণনাৰাম কৰি নাম ধৰ্মপ্ৰেচাৰ কৰিবলৈ ধৰে। এই কালিকুটি গাওঁ ইংৰাজ আমোলত "পুৰ কালাকুটি" বুলি নামাভবিত হয়।

স্বদেশ-স্কুলত ১৮ বছৰ মই ১৮ হৈ উঠাৰ লিখিলোঁ। বাকী কবিতাৰ সময় পৰা পিছলৈ ৩৪ বছৰ উঠাৰ বৰ্ত্তি (১৯০৭-এপ্রিল)। এই সময়ত মোৰ উচ্চ মাধ্যমিক শিক্ষাকাল হিচাপেই গণিত, পদ্য, কবিতা, ভাষা, ইত্যাদি প্ৰকাৰৰ প্ৰকাশ হোৱাৰ কাৰণে সিবি, তিনভাষা, কবিতা, পৰিচয়, কবিতা আৰু নগাওঁ গবৰ্ণমেণ্ট মহানীয়া স্কুলত অধ্যয়নকালে প্ৰায় টকাত ৫৪ শিকলি লিখিবলৈ লিখি (১৯০৭-১৯০৮)।

শিক্ষকতা মই ভালদৰে কৰিছিলোঁ—মোৰ কামত সেই সময়ত নগাওঁ কলেজীয়া কলেজৰ (বাব চাহাব) কৰকাৰী বকৰা ভাণ্ডাৰীয়া সৰ্ব্ব হৈ ওপৰলৈ সিবি সেই কলেজত মোক কামত লৈছিল (১৯০৭-১৯০৮)।

ইয়াৰ দুবাহ পাচত মোক গুৱাহাটী নগৰ মহানীয়া স্কুলত কামত লৈছিল (১৯০৮-১৯০৯)। এই সময়ত মই গুৱাহাটীৰ শ্ৰীযুত অধিকাৰ নাথ (এম, এ, বি, এল), শ্ৰীযুত কামনাথ বুৰা (বি, এল, ভক্তীল) শ্ৰীযুত সৰ্ব্বদেৱ কটকী আদিৰ লগত "একতা" সভাত যোগ দি সাহিত্য-চৰ্চাত যোগ দিছিলোঁ। গুৱাহাটীত সৰ্ব্ব দিন থাকিবলৈ নাগালেণ্ড—২৩-১২-০৮ তাৰিখে ২৫ টকালৈ প্ৰযোচন দি মোক উত্তৰ লক্ষীমপুৰ মাইনৰ স্কুলত বদলি কৰে। সেই কালত এবছৰৰ ভিতৰতে ২৫ টকালৈ প্ৰযোচন পোৱাৰ সুবিধা অতি কমতে ঘটিছিল।

উত্তৰ লক্ষীমপুৰত মোৰ সৌভাগ্যক্ৰমে সেই স্কুলৰ মেডনটৰ শ্ৰীযুত বোহিতাৰ দত্ত শইকীয়া, শ্ৰীযুত কল নাথ গগৈ, শ্ৰীযুত বিষ্ণুৰাম দাস, মৌঃ মহম্মদ আলি ডি, আই, আদিৰ সঙ্গ লাভ হয়। এই সকলৰ ভিতৰত মৌলবী মহম্মদ আলি চাহাবে মোক পুত্ৰদৰে আৰু শ্ৰীযুত বোহিতাৰ দত্ত শইকীয়াদেৱে সচোনকৰনৰে মেহ কৰিছিল। জীৱনৰ আৰম্ভতে এই সকলৰ সঙ্গ লাভ হোৱাৰ ফলতেই ভবিষ্যৎ জীৱন গঢ়িবলৈ মোৰ ভালেখিনি সুযোগ ঘটিছিল। হাইস্কুলত পঢ়িবলৈ নোপোৱা বেজাৰ জীৱনৰ আগছোৱাৰ তালেমান বছৰলৈকে আছিল; সেই কাৰণে আৰু আৰ্থিক সহায়ৰ বাবে মই আনৰ বকৰা শিক্ষক হৈ ছাত্ৰক ইংৰাজী পঢ়াইছিলোঁ আৰু বাহাত ইংৰাজী, বঙলা, অসমীয়া সাহিত্য পুথি পঢ়াটো এটা নিয়ম বান্ধি লৈছিলোঁ। শ্ৰীযুত বোহিতাৰ দত্ত শইকীয়াৰ লগত অসমীয়া গল্প-গল্প গল্প লিখিবলৈ সুবিধা কৰিবলৈ "কবিতা-লতা" নামৰ এখন তিনিমহীয়া পত্রিকা উলিয়াইছিলোঁ। বায় বাহাৰ পদ্মনাথ গোহাঁই বকৰাৰ ভায়েক শ্ৰীযুত নীলকণ্ঠ বকৰা ভাণ্ডাৰীয়াৰ ইয়াৰ সম্পাদক কৰি লৈছিলোঁ। এইবোৰ কৰা স্বৰ্বেও স্কুলৰ কামত মোৰ সন্মান আছিল—মোৰ লগতে ডিগুটী ইন্সপেক্টৰ মহাশয়ে লিখিছিল—

× × × ×

He is an energetic, very intelligent young man, quite capable of teaching according to the required curriculum, with eagerness enough to enrich his knowledge both practically and theoretically. × × × ×

N. Lakhimpur. (Sd) Mahammad ali
The 21 st sept. /10 D. I. of schools.

তিম বছৰ মই উত্তৰ লক্ষীমপুৰত থকাৰ পাচত মোৰ পঢ়াটো উঠাই নিয়াত মোক একে লক্ষ্যৰহাতেই নগাওঁ নগৰ মহানীয়া স্কুলত পুনৰ বদলি কৰে (১৯০৯-১৯১০)। ইয়াতে মই সুলভ অলপ বেয়া পাই সোতাৰি আইৰ কিলি আনি পঢ়িবলৈ ধৰে। কিন্তু এবছৰ পাচতেই মোক ২০ টকালৈ প্ৰযোচন দি কামত লৈছিল (বোৰহাট) মাইনৰ স্কুলত বদলি কৰে (১৯১০-১৯১১)। ২৪ বাৰ নগাওঁত থকা সময়ত শ্ৰীযুত উপাধিকাৰ

মইকীয়াদেৱৰ লগত লগলাগি পুৰীয়াত প্ৰায় এখন কবিতা পুথি আৰু "বাৰিৰ পাঠ্যপুথি" লিখিবলৈ কৰে।
 লগতে শ্ৰীযুত বৰুৱাৰ বৰকাৰী (সৌজাদাৰ), শ্ৰীযুত মহীচন্দ্ৰ বৰা (বি, এল; এম, এল; এ. এ. এ.) আৰু
 শ্ৰীযুত সৰ্বভূষণ বৰুৱা (ডাঃ বাৰ বাহাদুৰ এম, এ; বি, এল) যোৰ গাৰ্হিত্য অসোচনাৰ লগৰীয়া আছিল।
 তিনিওৱা ভেতিয়া হাজি আছিল।

কাকজানৰ পাই মোজাবি পৰীক্ষা পাচ কৰা আশা এৰি ভবিষ্যতে ফুল চৰ ইন্সপেক্টৰ হবৰ আশাৰে
 হেটিকুলেচন পৰীক্ষা দিব বুলি তাৰ পাঠ্য পঢ়িবলৈ আৰম্ভ কৰে। এই সময়ত শ্ৰীযুত শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী
 দেৱ (I. B. O) যোৰহাটৰ ডি: আই, শ্ৰীযুত উৎকৰ্ষ খাউণ্ড কাকজানৰ বেঙে কাঠৰ আছিল; ফুলেকলৰপৰা মই
 উৎসাহ পাবলৈ ধৰিলে। কিছু দিন পাচতেই গোস্বামী দেৱ এটিষ্টেট ইন্সপেক্টৰ হৰ; ভেতিয়াৰপৰা
 ভেবেতৰ উপদেশ আৰু উৎসাহ বেচিটকৈ পাব ধৰে। অসমীয়া ভাষাৰ ভাল "ইংল্যাণ্ডৰ বুৰঞ্জী" পালে
 পুৰকাৰ দিব বুলি সেই সময়ত চৰকাৰে জাননী দিছিল। পূজনীয় গোস্বামী দেৱে তাকে দেখি মোক
 ইংল্যাণ্ড বুৰঞ্জী এখন লিখিবলৈ আদেশ কৰে। মই বাধ্য হৈ ইংৰাজী ইংল্যাণ্ড বুৰঞ্জী পঢ়িবলগীয়া হওঁ।
 নৰ্মাল স্কুলত মই এই পুথি পঢ়া নাছিলোঁ—ঘৰতে নিজে পঢ়ি অসমীয়াত এই পুথিখন লিখিব লগা
 হোৱাত বৰ টান পাইছিলোঁ, কিন্তু পৰীক্ষাত যোৱাখনকেই উৎকৃষ্ট বুলি ঘোষণা কৰে। চৰকাৰে
 মোক এই কামৰ বাবে ২৫০ টকা পুৰকাৰ দিয়ে। মোৰ হেটিকুলেচন পৰীক্ষা দিয়া নহল।

কাকজানত ছবছৰ কাম কৰাৰ পাচতেই মোক সেই স্কুলতে ২৫ টকা দি হেডপণ্ডিত কৰে। এই
 পদত এবছৰ কাম কৰাৰ পাচত এটিষ্টেট ইন্সপেক্টৰ শ্ৰীযুত গোস্বামী দেৱৰ বাছনি মতে মি. জি এ.
 এল বি. এ. ইন্সপেক্টৰ চাহাৰে নিজে স্কুললৈ আহি মোৰ কামকাজ চাই যোৰহাট নৰ্মাল স্কুললৈ ৩৫
 টকা দৰমহাত অস্থায়ীভাৱে বদলি কৰে (১৭৪১১৬)। কাকজানত মই ব্যাকৰণ, ভূগোল, ইতিহাস, সাহিত্য
 পঢ়োৱাৰ কিছুমান টোকা কৰিছিলোঁ। ব্যাকৰণৰ টোকাটোৰ "ব্যাকৰণ পাঠ" নাম দি পুথিৰ আকাৰে
 সজাইও ৰাখিছিলোঁ।

পূজনীয় গোস্বামীদেৱৰ এই সময়ত নৰ্মাল স্কুললৈ চুপাৰিন্টেণ্ডেণ্ট হৈ আৰু শ্ৰীযুত প্ৰাণনাথ বুজৰ
 বৰুৱা বি, এল, ডি, (বি-টি) দেৱ বিজ্ঞান শিক্ষক হৈ আহে। এই দুজনাক দিনে-ৰাতিয়ে মই সঙ্গী পোৱাত
 নানা বিষয় শিকিবলৈ মোৰ সুযোগ ঘটে।

সৌভাগ্যৰ বিষয় মই ২য় বাৰ্ষিক (Teachership examination) পাচ কৰা শিক্ষক হলেও মোক
 নৰ্মাল স্কুলৰ ৩য় বাৰ্ষিক শ্ৰেণীলৈ পঢ়াবলৈ দিলে। মই একান্ত মনে ইংৰাজী, বঙলা পুথি কিছুমান
 পঢ়ি ঘৰত টোকা তৈয়াৰ কৰি আনি পঢ়াবলৈ ধৰিলোঁ। এই টোকাবোৰেই পৰবৰ্তীকালত স্কুলীয়া পুথি
 লিখাত মোক বিশেষ সহায় কৰে। এই সময়ত শ্ৰীযুত প্ৰাণনাথ বুজৰ বৰুৱা দেৱৰপৰাই বিশেষকৈ
 ভূগোল আৰু বিজ্ঞানৰ বিষয় ভালেশিনি কথা শিকিছিলোঁ।

ফুলৰ কামত উপবিহু কৰ্মচাৰীসকল মোৰ ওপৰত সদায় সন্তুষ্ট আছিল আৰু সেই কাৰণে ফুলক
 ছাত্ৰাৱল পৰিদৰ্শন আৰু ফুলৰ বাবে বাঁৰ বহুতো যোৰ ওপৰত পৰিছিল। ইয়াত কেই বছৰমান কাম
 কৰোঁতেই মোক Selection grade (৭০-১০০) দিয়ে। এই সময়ত মই মাজে মাজে "আৰু" শ্ৰেণীলৈ
 শিকিব, জান কি এটিষ্টেট চুপাৰিন্টেণ্ডেণ্টবোৰো একটো কৰিবলগীয়া হৈছিলোঁ।

বোম্বাইতৰ অধীনতই মোৰ অতি দুৰ্বল আৰু অসমৰ কামৰূপীয়া লিখিত সাহিত্য-প্ৰায় সমস্তোপকরণ কেইকন শিক্ষক গ্ৰেছহেট আছিল আৰু সেইসকলে মোৰ সৰ্ব্ব ভাৱ নিৰ্ভৰ সাহিত্য কৰি মোক স্বৰ-উন্নতি কৰিবলৈ বহু কৰিছিল। মোৰ সঙ্গত বেছি সময়ৰ বৈদিকিত, অসম, বেঙ্গল আৰু পূৰ্ব অঞ্চল কামৰূপীয়া একে বকতে আছিল। এই বহুবলকাৰ এই কিছু উপকৰণ মোক প্ৰতিভা বহু কৰিছিল। বোম্বাইত থাকোঁতেই মোৰ সবভাগ পুথি বচিত আৰু প্ৰকাশিত হয়।

বিভিন্ন ঠাইত বচিত হোৱা পুথিবোৰ—

অসমীয়া—নতুন ধাৰাপাত, নিয় প্ৰায়বেৰী, পট্ট ২য় ভাগৰ অৰ্থ পুথি।

উত্তৰ অসমীয়া—ইচলাম (অসমবাদ), কবিতা-সকলৰ প্ৰথম পৰ্ব আৰু উচ্চ মৌখিক।

সম্পাদিত—সম্পাদিত, যাদব পাটীগণিত (সম্পাদিত)।

কামৰূপ—ইংল্যাণ্ডৰ বুৰঞ্জী, ব্যাকৰণ পাঠ, ভূগোল শিক্ষা প্ৰাণালীক একত্ৰ (অসমবাদ)।

বোম্বাই—আদি পাঠ ১ম, ২য় ভাগ, সহকৰ পাঠ, সাহিত্য পাঠ, সৰ্বভাষা, গৃহকথা, চিত্ৰদৰ্শন, শিশু সাহিত্য ১ম, ২য়, ৩য় ভাগ, সাহিত্য ৪ৰ্থ, ৫ম, ৬ষ্ঠ আৰু ৭ম ভাগ, ভূগোল, সৰল ভূগোল ১ম, ২য় আৰু ৩য় ভাগ, ভূগোল প্ৰবেশ, লৰা পাঠ ১ম, ২য় ভাগ, শিশু ধাৰাপাত, আসাম বুৰঞ্জী পাঠ, পঢ়াশালিৰপৰা বিশ্বকোষ ১ম ভাগ (অসমবাদ), যাদব পাটীগণিত ১ম, ২য়, ৩য়, ৪ৰ্থ খণ্ড (সম্পাদিত), যাদব পাটীগণিত (৭ম—১০ম) সম্পাদিত, জ্যামিতি (৭ম—১০ম) (অসমবাদ), শ্ৰীৰাম কীৰ্তন (বি, এৰ পাঠ্য), কীৰ্তন-ঘোষা, পুৰণি সাহিত্য (নৰ্মাল স্কুলৰ পাঠ্য) আৰু সতীক নাম-ঘোষা (বি, এৰ পাঠ্য) সম্পাদিত হয়। ইয়াৰ উপৰি বেনামী ভূগোল, স্বাস্থ্য, বুৰঞ্জী বিষয়ৰ একোখন আৰু গণিত বিষয়ৰ ৫ খন পুথি ইয়াতেই বচিত আৰু প্ৰকাশিত হয়।

নৰ্মাল স্কুলত থাকোঁতেই ১৯১৯ চনত মই আসাম শিক্ষক সন্মিলনৰ সম্পাদক আৰু পাচত আসাম সাহিত্য সভাৰ সহকাৰী সম্পাদক হওঁ। মই আমেৰিকাৰ "নেচেনেল জিওগ্ৰাফিকেল চোচাইটি" যেনে পদ আৰু চিলভাৰ জুবিলিৰ সময়ত মেডেল লাভো কৰিছিলোঁ। সাহিত্য সভাৰ তৰফৰপৰা পুৰণি পুথি অসমজ্ঞান কাৰ্যত মাজে সময়ে মই কিছুমান ঠাই—বিশেষকৈ আসামৰ প্ৰধান প্ৰধান সত্ৰবোৰলৈ ব.বঙ্গীয়া হৈছিলোঁ। ১৯২৬ চনত ৬নগেন্দ্ৰনাথ প্ৰাচ্য বিদ্যা মহাশয়ৰ মহাশয়ৰ Social History of Kamrup প্ৰকাশ হোৱাৰ পাচত অসমীয়া ভাষাত কামৰূপ জাতীয় ইতিবৃত্ত এখন সঙ্কলন কৰিবলৈ মোৰ অভিলাষ হয়। সোভাগ্যৰ বিষয় মাননীয়া শ্ৰীমশ্ৰীকৃষ্ণ গৌৰীশঙ্কৰ বাৰা ব.হাৰুবে ইয়াত সহায়ত্বিত দেখুৱাত প্ৰায় আসাম উপত্যকা বহুবলৈ হুৰোগ ধটে; আৰু বোম্বাইত বহিয়েই "প্ৰাচীন কামৰূপ কামৰূপ সমাজৰ ইতিবৃত্ত" সঙ্কলন কৰোঁ। বোম্বাইত থাকোঁতেই বাৰ বছৰ পদ ভাগৱত সংগ্ৰহ কৰোঁ, পাচত জীৱন কালতেই সঙ্কলিত কামৰূপ হৈ ছত্ৰিৰ অৰ্থি প্ৰায় চাৰি বছৰ চাকৰি কাল থাকোঁতেই অৱসৰ গ্ৰহণ কৰি নলবাৰীত "উমা গ্ৰেচ" নামে এটি ছপা ঘৰ স্থাপন কৰোঁ (১৯৩৬; ১৮ চেপ্তেম্বৰ)। চাকৰিত থাকোঁতেই নলবাৰীৰ শ্ৰীমান প্ৰভাতনাথৰ চৌধুৰী বি, এৰ উপনিষিত আৰু গুচৰৰ কেইজনমান ভ্ৰাতৃলোকৰ বোগত "বৈদিক পাঠশালা" স্থাপন কৰা হয়। অৱসৰ গ্ৰহণ কৰি এই পাঠশালাৰ লগতে স্কুল কাৰ্টা আৰু কাশীনাথবোৰা বিতানো পুথি নিৰ্মা হয়। বৰ্তমানে ইয়াত তিনিজন শিক্ষক আৰু শিক্ষয়িত্ৰীয়ে কাম কৰে আৰু দুজন কৰ্মীক ঠাইপেও বিনা হৈছে।

“লক্ষ্মীৰীতি কলমৰ দ্বাৰা প্ৰতিবেশ কৰিত আৰু সম্পাদিত হৈ প্ৰকাশ হৈছে—

সাহিত্য লোপান ১ম, ২য়, ৩য়, ৪ৰ্থ আৰু ৫ম ভাগ।

শ্ৰীমন্তশতক ১ম, ২য়, ৩য়, ৪ৰ্থ, ৫য়, ৬ষ্ঠ, ৭ম, ৮ম, ৯ম বন্ধ (সম্পাদিত)।

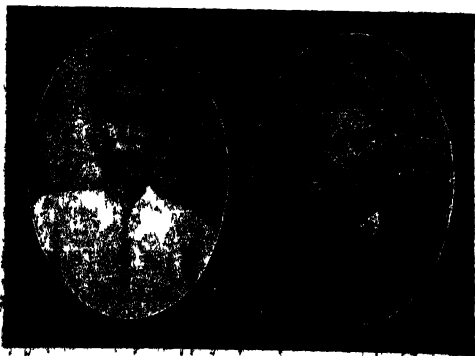
প্ৰত্যেক উদ্দেশ্যে কৰা মূল্যত দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰি—ভীৰ চৰিত, অশোক চৰিত, লক্ষী চৰিত, শীতল বনহাস, অক্ষয় সংবাদ, তমস্বৰ্ণ বৰণ, আদি বামল, অগ্নি পুৰাণ, জীৱ ভুক্তি, ভক্তি প্ৰেমাৱলী, বৰ কবিত্তি, ভক্তমণি, কালিকাপুৰাণ, ব্যাধ চৰিত, বৰ্ম সংবাদ আদি পুথিবোৰ প্ৰকাশ কৰা হৈছে। ভাগৱতৰ বাকী ৩টা বন্ধ আৰু মহাভাৰত সম্পূৰ্ণভাৱে সম্পাদন কৰিবলৈ হাতত লোৱা হৈছে। শ্ৰীমন্ত শতকদেৱৰ বচিত প্ৰেৰণাৰ্থি মূল পুথিৰ লগত বিলাই সম্পাদন কৰাই যোৰ জীৱনৰ এটা ভ্ৰত; এই উদ্দেশ্যে মূল পুথি কিছুমান সংগ্ৰহ কৰি কাম আৰম্ভ কৰিছোঁ; ভগবানে কিমান দূৰ কৃতকাৰ্য কৰাৰ কৰ নোৱাৰোঁ।

আধাতোখৰীয়া কাম—বোৰহাটত থাকোঁতে পুৰণীয়া শ্ৰীমন্ত শতকৰ গোৱালী আৰু শ্ৰীমন্ত উমাকান্ত শতক দেৱৰ লগত লগ লাগি “কামৰূপীয়া শত-কোষ” নামে এখন বৃহৎ অক্ষয়ীয়া অভিধান লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিলোঁ। ইয়াৰ মই নিজে স্বৰ্ণ আৰু ব্যাভান বৰ্ণৰ “গ” আখৰলৈ অৰ্থ আদি লিখিছিলোঁ; এনেতে বৰ বিকাৰ ঘটাত তাক এৰি দিওঁ; বৰ্তমানে কোনোৱেই তাত হাত দিয়া নাই।”

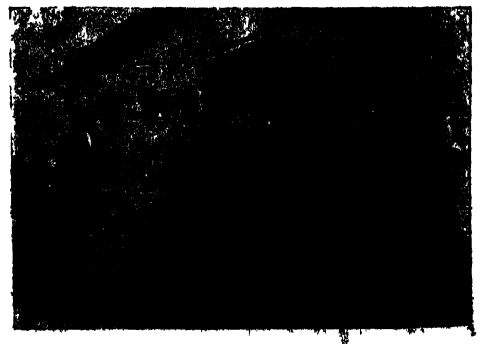
দেবীৰাম দত্ত বৰুৱাৰ ২য় পুত্ৰ কালীনাৰায়ণ বৰুৱা স্মৃতি, ভক্তিমান, সাংসাৰিক কামত মূগ্ধ আৰু ভাতৃবৎসল পুৰুষ আছিল; পূৰ্ণ যৌৱনত ভৰি দিওঁতেই (১৯২০ চনৰ নবেম্বৰ মাহত) এই লিখক দুৰ্ভাগ্য শোকত ডুৱাই অনন্ত ধামলৈ গতি কৰিছে।

আমাৰ তৃতীয় অল্পজ্ঞ শ্ৰীমান বিচিত্ৰনাৰায়ণ; এওঁ বি, এ, পাচ কৰি কিছুদিন আইন কলেজত পঢ়িছিল কিন্তু ওপৰা-উপৰি সাংসাৰিক অশান্তিবোৰত বাধ্য হৈ তেওঁ আইন কলেজ ত্যাগ কৰিবলগীয়া হয়; আৰু নলবাৰীৰ হাইস্কুলত কিছুকাল শিক্ষকতা কৰে; এই সময়ত তেওঁ আমাৰ সহযোগত “দত্তবৰুৱা ব্ৰাদাৰ্চ এণ্ড কোং” নামে এখন কিতাপৰ দোকান আৰম্ভ কৰে। পাচত নানা কাৰণত পুনৰ আইন কলেজত পঢ়ি বি, এল, পাচ কৰে। বৰ্তমানে আইন ব্যৱসায় কৰি জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰিব ধৰিছে।

এই ঠানিটো নানা সাংসাৰিক ভাগত দৰু হৈ পৈত্ৰিক ভিঠা ত্যাগ কৰি ১৯২৭ চনৰ জুলাই মাহত নলবাৰীলৈ উঠি আহিছে; আৰু তাৰ পাচৰপৰাই মাননীয় গৌৰীপুৰ বাজা বাহাদুৰৰ অল্পগ্ৰহত প্ৰাচীন কামৰূপীয়া কামৰূপ ইতিবৃত্ত সংগ্ৰহ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে।

শ্ৰীবি বৰু বৰুৱা; শ্ৰীমন্ত বীৰহৰি দত্ত বৰুৱা।

মূল্য শিক্ষক, প্ৰেছ আৰু চৰকাৰীয় কৰ্মচাৰীসকলৰ ঠিকতালিকা
শ্ৰীমন্ত হৰিনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা

১৯২ পুঁঠাত যোগ হব— কৰ্ত্তব্য পূৰ্ণতাৰী তবকে কৰ্ত্তব্য পূৰ্ণতাৰ চৌধুৰী

এখেত একম সাহসী কৰ্মজাৰাৰী লোক হিচাপে কৰ্মৰ পূৰ্ব আছিল। কৰ্ত্তব্য পূৰ্ণতাৰেই শিষ্ট হিচাপে হৈ, গভিৰকৈ বালা অৱস্থাত উপযুক্ত অভিভাৱকৰ প্ৰভাৱত মোমায়েকৰ বৰকেই উত্তম বিনয় হয়। ইতি মন্যে নৈতুক সম্পত্তি নকলোখিনি ধৰ্মে হলে, কিন্তু বয়স হোৱাত পুনঃ নৈতুক সম্পত্তি উদ্ধাৰ কৰিও বংশৰ অস্তিত্ব চৰিকবো মূল-মূলসম্পত্তি উদ্ধাৰ কৰি লৈছিল। তেখেতৰ সম্পত্তি আৰু পৰিচালনাৰ বিপুলতা দেখি গভৰ্ণমেণ্টে ১৯০৬ চনত তেওঁলৈ আৰ্জি দিয়া কৰাত তেখেতৰ পূৰ্ব পূৰ্বৰ শাসিত পৰগণাৰ অংশ বৰকেজি দীক্ষা দিয়ে।

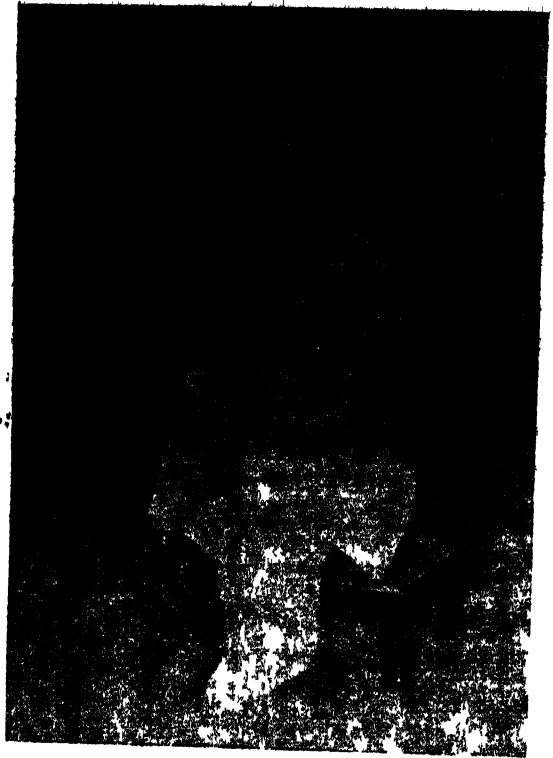
তেখেতে পালে পালে গৰু, বাঁহ, গোৰা আৰু হাতী প্ৰভৃতি জীৱ জন্তু পুহি বন আনন্দ পাইছিল। নিঃসহাৰ লবা-হোৱালীৰ তৰণ-পোষণৰ কাৰ ঠিক শেখত সিহঁতক বিয়া বাক দি ধৰ-সংসাৰ পাতি দিছে তৃপ্তি পাইছিল। আনকি নিজে ধৰৰ পোৱা দীন দৰিদ্ৰৰ বিয়া, পিতৃ-প্ৰাক, দেৱা-সকল প্ৰভৃতিত সহায় কৰি সকলো কাম সমাধা কৰাইহে কান্ত হৈছিল বহুত বোগীক-ঔষধ আৰু পথাৰ ব্যৱস্থা কৰাই দি তৃপ্তি পাইছিল। হিন্দুৰ সকলো পৰ্বক উৎসৱ আৰু দানৰ সৈতে পালন কৰিছিল। বিশেষকৈ মাঘ আৰু বহাগ বিহুত জাতি ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে মানুহৰ মাজত গাখীৰ-মিঠে, তামোল-পান আদি বস্তু বিতৰণ কৰিছিল। এখেতৰ দানৰ বাবে লোকে কৰ যিমান দান কৰিছে সেই অল্পপাতে সিপুৰীতো এখেতৰ বাবে ভৰাল জমা হৈ আছে। প্ৰবাদ আছে যে—কেকান (জালকাৰাৰ পাৰ) গাওঁ নিবাসী ইন্দুৰসেখ নামৰ মুছলমান এজনে তিনদিনৰ কাৰণে যম পুৰিলৈ সাক্ষী কবলৈ বাব লাগিব বুলি হেনো সপোন দেখে আৰু সি মৰিলে তাৰ শটো কোনোবে স্পৰ্শ নকৰাকৈ ৰাখিবলৈ আদেশ পায়। ৰাতিপূজা সাৰ পাই কথাটো আচনক ভাৱে সি প্ৰকাশ কৰিছিল। কেইদিনমান পাচত আচলতে সি মৰিল। তেতিয়া তাৰ আগৰ কথাৰ আত্মীয়-স্বজনে বিশ্বাস কৰি শটো কবৰ নিদিয়াটৈ তিন দিন ৰাখিলে। আচৰিত কথা সি তিন দিনৰ পাচত পুনৰ্জীৱিত হল। যমপুৰিত হেনো তাৰ বৰ ভোক লগাত ৰাখিলে খোজাত যম বজাই দূৰ মল্লৰ ভৰালৰপৰা খাই পৃথিৱীত—তেখেতৰ ঋণ পৰিশোধ কৰিবলৈ কৈছিল। পুনৰ্জীৱন পাই সি সেইমতে তাৰ তেটা লৈ আহি হেনো তেখেতৰ ওচৰত ঋণ-মুক্তিৰ বাবে বাক বুলিছিল।

তেখেতৰ বংশৰ মৰ্যাদা আৰু কামৰ স্মৃতিৰ বাবে গত ইং ১৯১১ চনত দিল্লী দৰবাৰৰ সমস্ত মহামান্ত্ৰ ভাৰতৰ গভৰ্ণৰ জেনেৰেল বাহাদুৰৰপৰা এখন চাৰ্টিফিকেট পায়।

তেখেত অতি বাৰ্দ্ধক্য অৱস্থা প্ৰাপ্ত হোৱাত তেখেতৰ তেতিয়াৰ এক মাত্ৰ লবা বৰ্গীৰ অক্ষয় চন্দ্ৰ ৰায় চৌধুৰীক দীক্ষা দিয়ে। তাৰ কেইবছৰমান পিছতে ৰাং ১৯২৮ চনৰ শাওন মাহৰ ৪ কাৰ্ত্তিকে ১০৫ বছৰ বয়সত ইহ সংসাৰৰপৰা বিদায় লয়।

তেখেতৰ পূৰ্ব-পূৰ্বৰ স্থাপিত বিগ্ৰহবোৰ এতিয়াও নিজ দৰতে ৰাখি নাতিসকলে সেৱা-পূজা আদি চলাই আছে।

By Command of His Excellency the viceroy and Governor-General in Council this certificate is presented in the name of His Most Grecious Majesty king George V, Emperor of India, on the occasion of His Imperial Majesty's coronation Durber at Delhi to Srijut Dattamal Patwari of Kamrup, in recognition of Meintionous services as a Mauzadar

12 th December, 1911

Sd Illigible,
Lieutenant-Governor of
Eastern Bangal And ASSAM.

By order of

The Hon'ble the Chief commissioner of Assam. This certificate is granted to Srijut. Arun Chandra Choudhury, Mauzadar, in recognition of his services in connection with the second Indian war Loan.

Gauhati,
The 20 th May, 1919.

Sd. A. Bentinck,
Deputy commissioner of Kamrup.

শালকোচাৰ বকরা বংশ—১৭৬ পৃষ্ঠাত যোগ হব।

শ্ৰীশ্ৰীল মাধৱ বকরা এম, এ, বি, এল

কড়া	কড়া	কড়া	কড়া	
২ বিজলীকণ	(৩) শ্ৰীশ্ৰী মাধৱ	৩ অক্ষয়পা	(৪) অনিল মাধৱ	৫ শ্ৰীশ্ৰীতা

শ্ৰীশ্ৰী মাধৱ বকরা

কড়া	কড়া
৪ নিবেদিতা	৫ নন্দিতা

শ্ৰীৰ গ্ৰাম বকরা বংশৰ কথা (শালকোচা)

শালকোচা বকরা বংশৰ পূৰ্বপুৰুষসকলৰ আদি বাসস্থান গোৱালপাৰা মহকুমাৰ বটিমাৰাৰ ডিহিৰ ভিতৰৰ কায়েতপাড়া বা কায়স্থপাৰা মৌজাত আছিল। ইয়াত বহুত কায়স্থৰ বাস আছিল। কায়েতপাড়াৰ ওচৰত শালবাৰী, বেছিমাৰী আদি ঠাইতো সেই সময়ত বহুত কায়স্থৰ বাস আছিল।

শ্ৰীৰ গ্ৰামৰ বকরা বংশৰ আদি পুৰুষ মথুৰনাথ বকরাঃ এওঁৰ উপৰি পুৰুষৰ কথা ভালদৰে জানা নাযায়। মথুৰ বকরাই স্বাধীন বিজনীৰাজৰ অধীনত চাকৰি লয়। এওঁ অতি তীক্ষ্ণ বুদ্ধিৰ আছিল, সেটো কাৰণে অলপ দিনৰ ভিতৰতেই ৰাজ্যৰ শ্ৰিয় পাত্ৰ আৰু বিশ্বাস-ভাজন হৈ উঠে। এই সময়তেই ১৮৫৮ৰ অক্টোবৰত বৰ্তমান বাসস্থান সমস্ত মৌজা শ্ৰীৰ গ্ৰামত (শ্ৰীৰ গাৱঁত) ১৮৯৯ বিঘা মাটি "মহাত্ৰোগনদ"ৰে নান্‌কৰ মহাত্ৰোগ (Grant) পায়। মথুৰনাথ বকরাৰ উন্নতিৰ লগে লগে তেওঁৰ বংশধৰসকলৰ উন্নতিৰ পথ মুকলি হয়।

তেওঁৰ পুত্ৰ শিৱনাথ বকরা বিজনীৰাজৰ বিশেষ বিশ্বাস-ভাজন হৈ উঠাত তেওঁ ৰাজ্যৰ সৰ্বোচ্চ পদ দেওৱান (মন্ত্রী) পদ পায়। এওঁৰ পাচতো মাধৱজ্ঞে বকরা ডাঙৰীয়াইলৈ শ্ৰায় সকলো বংশধৰেই বিজনী ৰাজ্যৰ দায়িত্বপূৰ্ণ পদত নিযুক্ত হৈ ৰজাক নানা ভাৱে সাহায্য কৰে। আন কি বিজনীৰাজ ইষ্টেট কোৰ্ট অৱ ওৱাৰ্ডলৈ যোৱাৰ আগলৈকে ৮০বাৰী অভয়েশ্বৰী মাৰ জীৱন কালত শ্ৰীশ্ৰী নীল মাধৱ বকরা এম, এ, বি, এল ইষ্টেটৰ Retainer Pleader নিযুক্ত আছিল।

কালীনাথ বকরা মহাশয়ৰ পাচত কমলাকান্ত বকরা ডাঙৰীয়াই বিজনীৰাজা মুৰুলীনাথৰ দেৱপৰা ১১১১ চনত মৌজা শ্ৰামবাৰপাড়াত ৭০০০ বিঘা, মৌজা কায়েতপাড়াত ৩৫০০ বিঘা, আৰু মৌজা মাণ্ডবিয়া গাৱঁত ৪৪০০ বিঘা মাটি লক্ষৰী মোৰচী পায়। এই সময়ত এই বংশই পূৰ্ব বাসস্থান কায়েত পাড়া এৰি বৰ্তমান বাসস্থান নান্‌কৰ শ্ৰীৰ গ্ৰামলৈ আহে। তেতিয়াৰপৰা এই বংশই শ্ৰীৰগ্ৰাম বকরা বংশ বা শালকোচাৰ বকরা বংশ বুলি পৰিচিত হয়।

দানপত্র ।

সকল মজলার শ্রীকমলাকান্ত বক্রা স্মৃতিভেদে—মহারাজা সন্দপত্র বিং নং ১১১১ সালে বাৎসরিক মতাবেক সন ১১১০ সনে পরগণাতি অর্থে লিখন কার্যক্রমে গৃহ রোখাখাতা কিসামত শ্রীমগাও পুরে আমার মেহেজী নানকার ছিল। তাহাঁক আমার পিতামহ ৮৮বর্ষীত মহারাজা তোমার পিতাকহক ৮৮বর্ষীত মধুরানাথ বড়ুয়াকে মহর্জান করিয়া দিয়াছিল। এবং গৃহ বটীবারীর কিসামত বারীপাড়াতে পাকা ছুই হালের শালীজমি ও একডিটা মহাকিক চোকরনী তোমার পিতা ৮শিবপ্রসাদ বড়ুয়াকে লাখেরাজ করিয়া দিয়াছিল। সে সনদ গৃহদাহে নষ্ট হওয়ার সন বসন বক্রর সাবেক মহর্জান ও লাখেরাজ গ্রাম ও জমিন ভোগ প্রমাণ মতে তোমাকে সন্দ করিয়া দিলাম। তোমার বাড়ীতে ৮ঠাকুরাশীর সেবা আছে। তাহার নিত্যপূজা করিয়া ভাই বেরাদর পুত্রপৌত্রাদিক্রমে ভোগ করিবা। ইহার উপর রাজস্ব বা আবুরাব নাই। আমার বংশের কেহ উক্ত ভিটিজমিন ও গ্রামের রাজস্ব তলব করিবে না। করিলে তাহাকে ব্রহ্মহত্যার পাতক লাগিবে। হিন্দু কি মুসলমান বে কেহ ঐ গ্রাম ও জমিন খারিজ করিবেক তাহাকেও ঐ ঐ পাতক লাগিবেক। এহি সেজিম সাবেক সন্দ ছিল। আমিও সেহিমতে সন্দ করিয়া দিলাম। সচ্ছন্দে ভোত আবাদ করিয়া পুত্র-পৌত্রাদিক্রমে ভোগ দখল করিবা। এতদর্থে মহর্জান সন্দপত্র লিখিয়া দিলাম। ইতি—সন ১১১১ মাহে কালশুণ।

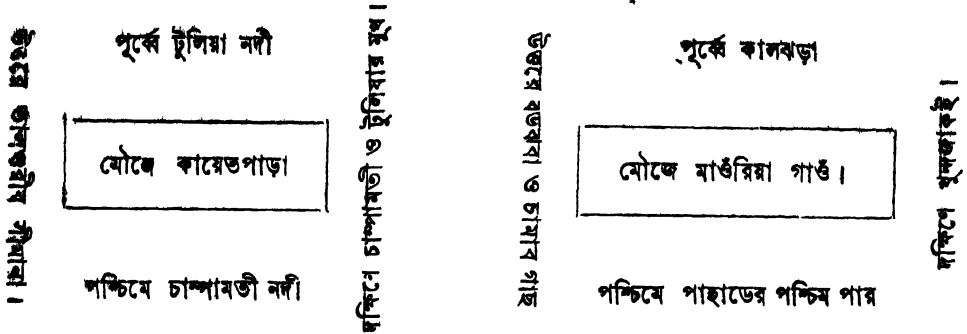
দানপত্র ।

সকল মজলার শ্রীকমলাকান্ত বড়ুয়া স্মৃতিভেদে—
মৌরসী ইজারা পাঠা পত্র বিং নং ১১১১ সাল পরগণাতি অর্থে লিখন কার্যক্রমে মৌজে কামেস্তপাড়া গাও ও মৌজে যাওড়িয়া গাও গের্দ বটীবারী তর্পে নাবদানি বাবনে পরগণা খুঁচাখাট সরকার চেহুড়ী মৌজে মজুরাণ মৌরসী বিবলে আরজ করিয়া। মজিক, চৌধুরি মৌজা মজুরাণ

তোমাকে মৌরী দেওয়া গেল। ইহার মালভূমি দ্বিতীয় তপশিল.....নবনগ নামানী জায়গাখা খাতাইব (২৭) রূপরা আবার সরকারে দাখিল করিয়া মৌজা মজকুরাণ পরম সুখে ভোগ করিয়া। ইহা সেগাই আবুহায বাবে দকা খরচা পক্ষকাং কোন দকা তলব হৈতে পারিবেক না। এবং মৌজা মজকুরাণ কখনও জমা বেকী করি হৈতে পারিবেক না।রায়ত আনিয়া হর আবার বলত করিয়া। মিসকে মৌজা মজকুরাণ ভোগ করিয়া। এতদর্থে মৌরী ইজারা পত্র দেওয়া গেল। ইতি— সন ১৭১৩ সনের ডারিখ খাতাইব (২৭)।

তপশিল ——— রূপেরা
 মোজে কায়েত পাড়া ——— ১৮
 মোজে মাওরিয়া গাওঁ ——— ২
 খাতাইব—২৭

দালপত্র।

শ্রীমতীরা
 ইন্দ্রনারায়ণ

সকল মজলাসর শ্রীরতিকান্ত বড়ুয়া স্মরণিতে। ইন্দ্রকলানী সনদ পত্র মিদং সন ১২৩৬ বারসও ছত্রিশ সাল বাঙ্গলাকে লিখনং কার্যকাণ্ডে মৌজা সামরায় পাড়া ও নারানের জমি ও ভিটি কিসামত গৌরান্দটারি তালুক গেন্দুগুড়ি পরগণে খুটাঘাট মোতালকে বিজনী মৌজা মজকুর পূর্ব মহারাজা সকলে পাট্টা দিয়াছেন। সেমত ইন্দ্রকলানী বিষএ দরখাস্ত করিয়া তোমার দরখাস্ত মতে ইন্দ্রকলানী দেওয়। জাইতেছে। ইহার মালভূমি সাবেক পাট্টার লিখিত সালিমানা মায় খরচা মবলগে নারানী ১০ দশ টাকা সনবসন নাহাবনাহা দ্বিতীয় তলব আদার সরকারে দাখিল করিয়া ভোগ করিয়া মৌজা মজকুরে লখিল দাখারা অর্থাৎ বায়ো ময়রি মোকদ্দমা জখন যে উপস্থিত হবেক তাহা তৎক্ষণাৎ পুলিসে এতলা দিয়া এতলা না দিয়া পৌবিদা করিলে অর্থাৎ দেখি তোমার জিকা.....স্বহিত বিবর দায়ি এতদর্থে ইন্দ্রকলানী সনদ দেওয়া গেল ইতি। সন ১৭১৩ সন ২৩ চৈত্র।

এই বংশের চকীচরণ বক্রা অসিদ্ধাচারী চন্দ্রোত্তরে বিশেষ দ্রব্যক ব্যবহৃত। এই কালে প্রায় অসিদ্ধার নামে তেওঁ সেই সময়ত খ্যাত বৈছিল।

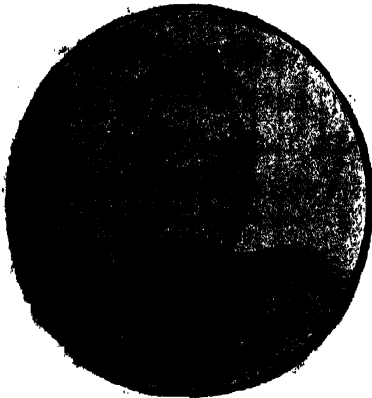
চন্দ্রনাথের বক্রা, তীক্ষ্ণ বুদ্ধি লক্ষ্য, আঁক বিচক্ষণ ব্যক্তিগতিক পুত্র বুলি গোত্রানুসারে প্রতিষ্ঠা লাভ করিছিল। তেওঁ স্থানীয় শিকা, কাঁচা আদির উন্নতি করে কুল আঁক জাতবানারা কুলে আদি কাম করিছিল। এইবোব কামব বান্দে আঁকি সেই সকলন য়েকে কুলি জল গান করে।

সবর অচুলবি শিকা লাভ করিবলৈ এই বংশের বংশবলকলে আঁকিলে পুত্রোত্তর হোয়া নাই, বক্রা গতিব লগে লগে চলিবগবা শুধেই এই-বংশই প্রতিষ্ঠাও পুত্র সৌভর বলা করিব পারবিহে। অবশিষ্টোত্তর বক্রা সেই সময়ব এজন্য খ্যাতনামা উকীল বৈছিল।

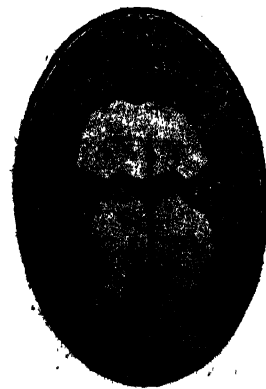
ঐনুত নীলবাধের বক্রা—আঁকাব কারয়রকলেম তিভকত এখেতেই প্রথম এন-এ. বি-এল. উকাল। অল্প দিন ওকালতি কবাব পাচতেই পর্বত জোয়ার (বঙ্গভূবাড়ী) ১/৪ পাই ইটেটক দেওয়ান নিবুল হৈ বিশেষ দক্ষতাৰে আঠ বছর কাম কবি, বর্তমানে ধুবুড়ীত ওকালতি কবে আঁক নিজব অসিদ্ধাচারী চলার। এখেত কামবপ কারয় সমাজব সভাপতি আঁক নিখিল ভারতীয় কারয় সভাব সভ্য। বর্তমানে নানা লব অর্জনত এখেতব যোগ আছে। বক্রা ডাঙরীয়া প্রতিবি বংশল, সবল, দয়ালু আঁক উদার হৃদয়। এখেতে লোকক সজ উপদেশ দিবলৈ পালে বিশেষ সন্মোব পার।

শালকোচাব বক্রা বংশ শক্তি উপাসক। এওঁলোকব দ্বত শক্তি আঁক মহাদেব বিগ্রহ স্থাপিত আছে। বাৎসবিক দুর্গোৎসব আঁকিও এওঁলোকব দ্বত হৈ থাকে। এওঁলোক ববর্ষব ক্রিয়া কর্মত অহরহ। দানশীলতা, সৌভ্র, অতিশি অভ্যাগতব ওশ্রবা আঁকিব বাবে এই পরিমানে সুলোবেপবা আঁকিষ্টল প্রশংসা লাভ কবি আঁকিছে। এই বংশব পূর্ব পুরুষকলে দিয়া ব্রহ্মোত্তব আঁকিও স্থানীয় জ্ঞানসকলে ভোগ করিব ধবিছে।

বৈদ্যসিংহ জিলাব চুলকালা গারব তট্টাচার্য বংশ এওঁলোকব গুরুব।

চন্দ্রনাথের বক্রা ;

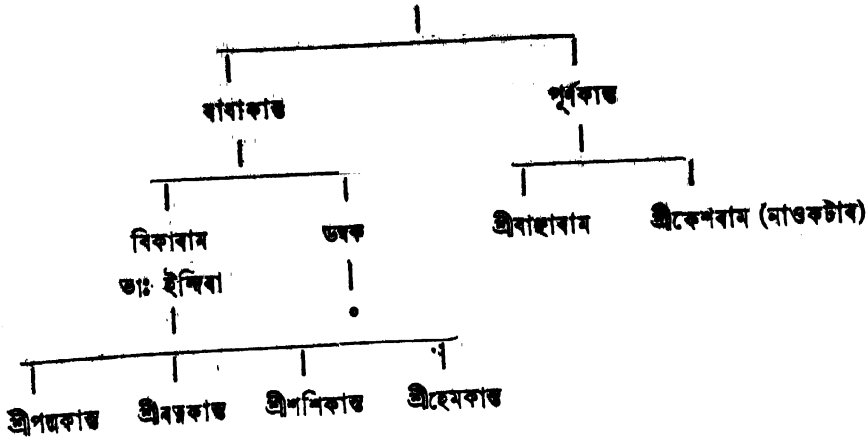

নীলবাধের বক্রা ;

নাগকটীৰ বংশ।

সেৱানন্দ বংশৰ বংশ—

নাগকটী, লগাওঁ

বৰপেটাৰ বাল্লবংশৰ কথা—২১৭ পৃষ্ঠাত যোগ হব।

১৭শমানাথ বান্—বংশৰ ভিতৰত প্ৰথম ইংৰাজী শিক্ষাত শিক্ষিত—বৃটিশ গভৰ্ণমেণ্টৰ বিষয়া। কিছুদিন স্কুল চৰ ইন্সপেক্টৰ আছিল—পিচত পেঞ্চৰ—তাৰ পাচত কেবাগী হৈছিল। এওঁ নৈতিক, উদাৰ, সৎসাহসী আৰু উচ্চিত বক্তা আছিল। এওঁৰ স্কলৰ সূঠাম চেহেৰা আছিল। সকলো কেইজন ভায়েকক যথেষ্ট পৰিমাণে লিখা-পঢ়া শিকাইছিল। সূখ্যাতিৰে কাম কৰি ১৯১১ চনত অবসৰ পায় আৰু ১৯২৩ চনত স্বৰ্গী হয়।

১৮শমানাথ—এখেত এজন সূবিজ্ঞ—সকলো কামত আনকি আইনঘটিত কামতো পাবৰ্শী আছিল। ডাক্তাৰী পঢ়ি সেই সময়ত জাতি যোৱাৰ ভয় নকৰিও—কৃতবিত্ত হৈ বহুকাল সূচিকিৎসক হৈ নাম কৰিছিল। ৮০ বছৰলৈকে কৰ্মী হৈ ১৯৪০ চনত স্বৰ্গী হয়। তেওঁ সদায় আনন্দমনে কাল কটাইছিল।

১৯শমানাথ বান্—এওঁৱেই এই বংশৰ প্ৰথমে Dibrugarh Technical school ত পঢ়ি ভাল বকৰে পাচ কৰি দক্ষতাৰে সৈতে কাম কৰিছিল। প্ৰথমে চাব ওতাৰচিয়াৰ তাৰ পাচত ওতাৰচিয়াৰ হৈ অবসৰ লৈছিল।

তেখেত বৰ কাৰ্য্যদক্ষ, কষ্ট সহিষ্ণু, বিতব্যায়ী আৰু উত্ৰোপী পুৰুষ আছিল। নিজৰ লগা ভতিজা আৰ্থিক শিক্ষা দিয়াৰ উপৰিও অস্বাভাৱ বজনৰ লগাৰ বহুতকৈ শিক্ষা দিয়াত সহায় কৰিছিল। কীৰ্ত্তনত সূৰিধা কৰি চলিবৰ কাৰণেও বজনৰ ভিতৰত বহুতকৈ মানা বকৰে আৰ্থিক সাহায্য কৰিছিল। কোনো ব্যক্তয়ে তেখেতৰ ওচৰত বিবৃথ নহৈছিল। তেখেত বৰ উদাৰ মনৰ মানুহ আছিল। চাকৰী কৰি লগা ঠাইবোৰতো তেখেত বৰ শ্ৰদ্ধা আৰু সন্মান পাইছিল।

[Illegible text]

1. Extract from the Inspection Note of the Nalbari Gurdon High School (at the time of its establishment) recorded by the Hon'ble Lt. Col. P. R. T. Gurdon C. S. I., Commissioner A. V. D. on 19/9/1917.

The local Mauzadars, specially the indefatigable Secretary Srijut Pratap Narain Chaudhury, deserve much credit. Srijut Pratap Narain Chaudhury from the first has taken much interest, and it is mostly due to him that so much has been accomplished.

St. P. R. T. Gurdon.
Commissioner A. V. D.

2. Extract from letter No. 2742-Rev. Dated the 23rd. September, 1916 from the Commissioner, Assam Valley Districts to the Deputy Commissioner, Kamrup.

"I understand that the Mauzadar of Khata, has done very good work in village matters for some years past and is an advocate and practitioner of improved agricultural and industrial method."

Extract from the Inspection remarks made by the Commissioner on 8/12/1917.

I saw a portion of Katra Union and the upper portion of the Sondha Union today. ... The S. D. C. informs me that the work in this and Sondha Union were started originally before the authority came into existence, by Srijut Pratap Narayan Chaudhury, Khata Mauzadar and Chairman of Sondha Union. The result is that the works more forward than in

I have great pleasure in testifying once more the patient and sympathetic work done by both the Sub-Deputy Collectors-in-charge of Village Organisation areas. Much is also due to the Matsyandani among whom I would specially mention Khata (Srijut Pratap Narayan Choudhary)

.... A. H. W. Bentinck.

... ..

এই বর্ষেই কুলবধ শ্রীমতী প্রত্যভনাবারণ চৌধুরীৰ পৰিবার শ্রীমতী গিৰিজা সূন্দৰী চৌধুৰীৰ দেৱীয়ে বৰ্তমান সময়লৈকে চলি থকা নলবাৰীৰ মহিলা সন্মিলনখনি গঠন কৰে। গত ১৯৩৫ চনৰ মহানাত্ত ৪ম জৰ্জৰ ৰূপালী জুবলী উৎসৱত কামৰূপ জিলাৰ উত্তৰ পাৰৰ বাবে নলবাৰীত হোৱা ৰূপালী জুবলীৰ মহিলা কমিটিৰ সভানেত্ৰী হৈ সন্মিলনৰ কাম চুচাকৰূপে নিৰ্বাহ কৰে; আৰু এই বাবে তেওঁৰ শ্ৰম স্বীকাৰ কৰি মহানাত্ত সন্মানেত্ৰী আৰু জুবলী কমিটিয়ে তেওঁক তলত দিয়া মতে নিদৰ্শন পত্ৰবোৰ দিয়ে—

BUCKINGHAM PALACE.

May 1935

3. The king Emperor is graciously pleased to express his thanks for the greetings addressed To His Imperial Majesty on the occasion of his Silver Jubilee, and much appreciates the sentiments of loyalty and goodwill which prompted this message.

Srijukta Gitijs Sundari Chaudhary.
President, Silver Jubilee
Ladies Committee,
Nalbari.

ASSAM SILVER JUBILEE COMMITTEE

Shillong, the 20th May 1952

Dear Madam,

On behalf of the Assam Silver Jubilee Committee I am requested to convey their appreciation of your loyal contributions and of the assistance taken by you to make the Jubilee celebration a success.

Yours truly

Sd: Illegible

Hony. Secretary, Assam Silver Jubilee Committee.

To

The President,
Silver Jubilee Ladies' Committee
Nalbari.

নিম্নোক্তী বংশ (১৭২ পৃষ্ঠাত যোগ হব।)

বাজেহ নাবারণ বংশ

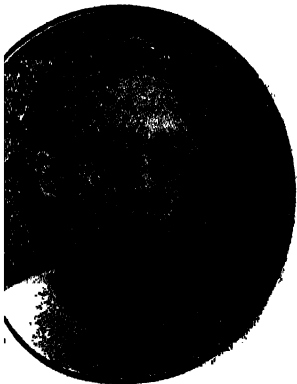
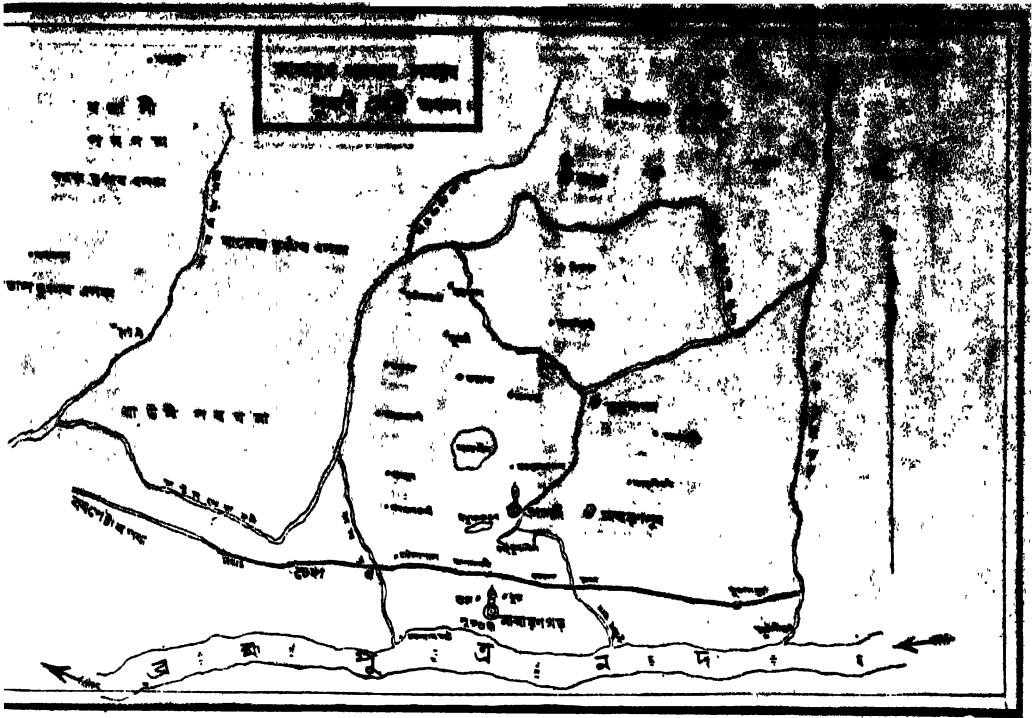
কড়া

গজামনী দেবী

শা: ভবতচহ্ন বার জোধাবী (ববপেটা)

কড়া	শবংকনী	শ্রীমহিমচহ্ন বার চৌ:	শ্রীধবনীকান্ত	শ্রীপ্রভুলচহ্ন	কড়া	নির্মলা	করলা:
শা: শান্তিনাবারণ	তা: গজাগ্রিয়া	তা: প্রতিতা	তা: সুনীতা	শা: নিরমচহ্ন	কড়া	বি, এ	
জোধাবী	বীবচহ্ন অধিকাৰী	মেট্রিক পাশ	দেবী	বকড়া	বি, এ		
শান্তিনাবা (কামৰূপ)	কড়া হুন্দবদিয়া	শাবকিশোব	পশ্চিম বকৰ	শৌৰীপুৰ			
শান্তিনাবারণ পুত্র	ববপেটা	বকড়া	হাটবাব আদুল	শবং চহ্ন বকড়া			
		শৌৰীপুৰ	পাঠন বববাকার	ববকাকতিৰ পুত্র			
		কড়া	দত্ত চৌধ বকড়া				
শ্রীশকোবচহ্ন	শ্রীহুন্দ	বিনু	শ্রীহুন্দচহ্ন				
			বাব জোধাবী				

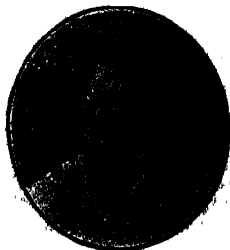
୧୮ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଉପର ବସା ମାଧ୍ୟମର ଦୂରତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗଣନା

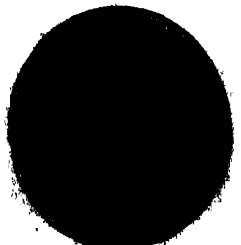
ଶିବୁତ ବାହ୍ୟାନ୍ତର ସହ ଏକ, ଏ,
୦.୫ ମୁଟା

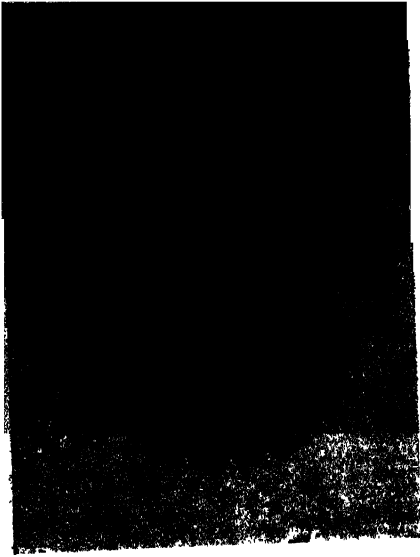
ଶିବୁତ ଶକ୍ତାତମାଧ୍ୟମ ଚୌପଦୀ ମି, ଏ,
୦.୨୫ ମୁଟା

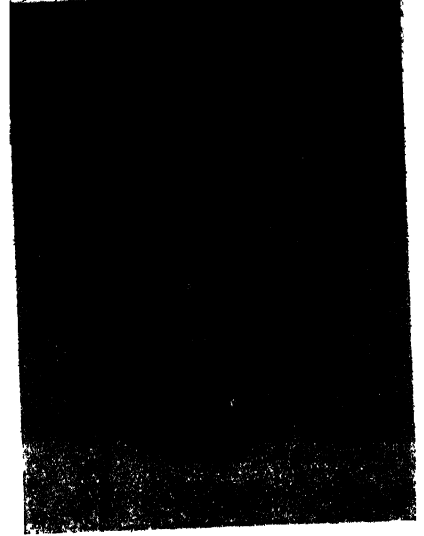
ଶିବୁତ ବୃହସ୍ପତି ସହ ମି, ଏ,
୦.୧୨୫ ମୁଟା

ଶିବୁତ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସହ ବକ୍ରା ମି, ଏ,
୦.୦୬୨୫ ମୁଟା

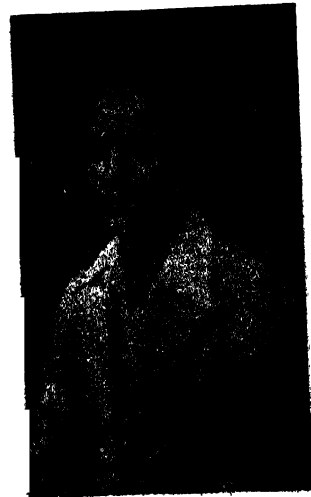
श्रीयुत कल्लनाथ दस्त वि, ए, वि, टि,
७२८ पृष्ठा

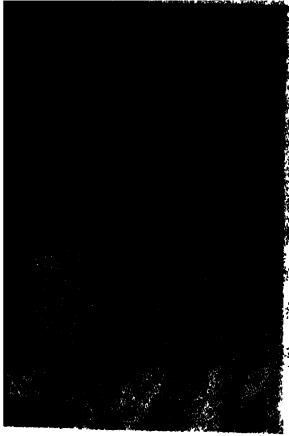
श्रीयुत कङ्काकासुत बकरा वि, ए, वि, टि,
७५४ पृष्ठा

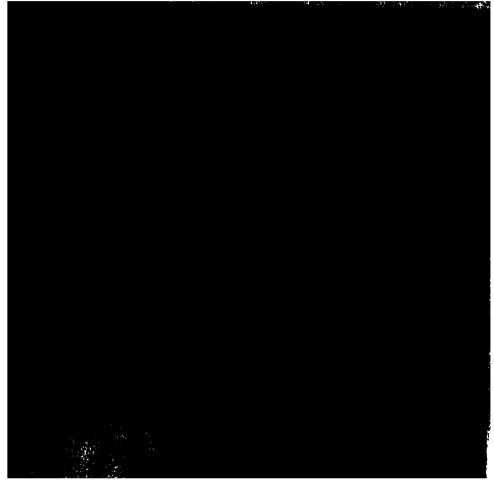
श्रीयुत मुल्लुनबाविरुण बकरा वि, ए,
७७० पृष्ठा

श्रीयुत अधिकाखुण चोडुवरी वि, ए, वि, टि,
७९५ पृष्ठा

শ্রীযুতা দিপালী দত্ত বি, এ,
৪৪৬ পৃষ্ঠা

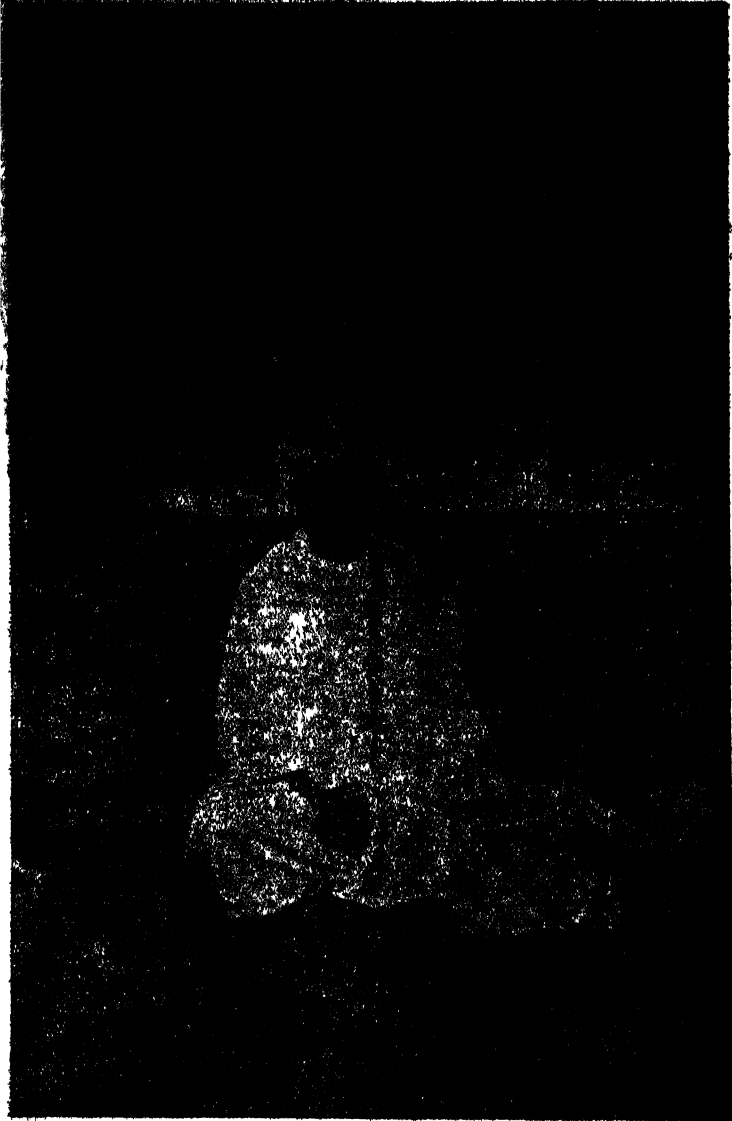
৩বয়েবর বের অধিকার
১৬৩ পৃষ্ঠা

শ্রীযুত শিববাম দত্ত
৪৫০ পৃষ্ঠা

শ্রীযুত কুশলর বের অধিকার
১৫২ পৃষ্ঠা

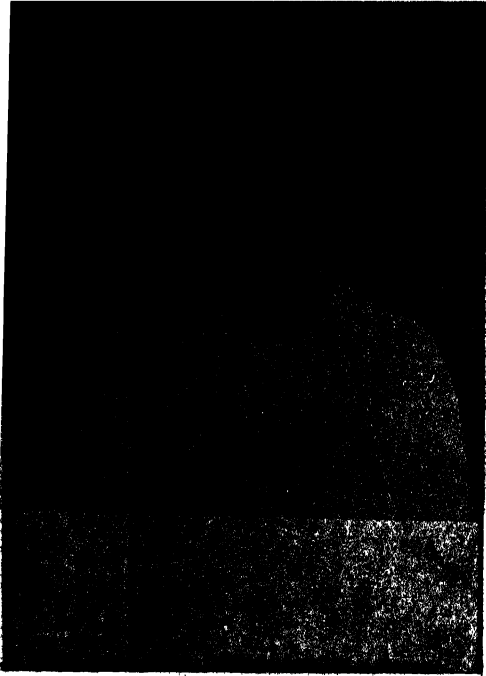

১৯৩৩-৩৪ সালের পোস্তাৰী অধিকাৰ.

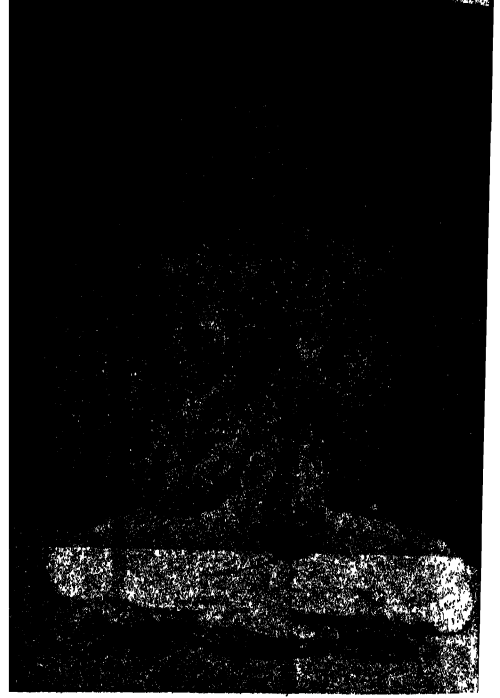
১৮০ পৃষ্ঠা

১। শ্রীমত ককণামল দত্ত এম এ একেচাৰ ।	২৩। শ্রীমত ভবানন্দ দত্ত বি এ ।
২। " শ্ৰেয়সমাধাৰণ চৌধুৰী ।	২৪। " জিতেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী ।
৩। " পণেশ নাৰায়ণ চৌধুৰী ।	২৫। " কমল নাৰায়ণ চৌধুৰী ।
৪। " হৰেন্দ্ৰ নাথ বাৰ চৌধুৰী ।	২৬। " বনেন্দ্ৰ হস্ত এম এ, বি, এল,
৫। " বিশিষ্ট চক্ৰ দত্ত বি এ ।	২৭। " চণ্ডি চক্ৰ পাটোয়াৰী ।
৬। " শ্ৰেয়স চক্ৰ দত্ত বকরা বি এল ।	৩০। " মহেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী ।
৭। " শ্ৰীধৰ চক্ৰ বকরা D. I.	৩১। " মহেন্দ্ৰ কেশ চৌধুৰী বি এ ।
৮। " শ্ৰেয়মাধাৰণ দত্ত ।	৩২। " মহেন্দ্ৰ কুমাৰ চৌধুৰী ।
৯। " জয়িৰ ভূঞা অধিকাৰী ।	৩৩। " শৈবহৰি দত্ত বকরা ।
১০। " পদাৰথ বৰ চৌধুৰী বি এ ।	৩৪। " জিতেন্দ্ৰ নাথ চৌধুৰী ।
১১। " বিহবাৰ দত্ত মহুসনাথ ।	৩৫। " লক্ষী দেৱান চৌধুৰী ।
১২। ডাঃ শ্রীমত অক্ষয়ানন্দ দত্ত L. M. P.	৩৬। " বনেন্দ্ৰ দত্ত বি এচ ডি ।
১৩। শ্রীমত অক্ষয় পন চৌধুৰী ।	৩৭। " উদয় শ্ৰেয়াল বকরা ।
১৪। " দেৱেন্দ্ৰ কুমাৰ বকরা ।	৩৮। " শ্ৰীকৃষ্ণাধৰ বকরা ।
১৫। " হৰিশ্ৰী চৌধুৰী ।	৩৯। " স্বামীদাস বকরা ।
১৬। " স্বীতানন্দ দত্ত ।	৪০। " বনেন্দ্ৰ নাথ বৰ্ত্তা । ইত্যাদি ।

বায়চাহাব শ্রতাপ নাৰায়ণ চৌধুৰী—৩১২ পৃষ্ঠা

শ্ৰীযুত বণীধৰ চৌধুৰী—৬৪৫ পৃষ্ঠা

শ্ৰীযুত জ্যোতীৰাজ বৰুৱা—৩০৭ পৃষ্ঠা

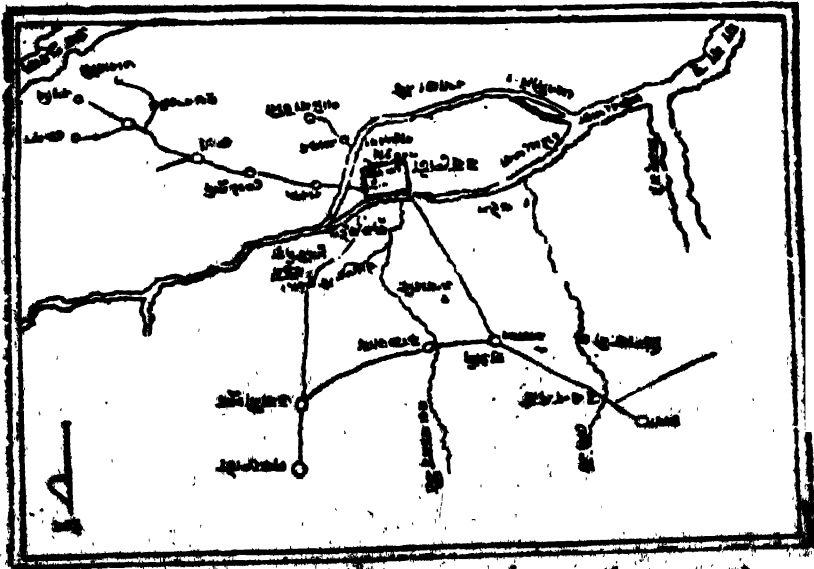

শ্ৰীযুত বিহাৰ বৰ বৰুৱা—৩০৭ পৃষ্ঠা

কোচবেহাৰৰ ওচৰৰ সজৰোৰ।

কোচবেহাৰৰ ওচৰৰ সজৰোৰ। পৃষ্ঠা—১০৮ (দশম অধ্যায়)

বনপেটাৰ ওচৰৰ কাৰাবৰ সজৰোৰ। পৃষ্ঠা—৮৩ (দশম অধ্যায়)

বান্ধবাহাৰুৰ ডাঃ সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা এম, এ, বি, এম বিলাসকোষৰ অধ্যক্ষীয়াসহ।

ভাৰতীয়
১-৫-৫২

স্বয়ং দত্তবক্সা,

ইমান বিচিহ্নই আহি কাদি গম্ভীৰত আপোনাৰ “গ্ৰাটীয়া কাৰকৰূপ কাৰুহু সমাজৰ ইতিবৃত্ত” গ্ৰহ এখনি দিছে। আপোনাৰ এই স্বয়ং উপহাৰৰ কাৰণে ধন্যবাদ দিহেঁ।

আপোনাৰ ধৈৰ্য, অধ্যয়নৰ দেখি আচৰিত আৰু শুভিত হৈছে। গোটেই জীৱন একাগ্ৰতাৰে পৰিশ্ৰম কৰি সদৌ কাৰুহু সমাজৰ ইতিহাস, পুৰ্ববীনায়া আৰু কপি আদি সংগ্ৰহ কৰি ৮০০০ পৃষ্ঠাৰ এখন কিতাপ উলিয়াব পাৰিছে তাৰিলে কিয় মানি লাগে। যোৰ বিখ্যাত অসমীয়াৰ ভিতৰত অতি কমেহে এনে একাগ্ৰতাৰ পৰিচয় দিব পাৰিছে—আজিলৈকে। আপোনাৰ গ্ৰহত অলেখ ঐতিহাসিক তথ্য সোমাই আছে। এই কাৰুহু সমাজেই অসমৰ বৰ্দ্ধচৰ্কা, সাহিত্য আৰু বজাবীয়া কাম-কাজত প্ৰসিদ্ধি লাভ কৰিছিল, মাজে মাজে বৃদ্ধীত কোনো কোনো মুখীয়াল কাৰুহুৰ নাম পোৱা যায়, কিন্তু তেওঁলোকক চিনাক্ত কৰিবলৈ বৰ টান হৈ পৰে, আপোনাৰ পুৰ্ববীনায়াৰপৰা এতিয়া সহজ হল। “কামৰূপৰ বৃদ্ধী”ৰ ৫৬ পৃষ্ঠা চাওক। অসমীয়া কটকী ঢাকালৈ যাওঁতে “চান্দৰায় চৌধাৰীৰ বিলাতত ২ ৰাতি” থাকি গৈছিল। এই চান্দৰায় কোন মই বহুদিনবেপৰা তাৰি উলিয়াবপৰা নাছিলোঁ, আপোনাৰ কিতাপৰ পৰাহে জানিলোঁ। এওঁ নাৰায়ণ গোস্বামীৰ বংশৰ। এইদৰে ভবিষ্যত ঐতিহাসিক-সকলৰ কাৰণে আপোনাৰ গ্ৰহ অমূল্য হব। পেন্সন লৈ যাহুহে জিৱায়; আপুনি পেন্সন পোৱাৰ পাচতো ইমান পৰিশ্ৰম কৰিছে; আপোনাৰ দেশপ্ৰেম আৰু স্বাৰ্থত্যাগ গোটেই অসমীয়াৰে আদৰ্শ নিশ্চয়।

শুনিছোঁ কাৰুহুসমাজ সম্পৰ্কে আপুনি দ্বিতীয় গ্ৰহ সংকলন কৰিছে। তাতো কিছু পুৰ্ববীনায়া দিব পাৰে। চান্দো সদাগৰৰ (বনিয়া কাকতী) বংশাৱলী আৰু মজিনাৰ বক্সাৰ বংশাৱলী প্ৰকাশিত হৈছে। শ্ৰীযুত উপেন্দ্ৰনাথ বক্সালৈ (যোৰহাট) আপুনি এই বিষয়ে লিখিব পাৰে।

আপোনালৈ আকৌ শলাগৰ শৰাই বচালোঁ।

আপোনাৰ আত্মজীৱনীকণো পঢ়িলোঁ। লগতে যোৰ নামো এঠাইত খোচ মাৰি থৈ বোৱাত (৮১০ পৃঃ) গৌৰবাধিত হৈছোঁ। ইতি—

আপোনাৰ—

শ্ৰীসূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা।

অসমীয়া উপত্যকাৰ সুযোগ্য ছুল ইন্সপেক্টৰ—

পৰম পুৰস্কাৰীৰ জীৱিত শব্দ চন্দ্ৰ গোস্বামী আই, এচ, এ দেৱে অনুগ্রহ কৰি
লাখিহে :—

বোম্বাই।

৪১১১৪২

শ্ৰী শ্ৰীমদ্ভগৱত,

তুমি সম্পাদন আৰু ছাপা কৰি উলিয়া “কামৰূপৰ কায়স্থ জাতিৰ ইতিবৃত্তখন” মোক কেতিয়াবাই
দিছিল। ময়ো তেতিয়াই আভিভূবি মাৰি পুথিখন বৰ আগ্ৰহেৰে পঢ়ি চাইছিলোঁ। সেই গ্ৰন্থৰ বিষয়ে
মোৰ মতামত তোমাক প্ৰত্যেকে কৈছোঁ। কি জানি লেখি দিলেও তুমি ভাল পাবা বা তোমাৰ কামত
আহিব, ইয়াকে ভাবি ভালত মোৰ সংক্ষেপ মন্তব্য লেখিলোঁ।

অসমীয়া ভাষাত বুৰঞ্জী-বিষয়ক মৌলিক গ্ৰন্থ নাই বুলি কলে অত্যাক্তি নহয়, এই কাৰণে যে
আগেয়ে লেখি থোৱা আহোম-বুৰঞ্জী কেইখন আৰু চৰিত্ৰ-পুথি কেইখনৰ বাহিৰে আধুনিক যুগত কোনো
পণ্ডিতে পৰিশ্ৰম কৰি নানা প্ৰকাৰ তথ্য সংগ্ৰহ কৰি কোনো ঐতিহাসিক গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰা নাই।
তুমি কোনো এক বিষয়ক (কায়স্থ-জাতিৰ প্ৰখ্যাত বংশবিলাকৰ বিষয়) এনে এখন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰি
প্ৰকাশ কৰি উলিয়াল। ই তোমাৰ পৰিশ্ৰম, অধ্যয়ন আৰু বিজ্ঞান-সাহিত্যৰ চিন। তন্ত্ৰিত্বতে অসমীয়া
জাতিৰ ইতিবৃত্ত লেখোঁতা কোনোবা ওলালে তোমাৰ গ্ৰন্থৰপৰা তেওঁ অশেষ উপকাৰ পাব। গ্ৰন্থখন
নানা প্ৰকাৰ ভাষ্যেৰে ভৰা। ইয়াত সাধাৰণৰ অবিদিত অনেক কথা আছে; আহোমৰ
পূৰ্বৰ কামৰূপৰ বুৰঞ্জীৰ সম্পৰ্কে বহুতো কথা ইয়াৰপৰা পাব পাৰি।

তুমি এই গ্ৰন্থখন উলিয়াই দি এখন ঐতিহাসিক পণ্ডিত হিচাবে আমাৰ সাহিত্যত সন্মান উল্লিখিত
হৈ থাকিব। ইতি—আশীৰ্বাদ।

ততাবা—

শ্ৰীশব্দ চন্দ্ৰ গোস্বামী।